

275/61/1

ALEGATA

do

SPRAWOZDAŃ STENOGRAFICZNYCH

z szóstej sesyi trzeciego peryodu

SEJMU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

z r. 1875.

Przytem:

Indeks tych alegatów.

418423

III 1875, 1-37 [1]

STANISŁAW KRZAJÓWEGO

Książka Galop i Łoboszewski z Wsielcem Książkami Książkami

z r. 1875.

Indeks tych alfabetycznych

~~100.295~~
III

7479

III a

Indeks alegatów.

Treść alegatów.

Liczba alegatu.	Stronica sten. sprawozd.
I. Sprawozdanie Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1876	3
II. Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1874 do 31. stycznia 1875	4
III. Sprawozdanie Wydziału krajowego o ustawie drogowej	4
IV. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia nowych trybunałów I. instancyi w zachodniej Galicyi	4
V. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wniosku o wyjednanie ustawy, iż do ważności zapisu na sąd polubowny potrzeba by ten zapis aktem notaryalnym był zeznany	4
VI. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem rozłączenia gmin Obarzym i Te- meszów w powiecie brzozowskim	5
VII. Sprawozdanie Wydziału krajowego o potrzebie zmiany ustaw krajowych, któremi nadano miastom prawo do poboru opłat od napojów spirytusowych, z powodu zapro- wadzenia miar metrycznych	5
VIII. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem do ustawy względem podniesienia chowu bydła	5
IX. Sprawozdanie Wydziału krajowego o przyzwoleniu kredytu dodatkowego na wykoń- czenie drugiego piętra i pokrycie dachu w zabudowaniu szpitala lwowskiego	5
X. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie budowy własnego domu dla krajo- wego zakładu położnic we Lwowie	10
XI. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania inżynierom okręgo- wym cechy stałych urzędników i prawa do emerytury	10
XII. Przedłożenie rządowe względem przeniesienia poszczególnych gmin do innych okrę- gów istniejących obecnie sądów powiatowych	15
XIII. Przedłożenie rządowe względem sądów powiatowych w Grzymałowie i Nowemsiole czyli Medyni	15
XIV. Przedłożenie rządowe o utworzeniu sądu powiatowego w Czarnym Dunajcu	15
XV. Przedłożenie rządowe o utworzeniu sądu powiatowego w Mszanie dolnej	15
XVI. Przedłożenie rządowe o przeniesieniu siedziby sądu powiatowego z Zassowa do Radomyśla	15
XVII. Przedłożenie rządowe o utworzeniu nowego sądu powiatowego w Bieczu	15
XVIII. Przedłożenie rządowe o utworzeniu nowego sądu powiatowego w Złotym Potoku	15
XIX. Przedłożenie rządowe o zwinięciu sądu powiatowego w Skawinie	15
XX. Przedłożenie rządowe o zwinięciu sądu powiatowego w Głogowie	15

Liczba alegatu	Stronica sten. sprawozd.
XXI. Przedłożenie rządowe o utworzeniu sądu powiatowego w Żabnie	15
XXII. Przedłożenie rządowe o zwinięciu sądu powiatowego w Slemieniu	15
XXIII. Przedłożenie rządowe o utworzeniu sądu powiatowego w Podkamieniu	15
XXIV. Przedłożenie rządowe o zwinięciu sądu powiatowego w Jazłowcu	15
XXV. Przedłożenie rządowe o utworzeniu sądu powiatowego w Żydaczowie	15
XXVI. Przedłożenie rządowe o przeniesieniu siedziby sądu powiatowego z Uściczka do Tłustego	15
XXVII. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zakupna gruntu pod budowę gmachu na umieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego	15
XXVIII. Wniosek p. E. Wolańskiego w sprawie uregulowania taryf zbożowych na galicyjskich kolejach żelaznych	26
XXIX. Wniosek p. Stępka o wypracowanie ustawy karnej przeciw pijaństwu	28
XXX. Wniosek p. Króla o oddanie do rozpoznania komisji sejmowej listu otwartego Juliusza Florkiewicza w sprawie propinacyi	30
XXXI. Wniosek p. Hausnera w przedmiocie pomnożenia liczby posłów z miast	31
XXXII. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem do ustawy o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczy i innych owadów	36
XXXIII. Przedłożenie rządowe względem kompetencyi sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe	42
XXXIV. Sprawozdanie Wydziału krajowego o pomnożeniu sił pomocniczych dla wykonywania nadzoru nad majątkami gmin	43
XXXV. Sprawozdanie Wydziału krajowego o uregulowaniu przemysłu naftowego	43
XXXVI. Wniosek p. Jędrzejewskiego w przedmiocie zniesienia podatku spadkowego i oddanie gminom przeprowadzania aktów pośmiertnych	44
XXXVII. Przedłożenie rządowe z zamknięciem rachunków funduszków indemnizacyjnych.	53
XXXVIII. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie organizacyi zakładów leczniczych we Lwowie	53
XXXIX. Sprawozdanie Wydziału krajowego o stanie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego	53
XL. Sprawozdanie Wydziału krajowego o wydatkach na szkołę weterynaryi	53
XLI. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wniosku p. Skrzyńskiego o utworzenie biura górniczego przy Wydziale krajowym	53
XLII. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie tłumaczenie art. 12 ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego	54
XLIII. Przedłożenie rządowe względem przemiany zawartych w ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne	69
XLIV. Przedłożenie rządowe do ustawy o ochronie własności polowej	69
XLV. Sprawozdanie komisji administracyjnej względem rozłączenia osady Obarzym od gminy Temeszów	69
XLVI. Sprawozdanie komisji prawniczej z wniosku o wyjednanie ustawy, iż do ważności zapisów na sąd polubowny potrzeba notaryalnej legalizacyi	70
XLVII. Sprawozdanie komisji administracyjnej z wniosku o zakupno gruntu pod budowę gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego	70
XLVIII. Przedłożenie rządowe z preliminarzem funduszków indemnizacyjnych na r. 1876.	96
XLIX. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie złego stanu wychodków w szpitalu lwowskim	97
L. Wniosek p. Chelmeckiego o zmianę art. 14 ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, w sprawie katechetów	97
LI. Wniosek p. Hausnera o zaprowadzenie wydziału lekarskiego w Uniwersytecie lwowskim	98

Liczba alegatu	Stronica sten. sprawozd.
LII. Wniosek p. Skrzyńskiego w przedmiocie budowy gmachu Sejmowego	103
LIII. Sprawozdanie komisji budżetowej o budowie własnego domu dla krajowego zakładu położnic	104
LIV. Przedłożenie rządowe w sprawie objęcia zakładów przymusowej pracy w zarząd Państwa	117
LV. Wniosek p. Hoszarda o wezwanie rządu, iżby przeprowadził w jaknajkrótszym czasie wykonanie §. 21 ustawy o nadzorach szkolnych	117
LVI. Sprawozdanie komisji budżetowej w przedmiocie przyznania inżynierom okrę- gowym praw urzędników stałych krajowych	129
LVII. Wniosek p. E. Wolańskiego w przedmiocie zmniejszenia kosztów zarządu dróg krajowych	153
LVIII. Sprawozdanie komisji administracyjnej z wniosku Wydziału krajowego o pomnoże- nie sił pomocniczych, dla wykonywania nadzoru nad majątkami gmin	154
LIX. Sprawozdanie komisji prawniczej w sprawie ustanowienia nowych trybunałów I. instancji w Galicyi zachodniej	174
LX. Wniosek p. Skrzyńskiego o zaprowadzenie prawa polskiego i jego historii jako przedmiotów obowiązkowych przy egzaminie prawno-histerycznym we Lwowie i w Krakowie	187
LXI. Wniosek p. Skrzyńskiego w przedmiocie utworzenia we Lwowie drugiej szkoły realnej	188
LXII. Sprawozdanie komisji prawniczej z przedłożenia rządowego względem kompetencji sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe	188
LXIII. Sprawozdanie komisji administracyjnej z wniosku rządowego względem przemiany oznaczeń wag i miar na wagi i miary metryczne	205
LXIV. Wniosek p. Al. Jasińskiego o zezwolenie gminie m. Lwowa pobierać dodatek gminny do podatku konsumcyjnego, od wina	216
LXV. Sprawozdanie komisji prawniczej z petycji K. Ramulta o ustanowienie stałych Re- widentów dla sądów powiatowych	216
LXVI. Wniosek p. Stępka o ograniczenie stopy procentowej	225
LXVII. Wniosek p. Jędrzejewskiego o uchwalenie ustawy przeciw pijaństwu	227
LXVIII. Wniosek p. Kaczyły o zaprowadzenie języka ruskiego jako wykładowego w gr. kat. szkole wzorowej we Lwowie	228
LXIX. Wniosek p. Antoniewicza o zmianę ustawy z 22 czerwca 1867 o języku wykła- dowym	230
LXX. Sprawozdanie większości komisji kultury krajowej w przedmiocie ustawy co do podniesienia hodowli bydła rogatego	233
LXXI. Sprawozdanie mniejszości tejże komisji w tym samym przedmiocie	233
LXXII. Sprawozdanie komisji budżetowej o zamknięciu rachunków funduszków indemni- zacyjnych za r. 1874	263
LXXIII. Sprawozdanie komisji budżetowej w sprawie kredytu dodatkowego na wykończenie drugiego piętra i pokrycie dachu w szpitalu lwowskim	264
LXXIV. Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzach funduszków indemni- zacyjnych na r. 1876	278
LXXV. Sprawozdanie komisji górniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie prze- mysłu naftowego	280
LXXVI. Sprawozdanie komisji prawniczej o wniosku p. Stępka w przedmiocie ograniczenia stopy procentowej od pożyczek pieniężnych	280

Liczba alegatu	Stronica sten. sprawozd.
LXXVII.*) Sprawozdanie komisji drogowej (większości) o projekcie Wydziału krajowego do zmiany ustawy drogowej	291
LXXVIII.*) Sprawozdanie mniejszości komisji drogowej w tym samym przedmiocie	291
LXXIX. Sprawozdanie komisji edukacyjnej z wniosku p. Hozzarda względem wykonania §. 21 ustawy z r. 1873 o nadzorach szkolnych	381
LXXX. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie uznania szkół rolniczych w Dublanach za zakłady krajowe	386
LXXXI. Sprawozdanie komisji kultury krajowej w przedmiocie ustawy o ochronie własności polowej	386
LXXXII. Sprawozdanie specjalnej komisji sejmowej wybranej do rozpoznania projektu ustawy o wykupnie prawa propinacyi	476
LXXXIII. Wniosek p. Rydzowskiego o subwencję na pomieszczenie szkoły sztuk pięknych w Krakowie	482
LXXXIV. Wniosek p. Siwca o zniesienie Rad powiatowych	483
LXXXV. Sprawozdanie komisji budżetowej o wnioskach Wydziału krajowego względem wydatków na szkołę weterynaryi	483
LXXXVI. Sprawozdanie komisji budżetowej nad przedłożeniem Wydziału krajowego w sprawie latrynowej w szpitalu lwowskim	504
LXXXVII. Sprawozdanie komisji budżetowej o petycji komitetu związanego w celu niesienia pomocy duchownym obrządku gr. kat., którzy opuścili diecezję Chełmską	504
LXXXVIII. Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzu funduszu szkolnego na rok 1876	509
LXXXIX. Wniosek p. Krzyżanowskiego o rozszerzenie nauki języka niemieckiego w szkołach ludowych	515
XC. Sprawozdanie komisji edukacyjnej z wniosku p. Skrzyńskiego względem utworzenia drugiej szkoły realnej we Lwowie	533
XCI. Sprawozdanie komisji edukacyjnej z wniosku p. Dunajewskiego o zrównanie czasu feryj w szkołach średnich i wyższych	538
XCII. Sprawozdanie komisji edukacyjnej z wniosku p. Hausnera w przedmiocie zaprowadzenia wydziału lekarskiego na wszechnicy lwowskiej	539
XCIII. Sprawozdanie komisji prawniczej z wniosku p. Jędrzejewskiego o reformę ustaw dotyczących się należytości spadkowych i sporządzania aktów pośmiertnych	539
XCIV. Sprawozdanie komisji specjalnej dla zbadania wniosku p. Hausnera, o zmianę statutu krajowego i ordynacyi wyborczej krajowej	560
XCV. Sprawozdanie komisji administracyjnej w przedmiocie organizacji zakładów leczniczych a mianowicie szpitala powszechnego we Lwowie	567
XCVI. Sprawozdanie specjalnej komisji sejmowej wybranej do ułożenia ustawy o zniesieniu prawa propinacyi	615
XCVII. Wniosek p. Tettmajera o utworzenie gimnazjum w Nowym Targu	693
XCVIII. Sprawozdanie komisji propinacyjnej o zniesieniu prawa propinacyi w mieście Lwowie	694
XCIX. Sprawozdanie komisji administracyjnej w sprawie organizacji krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie	696
C. Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzu funduszu krajowego na rok 1876	701
CI. Sprawozdanie komisji budżetowej z wniosku p. Rydzowskiego o wyznaczenie funduszu na umieszczenie szkoły sztuk pięknych w Krakowie	736

*) Liczba porządkowa tego alegatu jest w tekście sprawozdania stenograficznego mylnie podana.

Liczba alegatu.	Stronica sten. sprawozd.
CII. Sprawozdanie komisji kultury krajowej w przedmiocie utworzenia przy Wydziale krajowym bióra górniczego	787
CIII. Sprawozdanie komisji prawniczej o wnioskach pp. Stępka i Jędrzejewskiego tyczących się wydania ustawy karnej orzeciw pijaństwu	860
CIV. Sprawozdanie komisji sejmowej do zbadania czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1874 do końca stycznia 1875	823
CV. Sprawozdanie komisji kultury krajowej w sprawie uznania szkół rolniczych w Dublanach za zakłady krajowe	833
CVI. Sprawozdanie komisji administracyjnej o wniosku p. E. Wolańskiego względem uregulowania taryf kolejowych	882, 887
CVII. Sprawozdanie komisji terytoryalnej względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych	910
CVIII. Sprawozdanie komisji edukacyjnej w przedmiocie tłumaczenia art. 12. ustawy z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w szkołach ludowych	928
CIX. Sprawozdanie komisji edukacyjnej z wniosku p. Skrzyńskiego o zaprowadzenie prawa polskiego jako przedmiotu obowiązkowego przy egzaminach ścisłych	928
CX. Sprawozdanie komisji edukacyjnej o wniosku p. Krzyżanowskiego w sprawie nauki języka niemieckiego w szkołach ludowych i szkołach średnich	929

Aleg. I.

Sprawozdanie Wydziału krajowego
o budżecie krajowym
na rok 1876.

Sprawozdanie Wydziału Krajowego

o budżecie krajowym

na rok 1913

7

Sprawozdanie Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1876.

Wysoki Sejmie !

W myśl §. 18. Statutu krajowego i §. 7. Instrukcyi dla Wydziału krajowego, przedkładamy pod A projekt sumaryczny budżetu krajowego wraz z 13ma preliminarzami specjalnymi, a mianowicie:

Preliminarz funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu pod	.	.	.	B.
„ szpitalu lwowskiego: Oddział chorych	„	.	.	C.
„ „ położnic	„	.	.	D.
„ „ obłąkanych	.	.	.	E.
„ funduszu podrzutek w Lwowie	.	.	.	F.
„ szpitalu św. Łazarza w Krakowie: Oddział chorych pod	.	.	.	G.
„ „ położnic i podrzutek pod	.	.	.	H.
„ szpitalu św. Ducha w Krakowie: Oddział syfilitycznych pod	.	.	.	I.
„ „ obłąkanych	.	.	.	K.
„ funduszu policji krajowej pod	.	.	.	L.
„ „ domastykalnego	.	.	.	M.
„ „ stauowego sierocińskiego pod	.	.	.	N.
„ „ Al. hr. Stadnickiego pod	.	.	.	O.

Preliminarzy dla funduszu kultury krajowej i szkoły kucia koni — które przedkładaliśmy w latach poprzednich, nie przedkładamy na rok 1876, ponieważ zasoby funduszu szkoły kucia koni, tudzież funduszu kultury krajowej przeznaczone zostały uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. Października 1874, na urządzenie zakładu weterynaryi, a nadto preliminarzuje się na potrzeby tego zakładu pod rubryką VII. funduszu krajowego kwotę 30.000 zł. na podstawie osobnego sprawozdania, przedłożonego Wysokiemu Sejmowi pod L. W. 6424/1875.

Do wszystkich preliminarzy dołączone są wyjaśnienia, w których nie tylko że każda pozycja jest uzasadnioną, ale nadto zawierają one zestawienia porównawcze, wykazujące różnice między kwotami uchwalonemi na rok 1875, a proponowanemi obecnie na rok 1876. tutaj więc wyjaśnia się tylko sumarycznie różnice, a mianowicie:

A. Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu.

Wydatki.

W rubryce I. preliminuje się więcej o	31.300 zł.
z powodu, iż wydatek na budowę gmachu krajowego podwyższono z kwoty 15.000 zł. na 50.000 zł.; a zatem pomimo oszczędzeń w innych pozycjach tej rubryki, wynika wyżej wykazane podwyższenie wydatku.	
W rubryce II. preliminuje się więcej o	7.180 „
albowiem pomnożono ilość dyurnistów konceptowych i rachunkowych, — podwyższono remuneracyę dla zastępcy prawnego, — a nareszcie zamieszczono wynagrodzenie dla jednego stróża więcej.	
Konieczne pomnożenie dyurnistów spowodowanem zostało znacznym wzrostem wszystkich czynności w ogóle, szczególnie zaś w dziale spraw gminnych, szpactwa, kultury krajowej i szpitali we Lwowie i w Krakowie.	
W rubryce III. preliminuje się mniej o	— „ 80.000 zł.
z powodu iż od sumy wydatków, wymierzonej na podstawie trzyletniego przecięcia odtrącono prawdopodobne dochody ze zwrotów od gmin, które w latach poprzednich do działu zaliczek wstawiano.	
W rubryce IV. preliminuje się więcej o	800 „
W rubryce V. preliminuje się więcej o	500 „
na podstawie doświadczeń z lat ostatnich.	
W rubryce VI. preliminuje się więcej o	1.500 „
lecz powiększenie to jest tylko pozornem, gdyż przeniesiono do tej rubryki kwotę 1.200 zł. przyzwoloną przez Wysoki Sejm w rubryce XIII. z roku 1875. na zasiłek dla dziecięcego szpitalika św. Zofii we Lwowie.	
Na rok 1876. proponuje się na podobny zasiłek kwotę 1.500 zł, właściwe zatem podwyższenie wydatku wynosi tylko 300 zł.	
W rubryce VII. zmieniono dotychczas istniejące działy: A) Stypendya, — B) Zasiłki, — C) Na cele naukowe i wykształcenia — na działy odpowiadające bardziej naturze poszczególnych pozycji wydatków, tymi działami objętych — a mianowicie na działy:	
A) Zasiłki dla zakładów,	
B) Na cele gospodarstwa krajowego,	
C) Na cele wykształcenia i oświaty,	
i zamieszczono w takowych odpowiednie pozycye.	
Ogólna suma wydatków w tej rubryce wynosi więcej, aniżeli suma na rok 1875. uchwalona o	103.293 „
z powodu że w ogólnej kwocie niedoboru funduszu szkolnego (poz. 66) wynoszącej wedle załączonego preliminarza krajowej Rady szkolnej 344.369 zł. mieści się kwota 78.000 zł. uchwalona w rubryce XIII. z roku 1875. na podwyższenie płac nauczycieli szkół ludowych, — dalej podwyższono zasiłek dla zakładu weterynaryi (wedle osobnego sprawozdania) o 20.000 zł. — dodano na stypendya dla uczniów weterynaryi i dublańskiej szkoły parobków — kwotę 3.000 zł. natomiast zaś opuszczono w preliminarzu na rok 1876 (w wyjaśnieniach szczegółowo wykazane) pozycye jednorazowo na rok 1875. uchwaloną — Dla szkoły gospodarstwa lasowego sporządzono osobny preliminarz szczegółowy, jako załącznik do pozycyi 58.	
W rubryce VIII. preliminuje się mniej o	— — 1.500 „
z powodu zmniejszonych potrzeb tego rodzaju.	
W rubryce IX. preliminuje się więcej o	2.304 „
do przeniesienia	146.877 „ — 81.500 „

z przeniesienia 146.877 zł. 81.500 zł.
z powodu podwyższenia czynszów i zaprowadzenia nowych stacyj żandarmeryjnych.

W rubryce X. preliminuje się mniej o 12.778 „
z powodu podwyższenia dochodów z myt na drogach krajowych, które wedle przyjętej formy odtrącono od wydatków na drogi krajowe.

W rubryce XI. preliminuje się mniej o 4.263 „
na podstawie specjalnych preliminarzy zakładów dotowanych.

Oszczędności uzyskane przez zaprowadzenie własnej kuchni w szpitalach lwowskim i krakowskich wpłynęły tak korzystnie na budżet tych zakładów, iż pomimo znacznego pomnożenia wydatków z powodu proponowanego w osobnem sprawozdaniu powiększenia etatu w szpitalu lwowskim — okazują się niedobory powyższych zakładów mniejsze, aniżeli były w budżecie na rok 1875 wykazane.

W rubryce XIII. preliminuje się mniej o 83.214 „
z powodu, iż opuszczono wydatki na rok 1875. jednorazowo uchwalone, tudzież wydatki na odnowienie słupów granicznych, wreszcie iż przeniesiono do rubryki VII. kwotę 78.000 zł. na podwyższenie plac nauczycieli, a do rubr. VI. kwotę 1.200 zł. dla szpitalika św. Zofii. — Podwyższono zaś wydatki w tej rubryce o kwotę 7.500 zł. na prowadzenie budowy kulparkowskiej.

Suma różnic	146.877 zł.	181.755 zł.
Z porównania	—	146.877 „
okazuje się zmniejszenie wydatków o	—	34.878 „

Dochody.

W rubryce I preliminuje się mniej o 100 zł.
na podstawie doświadczenia z lat ostatnich.

W rubryce IV. preliminuje się więcej o 6.050 zł.
na podstawie specjalnych preliminarzy zakładów dotowanych.

Podwyższenie dochodów w tej rubryce spowodowała przeważnie sprzedaż realności Maryą Magdaleną zwanej — na rzecz funduszu policji krajowej, — wskutek czego ustały znaczne wydatki utrzymania budynku i opłaty podatku czynszowego.

W rubryce V. preliminuje się mniej o 109.424 „
z powodu iż na podstawie budżetu z roku 1874. i ruchu kasowego z tegoż roku, niepodobna spodziewać się tak znacznej pozostałości rachunkowej.

W rubryce VI. preliminuje się więcej o 204.000 „
z powodu zwiększonej należności podatków stałych.

W rubryce VII. preliminuje się więcej o 310 „
z powodu przypadających w tym roku do spłaty rat pożyczkowych od stron rozmaitych.

Pokrycia z funduszu pożyczki krajowej nie preliminuje się wcale, przeto dochód mniejszy o 150.000 „

Suma różnic	259.524 „	210.360 „
z porównania	210.360 „	
okazuje się umniejszenie dochodów o	49.164 „	

Zważywszy jednak, iż kwotę 150.000 „
którą jako dochód od funduszu pożyczki krajowej do budżetu na rok 1875. wstawiono uważać właściwie należy jako dług zaciągnięty — wynika zwiększenie dochodów 100.836 „
doliczywszy do tego zmniejszenie wydatków o 34.878 „
okazuje się budżet korzystniejszy o 135.714 „

B. Fundusze dotowane z funduszu krajowego.

Suma niedoborów w funduszach dotowanych wynosi	191.847 zł.
w roku 1875 wynosiła	196.110 „
wynosi przeto mniej o	4.263 „

(patrz wyjaśnienia do rubryki XI. funduszu krajowego).

W preliminarzach funduszu szpitali krakowskich i lwowskiego zaprowadzono zmiany mające na celu ułatwienie rewizji takowych przez komisye Wysokiego Sejmu, a mianowicie: w preliminarzu szpitalu lwowskiego pod rubryką I. wydatków, połączono nietylko płace wszystkich funkcyjaryuszów ale i inne dodatki, które dawniej rozrzucone były na rubrykę: „emolumenta“ i „koszta gospodarcze“ — w preliminarzach szpitali krakowskich postąpiono podobnie, z tą jednak różnicą, iż koszt wiktów dla rozmaitych kategoryj urzędników i służby w braku dostatecznego jeszcze doświadczenia, dla poszczególnych osób podzielonym być jeszcze nie mógł, z tego powodu w przeciętnych kwotach ryczałtowych w rubryce „koszta gospodarcze“ pozostawionym być musiał.

C. Fundusze niedotowane (samoistne).

Nadwyżki wykazane w preliminarzach tych funduszu użyte zostaną na pomnożenie majątku narodowego.

Własne dochody funduszu krajowego wynoszą	66.750 zł.
preliminowane wydatki „	2,316.858 „
z porównania wynika niedobór	2,250.108 „

który ma być pokryty dodatkami do podatków.

Należność podatków wynosi, wedle wyjaśnień do preliminarza funduszu krajowego i doniesienia c. k. kraj. Dyrekcji Skarbu z d. 11. Marca 1875. L. 3.727. (LW. 6.129) kwotę 6,784.720 zł., ze względu jednak, iż corocznie okazuje się konieczność odpisywania podatków z przyczyn elementarnych i innych powodów niemożności ściągnięcia takowych, zaokrąglą się sumę powyższą na 6,600.000 zł.

Licząc po 34 centy od każdego złotego austr. otrzymamy dodatku krajowego	2,244.000 „
w porównaniu z powyższym niedoborem, okazuje się jeszcze brak	6.108 „

który znajdzie pokrycie, albowiem corocznie pozostaje pewna ilość zaasygnowanych, a nie zrealizowanych wydatków.

Na podstawie wyjaśnień powyższych, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. „Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego na rok 1876. pobieranym być ma dodatek do podatków stałych, wraz z $\frac{1}{3}$ częścią dodatków po 34 centy od każdego złotego austriackiego.“

II. „Wysoki Sejm raczy upoważnić Wydział krajowy do przenoszenia oszczędności jednej rubryki na potrzeby rubryk innych.“

Lwów dnia 12. Marca 1875.

Leon książę Sapieha w. r.
Marszałek krajowy.

Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Sprawozdawca.

Lit. A.

Projekt budżetu krajowego

na rok 1876.

Liczba porządkowa	Rubryka	A. Fundusze i zakłady dotowane z funduszu krajowego	Dochody	Wydatki	Z porównania okazuje się:	
					Nadwyżka dochodów	Niedobór
1	Fundusz krajowy w ściślejszym słowa znaczeniu.					
	I. Koszta reprezentacji kraju	—	173.400	—	—	
	II. " zarządu	—	192.710	—	—	
	III. " leczenia ubogich chorych	—	190.000	—	—	
	IV. " szczepienia	—	26.300	—	—	
	V. Wydatki sanitarne	—	40.500	—	—	
	VI. Zasiłki dla zakładów dobroczynności	—	13.402	—	—	
	VII. " " " naukowych	—	479.629	—	—	
	VIII. Utrzymanie pomników historycznych	—	6.750	—	—	
	IX. Kwaterunkowe żandarmeryi	—	59.623	—	—	
	X. Drogi krajowe	—	880.834	—	—	
	XI. Dotacje dla zakładów krajowych	—	191.847	—	—	
	XII. Wydatki na szupaśnictwo	—	10.000	—	—	
	XIII. Rozmaite wydatki	—	51.863	—	—	
	I. Z odnajmu ubikacyj sejmowych	1.200	—	—	—	
	II. Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	—	—	—	—	
	III. Z myt na drogach krajowych	—	—	—	—	
	IV. Nadwyżki od zakładów dotowanych	12.917	—	—	—	
	V. Zapas kasowy	50.000	—	—	—	
	VI. Dodatki do podatków po 34 ct. od 1 zł. a. w.	2,244.000	—	—	—	
	VII. Rozmaite dochody	2.633	—	—	—	
	Suma funduszu krajowego	2,310.750	2,316.858	—	6.108	
	Fundusze krajowe w obszerniejszym znaczeniu.					
2	Szpital główny we Lwowie:					
	a) Oddział chorych	133.684	161.672	—	27.988	
	b) " położnic	970	17.082	—	16.112	
	c) " obłąkanych	14.684	100.577	—	85.893	
3	Fundusz podrzutek we Lwowie	—	31.206	—	31.206	
4	Szpital św. Łazarza w Krakowie:					
	a) Oddział chorych	59.241	53.104	6.137	—	
	b) " położnic i podrzutek	9.322	37.791	—	28.469	
5	Szpital św. Ducha w Krakowie:					
	a) Oddział syfilitycznych	26.373	25.969	404	—	
	b) " obłąkanych	14.767	16.946	—	2.179	
6	Fundusz policyi krajowej	7.901	1.525	6.376	—	
	Suma ogólna funduszy i zakładów dotowanych z funduszu krajowego	2,577.692	2,762.730	12.917	197.955	

Liczba porządkowa	Rubryka	B. Fundusze samoistne (niedotowane)	Dochody	Wydatki	Z porównania okazuje się:	
					Nadwyżka dochodów	Niedobór
7		Fundusz domestykalny	3.855	3.425	430	—
8		„ kultury krajowej	—	—	—	—
9		„ stanowy sierociński	1.587	1.530	57	—
10		„ Al. hr. Stadnickiego	1.656	1.650	6	—
11		„ szkoły kucia koni	—	—	—	—
		Suma ogólna funduszków samoistnych (niedotowanych)	7.098	6.605	493	—
Rekapitulacja.						
		A. Suma ogólna funduszków dotowanych	2,577.692	2,762.730	12,917	197.955
		B. „ „ „ samoistnych	7.098	6.605	493	—
		Razem .	2,584.790	2,769.335	13.410	197.955

Fundusz krajowy.

Rubryka VII. Zasiłki dla zakładów naukowych i wychowania publicznego.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Żłote austriackie		
VII.		Z przeniesienia . . .			49.200
	61	Stypendya: dla 1go ucznia weterynaryi 200 zł. i koszta podróży 60 zł.	260		
	62	„ dla uczniów szkoły weterynaryi we Lwowie	2.000		
	63	„ dla uczniów szkoły rolniczej w Dublanach	1.000		
	64	„ dla uczniów ze szkoły parobków w Dublanach	1.000		
	65	„ dla uczniów szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	2.400		60.060
		C. Na cele wykształcenia i oświaty.			
	66	Rada szkolna krajowa, na pokrycie niedoboru funduszu szkół początkowych, według osobnego preliminarza	344.369		
	67	Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł.	7.200		
	68	Schmitt Henryk, członek Rady szkolnej, remuneracya	800		
	69	Stypendya dla uczniów i uczennic seminariów nauczycielskich	18.000		370.369
		Suma rubryki VII. ,	479.629		479.629

Fundusz krajowy.

Rubryka VIII. Utrzymanie pomników historycznych.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
VIII.		Utrzymanie pomników historycznych	1.750	5.000	6.750

P o s z c z e g ó l n i e n i e

VIII.	70	Odnowienie „Sukiennic“ w Krakowie		5.000	
	71	Restauracja pomników w ogóle	1.500		
	72	Badanie i ocalanie zabytków historycznych, piśmiennych i archeologicznych, dla Zakładu narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie	250		
		<u>Suma rubryki VIII. .</u>	<u>1.750</u>	<u>5.000</u>	<u>6.750</u>

Fundusz krajowy.

Rubryka IX. Kwaterunkowe żandarmeryi.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
IX.		Kwaterunkowe żandarmeryi	59.623	—	59.623
P o s z c z e g ó l n i e.					
IX.	73	Czyszczenie koszar i innych pomieszczeń, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł	4.186		
	84	Oświetlenie koszar	1.588		
	75	Oświetlenie stajen, utrzymywanie i sprawianie sprzętów stajennych	14		
	76	Utrzymywanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących	500		
	77	Utrzymywanie i uzupełnienie sprzętów żołnierzy	20		
	78	Utrzymywanie i uzupełnienie sprzętów dla niższych stopni	1.490		
	79	Utrzymywanie i uzupełnienie naczyń kuchennych	514		
	80	Pranie bielizny pościelnej dla szeregowców, furyerów i woźnych	1.767		
	81	Naprawa bielizny pościelnej	154		
	82	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomą wypchanych	411		
	83	Świeże napętnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych	964		
	84	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek	3.795		
	85	Opał i oświetlenie kaceraryj skrzydłowych i plutonowych	807		
	86	Opał i oświetlenie pomieszczeń oficerów, rachmistrzów, furyerów i woźnych	1.191		
	87	Różne inne wydatki	500		
	88	5% podatek czynszowy gminny od pomieszczeń we Lwowie	320		
		Razem	18.221		
	89	Najem pomieszczeń i koszar	40.012		
	90	Na urządzenie nowych koszar otworzyć się mających odnośnie do odezwy c. k. komendy żandarmeryi z dnia 9. Marca 1875, l. 159, LW. 5779	1.390		
		Ogólna suma rubryki IX.	59.623	—	59.623

Fundusz krajowy

Rubryka X. Drogi krajowe.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
X.		Z przeniesienia . . .			92.834
		B. Nowe budowy i rekonstrukcyje dróg.			
	96	Na budowę nowych i rekonstrukcyę istniejących dróg oraz na budowę mostów dotąd nieistniejących . . .		500.000	500.000
		C. Utrzymanie dróg.			
	97	Prusko-Szląska	16.000		
	98	Barańska	16.000		
	99	Lubelska	8.000		
	100	Słotwina-Brzesko-Sandecka	14.000		
	101	Dębicko-Nadbrzeziańska	18.000		
	102	Czorsztyn-Nowytarg-Zaborniańska	11.000		
	103	Krościenko-Szczawnicka	2.000		
	104	Tarnów-Sącz-Niedzicka	21.000		
	105	Gorlice-Konieczniańska	6.000		
	106	Sanok-Przemyska	13.000		
	107	Sanok-Rzeszowska	13.000		
	108	Bełzec-Jarosławska	26.000		
	109	Sędziszowska	200		
	110	Zimnawoda-Hoszańska	8.000		
	111	Żółkiew-Mosteńska	10.000		
	112	Lwów-Rohatyńska	23.000		
	113	Stanisławów-Bursztyńska	5.000		
	114	Sielec-Zaleszczycka	27.000		
	115	Sniatyn-Horodeńska-Zalucze	5.000		
	116	Tyśmienica-Kołomyjska	5.000		
	117	Brzeżany-Złoczowska	17.000		
	118	Brzeżany-Podwoloczyska	34.000		
	119	Strusow-Buczacka	7.300		
	120	Czortków-Monasterzyska	15.000		
	121	Thuste-Buczacka	8.300		
	122	Husiatyn-Kopyczyniecka	8.000		
	123	Skała-Czortkowska	8.000		
	124	Skała-Zaleszczycka	15.000		
	125	Borszczów-Okopy-Mielnicka	2.600		
	126	Iwanie-Mossorowska	600		363.000
		Do przeniesienia . . .			955.834

Fundusz krajowy.

Rubryka X. Drogi krajowe.					
Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	R azem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
X.		Z przeniesienia			955.834
		D. Zasilki.			
	127	Dla dróg powiatowych i gminnych	70.000		70.000
		Razem	525.834	500.000	1,025.834
		Po odtrąceniu dochodów z myt na drogach krajowych w przypuszczeniu że takowe przyniosą o 5.000 zł. wyżej jak to preliminowano w roku zeszłym, a za- tem po odtrąceniu kwoty	145.000		145.000
		Pozostaje właściwy wydatek Rub. X.	380.834	500.000	880.834

Fundusz krajowy.

Rubr. XI. Dotacje dla zakładów krajowych. Rubr. XII. Wydatki na szupaśnictwo.					
Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
XI.		Dotacje dla zakładów krajowych	191.847		191.847
P o s z c z e g ó l n i e n i e					
XI.	128	Szpital główny we Lwowie :			
		a) Oddział chorych	27.988		
		b) „ położnic	16.112		
		c) „ obłąkanych	85.893		129.993
	129	Fundusz podrzutek we Lwowie	31.206		31.206
	130	Szpital św. Łazarza w Krakowie:			
		Oddział położnic i podrzutek	28.469		28.469
	131	Szpital św. Ducha w Krakowie:			
		Oddział obłąkanych	2.179		2.179
		Suma rubryki XI.	191.847		191.847
XII.		Wydatki na szupaśnictwo	10.000		10.000
P o s z c z e g ó l n i e n i e					
XII.	132	Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych	10.000		10.000
		Suma rubryki XII.	10.000		10.000

Fundusz krajowy.

Rubryka XIII. Rozmaite wydatki.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Ztote austryackie		
XIII.		Rozmaite wydatki	51.863		51.863

Poszczególnienie

XIII.	133	Do rozporządzalności Wydziału krajowego	30.000		
	134	Na pokrycie skradzionych pieniędzy pożyczkowych w Wydziale powiatowym w Jaśle	1.863		
	135	Koszta regulacyi Sanu, druga rata	12.500		
	136	Koszta dalszego prowadzenia budowy domu obłąkanych w Kulparkowowie	7.500		
		Suma rubryki VIII.	51.863		51.863

Fundusz krajowy.

Rubryka I — VII.					
Liczba		D o c h o d y.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.	1	Z odnajmu ubikacyj sejmowych	1.200	—	1.200
II.	2	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	—	—	—
III.	3	Z myt na drogach krajowych	—	—	—
IV.		Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.			
	4	Szpital św. Łazarza. Oddział chorych	6.137		
	5	„ „ Ducha. „ „ syfilitycznych	404		
	6	Fundusz policji krajowej	6.376		
		Suma rubryki IV. .	12.917		12.917
V.	7	Zapas kasowy (pozostałość rachunkowa z roku 1874.)	50.000		50.000
VI.		Dodatki do podatków.			
	8	Dodatek po 34 centy od 1 zł. a. w.	2,244.000		2,244.000
VII.		Różne dochody.			
	9	Od gminy Uwsie, częściowy zwrot pożyczki	295		
	10	Od szpitali powszechnych, zwrot kosztów sprawdzania rachunków aptekarskich	100		
	11	Od klasztoru Benedyktynek w Przemyślu, częściowy zwrot pożyczki	500		
	12	Od Wilda Karola, częściowy zwrot pożyczki	1.238		
	13	Od zgromadzenia pp. Kanoniczek w Krakowie, częściowy zwrot pożyczki	500		
		Suma rubryki VII. .	2.633		2.633

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu krajowego

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycya	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876			Uchwalono na rok 1875		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z o t e								
I.		Koszta reprezentacji kraju	123.400	50.000	173.400	127.100	15.000	142.100
II.		„ zarządu	192.710	—	192.710	185.530	—	185.530
III.		„ leczenia	190.000	—	190.000	270.000	—	270.000
IV.		„ szczepienia	26.300	—	26.300	25.500	—	25.500
V.		Wydatki sanitarne	40.500	—	40.500	40.000	—	40.000
VI.		Zasiłki dla zakładów dobroczynności	13.402	—	13.402	11.902	—	11.902
VII.		„ „ „ naukowych i wy- chowania publicznego	479.629	—	479.629	376.336	—	376.336
VIII.		Utrzymanie pomników historycznych	1.750	5.000	6.750	3.250	5.000	8.250
IX.		Kwaterunkowe żandarmeryi	59.623	—	59.623	57.319	—	57.319
X.		Drogi krajowe	380.834	500.000	880.834	393.612	500.000	893.612
XI.		Dotacje dla zakładów krajowych	191.847	—	191.847	196.110	—	196.110
XII.		Wydatki na szupaśnictwo	10.000	—	10.000	10.000	—	10.000
XIII.		Różne wydatki	51.863	—	51.863	135.077	—	135.077
		Suma wydatków	1.761.858	555.000	2.316.858	1.831.736	520.000	2.351.736
D o c h o d y .								
I.		Z odnajmu ubikacji sejmowych	1.200	—	1.200	1.300	—	1.300
II.		Odsetki od pieniędzy chwilowo lo- kowanych	—	—	—	—	—	—
III.		Z myt na drogach krajowych	—	—	—	—	—	—
IV.		Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	12.917	—	12.917	6.867	—	6.867
V.		Zapas kasowy z roku 1874	50.000	—	50.000	159.424	—	159.424
VI.		Dodatki do podatków (po 34 centy)	2.244.000	—	2.244.000	2.040.000	—	2.040.000
		Różne dochody	2.633	—	2.633	2.323	—	2.323
VII.		Aktywa funduszu pożyczki z r. 1873	—	—	—	150.000	—	150.000
VIII.		Suma dochodów	2.310.750	—	2.310.750	2.359.914	—	2.359.914
		Z porównania dochodów z wydatkami	—	—	2.316.858	—	—	—
		Okazuje się niedobór	—	—	6.108	—	—	—

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		Uwaga.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
austryackie						
—	3.700	35.000	—	31.300	—	
7.180	—	—	—	7.180	—	
—	80.000	—	—	—	80.000	
800	—	—	—	800	—	
500	—	—	—	500	—	
1.500	—	—	—	1.500	—	
103.293	—	—	—	103.293	—	
—	1.500	—	—	—	1.500	
2.304	—	—	—	2.304	—	
—	12.778	—	—	—	12.778	
—	4.263	—	—	—	4.263	
—	—	—	—	—	—	
—	83.214	—	—	—	83.214	
115.577	185.455	35.000	—	146.877	181.755	
					34.878	
—	100	—	—	—	100	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
6.050	—	—	—	6.050	—	
—	109.424	—	—	—	109.424	
204.000	—	—	—	204.000	—	
310	—	—	—	310	—	
—	150.000	—	—	—	150.000	
210.360	259.524	—	—	210.360	259.524	
					49.164	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.			Koszta reprezentacyi kraju.		
1 a)		Czynsz najmu sali i ubikacyj sejmowych 5.150 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875. wedle umowy z Administracją Zakładu hr. Skarbka.	—	5.150
b)		Dodatek gminny 250 zł.	Wedle obowiązującej uchwały Rady gminnej miasta Lwowa.	—	250
2		Koszta podróży pp. posłów 6.500 zł.	Wynikłość z roku 1872 6.276 zł. " " 1873 6.140 " " " 1874 6.869 " razem 19.285 zł. przeciętnie 6.428 " prelininuje się w zaokrągleniu 6.500 "	—	6.200
3		Dyety pp. posłów 64.000 zł.	Należytość dla 143 pp. Posłów po 5 zł. dziennie na 3 miesiące wynosi 64.350 zł. Preliminuje się jak na rok 1875 w zaokrągleniu 64.000 zł.	—	64.000
4		Koszta druków 14.000 zł.	Wynikłość z roku 1872 11.232 zł. " " 1873 16.393 " " " 1874 14.562 " razem 42.187 zł. przeciętnie 14.062 " w zaokrągleniu 14.000 "	—	16.000
5		Spisywanie sprawozdań 4.000 zł.	Preliminuje się o 2.000 zł. mniej, z powodu znacznie mniejszej wynikłości w latach poprzednich.	—	6.000
6		Urządzenie sali i inne drobne wydatki 3.350 zł.	} Preliminuje się jak na rok 1875.	—	3.350
7		Pisarze dzienni 650 zł.		—	650
8		Uzupełnienie biblioteki sejmowej 300 zł.	Preliminuje się prawdopodobną kwotą, jak na rok 1875.	—	300
9		Budowa gmachu krajowego 50.000 zł.	W braku pewnych podstaw, prelininuje się prawdopodobną kwotą 50.000 zł.	—	15.000
10		Marszałek krajowy 4200 zł.	} Preliminuje się jak w latach poprzednich.	—	4.200
11		Sześciu Członków Wydziału krajowego 18.000 zł.		—	18.000
12		Zastępcy 3000 zł.		—	3.000

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
II.			Koszta zarządu.		
	13	Plące.			
	14	Oddział koncepcyjny 29.240 zł.		—	29.240
	15	Oddział rachunkowy 34.070 zł.		—	34.070
	16	Oddział kasowy 10.670 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875.	—	10.670
	17	Oddział techniczny 10.960 zł.		—	10.960
	18	Oddział sanitarny 2.300 zł.		—	2.300
	19	Oddział statystyczny 5.000 zł.	Preliminuje się kwotę na rok 1875 uchwaloną, — w szczegółach zaś zamieszcza się plące na r. 1875. rzeczywiście asygnowane.	—	5.000
	20	Oddział manipula- cyjny 15.740 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875.	—	15.740
	21	Dyurniści.	Preliminuje się więcej aniżeli na rok 1875. wedle rzeczywistego stanu z r. 1875. z powodu zwiększo- nych czynności w dziale szupaśnictwa, spraw gmin- nych i t. p.	—	10.074
	a)	Dla Oddziału rachun- kowego 13.615 zł.			
	b)	Dla Oddziału tech- nicznego 4.392 zł.	Dotychczasowy rozkład ogólnej sumy przeznaczanej na dyetaryuszów Oddziału technicznego o tyle był niedogodnym, iż pojedyncze dyurna są zbyt niskie. Według tego rozkładu dzienna pląca wynosiła 1 zł. 80 ct. i 1 zł. 20 ct. Jest to wynagrodzenie niedosta- teczne. Dyurnista techniczny nie jest tylko kaligra- fistą do przepisywania, każdy z nich musi być do- brym rysownikiem i posiadać pewne wiadomości techniczne, bez których tak przy rysunkach jak i kopiowaniu kosztorysów nie odpowiedziałby swemu zadaniu. Plące dyurnistów technicznych są zarazem całem ich utrzymaniem za mozolną pracę wzrok wyteżającą. Dlatego też w budżecie na rok 1876. projektuje się zwiększenie dyurnów, kosztem ilości dyetaryuszów, korzystniej bowiem mieć ich choćby mniej a lepiej płatnych, można bowiem lepszy mię- dzy ubiegającymi się zrobić wybór. Z tych więc powodów projektuje się: 2 dyurnistów po 2 zł. 20 ct. 1610 zł. 2 " " 2 " — " 1464 " " 2 " " 1 " 80 " 1318 " " razem 4.392 zł. co w porównaniu z kwotą budżetową z r. 1875 4.380 " " zwiększa wydatek na rok 1876. tylko o 12 zł.	—	4.380

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
II.	21	Dyurniści.	Z powodu wzmagających się czynności we wszystkich Oddziałach okazało się koniecznem przyjęcie już w roku 1875 trzech dyurnistów więcej, niżeli na rok 1875 preliniowano; z powodu zaś znaczniejszych prac w dziale spraw gminnych preliniuje się na rok 1876. jeszcze dla jednego, przeto razem o 4ch więcej.	—	2.920
	c)	Dla Oddziału koncep- towego 6.954 zł.			
	d)	Dla Oddziału mani- pulacyjnego 11.071 zł.	Preliminuje się dla takiej samej ilości dyurnistów jak na rok 1875; różnica 29 zł. wynika z powodu, iż rok 1876. jest przestępnym.	—	11.042
	e)	Na zastępstwa urzę- dników 1000 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich w skutek doświadczenia, iż corocznie z powodu słabości, urlopów i komisyj, dyurniści chwilowo urzędników zastępować muszą	—	1.000
	22	Zasługi 2.780 zł.	Z powodu, iż Oddział rachunkowy umieszczony jest w osobnym domu, a nieustanna jest potrzeba wysyłania stróża i woźnego do głównego gmachu t. j. do departamentów, do protokołu, do archiwum głównego i rachunkowego, do kasy i ekspedytury, wreszcie do c. k. władz rządowych, okazał się jeden stróż niedostatecznym, i dlatego proponuje się o jednego stróża więcej z płacą 260 zł. Z powodu rozszerzenia ubikacyj kancelaryjnych, podwyższa się stosunkowo wynagrodzenie frotera o 50 „ preliniuje się przeto w ogóle więcej o 310 zł	—	2.470
	23	Emolumenta 650 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich	—	650
	a—e)	Dodatki pięcioletnie dla urzędników 3.088 zł.	Na podstawie uchwały Wys. Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874. Dodatek pięcioletni przypada w roku 1876. dla następujących osób: 2 sekretarzy: Niewiadomski Ignacy 200 zł Wolański Juliusz 200 „ 2 konceptistów od 5 Września 1876. Dr. Ekielski Józef 64 „ Dr. Niedzielski Wacław 64 „ 8 adjunktów rachunkowych Janikowski Tomasz 1e 150 zł. od 27. Września 1876 2e 39 „ 189 „ Sapałaczyński Robert 1e 150 „ od 27. Września 1876 2e 39 „ 189 „		3 544
	f)				
			De przeniesienia 906 zł.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
II.			Z przeniesienia	906 zł.	
			Stroner Adolf 1e	150 zł.	
			od 27. Września 1876 2e	39 „	189 „
			Żółkiewski Karol 1e	150 „	
			od 27. Września 1876 2e	39 „	189 „
			Mrozowicki Jan	150 „	
			Orzechowski Antoni	150 „	
			Tranda Edward	150 „	
			Urbański Aureli	150 „	
			1 woźny Oddziału rachunkowego		
			Kuźniar Jan, 2 po	30 zł.	60 „
			1 kasjer		
			Horoszkiewicz Julian 1e	200 „	
			od 27. Września 1876 2e	52 „	252 „
			1 adjunkt kasowy		
			Sidorowicz Władysław	150 „	
			1 woźny kasowy		
			Hermiński Walenty 1e	30 „	
			od 27. Września 1876 2e	8 „	38 „
			1 inżynier		
			Czaderski Emil	200 „	
			1 asystent techniczny		
			Baranowski Teofil	80 „	
			3 kancelistów		
			Olewiński Lubin	100 „	
			Zabierzowski Stanisław	100 „	
			Kiszelka Albin	1 „	
			od 29 Grudnia 1876		
			1 odźwierny		
			Prokopowicz Jan		
			2 po	30 zł.	60 „
			1 portyer		
			Karmalita Andrzej 1e	30 zł.	
			od 3. Listopada 1876 2e	5 „	35 „
			4 woźnych		
			Gorczyca Marcin 1e	30 „	
			od 27. Września 1876 2e	8 „	38 „
			Kalita Józef	30 „	
			Kowalski Józef	30 „	
			Hermiński Michał	30 „	
			Razem	3.088 „	
24	Najem pomieszkania 14.600 zł.		Czynsz opłacany obecnie wynosi rocznie, na mocy kontraktów:		
			1) Za dom p. Glixellego,	10.000 zł.	
			2) „ dwa piętra w domu p. Bałlabana	3.500 „	
			razem	13.500 „	
			do tego 50% dodatku gminnego	675 „	
			Suma	14.175 „	15.750

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
II.			Z przeniesienia 14.175 zł. na prawdopodobne rozszerzenie pre- liminuje się jak na rok 1875 . . . 2.800 „ Suma ogólna potrzeb . . . 16.975 „ od tego odtrąca się: 1) Zwrot zaliczki udzielonej p. Gli- xellemu na rachunek czynszu 2.000 zł. 2) Zwrot od Zakładu podrzutków za część ubikacji zajętej w domu p. Bałlabana . 338 zł. 2.338 „ pozostaje czysty wydatek . . . 14.637 zł. preliminuje się w zaokrągleniu . . . 14.600 „		
	25	Remuneracje: a) Rzecznik prawny; 1.500 zł.	Preliminuje się o 500 zł. więcej, z powodu wzmoże- nia się czynności.	—	1.000
		b) Tłumacz języka ruskiego 300 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich.	—	300
		c) Tłumaczenia z je- zyków obcych 10 zł.	Preliminuje się zmniejszoną kwotą prawdopodobną, gdyż wydatek ten przypadkowy wynosi wedle do- świadczenia corocznie tylko kilka zł.	—	50
		d) Odzwierny Pro- kopowicz 120 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich.	—	120
		Urzednicy, dyurniści słudzy 1.000 zł.	Jak na rok 1875, wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16go Października 1875.	—	1.000
	26	Potrzeby kancelaryjne a) Wydawnictwo roz- porządzeń 5.900 zł	Wynikłość z roku 1872 . . . 4.998 zł. " " 1873 . . . 6.573 „ " " 1874 . . . 6.031 „ razem 17.602 „ przeciętnie 5.867 „ w zaokrągleniu 5.900 „	—	5.000
		b) Sprzęty 800 zł.	Wynikłość z roku 1872 . . . 636 zł. " " 1873 . . . 1.347 „ " " 1874 . . . 586 „ razem 2.569 zł. przeciętnie 856 „ w zaokrągleniu 800 „	—	900
		c) Potrzeby do pi- sania 1.300 zł.	Preliminuje się kwotą uchwaloną na rok 1875.	—	1.300

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota nchwalona na rok 1875
Preliminarza					
II.		d) Papier do druków, druk ksiąg 1.500 zł.	Wynikłość z roku 1872 3.049 zł. " " 1873 1.996 " " " 1874 2.716 " razem 7.761 zł. przeciętnie 2.587 "	—	2.000
	26	e) Oprawa ksiąg 700 zł.	Wynikłość z roku 1872 1.114 zł. " " 1873 833 " " " 1874 253 " razem 2.200 zł. przeciętnie 733 " w zaokrągleniu 700 "	—	800
		f) Oświetlenie 300 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875.	—	300
		g) Opał 1.300 zł.	Wynikłość z roku 1872 970 zł. " " 1873 1.114 " " " 1874 1.908 " razem 3.992 " przeciętnie 1.330 " w zaokrągleniu 1.300 "	—	1.100
		h) Biblioteka 600 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875.	—	600
		i) Rozmaite 500 zł.	Wynikłość z roku 1872 301 zł. " " 1873 494 " " " 1874 704 " razem 1.499 zł. przeciętnie 499 " w zaokrągleniu 500 "	—	500
	27	Koszta podróży a) Dla urzędników wogóle 2000 zł.	Wynikłość z roku 1872 2.122 zł. " " 1873 1.820 " " " 1874 1.567 " razem 5.509 zł. przeciętnie 1.836 " preliminuje się w zaokrągleniu jak na rok 1875 2.000 zł.	—	2.000
		b) Dla inspektora szpitali 400 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich; na pod- stawie kontraktu z inspektorem szpitali.	—	400
	28	Pensye i zaopatrzenia 7280 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875 stosownie do uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 24. Września	—	7.280
	29	Dary z łaski 1070 zł.	i 16. Października 1874.	—	1.070

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwoaa uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
III.	30	Koszta leczenia ubogich 190.000 zł.	<p>Na mocy ustawy z dnia 6. Stycznia 1875 ponosi fundusz krajowy w całości koszta leczenia ubogich w szpitalach publicznych. — Wydatki z funduszu krajowego wynosiły:</p> <p>z rubr. III. stale w roku 1871 . . . 108.144 zł. " 1872 . . . 159 450 " " 1873 . . . 138.259 " razem . . . 405.853 zł.</p> <p>Zaliczkowo za zwrotem od gmin: w roku 1871 73.710 " 1872 88.063 " 1873 94.796 256.569 zł.</p> <p>Wydatek w ogóle przez 3 lata . . . 662.422 zł. przeciętnie . . . 220.807 "</p> <p>Zważywszy jednak że taksa w wielu szpitalach będzie musiała jeszcze w ciągu roku 1875 być podwyższoną, że dalej okazuje się często nieunikniona potrzeba udzielania szpitalom zaliczek na rachunek kosztów leczenia zlikwidować się mających, prelinuje się więcej aniżeli wykazuje przecięcie o . . . 29.193 " czyli razem . . . 250.000 zł.</p> <p>Od tej sumy potrzeb potrąca się prawdziwy dochód ze zwrotów od gmin . . . 60.000 "</p> <p>Pozostaje właściwa potrzeba rubr. III. 190.000 zł. Dochód powyższy od gmin zaliczany był dotąd w dziale zaliczek i wynosił:</p> <p>w roku 1871 . . . 53.979 zł. " 1872 . . . 64.532 " " 1873 . . . 61.399 " razem . . . 179.910 zł. przeciętnie . . . 50.970 " w zaokrągleniu . . . 60.000 "</p>		270.000
IV.			Koszta szczepienia.		
	31	Utrzymanie i odświeżanie krowianki 800 zł.	<p>Według nowego planu, szczepienie odbywać się będzie nie co trzy lata, lecz corocznie, wskutek czego okaże się większa potrzeba krowianki — prelinuje się przeto prawdopodobną kwotę 800 zł.</p>		500
	32	Koszta podróży i diety lekarzy 25.500 zł.	<p>Wynikłość z roku 1872 . . . 23.129 zł. " 1873 . . . 25.210 " (po koniec Grudnia) 1874 . . . 27.905 " razem . . . 76.244 zł. przeciętnie . . . 25.415 " prelinuje się w zaokrągleniu . . . 25.500 "</p>		25.000

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
V.			Wydatki sanitarne.		
33	Koszta podróży lekarzy 35.000 zł.		Wynikłość z roku 1872 22.130 zł. " " 1873 32.476 " (po koniec Grudnia) 1874 62.785 " razem 117.391 zł. przeciętnie 39.130 " Zważywszy jednak, iż powodem tak znacznych wy- datków w ostatnich dwóch latach były epidemie, cholery i ospy, prelininuje się tylko 35.000 zł.	—	33.000
34	Strzeżenie granic podczas zarazy na bydło 5.500 zł.		Wynikłość z roku 1872 4.740 zł. " " 1873 6.565 " (po " koniec Grudnia) 1874 5.328 " razem 16.633 zł. przeciętnie 5.544 " prelininuje się w zaokrągleniu 5.500 "	—	7.000
VI.			Zasiłki dla zakładów dobroczynności.		
35	Szpitale Sióstr Miło- sierdzia 1.198 zł.		Preliminuje się jak na rok 1875 stosownie do uchwały wys. Sejmu z dnia 16 i 17 Października 1874.	—	1.198
36	Dom ubogich i sierót w Krakowie 5.424 zł.			—	5.424
37	Szpital dziecięcy Św. Zofii we Lwowie 1.500 zł.		Z powodu udowodnionej użyteczności tego zakładu a znacznie zmniejszonych jego dochodów prelininuje się o 300 zł. więcej aniżeli na rok 1875 (LW. 5365/75.)	—	1.200
38	Amortyzacya pożyczki Kulparkowskiej 5280 zł.		Preliminuje się ratę przypadającą funduszowi do- mestykalnemu. Reszta kapitału pozostająca do spła- cenia z końcem roku 1874 wynosi: 61.941 zł. w roku 1875 umorzona zostanie część ka- pitału w kwocie 2.183 " pozostanie do spłacenia 59.758 zł.	—	5.280

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
VII.			<p>Zasiłki dla zakładów naukowych i wychowania publicznego.</p> <p>U w a g i o g ó l n e.</p> <p>Preliminarz rubryki VII. podzielony był dotąd na trzy oddziały, to jest:</p> <p>A) Stypendya</p> <p>B) Zasiłki</p> <p>C) Na cele naukowe i wykształcenia.</p> <p>W skutek poszczególnych uchwał Wys. Sejmu przybywały prawie co roku do działu C) pojedyncze pozycye, które właściwie do działu B) przylączyć należało — dalej we wszystkich trzech działach znajdowały się pozycye wydatków na cele gospodarstwa krajowego — dla uregulowania zatem tej rubryki stosownie do natury poszczególnych wydatków, podzielono obecnie takową na trzy oddziały a mianowicie: w oddziale A) „Zasiłki dla zakładów“ zamieszczono wszystkie stałe, w poprzednich latach uchwalone zasiłki dla rozmaitych zakładów naukowych, teatrów i t. p. — w oddziale B) „Na cele gospodarstwa krajowego“ — wszelkie zasiłki i koszta utrzymania szkół rolniczych, weterynaryi, leśnictwa, muzeów przemysłowych, tudzież stypendya dla uczniów tychże zakładów — a nakoniec w oddziale C) „Na cele wykształcenia i oświaty“ wszystkie inne wydatki na cele wychowania.</p> <p>Preliminarz niniejszy, pomimo wyżej określonego uporządkowania zawiera prawie wszystkie pozycye objęte preliminarzem na rok 1875 albowiem wykreślono tylko zasiłek dla Krakowskiej szkoły sztuk pięknych na urządzenie gabinetów, jako wydatek uchwalony przez Wys. Sejm dnia 16. Października 1874 jednorazowo na rok 1875; — natomiast dodano nowe pozycye:</p> <p>1) na stypendya dla uczniów lwowskiej szkoły weterynaryi.</p> <p>2) dto. dla uczniów z dublańskiej szkoły parobków.</p>		

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
A. Zasilki.					
	39	Zakład głuchoniemych 2.000 zł.			2.000
	40	Zakład ciemnych 2000 zł.			2.000
	41	Szkoły gimnastyczne 1000 zł.			1.000
	42	Teatr polski w Kra- kowie 8.000 zł.			8.000
	43	we Lwowie 4.200 zł.			4.200
	44	Teatr polski i opera polska we Lwowie 12.000 zł.			12.000
	45	Teatr ruski 3.000 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875. stosownie do uchwał Wys. Sejmu z dn. 16 Października 1874.		3.000
	46	Towarz. muzyczne 1.800 zł.		—	1.800
	47	Akademia Krakowska 10.000 zł.			10.000
	(Szkoły żeńskie)				
	48	w Jarosławiu 400 zł.			400
	49	„ Kołomyi 300 zł.			300
	50	„ Krakowie 2.500 zł.			2.500
	51	„ Rzeszowie 400 zł.			400
	52	„ Stanisła- wowie 400 zł.			400
	53	„ Tarnowie 800 zł.			800
	54	„ Wadowicach 400 zł.		400	
B. Gospodarstwo krajowe.					
	55	Szkoła Dublańska 7000 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875. według uchwał Wys. Sejmu z dn. 16. Października 1874.	—	7.000
	56	Szkoła Czernichowska 7000 zł.		—	7.000
VII.	57	Szkoła weterynaryi we Lwowie 30.000 zł.	Na urządzenie i utrzymanie szkoły weterynaryi we Lwowie preliminuje się 30.000 zł. według osobnego sprawozdania Wydziału krajowego przedłożonego Wys. Sejmowi pod LW. 6424/1875.	—	10.000
	58	Szkoła leśnictwa 6.400 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875, według załączonego, szczegółowego preliminarza (patrz alegat) stosownie do uchwał Wys. Sejmu z dn. 7. i 16. Paździer- nika 1874.	—	6.400
	60	Muzea przemysłowe:	Preliminuje się jak na rok 1875. według uchwały Wys. Sejmu z dn. 16. Października 1874.	—	2.000
	60 ^{1/2}	we Lwowie 2000 zł. w Krakowie 1000 zł.		—	1.000

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
VII.		Stypendya:	W latach poprzednich i na rok 1875. preliniowano corocznie dwa stypendya po 200 zł. i na koszta podróży 60 zł. t. j. razem 460 zł. Na rok 1876. nadano tylko jedno stypendyum — preliniuje się przeto o 200 zł. mniej, — natomiast zaś preliniuje się dla uczniów otworzyć się mającej szkoły weterynaryi we Lwowie 2 000 zł. na podstawie osonnego sprawozdania Wydziału krajowego o urządzeniu tejże szkoły.	—	460
	61	Dla ucznia weterynaryi 260 zł.			
	62	Dla uczniów lwowskiej szkoły weterynaryi 2000 zł.			
	63	Dla uczniów szkoły dublańskiej 1000 zł	Preliminuje się jak w latach poprzednich.	—	1.000
	64	Dla uczniów dublańskiej szkoły parobków 1000 zł.	Przy egzaminie uczniów dublańskiej szkoły parobków odbytem w Styczniu 1875. przekonał się Wydział krajowy przez swego delegata o wielkiej użyteczności tej szkoły, — uczniowie bowiem okazali się tak uzdolnionymi, iż nietylko wszyscy znaleźli pomieszczenie u obywateli, którzy byli świadkami egzaminu, ale nawet okazało się iż więcej parobków żądano, aniżeli ich szkoła dostarczyć mogła. Z powodu więc udowodnionej praktyczności tego zakładu, i dla zachęcenia uczniów, proponuje się na stypendya dla tychże 1.000 zł.	—	—
	65	Dla uczniów szkoły leśnictwa 2.400 zł.	Preliminuje się, jak na rok 1875. wedle uchwał Wys. Sejmu z d. 7. i 16. Października 1874.	—	2.400
		C. Wykształcenie i oświata.			
	66	Niedobór funduszu szkół normalnych 344.369 zł.	Preliminuje się kwotę niedoboru wykazaną w załączonym, szczegółowym preliminarzu (patrz alegat) Na rok 1875 preliniowano na ten sam cel: a) w rubryce VII. 258.876 zł. b) " XIII. (na podwyższenie płac nauczycieli) . . . 78.000 „ razem . . . 336 876 zł. na rok 1876 preliniuje się po uwzględnieniu podwyższenia płac nauczycieli 344.369 „ przeto więcej o . . . 7.493 „ z powodów wyjaśnionych przy poszczególnych pozycjach wyżej powołanego preliminarza.	—	336.876
	67	Członkowie Rady szkolnej 7.200 zł.		—	7.200
	68	Schmitt, radca szkolny 800 zł.		—	800
	69	Stypendya dla uczniów seminariów nauczycielskich 18.000 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875. wedle uchwał Wys. Sejmu z d. 16. Października 1874.	—	18.000

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota achwalona na rok 1875
Preliminarza					
VIII.			Utrzymanie pomników historycznych.		
	70	Odnowienie Sukiennic 5.000 zł.	Preliminuje się ostatnią ratę subwencji uchwalonej przez Wysoki Sejm d. 23. Sierpnia 1870	—	5.000
	71	Restauracya w ogóle 1.500 zł.	Preliminuje się mniej aniżeli w latach poprzednich, z powodu iż najznacniejsza część restauracyj jest już wykonaną, w skutek czego na r. 1876 dostateczną będzie prawdopodobnie kwota 1500 zł.	—	3.000
	72	Zakład Ossolińskich 250 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875 wedle uchwały Wysockiego Sejmu z dnia 16. Października 1874.	—	250
IX.			Kwaterunkowe żandarmeryi.	—	57.319
	73/90	Kwaterunkowe żandarmeryi 59.623 zł.	<p>Za podstawę do obliczenia potrzeb korpusu całego służy prawo organiczne c. k. żandarmeryi z dnia 18. Stycznia 1851. — Przy wymiarach ilości materiałów, stosowano się ile możności do uchwał sejmowych z lat 1866, 1869 i 1872.</p> <p>Stan czynny korpusu żandarmeryi w Galicyi zawiera wedle tabeli dyslokacyjnej poczynszy od 1go Stycznia 1875:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 komendant pułkownik 1 major, zastępca komendanta 1 adjutant, porucznik 1 rachmistrz, porucznik 4 rotmistrzów 6 poruczników 6 podporuczników 2 furyerów, wachmistrzów 1 pisarz 2 woźnych 75 wachmistrzów 194 komendantów posterunkowych 973 żandarmów 20 służących oficerskich 17 żon żołnierzy 5 koni oficerskich 251 stacyj posterunkowych 15 komend oddziałowych 1 szkoła wyższych stopni żołnierzy. <p>Szczegółowy preliminarz potrzeb na rok 1876 sporządziła c. k. Komenda żandarmeryi i przedłożyła Wydziałowi krajowemu do l. 2881 z roku 1875.</p> <p>Oddział rachunkowy Wydziału krajowego sprawdził wykaz czynszów za wynajęte pomieszkania dla sztabu</p>		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
IX.			<p>i na koszary oddziałowe c. k. komendy żandarmeryi na kwotę 57.464 zł. — ct. Odrąciwszy od tej kwoty za kwatery sztabu i noclegowe niższych stopni żołnierzy 17.452 „ 371½ „ pozostaje należność 40.011 zł. 62½ ct. którą to kwotę zamieszcza się w zaokrągleniu pod pozycją Na rok 1875 uchwalono 57.319 zł. w porównaniu z preliminowaną na rok 1876 kwotą 59.623 „ Okazuje się różnica więcej o 2.304 zł. z powodu podwyższenia czynszów.</p>		
X.			<p style="text-align: center;">Drogi krajowe.</p> <p style="text-align: center;">U w a g i o g ó l n e.</p> <p>Budżet drogowy na rok 1876 równie jak w latach poprzednich, obejmuje cztery działy, a mianowicie: A) Koszta zarządu. B) Nowe budowy i rekonstrukcye dróg. C) Utrzymanie czyli konserwacya dróg. D) Zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych.</p>		
			<p style="text-align: center;">Wyjaśnienie szczegółowe.</p> <p style="text-align: center;">A) Koszta zarządu.</p> <p>Koszta zarządu na rok 1876 w porównaniu z budżetem 1875 roku. zwiększone są o kwotę 1.560 zł. Powiększenie to pochodzi z pomnożenia liczby konduktorów.</p> <p>1) Na drodze Tarnów-Sącz-Niedzica, która po wybudowaniu drogi z Zakluczyna do Podola przedłużyła się, inni zaś konduktorowie tej drogi i przyległej jej Czorstyn-Nowy targ-Zabornia mieli od 5 do 7 i pół mili do nadzoru, co przy górzystym położeniu tych dróg było bardzo uciążliwym i niekorzystnym dla służby.</p> <p>2) Na drodze Dębicko-Nadbrzeziańskiej, na której dotychczas był tylko jeden konduktor stały, mający 7 mil drogi do nadzoru. — Na pozostałej części w długości trzech mil obowiązki konduktora pełnił</p>		91.274
	91/95	Koszta zarządu. 92.834 zł.			

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cja	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
X.			<p>zastępca pomocnika inżyniera użyty do dalszej budowy tej drogi. Gdy długość drogi Dembicko - Nadbrzeziańskiej corocznie skutkiem dalszej budowy się zwiększa, okazała się potrzeba ustanowienia stałego konduktora, który zarazem pełnić będzie obowiązki pomocnika inżyniera przy budowie.</p> <p>3) Przy drodze Słotwina-Brzesko-Sandeckiej dotychczas był zastępca konduktora. Na drodze tej w górzystym położeniu co rocznie wykonywa się przeszło na 15.000 zł. robót i dostaw, prowadzonych ze względu na znaczne oszczędności we własnym zarządzie. Pełniący obowiązki inżyniera na tej drodze, nie jest w możności podołać wszystkim obowiązkom tak inżyniera jak i konduktora, dla tego też posada ostatniego jest niezbędnie potrzebna i doświadczeniem lat ostatnich sprawdzoną.</p> <p>Oprócz tego skutkiem uregulowania okręgów drogowych Zaleszczyckiego, Tarnopolskiego i Stanisławowskiego, Expozyturze drogowej w Buczaczu w r. 1874 przez Wysoki Sejm przyzwolonej, przydzieloną została droga Tłuste-Buczacz, w ten sposób Expozytura ta zawiaduje obecnie 16$\frac{3}{4}$ milami.</p> <p>Dla peryodycznego chociażby tylko raz na miesiąc objechania tych dróg, potrzebuje p. o. Inżyniera przebyć rocznie 384 mil.</p> <p>Przy wyznaczonej na r. 1875 dotacyi nie może dopełnić tego tameczny Inżynier i dla tego tak tytułem zwiększonej płacy, jak również ryczałtu na objazdy preliminarzuje się na rok 1876 kwotę 352 zł.</p>		
96	B. Nowe budowy i rekonstrukcja 500.000 zł.		<p>B. Nowe budowy i rekonstrukcja.</p> <p>W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16go Października 1874 roku na budowę dróg nowych i rekonstrukcyę starych, oprócz tego budowę większych rozmiarów mostów, sprawienie znaków drogowych systemu metrycznego preliminarzuje się ryczałtową sumę 500.000 zł. to jest taką samą, jaka już na r. 1875 została zatwierdzoną.</p>	—	500.000
97/126	C. Utrzymanie 363.000 zł.		<p>C. Utrzymanie dróg czyli konserwacja.</p> <p>W latach poprzednich, koszta utrzymania dróg istniejących, Wydział krajowy opierał na preliminarzach Inżynierów okręgowych, przez delegowanych Inżynierów Wydziału krajowego na gruncie rewidowa-</p>	—	367.338

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
X.			<p>nych i sprawdzanych na podstawie stanu dróg, jaki w jesieni już można było zbadać. W projekcie do budżetu na r. 1876, Wydział krajowy nie jest w możności zastosować tej zasady. — W początku bowiem roku nie można należycie ocenić, ani w wpływów atmosferycznych ani frekwencyi, dwóch najważniejszych czynników na zużycie drogi wpływających, z konieczności zatem Wydział krajowy preliminarz utrzymania dróg na r. 1876 opiera na przeciętnych cyfrach otrzymanych z dwóch lat ostatnich. Przeciętne te jednak cyfry Wydział krajowy w pojedynczych pozycjach modyfikował, bądź w miarę stanu dróg, bądź w miarę dziś już w przybliżeniu przewidzieć się mogących potrzeb, z tąd też jedne cyfry są większe, drugie mniejsze od rzeczywistych przeciętnych. Mniejsze od przeciętnych cyfr kwoty preliminarzu się w r. 1876 na drogach: Lubelskiej, Słotwina-Brzesko-Sandeckiej, Dębicko Nadbrzeziańskiej, Czorsztyn-Nowy-Targ-Zabarnia, Krościenko-Szczawnica, Gorlice Konieczna, Sanok-Przemyśl, Bełzec-Jarosław, Żółkiew-Mosty, Stanisławów-Bursztyn, Sielec-Zaleszczyki, Strusów-Buczacz, Czortków-Monasterzyska, Tłuste-Buczacz, Skala-Czortków, Borszczów-Okopy.</p> <p>Z powodu że drogi te pod względem pokładu kamiennego w lepszym znajdują się stanie, a roboty budowlane uregulowane zostały.</p> <p>Większe zaś od przeciętnych cyfr kwoty preliminarzu się na drogach: Tarnów Sącz-Niedzica, Lwów-Rohatyn, Brzeżany-Złoczów, Brzeżany-Podwoleczyska, Skala-Zaleszczyki.</p> <p>Ponieważ drogi te potrzebować będą więcej kamienia konserwacyjnego i przewidziane są większe roboty budowlane.</p> <p>W każdym razie preliminarzowane na rok 1876 koszta utrzymania dróg w porównaniu z rokiem 1875 są niższe o 4.378 zł. zaś w porównaniu z rokiem 1874 niższe o sumę 82.554 zł.</p>		
	127	Zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych 70.000 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875.	—	70 000
XI.	128- 131	Dotacje 191.847 zł.	<p>Dotacje dla zakładów krajowych.</p> <p>Preliminuje się na podstawie specjalnych preliminarzy zakładów dotowanych.</p>	—	196.110

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
XII.	132	Ryczałt 10.000 zł.	<p align="center">Wydatki na szupaśnictwo.</p> <p>Preliminuje się prawdopodobną potrzebę, jak w roku 1875. Wydatki za rok 1874 wynoszą po koniec Grudnia 1.698 zł. lecz dotąd nie asygnowaliśmy nic z funduszu krajowego dla gmin galicyjskich, co dopiero teraz przy najbliższem uregulowaniu szupaśnictwa nastąpi, a w skutek czego zwiększą się wydatki, nie mając atoli żadnych danych nie preliniuje się teraz większej sumy.</p> <p align="center">Rozmaite wydatki.</p> <p align="center">Uwagi ogólne.</p> <p>W budżecie uchwalonym na rok 1875 wynoszą wydatki tej rubryki 135.077 zł</p> <p>W budżecie na rok 1876 preliniuje się tylko 51.863 „</p> <p>zatem mniej o 83 214 „</p> <p>a to z powodu, iż:</p> <p>1) wykreślono wydatki jednorazowe na rok 1875 uchwalone:</p> <p>a) Zapomogę dla Windesz Katarzyny 50 „</p> <p>b) Zasiłek dla Towarzystwa Proświta 2.000 „</p> <p>c) dtto dla czasopisma „Szkoła“ 500 „</p> <p>d) dtto dla bursy w Brodach 600 „</p> <p>e) Pożyczkę dla pp. Kanoniczek w Krakowie 5.000 „</p> <p>f) Zasiłek na budowę kościoła dla gminy Szlązaki 1.200 „</p> <p>g) Stypendyum dla Błotnickiego 300 „</p> <p>2) Wykreślono z powodu braku wynikłości, wydatek na utrzymanie słupów granicznych 300 „</p> <p>3) Przeniesiono do rubr. VI. Zasiłek dla szpitalika św. Zofii we Lwowie 1.200 „</p> <p>4) Przeniesiono do rubr. VII. Na podwyższenie płac nauczycieli szkół ludowych 78.000 „</p> <p>5) Na utworzenie pożyczkowych pieniędzy skradzionych w Jaśle, preliniuje się mniej o 1.564 „</p> <p>razem 90.714 „</p> <p>Natomiast dodano na budowę kulpar- kowską 7.500 „</p> <p>Różnica jak wyżej 83 214 „</p>		10.000

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarz a					
XIII.	133	Do rozporządzalności Wydziału krajowego 30.000 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich stosownie do postanowień § 9. instrukcyi dla Wydziału krajowego.	—	30.000
	134	Na pokrycie kradzieży w Jaśle 1863 zł.	Preliminuje się dwie raty przypadające w roku 1876 stosownie do uchwał Wys. Sejmu z dnia 9. i 17. Października 1874 a mianowicie w kapitale 1.366 zł. 41 ct. w odsetkach 496 „ 07 „ razem 1.863 „ 48 „	—	3.427
	135	Regulacja Sanu 12 500 zł.	Preliminuje się drugą ratę z kwoty 50.000 zł. przeznaczony na ten cel uchwałą Wys. Sejmu z dnia 3. Października 1874.	—	
	136	Na budowę Kulparkowską 7.500 zł.	Na potrzeby prowadzenia dalszej budowy w Kulparkowie prelininuje się taką samą kwotą, jaką Wysoki Sejm już na rok 1875 przyzwolił.	—	
D o c h o d y.					
Z odnajmu ubikacyj sejmowych.					
I.	1	Z odnajmu ubikacyj sejmowych 1200 zł.	Wynikłość z roku 1872 1.289 zł. " " 1873 1.278 „ " " 1874 1.046 „ razem 3.613 zł. przeciętnie 1.204 „ Preliminuje się w zaokrągleniu 1.200 „	—	1.300
Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.					
II.	2	Odsetki z lokacyj.	Ponieważ pokrycie potrzeb uchwalonych w budżecie na rok 1875 ściśle jest określone, a należitości wydatków przypadają zwykle wcześniej jeszcze, zanim dochody wpływają, przeto nie można się spodziewać zapasów gotówki zbyt znacznej, i dla tego nie się prelininuje na odsetki z lokacyj.		
Z myt na drogach krajowych.					
III.	3	Dochody z myt.	Dochody spodziewane z myt odtrącono od rubryki wydatków na drogi (X). przeto tutaj nie się prelininuje.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	D o c h o d y	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
IV.	4/6	Nadwyżki od zakła- dów krajowych 12.917 zł.	<p>Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.</p> <p>Preliminuje się na podstawie specjalnych preliminarzy zakładów dotowanych.</p> <p>Zapas kasowy (pozostałość rachunkowa z roku 1874).</p>		6.867
V.	7	Zapas kasowy 50.000 zł.	<p>Potrzeby na rok 1874 tudzież pokrycie takowych określono tak ściśle w budżecie przez W. Sejm uchwalonym, iż na podstawie tegoż budżetu niepodobna spodziewać się pozostałości kasowej. Zważywszy że ściśle wykazanie zapasu jest obecnie nie możliwym, gdyż nastąpić może dopiero po dokonaniem zamknięciu rachunków za rok 1874 to jest po upływie Czerwca 1875. r. Zważywszy że rezultująca z budżetu 1874 nadwyżka dochodów 93.095 zł. uchwałą Sejmu z dnia 14. Stycznia 1874. przeznaczoną została na wykończenie budowy zakładu obłąkanych w Kulparkowie, przewidywane oszczędności rubryki I. (koszta reprezentacji) III. (koszta leczenia) obrócone być muszą na znaczne przekroczenie w rubryce V. (sanitarne), które obecnie już wynoszą przeszło 30.000 zł. W innych rubrykach wyniknąć mogą oszczędności mało znaczące. — W dziale zaliczek szpitalnych wydatki bywają zwykle większe od dochodów, jedynym więc źródłem z którego spodziewać się można dochodu przewyższającego cyfrę budżetową, — są dodatki do podatków.</p> <p>Na rachunek prelimitowanej kwoty 1,800.000 wpłynęło po koniec Grudnia 1874 — 1,680.356 zł. spodziewać się zatem można, iż po koniec Czerwca wpłynie jeszcze na rachunek zaległości około 170.000 zł. i prelimituje się na tej podstawie pozostałość kasową w przybliżeniu w kwocie 50 000 zł.</p>		159.244
VI.	8	Dodatki do podat- ków 2,244.000 zł.	<p>Dodatki do podatków.</p> <p>Sprawdzona należytość podatków stałych, wedle wiadomości zasiągniętej od c. k. kraj. Dyrekcji Skarbu wynosiła w roku 1874 :</p> <p>a) podatku grunтового . . . 3,612.709 zł. 67 ct. b) " domowo-czynszowego 877.316 " 37 " c) " " klasowego 914.120 " 09 " d) " zarobkowego . . . 426.333 " 45 " e) " dochodowego . . . 954.241 " 32 "</p> <p>Suma 6,784.720 " 90 "</p>		2,040.000

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	D o c h o d y	Wynikłość z roku 1874	Kwoaa uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
			<p>Z powodu jednak elementarnych wypadków, ubostwa kontrybuentów, upadłości, wypadków śmierci i innych niemożności ściągnięcia, część należności zwykle odpisywaną bywa, przeto zaokrąglą się sumę należności na 6,600.000 zł. Jeden cent dodatku od 1 zł. przyniesie zatem 66.000 „ Czyli 34 centy 2,244.000 „</p>		
			Rozmaite dochody.		
VII.	9	Od gminy Uwsie 295 zł.	Preliminuje się trzecią ratę pożyczki udzielonej gminie Uwsie na podstawie uchwały W. Sejmu z dnia 7. Grudnia 1872.		310
	10	Za sprawdzanie rachunków aptekarskich 100 zł.	Preliminuje się jak w latach poprzednich.		100
	11	Od klasztoru Benedyktynek 500 zł.	Preliminuje się trzecią ratę pożyczki udzielonej klasztorowi Benedyktynek w Przemyślu w kwocie 8.000 zł. na podstawie uchwały Wys. Sejmu z dnia 7 Grudnia 1872.		500
	12	Od Wilda Karola 1.238 zł.	Prelimnuje trzecią i czwartą ratę pożyczki udzielonej p. Karolowi Wildowi wskutek uchwały W. Sejmu z dnia 15 Stycznia 1874. w kwocie 6.000 zł. a zwrotnej w 12tu ratach półrocznych wraz z odsetkami po 5%.		1413
	13	Od zgromadzenia kanoniczek 500 zł.	Uchwałą W. Sejmu z dn. 17 Października 1874 przyznana została zgromadzeniu pp. Kanoniczek w Krakowie pożyczka w kwocie 5.000 zł. zwrotna w 10. latach wraz z 5% odsetkami. Pożyczka ta nie została dotąd wprawdzie dotąd wypłaconą, jednakowoż w przypuszczeniu, iż w ciągu roku 1875 wypłaconą zostanie, preliminuje się zwrot pierwszej raty kapitału w kwocie 500 zł. na rok 1876. Odsetki preliminowane być nie mogą, albowiem nie wiadomo jeszcze kiedy pożyczka wypłaconą zostanie.		

L. W. 6.003/1875.
Alegat **B.** do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie
krajowym na rok 1876.

Lit. B.

Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu

Preliminarz

na rok słoneczny 1876.

Fundusz krajowy.

Sumaryusz.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Koszta reprezentacji kraju	123.400	50.000	173.400
II.		„ zarządu	192.710	—	192.710
III.		„ leczenia	190.000	—	190.000
IV.		„ szczepienia	26.300	—	26.300
V.		Wydatki sanitarne	40.500	—	40.500
VI.		Zasiłki dla zakładów dobroczynności	13.402	—	13.402
VII.		„ „ „ naukowych i wychowania publicznego	479.629	—	479.629
VIII.		Utrzymanie pomników historycznych	1.750	5.000	6.750
IX.		Kwaterunkowe żandarmeryi	59.623	—	59.623
X.		Drogi krajowe	380.834	500.000	880.834
XI.		Dotacje dla zakładów krajowych	191.847	—	191.847
XII.		Wydatki na szupaśnictwo	10.000	—	10.000
XIII.		Rozmaite wydatki	51.863	—	51.863
		Suma wydatków	1,761.858	555.000	2,316.858
D o c h o d y.					
I.		Z odnajmu ubikacyj sejmowych	1.200	—	1.200
II.		Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	—	—	—
III.		Z myt na drogach krajowych	—	—	—
IV.		Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	12.917	—	12.917
V.		Zapas kasowy z roku 1874	50.000	—	50.000
VI.		Dodatki do podatków (po 34 centy)	2,244.000	—	2,244.000
VII.		Rozmaite dochody	2.633	—	2.633
		Suma dochodów	2,310.750	—	2,310.750
		Z porównania ze sumą wydatków	—	—	2,316.858
		Okazuje się niedobór	—	—	6.108

Fundusz krajowy.

Rubryka I. Koszta reprezentacji kraju.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Koszta reprezentacji kraju	123.400	50.000	173.400
P o s z c z e g ó l n i e					
I.		A. Sejm krajowy.			
	1	a) Czynsz najmu sali i ubikacyj sejmowych . 5.150 zł	—		
		b) Dodatek gminny 5% 250 „	5.400		
	2	Koszta podróży pp. Posłów	6.500		
	3	Dyety pp. Posłów na 3 miesiące	64.000		
	4	Koszta druków	14.000		
	5	Spisywanie sprawozdań	4.000		
	6	Urządzenie sali, opał, oświetlenie i inne drobne wydatki	3.350		
	7	Pisarze dzienni	650		
	8	Uzupełnienie biblioteki sejmowej	300		
	9	Na budowę gmachu krajowego	—	50.000	148 200
		B. Wydział krajowy.			
	10	Marszałek krajowy	4.200		
	11	Sześciu Członków Wydziału po 3.000 zł.	18.000		
	12	Zastępcy	3.000		25.200
		<u>Suma rubryki I.</u>	123.400	50.000	173.400

Fundusz krajowy.

Rubryka II. Koszta zarządu.					
Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
II.		Koszta zarządu	192.710		192.710
P o s z e z e g ó l n i e n i e					
II.	13	Place urzędników, dyurnistów i slug.			
	14	Oddział konceptowy.			
		a) 2ch radców, płaca po 2.800 zł. 5.600 zł. dodatek aktywalny po 480 zł. 960 „	6.560		
		b) 4ch sekretarzy, płaca po 2.000 zł. 8.000 „ dodatek aktywalny po 360 zł. 1.440 „	9.440		
		c) 6ciu konceptistów, płaca po 1.300 zł. 7.800 „ dodatek aktywalny po 240 zł. 1.440 „	9.240		
		d) 2ch adjunktów, płaca po 1.000 zł. 2.000 „ dodatek aktywalny po 200 zł. 400 „	2.400		
		e) 2ch asystentów, płaca po 700 zł. 1.400 „ dodatek aktywalny po 100 zł. 200 „	1.600		29.240
		Oddział rachunkowy.			
		a) Dyrektor, płaca 2.600 zł. dodatek aktywalny 400 „	3.000		
		b) Zastępca dyrektora, płaca 2.000 „ dodatek aktywalny 360 „	2.360		
		c) 14 adjunktów, płaca po 1.200 zł. 16.800 „ dodatek aktywalny po 240 zł. 3.360 „	20.160		
		d) 10 asystentów, płaca po 700 zł. 7.000 „ dodatek aktywalny po 100 zł. 1.000 „	8.000		
		e) Woźny, płaca 500 „ dodatek aktywalny 50 „	550		34.070
		Do przeniesienia			63.310

Fundusz krajowy.

Rubryka II. Koszta zarządu.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
		Z przeniesienia			63.310
II.	16	Oddział kasowy.			
		a) Kasyer, płaca 2.000 zł. dodatek aktywalny 360 „	2 360		
		b) Kontrolor, płaca 1.600 „ dodatek aktywalny 300 „	1.900		
		c) 4-ch adjunktów, płaca po 1.200 zł. 4.800 „ dodatek aktywalny po 240 „ 960 „	4.760		
		d) Woźny, płaca 600 „ dodatek aktywalny 50 „	650		10.670
	17	Oddział techniczny.			
		a) Nadinżynier, płaca 3.000 zł. dodatek aktywalny 1.000 „	4.000		
		b) 2-ch inżynierów płaca po 2.000 zł. 4.000 „ dodatek aktywalny „ 360 „ 720 „	4.720		
		c) 2-ch asystentów, płaca po 1000 „ 2.000 „ dodatek aktywalny „ 120 „ 240 „	2.240		10.960
	18	Oddział sanitarny.			
		Inspektor szpitali, płaca 2.000 zł. dodatek na mieszkanie 300 „	2.300		2.300
	19	Oddział statystyczny.			
		a) Naczelnik Oddziału	2.000		
		b) Urzędnik konceptowy	1.500		
		c) 2-ch pisarzy stałych	1.168		
		d) Pomocnicy chwilowi	332		5.000
	20	Oddział manipulacyjny.			
		a) Dyrektor kancelaryi, płaca	2.000		
		b) Archiwista, płaca 1.500 zł. dodatek aktywalny 300 „	1.800		
		c) Protokolista, płaca 1.200 „ dodatek aktywalny 240 „	1.440		
		d) 6-ciu kancelistów, płaca po 1000 zł. 6.000 „ dodatek aktywalny „ 200 „ 1.200 „	7.200		
		e) Odźwierny, płaca	600		
		f) Portyer, „	500		
		g) 4-ch woźnych płaca po 500 zł. 2.000 zł. dodatek aktywalny „ 50 „ 200 „	2.200		15.740
		Suma wszystkich płac stałych wraz z dodatkiem aktyw.	—	—	107.980

Fundusz krajowy

Rubryka II. Koszta zarządu.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
II.		Z przeniesienia . . .			107.980
	21	Dyurniści.			
		a) Dla Oddziału rachunkowego.			
		16 po 1 zł. 80 ct. dziennie,	10.541 zł.		
		7 „ 1 „ 20 „ „	3.074 „	13.615	
		b) Dla Oddziału technicznego.			
		2-ch po 2 zł. 20 ct. dziennie	1.610 zł.		
		2-ch „ 2 „ — „	1.464 „		
		2-ch „ 1 „ 80 „ „	1.318 „	4.392	
		c) Dla Oddziału conceptowego:			
		1 po 3 zł. 60 ct. dziennie	1.318 zł.		
		1 „ 3 „ — „	1.098 „		
		1 „ 2 „ 50 „ „	915 „		
		1 „ 2 „ 40 „ „	878 „		
		3 „ 2 „ — „ „	2.196 „		
		1 „ 1 „ 50 „ „	549 „	6.954	
		d) Dla Oddziału manipulacyjnego:			
		1 po 2 zł. 20 ct. dziennie	805 zł.		
		7 „ 1 „ 65 „ „	4.227 „		
		15 „ 1 „ 10 „ „	6.039 „	11.071	
		e) Na zastępstwa urzędników		1.000	37.032
	22	Zaslugi.			
		a) 6-ciu stróżów dla Oddziału manipulacyjnego po 260			
		1.560 zł.			
		b) 2-ch stróżów dla Oddziału rachunkowego			
		po 260 zł.	520 „	2.080	
		c) Froter		700	2.780
	23	Emolumenta.			
		a) Dyrektor kancelaryi na fiakra		50	
		b) „ 6 sągów drzewa		90	
		c) Ubranie urzędowe dla odźwiernego i 6-ciu woźnych			
		po 50 zł.		350	
		d) Ubranie dla portyera		100	
		e) Opał dla odźwiernego i portyera po 2 sągi drzewa		60	
		f) Dodatki pięcioletnie dla urzędników, według imiennego wykazu (patrz wyjaśnienia)		3.088	3.738
	24	Najem pomieszkania.			
		Na kancelarye Wydziału krajowego, na rozszerzenie biur i dla rysowników technicznych 16.300 zł.			
		Do przeniesienia 16.300 „	—	—	151.530

Fundusz krajowy.

Rubryka II. Koszta zarządu.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
II.		Z przeniesienia 16.300 zł.			151.530
		b) Dodatek gminny 5% 675 „			
		Razem . 16.975 „			
		Od tego potrąca się zwroty 2.338 „			
		Pozostaje właściwy wydatek w zaokrągleniu	14.600		14.600
	25	Remuneracye.			
		I. Stałe;			
		a) Rzecznik prawny za zastępstwo	1.500		
		b) Tłumacz języka ruskiego	300		
		c) „ „ języków obcych	10		
		d) Odźwierny Prokopowicz, dodatek osobisty do płacy	120		
		II. Niestające: Urzędnicy, dyurniści i słudzy Wydziału krajowego	1.000		2.930
	26	Potrzeby kancelaryjne.			
		a) Wydawnictwo rozporządzeń krajowych	5.900		
		b) Sprawienie i odnowienie sprzętów	800		
		c) Potrzeby do pisania	1.300		
		d) Papier do druków, druk ksiąg i wzorów	1.500		
		e) Oprawa ksiąg i druków	700		
		f) Oświetlenie	300		
		g) Opał	1.300		
		h) Uzupelnienie biblioteki Wydziału krajowego	600		
		i) Rozmaite pomniejsze	500		12.900
	27	Koszta podróży i diety.			
		a) Dla urzędników w ogóle	2.000		
		b) „ inspektora szpitali	400		2.400
	28	Pensye i zaopatrzenia.			
		a) Mochnacka Eleonora	280		
		b) Jankowska Karolina	400		
		c) Pawulski Jan	1.400		
		d) Wagilewiczowa Amelia	200		
		e) Madeyski Wojciech	1.200		
		f) Karatnicka Izydora	600		
		g) Tarczyńska Marcyanna	350		
		h) Skarzyński January	2.400		
		i) Łopuszańska Walerya	350		
		k) Łopuszańskiego sieroty	100		7.280
		Do przeniesienia			191.640

Fundusz krajowy.

Rubryka II. Koszta zarządu.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
		Z przeniesienia			191.640
II.	29	Dary z laski.			
		a) Bojarskie, Walerya, Józefa, Adolfini i Gabryela	400		
		b) Rzepińska Ludwika Franciszka	120		
		c) Rudnicki Michał	150		
		d) Szczęsnowicza 2 sieroty po 200 zł.	400		1.070
		Suma rubryki II.	192.710		192.710

Fundusz krajowy.

Rubr. III. Koszta leczenia. Rubr. IV. Koszta szczepienia. Rubr. V. Wydatki sanitarne.					
Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycje		Złote austriackie		
III.		Koszta leczenia ubogich	190.000		190.000
P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
III.	30	Koszta leczenia ubogich w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych .	250.000		
		Od tego odtrąca się spodziewane dochody ze zwrotów zaległych kosztów leczenia od gmin	60.000		
		Pozostaje właściwy wydatek rubr. III. .	190.000		190.000
IV.		Koszta szczepienia	26.300		26.300
P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
IV.	31	Utrzymanie i odświeżanie krowianki	800		
	32	Koszta podróży i diety lekarzy z powodu szczepienia .	25.500		
		Suma rubryki IV. .	26.300		26.300
V.		Wydatki sanitarne	40.500		40.500
P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
V.	33	Koszta podróży lekarzy z powodu komisij w sprawach sanitarnych i $\frac{1}{3}$ za lekarstwa dla epidemicznych chorych	35.000		
	34	Koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło, i zamknięcie miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmerji	5.500		
		Suma rubryki V. .	40.500		40.500

Fundusz krajowy.

Rubryka VI. Zasiłki dla zakładów dobroczynności.

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycji		Żłote austriackie		
VI.		Zasiłki dla zakładów dobroczynności	13.402		13.402
P o s z c z e g ó l n i e n i e					
VI.	35	Szpitala Sióstr Miłosierdzia we Lwowie, Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	1.198		
	36	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424		
	37	Szpital dziecięcy św. Zofii we Lwowie	1.500		
	38	Amortyzacja pożyczki zaciągniętej na budowę domu obłąkanych w Kulparkowie	5.280		
		Suma rubryki VI.	13.402		13.402

Preliminarze

na rok słoneczny

1876.

Lit.	C.	Szpital	główny	we	Lwowie:	Oddział	chorych.
"	D.	"	"	"	"	"	położnic.
"	E.	"	"	"	"	"	obląkanych.

L. W. 6.003/1875.
Alegat C. do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie
krajowym na rok 1876.

Lit. C.

Szpital główny we Lwowie.

Fundusz chorych.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

Szpital główny we Lwowie.

S u m a r y u s z

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złoty austriackie		
I.		Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i sług . . .	50.857		50.857
II.		Odstawne	58		58
III.		Adjuta	1.200		1.200
IV.		Substytucye	500		500
V.		Dyurna	2.652		2.652
VI.		Pensye	3.272		3.272
VII.		Zaopatrzenia i dary z łaski	259		259
VIII.		Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	300		300
IX.		Wydatki kapliczne	300		300
X.		Najem pomieszkania	8.465		8.465
XI.		Potrzeby kancelaryjne	834		834
XII.		Remuneracye i zapomogi	940		940
XIII.		Koszta gospodarcze	83.599		83.599
XIV.		Utrzymanie budynków	4.224	3.718	7.942
XV.		Rozmaite	494		494
		Suma wydatków	157.954	3.718	161.672
Dochody.					
I.		Zapisy i legaty	8.000		8.000
II.		Dodatki	52.484		25.484
III.		Zwroty kosztów leczenia	100.000		100.000
IV.		Rozmaite	200		200
		Suma dochodów	133.684		133.684
		W porównaniu z wydatkami			161.672
		okazuje się niedobór			27.988

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Place i emolumenta urzędników, lekarzy i sług.			
1	Dyrektor, płaca z rocznych	1.600 zł. — ct.	1.334		
	Dodatek na mieszkanie	400 " — "	334		
2	Zarządca, płaca	1.000 " — "	834		
	Dodatek drożyzny	200 " — "	167		
	Wikt dla 2 osób z pieczywem i winem po 29 zł. miesięcznie	696 " — "	581		
3	Kasyer, płaca	800 " — "	667		
	Dodatek drożyzny	200 " — "	167		
	" na mieszkanie	200 " — "	167		
4	Rachmistrz, płaca	600 " — "	500		
	Dodatek drożyzny	150 " — "	125		
	" na mieszkanie	120 " — "	100		
5	2 pisarzy, płaca po 500 zł.	1.000 " — "	834		
	Dodatek drożyzny	250 " — "	209		
6	Maszynista, opał 3 sągi drzewa po 13 zł. 57 cnt.	40 " 71 "	34		
7	Woźny, płaca	300 " — "	250		
	Dodatek drożyzny	75 " — "	63		
	" na ubiór	60 " — "	51		
8	Odźwierny, płaca	250 " — "	225		
	Dodatek drożyzny	62 " 50 "	57		
	" na ubiór	60 " — "	56		
9	Przełożona SS. Miłosierdzia płaca	80 " — "	67		
	Wikt wraz z pieczywem i inne potrzeby	220 " — "	184		
10	18 Sióstr Miłosierdzia oddziałowych, płaca po	80 " — "	1.440		
	Wikt dla tychże wraz z pieczywem		3.744		
	Inne potrzeby, wino, piwo, desery, krochmal, farbka etc.		207		
11	2 kapelanów po 600 zł. z rocznych	1.200 " — "	1.000		
	Dodatek na mieszkanie po 200 zł.	400 " — "	334		
12	Posługacze i służba domu z wiktem		14.000		
13	6 prymaryuszów po	1.200 " — "	7.200		
14	2 profesorów	630 " — "	—		
	Dodatek na fiakra	63 " — "	—		
15	Prosektor z rocznych	1.200 " — "	1.000		
16	Chemik patologii	800 " — "	667		
17	7 Sekundaryuszów po	600 " — "	4.200		
17 1/2	Podwyższenie plac wedle nowego etatu		10.059		
Suma rubryki I.			50.857		50.857

P o s z c z e g ó l n i e n i e

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
II.		Odstawne.			
	18	Grass Maciej, kwieskowany pisarz z rocznych 70 zł.	58		58
III.		Adjuta.			
	19	2 asystentów po 300 zł.			
	20	Dodatek na mieszkanie po 145 "			
	20	3 praktykantów po 400 "	1.200		1.200
IV.	21	Substytucye	500		500
V.		Dyurna.			
	22	1 pisarz dzienny po 1 zł. 50 ct. = 547 zł. 50 ct.			
		1 " " " 1 " 30 " = 474 " 50 "			
		4 " " " 1 " — = 1.460 " — "			
		1 " w izbie przyjęcia po 75 " = 273 " 75 "			
		Wikt dla tegoż z pieczywem po 17·30 = 207 " 60 "			
		dla 6-ciu pisarzy dodatek drożyzny po 36 zł. = 216 " — "			
		Razem z rocznych 3.179 zł. 35 ct.	2.652		2.652
VI.		Pensye.			
	23	Wagner Ludwika, wdowa po prymaryuszu, z rocznych 150 zł.	105		
	24	Grund Ludwika, wdowa po zarządcy, z roczn. 245 "	204		
	25	Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze, z rocz. 175 "	146		
	26	Bodaszewska Agnieszka, wdowa po nadzorey domu, z rocznych 105 "	88		
	27	Popławski Jan, były odźwierny, z rocznych . 168 "	151		
	28	Dr. Neuhauser Franciszek, były prymaryusz, z rocznych 1.200 "	1.200		
	29	Dr. Berthleff, były dyrektor, z rocznych . 1.400 "	1.168		
	30	Nagel Józefa, wdowa po prymaryuszu z roczn. 210 "	210		
		Suma rubryki VI. .	3.272		3.272

P o s z c z e g ó l n i e n i e

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
VII.		Zaopatrzenia i dary z laski.			
	31	Christl Laura, sierota po kontrolorze, z rocznych 63 zł.	53		
	32	Hammer Joanna, sierota po pisarzu, „ 63 „	53		
	33	Tomaszewska Marya, wdowa po woźnym, dziennie po 14 ct. z rocznych 51 zł.	43		
	34	Drabikowska Elżbieta, była dozorczeni chorych, dziennie po 30 ct. z rocznych 109 zł. 50 ct.	110		
		Suma rubryki VII.	259		259
VIII.	35	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	300		300
IX.	36	Wydatki kapliczne	300		300
X.		Najem pomieszkania.			
	37	Czynsz za najem filii Hoffmana	8.000		
	38	Czynsz za najem filii Hoeflicha wraz z podatkami z kwoty 1.965 zł. 50 ct.	465		
		Suma rubryki X.	8.465		8.465
XI.		Potrzeby kancelaryjne.			
	39	Rozmaite potrzeby dla kancelaryi zarządu i dyrektora z rocznych 1.000 zł.	834		834
XII.		Remuneracye i zapomogi.			
	40	Za sprawdzanie recept	278		
	41	Remuneracye i zapomogi	662		
		Suma rubryki XII.	940		940

Wydatki.

Szpital główny we Lwowie.

P o s z c z e g ó l n i e n i e

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
XIII.		Koszta gospodarcze.			
	42	Wyżywienie:			
		a) zwykła strawa i dodatki	46.000		
		b) pieczywo	5.000		
		c) wino	2.000		
	43	Wikt dla lekarza dyżurnego wraz z pieczywem i innymi potrzebami, winem, piwem etc. po 29 zł. miesięcznie z rocznych 348 zł.		291	
	44	Lekarstwa		7.000	
	45	Sanitarne		3.000	
	46	Instrumenta chirurgiczne		950	
	47	Sprzęty		2.200	
	48	Bielizna i pościel		7.500	
	49	Pralnia z kwoty 5.500 zł.		3.814	
	50	Słoma do leży		800	
	51	Drzewo opałowe z kwoty 6.000 zł.		3.804	
	52	Oświetlenie		1.200	
	53	Koszta pogrzebowe		40	
		Suma rubryki XIII.	83.599		83.599
XIV.		Utrzymanie budynków.			
	54	Konserwacye i reparacye	4.000		
	55	Kominiarze i straż ogniowa z rocznych 350 zł.	224		
	56	Na urządzenie oświetlenia gazem z kwoty 5.800 zł.		3.718	
		Suma rubryki XIV.	4.224	3.718	7.942
XV.		Rozmaite.			
	57	Na utrzymanie biblioteki z rocznych 100 zł.	64		
	58	Przypadkowe	430		
		Suma rubryki XV.	494		494

P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
Liczba		D o c h o d y	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycya		Złote austriackie		
I.	1	Zapisy i legaty	8.000		8.000
II.		Dodatki.			
	2	Od c. k. Skarbu za 200 sągów drzewa opałowego część przypadająca na ten oddział z kwoty 2.230 zł.	1.430		
	3	Z kasy miejskiej:			
		a) $\frac{1}{5}$ dochodu z rogatek	24.000		
		b) na utrzymanie trupiarni z rocznych 84 zł. . . .	54		
		Suma rubryki II.	25.484		25.484
III.		Zwroty kosztów leczenia.			
	4	Od płacących za siebie	15.000		
	5	Od funduszków obceokrajowych i innych publicznych . .	5.000		
	6	Od funduszu krajowego galicyjskiego	80.000		
		Suma rubryki III.	100.000		100.000
IV.		Rozmaite.			
	7	Ze sprzedaży sprzętów i inne mniejsze dochody	200		200

Szpital główny we Lwowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu chorych

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i.	P r e l i m i n o w a n o na rok 1876			U c h w a l o n o na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I.	1-17 ^{1/2}	Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i sług	50.857	—	50.857	39.874	—	39.874
II.	18	Odstawne	58	—	58	58	—	58
III.	19—20	Adjuta	1.200	—	1.200	1.800	—	1.800
IV.	21	Substytucye	500	—	500	500	—	500
V.	22	Dyurna	2.652	—	2.652	1.764	—	1.764
VI.	23—30	Pensye	3.272	—	3.272	3.377	—	3.377
VII.	31—34	Zaopatrzenia i dary z łaski	259	—	259	259	—	259
VIII.	35	Odprawy i spłaty kwartałów pośmier- tnych	300	—	300	300	—	300
IX.	36	Wydatki kapliczne	300	—	300	—	—	—
X.	37—38	Najem pomieszkania	8.465	—	8.465	8.732	—	8.732
XI.	30	Potrzeby kancelaryjne	834	—	834	834	—	834
XII.	40—41	Remuneracye i zapomogi	940	—	940	940	—	940
XIII.	42—53	Koszta gospodarcze	83.599	—	83.599	82.578	—	82.578
XIV.	54—56	Utrzymanie budynków	4.224	3.718	7.942	4.224	3.718	7.942
XV.	57—58	Rozmaite	494	—	494	494	—	494
Suma wydatków . . .			157.954	3.718	161.672	145.734	3.718	149.452
D o c h o d y.								
I.	1	Zapisy i legaty	8.000	—	8.000	4.700	—	4.700
II.	2—3	Dodatki	25.484	—	25.484	25.484	—	25.484
III.	4—6	Zwroty kosztów leczenia	100.000	—	100.000	90.000	—	90.000
IV.	7	Rozmaite	200	—	200	200	—	200
Suma dochodów . . .			133.684	—	133.684	120.384	—	120.384

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.	1—17 $\frac{1}{2}$	Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i sług 50.857 zł.	Dla uwidocznienia całkowitego kosztu utrzymania urzędników, lekarzy i sług złączono rubrykę emolumentów tudzież odnośne pozycje kosztów wiktów prelininowane dawniej pod rubryką „koszta gospodarcze“ z rubryką „płace.“ Wydatki te prelininuje się w takiej samej wysokości jak na rok 1875 z wyjątkiem jak następuje:		39.874
	2	Wikt zarządcy z żoną.	Wikt udzielono zarządcy, z powodu iż dla szczupłego pomieszkania, jakie zajmuje w szpitalu, nie może u siebie prowadzić własnej kuchni, a nadto dla uniknięcia nieporozumień wyniknąć mogących z powodu iż zajmuje się zakupnem żywności na kuchnię szpitalną. Udzielony mu wikt oblicza się w myśl rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 7go Września 1874. L. 11.411 w ilości dwóch porcyj przeznaczonych dla lekarzy dyżurnych, które wedle rachunków z roku 1874 wynoszą po 29 zł. miesięcznie.		
	13	Płaca prymaryuszów.	Prel minuje się zamiast dla 5 dla 6 prymaryuszów, z powodu iż w skutek zniesienia kliniki w miejsce ubytych dwóch profesorów przybyć musi dla I. oddziału chorób wewnętrznych jeden prymaryusz.		
	14	Płaca 2 profesorów i dodatek na fiakra.	Nie prelininuje się nic, z powodu zniesienia kliniki.		
	17	Płaca sekundaryuszów.	Preliminuje się zamiast dla 5ciu, dla 7miu sekundaryuszów, z powodu iż w skutek zniesienia kliniki ubywa dwóch asystentów (patrz „Adjuta“), którzy zastąpieni być muszą sekundaryuszami.		
	17 $\frac{1}{2}$	Podwyższenie płac.	Preliminuje się wedle osobnego sprawozdania (patrz załączony wykaz, str. 18.)		
II.	18	Odstawne 58 zł.	Stały pobór dożywotni Graasa Macieja jak w latach poprzednich.		58
III.	19—20	Adjuta 1.200 zł.	Z powodu zniesienia kliniki nieprelininuje się nic dla asystentów, praktykantom zaś pozostawia się wynagrodzenie jak w roku ubiegłym.		1.800
IV.	21	Substytucye 500 zł.	Jak na rok 1875.		500
V.	22	Dyurna 2.652 zł.	Preliminuje się z powodu powiększonej czynności pomnożony stan dyurnistów zastosowany do obecnej koniecznej potrzeby.		1.764 $\frac{1}{2}$

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
VI.	23—30	Pensye 3 272 zł.	Jak na rok 1875 z wyjątkiem poz. 30. t. j. pensyi Nagel Józefy, wdowy po prymaryuszu, przyznanej uchwałą Wydziału krajowego z d. 6. Listopada 1874 do L. 19.760 w kwocie 210 zł. rocznie w miejsce pobieranych przez jej męża 315 zł.		3.377
VII.	31—34	Zaopatrzenia 259 zł.	} Jak na rok 1875.		259
VIII.	35	Odprawy 300 zł.			300
IX.	36	Kapliczne 300 zł.		Wydatki tej rubryki ponoszą kolejno wszystkie trzy fundusze. W roku 1874. przypadek ten wydatek na fundusz obłąkanych w r. 1875 na fundusz poloźnic, a zatem na ten rok preliminuje się z funduszu chorych na podstawie wynikłości z roku 1873 zaokrągloną kwotę 300 zł.	
X.	37—38	Najem pomieszkania 8465 zł.	Czynsz najmu filii Hoffmana preliminuje się jak na rok 1875, zaś czynsz za filię Höflicha preliminuje się wraz z podatkami w części przypadającej na ten oddział tylko po czas expiracyi kontraktu t. j. po koniec Sierpnia 1876 r. a mianowicie: a) z czynszu za czas od 1. Marca do 31. Sierpnia 1876 w kwocie 1.190 zł. — ct. b) z podatku czynszowego gminnego za powyższy czas 5% 59 „ 50 „ c) z podatku rządowego przypadającego w rocznej kwocie jako z dołu płatnego 716 „ — „ razem z kwoty 1.956 zł. 50 ct. wedle dzielnika 465 zł. — ct.		8.732
XI.	39	Kancelaryjne 834 zł.	} Jak na rok 1875.		834
XII.	40—41	Remuneracye i zapomogi 940 zł.			940
XIII.	42—53	Koszta gospodarcze 83.599 zł.	poz. 42 a) 44—53 Jak na rok 1875.		82.578
	42, b, c.	Pieczyno i wino.	Preliminuje się zaokrągloną kwotę wydatku z r. 1874, kwota bowiem taka nawet i przy oszczędności jest potrzebną, zwłaszcza iż po zniesieniu kliniki przybędą dni żywienia kliniczne na koszt funduszu.		
	43	Wikt dla lekarzy dyżurnych i inne potrzeby.	Preliminuje się po 29 zł. miesięcznie, tyle bowiem wynosił rzeczywisty koszt w r. 1874		
XIV.	54—56	Utrzymanie budynków 7.942 zł.	} Jak na rok 1875.		7.942
XV.	57—58	Rozm. ite 494 zł.			494

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Dochody	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875										
Preliminarza															
I.	1	Zapisy i legaty 8.000 zł.	W roku 1874 wpłynęła tytułem legatów kwota 7.289 zł., ze względu jednak iż legata od spadków po izraelitach przeszły na rzecz szpitalu i takowe w roku 1874 dopiero od spadków wydarzonych od 1go Czerwca pobierano, prelininuje się zaokrągloną kwotę 8.000 zł.		4.700										
II.	2—3	Dodatki 25.484 zł.	Jak na rok 1875.		25.484										
III.	4—6	Zwroty kosztów leczenia 100.000 zł.	Jak na rok 1875.		90.000										
	6	Od funduszu krajowego.	<p>poz. 6. Ilość dni leczenia wynosiła:</p> <table style="margin-left: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>w roku 1872</td> <td style="text-align: right;">139.515</td> </tr> <tr> <td>„ 1873</td> <td style="text-align: right;">151.310</td> </tr> <tr> <td>„ 1874</td> <td style="text-align: right;">146.486</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">razem</td> <td style="text-align: right;">437.311</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">przeciętnie</td> <td style="text-align: right;">145.770</td> </tr> </table> <p>Licząc wedle ustanowionej taksy dziennie po 90 ct. wypadnie 131.193 zł. potrąciwszy od tej kwoty koszta prelininowane pod pozycyą 4 i 5 w kwocie 20.000 zł. pozostaje 111.193 zł.</p> <p>z uwagi jednak, iż wpływy tego rodzaju kosztów zależą od przeprowadzenia dochodzeń przynależności leczonych, które częstokroć trwa czas dłuższy, a w skutek czego znaczna część kosztów pozostaje w zaległości, prelininuje się 80.000 zł. Kwota ta jest wyższą o 10.000 zł. od prelininowanej na rok 1875 dla tego, iż spodziewać się należy, że w skutek przeniesienia kosztów leczenia ubogich w całości na fundusz krajowy, gminy dochodzeń utrudnić nie będą, przez co likwidowanie tychże kosztów od funduszu krajowego ułatwionem zostanie.</p>	w roku 1872	139.515	„ 1873	151.310	„ 1874	146.486	razem	437.311	przeciętnie	145.770		
w roku 1872	139.515														
„ 1873	151.310														
„ 1874	146.486														
razem	437.311														
przeciętnie	145.770														
IV.	7	Rozmaite 200 zł.	Jak na rok 1875.		200										

Zestawienie

płac dotychczasowych z płacami przedstawionymi

Zakład

Urzednicy i sludzy.	Etat obecny	Pobieraja dotychczas					Razem	Na ten oddzial wypada	Etat proponowany
		Płacy	Dodatek drozyny	Dodatek na mieszkanie	Dodatek na ubior	Koszt wikt			
Dyrektor	1	1.600	—	400	—	—	2.000	1.668	1
Prymarysusze	6	7.200	—	—	—	—	7.200	7.200	6
Prosektor	1	1.200	—	—	—	—	1.200	1.000	1
Chemik	1	800	—	—	—	—	800	667	1
Sekundarysusze	7	4.200	—	—	—	—	4.200	4.200	7
Asystenci	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Praktykanci	3	1.200	—	—	—	—	1.200	1.200	—
Kapelani	2	1.200	—	400	—	—	1.600	1.334	2
Rzadca	1	1.000	200	—	—	696	1.740	1.582	1
Kasyer	1	800	200	200	—	—	1.200	1.001	—
Rachmistrz	1	600	150	120	—	—	870	725	—
Oficyalowie	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Pisarze	2	1.000	250	—	—	—	1.250	1.043	2
Kancelisci	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Dozorca domu	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Wozny	1	300	75	—	60	—	435	364	1
Odzwierny	1	250	62	—	60	—	372	338	1
Sluzba I. kl.	—	—	—	—	—	—	14.000	14.000	10
„ II. „	—	—	—	—	—	—			10
„ III. „	—	—	—	—	—	—			41
Ubiór dla 32 sluzby oddzialowej, 16 kobiet i 16 mezczyzn	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	38.067	36.322	—

poszczególne

(bez dodatków pięcioletnich) z wykazaniem różnicy.

chorych.

Pobierać mają						Na ten oddział wypada	Pobierać zatem będą		Na ten oddział wypada		U w a g i.
Stałe j płacy	Dodatek aktywalny	Dodatek na mieszkanie	Koszt wikt	Dodatek na mundur	Razem		mniej	więcej	mniej	więcej	
1.800	—	400	—	—	2.200	2.053	—	200	—	385	<p>Wikt kl. I. wraz z pieczywem i winem zarachowuje się po 29 zł. miesięcznie.</p> <p>Wikt kl. II. wraz z pieczywem zarachowuje się po 17 zł. 55 ct. miesięcznie.</p> <p>Wikt kl. III. z pieczywem zarachowuje się po 38 ct. dziennie.</p> <p>Z ogólnego kosztu utrzymania 29 służby wspólnej wynoszącego 6.805 zł. płaci przypadająca część wedle dzielnika w kwocie 454 zł. fundusz położnic.</p> <p>Ubiór dla służby zarachowuje się wedle przedłożonego obliczenia Dyrekcyi szpitalu dla mężczyzn po 20 zł. 75 ct., zaś dla kobiet po 26 zł. 53 ct.</p>
7.200	1.800	—	—	—	9 000	9.000	—	1.800	—	1.800	
1.200	300	—	—	—	1.500	1.400	—	300	—	400	
800	200	—	—	—	1.000	933	—	200	—	266	
5.600	—	—	—	—	5.600	5.600	—	1.400	—	1.400	
3.000	—	—	—	—	3.000	3.000	—	3.000	—	3.000	
—	—	—	—	—	—	—	1.200	—	1.200	—	
1.200	400	—	—	—	1.600	1.493	—	—	—	159	
1.400	—	—	—	—	1.400	1.306	340	—	276	—	
—	—	—	—	—	—	—	1.200	—	1.001	—	
—	—	—	—	—	—	—	876	—	725	—	
2.000	400	—	—	—	2.400	2.240	—	2.400	—	2.240	
1.000	200	—	—	—	1.200	1.120	50	—	—	77	
1.400	200	—	—	—	1.600	1.493	—	1.600	—	1.493	
400	—	—	210	—	610	610	—	610	—	610	
350	50	—	—	50	450	420	—	15	—	56	
350	—	—	—	50	400	373	—	28	—	35	
1.440	—	—	1.387	—	2.827	—	—	—	—	—	
1.200	—	—	1.387	—	2.587	15.340	—	1.794	—	1.340	
3.936	—	—	5.687	—	9.623	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	757	757	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	47.754	46.381	3.660	13.347	3.202	13.261	
—	—	—	—	—	—	—	—	9.687	—	10.059	

L. W. 6003/1875.
Alegat D. do sprawozdania
Wydziału krajowego o bu-
dżecie krajowym na r. 1876.

Lit. D.

Szpital główny we Lwowie.

Fundusz położnic.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

Szpital główny we Lwowie.

Sumaryusz

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cyi		Złote austriackie		
I.		Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i sług	4.602	—	4.602
II.		Odstawne	4	—	4
III.		Dyurna	189	—	189
IV.		Pensye	300	—	300
V.		Zaopatrzenia i dary z łaski	66	—	66
VI.		Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	30	—	30
VII.		Wydatki kapliczne	—	—	—
VIII.		Najem pomieszkania	1.501	—	1.501
IX.		Potrzeby kancelaryjne	59	—	59
X.		Remuneracye i zapomogi	103	—	103
XI.		Koszta gospodarcze	6.758	—	6.758
XII.		Utrzymanie budynków	525	416	941
XIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych	352	—	352
XIV.		Zapomogi dla położnic	2.000	—	2.000
XV.		Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym od- dziale położnic	100	—	100
XVI.		Wydatki rozmaite	77	—	77
Suma wydatków			16.666	416	17.082
D o c h o d y.					
I.		Dodatki	166	—	166
II.		Zwroty kosztów leczenia	800	—	800
III.		Rozmaite	4	—	4
Suma dochodów			970	—	970
W porównaniu z wydatkami			—	—	17.082
okazuje się niedobór			—	—	16.112

Fundusz położnic.

Poszczególnienie

Liczba Ru- bryki	Pozy- cyi	W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem		
			Złote austriackie				
I. Place i emolumenta urzędników, lekarzy i sług.							
1		Dyrektor, płaca z rocznych	1.600 zł.	— ct.	96	—	—
		dodatek na mieszkanie	400	—	24	—	—
2		Zarządca, płaca	1.000	—	60	—	—
		dodatek drożyzny	200	—	12	—	—
		wikt dla 2 osób z pieczy- wem i winem po 29 zł. mies.	696	—	41	—	—
3		Kasyer, płaca	800	—	48	—	—
		dodatek drożyzny	200	—	12	—	—
		dodatek na mieszkanie	200	—	12	—	—
4		Rachmistrz, płaca	600	—	36	—	—
		dodatek drożyzny	150	—	9	—	—
		„ na mieszkanie	120	—	7	—	—
5		2 pisarzy, płaca po 500 zł.	1000	—	60	—	—
		dodatek drożyzny	250	—	15	—	—
6		Maszynista, opał 3 sági drzewa po 13 zł. 57 ct.	40	71	2	—	—
7		Woźny, płaca	300	—	18	—	—
		dodatek drożyzny	75	—	4	—	—
		„ na ubiór	60	—	4	—	—
8		Odźwierny, płaca	250	—	25	—	—
		dodatek drożyzny	62	50	6	—	—
		„ na ubiór	60	—	4	—	—
9		Profesor akuszeryi, płaca rocznie			600	—	—
10		1sza akuszerka			400	—	—
11		2ga akuszerka			250	—	—
12		Przełożona Sióstr Miłosierdzia	80	—	5	—	—
		Wikt wraz z pieczywem, winem i inne potrzeby	220	—	13	—	—
13		1 Siostra Miłosierdzia oddziałowa			80	—	—
		Wikt z pieczywem			208	—	—
		Różne inne potrzeby dla Siostry oddziało- wej, piwo, wino, desery, krochmal, farbka itp.			12	—	—
14		Służba domu z wiktem			850	—	—
15		Prosektor, płaca z rocznych	1.200	—	72	—	—
16		Chemik patologii	800	—	48	—	—
17		2 kapelanów płaca po 600 zł.	1.200	—	72	—	—
		dodatek na mieszkanie po 200	400	—	24	—	—
18		Sekundaryusz płaca			300	—	—
18 ^{1/2}		Podwyższenie plac, wedle proponowanego etatu			1.173	—	—
Suma rubryki I.			4.602	—	4.602	—	—

Szpital główny we Lwowie

P o s z c z e g ó l n i e n i e

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cy		Złote austriackie		
II.		Odstawne.			
	19	Grass Maciej, kwieszkowany pisarz z rocz. 70 zł.	4	—	4
III.		Dyurna.			
	20	7 pisarzy dziennych z rocz. 3179 zł.	189	—	189
IV.		Pensye.			
	21	Ostrowska Honorata akuszerka, rocznie	105	—	—
	22	Pfaun Henryka, wdowa po profesorze akuszerki z rocz. 350 zł.	64	—	—
	23	Grund Ludwika, wdowa po zarządcy z rocznych 245 "	15	—	—
	24	Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze z rocz. 175 "	10	—	—
	25	Bodaszewska Agnieszka, wdowa po nadzorey domu z rocz. 105 "	6	—	—
	26	Popławski Jan, były odźwierny z rocz. 168 "	17	—	—
	27	Dr. Berthleff, były dyrektor z rocz. 1.400 "	83	—	—
		Suma rubryki IV.	300	—	300
V.		Zaopatrzenia i dary z łaski.			
	28	Christl Laura, sierota po kontrolorze z rocznych . 63 zł.	4	—	—
	29	Hammer Joanna, sierota po pisarzu 63 "	4	—	—
	30	Tomaszewska Marya, wdowa po woźnym dzien. po 14 ct. z rocznych 51 "	3	—	—
	31	Swoboda Marya, akuszerka dzien. po 15 centów z rocz. 55 "	55	—	—
		Suma rubryki V.	66	—	66
VI.		Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych			
	32		30	—	30
VII.		Wydatki kapliczne			
	33		—	—	—

Fundusz pożycznic.

Poszczególnienie

Liczba		Wydatki	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zyty		* Złote austriackie		
VIII.		Najem pomieszkania.			
	34	Czynsz za filię Höflicha wraz z podatkami z rocz. 1.966 zł.	1.501	—	1.501
IX.		Potrzeby kancelaryjne.			
	35	Rozmaite potrzeby dla kancelaryi zarządu i dyrekeji z rocznych 1.000 zł.	59	—	59
X.		Remuneracye i zapomogi.			
	36	Za sprawdzanie recept	3	—	—
	37	Remuneracye zmienne i zapomogi	100	—	—
		Suma rubryki X.	103	—	103
XI.		Koszta gospodarcze.			
	38	Wyżywienie:			
		a) zwykła strawa i dodatki	4.000	—	—
		b) pieczywo	500	—	—
		c) wino	50	—	—
	39	Wikt dla lekarza dyżurnego wraz z pieczywem i innymi potrzebami po 29 zł. miesięcznie z rocz. 348 zł.	20	—	—
	40	Lekarstwa	300	—	—
	41	Sanitarne	100	—	—
	42	Instrumenta chirurgiczne	100	—	—
	43	Sprzęty	200	—	—
	44	Bielizna i pościel	700	—	—
	45	Pralnia z kwoty 5.500 zł.	110	—	—
	46	Słoma do leży	100	—	—
	47	Drzewo opałowe z kwoty 6.000 zł.	378	—	—
	48	Oświetlenie	200	—	—
	49	Koszta pogrzebowe	—	—	—
		Suma rubryki XI.	6.758	—	6.758

Szpital główny we Lwowie

Poszczególnienie

Liczba		Wydatki	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycyi		Złote austriackie		
XII.		Utrzymanie budynków.			
50		Konserwacye i reparacye	500	—	—
51		Kominiarze i straż ogniowa z rocznych 350 zł.	25	—	—
52		Na urządzenie oświetlenia gazem z kwoty 5.800 „	—	416	—
Suma rubryki XII. . .			525	416	941
XIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych.			
53		Funduszowi stypendyjnemu Głowińskiego za część budyn- ku użytego dla oddziału położnic, oszacowanego na kwotę 6.705 zł. 3 kr. m. k. 5%	352	—	352
XIV.		Zapomogi dla położnic.			
54		Dla położnic opuszczających wraz z dzieckiem zakład po- łożnic, po 6 zł.	2.000	—	2.000
XV.		Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.			
55		Wynagrodzenie dla matek za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały, po 15 centów dziennie	100	—	100
XVI.		Wydatki rozmaite.			
56		Na utrzymanie biblioteki z rocznych 100 zł.	7	—	—
57		Przypadkowe z rocznych 600 „	70	—	—
Suma rubryki XVI. . .			77	—	77

Fundusz położnic.

P o s z c z e g ó l n i e n i e					
Liczba		D o c h o d y	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycy		złote austriackie		
I.		Dodatki.			
1		Od c. k. Skarbu za 200 sagów drzewa opałowe- go, część przypadająca na ten oddział z kwoty . 2.230 zł.	160	—	—
2		Z kasy miejskiej na utrzymanie trupiarni z rocznych 84 zł.	6	—	—
		Suma rubryki I. . . .	166	—	166
II.		Zwroty kosztów leczenia.			
3		Od samopłacących i z funduszków publicznych	800	—	800
III.		Dochody rozmaite.			
4		Ze sprzedaży zużytych sprzętów i t. p.	4	—	4

Research Institute

Date	Project Name	Description	Status
1911	Project A	Detailed description of Project A, including objectives and methods.	Completed
1912	Project B	Detailed description of Project B, including objectives and methods.	In Progress
1913	Project C	Detailed description of Project C, including objectives and methods.	Planned
1914	Project D	Detailed description of Project D, including objectives and methods.	Ongoing

Szpital główny we Lwowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu pożycznic

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozytywa	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876			Uchwalono na rok 1875		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z k o t e								
I.	1-18 ^{1/2}	Place i emolumenta urzędników, lekarzy i służb	4.602	—	4.602	3.419	—	3.419
II.	19	Odstawne	4	—	4	4	—	4
III.	20	Dyurna	189	—	189	126	—	126
IV.	21-27	Pensye	300	—	300	300	—	300
V.	28-31	Zaopatrzenia i dary z łaski	66	—	66	66	—	66
VI.	32	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	30	—	30	30	—	30
VII.	33	Wydatki kapliczne	—	—	—	300	—	300
VIII.	34	Najem pomieszkania	1.501	—	1.501	2.364	—	2.364
IX.	35	Potrzeby kancelaryjne	59	—	59	59	—	59
X.	36-37	Remuneraacye i zapomogi	103	—	103	103	—	103
XI.	38-49	Koszta gospodarcze	6.758	—	6.758	6.757	—	6.757
XII.	50-52	Utrzymanie budynków	525	416	941	525	416	941
XIII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych	352	—	352	352	—	352
XIV.	54	Zapomoga dla położnic	2.000	—	2.000	2.300	—	2.300
XV.	55	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	100	—	100	580	—	580
XVI.	56-57	Wydatki rozmaite	77	—	77	77	—	77
Suma wydatków			16.666	416	17.082	17.362	416	17.778
D o c h o d y.								
I.	1-2	Dodatki	166	—	166	166	—	166
II.	3	Zwroty kosztów leczenia	800	—	800	800	—	800
III.	4	Dochody rozmaite	4	—	4	4	—	4
Suma dochodów			970	—	970	970	—	970

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty prelimi- nowane na rok 1876.				O g ó ł e m na rok 1876.		U W A G A.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e.						
1.183	—	—	—	1.183	—	
—	63	—	—	—	63	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	300	—	—	—	300	
—	863	—	—	—	863	
—	—	—	—	—	—	
—	1	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	
—	300	—	—	—	300	
—	480	—	—	—	480	
—	—	—	—	—	—	
1.247	1.943			1.247	1.943	
					696	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875	
Pre- liminarza						
I.	1-18 ^{1/2}	Płace i emolumenta 4.602 zł.	Dla uwidocznienia całkowitego kosztu utrzymania urzędników, lekarzy i sług, złączono rubrykę emolumentów tudzież pozycyę kosztów wiktów preliniowane dawniej w kosztach gospodarczych, z rubryką płac. Jak na rok 1875 z wyjątkiem wiktów dla zarządcy, dla którego koszt preliniuje się wedle dzielnika w zwiększonej kwocie z powodów wyjaśnionych przy poz. 2. wydatków funduszu chorych, tudzież z wyjątkiem poz. 18 ^{1/2} którą preliniuje się na podwyższenie płac wedle proponowanego etatu.	—	3.419	
II.	19	Odstawne 4 zł.	Jak na rok 1875.	—	4	
III.	20	Dyurna 189 zł.	Preliminuje się część przypadającą na ten fundusz (patrz wyjaśnienia chorych poz. 22.).	—	126	
IV.	21—27	Pensye 300 zł.	}	—	300	
V.	28—31	Zaopatrzenia i dary z łaski 66 zł.		Jak na rok 1875.	—	66
VI.	32	Odprawy 30 zł.		—	30	
VII.	33	Wydatki kapliczne.		Nie preliniuje się nie, z powodu iż te wydatki przypadają w roku 1876 na fundusz chorych . .	—	300
VIII.	34	Najem pomieszkania 1.501 zł.	Preliminuje się przypadającą część wedle dzielnika. (patrz wyjaśnienia funduszu chorych poz. 38.) .	—	2.346	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
IX.	35	Potrzeby kancelaryjne 59 złr.	Jak na rok 1875.		59
X.	36-37	Remuneracye i zapo- mogi 103 zł.			103
XI.	38-49	Koszta gospodarcze 6.758 zł.	Jak na rok 1875 z wyjątkiem wiktów dla lekarzy dy- żurnych, którego koszt prelinuje się w zwiększonej kwocie wedle dzielnika z powodów wyjaśnionych przy pozycyi 43 funduszu chorych.		5.757
XII.	50-52	Utrzymanie budynków 941 zł.	Jak na rok 1875.		941
XIII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych 352 zł.			352
XIV.	54	Zapomogi dla położnic 2.000 zł.	Prelinuje się na podstawie wynikłości z r. 1874		2.300
XV.	55	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic 100 zł.	Prelinuje się na podstawie wynikłości z r. 1874 prawdopodobną kwotę w zaokrągleniu.		580
XVI.	56-57	Rozmaite 77 zł.	Jak na rok 1875.		77

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	D o c h o d y	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Prelim- inarza					
I.	1—2	Dodatki 166 zł.			166
II.	3	Zwroty kosztów le- czenia 800 zł.	Jak na rok 1875.		800
III.	4	Rozmaite 4 zł.			4

Szpital główny we Lwowie.

Oddział położnic.

Alegat do wyjaśnień.

poszczególne

(bez dodatków pięcioletnich) z wykazaniem różnicy.

położnic.

Na ten oddział wypada	Pobierać zatem będą		Na ten oddział wypada	
	mniej	więcej	mniej	więcej
147	—	—	—	27
630	—	30	—	30
100	—	—	—	28
67	—	—	—	19
800	—	500	—	500
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
107	—	—	—	11
94	—	—	19	—
—	—	—	72	—
—	—	—	52	—
160	—	—	—	160
80	—	—	—	5
107	—	—	—	107
400	—	—	—	—
460	—	210	—	210
30	—	—	—	4
27	—	—	8	—
619	—	223	—	223
454	—	—	—	—
4.282			151	1.324
				1.174

L. W. 6003/875
Alegat E. do sprawozdania
Wydziału krajowego o budże-
cie krajowym na rok 1876.

Lit. E.

Szpital główny we Lwowie.

Fundusz obłąkanych.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

Szpital główny we Lwowie.

Summary

Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cyi		Złote austriackie		
I.			Płace i emolumenta urzędników lekarzy i służ . . .	26.799	—
II.		Odstawne	8	—	8
III.		Substytucye	100	—	100
IV.		Dyurna	338	—	338
V.		Pensye	250	—	250
VI.		Zaopatrzenia i dary z łaski	111	—	111
VII.		Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	40	—	40
VIII.		Wydatki kapliczne	—	—	—
IX.		Potrzeby kancelaryjne	107	—	107
X.		Remuneracye i zapomogi	760	—	760
XI.		Koszta gospodarcze	66.860	—	66.860
XII.		Utrzymanie budynków	2.001	1.666	3.667
XIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych	1.408	—	1.408
XIV.		Rozmaite wydatki	129	—	129
		Suma wydatków	98.911	1.666	100.577
D o c h o d y .					
I.		Dodatki	664	—	664
II.		Zwroty kosztów leczenia	14.000	—	14.000
III.		Rozmaite dochody	20	—	20
		Suma dochodów	14.684	—	14.684
		w porównaniu z wydatkami			100.517
		okazuje się niedobór			85.893

Fundusz obłąkanych.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I. Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i sług.					
1		Dyrektor, płaca z rocznych 1.600 zł.	170	—	—
		dodatek na mieszkanie „ 400 „	42	—	—
2		Zarządca, płaca „ 1.000 „	106	—	—
		dodatek drożyzny „ 200 „	21	—	—
		Wikt dla 2ch osób z pieczywem i winem po 29 zł. miesięcznie „ 696 „	74	—	—
3		Kasyer, płaca „ 800 „	85	—	—
		dodatek drożyzny „ 200 „	21	—	—
		„ na mieszkanie „ 200 „	21	—	—
4		Rachmistrz, płaca „ 600 „	64	—	—
		dodatek drożyzny „ 150 „	16	—	—
		„ na mieszkanie „ 120 „	13	—	—
5		2ch pisarzy, płaca „ 1.000 „	106	—	—
		dodatek drożyzny „ 250 „	26	—	—
6		Maszynista, opał 3 sągi drzewa po 13 zł 57 ct. „ 40. 71	4	—	—
7		Dozorca służby, płaca „ 300	300	—	—
		dodatek drożyzny	75	—	—
		Wikt dla 2ch osób z pieczywem	422	—	—
8		Woźny, płaca z rocznych „ 300 „	32	—	—
		dodatek drożyzny „ 75 „	8	—	—
		„ na ubiór „ 60 „	6	—	—
9		Odźwierny, płaca	250	—	—
		dodatek drożyzny	63	—	—
		„ na ubiór	60	—	—
10		Przełożona SS. Miłosierdzia, płaca z rocznych 80 „	8	—	—
		Wikt wraz z pieczywem, winem i innemi potrzebami „ 220 „	23	—	—
11		a) 4. Siostry Mił. oddziałowe, płaca po 80 „	320	—	—
		b) Wikt dla 4 Sióstr oddziałowych z pieczywem	832	—	—
12		c) Rozmaite inne potrzeby dla powyższych, Sióstr Miłosierdzia (wino, piwo, desery krochmal, farbka i. t. d.)	46	—	—
		Służba z wiktem	8.000	—	—
13		2ch prymaryuszów, płaca po 1.200 „	2.400	—	—
		Do przeniesienia	13.614		

Szpital główny we Lwowie

Poszczególnienie

Liczba		Wydatki	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
		Z przeniesienia . .	13.614		
14		Prosektor z rocznych 1.200 zł.	128	—	—
15		Chemik patologii " 800 "	85	—	—
16		2 kapelanów, płaca po 600 " 1 200 "	128	—	—
		dodatek na mieszkanie " 400 "	42		
17		2 sekundaryuszów, płaca po 600 "	1.200	—	—
18		Podwyższenie płac wedle proponowanego etatu	11.602	—	—
		Suma rubryki I	26.799	—	26.799
II.		Odstawne.			
19		Grass Maciej, kwieskowany pisarz z rocznych 70 zł.	8	—	8
III.	20	Substytucje	100	—	100
IV.		Dyurna.			
21		7 pisarzy dziennych z rocznych 3.179 zł.	338	—	338
V.		Pensye.			
22		Wagner Ludwika, wdowa po prymaryuszu z rocznych 150 zł	45	—	—
23		Grund Ludwika, wdowa po zarządcy, " 245 "	26	—	—
24		Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze,, 175 "	19	—	—
25		Bodaszewska Agnieszka, wdowa po nadzorcy domu " 105 "	11	—	—
26		Dr Berthleff, były dyrektor " 1.400 "	149	—	—
		Suma rubryki V.	250	—	250

Fundusz obłąkanych.

Poszczególnienie

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
VI.		Zaopatrzenia i dary z łaski.			
	27	Chritl Laura, sierota po kontrolorze, z rocznych 63 zł.	7	—	—
	28	Hammer Joanna, sierota po pisarzu, z rocznych 63 "	7	—	—
	29	Dmytrasz Mikołaj, były dozorca chorych, po 25 ct. dziennie	92	—	—
	30	Tomaszewska Marya, wdowa po wóźnym, z rocznych 51 zł.	5	—	—
		<u>Suma rubryki VI.</u>	<u>111</u>	<u>—</u>	<u>111</u>
VII.	31	Odprawy i spłaty kwartalów pośmiertnych	40	—	40
VIII.	32	Wydatki kaptuczne.	—	—	—
IX.		Potrzeby kancelaryjne.			
	33	Różne potrzeby dla kancelaryi zarządu i dyrekcji z rocznych 1000 zł.	107	—	107
X.		Remuneracye i zapomogi.			
	34	Sprawdzanie recept	60	—	—
	35	Remuneracye zniżenne i zapomogi	200	—	—
	36	Doktorowi Karolowi Muszkiet za pełnienie obowiązków prymaryusza na oddziale obłąkanych w Żółkwi	500	—	—
		<u>Suma rubryki X.</u>	<u>760</u>	<u>—</u>	<u>760</u>

Szpital główny we Lwowie.

Poszczególnienie

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
XI.		Kos'ta gospodarcze.			
	37	Wyżywienie:			
		a) zwykła strawa i dodatki	34.500	—	—
		b) pieczywo	5 000	—	—
		c) wino	560	—	—
	38	Wikt dla lekarza dyżurnego wraz z pieczywem i innymi potrzebami po 29 zł. miesięcznie, z rocznych 348 zł.	37	—	—
	39	Lekarstwa	1.400	—	—
	40	Sanitarne	670	—	—
	41	Instrumenta chirurgiczne	170	—	—
	42	Sprzęty domowe	1.312	—	—
	43	Bielizna i pościel	5.000	—	—
	44	Pralnia z kwoty 5500 zł.	1.576	—	—
	45	Słoma do leży	300	—	—
	46	Drzewo opałowe z kwoty 6000 zł.	1.818	—	—
	47	Oświetlenie	460	—	—
	48	Koszta pogrzebowe	5	—	—
	49	Utrzymanie 55 obłąkanych w Żółkwi, po 70 ct. dziennie	14 052	—	—
		Suma rubryki XI.	<u>66.860</u>	—	<u>66.860</u>
XII.		Utrzymanie budynków.			
	50	Konserwacye i reparacye	1.900	—	—
	51	Kominiarze i straż ogniowa, z rocznych 350 zł.	101	—	—
	52	Na urządzenie oświetlenia gazem naftowym z kwoty 5800 zł.	—	1.666	—
		Suma rubryki XII.	<u>2.001</u>	<u>1.666</u>	<u>3 667</u>
XIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych.			
	53	Funduszowi stypendyjnemu 5% ₀ od sumy 26.820 zł. m. k. jako kwoty szacunkowej za część budynku użytego na zakład obłąkanych	1.408	—	1.408

Fundusz obłąkanych.

Poszczególnienie

Liczba		Wydatki	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
XIV.		Rozmaite.			
	54	Na utrzymanie biblioteki z rocznych 100 zł.	29	—	—
	55	Przypadkowe	100	—	—
		<u>Suma rubryki XIV.</u>	<u>129</u>	<u>—</u>	<u>129</u>

Szpital główny we Lwowie.

Poszczególnienie

Liczba		Dochody	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Ru- bryki	Po- pozycji		Złote austriackie		
I.		Dodatki.			
	1	Od c. k. Skarbu za 200 sągów drze- wa opałowego, część przypadają- ca na ten oddział z kwoty . . . 2230 zł.	640	—	—
	2	Z kasy miejskiej na utrzymanie tru- piarni z rocznych 84 "	24	—	—
		Suma rubryki I.	664	—	664
II.		Zwroty kosztów leczenia.			
	3	Od samopłacących i z funduszków publicznych . . .	14.000	—	14.000
III.		Rozmaite.			
	4	Ze sprzedaży wybrakowanych sprzętów i inne drobne dochody	20	—	20

Szpital główny we Lwowie.

W y j a ś n i e n i a

do

preliminarza funduszu obłąkanych

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876.			U c h w a l o n o na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
			Z ł o t e					
I.	1-18	Płace i emolumenta urzędników, lekarzy i służ	26.799	—	26.799	15.187	—	15.187
II.	19	Odstawne	8	—	8	8	—	8
III.	20	Substytucye	100	—	100	100	—	100
IV.	21	Dyurna	338	—	338	225	—	225
V.	22-26	Pensye	250	—	250	250	—	250
VI.	27-30	Zaopatrzenia i dary z łaski	111	—	111	111	—	111
VII.	31	Odprawy i spłaty kwartałów po- śmiertnych	40	—	40	40	—	40
VIII.	32	Wydatki kapliczne	—	—	—	—	—	—
IX.	33	Potrzeby kancelaryjne	107	—	107	107	—	107
X.	34-36	Remuneracye i zapomogi	760	—	760	760	—	760
XI.	37-49	Koszta gospodarcze	66.860	—	66.860	64.798	—	64.798
XII.	50-52	Utrzymanie budynków	2.001	1.666	3.667	2.001	1.666	3.667
XIII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych . .	1.408	—	1.408	1.408	—	1.408
XIV.	54-55	Rozmaite wydatki	129	—	129	129	—	129
Suma . .			98.911	1.666	100.577	85.124	1.666	86.790
D o c h o d y.								
I.	1-2	Dodatki	664	—	664	664	—	664
II.	3	Zwroty kosztów leczenia	14.000	—	14.000	14.000	—	14.000
III.	4	Rozmaite dochody	20	—	20	20	—	20
Suma . .			14.684	—	14.684	14.684	—	14.684

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
austryackie						
11.612	—	—	—	11.612	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
1 13	—	—	—	113	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
2.062	—	—	—	2.062	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
13.787	—	—	—	13.787	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 18 75
Preliminarza					
I.	1—18	Płace i emolumenta 26.799 zł.	Dla uwidocznienia całkowitego kosztu utrzymania urzędników, lekarzy i służ, łączono rubrykę emolumentów tudzież pozycje kosztów wiktów preliminowane dawniej w kosztach gospodarczych z rubryką płac. Jak na rok 1875 z wyjątkiem wiktów dla zarządcy, którego koszt preliminuje się wedle dzielnika w zwiększonej kwocie, z powodów wyjaśnionych przy poz. 2. funduszu chorych tudzież z wyjątkiem poz. 18, którą preliminuje się na podwyższenie płac wedle proponowanego etatu.		15.187
II.	19	Odstawne 8 zł.	} Jak na rok 1875.		8
III.	20	Substytucje 100 zł.			100
IV.	21	Dyurna 338 zł.	Preliminuje się część przypadająca na ten fundusz, (patrz wyjaśnienia przy funduszu chorych poz. 22.)		225
V.	22—26	Pensye 250 zł.	} Jak na rok 1875.		250
VI.	27—30	Zaopatrzenia i dary z łaski 111 zł.			111
VII.	31	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych 40 zł.			40
VIII.	32	Wydatki kapliczne	Nie preliminuje się nic, z powodu iż te wydatki przypadają w roku 1876. na fundusz chorych.		
IX.	33	Potrzeby kancelaryjne 107 zł.	Jak na rok 1875		107

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł.	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota chwalona na rok 1875
Preliminarza					
X.	34—36	Remuneracye i zapomogi 760 zł.	Jak na rok 1875.		760
XI.	37—49	Koszta gospodarcze 66.860 zł.	Jak na rok 1875. z wyjątkiem poz. 37 a. b. c. (wyżywienie), które się prelinuje w wysokości tego rodzaju wydatków z roku 1874 w zaokrągleniu, tudzież poz. 38 „wikt lekarzy dyżurnych“ który prelinuje się wedle dzielnika w zwiększonej kwocie, z powodów wyjaśnionych przy poz. 43 funduszu chorych.		64.798
XII.	50—52	Utrzymanie budynków 3.667 zł.			3.667
XIII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych 1.408 zł.	Jak na rok 1875.		1.408
XIV.	54—55	Rozmaite 129 zł.			129

Wyjaśnienia

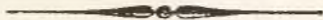
do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	T y t u ł	D o c h o d y	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.	1—2	Dodatki 664 zł.	} Jak na rok 1875		664
II.	3	Zwroty kosztów leczenia 14.000 zł.			14.000
III.	4	Różne 20 zł.			20

Szpital główny we Lwowie.

Oddział obłąkanych.

Alegat do wyjaśnień.

Z e s t a w i e n i e

płac dotychczasowych z płacami przedstawionemi (bez dodatków
Oddział)

Urzędnicy i studzy	Etat obecny	Pobierają dotychczas					Razem	Na ten oddział wypada	Etat propo- nowany	P o -	
		płaca	dodatek drożyzny	dodatek na mieszkanie	dodatek na ubiór	koszt wiktu				stałej płacy	dodatek ak- tywalny
Dyrektor	—	170	—	42	—	—	212	1.	3.000	300	
Prymariusz	1	2.400	—	—	—	—	2.400	—	—	—	
Prosektor	—	128	—	—	—	—	128	—	—	—	
Chemik	—	85	—	—	—	—	85	—	—	—	
Sekundaryusz	2	1.200	—	—	—	—	1.200	3	3.000	—	
Kapelan	—	128	—	42	—	—	170	—	—	—	
Rządca	—	106	21	—	—	74	201	1	1.200	—	
Kasyer	—	85	21	21	—	—	127	—	—	—	
Rachmistrz	—	64	16	13	—	—	93	—	—	—	
Oficyalowie	—	—	—	—	—	—	—	1	900	—	
Pisarze	—	106	26	—	—	—	132	—	—	—	
Kanceliści	—	—	—	—	—	—	—	1	700	—	
Nadzorca	1	300	75	—	—	422	797	1	500	—	
Nadzorczyjni	—	—	—	—	—	—	—	1	400	—	
Woźny	—	32	8	—	—	—	46	1	150	—	
Odźwierny	1	250	63	—	60	—	373	1	150	—	
Sluzba I. kat.	—	—	—	—	—	—	—	7	1.260	—	
" II "	—	—	—	—	—	—	—	7	1.008	—	
" III "	—	—	—	—	—	—	8000	7	840	—	
" IV "	—	—	—	—	—	—	—	23	2.208	—	
Ubiór dla 35 sluzby oddziałowej, 19 męż- czyzn, a 16 kobiet.	—	—	—	—	—	—	13.964	—	—	—	
							13.964				

poszczególne
pięcioletnich) z wykazaniem różnicy.
obciążonych.

b i e r a ć m a j ą				Na ten oddział wypada	Pobierać zatem będą		Na ten oddział wypada	
dodatek na mieszkanie	koszt wikt	dodatek na mundur	Razem		mniej	więcej	mniej	więcej
—	—	—	3.300	3.300	—	3.088	—	3.088
—	—	—	—	—	2.400	—	2.400	—
—	—	—	—	—	128	—	128	—
—	—	—	—	—	85	—	85	—
—	1.044	—	4.044	4.044	—	2.844	—	2.844
—	—	—	—	—	170	—	170	—
—	348	—	1.548	1.548	—	1.347	—	1.347
—	—	—	—	—	127	—	127	—
—	—	—	—	—	93	—	93	—
—	348	—	1.248	1.248	—	1.248	—	1.248
—	—	—	—	—	132	—	132	—
—	348	—	1.048	1.048	—	1.048	—	1.048
—	210	—	710	710	87	—	87	—
—	210	—	610	610	—	610	—	610
—	210	50	410	410	—	364	—	364
—	210	50	410	410	—	37	—	37
—	971	—	2.231	2.231	—	—	—	—
—	971	—	1.979	1.979	—	—	—	—
—	971	—	1.811	1.811	—	—	—	—
—	3.190	—	5.398	5.398	—	4.238	—	4.238
—	—	819	819	819	—	—	—	—
			25.566	25.566			3.222	14.824
								11.602

L. W. 6003/1875.
Alegat F. do sprawozdania
Wydziału krajowego o bu-
dżecie krajowym na r. 1876.

Lit. F.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

Fundusz podrzutków

Sumaryusz

Liczba Ru- bryki	Pozy- cyi	W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
			Złote austriackie		
I.		Płace urzędników	1.954	—	1.954
II.		Zasługi	180	—	180
III.		Czynsze	338	—	338
IV.		Emolumenta	—	—	—
V.		Dyurny	—	—	—
VI.		Potrzeby kancelaryjne	335	—	335
VII.		Remuneracye i zapomogi	451	—	451
VIII.		Koszta utrzymania dzieci	27.000	—	27.000
IX.		Koszta leczenia dzieci	150	—	150
X.		Rozmaite	798	—	798
		Suma wydatków	31.206	—	31.206

P o s z c z e g ó l n i e n i e					
Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cyi		Złote austriackie		
I.		Place urzędników.			
	1	Zastępca kasyera (prowizoryczny)	840	—	—
	2	„ kontrolora „	788	—	—
	3	Dodatek tymże z powodu drożyzny — 20%	326	—	—
Suma rubryki I.			1.954	—	1.954
II.		Zaslugi.			
	4	Woźny pełniący zarazem obowiązki stróża kancelaryjnego	180	—	180
III.		Czynsze.			
	5	Za najem lokalu na kancelaryę	338	—	338
IV. 6—7		Emolumenta			—
V.		Dyurny			—
VI.		Potrzeby kancelaryjne.			
	9	Potrzeby do pisania	40	—	—
	10	Papier do druków, druk ksiąg i wzorów	100	—	—
	11	Oprawa ksiąg i druków	30	—	—
	12	Oświetlenie	50	—	—
	13	Opał, 5 sagów drzewa po 17 zł.	85	—	—
	14	Rozmaite nieprzewidziane	30	—	—
Suma rubryki VI.			335	—	335
VII.		Remuneracye i zapomogi.			
	15	Asystent kliniki położniczej, za radę lekarską dla chorych podrzutków i badanie zdrowia żywicielek	—	—	—
	16	Akuszerka zakładu położnic, za stręczenie żywicielek dzie- ciom, którym matki pomarły, po 1 zł.	10	—	—
	17	Akuszerka zakładu, pieluszkowc, po 2 zł.	20	—	—
	18	Żywicielki, za pielęgnowanie dzieci w 1 roku życia	21	—	—
	19	„ za gorliwe dozorowanie dorosłych dzieci	200	—	—
	20	Położnicom, które zostały bezpłatnie do zakładu położnic przyjęte i z dzieckiem zakład opuszczają	—	—	—
	21	Urzędnikom i sługom	200	—	—
Suma rubryki VII.			451	—	451

Fundusz podrzutków we Lwowie.

Poszczególnienie

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cyi		Złote austriackie		
VIII.	22	Koszta utrzymania dzieci	27.000	—	27.000
IX.	23	Koszta leczenia dzieci (Opłata lekarstw)	150	—	150
X.		Rozmaite.			
	24	Żywicielki za koszta pogrzebowe, ryczałt	398	—	—
	25	Gminie lwowskiej	300	—	—
	26	Różne nieprzewidziane	100	—	—
		Suma rubryki X.	798	—	798

Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie

<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>
<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>
<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>	<p>Wydział Wydziałowy Rady Miejskiej w Lwowie</p>

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu podrzutków we Lwowie.

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rnbyrka	Pozyveya	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876			Uchwalono na rok 1875		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
z ł o t e								
I.		Płace urzędników	1.954	—	1.954	1.954	—	1.954
II.		Zaslugi	180	—	180	180	—	180
III.		Czynsze	338	—	338	500	—	500
IV.		Emolumenta	—	—	—	—	—	—
V.		Dyurny	—	—	—	—	—	—
VI.		Potrzeby kancelaryjne	335	—	335	335	—	335
VII.		Remuneracye i zapomogi	451	—	451	496	—	496
VIII.		Koszta utrzymania dzieci	27.000	—	27.000	35.300	—	35.300
IX.		Koszta leczenia dzieci	150	—	150	150	—	150
X.		Rozmaite	798	—	798	916	—	916
		Suma	31.206	—	31.206	39.831	—	39.831
<p align="center">Dochodów zakład ten niema żad- nych.</p>								

na rok 1876, z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty prelimi- nowane na rok 1876.				O g ó l e m na rok 1876.		U W A G A.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e .						
—	—	—	—	—	—	
—	162	—	—	—	162	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	45	—	—	—	45	
—	8.300	—	—	—	8.300	
—	—	—	—	—	—	
—	118	—	—	—	118	
—	8.625	—	—	—	8.625	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Po- zy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Prelim- inarza					
I.	1—3	Płace — 1954 zł.	Wedle uchwał Wydziału krajowego z dnia 14. Czerwca 1872 l. 5566 i z dnia 7. Lutego 1873 l. 91.	—	1954
II.	4	Zasługi — 180 zł.	Na mocy uchwały Wydziału krajowego z dnia 8. Października 1872, l. 16326, pełniącemu obowiązki woźnego i stróża kancelaryjnego, miesięcznie po 15 zł.	—	180
III.	5	Czynsze — 338 zł.	Wedle uchwały Wydziału krajowego z dnia 25. Listopada 1874 l. 16912, umieszczono zakład krajowy podrzuteków wraz z archiwum w domu p. Bałlabana, przy ulicy Kopernika pod l. 21 za opłatą czynszu rocznego w kwocie 337 zł. 50 ct. zwrotnego funduszowi krajowemu, z którego opłaca się czynsz za całe 2 piętra	—	500
IV.	6—7	Emolumenta	Wskutek ustawy krajowej z dnia 10. Maja 1873 i na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 22. Sierpnia l. 13270 nie się nie prelininuje		
V.	8	Dyurny			
VI.	9—14	Potrzeby kancelaryjne — 335 zł.	Preliminuje się prawdopodobne potrzeby, jak na rok 1875	—	335
VII.		Remuneracye i zapomogi — 451 zł.	Na mocy uchwały Wydziału krajowego z dnia 6. Lutego 1874 l. 1987, nie się nie prelininuje.		
	15	Dla asystenta kliniki położniczej.			
	16 i 17	Akuszerece zakładu położnic — 30 zł.			
	18	Żywicielkom za pielęgnowanie dzieci w 1 roku życia 21 zł.	Na mocy rozporządzenia gubernialnego z dnia 14. Maja 1855 l. 21697, udziela się mamkom za pielęgnowanie dziecka do ukończenia 1 roku życia, a to: w pierwszym półroczu życia 2 zł. 10 ct. w drugim „ „ 1 „ 05 „	—	66

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rzeczony Pozycja Preliminarza	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
		Ponieważ w skutek nowej ustawy normującej przyjmowanie dzieci, zmniejszają się corocznie te koszty, przeto preliniuje się potrzeb na prawdopodobną ilość 10 dzieci w kwocie 21 zł. Od 1. Lipca do końca Grudnia 1874 przyjęto 1 dziecko do zakładu.		
	19 Żywicielkom za gorliwe dozоровanie dorosłych dzieci 200 zł.	Preliminuje się kwotę 200 zł. uchwaloną na rok 1875	—	200
	20 Położnicom, które z dzieckiem zakład opuszczają.	Wedle uchwały Wydziału krajowego z dnia 22. Sierpnia 1873 l. 13270, zarząd szpitalu głównego udziela położnicom, które z dzieckiem zakład opuszczają, jednorazowej zapomogi w kwocie 6 zł. z funduszu położnic, przeto tutaj nie się preliniuje.		
	21 Urzędnikom i sługom 200 zł.	Preliminuje się jak na rok 1875	—	200
VIII.	22 Koszta utrzymania dzieci 27.000 zł.	Po koniecu Grudnia 1874, wynosiła ilość utrzymywanych w zakładzie dzieci w tym roku życia 5 głów, przeto licząc miesięcznie po 2 zł. 30 ct. wynosi roczny koszt utrzymania 138 zł. — ct. w 2gim roku życia 73 głów po 2 zł. — ct. 1.752 " — " w 3cim roku 1234 głów po 1 zł. 70 ct. 25.173 " 60 " razem 1312 dzieci 27.063 zł. 60 ct. Preliminuje się w zaokrągleniu 27.000 zł.	—	35.300
IX.	23 Koszta leczenia dzieci 150 zł.	Rachunki aptekarskie za rok 1874, nie zostały dotąd przedłożone, preliniuje się przeto prawdopodobną kwotę 150 zł. jak na rok 1875	—	150
X.	24 Rozmaite: Koszta pogrzebowe 398 zł.	W skutek uchwały Wydziału krajowego z dnia 9. Sierpnia 1872 l. 9757, przeznaczono żywicielkom na pokrycie kosztów pogrzebu dzieci zmarłych po 2 zł.; preliniuje się na podstawie przeciętnej ilości zmarłych dzieci z ostatnich trzech lat, a to: Z roku 1872—221 " 1873—258 " 1874—117 <u>Razem 596</u> Przeciętnie 199 głów po 2 zł. 398 zł.	—	516

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rzecz- bryka Pozycya Prelim- inarza	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
25	<p>Różne nieprzewi- dziane:</p> <p>a) Gminie lwowskiej 300 zł.</p> <p>b) Różne inne 100 zł.</p>	<p>Wedle uchwały Wydziału krajowego z dnia 22. Sierpnia 1873 l. 13270, odnośnie do §. 27. Ustawy z dnia 3. Grudnia 1863 Nr. 105 D. P. P. winien fundusz krajowy tej gminie, w której zakład po- łożnie się znajduje, zwracać koszt utrzymania dziecka nowonarodzonego w tymże zakładzie; z tego powodu i gdy niema podstawy do prawid- łowego oznaczenia wysokości podobnych wydat- ków, preliniuje się jak na rok 1875.</p> <p>Prelimiuje się prawdopodobną kwotę 100 zł. jak na rok 1875</p> <p>Dochodów ten zakład niema żadnych.</p>		<p>300</p> <p>100</p>

PRELIMINARZE

na rok słoneczny

1876.

Lit	G.	Szpital św. Łazarza:	Oddział	chorych.
„	H.	„	„	położnie i podrzutków.
„	J.	„	Ducha:	syfilitycznych.
„	K.	„	„	obłąkanych.

L. W. 6003/1875.
Alegat **G.** do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie
krajowym na rok 1876.

Lit. **G.**

**Fundusz szpitalu św. Łazarza
w Krakowie.**

Oddział chorych.

P r e l i m i n a r z

na rok słoneczny

1876.

S u m a r y u s z.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
I.	1—18		Płace, zasługi i emolumenta	12.809	—
II.	19—22	Pensye i zaopatrzenia	750	667	1.417
III.	23—24	Zapisy	76	—	76
IV.	25	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	100	—	100
V.	26	Potrzeby kancelaryjne	200	—	200
VI.	27—29	Remuneracye i zapomogi	1.399	—	1.399
VII.	30—31	Utrzymanie budynków	1.740	—	1.740
VIII.	32—41	Podatki i daniny	1.497	—	1.497
IX.	42	Dyety i koszta podróży	300	—	300
X.	43—60	Koszta gospodarze	32.546	—	32.546
XI.	61	Odsetki od kapitałów dłużnych	20	—	20
XII.	62	Wydatki rozmaite	1.000	—	1.000
Suma wydatków			52.437	667	53.104
D o c h o d y.					
I.	1—2	Odsetki od kapitałów	15.716	—	15.716
II.	3—9	Dochody z realności i dóbr	9.500	—	9.500
III.	10—11	Zwroty kosztów leczenia	34.000	—	34.000
IV.	12	Dochody rozmaite	25	—	25
Suma dochodów			59.241	—	59.241
W porównaniu z wydatkami			—	—	53.104
okazuje się nadwyżka dochodów			—	—	6.137

Oddział chorych.

Wydatki.

P o s z c z e g ó l n i e n i e.

Liczba		Wydatki.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Płace, zasługi i emolumenta.			
1		Dyrektor szpitalu z rocznych	1600 zł.	711	—
2	a)	Zarządca, płaca z rocznych 1000 zł.	667 "		
	b)	" " dodatek drożyzniany rocznie	200 "		
	c)	" " na opał i światło z rocz. 100 zł.	67 "	934	—
3	a)	Kontrolor, płaca z roczn. 800 zł.	534 "		
	b)	" " dodatek drożyzniany rocznie	200 "		
	c)	" " na pomieszkowanie z roczn. 200 zł.	133 "	867	—
4	a)	Kancelista, płaca z roczn. 600 zł.	400 "		
	b)	" " dodatek drożyzniany rocznie	150 "		
	c)	" " na pomieszkowanie z rocz. 120 zł.	80 "	630	—
5	a)	Kapelan, płaca z roczn. 600 zł.	267 "		
	b)	" " dod. na pomieszkowanie z roczn. 200 zł.	89 "	356	—
6	a)	Wozny, płaca z rocznych 300 zł.	200 "		
	b)	" " dodatek drożyzniany rocznie	75 "		
	c)	" " na ubiór z roczn. 60 zł.	40 "	315	—
7		2 ordynaryuszów rocznie po	1.200 "	2.400	—
8		2 sekundaryuszów " "	600 "	1.200	—
9		2 praktykantów " "	400 "	800	—
10		Prosektor z rocznych " "	600 "	300	—
11		Chemik patologiczny z roczn.	500 "	250	—
12		Zastępca prosektora z roczn.	200 "	100	—
13		" chemika patolog. z roczn.	200 "	100	—
14	a)	Prowizor apteki, płaca z roczn. 800	534 "		
	b)	" " dod. na pomieszk. z rocz. 200 zł.	133 "	667	—
15		6 SS. Mdzia. oddziałowych rocznie po	80 "	480	—
16	11	" " wspólnych " "	80 "		
		zatem z rocznych	880 "	587	—
17		Służba oddziałowa:			
	a)	7 posługaczów po 64 zł. rocznie		448	—
	b)	7 posługaczek " 48 " "		336	—
18		Służba wspólna:			
	a)	1 odźwierny z roczn. 120 zł.	80 "		
		" " dod. na ubiór z roczn. 60 zł.	40 "	120	—
	b)	1 parobek do pomocy z roczn.	48 "	32	—
	c)	5 posługaczek do kuchni po 48 zł. z roczn.	240 "	160	—
	d)	1 parobek do kuchni z rocznych	60 "	40	—
	e)	1 piekarz z rocznych	120 "	80	—
	f)	1 parobek w piekarni z rocznych	60 "	40	—
	g)	8 praczek po 48 zł. " "	384 "	256	—
	h)	1 parobek w pralni " "	60 "	40	—
	i)	1 stolarz " "	120 "	80	—
	k)	1 mularz " "	80 "	53	—
	l)	1 ogrodnik " "	80 "	53	—
		Do przeniesienia		12.435	—

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
		Z przeniesienia	12.435		
		m) 1 lampiarz z rocznych 64 „	43	—	—
		n) 2 grobarzy po 64 zł. „ 128 „	85	—	—
		o) 3 stróżów „ 64 „ „ 192 „	128	—	—
		p) 1 fornal „ 64 „	43	—	—
		r) 1 parobek w aptece „ 64 „	43	—	—
		s) 1 szwaczka „ 48 „	32	—	—
		<u>Suma rubryki I.</u>	<u>12.809</u>	—	<u>12.809</u>
II.		Pensye i zaopatrzenia.			
	19	Zofia Bobrzyńska, wdowa po prymaryuszu Oddz. chorób wewnętrznych, rocznie	250	—	—
	20	Ta sama, na wychowanie nieletniej córki, Zofii, rocznie	100	—	—
	21	Jędrzejewski Napoleon, b. rządcza szpitalny, dożywotni dodatek do emerytury z rocznych 600 zł.	400	—	—
	22	Ten sam, zaliczka zwrotna z wymierzyć się mającej emerytury z rocznych 1000 zł.	—	667	—
		<u>Suma rubryki II.</u>	<u>750</u>	<u>667</u>	<u>1.417</u>
III.		Z a p i s y .			
	23	Zapis ś. p. biskupa Szembeka na odprawienie mszy świętej przez kapitułę krakowską	38	—	—
	24	Zapis Wencła na obdzielenie rekonwalescentów	38	—	—
		<u>Suma rubryki III.</u>	<u>76</u>	—	<u>76</u>
IV.	25	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	100	—	100
V.	26	Potrzeby kancelaryjne.	200	—	200
VI.		Remuneracye i zapomogi.			
		A) Stałe:			
	27	Urzędnicy c. k. Kasy krakowskiej za sprawowanie czynności kasowych tego funduszu z rocz. 100 zł.	67	—	—
		B. Niestale.			
	28	2 dyurnistów w kancelaryi zarządu po 1 zł. 50 ct. dziennie, zatem z rocznych 1098 zł.	732	—	—
	29	Wsparcia przypadkowe i zastępstwa	600	—	—
		<u>Suma rubryki VI.</u>	<u>1.399</u>	—	<u>1.399</u>

Oddział chorych.

Wydatki.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
VII.		Utrzymanie budynków.			
	30	Czyszczenie kominów, kanałów, tudzież inne reparacye budynku szpitalnego i zabudowań gospodarczych . . .	1.500	—	—
	31	Matusiński Jacek, inżynier cywilny, za czynności techniczne w sprawach szpitalnych po 30 zł. miesięcznie, zatem z rocznych 360 zł.	240	—	—
Suma rubryki VII . . .			1.740	—	1.740
VIII.		Podatki i daniny.			
		<i>A. Z realności i dóbr.</i>			
	32	Od realności szpitalnej.	58	—	—
	33	Z dóbr Rączna	370	—	—
	34	" Prądnik Czerwony	633	—	—
		<i>B. Ekwivalenta.</i>			
	35	Od nieruchomego majątku szpitalnego	31	—	—
	36	Z dóbr Rączna	73	—	—
	37	" Prądnik Czerwony	102	—	—
		<i>C. Podatki gminne i dochodowe z dóbr w Królestwie Polskiem położonych.</i>			
	38	Z dóbr Tropiszów 459 złp. 16 gr.	115	—	—
	39	Podatek gminny od pomieszkania kapelana szpitalnego . . .	4	—	—
		<i>D. Podatek dochodowy od prowizyi.</i>			
	40	7% od prowizyi 877 zł. 60 ct. pobieranej od kapitałów, ubezpieczonych na realnościach i dobrach w okręgu krakowskim	61	—	—
	41	16% od prowizyi 312 zł. 50 ct., pobieranej od renty papierowej jednolitego długu państwa (poz. 2. d. dochodów)	50	—	—
Suma rubryki VIII . . .			1.497	—	1.497

P o s z e c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
IX.		Dyety i koszta podróży.			
	42	Na podróże komisyjne w sprawach funduszu, jako właściciela dóbr	300	—	300
X.		Koszta gospodarze.			
	43	Zywienie chorych	13.800	—	—
	44	" 6 Sióstr oddziałowych po 12 zł. 50 ct. mies. . .	900	—	—
	45	" 11 Sióstr wspólnych po 12 zł. 50 ct. miesięcznie, zatem z rocznych 1650 zł.	1.100	—	—
	46	" 3 emerytek i 4 postulantek po 12 zł. 50 ct. miesięcznie, zatem z rocznych 1050 zł.	700	—	—
	47	" lekarza dyżurnego po 25 zł. 33 ct. miesięcznie zatem z rocznych 304 zł.	203	—	—
	48	" 14 służby oddziałowej po 11 zł. 50 ct. mies. . .	1.932	—	—
	49	" 31 " wspólnej po 11 zł. 50 ct. miesięcznie, zatem z rocznych 4278 zł.	2.852	—	—
	50	Lekarstwa	2.000	—	—
	50 a.	Na odczynniki chemikowi patologicznemu	50	—	—
	51	Instrumenta chirurgiczne i inne potrzeby sanitarne	800	—	—
	52	Opał z rocznych 4971 zł.	3.314	—	—
	53	Oświetlenie z rocznych 720 zł.	480	—	—
	54	Sprzęty gospodarze i ich reparacye z rocznych 450 zł.	300	—	—
	55	Utrzymanie koni z rocznych 300 zł.	200	—	—
	56	" ogrodu " 300 "	200	—	—
	57	" pralni " 360 zł.	240	—	—
	58	Słoma do sienników	400	—	—
	59	Bielizna i odzież	3.000	—	—
	60	Koszta pogrzebowe Sióstr i ubogich chorych	75	—	—
Suma rubryki X			32.546	—	32.546
XI.		Odsetki od kapitałów dłużnych.			
	61	4% od kapitału 2000 złp., ubezpieczonego na dobrach Prądnik Czerwony, na rzecz kościoła Panny Maryi w Krakowie	20	—	20
XII.		Wydatki rozmaite.			
	62	Koszta sądowe, pocztowe, insercyjne i inne nieprzewidziane wydatki	1.000	—	1.000

Poszczególnienie.

Liczba		Dochody.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Odsetki od kapitałów.			
1	Od papierów publicznych:				
	a) 6% od oblig. gal. pożyczki kraj. z roku 1873 im. wart. 227.700 zł. $\frac{3}{4}$ części od	13.662 zł.	10.246	—	—
	b) 7% od asygnat kasowych gal. banku kredytowego na 57.450 zł. $\frac{3}{4}$ części od	4021 zł. 50 ct.	3.016	—	—
	c) 6% od asyg. kasowych galicyjskiego banku hipotecznego 4.000 zł. $\frac{3}{4}$ części od	240 zł.	180	—	—
	d) 5% od listów zastawnych Król. Polsk. im. wart. 5.400 rbsr. $\frac{3}{4}$ części od 270 rbsr.	450 zł.	337	—	—
2	Od kapitałów hipotekowanych:				
	a) 4% od kapitałów hipotek. im. wartości 12.802 zł. $\frac{3}{4}$ części od	512 zł.	384	—	—
	b) 5% od dtto, dtto im. wartości 20.352 zł. $\frac{3}{4}$ części od	1.018 zł.	764	—	—
	c) 6% od dtto, dtto im. wartości 10.583 zł. $\frac{3}{4}$ części od	635 zł.	477	—	—
	d) 5% od renty papierowej jednolitego długu państwa z dnia 1/8 1872. Nr. 69.848, pochodzącej z fundacyi Ligezy na 12.500 zł., połowa od 625 zł.		312	—	—
	Suma rubryki I.		15.716	—	15.716
II.		Dochody z realności i dóbr.			
3	Czynsz dzierżawny z dóbr Tropiszów w Królestwie Polskim 2700 rbsr.		4.500	—	—
4	Czynsz z dóbr Rączna		791	—	—
5	„ z gruntów dworskich w Rącznej, „Pustki“ zwanych		29	—	—
6	Czynsz z dóbr Prądnik Czerwony		3.805	—	—
7	„ z folwarku Przeginia Duchowna		50	—	—
8	„ z realności w Krakowie pod l. 242—3 „Akademią“ zwanej		75	—	—
9	Dochód z ogrodu szpitalnego		250	—	—
	Suma rubryki II.		9.500	—	9.500

Dochody.

Szpital św. Łazarza.

P o s z c z e g ó l n i e n i e.

Liczba		D o c h o d y.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
III.		Zwroty kosztów leczenia.			
	10	Z funduszu krajowego galicyjskiego	29.000	—	—
	11	Z funduszków obceokrajowych i od stron samopłacących.	5.000	—	—
		Suma rubryki III.	34.000	—	34.000
IV.	12	Rozmaite dochody	25	—	25

Fundusz szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu Oddziału chorych

na rok

1 8 8 6.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	Wydatki.	Preliminowano na rok 1876.			Uchwalono na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Złote								
I.	1—18	Płace, zasługi i emolumenta	12.809	—	12.809	11.948	2.600	14.548
II.	19—22	Pensye i zaopatrzenia	750	667	1.417	750	667	1.417
III.	23—24	Zapisy	76	—	76	76	—	76
IV.	25	Wydatki z prawa patronatu i konkuren- cyi wynikłe	100	—	100	100	—	100
V.	26	Potrzeby kancelaryjne	200	—	200	200	—	200
VI.	27—29	Remuneracye i zapomogi	1.399	—	1.399	1.235	—	1.235
VII.	30—31	Utrzymanie budynków	1.740	—	1.740	1.740	—	1.740
VIII.	32—41	Podatki i daniny	1.497	—	1.497	1.877	—	1.877
IX.	42	Dyety i koszta podróży	300	—	300	500	—	500
X.	43—60	Koszta gospodarcze	32.546	—	32.546	34.200	—	34.200
XI.	61	Odsetki od kapitałów dłużnych	20	—	20	20	—	20
XII.	62	Wydatki rozmaite	1.000	—	1.000	1.409	—	1.409
Suma wydatków			52.437	667	53.104	54.055	3.267	57.322
Dochody.								
I.	1—2	Odsetki od kapitałów	15.716	—	15.716	13.923	—	13.923
II.	3—9	Dochody z realności i dóbr	9.500	—	9.500	8.099	—	8.099
III.	10—11	Zwroty kosztów leczenia	34.000	—	34.000	38.000	—	38.000
IV.	12	Dochody rozmaite	25	—	25	150	—	150
Suma dochodów			59.241	—	59.241	60.172	—	60.172

na rok 1876, z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e						
861	—	—	2.600	—	1.739	Potrąciwszy od mniejszych wy- datków o 4.218 zł. mniejsze dochody o 931 „ okaże się preliminarz korzystniej- szym o 3.287 zł.
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
164	—	—	—	164	—	
—	—	—	—	—	—	
—	380	—	—	—	380	
—	200	—	—	—	200	
—	1.654	—	—	—	1.654	
—	—	—	—	—	—	
—	409	—	—	—	409	
1.025	2.643	—	2.600	164	4.382	
					4.218	
1.793	—	—	—	1.793	—	
1.401	—	—	—	1.401	—	
—	4.000	—	—	—	4.000	
—	125	—	—	—	125	
3.194	4.125	—	—	3.194	4.125	
					931	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	W y d a t k i.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
Preliminarza					
I.		Płace, zasługi i emolumenta 12.809 zł.	<p>.....</p> <p>Dla dokładniejszego uwidocznienia, z jakich poborów składa się wynagrodzenie każdego funkcyonaryusza szpitalnego, zmieniono dotychczasową formę budżetu w ten sposób, iż rozdzielone dawniej w trzech rubrykach pobory jednego i tego samego urzędnika, przedstawiono obecnie w jednej rubryce.</p> <p>Następnie przeniesiono płacę prowizora apteki z rubryki „Remuneracye“ do rubryki I, do której pobór ten z natury swojej właściwiej należy; podobnież postąpiono z zasługą posługacza w aptece.</p> <p>Co do zasług służby szpitalnej, okazało się koniecznem podwyższyć niektórym kategoriom sług miesięczne wynagrodzenie, jużto w uwzględnieniu ich ciężkiej pracy, jużto polegając na zdaniu naszego delegata (LW. 4008/1875).</p> <p>Kwoty płac przy <i>poz. 1. 2. a, 3. a, 4. a, 5. a, 6. a, 7. 8, 9.</i>, jak również Emolumenta przy <i>poz. 2. c, 3. c, 4. c, 5. b, 6. c</i>, wstawiono na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 4 Października 1871.</p> <p>Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika stałego. Resztę ponosi oddział położnic i podrzutek. a co do <i>poz. 1.</i> także fundusz szpitalu św. Ducha.</p> <p>Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 7 Grudnia 1872 i rozp. Wydziału kraj. przy LW. 21.288/1872.</p> <p>Należytość, którą fundusz tego oddziału w całości ponosi.</p> <p>Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 7 Grudnia 1872. i rozp. Wydziału kraj. przy LW. 9468/1873.</p> <p>Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 17 Października 1874. i kontraktu, zawartego przy L. W. 15.376/1874.</p> <p>Na mocy powyższej uchwały Wys. Sejmu i kontraktu, zawartego przy L. W. 14.226/1874.</p>	—	14.548
	1, 2. a. c, 3. a. c, 4. a, c, 5. a. b, 6. a. c,				
	2. b, 3. b, 4. b, 6. b.	Dodatek drożyniany.			
	7. 8. 9.				
	10. 11. 12. 13.	Prosektor i chemik			
	14. a. b.	Prowizor apteczny.			
	15. 16.	Siostry Miłosierdzia.			

Wyjaśnienia

od szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
Preliminarza					
II.	17. 18.	Służba szpitalna.	Na mocy powyższej uchwały Wys. Sejmu i uchwały Wydz. kraj. przy L. W. 4008/1875.	—	1.417
		Pensye i zaopatrzenia 1.417 zł.		
	19	Zofia Bobrzyńska (wdowa).	Na mocy uchwały Wydz. kraj. z d. 27 Lutego 1872. L. W. 1.368/1872 i L. W. 20.836/1872.		
	20	Powyzsza na wychowanie córki Zofii.	Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 7 Grudnia 1872. i rozporz. Wydziału kraj. przy L. W. 22.173/1872.		
	21—22	Jędrzejewski, b. rządcą.	Ponieważ sprawa o emeryturę b. rządcy Jędrzejewskiego, z c. k. rządem w r. b. nie została załatwioną, przeto preliminuje się, jak w roku zeszłym.		
III.		Zapisy 76 zł.	—	76
	23	Ś. p. Szembeka.	Na mocy rozp. b. Senatu Rzpltej krakowskiej z d. 3. Grudnia 1840. l. 1.327.		
IV.	24	Wencła.	Na mocy aktu fundacyjnego.		
		Wydatki z prawa patronatu 100 zł.	—	100
	25		Wedle trzechletniej wynikłości, która wynosiła: w roku 1871 96 zł. " 1872 201 " " 1873 50 " razem 347 " przeciętnie 116 " w zaokrągleniu 100 " Wynikłość do 31go Grudnia 1874 wynosiła 2 zł. 26 ct.		
V.		Potrzeby kancelaryjne 200 zł.	—	200
	26		Wynikłość z roku 1872 301 zł. " 1873 24 " (pokoniec grud.) " 1874 158 " razem 483 " przeciętnie 161 " w zaokrągleniu 200 "		
VI.		Remuneracye i zapomogi 1.399 zł.	—	235
	27	C. k. urzędnicy Kasy krakowskiej.	Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
	28	Dyurniści.	Wskutek zaprowadzenia własnej administracyi zwiększyły się czynności zarządu tak znacznie, iż okazała się konieczność przyjęcia do pomocy kancelaryjnej dwóch dyurnistów. (Patrz L. W. 4.007/1875).		
	29	Zmienne.	Wynikłość z roku 1872 . . . 520 zł. " " 1873 . . . 133 " (po koniec grud.) " 1874 . . . 913 " razem . . . 1.566 " przeciętnie . . . 522 " w zaokrągleniu . . . 600 "		
VII.		Utrzymanie budynków 1.740 zł.	—	1.740
	30	Reparacye i czyszczenie.	Preliminuje się, jak w roku zeszłym, potrzebę prawdopodobną. Wydatki zwyczajne wynoszą po koniec Grudnia 1874. 1.339 zł. 13 ¹ / ₂ ct.		
	31	Matusiński, inżynier.	Na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego LW. 10.516 1872 r. Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika.		
VIII.		Podatki i daniny 1.497 zł.	—	1.877
	32—34	Z realności i dóbr.	Na podstawie wykazów przez c. k. urząd podatkowy w Krakowie sporządzanych.		
	35—37	Ekwiwalenta.	Wedle dotyczących ustaw o stemplach i ekwiwalentach, tudzież na mocy rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 26. Października 1871, l. 70.007 z dnia 17go Sierpnia 1861, l. 50.936 i z dnia 2 Lutego 1856 l. 34.620.		
	38	Dań dla Królestwa Polskiego.	Na mocy kontraktu z dnia 29 Lipca 1873 przy L. W. 12.071/1873.		
	39	Od pomieszkania kapelana.	Na mocy rozp. b. c. k. Rządu krajowego z dnia 24 Listop. 1858 l. 38.985.		
	40	7% podatek dochodowy.	Na mocy ustawy finansowej z d. 26 Czerwca 1868. (Dz. u. min. fin. Nr. 24 z r. 1868)		
	41	16% podatek dochodowy.	Na mocy rozporządzenia ministra finansów z d. 20. Czerwca. 1868 (Dz. u. min. fin. Nr. 22 z r. 1868).		

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	T y t u ł	W y d a t k i.	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
IX.	42	Dyety i koszta podróży 300 zł.	—	500
			Preliminuje się prawdopodobną potrzeb. Wynikłość po koniec Grudnia 1874 wynosiła 112 zł. 99 ct.		
X.		Koszta gospodarcze 32.546 zł.	—	34.200
	43—49 51—60	Żywność i inne potrzeby.	Wydatki tej rubryki zestawiono na podstawie materiałów nadesłanych przez zarząd szpitalny przy L. W. 4002/1875, a opartych na doświadczeniu, zebranem w pierwszym kwartale od zaprowadzenia własnej administracji, t. j. w czasie od 1/10 do 31/12 1874.		
	50	Lekarstwa.	Preliminuje się prawdopodobną potrzeb, obliczoną na podstawie rachunków aptekarskich za czas od 1/10 do 31/12 1874, nadesłanych do L. W. 2873/1875.		
	50 a.	Chemik na odczynniki.	Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 7go Grudnia 1872 i rozp. Wydziału kraj. do L. W. 9468/873.		
XI.	61	Odsetki od kapitałów dłużnych 20 zł.	—	20
XII.	62	Wydatki rozmaite 1.000 zł.	Na mocy rozp. b. e. k. krakowskiego Rządu krajowego z d. 17 Lipca 1859 l. 19.226.		
			Wynikłość z roku 1872 1.427 zł. " 1873 1.450 " (po koniec Grud.) " 1874 528 " razem 3.405 " przeciętnie 1.135 " w zaokrągleniu 1.000 "	—	1.409

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	D o c h o d y.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
	Preliminarza				
I.		Odsetki od kapitałów 15.716 zł.	D o c h o d y.	—	13.923
	1. a—d. 2. a—c.		Ponieważ kapitały tego funduszu przeznaczone zostały uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17 Października 1871 na budowę nowego szpitalu w Krakowie, a w razie rozpoczęcia tej budowy prawdopodobnie w $\frac{1}{4}$ części na ten cel zużyte zostaną; preliniuje się przeto $\frac{3}{4}$ części jednorocznych odsetków.		
	2. d.	5% od renty państwowej.	Odsetki od połowy tej renty wpływają na rzecz funduszu szpitalnego, a ponieważ kapitał sam, z mocy aktu fundacyjnego, nie będzie spłaconym, a tem samem nie może być użyty na budowę szpitalu, preliniuje się przeto odsetki jednoroczne w całości.		
II.		Dochody z realności i dóbr 9.500 zł.	D o c h o d y.	—	8.099
	3	Tropiszów 4.500 zł.	Na mocy kontraktu przy L. W. 12.071/1873, wdzierżawiono Tropiszów na czas od 24/6 1873 do 23/6 1885 (lat 12) za czynsz roczny 2.700 rbsr obrączkowych.		
	4	Rączna 791 zł.	Na mocy kontraktu przy L. W. 4610/1869 i 13.497/1872 wdzierżawiono Rącznę na czas od 24/6 1869 do 23/6 1877.		
	5	Pustki 29 zł.	Na mocy rozp. Wydziału krajowego przy L. W. 3.839/1867 na czas od 27/10 1871 do 26/10 1877.		
	6	Prądnik Czerwony 3.805 zł.	Na mocy zatwierdzonej umowy przy L. W. 19.573/1874 na czas od 24/6 1875 do 23/6 1887 (12 lat).		
	7	Przeginia Duchowna 50 zł.	Na mocy rozporz. b. krak. rady administracyjnej z dnia 27go Sierpnia 1850. l. 4873. Czynsz emfiteutyeczny.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Docho dy.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
	Preliminarza				
III.	8	Akademia 75 zł.	Jak poz. 7.		
	9	Ogród szpitalny 250 zł.	Dla braku wszelkich dat, gdyż ogród szpitalny jest we własnej administracyi, dopiero od 1go Października 1874 preliminarzuje się prawdopodobny dochód.		
		Zwroty kosztów leczenia 34.000 zł.	—	38.000
III.	10	Z funduszu kraj. galic. 29.000 zł.	Wynikłość z roku 1872. . . 15.271 zł. 1873. . . 36.830 " (po koniec Grud.) „ 1874. . . 27.244 " razem. . . 79.345 " przeciętnie. . . 26.448 " Ze względu na wynikłość z r. 1874, która przedstawia dochód tylko za 3 kwartały preliminarzuje się w zaokrągleniu 29.000 zł.		
	11	Z funduszy obokrajowych i od stron 5.000 zł.	Wynikłość z roku 1872 . . . 4.513 zł. 1873 . . . 4.186 " (po koniec Grud.) „ 1874 . . . 4.016 " razem. . . 12.715 " przeciętnie . . . 4.238 " Ze względu na wynikłość z r. 1874 preliminarzuje się w zaokrągleniu 5.000 zł.		
IV.		Rozmaite dochody 25 zł.	—	150
	12		Wynikłość z roku 1872 . . . 13 zł. 1873 . . . 18 " (po koniec Grud.) „ 1874 . . . 1 " razem . . . 32 " przeciętnie . . . 11 " Preliminarzuje się jednakowoż dla zmienności tej rubryki spodziewany dochód w kwocie 25 zł.		

L. W. 6003/1875.
Alegat **H.** do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1876.

Lit. H.

Fundusz szpitalu św. Łazarza
w Krakowie.

Oddział położnic i podrzutków.

P r e l i m i n a r z

na rok słoneczny

1876.

S u m a r y u s z.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.	1—14	Płace, zasługi i emolumenta	4.610	—	4.610
II.	15—16	Pensye	200	333	533
III.	17	Potrzeby kancelaryjne	100	—	100
IV.	18—20	Remuneracye i zapomogi	599	—	599
V.	21—22	Utrzymanie budynków	420	—	420
VI.	23—25	Podatki i daniny	227	—	227
VII.	26—43	Koszta gospodarcze	11.897	—	11.897
VIII.	44	Odsetki od kapitałów dłużnych	5	—	5
IX.	45—46	Koszta zaopatrzenia podrzutek	18.300	—	18.300
X.	47	Koszta utrzymywania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	200	—	200
XI.	48	Zapomogi dla położnic	600	—	600
XII.	49	Wydatki rozmaite	300	—	300
Suma wydatków			37.458	333	37.791
D o c h o d y.					
I.	1—2	Odsetki od kapitałów	1.775	—	1.775
II.	3—4	Dochody z realności i dóbr	1.027	—	1.027
III.	5—6	Zwroty kosztów leczenia	5.800	—	5.800
IV.	7	Zwroty kosztów utrzymania podrzutek	700	—	700
V.	8	Dochody rozmaite	20	—	20
Suma dochodów			9.322	—	9.322
W porównaniu z wydatkami			—	—	37.791
okazuje się niedobór			—	—	28.469

Oddział położnic i podrzutków.

Wydatki.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Place, zasługi i emolumenta.			
1		Dyrektor z rocznych 1.600 zł.	356	—	—
2		a) Zarządca płaca z rocznych 1.000 zł. 333 zł.			
		b) „ na opał i światło z roczn. 100 zł. 33 „	366	—	—
3		a) Kontrolor, płaca 800 „ 266 „			
		b) „ na pomieszkanie „ 200 „ 67 „	333	—	—
4		a) Kancelista, płaca 600 „ 200 „			
		b) „ na pomieszkanie „ 120 „ 40 „	240	—	—
5		a) Kapelan, płaca 600 „ 133 „			
		b) „ na pomieszkanie „ 200 „ 44 „	177	—	—
6		a) Woźny, płaca 300 „ 100 „			
		b) „ na mundur „ 60 „ 20 „	120	—	—
7		Ordynaryusz, profesor położnictwa, rocznie	200	—	—
8		Asystent	600	—	—
9		Akuszerka	400	—	—
10		a) Prowizor apteki, płaca z roczn. 800 zł. 266 zł.			
		b) „ na pomieszkanie „ 200 „ 67 „	333	—	—
11		3 Siostry Miłosierdzia oddziałowe po 80 zł. rocznie	240	—	—
12		11 Sióstr wspólnych po 80 zł. z rocznych 880 zł.	293	—	—
13		Służba oddziałowa:			
		6 posługaczek po 48 zł. różnie	288	—	—
14		Służba wspólna:			
		a) 1 odzwierny z roczn. 120 zł. 40 zł.			
		„ na mundur z roczn. 60 zł. 20 „	60	—	—
		b) 1 parobek do pomocy z rocznych 48 zł.	16	—	—
		c) 5 posługaczek do kuchni po 48 zł. z roczn. 240 „	80	—	—
		d) 1 parobek do kuchni „ 60 „	20	—	—
		e) 1 piekarz „ 120 „	40	—	—
		f) 1 parobek w piekarni „ 60 „	20	—	—
		g) 8 praczek po 48 zł. „ 384 „	128	—	—
		h) 1 parobek w pralni „ 60 „	20	—	—
		i) 1 stolarz „ 120 „	40	—	—
		k) 1 mularz „ 80 „	27	—	—
		l) 1 grodnik „ 80 „	27	—	—
		m) 1 lampiarz „ 64 „	21	—	—
		n) 2 grobarzy po 64 zł. „ 128 „	43	—	—
		o) 3 stróżów po 64 zł „ 192 „	64	—	—
		p) 1 fornal „ 64 „	21	—	—
		r) 1 parobek w aptece „ 64 „	21	—	—
		s) 1 szwaczka „ 48 „	16	—	—
Suma rubryki I			4.610	—	4.610

Wydatki.

Szpital św. Łazarza.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
II.		Pensye.			
	15	Jędrzejewski Napoleon, były zarządca szpitalny, dożywotni dodatek de emerytury z rocznych 600 zł.	200	—	—
	16	Ten sam, zaliczka zwrotna z wymierzyć się mającej emerytury z roczn. 1.000 zł.	—	333	—
Suma rubryki II . . .			200	333	533
III.		Potrzeby kancelaryjne			
	17		100	—	100
IV.		Remuneracye i zapomogi.			
<i>A) State.</i>					
	18	Urzędnicy c. k. kasy krakowskiej za sprawowanie czynności kasowych tego funduszu z rocznych 100 zł.	33	—	—
<i>B) Niestate.</i>					
	19	2 dyurnistów w kancelaryi Zarządu po 1 zł. 50 ct. dziennie, zatem z roczn. 1.098 zł.	366	—	—
	20	Wsparcia przypadkowe i zastępstwa	200	—	—
Suma rubryki IV . . .			599	—	599
V.		Utrzymanie budynków.			
	21	Czyszczenie kominów i kanałów, tudzież inne reparacye budynku szpitalnego i zabudowań gospodarczych . . .	300	—	—
	22	Matusiński Jacek, inżynier cywilny, za czynności techniczne w sprawach szpitalnych po 30 zł. miesięcznie, zatem z rocznych. 360 zł.	120	—	—
Suma rubryki V . . .			420	—	420
VI.		Podatki i daniny.			
	23	Z Krowodrzy	219	—	—
	25	7% podatek dochodowy z prowizyi 118 zł. od kapitałów hipotekowanych	8	—	—
Suma rubryki VI . . .			227	—	227
VII.		Koszta gospodarcze.			
	26	Żywnienie chorych	4.800	—	—
	27	" 3 Siostr.oddziałowych po 12 zł. 50 ct. miesięcznie	450	—	—
	28	" 11 " wspólnych po 12 zł. 50 ct. miesięcznie	550	—	—
zatem z rocznych. 1.650 zł.			550	—	—
do przeniesienia . . .			5.800	—	—

Oddział położnic i podrzutek.

Wydatki.

P o s z e z e g ó l n i e n i e .					
Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
			5.800	—	—
	29	Żywnie 3 emerytek i 4 postulantek po 12 zł. 50 ct. mies. z przeniesienia	350	—	—
	30	„ lekarza dyżurnego po 25 zł. 33 ct. miesięcznie zatem z rocznych 1.050 zł.	101	—	—
	31	„ 6 służby oddziałowej po 11 zł. 50 ct. mies. 304 zł.	828	—	—
	32	„ 31 służby wspólnej po 11 zł. 50 ct. miesięcznie zatem z rocznych 4.278 zł.	1.426	—	—
	33	Lekarstwa	250	—	—
	34	Instrumenta chirurgiczne i inne potrzeby sanitarne	150	—	—
	35	Opał z rocznych 4.971 zł.	1.657	—	—
	36	Oświetlenie z rocznych 720 „	240	—	—
	37	Sprzęty gospodarcze i ich reparacye z roczn. 450 „	150	—	—
	38	Utrzymanie koni z rocznych 300 „	100	—	—
	39	„ ogrodu „ 300 „	100	—	—
	40	„ pralni „ 360 „	120	—	—
	41	Słoma do sienników	100	—	—
	42	Bielizna i odzież	500	—	—
	43	Koszta pogrzebowe Sióstr i ubogich chorych	25	—	—
		Suma rubryki VII	11.897	—	11.897
VIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych.			
	44	5% od kapitału 400 złp. ubezpieczonego na folwarku Krowdrza na rzecz kapitały krakowskiej	5	—	5
IX.		Koszta zaopatrzenia podrzutek.			
	45	Utrzymanie podrzutek przyjętych na wieś przed 29 Sierpnia 1873	18.000	—	—
	46	Utrzymanie podrzutek przyjętych na wieś po 29 Sierpnia 1873	300	—	—
		Suma rubryki IX	18.300	—	18.300
X.		Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.			
	47	Wynagrodzenie dla mamek po 15 ct. dziennie, za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały	200	—	200
XI.		Zapomogi dla położnic.			
	48	Dla położnic, opuszczających wraz z dzieckiem bezpłatny oddział położnic	600	—	600
XII.	49	Wydatki rozmaite	300	—	300

P o s z e z e g ó l n i e n i e .

Liczba		D o c h o d y .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Odsetki od kapitałów.			
	1	Od papierów publicznych:			
		a) 7 ⁰ / ₀ od asygn. kasowych gal. banku kredytowego na 31.750 zł. ³ / ₄ części od 2.222 zł. 50 ct.	1.667	—	—
		b) 6 ⁰ / ₀ od asygnacyj kasowych banku hipotecznego na 450 zł. ³ / ₄ części od 27 zł.	20	—	—
	2	5 ⁰ / ₀ od kapitałów hipotekowanych im. wartości 2.360 zł. ³ / ₄ części od 118 zł.	88	—	—
		Suma rubryki I.	1.775	—	1.775
II.		Dochody z realności i dóbr.			
	3	Czynsz dzierżawny z propinacyi w Krowodrzy	1.027	—	—
	4	„ z realności w Krowodrzy „Browarkiem“ zwanej	—	—	—
		Suma rubryki II.	1.027	—	1.027
III.		Zwroty kosztów leczenia.			
	5	Z funduszu kraj. galicyjskiego	5.500	—	—
	6	Z funduszków obcokrajowych i od stron samopłacących	300	—	—
		Suma rubryki III.	5.800	—	5.800
IV.		Zwroty kosztów utrzymania podrzutków.			
	7	Z funduszu krajowego galicyjskiego	700	—	700
V.	8	Dochody rozmaite	20	—	20

Przebieg choroby	Przebieg choroby	Przebieg choroby	Przebieg choroby	Przebieg choroby
------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Fundusz szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu położnic i podrzutków

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i.	Preliminowano na rok 1876.			Uchwalono na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I.	1—14	Płace, zasługi i emolumenta	4.610	—	4.610	4.212	1.200	5.412
II.	15—16	Pensye	200	333	533	200	333	533
III.	17	Potrzeby kancelaryjne	100	—	100	80	—	80
IV.	18—20	Remuneracye i zapomogi	599	—	599	537	—	537
V.	21—22	Utrzymanie budynków	420	—	420	420	—	420
VI.	23—25	Podatki i daniny	227	—	227	199	—	199
VII.	26—43	Koszta gospodarcze	11.897	—	11.897	11.392	—	11.392
VIII.	44	Odsetki od kapitałów dłużnych	5	—	5	5	—	5
IX.	45—46	Koszta zaopatrzenia podrzutków	18.300	—	18.300	20.300	—	20.300
X.	47	Koszta utrzymania dzieci, zrodzo- nych na bezpłatnym oddziale po- łożnic	200	—	200	220	—	220
XI.	48	Zapomogi dla położnic	600	—	600	600	—	600
XII.	49	Wydatki rozmaite	300	—	300	400	—	400
Suma wydatków			37.458	333	37.791	38.565	1.533	40.098
D o c h o d y.								
I.	1—2	Odsetki od kapitałów	1.775	—	1.775	1.225	—	1.225
II.	3—4	Dochody z realności i dóbr	1.027	—	1.027	1.011	—	1.011
III.	5—6	Zwroty kosztów leczenia	5.800	—	5.800	7.300	—	7.300
IV.	7	Zwroty kosztów utrzymania pod- rzutków	700	—	700	500	—	500
V.	8	Dochody rozmaite	20	—	20	100	—	100
Suma dochodów			9.322	—	9.322	10.136	—	10.136

na rok 1876, z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e						
398	—	—	1.200	—	802	Potrąciwszy od mniejszych wy- datków o 2.307 zł. mniejsze dochody o 814 „ okaże się preliminarz korzystniej- szym o 1.493 zł.
—	—	—	—	—	—	
20	—	—	—	20	—	
62	—	—	—	62	—	
—	—	—	—	—	—	
28	—	—	—	28	—	
505	—	—	—	505	—	
—	2.000	—	—	—	2.000	
—	20	—	—	—	20	
—	100	—	—	—	100	
1.013	2.120	—	1.200	615	2.922	
					2.307	
550	—	—	—	550	—	
16	—	—	—	16	—	
—	1.500	—	—	—	1.500	
200	—	—	—	200	—	
—	80	—	—	—	80	
766	1.580	—	—	766	1.580	
					814	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	W y d a t k i.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.																		
Preliminarza																							
I.		Płace, zasługi i emolumenta 4.610 zł.	—	5.412																		
			Uwagi ogólne nad tą rubryką — patrz, fundusz szpitalu świętego Łazarza, oddział chorych.																				
	1.2.a,3.a, 4.a,5.a,6.a, 7, 8, 9,	Płace urzędników, lekarzy i akuszerki.	Kwoty płac wstawiono na mocy uchwały Wys. Sejmu z dnia 4 Października 1871. Należytość, którą fundusz tego oddziału bądź w całości, bądź wedle dzielnika ponosi.																				
	2.b,3.b. 4.b,5.b. 6.b.	Emolumenta urzędników.	Na mocy powyższej uchwały Wys. Sejmu. Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika.																				
	10. a, b,	Prowizor.	Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17go Października 1874 i kontraktu przy L. W. 15.376/1874.																				
	11—12	Siostry Miłosierdzia.	Na mocy powyższej uchwały Wysokiego Sejmu i kontraktu zawartego przy L. W. 14.226/1874.																				
	13—14	Służba szpitalna.	Na mocy powyższej uchwały Wysokiego Sejmu i uchwały Wydziału kraj. przy L. W. 4.008/1875.																				
II.		Pensye 533 zł.	—	533																		
	15—16	Jędrzejewski, b. rządcą.	Ponieważ sprawa emerytury b. rządcy, Jędrzejewskiego z c. k. Rządem w r. b. nie została załatwioną, przeto prelininuje się, jak w roku zeszłym.																				
III.		Potrzeby kancelaryjne 100 zł.	—	80																		
	17		Wedle trzechletniej wynikłości, która wynosiła : <table style="margin-left: 40px;"> <tr> <td>W roku 1872</td> <td>.</td> <td>163 zł.</td> </tr> <tr> <td>" 1873</td> <td>.</td> <td>23 "</td> </tr> <tr> <td>" 1874</td> <td>.</td> <td>95 "</td> </tr> <tr> <td>razem</td> <td>.</td> <td>281 "</td> </tr> <tr> <td>przeciętnie</td> <td>.</td> <td>94 "</td> </tr> <tr> <td>w zaokrągleniu</td> <td>.</td> <td>100 "</td> </tr> </table>	W roku 1872	163 zł.	" 1873	23 "	" 1874	95 "	razem	281 "	przeciętnie	94 "	w zaokrągleniu	100 "		
W roku 1872	163 zł.																					
" 1873	23 "																					
" 1874	95 "																					
razem	281 "																					
przeciętnie	94 "																					
w zaokrągleniu	100 "																					
IV.		Remuneracye i zapomogi 599 zł.	—	587																		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
	Preliminarza				
	18	C. k. urzędnicy kasy krakowskiej.	Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika.		
	19	Dwóch dyurnistów.	(Patrz L. W. 4.007/1875, tudzież budżet chorych, poz. 28).		
	20	Zmienne.	Wynikłość z r. 1874 (po koniec Grudnia) wynosiła 217 zł. Preliminuje się przeto prawdopodobną potrzeb na r. 1876.		
V.		Utrzymanie budynków 420 zł.	—	420
	21	Reparacye i czyszczenie.	Wydatki w roku 1874 (po koniec Grudnia) wynosiły 230 zł., prelinuje się przeto, jak w r. zeszłym 300 zł.		
	22	Matusiński, inżynier.	Na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego L. W. 10.516/1872. Część przypadająca na fundusz tego oddziału wedle dzielnika.		
VI.		Podatki i daniny 227 zł.	—	199
	23	Z dóbr.	Na podstawie wykazów przez c. k. urząd podatkowy w Krakowie sporządzanych.		
	25	7% podatek dochodowy.	Na mocy ustawy finansowej z dnia 26go Czerwca 1868. (Dz. ust. min. fin. Nr. 24 z r. 1868).		
VII.		Koszta gospodarcze 11.897 zł.	—	11.392
			Wydatki tej rubryki, poz. 26 do 32 i poz. 34 do 43 wstawiono, w braku innych danych, na podstawie materiałów nadesłanych przez zarząd szpitalny do L. W. 4.002/1875, a zebranych w pierwszym kwartale od zaprowadzenia własnej administracyi, tj. w czasie od $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$ 1874.		
	33	Lekarstwa.	Na podstawie rachunków aptekarskich za czas od $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$ 1874, nadesłanych do L. W. 2.873/1875.		
VIII.		Odsetki od kapitałów dłużnych 5 zł.	—	5
	44		Na mocy rozporządzenia b. c. k. Rządu krajowego z d. 27 Czerwca 1856. I. 14.768 i późniejszych uchwał sejmowych.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
IX.	45	Koszta zaopatrzenia podrzutków 18.300 zł.	—	20.300
		Utrzymanie podrzutków przed 29 Sierp. 1873 18.000 zł.	<p>Wynikłość z roku 1872 25.722 zł.</p> <p>" " 1873 23.361 "</p> <p>" " 1874 20.798 "</p> <hr/> <p>razem 69.881 "</p> <p>przeciętnie 23.294 "</p> <p>Ponieważ uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 28 Listopada 1872 ogranicza dalsze przyjmowanie podrzutków, przezco ich liczba co roku się umniejsza, prelininuje się stosunkowo mniejszy wydatek.</p>		
	46	Utrzymanie podrzutków po 29 Sierp. 1873 300 zł.	<p>Ponieważ rachunki wypłat karmicielkom za rok 1874/5 zostaną później przedłożone przez zarząd szpitalny i brak przeto danych do wymiaru właściwego wydatku, prelininuje się zeszlóroczną uchwaloną kwotę.</p>	—	
X.		Utrzymanie dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic 200 zł.	—	220
	47	Wynagrodzenie mamek po 15 ct. dziennie.	<p>Wynikłość za pierwsze trzy kwartały roku 1874 wynosiła 131 zł. 40 ct.</p> <p>prelininuje się przeto stosunkowy wydatek na rok cały w zaokrągleniu.</p>		
XI.		Zapomogi dla położnic 600 zł.	—	600
	48		<p>Wynikłość za pierwsze trzy kwartały roku 1874 wynosiła 408 zł.</p> <p>prelininuje się przeto stosunkowy wydatek na cały rok w zaokrągleniu.</p>		
XII.		Wydatki rozmaite 300 zł.	—	400
	49		<p>Wynikłość z roku 1871 481 zł.</p> <p>" " 1872 452 "</p> <p>" " 1873 323 "</p> <hr/> <p>razem 1.156 "</p> <p>przeciętnie 385 "</p> <p>w zaokrągleniu 400 "</p> <p>Ze względu jednak na wynikłość roku 1874 (po koniec Grudnia), która wynosiła 51 zł. 98¹/₂ ct., prelininuje się o 100 zł. mniej, niż w roku zeszlým.</p>		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Dochody.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
Preliminarza					
I.	1—2	Odsetki od kapitałów 1.775 zł.	Dochody. Ponieważ kapitały tego funduszu uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17 Października 1871 na budowę nowego szpitalu przeznaczone zostały i w razie rozpoczęcia tej budowy prawdopodobnie w $\frac{1}{4}$ części zużyte zostaną, prelininuje się przeto $\frac{3}{4}$ części całorocznych odsetków.	—	1.225
II.	3	Dochody z realności i dóbr 1.027 zł.	—	1.011
	4	Propinacya w Krowodrzy.	Na mocy kontraktu zatwierdzonego przy L. W. 25.466/1874 wydzierżawiono propinacyę na czas od 1 Stycznia 1875 do 31go Grudnia 1877 r. za czynsz roczny 1.027 zł. 50 ct.		
	5	Browarek.	Ponieważ realność ta dotychczasowemu jej dzierżawcy prawdopodobnie w ciągu r. b. sprzedaną zostanie, przeto nie się nie prelininuje tytułem dzierżawnego czynszu.		
III.	5	Zwroty kosztów leczenia 5.800 zł.	—	7.300
	6	Z funduszu krajowego galicyjskiego 5.500 zł.	Wynikłość z roku 1871 . . . 5.996 zł. " " 1872 . . . 7.599 " " " 1873 . . . 2.173 " <hr/> razem . . . 15.768 " przeciętnie . . . 5.256 " w zaokrągleniu . . . 5.500 "		
	6	Z funduszy obokrajowych i od stron 300 zł.	Wynikłość za trzy kwartały roku 1874 wynosiła . . . 2.766 zł. 75 ct. Wynikłość z roku 1871 . . . 149 zł. " " 1872 . . . 254 " " " 1873 . . . 243 " <hr/> razem . . . 646 " przeciętnie . . . 215 " w zaokrągleniu . . . 300 "		
IV.		Zwroty kosztów utrzymania podrzutków 700 zł.	Wynikłość po koniec Grudnia 1874 wynosiła . . . 337 zł. 50 ct.	—	500

W y j a ś n i e n i a

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	T y t u ł	D o c h o d y.	Wynikłość z roku 1874.	Kwota uchwalona na rok 1875.
	Preliminarza				
	7	Z funduszu krajowego galicyjskiego 700 zł.	Wynikłość z roku 1871 . . . 630 zł. " " 1872 . . . 552 " " " 1873 . . . 420 " <hr style="width: 50%; margin-left: 0;"/> razem . . . 1.602 " przeciętnie . . . 534 " Ze względu jednak na wynikłość roku 1874 (trzy kwartały), która wynosiła 1.054 zł. 75 ct., prelinuje się o 200 zł. więcej, niż w roku zeszłym.		
V.		Dochody rozmaite 20 zł.	—	100
	8		Dla braku wynikłości w roku 1873 i 1874 prelinuje się tylko 20 zł.		

L. W. 6.003/1875.
Alegat I. do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie
krajowym na rok 1876.

Lit. I.

Fundusz szpitalu św. Ducha w Krakowie.

Oddział syfilitycznych.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

S u m a r y u s z.

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.	1—13	Płace zasługi i emolumenta	6.152		6.152
II.	14	Potrzeby kancelaryjne	100		100
III.	15—17	Remuneracye i zapomogi	871		871
IV.	18—19	Utrzymanie budynków	780		780
V.	20—32	Koszta gospodarcze	15.912		15.912
VI.	33	Podatki i daniny	11		11
VII.	34	Zaopatrzenia	73		73
VIII.	35—36	Czynsz za najem lokalności szpitalnych	2.020		2.020
IX.	37	Wydatki rozmaite	50		50
Suma wydatków .			25.969		25.969
D o c h o d y.					
I.	1—3	Odsetki od kapitałów	363		363
II.	4—5	Zwroty kosztów leczenia	26.000		26.000
III.	6	Dochody rozmaite	10		10
Suma dochodów .			26.373		26.373
w porównaniu z wydatkami .					25.969
okazuje się nadwyżka dochodów .					404

Oddział syfilitycznych.

Wydatki.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Place, zasługi i emolumenta.			
	1	Dyrektor szpitalu z rocznych 1.600 zł.	355		
	2 a)	Zarządca płaca " 800 zł. 534 "			
	b)	" dodatek drożyzniany rocznie 200 "			
	c)	" na mieszkanie, opał i światło z rocznych 200 zł. 133 "	867		
	3 a)	Pisarz dyrekcji, płaca, z rocznych 800 zł. 534 "			
	b)	" dodatek drożyzniany rocznie 200 "	734		
	4 a)	Woźny, płaca, z rocznych 300 zł. 200 "			
	b)	" dodatek drożyzniany rocznie 75 "			
	c)	" na mundur z rocznych 60 zł. 40 "	315		
	5	Prymaryusz, rocznie	1.200		
	6 a)	Kapelan, płaca z rocznych 600 zł. 133 "			
	b)	" na mieszkanie z rocznych 200 zł. 45 "	178		
	7	Sekundaryusz, rocznie	600		
	8	Prosektor z rocznych 600 "	300		
	9	Chemik patologiczny z rocznych 500 "	250		
	10	Zastępca prosektora " 200 "	100		
	11	" chemika " 200 "	100		
	12	Śłużba oddziałowa:			
	a)	3 posługaczy po 64 zł. rocznie	192		
	b)	4 posługaczki " 48 " "	192		
	13	Śłużba wspólna:			
	a)	Odźwierny z rocznych 120 zł. 80 "			
	b)	" na mundur z rocznych 60 zł. 40 "	120		
	c)	1 parobek w łazienkach z rocznych 60 "	40		
	d)	3 posługaczki w kuchni po 48 zł. z rocznych 144 "	96		
	e)	4 praczki po 48 zł. z rocznych 192 "	128		
	f)	4 praczki po 30 ct. dziennie z rocznych 360 "	240		
	g)	2 stróżów po 64 zł. z rocznych 128 "	85		
	h)	1 szwaczka po 30 ct. dziennie z rocznych 90 "	60		
		Suma rubryki I.	6.152		6.152
II.	14	Petrzeby kancelaryjne	100		100
		Remuneracye i zapomogi.			
III.	15	Wsparcia przypadkowe i zastępstwa	200		
	16	Dyurnista w kancelaryi dyrekcji po 1 zł. 50 ct. dziennie. z rocznych 549 zł.	366		
	17	Dyurnista w kancelaryi zarządu po 1 zł. 25 ct. dziennie, z rocznych 458 "	305		
		Suma rubryki III.	871		871

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
Utrzymanie budynków.					
IV.	18	Wywiezienie nieczystości z beczek kloacnych, czyszczenie kominów i inne reparacye budynku szpitalnego	700		
	19	Matusiński Jacek, inżynier cywilny, za czynności techniczne w sprawach szpitalnych po 10 zł. miesięcznie z rocznych 120 zł.	80		
		Suma rubryki IV. .	780		780
Koszta gospodarcze.					
V.	20	Żywienie chorych	10.000		
	21	" 7 służby oddział. po 11·50 miesięcznie	966		
	22	" 16 " wspólnej po 11·50 z rocznych 2.208 zł.	1.472		
	23	Lekarstwa	600		
	24	Chemik patologiczny na odczyniki	50		
	25	Instrumenta chirurgiczne i inne potrzeby sanitarne	200		
	26	Opał z rocznych 1.300 zł.	867		
	27	Oświetlenie z rocznych 360 "	240		
	28	Sprzęty gospodarcze i ich reparacye z roczn. 250 "	167		
	29	Utrzymanie pralni z rocznych 300 "	200		
	30	Słoma do sienników 150 "	100		
	31	Bielizna i odzież	1.000		
	32	Koszta pogrzebowe ubogich chorych	50		
		Suma rubryki V. .	15.912		15.912
Podatki i daniny.					
VI.	33	7% podatek dochodowy od prowizyi w kwocie 160 zł. pobieranej z kapitałów hipotekowanych	11		11
Zaopatrzenia.					
VII.	34	Okońska Anastazy, b. nadzorczyńni chorych po 20 ct. dziennie	73		73
Czynsz za najem lokalności szpitalnych.					
VIII.	35	Za wynajęcie od gminy krakowskiej budyku szpitalnego za czas od 1. kwietnia 1876. do 31. marca 1877. z rocznych 3.000 zł.	2.000		
	36	Za wynajęcie od gminy krakowskiej sklepu Nr. 5. na trupiarnię z rocznych 30 zł.	20		
		Suma rubryki VIII. .	2.020		2.020
Wydatki rozmaite.					
IX.	37	Koszta sądowe, portorya i inne przypadkowe	50		50

P o s z c z e g ó l n i e

Liczba		D o c h o d y	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austryackie		
I.		Odsetki od kapitałów.			
	1	6% od oblig. gal. pożyczki krajowej z roku 1873. im. wartości 5.300 zł.			
		$\frac{3}{4}$ części od 308 "	238		
	2	7% od asygnat kasowych gal. banku kred. na 1.000 "			
		$\frac{3}{4}$ części od 7 "	5		
	3	5% od kapitałów hipotekowanych im. wart. 3.214 zł. 75 ct.			
		$\frac{3}{4}$ od 160 zł.	120		
		Suma rubryki I.	363		363
II.		Zwroty kosztów leczenia.			
	4	Z funduszu krajowego galicyjskiego	23.000		
	5	Z funduszy obcokrajowych i od stron samopłacących	3.000		
		Suma rubryki II.	26.000		26.000
III.	6	Dochody rozmaite	10		10

Szpital św. Ducha w Krakowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu chorych

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i.	P r e l i m i n o w a n o na rok 1876			U c h w a l o n o na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I.	1—14	Płace, zasługi i emolumenta	6.152		6.152	6.018		6.018
II.	15	Potrzeby kancelaryjne	100		100	100		100
III.	16—18	Remuneracye i zapomogi	871		871	474		474
IV.	19—20	Utrzymanie budynków	780		780	700		700
V.	21— 32	Koszta gospodarcze	15.912		15.912	19.481		19.481
VI.	33	Podatki i daniny	11		11	11		11
VII.	34	Zaopatrzenia	73		73	73		73
VIII.	35—36	Czynsz za najem lokalności szpital- nych	2.020		2.020	2.020		2.020
IX.	37	Wydatki rozmaite	50		50	100		100
Suma .			25.969		25.969	28.977		28.977
D o c h o d y.								
I.	1—3	Odsetki od kapitałów	363		363	363		363
II.	4—5	Zwroty kosztów leczenia	26.000		26.000	24.000		24.000
III.	6	Dochody rozmaite	10		10	10		10
Suma .			26.373		26.373	24.373		24.373

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
austryackie						
134				134		Dodawszy do mniejszych wydat- ków o 3.008 zł. większe dochody o . . . 2.000 „ okaże się preliminarz ko- rzystniejszym o 5.008 zł.
397				397		
80	3.569			80	3.569	
	50				50	
611	3.619			611	3.619	
					3.008	
2.000				2.000		
2.000				2.000		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycya	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.		Płace, zasługi i emolumenta 6.152 zł.	Uwagi ogólne o tej rubryce — patrz fundusz szpitalu św. Łazarza Oddział chorych.		6.018
		Płace i emolumenta.	Kwoty płac i dodatków przy poz. 1, 2, a. c., 3, 4, a, c, 5, 6, a, b, 7. wstawiono na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 4. Października 1871.		
	2. b, 3. b, 4. b.	Dodatek drożyzniany.	Na mocy uchwały Wys. Sejmu od 7. Grudnia 1872. i rozp. Wydziału kraj. przy LW. 21.288/872.		
	8—11	Prosektor, chemik.	Na mocy uchwały Wys. Sejm z d. 7. Grudnia 1872. i rozp. Wydziału kraj. przy LW. 9.468/1872.		
	12—13	Służba szpitalna.	Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 17. Października 1874. i rozp. Wydziału krajowego przy LW. 15.704/1874.		
II.		Potrzeby kancelaryjne 100 zł.			100
	14		Wynikłość z roku 1871. . . . 138 zł. " " 1872. . . . 130 " " " 1873. . . . 12 " razem 280 " przeciętnie 93 " w zaokrągleniu 100 "		
			Wynikłość po koniec Grudnia 1874. wynosiła 45 zł. 74 ¹ / ₂ ct.		
III.		Remuneracye i zapomogi 871 zł.			474
	15	. Przypadkowe.	Wynikłość z roku 1872. . . . 117 zł. " " 1873. . . . 248 " (po koniec Grudnia) 1874. . . . 192 " razem 557 " przeciętnie 186 " w zaokrągleniu 200 "		
	16	Dyurnista dyrekcji.	Ponieważ pisarz dyrekcji, po zaprowadzeniu własnej administracji, został przydzielony do pomocy zarządu, przyjęto na jego miejsce dyurnistę, obeznanego dokładnie z ma-		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
III.	17	Dyurnista zarządu.	nipulacją kancelaryjną, i dla tego asygnowano mu dziennie po 1 zł. 50 ct. (Patrz LW. 19.936/1874 i 4.007/1875. Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 17. Października 1874. i rozp. Wydziału krajowego przy LW. 11.611/1874. i 4.007/1875.		
IV.	18	Utrzymanie budynków 780 zł. Reparacye i czyszczenie.	Wynikłość z roku 1872. . . . 368 zł. " " 1873. . . . 1.109 " " " 1874. . . . 793 " razem . . . 2.180 " przeciętnie . . . 727 " w zaokrągleniu . . . 700 "		700
	19	Matusiński, inżynier.	Na mocy rozporz. Wydziału krajowego LW. 10.516/1872. Część przypadająca na fundusz tego Oddziału wedle dzielnika.		
V.	23	Koszta gospodarcze 15.912 zł. Lekarstwa.	Potrzeby tej rubryki, poz. 20—22 i 25—32 zapreliminowano w braku innych danych na podstawie materyałów zebranych przez zarząd szpitalny w pierwszym kwartale od zaprowadzenia własnej administracyi, a nadesłanych przy L. W. 4.002/1875. Na podstawie rachunków aptekarskich za czas od 1/10—31/12 1874. nadesłanych do LW. 2873/1875.		19.481
	24	Chemik na odczynniki.	Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 7. Grudnia 1872. i rozp. Wydziału krajowego LW. 9.468.		
VI.	33	Podatki i daniny 11 zł. 7% podatek dochodowy.	Na mocy ustawy finansowej z d. 26. Czerwca 1868. (Dz. ust. min. fin. Nr. 24. z r. 1868.)		11
VII.		Zaopatrzenia 73 zł.			73

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1886.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
	Preliminarza				
VII.	34	Okońska.	Na mocy rozp. min. spr. wewn. z d. 5. Lipca 1860. l. 21.057 i b. Rządu kraj. z dnia 7. Sierpnia 1860. l. 20.480. Należytość, którą fundusz tego Oddziału w całości ponosi.		
VIII.	35—36	Czynsz za najem lokalności szpitalnych 2.020 zł.	Na mocy kontraktu zawartego przy LW. 7.405/1870. i 16.568/1871. Część przypadająca na fundusz tego Oddziału wedle dzielnika.		2.020
IX.	37	Wydatki rozmaite 50 zł.	<p>Wynikłość z roku 1872. 9 zł. 1873. 1 " (po koniec Grudnia) 1874. 73 " razem 83 " przeciętnie 28 "</p> Ze względu jednak na wynikłość z r. 1874. preliminarzuje się 50 zł.		100

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Dochody	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.	1—3	Odsetki od kapitałów 363 zł.	Ponieważ kapitały tego funduszu uchwały Wys. Sejmu z d. 17. Października 1871. na budowę nowego szpitalu przeznaczone zostały, i w razie rozpoczęcia tej budowy prawdopodobnie w $\frac{1}{4}$ części zużyte zostaną, prelininuje się przeto $\frac{3}{4}$ części całorocznych odsetków.		363
II.	4	Zwroty kosztów leczenia 26.000 zł. Z funduszu krajowego galicyjskiego.	<p>Wynikłość z roku 1872. . . . 11.352 zł. " " 1873. . . . 13.323 " (4 kwartały) 1874. . . . 23.786 " razem 48.461 " przeciętnie 16.154 " Ze względu jednak na wynikłość roku 1874. prelininuje się ją w zaokrągleniu.</p>		24.000
	5	Z funduszków obcokrajowych i od stron.	<p>Wynikłość z roku 1871. . . . 2.078 zł. " " 1872. . . . 3.185 " " " 1873. . . . 3.210 " razem 8.473 " przeciętnie 2.824 " w zaokrągleniu 3.000 " Wynikłość po koniec Grudnia 1874. wynosiła 2.274 zł. 64 ct.</p>		
III.	6	Dochody rozmaite 10 zł.	Dla braku wynikłości w ostatniem trzechleciu prelininuje się zeszlóroczną uchwaloną kwotę.		10

L. W. 6003/1875.
Alegat **W.** do sprawozdania Wy-
działu krajowego o budżecie kra-
jowym na r. 1876.

Lit. K.

Fundusz szpitalu św. Ducha w Krakowie.

Oddział obłąkanych.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

S u m a r y u s z

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zyty		złote austriackie		
I.	1—11	Płace, zasługi i emolumenta	4.611	—	4.611
II.	12	Potrzeby kancelaryjne	50	—	50
III.	13—15	Remuneraacye i zapomogi	436	—	436
IV.	16—17	Utrzymanie budynków	340	—	340
V.	18—30	Koszta gospodarcze	10.439	—	10.439
VI.	31	Podatki i daniny	10	—	10
VII.	32—33	Czynsz za najem lokalności szpitalnych	1.010	—	1.010
VIII.	34	Wydatki rozmaite	50	—	50
Suma wydatków			16. 946	—	16.946
D o c h o d y.					
I.	1—3	Odsetki od kapitałów	257	—	257
II.	4—5	Zwroty kosztów leczenia	14.500	—	14.500
III.	6	Dochody rozmaite	10	—	10
Suma dochodów			14.767	—	14.767
W porównaniu z wydatkami			—	—	16.946
Okazuje się niedobór			—	—	2.179

Oddział obłąkanych.

Wydatki.

Liczba		Wydatki.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zyty		złote austriackie		
I.		Place, zasługi i emolumenta.			
	1	Dyrektor szpitalu, z rocznych 1600 zł.	178	—	—
	2	a) Zarządca, płaca z rocznych 800 zł. 266 "			
		b) " na mieszkanie, opał i światło, z ro- cznych 200 zł. 67 "	333	—	—
	3	Pisarz dyrekeyi, z rocznych 800 "	266	—	—
	4	a) Woźny, płaca z rocznych 300 złr. 100 "			
	5	b) " na ubiór " 60 " 20 "	120	—	—
	6	Prymaryusz rocznie	1.200	—	—
	7	a) Kapelan, płaca z rocznych 600 zł. 67 "			
		b) " na mieszkanie z rocznych 200 zł. 22 "	89	—	—
	8	Sekundaryusz, rocznie	600	—	—
	9	9 Sióstr Miłosierdzia po 80 zł. rocznie	720	—	—
	10	Służba oddziałowa:			
		a) czterech posługaczy po 90 zł.	360	—	—
		b) pięć posługaczek po 72 zł.	360	—	—
	11	Służba wspólna:			
		a) Odźwierny, zasługa z rocznych 120 zł. 40 "			
		b) " na mundur z rocznych 60 " 20 "	60	—	—
		c) jeden parobek w łazienkach, z rocznych 60 "	20	—	—
		d) trzy posługaczki w kuchni po 48 zł., z rocznych 144 "	48	—	—
		e) cztery praczki po 48 zł. z rocznych 192 "	64	—	—
		f) cztery praczki po 30 et. dziennie, z rocznych 360 "	120	—	—
		g) dwóch stróżów po 64 zł. z rocznych 128 "	43	—	—
		h) jedna szwaczka po 30 et. dziennie z rocznych 90 "	30	—	—
		Suma rubryki I.	4.611	—	4.611
II.	12	Potrzeby kancelaryjne	50	—	50
III.		Remuneracye i zapomogi.			
	13	Wsparcia przypadkowe i zastępstwa	100	—	—
	14	Dyurnista w kancelaryi dyrekeyi po 1 zł. 50 et. dziennie, z rocznych 549 zł.	183	—	—
	15	Dyurnista w kancelaryi zarządu po 1 zł. 25 et. dziennie, z rocznych 458 "	153	—	—
		Suma rubryki III.	436	—	436
IV.		Utrzymanie budynków.			
	16	Wywiezienie nieczystości z beczek kloacnych, czyszczenie kominów i inne reparaacye budynku szpitalnego	300	—	—
	17	Matusiński Jacek, inżynier cywilny za czynności techniczne w sprawach szpitalnych po 10 zł. miesięcznie, z ro- cznych 120 zł.	40	—	—
		Suma rubryki IV.	340	—	340

Wydatki.

Szpital św. Ducha.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycy		złote austriackie		
V.		Koszta gospodarcze.			
	18	Żywienie chorych	5.500	—	—
	19	„ dziewięciu Siostr Miłosierdzia po 12.50 miesięcznie	1.350	—	—
	20	„ dziewięciu służby oddziałowej po 11.50 „	1.242	—	—
	21	„ szesnastu służby wspólnej po 11.50 „ zatem z rocznych 2.208 zł.	736	—	—
	22	Lekarstwa	250	—	—
	23	Instrumenta chirurgiczne i inne potrzeby sanitarne	100	—	—
	24	Opał z rocznych 1.300 zł.	433	—	—
	25	Oświetlenie z rocznych 360 „	120	—	—
	26	Sprzęty gospodarcze i ich reparaacye z rocz. 250 „	83	—	—
	27	Utrzymanie pralni, z rocznych 300 „	100	—	—
	28	Słoma do sienników, z rocznych 150 „	50	—	—
	29	Bielizna i odzież	400	—	—
	30	Koszta pogrzebowe Siostr i ubogich chorych	75	—	—
		Summa rubryki V.	10.439	—	10.439
VI.		Podatki i daniny.			
	31	7% podatek dochodowy od prowizyi w kwocie 138 zł. po- bieranej od kapitałów hipotekowanych.	10	—	10
VII.		Czynsz za najem lokalności szpitalnych.			
	32	Za wynajęcie od gminy Krakowskiej budynku szpitalnego za czas od 1. Kwietnia 1876 do 31. Marca 1877 z rocz- nych 3000 zł.	1.000	—	—
	33	Za wynajęcie od gminy Krakowskiej sklepu Nr. 5. na trupiarnię, z rocznych 30 złr.	10	—	—
		Suma rubryki VII	1.010	—	1.010
VIII.	34	Wydatki rozmaite	50	—	50

P o s z c z e g ó l n i e

Liczba		D o c h o d y	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycy		złote austriackie		
I.		Odsetki od kapitałów.			
1		6% od obligacyj gal. pożyczki krajowej z r. 1873 im. wart. 2100 zł. $\frac{3}{4}$ części od	94	—	—
2		5% od kapitałów hipotekowanych im. wart. 2750 zł. 75 ct. $\frac{3}{4}$ części od	103	—	—
3		4% od kapitału 10000 złp. na dobrach Kazimierza Wielka w Król. Polskiem ubezpieczonego	—	—	—
		a po odtrąceniu podatku zwanego ofiarą w kwocie	—	—	—
		$\frac{3}{4}$ części od	60	—	—
		Suma rubryki I.	257	—	257
II.		Zwroty kosztów leczenia.			
4		Z funduszu krajowego galicyjskiego	12.000	—	—
5		Z funduszy obcokrajowych i od stron samopłacących	2.500	—	—
		Suma rubryki II.	14.500	—	14.500
III.	6	Dochody rozmaite	10	—	10

Fundusz szpitalu św. Ducha w Krakowie.

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu oddziału obłąkanych.

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozytywa	W y d a t k i.	Preliminowano na rok 1876.			Uchwalono na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
z k o t e								
I.	1-11	Płace, zasługi i emolumenta	4.611	—	4.611	4.545	1.800	6.345
II.	12	Potrzeby kancelaryjne	50	—	50	50	—	50
III.	13-15	Remuneracye i zapomogi	436	—	436	252	—	252
IV.	16-17	Utrzymanie budynków	340	—	340	300	—	300
V.	18-30	Koszta gospodarcze	10.439	—	10.439	14.461	—	14.461
VI.	31	Podatki i daniny	10	—	10	10	—	10
VII.	32-33	Czynsz za najem lokalości szpitalnych	1.010	—	1.010	1.010	—	1.010
VIII.	34	Wydatki rozmaite	50	—	50	70	—	70
Suma wydatków .			16.946	—	16.946	20.698	1.800	22.498
D o c h o d y.								
I.	1-3	Odsetki od kapitałów.	257	—	257	257	—	257
II.	4-5	Zwroty kosztów leczenia	14.500	—	14.500	18.500	—	18.500
III.	6	Dochody rozmaite	10	—	10	10	—	10
Suma dochodów .			14.677	—	14.767	18.767	—	18.767

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty prelimi- nowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e						
66	—	—	1.800	—	1.734	Potraciwszy od mniejszych wydatków o 5.552 zł. mniejsze dochody o 4.000 „ okaże się preliminarz korzy- stniejszym o 1.552 „
—	—	—	—	—	—	
184	—	—	—	184	—	
40	—	—	—	40	—	
—	4.022	—	—	—	4.022	
—	—	—	—	—	—	
—	20	—	—	—	20	
290	4.042	—	1.800	224	5.776	
					5.552	
—	—	—	—	—	—	
—	4.000	—	—	—	4.000	
—	—	—	—	—	—	
—	4.000	—	—	—	4.000	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Prelim- inarza					
I.		Płace, zasługi i emolumenta 4611 zł.	Uwagi ogólne nad tą rubryką — patrz fundusz szpitalu św. Łazarza, oddział chorych.	—	6.345
		Płace i dodatki.	Kwoty płac i dodatków przy poz. 1, 2. a. b, 3, 4. a. b, 6, 7. a. b, 8, wstawiono na mocy uchwały Wys. Sejmu z dnia 4. Października 1871.		
	9 10 11	Siostry Mdzia. Służba szpitalna.	Na mocy kontraktu zawartego przy L. W. 14.226/874. Na mocy uchwały Wys. Sejmu z d. 17. Paźdz. 1874. i rozp. Wydziału krajowego przy L. W. 15.704/874. 24.700/874 i LW. 4008/875.		
II.		Potrzeby kancelaryjne 50 zł.	Preliminuje się, jak w roku zeszłym. Wynikłość po koniec Grudnia 1874. 23 zł.	—	50
III.		Remuneracye i zapomogi 436 zł.		—	252
	13	Przypadkowe.	Wynikłość z roku 1872 58 „ 1873 199 „ (po koniec Grud.) 1874 133 „ razem 390 „ przeciętnie 130 „ w zaokrągleniu 100 „		
	14 15	Dyurnista dyrekcji. Dyurnista zarządu.	Patrz poz. 16. Oddziału syfilitycznych. Patrz poz. 17. Oddziału syfilitycznych.		
IV.		Utrzymanie budynków 340 zł.			
	16	Reparacye i czyszczenie.	Wynikłość z roku 1871 321 zł. 1872 201 „ 1873 300 „ razem 822 „ przeciętnie 274 „ w zaokrągleniu 300 „ Wynikłość po koniec Grudnia 1874. 392 zł.	—	300
V.	17	Matusiński, inżynier. Koszta gospodarcze 10.439 zł.	Patrz poz. 19. Oddziału syfilitycznych.	—	14.461

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	Tytuł	Docho- dy	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Prelim- inarza					
4		Z funduszu krajowego galicyjskiego.	Wynikłość z roku 1872 15.278 zł. " " 1873 9.344 " (4 kwartały) " 1874 12.147 " razem 36.769 " przeciętnie 12.256 " w zaokrągleniu 12.000 "		
5		Z funduszy obokrajowych i od stron.	Wynikłość z roku 1872 1.931 " " " 1873 2.267 " (po koniec Grudnia) 1874 2.065 " razem 6.263 " przeciętnie 2.088 " Ze względu jednak, iż kwota wykazana w r. 1874 jest wynikiem tylko po koniec Grudnia, preliminuje się stosunkowo większy dochód w kwocie 2.500 zł.		
III.		Dochody rozmaite 10 zł.			
6			Dla braku wynikłości za ostatnie dwa lata, preliminuje się zeszłoroczną uchwaloną kwotę.		10

L. W. 6003/1875.
Alegat L. do sprawozdania
Wydziału krajowego o bu-
dżecie krajowym na r. 1876.

Lit. L.

Fundusz policyi krajowej.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

S u m a r y u s z.

Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zy- cyi		Złote austriackie		
I.		Koszta gospodarcze	1.463	—	1.463
II.		Koszta transportu korekcyonistów i korekcyonistek	20	—	20
III.		Zwroty grzywien policyjnych	20	—	20
IV.		Zwroty należytości posłańców karnych	2	—	2
V.		Remuneracye	10	—	10
VI.		Rozmaite przypadkowe	10	—	10
		Suma wydatków	<u>1.525</u>	<u>—</u>	<u>1.525</u>
D o c h o d y.					
I.		Odsetki od kapitałów	7.829	—	7.829
II.		Policyjne grzywny	50	—	50
III.		Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia korekcyonistów	20	—	20
IV.		Rozmaite	2	—	2
		Suma dochodów	<u>7.901</u>	<u>—</u>	<u>7.901</u>
		W porównaniu z wydatkami			<u>1.525</u>
		okazuje się nadwyżka dochodów			<u>6.376</u>

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Ru- bryki	Pozy- cyi		Złote austriackie		
I.		Koszta gospodarcze.			
	1	Wyżywienie korekcyonistów męzkich	200	—	—
	2	Koszta leczenia	30	—	—
	3	Ubiór	100	—	—
	4	Pościel	10	—	—
	5	Bielizna	50	—	—
	6	Utrzymanie korekcyonistek u Maryi Magdaleny	1.000	—	—
	7	Potrzeby domowe	30	—	—
	8	Opał	15	—	—
	9	Pranie bielizny	8	—	—
	10	Rozmaite potrzeby	20	—	—
		Suma rubryki I.	1.463	—	1.463
II.	11	Koszta transportu korekcyonistów i korekcyonistek	20	—	20
III.	12	Zwroty grzywien policyjnych	20	—	20
IV.	13	Zwroty należytości posłańców karnych	2	—	2
V.	14	Remuneracye	10	—	10
VI.	15	Rozmaite przypadkowe	10	—	10

Poszczególnienie.

Liczba		Dochody	Zwy-	Nadzw-	Razem
Ru-	Po-		czajne	czajne	
bryki	zycyi		Złote austriackie		
		I. Odsetki od kapitałów.			
	1	5% od kapitału zabezpieczonego na domu Nr. 86. i 87. w Krakowie w kwocie 109 Złp. 1 gr. 1 Zł. 37.	1	—	—
	2	6% od obligacyi funduszu pożyczki krajowej z roku 1873 na 7.700 Zł.	462	—	—
	3	7% od ulokowanych w Banku kredytowym galicyjskim na asygnaty 24.000 Zł.	1.680	—	—
	4	7% od 8000 Zł. które 15 Maja 1875 wpłyną a w podobny sposób ulokowane zostaną	560	—	—
	5	7% od 8000 Zł. które 15 Maja 1876 wpłyną licząc za miesiąc siedm	326	—	—
	6	6% od resztujących ceny kupna 80000 Zł. za realność t. z. Maryi Magdaleny przypadające w r. 1876 do zapłaty	4.800	—	—
		Suma rubryki I.	7.829	—	7.829
		Policyjne grzywny	50	—	50
II.	7	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia korekcyonistów	20	—	20
III.	8	Rozmaite	2	—	2
IV.	9				

Lp. porządkowa	Nazwa	Wydatki		Przychody		Saldo
		Wzrost	Spadek	Wzrost	Spadek	
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu policji krajowej

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876.			U c h w a l o n o na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I.		Podatki i daniny	—	—	—	3.493	—	3.493
		Utrzymanie budynków	—	—	—	1.000	—	1.000
		Koszta gospodarcze	1.463	—	1.463	1.463	—	1.463
II.		Koszta transportu	20	—	20	20	—	20
III.		Zwroty grzywien policyjnych	20	—	20	20	—	20
IV.		Zwroty należności posłańców karnych	2	—	2	2	—	2
V.		Remuneracye	10	—	10	10	—	10
VI.		Różne przypadkowe	10	—	10	10	—	10
		Suma .	1.525	—	1.525	6.018	—	6.018
D o c h o d y.								
I.		Odsetki od kapitałów	7.829	—	7.829	463	—	463
		Dochód realności	—	—	—	9.500	—	9.500
II.		Policyjne grzywny	50	—	50	50	—	50
III.		Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia korekcyonistów	20	—	20	20	—	20
IV.		Różne	2	—	2	2	—	2
		Suma .	7.901	—	7.901	10.035	—	10.035

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
austryackie						
—	3.493	—	—	—	3.493	
—	1.000	—	—	—	1.000	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	4.493	—	—	—	4.493	
7.366	—	—	—	7.366	—	
—	9.500	—	—	—	9.500	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
7.366	9.500	—	—	7.366	9.500	
					2.134	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota chwalona na rok 1875
	Preliminarza				
			Przed wyjaśnieniem szczegółowych pozycji nadmieniam się, iż realność pod Nr. 20 ^{2/2} , we Lwowie stanowiąca majątek zarodowy funduszu policji krajowej, sprzedaną została w r. 1874 c. k. Rządowi na mocy uchwały W. Sejmu z dnia 17. Stycznia 1874. Kontrakt zatwierdzony przez c. k. Ministerium sprawiedliwości pod dniem 9 Grudnia 1874. L. 16.781. a przyjęty do wiadomości Wydziału krajowego pod L. 25775/74. przeto tak wydatki jak i dochody odnoszące się do tej realności odpadają w preliminarzu na rok 1876.		
I.	1—10	Koszta gospodarcze 1.463 zł.	Preliminuje się potrzeby prawdopodobne jak na rok 1875.	—	1.463
II.	11.	Koszta transportu 20 zł.		—	20
III.	12.	Zwroty grzywien 20 zł.		—	20
IV.	13.	Zwroty należności posłańców 2 zł.		—	2
V.	14.	Remuneracye 10 zł.		—	10
VI.	15.	Rozmaite 10 zł.		—	10

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Docho dy	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.	1 do 6.	Odsetki od kapitałów 7.829 Zł.	ad 1) 5% odsetki od kapitału zahipotecowanego na realnościach N. 86/87 w Krakowie w kwocie 109 zł. pol. 1 gr. prelininuje się jak na rok 1875 1 zł. ad 2) 6% odsetki od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873 N. 4174 do 4191 dalej N. 4193 do 4220 N. 4222 do 4250. N. 4901 i 4902 t. j. 77 sztuk po 100 zł. czyli od imiennej wartości 7700 zł. 426 zł. ad 3) 7% od nabytych do l. W. kr. 26281/74 asygnat gal. Banku kredytowego N. 209 do 212 i N. 325 i 326 po 500 zł. czyli razem 21.000 zł. N. 447, 448, 462 po 1000 zł. 3.000 „ razem od kwoty 24.000 zł. 1.680 zł. ad 4) 7% od papierów na 8.000 zł. które za ratę ceny kupna i sprzedaży realności N. 20 ¼ na dniu 15 Maja 1875 przypadła, zakupione zostaną 560 zł. ad 5) 7% od takiejże kwoty 8.000 zł. przypadłej w dniu 15 Maja 1876 za miesięcy siedm 326 zł. ad 6) 6% od resztującej ceny kupna która z końcem r. 1874 wynosi 96.000 zł. a rozłożoną jest na roczne raty po 8.000 zł. aż do roku 1886 spłacić się mające, na rok 1876 wynoszą wedle kontraktu 4.800 zł. ad 3, 4 i 5 prelininuje się 7% jakkolwiek galicyjski Bank kredytowy oznajmił, iż od dnia 1. Czerwca 1875 zniża procent na 6% gdyż zakupione papiery za kwoty powyższe np. 6% listy zastawne gal. Banku hypotecznego 7% procentu przynieść mogą.	—	463
II.	7	Policyjne grzywny 50 Zł.			50
III.	8	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia korekcyonistów 20 Zł.	Preliminuje się jak roku zeszłego.		20
IV.	9	Rozmaite 2 Zł.			2

Preliminarze

na rok słoneczny

1876.

Lit. **M.** Fundusz domestykalny.
„ **N.** „ stanowy sierociński.
„ **O.** „ Al. hr. Stadnickiego.

Przegląd

na rok 1900

1900.

III. M. Fundusz domowy
stanow. ziemski
VI. M. Studniczne

L. W. 6003/1875.
Alegat M. do sprawozdania
Wydziału krajowego o bu-
dżecie krajowym na r. 1876.

Stosunek		Liczba		Liczba	
Wzrost	Spadek	Wzrost	Spadek	Wzrost	Spadek
Lit. M.					
Fundusz domestykalny.					
Preliminarz					
na rok słoneczny					
1876.					

Summaryusz.

Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Ru- bryki	Poży- cyi		Złote austriackie		
I.		Płace	1.200	—	1.200
II.		Najem ubikacyi	315	—	315
III.		Wydawnictwo aktów grodzkich	1.200	—	1.200
IV.		Koszta druku i oprawy Encyklopedyi	700	—	700
V.		Rozmaite	10	—	10
		<u>Suma wydatków</u>	<u>3.425</u>	<u>—</u>	<u>3.425</u>
D o c h o d y.					
I.		Odsetki	3.455	—	3.455
II.		Sprzedaż Encyklopedyi	400	—	400
III.		Rozmaite przypadkowe	—	—	—
		<u>Suma dochodów</u>	<u>3.855</u>	<u>—</u>	<u>3.855</u>
		W porównaniu z wydatkiem			3.425
		Okazuje się nadwyżka dochodów która użyta zostanie na pomnożenie ma- jątku zarodowego.			<u>430</u>

P o s z c z e g ó l n i e n i e .					
Liczba		W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
P l a c e .					
I.	1	Schneider Antoni, na wydawnictwo Encyklopedyi i zbieranie dat potrzebnych	600	—	—
	2	Komitet wydawnictwa powyższej Encyklopedyi na utrzymanie pomocnika przytemże wydawnictwie	600	—	—
		Suma rubryki I.	1.200	—	1.200
II.	3	Najem lokalności wraz z 5% podatkiem czynszowym dla gminy miasta Lwowa .	315	—	315
III.	4	Wydawnictwo starożytnych aktów grodzkich z archiwum Bernardyńskiego (dotacya dla funduszu Aleks. hr. Stadnickiego)	1.200	—	1.200
IV.	5	Koszta druku i oprawa Encyklopedyi Antoniego Schneidera	700	—	700
V.	6	Rozmaite przypadkowe	10	—	10
D o c h o d y .					
O d s e t k i .					
I.	1	Od kapitału wypożyczonego funduszowi kulparkowskiemu, według planu amortyzacyjnego	2.988	—	—
	2	Od obligacyj indemnizacyjnych imiennej wartości 4.000 zł.	189	—	—
	3	Od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873 imiennej wartości . . . 1.000 zł.	60	—	—
	4	Od listów zastawnych galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego, imiennej wartości 5.700 zł. 5% z uwzględnieniem czasu pro rata temporis	218	—	—
		Suma rubryki I. .	3.455	—	3.455
II.	5	Ze sprzedaży Encyklopedyi , prawdopodobny dochód	400	—	400
III.	6	Rozmaite przypadkowe	—	—	—

III	0	Καταμνηστική βιβλιοθήκη			
II	0	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	400		400
		Καταμνηστική βιβλιοθήκη	3432		3432
		Καταμνηστική βιβλιοθήκη	312		
	4	Καταμνηστική βιβλιοθήκη			
	1	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	00		
	2	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	180		
		Καταμνηστική βιβλιοθήκη	5082		
I	1	Καταμνηστική βιβλιοθήκη			
		Π ο ρ ο ς			
K	0	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	10		10
II	0	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	200		200
III	4	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	1500		1500
II	2	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	312		312
		Καταμνηστική βιβλιοθήκη	1500		1500
		Καταμνηστική βιβλιοθήκη	000		
	4	Καταμνηστική βιβλιοθήκη			
	1	Καταμνηστική βιβλιοθήκη	000		
I		Σύνολο			
Κατάληξη	Κατάληξη		Σύνολο καταμνηστικής		
		Π ο ρ ο ς	αριθμός	αριθμός	αριθμός
			χρησ-	χρησ-	χρησ-
			τιμολογίου	τιμολογίου	τιμολογίου

Καταμνηστική βιβλιοθήκη

Καταμνηστική βιβλιοθήκη

Содержание поименованных статей

Указание на статью		Примечание		Выход		Листы	Стр.
№	Содержание	№	Содержание	№	Содержание		
1	...	1	...	1	...	I	1
2	...	2	...	2	...	II	2
3	...	3	...	3	...	III	3
4	...	4	...	4	...	IV	4
5	...	5	...	5	...	V	5
6	...	6	...	6	...	VI	6
7	...	7	...	7	...	VII	7
8	...	8	...	8	...	VIII	8
9	...	9	...	9	...	IX	9
10	...	10	...	10	...	X	10
11	...	11	...	11	...	XI	11
12	...	12	...	12	...	XII	12
13	...	13	...	13	...	XIII	13
14	...	14	...	14	...	XIV	14
15	...	15	...	15	...	XV	15
16	...	16	...	16	...	XVI	16
17	...	17	...	17	...	XVII	17
18	...	18	...	18	...	XVIII	18
19	...	19	...	19	...	XIX	19
20	...	20	...	20	...	XX	20
21	...	21	...	21	...	XXI	21
22	...	22	...	22	...	XXII	22
23	...	23	...	23	...	XXIII	23
24	...	24	...	24	...	XXIV	24
25	...	25	...	25	...	XXV	25
26	...	26	...	26	...	XXVI	26
27	...	27	...	27	...	XXVII	27
28	...	28	...	28	...	XXVIII	28
29	...	29	...	29	...	XXIX	29
30	...	30	...	30	...	XXX	30

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu domestykalnego

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	Wydatki	Preliminowano na rok 1876.			Uchwalono na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I.		Płace	1.200	—	1.200	1.200	—	1.200
II		Najem ubikacyi	315	—	315	300	—	300
III		Wydawnictwo aktów grodzkich	1.200	—	1.200	1.200	—	1.200
IV.		Koszta druku i oprawy Encyklopedyi	700	—	700	700	—	700
V.		Rozmaite	10	—	10	—	—	—
		Suma	3.425	—	3.425	3.400	—	3.400
D o c h o d y								
I.		Odsetki	3.455	—	3.455	3.417	—	3.417
II.		Sprzedaż Encyklopedyi	400	—	400	400	—	400
III.		Rozmaite	—	—	—	—	—	—
		Suma	3.855	—	3.855	3.817	—	3.817

na rok 1876. z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876.				Ogółem na rok 1876.		U w a g a.
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
austryackie						
—	—	—	—	—	—	
15	—	—	—	15	—	
—	—	—	—	—	—	
10	—	—	—	10	—	
25	—	—	—	25	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
38	—	—	—	38	—	
—	—	—	—	—	—	
38	—	—	—	38	—	

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota chwalona na rok 1875
	Preliminarza				
I.	1—2	Płace . . . 1.200 zł.	Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16go Października 1871 i Wydziału krajowego do l. 4391/72	—	1.200
II.	3	Najem ubikacji 315 zł.	dto do 300 zł. tudzież 5% podatek czynszowy dla gminy miasta Lwowa w kwocie 15 zł.	—	300
III.	4.	Wydawnictwo aktów grodzkich . 1.200 zł.	Wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16 Stycznia 1866.	—	1.200
IV.	5.	Koszta druku Encyklopedyi . . . 700 zł.	Jak na rok 1875	—	700
V.	6.	Rozmaite . . . 10 zł.	Jakkolwiek w r. 1875 na rubrykę tę niepreliminowano, na nieprzewidziane wydatki wstawia się kwotę 10 zł.		
Dochody.					
I.	1—4	Odsetki 3.455 zł. .	1) Funduszowi budowy domu obłąkanych w Kulparkowie wypożyczono w r. 1873 kapitału 66.000 zł. Na to spłacono w latach 1873, 1874 i 1875 6.241 zł. 95 ct. pozostaje jeszcze 59 758 zł. 5. ct. Od takowych przypada wedle planu umorzenia do l. 5731/73 5% nar. 1876 2.988 zł. 2) Od obligacyj indemnizacyjnych imiennej wartości 4.000 zł. jak w roku 1875 189 zł. 3) 6% od zakupionych w roku 1874 do L. W. 17. 956 obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873 Ser. C. Nr. 438 na 500 zł. i na mocy uchwały Wydziału krajowego do l 24.908/74. Ser. A Nr. 5225 do 5229 po 100 czyli 500 zł. razem od imiennej wartości 1.000 zł. 60 zł 4.) 5% od listów zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, zakupionych na mocy uchwały do L. W. 3920/75 Ser. IV. N. 406 na 500 zł. " V. N. 449 na 100 zł. razem od 600 zł. 30 zł. W roku 1875 wpłynie od funduszu kulparkowskiego w kapitale 2.182 zł 95. ct. oprócz tego posiada ten fundusz w książeczce galicyjskiej kasy oszczędności	—	3.417

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	T y t u ł.	D o c h o d y	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 18 75
Preliminarza					
I.	1-4	Odsetki.	<p>Nr. 7.663 kwotę 225 zł. 16 ct. przeto zakupi się w r. 1875 za kwotę 2.408 zł. 11 ct.</p> <p>5% listy zastawne gal. Towarzystwa kredytowego po kursie 86.25 imiennej wartości 2 700 zł. które przyniosą procentu 135 zł.</p> <p>Z końcem roku 1875 pozostaje wedle preliminarza nadwyżka dochodów 417 zł. 2go Marca 1876 wpłynie od funduszu kulparkowskiego pierwsza rata kapitału 573 zł.</p> <p>zaś 2go Czerwca 1876 2ga rata 573 zł.</p> <p>razem 1.563 Zł.</p> <p>za co zakupiwszy 5% galicyjskie listy zastawne po 86.25 imiennej wartości 1.800 zł.</p> <p>procent od tychże wyniesie za pół roku 45 zł.</p> <p>w dniu 2go Września wpłynie rata kapitału od fund kulparkowskiego. . 573 zł.</p> <p>za które znowu zakupiwszy 5% listy zastawne po kursie 86.25</p> <p>uzyska się takowych w imiennej wartości 600 zł</p> <p>od czego procent za jeden kwartał wynosi w zaokrągleniu 8 zł</p> <p>Każdocześnie przy zakupie wypadające pozostałości w gotówce ulokowane będą w gal. kasie oszczędności i dochód od takowych dopiero na rok 1.877 może być preliminowany, a to, gdy się znowu po spieniężeniu takowych za gotówkę nabędzie papiery wartościowe.</p> <p>Preliminuje się jak na rok 1875.</p>		
II.	5.	Sprzedż Encyklopedyi			
		400 zł.			400
III.	6.	Rozmaite.	Niepreliminuje się nic, tak jak w roku przeszłym.		

L. W. 6003/1875.
Alegat N. do sprawozdania
Wydziału krajowego o bu-
dżecie krajowym na r 1876.

Lit. N.

Fundusz stanowy sierociński.

Preliminarz

na rok słoneczny

1876.

Fundusz stanowy

Sumaryusz

Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Utrzymanie sierot	1.527	—	1.527
II.		Rozmaite wydatki	3	—	3
		Suma wydatków	1.530	—	1.530
D o c h o d y.					
I.		Odsetki od obligacyj i kapitałów	1.587	—	1.587
II.		Rozmaite dochody	—	—	—
		Suma dochodów	1.587	—	1.587
		W porównaniu z wydatkami			1.530
		Okazuje się nadwyżka dochodów			57

sierociński.

P o s z c z e g ó l n i e					
Liczba		W y d a t k i.	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyj		Złote austriackie		
I.		Utrzymanie sierot.			
	1	7 miejsc w zakładzie Św. Antoniego we Lwowie po 120 zł.	840	—	—
	2	4 miejsca w ogrodzie botanicznym we Lwowie po 63 zł.	252	—	—
	3	4 miejsca w zakładzie Św. Józefa w Krakowie po 80 zł.	320	—	—
	4	1 miejsce w zakładzie Św. Wincentego we Lwowie	115	—	—
		Suma rubryki I	1.527	—	1.527
II.		Rozmaite wydatki.			
	5	Stemple i inne nieprzewidziane	3	—	3
		D o c h o d y.			
I.		Odsetki do obligacyj i kapitałów.			
	1	Od obligacyj indemnizacyjnych na 3450 Zł.	163	—	—
	2	„ listów zastawnych gal: Towarzystwa ziemskiego-kredytowego :			
		a) 4% od 3300 Zł.	132	—	—
		b) 5% 2900 „	145	—	—
	3	„ Obligacyj pożyczki krajowej z r. 1873 na 10800 Zł.	648	—	—
	4	„ długu prywatnego na dobrach Łosiacz 10.500 Zł.	499	—	—
		Suma rubryki I	1.587	—	1.587
II.		Rozmaite dochody			
	5		—	—	—

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu stanowego sierocińskiego

n a r o k

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876.			U c h w a l o n o na rok 1875.		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
Z ł o t e								
I. II.		Utrzymanie sierot	1 527	—	1 527	1 527	—	1 527
		Rozmaite	3	—	3	3	—	3
		Suma	1 530	—	1 530	1 530	—	1 530
D o c h o d y.								
I. II.		Odsetki od obligacyj i kapitałów	1 587	—	1 587	1 587	—	1 587
		Rozmaite	—	—	—	—	—	—
		Suma	1 587	—	1 587	1 587	—	1 587

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycji preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Wydatki	Wynikłość z roku 1874	Kwota chwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.	1—4	Utrzymanie sierot 1 527 zł.	ad 1, Utrzymanie siedmiu sierot u Św Antoniego we Lwowie po 120 zł. jak w roku zeszłym na mocy uchwały Wydziału kr. l. 13.550/872. 840 Zł. ad 2; dla 4 sierot w zakładzie Śgo Józefa w Krakowie jak w roku 1875. na mocy uchwały Wydziału krajowego do l. 14.138/74. po 80 zł. razem 320. zł. ad 3. dla uczniów w ogrodzie botanicznym jak roku przeszłego 4 miejsca po 63 zł. 252 „ ad 4, u Ś. Wincentego jak roku 1875. 115 „	—	1.527
II.	5	Rozmaite 3 zł.	Jak w roku 1875.		3
D o c h o d y.					
I.	1—4	Odsetki 1.587 zł.	Odsetki pobierane po odtrąceniu podatku dochodowego. ad 1, od obligacyj indemnizacyjnych Lit A. Nr. 5491 na 1500 zł. „Nr. 10023 „ 1000“ „ 6038 „ 600 „ 3866 „ 350 razem od 3450 zł. 163 zł. ad 2, od listów zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego a) 4 % Seria III. Nr. 13.194, 13.341, i 18.547 po 1000 zł. 3000 zł. Seria V Nr. 18.996/7 i 19.159. po 100 zł, razem 300 zł. razem od 3.300 zł. 132, b, 5% Ser. III. Nr. 2.269, 2.532 po 1000 zł. 2000 zł. Seria IV Nr. 914. na 500 „V Nr. 280,839,845, „2.803 po 100 400 „ razem od 2900 zł. 145. ad 3, 6% od obligacyj pożyczki krajowej.		

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycyj preliminarza na rok 1876.

Rubryka	Pozycja	Tytuł	Dochody	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Preliminarza					
I.		Odsetki	z roku 1873 Seria A. Nr. 4251 do 4358 po 100 zł. 108 sztuk przeto razem od 10.800 zł. 648 zł. ad 4) od zapisu na dobrach Łosiacz z dnia 19 Pazdziernika 1846 na 10.500 zł. 499zł		
II.		Rozmaite	Jak w roku 1875.		—

L. W. 6003/1875.
Alegat O. do sprawozdania Wy-
działu krajowego o budżecie kra-
jowym na r. 1876.

Lit. O.

Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Preliminarz
na rok słoneczny
1876.

S u m a r y u s z

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycy		złote austriackie		
I.	1.	Płace	800	—	800
II.	2.	30% rabatu od sprzedaży ksiąg	75	—	75
III.	3.	Koszta druku i oprawy dzieł	750	—	750
IV.	4.	Różne	25	—	25
Suma wydatków			1.650	—	1.650
D o c h o d y.					
I.	1.	Dotacja	1.200	—	1.200
II.	2.	Sprzedaż drukowanych aktów grodzkich	250	—	250
III.	3.	Odsetki od lokowanych pieniędzy	196	—	196
IV.	4.	Różne	10	—	10
Suma dochodów			1.656	—	1.656
W porównaniu z wydatkami			—	—	1.650
Okazuje się nadwyżka dochodów			—	—	6

Stadnickiego.

Poszczególnienie

Liczba		W y d a t k i	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zyty		złote austriackie		
I.		Place.			
	1.	Dr. Liske Ksawery, płaca za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich z archiwum Bernardyńskiego, rocznie	800	—	800
II.		Rabat księgarzom.			
	2.	Za sprzedaż 100 egzemplarzy aktów grodzkich, 30% . . .	75	—	75
III.		Koszta druku i oprawa dzieł wydanych			
	3.		750	—	750
IV.		Rozmaite wydatki.			
	4.	Sporządzenie spisu dokumentów i inne nieprzewidziane wydatki	25	—	25

Fundusz Al. hr. Stadnickiego.

Poszczególnienie

Liczba		Dochody	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Ru- bryki	Po- zycyi		złote austriackie		
I.		Dotacya.			
	1.	Z funduszu domestykalnego, na wydawnictwo aktów grodzkich i ziemskich z archiwum Bernardyńskiego	1.200	—	1.200
II.	2.	Ze sprzedaży 100 egzemplarzy aktów grodzkich i ziemskich po 2 zł. 50 ct.	250	—	250
III.		Odsetki.			
	3.	a) Od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873	12	—	—
		b) Od chwilowo lokowanych pieniędzy w ciągu roku	184	—	—
		Suma rubryki III.	196	—	196
IV.	4.	Rozmaite	10	—	10

Wyjaśnienia

do

preliminarza funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego

na rok

1876.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozytywa	Wydatki	Preliminowano na rok 1876			Uchwalono na rok 1875		
			Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
z ł o t e								
I.		Płace	800	—	800	800	—	800
II.		30% rabatu	75	—	75	75	—	75
III.		Koszta druku i oprawy	750	—	750	700	—	700
IV.		Rozmaite	25	—	25	25	—	25
Suma wydatków . . .			1.650	—	1.650	1.600	—	1.600
D o c h o d y								
I.		Dotacya	1.200	—	1.200	1.200	—	1.200
II.		Sprzedaż aktów grodzkich	250	—	250	250	—	250
III.		Odsetki	196	—	196	196	—	196
IV.		Rozmaite	10	—	10	10	—	10
Suma dochodów . . .			1.656	—	1.656	1.656	—	1.656

Wyjaśnienia

do szczegółowych pozycy preliminaryarza na rok 1876.

Ru- bryka	Pozy- cya	T y t u ł	W y d a t k i	Wynikłość z roku 1874	Kwota uchwalona na rok 1875
Pre- liminarza					
I.	1	Płace 800 zł.	Jak na rok 1875	—	800
II.	2	30 % rabatu 75 zł.	Wedle umowy zawartej do L.W. 5911/868	—	75
III.	3	Koszta druku i oprawy 750 zł.	Wydatki te wynosiły: w roku 1872 584 zł. " " 1873 871 " " " 1874 około 800 " <u>Razem 2255 "</u> przeciętnie 755 zł. w zaokrągleniu 750 zł.	—	700
IV.	4	Rozmaite 25 zł.	Jak na rok 1875	—	25
Dochody.					
I.	1	Dotacja 1.200 zł.	Wedle uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Stycz. 1866.	—	1.200
II.	2	Sprzedaż aktów grodzkich 250 zł.	Preliminuje się jak w roku 1875	—	250
III.	3	Odsetki 196 zł.	a) 6% od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1873. Nr. 964 i 965 po 100 zł. razem od 200 zł. 12 zł. b) od chwilowo lokowanych pieniędzy w ciągu roku preliminuje się prawdopodobny dochód, jak na rok 1875 184 zł.	—	196
IV.	4	Rozmaite 10 zł.	Jak na rok 1875	—	10

Alegat

do preliminarza funduszu krajowego

na rok 1876.

(Rubryka VII. prz. 66.)

PRELIMINARZ

FUNDUSZU SZKOLNEGO

na rok 1876.

O d e z w a.

Załatwiając Szacowne odezwy z dnia 31. Grudnia 1874. do l. 22.603, i 17. Stycznia 1875. do l. 1.261., c. k. krajowa Rada szkolna ma zaszczyt przesłać w załączeniu Świątnemu Wydziałowi krajowemu ułożony na rok 1876. w myśl art. 34. Ustawy z dnia 2. Maja 1873. (dz. ust. i rozp. kr. l. 250) preliminarz wydatków na cele szkolne, które w myśl art. 35. powołanej Ustawy z krajowego funduszu szkolnego pokryte być mają, z uprzejmem wezwaniem, ażeby zechciał wyjednać u Wysokiego Sejmu uchwalenie wykazanej w tym preliminarzu kwoty 427.432 zł. w. a., na pokrycie potrzeb szkół ludowych.

C. k. krajowa Rada szkolna pozwala sobie przy tem nadmienić, że wyrażonemu w Szacownej odezwie z dnia 31. Grudnia 1874. do l. 22.603 życzeniu Wysokiego Sejmu, ażeby w preliminarzu była z wszelką dokładnością podana analiza potrzeb szkół ludowych, w zupełności odpowiedzieć nie może, już to dla tego, że w myśl §. 13. metryki dotyczącej się zawiadywania funduszami szkolnymi okręgowymi, c. k. okręgowe Rady szkolne preliminarze na rok przyszły dopiero z końcem Sierpnia przedkładać mają, głównie zaś dla tego, że organizacya szkół ludowych jest jeszcze w toku. Z tych tedy przyczyn nie opiera się ułożony preliminarz na podstawach tak ścisłych, ażeby każdy najdrobniejszy szczegół w zupełności odpowiadał istotnej potrzebie. Przyjęto jednak cyfry najbardziej do prawdy zbliżone, i niespuszczając z oka materyalnych stosunków kraju ograniczono wydatki do najniezbędniejszych tylko potrzeb.

Co do szczegółów preliminarza to pozwala sobie c. k. krajowa Rada szkolna udzielić Świątnemu Wydziałowi krajowemu następujących wyjaśnień.

Wykazanej w preliminarzach pod A. I. a) na rok 1875. kwoty 26.842 zł. w. a. przeznaczonej na utrzymanie szkół tam wyszczególnionych nie prelimitowano na rok 1876., ponieważ szkoły te będą zreorganizowane w ciągu roku 1875., a wydatki na te szkoły znajdują pokrycie w kwocie 278.000 zł. w. a. prelimitowanej na rok 1876. pod A. I. b) na zasiłki dla funduszy szkolnych okręgowych, a to tak na płace nauczycieli, jakoteż na dalsze potrzeby zreorganizowanych szkół ludowych (art. 27. Ustawy z dnia 2. Maja l. 250). Celem uzasadnienia tej ostatniej pod A. I. b) prelimitowanej kwoty 278.000 zł. powołuje się c. k. krajowa Rada szkolna na szczegóły podane w jej odezwie z dnia 27. Lipca 1874. do l. 7.070 do tego wydatku odnoszące się, tudzież na uchwaloną przez Wysoki Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 17. Października 1874. nowelę do art. 11., 12., 13., Ustawy z dnia 2. Maja 1873. (dz. ust. i rozp. kr. l. 251.) skutkiem której Wysoki Sejm krajowy z powodu podwyższenia płac nauczycieli już na rok 1875. oprócz wstawionej do preliminarza na rok 1875. kwoty 200.000 przeznaczył na powyższe cele jeszcze kwotę 78.000 zł. w. a.

Co do pozycyi A. V. to prelimitowano kwotę 5.000 zł. na 20 adjutów pedagogicznych po 150 zł. i 20 takich adjutów po 100 zł. Adjuta te są przeznaczone dla praktykantów i praktykantek nauczycielskich przy szkołach ludowych, a przeważnie przy szkołach wydziałowych, a to tak

celem dania im sposobności nabycia doświadczeń w zawodzie nauczycielskim, jakoteż celem wyręczenia nauczycieli, którymby chwilowe przeszkody nie pozwalały pełnić obowiązku.

Wykazane pod A. VI. kwoty wynoszące łącznie 631 zł. w. a., należą do stałych zobowiązań niegdyś funduszu szkół normalnych i muszą być i nadal z mocy art 32. Ustawy z dnia 2. Maja 1873. l. 250. wypłacane.

Co do preliminowanej pod A. VI. b. kwoty 10.000 zł. w. a. na remuneracje i zapomogi zmienne, to nadmienia się, że przy tak licznym zastępie nauczycieli w kraju, których byt materyalny wiele do życzenia pozostawia, kwota ta niezbędnie jest potrzebną.

Pozycya A. VII. tyczy się podatków i dania ciążących na funduszu szkół ludowych. Bliższe określenie tych wydatków pozostawia się Świetnemu Wydziałowi krajowemu, gdyż do Niego należy zarząd funduszu szkolnego krajowego.

Pozycya A. VIII. polega na postanowieniach art. 8. Ustawy z dnia 2. Maja 1873. Według dotyczących doświadczeń zachodzą liczne wypadki potrzeby przenoszenia nauczycieli ze względów służbowych, co wymaga znacznych wydatków, a co najmniej preliminowanej kwoty 2.000 zł. w. a.

Co do pozycyi A. IX. X. XI. XII. i XIII. preliminarza, to powołuje się c. k. krajowa Rada szkolna na szczegóły podane w jej odezwach z dnia 17. Października 1873. l. 9.620., i z dnia 27. Lipca 1874. l. 7.070., któremi Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarze wydatków krajowego funduszu szkolnego na rok 1874. i 1875. przedłożone zostały.

Wykazana pod A. XIV. kwota 4.156. zł. w. a. obejmuje czasowe zasiłki dla szkół w preliminarzu pod A. III. wyszczególnionych. Są to szkoły utrzymywane przez korporacje, i jako prywatne nie mają ściśle rzecz biorąc, prawa do zasiłków z krajowego funduszu szkół ludowych. Zachodzi tu jednak ta uwzględnienia godna okoliczność, że szkoły te poniekąd zastępują szkoły publiczne i umniejszają wydatki krajowego funduszu szkolnego. Jeżeliby dzieci do tych szkół uczęszczające, uczęszczali do szkół publicznych, musiano by ze względu na postanowienia art. 4. Ustawy z dnia 2. Maja 1873. l. 250. znacznie powiększyć liczbę nauczycieli przy szkołach publicznych, coby pociągało za sobą daleko większy wydatek, jak kwota zasiłków dla pomienionych szkół preliminowanych. Z tych zatem powodów przemawia c. k. krajowa Rada szkolna za zasiłkami dla tych szkół z krajowego funduszu szkół ludowych.

Pod B. XV. wykazane są nadzwyczajne zasiłki dla funduszy szkolnych miejscowych w myśl art. 38. Ustawy z dnia 2. Maja 1873, l. 250. a to: a) 4.000 zł. na płace nauczycieli, i b) kwota 60.000 zł. na budynki szkolne.

Co do kwoty 4.000 zł. to nadmienia się, że bardzo często z powodu klęsk elementarnych i zubożenia stron, które w myśl wydanych orzeczeń do wydatków na płace nauczycieli przyczyniać się mają, strony te nie są w stanie uiścić się z powinności ciążących na nich, jużto z mocy dawniejszych zobowiązań, jużto z mocy Ustawy; ażeby z tego powodu szkoły nie upadły, konieczne są zasiłki dla funduszy szkolnych miejscowych w preliminowanej kwocie 4.000 zł. w. a.

Tak samo rzecz się ma z kwotą 60.000 zł. a. w. preliminowaną na budynki szkolne. Pierwszym warunkiem pomyślnego rozwoju szkół, są odpowiednie budynki szkolne. Jeżeli takich budynków nie będzie, na nic się nieprzydadzą wszelkie nakłady na szkoły. Według sprawozdania c. k. krajowej Rady szkolnej o stanie wychowania publicznego w roku szkolnym 187³/₄ mieści się 2.546 szkół we własnych budynkach, a 204 w najętych. Z pomiędzy budynków szkolnych jest 828 w dobrym, 1.066 w średnim, a 856 w złym stanie. Dla szkół, które własnych budynków nie mają, muszą być budynki szkolne postawione, budynki w złym stanie znajdujące się muszą być przebudowane, a budynki w średnim stanie odpowiedniej urządzone, co też z małymi wyjątkami i przy budynkach wykazanych

jako będących w dobrym stanie nastąpić musi. Przypuściwszy, że budynek szkolny czy to nowo postawić czy to zupełnie przebudować się mający w przecięciu co najmniej 3.000 zł. kosztować będzie, i że koszta odpowiedniego urządzenia budynku szkolnego w średnim stanie znajdującego się 1.000 zł. wynosić będą, to wynika z tego, że strony do utrzymania budynków szkolnych obowiązane, a mianowicie przeważnie gminy przy powszechnem ubóstwie w kraju i przy innych na gminach ciężących wydatkach, nie będą w stanie dostarczyć potrzebnych budynków szkolnych bez udzielenia im zasiłków.

Ze względu na mnogość budynków szkolnych, które nowo postawić lub też zupełnie przebudować, lub też nareszcie odpowiedniej urządzić wypada, preliminowano na powyższe zasiłki 60.000 zł. w. a. Mając rozwój szkół na względzie a przedewszystkiem okoliczność, ażeby znaczne wydatki z powodu reorganizacji szkół ludowych dla bardzo potrzebnych budynków szkolnych nie okazały się daremnymi, pozwala sobie c. k. Rada szkolna krajowa zalecić Swietnemu Wydziałowi krajowemu do szczególnego poparcia u Wysokiego Sejmu pozycę tyczącą się zasiłków na budynki szkolne i żywi nadzieję, że Swietny Wydział krajowy podzielaając zapatrywanie c. k. krajowej Rady szkolnej przyczyni się jak najusilniej, ażeby cała na zasiłki na budynki szkolne preliminowana kwota 60.000 zł. w. a. była bez uszczuplenia przyzwoloną.

Preliminowana pod B. XVI. kwota 8.000 zł. tyczy się wydatków na czasowe uzupełnienie sił nauczycielskich i substytucję. Przy reorganizacji szkół ludowych muszą być postanowienia art. 4. Ustawy z dnia 2. Maja 1873 l. 250. co do systemizować się mającej liczby nauczycieli przy szkołach ludowych ściśle przestrzegane, tak że liczba nauczycieli stosować się musi do przeciętnej liczby uczniów z ostatnich trzech lat. Z powodu ścisłego przestrzegania przymusu szkolnego, zachodzi jednak przy bardzo wielu szkołach ten wypadek, że liczba uczniów w tym roku do szkoły uczęszczających jest daleko większą, jak przeciętna liczba uczniów z ostatnich trzech lat i wymaga koniecznie uzupełnienia systemizowanych przy dotyczących szkołach sił nauczycielskich. Prócz tego muszą być w wypadkach dłużej trwających przeszkód, czy to z powodu choroby nauczycieli, czy to z innych powodów czasowo ustanowieni zastępcy nauczycieli. Preliminowana kwota 8.000 zł. wystarczy tylko na wynagrodzenie 40. zastępców nauczycieli, a jest to najmniejsza liczba zastępców, których szkoły zreorganizowane wymagać będą, i już teraz rzeczywiście wymagają.

Lwów dnia 5. Lutego 1875.

Gołuchowski w. r.

Krajowy fundusz szkół początkowych Królestwa Galicyi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

B M U C

Preliminarz

na rok słoneczny 1876.

D o c h o d y

Liczba porządk.	Nazwa rubryk	Wynikłość z roku 1874	Sprawdzo- na kwota na rok 1875	Wniosek na rok 1876	U w a g a
		Złote waluty austr.			
I.	Odsetki od kapitałów	—	14.273	14.919	
II.	Dochody z dóbr, realności i innych praw	—	68	68	
III.	Opłaty szkolne	—	1.142	1.142	
IV.	Dodatki	—	3.256	3.256	
V.	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych .	—	1.465	1.465	
VI.	Zapisy i darowizny	—	6.574	6.574	
VII.	Rozmaite dochody	—	696	696	
VIII.	Dodatek ze skarbu państwa	—	54.943	54.943	
	Razem	—	82.417	83.063	
	Wydatki razem	—	—	427.432	
	Niedobór	—	—	344.369	
	który pokrytym zostanie z funduszu krajowego.				

ryusz

R o z c h o d y

Liczba porządk.	Nazwa rubryk	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	U w a g a
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876	
		Złote waluty austr.			
I.	Zasiłki dla funduszków szkolnych, okręgowych	—	226.842	278.000	
II.	Substytucye	—	900	—	
III.	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	—	4.227	—	
IV.	Fundacye i stypendya	—	63	—	
V.	Adjuta	—	6.500	5.000	
VI.	Remuneracye i zapomogi	—	16.661	10.631	
VII.	Podatki i daniny	—	355	161	
VIII.	Koszta podróży i dyet	—	1.000	2.000	
IX.	Dodatki pięcioletnie dla nauczycieli	—	24.000	24.000	
X.	Dodatek do funduszu emerytalnego	—	12.800	12.800	
XI.	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady wskutek organizacji	—	5.000	5.000	
XII.	Dary z łaski	—	2.845	3.845	
XIII.	Potrzeby szkół ogólnej natury	—	10.000	10.000	
XIV.	Rozmaite wydatki	—	100	4.156	
XV.	Zasiłki nadzwyczajne dla funduszków szkolnych miejscowych	—	30.000	64.000	
XVI.	Zasiłki nadzwyczajne dla funduszków szkolnych, okręgowych.	—	—	8.000	
	Razem		341.293	427.593	

Poszczególnienie pozycji każdej rubryki.

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Sprawdzo- na kwota na rok 1875	Wniosek na rok 1876	Uzasadnienie
		Złote waluty austr.			
	A. Potrzeby zwyczajne.				
	I. Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.				
	<i>a) na zasiłki dla szkół poniżej poszczególnionych aż do reorganizacji.</i>				
1	Szkoła główna rz. kat. wzorowa we Lwowie. Płace nauczycieli . 2.205 zł. — ct. Dodatek na pomieszkanie 210 „ — „ Płace sług . . . 235 „ — „ Łącznie 2.650 zł. — ct.	—	2.650	—	
2	Szkoła gr. kat. główna wzorowa we Lwowie. Płace nauczycieli . 2.468 zł. — ct. Dodatki do plac . 600 „ — „ Na pomieszkanie . 368 „ — „ Płace sług . . . 252 „ — „ Dodatek na pomieszkanie dla sług . . . 120 „ — „ Czynsze najmu . . 3.000 „ — „ Potrzeby szkolne i urzędowe . . . 70 „ — „ Łącznie . 6.878 zł. — ct.	—	6.878	—	
3	Szkoła główna wzorowa w Krakowie I. Płace nauczycieli . 2.835 zł. — ct. „ sług . . . 151 „ — „ Czynsze najmu . . 1.150 „ — „ Potrzeby szkolne i urzędowe . . . 100 „ — „ Łącznie . 4.236 zł. — ct.	—	4.236	—	
4	Szkoła główna wzorowa u św. Barbary w Krakowie II. Płace nauczycieli . 1.680 zł. — ct. „ sług . . . 126 „ — „ Potrzeby kancelaryjne 31 „ 50 „ Remuneracye za kierow. 105 „ — „ Opał i czyszczenie kominów. . . . 166 „ — „ Łącznie . 2.109 zł. — ct.	—	2.109	—	
	<i>Do przeniesienia .</i>	—	15873	—	

Poszczególnienie pozycyj każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Sprawdzo- na kwota na rok 1875	Wniosek na rok 1876	Uzasadnienie
		Złote waluty. austr.			
	<i>Z przeniesienia</i>	—	15.873	—	
5	Szkoła główna wzorowa w Krakowie III. Płace nauczycieli . . . 1.680 zł. — ct. „ sług . . . 126 „ — „ Czynsze najmu . . . 969 „ — „ Potrzeby kancelaryjne 31 „ 50 „ Remunerasye za kierow. 105 „ — „ Opał 154 „ — „ Łącznie . . . 3.066 zł. — ct.	—	3.066	—	
6	Na utrzymanie budynków po wyżej wspomnianych szkół . . . 680 zł. — ct.	—	680	—	
7	Na sprawienie sprzętów, opał, komi- nowe i czyszczenie ubikacji powyż- szych szkół . . . 2.223 zł. — ct.	—	2.223	—	
8	Wyższa szkoła żeńska na Podwalu . . . 5.000 „ — „ <i>b. zasiłki dla szkół zreorganizowanych art. 27.</i>	—	5.000	—	do rubryki I. a poz. 1-8. Nie preliminuje się albo- wim wymienione wydat- ki znajdują pokrycie przy rubr. I. b. poz. 9.
9	Na płace nauczycieli i na dalsze po- trzeby szkół zreorganizowanych	—	200.000	278.000	
	Suma rubryki I .	—	226.842	278.000	
10	II. Substytucye.	—	900	—	
	Suma rubryki II .	—	900	—	do rubryki II. z powodu przeniesienia na rubrykę 16. nie prelimi- nuje się.
	III. Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye.				
11	Dla konwentu PP. Benedyktynek obrz. orn. we Lwowie	—	2.000	—	
12	Dla konwentu PP. Benedyktynek obrz. łaciń. w Przemyśle	—	500	—	
13	Dla konwentu PP. Augustyanek u św. Katarzyny w Krakowie <i>a) na utrzymanie szko- ły panieńskiej . . . 250 zł. — ct.</i> <i>b) na opał 46 „ — „</i> <i>c) na pauszal kancelar. 5 „ — „</i> <i>d) na utrzymanie o- chronki 550 zł. — ct.</i>	—	851	—	do poz. 15. z powodu przeprowadzo- nej reorganizacji nie pre- liminuje się.
14	Dla konwentu PP. Franciszkanek u św. Jędrzeja w Krakowie	—	500	—	
15	Dla konwentu OO. Bazylianów w Ła- wrowie	—	71	—	do rubr. III. poz. 11. 12. 13. 14. 16. 17.
16	Dla konwentu PP. Benedyktynek w Staniątkach	—	—	—	nie preliminuje się albo- wim wymienione wydat- ki wyłączono na mocy art. 39. z tej rubryki i prze- niesiono do rubryki XIV. „rozszkwaite wydatki.“
17	Dla konwentu OO. Dominikanów we Lwo- wie na nauczyciela języka ruskiego	—	200	—	
	Suma rubr. III .	—	4.227	—	

Poszczególnienie pozycij każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie	
		z roru 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876		
		Złote walut. anstr.				
IV. Fundacye i Stypendya.						
18	Fundusz biskupa Betańskiego dla następujących szkół ludowych:				do rubryki IV. nie prelinuje się z powodu przeprowadzenia reorganizacji.	
	a) w Brzozowie	15 zł. 60 ct.				
	b) w Radymnie	15 „ 60 „				
	c) w Jaśliskach	15 „ 60 „				
	d) w Tyczynie	15 „ 60 „	—	63		
	Suma rubr. IV	—	—	63		
V. Adjuta.						
19	dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego, mianowicie:				do rubryki V. mniej o 1.500 złr. ze względu na prelinowaną kwotę przy rub. XV. poz. 2.	
	a) 20 po 150 zł. w. a.	3.000 zł. — ct.	—	6.500		5.000
	b) 20 po 100 zł. w. a.	2.000 zł. — ct.	—	6.500		5.000
	Suma rubr. V	—	—	6.500	5.000	
VI. Remuneracye i zapomogi.						
<i>a. stałe art. 32. aln. 2.</i>						
20	Borowiczowi Antoniemu nauczycielowi w Niepołomicach w uznaniu gorliwości	—	20	20	do poz. 24. nie prelinuje się albowiem wymienioną remunerację przez dwa lata nie pobierano.	
21	Dębickiemu Kazimierzowi, nauczycielowi szkoły ludowej w Brozdowcach, za udzielanie nauki niedzielnej	—	26	26		
22	Ratyńskiemu Józefowi, za udzielanie nauki muzyki kościelnej w szkole organistów w Przemyślu	—	105	105		
23	Rudnickiemu Maciejowi, nauczycielowi w Dobrzeżu, za udzielanie nauki niedzielnej	—	30	30		
24	Martusiewiczowi Jędrzejowi, nauczycielowi szkoły ludowej w Bobowie, za udzielanie nauki niedzielnej	—	30	—		
25	Krzyście Franciszkowi, nauczycielowi w Zawoju dtto	—	25	25		
26	Szczepańskiemu Józefowi, dyrektorowi przy I szkole wzorowej w Krakowie, za kierownictwo tegoż zakładu	—	105	105		
27	Tarczyńskiemu Henrykowi, za udzielanie nauki pisania przy powyższym zakładzie	—	263	263		
28	Niemczykowi Karolowi, za granie na organach podczas nabożeństwa	—	25	25		
29	Rudnickiemu Tomaszowi, za nadobowiązkowe czynności przy szkole trywialnej u św. Floryana w Krakowie	—	32	32		
	Razem	—	661	631		

Poszczególnienie pozycji każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876	
		Złote walut. austr.			
30	<i>b) zmienne.</i> Remuneracye zmienne i zapomogi Suma rubr. VI.	— —	16.000 16.661	10 000 10.631	do pozyc. 30. mniej o 6.000, albowiem przez reorganizacyę szkół był nauczycieli się pole- pszył.
VII. Podatki i daniny.					
31	Podatek od gruntów szkolnych	—	194	—	do poz. 31. nie prelinuje się z po- vodu przeprowadzenia or- ganizacyi.
32	Podatek dochodowy od kuponów obli- gacyi indemnizacyjnych i wypo- życzonych kapitałów	—	161	161	do poz. 32. prelinuje się kwota przy- zwolona budżetem na rok 1875.
	Suma rubr. VII.	—	355	161	
VIII. Koszta podróży i dyet dla nauczycieli art. 8.					
33	Suma rubr. VIII.	—	2.000	2.000	do poz. 33. prelinuje się kwotę przy- zwoloną budżetem na rok 1875.
IX. Dodatki pięcioletnie dla nauczy- cieli etatowych art. 35. I. art. 12. II.					
34	Suma rubr. IX.	—	24.000	24.000	do poz. 34. stawia się wniosek prze- szloroczny.
	Suma rubr. IX.	—	24.000	24.000	
X. Dodatek do funduszu emery- talnego art. 32. 2.					
35	Na emerytury dla nauczycieli, wdów i sierót po nauczycielach	—	12.800	12.800	do poz. 35. jak poz. 34.
	Suma rubr. X.	—	12.800	12.800	
XI. Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady w skutek organizacyi					
36	Suma rubr. XI.	—	5.000	5.000	do poz. 36. jak poz. 35.
	Suma rubr. XI.	—	5.000	5.000	
XII. Dary z łaski artykuł 32.					
<i>a. stale.</i>					
37	1. Klos Franciszce	—	35	35	
	2. Klos Honoracie	—	35	35	
	siostrom po nauczycielu w Zaleszczykach.				
	3. Hołubowicz Petroneli, wdowie po nauczycielu w Zaleszczykach	—	63	63	
	Do przeniesienia	—	133	133	

Poszczególnienie pozycji każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876	
		Złote waluty austr.			
	<i>Z przemieszenia</i>	—	133	133	
	4. Klesiewicz Julii, wdowie po nauczycielu szkoły głównej	—	36	36	
	5. Dubil Amalii, sierocie po nauczycielu szkoły normalnej	—	63	63	
	6. Theil Annie, sierocie po nauczycielu szkoły normalnej w Złoczowie	—	53	53	
	7. Prokopowicz Emilii, sierocie po dyrektorze szkoły głównej w Brzeżanach	—	30	30	
	8. Mikiewicz Eleonorze, sierocie po nauczycielu szkoły głównej	—	20	20	
	9. Konopnickiej Katarzynie, sierocie po nauczycielu szkoły głównej w Jaśle	—	105	105	
	10. Połockiej Waleryi dtto	—	31	31	
	11. Prasałowicz Maryi dtto	—	40	40	
	12. „ Adeli dtto	—	40	40	
	13. Runie Leokadyi, sierocie po nauczycielu szkoły głównej w Stanisławowie	—	12	12	
	14. Filipowskiej Joannie, sierocie po nauczycielu szkoły głównej	—	52	52	
	15. Koldrańskiej Zofii, sierocie po nauczycielu szkoły głównej	—	80	80	
	16. Kraus Emilii dtto	—	30	30	
	17. Rogozińskiej Zofii, sierocie po nauczycielu trywialnym	—	40	40	
	18. Elsnerowej Karolinie, byłej nauczycielce przy szkole żeńskiej w Chrzanowie	—	80	80	
	Razem	—	845	845	
	<i>b. jednorazowe.</i>				
	19. Na jednorazowe dary z łaski dla nauczycieli, jako też wdów i sierót po nauczycielach	—	2.000	3.000	do poz. 37/19. więcej o 1.000 zł. z powodu przeprowadzenia reorganizacji szkół.
	Suma rubr. XII.	—	2.845	3.845	
38	XIII. Potrzeby szkół ogólnej natury art. 37.	—	10.000	10.000	do poz. 38. preliminuje się kwotę przyzwoloną budżetem na rok 1875.
	Suma rubr. XIII.	—	10.000	10.000	
	XIV. Rozmaite wydatki.				
39	a) rozmaite wydatki	—	100	—	
40	b) zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacje	—	—	4.156	
	Suma rubr. XIV.	—	100	4.156	

Poszczególnienie pozycyj każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876	
		Złote waluty austr.			
B. Potrzeby nadzwyczajne art. 38 aleg. 3.					
XV. Zasiłki nadzwyczajne dla funduszów szkolnych miejscowych.					
41	a) na płace nauczycieli	—	—	4.000	
42	b) na budynki szkolne	—	30.000	60.000	
	Suma rubr. XV.	—	30.000	64.000	
XVI. Zasiłki nadzwyczajne dla funduszów szkolnych okręgowych.					
43	Czasowe uzupełnienie sił nauczycielskich i substytucye	—	—	8.000	
	Suma rubr. XVI.	—	—	8.000	

Poszczególnienie pozycyj każdej rubryki.

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie	
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876		
		Złote waluty austr.				
	Pokrycie.					
	I. Odsetki od kapitałów.					
1	5% od obligacyi indem: wyjętych na 9.080 złr.	—	443	429	Do rubryk wszystkich. Od roku 1875 prowadzi się tylko jeden rachunek funduszu szkół początkowych przeto dochody wykazują się wspólnie w byłych funduszach galicyjskim i krakowskim.	
2	5% od obligacyi jednolitego długu państwa na 291.620 zł.	—	12.247	12.247		
3	6% od listów zastawnych galic: banku hipotecznego na 7.100 zł.	—	426	426		
4	6% od listów zastawnych zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie na 11.000 zł.	—	—	660		
5	5% od kapitałów hipotekowanych					do poz. 1. 2. 3. jak w roku przeszłym do poz. 4. Pod dniem 21. listopada 1874. zakupiono na mocy rozporządzeń Wydziału krajowego do L. 24.377 6% listy zastawne Zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie, dochód przeto odtychże wstawia się na rok 1876. do poz: 5. jak w roku przeszłym.
	a) od kapitału bractwa Jarosławskiego ś. Anny na 75 zł.					
	b) dtto literatorów w Mościskach hipotekowanego na realności tamże Nr. 35 na 7 zł. 30 ct.					
	c) dtto na realności Nr. 40, 48, 106, i 202 na 31 zł. 15 ct.					
	d) dtto bractwa rożańcowego w Gdowie na 187 zł. 30 ct.					
	e) dtto w Dobczycach hipotekowanego na dobrach Stojanowice na 125 zł.					
	f) dtto bractwa szkaplerzowego w Bochni na 50 zł.					
	g) dtto w Łukowicy na 47 zł. 25 ct.					
	h) dtto w Bośniku na 250 zł.					
	i) dtto w Tuchowie na 990 zł.					
	k) dtto w Brzesku na 267 zł. 30 ct.					
	l) dtto w Pryszowie 125 zł.					
	m) od kapitału 5.000 zł. p. hipotekowanych na dobrach Branice					
	n) dtto 28.712 zł. p. 22 gr. na dobrach Dojazdów					
	o) dtto 17.418 zł. p. 5 gr. na dobrach Głęboka	—	685	685		
	<i>Do przeniesienia</i>	—	13.801	14.447		

Poszczególnienie pozycyj każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Sprawdzo- na kwota na rok 1875	Wniosek na rok 1876	Uzasadnienie
		Złoto waluty. anstr.			
	<i>Z przeniesienia</i>	—	13.801	14.447	
	p) dtto 16,966 zł. p. 12 gr. na do- brach Mistrzowie . 197 zł. 24 ct.				
	q) dtto 2,815 zł. p. 22 gr. na real- ności w Krakowie Nr. 7.399/I 35 zł. 20 ct.				
	r) dtto 1,435 zł. p. 18 gr. na tej realności 17 zł. 94 ct.				
	s) dtto 1,388 zł. p. 27 gr. na tej re- alności 17 zł. 36 ct				
	t) dtto 2,815 zł. p. 14 gr. na Nr. 141/I 194/I 35 zł. 19 ct.				
	u) dtto 132 zł. p. 10 gr. na Nr. 93/I 203/II 1 zł. 66 ct.				
	w) dtto 3,287 zł. p. 15 gr. na Nr. 151/I 224/II 42 zł. 34 ct.				
	x) dtto 4,000 zł. p. na tej real- ności 50 zł. —				
	y) dtto 1,196 zł. p. 11 gr. na Nr. 208/I 334/III 14 zł. 93 ct.				
	z) dtto 949 zł. p. 13 gr. na Nr. 342/I 551/IV 11 zł. 86 ct.				
	aa) dtto 3 483 zł. p. 4 gr. na Nr. 328/VIII 1,931/IV 43 zł. 54 ct.				
	bb) dtto 389 zł. p. 10 gr. na Nr. 327/VIII 193/IV 4 zł. 86 ct.				
	cc) dtto 421 zł. p. 21 gr. na Nr. 171/I 256/II (5 zł. 28 ct.)	—	472	472	
	Suma rubr. I.	—	14.273	14.919	
	Dochody z dóbr realności i innych praw.				
6	a) Czynsz za ogród bractwa różańco- wego w Dunajowie 1 zł.				
	b) Czynsz za ogród bractwa bożego ciała we Lwowie 1 zł.				
	c) Czynsz za ogród bractwa Serca Jezusa, wydzierżawiony probostwu krakowieckiemu 2 zł.				
	d) Czynsz za grunta należące do upo- sażenia szkół trywialnych				
	a) w Dąbiu 56 zł. 60 ct.				
	b) w Zagórzcu 5 zł. —				
	e) Czynsz za ogród bractwa różańco- wego w Bieczu 2 zł.	—	68	68	
					do poz 5 cc Odsetki w kwocie 5 zł. 28 ct. należą najstarszemu z księży n. p. Maryi jako nadzorcy Szko- ły ludowej w Bronowicach.
					aa poz. 6. jak w roku przeszłym

Poszczególnienie pozycyj każdej rubryki

Liczba porząd.	Przedmiot	Wynikłość	Sprawdzo-	Wniosek	Uzasadnienie
		z roku 1874	na kwota na rok 1875	na rok 1876	
		Złote waluty. austr.			
7	III. Opłaty szkolne	—	1.142	1.142	do poz. 7. jak w roku przeszłym.
	Suma rubr. III.	—	1.142	1.142	
	IV. Dodatki.				
8	a) od lwowskiej kasy miejskiej dodatek do płac nauczycielskich, tudzież jednego stypendyum dla kandydata nauczycielskiego przy tym zakładzie	—	1.817	1.817	do poz. 8. 9. jak w roku przeszłym. Zwrot od c. k. Skarbu Salin należy się w myśl rozporządzenia N. l. 12.097/69.
9	b) od c. k. skarbu salin w Wieliczce $\frac{1}{3}$ pensyi ciała nauczycielskiego szkoły głównej i panińskiej tamże	—	717	717	
10	c) od gminy chrześ. miasta Chrzanowa, na utrzymanie szkoły głównej	—	302	302	do poz: 10. 11. jak w roku przeszłym.
11	d) od gminy izr. tamże, na utrzymanie tamtejszej szkoły żeńskiej . .	—	420	420	
	Suma rubr. IV.	—	3.256	3.256	
12	V. Zysk ze sprzedaży książek	—	1.465	1.465	do poz: 12. jak w roku przeszłym.
	Suma rubr. V.	—	1.465	1.465	
	VI. Zapisy i darowizny				do poz: 13. jak wyżej.
13	Dobrowolne datki i taksy spadkowe .	—	6.574	6.574	
	Suma rubr. VI.	—	6.574	6.574	
14	VII. Rozmaite dochody	—	696	696	do poz: 14. jak w roku przeszłym dochodu tej rubryki stale określić nie można.
	Suma rubr. VII.	—	696	696	
15	VIII. Dodatek ze skarbu państwa	—	54.943	54.943	do poz: 15. na mocy reskryptu ek: Ministryum wyznań i oświa- ty z dnia 29. Września 1869 L. 6.865.
	Suma rubr. VIII.	—	54.943	54.943	

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i	Preliminowano na rok 1876			Uchwalono na rok 1875		
			Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem	Zwyczajne	Nad- zwyczajne	Razem
Z ł o t e								
I.	1-9	Zasiłki dla funduszów dodatkowo uchwalono z rubr. XIII.	278.000	—	278.000	226.842	—	—
II.	10	Substytucye	—	—	—	78.000	—	304.842
III.	11-17	Zasiłki czasowe	—	—	—	4.227	—	4.227
IV.	18	Fundacye i stypendya	—	—	—	63	—	63
V.	19	Adjuta	5.000	—	5.000	6.500	—	6.500
VI.	20	Remuneracye i zapomogi do	—	—	—	—	—	—
	30	a. stałe	631	—	631	661	—	661
	30	b. zmienne	10.000	—	10.000	16.000	—	16.000
VII.	31-32	Podatki i daniny	161	—	161	355	—	355
VIII.	33	Koszta podróży i dyet	2.000	—	2.000	1.000	—	1.000
IX.	34	Dodatki pięcioletnie	24.000	—	24.000	24.000	—	24.000
X.	35	Emerytury	12.800	—	12.800	12.800	—	12.800
XI.	36	ddto	5.000	—	5.000	5.000	—	5.000
XII.	37	Dary z łaski, stałe	845	—	845	845	—	845
	37	" " " , jednorazowe	3.000	—	3.000	2.000	—	2.000
XIII.	38	Potrzeby ogólne	10.000	—	10.000	10.000	—	10.000
XIV.	39-40	Rozmaite	4.156	—	4.156	100	—	100
XV.	41-42	Zasiłki nadzwyczajne szko- łom miejscowym	64.000	—	64.000	30.000	—	30.000
XVI.	43	Zasiłki nadzwyczajne szko- łom okręgowym	8.000	—	8.000	—	—	—
Suma			427.593	—	427.593	419.293	—	419.293
<u>D o c h o d y</u>								
I.	1-5	Odsetki od kapitałów	14.919	—	14.919	14.273	—	14.273
II.	6	Dochody z dóbr, realności i innych praw	68	—	68	68	—	68
III.	7	Opłaty szkolne	1.142	—	1.142	1.142	—	1.142
IV.	8-11	Dodatki	3.256	—	3.256	3.256	—	3.256
V.	12	Zysk ze sprzedaży książek	1.465	—	1.465	1.465	—	1.465
VI.	13	Zapisy i darowizny	6.574	—	6.574	6.574	—	6.574
VII.	14	Rozmaite dochody	696	—	696	696	—	696
VIII.	15	Dodatek ze skarbu państwa	54.943	—	54.943	54.943	—	54.943
Suma			83.063	—	83.063	82.417	—	82.417

na rok 1876 z uchwalonemi na rok 1875.

Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1876				Ogółem na rok 1876		U w a g a
Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
Większe	Mniejsze	Większe	Mniejsze			
a u s t r y a c k i e						
—	—	—	—	—	—	
—	26.842	—	—	—	26.842	
—	900	—	—	—	900	
—	4.227	—	—	—	4.227	
—	63	—	—	—	63	
—	1.500	—	—	—	1.500	
—	30	—	—	—	30	
—	6.000	—	—	—	6.000	
—	194	—	—	—	194	
1.000	—	—	—	1.000	—	
1.000	—	—	—	1.000	—	
4.056	—	—	—	4.056	—	
34.000	—	—	—	34.000	—	
8.000	—	—	—	8.000	—	
48.056	39.756	—	—	48.056	39.756	
646	—	—	—	646	—	
646	—	—	—	646	—	

Preliminarz

szkoły średniej gospodarstwa lasowego we Lwowie

na rok 1876.

Alegat

do preliminarza funduszu krajowego

(Rubryka VII. poz. 58.)

Przegląd

szkół średniej gospodarstwa lasowego we Lwowie

na rok 1876.

Allegat

do Przeglądu Funduszu krajowego

(Rubryka VII. poz. 28.)

Szkoła średnia gospodarstwa lasowego we Lwowie.

P o s z c z e g ó l n i e n i e .

Liczba		W y d a t k i .	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
Rubryki	Pozycyi		Złote austriackie		
I.		Place nauczycieli.			
	1	Profesor fachowy, zarazem Dyrektor	2.560	—	—
	2	Drugi profesor	1.540	—	—
	3	Adjunkt	800	—	=
	4	Docent matematyki i fizyki	800	—	—
	5	„ łowiectwa	800	—	—
	6	„ miernictwa	500	—	—
	7	„ rysunków	400	—	—
	8	„ chemii	300	—	—
	9	„ inżynierii	300	—	—
	10	„ stylistyki	300	—	—
	11	„ ekonomii politycznej i administracji	200	—	8.500
II.		Zaslugi.			
	12	Stróż	300	—	300
III.		Koszta administracyjne.			
	13	Asekuracja budynku szkolnego	33	—	—
	14	Opał i oświetlenie	300	—	—
	15	Potrzeby kancelaryjne	200	—	—
	16	Podatki i inne pomniejsze	197	—	730
IV.		Potrzeby naukowe.			
	17	Na środki naukowe	600	—	—
	18	„ wycieczki naukowe	600	—	1.200
V.		Splata pożyczki.			
	19	Kasie oszczędności III. i IV. rata kapitału 144 zł. 20 odsetki 525 „ 40	670	—	670
		Suma wydatków	11.400	—	11.400
I.		D o c h o d y .			
	1	Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	5.000	—	5.000
		Z porównania wydatków z dochodami, okazuje się niedobór z funduszu krajowego pokryć się mający .	6.400	—	6.400

Aleg. II.

Sprawozdanie

z czynności Wydziału krajowego za czas od 1 lipca 1874
do 31 stycznia 1875.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do postanowienia §. 26 statutu krajowego przedkładamy niniejszem sprawozdanie z czynności naszych za czas od 1 lipca 1874 po koniec Stycznia 1875.

I. Prośby do Najjaśniejszego Pana.

Adres dziękczynny za zezwolenie na otwarcie drugiego gimnazyum z językiem wykładowym polskim.

Alegat 1.

(W skutek odezwy Prezydum c. k. Namiestnictwa z dnia 15. października 1874 l. 8468 i uchwały wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1874 przesłał Wydział krajowy na dniu 21. października r. z. do l. 20964 za pośrednictwem Prezydum c. k. Namiestnictwa do stóp Tronu adres 1/. wyrażający najgorętszą podziękę za nowy akt łaski Monarszej, mieszczącej się w Najwyższym postanowieniu Jego cesarskiej i królewskiej Apostolskiej Mości z dn. 29. września r. z., którem zezwolił najłaskawiej na założenie drugiego gimnazyum z językiem wykładowym polskim we Lwowie.

Odezwą z dnia 30. listopada 1874 l. 9639 uwiadomiło nas Prezydum c. k. Namiestnictwa, że Najjaśniejszy Pan Najwyższym postanowieniem z dnia 14. listopada r. z. raczył adres przyjąć z zadowoleniem do wiadomości.

Co dalej w tej sprawie zdziałaliśmy, wykazujemy w dalszym ciągu tego sprawozdania.)

Prośba do Najjaśniejszego Pana w sprawie Rady szkolnej krajowej.

Na wiadomość o czynionych w Radzie państwa usiłowaniach, zmierzających ku ścieśnieniu zakresu działania i zmianie składu galicyjskiej Rady szkolnej, której ustanowienie zawdzięcza kraj Najwyższemu postanowieniu Jego cesarskiej i królewskiej Apostolskiej Mości z dnia 25. czerwca 1867, przesłał Wydział krajowy na ręce Prezydium c. k. Namiestnictwa na dniu 16. lutego b. r. do l. 3679 najuniżeńszą prośbę do Tronu ²/, w której się zwraca do Najjaśniejszego Pana, ażeby cios, wymierzony przeciwko jednemu z najważniejszych nabytków samorządu, od kraju odwrócić raczył.

Alegat 2.

Bliższe szczegóły o dalszych czynnościach dotyczących się tego przedmiotu, zamieszczamy w dalszym ciągu tego sprawozdania.

II. Ustawy i uchwały podlegające najwyższej sankcyi.

A. Sankeyonowane.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. października 1874 raczył Jego ces. i król. Apost. Mość użyzyć najlaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi do ustawy, upoważniającej Radę powiatową w Nadwornie do zaciągnięcia w interesie powiatu pożyczki w kwocie 50.000 złr. wal. austr. z funduszów pożyczki krajowej z r. 1873, w skutek czego Wydział krajowy udzielił dnia 3. listopada 1873 do l. 21264 Wydziałowi powiatowemu w Nadwornie dodatkowo do pożyczki udzielonej dnia 20. czerwca 1874 do l. 11498 w kwocie 25.000 złr., dalszą pożyczkę 25.000 złr. z funduszów pożyczki krajowej z roku 1873.

Najwyższem postanowieniem z dnia 30. grudnia 1874 raczył Jego ces. i król. Apost. Mość zatwierdzić najlaskawiej uchwalony przez Sejm krajowy rozkład dodatków na rok 1875, a mianowicie: dla funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej po 51 centów, dla funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego po 41 centów, a dla funduszu krajowego po 34 centów od jednego złotego podatków bezpośrednich z dodatkiem jednej trzeciej części.

C. k. Prezydium Namiestnictwa zawiadamiając Wydział krajowy o tem pismem z dnia 13. stycznia 1875 l. 282pr. nadmienilo w skutek uwagi Pana Ministra spraw wewnętrznych, iż zachodzi uzasadniona obawa, że coraz bardziej wzmagające się dodatki dla funduszu krajowego obok dodatków na potrzeby powiatowe i gminne w niedalekiej przyszłości naruszyć mogą siłę podatkową ludności tutejszego kraju, i że dla tego okazuje się nieodzowna potrzeba jak największych oszczędzeń i ograniczeń w wydatkach w zakresie administracyj autonomicznych.

W przeszłoroczum sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego donieśliśmy, że do chwili zamknięcia rzeczzonego sprawozdania, Wydział krajowy nie otrzymał uwiadomienia o sankeyonowaniu uchwały Sejmu krajowego, upoważniającej Wydział krajowy do pozbycia w drodze sprzedaży realności u św.

Maryi Magdaleny we Lwowie pod l. 20³/₄, należącej do zakładowego majątku krajowego funduszu policyjnego.

Donieśliśmy także, że nie przypuszczając, ażeby tej uchwale odmówioną została Najwyższa sankcyja, Wydział krajowy prowadził rokowania z c. k. Nadprokuratorem Państwa we Lwowie o warunki kupna i porozumiał się w tej mierze tak, że zaraz po sankcyonowaniu uchwały sejmowej przystąpić może do spisania kontraktu.

Odezwą z dnia 22. września 1874 l. 7783|pr. zawiadomiło nas c. k. Prezydium Namiestnictwa, iż Jego ces. i król. Apost. Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 11 września 1874 r. najlaskawiej zatwierdzić powyżej powołaną uchwałę Sejmu krajowego, a wkrótce potem zawiadomiła nas także c. k. Nadprokuratora Państwa pismem z d. 27 października 1874. L. 2284, że Jego ces. i król. Apost. Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 16 października 1874. najlaskawiej zatwierdzić wnioszek c. k. Ministerstwa sprawiedliwości na zakupno rzeczzonej realności na dom karny dla kobiet, jakoteż, że c. k. Ministerstwo sprawiedliwości upoważniło c. k. Nadprokuratora Państwa rozporządzeniem z dnia 20 października 1874. L. 14367 do zawarcia kontraktu kupna, pod warunkami już umówionymi.

Wydział krajowy zawarł zatem dnia 26 listopada 1874 z c. k. Nadprokuratorem Państwa kontrakt kupna i sprzedaży o rzeczoną realność, pod warunkami wyszczególnionymi już w przeszłorocznem sprawozdaniu, i oddał tę realność, gdzie się dotąd mieścił zakład karny dla kobiet, na mocy dawniejszego kontraktu o najem — c. k. Rządowi na własność.

Pierwszą ratę, otrzymaną z ceny kupna w kwocie 24,000 złr., ulokowaliśmy na rzecz krajowego funduszu policyjnego, co do którego Sejm krajowy oświadczył uchwałą z dnia 14 października 1874. gotowość oddania dochodów tego funduszu, a ewentualnie samego funduszu w zawiadowanie Państwa, pod warunkami tą uchwałą określonymi.

Rzeczona uchwała została podaną w roku zeszłym do wiadomości Prezydium c. k. Namiestnictwa; Wydział krajowy nie otrzymał jednak do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania zawiadomienia o decyzji c. k. Rządu co do objęcia funduszu policyjnego w zawiadywanie Państwa. Wydział krajowy nie może więc obecnie przedłożyć Sejmowi krajowemu żadnych wniosków w tym przedmiocie.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 12 listopada 1874, udzielić najlaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi do ustawy zezwalającej gminie miasta Biały na pobór opłat od czynszów domowych.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 19 listopada 1874. udzielić najlaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi do ustawy, zezwalającej gminie miasta Mikulińce, powiatu Tarnopolskiego, na pobór w latach 1875 i 1876 dodatku, w wysokości siedmdziesięciu pięciu (75 ⁰/₁₀₀) procentów podatku konsumcyjnego od mięsa i wina.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 21 listopada 1874. zatwierdzić uchwałę Wysokiego Sejmu, upoważniającą Wydział krajowy do zaciągnięcia i podniesienia 6⁰/₁₀₀ pożyczki z galicyjskiej

Kasy Oszczędności w sumie 9000 złr. w. a., na hypotekę realności pod liczbą 937 $\frac{1}{4}$ we Lwowie położonej, własność funduszu krajowego stanowiącej, a na umieszczenie szkoły gospodarstwa lasowego przeznaczonej.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 5 grudnia 1874. udzielić najłaskawiej Najwyższej sankcyi, uchwalonym przez Wysoki Sejm projektem do ustaw, zezwalających dla pokrycia wydatków gminnych na pobór dodatku do wszystkich podatków bezpośrednich (bez nadzwyczajnego dodatku) następującym gminom:

powiatu *Bocheńskiego*:

gminie Popędzyna w r. 1875 w wysokości osmdziesiąt cztery (84) $\frac{0}{100}$

powiatu *Bobreckiego*:

gminie Podliski w r. 1874 i 1875 w wysokości sześćdziesiąt (60) $\frac{0}{100}$

powiatu *Kołomyjskiego*:

gminie Dobrowódka w r. 1874 w wysokości sześćdziesiąt jeden (61) $\frac{0}{100}$

„ „ „ 1875 „ sześćdziesiąt trzy (63) $\frac{0}{100}$

powiatu *Rzeszowskiego*:

gminie Czudec w r. 1875 w wysokości sześćdziesiąt i pięć (65) $\frac{0}{100}$

powiatu *Samborskiego*:

gminie Podmanasterek w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt i ośm (58) $\frac{0}{100}$

powiatu *Tłumackiego*:

gminie Komorówka w r. 1874 i 1875 w wysokości sześćdziesiąt i dwa (62) $\frac{0}{100}$

„ Pohonia w r. 1874 i 1875, w wysokości sześćdziesiąt (60) $\frac{0}{100}$

powiatu *Śniatyńskiego*:

gminie Mikulińce w r. 1875, w wysokości sześćdziesiąt pięć (65) $\frac{0}{100}$

„ Budyłowa w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt i ośm (58) $\frac{0}{100}$

powiatu *Kałuskiego*:

gminie Bania w r. 1875 w wysokości sześćdziesiąt sześć i pół (66 $\frac{1}{2}$) $\frac{0}{100}$

„ Dąbrowa w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt cztery (54) $\frac{0}{100}$

„ Jaworówka w r. 1875 w wysokości sześćdziesiąt trzy i pół (63 $\frac{1}{2}$) $\frac{0}{100}$

powiatu *Stanisławowskiego*:

gminie Jezupol w r. 1874 w wysokości siedmdziesiąt (70) $\frac{0}{100}$

„ Jezupol w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt i dziewięć (59) $\frac{0}{100}$

powiatu *Tarnowskiego*:

gminie Łubinka w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt pięć (55) $\frac{0}{100}$

„ Łęg ad Partyń w r. 1875 w wysokości sześćdziesiąt jeden (61) $\frac{0}{100}$

„ Tarnowiec w r. 1875 w wysokości pięćdziesiąt dziewięć (59) $\frac{0}{100}$

Jego ces. i król. Apostolska Mość, raczył Najwyższem postanowieniem z d. 9. grudnia 1874. udzielić najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez wysoki Sejm projektowi do ustawy o poręczeniu przez kraj pożyczki w kwo-

cie 100.000 złr. w. a., którą gmina miasta Gorlic na odbudowanie zniszczonych przez pożar części miasta zaciągnąć zamierza.

Jego cesarska i król. Apost. Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 21. grudnia 1874 udzielić Najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez wysoki Sejm projektowi do ustawy o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Jego ces. i król. Apost. Mość, raczył Najwyższem postanowieniem z d. 18. lutego b. r. udzielić najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez wysoki Sejm projektowi do ustawy zmieniającej postanowienia §. 98 ust. gm.

Jego ces. i król. Apost. Mość, raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 30 stycznia b. r. udzielić najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez wysoki Sejm projektowi do ustawy o ochronie zwierzyny.

Jego Ces. i Król. Apost. Mość, raczył najwyższem postanowieniem z dnia 18. lutego b. r. udzielić najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez wysoki Sejm projektowi do ustawy zezwalającej gminie m. Chrzanowa na pobór opłat od napojów do miasta wprowadzanych i tamże spotrzebowanych z tym jednak dodatkiem, że przypisanie tych należności za czas przed ogłoszeniem tej ustawy upłyniony, miejsca mieć nie może.

Najwyższem postanowieniem z dnia 2. lipca 1874. sankcyonowaną została ustawa o udzieleniu prawa do poboru opłaty kopytkowej gminie miasta Brzeżan.

Najwyższem postanowieniem z dnia 26. grudnia 1874. ustawa o udzieleniu Wydziałowi powiatowemu w Dolinie prawa do poboru trzech myt drogowych i mostowych na drodze Weldzisko-Węgierskiej; tudzież ustawy o udzieleniu prawa do poboru opłat mytniczych obszarom dworskim: w Wojniłowie i Dołpotowie powiatu Kałuskiego — mostowego na rzece Siwce; w Babinie powiatu Kałuskiego — przewozowego na rzece Łomnicy; — w Krasiczynie powiatu Przemyskiego — przewozowego na Sanie! — w Brzeźnicy powiatu Wadowickiego, wspólnie z obszarem dworskim w Czernichowie powiatu Krakowskiego — przewozowego na Wiśle w Pasiece.

Najwyższem postanowieniem z dnia 6. stycznia 1875 r. ustawy o udzieleniu prawa do poboru opłat mytniczych — gminie wspólnie z obszarem dworskim w Weldzirzu powiatu Dolińskiego - mostowego na rzece Świcy; obszarowi dworskiemu w Szczucinie powiatu Dąbrowskiego - przewozowego na Wiśle pod Łeką szczucińską.

Jego ces. i król. Apost. Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 15. listopada 1874 udzielić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi do ustawy względem zwrotu kosztów szupasowych wzmiankowanych w §§. 14. i 15. ustawy państwowej z dnia 27. lipca 1871 r. Nr. 88 Dz. ust. państwa.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z 6. stycznia 1875 r. najłaskawiej użyzyć Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi do ustawy o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich w szpitalach publicznych. Ustawa ta została ogłoszoną w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych z 15. stycznia 1875 r., rozdanym dnia 2. lutego b. r., zatem weszła w wykouanie z dniem 16. lutego 1875 r.

B. Niesankcyonowane.

Jego ces. i król. Apost. Mość nie raczył udzielić Najwyższej sankcyi następującym uchwałam wysokiego Sejmu :

Ustawie zmieniającej postanowienia §. 50. ust. gm., tudzież §. 29. ust. o repr. pow.;

Ustawie zmieniającej postanowienia §§. 50. i 51. ust. o repr. pow.

C. Zostające jeszcze w sankcyi.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy uwiadomienia o sankcyonowaniu następujących uchwał wysokiego Sejmu :

Uchwały zezwalającej gminie miasta Stanisławowa na pobór podwyższonych opłat gminnych od gorących napojów i od piwa;

Uchwały i odłączeniu miasta Biecza od przedmieść;

Ustawy wodnej;

Uchwały zezwalającej na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 30,000 złr. na hypotekę realności pod I 466³/₄ (szkoła weterynaryi).

Uchwały zezwalającej gminie m. Jarosławia na pobór podwyższonych opłat gminnych od piwa;

Ustawy o ustanowieniu urzędów pojednawczych;

Uchwały zezwalającej gminie Kiecznia na pobór wyższych dodatków do podatków;

Uchwały wysokiego Sejmu uznającej zakład chorych w Krakowskim szpitalu św. Łazarza i oddział syfilistycznych w Krakowskim szpitalu św. Du-cha za zakład krajowy.

III. Sprawy specjalnie przekazane.

Pożyczka krajowa
z r. 1873.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu dnia 13. października 1874. polecił wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby do zrealizowania reszty — ustawą z dnia 12. lutego 1873 dozwolonej pożyczki krajowej na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych nie przystępował.

Wydział krajowy ograniczył się zatem na emisji obligacyj nominalnej wartości 1,600.000 złr. celem uzyskania sumy 1,300.000 złr. zezwolonej art. II. powołanej ustawy na udzielanie pożyczek powiatom dotkniętym niedostatkiem.

Cały przebieg sprawy dotyczącej zaciągnięcia tej pożyczki przedstawił Wydział krajowy wysokiemu Sejmowi w zeszłorocznem sprawozdaniu, gdzie

zdał też sprawę o usiłowaniach swoich dla uzyskania uwolnienia pożyczki krajowej od opłat bezpośrednich i podatków.

W chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania dowiadujemy się z pism publicznych, że te usiłowania dopięły częściowo swego zamiaru, gdyż w Izbie posłów Rady państwa uchwalono projekt do ustawy uwalniającej od opłaty stempowej kupony rzeczzonej pożyczki bieżące do roku 1882. Upoważnienie Wydziału krajowego udzielania powiatom pożyczek z oznaczonego funduszu zgłosiło w myśl ustawy z dnia 17. kwietnia 1874. z końcem roku 1874go, *Alegat 3.* przedkładamy zatem Wysokiemu Sejmowi w załączeniu % wykaz wszystkich powiatów obdzielonych pożyczkami — z wyszczególnieniem sum pojedynczych pożyczek.

W przedmiocie poprawnego tłumaczenia Dziennika praw Państwa na język polski.

Odezwą z dnia 16. października 1874. l. 8448/pr. zawiadomiło c. k. Prezydium Namiestnictwa Wydział krajowy, iż udzieloną mu uchwałą wysokiego Sejmu z dnia 12. stycznia 1874. w sprawie poprawniejszego tłumaczenia dziennika praw Państwa na język polski, c. k. Prezydium przedłożyło Panu Ministrowi spraw wewnętrznych, który oznajmił reskryptem z dnia 9. października 1874 l. 12084, iż stosownie do powyższej uchwały zniósł się w tej sprawie z Akademią umiejętności w Krakowie i że Akademia ta objawiła gotowość, przez komisję ze swych członków złożyć oceniac polskie tłumaczenia obszerniejszych publikacyj dziennika ustaw państwa a względnie zajmować się ich korektą.

W sprawie petycji gminy Radymna o pozwolenie na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od napojów gorących.

Na posiedzeniu dnia 8. października 1874. wydał wysoki Sejm nad petycją gminy Radymna w sprawie zezwolenia na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od napojów spirytusowych następującej treści uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przyspieszył załatwienie odstąpionej mu w przeszłej Sesji sejmowej petycji gminy Radymno o pozwolenie na pobór dodatków do podatku konsumcyjnego od napojów propinacyjnych i słodzonych do gminy wprowadzonych.“

Wskutek powyższego polecenia wysokiego Sejmu, zavezwaliśmy reskryptem z dnia 13. listopada 1874 l. W. 20962 Wydział powiatowy w Jarosławiu, ażeby nam w tym przedmiocie jak najrychlej zdał sprawę, co jednak dotychczas nie nastąpiło.

Wydział krajowy nie jest zatem w położeniu załatwienia tej sprawy.

Załatwienie petycji księdza R. Piotrowskiego z Budyłowa.

Uchwałą z dnia 18. października 1874. wysoki Sejm przekazał petycję księdza R. Piotrowskiego radnego i parocha w Budyłowie w sprawie sprzeniewierzenia majątku gminnego przez naczelnika gminy Mikołaja Majdańskiego, Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Dopełniając tego polecenia przesłał Wydział krajowy rzeczoną petycję Wydziałowi powiatowemu w Śniatynie polecając przeprowadzenie ścisłego dochodzenia i według tegoż rezultatu wydanie odpowiedniego wyroku w myśl ustaw obowiązujących.

Wydział powiatowy przeprowadził w porozumieniu ze Starostwem dochodzenie dyscyplinarne, o zapadłem orzeczeniu jednak nie uwiadomił Wydziału krajowego przed zamknięciem niniejszego sprawozdania. Wydział krajowy czuwa atoli nad przebiegiem tej sprawy i zaważwał Wydział powiatowy, ażeby uwiadomił go o orzeczeniu przez się wydać się mającem.

Wniosek pośła Bauma o wcielenie do gmin ob-szarów dworskich płacą-cych mniej aniżeli 100 zł. w. a. podatku.

W skutek wniosku pośła Bauma odniesiono się do c. k. krajowej Dy-rekcyi Skarbu z prośbą o dostarczenie dat potrzebnych. Daty udzielone nie okazały się dostatecznymi, musiano zatem prosić o dalsze materiały staty-styczne, których c. k. Dyrekcya Skarbu dotąd nie nadesłała.

Wniosek pośła Barto-szewskiego o wynalezie-nie środków zaradzenia niedostatku.

Celem wykonania uchwały wysokiego Sejmu powziętej na wniosek po-sła Bartoszewskiego ułożyło biuro statystyczne kwestyonaarz do ankiety w sprawie zubożenia ludności wiejskiej i małomiejskiej i zestawilo materiały do ocenięcia stosunków tej ludności posłużyć mogące, które zawarte są w roz-maitych publikacyach urzędowych.

Po zamknięciu posiedzeń wysokiego Sejmu zwołaną zostanie aukieta do obrad w tej mierze na podstawie materiałow zebranych przez bióro sta-tystyczne.

Petycja księdza A. Le-wandowskiego kapelana szkoły gospodarstwa wiej-skiego w Dublanach o subwencję na wybudowania kaplicy w Dubla-nach.

Uchwałą z dnia 17. października 1874. przekazał wysoki Sejm petycję księdza A. Lewandowskiego, kapelana szkoły gospodarstwa wiejskiego w Du-blanach o subwencję na wybudowanie kaplicy tamże Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W załatwieniu powyższej petycyi wyasygnowaliśmy w powyższym celu uchwałą z dnia 3go listopada 1874 kwotę 500 złr. w. a. z funduszu kra-jowego.

Polecenie względem o-głoszenia drukiem prac Bióra statystycznego.

Na posiedzeniu dnia 16. października 1874 przy rozprawie nad rubryką II. budżetu funduszw krajowych uchwalil wysoki Sejm co następuje :

„Zważywszy, że bióro statystyczne w roku bieżącym nie ogłosiło innej pracy jak tylko broszurę: „Wybory do Rad powiatowych w r. 1874“, poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w roku następnym cały rezultat wszystkich prac bióra statystycznego drukiem ogłosił i takowy posłom rozesłał“.

Stosownie do tej uchwały przyspieszono ukończenie druku dalszej pracy bióra statystycznego pod tytułem: „Ziemska własność gmin w Galicyi, ich kapitały pieniężne i stan bierny“, i rozesłano je pp. Posłom, tudzież Wydzia-łom powiatowym.

Obecnie znajdują się w druku lub też bliskie są wykończenia następu-jące prace bióra statystycznego:

Skład reprezentacji gminnych w miastach i miasteczkach Galicji;
Porównanie wydatków krajowych Galicji z wydatkami takimiż innych krajów;

Sprzedaże przymusowe majątków ziemskich, a zwłaszcza realności włościańskich i małomiejskich w Galicji w ostatnich latach;

Materyały statystyczne odnoszące się do sprawy propinacyjnej i przemysłu szynkarskiego w Galicji;

Dalsze prace Bióra statystycznego są w toku, a skoro nadejdą brakujące materyały, zostaną wykończone i oddane do druku.

Staraniem Wydziału krajowego było także, ażeby przez rozsprzedaż publikacyj Bióra statystycznego po cenie ile możności niskiej zwiększyć pożytek prac biórowych a zarazem uzyskać częściowy zwrot kosztów druku. W tym celu wezwano Wydziały powiatowe do pośredniczenia w rozsprzedaży, czem takowe w znacznej części gorliwie się zajęły, tudzież oddano pewną ilość egzemplarzy w komis księgarski. Obrachunek dotąd nie mógł nastąpić wszakże przewidywać można, że z pierwszego wydania Wiadomości statystycznych z r. 1873 będzie po dziś dzień rozsprzedanych przynajmniej 200 egzemplarzy.

Na posiedzeniu z dnia 15. października 1874 wydał wysoki Sejm następującej treści uchwałę:

I. Wydział krajowy zbada sprawę nabycia przez gminę Kicznię z obszaru dóbr Łązka przestrzeni pierwotnej 120 morgów lasu i poczyni odpowiednie kroki, ażeby prawa gminy należycie ubezpieczonemi zostały.

II. Wydział krajowy opłaci kasie oszczędności w Nowym Sączu zalegającą jeszcze resztę należności zaciągniętej przez gminę Kicznię pożyczki w pierwotnej sumie 6000 złr. z pozostałości funduszu zapomogi z r. 1866 i ułoży taki plan umorzenia tej pożyczki gminie w powyższym celu udzielić się mającej, ażeby spłata tej pożyczki dla gminy jak najmniej uciążliwą była

III. Na zapłacenie powyższych rat pożyczki udzielić się mającej z funduszu zapomogi wraz z przypadającymi odsetkami zezwala się gminie Kiczni w r. 1875 na pobór 150°/_o dodatków do podatków bezpośrednich (bez nadzwyczajnego dodatku).

W wykonaniu tego wysokiego polecenia zajął się Wydział krajowy niezwłocznie gruntownem zbadaniem stanu rzeczy.

Z bliższego dochodzenia okazało się, że część lasu nabyta na własność przez gminę Kicznię nie wynosi 120stu morgów lasu, lecz tylko 89 morgów. W skutek tego widział się sprzedający zniewolonym dodać kupującej gminie drugą parcelę lasu w objętości 17stu morgów. Las ten jest wysokopienny i zawiera materyał budulcowy dla gminy nader pożądanym.

Rada gminna oświadczyła przeto, że przyjmuje ten drugi kawałek lasu w zamian za brakujących 31 morgów, ponieważ te dodane 17 morgów wyso-

kopiennego lasu zawierające materyał budulcowy przedstawiają wartość równającą się wartości 31 morgów takiego lasu, jaki sprzedający obowiązany był dodać na własność kupującej gminie.

Do spisania formalnego kontraktu kupna i sprzedaży rzeczonych parceli lasu, do utworzenia osobnego ciała tabularnego i do spłacenia pożyczki zaciągniętej przez gminę w kasie oszczędności z funduszu zapomogi nie mogło przyjść dotychczas z tego powodu, ponieważ nie zdołano dotychczas zebrać wszystkich dat i wyjaśnień, potrzebnych do przeprowadzenia tych czynności, przedewszystkiem zaś z tego powodu, ponieważ pomimo kilkakrotnych usilnych przedstawień nie mogliśmy do czasu zamknięcia niniejszego sprawozdania uzyskać zatwierdzenia uchwały wysokiego Sejmu zezwalającej gminie Kiczni na pobór 150⁰/₀ dodatków do podatków bezpośrednich.

Uchwała polecająca zbadanie projektu rządowego o ochronie ziemio-
płodów od gąsienic, chrząszczy i innych owadów.

Sprawę projektu rządowego o ochronie ziemio-
płodów od gąsienic, chrząszczy i innych owadów przedstawiamy wysokiemu Sejmowi w oddzielnem sprawozdaniu.

Petycja Towarzystwa gospodarczego lwowskiego w przedmiocie przymusowej komasacji gruntów.

Na posiedzeniu dnia 25 września 1874 r. uchwalił wysoki Sejm odstąpić petycę tę Wydziałowi krajowemu do urzędowania.

Mając wiadomość, iż jeszcze w r. 1870 zasięgało c. k. Namiestnictwo od Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie opinii w tej sprawie, na co jednak rzeczono Towarzystwo żadnej nie dało odpowiedzi, mniemaliśmy, że najstosowniej będzie podjąć rzecz tam, gdzie w roku 1870 ugrzęzła. Udaliśmy się przeto do Towarzystwa z uprzejmem wezwaniem o uwiadomienie nas, co w skutek wspomnianej odezwy c. k. Namiestnictwa zarządziło, niemniej, jakie jest jego zdanie o projekcie do ustawy w przedmiocie komasacji gruntów jeszcze w roku 1869 przez Ministerstwo rolnictwa, Towarzystwu do zaopiniowania udzielonej.

Towarzystwo gospodarskie uwiadomiło nas jednak, że sprawa ta jest przedmiotem oddzielnych obrad specjalnej komisji, nie uwiadomiło nas jednak dotąd o wyniku obrad tej komisji.

Petycja miasta Tarnowa o nadanie osobnego statutu dla miasta.

Uchwałą z dnia 1. października 1874 r. przekazał wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycę Rady gminnej miasta Tarnowa o nadanie osobnego statutu dla tego miasta.

Petycja ta treści ogólnikowej, bez wszelkiego uzasadnienia nie dawała nam podstawy do powzięcia jakiegokolwiek postanowienia w tym względzie, — zwróciliśmy ją przeto reskryptem z dnia 20. listopada 1874 r. l. 20029 za pośrednictwem Tarnowskiego Wydziału powiatowego Zwierzchności gminnej z wezwaniem, ażeby wyjaśniła, co Reprezentacya gminy przez otrzymanie osobnego statutu osiągnąć zamierza, jak niemniej wykazała potrzebę i stosowność zmian w urzędzeniu stosunków gminnych, które przez nadanie miastu osobnego statutu osiągnąć zamierza, a wyjaśnienia te przedłożyła za pośre-

dnictwem Wydziału powiatowego, od którego zażądaliśmy równocześnie, ażeby tę sprawę w razie ponowienia jej przez Radę gminną, przedstawił nam z wyzerpującem wyświeceniem ze swej strony i z opinią Rady powiatowej.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak żadnego podania w tej sprawie.

Wniosek p. Skrzyńskiego o utworzeniu biura górniczego przy Wydziale krajowym.

Na posiedzeniu dnia 6 października 1874 r. przekazał wysoki Sejm wniosek p. Skrzyńskiego i Towarzyszy o utworzeniu przy Wydziale krajowym biura górniczego, Wydziałowi krajowemu jako komisji.

Przedmiotem rzeczzonego wniosku było po zasięgnięciu opinii biegłych, zdanie wysokiemu Sejmowi sprawy o projekcie utworzenia przy Wydziale krajowym biura górniczego.

Sprawę tę przedstawiamy wysokiemu Sejmowi oddzielnem sprawozdaniem.

Polecenie względem zbadania projektu rządowego do ustawy względem podniesienia chowu bydła.

Sprawę uregulowania chowu bydła przedstawia Wydział krajowy wysokiemu Sejmowi osobnem sprawozdaniem.

W sprawie wniosku p. Erazma Wolańskiego o podniesieniu chowu koni.

Na posiedzeniu z dnia 7. października 1874 przekazał wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wniosek p. Erazma Wolańskiego o podniesieniu chowu koni. Wniosek ten domaga się od c. k. Rządu: 1) ustalenia pewnej zasady w chowie koni na pewien przeciąg czasu; 2) użycia na zakupno stadników funduszów uzyskanych z oszczędności w zarządzie stadnin; 3) przydzielenia pieniędzy uzyskanych z najmu i stanowienia ogierów krajowej komisji chowu koni, na zakupienie ogierów; 4) podniesienia liczby ogierów w kraju do liczby 500.

Wywiązując się z otrzymanego polecenia, Wydział krajowy zapytał odezwą z dnia 3. listopada 1874 l. 20.479 krajową komisję chowu koni i oba Towarzystwa gospodarskie o zdanie w tym przedmiocie.

Z odpowiedzią pospieszył najpierw komitet c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, który w piśmie swoim z dnia 9. listopada 1874 l. 1.507 oświadczył, że w zasadzie zgadza się na wszystkie wnioski p. Erazma Wolańskiego i zastosowanie takowych uważały za rzecz wielce pożyteczną dla kraju. Przewidując opór Rządu, komitet uznał za rzecz niezbędną, silne poparcie wniosków zapomocą dat i faktów, do czego koniecznem byłoby zwołanie ankiety złożonej z doświadczonych znawców.

Komitet Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie, podniósł sprzeczną w wnioskach p. Erazma Wolańskiego. W pierwszym ustępie bowiem wnioskodawca wymaga zreformowania chowu koni na nowych zasadach, a w następnych ustępach tylko ulepszenia dzisiejszego stanu rzeczy. Komitet domyśla się, że wnioskodawca w pierwszym ustępie miał na myśli postępowanie Rządu w Mecklenburgu, ale zapewne nie chcąc opinii swojej opierać na domysłach, wstrzymał się od objawienia stanowczego zdania o całym wniosku.

Komisya chowu koni nie dała Wydziałowi krajowemu odpowiedzi pomimo ponownego wezwania.

Nie znalazłszy w pismach obu Towarzystw gospodarskich dostatecznej podstawy do dalszych kroków w sprawie wniosku p. Erazma Wolańskiego, postanowił Wydział krajowy zwołać w tym celu osobną ankietę i reskryptem z dnia 11. stycznia 1875 l. 419 wezwał komitet galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego do wskazania fachowych osób, któreby do wzięcia udziału w ankiecie zaprosić wypadało. Tymczasem komitet galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego oznajmił Wydziałowi krajowemu w piśmie z dnia 19. stycznia 1875 l. 64, że ulegając słusznym żądaniom kilku członków Towarzystwa zwołał z własnej inicjatywy ankietę dla zbadania niektórych pytań przez hodowców i znawców podniesionych. Ankieta ta odbyła się 12. i 13. grudnia 1874 a wzięło w niej udział 31 delegatów z 14 oddziałów Towarzystwa. W myśl uchwały ankiety osobny komitet zajął się sformułowaniem powyższych postanowień, które przedłożył komitetowi Towarzystwa gospodarskiego w załączonym % sprawozdaniu celem dalszego załatwienia tej sprawy a w szczególności wy-stosowania memoriału do JEx. p. Ministra rolnictwa.

Alegat 4.

Komitet c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego, oświadcza w powyżej podanem piśmie, że ankieta przez niego zwołana, wyjaśniła główną treść wniosku p. E. Wolańskiego, a wobec jej uchwał zwoływanie nowej ankiety nie przyniosłoby sprawie wielkich korzyści.

Podzielając to zdanie Wydział krajowy w piśmie z dnia 9. lutego 1875 l. 2.872 oznajmił komitetowi, że odstępuje od zamiaru zwołania ankiety.

Petycja Piotra Cygi o uchwalenie ustawy ograniczającej wolność dzielenia gruntów włościańskich.

Na posiedzeniu z dnia 25. września 1874 wysoki Sejm powziął następującą uchwałę:

„Petycja Piotra Cygi przesyła się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, ażeby Wydziały powiatowe, które dotychczas nie nadesłały swych odpowiedzi na wystosowane w tym przedmiocie do nich przez Wydział krajowy zapytanie, ponownie o odpowiedź zawezwał i stosownie do tych odpowiedzi na przyszłej Sesijskiej sejmowej swe sprawozdanie złożył, to jest, aby się oświadczył albo negatywnie, albo projekt ustawy ograniczającej wolność dzielenia gruntów przedłożył“.

Wspomniane w tej uchwale zapytanie wystosował Wydział krajowy do Wydziałów powiatowych w skutek uchwały wysokiego Sejmu z dnia 14. stycznia 1874., którą przekazano mu wniosek p. Jędrzejewskiego, zawierający takie same żądanie, jak petycja Piotra Cygi. Zarządzenia wydane w skutek wniosku p. Jędrzejewskiego, przedstawił Wydział krajowy wysokiemu Sejmowi w przeszłorocznem sprawozdaniu z swoich czynności, i przedstawił przytem, że nie może przedłożyć projektu do ustawy ścieśniającej wolność dzielenia gruntów włościańskich, ponieważ projekt taki sprzeciwiałby się postanowieniom artykułu 6. ustawy zasadniczej z dnia 21. grudnia 1867. o ogólnych prawach obywateli Państwa, a w skutek tego nie mógłby otrzymać sankcyi monarszej.

Jakkolwiek stan tej sprawy nie zmienił się zasadniczo, jednakowoż Wydział krajowy, stosując się do otrzymanego polecenia, zawezwał reskryptami

z dnia 27. października 1874. L. 19643 i z dnia 16. stycznia 1875. L. 881 Wydziały powiatowe do przedłożenia sprawozdań, a to w tym celu, ażeby na tej podstawie przedstawić wysokiemu Sejmowi obraz stosunków sprowadzonych wolnością dzielenia gruntów, i ocenić jej wpływ na dobrobyt ludności wiejskiej. — Krótkość przerwy pomiędzy poprzednią a obecną Sesyą sejmową nie pozwoliła atoli Wydziałowi krajowemu zebrać wszystkich danych, potrzebnych do spełnienia tego zamiaru. W chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania, jeszcze około trzydziestu Wydziałów powiatowych nie przedłożyło zażądanych sprawozdań. Z dotychczas nadesłanych opinij jednak, skonstatować mogliśmy fakt, że co do użyteczności lub szkodliwości zaprowadzonej wolności dzielenia gruntów włościańskich, zdania w kraju są podzielone, jakoteż, iż z powodu łączenia tej sprawy z innymi kwestyami, a mianowicie: z kwestyą wznowienia przepisów karnych przeciw lichwie, z kwestyą komasacyi gruntów, z kwestyą zaprowadzenia ksiąg tabularnych dla gruntów włościańskich, nie objawiły się o niej zupełnie jasne pojęcia w sprawozdaniach, doszłych do Wydziału krajowego.

Petycyę Piotra Cygi i Wydziałów powiatowych w Jaśle i Brzesku o zaprowadzenie przymusu asekuracyjnego.

Na posiedzeniu z dnia 25. września 1874., powziął wysoki Sejm nad petycyą Piotra Cygi i Wydziałów powiatowych w Jaśle i Brzesku, o zaprowadzenie przymusu asekuracyjnego uchwałę następującej treści:

„Petycyę te odstępuje się Wydziałowi krajowemu, ażeby polecił wszystkim Wydziałom powiatowym, iżby przy każdej sposobności pouczyły lud o korzyściach i konieczności asekurowania swego dobytku“.

W wykonaniu powyższej uchwały wysokiego Sejmu wydaliśmy załączony *Alegat 5.* pod 5/. okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby, wskazując na smutne następstwa obojętności pod tym względem, starały się wszelkimi siłami przyswoić i rozpowszechnić przekonanie o konieczności tego środka zaradczego przeciw klęskom ogniowym.

Petycyę reprezentacyjną powiatowych: mieleckiej, kolbuszowskiej, tarnobrzesckiej i łańcuckiej w tym samym przedmiocie.

Powyższym okólnikiem załatwione zostały także petycyę Reprezentacyjną powiatowych: mieleckiej, kolbuszowskiej, tarnobrzesckiej i łańcuckiej, w tymże samym przedmiocie do wysokiego Sejmu wniesione, a uchwałą z dnia 6. października 1874. Wydziałowi krajowemu przekazane.

Uchwała udzielająca pogorzelncom Gorlickim wsparcie 2000 zł.

W wykonaniu uchwały wysokiego Sejmu, na posiedzeniu z dnia 6. października 1874. w tej sprawie powziętej, wyasygnował Wydział krajowy w kasie krajowej poleceniem z dnia 6. października 1874. L. 20186, kwotę 2000 złr. i przesłał ją na ręce Prezesa Rady powiatowej gorlickiej.

W przedmiocie niektórych petycyj, odstąpionych Wydziałowi krajowemu do załatwienia uchwałami wysokiego Sejmu z dnia 8., 16., 17. i 18. października 1874.

Petycyę wdów po nauczycielach Franciszki Dylińskiej i Katarzyny Szukowej, oraz nauczyciela szkoły ludowej Leona Antoniewicza o zasiłki, odstąpił Wydział krajowy Radzie szkolnej krajowej, jako dyspozytorce funduszu szkolnego. Toż samo odstąpiono Radzie szkolnej krajowej petycyę Wydziału powiatowego mieleckiego, zwierzchności gminnych w Kolbuszowie i Międzybrodziu lipnickim, oraz rad szkolnych miejscowych w Rożnowie i Bełzie o zasiłki na wystawienie budynków szkolnych.

Petycyę o dalszy zasiłek na restauracyę ikonostasu w Nawaryi, pozostał Wydział krajowy bez skutku, gdyż wedle relacji c. k. Konserwatora, została już restauracya w zupełności dokonana, a idzie jedynie o zbytek, do 900 zhr. w. a. kosztować mogące złożenia, których żadną miarą za konserwacyę zabytku poczytać nie można.

Prośbę księdza proboszcza r. gr. ze Stojaniec o zajęcie się restauracyą zabytków historycznych tamtejszej cerkwi, przesłano c. k. Konserwatorowi do zbadania i przedstawienia wniosków.

W przedmiocie subwencji dla szkół gimnastycznych.

Uchwałą z dnia 16. października z. r., polecił wysoki Sejm wstawić do budżetu funduszu krajowego kwotę 1000 zhr. w. a. dla szkół gimnastycznych we Lwowie i polecił Wydziałowi krajowemu, aby po zbadaniu szkoły gimnastycznej „Sokoła“ i szkoły gimnastycznej p. Edwarda Madejskiego, kwotą tą wedle uznania swego rozporządził.

Znieśliśmy się w tej mierze z Radą szkolną krajową, celem zasiągnięcia wiadomości, czy i o ile fundusz naukowy przychodzi w pomoc pomienionym zakładom, opłacając naukę gimnastyki, którą w nich uczniowie szkół średnich pobierają, a otrzymawszy wiadomość, że fundusz naukowy w równej mierze z nich użytkuje i jednakowe zasiłki im wypłaca, przyznaliśmy także obu zakładom, z tytułu udzielania gimnastyki młodzieży szkół średnich, w równej mierze po 250 zhr. w. a.

Drugą połowę subwencji t. j. kwotę 500 zhr. w. a. przyznaliśmy wyłącznie „Sokołowi“, a to naprzód z tego powodu, iż oprócz młodzieży szkół średnich, udziela jeszcze gimnastyki bezpłatnie znacznej liczbie uczniów szkół ludowych, a nadto, że jako stowarzyszenie, nie utrzymuje zakładu dla korzyści prywatnej, lecz dla wskazanego statutami celu jak najpowszechniejszego szerzenia zamiłowania do gimnastyki, co tem snadniej będzie mogło osiągnąć, jeśli, zyskawszy pomoc kraju, jak najmniej ofiar materyalnych wymagać będzie od stowarzyszonych.)

Subwencya dla Towarzystwa pedagogicznego na wydawnictwo czasopisma „Szkoly“.

W uchwale z dnia 17. października 1874 roku, polecił wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby wydawnictwu „Szkoly“ z funduszu roku 1874. wypłacić na rok 1874. kwotę 250 zhr. w. a., na rok zaś 1875. wyznaczył wysoki Sejm subwencyę w kwocie 500 zhr. w. a.)

Kwotę 250 złr. w. a. wypłaciliśmy zarządowi Towarzystwa pedagogicznego; wypłatę zaś subwencji za r. 1875. uczyniliśmy zawisłą od złożenia rachunków z wydawnictwa „Szkoły“.)

W sprawie reorganizacji
instytutu technicznego
w Krakowie.

Jak w zeszłorocznym sprawozdaniu tak i obecnie nie mamy nic stanowczego do domiesienia w sprawie przeobrażenia instytutu technicznego w Krakowie na szkołę budowniczo-inżynierską, tudzież szkołę mechaniki i górnictwa, wiadomo nam tylko z pisma c. k. Namiestnictwa z dnia 23. września 1874. do l. 7427, iż uchwałą wysokiego Sejmu krajowego przedłożono wysokiemu Ministerstwu wyznań i oświaty, dotąd jednakże nie nadeszła jeszcze odpowiedź.)

Subwencya dla szpitali
Sióstr Miłosierdzia.

Uchwałą z dnia 17. października 1874, przeznaczył wysoki Sejm tytułem subwencji dla szpitali Sióstr Miłosierdzia w Rozdole, Czerwonogrodzie i Bursztynie kwotę 1198 złr. w. a. — Co do rozdziału tej kwoty, otrzymał Wydział krajowy polecenie, porozumieć się z wizytatorką Sióstr Miłosierdzia. Po przeprowadzonej w tym względzie korespondencji rozdzieliliśmy subwencyę jak następuje: Zakłady w Rozdole i Czerwonogrodzie otrzymały po 400 złr. w. a., zakład zaś w Bursztynie kwotę 398 złr. w. a. — Z końcem roku oczekujemy, według dotychczasowej praktyki, sprawozdań i rachunków ze strony wyższpomnianych trzech szpitali.

W przedmiocie budowy
gmachu sejmowego.

W tej sprawie przedkładamy osobne sprawozdanie z wnioskiem o nabycie potrzebnego gruntu. Tu tylko nadmieniamy, iż w celu zwiedzenia gmachów parlamentarnych za granicą wydelegowaliśmy komisję złożoną z członka Wydziału krajowego p. Oktawa Pietruskiego i architektki p. Józefa Janowskiego, *Aleqat 6.* którzy z postrzeżeń swoich złożyli załączone tutaj sprawozdanie.

Petycja plebana z Nad-
wórny o zasilek pienię-
żny na pokrycie zgorza-
łego kościoła w Nadwórny.

Petycyę tę odstąpioną w skutek uchwały wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1874 r. Wydziałowi krajowemu do załatwienia uwzględniliśmy, udzielając z funduszu dyspozycyjnego na pokrycie zgorzałego kościoła dachem ogniotrwałym kwotę 500 złr. w. a. Komitet prowadzący budowę zobowiązaliśmy do przedłożenia rachunku, skoro robota około pokrycia kościoła dachem ogniotrwałym będzie ukończoną.

Petycja Emila Wislockie-
go o udzielenie mu sub-
wencji.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 17. października, przekazał wysoki Sejm petycyę p. Emila Wislockiego o subwencyę do możliwego uwzględnienia. Idąc za tą wskazówką zaasygnował Wydział krajowy petentowi kwotę 200 złr. w. a.

Petycja Towarzystwa
bursy gimnazjalnej w
Rzeszowie.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 17. października 1874, odstąpił wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Towarzystwa)

bursy gimnazjalnej w Rzeszowie o subwencję na budowę domu bursowego. Pragnąc przyjść w pomoc rozpoczętej budowie, udzielił Wydział krajowy na ten cel kwotę 500 złr. w. a. z funduszu dyspozycyjnego. Wypłata nastąpiła na ręce księdza Feliksa Dymnickiego, dyrektora bursy.)

Wydział krajowy uwzględnił:

Petycja Leonarda Wiśniewskiego o opuszczenie jednomiesięcznego czynszu.

a) petycję Leonarda Wiśniewskiego, dzierżawcy myt na drogach krajowych o opuszczenie jednomiesięcznego czynszu w każdorocznej należności dzierżawnej za 52 stacyj mytniczych, opuszczając na mocy otrzymanego szczegółowego upoważnienia dzierżawcy z zakontraktowanego na lat trzy czynszu dzierżawnego po 6835 złr. 19 1/2 ct. w. a. rocznie;

Petycja Wydziału powiatowego rudeńskiego o subwencję na budowę drogi z Komarna do Gródka.

b) petycję Wydziału powiatowego rudeńskiego o subwencję na budowę drogi z Komarna do Gródka, którą udzielając, Wydział krajowy zalecił Wydziałowi powiatowemu w Gródku dalszą budowę tej drogi w powiecie tamtejszym.

Petycja Wydziału powiatowego w Nisku o zwolnienie od zwrotu pożyczki 2000 zł.

Odmownie zaś załatwił Wydział krajowy petycję Wydziału powiatowego w Nisku o uwolnienie od zwrotu pożyczki w kwocie 2000 złr. w. a., otrzymanej z funduszu krajowego na budowę mostu pod Ulanowem

Petycja Rady powiatowej nowosądeckiej o most na Dunajcu pod Zbyszycami.

i petycję Rady powiatowej nowosądeckiej o połączenie dróg krajowych Tarnów-Sącz-Niedzickiej i Słotwina-Brzesko-Sądeckiej przez wybudowanie mostu na Dunajcu pod Zbyszycami i części drogi poza górą tamże.

Petycja Rady powiatowej nowosądeckiej o most na Dunajcu pod Gołkowicami.

Na petycję Rady powiatowej nowosądeckiej i gminy miasta Nowego Sącza o wybudowanie mostu na Dunajcu pod Gołkowicami, nie zaś w miejscu, w którym obecnie istnieje przewóz, t. j. w Kadczy, uchwalił był Wydział krajowy uwzględnić tę petycję, o ile proponowana zmiana nie pociągnie za sobą różnicy kosztu, kwotę 10 000 złr. w. a. przewyższającej, żądając zarazem deklaracji Rad powiatowych sądeckiej i limanowskiej co do pokrycia możliwej a nawet prawdopodobnej znaczniejszej jeszcze nadwyżki kosztów. Ze względu zaś na niedostateczne oświadczenia Rad powiatowych, zapewniające tytko 9000 złr. dodatku, prawdopodobnie niedostatecznego na urzeczywistnienie powyższego celu, oraz z uwagi na objawione zdanie Wydziału powiatowego limanowskiego, że most pod Kadczą przy pierwszym większym wylewie musiałby uleść zniszczeniu, zarządził Wydział krajowy przed powzięciem ostatecznego postanowienia jeszcze sporządzenie dokładnego projektu i kosztorysu na budowę mostu wraz z drogą dojazdową pod Gołkowicami dla ostatecznego zbadania sprawy i porównania wysokości kosztów ze spodziewanymi korzyściami.

Petycja gminy Radomyśla w przedmiocie zmiany kierunku nowej drogi powiatowej z Mielca na Radomyśl do Czarnej.

Petycję gminy Radomyśla w powiecie mieleckim przeciw uchwalonej przez Radę powiatową pilzneńską zmianie kierunku nowej drogi powiatowej z Mielca na Radomyśl do Czarnej w części przez powiat pilzneński budować się mającej, przekazał Wydział krajowy Wydziałom powiatowym pilzneńskiemu i mieleckiemu dla poprzedniego przedstawienia sprawy właściwym Radom powiatowym do zdecydowania po wzajemnem porozumieniu się.

Petycja gmin Międzybrodzie lipnickie i kubiernickie o odbudowanie mostu nad Sołą i części drogi powiatowej międzybrodzkiej.

Petycja gmin Międzybrodzie lipnickiego i kubiernickiego w powiecie bialskim o odbudowanie zniszczonego w roku 1872 mostu nad Sołą i części drogi powiatowej międzybrodzkiej, została załatwioną zarządzeniem Wydziału krajowego, którem uregulowany został zarząd tej drogi między Wydziałem powiatowym bialskim i żywieckim, tak, iż rozdział administracji na oba powiaty nastąpił i według doniesienia Wydziału powiatowego bialskiego z 11. listopada 1874, przystąpi tenże do zrestaurowania drogi i mostu z przyszłą wiosną.

W sprawie dotowania dróg gminnych.

Alegat 7.

W skutek uchwały wysokiego Sejmu, z 16. października 1874, normującej dotowanie dróg gminnych z funduszu krajowego, wydał Wydział krajowy załączony $\frac{1}{2}$ okólnik do Wydziałów powiatowych, określający bliżej warunki, pod jakimi w myśl §. 18. ust. drog. subwencya z funduszu krajowego dla dróg gminnych i powiatowych w przyszłości udzielaną będzie; i w myśl tego okólnika załatwił Wydział krajowy przekazane mu petycje w sprawie budowy niektórych dróg, przy pomocy subwencji z funduszu krajowego udzielić się mającej, a mianowicie:

Gminy miasta Jaworowa i tamtejszego Wydziału powiatowego o budowę drogi ze Sądowej Wiszni na Jaworów, Niemirów do Rawy;

Wydziału powiatowego Kolbuszowskiego, względem drogi z Rzeszowa na Głogów do Kolbuszowy;

Rady powiatowej śniatyńskiej, względem drogi z Ciężkowic do Kaśnej;

Gmin i właścicieli większych, powiatu tarnowskiego względem wykończenia drogi krajowej z Zakliczyna na Janowice, Łubinkę, Szczepanowice i Żgłobice do Tarnowa; wreszcie

Wydziału powiatowego czortkowskiego względem budowy mostów w Wygnance i Białej na drodze gminnej z Czortkowa do Budzanowa.

Petycje odstąpione c. k. Rządowi.

Następujące petycje odstąpił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu z poparciem:

petycję mieszkańców powiatu żółkiewskiego i rawskiego, o rekonstrukcję drogi rządowej ze Lwowa do Rawy prowadzącej;

petycję gmin Sidziny, Toporzysk i Bystry, powiatu myślenickiego o przywrócenie zaniechanej drogi publicznej z Sidziny do Podwilka w Węgrzech;

petycję Wydziału powiatowego staromiejskiego względem regulacji rzeki Strwiąża i petycję Rady powiatowej śniatyńskiej względem regulacji rzeki Prutu i Czeremoszu, co do której ostatniej jednak c. k. Namiestnictwo pismem

z 23. grudnia 1874 oznajmiło, iż sprawa ta była już wszechstronnie rozbie-
raną, lecz że przeszkody, dla których regulacja powyższych rzek w roku
1871 do skutku doprowadzoną być nie mogła, dotąd nie są usunięte.

O ileby zaś chodziło tylko o zabezpieczenie drogi Śniatyńsko-Kosowskiej
w Kniażu i Załuczu, oraz między Popielnikami a Rybnem, w tym względzie
w miarę uzyskanych funduszków, odnieść się mogą Wydziały powiatowe do
właściwych starostów w Śniatynie, w Kosowie i w Kołomyi, którzy na ten
wypadek stosownie otrzymali polecenia.

Sprawa utworzenia no-
wych trybunałów I. in-
stancji w zachodniej
Galicyi.

W tej nam uchwałą wys. Sejmu z 15 grudnia 1873 poleconej sprawie, wnosim
osobne sprawozdanie. Tu zaś nadmieniamy, iż Jego ces. i król. Apostolska
Mość, raczył Najwyższem postanowieniem z 2. grudnia 1874 przyzwolić na
utworzenie sądu obwodowego w Kołomyi, tudzież, iż p. Minister sprawiedli-
wości, zastrzegł sobie dalsze zarządzenia względem wprowadzenia w życie te-
goż trybunału.

Sprawa terytoryalnego
podziału kraju na staro-
stwa i sądy powiatowe.

W tej nam dawniejszemi uchwałami wysokiego Sejmu przekazanej spr-
awie, musimy donieść, iż c. k. Prezydium Namiestnictwa w odezwie swej z 10.
lutego 1875 wezwało nas w skutek reskryptu p. Ministra spraw wewnętrz-
nych z dnia 7. listopada 1874 do l. 4556, abyśmy sformułowane projekta co
do wszystkich zmian terytoryalnych przy sądach powiatowych, przedłożyli
wysokiemu Sejmowi w myśl §. 2, ustawy państwowej z 11. czerwca 1868, Nr.
59, dz. u. p., tudzież w myśl §. 19. l. 2. statutu krajowego dla zaopiniowa-
nia tej sprawy na najbliższej Sesyji sejmowej. Gdy zaś tak §. 19 statutu kra-
jowego, jak i również wyżpowołana ustawa państwowa, wskazują na to, iż
w tej sprawie winno nastąpić przedłożenie rządowe, odpowiedzieliśmy natych-
miast c. k. Prezydium Namiestnictwa, iż nie możemy zadosyć uczynić jego
wezwauiu, gdyż Wydział krajowy w myśl § 26. statutu krajowego, nie jest
powołanym ani też upoważnionym, ażeby w skutek inicjatywy p. Ministra
spraw wewnętrznych wnosił do wysokiego Sejmu przedłożenia rządowe. Wresz-
cie wyraziliśmy, iż nie przypuszczamy, ażeby ta ważna i nagła sprawa, której
załatwienia oczekuje już dawno ludność kraju całego, miała doznać z tego
względu jakiegokolwiek odwłoki, gdyż c. k. Prezydium Namiestnictwa, zawi-
domiło nas już kilkakrotnie, iż w tej sprawie nastąpić ma przedłożenie rzą-
dowe, do czego odwołując się, wzywamy o przedsięwzięcie kroków stosownych,
ażeby c. k. Rząd wniósł sam tę sprawę na najbliższej Sesyji sejmowej.

O środkach zapobieżenia
kradzieży koni.

W tej nam uchwałą wysokiego Sejmu z dnia 10. stycznia 1874. pole-
conej sprawie, nie przedstawiają akta nasze jeszcze dat dostatecznych, któreby
posłużyć mogły za podstawę uzasadnioną do właściwych wniosków, gdyż
zbierane przez nas materiały statystyczne są jeszcze niekompletne, i wyma-
gają uzupełnienia, o które się staramy.

Petycja Rady powiatowej kolbuszowskiej o podwyższenie cen podwodowych.

W skutek uchwały wys. Sejmu z 25. września 1874., odstąpiliśmy petycję Rady powiatowej kolbuszowskiej o podwyższenie cen podwodowych c. k. Prezydum Namiestnictwa, popierając tę sprawę usilnie w myśl dawniejszych naszych przedstawień z 1873. roku. C. k. Namiestnictwo zawiadomiło nas pod dniem 4. lutego 1875, iż Ministerstwo obrony krajowej zwróciło tę petycję z oznajmieniem, „że rządowy projekt ustawy o podwodach, będzie wzięty pod obradę Rady Państwa zaraz po traktowaniu konstytucyjnym ustawy o kwaterunkach wojskowych, którą c. k. Rząd proponuje Radzie Państwa w czasie najbliższym.“

Petycja Stefana Kosyka względem ukarania za bójstwa jego syna.

Wskutek uchwały wysokiego Sejmu z dnia 9. października 1874., odstąpiliśmy rzeczoną petycję pod dniem 21. października 1874. r., c. k. Sądowi krajowemu wyższemu we Lwowie do stosownego urzędowania.

Petycja p. Cygi o legalizację podpisów przy zapisach kompromisarskich

W tym przedmiocie wnosimy do wysokiego Sejmu osobne sprawozdanie.

X Petycja gminy Niepołomice o reformę prowadzenia ksiąg stanu cywilnego żydów.

Powyżwspomnianą petycję sejmową gminy Niepołomice, do której przyłączyły się następnie także same, a wniesione do nas petycje Rad powiatowych w Bochni, w Jasle, w Rzeszowie, w Pilźnie, w Kaluszu, w Myślenicach, w Brzozowie, w Mościskach, w Trembowli, w Przemyślanach, w Jaworowie, w Rohatynie, odstąpiliśmy pod dniem 9. grudnia 1874. do c. k. Prezydum Namiestnictwa z poparciem następującem:

Ponieważ ta sprawa stoi w ścisłym związku z tem, ażeby równouprawnienie żydów było złączonem z ich równym udziałem w ponoszeniu wszystkich obowiązków obywatelskich, a mianowicie także i służby wojskowej, wzywamy c. k. Prezydum Namiestnictwa, ażeby nietylko w myśl uchwały sejmowej z 22. grudnia 1873 poleciło podwładnym władzom politycznym jak najsurowsze nadzorowanie co do prowadzenia żydowskich ksiąg metrykalnych, lecz prócz tego wydało zarazem stosowne zarządzenia, ażeby wszyscy starostowie względem ciągłego kontrolowania tych metryk, niemniej co do wykrytych w tej mierze przestępstw, usterek i wadliwości, tudzież względem karania przestępców lub zupełnego odsunięcia takowych od dalszego prowadzenia metryk, utrzymywali jak najdokładniejszą ewidencję i odnośne wykazy przedkładali peryodycznie Namiestnictwu, w skutek czego zebrane w ten sposób daty statystyczne ponczyłyby niebawem dostatecznie, czyli jest potrzeba i jakich by środków użyć należało w tym celu, ażeby zapewnić żydowskim księgom metrykalnym zupełną wiarygodność, której faktycznie nie mają obecnie, gdyż według powszechnego uznania wszystkich władz tak krajowych jak i rządowych, nie zasługują teraz na żadne zaufanie, a to mimo tego, iż wyciągi z tych ksiąg metrykalnych mają według ustawy państwowej z 10. lipca 1868 Nr. 12 dz. u. p. zupełną moc publicznych dokumentów. Przy tej sposobności zapytywaliśmy oraz, jaki skutek odniosła rezolucya wysokiego Sejmu z dnia 22. grudnia 1873. w sprawie uchylania się izraelitów

od służby wojskowej, na co wszakże nie otrzymaliśmy dotąd żadnej odpowiedzi.

Petycje sejmowe o pomnożenie żandarmerji

Pod dniem 9. grudnia 1874 odstąpił Wydział krajowy z poparciem c. k. Prezydium Namiestnictwa petycje sejmowe :

- a) gminy Łąka o przyspieszenie zaprowadzenia tamże nowego posterunku żandarmeryjnego;
- b) obszaru dworskiego i gminy Dębowiec o ustanowienie tamże nowego posterunku żandarmerji.

Nie otrzymaliśmy w tym względzie żadnej dotąd odpowiedzi.

Petycje sejmowe o zmiany terytorjalnego podziału kraju na starostwa i sądy powiatowe.

Odstąpiliśmy c. k. Prezydium Namiestnictwa do załatwienia petycje sejmowe :

- a) gmin: Borki Dominikańskie, Borki Janowskie, Jaśniska i Rokitno o wyłączenie ze starostwa gródeckiego a przydzielenie do starostwa lwowskiego ;
- b) gmin: Chyrowa, Felsztyna, Nowegomiasta i innych przyległych, ażeby siedziba starostwa w Staremieście i siedziba sądu powiatowego w Starejsoli, do miasta Chyrowa przeniesione zostały.

Inne petycje sejmowe, odnoszące się do zmian przy sądach powiatowych, a zawierające w sobie prośby, któreśmy zupełnie uwzględnili w projekcie mieszanej komisji co do całego podziału kraju na sądy powiatowe, złożyliśmy jako już załatwione do aktów.

Petycje sejmowe o utworzenie nowych trybunałów I. instancji.

Petycje sejmowe rady powiatowej w Mielcu o utworzenie tamże trybunału I. instancji, tudzież Rady gminnej w Nowym Targu o ustanowienie tamże sądu kolegijskiego, załatwiliśmy w osobnem sprawozdaniu z wnioskiem o utworzenie nowych trybunałów w Galicyi zachodniej.

Sprawa budowy domu dla położnic.

Sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic, którą wysoki Sejm uchwałą z 14. października 1874. odroczył do następnej sesji, Wydział krajowy przedkłada osobnem sprawozdaniem.

Zakład dla umysłowych chorych na Kulparkowie:

- a) wykończenie istniejących już budowli i onychże urządzenie;
- b) przeniesienie tamże umysłowo chorych z szpitalu głównego;
- c) podjęcie sprawy nowych budowli i oraz projekta względem pomieszczenia administracji;
- d) podjęcie sprawy potrzebnej drogi z miasta do zakładu.

Przy współdziałaniu ankiety lekarsko-technicznej poddaliśmy ściślejszemu rozpoznaniu sprawę wewnętrznych urządzeń zakładu, między którymi zwróciliśmy szczególniejszą uwagę na sprawę ogrzewania i wentylacji kloak, wodociągów, pralni, kuchni i piekarni. Zamierzając równocześnie przyspieszyć przeniesienie umysłowo chorych z lwowskiego szpitala głównego do Kulparkowa, zarządziliśmy pospieszne wykończenie wszystkich odpowiednich robót, które umożliwią nasze usiłowania w tym względzie. Dzisiaj jesteśmy już w możności podać do wiadomości wysokiej Izby :

iż zupełne wykonanie istniejących budowli i onychże urządzenie, w przeciągu kilku miesięcy nastąpi;

iż najpierw jeden oddział umysłowo chorych w kwietniu, potem drugi w maju b. r. przeniesionym zostanie z szpitalu głównego do zakładu kulparkowskiego.

Po przeprowadzeniu pomienionych czynności, nie omieszkamy zdać sprawę wysokiemu Sejmowi. Nadto mamy zaszczyt przedstawić wysokiej Izbie, co następuje:

Prace przygotowawcze do wykonania nowych budowli, przyzwolonych uchwałą wysokiego Sejmu z 17. października 1874., są już na ukończeniu, plany i kosztorysy na rozszerzenie i zakończenie gmachu głównego po bokach obu pawilonów wraz z traktem dla furyatów, stosownie do przyjętych przez nas spostrzeżeń w sztuce biegłych, uzupełnia obecnie dyrekcya budowy i skoro nam je przedłoży, przystąpimy niezwłocznie do przeprowadzenia dotyczących robót.

Czynności wyższeokazane około zakładu kulparkowskiego, jak również za krótki odstęp czasu między ostatnią a zbliżającą się Sesyą sejmową, nie dozwalają nam w terminie przez wysoki Sejm oznaczonym, przedłożyć dokładnych projektów wraz z kosztorysami dla budynku administracyjnego.

W końcu mamy zaszczyt zapowiedzieć, iż osobnem sprawozdaniem podejmiemy projekt przeprowadzenia potrzebnej drogi dla rzeczzonego zakładu.

Sprawa emerytury Napoleona Jędrzejewskiego, byłego rządcy przy szpitalu krakowskim św. Łazarza.

Wydział krajowy przeniósł p. Napoleona Jędrzejewskiego w stan stałego spoczynku i równocześnie w myśl uchwały wysokiego Sejmu z 17. października 1874. zaasygnował na rok 1875. kwotę 1000 zhr. w. a., jako zaliczkę zwrotną na emeryturę p. Jędrzejewskiego, tudzież dożywotnią kwotę 600 zhr. w. a. tytułem przyznanego dodatku do wymierzyć się mającej emerytury. Ten sam wydatek wstawia się do budżetu na rok 1876 z powodu, iż dotąd nie doszły do skutku rokowania z c. k. Rządem względem wymierzenia emerytury p. Jędrzejewskiemu.

Polecenie względem przedłożenia Sejmowi projektu etatu służby lekarskiej i administracyjnej i statutów organicznych dla szpitali.

Polecenie wysokiego Sejmu z 7. października 1874 co do przedstawienia projektów etatów służby lekarskiej i administracyjnej dla zakładów krajowych dla chorych i dla położnic w Lwowie, tudzież dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie, wraz z projektami statutów organicznych dla tychże zakładów, Wydział krajowy przedkłada je osobnem sprawozdaniem.

Sprawa sporządzenia wykazów i rozrachowania majątku fundacyi św. Łazarza i św. Ducha i pełtyca gminy m. Krakowa w tym przedmiocie.

Uzuawszy na posiedzeniu dnia 14. października 1874. zakład chorych w Krakowskim szpitalu św. Łazarza, tudzież oddział syfilystycznych w szpitalu św. Ducha za zakład krajowy, wydał wysoki Sejm następującej treści uchwałę:

- a) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby jak najspieszniej sporządził wykaz dokładny majątku i fundacyj wszystkich oddziałów, składających szpitale św. Łazarza i św. Ducha, tak w celu odłączenia ma-

jątku zakładu podrzutków, jakoteż i w celu ścisłego dopełnienia przeznaczenia każdej z fundacyj, oraz, aby przeprowadził — gdzie potrzeba — rozrachowanie między oddziałami według zasad wskazanych w uchwale Sejmu z dnia 31. grudnia 1873.

b) Petycja Reprezentacji miasta Krakowa Nr. 347, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia według słuszności.

Uchwała Sejmu uznająca zakład chorych i oddział syfilitycznych za zakłady krajowe, została przedłożona na podstawie §. 20. ustęp 2) do Najwyższej sankcyi. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy uwiadomienia o sankcyonowaniu tej uchwały, co też podajemy we właściwym miejscu do wiadomości wysokiego Sejmu.

W sprawozdaniu swem, motywującym projekt do powyższych uchwał, zamieściła komisya administracyjna następujący ustęp:

„Co do majątku własnego rzeczonych szpitali krakowskich, mimo wykazów w roku przeszłym wysokiemu Sejmowi przedłożonych, stan funduszków do majątku tego należących nie jest dotąd w zupełnie jasnym przedstawiony światle przechodzi wszelką możność komisyi o funduszach tych dokładniejsze uczynić sobie wyobrażenie.“

W tych słowach łącznie z treścią uchwały wyżej pod a) przytoczonej dostrzegł Wydział krajowy polecenie względem ponownego gruntownego zbadania i ocenienia charakteru aktów fundacyjnych majątku powyższych szpitali. A ponieważ akta fundacyjne dotyczące się szpitala św. Łazarza, składają się z 132 osobnych zapisów, z których niektóre sięgają XIII wieku, ponieważ nadto wiele aktów wydanych do procesów sądowych nie zostało jeszcze zwróconych, a akta fundacyjne, dotyczące się szpitala św. Ducha, nie zostały dotychczas odszukane, zważywszy wreszcie, że zeszłoroczny Sejm obradował w jesieni, tegoroczny zaś zwołany z wiosną 1875, nie mógł Wydział krajowy w tym wyjątkowo krótkim czasie, dzielącym zeszłoroczną Sesyję sejmową od tegorocznej, spełnić w zupełności polecenia wysokiego Sejmu i wystąpić już w tym roku przed wysoką Izbą z gotowym projektem podziału rzeczonoego majątku, co jednak na Sesyji w roku 1876 niezawodnie nastąpi.

Z tych samych powodów, a nadto ponieważ uchwała Sejmu o uznanie zakładu chorych i oddziału syfilitycznych w krakowskich szpitalach za zakłady krajowe, nie otrzymała dotychczas sankcyi monarszej, nie mógł Wydział krajowy załatwić petycyi gminy miasta Krakowa do l. 347 o przyznanie 80 bezpłatnych łóżek w szpitalu św. Łazarza lub wydanie funduszków tegoż zakładu w zarząd miasta i uwolnienie gminy od zwrotu połowy kosztów leczenia ubogich chorych na mocy ustawy z dnia 19. listopada 1868 l. 29 dz. u. kr. od gminy żądanych.

Petycja Jezierskiego i Swobody, pisarzy lwow. szpitalu pow. o podwyższenie płacy i przyznanie im dodatku na pomieszkanie,

Uchwałą z 17. października 1874., wysoki Sejm odstąpił petycyę pisarzy lwowskiego szpitala powszechnego Eustachego Jezierskiego i Roberta Swobody o podwyższenie płacy i przyznanie im dodatku na mieszkanie, Wydziałowi

krajowemu do możliwego uwzględnienia, o ile się odnosi do przyszłości. Stosując się do powyższej uchwały, Wydział krajowy w projektowanym etacie służby szpitalnej, przedstawia posady pisarzy szpitalnych z płaca stosownie podwyższoną.

IV. Inne czynności Wydziału krajowego.

Petycja Piotra Cygi o użycie energicznych środków przeciw pisarzom pokątnym

Na posiedzeniu z dnia 24. września 1874 powziął wys. Sejm nad petycją Piotra Cygi w przedmiocie zarządzenia środków przeciw pisarzom pokątnym następującej treści uchwałę:

„Sejm wzywa wys. Rząd, aby wpłynął na Prezydya c. k. wyższych Sądów kraj. w Królestwie Galicyi, iżby ponownie zalecono Sądom 1szej instancji, aby pisarzy pokątnych energicznie śledziły i z całą surowością prawa karały“.

W skutek powyższego wezwania wysokiego Sejmu wydały Prezydya c. k. wyższych Sądów krajowych we Lwowie i Krakowie okólniki do wszystkich Sądów 1szej instancji, które w załączeniu pod 8 i 9 do wiadomości wys. Sejmu podajemy.

Wezwanie o pomnożenie w kraju liczby weterynarzy.

Na posiedzeniu z dnia 1. października 1874 powziął wys. Sejm rezolucję następującej treści:

„Wzywa się c. k. Rząd: 1) ażeby stosownie do postanowień §. 6. ustawy z dnia 30 kwietnia 1870 i ze względu na wykazaną niedostateczność dotychczasowych środków ochronnych przeciw zarazie bydłowej ustanowił w Królestwie Galicyi i Łodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem w jak najkrótszym czasie odpowiednią liczbę systemizowanych posad rządowych weterynarzy powiatowych; 2) aby w braku chwilowym dostatecznej ilości weterynarzy dla wszystkich powiatów, najsamprzód obsadzone były posady weterynarzy w powiatach wzdłuż granicy leżących od Krakowa ku Bukowinie“.

Według zawiadomienia c. k. Prezydum Namiestnictwa z dnia 5. lutego b. r. l. 384 została uchwała ta wys. Sejmu przedłożoną c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych; nie otrzymaliśmy jednak dotychczas uwiadomienia, co c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w tej sprawie postanowiło.

Wezwanie względem wyjednanania zmiany ustawy z 29. września 1868. o zarazie bydła.

Na uchwaloną przez wys. Sejm na posiedzeniu dnia 8. października 1874 rezolucję w sprawie wyjednanania zmiany ustawy z 29. września 1868 o zarazie bydła i skłonienia Rządu rosyjskiego o zaprowadzenie środków ostrożności przeciw zarazie, która to rezolucya c. k. Rządowi bezpośrednio z biura Sej-

mowego przesłaną została, nieadał c. k. Rząd dotychczas odpowiedzi pomimo wystosowanej w tej sprawie do Prezydium c. k. Namiestnictwa odezwy Wydziału krajowego z dnia 11. stycznia b. r. l. 125.

Wezwanie celem uchyle-
nia nadużyć co do uży-
wania broni myśliwskiej.

Na posiedzeniu dnia 15. października 1874, uchwalili wys. Sejm rezolucyę następującej treści:

„Wzywa się c. k. Rząd do ścisłego przestrzegania przepisów najwyższego patentu z d. 24. października 1854 r. normującego prawo noszenia i używania broni myśliwskiej, oraz do polecenia podwładnym mu organom, szczególnie żandarmeryi, ażeby z największą energią dopilnowały wykonania tych przepisów.

„Żeby pozwolenia do noszenia i używania broni myśliwskiej, wydawane były li tylko uprawnionym do polowania, oraz straży leśnej i łowieckiej.

„Żeby broń myśliwska, odbierana nieuprawnionym do noszenia tejeże, nie była sprzedawaną przez licytację jako broń, lecz łamana i dziurawiona sprzedawana była li jako stare żelazo“.

W skutek powyższego wezwania wys. Sejmu, wydało Prezydium c. k. Namiestnictwa rozporządzenie do wszystkich politycznych władz powiatowych, którego odpis przedkładamy w załączeniu pod 10/ do wiadomości wys. Sejmu.

Sprawa ułatwienia uży-
tku soli.

W sprawie zniesienia monopolu soli, zniżenia cen soli w ogóle, zaprowadzenia wyrobu soli bydłowej i dozwoleń gminom korzystania ze źródeł solnych, udawaliśmy się odezwą z dnia 25. stycznia 1875 l. 1653 ponownie do c. k. Prezydium Namiestnictwa, które w odpowiedzi swej odezwą z dnia 29. stycznia b. r. l. 697/pr. zawiadomiło nas, że dotycząca uchwała wys. Sejmu z dnia 28. listopada 1874 została z początkiem roku 1875 przedłożoną JF. panu Ministrowi skarbu do ocenienia, że jednak dotąd żadnego zawiadomienia o dalszych zarządzeniach w tej sprawie nie otrzymało.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania, nieotrzymał Wydział krajowy późniejszej wiadomości w tej sprawie.

W sprawie czuwania nad
osiągnięciem skutku u-
chwały względem zmie-
nienia wolno-celnego o-
kręgu w Brodach.

W sprawie tej udawał się Wydział krajowy odezwą z dnia 25. stycznia 1875 l. 1654 ponownie do c. k. Prezydium Namiestnictwa, które w odpowiedzi swej odezwą z dnia 29. stycznia b. r. l. 674/pr. oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że o wyniku rokowań w tym przedmiocie żadnego dotychczas nieotrzymało zawiadomienia od JF. pana Ministra spraw wewnętrznych.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie doszła w tej sprawie późniejsza wiadomość.

Sprawa 4% dodatku do podatku na rzecz fundusów szkolnych okręgowych.

Na posiedzeniu z dnia 8. października 1874 r. wysoki Sejm uchwalając przejście do porządku dziennego nad wnioskiem posła Hoszarda co do jaśniejszego określenia obowiązku powiatów względem fundusów szkolnych okręgowych, uznał zarazem przedstawione motywa wniosku komisji edukacyjnej, mianowicie, że na mocy ustawy z 2. maja 1873 ciąży na powiatach niewątpliwie obowiązek zasilania fundusów szkolnych okręgowych aż do wysokości 4% dodatków do podatków bezpośrednich, i że w razie niedopełnienia tego obowiązku przez powiat, musi nastąpić zarządzenie ściągnięcia należności w drodze przymusowej.

Odezwą z 11. stycznia b. r. do l. 13.846 c. k. Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, że odnośnie 4% dodatki na lata 1874 i 1875, tylko dwie reprezentacje powiatowe uchwały, że 19 reprezentacyj uchwaliło dodatki tylko na rok 1874, 9 tylko na r. 1875 a 44 ani na 1874 ani na 1875 rok nie uchwały.

Skutkiem tego wezwał Wydział krajowy wszystkie ociągające się Reprezentacje powiatowe do bezzwłocznego wstawienia w budżety powiatowe wyżej wymienionych dodatków, pod zagrożeniem konsekwencji wypływających z ustawy z dnia 17. czerwca 1874 r.

Z dniem 1. marca b. r. stan tej sprawy przedstawia się następująco:

21 powiatów nałożyło dobrowolnie 4% dodatek na rzecz fundusów szkolnych okręgowych na lata 1874 i 1875; 22 powiatów nałożyło tenże dodatek na r. 1875, a 5 tylko na r. 1874: co do 4 powiatów zażądano wyjaśnień lub opinii c. k. Rady szkolnej krajowej, a w 22 powiatach ujrzał się Wydział krajowy zmuszonym włożyć do budżetów powiatowych z urzędu tenże dodatek z powodu, że takowe albo stanowczo uchwalenia dodatku szkolnego odmówiły, albo na wezwanie Wydziału krajowego żadnej nie udzieliły odpowiedzi.

Przekazanie sprawy wykupna propinacyi specyjalnej komisji propinacyjnej

Chcąc podać możność komisji propinacyjnej dokładnego obeznania się z przedmiotem i przystąpienia natychmiast po otwarciu posiedzeń wys. Sejmu do sprawy wykupna propinacyi jej przekazanej, przesłał jej Wydział krajowy bezpośrednio po zamknięciu posiedzeń wys. Sejmu w r. 1874 do rąk przewodniczącego Wgo Piotra Grossa wszelkie akta tej sprawy tyczące się.

Utworzenie szkoły weterynaryj we Lwowie.

(W sprawie utworzenia szkoły weterynaryi we Lwowie przedstawia Wydział krajowy wys. Sejmowi przebieg sprawy i dalsze wnioski swe oddzielnym sprawozdaniem.)

Uchwała uwalniająca powiat Jasielski od zapłacenia kwoty 10,525 złr. skradzionej w tamtejszej kasie powiatowej.

W skutek uchwały wys. Sejmu z dnia 9go października 1874 uwalniającej powiat Jasielski od zapłacenia kwoty 10.525 złr. skradzionej w tamtejszej kasie powiatowej, wypłacono z funduszu krajowego raty zapadające na zaspokojenie tej kwoty i wstawiono w budżet funduszu krajowego na r. 1876 pokrycie dalszych rat na zaspokojenie tej pożyczki przypadających.

Szkola krajowa gospodarstwa lasowego.

(Otwarcie szkoły krajowej gospodarstwa lasowego, jej urządzenie i dalszy rozwój jest przedmiotem oddzielnego sprawozdania, które przedkładamy wys. Sejmowi z właściwymi wnioskami.)

Wykluczanie wniosków z pod obrad Rady powiatowej przez Prezesa Rady powiatowej.

Na skutek zażalenia członka Rady powiatowej w Ropczycach wniesionego do c. k. Namiestnictwa z powodu wykluczenia przez prezesa Rady powiatowej z pod obrad Rady powiatowej wniosków przez niego stawianych, a odnoszących się do kwestyi granic zakresu działania pomiędzy Radą powiatową a Wydziałem powiatowym, zapytało c. k. Prezydium Namiestnictwa Wydział krajowy o jego zdanie w myśl §. 41 ust. o repr. pow. udzielając mu zarazem w załączonej pod 11/. odezwie z dnia 30. stycznia 1875 L. 8855/pr. swe zapatrywanie w tej mierze. W odpowiedzi na tę odezwę oświadczył Wydział krajowy, że zgadza się w zupełności ze zdaniem c. k. Prezydium Namiestnictwa objawionem w tej odezwie.

Alegat 11.

W przedmiocie założenia drugiego gimnazjum we Lwowie z językiem wykładowym polskim.

(W ciągu ostatniej sesji podał J. E. hr. Namiestnik do wiadomości wysokiego Sejmu, że Najjaśniejszy Pan raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 29. września 1874 zezwolić na założenie drugiego gimnazjum z polskim językiem wykładowym we Lwowie.)

Między załącznikami podano w całej osnowie adres dziękczynny, który Wydział krajowy do Jego ces. i król. Apost. Mości wystosował.

W dalszym przebiegu tej sprawy zwrócił się Wydział krajowy pismem z dnia 3. listopada 1874 l. 21778 do Reprezentacyi miasta Lwowa i usiłował ją skłonić, ażeby przyjęła na się dostarczenie ubikacyj na rzeczzone gimnazjum i wymaganej przez rząd kwoty na przybory naukowe, a tem samem umożliwiła jak najrychlejsze ziszczenie woli Najjaśniejszego Pana. Chcąc zaś ulżyć gminie ciężarów, oświadczył się Wydział krajowy z gotowością ofiarować jej na cele pomienionego gimnazjum jednorazowy zasiłek w kwocie 3000 złr. w. a. z funduszków przez wysoki Sejm do dyspozycyi mu pozostawionych.

Gmina m. Lwowa nie powzięła jednak dotąd żadnych postanowień, skąd sprawa wprowadzenia gimnazjum w życie, pozostaje jeszcze w zakresie rokowań.)

Memoryał Wydziału krajowego o Radzie szkolnej krajowej.

(Wycieczki przeciwko Radzie szkolnej krajowej, zawarte w niektórych mowach, wypowiedzianych na posiedzeniach Izby posłów Rady państwa z d. 11. grudnia z. r., uchwalona przeciwko niej rezolucya i wykluwający się w dalszym toku zamiar ścieśnienia zakresu działania i zmiany składu tej tak pożądanej dla kraju instytucyi, spowodowały Wydział krajowy, że wypracował w sprawie tej szczegółowy memoriał 12/. skreślający historję powstania Rady szkolnej krajowej i pożyteczne dla kraju działanie tejże, odpierający wreszcie rzucone przeciw niej oskarżenia.)

(Rzeczony memoriał dołączono do prośby, wystosowanej w tej sprawie do Najjaśniejszego Pana, nadto przesłano go wszystkim pp. Ministrom, członkom obu Izb Rady państwa, niektórym władzom i reprezentacyom w kraju, oraz redakcyom wielu dzienników.)

W przedmiocie subwencji udzielonych wyższym szkołom żeńskim w Tarnowie, Rzeszowie, Stanisławowie, Wadowicach, Jarosławiu i Kołomyi.

(Uchwałą z dnia 16. października r. z. przyznał wys. Sejm wyższym szkołom żeńskim, utrzymywanym przez filie Towarzystwa pedagogicznego w Tarnowie, Rzeszowie, Stanisławowie, Wadowicach, Jarosławiu i Kołomyi subwencye z funduszu krajowego pod warunkiem, jeżeli będą miały zapewnione siły naukowe.

Na mocy tej uchwały zażądał Wydział krajowy od zarządów pomienionych szkół za pośrednictwem Wydziałów powiatowych nie tylko sprawozdań za rok ubiegły lecz nadto wykazów, z którychby można powziąć, o ile w b. roku szkolnym postawionemu przez wys. Sejm warunkowi stało się zadość.

Przesłane nam sprawozdania wykazały, że każda z wymienionych szkół ma siły nauczycielskie zapewnione i że zarządzenie Rady szkolnej krajowej, ograniczające wobec suplentów prawo udzielania nauki w prywatnych zakładach naukowych, nie wywarło na nie żadnego wpływu. Wszystkim przeto zaszyguowano pierwszą połowę przyznanej przez wys. Sejm subwencji, i oddano je pod względem użycia tej subwencji jak dotąd pod kontrolę odnośnych Wydziałów powiatowych.)

W przedmiocie Instytutu hr. Stanisława Skarbka w Drohowsku.

Wspomnieliśmy w ostatniem sprawozdaniu, iż ułożenie statutu organizacyjnego dla Instytutu Drohowskiego jest w toku.

Statut rzeczony przedłożyła nam istotnie Rada administracyjna na dniu 15 października r. z. — Stał się on bezzwłocznie przedmiotem obrad Wydziału krajowego i odezwą z dnia 22 października 1874 l. 20.819 przesłano stosownie do art. X. aktu fundacyi Stanisława hr. Skarbka i §. 39 instrukcyi z dnia 24 stycznia 1866 c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia.

Przesyłając statut wynurzył Wydział krajowy życzenie, ażeby c. k. Namiestnictwo ze względu na chwalebny zamiar wprowadzenia Instytutu w życie w ciągu lata roku bieżącego, zechciało rzeczonemu statutowi o ile możności jak najspieszniej udzielić swego zatwierdzenia

Sprawa jednakże doznała niejakiej zwłoki. Będący w mowie statut, oddany przez c. k. Namiestnictwo c. k. Prokuratorowi skarbu do zaopiniowania, zwrócony nam został w ostatnich dniach lutego b. r. z niektórymi uwagami c. k. Prokuratorowi, a następnie przesłany został na powrót Radzie administracyjnej fundacyi Stanisława hr. Skarbka do poczynienia zmian odpowiednich.

Okoliczność ta opóźnia wprawdzie dotkliwie otwarcie Instytutu, lecz zdaje się, iż nie powinno się udaremnić powziętego przez księcia kuratora i Radę administracyjną zamiaru, ażeby Instytut oddany już był w jesieni r. b. na użytek sierót i starców.

Teatr polski we Lwowie.

Stosunki teatru polskiego we Lwowie nie ustaliły się dotąd. Nie dozwoliły na to zmiany, zachodzące ciągle w składzie spółki, dzierżawiającej teatr. Ze spółki, której wypłacono połowę subwencji za rok 1874, wystąpił najprzód p. Stanisław Dobrzański, a w jego miejsce wstąpił p. Karol Hubert, później zaś wystąpił p. Emil Czyczkiewicz Konarski, a miejsce jego zajmuje obecnie p. Bolesław Ładnowski.

Opierając się na zdaniach komitetu artystycznego i swego delegata do działu ekonomicznego, wypłacił Wydział krajowy spółce z reszty subwencji za r. 1874. 2,000 złr. w. a. na dniu 13. listopada r. z., ostatecznie zaś 2,000 złr. w. a. na dniu 15. grudnia 1874, lecz równocześnie, a mianowicie pismem z dnia 22. grudnia r. z. do L. 23,923 wyłuszczył spółce obszernie pogląd swój na jej czynności, oraz na wartość i braki dawanych przedstawień, opierając się w tej mierze na sprawozdaniu komitetu artystycznego, i wezwał spółkę, aby w określonych szczegółowo kierunkach stosunki swe pod względem ekonomicznym uregulowała i większego starania w przedstawieniach scenicznych dokładała.

Z zasiłku na b. r. przez wysoki Sejm uchwalonego, nie jeszcze do tej pory teatrowi polskiemu nie wypłacono. Oczekujemy właśnie sprawozdań tak o stanie ekonomicznym spółki jak i o wartości sceny, od których wypłata subwencji i dalsze kroki względem teatru polskiego zależeć będą.

Fundacya Aleksandra hr. Stadnickiego.

Właściwy majątek fundacyi ś. p. Aleksandra hr. Stadnickiego służy dotychczas ustanowionym przez ś. p. fundatora dożywotnikom. Koszta zaś wydawnictwa rozpoczętego w skutek fundacyi, pokrywa dotąd wyznaczona przez wysoki Sejm subwencya z funduszu domestykalnego o rocznych 1,200 złr. a. w.

W styczniu r. b. oddany został do rąk publiczności tom V. wydawnictwa opracowany według tych samych zasad jak tomy poprzednie.

Zakład narodowy imienia Ossolińskich.

Według przedłożonego Wydziałowi krajowemu zamknięcia rachunków za r. 1873 wynosił majątek zakładu narodowego imienia Ossolińskich z końcem r. 1873 w nieruchomościach, zapisach, zbiorach i ruchomościach, tudzież w gotówce 479,449 złr. 87 ct., zaś w papierach wartościowych przechowywanych w kasie krajowej 149,100 złr.

Z ostatnich nie należą 96,000 złr. do funduszu bibliotecznego, lecz stanowią oddzielne fundusze mające swoje odrębne, jednak z istnieniem i przeznaczeniem zakładu Ossolińskich związane cele.

Ogólna suma dochodu z funduszów zakładowych, a mianowicie z dóbr i realności, z odsetek od zapisów i ze sprzedaży książek nakładowych wynosiła w roku 1873 w gotówce 21,589 złr. 57 cnt. zaś w efektach 3,341 złr. 65 cnt.

Wydatki zaś za płacę urzędników i sług, podatki, restauracje budynków w dobrach zakładowych i gmachu bibliotecznego, zakupna dla zakładu wreszcie inne koszta administracyjne wynosiły w tymże czasie w gotówce 18,379 złr. 59 cnt. zaś w efektach 141 złr. 65 cnt. Miał więc zakład Osso-

lińskich w r. 1873 nadwyżkę w dochodach funduszków zakładowych w gotówce 3,209 złr. 98 cnt., tudzież w efektach 3,200 złr.

W r. 1874 otrzymał Wydział krajowy doniesienia o nader złej gospodarce w dobrach należących do zakładu Ossolińskich, zostających w zawiadostwie kuratora ekonomicznego tegoż zakładu.

Doniesienia te wskazywały szczególnie na złą gospodarkę lasową, a przede wszystkim na wielkie zniszczenie lasów należących do dóbr Strzelce wielkie, położonych w powiecie Brzeskim, zatem oddalonych od głównego kompleksu dóbr zakładowych, który leży w powiecie Mieleckim.

Dochodzenia urzędowe sprawdziły, że lasy wspomniane zostały do tego stopnia zniszczone, iż okazała się nieodzowna konieczność zupełnego wykluczenia wszelkiego pospolitego użytkowania onych na lat 25 i oddania nadzoru, a nawet formalnej administracji onych w ręce fachowe.

Ustawy zakładu narodowego imienia Ossolińskich podają wprawdzie cały instytut pod nadzór deputacyi stauowej, w której prawa wstąpił Wydział krajowy, niepodają jednak specjalnych środków, którychby Wydział krajowy sam od siebie mógł użyć ku zapobieżeniu złemu.

W tym stanie rzeczy niepozostawało nic innego — jak tylko uciec się do środków, jakie wskazuje tak ogólnie obowiązująca ustawa lasowa jakoteż rozporządzenie c. k. Ministerstwa rolnictwa z 3. lipca 1873 r. L. 6953, a których zastosowanie przekazane jest c. k. władzom politycznym.

W skutek pisma wystosowanego w tej mierze do c. k. Namiestnictwa otrzymaliśmy zawiadomienie o zarządzonych zarazem krokach ku powstrzymaniu dalszego niszczenia lasów zakładowych.

Kurator ekonomiczny zakładu Ossolińskich uznany został winnym dezołacyi lasów w Strzelcach Wielkich i nałożono nań karę pieniężną; obowiązano obszar dworski pomienionych dóbr do sztucznego zadrzewienia 160 zdezołowanych morgów lasu w przeciągu lat pięciu; oddano lasy pod nadzór fachowego leśniczego, któremu polecono sporządzić prowizoryczny plan wyrębiania drzewa z tych lasów, wstrzymując na razie wszelki pobór drzewa, wreszcie nałożono na kuratora ekonomicznego obowiązek przeprowadzenia pomiaru i sporządzenia stałego planu gospodarki lasowej w przeciągu roku.

Podobne zarządzenia wydane zostały względem należących do dóbr zakładu Ossolińskich lasów w Jamach, Partyni, Piątkowcu w powiecie Mieleckim.

Wobec postanowień, szczególnie rozporządzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa z 3. lipca 1873 r. L. 6953, które dają możność ściślej kontroli nad gospodarką lasową, niemniej wobec sprężystości z jaką c. k. władze polityczne użyły środków wskazanych w ustawie lasowej i wspomnianem rozporządzeniu, spodziewać się należy, że gospodarka lasowa w dobrach zakładu Ossolińskich wejdzie odtąd na właściwe tory.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 16. października 1871 r. polecił wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu kontrolę nad instytucjami pobiera-

Kontrola nad instytucjami subwencyonowanymi z funduszu krajowego.

jącami subwencyę z funduszu krajowego i ściśle przestrzeganie, aby każda instytucya przedkładała Wydziałowi krajowemu sprawozdanie i rachunek.

Kontrolę tę wykonywaliśmy jak po inne lata i w tej mierze powołujemy się na sprawozdanie niniejsze, w którym staraliśmy się przy każdej ważniejszej instytucyi z osobna podać daty o jej rozwoju w ostatnich czasach.

Zmiany w składzie urzędników Wydziału krajowego.

W etacie urzędników przy Wydziale krajowym zaszły następujące zmiany :

Już w zeszłorocznem sprawozdaniu donieśliśmy, iż wakowała posada sekretarza opróżniona po zgonie sekretarza Antoniego Paszkowskiego.

W miesiącu sierpniu zgłosił się z prośbą o uwolnienie ze służby i wyznaczenie pensyi emerytalnej, pan January Skarzyński, dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego.

Prośbie tej nie mogliśmy odmówić przez wzgląd na przeszło czterdziecioletnią służbę petenta.

Pierwotnie mieliśmy zamiar rozpisać konkurs na posadę dyrektora kancelaryi, gdy jednak przez przeciąg kilku tygodni sekretarz dr. Antoni Grott okazał się zupełnie odpowiednim do kierownictwa oddziałem manipulacyjnym, nadaliśmy mu stosownie do jego życzenia posadę dyrektora kancelaryi, w skutek zaś tego zawakowały w oddziale conceptowym dwie posady sekretarzy.

Posady te nadaliśmy dotychczasowym naszym koncypistom Apolinaremu Kopertyńskiemu i Józefowi Michałczewskiemu, dwie posady koncypistów dotychczasowym adjunktom conceptowym p. drowi Bronisławowi Dulębie i drowi Bronisławowi Łozińskiemu, posady adjunktów dotychczasowym asystentom conceptowym Wilhelmowi Stadnickiemu i Tytusowi Zienkowiczowi (temu ostatniemu prowizorycznie z powodu braku obywatelstwa austriackiego), wreszcie zaś opróżnione przez to posady asystentów conceptowych nadaliśmy prowizorycznie Zygmunтови Ciepłowskiemu od lat kilku dyetaryuszowi conceptowemu przy Wydziale krajowym i doktorandowi praw Arturowi Wiktorowi, który poprzednio jako bezpłatny aplikant, pracował już w naszych biurach. P. Wiktorowi oznaczyliśmy czas prowizorycznej służby według ustawy na rok od złożenia przysięgi, p. Ciepłowskiemu tak samo z dodatkiem jednak, iż w ciągu tego czasu ma się wykazać z posiadania studyów przepisanych w ustanowie dla urzędników conceptowych.

W miesiącu grudniu 1874. utraciliśmy przez śmierć ś. p. Aleksandra Szaszewskiego jednego koncypistę z liczby sześciu etatowych, w skutek czego w poczet tychże wstąpił dotychczasowy nadetatowy koncypista Emil Ożwad, który, jak to wysokiemu Sejmowi wiadomo, płatny był z etatu kasowego. Dla wzmocnienia sił conceptowych, koniecznego wobec ciągłego wzrostu czynności pomnożyliśmy liczbę dotychczasowych dyetaryuszy conceptowych o jednego wynagradzając go z dotacyi nieobsadzonej posady adjunkta kasowego.

O oddziale technicznym zamieszczamy sprawozdanie w dziale spraw drogowych.

W oddziale rachunkowym zaszły następujące zmiany :

- 1) Przystąpiliśmy do obsadzenia posady zastępcy dyrektora oddziału rachunkowego, mianując nim adjunkta p. Mieczysława Chrzanowskiego.
- 2) Opróżnioną w skutek tego awansu posadę adjunkta nadaliśmy dotychczasowemu asystentowi p. Antoniemu Niedzielskiemu, na posadę zaś asystenta powołaliśmy p. Teodora Szajnoka, dyetaryusza w oddziale rachunkowym, któremu wysoki Sejm w uchwale z dnia 25. września 1874 udzielił *veniam actatis*.

W oddziale kasowym nie zaszła żadna zmiana od czasu ostatniego sprawozdania, w oddziale manipulacyjnym wreszcie mamy do zanotowania tylko zmianę, o której już powyżej wspomnieliśmy, iż w miejsce p. Januarego Skarzyńskiego zamianowaliśmy dyrektorem p. dra Antoniego Grotta, sekretarza przy Wydziale krajowym.

Subwencya dla teatru ruskiego zostającego pod zarządem kasyna ruskiego „Besidy“.

Mając sprawozdanie o odpowiedniej działalności i rozwoju teatru ruskiego, zostającego pod zarządem kasyna ruskiego „Besidy“, a to tak ze strony „Besidy“ jak i komitetu powołanego przez Wydział krajowy do czuwania nad instytucją teatru ruskiego, wypłaciliśmy w r. 1874 na ręce „Besidy“ resztę subwencji z r. 1873 i połowę subwencji za rok 1874. Wypłata reszty subwencji z r. 1874 nastąpi niebawem, mamy już bowiem w ręku sprawozdania o dalszych kolejach teatru ruskiego po koniec 1874 roku. Przedstawienia odbywają się na prowincyi, gdyż dawanie przedstawień we Lwowie napotyka wciąż na przeszkody w wynajęciu sali „w Ruskim Narodnim Domu“.

Subwencya dla teatru krakowskiego.

Dyrekcya teatru polskiego w Krakowie złożyła w miesiącu wrześniu 1874 roku sprawozdanie za czas od 1. października 1873 po dzień 15. września 1874 r. i wyciąg ze swych rachunków z tegoż peryodu czasu.

Ponieważ sprawozdanie to nie rzuciło dostatecznego światła na rozwój instytucyi i jej gospodarstwa finansowego, przeto na przyszłość zażądaliśmy sprawozdania więcej szczegółowego, co też dyrekcya czynić przyobiecwała.

Połowę z subwencji przyznanej na rok bieżący wypłaciliśmy w miesiącu styczniu.

Pożyczka 6,000 zlr. dla księgarza p. Karola Wilda.

Uchwałą z dnia 15. stycznia 1874 zezwolił wysoki Sejm na 5% pożyczkę dla księgarza p. Karola Wilda. O wypłacie jej donieśliśmy w sprawozdaniu zeszłorocznem, obecnie zaś podajemy do wiadomości wysokiego Sejmu, iż pierwsza rata zwrotu nastąpiła w należyтым terminie.

Subwencya dla Towarzystwa Proświty.

Wydział Towarzystwa Proświty przedłożył w miesiącu wrześniu 1874 r. wyczerpujące sprawozdanie z działalności Towarzystwa w pierwszym półroczu ubiegłego roku, dla tego zarządziliśmy wypłatę drugiej raty z zeszłorocznej subwencji.

Uchwałą z dnia 17. października 1874. przyznał wys. Sejm Towarzystwu Proświty kwotę 2000 zlr., z tem jednak zastrzeżeniem, by użyto ich na wy-

dawnictwo gimnazjalnych książek szkolnych. O tem przeznaczeniu subwencji zawiadomiliśmy Wydział Towarzystwa. Najświeższe sprawozdanie Wydziału z działalności Towarzystwa, rozwiniętej w drugim półroczu r. 1874., świadczy iż Towarzystwo zastosowało się do objawionej woli wykazując rozpoczęcie druku kilku książek dla użytku w klasach niższego gimnazjum i przygotowanie materiałów do wydania kilka innych dzieł szkolnych, z których jedno dla użytku wyższego gimnazjum.

Bezprocentowa pożyczka dla pp. Kanoniczek Św. Ducha w Krakowie.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 17. października 1874, udzielił wys. Sejm, Zgromadzeniu pp. kanoniczek św. Ducha w Krakowie pięcio-procentową pożyczkę w kwocie 5000 złr., zwrotną w dziesięciu latach, z tem jednak dla Wydziału krajowego zastrzeżeniem, aby się postarał o dostateczne bezpieczeństwo.

Stosownie do tego polecenia, zażądaliśmy od Zgromadzenia pp. Kanoniczek przedstawienia stanu swego majątku. Stan majątku jest nam obecnie już wiadomy. Zgromadzenie ofiarowało nam bezpieczeństwo hipoteczne na realnościach klasztornych, położonych pod l. 382 i 383 w Krakowie, gdy zaś bezpieczeństwo to okazuje się wystarczającym, przeto po zainstalowaniu skryptu dłużnego wypłacie pożyczki nie będzie już nic stało na przeszkodzie, zwłaszcza, że Zgromadzenie uzyskało już pozwolenie do zaciągnięcia pożyczki ze strony konsystorza biskupiego, i c. k. Władzy politycznej.

Zmiany w składzie reprezentacji krajowej.

Posłowie wybrani w miejsce tych, o których rezygnacyi donieśliśmy w sprawozdaniu zeszłorocznem, zasiedli już w gronie poselskiem, wybory ich sprawdzone, więc nazwiska ich nie wymieniamy, donosimy tylko o dalszych zmianach, w skutek śmierci ś. p. Kajetana de Hasso Agopsowicza, zawakowało krzesło poselskie z okręgu wyborczego większych posiadłości b. obwodu kołomyjskiego, wskutek zaś rezygnacyi p. Ludwika Skrzyńskiego, krzesło poselskie z okręgu wyborczego większych posiadłości b. obwodu sanockiego.

W chwili zamknięcia sprawozdania, otrzymaliśmy wiadomość, iż wybory uzupełniające w obu powyższych okręgach, rozpisano na 6. Kwietnia b. r.

Wydział krajowy.

W składzie Wydziału krajowego zaszła zmiana, iż w miejsce p. Cezarego Hallera, który złożył swój urząd członka Wydziału krajowego, objął stałe kierownictwo Dep. V. (Spraw szpitalnych) p. Maciej Zenon Serwatowski, dawniej zastępca, obecnie członek Wydziału krajowego.

W czasie nieobecności członków Wydziału krajowego, p. Oktawa Pietruskiego, który w towarzystwie architektki p. Janowskiego, studyował budowę i urządzenie gmachów parlamentarnych za granicą, jakoteż p. Franciszka Smolki, który za dwoma zawodami, jako członek Rady państwa, brał udział w jej obradach, zastępowali ich właściwi zastępcy: pp. Waleryan Podlewski, i Julian Szemelowski.

Pogląd na czynności Rady szkolnej krajowej.

Krótki, bo zaledwie kilkomiesięczny ustęp czasu, który nas dzieli od ostatniego sprawozdania, nie nastęrcza obfitego materiału do niniejszego poglądu; trudne bowiem iść krok w krok za zwykłemi czynnościami, które są wpływem prawidłowej administracyi, faktów zaś, mających znaczenie donioślejsze, zasadnicze, nie mogło się uagromadzić wiele w tak krótkim przeciągu czasu.

Oprócz szkoły realnej w Stanisławowie, która otwartą została w d. 1go września 1874 i drugiego gimnazjum polskiego we Lwowie, którego otwarcie zależnem jest jeszcze od ukończenia rokowań z gminą, nie przybyła w tym czasie żadna szkoła średnia. W zakładach rozszerzających się stopniowo, otwarto w d. 1. września 1874 nowe klasy i tak: w gimnazjum w Kołomyi klasę 5mą w szkole realnej w Stryju klasę 5tą, w gimnazjum złoczowskiem klasę 2gą. W gimnazjum akademickiem we Lwowie zaprowadzone w myśl ustawy krajowej z d. 31. maja 1874 język ruski jako wykładowy w klasie 5tej z początkiem roku szkolnego 18.4/5.

Środki podjęte przez Radę szkolną celem uzyskanie większej liczby sił egzaminowanych dla szkół średnich, okazały się bardzo skutecznemi. Liczba suplentów nie mających egzaminu nauczycielskiego zmniejszyła się ostatniemi czasy do tego stopnia, że na 7 posad, które w tej chwili w szkołach średnich są opróżnione jest 34 suplentów, posiadających kwalifikacyę nauczycielską.

W gimnazyalnym planie nauki zaszła ta zmiana od b. półrocza szkolnego, iż w klasie 6tej dodano jeszcze jedną godzinę językowi niemieckiemu.

W celu uzyskania odpowiedniej ilości dobrze przysposobionych nauczycieli dla tego języka przedłożono ponownie c. k. Ministerstwu wniosek, ażeby dla języka niemieckiego i drugiego innego języka lub historii, ustanowiło odrębną grupę egzaminową, kwalifikującą do gimnazjów.

Liczba książek szkolnych w języku polskim i ruskim, dozwolonych do użytku szkolnego pomnaża się z każdą chwilą. Do najnowszych, które albo już prasę opuściły, albo są w toku wydania, zaliczamy: zoologię dla klas wyższych Dr. Nowickiego, przekład botaniki G. Billa, dokonany przez M. Łomnickiego, geometrya wykreślana przez dr. D. Wierzbickiego, przekład chemii Roskoiego i gramatykę łacińską Z. Samolewicza.

W zakresie szkół ludowych postępuje nieprzerwanie praca reorganizacyjna w myśl ustaw z dnia 3go maja 1873. Do końca stycznia 1875 wydała Rada szkolna 1250 orzeczeń organizacyjnych. Zbyteczny pospiech w reorganizowaniu szkół dalszych, zwłaszcza małych szkółek wiejskich, nie jest w tej chwili pożądanym, gdyż liczba nauczycieli, należycie uzdolnionych, aczkolwiek znacznie się wzмага, nie dorównywa jeszcze potrzebie, a znaczne obarczenie gmin i funduszu krajowego w interesie szkół, w których sama nauka nie może być przez użycie lepszych sił nauczycielskich ulepszoną, nie wydaje się pożytecznem.

W ślad za orzeczeniami reorganizacyjnemi dąży Rada szkolna wszelkimi środkami do odpowiedniego przekształcenia istniejących i uzyskania no-

wych a odpowiednich budynków szkolnych. W tym celu udziela gminom subwencji z przeznaczonych na to funduszków.

Ostatnie sprawozdanie wymienia cały szereg gmin, zasiłkami na budowę szkół obdarzonych. W tych kilku miesiącach które od tego czasu upłynęły udzieliła także Rada szkolna niemało podobnych zasiłków. I tak otrzymały gminy: Gorlice 2000 złr., Lisko, Sanok i Leżajsk po 1500 złr., Myślenice, Brzesko, Wieliczka, Radomyśl, Kopeczyńce i Przeworsk po 1000 złr. Kolbuszowa 800 złr.; Janów 700 złr.; Jodłów 600 złr.; Bukaczowce, Pruchnik, Przemyślany, Rozkochów, Nowosielice, Gniewosz i Piekary po 500 złr.; Paportno i Czarnokońce wielkie po 400 złr.; Nowe miasto, Nikłowice, Uście ruskie, Wadowice górne, Siedliska, Międzyrzecze, Żurawno, Lipica dolna, Korzenica, Bucniów, Bukaczowce, Dobcza, Jabłonów, Kozina, Bajkowce, Czystylów, Kurzany, Podwysokie i Dereniówka po 300 złr.; Ohładów, Solina, Polańczyk, Bibice, Ropica polska, Dulcza mała, Matkowice, Chrzastów, Kaszyce i Dąbrowica po 200 złr.; Rudenka 120 złr.; Majdan 100 złr. i inne pomniejszych.

Ogólny w całej monarchii brak nauczycieli należycie uzdolnionych daje się uczuwać i w Galicyi. Wiele też starań Rady szkolnej krajowej zmierza ku temu, ażeby brakowi temu zaradzić.

Zwrócono najprzód uwagę na seminarya nauczycielskie. Jakkolwiek liczba uczniów pomuaza się w tych zakładach, nie odbywa się to przecież (zwłaszcza w seminariach męskich) w tym stopniu, w jakim przyrost zdolnych sił nauczycielskich byłby pożądanym. Okazała się potrzeba urządzenia klas przygotowawczych, ażeby przez dobieranie uczniów młodszych wiekiem przysposabiać sobie większą liczbę uczniów dla klas właściwych. Udano się więc do c. k. Ministerstwa i za przyzwoleniem tegoż otwarto przy seminariach męskich kursa przygotowawcze. Obecnie liczą już te kursa około 100 uczniów i przyczynią się niezawodnie do znacznego podniesienia frekwencji w seminariach.

Innym środkiem, mającym na celu pomnożenia liczby nauczycieli jest dopuszczanie prywatystów do egzaminów kwalifikacyjnych, z pominięciem wymagania, ażeby poprzednio w seminariach odbyli nauki.

Wyjątkowe upoważnienie udzielane w tej mierze komisjom egzaminacyjnym, przedłużył p. Minister Wyznań i Oświecenia na wniosek Rady szkolnej do końca roku szkolnego 1878. Jeżeli z prawa tego korzystać będą niekwalifikowani dotąd nauczyciele i inne prywatne osoby w ten sposób jak dotąd (w lutym naprzykład b. r. zdawało egzamin przed Lwowską komisją egzaminacyjną około 90 kandydatów i kandydatek) liczba nauczycieli i nauczycielek należycie uzdolnionych wzrastać będzie bardzo znacznie.

Nowy regulamin dla szkół ludowych i plany nauk, ułożone z uwzględnieniem planów, przez c. k. Ministerstwo, rozporządzeniem z d. 18. maja 1874 l. 6549 wydanych, zostały już ostatecznie przez Radę szkolną krajową uchwalone i będą mogły z przyszłym rokiem szkolnym do szkół zreorganizowanych być zastosowane. Plan nauk w seminariach nauczycielskich uległ także niejakiem zmianom, a to w myśl rozporządzenia p. Ministra Wyznań i Oświecenia z d.

2. września 1874 l. 11.608, wydanego na podstawie wniosków Rady szkolnej. Połączone z seminaryjami szkółki ćwiczeń, zostały od 1. września 1874 do klas 4 rozszerzone.

Praca nad rozszerzeniem ogródków Froeblovskich, rozpoczęta wysłaniem na koszt skarbu państwa czterech nauczycielek do zakładu Hoerfartera w Kufstein, postępuje dalej. Nauczycielki rzezone odbyły z pomyślnym bardzo skutkiem kurs w zakładzie ks. Hoerfartera i zostały obecnie przy seminariach żeńskich we Lwowie, Krakowie i Przemyślu, tudzież przy ochronce w Tarnowie pomieszczone, gdzie nietylko przewodniczą należycie urządzonym ogródkom lecz również rozszerzają znajomość wychowywania drobnej dziatwy systemem Froebła.

Biblioteczki szkolne okręgowe i miejscowe zasila Rada szkolna bezustannie pożytecznymi dziełkami i przyborami. W ostatnich czasach zarządziła sporządzenie trzystu kompletów najważniejszych okazów miar i wag metrycznych i niebawem rozeszli je do bezpłatnego rozdzielania pomiędzy szkoły ludowe.

Sprawę przeniesienia wydawnictwa książek polskich dla szkół ludowych z Wiednia do kraju, poruszyła ponownie Rada szkolna w c. k. Ministerstwie. Zmiana ta z bardzo wielu względów pożądana, musi jednak napotykać na niemałe w Wiedniu trudności, skoro i ten krok, jak i kilka poprzednich pozostaje dotąd bez skutku.

Terytoryalnego podziału kraju na nowe okręgi szkolne w myśl ustawy z d. 25. czerwca 1873 nie można było jeszcze przeprowadzić, a to z powodu, że c. k. Ministerstwo nie użyczyło dotąd Radzie szkolniej kredytu na odpowiednie pomnożenie liczby c. k. inspektorów okręgowych i należyte udotowanie ich posad.

W sprawie mostu granicznego na Dunaju pod Niedzicą.

Jak już w zeszłorocznym sprawozdaniu wys. Sejmowi zdaliśmy relacyę zgodziło się król. węgierskie Ministeryum na propozycyę Wydziału krajowego względem wydelegowania komisji złożonej z delegatów węgierskich i galicyjskich w celu ostatecznego załatwienia kwestyi wspólności nowo wybudowanego mostu granicznego na Dunajcu w Niedzicy.

Do komisji tej odbytej 26. sierpnia 1874 na zamku w Niedzicy wydelegował Wydział krajowy ze swej strony Wnego Szalaja właściciela Szczawnicy, oraz dodanego mu urzędnika. Ze strony węgierskiej wydelegowani zostali od komitetu spiskiego Wni Michał Lanyi i Tomasz Cornidesz wraz z przedanym im inżynierem i prokuratorem komitetu. Zadaniem komisji tej było:

- a) sprostowanie przedłożonego przez władze węgierskie rachunku z budowy mostu;
- b) określenie wzajemnego stosunku prawnego co do własności mostu i ułożenie warunków wspólnej na przyszłość administracyi.

Rezultat komisji wypadł taki iż:

I. Gdy delegaci węgierscy na podstawie przedstawionych rachunków swoich połowę nadwyżki kosztów budowy i utrzymania mostu spalonego na

11.496 złr. 45 ct. podali, delegacya nasza zaś wykazywała rachunkiem z odnośnych aktów wyprowadzonym, iż most ten wraz z domkiem mytniczym kosztować miał tylko 22.983 złr. 8³/₄ ct.
 a dochody od r. 1863 do r. 1870 wynosiły 4.479 złr. 47 ct.
 zatem nadwyżka kosztów 18.503 złr. 61³/₄ ct.
 przypadająca na Galicyę wynosiłaby właściwie w połowie 9251 złr. 81¹/₄ ct.
 delegacya węgierska wniosła oświadczenie, iż do takiego sprostowania rachunku nie jest upoważnioną, zatem kwestyę tę musiano pozostawić w zawieszeniu w celu załatwienia jej w drodze korespondencyi urzędowej z król. węgierskiem Ministerjum.

II. Co do przyszłej administracyi mostu nowego zgodziły się obie strony na zasadę, ażeby Węgry i Galicya naprzemian co trzy lata most i dochody z myta administrowały, a po każdym sześćcioleciu, aby wspólny obrachunek główny z dochodów i wydatków był przeprowadzony. Wydatki na reperacyę mostku może każdy kraj bez porozumienia się z drugim corocznie do wysokości 200 złr. likwidować, wyższe zaś koszta wymagałyby wzajemnego porozumienia się, koszt zabezpieczenia mostu od ognia wynoszący rocznie 153 złr. ponosić ma nadal każdy z obu krajów i wolno każdemu na period administracyi swej zabezpieczać most w któremkolwiek towarzystwie asekuracyjnym.

III. Na propozycyę delegacyi naszej, ażeby w razie powstałego sporu, rozstrzygał sąd polubowny, nie zgodziła się delegacya węgierska i oświadczyła się zatem, ażeby w razie sporu właściwy sąd strony oskarżonej rozstrzygał.

Z uwagi, iż według powyższego rezultatu rokowań, rychłe załatwienie sprawy pożądanem jest bardziej dla Węgier mających spłatę kapitału do żądania, uznał Wydział krajowy za stosowne wyczekiwać dalszej komunikacyi w sprawie tej ze strony władz węgierskich.

W sprawie budowy dróg
kosztem Rządu.

Na ponowne przedstawienia Wydziału krajowego w sprawie budowy ważniejszych dróg kosztem Rządu, zawiadomiło nas c. k. Prezydium Namiestnictwa pismem z 2. września 1874 l. 6537 o odpowiedzi p Ministra spraw wewnętrznych z 2. sierpnia 1874 l. 1312, której odpis dołączamy ^{13/}.

Alegat 13.

W sprawie budowy kolei
drugorzędnych.

Ze względu na rezolucyę wys. Sejmu, z 13. października 1874, którą wezwany został Rząd, aby wyjednał subwencyę ze Skarbu państwa po 150,000 złr. na milę na wybudowanie dwóch linii kolei drugorzędnych w trójkącie między granicą polską, rosyjską a kolejami lwowsko-brodzką i lwowsko-tomaszowską, odniósł się Wydział krajowy do prezesa koła deputowanych galicyjskich w Radzie państwa, odezwą, której odpis się dołącza ^{14/}. iżby przedstawił sprawę tę kołu posłów galicyjskich celem poparcia jej u Rządu, poruszenia w Radzie państwa i wyjednania pomyslnego załatwienia.

Alegat 14.

W sprawie siedziby Dyrekcyi ruchu c. k. uprz. kolei Arcyks. Albrechta.

Alegat 14.

Na prośbę gminy król. stoł. miasta Lwowa, poparł Wydział kraj. w załączonym tu piśmie przedstawienie tejże do Ministerjum handlu w sprawie pozostawienia Dyrekcyi ruchu c. k. uprz. kolei Arc. Albrechta we Lwowie, i udał się też do J. E. Ministra dla Galicyi o wstawienie się w tym względzie u Rządu, na co reskryptem c. k. Ministerstwa z 31. grudnia 1874, l. 37472 otrzymał odpowiedź, iż podobnego wniosku temuż Ministerstwu dotąd nie przedłożono, a gdyby wniosek taki przy nowej organizacji służby z powodu otwarcia linii Stryjsko-Stanisławowskiej był postawiony, to podniesione przeciw niemu zarzuty będą zawsze wzięte pod ścisłą rozważę.

W sprawie regulacyi Sanu między Przemysłem a Składem solnym.

W sprawie regulacyi Sanu między Przemysłem a Składem solnym zaawiadomił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo o uchwale wys. Sejmu z 3. października 1874 upoważniającej Wydział krajowy do przystąpienia do regulacyi tej datkiem 50.000 złr. z funduszu krajowego pod warunkiem przeprowadzenia jej w czterech latach i pokrycia reszty kosztów przez strony interesowane.

W skutek tego zarządziło c. k. Namiestnictwo ponowną rozprawę konkurencyjną, do której Wydział krajowy członka swego, Referenta spraw drogowych, jako zastępcę funduszu krajowego wydelegował. Rozprawa odbyła się w c. k. Starostwie w Przemysłu d. 25. stycznia 1875, przy której strony konkurencyjne na trzy grupy się podzieliły, z których wszakże żadna sama dla siebie większości konkurencyjnej nie stanowi: mianowicie jedna część stron konkurencyjnych przeciwna bezwarunkowo ponoszeniu kosztów regulacyi, druga część przychylna regulacyi, chociaż z pewnemi zastrzeżeniami zasługującymi na uwzględnienie i trzecia część żądająca przedwstępnego ponownego przestudyowania i zmiany projektowanej trasy. Dwie ostatnie grupy razem wzięte, przedstawiają większość konkurencyjną, której skonsolidowanie atoli zawisłem jest od decyzji c. k. Rządu co do postawionych warunków.

Alegat 15.

Załączenie ¹³/. zawiera oświadczenie złożone przy tejże rozprawie przez delegata Wydziału krajowego.

Drogi powiatowe.

Alegat 16.

Załączony wykaz ¹⁴/. dróg powiatowych sporządzony na podstawie dat w roku ubiegłym przez Wydziały powiatowe podanych przedstawia, o ile wykazany w sprawozdaniu z r. 1873 stan dróg powiatowych w ogóle się zmienił. Co do dróg powiatowych w powiecie Nowosądeckim, w skutek petycyi tamtejszej Rady powiatowej przykazanej Wydziałowi krajowemu uchwałą wys. Sejmu z 17. stycznia 1874. i odstąpionej c. k. Namiestnictwu mają się odbyć za interwencyą Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa rokowania między Wydziałem powiatowym Nowosądeckim i Grybowskim a właścicielami c. k. Starostwami i c. k. galic. Dyrekcyą lasów i domen w Bolechowie, których podstawę stanowiąc będą wnioski Wydziału powiatowego Sąddeckiego:

a) względem przyjęcia drogi powiatowej z Nowego Sącza, na Hutę i Krynicę do Muszyny na fundusz zakładu zdrojowisk w Krynicy;

b) względem uznania drogi z Huty na Mochuaczkę, Tylicz, i Muszynkę do granicy węgierskiej, za drogę państwową lub uregulowania stosunku, w jakim powiat Grybowski, przez którego terytoryum droga ta również prowadzi, do utrzymania tejże przyczyniać się winien;

c) względem zaliczenia drogi ze Starego Sącza na Piwniczną do Mniszka i z Żegestowa do Muszyny, do kategorii dróg gminnych, ponieważ obie te drogi w skutek budowy w tym samym kierunku kolei żelaznej Tarnowsko Leluchowskiej, ważność dróg powiatowych straciły.

W sprawie naprawy i utrzymania drogi powiatowej Smykowiecko Grzymołowskiej w powiecie tarnopolskim.

Z powodu uchylania się Tarnopolskiej reprezentacji powiatowej od utrzymania drogi powiatowej Smykowce - Skalań - Grzymałowskiej, Wydział krajowy zmuszonym się widział przynaglić w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem reprezentację tę pod zagrożeniem środków przymusowych w myśl §. 52 ust. o repr. pow., i §. 30 ust. drog. do zapewnienia w budżecie funduszków na gruntowną naprawę powyższej bardzo zaniedbanej drogi, i zawiązać ją do przystąpienia do naprawy tej w roku 1875, udzielając ze swej strony subwencyę z funduszu krajowego, w sumie 2500 złr.

W sprawie wykończenia drogi powiatowej Lutowisko-Ustrzyckiej w powiecie Turka.

Podobnych środków zniewolonym był Wydział krajowy użyć wobec reprezentacji powiatu turczańskiego, w skutek nalegań c. k. Namiestnictwa na wykończenie jednej ćwierci mili drogi powiatowej lutowisko-ustrzyckiej w obrębie gminy Lipia, które to wykończenie również przy zasiłku z funduszu krajowego w roku bieżącym nastąpić winno.

Subwencye dla dróg powiatowych.

W ocenieniu rzeczywistych dążności ku podniesieniu stanu dróg powiatowych udzielił Wydział krajowy z przeznaczonej przez wys. Sejm na rok 1874 dotacyi prócz wykazanych już w zeszłorocznym sprawozdaniu, dalsze subwencye Wydziałom powiatowym :

Kolbuszowskiemu na drogę Rzeszowsko-Kolbuszowską . . .	5000 złr.
Mieleckiemu na drogę z Mielca do Radomyśla	1000 „
Rzeszowskiemu na drogę Rzeszowsko-Głogowską	1500 „
Wielickiemu na drogę Wielicko-Dobczycką	2000 „
Limanowskiemu na drogę Kamieniecko-Stopnicką	1500 „
Brzeskiemu na drogę z Jurkowa do Wytrzyaszki	1500 „
Nowosądeckiemu na rekonstrukcyę dróg powiatowych	4000 „
Jarosławskiemu na drogę Jarosławsko-Pruchnicką	1500 „
Turczańskiemu na drogę Lutowisko-Ustrzycką	400 „
Grodeckiemu na drogę z Gródka na Mszanę do gościńca rząd.	2000 „

Drogi gminne.

Sprawa uregulowania administracyi dróg w gminach miejskich przez należyte zużytkowanie prestacyi ustawą drogową zapewnionych, nie mogła być dotąd załatwioną, dla braku zażądanych lecz niedostarczonych jeszcze wszystkich potrzebnych dat.

Co do niektórych ważniejszych dróg komunikacyjnych zarządził Wydział krajowy stosowne ich ulepszenia i należyte urządzenie; w szczególności w skutek wezwania c. k. Namiestnictwa polecił Wydziałom powiatowym, Żółkiewskiemu i Sokalskiemu, ażeby do chwili ukończenia budowy drogi krajowej z Mostów wielkich do Krystynopola komunikacja na tej przestrzeni i dalej na Sokal do Uhrynowa urządzoną została w sposób praktykowany na zwykłych drogach wiejskich; co też ile możności uskuteczniom zostało.

Stosownie do zdania wypowiedzianego w zeszłorocznem sprawozdaniu naszym, w jakich warunkach droga Wełdzirska istotnego znaczenia drogi krajowej nabyć może, i ze względu na potrzebę wspierania do czasu Wydziału powiatowego Dolińskiego, dopóki ostateczna decyzja względem drogi tej nie nastąpi, wyznaczył Wydział krajowy dla drogi tej z ogólnej subwencji na rok 1875 kwotę 10,000 złr. i zaważwał reprezentację powiatową do obmyślenia dalszych środków z funduszków powiatowych tak na ostateczne wykończenie jakoteż należyte utrzymanie tej drogi, do czego też w znacznej części przyczynić się może dochód z myta przyzwołonego na rzecz powiatu.

Nabywszy przekonania z obrachunku co do dotychczasowej budowy drogi z Podhajec do Horożanki, iż Wydział powiatowy Podhajecki, pomimo zobowiązania się, dotąd do stanowczego zabezpieczenia kosztów budowy tej drogi, stosunkowo w małej tylko części się przyczynił, odmówił Wydział krajowy dalszej subwencji dla drogi tej na rok 1875 i zaważwał reprezentację powiatową reskryptem z 13. września 1874 l. 18336 do powzięcia stanowczej decyzji względem dopełnienia przyjętych na się zobowiązań, pod rygorem wykończenia tej drogi na koszt powiatu.

W skutek czego Rada powiatowa d. 17. grudnia 1874 powzięła uchwałę:

- a) wykończyć na razie drogę tę na półtoramilowej przestrzeni do Zawałowa, zkąd następnie dalszy kierunek ku kolei oznaczonym być może;
- b) Przyjąć na fundusz powiatowy połowę obliczonych na sumę 43840 złr. kosztów tej budowy, jeżeli druga połowa kosztów tych tytułem subwencji z funduszu krajowego pokrytą będzie.
- c) o zabezpieczeniu kosztów tej budowy uznać drogę tę za powiatową.

Uznając słuszność przedłożonych powodów zgodził się Wydział krajowy w zasadzie na propozycję Reprezentacji powiatowej i oznajmił tejeże w reskrypcie z 15. stycznia 1875 l. 19, iż gotów byłby:

- I. objąć w swój zarząd budowę drogi z Podhajec do Zawałowa;
 - II. przyjąć na fundusz krajowy a względnie na rachunek odnośnej dotacyi resztę kosztów budowy pomienionej drogi niepokrytych sumą 21920 złr. przez powiat dostarczyć się mającą:
- a) Rada powiatowa ponowną uchwałą przeznaczy na budowę drogi z Podhajec do Zawałowa stanowczo sumę 21920 złr. obowiązując się spłacić takową Wydziałowi krajowemu w trzech ratach rocznych, licząc od 1. stycznia 1875 i wstawiać w tym celu w budżecie powiatowym rocznie 7306 złr. 66 ct.;

- b) jeżeli się zobowiąże cały dochód z myta w czasie budowy uzyskany jako fundusz rezerwowy na utrzymanie tej drogi kapitalizować;
 c) jeżeli drogę z Podhajec do Zawałowa już teraz za powiatową uzna.

Na warunki te oczekuje Wydział krajowy dalszej decyzji Rady powiatowej.

Subwencye dla dróg gminnych.

W ścisłem przestrzeganiu zasad co do dotowania dróg gminnych udzielił Wydział krajowy dalszych subwencji na rok 1874.

Wydziałom powiat. Podhajeckiemu na drogę z Podhajec do Horozanki	1000 złr.
Pilźnieńskiemu na drogę od kopalni węgla w Grudnej do gościńca rządowego	500 „
Dolińskiemu na drogę Wełdzirską	1400 „
Sąddeckiemu dla dróg gminnych	2000 „
Stanisławowskiemu na most w Podluzu	200 „
Bireckiemu na most w Huwnikach	500 „
na drogę z Dubiecka do Birczy	500 „
Kałuskiemu na drogę z Nowicy do Ldzian	250 „
Samborskiemu na most w Czyżkach	200 „
Rudeckiemu na drogę z Komarna do Gródka	500 „
Nowotargkiemu na drogę w Poroninie	400 „
Staromiejskiemu na most w Turzu	500 „

Drogi krajowe.
 Stan dróg krajowych.

W krótkim przeciągu czasu od ubiegłej zeszłorocznej Sesyj sejmowej nie mogły zajść znaczne zmiany w stanie dróg krajowych, do znaczniejszych wszakże w tym czasie uskuteczniionych robót należą:

wykonana zupełna rekonstrukcyja w tej ostatniej mili drogi Gorlicko-Konieczniańskiej i części drogi Słotwina-Brzesko-Sąddeckiej między Słotwiną a Brzeskiem w długości 1000 sążni.

Przedłużenie części drogi Słotwina-Brzesko-Sąddeckiej przez wyminięcie gór w Kątach i Michalczowej, skutkiem czego zbudowano 1018 sążni nowej drogi i także przedłużenie części drogi Tarnów-Sącz-Niedzieckiej przez obejście góry Czorsztyńskiej w skutek czego również 3311 sążni nowej drogi zbudowano,

Wykończenie budowy drogi Iwanię-Mosorowskiej na przestrzeni półtoramilowej.

Wybudowanie nowej części drogi Dembica-Nadbrzeziańskiej w dalszym ciągu od Tarnobrzegu do Zakrzowa w długości 2000 sążni; oraz dalszej części drogi Mosty-Krystynopolskiej od Mostów do granicy powiatu Sokalskiego pod Sielcem w długości 2000 sążni.

Wykonanie budowy nowej drogi z Podola do Zakluczyna jako przedłużenie drogi Tarnów-Sącz-Niedzieckiej w długości 3,300 sążni; w skutek czego równie jak i w skutek przedłużenia części drogi w Posadowej w Czorszynie, cała ta droga obecnie 12 mil 1325 sążni wynosi i nową nazwę drogi Zakluczyn-Sącz-Niedzieckiej otrzymała.

Według tego nastąpił też nowy podział drogi tej od Zakluczyna do Niedzicy i uregulowano na niej wraz z ednogą Krościenko-Szczawnicką oddziały konduktorskie, utworzeniem nowego oddziału w Zakluczynie z częścią drogi od Dąbrowy w powiecie Sądeckim do Zakluczyna, wynoszącą 3 mile 3595 sążni i przydzieloną Wydziałowi powiatowemu Brzeskiemu oraz przydzieleniem części drogi od Niedzicy do Krościenka do oddziału konduktorskiego w Krościenku, w skutek czego część ta drogi należąca przedtem do Wydziału powiatowego w Nowym Targu przeszła w zarząd Wydziału powiatowego w Nowym Sączu. Również ustanowiono jednego droźnika na nowo zbudowanej części drogi tej.

Dalej zbudowano nowy most na Sanie pod Jarosławiem 104 sążni długi, który kosztował ogółem 26.219 złr

Dla większego zaś zabezpieczenia mostu tego na wypadek wylewów w przyszłości, udał się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie, ażeby przybijania trawek górskich na przestrzeni między Radymnem a Jarosławiem, które w znacznej części do zerwania mostu się przyczyniły, nadal niedopuszczano, w skutek czego rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z 10. Września 1874 l. 42.666 stacya przybijania trawek dla flisaków poniżej mostu w Jarosławiu została wyznaczoną.

Wreszcie sprawiono nowy prom o linie drucianej na Sanie pod Olchowcami na drodze Sanocko-Przemyskiej i zakupiono realność na dom droźniczy przy drodze Czortków-Monasterzyskiej. Następnie zdjęto na gruncie niwelację podłużną i plany sytuacyjne z istniejących dróg krajowych w długości 55 mil i uregulowano kamieniołomy przy drogach krajowych dla 32 mil.

Roboty zarządzone.

Co do robót potrzebnych na r. 1875 zarządzono już dostawę kamienia dla wszystkich dróg krajowych, a roboty budowlane na znacznej ich części; oraz zabezpieczono kontraktem budowę mostu na Prucie pod Śniatynem, i polecono także inżynierom okręgowym sporządzenie kosztorysów na postawienie w r. 1875 nowych znaków drogowych, których przemiar metryczny został już uskuteczniiony.

Również zarządził Wydział krajowy sporządzenie planów i kosztorysów na most w Kasperowcach; atoli rezultat studyów technicznych okazał się nieponyślnym. Z powodu bowiem, iż łożysko rzeki Popradu pod Kasperowcami okazało się w głębokości jednego sążnia być skalistym, wynikała potrzeba filarów murowanych zamiast projektowanych pali drewnianych, preliminowane zatem na 25.000 złr. koszta budowy mostu tego wyniosłyby około 50.000 złr. Wydział krajowy nie mogąc przy tak zmienionych warunkach co do kosztów decydować się na rozpoczęcie budowy mostu tego wstrzymał się z jej zarządzeniem, zamierzając wprzód polecić rozpoznanie, czyliby nie było korzystniej zmienić miejsce budowy mostu, chociażby kosztem nowych dróg dojazdowych.

Gdy zaś zbadanie tej okoliczności w porze zimowej jest niemożliwe sprawa ta musiała zostać odłożoną do stosowniejszej pory.

Budowa nowych dróg.

Alegat 17.

Na mocy polecenia wys. Sejmu wydanego przy uchwale z 13. października 1874, ażeby Wydział krajowy przy oznaczeniu porządku, w którym budowa nowych dróg krajowych przedsięwzięta będzie, kierował się tak względami na potrzeby komunikacyjne okolic, jakoteż na gotowość okolicznych mieszkańców do ułatwienia, ze swej strony budowy dokonać się mającej i do zmniejszenia jej kosztów, wydał Wydział krajowy załączony w odpisie okólnik ^{17/} do tych Wydziałów powiatowych, w których obrębie nowe drogi budowane być mają z wezwaniem do złożenia własnych deklaracji i zażądania takowych od stron interesowanych, czy i jakimi datkami dobrowolnymi bądź w gotówce bądź w materiałach do kosztów budowy przyczynić się zechcą; zarazem zajął się Wydział krajowy tworzeniem komitetów budowy złożonych z obywateli miejscowych i zarządził w tym celu dla każdej z dróg budować się mających osobne konferencje miejscowe, w których ze strony Wydziału krajowego referent spraw drogowych osobiście z przybranym inżynierem oddziału technicznego, ze strony Wydziałów powiatowych zaś po dwóch do trzech delegatów wzięło udział.

Alegat 18.

Bliższy cel tych konferencyj wyjaśnia załączony okólnik ^{18/}.

Dotąd odbyły się konferencje takie: w Rzeszowie w sprawie budowy drogi z Rzeszowa na Głogów, Nisko do Nadbrzezia i w Tarnowie względem budowy drogi z Tarnowa do Szczucina — dalsze zaś konferencje, co do drogi Tarnopolsko-Zbaraskiej i Brzeżańsko-Rohatyńskiej zostały zarządzone.

W konferencji protokolarnej w Rzeszowie, odbytej 27. stycznia r. b. co do drogi z Rzeszowa do Nadbrzezia, oświadczyli zgodnie wszyscy delegaci w imieniu powiatów, że wyrzeczona w art. 2. ustawy z 12. lutego 1873 zasada: „iż powiaty, przez których terytoryum drogi przechodzą, obowiązane są ponosić koszta wywłaszczenia gruntów, czy to stałe pod drogę zajętych, czy też na cele budowy użytych“, — która to zasada w ustawie z 13. października 1874 przy uznaniu drogi z Rzeszowa do Nadbrzezia za krajową została pominiętą, zastosowaną być ma także i do tej drogi, i że w tym względzie Wydziały powiatowe formalne deklaracje odnośnych Rad powiatowych Wydziałowi krajowemu dodatkowo złożą.

Następnie zadecydowano jednogłośnie kierunek drogi, z Głogowa na Sokołów i dalej na Kamień, Jezów do Niska.

Zadeklarowano w datkach dobrowolnych ogółem do 30.000 złr., z których datki znaczniejsze są:

Od Rady powiatowej Nizańskiej 9000 złr., od Eugeniusza hr. Kińskiego 5000 złr. w gotówce i 3000 złr. w wartości materiałów, od Jana hr. Zamojskiego prócz materiałów na mosty i bezpłatnego odstąpienia gruntów potrzebnych w obrębie jego posiadłości, 2000 złr. w gotówczynie, od Ferdynanda hr. Hompescha 2000 złr. gotówką; od gminy miasta Sokołowa 10%, stałych podatków przez dwa lata i 8400 dni roboczych; co razem przeszło 3500 złr. wynosi.

Dalej uchwalono prowadzić budowę w zarządzie własnym i rozpocząć takową w dwóch punktach, a to od Niska ku Sokołowu i od Sokołowa ku Głogowu. W tym celu ustanowiono na razie dwa komitety obywatelskie od

siebie niezawisłe dla zawiadywania budową, jeden na powiat Niżański w Nisku złożony z pp. Henryka Lewickiego, Ferdynanda hr. Hompescha i Oliwiera hr. Ressaygnier oraz wyznaczonego z Wydziału krajowego inżyniera Accorda, drugi na powiat Rzeszowski i Kolbuszowski w Sokołowie, złożony z pp. Teodora Błotnickiego, Włodzimierza Bobrownickiego i Stanisława Jędrzejewicza oraz urzędnika technicznego Ziembickiego. Budowę drogi tej zarządził już Wydział krajowy z dnia 15. lutego rb. i wydelegował na miejsce inżynierów dla rozpoczęcia robót przygotowawczych.

W konferencji protokolarnej w Tarnowie odbytej 29. stycznia rb. co do drogi z Tarnowa do Szczucina, zdecydowano kierunek drogi z Tarnowa na Łysią górę, Dąbrowę, Radwan do Szczucina i uchwalono rozpocząć budowę w dwóch punktach na przestrzeni pomiędzy Gruszowem w powiecie Dąbrowskim i Żelazówką, a względnie granicą powiatów Dąbrowskiego z Tarnowskim, postępując od tych punktów ku Dąbrowie lub odwrotnie.

Pod względem prowadzenia budowy uznano, że dostawy szutru we własnym zarządzie przeprowadzić nie będzie można z korzyścią dla funduszu krajowego, lecz że wypuszczenie tejże w przedsiębiorstwo będzie najodpowiedniejszym. Przeciwnie zaś roboty ziemne, pokładowe i budowlane mogą być korzystnie prowadzone we własnym zarządzie, lub w drodze pomniejszych akordów z grabarzami i rzemieślnikami.

Do kierowania budową ustanowiono komitet, w którego skład wchodzi, z powiatu tarnowskiego pp. Józef Męciński i ks. Maciej Wojnowski, a z powiatu dąbrowskiego pp. Paweł Zieliński, Mieczysław Rogaliński, Seweryn Kisielewski i Adolf Kukiel.

W datkach dobrowolnych zadeklarowano dla drogi tej przeważnie w gotowości, a częścią i w materiałach — ogółem przeszło 16000 złr., z których znaczniejsze od Rady powiatowej dąbrowskiej 6000 złr., od Rady powiatowej tarnowskiej 2000 złr., od gminy miasta Tarnowa 1000 złr., od gminy Dąbrowej 1000 złr., od Artura hr. Potockiego 1500 złr., od Heleny hr. Husarzewskiej 1500 złr., od ks. Sanguszki 1145 złr. (w materyale).

Również ukonstytuował się komitet do prowadzenia robót około przedłużenia części drogi sanocko-przemyskiej od Prałkowic na Krasiczyn do Olszan, dla usunięcia góry olszańskiej.

W skład komitetu tego wchodzi:

Ks. Adam Sapięha, Władysław hr. Mnizek, Ignacy Frankowski, notaryusz i delegat Rady powiatowej.

Reparytyca wyznaczonej w budżecie na rok 1875 sumy 500.000 złr. na budowę i rekonstrukcyę dróg.

Wobec takiego stanu sprawy, nie możemy przedłożyć obecnie dokładnego sprawozdania, jak dotacya przez wysoki Sejm na budowę i rekonstrukcyę dróg w r. 1875. w sumie 500.000 złr. wyznaczona, ma na pojedyncze drogi być repartowaną, ze względu jednak na ważność nowych i potrzebę rekonstrukcyi istniejących dróg mniema Wydział krajowy, iż w przybliżeniu suma ta w następujący sposób zostanie zużyta;

A. Na budowę nowych dróg :

Tarnów-Szczucińskiej	75.000	złr.
Rzeszów-Nadbrzeziańskiej	45.000	„
Dembica-Nadbrzeziańskiej wdalszym ciągu od Zakrzowa	25.000	„
Mosty-Krystynopolskiej w dalszym ciągu od Sielec	45.000	„
Tarnopol-Zbarazkiej	40.000	„
Brzeżany-Rohatyńskiej	40.000	„
Mostu w Śniatynie wraz z dojazdami i re- gulacją Prutu	45.000	„

B. Na rekonstrukcję dróg :

Zakluczyn-Sącz-Niedzieckiej	10.000	„
Barańskiej	10.000	„
Brzeżany-Złoczowskiej	15.000	„
Sanok-Przemyskiej	25.000	„
Krzywcze-Borszczowskiej	30.000	„

C. Na inne potrzeby, to jest :

Sprawienie znaków drogowych według sy- stemu metrycznego	10.000	„
---	--------	---

Ogółem zatem przyznacza się :

a) na budowę dróg nowych	315.000	„
b) na rekonstrukcję istniejących	90.000	„
c) na potrzeby inne	10.000	„
Razem	415.000	złr.

Resztujące zaś z dotacji ogólnej 85.000 „

pozostaje w rezerwie bądź na budowę mostów pod Gołkowicami i w Kasprowcach, jeżeli po przeprowadzeniu rozpraw przedwstępnych, o których wyżej, wypadnie do budowy ich przystąpić, bądź też na powiększenie niektórych z powyżej wyrażonych dotacyj w miarę potrzeby i wynikłości.

Zarząd dróg krajowych.

Alegat 19.

Ze względu na postanowienie §. 23 ustawy administracyjnej o drogach publicznych (Dzien. ust. i rozp. kraj. cz. VIII, nr. 21/1868), zarządził Wydział krajowy załączonym okólnikiem ściśle zachowanie przepisów co do utrzymania list służbowych, i zaprowadził takowe dla całej służby drogowej.

W etacie służby drogowej zaszła ta tylko zmiana, iż z powodu przybudowania części drogi Zakluczyn-Niedzieckiej ustanowiony został 1 konduktor nadetatowy II-giej klasy, i w granicach etatu 4 drożników.

W przeprowadzeniu zaś zapowiedzianej już w zeszłorocznem sprawozdaniu regulacji okręgów drogowych inżynierskich, ustanowił Wydział kraj. oddzielną ekspozyturę drogową w Buczaczu, do której z okręgu Tarnopolskiego drogi krajowe Strusów-Buczacka i Czortków Monasterzyska, a z okręgu

Zaleszczyckiego droga Tluste-Buczacka przydzielone zostały. Pełniącym obowiązki inżyniera w Buczaczu, ustanowionym został dawniejszy pomocnik inżyniera okręgu Zaleszczyckiego Aleksander Zieliński, z płacą roczną 800 złr. ryczałtem na objazdy 500 złr., tudzież na lokal kancelaryjny 60 złr. i na koszt kancelaryi 40 złr. Natomiast ustala potrzeba dotychczasowego pomocnika przy inżynierze okręgu Tarnopolskiego, i tenże przydzielony został inżynierowi okręgu Zaleszczyckiego, w miejsce zamianowanego na oddział Buczacki dawniejszego pomocnika.

Administracja myt krajowych.

a) Rezultat licytacji mytniczych.

Na drogach krajowych istnieje obecnie 103 stacyj mytniczych.

Z końcem grudnia 1874. upłynął termin dzierżawy na 34 stacyach.

Wydział krajowy rozpisując licytacje powiatowe, ogłosił zarazem celem utrudnienia zmowy miejscowych przedsiębiorców, że wnoszone być mogą także oferty zbiorowe wprost do Wydziału krajowego.

Stacya mytnicza w Borszczowie, licytacją objęta, z kwotą wywołania 540 złr., zatrzymana została we własnym zarządzie.

Dla pozostałych 33 stacyj cena wywołania wynosiła

łącznie kwotę 46.857 złr. — ct.

Alegat 20. Zatwierdzony ostateczny rezultat licytacyjny uczynił 49.915 „ 51 „

Czyli wypadł wyżej o kwotę 3.058 złr. 51 ct.

co ze względu na obecne stosunki handlowe może być uważanem za korzystne.

Oprócz tego wydzierżawiono trzy nowe stacye mytnicze, które czasowo, sposobem próby prowadzone były we własnym zarządzie, a mianowicie:

1. Stacyę myta drogowego w Branicach, powiatu Krakowskiego, za czynsz roczny w kwocie 525 złr.
2. Myto drogowo-mostowe w Bieśniku pod Zakluczynem, powiatu Brzeskiego, za czynsz roczny w kwocie 1.401 złr. 50 ct.
3. Myto drogowo-mostowe w Iwkowej, również powiatu Brzeskiego, za kwotę roczną 300 złr.

b) Porównanie ogólnych dochodów mytniczych.

Załączony ²¹⁾ wykaz, obejmuje zestawienie dochodów mytniczych w latach 1874 i 1875, sporządzone na podstawie kontraktów dzierżawnych, lub zatwierdzonych ofert licytacyjnych.

Prawdziwa cyfra dochodu z roku 1874. wykazać się da dopiero po zamknięciu rachunków rocznych, a zatem z końcem miesiąca czerwca.

Widoczną jednakże jest rzeczą, że spodziewany pierwotnie dochód w kwocie 150.700 złr. 43¹/₂ ct.

Zmniejszy się co najmniej o kwotę 11.910 „ 49¹/₂ „
która odpisana już zostaa, częścią skutkiem zerwania mostu pod Jarosławiem,

częścią zaś w następstwie obniżenia czynszu dzierżawnego przy 52 stacyach mytniczych, przez L. Wiśniewskiego dzierżawionych. Podług kontraktów na r. 1875. obowiązujących, ogólny dochód z myt krajowych uczynić powinien kwotę 153.335 zlr. 34 $\frac{1}{2}$ ct.

Wzrost taki jest następstwem uregulowania i wydzierżawienia kilku nowych stacyj mytniczych, a zresztą, przyczynia się w tym względzie pomysłny obrót zeszłorocznych licytacji dzierżawnych.

c) budowa domków mytniczych lub nabycie takich na własność funduszu krajowego.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Wydział krajowy przytoczył motywa, przemawiające za posiadaniem własnych domków mytniczych, i wykazał potrzebę zarządzenia budowy 20 najpilniejszych podobnych domków.

Sprawa ta nie mogła w całości być załatwioną z powodu wygórowanych żądań, jakie stawiają właściciele gruntów pod projektowaną budowę potrzebnych; wedle zaś oświadczenia c. k. Namiestnictwa przymusowe wywłaszczenie miejsca w tym wypadku mieć nie może.

Okoliczność podobna zmusza Wydział krajowy tam, gdzie zachodzą trudności w nabyciu gruntu, ograniczyć się w razie nagłym do wznoszenia małego budynku na rowie drogi krajowej, w razie zaś możliwości i przystępnej ceny, zakupuje Wydział krajowy od prywatnych właścicieli, dotychczasowe budynki mytnicze.

Na gruntach nabytych na własność funduszu krajowego ukończono podług typu ogólnego dawniej już zarządzoną budowę domków przy trzech stacyach mytniczych drogi Gorlicko-Konieczniańskiej, to jest: w Siarach, Ropicy ruskiej i w Gładyszowie. Nadto wybudowano także domek w Bronicach przy drodze krajowej Lubelskiej. Odkupiono dotychczasowe domki mytnicze od prywatnych właścicieli przy następujących stacyach mytniczych: w Buczaczu, przy drodze Strusowsko-Buczackiej za kwotę 60 zlr.;

w Dynowie przy drodze Sanocko-Rzeszowskiej za kwotę 100 zlr.; oraz w Buczaczu przy drodze Czortkowsko-Monasterskiej za kwotę 80 zlr.

W trakcie umowy dotyczącej nabycia, znajdują się domki mytnicze:

- w Podwołoczyskach
- „ Korolówce
- „ Czortkowie
- „ Bińczycach
- i w Podzagórniu.

d) Zaległości dzierżawne i straty poniesione w spodziewanym dochodzie mytniczym.

Wydział krajowy zwracał troskliwą i ciągłą uwagę, ażeby nie dopuścić zaległości dzierżawnych, z odnośnej kaucyi pokryć się nie dających i dla tego oprócz każdomiesięcznej kontroli, poczynił w kontraktach stosowne zastrzeżenia, na dłuższem doświadczeniu oparte.

Dzienniki kasowe za miesiąc styczeń wykazały, że nie istnieje ani jedna zaległość bieżąca, któraby fundusz krajowy o stratę przyprawić mogła.

Z innych wszakże powodów zarządził Wydział krajowy częściowe odpisanie należności dzierżawnych, co zmienia znacznie cyfrę spodziewanego w r. 1874 dochodu.

W szczególności:

1. z kontraktu z Jakóbem Binderem, z powodu zerwania mostu pod Jarosławiem w myśl warunków ugody, odpisano za dzierżawę myta mostowego w Jarosławiu kwotę 3.777 zł. 85 ct.
oraz za dzierżawę pięciu innych stacyj drogowych przy drodze Bełzecko-Jarosławskiej kwotę 1.297 zł. 45 ct.
2. Z kontraktu z Leonardem Wiśniewskim, o dzierżawę 52 stacyj mytniczych, uwzględniając wyjątkowo ponoszone przez niego straty, odnośnie do uchwały Wys. Sejmu z d. 8. października r. z. odpisano kwotę 6.835 zł. 19 $\frac{1}{2}$ ct. równającą się jednomiesięcznemu czynszowi i przypisano także coroczne odpisanie w dwóch latach następnych to jest po koniec r. 1876.
3. Nakoniec zarządzono wykreślenie z ewidencji kilka mniejszych zaległości mytniczych w powiatach Nowo-Targskim i Zaleszczyckim w łącznej kwocie 1.261 złr. 47 $\frac{1}{2}$ ct., które to zaległości przedstawiały straty wynikłe z niedotrzymania kontraktów w latach 1871, 1872 i 1873. Zanim to wszakże nastąpiło, Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziałów powiatowych zebrał dokładne wiadomości, że poszukiwanie strat na byłych dzierżawcach w drodze egzekucyi sądowej z powodu zupełnego tychże zubożenia nie odmówiłoby pożądanego skutku.

e) Przenoszenie rogatek w odpowiedniejsze miejsca.

Zaprowadzona w r. 1873 nowa stacya mytnicza w Iwaniu o podwójnej zaporze, przy zejściu się dróg krajowych Okopsko-Borszczowskiej i Iwanie-Mossorowskiej, objeżdżaną była dowolnie drogami polnemi, głównie przez furmanki należące do sąsiedniego państwa Germakówka. Furmanki te, do obsługi fabrycznych używane i ciężko ładowane, bezprzykładnie niszczyły drogę krajową, tem więcej zatem pociągane być winny do ponoszenia opłaty mytniczej.

Po przeprowadzeniu komisyjnego dochodzenia na gruncie i po wyczerpaniu wszelkich prób ugodowych, Wydział krajowy przy gorliwym współdziałaniu Wydziału powiatowego w Borszczowie na zasadach §. 29 ustawy drogowej i §. 10 ustawy z dnia 25. grudnia 1871. pragnąc choć w części usunąć praktykowane nadużycia i gorszący przykład, wyjednał decyzję c. k. Namiestnictwa, zezwalającą na przeniesienie zapór mytniczych z Iwania w odpowiedniejsze miejsca:

1. dla drogi z Krzywca do Mielnicy pod samo miasteczko Mielnicę;
2. dla drogi z Krzywca do Uścia Biskupiego pod miasteczko Uście Biskupie.

Skutkiem zmiany powyższej i pomimo utrzymania pierwotnej zasady, że opłata dla stacyi w Iwaniu wymierzona raz tylko jeden, to jest przy pier-

wszem przebyciu jednej z dwóch zapór pobieraną będzie, dawniejsza wartość dochodu mytniczego na tej stacyi wzrosła o kwotę 1.454 złr. 50 ct.

f) Sprawa wywłaszczenia mostu kameralnego na Popradzie.

Przy drodze krajowej Tarnów-Sącz-Niedzickiej istnieje most na Popradzie, który do chwili obecnej stanowi własność c. k. kamery Starosądeckiej.

Wedle §. 5 ustawy drogowej mosty, przewozy i budowy sztuczne uważane być mają za część tej drogi, na której się znajdują.

Wydział krajowy zatem zażądał wywłaszczenia mostu na Popradzie na rzecz funduszu krajowego, już to dla utrzymania samej zasady administracyjnej, już wreszcie w nadziei korzystnego dochodu z myta mostowego.

Komisya wywłaszczająca przyznaje c. k. kamerze wynagrodzenie za wartość przedmiotu wywłaszczonego w kwocie 5.993 złr. 51 ct.

Oszacowanie to przenosi cyfrę przez wysoki Sejm na ten cel proponowaną i tem bardziej jest wygórowanem, że most na Popradzie w bardzo złym znajduje się stanie i wkrótce gruntownie przebudowanym być musi.

Nadto obowiązujące przepisy przewidują tylko wywłaszczenie materiału mostowego, prawo zaś pobierania myta nie stanowi w tym wypadku przedmiotu wywłaszczenia.

Z tych uwag Wydział krajowy wywłaszczenia, o którym mowa, na teraz nie przyjął, zastrzegając równocześnie, iżby c. k. komora Nowo-Sądecka w zastosowaniu się do §. 22 ustawy drogowej, posiadany most na Popradzie w dobrym utrzymywała stanie.

g) Regulacja i nadzór nad mytami prywatnemi.

Koncesye udzielane w drodze prawodawstwa krajowego na pobór opłat mytnicznych przy drogach powiatowych, gminnych, lub też na rzecz stron prywatnych, z małym wyjątkiem służą na pewien tylko czas ograniczony.

Ztąd płynie konieczność, ażeby po wyjściu oznaczonego czasu, koncesye pomienione były odnawiane, a to dla przekonania się, czy okoliczności użyteczność myta stwierdzające, istnieją w dawnej swej rozciągłości, niemniej także dla utrzymania porządku administracyjnego i poszanowania uchwał sejmowych.

Aby mieć dokładną i ciągłą w tym względzie ewidencję, zaprowadził Wydział krajowy księgę inwentaryalną, obejmującą treściwy spis wszystkich udzielonych przez wysoki Sejm koncesyi mytnicznych i na podstawie tej księgi wydawane są dla stron interesowanych coroczne przypomnienia.

Tym sposobem myta w moc ustaw lub uchwał sejmowych istniejące, podporządkowane zostały pod ścisłą kontrolę i nadzór Wydziału krajowego.

Zupełnie w odwrotnym stosunku znajdują się myta praktykowane przed wejściem w życie ustawy drogowej, która w §. 6. orzeka:

„Zezwolenie na myta jako też i ustanowienie taryfy należy do ustawodawstwa krajowego“.

C. k. Namiestnictwo jest zdania, że cytowany paragraf wstecz nie obowiązuje, że zatem tylko do zaprowadzenia nowych myt potrzebne są ustawy lub uchwały sejmowe.

Okoliczność ta nie pozwala Wydziałowi krajowemu działać samodzielnie mimo zebranych materyałów, dla przeprowadzenia regulacji myt dawnych.

Pogląd swój w tej mierze przedstawił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu załączoną odezwą ^{22/} do L.W. 590 z roku bieżącego i ma nadzieję, że sprawa regulacji myt dawnych w granicach obowiązujących przepisów wkrótce będzie przeprowadzoną i uporządkowaną.

W sprawie założenia nowych ksiąg hipotecznych i postępowania z kapitałami indemnizacyjnymi.

W tejże sprawie postanowił P. Minister spraw wewnętrznych, a to za inicyatywą P. Ministra sprawiedliwości, iż kapitały indemnizacyjne obciążające takie realności, które nie były dotąd zapisane w tabuli, a to dla braku ksiąg tabularnych, do nowo założyć się mających ksiąg hipotecznych zapisane być nie mają, — zażądał wszakże zdania naszego w tym względzie: czyli nie byłoby odpowiedniem to zarządzenie, ażeby do nowych ksiąg hipotecznych nie przenosić wcale tabularnie zabezpieczonych kapitałów indemnizacyjnych, lecz wykreślić je zupełnie i bezwzględnie w starych księgach tabularnych, zwłaszcza, iż nawet bez wpisywania do tabuli mają one z ustawy prawo zastawu i pierwszeństwa przed innemi wierzycielami i z ewidencji prowadzonej w urzędach podatkowych powzięte być mogą.

Wydział krajowy pod d. 15. grudnia 1874 roku oświadczył swe zdanie c. k. Rządowi, iż oceniając tę sprawę z ogólnego poglądu na dobro całej ludności, nie może w żaden sposób podzielać zapatrywania się c. k. Rządu, opartego li tylko na stanowisku fiskalnem, zwłaszcza, iż to zapatrywanie nie zgadza się z duchem i orzeczeniem §§. 10, 21, 32. ustawy krajowej z d. 27. marca 1874 r. N. 29, ani też z § 42. rozporz. Ministerstwa Sprawiedliwości z d. 18. maja 1874 r. N. 43, zaś naruszałoby tę najgłówniejszą zasadę, na której opiera się instytucya ksiąg hipotecznych t. j. nadwierałoby to znamię publicznej ewidencji, której te księgi udzielić mają dla stron szukających lub udzielających kredytu, a które to strony zamiast powzięcia z nowych ksiąg dokładnej wiadomości o stanie ciężarów, byłyby zmuszone udawać się prócz tego do urzędów podatkowych i szukać tamże informacji.

Z tych przeto powodów wyraziliśmy, iż byłoby z każdego względu do życzenia, ażeby organa sądowe, którym poruczone będzie założenie nowych ksiąg hipotecznych, a które i tak z ustawy znosić się w podobny sposób z c. k. urzędami podatkowymi i na tej podstawie zamieściły w nowych księgach jak najdokładniejszą ewidencję co do wszystkich w ogóle ciężających na posiadłościach kapitałów indemnizacyjnych i dłużnych rat amortyzacyjnych, zwłaszcza, iż czynność ta nie będzie utrudniać ani też opóźniać całej sprawy, gdyż organa sądowe na podstawie dostarczonych przez urzędy podatkowe wykazów uzupełnią z łatwością kartę ciężarów, co dla dokładności nowych ksiąg hipotecznych okazuje się niezbędnem.

W sprawie uregulowania szupaństwa.

W tejże sprawie oczekuje Wydział krajowy oświadczenia się c. k. Namiestnictwa w tym względzie, czyli zgadza się na opracowany przez nas projekt co do uregulowania całego szupaństwa w kraju, — poczem przedsięwzięmy natychmiast stosowne (i już przygotowane) kroki, ażeby postanowienia ustawy państwowej z 27. lipca 1871 r. N. 88. dz. u. p. tudzież ustawy krajowej z 15. listopada 1874 r. N. 65. bez zwłoki w życie wprowadzone zostały.

Fundacya Pelagii Russanowskiej.

W tej fundacyi odebraliśmy od c. k. Sądu kraj. w Krakowie pod d. 17. grudnia 1874 r. fundusze następujące :

a) w 4 $\frac{0}{10}$ listach zastawnych galicyjsk. towarzystwa kredytowego ziemskiego nominalną sumę	66,000 złr.
b) w rencie państwowej nominalną sumę	200 złr.
c) w 6 $\frac{0}{10}$ książeczkach krakowskiej kasy oszczędności kwotę	1.771 złr. 27 ct.

Po wysłuchaniu zdania kuratora JW. Piotra hr. Moszyńskiego, sprzedaliśmy rentę państwową i zrealizowaliśmy dwa wylosowane listy zastawne po tysiąc złr., nareszcie kupony od 31. grudnia 1873 r. płatne, a z uzyskanej w ten sposób gotówki w kwocie 6,065 złr. 35 cnt., zatrzymaliśmy na pierwsze półroczne rozdanie wsparć dożywotnich kwotę 1,326 złr. a. w., a za pozostałą kwotę 4,739 złr. 35 cnt. a. w. zakupiliśmy pod d. 29. grudnia 1874 roku po dziennym kursie 75 złr. 25 cnt. 4 $\frac{0}{10}$ listy zastawne kredytowe w łącznej nominalnej sumie 6, 300 złr. a. w. z kuponami płatnymi w dniu 30. czerwca 1875.

Cały stan majątku fundacyjnego ś. p. Pelagii Russanowskiej wynosi zatem obecnie:

1. Kapitał zakładowy w 4 $\frac{0}{10}$ listach zastawnych kredytowych w łącznej nominalnej wartości 70,300 złr. a. w. (z kuponami płatnymi 30. czerwca 1875), który zawinkulowaliśmy;

2. Gotówka procentowa 1326 złr. a. w. przeznaczona na pierwszą półroczną ratę wsparć dożywotnich z góry co pół roku opłacać się mających;

3. Gotówka, którą uzyskaliśmy ze spieniężenia 6 $\frac{0}{10}$ książeczek krakowskiej kasy oszczędności na kwotę w ilości 1,867 złr. 37 cnt. a. w., a którą przeznaczaliśmy na opłacenie należności spadkowej przez fundację jeszcze dodatkowo opłacić się mającej, a to w 5 $\frac{0}{10}$ kwocie od legowanego a w skutek redukcji wszystkich legatów na kwotę 32,643 złr. 6 cnt. zmniejszonego kapitału fundacyjnego; — tę ostatnią należność wymierzyć ma c. k. urząd podatkowy w Krakowie.

Względem odebrania i ulokowania powyższych funduszy, ułożyliśmy dodatkowy artykuł do aktu fundacyjnego, który w całości przez c. k. Namiestnictwo, jako najwyższą władzę fundacyjną zatwierdzonym został, a to pod dniem 24. stycznia 1875.

W skutek tego ogłosiliśmy pod dniem 29. stycznia b. r. całą treść aktu fundacyjnego ś. p. Pelagii Russanowskiej, tudzież rozpisany przez nas konkurs w trzech dziennikach krajowych, a mianowicie w urzędowej „Gazecie lwowskiej“, w krakowskim dzienniku „Czas“ i we lwowskiej „Gazecie Narodowej“. Trzydziestodniowy termin konkursu upływa z dniem 10. marca r. b., poczem

z wniesionych do nas podań ułożymy tabelę kwalifikacyjną i przesłemy kuratorowi JW. Piotrowi hr. Moszyńskiemu w celu nadania wsparć dożywotnich dla inwalidów wojskowych i dla zasłużonych w innym zawodzie osób polskiego pochodzenia.

Galicyski fundusz dla c. k. inwalidów z lat 1813, 1814 i 1815.

Pomimo przypomnienia naszego z sierpnia w r. z. nie otrzymaliśmy dotąd ze strony c. k. Rządu żadnej odpowiedzi w tej mierze, jakie przeszkody stoją na zawadzie, iż fundusze te, które przejść mają pod zarząd reprezentacji krajowej, a do których objęcia oświadczyliśmy gotowość nawet pod warunkami ze strony c. k. Rządu zaproponowanymi, nie są dotąd oddane do rąk naszych.

W sprawie nowych posterunków żandarmeryjnych.

Pod dniem 26. stycznia i 18. lutego 1875 roku zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, iż Ministerstwo obrony krajowej przyzwoliło na utworzenie nowego posterunku żandarmeryjnego w Dunajowie w powiecie przemysłańskim i w Uściczku.

W sprawie pokrywania kosztów szupasowych.

Wysoki Sejm przeznaczył w celu pokrycia wydatków szupasowych na rok 1874 kwotę 10,000 złr., a takąż samą sumę na rok 1875.

Na rachunek 1874 r. asygnowaliśmy od lipca 1874. aż do I. kwartału 1875 roku:

I. dla Austrii niższej, Szląska, Austrii wyższej, Gorycy, Krainy, Tryestu i Salzburga łączną sumę . . .	996 złr. 96 ct.
II. zaś w kraju naszym tytułem zwrotu kosztów zaliczonych przez c. k. Starostwo taraopolskie łączną kwotę	15 złr. 64 ct.
to jest razem na rachunek roku 1874	1012 złr. 60 ct.

Na rachunek roku 1875 nie asygnowaliśmy nic dotąd, gdyż tenże rok dopiero się rozpoczął; — równie też nie asygnowaliśmy dotąd gminom naszym żadnych kosztów szupasowych, gdyż najprzód nastąpić musi uregulowanie całego szupaśnictwa w kraju, co też w czasie najbliższym skutecznym będzie.

Wniosek p. Cygi co do uiszczania należności stemplowych od niektórych dokumentów.

Względem uchwały wys. Sejmu z d. 29. września 1874. r. odstępującej c. k. Rządowi petycję sejmową Piotra Cygi o wyjednanie ustawy postanawiającej: iż stała według skali stemplowej przypadająca należność od dokumentów takich aktów prawnych, które podlegają opłacie percentualnej, nie ma być uiszczaną za pomocą marek stemplowych, lecz ma być doliczaną do należności percentualnej i wraz z nią pobieraną, — oznajmiło nam c. k. Prezydium Namiestnictwa pod d. 1. grudnia 1874 o treści odnośnego reskryptu Ministerstwa Skarbu, iż nie ma dostatecznych powodów do wydania takiej wyjątkowej ustawy, że jednak przy sposobności reformy ustawy o należnościach prawnych wniosek w petycji zawarty, będzie wzięty pod rozwagę.

W sprawie urządzenia gmin parafialnych i uregulowania stosunków majątku kościelnego.

Alegat 23.

Pismem z d. 2. stycznia b. r. do l. 9213 zażądało od nas c. k. Namiestnictwo zdania w przedmiocie postanowień, jakie ma zawierać osobna ustawa państwowa wydać się mająca w uzupełnieniu ustawy państwowej z d. 7. maja 1874 (Dz. u. p. nr. 50) o zewnętrznych stosunkach prawnych kościoła katolickiego.

Alegat 24.

Przedmiotem tej uzupełniającej ustawy ma być urządzenie i reprezentacja gmin parafialnych, zawiadywanie ich sprawami i zarząd majątkiem kościoła parafialnego. Z udzieleniem żądanego od nas zdania i wniosków wstrzymaliśmy się, a po dokładnem zbadaniu przedmiotu powołanego pisma odmówiliśmy w odpowiedzi z d. 16. lutego 1875 l. 311 ./ naszej ingerencji ze względu na intencje wys. Rządu przy przedłożeniu Radzie Państwa projektu do ustawy o zewnętrznych stosunkach kościoła katolickiego, objawione ze względu głównie na ustawę samą, ze względu wreszcie na zapatrywanie się większości Izby posłów Rady Państwa i stanowisko zajęte przez posłów z naszego kraju przy debatach i uchwaleniu ustawy powyższej.

Prócz tych względów jednak nakazał nam zająć stanowisko bierne także i §. 26. statutu krajowego, który przepisuje wprawdzie Wydziałowi krajowemu podjęcie przygotowań do prac ustawodawczych, lecz tylko dla Sejmu, bądź na wyraźne tegoż zlecenie, bądź z własnego popędu, w obecnym zaś wypadku zbywa nam na zleceniu wys. Sejmu, wziąć inicjatywy nie mogliśmy, a praca zażądana, w razie jej wykonania posłużyłaby tylko mogła jako materyał do prac prawodawczych Rady Państwa.

Sprawa uregulowania zakresu działania c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego w przedmiocie fundacji

Jeszcze w sprawozdaniu naszym przedstawionem wys. Sejmowi w ciągu Sesyji z r. 1872 (str. 50) podaliśmy wiadomość o usiłowaniach Wydziału kraj. zwróconych ku dokładnemu rozgraniczeniu zakresu działania c. k. Namiestnictwa a Wydziału kraj. w sprawach nowo powstających fundacyj stypendyjnych. Zmierzając do rozgraniczenia takiego, miał Wydział krajowy na celu szczególnie umożliwienie szybkiego realizowania majątków fundacyjnych.

Opierając się na materyałach dostarczonych w wyżwspomnianem sprawozdaniu wystósował był p. Józef br. Baum na posiedzeniu wys. Sejmu z 29. listopada 1872 interpelację do c. k. komisarza rządowego z zapytaniem, czyli spodziewać się można rychłego załatwienia tej sprawy w myśl zapatrywań Wydziału krajowego, że zaś odpowiedź na tę interpelację była tylko tymczasową, przeto Wydział krajowy poruszał później rzecz tę wobec c. k. Namiestnictwa, a nadto przesłał odpisy przeprowadzonej w tej mierze korespondencji c. k. Ministrowi J. E. Drwi. Ziemiałkowskiemu poruczając tę sprawę Jego pieczy.

Pismem z dnia 30. października 1874 l. 44640 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, iż c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem Wyznań i Oświecenia nie przychyliło się do wniosków Wydziału krajowego z powodu, iż wnioski te zmieniałyby w sposób zasadniczy prawnie ustanowiony zakres działania politycznych władz administracyjnych w sprawach fundacyjnych, w szczególności Najwyższe postanowienie z 15. maja 1841 ogłoszone dekretem nadwornej kancelaryi z 21. maja 1841 l. 15759,

dalej Najw. postanowienie z 14. września 1852 (rozp. minist. z 19. stycznia 1853 Nr. 10 Dz. u. p.) a takie zmiany nie mogą być załatwiane w drodze administracyjnej.

Ministerstwo oznajmiło również, że w powyższych granicach prawnych zaprowadzony, a na reskryptach ministeryalnych z 27. września 1866 l. 5358, 2. września 1868 l. 9359, 27. lutego 1870 l. 1133 oparty zwyczaj, wedle którego zarząd i rozdawnictwo fundacyj w wypadkach poszczególnych mogą być przeniesione w drodze ustępstwa na reprezentację krajową, lub na inne do tego powołane organa ma być zatrzymanym i nadal przy nowych fundacjach.

Fundacje stypendyjne.

Szczegóły dotyczące się administracji fundacyj stypendyjnych, których majątek z końcem r. 1874 znajdował się bądź w całości, bądź w części w ręku Wydziału krajowego wykazuje zamknięcie rachunków tychże fundacyj za r. 1874 dołączone do niniejszego sprawozdania, jako alegat.

Fundacyj takich było z końcem r. 1874 ogółem 86, a stan ich majątku *Alegat 25.* zarodowego i obrotowego wykazuje powyższy alegat.

W ciągu r. 1874 nadanych było ogółem 369 stypendyów, których suma wynosiła 60.695 złr. 16 ct., rzeczywiście zaś wypłacono w tym czasie tytułem 353 stypendyów sumę 58.640 złr. 10 ct., zatem każde stypendyum wynosiło w przecięciu 166 złr. 12 cent.

Liczba stypendyów ponownie nadanych w r. 1874 wynosiła 131 z kwotą 22.716 złr. Ponieważ podobny stosunek zachodził i w latach poprzednich, przeto można przyjąć, że w przybliżeniu jedna trzecia część młodzieży korzystającej z funduszów stypendyjnych zmienia się z każdym rokiem.

W siedmiomiesięcznym okresie czasu, za który niniejszem zdajemy sprawę, nie przybyło nam nowych fundacyj stypendyjnych.

Powstało wprawdzie w tym czasie kilka zapisów na cele tego rodzaju (zapis śp. Szumlańskiego, ks. Kucharskiego i t. p.) nie otrzymawszy jednak dotąd urzędowych wiadomości w tej mierze, nie możemy na razie podać o takowych bliższych szczegółów.

W sprawach fundacyj dawniejszych, o których utworzeniu była mowa w poprzednich sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego podajemy do wiadomości wys. Sejmu, co następuje :

Z początkiem r. szkolnego 1874|5 weszły w wykonanie:

1. Fundacja utworzona ze składek zebranych w całym kraju ku uczczeniu 25letniej rocznicy wstąpienia na Tron Najj. Pana Franciszka Józefa I. Trzy stypendya z tej fundacji każde po 1000 złr. raczył Najjaśniejszy Pan nadać Najwyższem postanowieniem z dnia 6. września 1874, a otrzymali takowe, jeden z ukończonych uczniów uniwersytetu Jagiellońskiego, poświęcający się zawodowi lekarskiemu, dalej jeden z ukończonych uczniów uniwersytetu lwowskiego, oddający się nauce chemii, wreszcie jeden z uczniów z krakowskiej szkółki sztuk pięknych poświęcający się rzeźbiarstwu.

Fundacya ta dając młodzieży naszej sposobność głębszego wykształcenia się w obranym zawodzie w najcelniejszych zagranicznych zakładach naukowych, niezawodnie przysporzy krajowi wkrótce cały szereg ludzi gruntownie wykształconych w różnych gałęziach wiedzy i sztuki i zaradzi zapewne dotychczasowemu niedostatkowi w tym kierunku.

2. Fundacya Kazimierza Prus Petryczyna, której majątek osiągnął już rocznego dochodu 5000 złr. w skutek czego Wydział krajowy z początkiem bieżącego roku szkolnego nadał wyznaczone przez śp. fundatora stypendya w ogólnej liczbie 30. Stósownie do postanowień listu fundacyjnego ogłosiliśmy w pismach publicznych imiona obdarzonych, tudzież sposób rozdzielenia stypendyów pomiędzy uczniów tych zakładów, dla których je przeznaczył śp. fundator, z tych więc powodów powyższych okoliczności tutaj nie podajemy.
3. Fundacya ks. Jana Chełmeckiego, z której od I. półrocza br. szkolnego wypłaca się jedno stypendyum na teraz w rocznej kwocie 60 złr.; wreszcie
4. Fundacya Jana Bazylewicza Towarnickiego, z której cztery stypendya po 200 złr. rocznie od II. półrocza b. r. szkolnego będą wypłacane.

Znaczniejszy postęp zanotować możemy w sprawach fundacyj: M a j e r a K a l l i r a, której jedno stypendyum na 250 złr. nadane będzie prawdopodobnie jeszcze w roku bieżącym, albowiem ostateczne urządzenie tej fundacyi, już nastąpiło, a oczekujemy tylko zatwierdzenia listu fundacyjnego przez c. k. Namiestnictwo: dalej co do fundacyi ks. Michała Olszewskiego, do której list fundacyjny uzyskał już zatwierdzenie rządowe i podany został do intabulacyi na dobrach ziemskich, na których majątek tej fundacyi jest zabezpieczony.

Majątek fundacyi J o e l a B i e r a w kwocie 6000 złr. w. a., z którego dochodów mają być wypłacane dwa stypendya dla uczącej się młodzieży moższowego wyznania, wpłynął już do kasy krajowej i został korzystnie ulokowany. Wykonanie tej fundacyi zawisłem jest jeszcze tylko od wygotowania listu fundacyjnego, który ułożyć mają ustanowieni przez fundatora wykonawcy testamentu.

Na rzecz śp. S a b i n y K o r z e l i Ń s k i e j zaczęły już wpływać pierwsze raty, z których w ciągu lat czterech ma być utworzony kapitał żelazny fundacyi, przeznaczony na stypendya dla młodzieży szlacheckiego pochodzenia.

To samo tyczy się fundacyi ś. p. S t a n i s ł a w a Ł a d u Ń s k i e g o, z której wypłacane być mają pięć stypendyów po 40 dukatów rocznie. Z dóbr Zwiahel, na których roczna renta 200 dukatów jest ubezpieczoną, włynęły już dwie pierwsze półroczne raty, które jednak będą musiały być obrócone na pokrycie należności rządowej od przeniesienia własności, z którego to powodu fundacya powyższa będzie mogła wejść w wykonanie prawdopodobnie dopiero z rokiem szkolnym 1875/6.

W tymże czasie będzie prawdopodobnie wykonaną fundacya Zygmunta i Maryi Wiktoryi 2 im. małżonków Laskowskich, względem której pertraktacya spadkowa już jest ukończoną. Liczba stypendyów przeznaczonych dla młodzieży pochodzenia szlacheckiego, z pierwszeństwem dla rodziny fundatorów, zawisłą będzie od wysokości nadwyżki, jaką dawać będzie zapisany na fundacyę majątek ponad dożywocia wyznaczone w rocznej kwocie 1350 złr. w. a.

Sprawa fundacyi śp. Bazylego Lewickiego, do której śp. fundator przeznaczył realność pod l. 76¹/₄, postąpiła o tyle, że z córką śp. fundatora, która na realności powyższej ma zabezpieczone dożywocie, toczą się obecnie układy w celu zrealizowania już teraz praw fundacyi. Pomyślny skutek rokowań dotyczących, przyspieszyłby wykonanie fundacyi, który jak na teraz odsunięty jest na czas nie dający się obliczyć.

W sprawach innych fundacyj stypendyjnych, o których donosiliśmy w dawniejszych sprawozdaniach naszych nie zaszły dotąd ważniejsze zmiany.

Zabezpieczenie majątku tych fundacyj, postępuje zwykłym w takich razach trybem, a Wydział kraj. stara się o ile to leży w jego mocy o przyspieszenie dotyczących pertraktacyj.

Sprawa dewinkulacyi i sprzedaży obligacyj długu stanu.

Znaczna część funduszów stypendyjnych, które zostawały dawniej w administracyi c. k. Namiestnictwa, ulokowaną była w obligacyach długu stanu.

W skutek podwyższenia podatku dochodowego, jakoteż skonsolidowania długu stanu stały się obligacye te mniej korzystnymi do lokacyi, dochód bowiem z takowych umniejszył się o 15⁰/₁₀₀, a nadto odpadły korzyści, jakie nastroczają papiery ulegające peryodycznemu losowaniu.

Chcąc lokacyę powyższą zmienić na korzystniejszą, udał się był Wydział kraj. jeszcze w r. 1870 do c. k. Namiestnictwa w celu uzyskania dewinkulacyi obligacyj długu stanu, które z powodu zastrzeżenia onych na imię poszczególnych fundacyj nie mogły być spieniężone. Jednak dopiero w skutek poparcia, jakiego wys. Sejm udzielił Wydziałowi kraj. w r. 1872 przez osobną uchwałę, mogliśmy uzyskać u c. k. Namiestnictwa dewinkulacyę wspomnianych obligacyj, które w drugiej połowie r. 1874. zaopatrzone w kupony nadeszły do kasy krajowej. Wymiany takowych na imię równie pewne, a co do dochodów, korzystniejsze papiery dokonywa się partjami, ażeby uniknąć obniżenia kursu, które sprzedaż całego zapasu wywołałby musiały. Po dokonaniu zamiany uzyskują fundacye najprzód powiększenie stałych dochodów o kwotę około 1500 złr. rocznie, a następnie możność powiększenia majątku zakładowego w skutek zysków z wylosowania zakupić się mających efektów.

Bursa St. Kazimierza w Tarnowie i fundacya włościańska byłego obwod. Tarnowskiego.

Kapłan Zakonu OO. Bernardynów ks. Kazimierz Mikulski zajął się jeszcze w r. 1870 zbieraniem składek w celu założenia w Tarnowie bursy dla ubogiej uczącej się młodzieży.

Za ubierane fundusze wybudował on w Tarnowie dom, celowi bursy odpowiedni, a to na gruncie będącym własnością matki jego Maryanny Mi-

kulskiej; poczem oboje ofiarowali całą tę realność na cele bursy, zeznając ku temu akt notaryalny z d. 30 czerwca 1870 r. Z powodu mnogich formalności, które załatwione być musiały przed ostatecznem urządzeniem fundacyi, uzyskała takowa zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa dopiero z końcem r. 1874. Według listu fundacyjnego nosić ma fundacya powyższa nazwę: „Bursa Tarnowska St. Kazimierza“ a przeznaczeniem jej jest wspieranie ubogiej uczącej się młodzieży wyznania chrześcijańsko-katolickiego.

W szczególności dostarcza bursa wychowankom swoim pomieszkania, opału, światła, prania bielizny, tudzież nadzoru należytego i pewnej pomocy naukowej; wszystko za opłatą wstępnego wynoszącą 3 złr. rocznie.

Zakładem zawiaduje osobna kuratorya, w której skład wchodzi również jeden członek mianowany przez Wydział krajowy.

Oprócz tego służy Wydziałowi kraj. względem bursy prawo nadzoru i prawo rozstrzygania w pewnych ważnych sprawach.

Ponieważ zatwierdzenie fundacyi nastąpiło dopiero przy końcu r. 1874 i odtąd dopiero ułożony dla zakładu statut zaczął obowiązywać, przeto w niniejszem sprawozdaniu nie możemy jeszcze podać bliższych szczegółów o terażniejszym stanie bursy, ileżę dotąd nie otrzymaliśmy jeszcze urzędowych w tej mierze sprawozdań.

Zakład ten jednak istnieje faktycznie już od lat kilku i obiecuje stać się bardzo pożytecznym, dlatego też było staraniem Wydziału krajowego dopomagać do przysporzenia mu dochodów, ku czemu następczyła się sposobność, jak następuje:

Na rzecz byłych poddanych niegdyś obwodu Tarnowskiego uiścić miał skarb wojskowy tytułem zapłaty za dokonaną w latach 1806 i 1807 dostawę prowiantów dla Tarnowskiego magazynu wojskowego kwotę 421 złr. 46¹/₂ ct.

Z przyczyn, których dziś nie można już było dociec, nie doszła kwota powyższa swego przeznaczenia, a będąc ulokowaną w kasie dla umorzenia długów państwowych urosła do wysokości 1330 złr. 9 ct.

W skutek propozycyi Wydziału krajowego zgodziło się c. k. Namiestnictwo, ażeby cały ten kapitalik przeznaczyć na fundacyę osobną ku wspieraniu ubogiej młodzieży, synów włościańskich z byłego obwodu Tarnowskiego, a w szczególności na utrzymanie przynajmniej trzech uczuiów ze stanu włościańskiego w Bursie Tarnowskiej św. Kazimierza. Z takim przeznaczeniem kapitaliku, o którym mowa, zgodziły się również wszystkie Rady powiatowe tych powiatów, które niegdyś stanowił obwód Tarnowski.

Utworzoną więc została osobna fundacya pod nazwą: „Fundacya włościańska byłego obwodu Tarnowskiego“, której dochody w pierwszym rzędzie służyć mają na cele wspomnianej bursy, zaś gdyby ta nie istniała, lub z fundacyi korzystać nie chciała, natedy dochody te posłużyłyby na wypłatę stypendyów dla synów włościan z byłego obwodu Tarnowskiego.

Bursa Tarnowska St. Kazimierza otrzymywać będzie z dochodów funda-

cyi zawsze najwyższą przez 10 podzielną kwotę, reszta zaś posłuży ku pomnożeniu majątku fundacyi.

W zamian za wsparcie z fundacyi obowiązana jest bursa Tarnowska mieścić w liczbie wychowanców swoich zawsze przynajmniej trzech uczniów ze stanu włościańskiego i z gmin, które niegdyś do byłego obwodu Tarnowskiego należały, a ci trzej uczniowie wolni będą nawet od opłaty wstępnej wymaganej od innych wychowanców bursy.

Ponieważ fundacya uzyskała z końcem r. 1874. zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa, przeto już dochody za rok 1875. wypłacone będą na rzecz Tarnowskiej bursy.

Szpital główny we
Lwowie.

W sprawozdaniu nad rubryką XI. funduszu krajowego na rok 1875. oświadczyła komisya finansowa, że pokłada nadzieję, iż Wydział krajowy nie zaniedba dążyć do przywrócenia równowagi między wydatkami i dochodami szpitala a przynajmniej do znacznego obniżenia niedoboru a mianowicie:

- a) że korzystając z doświadczeń w kuchni zrobionych, poprawi jeszcze w roku bieżącym wydaną normę żywienia o ile się tego okaże potrzeba;
- b) że będzie się starać obniżyć wydatki przez zakupno różnych przedmiotów w większej ilości i z pierwszej ręki;
- c) że nieomieszka dążyć do obniżenia bardzo znacznego kosztu żywienia służby niższej, do czego mianowicie zaprowadzenie wspólnego stołu posłużyć może;
- d) że zredukuje wydatek na wino tak przez ograniczenie jego użycia do ścisłej potrzeby, jakoteż przez sprowadzenie go z miejsca produkcji;
- e) że ściśle baczyć będzie na zmniejszenie wydatków na lekarstwa i na wydatki sanitarne, które stosunkowo są jeszcze bardzo wysokie.

Stosując się do tych wskazówek komisji finansowej zarządził Wydział krajowy:

Zaprowadzenie oszczędności w gospodarskich wydatkach.

a) przejrzanie i poprawienie normy żywienia.

ad a) niektóre zmiany w dotychczasowej normie żywienia.

Wydatki, które nam się wydawały za wielkie, zostały zmniejszone n. p. polecono, żeby na każdego chorego dziennie zachować po 2 łuty omasty, nie jak pierwiej według normy, że na każdą potrawę naznaczało się ilość przypadającej omasty; przez co na samej omastie zyskało się oszczędność około 1500 złr.

Do ostatecznego poprawienia normy żywienia jeszcześmy nie przystąpili gdyż zachodzi potrzeba poczynienia poprzednio niektórych prób. W tym celu otrzymała przełożona Siostr Miłosierdzia polecenie wykazać na podstawie kuchennej praktyki zmniejszenia dające zaprowadzić się w dotychczasowej normie;

b) Zakupno przedmiotów w większej ilości i z pierwszej ręki.

ad b) W kontraktach pozawieranych z przedsiębiorcami na rok 1875. uzyskano w niektórych artykułach żywności znaczne opuszczenia;

c) Zaprowadzenie wspólnego stołu dla posługi.

ad c) Od 1. Lutego b. r. zaprowadzony został wspólny stół dla służby na oddziale obłąkanych kobiet; nie możemy wprawdzie wykazać już osiągniętych ztąd oszczędności, lecz samo usunięcie nadużyć i nieładu przy rozdawaniu wiktów sługom winno ten sposób wiktowania zalecić.

d) Zmniejszenie wydatku na wino.

ad d) Wydatek na wino, o ile możności został zmniejszony, Dyrekcyja przedstawia co miesiąc wykaz wypotrzebowanego wina na każdym oddziale; wszelka rozrzutność w tym względzie natychmiast wytyka się ordynującym lekarzom;

e) Zmniejszenie wydatku na leki i sanitarne potrzeby.

ad e) Wydatek na leki i sanitarne potrzeby tak zmałał, że w tym roku nie wynosi więcej, jak 3 i pół ct. podczas gdy w latach poprzednich wynosił dziennie do 6 a nawet 7 ct. na chorego.

Sprawa podniesienia drugiego piętra i pokrycia nowym dachem.

Stosownie do kontraktu, zawartego z przedsiębiorcami, drugie piętro prawego skrzydła szpitalu lwowskiego zostało podniesione i pokryte nowym dachem i wykonano roboty, przeznaczone na rok 1874.

Z równoczesnem przekształceniem sal, uzyskano więcej miejsca na umieszczenie chorych i zaprowadzono lepszą wentylację.

Po sprawdzeniu przedłożonych planów i rachunków z ukończonych robót przystąpimy do kolaudacyi.

Sądząc z dotychczasowej punktualności przedsiębiorców, nie wątpimy, iż wszystkie roboty około podniesienia drugiego piętra i pokrycia nowym dachem przeznaczone na rok 1874 zostaną ukończone w miesiącu Listopadzie.

Mając ten wzgląd na widoku poleciliśmy tak przedsiębiorcom, jakoteż kierującemu robotami architekcie p. Janowskiemu, bezzwłoczne rozpoczęcie robót, z rozpoczynającą się wiosną.

Zwinięcie klinik; organizacya oddziałów; ustąpienie profesorów i nominacya Dr. Festenburga ordynującym a Drów Szmitowskiego i Szeparowicza do pełnienia obowiązków sekundaryuszów.

Z powodu zamknięcia szkoły medyczno-chirurgicznej na wszechniicy lwowskiej zostały też z końcem lipca zeszłego roku, jako z ubiegim roku szkolnego zwinięte istniejące przy szpitalu lwowskim kliniki i równocześnie ustąpili dawni profesorowie.

Oдноśne oddziały kliniczne, zostały połączone z odpowiednimi oddziałami chorób wewnętrznych tak, iż z czterech istniejących oddziałów utworzyły się I. oddział chorób wewnętrznych i II. oddział chorób chirurgicznych.

Skutkiem tego połączenia okazało się na oddziale chorób wewnętrznych zbytne przepełnienie chorych, dla tego też w interesie obsługi sanitarnej,

byliśmy zniewoleni podzielić go na dwie części: męzki i kobiecy; do tego ostatniego przydzieliliśmy oddział chorób kobiecych (ginekologiczny).

Na oddziale męzkim, funguje dawniejszy prymaryusz dr. Widman; oddział kobiecy zaś w połączeniu z oddziałem ginekologicznym, poruczyliśmy kierownictwu dra Festenburga w zastępstwie prymaryusza.

Dwóch zaś asystentów dawnej kliniki, dra. Szmitowskiego i dra. Szeparowicza przydzieliliśmy do oddziałów do pełnienia służby sekundaryuszów.

Nominacya drugiej akuszerki.

Stosownie do umieszczonej w budżecie na rok 1875 płacy dla drugiej akuszerki przy szpitalu lwowskim, mianowaliśmy drugą akuszerką na oddziale położniczym p. Józefę Chudobę.

Fundusz na drukowanie sprawozdań naukowych.

Sprawozdania naukowe ordynujących przy szpitalu lwowskim lekarzy stanowią bardzo ceuny materyał naukowy tak dla zakresu szpitalnego jakoteż szerszej publiczności.

Z tego względu jakoteż dla braku podobnych sprawozdań w kraju, przeznaczyliśmy na wydrukowanie tychże sprawozdań naukowych z funduszu dyspozycyjnego, na rok 1874 kwotę 500 złr.

Wobec zachodzącej potrzeby publikowania tychże sprawozdań w przyszłości, umieszczamy podobną kwotę w budżecie na rok 1876.

Oświetlenie gazowe.

Z powodu licznych i wielkich robót, przedsiębranych tak w ubiegłym jakoteż w bieżącym roku w lwowskim szpitalu powszechnym, nie byliśmy w możności przystąpić do zaprowadzenia oświetlenia gazowego, w gmachu szpitalnym.

Odkładamy to do roku przyszłego, dla tego też wstawiamy w budżecie na rok 1876 preliminarzową na ten cel kwotę w r. 1875.

Sposób dostarczenia leków w r. 1876 dla lwowskiego szpitala powszechnego.

W sprawie dostarczania leków dla lwowskiego szpitala powszechnego na rok 1876, rozpoczęliśmy rokowania z gremium, dotąd leków dostarczającym przedstawione nam propozycye wykażą, o ile z nich wypadnie korzystać, lub też urządzić aptekę własną, według doświadczeń zrobionych w Krakowie u św. Łazarza.

Plany i kosztorysy pralni, parowej kuchni i łazienek.

Sporządzenie planów i kosztorysów pralni, parowej kuchni i łazienek poleciliśmy architekcie Janowskiemu o czem złożymy osobne sprawozdanie.

Potrzeba budowy nowej studni oraz usprawnienie wysokiego kosztu ciągnięcia wody.

Wobec licznych fabryk budowlanych, jakie w szpitalu lwowskim przy podniesieniu drugiego piętra i budowie domu położnic, pralni i łazienek wykonane być mają, istniejąca obecnie studnia nie wystarcza na zaspokojenie codziennej potrzeby szpitalnej.

Ilość wody w dzisiejszej studni jest mała, przyływ z wodociągów miejskich nieobfity — z tego powodu ciągnięcie wody odbywać się musi w odstępach — a odległość zbiorników wymaga użycia większej siły do pompy. Tę niedogodność usunąć może tylko zastąpienie siły ludzkiej maszyną parową; dlatego też usprawiedliwia się wysokość kosztu ciągnięcia wody; jedyny środek ku zaradzeniu brakowi wody upatrujemy w budowie nowej studni, której koszt obliczamy na kwotę 1.200 złr.

Instrukcje.

Po uchwaleniu przez wysoki Sejm nowego statutu i etatu dla lwowskiego szpitala powszechnego, wydamy osobne instrukcje dla rządcy, kasyera i rachmistrza, dla kapelanów, dozorców chorych, mniejszej służby szpitalnej, woźnego i odźwiernego i t. d.

Instrukcje takie są już przygotowane i potrzebują tylko dopełnienia i zrewidowania stosownie do uchwał, jakie zapadną w sprawie etatu.

Umundurowanie służby
dozorców.

Z postanowieniem w tej sprawie wstrzymujemy się aż do uchwalenia przez wysoki Sejm nowego etatu dla służby szpitalnej.

Zaprowadzenie szkoły po-
sługaczy.

Zaprowadzenie szkoły posługaczy, uważamy jako rzecz bardzo ważną i potrzebną dla lwowskiego szpitala, którą również czynimy zawisłą od uchwały etatu służby.

Sprawa szpitaliku św.
Zofii.

Szpitalik św. Zofii spełnia z wielkiem pożytkiem obsługę sanitarną nad choremi i opuszczonemi dziećmi.

W uwzględnieniu zasług i pożyteczności jego, zasilany bywa od lat kilku subwencyami z funduszu krajowego, a na r. 1875 wysoki Sejm wyznaczył na szpitalik św. Zofii subwencyę w kwocie 1.200 złr., która też została wypłaconą na ręce JO. księżnej Jadwigi Sapieżyny, jako przełożonej Dyrekcyi.

W dawniejszych latach Towarzystwo zawiadujące szpitalikiem św. Zofii, posiadało większe dochody, ponieważ cieszyło się większą ofiarnością i wsparciem prywatnem, liczyło więcej członków.

Przeważne źródła dochodów, uzyskiwane z balów, koncertów, odczytów, dzisiaj bardzo zmalały, gdyż każde z istniejących tak licznie Towarzystw szuka tych samych środków; szpitalik św. Zofii podtrzymywana się dzisiaj przeważnie subwencyami, uzyskanymi od wysokiego Sejmu i miasta Lwowa.

Z tego powodu widzieliśmy się zniewoleni umieścić w budżecie na rok 1876 subwencyę dla szpitaliku św. Zofii, w wysokości 1.500 złr.

Sprawę dotyczącą wystawienia przez obecne Towarzystwo osobnego gmachu szpitalnego dla dzieci, i zachodzącej potrzeby poparcia usiłowań Towarzystwa w tym względzie przez wysoki Sejm i Reprezentacyę miasta Lwowa, przedstawimy osobnem sprawozdaniem.

Usprawiedliwienie wyższego kosztu żywienia i utrzymania chorych w lwowskim szpitalu pow. jak w szpitalach wiedeńskich.

W punkcie 2. uchwały z 16. stycznia 1874, wysoki Sejm postanowił: Wzywa się Wydział krajowy, aby zbadał przyczyny niestosunkowej wysokości ogólnych kosztów szpitalnych jednego dnia leczenia w przecięciu, a mianowicie: kosztów żywności w porównaniu z kosztami w szpitalach wiedeńskich.

W ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego po koniec czerwca 1874. złożonego, nie mogliśmy zamieścić w tym względzie żadnej wzmianki, ponieważ wówczas brakowały do wzajemnego porównania przydatne data.

Wezwanie wysokiego Sejmu w skutek porównania kosztów szpitalu lwowskiego za rok 1872 z kosztami w szpitalach wiedeńskich za rok 1871, opierało się na porównaniu niekorzystnem dla szpitala lwowskiego, drożyzna istniejąca już w roku 1871 wzmogła się nader znacznie w roku 1872 przeto też ta nierówność lat porównawczych nie mogła posłużyć do wyjaśnienia stanu rzeczy. Udaliśmy się zatem do Wydziału krajowego w Wiedniu, ten zaś odstąpił nasze wezwanie c. k. Namiestnictwu tamże, od którego otrzymaliśmy pod dniem 24. Września 1874 do l. 19,357 dopiero wyjaśnienia :

- a) co do kosztów szpitalnych w ogóle za jeden dzień leczenia;
- b) co do kosztów żywienia chorych za jeden dzień leczenia, — a to w obydwóch względach za lata 1872 i 1873 przy wszystkich trzech szpitalach wiedeńskich, to jest przy powszechnym szpitalu wiedeńskim, przy szpitalu Rudolfa i przy szpitalu na Wiedniu.

Zestawiając przedłożone nam data i wyjaśnienia, otrzymujemy następujący wykaz porównawczy kosztów żywienia chorych w szpitalach wiedeńskich i w szpitalu lwowskim :

	Na jeden dzień leczenia wypada			
	w szpitalu powszechnym w Wiedniu	w szpitalu Rudolfa	w szpitalu na Wiedniu	w szpitalu we Lwowie
	c e n t ó w			
Żywność chorych				
w roku 1872	27 ³ ₁₀₀	26 ⁵⁹ ₁₀₀	24 ⁴¹ ₁₀₀	34 ⁵⁶ ₁₀₀
w roku 1873	29 ⁷⁰ ₁₀₀	29 ³⁰ ₁₀₀	26 ³⁴ ₁₀₀	34 ⁸¹ ₁₀₀

Z powyższego zestawienia wypływa wprawdzie, iż wiktowanie chorych w lwowskim szpitalu kosztuje drożej, jak w szpitalach wiedeńskich, jednakże z tego względu musimy podnieść nader ważną różnicę, iż w szpitalach wiedeńskich powyżej wymienionych nie znajdują się wcale obłąkani, którzy mieszczą się w zakładzie obłąkanych w Döbling; w lwowskim szpitalu znajduje się bardzo wielka liczba obłąkanych i tak: wynosiła w roku 1872 ogólnie

na ilość dni leczenia przy wszystkich trzech oddziałach we Lwowie, to jest na oddziale chorych, obłąkanych i położnic łączną sumę 257,841 dni, z której przypadło na obłąkanych 113,136 dni leczenia.

W roku 1873, wynosiła na tychże trzech oddziałach w lwowskim szpitalu ogólna ilość dni leczenia sumę 271,283 dni, z której przypadło na obłąkanych 114,136 dni leczenia

Z tego więc wynika, że ilość obłąkanych we Lwowie, wynosi daleko więcej, niż $\frac{1}{3}$ część, blisko połowę wszystkich chorych, znajdujących się w całym szpitalu lwowskim.

Jeżeli zatem uwzględnimy, iż obłąkani, jako fizycznie zdrowi nie znają wcale diety, lecz jedzą całą porcyę, równającą się porcyi zdrowych ludzi, że na 800 chorych, znajdujących się n. p. w szpitalu na Wiedniu jest około 400 gorączkujących na ścisłej dyecie, że ilość leczonych tam jest prawie o półtora razy większą, wtedy gdy ilość dni leczenia jest prawie o półtora razy mniejszą, to znaczy, że ruch chorych jest bardzo wielki, a każdy chory w dzień wstąpienia do szpitalu, i na przyszy dzień otrzymuje ścisłą dietę, że wikt w wiedeńskich szpitalach jest znacznie gorszy, jak w lwowskim szpitalu okazuje się, że większy koszt wiktów we Lwowie jest nie tylko usprawiedliwionym, lecz nawet ze względu na tak wielką ilość obłąkanych, jako bardzo umiarkowany i zadowalniający uznany być musi.

Ze tak jest a nie inaczej, na to wskazuje nie tylko ta okoliczność, iż w szpitalach wiedeńskich wyżywienie chorych odbywa się przez przedsiębiorców, podczas gdy we Lwowie we własnym zarządzie, zatem nie może ulegać żadnej wątpliwości, że wiktowanie chorych u nas jest staranniejszem, obfitszem i co do jakości artykułów żywności daleko zdrowszem; prócz tego okazuje się to najdobitniej z następującego przedstawienia:

C. k. Namiestnictwo wiedeńskie przedstawiło nam bowiem pod dniem 20. września 1874 do l. 27263, iż koszt ogólny jednego dnia leczenia w powyższych trzech szpitalach wiedeńskich wynosił w latach 1872 i 1873 przeciętnie 86 centów od dnia i osoby, tudzież, iż w tym koszcie ogólnym nie są policzone wydatki na funkcyę duchowne i utrzymanie kaplicy, czynsze za najem lokalności szpitalnych (gdyż tamtejsze szpitale mają własne domy), ani też procenta od kapitałów dłużnych, ani też wreszcie zaległości dłużnych należności za poprzedzające lata.

Na tej samej podstawie uczyniliśmy nasze obliczenia nie rachując również:

- a) kosztów kaplicznych i na funkcyę duchowne;
- b) czynności za najem lokalności szpitalnych we fliach;
- c) procentów od kapitałów dłużnych;
- d) zaległości dłużnych za liwerunki z lat poprzedzających, a według tego wynosi koszt ogólny jednego dnia leczenia w szpitalu lwowskim za rok 1872 centów $81\frac{68}{100}$ cent.
za „ 1873 „ $79\frac{2}{1000}$ „

Z tego więc zestawienia cyfer autentycznych okazuje się niewątpliwy wynik,

- 1) że żywienie chorych w szpitalu lwowskim jest daleko zdrowszem, lepszem i starsanniejsem, niż w szpitalach wiedeńskich;
- 2) iż co więcej wydajemy na żywienie chorych, oszczędzamy na zarządzie, który jest przy wiedeńskich szpitalach znacznie droższym, gdyż koszt ogólny za jeden dzień leczenia jest u nas mniejszym w r. 1872 o blisko 5 c., zaś w r. 1873 o przeszło 7 cnt.

Szpitałe św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie:

a) zaprowadzenie gospodarstwa we własnym zarządzie;

b) etat urzędników i pisarzy dziennych przy zarządach i w kancelaryi Dyrekeji obu szpitali.

c) służba szpitalna:

d) prymaryat oddziału chorób wewnętrznych;

e) pomieszczenie szpitala św. Ducha;

f) budowa nowego szpitala;

g) zaprowadzenie oświetlenia gazowego w szpitalu św. Ducha.

Alegat 26.

Z dniem 1. października 1874 r. objęliśmy we własny zarząd gospodarstwo w szpitalach św. Łazarza i św. Ducha przez specjalną *ad hoc* delegowaną komisję, która równocześnie zajęła się odbiorem inwentarza szpitalnego od Sióstr Miłosierdzia. Korzyści własnej administracyi już teraz dają się spostrzegać, za krótki atoli czas od zaprowadzenia onejże nie dozwala nam narazie wykazać się stanowczemi rezultatami. Podnieść możemy, iż własna kuchnia wpłynęła znacznie na polepszenie wikt, iż przyrządzanie lekarstw w własnej aptece, przyczyniło się do niemałych oszczędności bez uszczerbku dla chorych — co stwierdzają porównawcze data wyjęte z rachunku wydatków za IV kwartał 1874 w wykazie pod 26/ załączone.

Od tego czasu zaszły zmiany w zarządach szpitalnych.

Po wystąpieniu ze służby rządcy szpitala św. Łazarza Napoleona Jędrzejowskiego powołaliśmy na zastępcę kontrolora Karola Nycza, a na jego miejsce asystenta naszego oddziału rachunkowego Franciszka Kotiersa. W styczniu posunęliśmy p. Nycza na rządcę — równocześnie na opróżnioną ze śmiercią Osińskiego posadę kancelisty nazaczyliśmy p. Ludwika Diluna — posada kontrolora niebawem zostanie obsadzoną. Znaczne powiększenie czynności od czasu zaprowadzenia własnego gospodarstwa, zniewoliło nas utrzymywać stale dwóch pisarzy dziennych, których mimo względów ściślejszej oszczędności musieliśmy wykazać w preliminarzu na r. 1876.

Przy równych warunkach z uwzględnieniem istotnej potrzeby exponowaliśmy pisarza dyrekeji Wiktora Wojciechowskiego do zarządu szpitala św. Ducha i tamże utrzymujemy pisarza dziennego z upoważnieniem wysokiego Sejmu, obejmując go także preliminarzem na r. 1876.

W dalszym następstwie w miejsce p. Wojciechowskiego przyzwoliliśmy Dyrekeji na przyjęcie pisarza dziennego, którego zamierzając zatrzymać nadal reflektujemy dla niego wynagrodzenie w preliminarzu na r. 1876.

Co do posługi szpitalnej uznaliśmy potrzebnym w interesie zakładów samych niektóre pomniejsze zmiany zarządzić i z tego powodu wykazująca się różnica przedstawioną jest w budżecie szpitali krakowskich na r. 1876.

Kontrakt o najem realności dla szpitala św. Ducha kończy się w r. b.

Licząc na względne poparcie Prezydenta miasta Krakowa staramy się uzyskać w radzie miejskiej przedłużenie terminu najmu.

Bacząc atoli na niestósowne pomieszczenie szpitala św. Ducha jak również na przepełnienie chorymi szpitala św. Łazarza staramy się o ile możności przyspieszyć budowę przyzwolonego przez Wysoki Sejm nowego szpitalu. Wypracowane przez budowniczego Muklanowicza plany i kosztorysy podaliśmy ściślejszemu rozpoznaniu i sprawdzeniu naszemu inżynierowi.

Celem zaprowadzenia oświetlenia gazowego w szpitalu św. Łazarza upoważniliśmy komitet szpitalny zawrzeć umowę z fabrykantem z Wrocławia Suckowem — przeprowadzenie dotyczących robót nastąpi z użyciem kredytu w kwocie 5.800 złr. przez Wysoki Sejm przyzwołonego.

Szpitala powszechne na prowincyi.

Z powodu wcześniejszego zwołania Sejmu Inspektor szpitali mógł zwiedzić tylko jedenaście prowincjonalnych szpitali, a mianowicie: w Stryju, Przemyślu, Żółkwi, Tarnopolu, Brzeżanach, Podhajcach, Zaleszczykach, Śniatynie, Kołomyi i Stanisławowie, resztę szpitali zwiedzi w marcu i kwietniu.

Chociaż więc nie mamy szczegółowych raportów o stanie połowy nie zwiedzonych jeszcze w tym roku szpitali, możemy jednak powiedzieć, że te instytucje są w drodze szybkiego rozwoju jak pod względem porządku tak też i gospodarstwa. Najbiedniejsze szpitale dźwigają się powoli, lecz widocznie i niedaleka już jest chwila, kiedy zakłady te odpowiedzą zupełnie swemu przeznaczeniu, tym więcej, że sankcyonowana ustawa o pokrywaniu kosztów leczenia przez fundusz krajowy usunie kłopoty finansowe, z jakimi administracya tych zakładów miała dotąd do walczenia.

Niektóre gminy bardzo szczerze zajęły się polepszeniem stanu szpitali powszechnych przez zakupno stósowniejszych lokalności lub wybudowanie nowych, według planów zatwierdzonych przez Wydział krajowy. I tak w Śniatynie zakupiono dom za cenę 4500 złr., w którym dogodnie może być pomieszczonych od 20 do 25 chorych i rządcą szpitalu; w Przemyślu wybudowano dwupiętrowy dom, który będzie mógł pomieścić do 100 chorych i zarządcę; dom ten będzie zupełnie gotowy do lipca b. r. Gminy Stryjska, Samborska traktują o pożyczkę na wzniesienie szpitalnego budynku, a Sanocka zbiera składki; Brody także w tym roku przystąpią do wybudowania nowego szpitalu, mając na to fundusz, pochodzący z różnych legatów. W Stanisławowie przybudowano skrzydło na pomieszczenie łazienek, pralni, części chorych i wychodków i przystąpiono do przekształceń wnętrza starego budynku. W Białej gmina zaciągnęła pożyczkę i w tym roku przystąpi do budowy nowego szpitalu; w Kołomyi zbudowano dom na administracyę i składy i przystąpiono do rozszerzenia budynku. W Drohobyczy także zatwierdziliśmy plan budowy nowego szpitalu.

Z zatwierdzonych budżetów szpitali prowincjonalnych na r. 1875 przedlegat 28. kładamy wyciąg % najgłówniejszych dat o ilości chorych i stanie majątków szpitalnych, tudzież o rocznych wydatkach i dochodach tych zakładów.

Sprawa likwidacyi majątku gminnego, tudzież obrachowanie wzajemnych pretensyj w Jaśle i Stanisławowie jest już na ukończeniu.

W sprawie zbrodniczych nadużyć kasyera i kontrolora w Tarnowie Wydział krajowy zarządził:

- 1) Wystosował odezwę do Prezydyum c. k. wyższego Sądu w Krakowie, żeby zwróciło uwagę na tę sprawę i żeby malwersanci nie udaremniili poszukiwań pretensyj szpitalnych na ich majątku.
- 2) Wezwał Prezesa Rady powiatowej, żeby jako delegat Wydziału

krajowego w Radzie szpitalnej zajął się osobiście uporządkowaniem stosunków szpitalnych.

- 3) Upoważnił komisję instytutu ubogich i chorych do zaciągnięcia pożyczki 10.000 złr. w. a. dla spłaty długów i dzwignięcia szpitala z upadku, do którego popchnęły go zbrodnie systematycznie popełniane przez lat wiele.

Stan zaliczek udzielonych szpitalom publicznym z funduszu krajowego na rachunek należności za koszty leczenia ubogich, wynosił od 1. Sierpnia

Alegat 29. 1874 r. do 1. Lutego 1875. według załączonego pod % rachunku.

W końcu przedstawiamy wysokiemu Sejmowi w dwóch załączonych wykazach statystycznych ruch chorych w szpitalach powszechnych % tudzież

Alegat 30. w krajowych zakładach położnic i obłąkanych we Lwowie i Krakowie %.

A) Szpital św. Łazarza.

Wykaz kapitałów należących do funduszków szpitali krakowskich z dniem 31. grudnia 1874 r.

Stan kapitałów ubezpieczonych na realnościach i dobrach w okręgu krakowskim i Królestwie Polskiem położonych, wynosił z dniem 1. stycznia 1874 64.393
 spłacono w ciągu r. 1874 w imiennej wartości 10.700
 pozostaje 53.693

	Złr.	ent.
	64.393	48 1/2
	10.700	.
	53.693	48 1/2
	750	.
	54.443	48 1/2
	89.200	.
	227.700	.
	4.450	.
	15	84
	5.400	.
	326.765	84
	301.223	93
	25.541	91

Stan kapitałów powiększył się w ciągu roku 1874 o zkapitałizowane odsetki od kapitału na dobrach Wierzbica i Budziejowice, ubezpieczonego w kwocie 450 r. s. czyli w im. wartości o 750
 wynoszą przeto te kapitały z dniem 31. grudnia 1874 r.

Za wpłaconą powyżej gotówkę, tudzież za gotówkę podniesioną z rachunku bieżącego w galicyjskiem Towarzystwie kredyt. ziemskim i za inne wpływy majątku zarodowego, zakupiono częścią obligacye galic. pożyczki krajowej z r. 1873 po kursie 86.50 i 87 za sto, częścią zaś 7% asygnaty kasowe galicyjskiego banku kredytowego.

Stan papierów publicznych z dniem 31. grudnia 1874 był następujący :

7% asygnaty galicyjskiego banku kredyt. na 89.200
 6% obligacye gal. pożyczki kraj. z r. 1873 im. war. 227.700
 6% asygnaty kasowe galic. banku hypotecz. na 4.450
 6% książeczki galicyjskiego banku kredytowego 15
 5% listy zastawne Królestwa Polskiego 5.400
 %

W porównaniu ze stanem z dnia 1. stycznia 1874 okazało się zwiększenie majątku w papierach publicznych o 25.541

B) Szpital św. Ducha.

Stan kapitałów hipotekowanych z dniem 1. stycznia 1874 wynosił

który to stan po koniec grudnia 1874 się nie zmienił.

Stan papierów z dniem 31, grudnia 1874 wynosił:

6% obligacye galicyjskiej pożyczki kraj. z r. 1873

7% asygnaty kasowe galic. banku kredytow. na

6% książeczki tegoż banku na

5% książeczki galicyjskiej kasy oszczędności na

./

W porównaniu ze stanem z dniem 1. stycznia 1874, który wynosił

okazuje się zwiększenie majątku w papierach publicznych o

Złr.	cnt.
8.465	50
7.400	.
100	.
103	75
287	35
7.891	10
7.837	35
53	75

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości.

Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

We Lwowie dnia 11. marca 1875.

Leon książę Sapięha w. r.

Marszałek krajowy.

Sprawozdawca

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału kraj.

Alegat 1.

Adres dziękczynny do Najjaśniejszego Pana.

Najjaśniejszy Panie!

Najmiłociwszy Cesarzu i Królu!

Najwyższe postanowienie z dnia 29. Września b. r., mocą którego założoném ma być we Lwowie czwarte gimnazyum państwowe z językiem wykładowym polskim, przyjął najwierniejszy Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem Księstwem Krakowskiem jako ponowny dowód Monarszej łaski Twojej, Najjaśniejszy Panie, rozbudzający tem bardziej gorącą wdzięczność w sercach ludności, ile że tyczy się najważniejszój dziś dla kraju sprawy, to jest publicznego wychowania i otwiera nowy przybytek dla łaknącej nauk młodzieży, wychowywanej w uczuciach przywiązania do Tronu i najdostojniejszej Dynastyi.

Składając niniejszem w imieniu i z polecenia Sejmu u stóp Tronu Waszej ces. i król. Apostolskiej Mości najgorętszą podziękę za to wspaniałomyślne postanowienie, błagamy Wszechmocnego, aby Cię Najjaśniejszy Panie strzedz i ochraniać raczył.

Lwów dnia 20. Października 1874.

Alegat 2.

*Prośba do Najjaśniejszego Pana.***Najjaśniejszy Panie!****Najmiłociwszy Cesarzu i Królu!**

Monarszej łasce Waszej cesarskiej i królewskiej Apostolskiej Mości zawdzięcza królestwo Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, iż na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 25. Czerwca 1867. ustanowioną została nad ludowemi i średniemi szkołami tej prowincyi Rada szkolna krajowa, jako najwyższa władza nadzorcza i wykonawcza kraju.

Czynności tejsze Rady szkolnej usprawiedliwiły pokładane w niej nadzieje, wpływają bowiem na pożądaný rozwój wychowania publicznego ku powszechnemu zadowoleniu publiczności. Bolesnie też dotknęła najwierniejszy Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem wiadomość, iż na posiedzeniu Izby posłów Rady państwa z dnia 11. Grudnia 1874. uchwaloną została rezolucya, zmierzająca do ścieśnienia zakresu działania c. k. galicyjskiej Rady szkolnej.

Poczytując dążenie takie za bardzo szkodliwe dla postępu spraw szkolnych tej prowincyi, pozwolił sobie najwierniejszy Wydział krajowy wszystkie sprawie tej towarzyszące okoliczności zebrać w szczegółowym memoryale.

Składając niniejszém u stóp Tronu rzeczony memoryał, zanosi najwierniejszy Wydział krajowy do Waszej ces. i król. Apostolskiej Mości najpokorniejszą prośbę, ażebyś Najjaśniejszy Panie cios wymierzony przeciwko jednemu z najważniejszych autonomicznych, a z łaski Twej monarszej płynących nabytków Galicyi, jak najłaskawiej od niej odwrócić raczył.

Oby Wszechmocny Waszą ces. i król. Apostolską Mość strzegł i ochraniał,]

Lwów dnia 16. Lutego 1875.

1888

1888

1888

1888

Alegat 3.

Fundusz pożyczki z r. 1873.

W y k a z

udzielonych Wydziałom powiatowym pożyczek.

L. p.	Wydział powiatowy	Udzielone pożyczki		
		w roku 1873	w roku 1874	Razem
		zł.	zł.	zł.
1	w Białe	5.000	.	5.000
2	" Birczy	8.000	.	8.000
3	" Bochni	30.000	.	30.000
4	" Borszczowie	5.000	.	5.000
5	" Brzesku	35.000	.	35.000
6	" Brzeżanach	8.000	.	8.000
7	" Brzozowie	5.000	15.000	20.000
8	" Chrzanowie	5.000	.	5.000
9	" Dąbrowej	40.000	20.000	60.000
10	" Dolinie	1.500	.	1.500
11	" Gorlicach	15.000	10.000	25.000
12	" Grybowie	50.000	.	50.000
13	" Horodence	.	15.000	15.000
14	" Jarosławiu	18.000	36.000	54.000
15	" Jaśle	14.475	.	14.475
16	" Jaworowie	.	30.000	30.000
17	" Kolbuszowej	49.000	20.000	69.000
18	" Krakowie	22.000	.	22.000
19	" Krośnie	13.000	.	13.000
20	" Limanowej	2.000	.	2.000
21	" Lisku	.	25.000	25.000
22	" Łańcucie	20.000	20.000	40.000
23	" Mielcu	37.000	.	37.000
24	" Mościskach	13.000	.	13.000
25	" Myślenicach	36.000	.	36.000
26	" Nadwórnej	.	50.000	50.000
27	" Nisku	23.000	6.000	29.000
28	" Nowym-Targu	12.000	.	12.000
29	" Pilźnie	21.000	.	21.000
30	" Podhajcach	10.000	.	10.000
	Do przeniesienia	497.975	247.000	744.975

L. p.	Wydział powiatowy	Udzielone pożyczki		
		w roku 1873	w roku 1874	Razem
		zł.	zł.	zł.
	Z przeniesienia	497.975	247.000	744.975
31	w Przemyślanach	8.000	.	8.000
32	„ Rawie	10.000	.	10.000
33	„ Rohatynie	5.000	5.000
34	„ Ropczycach	13.000	1.000	14.000
35	„ Rudkach	20.000	.	20.000
36	„ Rzeszowie	18.000	.	18.000
37	„ Samborze	20.000	20.000
38	„ Sanoku	28.000	20.000	48.000
39	„ Sączu-nowym	16.000	24.000	40.000
40	„ Sokalu	15.000	10.000	25.000
41	„ Stanisławowie	5.000	5.000	10.000
42	„ Starem-mieście	8.000	4.000	12.000
43	„ Tarnobrzegu	32.000	.	32.000
44	„ Tarnowie	22.000	1.000	23.000
45	„ Trembowli	5.000	.	5.000
46	„ Wadowicach	26.000	2.800	28.800
47	„ Wieliczce	40.000	20.000	60.000
48	„ Żydaczowie	3.000	.	3.000
49	„ Żywcu	20.000	9.000	29.000
50	Fundusz krajowy za skradzione w Jaśle	10.525	.	10.525
	Razem	797.500	368.800	1,166.300

Alegat 4.

Ankieta rzeczoznawców zebrana staraniem komite'u Towarzystwa gosp. dla objawienia opinii co do potrzeb krajowych w przedmiocie chowu koni, ma zaszczyt przesłać szan. komitetowi przez swą komisję celem dalszego załatwienia sprawy, w szczególności: przedłożenia J. Eksc. Ministrowi rolnictwa poszczególnych życzeń i potrzeb w tym dziale gospodarstwa krajowego następujące

Sprawozdanie.

Przedewszystkiem poczuwamy się do obowiązku podnieść licznie objawione zdanie w zgromadzeniu, co do obecnego stanu hodowli koni w kraju a mianowicie, iż chów ten w ostatnich latach znacznie podupadł: konie bowiem zbytkowe, na podniesienie i rozmnożenie których szczególną uwagę zwracano, nie stały się ani lepszymi ani liczniejszymi, gdy natomiast konie mniejsze będąc, cennym materiałem dla produkcji koni dla armii i gospodarstwa niewątpliwie pewny upadek w hodowli przedstawiają.

Toż ankieta wychodząc z przekonania, iż przy zamiarze podniesienia ogólnej hodowli koni w kraju trzeba przedewszystkiem reflektować na warstwę koni najliczniejszą, to jest na konie włościańskie, niemniej stada produkujące średnie konie, jakoteż konie będące w posiadaniu mniejszych hodowców przedstawia w tem pojęciu dwa za najodpowiedniejsze przez się uznane kierunki przyszłego pomocniczego działania.

Pierwszym w tym kierunku jest wspieranie chowu koni przez rządowe stacye ogierów.

Następnym podniesienie hodowli stad średnich w szczególności przez dawanie na stacye ogierów, o ile być może za najniższą opłatą, czy to właścicielom całych mniejszych stad, lub też zbiorowo kilku posiadaczom kobył zdolnych do rozplodu koni średnich.

Co do pierwszego, tu podnieść musimy, iż jakkolwiek stacye ogierów rządowych istnieją w kraju od lat wielu, wszelako nie odpowiadają one zupełnie rzeczywistym potrzebom hodowców.

Przyczyny tego szukać należy zarówno w niedostateczności tych stacyj (są bowiem powiaty, w których na parę tysięcy kobył nie masz ani jednej stacyi ogierów), jakoteż w nieodpowiednim i niezastósowanym do potrzeb miejscowych wyborze stadników; w końcu i najgłówniej zaś w złym i niestósownym rozkładzie stacyj, jak niemniej braku odpowiedniej kontroli w obsłudze klaczy ogierami rządowemi.

Świadczą o tem wymownie zestawienia statystyczne wykazujące rażąco niski stosunek odchowu w Galicyi klaczy ogierami rządowemi. w porównaniu do innych prowincyi państwa świadczy o tem dokładnie owa niepojęta bezpłodność ogierów rządowych, w końcu najniewątплиwiej owe degenerowanie się koni włościańskich, z których klacze wobec zawodów doznanych przy stanowieniu ogierami rządowemi, wobec trudności dostania się do stacyj tychże, w końcu zupełnego braku onych w pewnych okolicach pokrywane są często źrebiętami jedno- lub dwurocznymi wałęsającymi się po wsiach.

Owóż chcąc działać pomyślnie na wzrost hodowli koni w kraju stacyami ogierów rządowych, niezbędnem jest, aby te stacye były gestemi, ustanowionemi i rozlokowanemi na podstawie żądań i za opinią odnośnych reprezentacyj autonomicznych lub gospodarskich, ażeby następnie stacye te obsadzono ogierami odpowiedniami do podniesienia chowu koni włościańskich i mniejszych hodowców, zatem ogierami krwią i wzrostem do opisanych klaczy zbliżonemi a to w celu uniknięcia skutków szkodliwych w progeniturze, pochodzących zwykle z gwałtownych przejść; w końcu, ażeby do utrzymania ewidencji i kontroli w stanowieniu klaczy na stacyach przypuszczone były wyż powołane reprezentacye, a nareszcie, by na pomienionych stacyach istniały księgi zażaleń dla stron pokrzywdzonych.

Za pomnożeniem przeto stacyj ogierów, zasileniem tychże przeważnie końmi pochodzenia wschodniego, wreszcie reformą stosunków decydujących o rozlokowaniu stacyj, oświadczamy się stanowczo i ten niewątплиwie najważniejszy dział w hodowli koni szczególnej troskliwości wysokiego Rządu polecamy.

Przechodząc do drugiego kierunku, dążącego ku podniesieniu chowu koni w kraju, winniśmy przedewszystkiem wypowiedzieć, iż o ile za konieczne uważamy, by wysoki Rząd nie wyłączając innych środków pomocy wspierał średnie stadą, jak niemniej zbiorowo pojedynczych hodowców koni dawaniem tymże pod najłagodniejszymi warunkami ogierów na stacye, o tyleż znów pożądanem jest, by pomoc ta wykonana była z pewnym programem, tj. by hodowcy utrzymywali jedynie takie ogiery, które komisya krajowa uzna za właściwe, do łączenia je z klaczami.

Zadaniem bowiem tych hodowców powinno być prowadzenie koni dobrych, choć nieznamomitych, którzy zresztą chcą i mogą produkować ogiery zdolne do podniesienia rasy włościańskiej jakoteż konie zdadne dla użytku armii mogące być dalszym wynikiem tegoż kierunku.

Przemawiając stanowczo za poprawą i wspieraniem koni włościańskich mniejszych posiadaczy i stad średnich, nie mamy zamiaru przeto pominąć i wykluczyć z pod opieki rządowej stad czystej krwi dostarczających koni wyścigowych lub zbytkowych, owszem uważamy takowe za jedną z ważnych gałęzi produkcji krajowej i chociaż stawiamy je na 3. planie w ogólnej hodowli koni, toż domagamy się i żądamy, by Galicya przy rozkładzie ogierów czystej krwi zarówno z innymi prowincjami państwa traktowana była.

Kończąc sprawozdanie nasze nie możemy pominąć sposobności przesłania J. E. Ministrowi rolnictwa wyrazu ogólnego uznania w kraju za zbawienne poparcie naszych spraw ekonomicznych, tudzież wypowiedzenie przekonań, iż wobec zgodności zapatrywań objawionych przez ankietę i obecnie mianowanego prezesa komisji chowu koni J. W. Juliusza hr. Dzieduszyckiego, jak również zaufania, którem tenże się chlubi u hodowców krajowych, mamy wszelką nadzieję, iż władza mu (J. W. Juliszowi hr. Dzieduszyckiemu) powierzona, jedynie ku pożytkowi państwa i kraju użytą będzie.

Lwów, dnia 15. Grudnia 1874 r.

Okólnik

Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych:

Na posiedzeniu dnia 25. Września 1874. r. powziął wysoki Sejm nad petycją Piotra Cygi i Wydziałów powiatowych w Jaśle i Brzesku o zaprowadzenie przymusu asekuracyjnego, uchwałę następującej treści:

„Petycyę tę o zaprowadzenie przymusu asekuracyjnego, odstępuje się Wydziałowi krajowemu, ażeby polecił wszystkim Wydziałom powiatowym, iżby przy każdej sposobności pouczał lud o korzyściach i koniecznej potrzebie asekurowania swego dobytku.“

W wykonaniu powyższej uchwały wys. Sejmu, wzywamy Wydział powiatowy, ażeby nie szczędząc słów i zabiegów, bezustannie działał w tym kierunku, — nie podlega bowiem żadnej wątpliwości, że jedną z najgłówniejszych przyczyn materialnego upadku, mianowicie ludu wiejskiego, jest brak doraźnej a zarazem dostatecznej pomocy pieniężnej do podźwignięcia nawiedzonych nieszczęściem pożaru.

Dość będzie wskazać na tak liczne niestety przykłady zubożenia tylu rodzin, które wczoraj jeszcze w dostatkach, dziś najpierwszych potrzeb do życia pozbawione, o zebraczym kiju zagrody swe porzucać muszą, — na tlejące niemal jeszcze zgliszcząca tylu zamożnych osad i miasteczek przez jedną noc w perzynę obróconych, — ażeby u ludu naszego tak przywiązanego do rodzinnej strzechy, wzbudzić moralne przekonanie o konieczności i korzyści ubezpieczenia swego dobytku od niszczącego żywiołu.

W obywatelskiej gorliwości Wydziału powiatowego o dobro powiatu, pokładamy niepłonną nadzieję, iż szczerze nad rozpowszechnieniem tego przekonania, mającego ustawę przymusową zastąpić, — pracować zechce.

We Lwowie dnia 3. Listopada 1874.

The following is a list of the names of the members of the Society for the year 1884. The names are arranged in alphabetical order. The names are: [illegible text]

Members

The following is a list of the names of the members of the Society for the year 1884. The names are arranged in alphabetical order. The names are: [illegible text]

The following is a list of the names of the members of the Society for the year 1884. The names are arranged in alphabetical order. The names are: [illegible text]

Wysoki Wydział Krajowy!

Uchwałą z dnia 20 Października 1874 r. za L. 17628 wysłani zostaliśmy za granicę w celu nabycia doświadczeń o budowie i urządzeniu innych gmachów sejmowych. Niemniej polecono nam ustnie, ażebyśmy starali się przy tej sposobności zwiedzić szpitale zagraniczne i poinformować się o urządzeniu pralni, łaźni i kuchni.

Stosownie do tego polecenia udaliśmy się w podróż dnia 3 Listopada 1874. Wiedeń, Dreźnie, Berlin, Bruksela, Paryż, Monachium i Peszt, dostarczyły nam sownie materiału w zamierzonym kierunku.

Dnia 12 Grudnia stanęliśmy z powrotem we Lwowie nie mogąc już jak to zamierzaliśmy dla spóźnionej pory roku i zasp śniegowych zwiedzić Berna w Szwajcaryi i Turynu.

Wiedeń.

a) **Opera Wielka.** Ponieważ głównym celem naszej podróży było oprócz obejrzenia budynków parlamentowych, zbadanie najnowszych systemów ogrzewania, wentylacji i oświetlenia, dlatego też w Wiedniu, gdzie budynku stałego i specjalnego dla parlamentu dotąd nie ma, zwróciliśmy naszą uwagę na gmach Nowej Opery, słynny w Europie z doskonałej wentylacji, połączonej z ogrzewaniem.

Wynalazcą systematu w Operze wiedeńskiej po raz pierwszy na tak wielką skalę zastosowanego jest Dr. Böhm.

Systemat ten tak zwany pulsacyjny polega na wtłaczaniu powietrza świeżego a wyciąganiu zepsutego za pośrednictwem przyrządów mechanicznych. Jest on zatem pewnym i dającym stanowcze rezultaty. Jedyną niedogodnością tego systematu jest zbyt duża jego kosztowność, dla której właśnie, nie może być z korzyścią używany w budowlach niniejszych, tańszych.

Nie wiadomo nam wiele kosztowało zaprowadzenie systematu Dr. Böhma w Operze, ale w gmachu nowej giełdy w Wiedniu, budowanej przez profesora Hansena w ogólnym koszcie 4 milionów guldenów; wentylacja według tegoż systematu obliczona jest na 200.000 guldenów. W gmachu

zaś parlamentu wiedeńskiego, budowanym przez tegoż prof. Hansena, koszta wentylacji wynosić mają około 600.000 zfr. a koszt ogólny podobno około 10 milionów.

Jakkolwiek bez planów i rysunków nie można dać zupełnie dokładnego pojęcia o całości systematu ogrzewania i wentylacji w operze wiedeńskiej zastosowanego, jednakże postaramy się mniej więcej w przybliżeniu takowy opisać.

Świeże powietrze wprowadza się do sali teatralnej przez otwory w podłodze parkietu i parteru, oraz w korytarzach poza lożami i galeryi trzeciego piętra. Zepsute zaś powietrze wychodzi przez otwory po nad wielkim żyrandolem i w suficie ostatniej galeryi.

W najniższej z trzech kondygnacji piwnic znajduje się wielka komora sklepią komunikująca z zewnętrznem powietrzem. W jednej ze ścian komory, jest wielki otwór, przedłużający się szyćą murowaną i sklepią, coraz zwężającą się, i zamkniętą wentylatorem śrubowym, (na wzór Turbiny Jouval'a).

Wentylator ten wprowadzany w ruch przez maszynę parową o sile 12 koni, umieszczoną w podwórzu zewnętrznem przykrytem dachem szklannym, czerpie powietrze z pierwszej i wpycha go do innej komory po pod główną salę, również w najniższem piętze piwnic znajdującą się. Ztąd powietrze przez 12 cylindrów żelaznych umocowanych w sklepieniu komory wchodzi do drugiej i pierwszej kondygnacji piwnic po nad nią umieszczonych, a z tej ostatniej przez 250 otworów w podłodze parteru pod każdym fotelem wpychane jest do sali. W komorze drugiej kondygnacji powietrze w zimie ogrzewa się przez zetknięcie z systemem rur żelaznych silnie ogrzewanych parą. Temperatura zaś powietrza miarkuje się wpuszczaniem za pomocą klap powietrza świeżego z komory pierwszej.

Z teje komory pierwszej powietrze przez dwa boczne pionowe kanały rozprowadza się kanałami poziomymi po korytarzach lożowych i idzie również aż do galeryi 3. piętra, gdzie wychodzi na salę przez otwory po pod siedzeniami.

W pierwszej wielkiej komorze, o której na początku mowa, powietrze świeże zewnętrzne zanim go wentylator wepchnie wyżej, może być oczyszczone z pyłu i kurzu w nim się unoszących przez odpowiedni przyrząd. Przyrząd ten jest złożony z rur napełnionych wodą, połączonych z całym systematem wodnym, przez co woda w nich ulega silnemu ciśnieniu. Na całej długości rur są włoskowate otwory, przez które woda za otworzeniem kranu z siłą wychodzi i rozbija się w mgłę o blaszki ostrym katem naprzeciwko otworów ustawione. Mgła ta opada na dół, zabiera z sobą wszelki pył i nie tylko oczyszcza ale i chłodzi powietrze w czasie lata. Dla większego ochłodzenia powietrza, podłogę komory polewają jeszcze nadto wodą.

Dla odjęcia zaś powietrza pierwszej ostrości w czasie zimy i złagodzenia jego temperatury, by tem łatwiej w dalszych komorach ogrzać się mogło, w teje pierwszej komorze rozprowadzono po nad podłogą grube rury żelazne ogrzewane parą. Od rur tych powietrze już do pewnego stopnia ogrzać się może.

Dla odprowadzenia zepsutego powietrza porobiono otwory po pod sufitem górnych galeryi i po nad samym wielkim żyrandolem. Z otworów tych idące kanały, komunikują z wielkim kanałem na poddaszu z blachy żelaznej zrobionym. W końcu tego kanału umieszczony podobny dolnemu wentylator, poruszany przez transmisję tą samą maszyną parową, służy do wypychania powietrza z kanału na zewnątrz. Dla dopomożenia wentylatorowi i powiększenia ciągu, powietrze w kanale i tak już gorące ogrzewa się jeszcze kilkuset płomieniami gazowymi. Wszystkie kanały tak doprowadzające jak i odprowadzające powietrze, opatrzone są klapami, a cały mechanizm za pomocą przyrządów elektrycznych koncentruje się w pokoju inspekcyjnym umieszczonym w suterrenach. Cały przyływ i odpływ powietrza może być z tego pokoju jak najdokładniej przez jedną osobę regulowanym, tak, że temperatura w sali i korytarzach utrzymuje się zawsze i jednostajnie pomiędzy 15 a 16 stopniami ciepła tak zimą jak i latem.

Długość drutów elektrycznych użytych do komunikacji wynosi 38.000 metrów. Długość zaś rur parowych do ogrzania powietrza jest 18.000 metrów. Wentylator przy szybkości 160 obrotów na minutę może wprowadzić do sali 40 do 120 tysięcy metrów kubicznych powietrza na jedną godz. Pomimo tak wielkiej na pozór zmiany powietrza, ruch jego w sali jest tak delikatny i umiarkowany, że wcale uczuwać się nie daje, o czym osobiście przekonać się mogliśmy.

Całe urządzenie dotyczące ogrzania i wentylacji wykonała fabryka machin H. D. Schmidt w Simmering według projektu i danych wskazówek przez Dr. Böhma*).

b) **Opera komiczna.** Studjując sposoby ogrzewania i wentylacji, nie podobna nam było pominąć gmachu Opery komicznej.

Tutaj niezastosowano zupełnie siły mechanicznej, powietrze ogrzane samo wchodzić powinno do sali zastępując miejsce powietrza zepsutego, które wyciągane jest przez aspirację. System więc sam przez się jest prosty, lecz główną jego zaletą jest to, że powietrze ogrzane przed wprowadzeniem go do sali może się mieszać z powietrzem świeżem zupełnie nieogrzane. Przez mieszanie to powietrza osiąga się ten ważny rezultat, że przez ogrzewanie czy to w kaloryferze, czy przez zetknięcie z rurami żelaznymi ogrzane wodą lub parą, powietrze zanadto osuszone a przeto nie zdrowe i do oddychania nieprzyjemne, mieszając się z powietrzem świeżem nieogrzane odzyskuje utraconą wilgoć i staje się zdrowszem i przyjemniejszym.

Świeże powietrze czerpane z podwórza między schodami cesarskiem i igalerjowemi wchodzi do głównego kanału, mającego 8·5 metrów kwadratowych przecięcia. Przyływ powietrza świeżego reguluje się tu dwoma klapami. Z tych jedna służy do wprowadzenia powietrza do komory kaloryferowej, z kąd ogrzane wchodzi do komory do mieszania przeznaczonej. Druga zaś klapa służy do wprowadzenia świeżego powietrza bezpośrednio do tejże do mieszania przeznaczonej komory.

Kaloryfer służący jedynie do ogrzania powietrza do wentylacji przeznaczonego, składa się z wielu rzędów rur, których powierzchnia zewnętrzna ogrzewająca wynosi razem 120 metrów kwadratowych.

Powietrze świeże po zmieszaniu wchodzi do sali przez 480 otworów różnego przecięcia, rozmieszczonych na parterze, mezaninie i wszystkich 4. piętrach i może go wejść do 40 tysięcy metrów kubicznych na godzinę. Powietrze zepsute wyciąga się przez aspirację. Kanał aspiracyjny umieszczony jest po nad głównym żyrandolem.

Ogrzanie sali, sceny i wszystkich przyległości uskutecznia się za pomocą systemu wodnego. (Heisswasserheizung mit Mitteldruck). W tym celu w różnych miejscach ustawionych jest 8 pieców, okrywających aparaty do ogrzewania. Ogólna długość rur ogrzewających wynosi 8800 metrów.

Całkowite urządzenie tak ogrzania jak i wentylacji wykonanem zostało przez pp. Holdorff & Brückner, przedsiębiorców i kosztowało 25.000 złr. Dokładne zaznajomienie się z systemem ogrzania i wentylacji w Wielkiej operze wiedeńskiej zawdzięczamy pośredniczeniu pana radcy ministerjalnego Wgo Filipa Zaleskiego, który ze zwykłą sobie uprzejmością ułatwił nam wstęp i dodanie męża fachowego, który nas oprowadzał i wszystko tłumaczył i objaśniał.

Niemniej wyrazić musimy na tem miejscu podziękowanie c. k. starszemu radcy budownictwa i architekcie p. Teofilowi Hansenowi, którego wysokiej uprzejmości i grzeczności zawdzięczamy sposobność chociaż pobieżnego tylko obznajomienia się z urządzeniem nowego parlamentu i nowej Giełdy w Wiedniu.

*) Technischer Führer durch Wien S. 264, 265, i 466.
Deutsche Bauzeitung, Jahrgang VII. 1873 N. 104.

c) **Nowy parlament w Wiedniu.** Gmach parlamentu, dla którego dopiero zakładają fundamenta, oglądaliśmy tylko w rysunkach i w bardzo pięknym modelu gipsowym. Nadto pan Hausen ofiarował nam rysunki gmachu wraz z krótkim opisem.

Z lewej strony jest sala posiedzeń Izby panów, z prawej Izby posłów, w środku obszerna wspólna sień połączona galeryą ze schodami i przysionkiem. Po obu stronach każdej z sal pawilony mieszczące wszelkiego rodzaju bióra, pawilony te połączone są z głównym gmachem galeryami. Na przodzie głównego przysionku portyk o podwójnym rzędzie kolumn i podjazd szeroki w formie rozciągniętej podkowy, podchodzący aż do wysokości 1. piętra, ułatwiają przystęp w dnie pogodne. W dnie słotne powozy zajeżdżać mogą przez dziedziniec pomiędzy głównym gmachem i pawilonami i zatrzymywać się przy wejściu na schody główne. Po obu końcach przy głównych salach są występy podparte przez karjatydy i służące za podjazdy do pokoi i łoż cesarskich.

Obie sale mają formę półkulistą przedłużoną prostokątem. W około sali po za siedzeniami dla posłów i panów jest korytarz, ułatwiający tymże dostęp do ich siedzeń. Dalej w koło idą łoże i korytarze do nich doprowadzające.

Bióro prezydyalne umieszczone w przedłużeniu prostokątnem sali. Trybuna zaś wysunięta naprzód, jest tak umieszczoną, że mowca znajdować się będzie w samym środku półkola, formującego salę; — głos zatem idąc w kierunku promieni, do wszystkich miejsc sali w jednakowej dochodzić będzie sile.

Podłoga samej sali jest zagłębiona, podłoga zaś ostatniego półcyrklastego rzędu siedzeń poselskich, jak również i prezydyalnego bióra są na tym poziomie, co i wszystkie inne lokalności gmachu. Do każdej z sal prowadzą trzy wejścia, z tych środkowe służy wyłącznie dla prezydenta i prowadzi wprost do miejsca dla niego przeznaczonego. Boczne zaś drzwi prowadzą do przedpokojów, z których posłowie mogą albo schodząc po schodach na środek sali zajmować swoje miejsca, albo też mogą dostać się do tychże miejsc przez szerokie przejście okalające salę po za ostatnim rzędem siedzeń.

Lokalności wspólne dla obu izb, jak biblioteka, restauracja, bióro stenografów, są umieszczone w środku i w równej odległości od obu sal sejmowych. Jak z tego opisu i dołączonych planów widać, myśl przewodnia jest nadzwyczaj prosta, proste też jasne i łatwe jest całe urządzenie i rozłożenie wewnętrzne gmachu *).

*) Pan Hansen w broszurze swej objaśniającej przedłożony projekt po opisaniu wewnętrznego rozkładu, przytacza motywa, które mu przy projektowaniu przewodniczyły. Treść ich jest następująca:

„Zanim Artysta do przedstawienia danego przedmiotu się zabierze powinien go przedewszystkiem „w zarysie i ogólnych dyspozycjach jasno w głębi swej duszy wytworzyć i zobaczyć.“

„Jak Minerwa wyszła z głowy Jowisza, tak pierwsza myśl w pełnej swej całości wyjść musi z głowy „artysty.“

„Samo się przez się rozumie, że artysta winien jednocześnie wyrobić w sobie pojęcie i o formie „zewnątrznej swego utworu, gdyż ta niezaprzeczenie istotny wpływ na rozwiązanie zadania wywierać musi.“

„Projektującemu zdawało się, że dla budowli tak wysokiego i poważnego przeznaczenia jedynie „tylko klasyczny grecki styl z czasów najwyższego jego rozwoju znaleźć może zastosowanie.“

„Grecy byli pierwszym narodem, który wolność i podległość pewnym prawom ukochał nadewszystko. „To też i architektura ich pomimo najwyższej powagi z surowością graniczącą i pewnymi prawami „miarkowanej zostawia artyście zupełną swobodę w rozwijaniu swoich myśli.“

„Jakkolwiek Architektura grecka wyraz swój pozostawiła nam głównie w Świątyniach, nie należy „się obawiać, by zastosowanie jej do nowożytnych budowli miało nadawać tymże koniecznie świątyni cha- „rakter. Architekt, który przez całe życie swoje oddając się wielostronnym pracom, usiłował najrozmaitsze „zadania i potrzeby swego czasu przyodziąć zawsze w artystyczną a odpowiednią im formę, przez te „studja właśnie i przez to wnikanie w pojęcia i wymagania apółczesne więcej niż sam przypuszcza, wpły- „wowi ich ulegać musi. — Artysta taki w błąd naśladownictwa nigdy nie popadnie.“

Co do szczegółów te są dotąd w projekcie a kilkunastu rysowników zajmuje się opracowaniem pojedynczych części.

Opracowanie projektu ogrzania i wentylacji według systematu Dr. Böhma przypadło w udziale Panu T. Kallay inżynierowi Polakowi rodem ze Lwowa.

Jakkolwiek p. Kallay już od kilku miesięcy nad temi projektami pracuje, jednakże jest to zadanie tak trudne, mozolne i tyle różnych przedstawiające kombinacyi, że oprócz ogólników żadnych pozytywnych objaśnień bliższych szczegółów, odnoszących się do sposobu zastosowania tego systematu wentylacji udzielić nam nie był w możności.

d) **Gięda.** W towarzystwie pana Kallaya obejrzano gmach Nowej-Giędzy. Tam zwracano słusznie uwagę na konstrukcję i znaleziono ją pod każdym względem wzorową.

„Jak Szyler i Goethe pomimo, że z wiecznie pięknych źródeł klasycznej literatury czerpali, są „najpierwszymi oryginalnymi niemieckimi poetami, tak samo właśnie można wiecznie doskonałą plastyczną „formę greckiej sztuki do nowych utworów za wzór użyć.“

„Projektujący sądzi, że tym właśnie wymaganiom w obecnym wypadku zupełnie odpowiedział. „Architektura tylko w połączeniu ze swymi siostrami, malarstwem i rzeźbą może zupełnie zadowolnić wy- „magania budowlanego dzieła. — Lecz i pod tym względem przy użyciu greckiego stylu najpiękniejsze „i najdoskonalsze można otrzymać rezultaty.“

„Projektującemu zdawało się, że zadaniem jego było stworzyć budynek pomnikowy, w którym „wszystkie sztuki o palmę pierwszeństwa walczyć ze sobą powinny. — Jak Grecy w swoich świątyniach, „Rzymianie w Forum a Chrześcijanie w katedrach doprowadzili sztukę do najwyższego rozwoju dosko- „nałości, tak w naszych czasach uwaga ludów ześrodkowuje się i zatrzymuje na parlamentach. Niemieckie „ludy usiłują swemu nowemu pałacowi parlamentu nadać cechę pomnika, którymby naród mógł się „poszczycić.“

„Czyż Austriackie ludy miałyby w tym wypadku pozostać w tyle.“

„Na ozdobienie miejsca, w którym uchwalają się prawa mające rozlewać błogosławieństwo dobrobytu „na cały kraj, wszystkie sztuki wspólnie służyć im powinny.“

„Co do ogólnego rozkładu i ugrupowania to naturalnem jest, iż obie izby albo raczej te ich części, „w których sale posiedzeń są położone, powinny być szczególnie wywyższone. Względ nadto na praktyczne „potrzeby wewnętrzne, nakazywał sale te pomieścić tak, jak to w projekcie uczyniono. Przeto bowiem, „że sale posiedzeń znajdują się w dwóch przeciwnych stronach gmachu, że bióra prezydentów znajdują „się od środka a siedzenia posłów od zewnątrz można było następującym potrzebom zadosyć uczynić :

1. otrzymać najbliższą i bezpośrednią łączność między prezydjami obu Izb;
2. można było najłatwiej i najodpowiedniej sale zgromadzeń obrad i. t. p. których obie izby potrzebują ugrupować z trzech stron w około sal posiedzeń, w środku zaś pomieścić takie lokalności, które wspólne są obu izdom.
3. nakoniec otrzymano swobodę zupełnego odłączenia przystępów dla dworu i publiczności i wydzielenie dla tychże koniecznej dla nich przestrzeni. — Pomimo takiego rozdziału i uwydatnienia pojedynczych części dóm parlamentu winien przedstawić jedną całość. — Z estetycznego nadto względu w tak pomnikowej budowli musi znajdować się jedna część, któraby główny środkowy łączący punkt w gmachn stanowiła. — Takim punktem właśnie jest w projekcie portyk, który ustawiony na wysokiem dominującym podniesieniu tem większego jeszcze nabiera znaczenia. — Przez portyk ten wchodzi się do przedsiieni schodowej, a z tamtąd przez kolumnadę i przestrony stylistycznie traktowany imponujący vestibule, przechodzi się do wspaniałej sali przyszłej Austriackiej Wahlhalli, w której członkowie obu izb zbierać się będą. Sala ta rozdzielająca obie izby służy zarazem za łączny punkt dla obojdwóch. — Tu pomiędzy kolumnami staną kiedyś posągi najlepszych i najzasłużeńszych mężów w Austrii. Wielkość tej sali i wspaniałość jej późniejszym niezaprzeczonem pożytkiem usprawiedliwioną zostanie. Konieczną jest ona i ze względów architektonicznych, gdyż jak portyk główny zewnętrznie, tak ona na wewnątrz służy do połączenia dwóch części gmachu w jedną zbiorową całość.

Erläuterung zu der im Hohen Auftrage des k. k. Ministeriums des Inneren verfassten Skizze für das in Wien neu auszuführende österreichische Parlamentsgebäude — z trzema tablicami rysunków.

Widać wszędzie, iż nie żalowano pieniędzy, by budynek dla użytku publicznego przeznaczony uczynić jak najmocniejszym i najtrwalszym, i by istnieniem swem mógł w daleką przyszłość świadczyć, że w epoce naszej oprócz z dziś na jutro wznoszonych budynków umiano też dobrze, mocno i trwale budować. Z różnych szczegółów konstrukcyjnych, godnych naśladowania, wymieniamy tylko jeden, to jest: że wszystkie mury od fundamentów aż pod dach murowane są na zaprawę hydrauliczną. Tym sposobem cały budynek stanowi jakby jedną monolitową masę. Zwrócić tu jeszcze musimy uwagę, że we wszystkich stolicach, które zwiedzaliśmy, budowle pomnikowe są wszystkie tak samo na zaprawę hydrauliczną murowane.

W gmachu giełdy głównym materiałem budowlanym jest cegła, gzymsy jednak, ozdoby okien, kolumny, cokoły są z kamienia. Tłó zaś czyli płaszczyzny gładkie od zewnątrz są wykładane tabliczkami fajansowemi. Tabliczki te w kilku kolorach układane są w deseń.

Sposób ten licowania muru od zewnątrz w naszym klimacie, jest bezzaprzeczenia lepszym od wszelkiego rodzaju wypraw nawet cementowych. Tabliczki takie szlifowane a nawet polewane, zabezpieczają mury od wsiąkania w siebie wilgoci zewnętrznej.

Do tego sposobu licowania murów powrócimy jeszcze przy opisie budowli berlińskich.

Wentylacja i ogrzewanie urządzone według systematu Dr. Böhma. Machina parowa o sile 16 koni poruszać będzie dwa wentylatory umieszczone w suterenaach. Jeden z wentylatorów przeznaczony do wypychania świeżego powietrza, drugi do wyciągania zepsutego.

Kanał główny dla powietrza świeżego mieć będzie 6 do 10 metrów kwadratowych powierzchni przecięcia i będzie komunikował z komorą do ogrzewania przeznaczoną, jak również z komorą do mieszania powietrza, 12 innych komór przeznaczonych również do ogrzewania a umieszczonych w różnych częściach gmachu czerpać będą dla siebie powietrze z głównego kanału.

e) **Łazienki w szpitalu powszechnym.** Korzystając z wolnego czasu jaki nam jeszcze w Wiedniu pozostał, zwiedzaliśmy Łazienki w szpitalu powszechnym.

W jednym z tylnych pawilonów na dole kilka sal sklepionych wraz z należącą do nich częścią korytarza użyto na pomieszczenie łazienek. Pokoiki łazienkowe i korytarze je obsługujące otrzymano przez pobudowanie przegród drewnianych na jeden mniej więcej sążen wysokich. Pokoiki od strony korytarza nie są zamknięte drzwiami, lecz przysłonięte firankami z grubego drelichu.

W pokoikach poustawiano po jednej lub dwie wanny. Wanny są czworograniaste metalowe o wielkości odpowiedniej do tego, czy jedną, czy też dwie, trzy lub cztery osoby jednocześnie w sobie zmieścić mogą. Są też wanny tak urządzone, że chory może pozostawać w kąpieli ciągle bez przerwy przez kilka tygodni lub miesięcy nawet.

Tuż obok sal na łazienki przeznaczonych umieszczone kotły zaopatrują wszystkie wanny w wodę gorącą i zimną. Woda zanieczyszczona kąpielą odprowadza się osobnemi rurami. Sala ogrzewa się wodą gorącą.

Pralni w szpitalu tym nie ma.

Drezno.

a) **Landtag.** Obie izby Landtagu saskiego pomieszczone są w starym pałacu Hr. Brühla przy Landhaus-Strasse położonym. Urządzenie wewnętrzne nie przedstawia nic interesującego.

Dwie wielkie sale formy wydłużonych prostokątów w dwóch przeciwnych końcach pałacu przeznaczone są na sale obrad. Aparat w obu salach to jest ławki, stoły, trybuna, są ruchome

i wszystkie zastaliśmy porozbierane, zestawione razem w jedną gromadę w każdej sali i wszystko starannie płótnami pookrywane.

W sali posłów ławki są drewniane wyplatane, w sali panów wyścielane. Do każdej z sal obradowych należy kilka pokoi przeznaczonych do obrad komisji. Wszystko nosi na sobie cechę tymczasowości, która jednak trwa już dawno. Lecz podobno noszą się z myślą budowania nowego specjalnego pałacu.

Obie sale ogrzane są zwyczajnymi żelaznymi kaloryferami. Wprowadzono tu jednak ulepszenie przez mieszanie powietrza w kaloryferze ogrzanego z powietrzem świeżem z zewnątrz wziętem. Mieszanie to, jak i ilość powietrza wchodzącego do sali, miarkować można przez odpowiednio urządzone kłapy. Oprócz kaloryferów znajdują się w każdej sali piece, których zadaniem jest pomagać kaloryferom.

Wentylacja odbywa się przez aspirację zwyczajną do kominów, a w części przez piece. Oświetlenie sal dzienne przez zwyczajne okna, wieczorne zaś przez gazowe pajaki.

Zwiedziliśmy także nowo budujący się teatr, lecz nie znaleźliśmy tam pod względem ogrzania, wentylacji nic jeszcze stanowczo postanowionego.

Berlin.

a) **Reichstag.** Z powstaniem nowego niemieckiego cesarstwa i niemieckiego parlamentu otworzyła się potrzeba i odpowiedniej lokalności do obrad tegoż parlamentu.

Dla zaradzenia tej potrzebie ogłoszono konkurs na wybudowanie odpowiedniego gmachu, tymczasowo zaś polecono architekcie P. Hietzig przerobić na ten cel stary budynek przy Leipziger-Strasse położony*).

*) W skutek ogłoszonego konkursu złożono bardzo wiele projektów. Wiele z pomiędzy nich odznaczało się wysokimi zaletami, szerokiem pojmowaniem zadania pod względem ogólnej kombinacji architektonicznej, łatwym, prostym i jasnym układem planu, harmonijnem grupowaniem mas, wytwornością, bogactwem i wykwintnym smakiem tak wewnętrznej jak i zewnętrznej architektury, ale żaden nie wyczerpnął i nie zadowolnił wszystkich warunków wynikających z dzisiejszych potrzeb wewnętrznych parlamentów w ogóle, a w szczególności parlamentu niemieckiego, który ze względu na ducha narodu, jego charakter i zwyczaje a nawet odmienny konstytucyjny ustrój musi mieć pewne sobie tylko właściwe potrzeby.

Taki rezultat konkursu wywołał bardzo poważną i gruntowną dyskusję w piśmiennictwie nad wewnętrznymi potrzebami gmachu parlamentu niemieckiego, nad formą sali, wzajemnem ustosunkowaniem i rozłożeniem rozmaitych pomocniczych lokalności i t. p.

Wszyscy biorący udział w dyskusji zgadzają się na to, że ogłoszony konkurs zaskoczył architektów niespodzianie, że żaden z biorących się do opracowania projektu nie był dostatecznie przygotowany i obznajomiony z zadaniem, bo przedmiot nie był dotąd wcale teoretycznie opracowanym, projektujący zapatrując się na istniejące dziś w różnych krajach budowle sejmowe, zapożyczali z nich wzory bez dostatecznej krytyki i wnikięcia w miejscowe potrzeby i warunki.

Za jedną z przyczyn nie udania się konkursu uważają krytycy wadliwe i niewyczerpujące ułożenie programu konkursowego. Układający program ograniczyli się tylko na wymienieniu potrzebnych lokalności — a nie dotknęli zupełnie wzajemnego tychże lokalności do siebie stosunku i zależności, nie wykazali potrzeb wewnętrznej manipulacji, nie zwrócili uwagi projektujących na charakter wynikający z konstytucyj pewnych ciał politycznych, które w chwili obrad zajmować muszą salę — a dla których architekt naprzód obmyśleć musi miejsca odpowiednie właśnie do charakteru tychże ciał i do wzajemnego pomiędzy nimi stosunku.

Układ wewnętrzny tak przerobionego budynku jest następujący:

Główne wejście od Leipziger-Strasse. Z vestibulu na prawo odzwierny, garderoba i lokal restauracyjny, na lewo bióra pocztowe i telegraficzne, schody, pokój dla przybywających z interesami

Zarzucają nadto programowi, że żądał pomieszczenia w tymże samym gmachu, pomieszkań dla prezydenta Reichstagu i dla Dyrektorów biur. Połączenie to pod jednym dachem dwóch tak odrębnego charakteru lokalności przysporzyć koniecznie musiało trudności i powikłanie, na których obie strony a przede wszystkim lokalności parlamentu koniecznie ucierpieć musiały.

Zastanawiając się nad pojedynczemi częściami gmachu uważają salę posiedzeń jako część najważniejszą, najwybitniejszą, nadającą ton i charakter całości i kierującą wszystkimi pomysłami i kombinacjami architekta. W kreśleniu zatem swego projektu architekt przede wszystkim winien sobie rozwiązać zadanie kształtu i wielkości sali, bo od tego cała następna jego kombinacja zależeć musi.

Z istniejących dziś sal parlamentów trzy wyróżniają się zasadnicze kształty:

1. Francuski, mający za zasadę półkole przedłużone prostokątem opartym na średnicy tegoż półkola.
2. Amerykański będący pełnym kołem i 3. Angielski prostokątny. W Europie dotychczas kształt francuski półkolisty wszędzie znalazł zastosowanie. Krytycy niemieccy zapatrując się ze stanowiska ogólnego uważają urządzenie sali Ciała prawodawczego i senatu w Paryżu za wzorowe i pod każdym względem doskonałe. Lecz w zastosowaniu do niemieckiego parlamentu jest ono ich zdaniem zupełnie nie odpowiednie. We Francyi i w krajach, które kształt francuski dla swych sal sejmowych przyjęły, dwie tylko grupy oddzielne miejsce w sali mieć dla siebie muszą t. j. bióro prezydyalne z trybuną i siedzenia dla posłów. W niemieckim sejmie przybywa jeszcze trzecia grupa doniosłego politycznego znaczenia, członków Rady związkowej.

W tymczasowym lokalu parlamentu niemieckiego zadanie pomieszczenia tych trzech grup jest bardzo niekorzystnie rozwiązane, bo członkowie Rady związkowej są bardzo niewygodnie i nieodpowiednio pomieszczeni. Bióro prezydyalne rozdziela ich na dwie połowy, a mowca na trybunie stojący plecami jest do nich obrócony. Konkurenci jedni zapatrzyli się na mury francuskie, drudzy zaś bezmyślnie naśladowali istniejącą tymczasowość w Berlinie, i dla tego żaden zadowalający zadanie nie rozwiązał.

Krytycy wypowiadają zdanie, że najodpowiedniejszą formą dla niemieckiego parlamentu pozwalającą rozwiązać wszystkie trudności będzie połączenie form angielskiej z amerykańską t. j. zewnętrzny kształt sali prostokątny. — Siedzenia zaś w półśrodkowo ustawione i podzielone na cztery wycinki. — Jeden z wycinków przy dłuższej ścianie prostokąta zajęłoby bióro prezydyalne z Trybuną i miejscem dla stenografów. — Wycinek temu przeciwległy zawierałby siedzenia dla członków Rady związkowej. Pozostałe zaś dwa wycinki przeznaczony był dla deputowanych.

Za takim urządzeniem sali parlamentu niemieckiego przemawiają i względy akustyczne. Trybuna i stenografowie a szczególnie ci ostatni pomieszczeni byłiby prawie w samym środku sali. Głos przemawiającego z trybuny wszędzie zarówno byłby słyszany i wzajemnie głosy posłów z miejsc swych przemawiających, lepiej i dokładniej dochodziłyby do stenografów.

Ponieważ jednak posłowie po największej części tylko w razie chęci wypowiedzenia swych przekonań w mowach dłuższych i wyczerpujących wychodzą na trybunę, we wszystkich zaś utarczkach parlamentarnych zwykli przemawiać ze swoich miejsc, a to dla zbytnej odległości od głównej trybuny, niektórzy zatem autorowie proponują urządzenie w pośrodku wycinków dla posłów przeznaczonych dwóch mniejszych trybun.

W dalszym ciągu swoich uwag krytycy zastanawiają się nad pomieszczeniem stenografów a z przedstawionych prac konkursowych widać, że projektujący zupełnie nie zdawali sobie sprawy i nie pojmowali ważności tej kwestyi.

Czynność stenografów jest podwójna, spisywanie na miejscu w sali stenograficzne mów w czasie obrad wygłaszanych i następnie tłómaczenie tychże stenograficznych notatek po za obrębem sali. Dwa zatem miejsca dla stenografów winny być obmyślane. Jedno w samej sali, drugie na zewnątrz, lecz jak najbliżej sali.

W sali stenografowie pomieszczeni być powinni przed trybuną. Pomieszczenie to powinno odpowiadać następującym warunkom:

1. Przystęp do niego nie powinien być przez salę;
2. Powinno być od sali oddzielone i zamknięte,
3. Winno mieć taką formę, by stenografowie swobodnie poruszać się mogli na prawo lub na lewo, stosownie do tego, z której strony sali głos przychodzi;
4. nakoniec zawierać musi w sobie oddzielne miejsce dla przełożonego i to w bezpośredniej bliskości pracujących stenografów.

do posłów i wychodki. Z vestibulu na wprost wchodzi się do obszernego foyer przytykającego bezpośrednio do sali posiedzeń. Po końcach foyer na prawo i lewo są drzwi prowadzące do korytarzy otaczających salę. Z korytarzy tych ośm wejść oddzielnych ułatwia wstęp na salę. Z korytarza z lewej strony sali wchodzi się do lokalu złożonego z wielkiej sali i mniejszego pokoju, przeznaczonych dla stenografów. Z korytarza tylnego przeciwległego foyer wchodzi się do sal przeznaczonych na bióra dla prezydenta Reichstagu, kanclerza i prezesa urzędu kanclerskiego. W korytarzach tych są również pomieszczone wychodki obsługujące tę część całego lokalu i sal dla posiedzeń Bundesrathu. Ta ostatnia pomieszczona jest w oficynie z prawej strony i w przedłużeniu prawego korytarza. Do sali tej można zajechać wprost przez peron w przyległym dziedzińcu pałacu pruskiej Izby panów.

Na pierwszym piętrze po nad korytarzami otaczającymi salę, są galerje i trybuny rozmaitego przeznaczenia. W pawilonie frontowym mieści się kancelarja Reichstagu oraz biblioteka i czytelnia, w pawilonie przeciwległym oraz na drugim piętrze pawilonu frontowego, sale przeznaczone dla obrad komisyj. Załączony przy niniejszem plan posłużyć może do dokładniejszego zrozumienia opisane go rozkładu.

Uzupełnić nam go jeszcze wypada krótkiem opisaniem oświetlenia, ogrzania i wentylacji.

Co do oświetlenia. Sala główna oświetlona w dzień przez szklany sufit.

Sufit ten nie jest zupełnie płaskim lecz lekko podniesiony w środku na kształt dachu namiotowego. Światło przychodzi przez dach również szklany. Wiązanie sufitu jest żelazne, wiązanie zaś dachu drewniane. Każde przesłone między dwiema krokwiami stanowi oddzielną latarnię, złożoną z dwóch płaszczyzn mocno do siebie nachylonych i formujących oddzielny daszek, którego grzbiet idzie w kierunku krokiew. Między takimi dwoma sąsiednimi latarniami tworzy się rynna do odpływu wody deszczowej. Sufit szklany służący do przepuszczania światła dziennego, służy zarazem i do przepuszczania oświetlenia nocnego, gdyż przyrządy oświetlające umieszczone są na poddaszu po nad tymże sufitem.

Oświetlenie nocne gazowe. Sufit szklany podzielony jest na około 500 pól kwadratowych, mających każde około 0.60 metr. w kwadrat. Na każde pole przypada jeden płomień gazowy. Ogólna liczba płomieni podzielona jest na 10 części, z których każda tworzy osobną nierozdzieloną całość i umieszczona jest na oddzielnym wózku. Wózek taki opatrzony czterema kołami, porusza się po szynach żelaznych. Płomień na każdym wózku zasilane są gazem doprowadzanym oddzielną rurą, połączoną z rurą główną ramieniem ruchomem, dozwalającym pomienionej rurze doprowadzającej zmieniać położenie jednocześnie z posuwającym się wózkiem.

Dla zadosyćuczynienia Imu warunkowi niektórzy radzą miejsce dla stenografów zagłębić w podłogę sali tak, aby głowa stojąco pracującego stenografa znajdowała się na poziomie głów posłów siedzących w pierwszym rzędzie ławek. Zagłębienie takie może ułatwić urządzenie komunikacji do wchodu i wychodu stenografów po pod biórem prezydyałnem. Drugim miejscem dla stenografów jest oddzielna sala do tłómaczenia stenograficznych notatek, podczas gdy zwykle 2 stenografów pracuje w sali posiedzeń, to jednocześnie 8 do 10 jest zajętych głośnem dyktowaniem w sali dla stenografów. Sala ta zatem powinna być obszerną, widną i w bezpośredniej jak najbliższej odległości od sali posiedzeń położoną. Forma jej winna być podłużną i zawierać tyle okien, wiele potrzeba w niej ustawić stołów do pracy, a przy każdym czterech pracujących, to jest 2 stenografów i 2 sekretarzy

W bezpośrednim związku ze salą dla stenografów powinny zostawać 1. tak zwana sala korektury, gdzie posłowie poprawiają mowy swoje przez stenografów spisane, 2. lokalność dla dziennikarzy przeznaczona. Krytycy sądzą jeszcze, że rząd powinien ogłosić drugi konkurs, który jakkolwiek może jeszczeby wszystkich kwestyj zupełnie zadawalniająco nie rozwiązał, to przynajmniej odpowiedział tym warunkom, które w pierwszym konkursie tak rażąco zaspokojone nie zostały.

Tam gdzie chodzi o stworzenie pomnika narodowego nie należy przystępywać do dzieła bez należytego przygotowania i wyczerpania wszystkich wątpliwych kwestyj.

Deutsche Bauzeitung Jahrgang VI 1872 i Jahrgang VII 1873.

Każdy płomień zaopatrzony jest w kinkiet z blaszki mikiowej i w daszek rewerberowy blaszany. Proces zapalania lamp odbywa się nad częścią pełną nieoszkłąną nieruchliwą sufitu i gdy wszystkie lampy we wózku są już zapalone, wtedy wózek posuwa się i zajmuje przeznaczone sobie miejsce po nad sufitem szklannym.

Myśl do tego urządzenia wzięta została z podobnegoż zastosowanego do oświetlenia sali Ciała prawodawczego w Paryżu.

Wentylacja i ogrzanie. Ogrzanie sali połączone jest z wentylacją. Ciepłe świeże powietrze wpychane jest do sali górą przez otwory, umieszczone w wielkiej fasecie sali. Powietrze zaś zepsute wychodzi dołem przez otwory po pod siedzeniami w podstawkach stopni schodowych. Widzimy tu więc system pulsacyjny połączony z aspiracyjnym. Powietrze świeże zimne czerpane z zewnątrz wpycha się do komory umieszczonej w suterrenach po pod salą za pomocą 2ch aparatów wiatrakowych, poruszanych machiną parową o sile 6ciu koni. W komorze tej powietrze ogrzewa się systemem rur wypełnionych parą wodną. Z komory powietrze przechodzi do kanałów, do których wprowadza się również i powietrze zimne, dla miśzania i miarkowania stopnia jego temperatury. Tak ogrzane powietrze ulegając parciu wywieranemu przez maszyny, podnosi się do góry i wpycha do sali, jak to wyżej powiedziano. Przestrzeń pod podłogą sali połączona z samą salą otworami w podstawkach stopni schodowych po pod siedzeniami, komunikuje z inną komorą, w której końcu zbudowany jest wielki obszerny i wysoki komin. W kominie umieszczony piec żelazny mocno ogrzewany powoduje silny ruch i ciąg powietrza w komorze a przez to samo wyciąga powietrze z pod podłogi i z dolnych warstw samej sali. W miejsce wyciągniętego powietrza zepsutego wstępuje powietrze świeże i ciepłe z warstw górnych i tworzy się tym sposobem ciągły ruch powietrza z góry na dół. System ten jak widzimy jest bardzo zbliżonym do systemu Dra Böhma a ma tę zaletę, że jest daleko mniej skomplikowanym i o wiele tańszym, gdyż koszt całego urządzenia wynosił 25.000 talarów a jak nas objaśniono jest zupełnie wystarczającym. Sala posiedzeń Rady związkowej ogrzana jest wodą gorącą (Warmwasserheizung) a wentylowana sposobem zwyczajnym przez otwory do kominów.

Inne części gmachu ogrzane są bądź zwyczajnymi kaflowymi piecami, bądź też kaloryferami. Urządzenie całego lokalu choć tymczasowe jest bardzo wytworne. Siedzenia posłów wyścielane. Podłoga cała nie tylko w sali, lecz i w korytarzach wyłożona dywanami. Ściany sali i wszystkich pokoi wybito płótnem malowanym.

Wszystkie krzesła, stoły, czy to w biurach czy salach dla komisji przeznaczonych, czy też w gabinetach kanclerza i prezesa izby, lub też nawet w lokalu przeznaczonym na restaurację, są podług danych przez architekta rysunków wykonane.

Pałac pruskiego Sejmu. Po opisaniu pałacu Reichstagu nie wiele da się szczególnego powiedzieć o pałacu pruskiego Sejmu. Nie jest on także umyślnie na ten cel budowanym, lecz przerobionym. Sala posiedzeń jak w poprzednim z dziedzińca przerobiona ma formę prostokątną. Przy jednej z dłuższych ścian prostokątu jest bióro prezydującego i trybuna. Siedzenia posłów podobnie jak w Reichstagu rozchodzą się w promienie. Po nad prezydium i z dwóch boków sali są galerye. Wejścia główne dla posłów są po obu stronach bióra prezydyalnego. Z tyłu zaś po za ostatnim rzędem siedzeń, troje drzwi prowadzą do biur i sal komisyjnych. Sala ma ściany gładkie malowane kolorami ciemnymi w różne kompartymenta i filugi.

Ogólne urządzenie mniej wytworne niż w Reichstagu, ale gustowne i wygodne.

Sala posiedzeń oświetlona w dzień z góry przez szklany sufit, w nocy zaś pajakami i lampami gazowymi, które zapalają się równocześnie prądem elektromagnetycznym.

Ogrzanie i wentylacja jak w Reichstagu, z tą jednak różnicą, że powietrze świeże ogrzane wprowadzone jest dołem przez otwory po pod siedzeniami posłów, powietrze zaś zepsute uchodzi

przez otwory w suficie po nad pajakami i ztamtąd kanałami wprowadzone jest w komiu, w którym się aspiruje.

Przy zwiedzaniu obu gmachów parlamentów towarzyszył nam p. Gorgolewski królewski architekt, asystent przy akademii budowniczej w Berlinie. Tenże pan Gorgolewski zalecił nam zwiedzenie nowo wybudowanego a nawet jeszcze niezupełnie skończonego wielkiego więzienia w Plotzensee pod Berlinem, gdzie nam towarzyszył a nawet wstęp ułatwił. Gmach ogromnych rozmiarów, mieszczący w chwili, gdyśmy go zwiedzali przeszło 800 więźniów; pomimo swego przeznaczenia zewnątrznie dosyć przyjemnie dla oka się przedstawia i nie budzi owej grozy, jaką zwykle sprawiają więzienia a do której oczy nasze już nawykły.

Cały murowany z cegły czerwonej i fugowanej cementem bez tynku. Gzynyś również z cegły czerwonej modelowej. Dach przykryty łupkiem. Chodniki w około budynku i ścieki wykładane cegłą twardą, zwaną klinką (odpowiada naszej zendrówce 1ej klasy). Na szczególną uwagę zasługuje część gmachu, przeznaczona na pomieszczenie więźniów, skazanych na odsiedzenie swej kary w odosobnieniu.

Część ta gmachu dwupiętrowa podzielona jest w środku korytarzem, przez parter i dno piętra wysokim. W końcu korytarza umieszczone schody żelazne, komunikują w krużganki idące wzdłuż ścian korytarza po obu jego stronach. Z krużganków tych, także żelaznych, wchodzi się do cel pojedynczych. Przez to urządzenie dozór i obsługa są ułatwione, gdyż jeden dozorca wszystkie trzy piętra, razem około 60 cel dozoruje i obsługuje. Każda cela ma około 2ch metrów szerokości i $3\frac{1}{4}$ długości. W ścianie węższej naprzeciwko drzwi jest okno mające około 0.80 metrów w kwadrat opatrzone kratami. Przy jednej ze ścian dłuższych łóżko żelazne z materacem, przytwierdzone do muru na hakach zawiasowych, może być złożone, podniesione i na ścianie zawieszzone. Tym sposobem więzień zyskuje wolne miejsce do swobodnego ruchu. Naprzeciw łóżka stolik nieruchomy, obok niego szafeczka do muru przytwierdzona i jeden stołek drewniany. W rogu celi jest water-closet czyszczony wodą i tak urządzony, że przy usiądzeniu kłapa się odmyka a woda w dostatecznej ilości wchodząc wymywa i unosi ze sobą nieczystości. Drzwi mocne dębowe, otwierające się na zewnątrz zamykają celę, przez mały zaś w nich otwór okrągły najwięcej 2 cale średnicy mający, dozorca może w każdej chwili śledzić zachowanie się więźnia. W celi znajduje się nadto płomień gazowy, otwierany i zamykany z korytarza i rękojeść do dzwonka ogólnego na korytarzu na przypadek, gdyby więzień czegoś szczególnie zapotrzebował.

Cały gmach ogrzany wodą, parą wodną lub ciepłem powietrzem wpychanem machiną parową. Wentylacye przez otwory w murach zamknięte kłapą.

Schody wszystkie kamienne.

Lazaret pomieszczony w oddzielnym budynku, nie przedstawia żadnych szczególnych urządzeń. Korytarze ogrzewa się wodą, sale zaś ciepłem powietrzem, wpędzonym przez otwory w murze w wysokości jednego metra od podłogi. Otwory są przysłonięte grubym płótnem.

Kuchnia zajmuje oddzielny budynek parterowy. Kilkanaście kotłów miedzianych niebiesionych do gotowania jedzenia ogrzewa się parą. Para do gotowania doprowadza się rurą od kotła parowego obok umieszczonego. Para zaś powstająca z gotującej się potrawy odchodzi inną rurą do wielkiego wspólnego komina.

Podłoga wyłożona ceglami klinkami na kant fugowana cementem.

Ścieki przykryte żelaznemi nakrywkami.

Pralnia zajmuje również oddzielny budynek parterowy. W środku sień, z lewej strony właściwa pralnia, z prawej suszarnia i magiel.

Pralnia właściwa składa się z dwóch kadzi do moczenia, z dwóch kotłów do gotowania i z ośmiu kadzi czyli balii drewnianych do ręcznego prania białizny. 2 centryfugi poruszane parą służą do wyciskania.

Suszarnia zajmuje pierwszą z dwóch izb z prawej strony sieni. Izba ta podzielona na dwie części. Część tylna zamknięta stanowi właściwą komorę, w której są umieszczone ruchome wieszadła w formie szufład pionowych. W drugiej izbie jest magiel zwyczajny, siłą rąk ludzkich poruszany i stoły do składania bielizny. Cały układ obsłużony jest przez małą machinkę parową i dwa kotły parowe.

Bank królewski. Wspomniany wyżej p. Gorgolewski nie mogąc sam towarzyszyć nam w dalszych wycieczkach, udzielił nam łaskawie rekomendacji do p. Hin architektury królewskiego, kierującego budową gmachu Banku królewskiego. Pan Hin z całą uprzejmością pokazał plany budowli, udzielił wszelkich objaśnień i pokazał na miejscu nie tylko budującą się obecnie część gmachu, ale część już wykończoną i do użytku oddaną.

Nie mogąc się wdawać w opisanie wewnętrznego rozkładu i urządzenia, bo to nawet nie mogłoby być ani dokładnem ani dosyć jasnem bez możności objaśnienia i uzupełnienia go rysunkami, ograniczymy się jedynie na kilku uwagach ogólnych.

Budynek dwupiętrowy ma front na 3 ulice. Zbudowany cały od fundamentów aż pod dach z cegły palonej na wapno hydrauliczne a raczej na wapno zwyczajne, hydrauliczowane dodatkiem $\frac{1}{4}$ cementu. Zewnętrzna strona gmachu wyłożona cegłą szlifowaną i fugowaną cementem. Gzymsy, kolumny i ozdoby okienne z kamienia. Wszystkie sale i korytarze na wszystkich piętrach sklepione. Sklepienia tak płaskie jak i łukowate wykonane z cegły pełnej, lecz tak lekkiej, że cegła wymiarów zwyczajnych waży zaledwie $\frac{1}{4}$ wagi cegły pełnej zwykłej. Korytarze i sale do użytku publicznego przeznaczone wyłożone są tafelkami kolorowemi i w deseń wypalonymi z gliny. Wszystkie te gatunki cegieł pochodzą z fabryk szląskich.

Konstrukcyja wszelka wykonana ze starannością i dokładnością wzorową, godną naśladowania i odpowiadająca w zupełności rodzajowi budowy mającej przetrwać długie lata.

Cały gmach ogrzany wodą (Warmwasserheizung). Wentylacyja zwyczajna przez otwory w murach. Sposób budowania odkrytą cegłą od zewnątrz jest bardzo upowszechnionym w Prusach. Zastosowanym on bywa szczególnie do budynków użytku publicznego, gdyż doświadczenie przekonało, iż jest najodpowiedniejszym dla klimatu. Używany on był jeszcze przez Krzyżaków, których budowle do dnia dzisiejszego przetrwały w jak najlepszym stanie. Przystęp do sal parlamentu niemieckiego i Sejmu pruskiego ułatwił nam z wszelką gotowością i uprzejmością c. k. radca ambasady w Berlinie pan baron Münch, obecnie c. k. minister pełnomocny w Atenach.

Bruksela.

Wszystkie doświadczenia jakie zebraliśmy w Brukseli, zawdzięczamy rzadkiej uprzejmości JE. hrabiego Bogusława Chotka, ambasadora austriackiego w Belgii, który raczył nam osobiście towarzyszyć przy zwiedzaniu pałacu parlamentu i pałacu sprawiedliwości nowo budującego się.

a) Pałac parlamentu. Pałac ten mieści się w zabudowaniach zwanych Palais de Nation i położonych przy ulicy de la Loi. Pałac ten wybudowany był w końcu 18. wieku (1779—1783) przez architekta Guimard i mieścił w sobie Radę Brabantu. W czasie panowania francuskiego były w nim sądy. W r. 1820 przerobionym został dla pomieszczenia stanów jeneral-

nych. Od r. zaś 1831 mieści w sobie obie Izby parlamentu belgijskiego. Na dole wspaniały przysionek, formy bardzo wydłużonego prostokąta ozdobiony jest 6ma posągami z białego marmuru, przedstawiającymi znakomitych mężów z historii Flandryi i 4ma posągami gipsowymi alegorycznymi przedstawiającymi cztery zasadnicze wolności konstytucyi belgijskiej.

Po dwu końcach przysionka bardzo piękne marmurowe schody prowadzą na 1sze piętro, z lewej strony do sali senatu, z prawej zaś do sali posłów.

Sala Senatu formy półcerklastej przedłużonej prostokątem, zbudowaną jest w stylu Ludwika XVI.

Bióro prezydenta umieszczone jest przy ścianie płaskiej naprzeciw półcerkla. Przed biórem trybuna, przypada mniej więcej w środku półcerkla. Fotele dla senatorów ustawione rzędami półkulistemi, przedzielone przejściami w kierunku promieni. Nad biórem prezydenta obraz alegoryczny, przedstawiający Belgię otoczoną 9ma prowincjami. Po obu zaś stronach obrazu otwarte są łoża dla dziennikarzy. W ścianach krótszych prostokątnej części sali są wejścia a po nad nimi z prawej strony łoża królewska, z lewej zaś łoża Ciąda dyplomatycznego. W około zaś sali części jej półcerklastej po za siedzeniami senatorów i wysoko podniesionej ciągnie się piękna kolumnada koryncka a po za nią galerye dla publiczności.

Gładka ściana pod kolumnami ozdobiona jest 15 obrazami sławnego malarza belgijskiego Galeait, przedstawiającymi sławnych ludzi z historii Niderlandów. Sufit sklepiony formy eliptycznej bardzo zniżonej, ozdobiony w kasetony mocno złocone. W ogóle sala jest pięknych proporcji architektury wytwornej i wykwiutnego gustu. Lecz za to wcale tego powiedzieć nie można o sali Izby poselskiej. Ma ona tę samą formę, co i sala senatu, choć znacznie od niej większa. Bióro prezydenta, trybuna i siedzenia posłów jak w sali senatu. Łoża królewska i dyplomatyczna źle i niewygodnie umieszczone odpowiednio swemu przeznaczeniu.

Sale otaczają dwa rzędy kolumn jedne na drugich — kolumny dolne niesmacznie przecięte w pół wysokości galeryą przeznaczoną dla publiczności. Sala bezproporcjonalnie wysoka a sklepienie prawie półcerklaste w drobne kasetony jeszcze bardziej wysokość sali powiększa.

Całość bez złoczeń i malowań żadnych, lecz pozostawiona białą sprawia nieprzyjemne wrażenie — jakby wielkiej rajtszuli — przytem jak nam mówiono jest bardzo nieakustyczna i w ogóle niewygodna.

Obie sale oświetlone są z góry; ogrzane wodą a wentylowane przez otwory w suficie. Wieczorem oświetlone lampami gazowemi.

Urządzenie wszystkich przyległości obu sal, jest bardzo wygodne pełne elegancji i dobrego smaku. Niektóre zaś z sal jak gabinety obu prezesów, czytelnia dla posłów i inne oznaczają się wysokim gustem i wytwornem urządzeniem. Lokalności te jednak okazały się za szczupłe odpowiednio do dzisiejszych potrzeb i wymagały powiększenia. W tym też celu w dziedzińcach pałacu dobudowują dwa pawilony w których pomieścić się mają bióra i sale posiedzeń dla różnych komisyj. Pawilony te naturalnie mieć będą bezpośrednią komunikację z lokalnościami odpowiedniemi Senatu i Izby poselskiej.

Byłoby bardzo pożytecznem dla budowy przyszłego gmachu sejmowego we Lwowie, gdyby Wydział krajowy miał do dyspozycyi architekta kierującego budową, plany pałacu parlamentu tak budowl i istniejących jak i nowo wznoszonych. Plany te można by dostać przez pośrednictwo J.E. hr. Chotka, który przyrzekł już pod tym względem swoją pomoc.

b) Pałac sprawiedliwości. P. Architekt Poelaert, autor projektu i głównie kierujący robotami, pokazał nam łaskawie i objaśnił głównejsze plany i rysunki gmachu i następnie osobiście oprowadzał nas i objaśnił ważniejsze części budowy na miejscu. Gmach ten będzie bez zaprzeczenia należał do największych i najobszerniejszych w Europie.

Architekt nieograniczony żadnymi względami puścił wodze fantazyi i stworzył budynek imponujący wielkością i masami a rozmiarów niepodobnych. Powierzchnia zajęta przez budynek wraz z przyległościami zewnętrznymi i wewnętrznymi dziedzińcami wynosić będzie blisko 4 hektary, czyli 8 morgów.

Czy piękność gmachu pójdzie w parze z jego wielkością trudno dziś przewidzieć. Model gipsowy, który oglądaliśmy wiele pod tym względem pozostawia do życzenia, a nawet sam autor projektu nie jest jeszcze zupełnie z dotychczasowych studyów zadowolony i sam przyznał, że wiele jeszcze części i szczegółów a nawet mas (jak wielka kopuła) musi ulegć zmianom.

Nie mogąc dołączyć planów wstrzymać się musimy od opisów choćby nawet najpobieżniejszych. Żeby dać jednak wyobrażenie o wielkości budynku nadmienimy kilka rozmiarów. I tak główne wejście do gmachu mieć będzie 10 metrów szerokości i około 20 metrów wysokości. Wielka sala des pas perdue w formie krzyża greckiego. Środek krzyża jeden bok 20 metrów a wysokość tej sali od podłogi pod podniebienie sklepienia kopuły 80 metrów. Zatem tej wysokości prawie co kopuła Ś. Piotra w Rzymie. Budynek stoi na pochyłości góry, u stóp której zbudowany będzie wielki plac; z placu tego po schodach wewnętrznych idących w jednym kierunku dostać się będzie można do tejże sali des pas perdue przechodząc wysokość 40 metrów — zatem wierzch kopuły będzie podniesiony po nad plac na blisko 130 metrów. Konstrukcyja budynku bardzo staranna przypomina owe wielkie budowle rzymskie, których ruiny dziś jeszcze podziwiamy. Stosy kamieni różnej natury i wielkości piętrzą się jedne na drugich tworząc olbrzymie filary, kolumny o średnicy $2\frac{1}{2}$ metra bądź z kamienia bądź z cegły murowanej i 12 do 15 metrów wysokie noszą na sobie gzymsy z monolitów mających 6 do 8 metrów kubicznych objętości. Samem drzewem użytym na rusztowanie możnaby kilka morgów lasu zapemnić.

Koszt ogólny wynosić ma podług zdania architektki około 36 milionów franków, — ale przypuścić można, że dobrze będzie, jeżeli tylko podwójna suma na wykończenie wystarczy. I czy nawet kiedy skończona będzie ta aglomeracyja murów, przysionków, westybulów, sieni, schodów, ganków, kruzganków, kolumn itd. itd. mających obsłużyć tylko 4 sale sądowe i kilkadziesiąt zaledwie pokoi przeznaczonych na bióra?

e) Szpital św. Jana. Przejdźmy z tych ogromów odznaczających się przedewszystkiem niczem nieumiarkowaną i wszechstronną rozrzutnością, do budynków bardzo skromnych, w których jednak nie ma kąca napróżno i bez użytku pozostawionego, bez którego harmonijna całość budowli nadwężoną być musiała. Budynkiem tym jest szpital św. Jana położony przy bulwarze Botanicznym naprzeciwko botanicznego ogrodu.

Przez piękną i obszerną bramę, w której na jednej ze ścian jest wykuty z kamienia cały plan szpitalu, wchodzi się na obszerny dziedziniec kwadratowy otoczony do koła portykiem, ułatwiającą komunikacyę do wszystkich części budynku. W głębi dziedzińca naprzeciwko bramy znajduje się kaplica. W lewym pawilonie od strony ulicy Pacheco jest druga brama służąca za właściwe wejście dla chorych. Z jednej strony bramy tej jest sala przyjęcia, kancelarya i pokój dla lekarza dziennego, z drugiej zaś strony apteka wraz z laboratoryum i magazynem podręcznym. W prawem skrzydle mieszczą się kuchnie, magazyny głównie żywności, materyałów aptecznych, bielizny i. t. p. Na piętrze są mieszkania dla urzędników zakładu, tudzież pokoje dla chorych oddzielnie płacących. Z dwóch stron kaplicy są wejścia do właściwego szpitalu, z jednej strony dla kobiet z drugiej strony dla mężczyzn. Każdy oddział składa się z czterech oddzielnych pawilonów, połączonych korytarzem. W każdym pawilonie dwie sale, jedna na parterze druga na piętrze, każda na 25 łózek.

Salę oświetlone dwoma rzędami okien w ścianach dłuższych sali. W końcu każdej sali są oddzielne łazienki, wychodki i pokoiki dla dozoreczni lub dozorecy sali. W środku umieszczony piec

żelazny płaszczowy, otoczony kratką żelazną, ogrzewa salę. Wentylacja zwyczajna przez kanały w murach. Sale są tak obszerne, że na każde łóżko przypada około 1500 stóp kubicznych powietrza.

Z tyłu poza kaplicą są dwie wielkie sale, jedna na parterze druga na piętrze, przeznaczone do przechadzki dla rekonwalescentów.

Salę te są wspólne dla kobiet i mężczyzn i komunikują też bezpośrednio z obu oddziałami.

W skrzydle lewym oddzielne schody prowadzą na 1. piętro do oddziału położniczego, który zajmuje kilka sal. Oddział ten nie przedstawia żadnych specjalnych urządzeń. Dlatego też przyjmują tam tylko takie kobiety, które dłużej nad godzin parę do stanowczej chwili rozwiązania nie mają. Na szczególną uwagę zasługuje magazyn bielizny. Jest to ogromna sala w około ścian której ustawione są szafy piętrowe. Wysokość szafy jest taką tylko jak kobieta średniego wzrostu może ręką sięgnąć, bez pomocy żadnych schodków i podstawek. Galeryja w około szaf idąca ułatwia przystęp do szaf wyższych. Szafy są bez drzwi, lecz zasłonięte białymi frankami. Każdy rodzaj bielizny ma swoją oddzielną szafę. Nadto są szafy oddzielne dla bielizny męskiej i kobiecej, jak również do użytku sal wspólnych i pokoi dla oddzielnie płacących czyli 1 klasy. Na środku sali wielkie stoły służą do składania i porządkowania bielizny przychodzącej z pralni. Pralnia mieści się w oddzielnym budynku w jednym z dziedzińców tylnych. Urządzenie jej zwyczajnie do ręcznego prania. Jedynie tylko kadz do płuczenia bielizny ogrzewana parą. Zresztą nie ma żadnych przyrządów mechanicznych.

W gmachu szpitalu mieści się również piekarnia zaopatrująca w chleb nie tylko wszystkie szpitale w Brukseli, ale nadto wszystkie instytucje dobroczynne. Cztery wielkie piece piętrowe dwa po dwa są w nieustannym ruchu. Przyrząd mechaniczny do wyrabiania ciasta poruszany jest maszyną parową.

Cały zakład w ogóle odznacza się wykwiutną czystością i porządkiem.

d) Nowa Giełda. Korzystając z rekomendacji hr. Chodka, zwiedziliśmy nową Giełdę. W nieobecności p. Suys architektki, zastąpił go i z całą uprzejmością udzielił wszelkich na miejscu objaśnień p. Mosca inżynier i pierwszy inspektor budowy.

Nowa Giełda, zbudowana w stylu nowożytnym francuskim, według projektów wspomnianego wyżej p. Suys architektki, otwartą została w roku 1874.

Przez piękny perystyl, wsparty na wspaniałych monolitowych marmurowych kolumnach, wchodzi się do przysionka, w którym z lewej strony znajduje się pokój dla odzwiernego, z prawej garderoba. Z vestibulu wprost wchodzi się do wielkiej sali giełdowej, mającej formę krzyża łacińskiego 43 metrów długiego i 37 szerokiego.

28 kolumn stinkowanych z kapitelami korynckimi z białego marmuru dźwiga sklepienie główne, a na przecięciu krzyża wznosi się kopuła mająca 45 metrów wysokości licząc od podłogi aż do podniebienia litarui. W czterech kątach pomiędzy ramieniami krzyża są cztery salony, z których dwa przeznaczone są dla agentów handlowych i kortyerów zbożowych. Oprócz tego na dole jest jeszcze bufet, oraz bióra pocztowe i telegraficzne.

Ze strony przeciwległej perystelowi oddzielne wejście prowadzi do apartamentów 1 piętra przeznaczonych dla izby handlowej i dla klubu kupieckiego. W lokalnościach klubu zasługuje na uwagę wielka sala balowa, mająca 34 metrów długości a 9 szerokości. Do apartamentów tych prowadzą dwoje schodów marmurowych. Posadzka sali giełdowej i głównego vestibulu wyłożona jest mozaiką.

Sala giełdowa wraz z przyległościami ogrzana jest zwyczajnymi kaloryferami, umieszczonymi w suterrenach. Systemi mieszania powietrza ogrzanego w kaloryferze z powietrzem zimnem, znajduje i tu zastosowanie.

Oświetlenie dzienne sali, uskutecznia się przez wielkie okna, umieszczone w końcach krótszych ramion krzyża i w kopule; wieczorne zaś przez tak zwane lustra amerykańskie. Są to wielkie rewerberie metalowe, formy parabolicznej, umieszczone w odpowiednich wklęsłościach sufitu, w ogniskach zaś ich ustawiona wiązka płomieni gazowych, rzuca bardzo silne światło na całą przestrzeń. Płomienia gazowe zapalają się iskrą elektryczną.

Gmach odznacza się piękną i staranną budową i doskonałym wykończeniem. Mury wszystkie budowane na zaprawę hydrauliczną. Wiązanie dachowe żelazne.

e) Łazienki i pralnie. Korzystając z wolnego czasu zwiedziliśmy zakład łazienek i pralni publicznej, położonej przy zbiegu ulic Tanneurs et du Lavoir.

Zakład ten wybudowany został przed dwudziestu laty przez towarzystwo akcyjne. Akcje przynosiły 4% gwarantowany przez municypalność miasta Brukseli. Gwarantycya ta była konieczną gdyż zakład w celach humanitarnych dawał kąpiele po cenach nadzwyczaj niskich, bo wynoszących, za kąpiel 1. klasy 50 centymów (20 ct. w. a.), a za kąpiel 2. klasy 25 centymów (10 ct. w. a.). W pierwszych też paru latach municypalność musiała dopłacać akcyonaryuszom gwarantowany procent, gdyż dochody na to nie wystarczały. W następnym jednak latach zakład tak się rozwinął, że dziś daje przecięciowo dziennie przeszło 450 kąpiele, pomimo, że od lat parę cena kąpiele z powodu podniesienia się cen w ogóle, podniesioną być musiała na 60 i 30 centymów, czyli na 12 i 24 ct. w. a.

O ile łazienki doskonale się opłacają, o tyle pralnie nie przyniosły odpowiednich korzyści i dla tego towarzystwo widziało się zmuszonym tę część zakładu zwinąć. Zwiedzając zakład, zastaaliśmy właśnie robotników pracujących nad przerobieniem pralni na łazienki. Urządzenie łazienek jest nadzwyczaj proste, a odznacza się jedynie doskonałym porządkiem i czystością w utrzymaniu i prowadzeniu zakładu, którym kieruje pani de Bounier dyrektorka. Kasa wspólna dla obu oddziałów; na każdym z oddziałów z jednej strony korytarza są wanny dla mężczyzn, z drugiej strony dla kobiet. Przepisy wewnętrzne nie dopuszczają pod żadnym warunkiem do jednej łazienki choćby z dwiema wannami — wchodzić dwom osobom różnej płci.

P a r y ż.

a) **Pałac ciała prawodawczego.** Sposobność obejrzenia pałacu ciała prawodawczego w Paryżu i sali posiedzeń zgromadzenia narodowego w Wersalu, zawdzięczamy ujmującej uprzejmości i grzeczności p. Jolly, architektki Zgromadzenia narodowego, do którego wstęp i poznanie się ułatwił nam listownie p. Ludwik Wołowski, deputowany miasta Paryża.

Pan Jolly nie tylko, że pokazał nam wszystko na miejscu, ale nadto udzielił bardzo wiele ważnych, ciekawych a na długoletniem doświadczeniu opartych uwag i spostrzeżeń*).

*) Pan Jolly pokazał nam nadto z całą uprzejmością i zalecił monografie wielu ważniejszych w Europie pałaców na parlamenta przeznaczonych, a mianowicie:

1. Chambre de Deputés à Paris par Mr. Jolly, chez l'auteur;
2. Palais d'Luxembourg par Mr. de Gisors, chez Plous Frères-Pous;
3. The Palace of Westminster Warrington et Comp. 23 Gorrick street London;
4. Palacio del Congreso de los Deputados par Agnado impressor di Camara de S. M. su real Casa Madrid.

Nadto pokazał nam kopie projektu przekształcenia pałacu Monte Citorio w Rzymie na użytek parlamentu włoskiego.

Pod względem zaś wentylacji i ogrzewania zalecił dzieło: Manuel pratique de chauffage et ventilation par Mr. le general Morin chez Hachette Paris.

Budynek ciała prawodawczego w stylu Renaissance włoskim (facyata główna od strony Sekwany w stylu greckim) zbudowany był za pierwszego cesarstwa specjalnie dla ciała prawodawczego. W późniejszych jednak czasach, sala posiedzeń okazała się za małą i za panowania Ludwika Filipa została przerobiona i powiększona tak, by mogła pomieścić do 450 deputowanych.

W stanie tym pozostała, aż do końca ostatniej wojny prusko-francuskiej. Gdy po skończonej wojnie zwołanem zostało Zgromadzenie narodowe, p. Jolly otrzymał polecenie przerobienia wewnętrznego urządzenia sali na pomieszczenie 700 deputowanych. W takim stanie znaleźliśmy ją obecnie. Ma ona formę półcerklastą, przedłużoną prostokątem. Przy długiej ścianie prostokąta naprzeciwko półcerkła, jest biuro prezydnjącego, na przodzie trybuna, siedzenia dla posłów w amfiteatr podnoszą się aż do muru obwodowego sali. Z tyłu po za siedzeniami posłów są trybuny rozmaitego przeznaczenia i galerie dla publiczności. Piękna kolumnada w stylu Renaissance włoskim podpira trybuny i galerie. Po nad gzemsem wysoka faseta bogato malowana i złożona stanowi przejście do płaskiego szklanego sufitu. Dzielne zatem światło przychodzi z góry.

Po obu stronach bióra prezydialnego wielkie bogato ozdobione drzwi służą na wejście dla prezydnjącego i posłów i komunikują bezpośrednio z obszernym i pięknym westibulem głównym. Ławki dla posłów dziś istniejące są wąskie, ciasne i niewygodne i nie mogą nawet być inne, skoro sale przeznaczone pierwotnie na 450 osób, mieścić obecnie muszą osób 700.

Oświetlenie nocne sali jest gazowe i umieszczone całkowicie po nad szklanym sufitem. System jest zupełnie podobnym do opisanego wyżej w sali reichstagu niemieckiego w Berlinie i służył temu ostatniemu za model. Różnica tylko zachodzi w tem, że gdy w Berlinie każda lampa ma swój rewerber oddzielny do odrzucania światła na dół, tutaj po zapaleniu lamp i wprowadzeniu ich na właściwe miejsca, cała przestrzeń nakrywa się za pomocą przyrządu mechanicznego jednym wielkim metalowym rewerberem, złożonym z pojedynczych części.

Wiązanie sufitu i dachu jest żelazne.

Sala ogrzana jest przez zwyczajne kaloryfery. Ciepłe powietrze wprowadza się przez otwory w facecie sali, a zatem górą. I tu również zastosowano system mieszania powietrza ogrzanego w kaloryferze z powietrzem świeżem.

Wentylacya oparta na aspiracyi, wyciąga powietrze zepsute dołem otworami w podłodze po pod siedzeniami posłów. Przyrządów mechanicznych nie ma żadnych.

b) Sala zgromadzenia narodowego w Wersalu.

Gdy zgromadzenie Narodowe zebrane w Bordeaux uchwaliło przenieść się nie do Paryża, lecz do Wersalu otrzymał p. Jolly polecenie do odpowiedniego urządzenia sali teatru w Zamku Wersalskim. Z zadania tego p. Jolly wywiązał się jak tylko mógł najlepiej.

Sufit rozebrał i zastąpił go szklanym dla wpuszczania światła z góry. Scenę od audytorium oddzielił lekkim przepierzeniem obitem płótnem. Zajmując loże parterowe, parter, orkiestrę i część sceny, ustawił ławki z pulpitami na 750 osób. Przestrzeń ta wygodnie pomieścić mogła powyżej 400 osób, ztąd można wnosić o obszerności pojedynczych miejsc.

Najtrudniejszym zadaniem było ogrzanie, gdyż chodziło nietylko o ogrzanie samej sali, lecz ogrzanie całej przestrzeni zamkniętej zewnętrznymi murami a zawierającej salę, korytarze, scenę w całej jej wysokości oraz przestrzeń pod salą i nad salą razem około 70.000 metrów kubicznych.

Do ogrzania użył 2 kaloryfery, które czerpią powietrze nie z zewnątrz jak to zwykle bywa, lecz z samej przestrzeni ogrzać się mającej. Przy rozprowadzeniu powietrza ogrzanego zastosował system mieszania z powietrzem nieogrzaniem, które również czerpie z tej samej przestrzeni.

Tym sposobem doszedł do tego, że cała ta masa powietrza tak w warstwach najniższych pod salą jak i w najwyższych po nad salą i na scenie jest wszędzie jednakową.

Nocne oświetlenie jest gazowe; 8 wielkich pajaków zapala się prawie jednocześnie bo w przeciągu niespełna pół minuty za pomocą elektrycznego prądu.

c) **Nowa wielka opera.** Sala nowej wielkiej opery pod względem ogrzania i wentylacji pozostała bardzo w tyle za operą wiedeńską.

Nie zastosowano tam wcale nowych ulepszeń. Ogrzewaną jest w części zwyczajnymi kaloryferami w połączeniu z systemem mieszania powietrza, w części zaś (jak scena) ogrzana jest wodą.

Komitet budowy nie chciał mieć w gmachu opery maszyny parowej.

Sala wentylować się będzie przez aspirację do wielkiego komina umieszczonego po nad zyraudolem oraz przez otwory w wielkiej facjacie wyprowadzające gorące powietrze na poddasze a ztamtąd na zewnątrz sali. Pod względem wewnętrznego urządzenia, wygody przestrzeni, bogactwa a nawet przepychu efektów perspektywicznych, jednym słowem wspaniałości i piękna jest bez zaprzeczenia arcydziełem, którem żaden z istniejących teatrów w Europie nawet porównać się nie da.

Monachium.

Lokal przeznaczony na posiedzenie obu izb parlamentu bawarskiego pod wszystkimi względami nie zasługuje na uwagę.

J. E. Baron Bruck ambasador austriacki łaskawie ułatwił nam obejrzenie nowego systematu ogrzewania gorącą wodą, którego wynalazcą jest Jan Haag inżynier i anteprenier w Augsburgu. Aparat ten zastawany został do ogrzania pałacyku hrabiego Moj, wielkiego mistrza ceremonii bawarskiej, zaleca się szczególnie ogromną oszczędnością opału, gdyż nie ma kotła w którym wielką masę wody ogrzewać trzeba i nie ma żadnych rezerwoarów dla sprawienia ciśnienia i wprowadzenia w ruch wody rurami po lokalnościach do ogrzewania przeznaczonych rozprowadzonej. Miejsce kotła zastępuje węzownica umieszczona w piecu specjalnie na ten cel urządzonej. Cały systemat rur wypełnia się wodą a zatem i węzownica o której mowa jest również napełnioną.

Woda ta silnie bo do 95 stopni Cel. ogrzana naturalnem dążeniem z węzownicy podnosi się do góry i ustępuje miejsce wodzie zimniejszej z wyższych miejsc do niej spływającej. Tym sposobem następuje we wszystkich rurach krążenie wody. Dla uzyskania bliższych objaśnień od fabrykanta J. E. Br. Bruck przyrzekł łaskawie swe pośrednictwo.

Peszt.

O pałacu parlamentu peszteńskiego nie wiele jest do powiedzenia.

Sala posiedzeń pierwotnie miała kształt prostokątny, jednakże gdy przekonano się, że jest nie akustyczną i bardzo niewygodną przerobiono ją nadając formę półcerklastą. Przy przerabianiu tem jednak niewzględuiono i niezaprowadzono żadnych nowych ulepszeń i wynalazków w oświetleniu, ogrzewaniu i wentylacji.

Dzienne oświetlenie z góry, nocne pajakami gazowymi. Ogrzanie zwykłymi żelaznymi piecami, wentylacja również bardzo zwyczajna i więcej naturalna niż sztuczna.

Mieliśmy jeszcze zwiedzić Berno w Szwajcaryi i Turyn, musieliśmy wszelako odstąpić od tego zamiaru, ponieważ obfite śniegi spadły w Szwajcaryi i w Tyrolu sprawiły przerwy w komunikacyi a nadto pora już była za nadto spóźnioną.

Na tem kończymy nasze sprawozdanie i tuszemy sobie, iż sprawozdanie to przyczyni się do zapoznania z różnemi systematami ogrzewania, oświetlania i wentylacyi a tem samem do gruntownego traktowania tych kwestyj tak w Wydziale krajowym jak w Izbie sejmowej skoro przystąpi się do badania planów i kosztorysów przyszłego budynku Sejmowego.

W końcu załączamy zebrane przez nas materyały :

1. Technischer Führer durch Wien, przez profesora Dr. Winklera.
2. Deutsche Bauzeitung z roku 1872. Nr. 20. 22. 24. 25. 27. 28. 29. 30. i z roku 1873 Nr. 2. 6. 22. 28. i 104.
3. Plan sytuacyjny parlamentu niemieckiego w Berlinie (Reichstag).
4. Rysunki dotyczące się parlamentu w Wiedniu.
5. Broszura profesora Hansena dotycząca się tego pałacu.

Lwów, dnia 22 Stycznia 1875.

Pietruski wł. r.

Janowski wł. r.

Milijny spiesz...
do tego...
niekiedy...

Na tem...
do raportu...
tegoż...

W takim...
niekiedy...

1. Wskazać...

2. Wskazać...

3. Wskazać...

4. Wskazać...

5. Wskazać...

6. Wskazać...

Wskazać...

Wskazać...

Wskazać...

Wskazać...

W podaniach o subwencye dla dróg powiatowych i gminnych z funduszu na ten cel corocznie przez wysoki Sejm przeznaczonego, Wydziały powiatowe ograniczają się zwyczajnie na ogólnikowym sformułowaniu prośby i niedokładnem poparciem takowej, przez pobieżne wyliczenie potrzeb i zamierzonych robót.

Celem stanowczego uregulowania tej sprawy i uzyskania podstawy do rozdziału sumy subwencyjnej w stosunku odpowiadającym jej wysokości i rzeczywistym potrzebom każdego powiatu, jak niemniej ofiarom poniesionym w celu pomnożenia środków komunikacyjnych, oznajmiamy przedewszystkiem, iż uchwałą z dnia 16 Października r. b. zalecił wysoki Sejm ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby przy udzielaniu subwencyi przestrzegał postanowienia §. 18. ustawy drogowej, w myśl którego wsparcie z funduszu krajowego udzielone być może tylko do budowy drogi powiatowej lub gminnej, ważnej pod względem komunikacji, a zbyt dla powiatu lub gminy i obszaru dworskiego kosztownej.

Oprócz powyższego warunku ocewiać będzie Wydział krajowy jeszcze następujące daty, które do prośby dołączyć należy:

1. Wykaz i kosztorys robót zamierzonych na tej drodze, dla której Wydział powiatowy subwencyi żąda.
2. Oznaczenie kwoty, jaką reprezentacya powiatowa na ten cel przeznaczyła.
3. Datki dobrowolne stron interesowanych na ten cel wniesione, albo prawomocnie przyrzeczone;
4. Jaki procent dodatków powiatowych do podatków na cele drogowe uchwalony został i jaką kwotę ten dodatek reprezentuje;
5. Wysokość procentu dodatków, które powiat opłaca na swoje potrzeby w ogólności;
6. Roboty wykonane staraniem Wydziału powiatowego na drogach powiatowych albo gminnych, długość dróg zbudowanych w powiecie od początku istnienia Wydziału powiatowego.

Jeżeliby przedmiotem prośby była subwencya dla drogi gminnej, oprócz dat powyższych, przedłożyć należy;

7. Wykaz gmin i obszarów dworskich, przez których terytorya droga wiedzie.
8. Ilość dni robocizny obowiązkowej w każdej gminie, w myśl §. 12. ustawy drogowej, wartość tej robocizny, oraz wartość materiału drewnianego przez obszary dworskie dostarczyć się mającego.

Nadto żądać będzie Wydział krajowy w każdym razie szczegółowego rachunku z użycia subwencyi dawniej udzielonej. Dla ocenienia, czy roboty były oszczędnie prowadzone, należy oprócz ich szczegółowego wykazu, podać także odległość w dowozie szutru, ceny jednostkowe przyzm szutru, robót ziemnych, ceny materiału drewnianego i tym podobne szczegóły. — Do powyższych wskazówek zechce Wydział powiatowy zastosować się ściśle w swoim ewentualnem przedstawieniu prośby bądź reprezentacyi powiatowej, bądź też gminy, lub obszaru dworskiego.

We Lwowie, dnia 17. Listopada 1874.

O d p i s

okólnika do wszystkich Sądów w Galicyi.

Sejm krajowy na posiedzeniu w dniu 24. Września r. b. nad petycją Piotra Cygi w przedmiocie zarządzenia środków przeciw pisarzom pokątnym, powziął następującej treści uchwałę:

Sejm wzywa wysoki Rząd, aby wpłynął na Prezydya c. k. Sądów wyższych w królestwie Galicyi, iżby ponownie zalecano Sądom Iszej instancyi, aby pisarzy pokątnych energicznie śledziły i z całą surowością praw karały.

Uwiadomiony w dniu 28. Września r. b. d. l. 7.900 ze strony Prezydium c. k. Namiestnictwa we Lwowie o tej uchwale sejmowej, widzę się spowodowanym, c. k. Sądom ponownie polecić, ażeby szczególną baczością na sprawę pokątnego pisarstwa zwracały. Jak zgubnie odziaływa pisarstwo pokątne na stosunki krajowe, wiadomo jest ogólnie, codzienne doświadczenia aż nadto dobitnie tego dowodzą, zresztą już kilkakrotnie w okólnikach tak ze strony niniejszego Prezydium, jakoteż wyższego Sądu wydanych, sprawa ta szczegółowo poruszoną była.

Poleca się wszystkim Sądom, aby przepisane przeciw pokątnym pisarzom dochodzenia, na mocy rozporządzenia ministerjalnego z dnia 8. Czerwca 1857 L. 114 dz. p. p. przy każdej nadarzającej się sposobności wdrażały i z wszelką surowością przeprowadzały, jak również, by przestrzegały rozporządzenie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 5. Lipca 1859 L. 112 dz. u. p. i podania które sygnaturą adwokacką zaopatrzone być winne, a przez adwokata podpisane nie są, bezskutecznie zwracały.

Z Prezydium c. k. wyższego Sądu krajowego.

Lwów, dnia 10. Października 1874 r.

Odpis

do c. k. Sądu krajowego w Krakowie.

Reskryptem tutejszo sądowym z dnia 27. Września 1870 l. 10.746 wydano do c. k. Sądu krajowego przypomnienie, aby istniejące przepisy, dotyczące się wykluczenia pisarzy pokątnych od wszelkiej bądź to pośredniej, bądź bezpośredniej interwencji w sprawach stron przed sądami toczących się, jak najściślej przestrzegał i w dostrzeżonych przypadkach pisarstwa pokątnego według rozporządzenia wysokiego Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 8. Czerwca 1857 l. 114 dz. p. p. ściśle postępował.

Z powodu licznych skarg co do szerzenia się pokątnego pisarstwa, c. k. Sąd krajowy wyższy widzi się być spowodowanym, wszystkim sądom I. instancyi ściśle przestrzeganie powyższego reskryptu ponownie przypomnieć.

Kraków, dnia 18. Grudnia 1874 r.

Rezolucją uchwaloną na posiedzeniu z dnia 15. Października b. r. wezwał galicyjski Sejm krajowy c. k. Rząd, by dla położenia tamy szerzącemu się kłusownictwu przepisy cesarskiego patentu z dnia 24. października b. r. co do prawa noszenia broni jak najściślej były przestrzegane, by przy wydawaniu pozwoleń do noszenia broni myśliwskiej wszelka ustawami zalecona oględność była zachowaną i by skonfiskowana broń myśliwska odebrana nieuprawnionym do jej noszenia była łamana, dziurawiona i li jako stare żelazo sprzedawaną.

Z tego powodu zwracam ponownie uwagę Pana Starosty na wskazaną tylekrotnie potrzebę najogłędniejszego postępowania przy wydawaniu kart pozwolenia noszenia broni myśliwskiej. Przy stosunkach, jakie w kraju istnieją, potrzeba noszenia broni palnej, a w szczególności broni myśliwskiej nie istnieje wcale u osób, które ani z powołania swego, ani dlatego, że dzierżą prawo polowania, nie zajmują się łownictwem. Najmniej zachodzi potrzeba noszenia broni myśliwskiej u osób trudniących się rzemiosłem lub u włościan — w ogóle u osób, które ani stanowiskiem społecznym ani sposobem zarobku nie usprawiedliwiają przypuszczenia, że prawnie w zajęciach myśliwskich udział brać będą.

Należy zatem przy rozstrzyganiu prośb o udzielenie karty na broń zawsze zbadać ściśle okoliczności uzasadniające potrzebę; a w każdym razie odmawiać wydawania kart na broń myśliwską tym, o których obawiać się należy, iżby jej nadużywali do nieuprawnionego polowania. Tak samo postępować należy przy badaniu prośb o odnowienie wydanych dawniej kart do noszenia broni. Pan Starosta czuwać będzie nad tém, aby karty na broń, które na lat trzy się wystawia, były należycie odnawiane, a ci, którzy używają broni z kartami już nieważnemi, byli pociągani do odpowiedzialności i karani w myśl przepisów ustawy o noszeniu broni.

Szczupła liczba rozpraw karnych z powodu przystępstw nieprawnego noszenia broni wobec wzmagającego się kłusownictwa każe przypuszczać, że organa bezpieczeństwa, zwierzchności gminne i żandarmerya nie zwracają całej potrzebnej i możliwej czujności na wykrywanie przestępstw tego rodzaju. Zechce Pan Starosta zatem wydać ponownie stosowne zlecenia tym organom i przy każdej sposobności zalecać im czujność w tym kierunku. Broń myśliwska odbierana przestępcom ustawy z dnia 24. października 1854 bywa zazwyczaj małej wartości częstokroć nawet tak źle wyrobioną, iż zachodzi niebezpieczeństwo uszkodzenia używającego takiej broni przez rozsądzenie strzelby; broń taką skonfiskowaną należy przeto łamać, dziurawić i tylko jako stare żelazo sprzedawać, bo wydarza się często, iż przestępca, któremu broń taką odebrano, przychodzi znowu do jej posiadania, nabywając ją za pośrednictwem trzecich osób przy licytacji publicznej, co udaremnia właściwy cel kary konfiskaty. C. k. Starostwa mają przeto skonfiskowaną broń sprzedawać nie inaczej, jak tylko po jej rozbiciu jako żelazo.

Gdyby się zdarzyły sztuki konfiskowanej broni, mające większą wartość, któreby szkoda było niszczyć, będzie Pan starosta na przyszłość odsyłał takowe do c. k. Namiestnictwa celem zarządzenia ich sprzedaży tutaj na rzecz tamtejszych miejscowych ubogich. W końcu zaleca się regularne przedkładanie i nadal peryodycznych wykazów półrocznych względem wydanych kart na broń.

Z Prezydium c. k. Namiestnictwa.

We Lwowie dnia 27. grudnia 1874 r.

The first part of the document is a letter from the Secretary of the Board of Directors to the stockholders. It contains information regarding the company's financial performance and the proposed dividend for the current year.

The second part of the document is a report from the Board of Directors. It details the company's operations, the state of the market, and the Board's recommendations for the future. It also includes a list of the Board members and their respective terms.

The third part of the document is a report from the management. It provides a detailed account of the company's activities, including sales, production, and expenses. It also includes a list of the management team and their respective roles.

The fourth part of the document is a report from the auditors. It provides an independent assessment of the company's financial statements and confirms their accuracy. It also includes a list of the auditors and their respective firms.

The fifth part of the document is a report from the stockholders. It provides an overview of the company's performance from the perspective of the investors. It also includes a list of the stockholders and their respective holdings.

Annual Report of the Board of Directors

Respectfully,
The Board of Directors

Odpis

odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 30. stycznia 1875.
do l. 8855 do Wydziału krajowego wystósowanej.

Według załączonych aktów wniósł Władysław hr. Romer, członek rady powiatowej w Ropczycach, na posiedzeniu tejże Rady w d. 5. października r. z. trzy wnioski następującej treści:

I. „Celem wydawania szczegółowych instrukcyj co do spraw należących do Wydziału powiatowego i sposobu ich załatwienia Rada wybiera ze swego grona inspektora, którego będzie obowiązkiem, z końcem każdego kwartału strutytnować czynności Wydziału i na każdym kwartalnym posiedzeniu pełnej Radzie przedłożyć sprawozdanie z odpowiednim wnioskiem.“

II. „W celu zbadania, czy drogi powiatowe, a szczególnie droga z Ropczyc do Wielopola, są według zasad technicznych i ekonomicznych budowane, czy mogą być w tym stanie pozostawione, lub czy ich rekonstrukcja jest konieczną, Rada wybiera ze swego grona komisję z 5. członków, która z przybraniem fachowego inżyniera zbada stan tych dróg, ile na takowe już wydano, i na pierwszym posiedzeniu przedłoży pełnej Radzie sprawozdanie z odpowiednim wnioskiem, a dopóki to nie nastąpi, systują się wszelkie roboty i wydatki na te drogi.“

Na opędzenie kosztów połączonych z tą czynnością, asygnuje się komisji kwotę 50 zhr.“

III. „Wysoka Rada raczy uchwalić: Wydziałowi powiatowemu poleca się, aby na każdym posiedzeniu przedłożył pełnej Radzie dokładny wykaz kasowy z wyszczególnieniem wszystkich rubryk przychodn i rozchodu i jaka kwota w kasie powiatowej pozostaje po zamknięciu kwartalnych rachunków; wykaz ten ma być odlitografowany i wszystkim członkom rozdany.“

Powyższe trzy wnioski wykluczył prezes Ropczyckiej Rady powiatowej od obrad na mocy §. 41. ustawy o reprezentacji powiatowej, motywując to wykluczenie tem, iż wniosek Iszy sprzeciwia się postanowieniu §. 34. ustawy o reprezentacji powiatowej, zaś wniosek IIgi ze względu na przepis §. 27. ust. I. ustawy drogowej pod dyskusję nie może być poddany, a wniosek IIIci sprzeciwia się postanowieniom §§. 22. i 30. ustawy o reprezentacji powiatowej.

Przeciw temu zarządzeniu przewodniczącego Rady powiatowej wniósł Władysław hr. Romer zażalenie do c. k. Namiestnictwa

W celu rozstrzygnięcia tego zażalenia mam zaszczyt w myśl §. 41. ustawy o repr. pow. upraszać Światny Wydział krajowy o uprzejme objawienie szacownego zdania, a przytem wypowiedzieć swoje zapatrywanie się jak następuje:

Wniosek hr. Romera, przytoczony pod I., zmierza do ustanowienia przez Radę powiatową stałego z grona Rady wybranego organu, kontrolującego czynności Wydziału powiatowego.

Ustawa nie przyznaje Radzie powiatowej prawa wyboru i ustanowienia organu, któryby wykonywał kontrolę nad czynnościami Wydziału powiatowego.

W myśl §. 34. ust. o repr. pow. jest wprawdzie Wydział powiatowy odpowiedzialny Radzie powiatowej za swoje urzędowe czynności; prawo kontrolowania tych czynności przysługuje jednak tylko Radzie powiatowej jako takiej, a w celu tej kontroli ma Wydział powiatowy obowiązek sam zdawać sprawę Radzie ze swoich czynności.

Wniosek powyższy tyczy się więc według mego zdania sprawy, która wychodzi poza zakres działania Rady powiatowej, i dlatego wykluczenie tego wniosku od obrad Rady powiatowej uważam za uzasadnione.

Także wniosek przytoczony pod II. w sprawie dróg powiatowych zmierza do takiego zarządzenia Rady powiatowej, które według mego zdania przekracza jej zakres działania, wytknięty ustawą o reprezentacji powiatowej w ogóle, tudzież ustawą drogową z dnia 18. sierpnia 1866 r. w szczególności.

Ustawa drogowa bowiem przekazuje w §. 27. punkcie I. Wydziałowi powiatowemu prowadzenie całego technicznego i ekonomicznego zarządu dróg powiatowych.

Do zbadania i ocenienia, czy droga powiatowa jest według zasad technicznych zbudowaną, powołany jest Wydział powiatowy.

Do Wydziału powiatowego też należy, według wyniku tego badania zdać sprawę Radzie powiatowej o stanie drogi, tudzież przedstawić jej dla powzięcia uchwały w myśl §. 26. ustawy drogowej odpowiednie wnioski swoje co do dalszej kwestji, czy istniejące drogi powiatowe mogą być w obecnym stanie pozostawione, lub czy ich rekonstrukcja jest konieczną.

Wykluczenie więc od obrad powyższego wniosku, wykraczającego poza zakres działania Rady powiatowej uważam za uzasadnione.

Co się wreszcie tyczy wniosku pod III., to według §. 22. ustępu 2. ustawy o reprezentacji powiatowej należy do Rady powiatowej rozpoznawanie i ustanowienie rocznego budżetu, jakoteż rozpoznawanie i załatwianie rocznych rachunków, odnośnie do dochodów i wydatków powiatu i zakładów powiatowych.

Również ma Wydział powiatowy w myśl §. 30. ust. 2. powyższej ustawy obowiązek, układać corocznie budżety i rachunki.

Wniosek więc, aby Wydział powiatowy na każdym posiedzeniu przedkładał Radzie dokładny wykaz kasowy z wyszczególnieniem wszystkich rubryk przychodu i rozchodu, przekracza zakres działania Rady powiatowej i dla tego wykluczenie tego wniosku od obrad Rady powiatowej było zdaniem mojem uzasadnione.

D. j. w.

Denkschrift

des galizischen Landesausschusses
über den k. k. galizischen Landesschulrath.

In den Sitzungen des Abgeordnetenhauses des Reichsraths vom 11. Dezember 1874 erhoben einige Redner und der Specialberichterstatter des Finanzausschusses verschiedene Beschuldigungen gegen den galizischen Landesschulrath, und die Majorität dieses Hauses beschloss nachstehende Resolution:

„Die Regierung wird aufgefordert, dafür „zu sorgen, dass dem Landesschulrathe für Galizien bezüglich seiner Zusammensetzung und „seines Wirkungskreises jene Einrichtung gegeben werde, welche durch das Gesetz vom 28. „Mai 1868. den Landesschulrathen für die übrigen Kronländer des Reiches gegeben worden ist.“

Ogleich die Reichsrathsabgeordneten Dr. Euzebiusz Czerkawski, Gniewosz, und Dr. Dunajewski in ihren gegen diese Resolution gerichteten Reden, in beredten Worten die gegen den galizischen Landesschulrath erhobenen Beschuldigungen widerlegten, so bedarf dennoch diese Frage einer noch näheren Beleuchtung, hauptsächlich jenen Personen gegenüber, welche mit der Geschichte der Entstehung des galizischen Landesschulrathes, seinem Wirkungskreise und seiner Thätigkeit nicht vollkommen vertraut sind.

Dieser Aufgabe unterzieht sich hiemit der galizische Landesausschuss in der gegenwärtigen Denkschrift mit der Absicht, allen jenen Personen gegenüber, welche Einfluss auf diese Angelegenheit haben könnten, die Haltlosigkeit der Gründe, auf welche obige Resolution gefasst wurde, so wie die Gefahren nachzuweisen, welche dem öffentlichen Erziehungswesen in Galizien drohen, wenn die in der obigen Resolution hervortretenden Tendenzen der Wirklichkeit zugeführt werden sollten.

Memoryal

galicyjskiego Wydziału krajowego
o c. k. Radzie szkolnej galicyjskiej.

Na posiedzeniach Izby posłów Rady państwa z d 11. grudnia 1874, podnieśli niektórzy mowcy a oraz specjalny sprawozdawca budżetu rozliczne zarzuty przeciwko galicyjskiej Radzie szkolnej, a większość Izby uchwaliła rezolucję następującej treści:

„Wzywa się rząd, ażeby się starał nadać Radzie szkolnej galicyjskiej, co do jej składu i zakresu działania takie urządzenie, jakie ustawa z dnia 25. maja 1868 przepisuje dla krajowych Rad szkolnych w innych krajach koronnych monarchii“.

Jakkolwiek posłowie Dr. Euzebiusz Czerkawski, Gniewosz i Dr. Dunajewski w przemówieniach wypowiedzianych przeciwko rezolucji odparli wymownie pociski, na galicyjską Radę szkolną wymierzone, pozostało przecież jeszcze niejedno do wypowiedzenia, zwłaszcza w obec osób, nie zupełnie z historią ustanowienia, zakresem działania i czynnościami galicyjskiej Rady szkolnej obznajomionych.

Zadania tego zamierzył Wydział krajowy dopełnić w niniejszym memoryale; gdyż w obec uchwalonej już rezolucji wydało mu się rzeczą nieobojętną, obznajomić wszystkich, wpływ na sprawę mieć mogących, jużto ze stronnictwością powodów, które uchwaleniu powyższej rezolucji służyły za podstawę, jużto z niebezpieczeństwami, które grożą sprawom wychowania w kraju, gdyby usiłowano postępować w kierunku przez rezolucję wskazanym.

Schon seit dem Anfange seines Bestehens hat der galizische Landtag seine Aufmerksamkeit der öffentlichen Erziehung im Lande zugewendet. Bereits in der ersten Session des Jahres 1861. wurde in hervorragenden Reden, in welchen das Program der legislatorischen Thätigkeit des Landtages aufgestellt wurde, der Nachdruck auf die Reorganisation der Schulen und Verbreitung der Aufklärung gelegt. In der Sitzung vom 31. Jänner 1863 stellte Abgeordneter Dr. Dietl den Antrag:

Es möge „die Einrichtung der Schulen im „Lande in administrativer, pedagogischer und „didactischer Hinsicht in Erwägung gezogen „und entsprechende Gesetzentwürfe ausgearbeitet werden.“

Der Antragsteller stützte sich hiebei auf den §. 19. des Landesstatutes und rieth den diesfälligen allgemeinen Reichsgesetzen zuvorzukommen, indem er voraussah, dieselben würden der gesetzgebenden Thätigkeit der Landtage so enge Grenzen setzen, dass es nicht möglich sein werde, innerhalb der gegebenen Rahmen „Anordnungen zu treffen, welche den Eigenthümlichkeiten des Landes entsprechen würden.“ In seiner weiteren Begründung wies der Redner auf den Umstand hin, dass, obgleich in den letzten zehn Jahren eine anerkannterwerthe Thätigkeit der k. k. Regierung im Schulfache nicht gelangt werden kann, dennoch vieles noch zu wünschen übrig bleibe, und berief sich diesfalls auf das Allerhöchste Handschreiben an den Staats-Minister vom 20. Oktober 1860, in welchem betont wird, dass die, die Unterrichtssprache in Galizien betreffenden Allerhöchsten Entschliessungen nicht so durchgeführt wurden, wie es die Bedürfnisse dieses Landes erfordern. In düsteren Farben schilderte hierauf Dr. Dietl den Stand der öffentlichen Erziehung in Galizien, zählte eine Reihe dringender Massregeln auf, allen voran aber stellte er die Errichtung einer Landeserziehungs-Commission, zusammengesetzt aus Repräsentanten der Regierung, des Landes und der Schule, deren Aufgabe es wäre, die oberste Leitung der Schulen zu übernehmen.

Dieser Antrag des Dr. Dietl wurde einstimmig angenommen und bildete seit dieser Zeit ununterbrochen die Grunllage aller An-

Od pierwszej chwili rozpoczęcia swych czynności zwracał Sejm galicyjski baczna uwagę na sprawy wychowania publicznego.

W wybitniejszych przemowach, skreślających program ustawodawczego działania Sejmu, podnoszono z naciskiem potrzebę reorganizaeyi szkół i rozszerzenia oświaty już w ciągu pierwszej sesyi w roku 1861; na posiedzeniu zaś Sejmu z dnia 31. stycznia 1863 uczynił poseł Dr. Dietl wniosek, ażeby wzięto pod rozważę „urządzenie szkół krajowych pod względem administracyjnym, pedagogicznym i dydaktycznym“ i wypracowano odpowiednie projekta. Czyniąc ten wniosek, oparł się był wnioskodawca na §. 19. statutu krajowego i radził uprzedzić w tej mierze wydanie powszechnych ustaw państwa przewidując, iż mogą być one tak ciasne, że nie podobna będzie w danych przez nie ramach „umieścić takich rozporządzeń, któreby odpowiadały prawdziwym potrzebom kraju“. W dalszem motywowaniu wskazywał mowca, że jakkolwiek c. k. rząd w ostatnim lat dziesiątku nie mało czynności w dziedzinie spraw edukacyjnych rozwinął, przecież stan szkół pozostawia jeszcze wiele do życzenia, i powoływał się w tej mierze na odrębny list N. Pana z d. 20. października 1860 do ówczesnego Ministra Stanu, w którym wytknięto, że najwyższe postanowienie względem języka wykładowego w Galicyi nie zostało przeprowadzone w sposób, odpowiedni słusznym potrzebom kraju. Skreśliwszy smutny stan całego wychowania, wymienił poseł Dr. Dietl długi szereg najnaglejszych potrzeb, na pierwszym atoli miejscu, jako rzecz najpotrzebniejszą, ażeby naczelnny zarząd szkół krajowych powierzono „komisji edukacyjnej krajowej“, w której skład wchodziłoby, prócz reprezentantów władzy rządowej i reprezentantów kraju, także ludzie fachowi.

Wniosek posła Dra. Dietla przyjęty podówczas jednogłośnie i myśl utworzenia krajowej władzy szkolnej, stały się odtąd programem

träge und Entwürfe, welche im Landtage im Erziehungswesen eingebracht wurden; die Errichtung einer solchen Landesschulbehörde wurde Programm des Landes.

Die Folge war, dass, als im J. 1865. auf Grund Allerhöchsten Patentes vom 20. September 1865. der galizische Landtag zur Mitwirkung bei Gewinnung dauerhafter Grundlagen für die Verfassung des Kaiserstaates berufen wurde, der Abgeordnete Adam Graf Potocki abermals die Frage der öffentlichen Erziehung in Anregung brachte, und die Berufung einer Commission, welche die diesfälligen Anträge ausarbeiten und dem Landtage vorlegen sollte, verlangte.

Zur Begründung seines Antrages führte Graf Potocki in der Sitzung vom 16. Dezember 1865. folgendes an: „An der Spitze unseres Programmes muss und wird stehen die Frage der öffentlichen Erziehung, namentlich die Wiedergewinnung der Möglichkeit die intellectuelle und moralische Ausbildung unserer Kinder zu leiten,“ und im weiteren Verfolge äusserte sich Graf Potocki:

„Es ist hohe Zeit, dass die wichtigste von allen Aufgaben, nämlich die Heranbildung neuer Staatsbürger und neuer Mitglieder der menschlichen Gesellschaft aufhöre, als Mittel zu nebensächlichen Zwecken zu dienen. Auf diesem Felde lassen Sie uns hauptsächlich arbeiten und nach möglichen Concessionen ringen.“

„Ich bringe absichtlich — so lauten die weiteren Worte des Grafen Potocki — die Frage der Autonomie des Landes in Sachen der öffentlichen Erziehung mit dem Programme in Verbindung, welches seinerzeit aufzustellen wir berufen sind. Der Einfluss des Landes auf die öffentliche Erziehung kann nicht auf die eine oder die andere Gattung der Schulen beschränkt, dagegen von anderen Schulen ausgeschlossen werden. Dieser Einfluss muss vor Allem reel und unmittelbar sein, und deswegen erachte ich die Errichtung einer Landeserziehungs-Commission, zusammengesetzt aus Landesinsassen, deren Wahl dem Monarchen zustehen würde, und die verpflichtet wäre, dem Landtage über ihre Thätigkeit auf dem gesammten Gebiete des Erziehungswesens Rechenschaft abzugeben, als das einzige Mittel zur Erreichung des beabsichtigten Zweckes und zur Befriedigung der gerechten Wünsche des Landes.“

działania Sejmu w zakresie edukacyjnym, i w ciągu dalszych sesyj wyłaniały się coraz dokładniej w poszczególnych wnioskach i projektach do ustaw, które Reprezentacya kraju uchwalała.

W r. 1865. mianowicie, gdy na podstawie najwyższego patentu z d. 20. września 1865. powołanym był Sejm krajowy do współdziałania w uzyskaniu trwałych podstaw dla konstytucji państwa, podniesiono znowu jako jedną z najważniejszych potrzeb: zarząd autonomiczny w zakresie wychowania publicznego. Do tego zmierział wniosek posła Adama hr. Potockiego, żądający wybrania specjalnej komisji, któraby projekta do urządzenia wychowania publicznego w kraju wypracowała i Sejmowi przedłożyła.

Uzasadniając ten wniosek na posiedzeniu Sejmu z d. 16. grudnia 1865. rzekł poseł hrabia Potocki między innymi: „Na czele programu naszego stać musi i stać będzie kwestya wychowania publicznego, odzyskania możności kierowania rozwojem umysłowym i moralnym dzieci naszych“.

W dalszym zaś ciągu wyraża się:

„Czas już, by ze wszystkich najświętsze zadanie, wychowanie nowych obywateli kraju i nowych członków społeczeństwa przestało być środkiem wiodącym ku ubocznym celom... Na tem polu jest nasza główna praca, na tem polu główne ustępstwa, które nam przyznane być mogą“.

„Sprawę autonomii krajowej w kwestyi wychowania — były dalsze słowa posła Potockiego — odnoszę z umysłu do programu, który w swoim czasie będziemy powołani postawić... Wpływ kraju na wychowanie publiczne nie może się ograniczać do tych lub owych szkół, a być bezsilnym dla innych; przedewszystkiem winien on być rzeczywistym, bezpośrednim i prawdziwym... Ustanowienie krajowej komisji edukacyjnej, zawisłej od wyboru Monarszego, ale złożonej z sił krajowych, a obowiązanej zdawać przed Sejmem sprawę z czynności swoich, obejmujących ogół edukacyjnego w kraju urządzenia — to jedynie może celowi zamierzonemu odpowiedzieć, i zaspokoić słuszne nasze żądania“.

Die zur Prüfung dieses Antrages eingesetzte Kommission war nicht mehr im Stande ihr Elaborat dem Landtage vorzulegen.

Dieses gelang erst dem galizischen Landesausschusse welcher einen auf die oben entwickelten Ansichten des Grafen Potocki und auf das Elaborat der Kommission gegründeten Antrag auf Errichtung einer obersten Landesschulbehörde dem galizischen Landtage am 27. November 1866. unterbreitete.

In der Begründung dieses Antrages \cdot suchen wir vergebens nach politischen Motiven. Im Gegentheil finden wir daselbst das Bedauern ausgedrückt, dass die Leitung der Schulen, welche vor allem fachmännische Kenntnisse verlangt, den politischen Behörden anheim gegeben ist, und gelangt der Landesausschuss zu der Schlussfolgerung, „dass die Errichtung einer Behörde in der ausser der politischen Behörde auch die Familie und Wissenschaft vertreten wäre, und welcher die oberste wissenschaftliche und administrative Leitung der öffentlichen Erziehung in den Volks- und Mittelschulen anvertraut würde, eine unabwiesbare Nothwendigkeit sei.“

Diese Vorlage des galizischen Landesausschusses wurde dem Erziehungsausschusse, welcher aus 13 Mitgliedern unter dem Vorsitze des gr. kath. Metropoliten Litwinowicz bestand, überwiesen.

In seinem am 27. Dezember 1866. dem Landtage vorgelegten Berichte \cdot erklärte dieser Ausschuss, dass er mit dem Antrage des Landesausschusses auf Errichtung einer Landesschulbehörde einverstanden sei, dass er jedoch für diese Behörde nicht bloss den bisherigen Wirkungskreis der k. k. Landesstelle, sondern noch einen weiteren in Anspruch nehme, und zwar:

a) das Recht die Landesschulinspektoren S. k. k. Apostolischen Majestät zur Ernennung vorzuschlagen;

b) das Recht der Ernennung und Entfernung der Direktoren und Lehrer an den Volks- und Mittelschulen;

c) das Recht der Vorbereitung von allgemeinen Unterrichtsprojekten (Systemen) hinsichtlich der Volks- und Mittelschulen, die durch Landtagsbeschlüsse in Ausführung zu treten hätten;

Wybrana na wniosek posła hr. Potockiego komisya nie zdążyła już przedłożyć obradującemu Sejmowi projektów, tyczących się wychowania publicznego; idąc jednakże w ślad za wskazówkami wnioskodawcy i wygotowanymi już sprawozdaniami komisji, przedłożył Wydział krajowy Sejmowi na posiedzeniu z d. 27. listopada 1866 projekt do ustawy, mający na celu utworzenie najwyższej władzy szkolnej w kraju.

W powodach \cdot uzasadniających ten projekt nie ma wcale żadnych, któreby nadawały polityczną dążność zamierzonej reformie.

Owszem, Wydział krajowy idąc za opinią komisji sejmowej, wyraża ubolewanie, iż zarząd szkół, wymagający fachowego znanstwa, spoczywa w rękach władzy politycznej, i uważa za rzecz niezbędną „utworzenie takiego ciała, w którym obok żywiołów administracyjnych mieścić się będą reprezentanci rodziców i nauki i nadanie temu ciału najwyższej władzy egzekucyjnej, tudzież zarządu administracyjnego i umiejętnego wszystkich szkół ludowych i średnich w kraju.“

Projekta Wydziału krajowego oddane zostały do zbadania komisji edukacyjnej, złożonej z 13 członków pod przewodnictwem ś. p. metropolity lwowskiego obrządku grecko-katol. ks. Litwinowicza.

W sprawozdaniu swem \cdot złożonem na stół izby w d. 27. grudnia 1866. oznajmiła komisya, iż zgadza się w ogóle ze zdaniem Wydziału krajowego względem utworzenia odrębnej władzy szkolnej krajowej, podniosła jednak ważną różnicę na korzyść zakresu działania tejże, zażądała bowiem, ażeby oprócz czynności wykonywanych w obrębie wychowania przez krajową władzę polityczną, przyznano jeszcze naczelnej władzy szkolnej:

a) prawo przedstawiania inspektorów krajowych do nominacyi Najjaśniejszemu Panu;

b) mianowanie i oddalanie dyrektorów i nauczycieli szkół średnich;

c) wygotowanie ogólnych drogą uchwały sejmowej w wykonanie wejść mających projektów naukowych, tyczących się szkół niższych i średnich; wreszcie

d) das Recht der Verfassung des Vorschlages für die Volks- und Mittelschulen; denn „nureinsolcher Wirkungskreis des künftigen Landesschulrathes“ — so heisst es in dem Berichte des Ausschusses — „kann dem Lande eine seinen wissenschaftlichen Bedürfnissen entsprechende Einrichtung der Schulen sichern, dasselbe vor fremden dem Fortschritte der Volksaufklärung feindlichen Einflüssen schützen, und jene freie Bewegung für den geistigen Fortschritt, welche dem Lande durch das Octoberdiplom zugesichert wurde, der Verwirklichung zuzuführen.“

Ueber diesen Antrag des Erziehungsausschusses entspann sich im Landtagssaale eine sehr lebhafte Debatte, da einige der ruthenischen Abgeordneten die Verwerfung der Errichtung eines solchen Landesschulrathes und den Uebergang zur Tagdsordnung beantragten.

Sie stützten sich hiebei auf die Incompetenz des Landtages zur Beschlussfassung in dieser Angelegenheit, machten die Unverträglichkeit dieses Antrages mit dem VIII. Artikel des Convention-Concordates geltend, und sprachen die Befürchtung aus, dass die Befreiung der Volksschulen von dem Einflusse der Consistorien zum Nachtheile der ruthenischen Bevölkerung und ihrer Sprache ausfallen werde.

Den Einwurf der Incompetenz widerlegte der Antrag selbst, gemäss welchem nicht der Landtag die Errichtung des Landesschulrathes beschliessen, sondern bloss die allerunterthänigste Bitte an S. k. k. Apostolische Majestät um Errichtung eines solchen Landesschulrathes stellen sollte.

Der Einwurf des Abgeordneten gr. kath. Domherrn Ginilewicz, wienach der Antrag mit dem Concordate im Widerspruche stehe, wurde dadurch widerlegt, dass die Rechte der Kirche bezüglich der Religionslehrer, der Religionsbücher und der Vertheilung des Religionsunterrichtes der Kirche in der Art vorbehalten wurden, wie sie bisher die Bischöffe ausübten. Den hauptsächlichsten Nachdruck aber legte der Ausschuss auf die Absicht der Errichtung einer Behörde, welche frei von politischen oder ausschliesslich kirchlichen Einflüssen,

d) układanie rocznego budżetu na rzecz szkół ludowych i średnich.

„Takie bowiem rozszerzenie zakresu działania przyszłej Rady szkolnej — mówi w sprawozdaniu komisya — zabezpieczyć jedynie może krajowi odpowiadające właściwym jego potrzebom naukowym urządzenie szkół, ochronić go od obcych, postępowi oświaty szkodliwych wpływów i zdobyć dla pracy umysłowej narodu tę swobodę, która jej na podstawie dyplomu październikowego zapewniana została.“

Nad opracowanym przez komisję projektem rozwinęła się na posiedzeniu Sejmu z d. 27. grudnia 1866. obszerna dyskusya, gdyż niektórzy z pomiędzy posłów ludności ruskiej przemawiali przeciw utworzeniu krajowej Rady szkolnej, i czynili wniosek, ażeby Sejm nad przedłożonym sobie projektem przeszedł do porządku dziennego.

Zarzuty przeciwników tyczyły się z jednej strony kompetencyi Sejmu do uchwalania podobnego projektu, z drugiej strony niezgodności z artykułem VIII. konkordatu; wypowiedziano zresztą obawy, iż ustanowienie takiej władzy szkolnej, jaką proponowano, i wydobyć szkół z pod władzy konsystorzów wypadnie na niekorzyść ludności ruskiej i rozwoju jej języka.

Zarzut niekompetencyi upadał sam przez się w obec formalnego wniosku komisji, według którego nie miał być statut o Radzie szkolnej jako projekt do ustawy uchwalonym, lecz jedynie z uniżoną prośbą Najjaśniejszemu Panu do najmiłościwszego zarządzenia przedłożonym. Przeciwno zarzutowi zaś posła ks. Ginilewicza o niezgodności projektu z konkordatem, podniósł sprawozdawca, że prawo kościoła co do nauczycieli religii, książek i rozkładu tejże nauki zastrzeżono kościołowi, tak jak je przedtem przez biskupów wykonywał.

Z rdzennego stanowiska zresztą, na którym komisya się oparła, wypływało, że chciano stworzyć władzę wolną od przewagi wpływów politycznych, lub wyłącznie religijnych, a zajmującą się

sich mit der öffentlichen Erziehung vom rein-sachmännischen streng sachlichen Standpunkte aus, befassen würde.

Bevor es zur Specialdebatte kam, entzog sich eine gewisse Fraction ruthenischer Abgeordneten der weiteren Berathung, indem sie erklärte, dass die Folgen der Errichtung eines solchen Landesschulrathes für die Entwicklung der ruthenischen Nationalität schädliche sein werden.

Dessen ungeachtet wurden die Anträge des Ausschusses beinahe einstimmig zum Beschluss erhoben.

Das Vorgehen der eben erwähnten Fraction, war vom ersten Anfange an gerichtet gegen die Errichtung des Landesschulrathes und Beseitigung oder Verminderung des Einflusses der Consistorien auf die Schulangelegenheiten.

Schon bei der im J. 1865. vorgenommenen Wahl des Erziehungsausschusses enthielten sich einige Mitglieder dieser Fraction der Abstimmung, obgleich auf 7 Mitglieder des Ausschusses 3 Mitglieder ruthenischer Nationalität gewählt wurden, und obgleich dieser Ausschuss unter dem Vorsitze des höchsten geistlichen Würdenträgers gr. kath. Ritus seine Berathungen pflog. Dieselben Abgeordneten enthielten sich auch im Jahre 1866. von der Wahl der zweiten Commission, obgleich auch in diese Commission, in welcher der obige höchste Würdenträger den Vorsitz führte, die hervorragendsten Fachmänner ruthenischer Nationalität gewählt wurden. Beide diese Commissionen legten dem Landtage kein Minoritätsvotum vor und es wurden auch dem Landtage keine formulirten Anträge überreicht. Der Widerstand gab sich bloss in dem Misstrauen gegen eine solche Behörde kund, in einem Misstrauen, welches im vorhinein in den erst zu errichtenden Landesschulrath gefasst wurde, und welches so weit ging, dass, als der Landesschulrath in das Leben trat, das gr. kath. Lemberger Metropolitanconsistorium, ohne die ersten ämtlichen Schritte der neuen Behörde abzuwarten, sogleich sich der Aufsicht über die Volksschulen behob und sich der bezüglichen Akten entle-

sprachen wachsenden z fachowego, czysto przedmiotowego punktu widzenia.

Zanim przyszło do szczegółowych rozpraw nad projektem, uchyliła się pewna frakcyja posłów ludności ruskiej od dyskusji i uchwalania projektu, podając za powód obawę, iż skutki ustanowienia władzy szkolnej krajowej okażą się szkodliwymi dla narodowego rozwoju ludności ruskiej.

Mimo to przyjęto niemal jednomyślnie wniosek komisji i zamieniono projekt jej w uchwałę sejmową.

Postępowanie nadmienionej tu frakcyi posłów było od samego początku nieprzychylnie dla myśli utworzenia naczelnej władzy edukacyjnej w kraju i usunięcia a przynajmniej uszczuplenia owego wpływu, jaki na tok spraw szkolnych wywierały konsystorze. Już przy wyborze sejmowej komisji edukacyjnej w r. 1865. usunęli się niektórzy posłowie tej frakcyi od głosowania, jakkolwiek do komisji, na ogólną liczbę siedmiu członków, proponowano i wybrano trzech Rusinów, a komisya następnie obradowała pod przewodnictwem najwyższego duchownego dostojnika gr. katolickiej ludności.

Ciż sami posłowie uchyliłi się również i od wyboru drugiej komisji w r. 1866; pomimo, że i w tej komisji, obradującej pod przewodnictwem metropolity, wzięli udział najwybitniejsi fachowi posłowie ludności ruskiej. Z komisji tych nie wypłynął żaden wniosek mniejszości i nie poddano nawet pod obrady Sejmu żadnych ściśle sformułowanych życzeń. Cały opór wyrażono tylko w nieufności, powziętej z góry do utworzyć się mającej władzy, nieufności posuniętej tak daleko, iż wówczas, gdy władza ta istotnie ustanowioną została, konsystorz gr. kat. lwowski, działając w duchu owej sejmowej frakcyi, nie uważał nawet za stosowne wyczekiwać pierwszych kroków nowej władzy, lecz z góry porzucił wszelką czynność nadzorczą nad szkołami i pozbył się czempredzej aktów, aby tylko nie mieć z tą władzą nic do czynienia.

digte, um ja nur mit der neuen Institution nichts zu schaffen zu haben.

Die Verdächtigungen, dass die Majorität des Landtages mit der Anstrengung eines Landesschulrathes politische Zwecke verfolge, überschritten das Maass ruhiger Discussion, entbehrten jedoch allen Grundes, da in dem Entwurfe und seiner Begründung sich von einer solchen Absicht keine Spur vorfindet, im Gegentheile ausdrücklich die Absicht hervorgehoben wird, die Schule von dem ausschliesslichen Einflusse der politischen Verwaltung, als der Entwicklung der Schulen schädlich, zu betreiben.

In keinem Absatze des Projectes selbst, wird ein Uebergewicht der einen oder anderen Nationalität, oder der einen oder der anderen Confession eingeräumt, im Gegentheile, indem die Ernennung der Mitglieder des Landesschulrathes S. k. und k. Apostolischen Majestät und der Wahl der Representationskörper anheimgestellt wurde, wurden als massgebend nur der Wille S. k. und k. Apostolischen Majestät und die Wünsche der Bevölkerung hingestellt. In den Landtagsdebatten wurde ausdrücklich hervorgehoben, dass unter der, im Artikel IV. des Entwurfes erwähnten geistlichen Personen Mitglieder aller Confessionen zu verstehen seien, und dass bei der Wahl der übrigen Mitglieder nicht die Nationalität, sondern die Eignung massgebend sei.

Diese Anschauung des Landtages fand auch wirklich bei Zusammenstellung des Landesschulrathes seine volle Anwendung. Denn in demselben sind vier Mitglieder gr. kath. Ritus, welche, ohne Rücksicht auf politische Einflüsse, mit der ihrer Stellung entsprechenden Würde und immer unter Wahrung der Unterrichtszwecke die Interessen und Rechte der ruthenischen Nationalität und ihrer Sprache vertreten. Ueberdies wacht über die, in ruthenischer Sprache verfassten Schulbücher eine aus lauter Ruthenen zusammengesetzte Commission.

Der vom gal. Landtage beschlossene Entwurf des Regulativs für den zu errichtenden Landesschulrath, kam bei den Centralstellen in Wien in der Zeit zur Berathung, als das Aller-

Podejrzowania o zamiary polityczne, jakie większość sejmowa wlać miała w projekt o utworzeniu odrębnej władzy edukacyjnej, przechodziły zakres spokojnej dyskusji, a były jednakże całkiem bezzasadne, gdyż tak motywa, jak i projekt komisji, nie tylko nie zamierzały stawiać sprawy edukacyjnej na stanowisku politycznym, lecz owszem wyraźny wypowiadały zamiar wydobycia jej z pod wyłączonego wpływu władz politycznych, jako dla rozwoju szkół szkodliwego. Zamiar taki nie przebiega się również z postanowień projektu, nigdzie bowiem nie zastrzeżono w nim przewagi na rzecz tego lub owego żywiołu narodowego, tej lub owej konfesyji; owszem, przekazując wybór członków woli Najjaśniejszego Pana i ciał reprezentacyjnych/ uszanowano najwyższe prawa Monarchy i życzenia ludności, nie krępując jej w niczem. W rozprawach sejmowych podnoszono to nawet, że między duchownymi, wymienionymi w art. IV. 4. regulatywu, rozumieć należy duchownych wszelkiej konfesyji, tak jak w dalszych punktach ludzi wszelkiej narodowości, lecz odpowiedniego stanowiska.

Jakoż wykonanie samo regulatywu stwierdziło te zapatrywania, gdyż w obecnym składzie Rady szkolnej krajowej zasiada czterech członków obrządku grecko-katolickiego, którzy nie ulegając politycznym namiętnościom, z odpowiednią stanowisku godnością i bez uszczerbku dla celów nauki zastępują interesa szkolne i prawa językowe ludności ruskiej, a oprócz tego nad książkami szkolnymi w języku ruskim obraduje z ramienia Rady szkolnej specjalna komisya, z samychże Rusinów złożona.

Projekt o utworzenie Rady szkolnej przyszedł do traktowania u władz centralnych w chwili, gdy najwyższy manifest z dnia 20. września 1865 i patent z dnia 2. stycznia 1867,

höchste Patent vom 20. September 1865 und ein zweites vom 2. Jänner 1867, mittelst welchen der ausserordentliche Reichsrath einberufen wurde, zurückgezogen, und mit dem Erlass vom 4. Februar 1867, der gewöhnliche Reichsrath einberufen wurde.

Der galizische Landtag, berufen zur Wahl der Delegation in den Reichsrath, hatte den Entwurf einer Adresse an Se k. k. Apostolische Majestät vorbereitet, in welchem er alle für die Länderautonomie schädlichen Bestimmungen des Patentes vom 26. Februar 1861 über den Reichsrath hervorhob und sich an seinen Monarchen mit der allerunterthänigsten Bitte wandte, „nicht zuzulassen, dass die historisch nationale Individualität des Landes geschädigt, und das aus dieser Individualität fließende Recht über die Landesangelegenheiten nur im Landtage zu beschliessen verletzt werde.“ Mittlerweile eingetretene Umstände verhinderten die endgiltige Beschlussfassung des Landtages über diese Adresse.

Allein die Mehrzahl der Abgeordneten trat an die Wahlurne in der Voraussetzung, dass die Delegation bei Prüfung der Grundlagen der Gesamtverfassung solche Zugeständnisse für die Landesautonomie erwirken werde, welche zur Entwicklung des Wohles des Landes unumgänglich nothwendig sind.

Der hervorragende Wunsch des Landes war die Bewilligung des obangeführten Regulativs für den Landesschulrath.

Als es daher zur Berathung über die Revision der Gesamtverfassung kam, und die galizische Delegation in Vertretung der Wünsche des Landes sich nicht mit blossen Versprechungen des damaligen Ministeriums begnügen wollte, entschloss sich dasselbe den Entwurf über den galizischen Landesschulrath Se k. k. Apostolischen Majestät vorzulegen.

Die Allerhöchste Bestätigung erfolgte unterm 25. Juni 1867 ./. und das Land begrüßte mit Freude und tiefsten Dank diesen neuen Beweis kaiserlicher Fürsorge.

Auf diese Weise kam bei Gelegenheit der Revision der Verfassung, zwischen der Regierung und den Repräsentanten Galiziens ein politisches

zwoiujący nadzwyczajną Radę państwa zostały cofnięte, a rozporządzeniem z dnia 4. lutego 1867 zwołaną została napowrót zwykła Rada państwa. Powołany do wyboru delegatów Sejm krajowy przygotował był projekt adresu, w którym podniósł był wszystkie szkodliwe dla autonomii strony prawa o reprezentacji państwa z dnia 26. lutego 1861, i zwracał się z prośbą do Najjaśniejszego Pana, ażeby „przy nastąpić mającej organizacji Państwa nie dozwolił naruszyć historyczno - narodowej indywidualności kraju i nadweryżyć wpływającego z niej prawa stanowienia jedynie w Sejmie o sprawach krajowych, wskazanych samą istotą tej indywidualności.“ Okoliczności sprawiły, iż adres ów nie został ostatecznie przez Sejm uchwalony; znaczna atoli większość reprezentantów przystąpiła do wyboru delegatów do Rady państwa w tem przekonaniu, iż przy badaniu podstaw konstytucyi zdoła delegacja galicyjska uzyskać takie ustępstwa na rzecz autonomii kraju, jakie do swobodnego rozwoju jego są niezbędne.

Najwybitniejszym życzeniem kraju było uzyskanie zatwierdzenia regulatywu dla Rady szkolnej krajowej. Gdy więc przyszło do rewizyi konstytucyi w Radzie państwa, a delegacja, dążąca do ziszczenia życzeń kraju, nie zadawała się głośnymi przyrzeczeniami ówczesnego ministerstwa, skłoniło się takowe do przedłożenia Jego Ces. i król. Apostolskiej Mości projektu o Radzie szkolnej krajowej.

Jakoż nastąpiło najwyższe zatwierdzenie rzezczonego projektu na dniu 25. czerwca 1867 ./. a kraj powitał z radością i najgłębszą wdzięcznością ów nowy dowód monarszej pieczołowitości. Stałaż zatem, przy sposobności rewizyi konstytucyi, polityczny kompromis pomiędzy rządem a przedstawicielami Galicyi, kompromis, którym

Compromis zu Stande, welches die Nothwendigkeit der Schulautonomie und fachmännischer Schulbehörden anerkannte.

Der Standpunkt, auf den die galizische Delegation in dieser Angelegenheit sich stellte, war kein gelegenheitlicher, er war ein prinzipieller; es handelte sich nicht um Erwirkung eines einzelnen abgerissenen politischen Zugeständnisses, welches geeignet wäre einem politischen Elemente das Uebergewicht über die andere zu verschaffen.

Die Delegation kämpfte nicht bloss für Galizien, sie stand ein für das Gesetzgebungsrecht aller Landtage in Schulsachen, für die Anwendung dieses Grundsatzes auf alle Kronländer. Den Beweis dafür liefern die Debatten im Reichsrathe sowohl bei Berathung des §. 11 des Staatsgrundgesetzes vom 21. Dezember 1867 als auch der Schulgesetze vom 25. Mai 1868 und 14. Mai 1869.

In der Sitzung des Reichsrathes vom 15. Oktober 1867 stellte Abgeordneter Sawczyński im Namen der galizischen Delegation den Antrag, dass im §. 11 lit. i des Gesetzes vom 21. Dezember 1867 dem Reichsrathe bloss die Gesetzgebung bezüglich der Universitäten vorbehalten, dagegen das Gesetzgebungsrecht über die Organisirung der Volks- und Mittelschulen den Landtagen überlassen werde. In der Begründung seines Antrages hob Abgeordneter Sawczyński vor Allem die Schädlichkeit der Unklarheit und Elasticität des Ausdrucks „Grundsätze des Unterrichtswesens“ bezüglich welcher die Gesetzgebung dem Reichsrathe vorbehalten wurde, hervor. Im weiteren Verfolge bewies derselbe im Einklange mit den im Landtage zu Tage getretenen Anschauungen, dass bei Organisirung des öffentlichen Unterrichtswesens hauptsächlich Rücksicht zu nehmen sei auf die Eigenthümlichkeiten der einzelnen Länder und Nationalitäten, und dass es nicht angehe die Interessen der Schule den politischen Fluktuationen des Reiches preiszugeben, will man nicht dieselben beständigen, somit für ihre Entwicklung schädlichen Veränderungen aussetzen.

„Die Schule — so sprach Redner — ist für mich eine zu heilige Institution; ich will sie nicht mit der Politik vermischt wissen.“

uznano potrzebę autonomii szkolnej i fachowych władz szkolnych.

Stanowisko zresztą, jakie delegaci galicyjscy w sprawie tej zajmowali, nie było okolicznościowe, lecz zasadnicze; nie szło o uzyskanie jakiejś oderwanej koncesyi politycznej, ubezpieczającej przewagę jednego żywiołu politycznego nad drugim, nie szło zresztą o samą Galicyę, lecz o zasadę przelania ustawodawstwa szkolnego na sejmy i zastosowanie tej zasady równomiernie do wszystkich krajów koronnych.

Wypływa to z rozpraw, toczonych w Radzie państwa, już to przy uchwalaniu §. 11 lit. i. państwowej ustawy zasadniczej z dnia 21. grudnia 1867, już to ustaw szkolnych z dnia 25. maja 1868 i z dnia 14. maja 1869.

Na posiedzeniu Rady państwa z dnia 15. października 1867, uczynił imieniem delegacji poseł Sawczyński wniosek, ażeby w §. 11. lit. i ustawy z dnia 21. grudnia 1867 pozostawiono Radzie państwa jedynie ustawodawstwo co do uniwersytetów, stanowienie zaś o organizacyi szkół ludowych i średnich przelano do zakresu ustawodawczego działania sejmów prowincjonalnych.

Uzasadniając ten wniosek podniósł mowca przedewszystkiem szkodliwą dla ustawy niejako i elastyczność wyrażenia „zasady wychowania“, co do których zastrzeżono Radzie państwa prawo stanowienia; w dalszym zaś ciągu, zgodnie z zapatrywaniami, wypowiedzianymi wielokrotnie w sejmie, dowodził, iż w organizacyi wychowania publicznego należy mieć przeważny wzgląd na właściwości poszczególnych krajów i narodowości, i że nie należy jej rzucać na chwiejną szalę politycznej fluktuacyi państwa, gdzie stronnictwa i większości parlamentarne są zmienne, skąd zatem i wpływ na szkołę, ulegający zmianie politycznych prądów, byłby tylko szkodliwym hamulcem edukacyjnego rozwoju. „Szkoła — wyrzekł mowca — jest dla mnie nadto świętą instytucją, ażebym sobie mógł życzyć, iżby ją mieszano z polityką.“ „Nam idzie o to — mówił dalej — ażebyśmy w kraju wy-

Und an einem anderen Orte: „Es handelt „sich, meine Herren, heutzutage darum, in dem „Lande, welches zu vertreten ich die Ehre habe, „den Unterricht zu heben; denn ich mache kein „Hehl daraus, dass unsere Unterrichts- und „Schulzustände im Argen liegen. Wir können „keine Lehrer im strengen Sinne des Wortes „haben, weil man diese Lehrer nur zu Maschi- „nen herabwürdigt; wir können keine Erziehung „haben, weil das Verhältniss des Lehrers zu „seinen Schülern ein sonderbares ist. Das Kind „konnte kein Zutrauen zum Lehrer haben, weil „politische Hetzereien dahinter gewittert wurden.“

Also auch hier wurde mit Nachdruck hervorgehoben, dass der Unterricht und die Erziehung unabhängig von politischen Richtungen gefördert und entwickelt werden sollen.

Die Ueberzeugung der galizischen Delegation drang jedoch nicht durch. Es fehlte zwar nicht an Versicherungen, seitens der Führer der Majorität, dass gerade der §. 11 lit. i die Erweiterung der Länderautonomie bezwecke, doch der Antrag der galizischen Delegation blieb in der Minderheit.

Der Abgeordnete Kaiserfeld meinte damals, dass der erwähnte Paragraph den Kronländern den weitesten Wirkungskreis, den entschiedensten Einfluss auf das Schulwesen sichere, dass die Einrichtung der Schulen, ihre Leitung, Ueberwachung, Dotirung den Landtagen zustehe werde; der Abgeordnete Herrmann aber sah darin eine Garantie für die Nationalitäten, dass der Reichsrath nur die Grundsätze aufstellen werde, in deren Gränzen genug Platz sein werde, die Schulen durch die Landtage den Bedürfnissen der einzelnen Länder entsprechend einzurichten. Wie illusorisch jedoch alle diese Versicherungen waren, bewies leider die allernächste Zukunft. Denn als es im Reichsrathe zu den Debatten über das Gesetz bezüglich der Trennung der Schule von der Kirche und über die Grundsätze des Unterrichtswesens bezüglich der Volksschulen kam, trat die Sucht nach Verringerung der legislatorischen Kompetenz der Landtage noch greller hervor und die galizischen Reichsrathsabgeordneten sahen sich in die Nothwendigkeit versetzt abermals und eindringlicher die Landesautonomie in Schutz zu nehmen.

chowanie publiczne dźwignęli, nie robię bowiem tajemnicy z tego, iż nasze stosunki szkolne nie są dobre. Nie możemy mieć nauczycieli w ścisłym słowa tego znaczeniu, gdyż poniża się ich do rzędu maszyn; nie możemy mieć prawdziwego wychowania, gdyż stosunek nauczyciela do ucznia jest dziwny. Dziecko nie mogło mieć zaufania do nauczyciela, gdyż wietrzono w tem zaraz poduszczania polityczne.“

I tu więc podniesiono znowu z naciskiem, a żeby naukę i rozwój wychowania pozostawiono samym sobie i nie wyciskano na nich szkodliwego piętna tendencji politycznej.

Przekonanie delegatów galicyjskich nie uzyskało jednak większości. Nie brakło wprawdzie upewnień, wychodzących od przywódców większości, iż §. 11. lit. i ma właśnie na oku rozszerzenie autonomii krajów koronnych, ale wniosek, uczyniony imieniem delegacji galicyjskiej, został odrzucony. Poseł Kaiserfeld mniemał podówczas, iż pomieniony paragraf zapewnia krajom koronnym najszerszą działalność, najgłębszy wpływ na szkoły, że urządzenie szkół, prowadzenie, nadzorowanie, dotacya, że wszystko to należeć będzie do krajów; poseł Hermann zaś upatrywał w tem rękojmię dla narodowości, że Rada państwa uchwali jedynie zasady, gdyż w obrębie ich będzie dość miejsca, ażeby poszczególne kraje „wedle własnych potrzeb“ szkoły urządziły. Jak zwoźnicze jednak były te upewnienia, ukazała niestety bardzo bliska przyszłość. (Gdy bowiem przyszło w Radzie państwa do rozpraw nad ustawami o rozdziale szkoły od kościoła i o zasadach zarządzania szkoły ludowej, wystąpiła jeszcze dobitniej chęć ograniczania ustawodawczego zakresu sejmów, a delegaci galicyjscy uczuli się zniewoleni występować ponownie i jeszcze żarliwiej w obronie samorządu szkolnego.

Der Bericht des konfessionellen Ausschusses, mittelst welchem dem Reichsrathe der Entwurf des Gesetzes über Trennung der Schule von der Kirche vorgelegt wurde, enthält am Schlusse die Versicherung, dass die Reichsgesetzgebung berufen ist der Landtagsgesetzgebung die Freiheit in Erlassung der speziellen Bestimmungen über die Organisirung des Schulwesens in den einzelnen Ländern zu belassen. Dessenungeachtet enthielt schon dieser Entwurf selbst so sehr in das Detail gehende Bestimmungen, dass der Landesgesetzgebung beinahe nichts mehr zu thun übrig blieb.

Die galizischen Reichsrathsabgeordneten widersetzten sich im Interesse der Landesgesetzgebung einem solchen Vorgehen. Namentlich der Reichsrathsabgeordnete Peter Gross liess sich in folgenden Worten vernehmen:

„Gerade in Oesterreich wird die Aufforderung für eine volksthümliche Bildung zu sorgen zu einer gebietherischen Nothwendigkeit, da uns im österreichischen Kaiserstaate eine Manigfaltigkeit von Ländern und Nationen entgegentritt“; und indem er weiter nachwies: „dass es sich hier nicht bloss um das Verhältniss der Schule zur Kirche, sondern, dass es sich mit Rücksicht auf das Heil Oesterreichs um das Gedeihen eines naturgemässen Verhältnisses der Schule zu den einzelnen Völkern Oesterreichs handelt“, stellte er eine Reihe von Verbesserungsanträgen dahin zielend, dass das Recht die Zusammensetzung und den Wirkungskreis der Schulaufsichtsorgane zu bestimmen, den Landtagen zugewiesen werde.

Diese Anträge wurden theilweise berücksichtigt. Die Majorität des Abgeordnetenhauses verwarf nur den dahin gehenden Antrag den Landesschulrathen einen weiteren Wirkungskreis, nicht nur bezüglich der Volksschulen und Lehrerseminarien, sondern auch bezüglich der Gimnasien einzuräumen.

Die galizischen Reichsrathsabgeordneten vertheidigten diesen Antrag nicht so sehr mit Rücksicht auf ihr eigenes Land, da das Regulativ vom 25. Juni 1867. dem galizischen Landesschulrathe eben diesen weiteren Wirkungskreis, bezüglich der Gimnasien einräumte, als in Vertretung des Standpunktes, dass nur damals der öffentliche Unterricht den Bedürfnissen

Sprawozdanie komisji, przedstawiającej Izbie posłów Rady państwa projekt do ustawy o rozdziale szkoły od kościoła, kończyło się zapewnieniem, iż „ustawodawstwo państwowe jest powołane pozostawić ustawodawstwu krajowemu swobodę wydania szczegółowych postanowień, dotyczących się organizacyi szkolnictwa w poszczególnych krajach“. Mimo to projekt komisji mieścił już w sobie postanowienia tak detaliczne, że ustawodawstwu krajowemu nie pozostawiał prawie nic do uskutecznienia. Delegaci galicyjscy występowali więc z wnioskami dążącymi do rozszerzenia zakresu ustawodawczego poszczególnych krajów w sprawach wychowania publicznego. Przemawiający imieniem ich poseł Piotr Gross, wykazywał, że „właśnie w Austrii, w której uderza bogata różnaitość krajów i narodów, troska o wychowanie, odpowiadające właściwościom poszczególnych krajów, staje się nieodzowną koniecznością“, a stwierdziwszy następnie, że w przedłożonym projekcie „nie idzie jedynie o stosunek szkoły do kościoła, lecz, że względu na dobro monarchii, o zbawienny i naturalny rozwój stosunków szkoły do owych ludów, które Austryę składają“, uczynił szereg poprawek zmierzających do tego, aby prawo stanowienia o składzie i zakresie działania nadzorczych władz szkolnych przelano na Sejmy krajowe.

Poprawki te zostały tym razem częściowo uwzględnione. Większość Rady państwa nie przystała jedynie na to żądanie, ażeby nadać radom szkolnym krajowym szerszy zakres działania nie tylko co do szkół ludowych i seminarjów, lecz również co do gimnazyów. Żądania tego bronili delegaci galicyjscy nie ze względu na kraj własny, gdyż regulatyw z dnia 25. czerwca 1867 nadawał właśnie galicyjskiej Radzie szkolnej ów szerszy zakres działania w zarządzie gimnazyów, ale z tego zasadniczego punktu widzenia, że tylko wtedy zdoła wychowanie publiczne odpowiedzieć potrzebom i właściwościom kraju, gdy władze krajowe, z ludzi nauki i z wybrańców ciał reprezentacyjnych

und Eigenthümlichkeiten der einzelnen Kronländer entsprechen werde, wenn die Landesschulräthe, bestehend aus Männern der Wissenschaft und aus Mitgliedern der Repräsentationskörper, in der Lage sein werden, die Volks- und Mittelschulen zwangslos zu verwalten. Uebrigens hat der durch das Abgeordnetenhaus votirte engere Wirkungskreis für die Landesschulräthe auf den galizischen Landesschulrath keine Anwendung gefunden, da der ohne alle Opposition votirte vorletzte Paragraph des Gesetzes vom 25. Mai 1868. das galizische Regulativ aus der Reihe jener Gesetze, welche durch das neu beschlossene Gesetz ausser Wirksamkeit zu treten hatten, ausschloss, und dadurch den Rechtsbestand des galizischen Regulativs anerkannte.

Noch erregter war die Debatte in der zweiten Hälfte des Monates April 1869. bei Berathung des Gesetzes über die Grundsätze des Unterrichtswesens bezüglich der Volksschulen.

Der damals vorgelegte Gesetzesentwurf bestättigte leider die Befürchtungen, welche noch im Jahre 1863. im Landtage und von den galizischen Reichsrathsabgeordneten bei Berathung der Staatsgrundgesetze ausgesprochen wurde.

Der Entwurf stekte dem elastischen Ausdrucke „Grundsätze des Unterrichtswesens“ so weite Gränzen, dass der Einfluss der Landtage auf das Schulwesen sich ausschliesslich nur auf die ökonomische Seite der Errichtung und Erhaltung der Schulen zu beschränken hatte.

Dieser Entwurf wurde als Attentat auf den in den Staatsgrundgesetzen noch ohnehin begränzten Wirkungskreis der Landtage angesehen, und eines der hervorragendsten Mitglieder der galizischen Delegation nahm keinen Anstand auszusprechen, dass die Votirung dieses Gesetzes ein „Verfassungsbruch“ sei.

Die galizischen Reichsrathsabgeordneten wiesen in erschöpfenden Reden nach, dass der vorgelegte Entwurf mit Detailbestimmungen überfüllt sei, deren Einstellung in den Entwurf dem Staatsgrundgesetze widerstreite, und stellten den Antrag auf Uebergang zur Tagesordnung. Sie thaten es nicht desswegen, als ob sie eine Regelung der Schulverhältnisse nicht wünschen wür-

zložone szkołami ludowymi i średnimi będą mogły swobodnie zarządzać.

Uchwalenie ciaśniejszego zakresu działania nie wpłynęło zresztą na stanowisko galicyjskiej Rady szkolnej, uchwalony bowiem bez wszelkiej opozycji przedostatni paragraf ustawy z dnia 25. maja 1868 wyłączył regulatyw o Radzie szkolnej galicyjskiej z pomiędzy tych postanowień, które miały być w skutek nowej ustawy uchylone, a tem samem zatwierdził jego prawomocność.

Żarliwszą jeszcze była walka o autonomię szkolną, gdy przyszła pod rozprawy ustawa, zawierająca zasady organizacyi szkół ludowych. Działo się to na posiedzeniach Rady państwa pod koniec kwietnia 1869.

Przedłożony podówczas projekt ziścił niestety obawy, wypowiedziane jeszcze w Sejmie w r. 1863. i przez delegatów galicyjskich przy uchwaleniu konstytucyi, pojął bowiem elastyczne wyrażenie „zasady wychowania“ — w tak szeroki sposób, że wpływ sejmów na wychowanie elementarne redukował wyłącznie do ekonomicznej strony zakładania i utrzymywania szkół. Projekt ów przyjęty został jako zamach na ten szczupły wymiar autonomii, który w ustawodawstwie krajowym znaleźć miał ziszczenie, a jeden z najwybitniejszych członków delegacyi nie wahał się wypowiedzieć, iż uchwalenie go równać się będzie „złamaniu konstytucyi“.

W obszernych przemówieniach, wykazujących, iż projekt ustawy przepełniony jest drobnostkowymi postanowieniami, niezgodnymi wcale z pojęciem zasady, uczynili podówczas delegaci wniosek, ażeby Izba przeszła nad nim do porządku dziennego, nie dlatego, iżby sobie wycekiwanej z upragnieniem regulacyi stosunków szkolnych nie życzo, lecz jedynie z tego po-

den, aber nur aus dem Grunde, weil sie in dem Entwurfe die Absicht sahen, der Reichsgesetzgebung beinahe alle Gewalt bezüglich der Volksschulen einzuräumen.

Da dessenungeachtet die Stimme der galizischen Reichsrathsabgeordneten kein Gehör fand, und auch keine Hoffnung vorhanden war den Grundsatz der Landesautonomie in Schul-sachen im Wege von Verbesserungs- und Zusatzanträgen bei der Spezialdebatte durchzuführen, erklärte die galizische Delegation durch den Abgeordneten Grocholski, dass sie an der Beschliessung eines Gesetzes, welches so sehr die Rechte der Landtage beschränkt, keinen Antheil nehmen könne und sich von der weiteren Berathung desselben zurückziehe.

Es wurde daher das angeregte Gesetz gemäss dem Entwurfe vom 14. Mai 1869. ohne Mitwirkung der galizischen Reichsrathsabgeordneten und ohne alle und jede Spezialdebatte beschlossen, und in dem §. 74. desselben ebenso wie in dem Gesetze vom 25. Mai 1868. die Unantastbarkeit des Regulativs des galizischen Landesschulrathes ausgesprochen.

Bei Beschliessung dieses §. 74. kam ein Umstand vor, der benützt wurde um die Abneigung der Majorität gegen den galizischen Landesschulrath und die demselben durch Allerhöchste Entschliessung allergnädigst verliehenen Rechte zu manifestiren.

Der damalige Unterrichtsminister Seine Excellenz Dr. Hasner hob nämlich hervor, dass obgleich in dem Regulativ des galizischen Landesschulrathes eine ausdrückliche Bestimmung, wie nach derselben das Ernennungsrecht der Direktoren und Lehrer an den Lehrerbildungsanstalten und das Recht der Bestätigung der Anstalten dieser Kategorie zustehe, nicht enthalten sei, diess jedoch selbstverständlich aus dem Rechte des galizischen Landesschulrathes zur Leitung der Volks- und Mittelschulen und zur Ernennung der Direktoren und Lehrer an diesen Schulen fiesse. Er stellte daher den Antrag, dass in den §. 74 ausser der allgemeinen obigen Bestimmung auch die aufgenommen werde, dass die laut den §§. 35 und 68 des Gesetzes vom 14. Mai 1869 dem Unterrichtsminister eingeräumten Rechte in Galizien auf den galizischen Landesschulrath übergehen. Diese gerechte Forderung

wodu, iż ujrzało w projekcie zamiar nadania ustawodawstwu państwowemu wszelkiej prawie władzy stanowienia o szkołach ludowych poszczególńych krajów.

Gdy wniosek delegatów galicyjskich nie znalazł posłuchu, a nie było nadziei, ażeby zasadę autonomii szkolnej przeprowadzić w projekcie za pomocą poprawek przy debacie szczegółowej, złożyła delegacja przez usta posła Grocholskiego oświadczenie, że w uchwalaniu ustawy, uszczuplającej tak bardzo prawa sejmów krajowych, nie może wziąć udziału i usunęła się od dalszych obrad.

Bez udziału delegatów zatem i bez wszelkiej szczegółowej dyskusji, uchwalono zgodnie z projektem komisji całą ustawę z dnia 14. maja 1869, a w §. 74. tejże tak samo jak w ustawie z dnia 25. maja 1868, zastrzeżono nietykalność regulatywu galicyjskiej Rady szkolnej.

Przy uchwalaniu tego właśnie paragrafu zaszczyt jedną okoliczność, z której skorzystano, ażeby objawić niechęć dla galicyjskiej Rady szkolnej i praw, postanowieniem Najjaśniejszego Pana łaskawie jej nadanych.

Ówczesny minister oświecenia Jego Ekscelencya Dr. Hasner podniósł mianowicie, iż jakkolwiek w regulatywie Rady szkolnej galicyjskiej nie ma tego wyraźnie, że służy jej prawo mianowania dyrektorów i nauczycieli seminariów nauczycielskich, oraz prawo zatwierdzania zakładów tej kategorii, przecież wypływa to z ogólnego zakresu zajmowania się szkołami ludowymi i średnimi, tudzież stosunkami służbowymi dyrektorów i nauczycieli tych szkół, i w myśl tego domagał się, ażeby oprócz ogólnikowego zastrzeżenia zamieszczono również w §. 74. zastrzeżenie szczegółowe, iż prawa wypływające z §§. 35. i 68. przechodzą w Galicyi na Radę szkolną krajową w myśl jej statutu. Sprawiedliwe to żądanie p. ministra nie zostało jednak uwzględnione; wniesioną przez niego poprawkę uchylono, a tem samem w rażącej niekonsekwencji z całością regulatywu zaprzeczono galicyjskiej Radzie szkolnej prawa mianowania

des Unterrichtsministers wurde abgelehnt und wurde auf diese Weise in grellem Widerspruche mit dem Regulativ dem galizischen Landesschulrath das Ernennungsrecht der Direktoren und Lehrer an den Lehrerbildungsanstalten abgesprochen, obgleich es Allen klar war, dass das Regulativ nur deswegen die Lehrerbildungsanstalten nicht anführte, weil es zur Zeit der Erlassung des Regulativs noch keine Lehrerbildungsanstalten gab und die damals existirenden Präparanden in der Organisation der Volksschulen mitbegriffen waren. Als das Gesetz vom 14. Mai 1869 an das hohe Herrenhaus zur Berathung gelangte, hoben die galizischen Mitglieder dieses hohen Hauses mit gleichem Nachdrucke hervor, wie abträglich für die Landesautonomie die Aufstellung von Detailbestimmungen wirke, und verlangten eine solche Umarbeitung des Gesetzes, dass in dasselbe wirklich nur die Grundsätze des Unterrichtswesens aufgenommen werden. Dieser Antrag fand ein geneigtes Ohr bei vielen Mitgliedern dieses hohen Hauses und wenn man annimmt, dass alle jene, welche gegen die Votirung dieses Gesetzes en bloc stimmten, geneigt gewesen wären solchen Abänderungen in der Specialdebatte zuzustimmen, welche den Wirkungskreis der Landesgesetzgebung erweitern würden, so würde man zu dem allerdings auffallenden Resultate gelangen, dass ein so wichtiges Gesetz, welches im Abgeordnetenhaus ohne alle Specialdebatte beschlossen wurde, auch im Herrenhause eigentlich mit einer Majorität von nur Einer Stimme trotz des Widerspruches der galizischen Mitglieder zu Stande gekommen ist, und dass mit derselben Majorität von nur Einer Stimme der Grundsatz der Landesautonomie in Schulsachen fiel.

Trotz alledem wurde jedoch auch im Herrenhause die Unantastbarkeit des galizischen Regulativs ausgesprochen; und da das Gesetz vom 14. Mai 1869 die Allerhöchste Sanktion erhielt, so folgt daraus unzweifelhaft, dass das Regulativ des galizischen Landesschulrathes auch im Wege der Reichsrathsgesetzgebung vollinhaltlich bestätigt wurde.

Hiemit schliessen wir die Geschichte des Entstehens des galizischen Landesschulrathes

dyrektorów i nauczycieli seminaryów nauczycielskich, choć jasnym było dla wszystkich, że regulatyw dlatego tylko seminaryów szczegółowo nie wymienił, iż w chwili wydania regulatywu nie istniały wcale seminarya, a preparandy wchodziły ściśle w zakres organizacyjny szkół ludowych.

Gdy ustawa z d. 14. maja 1869 przyszła pod obrady Izby panów, członkowie tej Izby, pochodzący z Galicyi, podnosili z równym naciskiem szkodliwą dla samorządu szkolnego szczegółowość postanowień projektu i domagali się takiego ustawy tej przeistoczenia, ażeby istotnie same tylko „zasady wychowania“ były w niej zawarte. Domagania te znalazły posłuch u wielu innych członków tej wysokiej Izby; a jeśli się przypuści, iż wszyscy ci, którzy przeciw przyjęciu ustawy en bloc głosowali, byli skłonni przystać na takie w niej zmiany, któreby zakres ustawodawstwa krajowego rozszerzały, gdyby projekt w szczegółowy sposób był rozbiieranym — natenczas uderzy ta nieobojętna okoliczność, iż ustawa tak ważna, a bez wszelkiej szczegółowej debaty w Izbie posłów uchwalona, przyszła właściwie tylko większością jednego głosu do skutku, wbrew zastrzeżeniom nie tylko z samej Galicyi pochodzącym, i że tą samą większością jednego głosu zwalczona została ważna zasada szkolnego samorządu.

Pomimo tego wszystkiego zastrzegła również i Izba panów nietykalność regulatywowi o galicyjskiej Radzie szkolnej, a skoro ustawy z dnia 25. Maja 1868 i 14. Maja 1869. najwyższą sankcyę otrzymały, wypływa ztąd niewątpliwie, że i rzeczony regulatyw drogą ustawodawstwa państwowego w całej swej osnowie zatwierdzony został.

Oto jest historyczny pogląd na działania Sejmu galicyjskiego w sprawach edykacyjnych

und übergehen nun zur Beleuchtung seiner Thätigkeit und zur Widerlegung der Beschuldigungen, welche gegen diese Behörde in letzter Zeit von einigen Mitgliedern des Abgeordnetenhauses des Reichsrathes erhoben wurden.

II.

Der Zustand des öffentlichen Erziehungswesens in Galizien war zur Zeit, als der galizische Landesschulrath seine Wirksamkeit begann, keineswegs befriedigend. Erhebliche Mängel in der Organisation der Schulen, in den Lehrplänen und in der Lehrmethode, die ausserordentlich niedrige Dotirung der Volksschullehrer und die ganz unzulängenden Präparanden, die nicht geeignet waren die Volksschulen mit tüchtigen Lehrern zu versehen, der Mangel oder die Desorganisirung der Bezirksschulaufsichten und der nicht gehörig durchgeführte Schulzwang, — das waren die allgemeinen Gebrechen, welche der galizische Landesschulrath in seinem ersten Berichte anführte.

Das grösste Hinderniss aber der Entwicklung einer erspriesslichen Thätigkeit in der Reform des Schulwesens bildete das allgemeine Misstrauen des Publikums in die Schule, der förmliche Krieg, welcher zwischen Familie und Schule geführt wurde, ein Krieg, welcher jeden pädagogischen Einfluss der Schule auf die Jugend vernichtete und welcher seinen Grund darin hatte, dass die Schule immer verdächtigt wurde, politische Zwecke zu verfolgen.

Es bedurfte wirklich eines so vorsichtigen und unpartheischen Verfahrens, wie jenes des galizischen Landesschulrathes, um das allgemeine Misstrauen zu beseitigen, der öffentlichen Schule die ihr gebührende Achtung zu verschaffen und ihr jenen hohen Einfluss zu sichern, den sie auf die Gesellschaft zu üben berufen ist.

Es müsste diese Denkschrift viel zu weitläufig werden, wollte man genau alle jene Umstände aufzählen, welche auf die Verbesserung der Schule und auf das Erwecken des allgemeinen Vertrauens zur Schule von Einfluss waren. Alle aber lassen sich auf die Existenz und die Wirksamkeit des galizischen Landesschulrathes zurückführen, und insoferne die Erfolge sich in

i na okoliczności, wśród których przyszło do skutku ustanowienie Rady szkolnej galicyjskiej Obecnie pozwolimy sobie zestawić ogólny zarys czynności tejże Rady szkolnej i odeprzeć pokrótce zarzuty, czynione jej w ostatnich czasach przez niektórych członków Rady państwa.

II.

Stan wychowania publicznego w chwili, w której Rada szkolna galicyjska rozpoczęła swoje czynności, nie był wcale zadowalniającym.

Znaczne wady w organizacji szkół, w planie naukowym i w metodzie nauczania; nadwyzczaj niskie dotacje nauczycieli ludowych i bardzo niedostateczne preparandy nauczycielskie, nie pozwalające zasilać szkół należycie uzdolnionymi nauczycielami; brak, lub rozprzężenie okręgowych władz szkolnych, niedokładnie przestrzegany przymus szkolny, — oto są ogólne braki, które wymienia pierwsze sprawozdanie Rady szkolnej. Lecz nie jest to jeszcze wszystko. Trudność najwალniejszą w rozpoczęciu czynności nad reformą wychowania i w wprowadzeniu go na właściwe tory, stanowiła powszechna nieufność publiczności do szkół, formalna wojna, jaka istniała między rodziną a szkołą, wojna podkopująca i niweczająca wszelki edukacyjny wpływ szkoły, podejrzywanej bezustannie o postronne cele polityczne. Trzeba było zaiste tylko tak oględnego i bezstronnego postępowania, jak postępowanie dzisiejszej władzy szkolnej krajowej, ażeby nieufność tę rozwiać, a wywalczywszy w opinii publicznej poszanowanie dla szkoły, zabezpieczyć jej ów wysoki wpływ moralny, jakim ma przenikać społeczeństwo.

Zanadto obszerną musiałaby być niniejsza rozprawa, gdyby chciano podnieść i wykazać dokładnie wszystkie okoliczności, które na polepszenie wychowania i wzbudzenie ufności do szkoły wpłynęły. Wszystkie one odnoszą się jednak do istnienia i działania Rady szkolnej krajowej; o ile zaś dadzą się uchwycić i wyrazić w danych statystycznych, skreśla je na-

ämtlichen statistischen Daten nachweisen lassen. mögen einige hievon hier aufgezählt werden.

Mit Ende des Schuljahres 1869, ist nach zwei Jahren des Bestandes des Landesschulrathes, während welcher Zeit derselbe 82 neue Volksschulen in das Leben rief, zählte Galizien 2476 Schulen; am Schlusse des Schuljahres 1873/1874 weisen die statistischen Tabellen 2764 Volksschulen nach. In nicht ganz fünf Jahren somit, hat sich die Zahl der Volksschulen um 288 und in der ganzen Zeit vom Jahre 1868 bis Schluss 1874 um 370 Schulen vermehrt, obgleich von einer organisirten Thätigkeit des Landesschulrathes in dieser Hinsicht keine Rede sein konnte, da das Landesgesetz über Errichtung der Volksschulen erst am 2. Mai 1873 zu Stande kam. Die obige Vermehrung war somit nicht Folge eines legislatorischen Zwanges, sondern hatte ihren Grund in freiwilligen Dotationen, liefert somit einen unumstösslichen Beweis des hohen Vertrauens der Bevölkerung zum Landesschulrath.

Dessenungeachtet lag der Schwerpunkt nicht in der Vermehrung der Zahl der Volksschulen; viel wichtiger war die Verbesserung ihrer Qualität und die Erweiterung des in ihnen ertheilten Unterrichtes durch Vermehrung der Klassen, hauptsächlich in den Städten und Märkten. Auch in dieser Hinsicht wurde sehr viel geleistet, denn, während die Ausweise vom Jahre 1869 nur 88 vierklassige und 7 ausschliesslich klösterliche höhere Schulen nachweisen, enthalten die Tabellen vom Jahre 1873/74, 12 Bürgerschulen und 114 Schulen von 4 und mehr Klassen, nicht gerechnet eine bedeutende Anzahl von Schulen, welche von einer Klasse zu zwei und drei Klassen erweitert wurden.

Die Anzahl der Schüler in den Volksschulen betrug mit Schluss des Jahres 1869 163917, dagegen mit Anfang des Schuljahres 1874/75 205.506, somit um 41589 oder 25₀ |^o mehr.

Die Dotation der Volksschullehrer, von welcher zum grossen Theile ihre Tüchtigkeit somit auch ihre Nützlichkeit für die Schule abhängt, hob sich noch vor Einführung des Gesetzes vom 2. Mai 1873 im Durchschnitt von 174 fl. 91 kr. auf 199 fl. 35 kr. ö. W. Wie viel jedoch die innere Einrichtung der Schule und die Ausstattung derselben mit Lehrmitteln dem Einflusse der

stępujące, na urzędowych sprawozdaniach oparte zestawienie.

Z końcem roku 1869, a zatem po dwóch latach istnienia Rady szkolnej, w których za jej staraniem 82 nowych szkół założono, liczyła Galicya ogółem 2476. z końcem zaś roku szkolnego 1873/4 wykazują tabele statystyczne 2764 szkół.

W niespełna więc pięciu latach pomnożyła się liczba szkół o 288, w całym zaś peryodzie od roku 1868. do końca sierpnia 1874. o 370, pomimo, iż o uregulowanem działaniu w tej mierze nie mogło być mowy z powodu, iż ustawa krajowa o zakładaniu szkół ludowych przysłała dopiero na dniu 2. maja 1873. do skutku, że zatem pomnożenie szkół w wykazanym powyżej peryodzie przypisać należy dobrowolnym deklaracyom gmin, świadczącym o mierze ich zaufania do władz szkolnych.

Nie w pomnażaniu jednak liczby szkół ludowych leżał główny punkt ciężkości; o wiele ważniejszą była poprawa ich jakości i rozszerzenie zakresu udzielanej w nich nauki przez pomnożenie klas, szczególnie po miastach i miasteczkach.

I w tej mierze zdziałano bardzo wiele. Gdy bowiem wykazy z roku 1869 wyliczają 88 szkół 4 klasowych a zaledwie 7 szkół wyższych, wyłącznie klasztornych o większej ilości klas, wykazują już tabele z r. 1873/4 12 samodzielnych szkół wydziałowych, a 114 cztero- i więcej-klasowych, oprócz znaczniejszej liczby szkół, które z rzędu jedno-klasowych do dwóch i trzech klas rozszerzone zostały.

Liczba uczniów szkół ludowych z końcem roku 1869 wynosiła 163.917, z początkiem zaś roku 1874/5 zapisało się ich 205.506, wzrosła więc o poważną cyfrę 41.589 uczniów, czyli więcej niż o 25₀ |^o !

Dotacya nauczycieli, od której w przeważnej części zawisł warunek ich zdolności a zatem i pożyteczność samejże szkoły, podniosła się jeszcze przed przeprowadzeniem ustawy krajowej z dnia 2. maja 1873. w przecięciu z 174 zł. 91 ct. na 199 zł. 35 ct.

neuen Schulbehörden zu verdanken hatte, das lässt sich ziffermässig nicht bestimmen, da die diessfällige Thätigkeit der Schulbehörden vor Einführung des Landesschulrathes beinahe Null war.

Ein grösseres Verdienst als durch Vermehrung der Volksschulen und ihre Verbesserung, hat sich der galizische Landesschulrath durch Heranbildung der Lehrer für diese Schulen erworben. Ehe noch das Gesetz vom 14. Mai 1869 zu Stande gekommen war, hat der Landesschulrath sein Augenmerk auf die unzureichende Bildung der Lehrer geworfen, und indem er einerseits in den Präparanden die Methode des Unterrichtes verbesserte und denselben erweiterte, entwarf er andererseits ein Statut, auf Grund dessen selbstständige Lehrerbildungsanstalten hätten organisirt werden sollen.

Wenn der auf Grundlage dieses Elaborates von dem Landtage in der Sitzung vom 28. September 1868. beschlossene Gesetzesentwurf die Allerhöchste Sanction erlangt hätte, wäre die Institution der Lehrerbildungsanstalten um drei Jahre früher in das Leben getreten, und indemselben Masse wäre auch heute die Reorganisirung des Volksschulwesens um ein Bedeutendes fortgeschritten. Dasselbe Verdienst der Initiative muss dem Landesschulrath und dem Landtage auch in Betreff der Schulaufsichten zuerkannt werden. Es ist dies ohne Zweifel eine bemerkenswerthe Erscheinung, dass in Galizien, dem man so gerne den Vorwurf des Clericalismus macht, die Institution der weltlichen Schulaufsicht früher als in irgend einer anderen Provinz des österreichischen Kaiserstaates und ohne Initiative des Reichsraths in das Leben gerufen wurde. Das geschah vorerst in einem ansehnlichen Theile des Landes auf Grund der Verordnung des galizischen Landesschulrathes vom 23. April 1868 Z. 1354, und als die in den Sitzungen des galizischen Landtages vom 8. October 1868. und vom 8. November 1869 beschlossenen diessfälligen Gesetzesentwürfe die Allerhöchste Sanction nicht erhielten, wurden die Schulaufsichten über Antrag des galizischen Landesschulrathes und im Grunde Allerhöchster Ermächtigung vom 28. November 1870 mittelst Verordnung des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 1. Dezember 1870. organisirt.

O ile zaś samo urządzenie szkół wewnętrzne i zaopatrzenie ich w przybory naukowe wpływowi nowych władz szkolnych zawdzięczają, tego nawet w porównaniu cyfrowem wyrazić niepodobna, gdyż działanie władz szkolnych w tym kierunku przed peryodem, o którym się mówi, niemal zeru się równa.

Większą jednak zasługą Rady szkolnej niż pomnożenie i poprawa szkół ludowych, jest troskliwe zajęcie się wychowywaniem nauczycieli dla tychże szkół.

Znacznie wcześniej od norm, zawartych w ustawie z dnia 14. maja 1869, zwróciła galicyjska Rada szkolna uwagę na niedostateczne kształcenie nauczycieli, a poprawiając z jednej strony sposób udzielania nauki i zakres jej na preparandach, uchwałała z drugiej strony statut który miał samodzielne seminaria zorganizować. Gdyby oparty na tej podstawie projekt Sejmu, uchwalony na posiedzeniu z dnia 28. września 1868, uzyskał był najwyższą sankcję, byłyby seminaria o trzy lata wcześniej przyszedły do skutku, a tem samem i poprawa szkół ludowych byłaby się już dzisiaj dalej posunęła.

Też samą zasługą inicjatywy należy przyznać Radzie szkolnej i Sejmowi w sprawie nadzorów szkolnych. Rzecz to niezawodnie ciekawa, iż w Galicyi, tak chętnie o klerykalizm pomawianej, przyszedł do skutku nadzory świeckie nad szkołami wcześniej, niż w którejkolwiek innej prowincyi austriackiej, i to wcale nie za inicjatywą ustawy państwowej.

Stało się to najprzód w znacznej części kraju na mocy rozporządzenia galicyjskiej Rady szkolnej z dnia 23. kwietnia 1868. l. 1354, a gdy dwukrotnie, na posiedzeniach Sejmu z dnia 8. października 1868. i 8. listopada 1869. uchwalony projekt do ustawy o nadzorach nie uzyskał najwyższej sankcji, zorganizowano nadzory na podstawie rozporządzenia ministra wyznań i oświecenia, z dnia 1. grudnia 1870, wydanego na wniosek Rady szkolnej i na mocy cesarskiego postanowienia z dnia 28. listopada 1870.

Was die Mittelschulen anbelangt, so muss hervorgehoben werden, dass, wiewohl bei Errichtung derselben Alles von der Gnade des Monarchen und dem guten Willen des hohen Ministeriums abhängig war, dennoch es ebenso dem Eifer des galizischen Landesschulrathes und seinem Einflusse auf die Gemeinden zuzuschreiben ist, wenn einerseits die Anzahl der Mittelschulen und namentlich der dem Lande so nothwendigen Realschulen sich vermehrte, andererseits aber die Frequenz sich hob und das Interesse für die Wissenschaft belebt wurde. Die Folge war, dass seit dem Jahre 1868. zwei Untergymnasien in volle achtklassige umgestaltet, dagegen vier Realschulen und zwei Gymnasien vollständig neu errichtet wurden, dass endlich die Zahl der Schüler, welche im Jahre 1868. 7905 betrug, sich im Jahre 1874. auf 9680, somit um mehr als 22% hob.

Dieser Zuwachs in der Frequenz der Schüler ist unstreitbar ein Zeichen des Vertrauens, von welchem die Bevölkerung gegenüber den Schulen dieser Kategorien beseelt ist, des Vertrauens, das seinen Ursprung der Ordnung, der Disciplin, dem Pflichteifer und der Achtung für die Wissenschaft verdankt, Eigenschaften jener Anstalten von denen die Bevölkerung sich täglich überzeugt.

Dieses aufblühen der Mittelschulen findet hauptsächlich und ausschliesslich darin seinen Grund, dass der obersten Schulbehörde im Lande ein weiteres Feld für die Leitung dieser Schulen und die Entscheidung über die persönlichen Verhältnisse der Direktoren und Lehrer eingeräumt wurde, ein Recht, welches tief in den eigenthümlichen Verhältnissen einer grossen Provinz fusst, und von Männern ausgeübt wird, welche die Verhältnisse der Schule aus eigener unmittelbaren Anschauung kennen.

Ohne zur Rolle einer Dienerin leidenschaftlicher Streite und politischer Gegensätze herabzusinken, dient die Wissenschaft in diesen Anstalten als Mittel zu dem erhabenen Ziele der Aufklärung und Bildung und beseitigt jenes tiefe Misstrauen, von welchem früher die Eltern gegenüber diesen Schulen durchdrungen waren.

Es kommen aber auch in den ämtlichen Berichten Daten vor, welche ein bezeichnendes Licht auf jene Redner werfen, welche, Gebrauch machend von der parlamentarischen Redefreiheit,

Przechodząc do szkół średnich, należy podnieść, że choć w zakładaniu ich wszystko było od łaskawości Monarchy i życzliwości wysokiego Ministerstwa zawisłem — przecież przypisać wypada również bardzo wiele staraniom Rady szkolnej i wpływowi jej na gminy miejskie, że z jednej strony pomnożyła się liczba rzeczonych zakładów, a mianowicie w dziale potrzebnym bardzo krajowi szkół realnych, z drugiej zaś strony ożywiła się frekwencya i większy dla nauki obudził się interes.

I tak: począwszy od roku 1868 uzupełniono dwa gimnazya z klas 4 do ośmiu, założono zaś całkiem nowe cztery szkoły realne i dwa gimnazya; liczba uczniów zaś, która w roku 1868 wynosiła 7905, podniosła się w roku 1874 do 9680. t. j. o więcej niż 22%.

Jest to niezawodnie dowodem większego zaufania ludności do szkół tej kategorii, zaufania mającego swą uzasadnioną podstawę w owym widoku coraz większego ładu, karności, poczucia obowiązku i poszanowania dla nauki, który rzeczzone zakłady oczom ludności przedstawiają.

Szersze niż gdzieindziej prawo zarządzania szkołami średnimi i stanowienia o służbowych stosunkach dyrektorów i nauczycieli tych zakładów, owe prawo, tak bardzo uzasadnione w właściwościach rozległej prowincji, a wykonywane przez ludzi patrzących z bliska na rozwój stosunków szkolnych i znających wszystkie jego czynniki, jest niezawodnie główną i jedyną przyczyną tak pomyślnego rozkwitu szkół średnich. Nauka nie jest w nich służebnicą namiętnych rozterek i waśni politycznych; służy ona wzniosłemu celowi szerzenia światła i tem samem przyciąga uczniów a niweczy ową głęboką nieufność, którą dawniej niejednokrotnie u rodziców spostrzegano.

Są wszakże i w urzędowych sprawozdaniach daty, rzucające dziwne światło na tych oskarżycieli, którzy, korzystając z wolności słowa na parlamentarnej trybunie, zarzucali galicyjskiej

dem gal. Landesschulrath die Tendenz vorwerfen, die Ruthenen zu nationalisiren und das deutsche Element niederzuhalten. Diese Daten stehen Jedem offen und aus denselben ist zu entnehmen, dass es im Jahre 1869 im Lande 1293 Schulen mit ruthenischer Unterrichtssprache und 67 solcher Schulen gab, in denen beide Sprachen zum Vortrage benützt wurden, und dass die Zahl der Schulen mit ausschliesslich ruthenischer Unterrichtssprache mit dem Schuljahre 1873/74 bis 1897 stieg, somit sich um 177 rücksichtlich um 244 vermehrte. Aus denselben statistischen Daten ist weiters zu entnehmen, dass die Zahl der Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache im J. 1869 61 betrug, während sie jetzt 110 beträgt, somit beinahe auf das doppelte stieg, und dass einen der ersten ämtlichen Acte des gal. Landesschulrathes die Vermehrung der Unterrichtsstunden für die deutsche Sprache in den Mittelschulen bildete, was mittelst Verordnung des Landesschulrathes vom 22. August 1868 Z. 5371 durchgeführt wurde.

Aus den statistischen Tabellen ist weiters zu entnehmen, dass in den Mittelschulen die Anzahl der römisch-katholischen, griechisch-katholischen (ruthenischen) und israelitischen Schüler in gleichem Verhältnisse wächst, wobei jedoch mit Nachdruck hervorgehoben werden muss, dass in dem akademischen Gimnasium in Lemberg mit ausschliesslich ruthenischer Unterrichtssprache und in dem deutschen Gimnasium mit ausschliesslich deutscher Unterrichtssprache die Zahl der Schüler alljährlich fällt, obgleich das Mass der Kenntniss der Unterrichtssprache, welches man von den in diese Anstalten eintretenden Schülern verlangt, ein gleiches, ja vielleicht ein geringeres ist, als jenes, welches von den in die polnischen Gimnasien eintretenden Schülern in Anspruch genommen wird, die Lehrkräfte aber in beiden obigen Gimnasien zu den tüchtigen zählen.

Der Reichsrathsabgeordnete Kowalski hat zwar in seiner am 11. Dezember 1874 im Abgeordnetenhaus des Reichsraths gehaltenen Rede (pag. 3294) auf gewisse aussergewöhnliche Hindernisse, welche dem Besuche dieser Gimnasien entgegengestellt werden sollen, hingedeutet, allein

Radzie szkolnej już to dążność do wynarodowienia Rusinów, już to chęć tłumienia żywiofu niemieckiego. Daty te każdemu stoją otworem i łącno z nich można się przekonać, że w roku 1869 było 1293 szkół z językiem wykładowym ruskim a 67 takich, gdzie obu języków do wykładu używano, i że ta liczba szkół z językiem wyłącznie ruskim, jako wykładowym, wzrosła w roku 187 $\frac{3}{4}$ do liczby 1537, t. j. że się o 177 a względnie 244 pomnożyła! Z tychże dat statystycznych można dalej powziąć, że liczba szkół z językiem wykładowym niemieckim wynosiła w roku 1869 tylko 61, a obecnie podniosła się do 110, t. j. niemal o drugie tyle, i że jedną z najpierwszych czynności Rady szkolnej galicyjskiej było pomnożenie godzin dla języka niemieckiego w szkołach średnich, co uskuteczniiono rozporządzeniem z dnia 22. sierpnia 1868 do L. 5371.

Z tychże dat można się dalej przekonać że w szkołach średnich wzrasta w równym stopniu liczba młodzieży obrz. rzymsko katolickiego i grecko-katolickiego, oraz izraelitów i tylko z niemałym zdziwieniem tę oryginalną okoliczność skonstatować, że w gimnazyum akademickim we Lwowie, gdzie wyłącznie język ruski jest językiem wykładowym i w gimnazyum niemieckim liczba młodzieży z każdym rokiem spada, pomimo, że miara wymagań co do języka wykładowego u uczniów, wstępujących do tych zakładów jest ta sama, a nawet mniejsza niż w gimnazyach z językiem wykładowym polskim, siły zaś nauczycielskie w obu tych zakładach do dzielnych zaliczyć należy.

Posel Kowalski usiłował całkiem bezzasadnie w przemówieniu swem w Radzie państwa (pag. 3294) dnia 11. grudnia 1874 insynuować stawianie jakichś nadzwyczajnych przeszkód w uczęszczaniu do tych zakładów, gdyż w kraju nikomu nie o nich nie wiadomo.

hier zu Lande ist von solchen Hindernissen nichts bekannt.

Offenbar haben die Herren Ankläger die Fühlung mit jenem Volke verloren, als dessen Vertheidiger sie auftreten, und in dessen Namen sie erdichtete Beschuldigungen erheben, sobald die statistischen Daten ihre Behauptungen widerlegen. Es scheint ihnen nicht bekannt zu sein, dass die Bevölkerung selbst bei Wahl der Schulen separatistischen Tendenzen fremd ist, dass im Gegentheile alle Stämme Galiziens sich die Bruderhand reichen auf jenem neutralen Gebiete der Wissenschaft, welches der gal. Landesschulrath in den Mittelschulen durch Unpartheilichkeit und Objektivität und auch dadurch vorbereitete, dass er allen politischen Hader im Entstehen durch geeignete Massregeln erstickte.

Man könnte jedoch einwenden, dass der bedeutende Fortschritt, wie er aus obigen statistischen Daten sich herausstellt, nicht dem galiz. Landesschulrath, sondern jenem allgemeinen Drange zuzuschreiben sei, welcher die öffentliche Erziehung im ganzen Reiche fördert, und ihre Entwicklung mit Eifer begünstigt. Es ist ganz richtig, dass in jeder Rücksicht gewisse allgemeine Richtungen, welche man den „Geist der Zeit“ nennt, eine wichtige Rolle spielen, doch ebenso richtig ist es, dass der Geist der Zeit nur oberflächliche Eindrücke, die bald verschwinden, zurücklassen und dem ursprünglichen schädlichen Elemente, das eben umgestaltet werden soll, Platz machen muss, wenn er nicht dem Volke in einer ihm verständlichen Art bekannt gegeben wird, wenn er keinen Vollstrecker findet, der mit den Vortheilen und Mängeln des Terrains, auf dem er wirken soll, genau bekannt ist.

Genau diese Bedeutung haben in unserem Lande jene Bestrebungen und Versuche, welche mittelst den Reichsgesetzen gemacht wurden.

Sie würden immer nur Versuche bleiben, fänden sie nicht ein nationales und fachmännisches Organ, welches im Stande wäre die Endzwecke des Reiches den Bedürfnissen und Verhältnissen des Landes anzupassen.

Panowie oskarżyciele stracili snąc czucie z ową ludnością, na której obrońców chcą się wykierować i w której imieniu uzurpowali sobie prawo rzucania zmyślonych zarzutów, skoro daty statystyczne tak bardzo przeciw nim przemawiają! Snąc nie przejrżeli jeszcze dotychczas, że ludność sama unika w wyborze zakładów dążenia separatystycznego, lecz owszem, że wszystkie plemiona, zamieszkujące Galicyę, podają sobie bratnią dłoń na owem neutralnem polu wiedzy, jakie wytworzył w szkołach średnich bezstronny, przedmiotowy i wszelkie polityczne wąśnie w zarodzie tłumiący zarząd Rady szkolnej krajowej.

Możnaby jednak zarzucić, czytając powyższe zestawienia statystyczne, że skoro jest postęp w rozwoju stosunków edukacyjnych Galicyi, nie należy go przypisywać istnieniu Rady szkolnej krajowej, lecz owemu ogólnemu prądowi w państwie, który wychowanie publiczne w każdej prowincji naprzód popchnął i z zapałem nad jego dalszym rozwojem pracuje.

Zapewne, iż w każdej rzeczy wazą wiele owe ogólne prądy, które „duchem czasu“ zwykliśmy nazywać, lecz jeśli duch czasu nie wypowie się ustami, które są całemu ludowi zrozumiałe, nie znajdzie wykonawcy, który zna bardzo dokładnie zalety i wady terenu, na którym ma działać — natenczas wpływ jego może być tylko powierzchowną, nietrwałą pozłotą, którą wnet przegryzie rdza owego rodzimego materiału, co miał być przekształconym.

Takie same znaczenie w obec naszego kraju mają owe aspiracye edukacyjne, które złożono w ustawach państwowych; pozostałyby one zawsze w zakresie aspiracyi, gdyby nie było rodzimej a fachowej władzy, która dążenia państwa do potrzeb i stosunków kraju zastosować umie.

Hätte der Grundsatz einer erweiterten Landesautonomie in Schulsachen obgesiegt und wären die vom gal. Landtage noch vor Erlassung der Reichsgesetze beschlossenen Projekte in das Leben getreten, man wäre nicht auf manche Schwierigkeiten und Unzukömmlichkeiten gestossen, welche nur eine Folge jener zu sehr in das Detailgehenden Bestimmungen der Reichsgesetze sind; viel früher hätte in Galizien jener Geist der Zeit, welcher nach gründlicher Volksaufklärung ringt, Fleisch und Blut angenommen. Der Landesschulrath wäre für diesen Fall nur ein natürlicher Ausfluss der Landesautonomie in Schulsachen gewesen. Jetzt aber — und immer in der Voraussetzung, dass es sich um wirkliche Volksaufklärung und nicht blos um einen leeren Ausdruck handelt — jetzt ist das Bestehen dieser Behörde eine unabweisliche Nothwendigkeit, da die Durchführung von Bestimmungen, welche im Centrum des Reiches ihren Ursprung haben, mit mehr Schwierigkeiten verbunden ist, und ein grosses Mass von Zutrauen in das ausführende Organ verlangt, sollen seine Anordnungen williges Gehör finden.

Alle Faktoren, welche zur Entwicklung des öffentlichen Erziehungswesens beitragen, lassen sich weder in Ziffern noch Worten fassen. Es ist daher billig, dass bei Beurtheilung seines Fortschrittes und seiner Gediegenheit, auch auf das Vertrauen reflectirt werde, welches das Publikum dem mit der Leitung des öffentlichen Erziehungswesens betrauten Organe schenkt. Dass gerade in dieser Hinsicht die Meinung der ganzen Bevölkerung Galiziens — mit Ausnahme jener geringen Fractionen, als deren Rechtsanwälte die im Abgeordnetenhaus auftretenden Ankläger sich darstellen — einig ist, beweisen die Stimmen der öffentlichen Blätter in Galizien, welche auf die erste Nachricht von den Angriffen auf den galizischen Landesschulrath denselben in Schutz nahmen, obgleich einige von ihnen früher, vom nationalen Standpunkte ausgehend, ans Anlass einzelner Fälle manches an ihm auszusetzen fanden.

Desselben Vertrauens erfreut sich der galizische Landesschulrath auch von Seite der autonomen und Regierungsbehörden des Landes. Auch der galizische Landtag setzt in ihn sein volles Vertrauen und gibt diesem seinen Vertrauen auch

Gdyby zasada szerokiej autonomii szkolnej była zwyciężyła, i gdyby skutkiem tego owe, przez Sejm galicyjski jeszcze przed ustawami państwa uchwalane projekta praw szkolnych były weszły w życie, byłoby się uniknęło niejednej trudności lub niewłaściwości, które są wpływem zanadto szczegółowych ustaw państwowych, i o wiele prędzej byłby się w Galicyi stał ciałem ów duch czasu, domagający się szybkiego i wytrwałego szerzenia oświaty. Władza szkolna krajowa byłaby w takim razie jedynie naturalnym autonomii szkolnej objawem; dziś jednak, jeśli istotnie o oświatę idzie a nie o czezy jej wyraz, staje się istnienie tej władzy koniecznością nieodzowną, gdyż trudniejszym jest przeprowadzenie postanowień, rozchodzących się z centrum państwa na kraje koronne, potrzebniejszą wielką miarą zaufania, ażeby dla postanowień tych wyjednać posłuch.

Wszystkie czynniki, składające się na rozwój wychowania publicznego, nie dadzą się ani cyframi wyrazić ani w słowa ująć; słuszną więc, ażeby jako na miarę dobroci jego i rzeczywistych postępów, zwracano także oko na owe zaufanie, którem otacza publiczność władzę, sprawami wychowania kierującą. Że w tym właśnie względzie zdaje się być zgodną opinia prawie całej ludności Galicyi — bo tylko z wyjątkiem owych nielicznych frakcyj, których rzecznikami mienia się być oskarzyciele, występujący w Radzie państwa — dowodzą głosy dzienników krajowych różnych politycznych odcieni, które na pierwszą wieść o oskarżeniach wzięły w obronę galic. Radę szkolną, pomimo, iż przedtem niektóre z nich, z narodowego wychodząc stanowiska, z powodu szczegółowych wypadków niejedno jej miały do zarzucenia. Temże samem zaufaniem obdarzały i obdarzają Radę szkolną galicyjską krajowe władze autonomiczne i rządowe, wreszcie Sejm krajowy, którego zaufanie ma zresztą tę praktyczną doniosłość, iż się wyraża w znacznych sumach na cele wychowania wotowanych. Wiadomo wszyskim, że utworzony z funduszków normalnych fundusz szkolny krajowy posiada zanadto mały ma-

dadurch Ausdruck, dass er bedeutende Summen für Schulzwecke bewilligt. Es ist allgemein bekannt, dass der aus den Normalschulfonden geschaffene Landesschulfond trotz der Reichssubvention zu geringe Einkünfte besitzt, als dass er den neuen bedeutenden Anforderungen entsprechen könnte. Schon jetzt, wo weder die Zahl noch die Qualität der Volksschulen jenen Höhepunkt erreicht hat, den die neuen Landesschulgesetze anstreben, stellt die neue Einrichtung der Schulen bedeutende Anforderungen an die Schulbezirke und das Land. In das letzte Landesbudget hat der galizische Landtag die bedeutende Summe von 337890 fl., somit eine viermal grössere Summe als die Einkünfte des Landesschulfondes betragen, und eine mehr als zehnmals grössere Summe, als die früher und jetzt ertheilte Subvention aus Reichsmitteln beträgt, als Subvention für den Landesschulfond eingestellt, und dies nur aus dem Grunde, weil er volles Vertrauen hegt, dass der Landesschulrath die Schulreform entsprechend den Bedürfnissen des Landes durchführen werde. Dass dieses Vertrauen nicht bloss den Ausdruck einer einzelnen Classe der Gesellschaft bildet, sondern dass auch diejenigen, für welche die Volksschule hauptsächlich bestimmt ist, sich von dem Fortschritte des Schulwesens in Galizien überzeugt haben, beweist in auffallender Weise der Umstand, dass in der Sitzung des galiz. Landtages vom 17. Oktober 1874, als es sich darum handelte, die Dotationen der Volksschullehrer zu erhöhen, die Abgeordneten des kleinen Grundbesitzes, selbst Landleute, wie Laskorz und Włodek, sich für die beantragte Erhöhung aussprachen; ja, der Abgeordnete Włodek stellte sogar den Antrag die Dotation höher, als es der Ausschuss beantragte, zu stellen. Wer immer Gelegenheit hatte sich zu überzeugen, wie zäh der Landmann an dem Bestehenden festhält, der wird die Tragweite des obigen Vorganges zu beurtheilen wissen und in demselben nicht nur den Ausdruck des Vertrauens, sondern auch den Triumph jener in den Bedürfnissen des Landes gegründeten Richtung erblicken, welche der galizische Landesschulrath dem öffentlichen Erziehungswesen im Ganzen zu geben trachtet.

jątek zarodowy, ażeby dochodami tegoż, wliczywszy w nie skromną subwencję państwa, uczynić można było zadość nowszym wymaganiom szkół ludowych. Już obecnie, pomimo że nie osiągnięto jeszcze ani co do ilości ani co do jakości szkół owego stanu rzeczy, którego wyrazem są ustawy szkolne, wymaga nowsze urządzenie szkół znacznych ofiar od okręgów szkolnych i od całości kraju.

W ostatnim budżecie funduszu krajowego przyjął Sejm galicyjski bardzo znaczną kwotę 337890 złr. w. a. jako zasiłek dla funduszu szkolnego krajowego, a zatem kwotę, przenoszącą niemal cztery razy dochody byłych funduszy normalnych, a więcej niż dziesięć razy udzielaną dawniej i obecnie subwencję ze skarbu państwa, i uczynił to dlatego, że żywi zaufanie do Rady szkolnej krajowej, iż przeprowadzona za jej staraniem reforma szkół ludowych odpowie potrzebom kraju. Że zaś zaufanie to nie jest jedynie objawem usposobienia pewnej warstwy społecznej, lecz owszem, że i ci, dla których szkoła ludowa przeważnie jest przeznaczona, spostrzegli i zdołali już ocenić rzeczywisty postęp, jaki w szkolnictwie galicyjskiem daje się uczuwać — najwymowniejszym podobno dowodem będzie ten fakt, że na posiedzeniu Sejmu z dnia 17. października 1874, na którym szło o to, ażeby płace nauczycieli szkół ludowych podnieść, przemawiali za tem również posłowie włościanie, Laskorz i Włodek, a ostatni czynił nawet poprawki, dążące do uzyskania wyższych kwot, niż je stawiała komisya. Ktokolwiek miał sposobność poznać konserwatyizm ludu wiejskiego, ten będzie umiał ocenić doniosłość powyższego faktu i ujrzy w nim nie tylko wyraz zaufania, lecz istny tryumf owego, w właściwościach kraju uzasadnionego praktycznego kierunku, który Rada szkolna krajowa wychowaniu publicznemu nadać usiłuje.

III.

Alle Beschuldigungen allgemeiner Natur, die in den, in den Reichsrathssitzungen vom 11. Dezember 1874. gehaltenen Reden der Abgeordneten Kowalski, Kallir und Szwedzicki erhoben wurden, haben, wie wir hoffen, eine mehr als genügende Widerlegung in der obigen Zusammenstellung statistischer Daten gefunden. Es erübrigt nur noch auf einige spezielle Beschuldigungspunkte zurückzukommen, die wegen Unmöglichkeit augenblicklicher Darthung ihrer Grundlosigkeit nicht widerlegt werden konnten, oder die, was noch mehr zu bedauern ist, durch den Specialberichterstatter auf eine minder loyale Art nach Schluss der Debatte, folglich in einem Augenblicke vorgebracht wurden, wo nur noch von der Ministerbank aus das Wort ergriffen werden konnte, jede Widerlegung aber von den Abgeordnetenstimmen nicht mehr möglich war. Der Abgeordnete Kowalski hat unter Anderen vorgebracht (pag. 3291): „Es war am 16. Dezember 1865, als der Berichterstatter über die „diesbezügliche Vorlage im galizischen Landtage das grosse Wort geführt und vor Allem „betont hat, dass er das Vorbild für den zusammensetzenden Landesschulrath in der „Warschauer Edukationscommission zu suchen „habe und dort den fertigen Plan zum Organisationsstatute finde.“

Nicht auf Worte kommt es hier an, denn wenn aus denselben eine Anschuldigung abgeleitet werden wollte, so müssen wir erklären, dass wir gar nicht einsehen, warum die Erinnerung an eine Behörde, welche seinerzeit bei der preussischen Regierung nur Ausdrücke des Lobes und der Bewunderung gefunden hat, in irgend welcher Richtung abträglich oder strafbar sein sollte, aber auffallend muss es sein, dass die eben citirten Worte des Grafen Potocki in den stenografischen Berichten über die Sitzung des galizischen Landtages vom 16. Dezember 1865. gar nicht vorkommen. Der Abgeordnete Graf Adam Potocki (und nur er allein hat dazumal in Angelegenheiten des Unterrichtswesens d. h. zur Begründung seines Antrages gesprochen), hat der Warschauer Edukationscommission mit keinem Worte erwähnt.

III.

Wszystkie ogólne zarzuty, mieszczące się w przemowach posłów Kowalskiego, Kallira i Szwedzickiego na posiedzeniach Rady państwa z dnia 11. grudnia 1874, znalazły, jak się zdaje, aż zanadto dostateczne odparcie w powyższem zestawieniu urzędowych dat statystycznych. Pozostaje więc tylko poruszyć niektóre zarzuty szczegółowe, które nie zostały uchylone dla niemożności doraźnego sprawdzenia, lub co gorsza, w sposób nielojalny wytoczone zostały przez sprawozdawcę po zamknięciu debaty, a zatem w chwili, gdy tylko ministrom służyło jeszcze prawo zabierania głosu, a wszelka odpowiedź z krzesel po selskich była już niemożliwą.

Poseł Kowalski rzekł między innemi (pag. 3291): „Było to 16. grudnia 1865, gdy sprawozdawca odnośnego projektu w Sejmie galicyjskim, przemawiając z ostentacją, to przede wszystkim podnosił, że wzoru dla urzędzić się mającej Rady szkolnej krajowej należy szukać w Warszawskiej komisji edukacyjnej, i ztamtąd wziąć gotowy plan dla statutu organizacyjnego“.

Nie idzie tu o wyrazy, bo jeśli w nich ma się mieścić oskarżenie, natenczas winniśmy oświadczyć, iż nie widzimy, ażeby wspomnienie władzy, której prace znalazły swego czasu u rządu pruskiego wyrazy pochwały i podziwu, miało być w jakimkolwiek kierunku ubliżające lub karygodne — to jednak zastanawia, iż powiedzenia takiego nie ma wcale w stenograficznych zapiskach posiedzenia sejmiku galicyjskiego z dnia 16. grudnia 1865. Poseł Adam hr. Potocki (a tylko on jeden podówczas w sprawach edykacyjnych t. j. w poparciu swego wniosku przemawiał) nie wymienił nawet nigdzie Warszawskiej komisji edukacyjnej.

Ueber das Regulativ des galizischen Landesschulraths sprechend, hat Abgeordneter Kowalski an einer anderen Stelle angeführt, dass eine, im Urtexte des von dem galizischen Landtage verfassten Regulativs des galizischen Landesschulrathes enthaltene Stelle: „die Bestimmung über die Aufsicht rücksichtlich der Universitäten“ — gemäss welcher also der Landtag die Aufsicht über die Universitäten dem Landesschulrath vorbehalten wissen wollte, von dem hohen Ministerium gestrichen wurde. Diese Behauptung ist nicht weniger befremdend, da man bei aufmerksamer Prüfung der ursprünglichen Vorlagen des Landesausschusses so wie der für das Erziehungswesen gewählten Landtagscommission, weder die vom Abgeordneten Kowalski angeführte Bestimmung noch den Ausdruck „Universität“ findet, unter Erziehungsangelegenheiten aber unmöglich Angelegenheiten der Universitäten verstanden werden könnten, da den Zweck der letzteren nur der höhere Unterricht, nicht aber auch die Erziehung der Jugend bildet.

Im weiteren Verlaufe seiner Rede hat derselbe Abgeordnete angeführt (pag. 3292) „dass der Lehrstand einer gehörigen Vertretung beim Landesschulrath entbehrt“, während es doch jedermann bekannt ist, dass ausser gediegenen administrativen Kräften und Männern, welche auf dem Gebiete der Literatur eine anerkannt werthe Stellung einnehmen, noch als Mitglieder des Landesschulrathes fungiren: ein Universitäts-Professor, ein Gymnasial-Director, ein Director der Lehrerbildungsanstalt und vier Inspektoren, deren zwei Directoren die anderen zwei Lehrer an Mittelschulen waren!

Diese Umstände sind sehr charakteristisch und lassen die Mittel, deren sich die Ankläger des Landesschulrathes zu bedienen für gut befunden haben, in einem sonderbaren Lichte erscheinen.

Würden sich die übrigen Beschuldigungen des angeführten Redners nicht als tendenziöse Insinuationen herausstellen, und würden dieselben ihre Widerlegung nicht bereits in den obenangeführten statistischen Daten gefunden haben, so würde uns der Umstand, dass die obigen speziellen Beschuldigungen sich als un- wahr herausstellen, jeder weiteren Berichtigung überheben.

W innem miejscu, mówiąc o regulatywie galicyjskiej Rady szkolnej, przytoczył poseł Kowalski, że z pierwotnego tekstu wykreślono w ministerstwie „postanowienie o nadzorze nad uniwersytetami“ (pag 3291) jakiego nibyto Sejm w projekcie swoim domagać się miał dla Rady szkolnej krajowej. Przytoczenie to musi również niemają wzbudzić podziw, gdyż ktokolwiek przegładnie pierwotny projekt komisji szkolnej sejmowi galicyjskiego nie spotka się w nich z cytowanym przez posła Kowalskiego postanowieniem, (gdyż trudnoby mu było przez „sprawy wychowania“ rozumieć najwyższy zakład, jedynie sprawom ścisłej nauki poświęcony), a wyrazu „Uniwersytet“ nigdzie tam nie znajdzie!

W dalszym ciągu swej mowy (pag. 3292) przytoczył tenże sam poseł, że „stan nauczycielski nie ma dostatecznego zastępstwa w galicyjskiej Radzie szkolnej“, gdy tymczasem wszystkim wiadomo, że oprócz poważnych sił administracyjnych i ludzi znanych na polu piśmiennictwa, wchodzą w skład tejże Rady: jeden profesor uniwersytetu, jeden dyrektor gimnazjalny, jeden dyrektor seminarium, i czterech inspektorów, z których dwóch było dyrektorami, dwóch zaś nauczycielami szkół średnich!

Okoliczności te są bardzo charakterystyczne, i rzucają dziwne światło na środki, do których się oskarżyciele Rady szkolnej uciekali.

Gdyby inne zarzuty tego mowcy nie należały do rzędu tendencyjnych insynuacji, niezem zresztą nieuzasadnionych, i gdyby nie było już na nie odpowiedzi w przytoczonych powyżej danych statystycznych, sama okoliczność skonstatowania nieprawdy w owych punktach, gdzie zarzuty stają się szczegółowszemi, uwalniałaby od wszelkich dalszych sprostowań.

Es ist dem Landesausschusse nicht möglich in die Beurtheilung von Anschuldigungen einzugehen, welche die im Zuge ämtlicher Erledigung befindlichen Gegenstände betreffen, folglich demselben aus authentischen Akten nicht bekannt sind. Und gerade hierher gehören die zwei vom Abgeordneten Kallir vorgebrachten Punkte.

Dass aber in dem ersten derselben Vorwürfe die sehr natürliche Kontrolle einer Schulbehörde (welche auszuüben diese sicherlich gerechte Gründe hatte), im letzteren hingegen gewöhnliche, mit einer Gemeinde wegen ihrer Betheiligung an den Erhaltungskosten einer Mittelschule gepflogene Verhandlungen — mit dem bengalischen Feuer einer feindlichen Tendenz grell beleuchtet wurden — dass muss einem jeden unbefangenen Leser auffallen. Der erste jener Vorwürfe gibt uns übrigens nur Gelegenheit unser Bedauern darüber auszudrücken, dass aus einem öffentlichen Landesfonde, was unstreitig der sogenannte israelitische Schulfond ist, und welcher deswegen mit den, aller konfessionellen Merkmale entbehrenden, anderen Schulfonden (Normalschulfonden) hätte vereinigt werden sollen, sehr bedeutende Beträge zur Erhaltung einer konfessionellen Schule ausgeschieden werden. Nur dieser Umstand, nicht aber die Kontrolle über die Verwendung der Subvention könnte, unserer Meinung nach, der Gegenstand einer Klage sein.

Was derselbe Abgeordnete in einigen Absätzen seiner Rede hervorgehoben hat, dass nämlich das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht über die Thätigkeit des galizischen Landesschulrathes nur Weniges erfahren könne, gehört wiederum in die Reihe jener Insinuationen, welche geradezu unwahr sind — denn es ist jedermann bekannt, dass der Landesschulrath den Centralstellen statistische Daten und allgemeine Berichte vorlegt, dass derselbe alle Berichte der Landeschul-Inspektoren für Mittel- und Volksschulen sowie den Text für Schulbücher und für Aenderungen in denselben einschickt, dass er ausserdem in einem jeden einzelnen Falle, sei es aus Anlass eines Rekurses oder aber auf Verlangen Berichte über spezielle Angelegenheiten erstattet.

Niepodobna jest Wydziałowi krajowemu wchodźić w ocenianie zarzutów, które się tyczą spraw, będących w toku urzędowego załatwienia, i nieznanych mu z autentycznych aktów.

Do rzędu takich należą właśnie dwa zarzuty, podniesione przez posła Kallira. Że jednak w pierwszym z nich naturalna bardzo kontrola władzy szkolnej krajowej, (do której takowa miała zapewne słuszne powody), w drugiej zaś zwykłe rokowania z gminą o udział w kosztach utrzymania zakładu średniego, oświecone zostały bengalskim ogniem wrogiej tendencji, to musi uderzyć każdego nieuprzedzonego czytelnika. Pierwszy nastęrcza nam zresztą tylko sposobność do ubolewania, iż z krajowego funduszu publicznego, jakim jest niewątpliwie t. z. fundusz szkolny żydowski, a który powinien był się zlać z pozbawionymi wszelkiej cechy konfesyjnej innemi funduszami szkolnemi (normalnemi), wydzielane bywają bardzo znaczne kwoty na utrzymanie szkoły konfesyjnej, i mniemamy, że ta właśnie okoliczność, nie zaś kontrola nad użyciem subwencji, może być jedynie przedmiotem skargi.

Co jednak tenże sam poseł uwzględnił w kilku ustępach swej mowy t. j. jakoby c. k. ministerstwo wyznań i oświecenia o czynnościach galicyjskiej Rady szkolnej nie wiele mogło się dowiadywać, to należy znowu do owych insynuacyj, które są wprost nie prawdziwe, gdyż wiadomo każdemu że Rada szkolna przedkłada władzom, centralnym daty statystyczne i sprawozdania ogólne, że przesyła wszystkie raporta szkół średnich i ludowych, teksty do książek szkolnych i zmian takowych, że nadto w każdym poszczególnym wypadku, czy to z powodu rekursów czy na żądanie, daje wyjaśnienia w sprawach poszczególnych.

Kein anderer Schulrath leistet in dieser Hinsicht Mehreres, oder ist auch nur zu Mehrerem verpflichtet. Die Insinuation also, dass das k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht die konstitutionelle Verantwortung für den Gang der Unterrichtsangelegenheiten in Galizien, aus dem Grunde nicht übernehmen könne, weil dasselbe mit dem galizischen Landesschulrathe zu wenig in Berührung komme, muss lediglich als ein geschicktes Manöver der Gegner, keineswegs aber als ein faktischer Vorwurf angesehen werden, der eine ernstliche Widerlegung verdiente.

Es erübrigt uns nur noch die Anschuldigungen zu beurtheilen, welche vom Abgeordneten Pawlików und dem Berichterstatter Suess erhoben wurden.

Die vom ersten dieser Redner unter dem Vorwande einer faktischen Berichtigung (pag. 3315) erhobene Klage, dass man namentlich für die Schulen in Mogielnica bei Trembowla unterm 10. Juli 1874 die Einführung der ruthenischen Sprache als Unterrichtssprache verlangte, und dass der Bezirksschulrath dieses Verlangen zurückgewiesen habe — hat sich als blosser Erdichtung herausgestellt — da in den Schulen zu Mogielnica schon seit Jahren die ruthenische Sprache Unterrichtssprache ist, was auch die ämtliche Lemberger Zeitung in der Nr. 287. vom 16. Dezember 1874 konstatiert hat.

Den grössten Eindruck aber machte die Schlussrede des Berichterstatters und konnte ihn wirklich hervorrufen, da es offenbar dem Redner mehr um den Effect, als um die Wahrheit von Fakten zu thun war, mit denen er gegen allen parlamentarischen Brauch erst nach Schluss der Debatte hervortrat. Gänzliche Unkenntniss der Verhältnisse des Landes vermengt mit tendenziöser Behandlung des Gegenstandes, characterisiren seine Rede in allen ihren Theilen. Indem er Citate anführt, reisst er sie aus ihrem Zusammenhange heraus, führt sie nicht treu an, und bedient sich Bücher, die keine Schulbücher sind, denn eines derselben (Siedm wieczorów — Sieben Abende) wurde nur für Schulbibliotheken zulässig erkannt, das andere (Wieczory pod lipą — Abende unter der Linde) erhielt nie die Zulassungsbewilligung des galizischen Landesschulrathes. Es ist hier nicht möglich, alle Bücher zu untersuchen; doch in welcher Art der Abge-

Żadna inna Rada szkolna nie czyni więcej i czynić nie jest obowiązana; podsuwanie więc tej myśli, iż c. k. ministerstwo wyznań i oświecenia nie może dźwigać na sobie konstytucyjnej odpowiedzialności za tok spraw edukacyjnych w Galicyi, gdyż za mało ma styczności z galicyjską Radą szkolną, poczytać należy jedynie za zręczny manewer atakujących, lecz nie za faktyczny zarzut, z którymby się na serio warto było rozprawiać.

Pozostają nam jeszcze do ocenienia zarzuty, podniesione przez posła ks. Pawlikowa, i sprawozdawcę Suess'a.

Skarga wytoczona pod pozorem faktycznego sprostowania (pag. 3315.) przez pierwszego z tych mówców, a mianowicie, że dla szkół w Mogilnicy pod Trembowlą dopominano się na dniu 10. lipca 1874 języka ruskiego jako wykładowego, i że Rada szkolna okręgowa odmówiła temu żądaniu — okazał się jako proste zmyślenie — a to z tego powodu, że w szkołach Mogilnickich jest już od wielu lat język ruski językiem wykładowym.

Skonstatowała tu urzędowa „Gazeta Lwowska“ w numerze 287. z dnia 16. grudnia 1874.

Najwięcej wrażenia wywołało ostatnie przemówienie sprawozdawcy i mogło je w istocie wywołać, gdyż samemu mowcy widocznie więcej chodziło o efekt, niż o prawdziwość przytoczeń, z którymi w sposób życia parlamentarnemu niewłaściwy na samym końcu wystąpił.

Zupełna nieznanomość stosunków krajowych obok tendencyjnych naciągani cechują tę mowę w każdym jej ustępie.

Podając cytaty, wrywa mowca takowe z całości a w dodatku jeszcze nie dość wiernie i to z książek, nie będących wcale książkami szkolnymi, bo jedna z nich (Siedm wieczorów) dopuszczoną została jedynie do biblioteczek szkolnych, druga zaś („Wieczory pod lipą“) zalecenia do szkół od galicyjskiej Rady szkolnej wcale nie otrzymała.

Niepodobna jest tutaj wertować całych książek, lecz w jaki sposób poseł Suess z niemi postąpił, pouczy następujący przykład.

ordnete Suess mit ihnen verfuhr, möge folgendes Beispiel darthun:

Dieser Redner behauptete, dass in dem Büchlein: „Siedm wieczorów — Sieben Abende“ nachstehendes gedruckt erscheine: „Eben desswegen, weil es dem polnischen Bauer so gut „ging, wurde Polen getheilt“ — während dieser Absatz folgendermassen lautet: „Eben desswegen, weil der polnische Landtag „ein so gutes Gesetz für die Bauer „beschloss, verabredeten sich Preussen und Russland (von Oesterreich „ist keine Rede) Polen zu theilen, „indem sie behaupteten, dass ein „solches Gesetz bei ihren Völkern „Hoffnungen erwecken und ein schlechtes Beispiel geben würde. Die damals regierende Kaiserin Maria Theresia wollte dies nicht zulassen, doch über Einrathen des Ministers Kaunitz unterschrieb sie, jedoch mit Thränen in den Augen“.

Der Abgeordnete Suess hat daher nicht Alles angeführt, und die Eliminationen die er sich erlaubte, zeugen von einer Absichtlichkeit, welche ein gewissenhafter Volksvertreter vermeiden sollte.

Die endlich von demselben Abgeordneten erzählte Geschichte von zwei Lehrern des Drohobycezer Gymnasiums, und die hiebei dem gal. Landesschulrath zur Last gelegte Partheilichkeit, findet in dem Umstande ihre Erklärung, dass die Hauptbedingung der Ernennung der Directoren und Lehrer an diesem Gimnasium der Wille der Gemeinde und das ihr zustehende Präsentationsrecht bildete, welchem der Landesschulrath nicht ausweichen konnte.

Wir fragen endlich, ist es schicklich zu solchen Angelegenheiten die parlamentarische Rednerbühne zu benützen, da der Weg des Rekurses viel einfacher und sicherer ist? Gegen die Verfügungen des galizischen Landesschulrathes steht ja der Rekurs an das h. Ministerium offen, und jedem Gekränkten wird und muss auf diesem Wege Gerechtigkeit werden. Es lag somit in den vom Abgeordneten Suess citirten Facten keine unzweifelhafte Kränkung, und der galiz. Landesschulrath hat sich gewiss keiner Ungerechtigkeit schuldig gemacht, sobald Abge-

Mowca ten twierdzi, że w książeczce p. t. „Siedm wieczorów“ wydrukowano co następuje: „Właśnie dlatego, że polskiemu wieśniakowi było tak dobrze, podzielono Polskę“. Tymczasem ustep ten opiewa jak następuje: „Za to właśnie, że Sejm polski tak dobre dla włościan uchwalił prawo, Prusy i Rosya (o Austrii nie ma wzmianki) zmówiły się, żeby Polskę rozebrać, powiadając, że to daje otuchę i zły przykład ich ludom. Panująca podówczas cesarzowa Marya Teresa chciała tego nie dopuścić, lecz minister Kaunitz namówił ją wreszcie. Cesarzowa podpisywała, ale ze łzami w oczach“.

Posel Suess nie przytoczył więc wszystkiego, a opuszczenia, których sobie pozwolił, charakteryzują dostatecznie tendencyjność, jakiej sumienny reprezentant ludu unikaćby powinien.

Opowiedziana w końcu przez posła Suessa historia o dwóch nauczycielach w gimnazjum Drohobyckim zarzucona w niej nieprawidłowość postępowania Rady szkolnej krajowej z owymi nauczycielami, tłumaczy się tem, że najglówniejszym warunkiem mianowania nauczycieli i dyrektorów w Drohobyczu była wola samejże gminy i służące jej prawo prezentowania, którego władza szkolna omijać nie mogła.

Czyż zresztą godzi się dla takich spraw nadużywać trybuny parlamentarnej, gdy o wiele prostszą i pewniejszą jest droga rekursów? Wszak od zarządzeń galicyjskiej Rady szkolnej służy prawo rekursów do ministerstwa, i każdemu pokrzywdzonemu sprawiedliwość na tej drodze powinna być wymierzona. Lecz w faktach, cytowanych przez posła Suessa nie było śnać tak niewątpliwych pokrzywdzeń, i sprawiedliwość nie była pewnie przez galicyjską Radę szkolną obrażona, skoro wolał okraścić niemi efektownie swą mowę i

ordneter Suess es vorzog, mit jenen Fakten seine Rede aufzuputzen und den galiz. Landesschulrath mit einer Unzahl von Verdächtigungen zu belasten, statt diese angeblichen Ungerechtigkeiten der ruhigen und entsprechenden Behandlung im Rekurswege zu überlassen.

Dies ist der Verlauf der Angelegenheit, welche der galizische Landesausschuss den politischen Partheien gegenüber und im Angesichte der ganzen Bevölkerung mit möglichster Objektivität darzustellen für seine Pflicht erachtet hat.

Wie in allen Kämpfen um die Autonomie Galiziens begegnen sich auch in dieser Angelegenheit unaufhörlich zwei einander diametral entgegengesetzte Strömungen: einerseits das Bestreben der Kronländer den Einfluss der Landtage und Landesbehörden auf die Schulsachen zu erweitern, andererseits das Bestreben der Mehrheit des Reichsrathes, dahin gehend, immer mehr den obigen Einfluss zu verringern.

Es bedarf wahrlich eines grossen Masses von Vorsicht und unpartheiischer Beurtheilung der Verhältnisse, um sich in einer solchen Lage nicht von der politischen Strömung fortreissen zu lassen, und jene harmonische Ruhe in der Mitwirkung zu bewahren, welche so sehr zur Entwicklung des Wohles der Kronländer, noch aber mehr des Wohles der Gesamtheit nothwendig ist.

Wenn schon für viele andere Zweige der socialen Thätigkeit beständige politische Oscillationen vom Nachtheile sind, um wie viel schädlicher sind sie für die öffentliche Erziehung! Gehör zu schenken Einflüsterungen, um durch die Schule und Lehrer politischen Einfluss zu gewinnen, zu werfen die Erziehung auf die aufgeregten Wogen politischen Kampfes, hiesse die öffentliche Erziehung dem Verderben preisgeben.

Aus dem ganzen Verlaufe der Thätigkeit des gal. Landtages in Sachen des öffentlichen Erziehungswesens ist klar zu ersehen, dass die Bevölkerung Galiziens und ihre Repräsentanten auf eine entsprechende Organisation der Schulen und auf eine solche Einrichtung derselben, dass in ihnen blos didaktische nicht aber auch politische Zwecke verfolgt werden, grosses Gewicht legen. Würde man daher, sich stützend auf tendenziösen und ungegründeten

Radę szkolną obarczyć tysiącem podejrzeń, niż zostawić rzecz spokojnemu a najwłaściwшему tokowi rekursu.

Takim jest przebieg sprawy, którą Wydział krajowy uznał za swój obowiązek w obec stronnictw politycznych i całej ludności o ile możność jak najbardziej przedmiotowo wyłuszczyć.

Jak we wszystkich dążeniach autonomicznych Galicyi, tak i w tej sprawie spotykają się bezustannie dwa diametralnie sobie przeciwne prądy: prąd krajów koronnych, usiłujący wpływ sejmów i władz krajowych na sprawy szkolne rozszerzyć, i prąd większości parlamentarnej w Radzie państwa, zmierzający bezustannie do coraz większego uszczuplenia owego wpływu. Niestychnącej zaiste trzeba przezorności i bardzo sumiennego ocenienia stosunków, ażeby w podobnym położeniu nie dać się uwieść politycznej namiętności i utrzymać ów harmonijny spokój współdziałania, potrzebny nie tylko do wewnętrznego rozwoju krajów koronnych, lecz jeszcze bardziej do dobra całości monarchii. Jeżeli zaś dla wielu działów życia społecznego szkodliwymi są bezustanne oscylacje polityczne, tedy najszkodliwszymi niewątpliwie są one dla wychowania publicznego. Dać postuch podszeptom, dążącym do uzyskania wpływów politycznych przez szkołę i nauczycieli, rzucić wychowanie na rozhukaną widownię zapasów politycznych, znacząłoby tyle co zatracić takowe.

Z całego przebiegu czynności Sejmu galicyjskiego w sprawach wychowania przebija dowodnie, że ludność Galicyi i jej reprezentanci przywiązują bardzo wielką wagę do odpowiedniego urzędnictwa szkół i takiego zarządzania nimi, iżby w nauce ściśle tylko naukowych przestrzegano celów, a nie schodzono na uboczne tory polityczne. Gdyby więc dzisiaj, budując na złośliwych a bezzasadnych oskarżeniach, miano jej odebrać lub uszczuplić jedną z najważniejszych

Beschuldigungen, der Bevölkerung eine der wichtigsten Institutionen, welche sie der Gnade Sr. k. und k. Apostolischen Majestät verdankt, entziehen oder beschränken, würde man auf diese Weise jenes Compromis brechen, welches zur Zeit der Verfassungsrevision mit der Regierungspartei abgeschlossen wurde, dann würde man dem Lande nicht nur eine tiefe Wunde schlagen, sondern ihm auch den Glauben benehmen, dass aus der Betheiligung an den konstitutionellen Arbeiten des Reichsrathes irgend ein Vortheil für das Wohl des Landes zu erwarten sei. Mehr noch als der politische Standpunkt müsste aber unter einer solchen Massregel der Fortschritt des Schulwesens in Galizien, welcher so feste Wurzeln gefasst hat, leiden. Denn welche wären die Folgen, wenn dieselbe Landtagsmajorität, welche mit so grosser Bereitwilligkeit die Schulgesetze vom 2. Mai und 25. Juni 1873 votirt und so bedeutende Summen für Schulzwecke bewilligt hat, sich zu weiteren Opfern minder bereitwillig zeigen würde? Der ganze so sorgsam aufgeführte Bau der öffentlichen Erziehung könnte in seinen Grundvesten erschüttert werden.

Die Majorität des gal. Landtages und der aus demselben hervorgegangene Landesausschuss haben immer eine solche Haltung eingenommen, dass alle Differenzen im Keime beseitigt und stets Grundlagen zum einverständlichen Zusammenwirken mit der Regierung gewonnen werden konnten. Sobald jedoch aus dem Centrum des Reiches Angriffe erfolgen, welche nur verletzen müssen, dann wird eine solche Haltung mit grossen Schwierigkeiten verbunden sein, und dann wird die Verantwortung für die Folgen nicht der Landtagsmajorität aufgebürdet werden können.

Der galizische Landesausschuss hegt volles Vertrauen zu der politischen Einsicht aller jener, welche Einfluss auf die Fassung der Beschlüsse des Reichsrathes haben, dass sie den, gegen Galizien durch Beseitigung, Umgestaltung oder Beschränkung des Wirkungskreises des gal. Landesschulrathes, beabsichtigten Stoss abwenden,

koncessy, którą łasce Najdostojniejszego Monarchy zawdzięcza, gdyby zrywano świadomie ów kompromis z partją rządzącą, który w czasie rewizyi konstytucyi został zawarty: zadano by jej cios bardzo bolesny i odebrano wiarę w pomyślny skutek dalszego współdziałania nad utrwaleniem konstytucyjnych podstaw państwa.

Bardziej atoli niż stanowisko polityczne, mógłby na tem uciepieć kiełkujący tak pięknie rozwój szkolnictwa w Galicyi. Cóżby się bowiem stało, gdyby też sama większość sejmowa, która z taką skwapliwością uchwaliła ustawy szkolne z dnia 2. maja i 25. czerwca 1873, i która tak znaczne kwoty na cele szkół ludowych przyzwalała, okazała się zuiechęconą do dalszej ofiarności w tym kierunku? Cała tak troskliwie wznoszona budowa instrukcyi elementarnej mogłaby być naówczas w samychże podstawach zagrożoną.

Większość Sejmu galicyjskiego i będący jej wyrazem Wydział krajowy starały się zawsze takie zajmować stanowisko, ażeby wszelkie skrajne objawy niechęci powstrzymywano w zarodzie, i uzyskiwano podstawę do harmonijnego współdziałania z rządem. Jeżeli jednak z centrum państwa wymierzane będą zamachy, zdolne tylko drażnić a nie łagodzić, stanowisko to stawać się będzie coraz trudniejszym do utrzymania, a odpowiedzialność za skutki, nie będzie mogła być większości tej przypisywana.

Wydział krajowy pokłada też ufność w politycznej roztropności wszystkich, którzy wpływ na uchwalanie spraw w Radzie Państwa mieć mogą, że uchylą cios, wymierzony przeciw Galicyi przez zniesienie Rady szkolnej krajowej, przeistoczenie jej składu lub ścieśnienie dotychczasowego zakresu działania, a tem

dass sie dadurch die im Lande aufgeregten Gemüther beruhigen und dem Schulwesen in Galizien gestatten werden, sich auf jenen gesunden Grundlagen weiter zu entwickeln, auf die es die Gnade Seiner k. und k. Apostolischen Majestät geleitet hat.

Lemberg am 12. Februar 1875.

Leo Fürst Sapieha m. p.
Landesmarschall.

Oktav z Siemuszowy Pietruski m. p.
Landesausschussmitglied.

samem uspokoją zatrwożone w kraju umysły i dozwolą szkolnictwuw Galicyi rozwijać się nadal na tych zdrowych podstawach, na jakie je monarsza łaskawość Najjaśniejszego Pana nadaniem regulatywu wprowadziła.

We Lwowie dnia 12. lutego 1875.

Leon książę Sapieha w. r.
Marszałek krajowy.

Oktav z Siemuszowy Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

B e r i c h t

des Landesausschusses in Sachen der öffentlichen Erziehung.

Hoher Landtag!

Unter den Angelegenheiten, welche mit der Zukunft unseres Landes im innigsten Zusammenhange stehen, befindet sich in ersten Reihe und unstreitig am ersten Platze die Angelegenheit der öffentlichen Erziehung. Ihre Wichtigkeit ist allgemein anerkannt, worüber den besten Beweis die grosse Anzahl von Schulen in unserem Lande biethet, die oft nur unter Tragung empfindlicher materieller Opfer zu Stande kamen.

Diesem allgemeinen, für unser Land eine bessere Zukunft verheissenden edlen Streben folgend, hat der hohe Landtag in der abgelaufenen Cadenz dieser Angelegenheit in Folge Antrages des Abgeordneten Grafen Adam Potocki seine Aufmerksamkeit zugewendet, und eine spezielle Commission gewählt, deren Aufgabe es gewesen wäre, die Angelegenheit der öffentlichen Erziehung in Erwägung zu nehmen, und dem hohen Landtage die diesbezüglichen Anträge vorzulegen.

Es hat auch wirklich die erwähnte Commission dem hohen Landtage zwei Berichte erstattet, worin dieselbe die Ursachen der in unserem Lande verkümmerten öffentlichen Erziehung und ihres mit steter Beschleunigung nahenden gänzlichen Verfalls nachgewiesen und die Mittel, wie demselben durch eine entspre-

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wychowania publicznego.

Wysoki Sejmie!

Pomiędzy sprawami, najściślej wiążącemi się z przyszłością kraju naszego, w pierwszym rzędzie i niezaprzeczenie na czele stoi sprawa wychowania publicznego. Ważność jej czuje i uznaje powszechnie przeświadczenie, czego najlepszym dowodem mnogość nowo otworzonych po całym kraju szkół różnego rodzaju, często z najwyższym wytężeniem środków materyalnych. Idąc za tem ogólnem, dla naszego kraju lepszą przyszłość rokującem szlachetnem dążeniem — Wysoki Sejm na ubiegłej kadencyi w skutek wniosku p. Adama hr. Potockiego ujął w swoje ręce tę sprawę, wysadzając komisję edukacyjną, której zadaniem było zająć się sprawą wychowania publicznego, i przedłożyć Wysockiej Izbie dotyczące wnioski. Jakoż komisya ta przedłożyła Wysockiej Izbie dwa sprawozdania, w których wykazując przyczyny zwichnięcia w naszym kraju wychowania publicznego, a w skutek tego coraz raźniej zbliżającego się upadku we wszystkich względach, podała środki ku powstrzymaniu jego przez reformę wychowania publicznego.

Lecz niestety! nie dozwoliły okoliczności Wysokiemu Sejmowi wziąć te sprawozdania pod swoje obrady, i rzecz ta tak ważna została w gronie spraw niezłatwionych.

chende Reform der öffentlichen Erziehung Einhalt gethan werden könnte; angegeben hat. Leider jedoch, haben die Umstände dem hohen Landtage nicht gestattet diese Berichte seiner Berathung zu unterziehen und diese so wichtige Angelegenheit ist unter den Unerledigten geblieben. Der Landesausschuss würde seine Pflichten dem Lande gegenüber verkennen, wenn er diese Angelegenheit nicht neuerdings zur Sprache bringen und dieselbe der Beschlussfassung des hohen Landtags nicht vorlegen würde, um auf diesem Wege die Grundlagen in diesem Zweige der Landesgesetzgebung zu legen und dadurch unseren Nachfolgern ein schon für die weitere Arbeit vorbereitetes Feld zu übergeben.

Wer immer nur auch flüchtig unser öffentliches Erziehungswesen in das Auge gefasst hat, muss in derselben folgende Missstände als die hervorragendsten bemerkt haben.

1. Das in unserem Lande bis nun höchst einseitige Lehrsystem indem dasselbe hauptsächlich und fast ausschliesslich die endlichen Studien in den Universitäten im Auge hat, während Lehranstalten in der zweiten realistischen Richtung im Vergleiche mit der ersteren fast gar nicht bestehen.

2. An diese Einseitigkeit reiht sich der Mangel an solchen Schulen, welche den Bedürfnissen der einzelnen Schichten der Gesellschaft entsprechen würden, — der Mangel eigentlicher Volksbürger- und Fachschulen, indem jene welche wir gegenwärtig besitzen, nur Vorbereitungsanstalten für unmittelbar höhere Schulen sind, und ihrer Aufgabe, welche schon in ihrer Benennung und in ihrem Wesen liegt, fast durchaus nicht Genüge leisten.

3. Die Lehrpläne unserer Schulen bedürfen dringend einer Aenderung. Sie entsprechen den bisherigen Erfahrungen gemäss ihrem Zwecke nicht, indem sie entweder zu viel Zeit für nutzloses Studium in Anspruch nehmen oder aber sich mit dem blossen Schein statt wirklichem Erfolge begnügen.

4. Die Ertheilung des Unterrichtes in einer den Schülern fremden Sprache worin eines der grellsten Vergehen gegen alle didaktisch-pädagogischen Regeln liegt.

5. Der Mangel entsprechender Lehrbücher.

Wydział krajowy zapoznałby swój względem kraju obowiązek, jeżeliby nie poruszył na nowo tej kwestyi, nie przedłożył jej pod rozpoznanie i uchwałę Wysokiej Izby, ażeby przynajmniej węgły położyć w tym dziale prawodawstwa krajowego, a przeto podać naszym następcom przygotowaną już rolę do dalszego opracowania.

Ktokolwiek tylko pobieżnie rzucił okiem na nasze wychowanie publiczne, ten musi w niem dostrzedz następujące najgłówniejsze wady:

1. System naukowy w naszym kraju dotąd jednostronny, bo dążący głównie, a prawie wyłącznie ku uniwersytetom, gdyż zakłady naukowe w drugim czyli realnym kierunku w porównaniu z pierwszym prawie nie istnieją.

2. Z jednostronnością tą łączy się brak szkół odpowiadających potrzebom pojedynczych warstw społecznych, brak właściwych szkół ludowych, miejskich i fachowych, bo te, które dziś mamy, są tylko zakładami przygotowującymi do szkół bezpośrednio wyższych, a w niczem prawie nie czynią zadość przeznaczeniu swemu, które już tkwi w ich nazwach i istocie.

3. Plany naukowe szkół naszych potrzebują zmiany, bo według dotychczasowej praktyki szkoły nie odpowiadają celom, jakie szkołom wytknięto, albowiem bądź to marnuje się wiele czasu na naukę bezowocną, bądź poprzestaje się na pozorach zamiast skutków rzeczywistych.

4. Udzielanie nauk w języku uczniom niewłaściwym, co stanowi jeden z najwyższych występków przeciw prawidłom dydaktyczno-pedagogicznym.

5. Brak odpowiednich książek wykładowych.

6. Der Mangel entsprechender Lehrer im allgemeinen, und insbesondere der Mangel an gehörig gebildeten Lehrern.

7. Der Mangel einer genügenden Anzahl von Volksschulen, endlich

8. Die oberste Leitung durch administrative Behörden. Diesen Haupt- so wie den zahlreichen untergeordneten Mängeln abzuhelpen ist Obliegenheit der Landesgesetzgebung, welche hiezu durch die Staatsgrundgesetze berufen ist.

Die Angelegenheit der öffentlichen Erziehung ist jedoch keine rein politische, sie ist vorwiegend eine didaktische und pädagogische Frage, und kann als solche ohne fester Grundlage, d. h. ohne Zuratheziehung von Fachmännern nicht geregelt werden. Wenn man sich schon in einem jeden Fache, welches spezielle Kenntnisse erheischt, auf das Urtheil von Fachmännern stützen muss, um wie viel mehr muss diess der Fall sein, bei der Gesetzgebung über öffentliche Erziehung, der wichtigsten vielleicht auf dem gesammten Felde der Gesetzgebung, weil sie in ihren Folgen weittragend ist, weil sie das Wohl und die Zukunft des Landes beeinflusst; der schwierigsten vielleicht, weil sie gründliches Wissen, allergenaueste Daten, langjährige Erfahrung und volle Aufopferung erfordert.

Das Anpassen der Anzahl der Volksschulen an das Erforderniss des Landes, ihre Einrichtung, die Reorganisation der Fortbildungsschulen, die Aenderung der Lehrpläne, tüchtige Bildung und entsprechende Entlohnung der Lehrer, Hebung derselben aus der moralischen Versunkenheit, Mädchenschulen, pädagogische Lehranstalten, Lehrerseminarien, Einführung von Realgymnasien, Reorganisation anderer Mittelschulen, Errichtung von Handwerker- und Gewerbschulen und viele andere Fragen, alle diese Aufgaben, wie viel Arbeit, Talent, Kenntniss, Erfahrung und Aufopferung erfordern sie zu ihrer Lösung!

Diese so zahlreichen und wichtigen, so viel spezielle Kenntnisse erheischenden Reformen durchzuführen, dazu reichen bloss parlamentarische Beratungen keineswegs hin. Weder der für parlamentarische Verhandlungen, gewöhnlich karg zugemessene Zeitraum, noch das dem Landtage zu Gebote stehende Material reichen hin, um selbstständig, ohne Zuhilfenahme von fachmännischen

6. Brak odpowiedniej części nauczycieli w ogóle, a należyście wykształconych w szczególności.

7. Brak dostatecznej ilości szkół ludowych, nakoniec

8. najwyższy kierunek przez biura administracyjne.

Zaradzić tym głównym i mnogim innym pomniejszych wadom musi być zadaniem legislacyi krajowej, do tego ustawami zasadniczymi powołanej.

Lecz kwestya wychowania publicznego nie jest kwestyą czysto polityczną, jest ona przeważnie kwestyą dydaktyczną i pedagogiczną, i jako taka nie może być zdecydowaną bez podstawy gruntownej, to jest bez zasiągnięcia zdania ludzi fachowych. Jeżeli już w każdym zawodzie, wymagającym specjalnych wiadomości, opierać się trzeba na zdaniu ludzi fachowych, cóż dopiero przy legislacyi o wychowaniu publicznem, najważniejszej może w jej skutkach gałęzi prawodawstwa, bo wpływającej na pomysłność i przyszłość kraju, a najtrudniejszej, bo wymagającej głębokich wiadomości, najdokładniejszych dat i długoletniego doświadczenia i poświęcenia się.

Zastósowanie liczby szkół ludowych do potrzeb kraju, ich urządzenie, reorganizacya szkół powtarzań, zmiany planów naukowych, dokładne wykształcenie i odpowiednie wynagrodzenie nauczycieli, ich dźwignienie z poniżenia moralnego, szkoły dziewcząt, szkoły pedagogiczne, seminarze nauczycielskie, wprowadzenie w życie gimnazyów realnych, reorganizacya innych szkół średnich, założenie szkół rzemieślniczych i przemysłowych, i wiele innych kwestyj, ileż te zadania wymagają do ich rozwiązania pracy, zdolności, wiadomości, doświadczenia i poświęcenia? Do przeprowadzenia tak mnogich i tak ważnych, specjalnych wiadomości wymagających reform, nie wystarczą nigdy same obrady parlamentarne. Ani czas wyznaczony zwykle dla rozpraw parlamentarnych, ani materyały, które stoją Izbie do dyspozycyi, wystarczają, iżby sama bez podstawy danej jej przez inne ciało mogła przystąpić do gruntownej reformy wychowania publicznego. To téż

Elaboraten, zur gründlichen Reform der öffentlichen Erziehung schreiten zu können. Deswegen sehen wir, dass man in allen konstitutionellen Ländern jenes Verfahren angenommen hat, wornach Parlamente zu Reformen auf dem Gebiete der öffentlichen Erziehung nur auf Grundlage von Elaboraten schreiten, welche aus Fachmännern bestehenden Körperschaften liefern.

Daraus ergibt sich, dass bevor wir jene Reformen in Angriff nehmen, wir zuerst und vor Allem zur Bildung einer Körperschaft schreiten müssen, welche, sei es aus eigener Initiative, oder in Folge einer ihr durch das Gesetz auferlegten Pflicht oder endlich auf Geheiss des Landtages auf Grundlage möglichst genauer Daten über die Verhältnisse der Nationalitäten, Bedürfnisse des Landes, materielle Mittel, so wie über die didaktischen und pädagogischen Rücksichten, — die die Reform der öffentlichen Erziehung betreffenden Anträge dem hohen Landtage vorzulegen hätte. Nur auf dieser Grundlage wird die hohe Kammer mit aller Beruhigung zur Berathung über Reformen der öffentlichen Erziehung schreiten können, da im Angesichte der statistisch und wissenschaftlich beleuchteten Verhältnisse des Landes und seiner Bedürfnisse, jeder Verdacht einer Partheilichkeit entfallen, und die Frage der öffentlichen Erziehung auf jenem Gebiete zur Erörterung gelangen wird, worauf dieselbe mit Rücksicht auf ihre Wichtigkeit, so wie im Hinblick auf den Umstand verhandelt werden soll, dass in ihrem Schoosse fast die ganze Wohlfahrt und Zukunft unseres Landes ruht. Wir müssen daher nothwendig eine aus Fachmännern bestehende und am entsprechendsten mit dem Namen „Landesschulrath“ zu bezeichnende Körperschaft schaffen, welche dazu berufen wäre, dem Landtage in Angelegenheiten der öffentlichen Erziehung Anträge zu stellen.

Schon die in der verflossenen Session des hohen Landtages erwählte Commission hat den traurigen Zustand der öffentlichen Erziehung und die daraus resultirende materielle und geistige Verarmung des Landes geschildert; als Hauptursache dieses Verfalls hat sie die derzeitige, seit einem Jahrhunderte bestehende Verwaltung der Schulen durch administrative Behörden nachgewiesen.

widzimy, iż we wszystkich krajach konstytucyjnych przyjęto ten tryb, iż ciała parlamentarne tylko na podstawie wypracowań ciał złożonych z mężów temu fachowi oddanych, przystępują do reform w zawodzie wychowania publicznego.

Ztąd wynika, że nim przystąpimy do tych reform, przystąpić nam potrzeba najpierw i przedewszystkiem do utworzenia takiego ciała, które czy to z własnej inicjatywy, czy też z obowiązku nań przez ustawę włożonego, czyli też nakoniec z polecenia Sejmu na podstawie jak najdokładniejszych dat wyświecających stosunki narodowościowe, potrzeby kraju, środki materialne, względy dydaktyczne i pedagogiczne, wnioski tyczące się reformy wychowania publicznego Wys. Sejmowi przedłożyć powinno. Na tej tylko podstawie Wysoka Izba będzie mogła przystąpić z wszelkiem zaspokojeniem do uchwalenia reform w wychowaniu publicznym, odpadną w obec statystycznie i umiejętnie wyświeconych stosunków kraju i jego potrzeb wszelkie podejrzenia stronniczości, a kwestya wychowania publicznego toczyć się będzie na tem polu, na którym ze względu na jej ważność i na okoliczność, iż w jej łonie kryje się prawie cała pomysłność i przyszłość naszego kraju, toczyć się powinno.

Stworzyć nam przeto wypada koniecznie ciało złożone z ludzi fachowych, najwłaściwiej z nazwą „Rada krajowa szkolna,“ któreby powołane było do czynienia wniosków do Sejmu krajowego w sprawie wychowania publicznego.

Już komisya wysadzona na poprzedzającej sesji Wys. Sejmu skreśliła smutny stan wychowania publicznego, a stąd pochodzące zubożenie materialne i duchowe kraju; główną przyczynę tego upadku wykazała w dotychczasowym wiekowym zarządzie szkół przez władze administracyjne.

Diese Verwaltung musste einseitig sein, weil dieselbe polizeilich — staatlich, keineswegs aber fachmännisch und nationell war.

Diesem Urtheil muss der Landesausschuss vollkommen brüpflichten, denn wo es in der obersten Leitung keine pädagogischen und wissenschaftlichen Elemente gibt, und die Angelegenheiten der öffentlichen Erziehung, wie jeder andere Verwaltungszweig, ohne Repräsentanten der Eltern und Fachmänner behandelt werden, dort muss die öffentliche Erziehung, und mit ihr auch das Land in Verfall gerathen. Die Errichtung also einer Körperschaft in welcher neben den administrativen Elementen, auch Vertreter der Eltern und der Wissenschaft vorhanden wären, so wie die Verleihung an diese Körperschaft und deren Hauptattribut die oberste Vollzugsgewalt, und die oberste administrative und scientifische Leitung aller Volks- und Mittelschulen des Landes bilden würde, stellt sich ebenfalls als eine unumgängliche Nothwendigkeit dar.

Indem der Landesausschuss die diessbezügliche Vorlage dem hohen Landtage zur Berathung und Beschlussfassung unterbreitet, kann derselbe die Kompetenzfrage in dieser Angelegenheit nicht übergehen. Die Volks- und Mittelschulen im Lande sind entweder Gemeinde- oder Landesanstalten. Die Verwaltung derselben also durch eine oberste Landesinstanz ist unstrittig reine Landesangelegenheit; durch Errichtung eines Landesschulrathes werden die allgemein zu Recht bestehenden Gesetze keineswegs beeinträchtigt, und es findet nur eine formelle Aenderung statt, und zwar darin, dass der bisherige Wirkungskreis der obersten politischen Behörde auf die Schulbehörde übertragen, oder vielmehr die bisherige oberste Leitung im Lande durch neue Elemente d. i. durch Vertreter der Eltern und der Wissenschaft verstärkt wird.

Indem also der hohe Landtag ein Gesetz über die Landesschulbehörde beschliesst und dasselbe der allerhöchsten Sanction unterbreitet, bleibt derselbe in dem ihm durch die Reichs- und Landesgrundgesetze vorgezeichneten Wirkungskreise.

Gestützt auf obige Grundsätze legt der Landesausschuss den Antrag über den Landesschulrath zur Beschlussfassung vor.

Zarząd ten musiał być jednostronnym, bo był policyjno - państwowym, a nie umiejętnym i narodowym.

Wydział krajowy nie może jak tylko podzielać w zupełności to zdanie, bo gdzie w najwyższym kierunku nie ma żywiołów pedagogicznych i umiejętnych, a sprawa wychowania publicznego traktowaną bywa jak każda inna gałąź administracyi bez reprezentantów, rodziców i ludzi fachowych, tam wychowanie publiczne a z niem i kraj upaść musi.

Utworzenie więc takiego ciała, w którym obok żywiołów administracyjnych mieścić się będą reprezentanci rodziców i nauki, i nadanie temu ciału najwyższej władzy egzekucyjnej, tudzież zarządu administracyjnego i umiejętnego wszystkich szkół ludowych i średnich w kraju, okazuje się także niezbędną koniecznością, i ta władza powinna być głównym działem atrybucyi Rady szkolnej krajowej.

Przedstawiając Wysokiemu Sejmowi dotyczącą ustawę pod obrady i uchwałę, Wydział krajowy nie może pominąć milczeniem kwestyi o kompetencyi do uchwalenia tej ustawy. Szkoły ludowe i średnie w kraju są instytucjami albo gminnymi, albo krajowymi, ich zarząd zatem w najwyższej instancyi krajowej jest niezawodnie rzeczą czysto krajową; przez utworzenie Rady szkolnej krajowej nie ubliża się zupełnie ogólnie obowiązującym prawom, a zmiana zachodzi tylko co do formy, to jest w tém, iż dotychczasowy zakres naczelnéj władzy politycznej przenosi się na władzę szkolną, a raczej, iż dotychczasowy najwyższy kierunek w kraju wzmacnia się nowymi żywiołami, to jest reprezentantami rodziców i nauki.

Uchwalając tedy ustawę o władzy szkolnej krajowej i przedkładając ją do sankcyi najwyższej, Wysoki Sejm zostaje zupełnie w zakresie, jaki jemu przez ustawy zasadnicze Państwa i kraju wytknięty został.

Oparty tedy na powyższych zasadach, Wydział krajowy przedkłada projekt tyczący się krajowej Rady szkolnej i wnosi jego uchwalenie.

B e r i c h t

des Erziehungsausschusses über den Antrag des Landesausschusses bezüglich der Errichtung eines Landesschulrathes im Königreiche Galizien und Lodomerien und im Grossherzogthume Krakau.

Mit dem in der 7. Sitzung gefassten Beschlusse hat der hohe Landtag den Bericht des Landesausschusses in Betreff der öffentlichen Erziehung dem aus der Mitte der hohen Versammlung gewählten Erziehungsausschusse zur näheren Prüfung zugewiesen.

Der Landesausschuss hat in seinem Berichte dem hohen Hause zwei Projecte vorgelegt, von denen das eine den Entwurf zum Gesetze über die Errichtung des Landesschulrathes, das andere aber den Entwurf zum Gesetze über die Unterrichtssprache in Volks- und Mittelschulen im Königreiche Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau enthält.

Nachdem der Erziehungsausschuss den Antrag des Landesausschusses in Betreff der Errichtung des Landesschulrathes einer gründlichen Prüfung unterzogen hat, beehrt er sich hiemit das Ergebniss seiner Berathungen dem Hohen Hause vorzulegen; die Berichte über die Unterrichtssprache und andere der Commission zugewiesenen Anträge werden nachfolgen.

Der Erziehungsausschuss ist mit dem Antrage des Landesausschusses darüber im Einklange, dass die oberste Leitung der Volks- und Mittelschulen im Lande dem bisherigen ausschliesslichen Einflusse der politischen Behörden entzogen und einem besonderen Landesschulra-

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej o wniosku Wydziału krajowego względem ustanowienia krajowej Rady szkolnej w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Na 7. posiedzeniu Wysoki Sejm uchwalit, ażeby sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wychowania publicznego odesłane było w celu bliższego rozeznania do komisji edukacyjnej przez Wys. Izbę wysadzonej.

Wydział krajowy przedłożył Wys. Izbie w swoim sprawozdaniu dwa projekta: jeden do ustawy o krajowej Radzie szkolnej; drugi do ustawy o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Komisya zbadawszy wniosek Wydziału krajowego o krajowej radzie szkolnej, przedkłada Wys. Izbie wypadek swych obrad w niniejszem sprawozdaniu, po którem nastąpić mają sprawozdania o języku wykładowym i innych komisyj przekazanych wnioskach.

Komisya zgadza się ze zdaniem Wydziału krajowego, że najwyższy zarząd szkół ludowych i średnich w kraju nie powinien jak dotąd zostawać pod wyłącznym wpływem władz politycznych, lecz że winien być oddany osobnej od tych władz niezależnej Radzie edukacyjnej kra-

the, der von diesen Behörden unabhängig wäre, zuzuweisen wäre, und zwar theils aus den Gründen, die der Landesausschuss in seinem Antrage angeführt hat, hauptsächlich aber in Berücksichtigung der Gründe, welche der, in der vorigen Landtagssession für Schulsachen gewählte Ausschuss in seinem Berichte klargelegt hat.

Der Erziehungsausschuss stimmt auch der im Antrage des Landesausschusses Art. II. zum Ausdruck gebrachten Ansicht bei, dass dem zu bildenden Landesschulrath in Erziehungssachen die oberste Aufsicht und die Executivgewalt zukommen sollte, dass ihm sowohl die wissenschaftliche Leitung als auch die ökonomische Verwaltung der Landesschulanstalten (Bericht des Landesausschusses Art. III. alinea 1) anvertraut werden sollte, da der Landesschulrath nur auf solche Weise sich über die Stellung eines blossen Beirates erheben und seinen Verfügungen die nöthige Vollziehung wird sichern können.

Was aber den Wirkungskreis und die Zusammensetzung des zu bildenden Landesschulrathes anbelangt, in dieser Hinsicht waltet ein wichtiger Unterschied zwischen der Ansicht des Landesausschusses und der Ansicht, welche der Erziehungsausschuss vertritt ob. Die dem künftigen Landesschulrath anvertraute wissenschaftliche Leitung und die oberste Verwaltung darf sich nicht auf den bisherigen Wirkungskreis der politischen Landesregierung beschränken, im Gegentheile muss seine Kompetenz auf andere wichtige, im Artikel III. des beigeschlossenen Kommissionsentwurfes sub 2, 3, 4 und 6 angeführte Agenden ausgedehnt werden.

Nur eine solche Erweiterung des Wirkungskreises des zu bildenden Landesschulrathes kann dem Lande eine seinem eigenthümlichen wissenschaftlichen Bedürfnisse entsprechende Einrichtung der Schulen sichern, es vor fremden, dem Fortschritte der Bildung schädlichen Einflüssen schützen und der Nation auf dem Gebiete der wissenschaftlichen Bildung jene Freiheit der Entwicklung verschaffen, welche ihr auf Grund des Octoberpatentes zugesichert worden ist.

Dagegen hat der Erziehungsausschuss für angemessen gefunden im Antrage des Landesausschusses in Art III. den zweiten Absatz

jowej, a to z powodów, jakie po części Wydział krajowy przytoczył, głównie zaś komisya dla załatwienia spraw szkolnych przez Wys. Izbę w ubiegłej kadencji sejmowej w swem sprawozdaniu wyłuszczyła.

Komisya podziela także zdanie Wydziału krajowego w art. II. wypowiedziane, że ustanowić się mająca Rada szkolna krajowa powinna być co do spraw wychowania najwyższą władzą nadzorczą i wykonawczą w kraju i mieć sobie poruczony tak umiętny ster i administracyjny zarząd szkół krajowych (pierwszy ustęp art. III. sprawozdania Wydziału), bo tylko tym sposobem wzniesie się ona po nad znaczenie doradczego zgromadzenia naukowego i potrafi zabezpieczyć swym uchwałom stosowne wykonanie.

Ważna jednak różnica zachodzi między zdaniem Wydziału krajowego a zdaniem komisyi co do atrybucyi i co do składu ustanowić się mającej Rady szkolnej.

Zarząd administracyjny i umiętny przyszłej Rady szkolnej nie może się ograniczać do zakresu działania naczelnym władzom politycznym kraju dotychczas przyznanego, musi on się według zdania komisyi rozciągać i do innych ważnych czynności w artykule III. przyłączonego projektu komisyi pod liczbami 2, 3, 4 i 6. wyszczególnionych.

Takie bowiem rozszerzenie zakresu działania przyszłej Rady szkolnej zabezpieczyć jedynie może krajowi odpowiadające właściwym jego potrzebom naukowym urządzenie szkół, ochronić go od obcych postępowi oświaty szkodliwych wpływów, i zdobyć dla pracy umysłowej narodu tę swobodę, która jej na podstawie dyplomu październikowego zapewnioną została.

Natomiast komisya uznała za stosowne opuścić w art. III. sprawozdania Wydziału, punkt 2. jako sprawę do dotychczasowego za

wegzulassen, da derselbe eine Angelegenheit betrifft, die zum bisherigen Wirkungskreise der obersten politischen Behörden gehört, als solche aber kraft der alinea 1 Art. III. der Competenz des zu bildenden Landesschulrathes zufallen wird, ebenso wie den 3. Punkt, der die Verwaltung der Schulbücherausgabe behandelt.

Das Recht der Herausgabe und des Verlags der Schulbücher für Volksschulen ist nemlich bis auf den heurigen Tag kraft eines Privilegiums der Kaiserinn Maria Theresia ein der Wiener Verlagsgesellschaft ausschliesslich zustehendes Recht. Um die Uibernahme der Administration des Verlages und der Herausgabe der Schulbücher für den Landesschulrath zu ermöglichen, sind sowol mit den Behörden, als auch mit der obgenannten Gesellschaft Unterhandlungen nöthig, die zwar vom hohen Landtag in der letzten Session angebahnt, bisher aber zum gewünschten Erfolge nicht geführt haben.

Ferner fand der Erziehungsausschuss für rathsam aus dem III. Artikel des Berichtes des Landesausschusses den II. Absatz wegzulassen, da der künftige Landesschulrath als ein mit exekutiver Gewalt versehenes Regierungsorgan in einem ämtlichen Verhältnisse mit dem Landtage, als einem gesetzgebenden Körper nicht verbleiben kann.

Man beschloss endlich den 5. Punkt des Berichtes des Landesausschusses dem 4. Absatz des Berichtes des Erziehungsausschusses, in welchem dem Landesschulrath nicht nur das Recht der Verfassung der allgemeinen Lehrpläne, sondern auch das Recht partielle Entwürfe bezüglich der unteren und mittleren Schulen im Wege des Landtagsbeschlusses in Ausführung zu bringen, zuerkannt worden ist, einzuverleiben.

Was die Zusammensetzung des zu bildenden Landesschulrathes anbelangt, ist der Erziehungsausschuss zwar in dieser Richtung mit dem Landesauschusse der gleichen Meinung, dass in dem künftigen Landesschulrath die Vertreter der Regierung, des Landes resp. der Eltern, der Geistlichkeit und der Wissenschaft Platz nehmen sollen, differirt aber vor der Meinung des Landesauschusses hauptsächlich darin, dass sie im zweiten Absatze des Art. IV. statt

kresu działania naczelných władz politycznych należąca, a tem samem na mocy punktu 1 art. III. na przyszłą Radę szkolną przejść mająca, punkt 3. mówiący o administracyi wydawnictwa i nakładu książek wykładowych. Prawo bowiem wydawania i nakładania książek wykładowych dla szkół ludowych jest po dziś dzień przywilejem Towarzystwa wiedeńskiego przez s. p. cesarżowę Maryę Teresę nadanym.

Azeby więc administracya wydawnictwa i nakładu książek wykładowych przeszła pod zarząd Rady szkolnej, potrzebne są pewne z władzami i powyższem Towarzystwem rokowania, które jakkolwiek przez Wys. Sejm w ubiegłej komisji rozpoczęte, nie doprowadziły jeszcze do pożądanego skutku.

Dalej uznała komisya za właściwe: opuścić w art. III sprawozdania Wydziałowego punkt 4., bo przyszła Rada szkolna, jako instancya wykonawcza rządowa nie może zostawać w stosunku urzędowym do Sejmu, jako ciała ustawodawczego.

Wcielić nareszcie punkt 5. sprawozdania Wydziału do punktu 4. sprawozdania komisji, w którym Radzie szkolnej przyznane jest prawo nietylko wygotowywania ogólnych planów naukowych, ale i częściowych projektów we wzgledzie szkół niższych i średnich drogą chwały sejmowej w wykonanie wejść mających.

Co do składu ustanowić się mającej Rady szkolnej, zgadza się wprawdzie komisya z Wydziałem krajowym, że w przyszłej Radzie szkolnej zasiadać powinni reprezentanci Rządu, kraju względnie rodziców, duchowieństwa i nauki; odstępuje zaś od zdania Wydziału komisya głównie w tem, iż w punkcie 2. artykułu IV. zamiast referenta dla spraw administracyjnych proponuje dyrektora Rady szkolnej, a w punkcie 5. zamiast dwóch posłów, jednego

vorschlägt und dass sie im fünften Absatze statt zweier Landtagsabgeordneten ein Mitglied des Landesausschusses delegirt wissen will.

Dem Antrage des Erziehungsausschusses gemäss soll der Direktor aus der Mitte der wissenschaftlich gebildeten und sich der allgemeinen Achtung im Lande erfreuenden Männer ernannt werden, um mit seiner Persönlichkeit volle Bürgschaft für die sachgemässe gehörige Verwaltung der Schulsachen zu gewähren.

Anstatt der Wahl zweier Landtagsabgeordneten glaubt der Erziehungsausschuss die Delegirung eines Mitgliedes des Landesausschusses desshalb befürworten zu sollen, dass der Landesausschuss seiner Bestimmung nach sich mit den Schulsachen zu befassen hat und seine Mitglieder ihren Wohnsitz in Lemberg zu nehmen verpflichtet sind.

Im Artikel V. hat man den wichtigen Grundsatz ausgesprochen, dass die Beschlüsse des Landesschulrathes mit Stimmenmehrheit gefasst werden, da nur auf solche Weise die Verwaltung des Schulwesens von Einseitigkeit und bureaukratischer Willkühr geschützt wird.

Im VI. Artikel hat man dem Vorsitzenden des Landesschulrathes in Berücksichtigung seiner Verantwortlichkeit das Recht eingeräumt: die Ausführung jener Beschlüsse zu sistiren, die seiner Ansicht nach gegen das Gesetz verstossen.

Der VII. Artikel legt dem Landesschulrath die Pflicht auf, nach seiner Konstituierung den Entwurf zu seiner inneren Einrichtung und seines Beamtenetates im geeigneten Wege zur Bestätigung vorzulegen, da die diessfälligen Bestimmungen keinen Gegenstand des gegenwärtigen Gesetzes bilden können.

Es ist somit in den obzitierten drei Artikeln, d. i. in dem V., VI. und VII. Artikel der Erziehungsausschuss mit dem Antrage des Landesausschusses einverstanden. In der Kompetenzfrage ist der Erziehungsausschuss einer verschiedenen Meinung und schlägt die Form einer Petition an Seine Majestät den Kaiser vor, da die Kreirung der Regierungsorgane das ausschliessliche Recht der Krone bildet.

członka Wydziału krajowego przez Wydział wydelegowanego.

Dyrektor powinien być według wniosku komisji, z ludzi światłych i poważnych w kraju mianowany, a tem samem stać się rękojnią umiejętnego zarządu spraw szkolnych.

Zamiast wyboru dwóch posłów sejmu, wybór jednego członka Wydziału krajowego, zdawał się komisji, o tyle stosowniejszy, ile że Wydział krajowy z powołania swego zajmować się musi sprawami szkolnymi i że członkowie Wydziału we Lwowie zamieszkiwać są obowiązani.

W artykule V. nader ważna wypowiedziana jest zasada, że uchwały zapadają większością głosów, taki tylko bowiem sposób uchwalania zabezpieczyć może zarząd szkół od jednostronności i samowładztwa biurokratyckiego.

W artykule VI. przyznane jest przewodniczącemu ze względu na jego odpowiedzialność, prawo wstrzymywania wykonania uchwał, gdyby zapadła uchwała sprzeciwiała się podług jego zdania obowiązującym ustawom.

Artykuł VII. zaleca, ażeby ukonstytuowana Rada szkolna przedłożyła projekt swego wewnętrznego urządzenia i etatu do zatwierdzenia na drodze właściwej, które to urządzenie co do swych szczegółów i prawideł w niniejszym projekcie umieszczonym być nie może.

W powyższych trzech artykułach: V. VI. i VII. zgadza się przeto komisja z projektem Wydziału krajowego. Co do kwestji kompetencji, komisja różni się od Wydziału i proponuje formę petycji do Najjaśniejszego Pana, gdyż ustanowienie władz rządowych wyłącznym jest prawem korony.

Nachdem der Erziehungsausschuss die an dem Entwurfe des Landesausschusses vorgeschlagenen Abänderungen gerechtfertigt zu haben glaubt, stellt sie den Antrag:

Das Hohe Haus wolle eine allerunterthänigste Bitte Sr k. k. Apostolischen Majestät unterbreiten um Allernädigste Verordnung, dass im Königreiche Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau ein Landesschulrath im Sinne des anruhenden Entwurfes errichtet werde.

Komisya przeto uzasadniwezy zmiany, jakie powzięła w projekcie Wydziału krajowego do ustawy o Radzie szkolnej wnosi:

Wysoki Sejm zechce uchwalić:

„Uniąoną prośbę do Najjaśniejszego Pana, „ażeby najlaskawiej ustanowić kazał Radę „szkolną krajową dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem „podług przyłączonego projektu.“

Vorsitzender:

Bischof Litwinowicz.

Przewodniczący:

Ks. Litwinowicz.

Berichterstatter:

Dr. Dietl.

Sprawozdawca:

Dr. Dietl.

XXIX. Kundmachung

der k. k. Statthaltereı vom 6. Juli
1867 Z. 5306 Pr.,

betreffend die Einsetzung eines Landesschulrathes für das Königreich Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau.

Seine k. k. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschliessung vom 25. Juni 1867 in Gewährung der vom galizischen Landtage beschlossenen Bitte, die Einsetzung eines Landesschulrathes für das Königreich Galizien und Lodomerien sammt dem Gossherzogthume Krakau allergnädigst zu genehmigen geruht.

Dieser Landesschulrath wird auf Grundlage des folgenden Organisations-Regulativs in Wirksamkeit gesetzt.

Agenor Gf. Goluchowski m. p.

Organisations-Regulativ,

betreffend die Einsetzung eines Landesschulrathes im Königreiche Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau.

Artikel I.

Für das Königreich Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau wird ein Landesschulrath unter dem Vorsitze des Statthalters eingesetzt.

XXIX. Obwieszczenie

e. k. Namiestnictwa z dnia 6. lipca
1867 r. liczba 5306 pr.,

tyczące się ustanowienia Rady szkolnej krajowej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Jego Ces. Król. Apostolska Mość, przychyliwszy się do prośby Sejmu, najwyższem postanowieniem z dnia 25. czerwca b. r. raczył najmiłościwiej przyzwolić na ustanowienie Rady szkolnej krajowej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rada ta ma być ustanowioną i rozwijać czynność swoją na podstawie załączonego statutu organizacyjnego.

Agenor hr. Gołuchowski m. p.

Statut organizacyjny,

tyczący się ustanowienia Rady szkolnej krajowej w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Artykuł I.

Ustanawia się dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, pod przewodnictwem Namiestnika, Rada szkolna krajowa.

Artikel II.

Der Landesschulrath ist in Angelegenheiten der Volks- und Mittelschulen die oberste Aufsichts- und vollziehende Behörde des Landes.

Artikel III.

Insbesondere gehören in den Wirkungskreis derselben:

1. Die administrative und scientifiche Verwaltung der Schulen und Bildungsanstalten, innerhalb des bisher der politischen Landesbehörde zugestandenen Wirkungskreises und innerhalb der geltenden Gesetze.

2. Die Erstattung des Vorschlages zur Allerhöchsten Ernennung der Schulinspectoren.

3. Die Ernennung und Dienstesbehandlung der Directoren und Lehrer bei den Mittel- und Volksschulen, unter Wahrung der den Gemeinden, Corporationen und Privatpersonen zustehenden speciellen Rechte.

Der Einfluss der Bischöfe auf Ernennung der Religionslehrer bleibt auch fernerhin unberührt.

4. Die Vorbereitung von allgemeinen Unterrichtsprojecten (Systemen), sowie von theilweisen Entwürfen hinsichtlich der Volks- und Mittelschulen, die durch Landtagsbeschlüsse in Ausführung zu treten haben.

Bezüglich des Religionsunterrichtes bleiben die bestehenden Gesetze in verbindlicher Kraft.

5. Die Vorzeichnung der Lehrtexte für Volksschulen und Genehmigung von Lehrbüchern für Mittelschulen.

Die Mitwirkung der Bischöfe bei Genehmigung der Religions-Lehrbücher bleibt in derselben Art aufrecht, wie solche durch die bisherigen Gesetze gewahrt wurde.

6. Die Verfassung des Jahresvoranschlags für die aus dem Staatsschatze subventionirten oder erhaltenen Volks- und Mittelschulen.

7. Die Veröffentlichung des Jahresberichtes in Angelegenheiten der öffentlichen Erziehung im Lande.

Artikel IV.

Der Landesschulrath besteht:

1. aus dem Statthalter, oder dem von ihm bestimmten Stellvertreter;

Artykuł II.

Rada szkolna krajowa jest w sprawach szkół ludowych i średnich najwyższą władzą nadzorczą i wykonawczą w kraju.

Artykuł III.

Do jej czynności należą:

1. Zarząd administracyjny i umiejętny szkół i zakładów naukowych w zakresie, przyznany dotychczas naczelnym władzom politycznym kraju, i w obrębie ustaw obowiązujących.

2. Przedstawienie do nominacyi przez Najjaśniejszego Pana inspektorów szkolnych.

3. Mianowanie i wszelkie stosunki służbowe dyrektorów i nauczycieli szkół średnich i ludowych, z zastrzeżeniem szczegółowych praw, gminom, korporacyom i osobom prywatnym służących.

Wpływ biskupów na nominację nauczycieli religii pozostaje i nadal.

4. Wygotowanie ogólnych projektów naukowych (systemów), tudzież częściowych projektów we względzie szkół ludowych i średnich, drogą uchwały sejmowej w wykonanie wejść mających.

Co do nauki religii, obowiązują istniejące ustawy.

5. Wskazywanie wzorowych textów naukowych dla szkół ludowych, i zatwierdzanie dla szkół średnich książek wykładowych.

Udział biskupów w zatwierdzeniu książek do nauki religii będzie taki sam, jaki dotąd zastrzegały ustawy.

6. Układanie rocznego budżetu na rzecz szkół ludowych i średnich, ze skarbu publicznego zasilanych lub utrzymywanych.

7. Ogłaszanie corocznego sprawozdania w przedmiocie publicznego wychowania w kraju.

Artykuł IV.

Rada szkolna krajowa składa się:

1. z Namiestnika lub Zastępcy, z jego ramienia wyznaczonego;

2. aus dem jeweiligen Statthaltereireferenten für Schulangelegenheiten;

3. aus zwei Inspectoren, welche zu den Sitzungen durch den Statthalter beigezogen werden;

4. aus zwei Allerhöchst berufenen Personen des geistlichen Standes;

5. aus einem vom Landesausschusse delegirten Landesausschuss-Mitgliede;

6. aus zwei Abgeordneten, die von dem Gemeinderathe der Hauptstädte Lemberg und Krakau gewählt werden;

7. aus zwei im Lehrfache durch hervorragende Leistungen bekannten, über Vorschlag des Landesausschusses Allerhöchst ernannten Personen.

Das Landesausschuss-Mitglied versieht sein Amt für die Dauer des vom Ausschusse erhaltenen Mandats, die städtischen Abgeordneten, — und die zwei Mitglieder aus dem Lehrfache amtiren durch drei Jahre, nach deren Verlauf sie abermals berufen werden können.

Artikel V.

Die Beschlüsse werden durch Stimmenmehrheit gefasst; im Falle der Stimmengleichheit entscheidet der Vorsitzende.

Zur Giltigkeit des Beschlusses ist die Anwesenheit von mindestens sechs Mitgliedern nothwendig.

Artikel VI.

Der Vorsitzende ist berechtigt, die Ausführung der Beschlüsse zu sistiren, wenn der gefasste Beschluss nach seiner Ansicht gegen die bestehenden Gesetze verstossen würde.

Artikel VII.

Der eingesetzte Landesschulrath hat einen Entwurf über die innere Einrichtung und den Etat zur Bestätigung im geeigneten Wege vorzulegen.

2. z. jedesmaligen referendarza Namiestnictwa do spraw szkolnych;

3. z. dwóch inspektorów, do posiedzeń Rady szkolnej przywoływanych przez Namiestnika;

4. z. dwóch duchownych, przez Najjaśniejszego Pana powołanych;

5. z. członka Wydziału krajowego przez Wydział wydelegowanego;

6. z. dwóch delegowanych, wybranych przez Rady miejskie głównych miast Lwowa i Krakowa;

7. z. dwóch osób zaszczytnie znanych w zawodzie naukowym, przez Wydział krajowy przedstawionych, a przez Najjaśniejszego Pana mianowanych.

Członek Wydziału krajowego urzęduje przez czas trwania mandatu od Wydziału otrzymanego; delegaci miejscy i dwaj członkowie z zawodu naukowego urzędują przez lat trzy, po których upływie mogą znowu być powołani.

Artykuł V.

Uchwały zapadają większością głosów: w razie równości rozstrzyga przewodniczący.

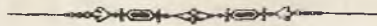
Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej sześciu członków.

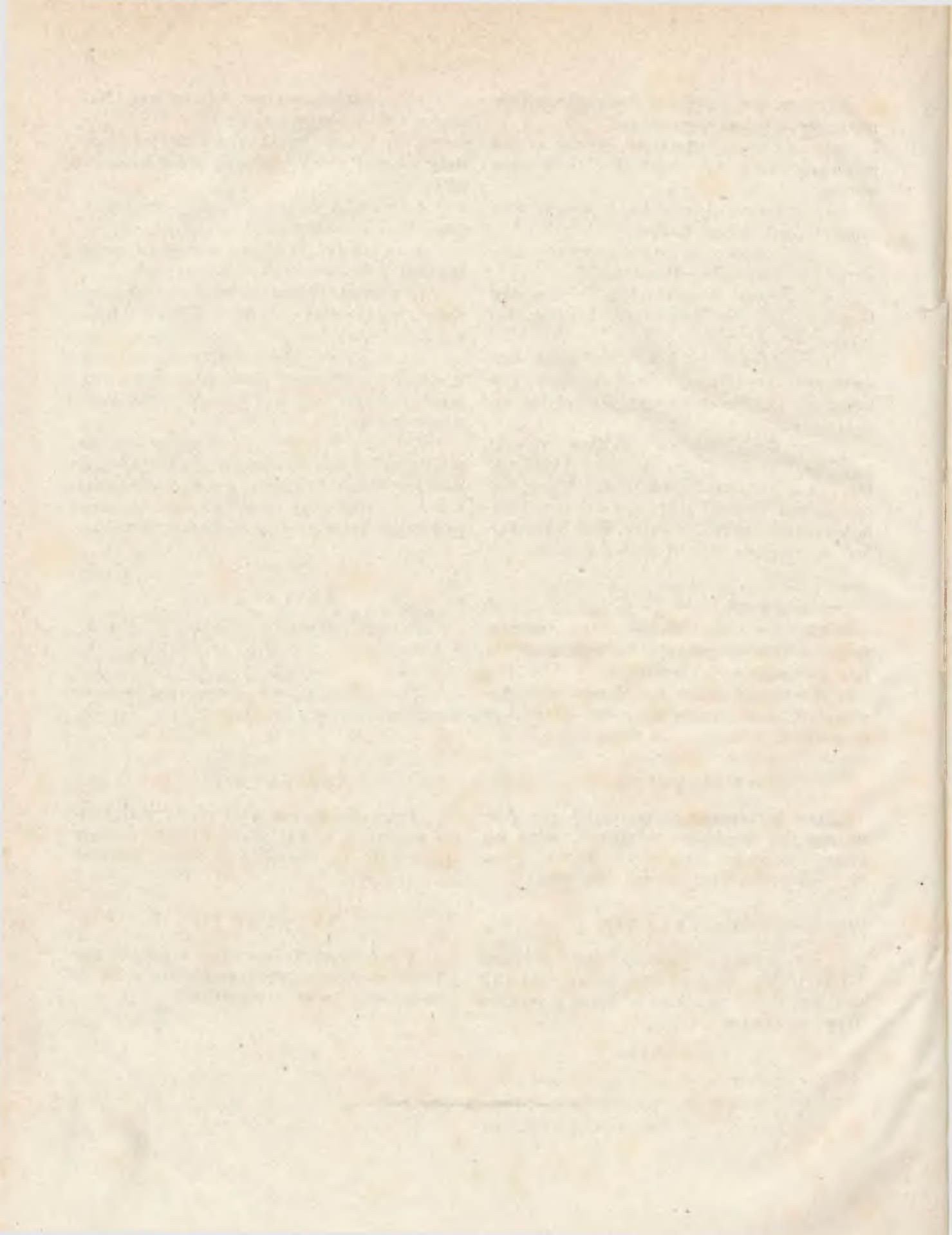
Artykuł VI.

Przewodniczącemu służy prawo wstrzymania wykonania uchwał, gdyby zapadła uchwała sprzeciwiała się według jego zdania ustawom obowiązującym.

Artykuł VII.

Ustanowiona Rada szkolna przedłoży projekt swego wewnętrznego urządzenia etatu do zatwierdzenia na właściwej drodze.

O d p i s

odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie z dnia 2. września 1874. L. 6.537 (L. W.kr. $\frac{18-241}{1874}$) do Wydziału krajowego we Lwowie.

Jego Ekscelencya Pan Minister spraw wewnętrznych, oznajmił reskryptem z dnia 2. z. m. L. 1312, iż z powodów przytoczonych w dekrete z d. 16. lutego 1873 r. L. 2802, zaintymowanym Świątnemu Wydziałowi krajowemu tutejszem pismem z d. 20. lutego 1873 r. L. 1368/pr. nie może się przychylić do ponownej prośby Wydziału krajowego o całkowite przyjęcie na koszt Państwa czterech równoległych dróg wojskowych w zachodniej Galicyi, tudzież o wybudowanie kosztem Skarbu państwowego dróg Zboiska - Stojanów, Krystynopol - Dołhobycze, Nadbrzezie - Rzeszów, tudzież drogi Tarnów - Szczucin, która ustawą krajową z dnia 12. lutego 1873 r. (Dz. u. kr. Nr. 85) wyraźnie za drogę krajową uznaną została, zwłaszcza, że Skarb Państwa nietylko na budowę dróg, lecz także na budowę kolei żelaznych w Galicyi już i tak bardzo znaczne ponosi wydatki. — Mam zaszczyt zawiadomić o tem Świątny Wydział krajowy, odnośnie do szacownych pism z dnia 29. października z. r. L. 16142, tudzież z d. 1. kwietnia i 8. maja b. r. L. 2998 i 8051.

D. j. w.

O d p i s

pisma Wydziału krajowego z dnia 20. listopada 1874 l. 23.387
do Jaśnie Wgo Pana Dra Kazimierza Grocholskiego, c. k. Ministra,
Prezesa koła polskiego deputowanych galicyjskich do Rady
państwa w Wiedniu.

Jaśnie Wielmożny Panie! W uznaniu, że brak środków komunikacyjnych tamuje wszelką produkcję i nie dozwala korzystać należycie z bogactw, któremi przyroda, uposażyła ziemię naszą, powziął wysoki Sejm krajowy w ostatnich latach cały szereg uchwał, dążących do utworzenia sieci najniegłębszych dróg krajowych.

Zwróciwszy pilną baczność na potrzeby wszystkich okolic, uznał wysoki Sejm dziesięć dróg za krajowe, w łącznej długości około 44 mil, których budowa w części już w roku przyszłym rozpoczętą zostanie.

Drogi te przecinać będą kraj niemal we wszystkich kierunkach, dotąd zaniedbanych, z wyjątkiem okolicy znajdującej się w trójkącie między granicą polsko-rosyjską a kolejami lwowsko-brodzką i lwowsko-tomaszowską.

Na okolicę tę zwrócił był wprawdzie wysoki Sejm przedewszystkiem swą uwagę, lecz projekt zbudowania dróg bitych: lwowsko-stojanowskiej, krystynopolsko-dolhobyczowskiej i lubycosokalskiej w połączeniu z Krystynopolem, okazał się z powodu braku materiału kamiennego tak kosztownym, że uznanie dróg tych za krajowe nastęczyło zbyt wielkie trudności. Z drugiej strony nie można było w interesie kraju dopuścić, ażeby ogromne przestrzenie ziem żyznych i produkcyjnych, które drogami temi przecięte być miały, pozostały i nadal prawie bez wszelkich środków komunikacyjnych. Wobec tej altermatywy nasunęło się pytanie, czyliby zaprojektowane tamże gościńce bite nie mogły i nie powinny być zastąpione kolejami wicynalnemi. Z przedsięwziętych przez Wydział krajowy studyów okazało się jednak, że i koszta kolei wicynalnych zbyt są znaczne, iżby mogły być pokryte wyłącznie z funduszu krajowego.

Zważywszy, że budowa kolei wicynalnych w północno-wschodniej części naszego kraju niewątpliwie być musi także dla Państwa pożądaną, jeżeli już nie ze względów ekonomicznych to w każdym razie ze względów strategicznych.

Zważywszy, że Państwo, które na zbudowanie kolei żelaznych w innych prowincjach przedlitawskich nie szczędzi ofiar, jak świadczą n. p. ustawy z 10. kwietnia, 30. kwietnia, 16. maja r. b. (D. p. p. N. 37, 92, 93, 64 i 65 z 1874 r.) te same obowiązki ma także względem kraju naszego;

zważywszy nakoniec, iż w razie udzielenia subwencji na budowę kolei żelaznych w Galicyi przez Państwo nie podobnaby było odmówić temuż wpływu, na oznaczenie linii, dla którychby ta subwencya była przeznaczona:

powziął wysoki Sejm na posiedzeniu 13. października r. b. następującą rezolucyę:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby wyjednał subwencyę ze Skarbu Państwa po 150.000 zł. w. a. na milę na wybudowanie dwóch linii drugorzędnych w trójkacie między granicą polsko-rosyjską, a kolejami lwowsko-brodzką i lwowsko-tomaszowską.“

Nie ograniczając się na przesłaniu tej rezolucyi c. k. Prezydum Namiestnictwa, udaje się Wydział krajowy przy załączeniu odnośnych alegatów % do Jaśnie Wielmożnego Pana z prośbą, ażebyś raczył przedstawić tę sprawę kołu posłów galicyjskich, któremu przewodniczysz „celem poparcia jej u c. k. centralnego Rządu, poruszenia w Radzie Państwa a następnie wyjednania jej pomyślnego dla kraju załatwienia.

Uprasząc o zawiadomienie nas w swoim czasie o skutku niniejszej odezwy mamy zaszczyt przesłać Jaśnie Wielmożnemu Panu wyrazy głębokiego szacunku.

D. j. w.

O d p i s

pisma Wydziału kraj. z dnia 3. listopada 1874 L. 22.096 do Wysokiego c. k. Ministerstwa handlu w Wiedniu.

Wysokie c. k. Ministerjum !

Jeszcze w r. 1865 poruszoną została w galicyjskim Sejmie kwestya przeniesienia do Lwowa siedzib centralnych zarządów galicyjskich kolei żelaznych i dodała żywego i jednomyślnego poparcia tak ze strony Sejmu krajowego jak i całego kraju.

Uchwałą z dnia 28. grudnia 1866 r. polecił Sejm galicyjski swemu Wydziałowi wniesienie najpoddańszej petycyi do Najjaśniejszego Pana, ażeby przy udzielaniu koncesyj na budowę kolei żelaznych krajowych a mianowicie przy nadaniu koncesyi na budowę kolci żelaznej ze Lwowa do Brodów i do Tarnopola ustanowiony był warunek, że rady zawiadowcze i jeneralne Dyrekeye tych kolei mają mieć swą siedzibę we Lwowie. jako stołecznem mieście kraju. W skutek petycyi do Tronu, wniesionej w myśl powyższej uchwały sejmowej, uwiadomiło c. k. Namiestnictwo galicyjskie podpisany Wydział krajowy odezwą z dnia 1. sierpnia 1867 L. 47.131, że wedle reskryptu c. k. Ministerjum spraw wewnętrznych z 20. lipca 1867 L. 11.235 prośba galicyjskiego Sejmu nie mogła być naówczas uwzględnioną, ponieważ koncesya na budowę kolei ze Lwowa do Brodów i do Tarnopola udzieloną została istniejącemu już Towarzystwu akcyjnemu, że jednak stosownie do Najwyższego postanowienia cesarskiego z dnia 22. czerwea t. r., zapadłego w skutek onej prośby, nie ulegnie na przyszłość żadnej przeszkodzie, ażeby przy tworzeniu nowych towarzystw w celu budowy kolei żelaznych w Galicyi, życzenie Sejmu galicyjskiego spełnionem zostało.

Kiedy zatem w 1871 r. nadaną być miała koncesya nowej kolei a mianowicie Lwowsko-Stryjsko-Beskidzkiej, wniósł podpisany Wydział krajowy do wys. c. k. Ministerjum podanie pod dn. 21. kwietnia 1871 L. 5.106, w którym poparł odnośną prośbę gminy m. Lwowa z dn. 13. kwietnia 1871 L. 466, upraszając przytem z swej strony, ażeby wys. c. k. Ministerjum w nadać się mającej

koncesyi na budowę kolei żelaznej Lwowsko-Stryjsko-Beskidzkiej raczyło w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 22. czerwca 1867 umieścić wyraźnie warunek, że naczelny zarząd tej kolei tj. rada zawiadowcza i dyrekcyja jeneralna mają mieć siedzibę we Lwowie. jako stołecznem mieście kraju.

Na to podanie nie otrzymał wprawdzie Wydział krajowy bezpośredniej odpowiedzi, lecz powszechnym życzeniem kraju stało się o tyle zadość, iż w §. 4. statutu towarzystwa kolei Arcyksięcia Albrechta, zatwierdzonego na mocy Najwyższego rozporządzenia reskryptem wysokiego c. k. Ministryum spraw wewnętrznych z 12. lutego 1872. L. 1975, przyjętem zostało postanowienie, iż po otwarciu ruchu na wszystkich liniach kolejowych i na żądanie administracyi państwowej przeniesioną będzie siedziba Towarzystwa z Wiednia do Lwowa.

Wobec brzmienia tego paragrafu i postanowienia Najwyższego z dnia 22. czerwca 1867. wydać się musi nieprawdopodobną rozpowszechnioną w tutejszych pismach publicznych wiadomość, jakoby Rada zawiadowcza kolei Arcyksięcia Albrechta miała zamiar przenieść ze Lwowa do Wiednia dyrekcyę ruchu tejże kolei.

A jednak wiadomość ta zaniepokoiła umysły w kraju w tak wysokim stopniu, iż podpisany Wydział krajowy poczuwa się do obowiązku poprzeć jak najusilniej wniesioną w tym przedmiocie do wysokiego c. k. Ministryum petycyę gminy miasta Lwowa z dnia 1. listopada r. b. L. 938 a przytem upraszać, ażeby wysokie c. k. Ministryum laskawem i ile możności rychłem załatwieniem niniejszego podania raczyło rozwiązać obawy, które ogarnęły umysły dbałe o dobro kraju i jego stolicy.

We Lwowie dnia 3. listopada 1874.

Oświadczenie

złożone przez delegata Wydziału krajowego Władysława hr. Badeniego przy rozprawie konkurencyjnej, odbytej w starostwie Przemyskiem dnia 25. stycznia 1875 r. — a dotyczącej regulacyi Sanu od Składu solnego do Przemysła.

O ile z dotychczasowego przebiegu rozprawy konkurencyjnej wnosić mogą, większość konkurencyi, reprezentująca około 75.000 zł. z repartowanego datku konkurencyjnego oświadczyła się w zasadzie za przeprowadzeniem regulacyi i z małym wyjątkiem oświadczyła gotowość do poniesienia datków konkurencyjnych. Nie zadziwia mnie zupełnie, iż konkurencyi z oświadczeniem powyższem połączyli pewne desiderya. — Pod tym względem konkurencyi przychylni regulacyi podzielili się na dwie główne grupy. — Desiderya postawione przez grupę, na której czele podpisany Wielmożny Maurycy Kraiński, zdają mi się być bezwzględnie do przyjęcia przez c. k. Rząd. — Sądzę, że i desiderya grupy, na której czele podpisany J. O. książę Adam Sapieha, jakkolwiek desiderya te nieco dalej idą, mogłyby być przez c. k. Rząd przyjęte, albowiem zmienienie poszczególnych części trasy w zasadzie dopuszczonem już zostało reskryptem J. E. Ministra spraw wewnętrznych, a życzenie ażeby potrzeba zmiany trasy już z góry wyrzeczoną została tam głównie, gdzie takowa przerywa posiadłości i budynki wiejskie, zdaje mi się być usprawiedliwionem i przy dobrej chęci komitetu, mającego się tą sprawą zająć, może być do pożądanego celu doprowadzone. Inne desiderya i zastrzeżenia tejże grupy zgadzają się przeważnie z desideryami grupy, do której należy Wielmożny Maurycy Kraiński.

Na wypadek zatem, jeżeli c. k. Rząd, zgodnie z zapatrywaniem się delegata Wydziału krajowego, uważać będzie rezultat tej rozprawy konkurencyjnej jako za taki, iż na jego podstawie i po przychyleniu się c. k. Rządu do desideryów przez konkurentów postawionych uważać można, iż większość konkurencyi zgodziła się na wykonania regulacyi, a tém samym po potrąceniu sumy 50.000 zł. przez wysoki Sejm przyzwolonej, reszta sumy od konkurencyi się należąca, a do sumy kosztorysowej brakująca, uważaną być może jako przez strony interesowane niniejszem protokołarnem oświadczeniem pokryta i reszta ta w swoim czasie przez c. k. Rząd na żądanie ustanowić się mającego komitetu w miarę potrzeby będzie ściągana, na taki wypadek oświadczam imieniem Wydziału

krajowego, iż fundusz krajowy z sumą 50.000 zł. w pokryciu kosztów regulacji Sanu udział weźmie i udział ten do rąk komitetu wybrać się mającego corocznie przez czas budowy w równych ratach składać będzie.

Ponawiam jednak warunek przez Sejm krajowy postawiony, iż roboty mają być rozłożone nie na lat 10 lecz na lat 4 — i również ponawiam życzenia przez Sejm krajowy wyrzeczone, ażeby pierwszeństwo w uzyskaniu przedsiębiorstwa na wykonanie robót regulacyjnych przez c. k. Rząd, konkurencji zostało przyznane. — Wreszcie zgodnie z objawionem przez strony życzeniem, oświadczam imieniem Wydziału krajowego, iż inżynier fachowo-uzdolniony komitetowi na koszt funduszu krajowego na czas robót zostanie przydzielonym.

Oświadczenie

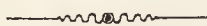
Wydział krajowy, działający w imieniu i na rzecz Sejmiku krajowego, oświadczając, iż fundusz krajowy z sumą 50.000 zł. w pokryciu kosztów regulacji Sanu udział weźmie i udział ten do rąk komitetu wybrać się mającego corocznie przez czas budowy w równych ratach składać będzie.

Ponawiam jednak warunek przez Sejm krajowy postawiony, iż roboty mają być rozłożone nie na lat 10 lecz na lat 4 — i również ponawiam życzenia przez Sejm krajowy wyrzeczone, ażeby pierwszeństwo w uzyskaniu przedsiębiorstwa na wykonanie robót regulacyjnych przez c. k. Rząd, konkurencji zostało przyznane. — Wreszcie zgodnie z objawionem przez strony życzeniem, oświadczam imieniem Wydziału krajowego, iż inżynier fachowo-uzdolniony komitetowi na koszt funduszu krajowego na czas robót zostanie przydzielonym.

Wydział krajowy, działający w imieniu i na rzecz Sejmiku krajowego, oświadczając, iż fundusz krajowy z sumą 50.000 zł. w pokryciu kosztów regulacji Sanu udział weźmie i udział ten do rąk komitetu wybrać się mającego corocznie przez czas budowy w równych ratach składać będzie.

WYKAZ

dróg powiatowych, ułożony na podstawie dat zebranych z wykazów przez Wydziały powiatowe przedłożonych na r. 1874.

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
K r a k ó w	Wrocławska	2	—	—	—	—	—	<p><i>Łobzów.</i></p> <p>Wojskowy zakład naukowy.</p> <p><i>Bronowice.</i></p> <p>Fortyfikacje, komunikacja do komory w Syczach w królestwie polskim.</p> <p><i>Zabieźów.</i></p> <p>Stacya kolei żelaznej i punkt zbiegających się dróg komunikacyjnych w okolicy.</p>
	Lisiecko-Czernichowska	1	757	—	—	—	—	<p><i>Liszki.</i></p> <p>Miejsce jarmarków, targów, Sąd powiatowy, urząd pocztowy.</p> <p><i>Czernichów.</i></p> <p>Zakład rolniczo-naukowy, fabryka wapna, cegieł, urząd pocztowy.</p>
C h r z a n ó w	Krakowsko-Wrocławska	3	1000	—	—	1	2000	<p>Droga ta zaczyna się od granicy powiatu Krakowskiego we wsi Sowiarcie, ciągnie się przez osady wiejskie Niegoszowice, Rudawe, Młynke, Nielepice, Nowojową górę, Psary, Zbik, Krzeszowice, Tenczynek, Filipowice, Wola-filipowska, Dulowa, Karniowice, Młoszowa, Trzebinia miasto i wieś Kościelec, Piłę, Wodnę, Trze-</p>

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Koszta zarządu i nadzoru tej drogi:								
a) Drogomistrz	121	10						
b) dwóch dróżników	264	—						
2. Koszta utrzymania	1714	—			385	10	385	10
3. „ nowej budowy	1600	—			1714	—	1714	—
4. Inne wydatki	52	64			1600	—	1600	—
Suma wydatków	3751	74			52	64	3751	74
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myt. Droga ta ma na dwa myta koncesyje w r. 1873 już uzyskaną. Ponieważ w budowie ukończoną nie została, c. k. starostwo nie ze- zwoliło na ustanowienie rogatek, pokąd nie nastąpi zupełne wykończenie, które w r. 1874 do skutku już doprowadzonym zostało.								
6. Z osobnego dodatku do podatków 5%	3129	25					3129	25
7. Z ogólnych funduszków powiatu	622	49					622	49
8. Z subwencji Wydziału krajowego	—	—					—	—
9. Z pożyczek	—	—					—	—
10. Z innych źródeł	—	—					—	—
Suma pokrycia	3751	74					3751	74
<i>Pokrycie.</i>								
1. Koszta zarządu i nadzoru drogi:								
a) Drogomistrza	92	22						
b) dwóch dozorców	264	—						
2. Koszta utrzymania	1714	85			356	22	356	22
3. Koszta nowej budowy	—	—			1714	85	1714	85
4. Inne wydatki	176	71			—	—	—	—
Suma wydatków	2247	78			176	71	2247	78
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myta w Myślachowicach	850	—					850	—
6. Z osobnego dodatku 2%	1251	70					1251	70
7. Z ogólnych funduszków powiatu	146	8					146	8
8. Z subwencji Wydziału krajowego	—	—					—	—
9. Z pożyczek	—	—					—	—
10. Z innych źródeł	—	—					—	—
Suma pokrycia	2247	78					2247	78

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
Chrzanów	Chrzanowsko-Zatorska	—	—	—	—	2	210	<p>W zeszłorocznym sprawozdaniu Wydziału powiatowego z d. 26 lipca 1873 l. 433 była ta droga już jako powiatowa przedstawiona, lecz budowa jej do pomyślniejszych czasów odłożoną została. I dzisiaj znajduje się w tym samym stanie, albowiem Wydział powiatowy dalekim jest proponować Radzie nałożenie większych dodatków na powiat nad dotąd istniejące — mając wyższe krajowe względy na oku a nie mając pewności, czyliby się droga ta z czasem z samych myt utrzymać była w stanie.</p> <p>Droga ta prowadzoną będzie od Chrzanowa przez Kościelec, Pogórzycę, Zagórze, Wygielzów, Jankowice, Matków, przez przewóz na Wiśle do Zatora.</p>
	Polhorska	8	600	—	—	—	—	Żywiec, Sporysz, Swinna, Teleśnia, Krzyżowa, Kozbielów.
Żywiec	Pietrasińska	—	2200	—	—	—	—	Szare.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<p>Droga ta w całej przestrzeni wybudowana i do charakteru drogi powiatowej przyprowadzona, kosztować będzie mniej więcej 30.000 zł. w. a. Dla dosyć ożywionego ruchu komunikacyjnego na tej drodze, zwraca się na naprawę tejsze większą uwagę za pomocą zwykłych prestacyi drogowych gminnych. i tem się niejako fundament do jej przyszłego znaczenia zakłada. Wydział powiatowy zarządza jednocześnie zrobienie dokładnego planu i kosztorysu tej drogi, i zamierza wys. Wydział krajowy o subwencyę dla tejsze upraszać.</p> <p><i>Uwaga.</i> Fundusz drogowy powiatowy w tu-tejszym powiecie jest od innych funduszów osobno, — dla wszystkich dróg innych razem administrowany, rachunek jedną księgą kasową objęty, której pozostałość z początkiem r. 1873 wynosiła 686 zł. 32 1/3 ct., z końcem zaś r. 1873 pozostała kwota 910 zł. 20 1/2 ct. w. a.</p>								
<p><i>Wydatki.</i></p> <p>1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych tj. płace i wynagrodzenie (diety) urzędników i służby. Inspektorowie drogowi bezpłatni.</p> <p>2. jeden dozorca drogowy . . . po 120 zł. — ct.</p> <p>3 dozorców drogowych . . . „ 100 „ 80 „</p> <p>3. Koszta utrzymania</p> <p>Suma wydatków</p>	422	40			422	40		
	5087	62			5087	62		
	5510	2			5510	2		
<p><i>Pokrycie.</i></p> <p>4. Z myt</p> <p>5. Z funduszu powiatowego</p> <p>Suma pokrycia</p>	4354	—						
	1156	2			5510	2		
<p>Koszta zarządu i nadzoru:</p> <p>1 dozorca drogowy</p> <p>Koszta utrzymania</p> <p>Suma wydatków</p>	100	40			101	80		
	1	40						
<p><i>Pokrycie.</i></p> <p>Z funduszu powiatowego</p>								

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874		
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1 dozorca drogowy 120 zł. — ct.									
2 dozorców drog. po 100 ⁴⁰ 200 „ 80 „	320	80							
Koszta utrzymania oprócz zapłaconych za rok 1872 zaległości 2318 zł. 16 ct. w. a.	2590	15							
Suma wydatków	—	—	—	—	2910	95			
<i>Pokrycie.</i>									
Z myt	3046	—							
Z innych źródeł: zwrot wydanej na budowę mostu w Międzybrodziu w r. 1871 kwoty	932	34							
Suma pokrycia					3978	34			
1. Wynagrodzenia za zawiadostwa drogą powiat.	96	—							
2. Płaca 3 droźników po 12 zł.	360	—							
3. Dostawa 520 przyz. szutru	1226	98 ^{1/2}							
4. Czyszczenie rowów	5	50							
5. Rozsypanie przyz.	82	79 ^{1/2}							
6. Naprawa i budowa mostków	282	72							
7. Sporządzenie nowych słupów milowych i ćwierćm.	53	—							
8. Koszta komisyjne	93	25							
9. Budowle spowodowane powodzią	783	53							
10. Nieprzewidziane wydatki	216	47							
Suma wydatków					3200	25			
<i>Pokrycie.</i>									
1. Pozostałość z roku 1872	64	35 ^{1/2}							
2. Czynsz dzierżawny z myta w Czar. Dumajcu	1300	—							
3. Zasiłek otrzymany od wys. Wydziału krajowego	1000	—							
4. Dodatki do podatków bezpośrednich	1032	8 ^{1/2}							
Suma pokrycia					3396	44			

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
M i e i e c	Mielecko-Radomska	—	2226	—	1047	1	518	Mielec, Wola Mielecka Piątkowice, Wadowice górne, Giełda, Zgórsko, Partyn, Radomyśl, Wólka Dublecka: Budowę drogi prowadzi się w trzech miejscach i dotąd ukończona jest od Wisłoki przez Wolę Mielecką do granicy Piątkowca następnie od Giełdy przez Zgórsko do Partynia i przez miasto Radomyśl.
	Sawlińsko-Laskowska (część dawnej Bocheńsko-Sawlińskiej) wykończona w r. 1822	1	724	—	—	—	—	Laskowa, Mlynne, Lasosina górna, i Sawliny.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Koszta zarządu i nadzoru: a mianowicie pensya i remuneracya inżyniera 920 zł. 28 $\frac{1}{2}$ ct., pensya dozorców 210 zł. w. a. — razem	1130	28 $\frac{1}{2}$						
2. Koszta konserwacyi ukończonej przed r. 1873 drogi	414	—						
3. Koszta prowadzonej w r. 1873 budowy	5515	82						
4. Inne wydatki: komisya dla oznaczenia miejsca na zapórę mytniczą	1042							
Suma wydatków					7070	52 $\frac{1}{2}$		
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myt								
6. Z osobnego dodatku do podatk. na cele drogowe								
7. Z dodatku do podatków na ogólne potrzeby powiatu uchwalonego	3723	41 $\frac{1}{2}$						
8. Z subwencyi wys. Wydziału krajowego	2000	—						
9. Z pożyczki	3000	—						
10. Z innych źródeł: a mianowicie z procentu od ulokowanego na pewien czas funduszu drogowego 147 zł. 11 ct. od gminy Radomyśl kwota konkurencyjna 200 zł. razem	347	11						
Suma pokrycia					9070	52 $\frac{1}{2}$		
Pozostało z końcem r. 1873	—	—					2000	—
Materyału drewnianego na mosty w wartości przeszło 300 zł. otrzymał Wydział powiatowy bezpłatnie.								
1. Koszta zarządu i nadzoru: a) płaca konduktora 300 zł. — ct. b) zasługa 6ciu drożników 767 " 50 " c) dyety 16 " 32 "	1083	82						
2. Koszta utrzymania i rekonstrukcyje: a) drogi Sawlińsko-Laskowskiej 885 zł. 52 $\frac{1}{2}$ ct. b) " Kamieniecko-Stopnickiej 1094 " 32 $\frac{1}{2}$ " c) " Dobrsko-Skrzydlniańskiej 970 " 92 "	2950	77						
3. Koszta nowej budowy: drogi Kamieniecko-Stopnickiej	1982	—						
4. Inne wydatki	63	79						
Suma wydatków	—	—	—	—	6080	38		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń nie zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
L i m i n ó w	Kamienicko-Stopnicka, budująca się od r. 1853	2	2400	—	283	—	817	Kamienica, Zalesie, Stopnice, i Zamieście. Długość całej linii drogi Kamieniecko-Stopnickiej wynosi 2 mile 3500 sążni, a na niej 80 obiektów, nie licząc tych, które na linii dotąd niezbudowanej mają być postawione, pomiędzy którymi projektowane są trzy wielkie kanały.
	Dobrsko-Skrzydlniańska, uznana za powiatową w r. 1869	1	—	—	—	—	2025	Dobra, Porąbka, i Skrzydlna. Długość całej linii tej drogi wynosi 1. milę 2025 sążni a na niej 40 obiektów.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<i>Pokrycie.</i>								
1. Z myt:								
A) Na drodze Sawlińsko-Laskowskiej.								
a) część z myta w Rzegocinie w powiecie Bocheńskim położonego, przypadająca na powiat tutejszy w kwocie . . . 1003 zł. 98 ct.								
b) dodatek od posiadłości dworskiej w Lasocinie górnej na mocy ustawy kraj. z dn. 12. sierpnia 1866 i 1870 . . . 40 „ — „								
B. Na dr. Kamieniecko-Stopnickiej 283 „ 77 „	1327	75						
2. Z ogólnych funduszków powiatu czyli z dodatków do podatków na ogólne potrzeby . . .	2770	63						
Na ogólne potrzeby powiatu uchwalono budżetem 12 proc. dodatku do podatków, Gdy suma podatków w r. 1874 opłacanych wyniosła 44970 zł. 45 ct., przeto 12 proc. uczyniły kwotę 5396 zł. 45 $\frac{1}{10}$ ct.; wydana więc na drogi kwota 2770 zł. 63 ct. równa się $6\frac{1}{3}\%$ dodatków do podatków.								
3. Z subwencji w. Wydziału krajowego:								
Reskryptem z dnia 9. maja 1874 l. 5550 udzielił w. Wydział krajowy zasiłek w sumie 2500 zł., zaś w r. 1873 pozostało reszty z takiejże subwencji 754 zł. 17 $\frac{1}{2}$ ct.								
razem 3254 „ 17 $\frac{1}{2}$ „								
z tej sumy użyto w r. 1874 na dalszą budowę drogi Kamieniecko-Stopnickiej	1982	—						
pozostałą zaś resztę w kwocie 1272 zł. 17 $\frac{1}{2}$ ct. przeniesiono na r. 1875 na ten sam cel.								
Suma pokrycia	—	—	—	—	6080	38	—	—

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
B o c h n i a	Bocheńsko - Sandecka (Sowlińska)	3	1200	—	—	—	—	Miasto Bochnia, Czerwieniec, (zastawa mytnicza) wieś Dołuszyce, Kopaliny, miasto Wiśnicz, wieś Leksandrowa, Potom duży, Muchówka, (stacya pocztowa na gościńcu rządowym z Gdowa do Zakluczyna) wieś Łakta górnia, Rzegocina (stacya pocztowa i mytnicza zastawa), wieś Rozdziele górne, do granicy powiatu Limanowskiego.
	Bocheńsko - Ujska	2	2170	—	—	—	—	Miasto Bochnia, Karolina (mytnicza zastawa), wieś Krzczów, Słomka, Gawłów stary i nowy, Majkowice stare i nowe, Bogucice, Beszów, Cerekiew, Cząstawice i miasteczko Ujście solne (nad Wisłą).
	Bocheńsko-Łapanowska	—	—	—	2000	2	—	Budowa tej drogi rozpoczęła się z miesiącem majem 1874 i takowa przechodzi przez następujące miejscowości: wieś Dołuszyce, Kopaliny, Pogwizdów, Zawada, Nieprzęśnia, Sobolów, Kamyk Kobylec i miasteczko Łapanów.
	Lipnicka	—	—	—	—	—	—	

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Dla drogi pow. Bocheńsko-Sandeckiej.								
1. Koszta zarządu i nadzoru drogi tj. płaca i wynagrodzenie urzędników								
Inżynier dróg powiatowych	1000	—						
Droźników 4	480	—						
2. Koszta utrzymania drogi	4379	20						
3. Zwrot należności z rogatki Rzegocińskiej Wydziału pow. w Limanowej	1003	92						
Suma wydatków	6863	12			6863	12		
<i>Pokrycie.</i>								
4. Z pozostałości z roku ubiegłego	275	84						
Myto na Czerwieńcu (pod Bochnią)	5176	—						
„ w Rzegocinie	1936	—						
Suma pokrycia	7387	84						
Dla drogi pow. Bocheńsko-Ujskiej.								
1. Koszta zarządu i nadzoru drogi, tj. płaca dla konduktora i 3ch droźników po 120 złr.	760	—						
2. Koszta utrzymania i dokończenie budowy drogi	6681	80						
Suma wydatków	—	—			7441	80		
<i>Pokrycie.</i>								
1. Z osobnego dodatku na budowę drogi powiat. Bocheńsko-Ujskiej (stopa procentowa 4½ %	4360	—						
2. Z myta na Karolinie	505	—						
3. Tytułem pożyczki z funduszu powiatowego	2576	80						
Suma pokrycia	—	—			7441	80		
Dla drogi pow. Bocheńsko-Lapanowskiej.								
<i>I. Wydatki.</i>								
1. Koszta budowy drogi	7041	95						
2. Dozór i narzędzia przy budowie drogi	458	58						
3. Koszta projektowania budowy drogi	347	98						
Suma wydatków	7848	51						
<i>II. Pokrycie.</i>								
4. pożyczki zaciągniętej z funduszu krajowego	19000	—						
Suma pokrycia	—	—			19000	—		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
N o w y S ą c z	Piwniczniańska	2	1500	—	—	—	—	Stary Sącz Rytko - piwniczna Mniszek.
	Nowy Sącz Tylicz-Muszynka	5	3500	—	—	—	—	Nowy Sącz, Łabowa, Tylicz Muszynka wieś.
	Huta-Żegestów	4	2525	—	—	—	—	Krynica- Muszynka, do granicy Leluchowa.
	Stopnica-Zabrzeż	—	1775	—	—	—	—	Zabrzeż.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<i>I. Wydatki.</i>								
Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych.								
1. Płaca urzędników i służby:								
a) płaca inżyniera powiatowego	500	—						
b) temuż dodatki na objazdy	270	—						
c) konduktorowi drogi Piwniczniańskiej	199	99						
d) „ Nowy-Sącz-Tylicz- Muszynka	400	—						
e) „ Huta - Żegestów	300	—						
f) „ Stopnica - Zabrzeż	20	—						
g) razem droźnikom na drodze <i>ad e)</i>	423	—						
h) siedmiu na drodze <i>ad d)</i>	681	—						
i) trzem na drodze <i>ad e)</i>	432	—						
k) jednemu na drodze <i>ad f)</i>	20	—						
l) czynsz dworowi Nawojowy za myto mostowe	1110	68				4356	67	
2) Koszta utrzymania:								
a) konserwacja drogi Piwniczniańskiej	2690	1						
b) „ „ Huta - Żegestów	2443	1						
c) „ „ Nowy-Sącz - Tylicz - Mu- szynka	4255	8						
d) „ „ Stopnica - Zabrzeż	—	—				9388	10	
3. Inne wydatki	576	40 ¹ / ₂				576	40 ¹ / ₂	
Suma wydatków	—	—	—	—	—	14321	17 ¹ / ₂	—
<i>II. Pokrycie.</i>								
4. Dochód z myt:								
na drodze Piwniczniańskiej	1124	52						
„ „ Nowy-Sącz Krzyżówka krajowa w Muszynie	4424	21						
„ „ Huta-Muszyna-Żegestów w Muszynie	255	56				6555	63	
5. Z dodatków do podatków ze stopą 3%	3208	83				3208	83	
6. Z subwencji Wydziału krajowego	4000	—				4000	—	
7. Zwrot pożyczki funduszowi na cele rady po- wiatowej w r. 1874 udzielonych	885	21 ¹ / ₂				885	21 ¹ / ₂	
8. Z innych źródeł:								
a) zwroty różnych zaliczek	120	32						
b) nadzwyczajny przychód	197	66				317	98	
9. Z zapasów kasowych w r. 1873 powstało	517	98				557	98	
Suma pokrycia	—	—	—	—	—	15485	63 ¹ / ₂	—
<i>Bilans.</i>								
I. Wydatki	—	—	—	—	—	14321	17 ¹ / ₂	—
II. Pokrycie	—	—	—	—	—	15485	63 ¹ / ₂	—
Pozostałość z końcem grudnia 1874r.	—	—	—	—	—	1164	46	—
Uwaga. Obie te drogi Uchwałą Rady po- wiatowej z dnia 3. listopada r. 1874 uznano za powiatowe.								

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
Tarnów	Żabno - Sieradzka Janińska	—	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	Żabno-Dąbrowa. łączy drogę powiatową Tuchowsko - Jodłowską, tudzież jako droga dojazdowa do kolei Tarnowsko - Leluchowskiej i jako droga pocztowa pomiędzy Ołpinami a Ryglicami.
	Tarnowsko - Czyżowska (z Tarnowa ku granicy Król. polskiego, Komory, Ujście jezuickie)	2	2600	—	—	—	—	Tarnów, Klikowa, Łęg od Partyni, Jurków, Rudno, Niedomice, Żabno miasteczko, Konary, Nieciecza, Czyżów powiat Dąbrowa.
	Tarnowsko-Tuchowsko-Gromnicka (schodząca się w Gromniku z drogą wojskowo-parallelną Gdowsko-Gorlicką)	3	2497	—	—	—	—	Tarnów. Tarnowiec, Nowodworze, Poręba, Łękawka, Piotrkowice, Zabłędza, Karwodrza, Tuchów miasteczko, Dąbrówka, Siedliska, Chojnik, i Gromnik.
	Tuchowsko-Jodłowska (prowadząca z Tuchowa w strony powiatów Jasielskiego i Brzostekiego i Pilźnieńskiego)	2	—	—	—	—	—	Tuchów miasto, Kielanowice, Bistoczowa, Uniszowa, Ryglice miasteczko, Joniny, Kowalowy, Jodłowa powiat Pilzno.
Pilzno	Pilzno Czarna Radomyśl	1	465	—	1852	1	2922	Pilźnionek, Chotowa, Czarna, Borowa, Jażwiny, Przeretybor, Dąbie, Radomyśl. <i>Uwaga.</i> W bieżącym r. 1874 buduje się i zupełnie wykończoną zostanie przestrzeń 432 sążni, a w dalszej przestrzeni przeszło 600 sążni uskutecznione będą w tymże roku roboty ziemne.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych płace i wynagrodzenia konduktora i 9 dro- żników	2142	—			2142	—		
2. Koszta utrzymania wszystkich trzech dróg ryczałtowo rachowane	24636	98			24636	98		
3. Koszta nowej budowy	600	—			600	—		
4. Inne wydatki								
Suma wydatków	27378	98			27378	98		
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myt:								
a) na drodze pierwszej Klikowa	3175	50						
b) „ „ drugiej Tarnowiec, Tuchów, Sie- dliska	6913	12						
c) na drodze trzeciej (Ryglice)	475	—			10563	62		
6. Z osobnego dodatku do podatku na cele dro- gowe								
7. Z ogólnych funduszy powiatu	8315	36			8315	36		
8. Z subwencji wysokiego Wydziału krajowego .								
9. Z pożyczek	2000	—	6500	—	8500	—		
10. Z innych źródeł								
Suma pokrycia	20878	98	6500		27378	98		
<i>Uwaga.</i> Subwencya 1000 zł. z funduszu kra- jowego pod dniem 23. kwietnia 1873 r. l. 20892 udzielona nie należy do rachunku niniejszego, udzieloną bowiem była na drogę gminną Jasińsko-Swoszawską.								
1. Koszta zarządu i nadzoru drogi powiatowej płace i wynagrodzenia urzędników i służby t. j. 2 drożników po 12 zł. miesięcznie czyli 288 zł. i diety 14 zł. 80 ct.	302	80			302	80		
2. Koszta utrzymania czyli konserwacya tej drogi powiatowej	80	57			80	57		
3. Koszta nowej budowy i wynagrodzenia za wy- właszczone grunta pod tę drogę powiatową zajęte	7229	26	2866	91	10096	17		
4. Inne wydatki mianowicie spłata długu 2000 zł. kasie oszczędności w Tarnowie z procen- tami i pierwszej raty na rachunek 3500 zł. z funduszu krajowego wypożyczonych	2581	37			2581	37		
Suma wydatków	10194	—	2866	91	13060	91		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
P i l z n o	Drogi komunikacyjnej od kopalni węgla w Grudny dolnej do Dębicy prowadzącej.			1	2740		2008	Grudna dolna, Głobikowa, Braciejowa, Gumniska, Wolica i Latoszyn.
	Ta sama droga komunikacyjna od kopalni węgla w Grudny dolnej do Brzostka prowadząca.			1	193		2071	<i>Uwaga.</i> Drogi pod pozycjami 2 i 3 ogółem 3 mile i 3012 sążni mierzące są drogami gminnymi, lecz z powodu kopalni węgla i połączenia niemi miasteczek Brzostku i Dębicy, są najważniejszą komunikacją w naszym powiecie. — Wysoki Wydział krajowy udzielił w r. 1873 subwencją w sumie 1000 zł. dla tej drogi.
Ropczyce	Ropczyce Wielopolska Sędziszów Czudecka		2	2500				Sędziszów, Zwierzyce, Nockowa, Czudec. Droga ta ntrzymywana jest przeważnie jako droga komunikacyjna — połowa tej drogi leży w powiecie Rzeszowskim.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczone		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874									
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.								
<p><i>Uwaga.</i> Oprócz zaległości za nową budowę w pozycyi 3. w kwocie 2866 zł. 91 ct. z r. 1873 wykazanej, winien fundusz drogi powiatowej resztę pożyczki 3500 zł. z funduszu krajowego zaciągniętej, na którą w r. 1873 dopiero pierwsza rata z 1. listopada 1873 w kwocie 547 zł. 40 ct. w r. 1873 spłaconą została.</p> <p>Inżynier drogowy płacony był po koniec r. 1873 z ogólnych funduszków powiatowych. Teraz od 1. stycznia 1874 płaca inżyniera przeniesioną została na fundusz drogowy.</p> <p style="text-align: center;"><i>Pokrycie.</i></p> <p>Pozostałość kasowa z r. 1872 w gotowiźnie Zaległe po koniec r. 1872 dodatki powiatowe wynosiły</p>									425	30			425	30		
	980	45			980	45										
5. Z myt drogowych i mostowych																
6. Z 7 $\frac{1}{2}$ % dodatku powiatowego i dodatkowo na pokrycie pożyczki 1 $\frac{1}{2}$ % dodatku do podatków bezpośrednich czyli razem 8 $\frac{1}{2}$ % dodatku na cele drogi powiatowej uchwalonego na rok 1873	4259	93	892	7	5152	—										
7. Z ogólnych funduszków powiatu																
8. Z subwencji wys. Wydziału krajowego . . .	1000	—			1000	—										
9. Z pożyczki z funduszu krajowego w r. 1873 zaciągniętej	3500	—			3500	—										
10. Z innych źródeł, sprzedaż starej drogi i odszkodzenie	28	32			28	32										
Suma pokrycia	10194	—	892	7	11086	7										
<p>Z tej sumy nic w gotowiźnie na rok 1874 nie pozostało, lecz tylko zalegały na kontrybuentach z końcem r. 1873 dodatki powiatowe w kwocie 892 złr. 7 ct. jak to w pozycyi 6ej wykazano.</p>																

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	saż.	mil	saż.	mil	saż.	
R z e s z ó w	Bogusławsko-Strzyżowska	5						Rzeszów-Czudec-Strzyżów.
	Domaradzko-Strzyżowska	1 $\frac{1}{4}$						Strzyżów.
	Głogowska							Rzeszów, Głogów.
	Głogowsko-Widelska							Głogów.
	Rzeszów-Ujazdy							Rzeszów-Tenczyn Błazowa.

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
J a s i o	Warzycko-Lubelska	—	—	—	—	1	2483	Warzyce, punkt łączący tę drogę z drogą rządową do Jasła i Krosna prowadząca. Siekłówka, punkt łączący ją z drogą do Kołaczyc i Frysztaka; Twierdza punkt łączący ją z drogą do Rzeszowa.
	Frysztacko-Strzyżowska	1	2995	—	—	—	—	Krosno, Frysztak, Strzyżów, Czudec i Rzeszów.
K r o s n o	Żmigrod-Grabska	3	3000	—	—	—	—	Żmigrod, Kąty, Krępna, Żydowskie, Grab. <i>Uwaga.</i> Droga ta istnieje od kilkudziesięciu lat, była zbudowaną w sposób gościńców skarbowych kosztem konkurencyi i utrzymywana była od początku roku 1868 wyłącznie funduszami powiatu, — Cała przestrzeń znajduje się obecnie zupełnie w dobrym stanie, z tym jedynie wyjątkiem, że nad rzeką Wisłoką w Kątach i w Krępnej, tudzież nad potokiem „Ryjak“ w Żydowskim niema mostów, których postawienie przechodzi możność powiatu, i z którego powodu w czasach zimowych i letnich słotnych przy wezbraniu wody, komunikacja chwilowo bywa przerywana.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Konduktora roczna płaca	400	—						
Temuż na objazdy dróg	200	—						
2. Płaca 4ch drożników po 108 zł. rocznie . .	432	—						
3. Bud. i utrzym. drogi Warzycko-Lubelskiej .	5187	12						
4. " " " Frysztacko-Strzyżowskiej .	3322	59						
5. Remuneracye i nadzwyczajne wydatki . . .	364	37						
Suma wydatków	—	—			9906	8		
<i>Pokrycie.</i>								
Pozostałość z roku ubiegłego	810	21						
Z myta drogi Frysztacko-Strzyżowskiej . .	1000	—						
Z dodatków do podatków na cele drogowe } 10 proc. od podatku stałego 64000 w. a. }	5293	21						
Z subwencyi wys. Wydziału krajowego . .	1500	—						
Z pożyczek	1390	—						
Suma pokrycia					9993	42		
Pozostałość z końcem roku . . .							87	34
<i>Uwaga</i> (do pozycji 3. pokrycia). Wprawdzie podatek stały w powiecie tutejszym wynosi 70471 zł. 67½ ct., lecz w roku zeszł. na odpadki gruntowe odeszła kwota 6447 zł. 39 ct., z dodatku 10 proc. wpłynęła tylko kwota 5293 zł. 21 ct., dla tego, że reszta zalega nieściągnięta a zaległość tego rodzaju ma miejsce w każdym roku.								

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
K r o s n o	Frysztacko-Strzyżowska	--	3700	--	--	--	--	Fraszówka, Ustrobną, Bajdy. <i>Uwaga.</i> Zbudowana przez konkurencyje przed rokiem 1868 w sposób gościńców skarbowych, obecnie utrzymywana z funduszków powiatowych znajduje się obecnie w dobrym stanie.
	Komborsko-Żmigrodzka której długość ogółem wynosi	--	---	2	3000	1	3880	Kombornia, Korczyną, Krosno, Zręcin, Chorkówka, Kobylany, Sulistrowa, Nienaszów, Toki.

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
K r o s z n o								<p><i>Uwaga.</i> Z wykazanego obok pokrycia Wydział powiatowy spłacić musiał dług zaciągnięty w r. 1872 u Wgo Ignacego Łukasiewicza na budowę drogi Komborsko-Żmigrodzkiej, której koszt 6959 zł. wynosiły i tylko w $\frac{1}{3}$ części w roku 1872 spłacone być mogły. Z tego powodu koszt budowy tej drogi w r. 1873 łożone przez Wgo Łukasiewicza, dopiero w roku bieżącym spłacone będą, którym to celem wstawiono je w budżet funduszu drogowego na r. 1874. Z dodatków do podatków na r. 1873 przyzwoionych, zaległo z końcem roku w kasie podatkowej 2244 zł. 7 ct. w. a.</p>

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
po koniec jesieni cała droga wykończoną została. Ponieważ na całej przestrzeni równocześnie przez 3 lata robiona, przeto nie można w cyfrach dokładnie oznaczyć, ile w którym roku zbudowano.								
<i>Wydatki.</i>								
1. Koszta zarządu i nadzoru:								
a) płaca drogomistrza powiat. 500 zł. i na objazdy 100 zł.	600	—	—	—				
b) Jeden drożnik dla drogi Frysztańskiej, 3 dla drogi Żmigród-Grabskiej i 3 dla drogi od Krosna do Toków, z roczną płacą po 140 zł. w. a. razem	840	—	—	—	1440	—		
2. Koszta utrzymania drogi:								
a) Frysztańskiej	722	89						
b) Żmigród-Grabskiej	2587	68	—	—	3310	57		
3. Koszta nowej budowy na drodze od Krosna do Toków	—	—	4130	4	4130	4		
4. Inne wydatki, jakoto na sprawienie odznak dla drożników, naprawę narzędzi drogowych, dopłat za postawienie budki mytniczej, asekuracja budki	92	—	—	—	92	—		
Suma wydatków	4842	57	4130	4	8972	61		
<i>Pokrycie.</i>								
Pozostałość kasowa z r. 1872	393	39						
5. Z myta:								
a) w Twierdzy na drodze Frysztańskiej	565	80						
b) na drodze Żmigród-Grabskiej w Kątach i w Grabie razem wydzierżawionych	1025							
6. Osobny dodatek do podatków w wysokości 10 ^o	4845	53						
7. Zaległe dodatki do podatków z lat ubiegłych, opłacone w r. 1873	1455	88						
8. Subwencya wys. Wydziału krajowego	1000	—						
i fabryki nafty w Chorkówce	1000	—						
9. Pożyczka z funduszu krajowego	1031	—						
Suma pokrycia					11319	60		

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych Brzozowsko-Domaradzkiej wraz z odnogą Ja- sieniecką t. j. płace i wynagrodzenia (dyety) urzędników i służby:								
a) Ad. Charzewski, naddrogowy, pensyi 300 zł. (400	—						
tenże wynagrodzenie koszt. podróży 100 „)								
b) Michał Bąk, droźnik, zasługi rocznej . . .	120	—						
c) Jan Ciekomski „ „ „ . . .	120	—						
d) Mich. Lobar „ „ „ . . .	120	—						
2. Koszta utrzymania (konserwacyi) dróg powia- towych Brzozowsko-Domaradzkiej wraz z od- nogą Jasieniecką	2914	76						
3. Koszta nowej budowy powyższych dróg . . .	—	—						
4. Inne wydatki	—	—						
Suma wydatków					3674	76		
<i>Pokrycie.</i>								
Pozostałość kasowa z r. 1873 miała wynosić tylko kwotę 71 zł. 77 ct., jednakowoż w r. 1874 wpłynęła na rachunek tejże kwota . . .	478	28				478	28	
5. Z myt a) w Humniskach	1558	30				1538	30	
b) w Brzozowie	1120	20				1120	20	
6. Z osobnego dodatku do podatków na cele dro- gowe 3% od podatków bezpośrednich	1152	07 ¹ / ₂	402	98		1555	05 ¹ / ₂	
7. Z ogólnych funduszów powiatu, dodatków do podatków na ogólne potrzeby powiatu, z za- pasów kasowych z lat ubiegłych itp.								
8. Z subwencyi wys. Wydziału krajowego . . .								
9. Z pożyczek								
10. Z innych źródeł	56	83	—	—		56	83	
Suma pokrycia	4345	68 ¹ / ₂	409	98	4748	66 ¹ / ₂		
odtrącić od tego wydatki pod 1. wykazane . . .	3674	76						
pozostało z końcem roku . . .	670	92 ¹ / ₂						

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<i>ad 3.</i> Wydatki na drogi powiatowe w r. 1874 i ich pokrycie.								
1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych (Brzozowsko-Rymanowskiej) t. j. płace i wynagrodzenia urzędników i służby. Jakób Opa- liński zasługi roczne	90				90			
2. Koszta utrzymania drogi za powiatową uznanej (Brzozowsko - Rymanowskiej) lecz w r. 1874. z powodu braku funduszy tylko szarwarkiem gminnym utrzymywanej								
3. Koszta nowej budowy tej drogi								
4. Inne wydatki	7	01			7	01		
Suma wydatków					97	01		
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myt.	—							
6. Z osobnego dodatku do podatków na cele drogowe	—							
7. Z ogólnych funduszy powiatu	97	01						
8. Z subwencji wys. Wydziału krajowego	—							
9. Z pożyczek	—							
10. Z innych źródeł	—							
Suma pokrycia					97	01		
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myta mostowego na drodze powiatowej Rymanowsko - Brzozowskiej w Landzinie, za- prowadzonego od 1. sierpnia 1873 r. czynsz za 4 miesiące do końca listopada 1873	136	84	34	21	171	5		
6. Z osobnego dodatku do podatków na cele drogowe	—							
7. Z ogólnych funduszy powiatu mianowicie: a) Z oszczędności z lat poprzednich	2500				2500			
b) Z dodatku do podatków na ogólne potrzeby powiatu nałożonego na r. 1873. w wyso- kości 10 $\frac{1}{2}$	2131	8 $\frac{1}{2}$			2131	8 $\frac{1}{2}$		
8. Z subwencji wys. Wydziału krajowego udzie- lonej rozporządzeniem z d. 10 marca 1873. do l. 9635	1000				1000			
9. Z pożyczek	2239				2239			
10. Z innych źródeł	—							
Suma pokrycia					8041	13 $\frac{1}{2}$		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń nie zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
S a n o k								
Lisko	Baligrodzka	6	447			2	535	Hoszów, Białigród, Cisna.
	Lutowiska	2 $\frac{1}{4}$	900			$\frac{1}{4}$	—	Ustrzyki, Jasień, Hoszów, Czarna, Lutowiska.
Jarosław	Jarosławsko-Pruchnicka							
Bircza	Birecko-Dobromilska							<i>Uwaga.</i> Droga ta istnieje tylko de nomine jako powiatowa koszta na potrzebne naprawy oblicza Wydział powiatowy.

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
Drohobycz	Borysławska	1 $\frac{1}{4}$	88					Hubicze, Borysław. Borysław, Tustanowice.
	Stebnicko Truskawiecka	2 $\frac{1}{4}$	40					Drohobycz, Stebnik. Drohobycz, Truskawiec.
Rudki	Komarno Grodecka	1	70			1	690	

Uwaga. Mimo wykazanego niedoboru posiada fundusz tej drogi kapitał w książeczkach Kasy oszczędności i kasy pożyczkowej powiatowej w sumie 2198 zł. 52 ct. w. a.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Droga Boryslawska								
1. Płaca konduktora	100	02						
dwóch dróżników a 144 zł. (jeden w ciągu roku przyjęty)	288	—						
2. Koszta utrzymania	2078	30						
3. Inne wydatki (defolgo z myta i t. p.	28	31						
Suma wydatków					2572	63		
Pokrycie.								
Z końcem roku 1873 pozostałość kasowa	4342	21						
Z myta w Hubiczach	2627	46						
Suma pokrycia					6969	67		
Pozostało z końcem roku 1874					4457	24		
Droga Stebnieko-Truskawiecka.								
1. Płaca konduktora	100	02						
" dwóch dróżników a) 180 zł. b) 144 zł.	324	—						
2. Koszta utrzymania	1581	62						
3. Inne wydatki	41	25						
Suma wydatków					2046	89		
Pokrycie.								
4. Z myta na Soleckiej górze	2067	17						
5. Z końcem roku 1873 pozostało	1855	99						
6. Inny przychód	9	98						
Suma pokrycia					4933	14		
Pozostaje z końcem roku 1874	2886	25						
Droga								
1. Płaca konduktora	540	—						
2. Koszta utrzymania	5042	65						
3. Inne wydatki	10009	—						
Suma wydatków					15591	65		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń <i>nie</i> zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
R u d k i								
K o s ó w	Kossów Żabie Rabiniec	5		1500		6	1500	Kossów, Manastersko, Moskałówka, Horod, Sokołówka. Jaworów, Krzyworównia, Żabie, Bystrzec, Żelenc, Jawornik, Rabiniec (granica węgierska). Trzy ostatnie miejscowości są przysiółkami Żabiego, Bystrzec jest przysiółkiem Krzyworówni.
	Kuty Hryniawa Rabiniec	9				3		Kuty, Tudziów, Rożen wielki, Rostolec, Białobereзка, Chorocowa, Berwinkowa, Stebna, Dolhopol, Uściryki, Polanki, Fereskul, Jabłonica, Hryniowa.

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<i>Pokrycie.</i>								
4. Z myt								
5. Z osobnego dodatku do podatków na cele drogowe			21	0				
6. Z ogólnych funduszków powiatu			21	0				
7. Z subwencji wys. Wydziału krajowego	666	66						
8. Z pożyczek	10489	20						
9. Z innych źródeł								
<i>Uwaga.</i> Pożyczkę w wys. Wydziale krajowym zaciągniętą w kwocie 10.000 zł. spłaca rada powiatowa ratami począwszy od roku 1873.								
1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych tj. płaca konduktora rocznie 400 zł. pauszale 120 zł. trzech droźników, z roczną płacą po 120 zł. razem	880	—						
2. Koszta utrzymania drogi Kossowsko-Żabiowskiej	1433	35						
3. „ „ „ „ Hucko-Hryniawskiej	1278	66						
4. Koszta nowej budowy drogi Kossowsko-Żabio- wskiej między Jaworowem a Jasienowem 3/4 mili	984	46 1/2						
4. Inne wydatki	6	81						
Suma wydatków	4602	18 1/2			4602	18 1/2		
<i>Pokrycie.</i>								
6. Z myt								
7. z osobnego dodatku do podatków na cele dro- gowe (zaległy datek konkurencyjny)			186	27	186	27		
8. z ogólnych funduszków powiatu.					4190			
9. z subwencji Wydziału krajowego.								
10. z pożyczek								
11. z innych źródeł (zwrot zaliczek i datek do saliny).					256	38		
Suma pokrycia					4633	65		
<i>Uwaga.</i> Do l. 1600 sążni zbudowanych w r. 1873. i 1500 sążni niedobudowanych nie jest przedłużeniem drogi, tylko zmianą kierunku pomiędzy miejscowością Jaworów i Jasienów górny, dokonaną z powodu bardzo przykrej i błotnistej góry na starej drodze, a braku w bliskości twardego materiału (kamienia).								

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń nie zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
Tarnopol	Tarnopolsko-Brodzka							
	Grzymałowska							
Skałat	Smykowiecko-Grzymałowska	2	3500	—	—	—	2500	<p>Panasówka, Kołodziejówka, Skałat, Zarubińce, Grzymałów.</p> <p>Z Grzymałowa do granicy powiatu Trembowelskiego nie dotyka żadnej miejscowości.</p> <p>Idzie po przy Nowosiółkę Skałacką przez Mołczanówkę do drogi kraj. Podwołoczysko-Brzeżańskiej.</p> <p><i>Uwaga.</i> Drogi pod 2 i 3 wykazane, uznała Rada powiat. uchwałą z d. 4. czerwca 1868 za drogi powiat. lecz budowa tychże dla braku funduszków odłożoną została na czas nie określony.</p>
	Grzymałowsko-Trembowelska	—	—	—	—	1	—	
	Skałacko-Mołczanowiecka	—	—	—	—	1	3000	
Wadowice	Wadowicko - Suska	2	3300	—	—	—	—	

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1. Koszta zarządu i nadzoru drogi tj. płaca nad- drogowego rocznie 250 zł. i trzech drogowych rocznie po 120 zł. razem	610	—						
2. Koszta utrzymania	1997	50						
3. Koszta rocznej budowy	—	—						
4. Inne wydatki pokrycia niedoboru z r. 1872 .	1115	69 1/2						
Suma wydatków					3723	19 1/2		
<i>Pokrycie.</i>								
5. Dochód z myta na stacyi Krzywe-Panasówka	1725	—						
6. Z osobnego dodatku do podatków na cele dro- gowe	—	—						
7. Z ogólnych funduszów powiatu tj. z dodatków do podatków na ogólne potrzeby powiatu .	1000	—						
8. Z subwencji wys. Wydziału krajowego . . .	—	—						
9. Z pożyczek	—	—						
10. Z innych źródeł	—	—						
Suma pokrycia					3725	—		
1. Płaca trzem drożnikom, każdemu z nich ro- cznie po 100 zł. 80 ct. w. a. wynosi	302	40						
2. Wydatki na roboty konserwacyjne i koszta budowli	1965	29						
3. Różne inne wydatki tj. remuneracya urzędni- kom c. k. Urzędu podatkowego prowadzącym rachunek z funduszu tej drogi i zasiłek 3. drożnikom z powodu drożyzny	120	—						
Suma wydatków					2387	69		

Powiat	Nazwa drogi	W obrębie powiatu wynosi						Ważniejsze miejscowości leżące przy drodze
		przestrzeń zbudowana przed r. 1873		przestrzeń zbudowana z końcem r. 1873		przestrzeń nie zbudowana z końcem r. 1873		
		mil	sąż.	mil	sąż.	mil	sąż.	
Wadowice								
Turka	Lutowisko-Ustrzycka					1700	Zbudowana część drogi dochodzi z Czarnej do Ustrzyk (powiat Lisko).	
Tlumacz	Jezierzańsko-Zabłotowska		932				Jezierzany, Chocimierz, do granicy Obertyna.	
	Tlumacko-Ottyniecka		96			450	Tlumacz, Kolińce, Hryniowce, Tarnawica, Zakrzewce, Grabiec, Ottynia.	
Brzeńsko	Zakliczyńsko-Bogumiłowicka Jurkowsko-Będzieszyńska Szezurowska-Strzelce małe							

Wydatki na drogi powiatowe w r. 1873 i ich pokrycie	Uiszczono		Zaległe		Razem		Pozostałość na r. 1874	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
<i>Pokrycie.</i>								
4. Pozostałość kasowa z końcem roku 1872	363	66						
5. Czynniz dzierzawny z dwóch myt w Goryczkowie i w Skawcach razem w roku 1873	3224	7						
6. Z osobnego dodatku do podatków na cele drogowe								
7. Z ogólnych funduszów powiatu (z dodatków do podatków na ogólne potrzeby powiatu z zapasów kasowych z lat ubiegłych i t. p.)								
8. Z subwencyi wysokiego Wydziału krajowego								
9. Z pożyczek								
10. Z innych źródeł								
Suma pokrycia					3587	73		
przezo fundusz drogi Wadowicko-Suskiej z końcem roku 1873 stanowi					1200	4		
1. Koszta zarządu i nadzoru dróg powiatowych Konduktor dróg gminno - komunikacyjnych i powiatowych z płacą roczną	400							
2. Koszta utrzymania dróg powiatowych								
3. Koszta nowej budowy. Założenie dren na drodze Tłumacko - Ottynieckiej w przestrzeni 450 sążni wynosiły	460							
4. Inne wydatki								
Suma wydatków					860			
<i>Pokrycie.</i>								
5. Z myt								
6. Z osobnego dodatku do podatku								
7. Z ogólnych funduszów powiatu								
8. Z subwencyi wys. Wydziału krajowego	460							
9. Z pożyczek								
10. Z innych źródeł								
Suma pokrycia					460			

Alegat 17.
z 5 subalegatami.

Na posiedzeniu z dnia 13. października r. b. polecił wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby przy oznaczeniu porządku, w którym budowa dróg nowych ma być przedsiębrana, kierował się nie tylko względami na potrzeby komunikacyjne okolic, lecz baczył zarazem na gotowość okolicznych mieszkańców do ułatwienia ze swej strony dokonać się mającej budowy i do zmniejszenia jej kosztów.

Celem uzyskania podstawy do wykonania powyższej uchwały postanowił Wydział krajowy zbadać, w jakim stosunku interesowane powiaty, gminy, właściciele obszarów dworskich, właściciele zakładów fabrycznych itp. zechcą przyczynić się dobrowolnymi datkami do kosztów budowy następujących dróg, uznanych za krajowe:

1. z Suchej do Zatora; 2. z Tarnowa do Szczucina; 3. ze Szklar do Przeworska; 4. z Rohatyna do Brzeżan; 5. z Krasnego do Buska; 6. ze Zborowa do Załoziec; 7. z Tarnopola do Zbaraża; 8. z Kopyczyniec do Smykowiec; 9. z Borszczowa do Jezierzan; 10. z Rzeszowa do Nadbrzezia.

Rozumie się samo przez się, że datki te nie wchodzi w zakres obowiązku określonego ustawą krajową z 12. lutego 1873. r. stanowiącą, iż powiaty, przez których terytoryum drogi krajowe przechodzą będą, opłacać mają wszelkie wynagrodzenia za grunta, czy to stałe pod drogę zajęte, czy też na cele budowy używane.

Niezależnie też od kosztów wywłaszczenia gruntów, oceni Wydział krajowy datki dobrowolne, które będąc miarą gotowości okolicznych mieszkańców do zmniejszenia znacznych kosztów przez fundusz krajowy ponieść się mających, ułatwią oznaczenie porządku, w którym budowa dróg nowych ma być przedsiębrana.

W interesie mieszkańców swego powiatu, którym na przyspieszeniu budowy zależeć musi, zechce Wydział powiatowy uwiadomić natychmiast o treści niniejszego reskryptu, wszystkie strony interesowane, a mianowicie: Radę powiatową, gminy, właściciele obszarów dworskich itp. zapytując: czy i jakimi datkami dobrowolnymi bądź w gotówce, bądź w materiale kamiennym lub drewnianym, chcą przyczynić się do kosztów budowy dróg

W załączeniu przesyłamy osobne wzory deklaracji dla powiatów, gmin i pojedynczych właścicieli z uwagą, iż deklaracje tych ostatnich zeznane być mają aktem notaryalnym z mocą egzekucyjną. Deklaracje wniesione zechce Wydział powiatowy przedstawić nam najdalej do końca listopada r. b., gdyż Wydział krajowy nie może wstrzymywać się dłużej z oznaczeniem tych niewielu dróg, których budowa już w roku przyszłym ma być rozpoczęta i wymaga bezzwłocznego zarządzenia czynności przygotowawczych.

We Lwowie 26. października 1874.

subal. a, do al. 17.

Deklaracya.

W myśl §. 24. ustawy o reprezentacyi powiatowej, uchwaliła Rada powiatowa
na posiedzeniu odbytem dnia . . . przyczynić się do kosztów budowy drogi krajowej . . .
datkiem dobrowolnym w sumie . . . (cyframi i literami) upoważniając swój Wydział do złożenia
niniejszej deklaracyi.

W skutek tego obowiązuje się powiat działając przez swoje reprezentacyę,
wypłacić funduszowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Ks. Krakowskiem a względnie
Wydziałowi krajowemu, jako władzy zarządzającej funduszem krajowym, niezależnie od kosztów wy-
właszczenia gruntów, które powiat obowiązany jest ponieść w myśl ustawy krajowej z d. 12. lutego 1873
(dz. u. kr. Nr. 86) sumę . . . (cyframi i literami) w miarę postępu budowy i najdalej do dnia,
w którym takowa w terytoryum powiatu ukończoną zostanie.

W tym celu obowiązuje się reprezentacya powiatowa, imieniem powiatu . . . wstawiać
co roku niezależnie od wydatku na wywłaszczenie gruntów, aż do zupełnego umorzenia powyższej sumy,
a względnie do ukończenia budowy drogi . . . w powiecie . . . w rubrykę wy-
datków budżetu powiatowego, potrzebną kwotę w granicach zakreślonych §. 23. ustawy o repres. pow.
i z zastosowaniem postanowień artykułu II. ustawy krajowej z dnia 7. czerwca 1874. (D. u. kr. Nr. 52).

Nakoniec poddaje się reprezentacya powiatowa imieniem powiatu w razie
sporu z niniejszego aktu wyniknąć mogącego, jurysdykcyi odpowiedniego Sądu we Lwowie.

W dowód czego podpisy prezesa (zastępcy prezesa) dwóch członków wydziału powiatowego,
przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej

Działo się w

Subal. b, do al. 17.

Deklaracya.

(a) w gotowiznie).

Na posiedzeniu odbytem dnia uchwaliła Rada gminna w
przyczynić się do kosztów budowy drogi krajowej . . . datkiem dobrowolnym w sumie . . .
(cyframi i literami) upoważniając naczelnika gminy . . . (imie i nazwisko) przysiężnego (aseso-
ra) . . . (imie i nazwisko) i dwóch radnych . . . (imiona i nazwiska) do złożenia niniejszej
deklaracyi.

W skutek tego obowiązuje się gmina działając przez swoje reprezentacyę wy-
płacić funduszowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,
a względnie Wydziałowi krajowemu, jako władzy zarządzającej funduszem krajowym, sumę . . .

(cyframi i literami) w miarę postępu budowy i najdalej do dnia, w którym takowa w terytoryum gminy ukończoną zostanie.

W tym celu obowiązuje się gmina wstawiać co roku aż do zupełnego umorzenia powyższej sumy, a względnie do ukończenia budowy drogi w powiecie , w rubrykę wydatków budżetu gminnego, potrzebną kwotę w granicach zakreślonych §. 80. ustawy gminnej i z zastosowaniem postanowień artykułu I. ustawy krajowej, z dnia 17. czerwca 1874 r. (dz. u. kr. Nr. 52).

Nakoniec poddaje się gmina w razie sporu z niniejszego aktu wyniknąć mogącego, jurysdykcji odpowiedniego sądu we Lwowie.

W dowód czego podpisy naczelnika (zastępcy naczelnika) gminy, — członka zwierzchności gminnej, dwóch radnych, przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej.

Działo się w go 187

Powyższą deklarację zatwierdza w zastępstwie Rady powiatowej Wydział powiatowy, w myśl §. §. 98 i 99. ust. gminnej.

Subal. c, do al. 17.

Deklaracya.

(b) w materyale).

Na posiedzeniu odbytem dnia uchwaliła Rada gminna w przyczynić się do kosztów budowy drogi krajowej datkiem dobrowolnym w materyale (wyrzicić w jakim) w wartości (cyframi i literami) upoważniając naczelnika gminy (imie i nazwisko) przysiężnego (asesora) (imie i nazwisko) i dwóch radnych (imiona i nazwiska) do złożenia niniejszej deklaracyi.

Wskutek tego obowiązuje się gmina działając przez swoją reprezentacyę, dostawić na drogę materyał (kamienny, drewniany) w wartości (cyframi i literami) przyjmując przytem następujące warunki:

1. Wartość materyału dostawić się mającego, ocenioną będzie na podstawie kosztorysu budowy drogi.

2. Jakość materyału, termin i miejsce dostawy, oznaczy inżynier kierujący budową drogi.

3. Gdyby się okazało, że materyał wskazany jest nieużyteczny, lub dostawionym być nie może, natenczas obowiązuje się gmina zapłacić Wydziałowi krajowemu sumę, równającą się wartości datku przyrzczonego w materyale, a to w miarę postępu budowy i najdalej do dnia, w którym takowa w terytoryum gminy ukończoną zostanie.

W takim zaś razie obowiązuje się gmina wstawiać co roku aż do zupełnego umorzenia sumy, wyobrażającej wartość datku w materyale, a względnie do ukończenia budowy drogi w powiecie w rubrykę wydatków budżetu gminnego, potrzebną kwotę w granicach zakreślonych §. 80. ust. gm. i z zastosowaniem postanowień artykułu I. ustawy krajowej z dnia 17. czerwca 1874 r. (dz. u. kr. Nr. 52).

Nakoniec poddaje się gmina wrazie sporu z niniejszego aktu wyniknąć mogącego, jurysdykcyi odpowiedniego sądu we Lwowie.

W dowód czego podpisy naczelnika (zastępcy naczelnika) gminy, członka zwierzchności gminnej, dwóch radnych, przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej.

Działo się w 187 .

Powyzszą deklaracyę zatwierdza w zastępstwie Rady powiatowej, Wydział powiatowy w myśl §§. 98 i 99 ustawy gminnej.

Subal. d. do al. 17.

Akt notaryalny.

Deklaracya.

(a) w gotówce).

Celem przyspieszenia budowy drogi krajowej obowiązuję się w imieniu swoim i moich spadkobierców, przyczynić się do kosztów pomienionej budowy datkiem dobrowolnym w sumie (cyframi i literami) w miarę postępu budowy i najdalej do dnia, w którym takowa w terytoryum gminy ukończoną zostanie.

Wrazie sporu z tego aktu wyniknąć mogącego, poddaję się jurysdykcyi odpowiedniego sądu we Lwowie.

Nakoniec przyznaję niniejszemu aktowi co do sum dłużnych, moc egzekucyi z §. 3. ustawy notaryalnej z dnia 25. lipca 1871 l. 75 Dz. p. p.

Subal. e. do al. 17.

Akt notaryalny.

Deklaracya.

(b) w materyale).

Celem przyspieszenia budowy drogi krajowej obowiązuję się w imieniu swoim i moich spadkobierców, przyczynić się do kosztów pomienionej budowy datkiem dobrowolnym w materyale (wyrzucić w jakim) w wartości (cyframi i literami) przyjmując następujące warunki.

1. Wartość materiału dostawić się mającego ocenioną będzie na podstawie kosztorysu budowy drogi.

2. Jakość materiału, termin i miejsce dostawy, oznaczy inżynier kierujący budową drogi.

3. Gdyby się okazało, że materiał wskazany jest nieużyteczny, lub dostawionym być nie może, natenczas obowiązuję się w imieniu swoim i moich spadkobierców zapłacić Wydziałowi krajowemu sumę, równającą się wartości datku przyrzeczonego w materiale, a to w miarę postępu budowy i najdalej do dnia, w którym takowa w terytoryum gminy ukończoną zostanie.

Wrazie sporu z tego aktu wyniknąć mogącego, poddaję się jurysdykcji odpowiedniego sądu we Lwowie.

Nakoniec przyznaję niniejszemu aktowi co do sum dłużnych moc egzekucyi z §. 3. ustawy notaryalnej z dnia 25. lipca 1871. l. 75. dz. p. p.

Odpis

rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 16. stycznia 1875. L. 24808
wystósowanego do Wydziałów powiatowych w Dąbrowie i Tarnowie.

Datki dobrowolne ofiarowane dotychczas przez strony interesowane w powiatach Dąbrowskim i Tarnowskim, na rzecz budowy drogi z Tarnowa przez Dąbrowę do Szczucina a wynoszące razem, po zredukowaniu datków w materyale na pieniądze kwotę 16315 złr. w. a., upoważniają Wydział krajowy do nadziei, iż na wiosnę bieżącego roku będzie mógł przystąpić do rozpoczęcia budowy rzeczzonej drogi.

Przed oznaczeniem składu komitetu, któremu bezpośredni zarząd budowy poruczony będzie, postanowił Wydział krajowy zwołać na dzień 29. stycznia r. b. o godzinie 10ej zrana konferencyę do Tarnowa celem zbadania tych wszystkich okoliczności i szczegółów, których znajomość przydatną być może do wprowadzenia jak najskuteczniejszej administracyi i wykonania budowy z jak największą oszczędnością.

W konferencyi tej, w biurze Wydziału powiatowego odbyć się mającej, weźmie ze strony Wydziału krajowego udział referent spraw komunikacyjnych Władysław hr. Badeni, któremu towarzyszyć będzie inżynier oddziału technicznego, ze strony zaś Wydziałów powiatowych po dwóch do trzech delegatów. Przedmiotem konferencyi będą następujące kwestye:

1. Trasa drogi pod względem kierunku, spadków, szerokości, grubości i rodzaju pokładu kamiennego, przyczem w szczególności wypadnie zastanowić się nad warunkiem gminy miasta Dąbrowy, która datek swój w kwocie 1000 złr. czyni zawisłym od prowadzenia budowy w kierunku rynku miasta.

2. Jak wielkie są miejscowe siły robocze, którychby do budowy drogi użyć można bez potrzeby ściągania robotników z okolic sąsiednich. Od dat w tym względzie zbadać się mających zależeć będzie oznaczenie wysokości sumy na budowę drogi w roku bieżącym.

3. Czy roboty około budowy drogi rozpoczęte być mają w jednym lub w więcej punktach i w których?

4. Oznaczenie cen robocizny pieszej i ciągłej, tudzież cen materyałów i dowozu tychże na pojedyncze kilometry.

5. Czy materyału drzewnego ściętego w porze właściwej dostanie na składach po cenie umiarkowanej, czy też z budową mostów wypadnie wstrzymać się do roku następnego.

6. Oznaczenie najstosowniejszych szutrowisk i kamieniołomów, odległość ich od pojedynczych kilometrów oraz warunki wydobywania i prawdopodobna obfitość.

7. Wskazanie w ogóle tych środków, z pomocą których można urzeczywistnić z największą możliwą korzyścią dla funduszu krajowego to zasadnicze postanowienie Wydziału krajowego, iż roboty ziemne zawsze, a o ile być może także dostawa kamienia, budowa mostów, itd. wykonane być mają w zarządzie własnym przy współudziale miejscowych obywateli z wykluczeniem ryczałtowych przedsiębiorstw i ugód.

Ponieważ tak w interesie kraju jak i w miejscowym interesie powiatów jest rzeczą bardzo pożądaną, ażeby powyższe, jak również i inne z budową drogi związane mające kwestye dokładnie były przedyskutowane, przeto zechce Wydział powiatowy na wyżej oznaczony termin wydelegować dwóch lub trzech ze stosunkami lokalnymi dobrze obznajomionych obywateli, którzyby o ile możności byli w stanie na wszystkie pytania ściśle i wyczerpujące dać odpowiedzi i którzyby w ogóle mogli udzielić trafnych rad i wskazówek co do sposobu jak najlepszego i najtańszego wykonania zamierzonej budowy.

W załączeniu przesyłamy szczegółowy wykaz datków dobrowolnych, ofiarowanych na rzecz budowy drogi Tarnowsko - Szczucińskiej z uwagą, iż równocześnie otwieramy w naszych księgach rachunkowych konta dla wymienionych w wykazie stron interesowanych, które w myśl złożonych deklaracyj mogą datki przyrzeczone spłacać częściowo w kasie krajowej, lub za pośrednictwem Wydziału powiatowego.

ad 1) Wyjątek stanowi tylko deklaracja JWgo Artura hr. Potockiego, który obowiązując się skutecznie wypłatę 3000 zhr. w czternaście dni po urzędowym zawiadomieniu, iż budowa drogi Tarnów-Szczucin albo Sucha-Zator rozpoczętą została.

Ponieważ jednak prawdopodobnie budowa obu pomienionych dróg w roku bieżącym rozpoczętą będzie, przeto postanowił Wydział krajowy na ten wypadek kwotę powyższą w ten sposób rozdzielić, iż połowa t. j. 1500 zhr. przypadłaby na rzecz drogi Tarnowsko-Szczucińskiej, druga zaś połowa na rzecz drogi z Suchej do Zatora.

D. j. w.

W myśl uchwały wys. Sejmu z dnia 15. września 1868. r. postanowił Wydział krajowy otworzyć listy służbowe dla konduktorów i ich zastępców, według załączonego wzoru.

Rubryki 1. 2. i 3. wypełnić ma sam kwalifikowany i przedłożyć listę wraz z dowodami inżynierowi okręgowemu, który sprawdziwszy wypełnione rubryki, w razie zgodności tychże z przedstawionymi dowodami stwierdzi to podpisem swoim na tabeli i wypełni rubryki 4, 5, 6, 7, a w razie ubiegania się o posadę inną, także rubrykę 8, i przedstawi tabelę Wydziałowi powiatowemu, którego Prezes zechce w porozumieniu z inspektorem drogowym, wypełnić rubrykę 9 a), zapisując zgodną lub odmienną opinię.

Następnie należy listę z końcem grudnia r. b. przedłożyć Wydziałowi krajowemu.

Listy służbowe odnawiane będą z końcem każdego roku, przyczem rubryki 1, 2. i 3, wypełniane być mają przez zostającego w służbie tylko co do zmian zaszłych.

W załączeniu przesyłamy egzemplarzy wzoru listy służbowej z wezwaniem, ażeby Wydział powiatowy dał 1 egzemplarz konduktorowi i pouczył co do dalszego postępowania, zalecając przytem, ażeby pierwsze trzy rubryki natychmiast wypełnił i listę z dowodami inżynierowi przedłożył .

Przy tej sposobności polecamy Wydziałowi powiatowemu, ażeby począwszy od 1875 r. przedkładał regularnie Wydziałowi krajowemu wykazy drożników, stosownie do rozporządzenia z dnia 27. grudnia 1870. l. 10.494.

We Lwowie dnia 10. listopada 1874.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the various branches of industry and commerce. It is found that the country has made considerable progress in all these respects since the last report. The population has increased, and the various branches of industry and commerce have all shown a marked increase in activity. The progress has been particularly marked in the case of the cotton and sugar plantations, which have both shown a marked increase in production. The progress has also been marked in the case of the various branches of industry and commerce, which have all shown a marked increase in activity.

The second part of the report deals with the progress of the various branches of industry and commerce. It is found that the various branches of industry and commerce have all shown a marked increase in activity. The progress has been particularly marked in the case of the cotton and sugar plantations, which have both shown a marked increase in production. The progress has also been marked in the case of the various branches of industry and commerce, which have all shown a marked increase in activity.

The third part of the report deals with the progress of the various branches of industry and commerce. It is found that the various branches of industry and commerce have all shown a marked increase in activity. The progress has been particularly marked in the case of the cotton and sugar plantations, which have both shown a marked increase in production. The progress has also been marked in the case of the various branches of industry and commerce, which have all shown a marked increase in activity.

The fourth part of the report deals with the progress of the various branches of industry and commerce. It is found that the various branches of industry and commerce have all shown a marked increase in activity. The progress has been particularly marked in the case of the cotton and sugar plantations, which have both shown a marked increase in production. The progress has also been marked in the case of the various branches of industry and commerce, which have all shown a marked increase in activity.

THE SECRETARY OF THE COLONY

Rezultat

licytacji mytniczych w roku 1874.

Nr.	P o w i a t	Nazwisko stacyi	Cena wywołania	Wydzielawiono za kwotę
1.	Krakowski	Przeginia duchowna	870	877
2.		Babice	495	640
3.	Brzeski	Łososina dolna	900	1250
4.		Kurów	400	420
5.	N. Sącz	Łącko	4787	4841
6.		Łękcica		
7.		Stary Sącz		
8.	Bóbrka	Bóbrka (Spileczyzna)	624	550
		do przeniesienia	8076	8578

Nr.	P o w i a t	Nazwisko stacyi	Cena fis- kalna	Cena wy- dzierża- wienia
		Z przeniesienia	8076	8578
9.	Cieszanów	Bełzec	10300	22.340
10.		Plazów		
11.		Cieszanów		
12.		Oleszyce		
13.		Wulka Zapałowska		
14.	Jarosław	Jarosław	6154	
15.	Żółkiew	Żółkiew	3960	
16.		Mosty (drogowe)	647	
17.		Mosty (mostowe)	661	
18.	Rohatyn	Zalipie		2550
19.		Podkamień		
20.		Demianów		
21.	Gorlicki	Konieczna	1050 ₅₀	800 ₇₅
22.		Gładyszów	364	420
23.		Ropica ruska	3648	3850
24.		Siary		
		do przeniesienia	34860 ₅₀	38538 ₇₅

Nr.	P o w i a t	Nazwisko stacyi	Cena fis- kalna	Cena wy- dzierza- wienia
	Trembowla	Z przeniesienia	34860 ⁵⁰	38538 ⁷⁵
25.		Strusów	1175	} 2581 ⁷⁶
26.		Dobropole	1100	
	Borszczów			
27.		Uście Biskupie	1340	1368
28.		Białokiernica	935 ⁵⁰	1082
29.		Iwanków	401	471
30.		Iwanie	900	2354 ⁵⁰
	Mielec			
31.		Tuszów	1477	1613
32.		Annopól	431	656
	Tarnobrzeg			
33.		Miechocin	1112	1250 ⁵⁰
	33 Stacyi razem wynoszą:		46857	49915 ⁵¹
	Rezultat zatem licytacyjny na 33 stacyach z ceną fiskalną wyniósł wyżej nad tę cenę o kwotę roczną 3058 złr. 51 ct.			
	Oprócz powyższego wydzierżawiono nowe stacje mytnicze licytowane bez ceny wywołania jako to:			
34.	Krakowski	Branica		525
35.	Brzeski	Zakluczyn (Biesnik)		1401 ⁵⁰
36.		Iwkowa		300
37.	Oraz zaprowadzono własny zarząd na stacyi w Borszczowie gdzie spodziewanym jest dochód wyższy nad cenę fiskalną wynoszącą kwotę		540	

Wykaz

Wykaz

czynszów z myt na drogach krajowych za rok 1874 i 1875 na podstawie kontraktów dzierżawnych lub zatwierdzonych ofert licytacyjnych.

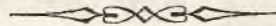

Table with multiple columns and rows, containing faint text and numbers, likely a list of items or data points.

Nazwa stacyj mytniczych		Czynsz	
		1874	
		Wykazany w sprawozdaniu z roku 1874	
		zł.	ct.
1	Mogiła, Bieńczyce, Przegorzały, Podzagórnica, Chełmek, Gródek, Zabełcze, Dębno, Klikuszowa (Obydowa), Nowy-Targ przy Białym-Dunajcu. Nowy-targ przy Czarnym Dunajcu, Dąbie, Brzeźnica, Olchowce, Tyrawa wołoska, Bircza, Grabownica, Dynów, Niewistka, Nozdrzec, Porzecze, Stawczany, Dawidów, Brzeżany, Kozowa, Horodyszcze, Halicz, Jamnica, Jezupol, Poberże, Biała karczma, Podwołoczyska, (Zadniestrzanka, Tłumacz, Miłowanie, Niezwiska, Puhary, Czortków, Dziuryn, Koszyłowce, Dawidkowce, Buczacz, Manasterzyska, Zaleszczyki, Kozaczówka, Babince, Kasperowce, Bedrykowce, Korolówka, Tłuste, Kopeczyńce, (Husiatyn), Krogulec i Szczawnica	82.117	32
2	Babice i Przeginia duchowna	1.365	—
3	Pomianowa i Gnojnik	2.248	62
4	Łososina dolna,	900	—
5	Kurów	400	—
6	Iwkowa	200	—
7	Rzyszki	2.007	—
8	Miechocin	1.112	30 ¹ / ₂
9	Tuszów i Annopol	1.758	01
10	Stary Sącz, Maszkowice i Łękica	4.788	—
11	Konieczna	1.050	50
12	Przemysł i Olszany	4.620	60
13	Cieszanów, Belzec, Płazów, Olszyce i Wulka zapałowska	10.800	—
14	Mostowe na Sanie pod Jarosławiem	6.154	—
15	Repechów	679	99
16	Szpileczyn	575	38
17	Podkamień, Demianów i Zalipie	2.994	79
18	Żółkiew, Turynka i Wielkie mosty (mostowe)	5.526	—
19	Wielkie mosty (drogowe)	620	—
20	Otynia i Odaje	3.500	—
21	Raszków i Serafińce	2.800	—
22	Bohntyn i Rozhadów	2.260	—
23	Smykowce	2.062	—
24	Zagrobela	5.171	—
25	Dobropol i Strusów	2.275	42
26	Białokiernica	935	50
27	Iwanków	401	—
28	Borszczów	540	—
29	Uście-Biskupie	1.340	—
30	Iwanie	—	—
31	Siary, Ropica ruska i Gładyszów	—	—
32	Branica	—	—
33	Zakluczyn (Bieśnik)	—	—
Razem		150.700	43 ¹ / ₂

UWAGA, W rachunku za rok 1874 pomieszczone być nie mogą wydatki korelatywne z dochodami mytniczymi, ani też dochody z zysków i strat, oraz z kar za przestępstwa drogowe, odnośne

dzierżawny zarok							U w a g a
1 8 7 4				1 8 7 5			
Z tego odpisano			Pozostaje z końcem roku 1874 czynsz w kwocie		Wedle zatwierdzonych ofert i kontraktów		
Na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego	k w o t ę						
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
LW. 20.968 1874	6.835	19½	75.282	12½	75.306	12½	
—	—	—	1.365	—	1.517	—	
—	—	—	2.248	62	2.248	62	
—	—	—	900	—	1.250	—	
—	—	—	400	—	420	—	
—	—	—	200	—	300	—	
—	—	—	2.007	—	2.007	—	
—	—	—	1.112	30½	1.250	50	
—	—	—	1.758	01	2.269	—	
—	—	—	4.788	—	4.841	—	
—	—	—	1.050	50	800	75	
—	—	—	4.620	60	4.620	60	
LW. 20.166 1874	1.297	45	9.002	55	9.050	—	
LW. 15.629 1874	3.777	85	2.376	15	7.260	—	
—	—	—	677	99	677	99	
—	—	—	575	38	550	—	
—	—	—	2.994	79	2.550	—	
—	—	—	5.526	—	5.242	—	
—	—	—	620	—	788	—	
—	—	—	3.500	—	3.500	—	
—	—	—	2.800	—	2.800	—	
—	—	—	2.260	—	2.260	—	
—	—	—	2.062	—	2.062	—	
—	—	—	5.171	—	5.171	—	
—	—	—	2.275	42	2.581	76	
—	—	—	935	50	1.082	—	
—	—	—	401	—	471	—	
—	—	—	540	—	540	—	
—	—	—	1.340	—	1.368	—	
—	—	—	—	—	2.354	50	
—	—	—	—	—	4.270	—	
—	—	—	—	—	525	—	
—	—	—	—	—	1.401	50	
—	11.910	49½	138.789	94	153.335	34½	

Ofiarowany czynsz na rok 1875, lecz kontrakt jeszcze nie nadesłany

1/2 r. 1875 bez Turynki, jako stacyi zniesionej.

W r. 1875 własny zarząd

bowiem księgi rachunkowe dopiero z końcem czerwca zamknięte zostaną.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 4. lutego 1875 do l. 590
wystosowanej do c. k. Namiestnictwa w miejscu.

Odezwą z dnia 7. marca 1872 r. l. 15971, a w następstwie uchwały sejmowej z dnia 28. września 1871 r. Wydział krajowy miał zaszczyt przedstawić świetnemu Prezydium c. k. Namiestnictwa, konieczną potrzebę uregulowania myt prywatnych, i poszczególnił zarazem wszystkie kategorie, na które myta te, rozdzielać dzisiaj wypada. Świetne c. k. Namiestnictwo, utrzymując, że §. 6. ustawy ustawy drogowej z r. 1866 wstecz obowiązywać nie może, pod dniem 19. lipca 1872 r. L. 28.075, objawiło w sprawie powyższej opinię: że tylko do zaprowadzenia nowych myt potrzebną jest ustawa krajowa, że zatem tam, gdzie prawo mytnicze nie jest do pewnego czasu ograniczone, takowe nienaruszalnie istnieć powinno wedle dawnych przywilejów, aż do zmiany dotychczasowego systemu mytniczego, że wreszcie myta bezprawnie istniejące, lub których termin trwania upłynął, należy usuwać w drodze administracyjnej. Biorąc na uwagę, że z prawem mytniczem, połączony jest zawsze obowiązek utrzymywania własnym kosztem i w dobrym stanie przedmiotu omyconego, że zatem potrzebną jest ścisła w tej mierze kontrola, Wydział krajowy postanowił przystąpić do ogólnej regulacji myt prywatnych, na zasadach, przez świetne c. k. Namiestnictwo wypowiedzianych, a zarazem przestrzegać, aby myta te w przyszłości, na prawnej istniały podstawie. Przy czynności jednak podobnej, uapotkano na liczne wątpliwości, autonomiczne bowiem władze krajowe nie otrzymały dotąd od władz rządowych, koniecznych i wyczerpujących wskazówek, o istniejących z czasów dawniejszych mytach prywatnych. Brak ten Wydział krajowy starał się wprawdzie wypełnić, wiadomości jednak zebrane za pośrednictwem Wydziałów powiatowych i c. k. starostw, okazują się zupełnie niedostateczne a częstokroć jedno i drugie ze sobą niezgodne. Wykazy dostarczone przez c. k. starostwa, zwrócone zostały świetnemu c. k. Namiestnictwu przy odezwie z dnia 28. lipca 1871 r, L. 6829, w wykazie zaś myt prywatnych ułożonym przez Wydział krajowy, z pominięciem myt późniejszymi ustawami krajowymi nadanych, odszczególnić należy następujące kategorie *a)* myta istniejące na podstawie dawnych koncesyi z terminem nieograniczonym; *b)* także same myta dla których koncesye, niewiadomo na jaki przeciąg czasu były wydane; *c)* myta, których koncesye są zupełnie nieznanne, lub takowych wcale nie było; *d)* nakoniec myta, do pobierania których termin koncesyami rządowymi określony, już upłynął, a dalsze prawo pozyskanem nie jest. Przesyłając świetnemu c. k. Namiestnictwu dla każdej kategorii

odpowiednio sporządzony wyciąg, Wydział krajowy w myśl poglądu świetnego c. k. Namiestnictwa, nie kwestyonuje dalszego wykonywania poboru opłat mytniczych w kategorii *a)* będących, o tyle o ile strony interesowane szanować będą obowiązujące przepisy mytnicze. Względem kategorii *b)* i *c)* jako wątpliwych, zmuszonym się widzi Wydział krajowy prosić świetne c. k. Namiestnictwo o objawienie zdania, czy i jak dalece zgodnie z zasadą długoletniej w tej gałęzi administracji rządowej, uważać można myta te za prawomocnie istniejące, w przeciwnym zaś razie, wykazując Wydziałowi krajowemu pozycje nieuprawnione, raczy świetne c. k. Namiestnictwo wydać stosowne zarządzenia, mające na celu poszanowanie prawa a w szczególności §. 6. ustawy drogowej. Nakoniec, ponieważ czas trwania koncesyi rządowych dla myt kategorią *d)* objętych minął od dawna, Wydział krajowy przeto, odnosi się do właściwych Wydziałów powiatowych z poleceniem, ażeby strony interesowane starały się niezwłocznie o dalsze uprawnienie do pobierania opłat mytniczych, w razie bowiem przeciwnym, myta te zniesione byćby musiały. Nadmieniam przytem Wydział krajowy, że co do myt pobieranych na rzecz funduszków powiatowych, gminnych, oraz na rzecz stron prywatnych, o ile koncesyi na takowe odnowione lub pozyskane są w drodze ustawodawczej, zaprowadzoną jest przez władze krajowe należyta kontrola i właściwy nadzór.

D. j. w.

O d p i s

odezwy e. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 2. stycznia 1875 l. 9213|pr.
wystosowanej do Wydziału krajowego we Lwowie do l. W. 311 1875.

Ustawa państwowa z dnia 7. maja 1874 (Dz. u. p. Nr. 50) o zewnętrznych stosunkach prawnych kościoła katolickiego zawiera w dziale VI postanowienia co do gmin parafialnych. Według §. 35 teje ustawy stanowi gminę parafialną ogół katolików tego samego obrządku w obrębie parafii mieszkających, a wszystkie do przedmiotu kościelnego odnoszące się prawa i obowiązki, które ustawy gminom przyznają lub też na gminy wkladają, przysługują gminom parafialnym a względnie ciężą na gminach parafialnych. §. 37. powyższej ustawy zastrzega osobnej wydać się mającej ustawie bliższe szczegółowe postanowienia co do urządzenia i reprezentacji gmin parafialnych, tudzież co do zawiadywania ich sprawami. W myśl tego §. zażądał Pan Minister Wyznań i Oświaty, bym porozumiawszy się z świętnym Wydziałem krajowym i ordynaryatami przedstawił Mu wnioski w sprawie wydać się mającej ustawy. Przytem zwrócił Pan Minister moję uwagę na zapatrywanie Rządu, które tenże przedkładając Radzie Państwa projekt do wzmiankowanej na wstępie ustawy państwowej, złożył w dotyczącem sprawozdaniu co do §. 37. tej ustawy. W sprawozdaniu, zawierającem motywa rządowego projektu do rzeczoney ustawy państwowej (alegat Nr. 40 do stenogr. sprawozd. z posiedzeń Izby Deputowanych R. P. Sesyi VIII. z 1874 r. stron 266 i 267) oświadczył się e. k. Rząd za tem, iż uchwalenie bliższych szczegółowych postanowień co do urządzenia i reprezentacji gmin parafialnych tudzież co do zawiadywania ich sprawami, należy pozostawić ustawodawstwu krajowemu. Zapatrywanie to uzasadnił Rząd postanowieniem §. 18. (względnie 19) II. 2. statutów krajowych, tudzież względami na różnorodność stosunków w pojedynczych krajach zachodzących. Niemniej miał Rząd przytem na względzie także tę okoliczność, iż w wielu krajach wobec przeważnie większej części ludności katolickiej nie będzie zachodziła potrzeba tworzenia osobnych organizmów do reprezentowania gmin parafialnych, lecz będzie możebnem, sprawy gminy parafialnej poruczyć bądź reprezentacyom gmin miejscowych, bądź istniejącym w poszczególnych krajach komitetom parafialnym, a to pierwszym w ten sposób, iż katolicycy członkowie (tego samego obrządku) reprezentacyi gminnej stanowiliby w łonie teje reprezentacyi ściślejsze ciało reprezentacyjne dla załatwiania spraw przekazanych gminie parafialnej, — komitetom parafialnym zaś w ten sposób, iż funkcyje ich, które obecnie odnoszą się tylko do spraw budynków kościelnych i parafialnych, rozszerzonoby na wszystkie gminie parafialnej prze-

kazane sprawy. Z uwagi, że te zasady w pojedynczych krajach Monarchii nie dałyby się w jednolity sposób zastosować, że mianowicie co do składu reprezentacji gmin i organizacji komitetów kościelnych w pojedynczych krajach zachodzą różnice, w niektórych krajach zaś komitety parafialne wcale nie istnieją, że nareszcie przekazanie spraw gmin parafialnych bądź reprezentacyom, w łonie reprezentacji gminnych utworzyć się mającym, bądź komitetem parafialnym wymaga należytego uwzględnienia odrębnych stosunków lokalnych (n. p. czy granice gmin miejscowych schodzą się z granicami parafii, albo też, czy w jednej gminie miejscowej jest więcej niż jedna parafia katolicka, lub odwrotnie kilka gmin do jednej należą parafii), — wyraził Rząd przekonanie, iż uchwalenie postanowień co do urzędzenia i reprezentacji gmin parafialnych, tudzież co do zawiadywania sprawami tychże, nie może nastąpić w drodze ustawodawstwa państwowego, lecz winno być pozostawione ustawodawstwu krajowemu. Co do wydać się mających postanowień o urządzeniu i reprezentacji gmin parafialnych, tudzież o zawiadywaniu ich sprawami, wypada wziąć pod rozwagę, czy ze względu na stosunki kraju zachodzi potrzeba dla spraw gminom parafialnym przekazanych, utworzyć nowe ciało reprezentacyjne, lub też czy nie możnaby, jak to wskazują powyższe wywody Rządu do §. 37 ustawy państwowej, sprawy gmin parafialnych przekazać ściślejszym ciałom reprezentacyjnym w łonie reprezentacji gminnych utworzyć się mającym a względnie istniejącym komitetom parafialnym. Podobne ściślejsze ciała reprezentacyjne w łonie reprezentacji gminnych istnieją już w naszym kraju, a mianowicie ustawą krajową z dnia 19. listopada 1868 r. (dz. ust. kr. Nr. 30) zaprowadzone, z chrześcijańskich członków złożone reprezentacje dla zawiadywania specjalnych spraw ludności chrześcijańskiej.

Zachodzi więc pytanie, czy podobne ściślejsze ciała reprezentacyjne w łonie reprezentacji gminnych możnaby w kraju naszym zaprowadzić także dla zawiadywania sprawami gmin parafialnych? Co do utworzenia takich ciał reprezentacyjnych zachodzą jednak wobec stosunku naszego kraju nieprzełamane trudności. Albowiem o ustanowieniu w łonie reprezentacji gminnej ściślejszego ciała reprezentacyjnego dla zawiadywania spraw gminy parafialnej mogłaby tylko wtedy być mowa, gdyby granice gminy politycznej schodziły się z granicami parafii, albo gdyby parafia rozciągała się tylko na część jednej gminy, czyli: gdyby katolicy członkowie (tego samego obrządku) jednej gminy stanowili całą gminę parafialną. Jak jednak wiadomo, zachodzą pod tym względem w kraju naszym inne stosunki. Obręb bardzo wielu parafij rozciąga się na dwie a nawet kilka, lub też kilkanaście gmin, tak iż do granicy parafialnej należą członkowie z kilku lub kilkunastu gmin politycznych. Prócz tego zachodziłyby co do utworzenia wyżej wspomnianych ciał reprezentacyjnych z łona i w łonie reprezentacji gminnej dalsze trudności. Gdyby bowiem chciano w łonie reprezentacji gminnych ustanowić ściślejsze ciała reprezentacyjne dla zawiadywania spraw gminy parafialnej, musiałyby te ciała ściślejsze składać się z członków katolickich tego samego obrządku. Ponieważ w kraju naszym a szczególnie w wschodniej części ludność katolicka co do obrządku jest mieszana, t. j. łacińskiego i greckokatolickiego obrządku (a tu i ówdzie także ormiańskiego), przeto w miejscowościach, w którychby były parafie dwóch lub wszystkich trzech wyżej wzmiankowanych obrządków, musiano w łonie reprezentacji gminnej utworzyć dwa a względnie trzy ściślejsze ciała reprezentacyjne dla zawiadywania spraw gminy parafialnej każdego z powyższych obrządków, co w licznych wypadkach byłoby niewykonalne, jak n. p. jeżeliby w miejscowościach, zamieszkałych przez katolików łac. i gr. kat. a względnie i ormiańskiego obrządku, do składu reprezentacji gminnej nie należał żaden członek gminy jednego z tych obrządków. — W gminach, w których jest więcej parafij, jak n. p. we Lwowie, w Krakowie, lub w Jaworowie, musiałoby w łonie reprezentacji gminnej istnieć tyle ściślejszych ciał reprezentacyjnych dla spraw gminy parafialnej, ile jest parafij. — Nie można zresztą pominąć okoliczności, iż do gmin parafialnych należą także właściciele obszarów dworskich i inne na obszarach dworskich mieszkające osoby. Z małymi wyjątkami oddzielone są w kraju naszym obszary dworskie od gmin, gdyby więc chciano utworzyć w łonie reprezentacji gminnej ściślejsze ciało reprezentacyjne dla spraw gminy parafialnej, ciało to nie zastępowałoby właścicieli i innych mieszkańców obszarów

dworskich, nie należących do związku gminnego, a będących członkami gminy parafialnej. Wypada teraz zastanowić się nad drugą kwestyą, t. j. czy z istniejących obecnie komitetów parafialnych, można utworzyć ciała reprezentacyjne dla zawiadywania spraw gminy parafialnej, a to w ten sposób iżby ich zakres działania, który obecnie odnosi się tylko do spraw budowy kościelnych, w drodze konkurencyi wykonać się mających, rozszerzono na wszystkie sprawy, należące do gminy parafialnej w myśl rzeczonyj ustawy państwowej. Oprócz odnoszących się do przedmiotn kościelnego praw i zobowiązań, które ustawy, jak n. p. ustawa gminna, ust. kraj. z dnia 13. sierpnia 1866 r. (dz. ust. kraj. Nr. 28.) gminom przyznają, a względnie na nie wkładają, a które w myśl § 35 w mowie będącej ustawy państwowej przechodzą na gminy parafialne, wkłada szczegółowo §. 36. tejże ustawy na gminy parafialne obowiązek, pokrywania wydatków na potrzeby kościelne, a §. 46 w nstępie 2 utrzymuje w mocy obowiązującej przepisy istniejące o pieczy gmin parafialnych nad budynkami parafialnymi utrzymuje przeto w mocy ustawę krajową z dnia 15. sierpnia 1866 (Dz. ust. kraj. Nr. 30) a względnie zaprowadzone tą ustawą komitety parafialne.

Z drugiej strony przyznają gminom parafialnym §§. 41., i 42. tejże ustawy prawo do współudziału w zarządzie majątku kościoła parafialnego. Atrybucya ta jest niezaprzeczenie jedną z najważniejszych, jakie gminom parafialnym przysługują a mają one to prawo współudziału w zarządzie majątkiem kościoła parafialnego według §. 42. ustawy państ. wykonywać wspólnie z przełożonym parafii i patronem kościoła. W skład istniejących obecnie w naszym kraju komitetów parafialnych wchodzi także: przełożony parafii, patron kościoła, i reprezentanci parafian. Analogia ta przemawiałaby więc za tem, iż z komitetów parafialnych można utworzyć ciała reprezentacyjne do zawiadywania spraw gminom parafialnym przekazanych. W tym względzie nasuwają się jednak następujące uwagi: W myśl powyższej ustawy krajowej tworzą się komitety parafialne w celu wskazanym w §. 13. tejże ustawy na wypadek, jeżeli na cel budowy plebańskiej nie wystarczą środki w §§. 1. i 2. wskazane, tudzież jeżeli nie zachodzi ewentualność w §. 7. przewidziana. Dla parafii więc, których budowle kościelne lub plebańskie mogą być wykonane środkami w §§. 1. i 2. wskazanemi, równie jak i dla parafii do duchownych korporacyj wcielonych pod zastrzeżeniem §. 7. — nie istnieją komitety parafialne. I tak n. p. nie ma komitetu parafialnego dla parafii kościoła katedralnego we Lwowie, tudzież dla parafii wcielonej do tutejszego klasztoru OO. Dominikanów. W tego rodzaju parafiach musiano by utworzyć nowe ciała reprezentacyjne dla spraw gminy parafialnej, a to w sposób analogiczny, jak przy parafiach, dla których istnieją komitety parafialne. Przy wykonywaniu postanowień ustawy krajowej z dnia 15. sierpnia 1866, o ile one się tyczą ustanowienia komitetów parafialnych, daje się czuć brak normy co do wyboru członków komitetu reprezentujących parafian do konkurencyi powołanych. Jeżeli by przeto komitety parafialne miano w drodze ustawodawczej przetworzyć w ciała reprezentacyjne dla spraw gmin parafialnych, byłoby koniecznym potrzebny, wydać także postanowienia co do wyboru członków reprezentujących gminę parafialną, a to co do czynnego prawa wyboru, wybieralności i co do sposobu postępowania przy wyborach. Jak wyżej wspomniano, jest jedną z najważniejszych atrybucyj gmin parafialnych współudział w zarządzie majątkiem kościoła parafialnego. Co do majątków kościołów parafialnych zawiera przytoczona na wstępie ustawa państwowa w dziale VII. szczegółowe przepisy. Postanawiając w §. 39. iż „przy wszystkich kościołach i zakładach kościelnych należy oddzielić własny majątek tychże od majątku beneficjum, każdym osobno zarządzać i rachunki osobno utrzymywać“ — przepisuje ta ustawa w §. 41. co następuje: „Zarząd majątku kościołów i zakładów kościelnych obok tychże istniejących (fundacyj), urządzać należy w ogóle podług tej zasady, że oprócz przełożonego kościoła powinna w zarządzie uczestniczyć reprezentacya tych, którzy w razie, jeżeli ów majątek jest niedostateczny, są obowiązani pokrywać wydatki na potrzeby kościelne i na których ciąży subsidiarna odpowiedzialność za zobowiązania się kościoła lub kościelnego zakładu.“ §. 42. zaś opiewa: „Stosownie do zasady w §. 41. ustanowionej, majątkiem kościołów parafialnych mają zarządzać wspólnie: przełożony parafii, gmina parafialna i patron kościoła.“ Szczegółowe określenie zasad w §§. 41. i 42. ustanowionych

zastrzeżone jest w §. 43. osobno wydać się mającej ustawie. W myśl tegoż §. polecił mi pan Minister, abym po porozumieniu się z świątym Wydziałem krajowym i z ordynaryatami przedstawił Mu oparte na dokładnem ocenieniu stosunków krajowych i należycie uzasadnione wnioski co do uchwalenia tych szczegółowych postanowień w §. 43. osobnej ustawie zastrzeżonych. Zarazem polecił pan Minister w przedmiocie tym mieć na względzie wywody, które co do §§. 38. aż do 43. ustawy państwowej zawiera sprawozdanie do rządowego projektu tejże ustawy, a które wskazują stanowisko, jakie Rząd wobec uregulować się mających stosunków majątku kościelnego zajmuje i jak się na tę sprawę zapatruje. Kwestya ta jest w związku z powyżej poruszoną kwestyą co do urządzenia gmin parafialnych, które mają mieć współdziałal w zarządzie majątkiem kościoła parafialnego. Wypadnie przeto obydwie kwestye łącznie wziąć pod rozwagę i ocenić. Ponieważ wzmiankowane sprawozdanie do rządowego projektu w mowie będącej ustawy państwowej zawiera dokładne wskazówki, jak c. k. Rząd zapatruje się na sprawę zarządu majątku kościołów i zakładów kościelnych, obok tychże istniejących, przeto załączając odpis ustępu tegoż sprawozdania, odnoszącego się do §. 38. aż do 43. ustawy państwowej upraszam świątuy Wydział krajowy, aby co rychlej zechciał objawić swoje szacowne zdanie co do uchwalenia postanowień zastrzeżonych w §§. 37. i 43. ustawy państwowej osobno wydać się mającej ustawie, tudzież co do rzeczy samej t. j. co do uchwalenie się mających dla naszego kraju postanowień o urządzeniu i reprezentacyi gmin parafialnych i o zawiadywaniu ich spraw, równie jak i co do zarządu majątkiem kościoła parafialnego przez organa w §. 41. i 42. ustawy państwowej wskazane. Dla bliższego poinformowania się załączam także odpis wydanego na mocy Najwyższego postanowienia z 3. października 1858 reskryptu Ministerstwa Wyznań i Oświaty z dnia 15. października 1858 r. L. 1282, na które Rząd w sprawozdaniu wyżej wzmiankowanem kilkakrotnie się powołuje. Ze względu na termin przez pana Ministra postanowiony, pozwalam sobie upraszać świątuy Wydział krajowy, aby w mowie będącą szacowną opinię swoją, o ile to być może do końca stycznia 1875 r. zechciał mi przesłać.

D. j. w.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 15. lutego 1875 do l. 311
wystosowanej do c. k. Prezydium Namiestnictwa w miejscu.

Na szacowne pismo z dnia 2. stycznia 1875 L. 9213 w przedmiocie urządzenia gmin parafialnych i uregulowania stosunków majątku kościelnego, Wydział krajowy ma zaszczyt odpowiedzieć jak następuje: Wydział krajowy poddał przedmiot powołanego pisma świątecznego c. k. Prezydium jak najtroskliwшему zbadaniu i przyszedł do przekonania, że ręki swej pomocnej do tego dzieła podać nie może. Nie tylko bowiem intencje wys. Rządu przy przedłożeniu Radzie Państwa projektu o wewnętrznych stosunkach kościoła katolickiego, ale także i głównie ustawę samą i debaty, a przy tych i zapatrywania się większości izby posłów Rady Państwa, któremu to zapatrywaniu się właśnie zawdzięczać należy uchwalenie rzeczonyj ustawy, musieliśmy mieć na oku. Z tych tedy powodów i z powodu iż wedle §. 26. statutu krajowego, Wydział krajowy tylko za zleceniem wys. Sejmu lub z własnego popędu przygotowuje prace ustawodawcze i tylko dla Sejmu, w obecnym zaś wypadku W. Sejm polecenia nie dał, Wydział krajowy sam inicjatywy brać nie zamierza a nadto zażądana praca służyłoby mogła Radzie Państwa do jej prac prawodawczych, Wydział krajowy widzi się zmuszonym, oświadczyć, iż w zamierzonym przygotowaniu udziału wzięść nie może.

D. j. w.

Fundusze stypendyjne.

Sumaryczne zamknięcie rachunku
za rok 1874.

L. p.	Dochody	Należytość						Uiszczenie		Pozostałość ostateczna	
		zaległa		bieżąca		razem		zł.	ct.	zł.	ct.
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.				
A. Majątek zarodowy.											
1.	Fundacye nowo przybyłe:										
a)	Biera	zł. 6000	00								
b)	Chelmeckiego	1200	00								
c)	Korzelińskiej	220	00								
d)	Petryczyna	76659	65 $\frac{1}{2}$								
e)	Tarnowska	1466	32								
f)	Tehórznickiej	2000	00	87545	97 $\frac{1}{2}$	87545	97 $\frac{1}{2}$	87545	97 $\frac{1}{2}$		
2.	Wpływy gotówką			145	40	145	40	145	40		
3.	Efakta zakupione			169177	90	169177	90	169177	90		
4.	„ odebrane i przepisane	273500	—	127765	—	401265	—	397065	—	4200	—
	Suma	273500	—	384634	27 $\frac{1}{2}$	658134	27 $\frac{1}{2}$	653934	27 $\frac{3}{4}$	4200	—
5.	Zapas początkowy							1185841	87 $\frac{1}{2}$		
	Razem							1839776	15		
6.	Do tego wartość dóbr i realności							364501	35		
	Ogólna suma dochodów							2204277	50		
Wydatki											
A. Majątek zarodowy.											
1.	Efakta spieniężone			95071	92	95071	92	95071	92		
2.	„ wydane i przepisane	136822	27 $\frac{1}{2}$	123665	—	260387	27 $\frac{1}{2}$	125565	—	134822	27 $\frac{1}{2}$
3.	Gotówka przeniesiona do majątku obrotowego			7974	06 $\frac{1}{2}$	7974	06 $\frac{1}{2}$	7974	06 $\frac{1}{2}$		
	Suma	136822	27 $\frac{1}{2}$	226610	98 $\frac{1}{2}$	363433	26	228610	98 $\frac{1}{2}$	134822	27 $\frac{1}{2}$
4.	Zapas ostateczny							1611165	16 $\frac{1}{2}$		
5.	Do tego wartość dóbr i realności							364501	35		
	Razem							2204277	50		

L. p.	Dochody	Należytość						Uiszczenie		Pozostałość ostateczna	
		zaległa		bieżąca		razem		zł.	ct.	zł.	ct.
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.				
B. Majątek obrotowy.											
1.	Zwrot stypendyów	—	—	78	75	78	75	78	75	—	—
2.	Kapitały spłacone	124712	69	—	—	124712	69	5998	82	118713	87
3.	Odsetki od efektów	40	—	74985	65 1/2	75025	65 1/2	63474	40 1/2	11551	25
4.	„ „ kapitałów hipotek	1817	75	5320	34	7138	09	4128	33	3009	76
5.	„ „ „ lokowanych	—	—	750	02	750	02	750	02	—	—
6.	Dochody z dóbr i realności .	344	37	25454	86 1/2	25799	23 1/2	17658	19 1/2	8141	04
7.	„ ze sprzedaży realności	46947	49 1/2	8180	—	55127	49 1/2	7011	—	48116	49 1/2
8.	Dodatki od funduszów	—	—	137	15	137	15	32	15	105	—
9.	Zwrot wydatków na cele dobroczynne i naukowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.	Zwrot subwencji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11.	„ wsparć jednorazowych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.	„ płac i pensyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.	„ dodatków na pomieszkowanie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.	„ kosztów zarządu i kancelaryi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.	„ remuneracyi i zapomóg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.	„ alimentacyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17.	„ podatków i danin	—	—	375	—	375	—	—	—	375	—
18.	„ wydatków konserwacyjnych	2513	74	4916	—	7429	74	1529	74	5900	—
19.	Dochody rozmaite	163	25 1/2	13030	77	13194	02 1/2	13057	26 1/2	136	76
20.	Zwrot wydatków rozmaitych	645	54 1/2	111	99	757	54 1/2	89	03	668	50 1/2
21.	Kapitały podniesione z lokacyi	1782	34	3433	11	5215	45	3572	64	1642	81
22.	Gotówka otrzymana ze sprzedaży efektów	—	—	93709	77	93709	77	93709	77	—	—
23.	Gotówka pobrana z majątku zarodowego	—	—	7974	06 1/2	7974	06 1/2	7974	06 1/2	—	—
	Razem	178967	18 1/2	238457	48 1/2	417424	67	219064	18	198360	49
24.	Zapas początkowy							27970	64 1/2		
	Suma							247034	82 1/2		

L. p.	Wydatki	Należytość						Uiszczenie		Pozostałość ostateczna	
		zaległa		bieżąca		razem		zł.	ct.	zł.	ct.
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.				
B. Majątek obrotowy.											
1.	Stypendya : zaległość 2114 zł. 75 ct. odpisano 972 „ 50 „	1142	25	58580	41	59722	66	58643	10	1079	56
2.	Zwrot kapitałów spłaconych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.	„ odsetków wyrównaw. i biernych	10	50	66	75	77	25	77	25	—	—
4.	„ odsetków od kapit. hi- potek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5.	„ odsetków od kapit. loko- wanych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6.	„ dochodów z dóbr i re- alności	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.	„ dochodów ze sprzedaży realności	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.	Dodatki do funduszów	—	—	32	15	32	15	32	15	—	—
9.	Wydatki na cele dobroczyn- ne i naukowe	—	—	1760	—	1760	—	1760	—	—	—
10.	Subwencje	57	54	546	—	603	54	467	46	136	08
11.	Wsparcia jednorazowe . . .	—	—	400	—	400	—	400	—	—	—
12.	Płace i pensye: zaległość 400 zł. odpisano 400 „	—	—	5123	70	5123	70	4956	71 1/2	166	98 1/2
13.	Podatek na pomieszkanie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.	Koszta zarządu i kancelaryjne	—	—	22	—	22	—	20	—	2	—
15.	Remuneracje i zapomogi . .	—	—	801	55	801	55	801	55	—	—
16.	Alimentacje	—	—	465	—	465	—	465	—	—	—
17.	Podatki i daniny	—	—	7118	03 1/2	7118	03 1/2	7118	03 1/2	—	—
18.	Wydatki na budowę i konserw.	—	—	6480	57	6480	57	6480	57	—	—
19.	Zwrot dochodów rozmaitych	632	49 1/2	12522	16 1/2	13154	66	143	93	13010	73
20.	Wydatki rozmaite	59	69 1/2	1575	50	1635	19 1/2	1472	36	162	83 1/2
21.	Kapitały lokowane	—	—	3433	11	3433	11	3433	11	—	—
22.	Gotówka wydana na zakupno efektów	—	—	148089	96 1/2	148089	96 1/2	148089	96 1/2	—	—
23.	Gotówka wydana maj. zarod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	1902	48	247019	90 1/2	248919	38 1/2	234361	19 1/2	14558	19
24.	Zapas ostateczny	—	—	—	—	—	—	12673	63	—	—
	Suma	—	—	—	—	—	—	247034	82 1/2	—	—

Wykaz wyników według szczególnych funduszy stypendyjnych.

L. porz.	Fundusze	Dochody majątku				Wydatki majątku				Stan ostateczny majątku			
		zarodowego		obrotowego		zarodowego		obrotowego		zarodowego		obrotowego	
		złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.
A. Gotowizną i w efektach													
1	Artymowicz	2014	99½	135	—	—	00½	134	99	2014	99	—	01
2	Bem	5987	97	461	36	64	60	113	97	5923	37	347	39
3	Bier	12200	—	5467	40½	5400	—	5467	40½	6800	—	—	—
4	Brześcińska	3367	02	244	12	53	57	209	05	3313	45	35	07
5	Brzeski	3984	02	259	88	65	74	259	88	3918	28	—	—
6	Brzeżany	1577	13	72	11	—	—	72	11	1577	13	—	—
7	Chełmecki	1262	70	125	70	—	—	94	20	1262	70	31	50
8	Cesarz Franciszek Józef	50217	90	7165	01½	245	40	7165	01	49972	50	—	00½
9	Cieszewski i Zawadzki	6500	—	—	—	—	—	—	—	6500	—	—	—
10	Czajkowski	4016	48	180	70	—	—	180	70	4016	48	—	—
11	Czuczawa	3588	74	311	19½	—	—	231	32	3588	74	79	87½
12	Dydyński	64352	71	12154	59	5000	—	12154	59	59352	71	—	—
13	Egierski dla Egierskich I.	11637	30	2852	47	5600	—	2852	47	6037	30	—	—
14	Egierski dla Egierskich II.	4148	42	175	—	—	—	175	—	4148	42	—	—
15	Egierski dla Siedleckich I.	5274	84	413	84	—	—	413	84	5274	84	—	—
16	Egierski dla Siedleckich II.	4175	14	201	72	—	—	201	72	4175	14	—	—
17	Falkentels	201	05	95	05	101	05	95	05	100	—	—	—
18	Głowiński	240234	55	47039	80	4172	61	47039	80	236061	94	—	—
19	Gizella	3235	58	301	18	75	—	301	18	3160	58	—	—
20	Gołuchowski	25421	10	5908	68	5099	03	5786	68	20322	06	122	—
21	Harbut	1511	63½	115	04½	14	87½	84	06	1496	76	30	98½
22	Hauer	1802	50	113	03	—	—	113	03	1802	50	—	—
23	Horecki	4644	47	228	14	—	—	228	14	4644	47	—	—
24	Janowski	2562	80	205	55	51	05	205	55	2511	75	—	—
25	Jarosław	9868	86	691	23	47	97	691	23	9820	89	—	—
26	Karol-Ludwik	7048	94	338	62	—	—	244	05	7048	94	94	57
27	Kiślicki	4731	42	425	76½	—	—	309	05	4731	42	116	71½
28	Koniecki	51160	54	3951	90	—	—	3951	90	51160	54	—	—
29	Kopiński	2217	09	120	03	—	—	120	—	2217	09	—	03
30	Koenigsberg	17660	09	1349	06½	307	88	1154	26	17352	21	194	80½
31	Korzelińska	220	—	—	—	—	—	—	—	220	—	—	—
22	Krakow	64077	64	7262	53½	400	—	5727	05½	63677	64	1535	48
33	Krakowiec	2527	29	125	—	—	—	125	—	2527	29	—	—
34	Krausneker	21501	84	2226	09	—	—	1595	53	21501	84	630	56
35	Krościenko	1497	89	82	97	—	—	82	97	1497	89	—	—
36	Krzeczunowicz Ignacy	11410	08	430	22	70	46	430	22	11339	62	—	—
37	Krzeczunowicz Walery	6174	06	294	50	—	—	288	50	6174	06	6	—

38	Kulczycki	9061	19
39	Lewicki	20524	20
40	Łoś	33779	74 $\frac{1}{2}$
41	Małecki	1024	20
42	Matczyński	18460	62
43	Mikiewicz	1538	88
44	Mikołajów	7787	73
45	Miroszewski	19648	69
46	Monasterzyska	2143	28
47	Morawski familijny	692	15
48	Morawski niefamilijny	6685	54
49	Moszczańska	1016	67
50	Nahaczów	783	70
51	Nielepiec	963	93
52	Niezabitowska	23787	73
53	Olszewski	—	—
54	Otowski	574	29
55	Paprocki	5460	33
56	Petryczyn	263218	83 $\frac{1}{2}$
57	Pniewski	2052	49
58	Popkiewicz	5763	87
59	Potocki	22727	63
60	Przemysł	2333	69
61	Radymno I.	1162	23
62	Radymno II.	3013	81
63	Rapaport	1178	02
64	Rudolf	2194	65
65	Russian	21775	75
66	Rzeszów	4837	95
67	Sapieha ks. Leon	19781	53
68	Sącz dom roboczy	18765	66
69	Sącz fundusz stypendyjny	15040	88
70	Seidler	1975	44
71	Sielecka	9462	56
72	Skibiński	10000	—
73	Stanisławów	593	54
74	Stawek	2718	—
74	Szmoniewski	1668	22
76	Tarnów	2929	88
77	Tchórznicka	2000	—
78	Towarnicki Bazylewicz	18917	84
79	Towarnicki Jan Dr.	329884	09
80	Unia Lubelska	531	91
81	Zawadzki Korwin	50438	64
82	Zawadzki Rogala	6731	40
83	Zalchocki	48983	49
84	Żebrowski	35408	86
85	Zurakowski	115737	62

Suma

1839776 15

338	25½	76	73	302	55½	8984	46	35	07
1027	19½	—	—	393	97	20524	20	633	22½
2070	02½	—	—	1397	65	33779	74½	672	37½
70	87½	—	—	70	87	1024	20	—	00½
1423	81½	—	—	1423	81½	18460	62	—	—
138	47	—	—	138	47	1538	88	—	—
442	21½	200	—	417	01	7587	73	25	20½
1776	90½	3920	—	1526	37	15728	69	250	53½
220	92½	22	46	111	42	2120	82	109	50½
71	38	—	—	40	85	692	15	30	53
1248	19	2200	—	1227	40	4485	54	20	79
28	16	—	—	28	16	1016	67	—	—
34	05	—	—	19	90	783	70	14	15
72	68	—	—	44	61	963	93	28	07
3521	37½	394	52	3479	38	23393	21	41	49½
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	96½	—	—	25	98	574	29	1	98½
385	25	—	—	385	25	5460	33	—	—
78914	55½	165953	61½	76394	80	97265	22	2519	75½
99	—	—	—	94	50	2052	49	4	50
586	94	537	75	586	94	5226	12	—	—
2298	47½	39	94	2298	47½	22687	69	—	—
105	95½	—	—	105	95½	2333	69	—	—
77	57½	—	—	71	57	1162	23	6	00½
269	01½	71	52	252	89	2942	29	16	12½
70	76	—	—	48	42	1178	02	22	34
148	40	—	—	—	—	2194	65	148	40
1357	18	—	—	1357	18	21775	75	—	—
1864	15	2259	77	1844	90	2578	18	19	25
2302	83	601	—	1536	03	19180	53	766	80
800	90½	9110	—	589	58	9655	66	211	32½
401	8½	9210	—	318	75	5830	88	83	12½
156	69	61	85	156	69	1913	59	—	—
674	08	93	25	644	31	9369	31	29	77
—	—	—	—	—	—	10000	—	—	—
111	51	72	68	111	51	520	86	—	—
201	52	—	—	104	83	2718	—	96	69
102	—	—	—	96	—	1668	22	6	—
1331	09	1330	09	1331	09	1599	79	—	—
55	60	—	—	55	60	2000	—	—	—
922	34	—	—	18	84	18917	84	903	50
21288	58	1342	95	18810	85	328541	14	2477	73
48	24½	—	—	23	02	531	91	25	22½
4154	99	—	—	4154	99	50438	64	—	—
703	54	326	66	703	54	6404	74	—	—
5948	03½	3981	38	5948	03½	45002	11	—	—
1777	78	—	—	1777	78	35408	86	—	—
5838	97½	35	57	5590	45	115702	05	248	52½
247034	82½	228610	98½	234361	19½	1611165	16½	12673	63

B. Dobra i realności.

1. Dydyński:	a) dobra „Godowa“ z przyległościami wartości	39.972 zhr. — ct.
	b) realność w „Strzyżowie“ Nr. 97. „	3.527 „ — „
2. Głowiński:	a) budynek „ad St. Nicolaum“ oszacowany w roku 1849 na	197.213 „ — „
	b) dobra Winniki wartości z końcem roku 1873	92.653 zhr. 20 ct.
	zaś po strąceniu kwoty	<u>7.011 „ — „</u>
	pobranej w ciągu roku 1874 za sprzedane tamże realności, okazuje się wartość „Winnik“ z końcem roku 1874	85.642 „ 20 „
3. Dr. Towarnicki	— realność w Rzeszowie oszacowana na	<u>38.147 „ 15 „</u>
	Ogólna zatem wartość dóbr i realności	<u>364.501 zhr. 35 ct.</u>

Do Alegatu 25. c)

Bilans majątkowy funduszy stypendyjnych.

A. Stan czynny.

1. Zapas majątku zarodowego	1,611.165 zł. 16 1/2 ct.
2. Wartość dóbr i realności	364.501 „ 35 „
3. Należytości czynne:	
a) majątku zarodowego	4.200 „ — „
b) „ obrotowego	198.360 „ 49 „
4. Zapas gotówką majątku obrotowego	12.673 „ 63 „
Suma stanu czynnego	<u>2,190.900 zł. 63 1/2 ct.</u>

B. Stan bierny.

1. Skrypta dłużne do zwrotu dłużnikom po spłacie kapitałów	134,822 zł. 27 1/2 ct.
2. Należytości bierne	14,558 „ 19 „
Suma stanu biernego	<u>149,380 zł. 46 1/2 ct.</u>

Z porównania stanu czynnego z biernym okazuje się przewyżka	
stanu czynnego o	2,041.520 zł. 17 ct.
gdy zaś z końcem r. 1873 wynosiła takowa	1,897.694 „ 80 „
wynosi przeto wzrost	143 825 zł. 37 ct.
mianowicie w kapitałach nowo przybyłych fundacyi	87545 zł. 97 1/2 ct.
w skapitalizowanych nadwyżkach gotówki	56279 „ 39 1/2 „
razem jak wyżej	<u>143.825 zł. 37 ct.</u>

Wyjaśnienia

do zamknięcia rachunkowego funduszków stypendyjnych
za rok 1874.

A. Wyjaśnienia ogólne.

Do końca r. 1873 przedkładane były w. Sejmowi zamknięcia rachunkowe nieobjętych budżetem funduszków stypendyjnych wspólnie z innymi budżetowymi funduszami w ten sposób, iż wynikłości tak dochodowe, jak wydatkowe pierwszej połowy roku następnego, odnoszące się jeszcze do roku poprzedniego, za który przedkładano zamknięcia, wstawiane bywały na rachunek tegoż roku. Sposób powyższy utrudniał o tyle szybkie lokowanie ostatecznych zapasów gotówki, iż z fruktyfikowaniem tychże wstrzymywać się musiano aż do wykontowania przez oddział rachunkowy dzienników kasy krajowej za pierwsze półrocze roku następnego, co więcej, aż do nadejścia odnośnych dzienników c. k. kas rządowych, których obrachunki zawsze dopiero w kilka miesięcy później oddziałowi rachunkowemu nadsyłane bywają. W skutek tej utrudniającej manipulacji lokowano zapasy gotówki, zamknięciami rachunkowymi wskazywane, dopiero po upływie pierwszego półrocza.

Obecnie, wychodząc z zasady, iż w. Sejm dodatkowego kredytu udziela jedynie funduszom budżetowym, przystąpiono z rokiem 1874 do przedkładania zamknięć niebudżetowych funduszków stypendyjnych na podstawie zestawienia wynikłości ściśle za rok słoneczny, tj. z uwzględnieniem tych tylko wynikłości, które od 1. stycznia do ostatniego grudnia 1874 roku dziennikami kasy krajowej, względnie dziennikami c. k. kas rządowych wykazane zostały.

W ten sposób możliwym stanie się nadal fruktyfikowanie zapasów ostatecznych gotówki przy pojedynczych funduszach najdalej już w połowie marca każdego roku następnego, co przy znacznych częstokroć zapasach nader korzystnie wpłynie na podniesienie się majątków zarodowych.

Gdy jednak niektóre fundacje posiadają kapitały w listach zastawnych gal. Tow. kredytowego, rentach państwowych i akcyach kolei Karola Ludwika, od których odsetki na poczet drugiego półrocza roku poprzedniego wpływały dotychczas dopiero z początkiem roku następnego, z powodu, iż nawał pracy z końcem roku uniemożliwiał kasie krajowej zrealizowanie odsetków od nader licznych efektów wszystkich funduszków krajowych na dniu 31. grudnia a zatem takowe w przedłożonym obecnie zamknięciu rachunkowym pobrane być nie mogły, przeto okazały się w pewnej liczbie fundacyj z dniem 31. grudnia 1874 pozorne chwilowe niedobory, które pobraniami z początkiem r. b. zapadłymi odsetkami wyrównane już zostały.

Pokrycie tego rzekomego niedoboru, wynoszące dla wszystkich owych fundacyj 12.430 zł. 01 ct., zawartem jest pod poz. 19. dochodów majątku obrotowego pod rubr. „dochody rozmaite“.

zwrot zaś takowego, uwidoczniono w korelatywnej rubryce wydatków opiewającej ogółem na kwotę 13.010 zł. 73 ct. jako zaległość bierną.

Mimo tego pozornego niedoboru w pewnej części fundacyi, który oczywiście nie tylko na ich stan majątkowy żadnego nie ma wpływu, lecz który nawet po wpłynięciu zaległości czynnych zmienił się w r. b. w znaczną nadwyżkę, dodatkowo zfruktyfikować się mającą, okazał się z końcem r. 1874 w ogólnym kompleksie funduszów stypendyjnych zapas gotówki w kwocie 12.673 zł. 63 ct. który ku powiększeniu odnośnych majątków zarodowych w r. b. bezzwłocznie użytym został.

B. Wyjaśnienia szczegółowe.

I. Majątek zarodowy.

Dochody.

Do poz. 2. Wpływy gotówką powstały z dalszych w ciągu r. z. zebranych składek na rzecz funduszu stypendyjnego im. Najjaśniejszego Pana.

do poz. 4. Należytość zaległa w kwocie 273500 zł. dotyczy rent państwowych, przesłanych w r. 1873. c. k. Namiestnictwu celem dewinkulacji, a odebranych w r. 1874. Wykazana jako pozostałość ostateczna kwota 4200 zł. odnosi się do skryptu dłużnego, mającego wpłynąć od c. k. Namiestnictwa na rzecz fundacyi stypendyjnej ks. Olszewskiego.

Wydatki.

do poz. 2. Pozostałość ostateczna 134822 zł. 27½ ct. wykazuje ogół skryptów dłużnych wydać się mających po spłacie kapitałów hipotecznych. Takowy wynosił z końcem roku 1873 136822 zł. 27½ ct.

W roku 1874 wydano z fundacyi Głowińskiego skrypt dłużny Tekli

Padlewskiej hipotekowany na dobrach Rusin, na	2000	„	—	„
Zostaje z końcem r. 1874	134822	zł.	27½	ct.

która to kwota mieści się w ogólnym zapasie ostatecznym majątku zarodowego wykazanym w kwocie 1.611165 zł. 16½ ct.

Dobra i realności poszczególnione są w osobnym załączonym wykazie. Wartość takowych wynosiła z końcem roku 1873 371512 zł. 35 ct.

po strąceniu zaś wpłynionej w ciągu roku 1874 kwoty ze sprzedaży

realności w Winnikach	7011	„	—	„
---------------------------------	------	---	---	---

zmniejszyła się wartość tychże z końcem roku 1874 na	364501	zł.	35	ct.
--	--------	-----	----	-----

Majątek obrotowy.

Dochody.

do poz. 1. Zwrot wykazanego stypendyum nastąpił z funduszu Żebrowskiego do funduszu Głowińskiego, ponieważ stypendysta Hankiewicz po wypłacie II raty stypendyjnej z fundacyi Głowińskiego otrzymał od II półrocza r. 1873/4 podwyższone stypendyum z tej drugiej fundacyi.

do poz. 2. Różnica między wykazanemi do spłaty na rzecz funduszu stypendyjnych kapitałami hipotekowanemi w kwocie 118713 zł. 87 ct.
a wykazanemi pod poz. 2. wydatków majątku zarodowego skryptami
dłużnemi w kwocie 134822 „ 27½ „

powstała z powodu, iż wartość skryptów podano w walucie na jaką opiewają, tudzież, że nie wszystkie pretensye fundacyj pokryte są dokumentami.

W roku 1874 spłacono następujące kapitały dłużne:

a)	we fundacji Dr. Towarnickiego na skrypt Maryi Charzewskiej (Hr. Mailly)	303	zł.	82	ct.
b)	" " Głowińskiego " " Tekli Padlewskiej	2100	"	"	"
c)	" " Krakowskiej " " M. Rocha Jabłonowskiego	1995	"	"	"
d)	" " Niezabitowskiej spłacony kapitał hipotekowany na real. Nr. 732 ¹ / ₄	1600	"	"	"
	Razem, jak wykazano	5998	zł.	82	ct.

do poz. 3. Zaległość czynna powstała z powodu niepobrania na rachunek r. 1874 odsetek od efektów, które dopiero z początkiem r. b. wpłynęły. (Patrz wyjaśnienia ogólne.)

do poz. 4. Zaległość odsetków od kapitałów hipotekowanych wynosiła z końcem r. 1874:

a)	we fundacji Kislickiego	49	zł.	71	ct.
b)	" " Krakowskiej	210	"	—	"
c)	" " Łosia	469	"	07 ¹ / ₂	"
d)	" " Russyana	262	"	50	"
e)	" " Sądeckiej	—	10	35	"
f)	" " Zawadzkiego Korwina	433	"	12 ¹ / ₂	"
g)	" " Żebrowskiego	1575	"	—	"
	Razem jak wykazano	3009	zł.	76	ct.

do poz. 6. Zaległość w tej rubryce powstała w głównej części wskutek spłacenia czynszu za II. półroczcie 1874 przez c. k. Fundusz naukowy za odnajęty gmach „ad Nicolaum“ dopiero z początkiem roku 1875.

do poz. 7. Pozostałość ostateczna za sprzedane realności należące do funduszu Głowińskiego składa się:

a)	z dłużnej należitości od funduszu obłąkanych w kwocie	28161	zł.	19 ¹ / ₂	ct.
b)	" " " " położnic " "	7040	"	30	"
c)	" " od pojedynczych nabywców realności w Winnikach, razem	12915	"	—	"
	Ogółem, jak wykazano	48116	zł.	49 ¹ / ₂	ct.

do poz. 8. Zaległość czynna w kwocie 105 zł. powstała wskutek niewypłynięcia w roku 1874 przynależnego dodatku z Funduszu naukowego na rzecz fundacji Jarosławskiej.

do poz. 17 5⁶/₁₀ dodatek czynszowy do podatków gminnych od gmachu św. Mikołaja winien uiszczać czynszownik, zatem c. k. Fundusz naukowy. W myśl obowiązujących przepisów magistratualnych wypłacił fundusz Głowińskiego w zastępstwie tegoż za rok 1874 częściową należitość 375 zł., która do zwrotu w r. 1875 od czynszownika wykazaną została.

do poz. 18. Pod zwrotem wydatków konserwacyjnych rozumie się złożenie rachunków z zaliczek wypłaconych inżynierom Wydziału krajowego, tudzież kuratorji fundacji Dydyńskiego na konserwacye i budowy.

do poz. 19. Patrz wyjaśnienia ogólne

do poz. 20. Zwrot wydatków rozmaitych zawiera dłużne za lata dawniejsze zwroty, mianowicie:

	we funduszu Głowińskiego	24	zł.	95	ct.
	" " Jarosławia	72	"	33	"
	" " Brzeskiego	7	"	20	"
	" " Egierskiego	71	"	—	"
	" " Dra Towarnickiego	382	"	53 ¹ / ₄	"
	" " Falkenfelsa	10	"	49	"

tudzież tytułem złożenia rachunku z zaliczki danej c. k.

notaryuszowi Henzemu w sprawie procesowej dóbr

Kozice z funduszu Zawadzkiego Korwina

		100	"	—	"
	Pozostałość ostateczna, jak wykazano	668	zł.	50 ¹ / ₂	ct.

Wydatki.

do poz. 1. Zaległość bierna z r. 1873 wynosiła	2114 zł. 75 ct.
Odpisano z powodu śmierci stypendystów i nie uczęszczania tychże do szkół publicznych	972 zł. 50 ct
okazuje się przeto należność zaległa	<u>1142 zł. 25 ct.</u>
Niepodniesionych do końca r. 1874 lub wstrzymanych stypen- dyów aż do dopełnienia przepisanych warunków wyka- zuje się w pozostałości ostatecznej na	1079 „ 56 „
do poz. 13. Z tytułu dodatku na pomieszkanie dla Administratora fundacyi Dydyńskiego należała się ś. p. Thieremu jako właścicielowi realności w Strzyżowie za lata dawniejsze zaległość w kwocie 400 zł., gdy tenże jednak zmarł, realność zaś jego nabytą została w r. 1872 na rzecz wymienionej fundacyi. przeto zaległość powyższą odpisuje się.	
do poz. 19. patrz wyjaśnienia ogólne.	

Zaległości czynne wynoszą z końcem r. 1874	198360 zł. 49 ct.
„ bierne „ „ „	14558 „ 19 „
okazuje się przeto przewyżka zaległości czynnych o	<u>183802 zł. 30 ct.</u>
W porównaniu zaś z rokiem 1873	175692 „ 20 ¹ / ₂ „
zwiększyła się takowa o	<u>8110 zł. 09¹/₂ ct.</u>

Lwów dnia 16. marca 1875.

L. Pierożyński r. w.

A. Urbański r. w.

1. Einleitung
 2. Die Bedeutung der ...
 3. Die ...
 4. Die ...
 5. Die ...
 6. Die ...
 7. Die ...
 8. Die ...
 9. Die ...
 10. Die ...

11. Die ...
 12. Die ...
 13. Die ...
 14. Die ...
 15. Die ...
 16. Die ...
 17. Die ...
 18. Die ...
 19. Die ...
 20. Die ...

21. Die ...
 22. Die ...
 23. Die ...
 24. Die ...
 25. Die ...
 26. Die ...
 27. Die ...
 28. Die ...
 29. Die ...
 30. Die ...

Wykaz porównawczy

kosztów lekarstw wydanych w IV kwartale 1874 r. z apteki szpitalnej z kosztami lekarstw obliczonymi według kasy rządowej dla apteki ustanowionej.

	Taksa rządowa		Koszt rzeczywisty	
	złr.	ct.	złr.	ct.
A. Szpital św. Łazarza.				
I. Oddział chorych	1882	99	447	05
II. Oddział położnic i podrzutków	293	77	50	91
	2176	76	497	96
B. Szpital św. Ducha.				
I. Oddział syfilitycznych	635	89	133	87
II. Oddział obłąkanych	277	17	54	07
	913	06	187	94
do tego szpital św. Łazarza	2176	76	497	96
	3089	82	682	90
do tego lekarstwa Sióstr Miłosierdzia i służby szpitalu.	26	95	9	13
	3116	77	695	03
do tego płaca prowizora z dodatkiem na pomieszkanie	—	—	250	—
„ „ „ jednej Siostry w aptece wraz z wiktem	—	—	57	50
„ „ „ parobka wraz z wiktem	—	—	50	50
	3116	77	1053	03
Z porównania okazuje się różnica na korzyść szpitali	—	—	2063	74
Uwaga: Gdyby ściągnięto najwyżej t. j. 40% opust w której z aptek, wynosiłaby różnica ta jeszcze 817 złr. 3 ct. za jeden kwartał.				

Wyciąg

zatwierdzonych (przez Wydział krajowy) na rok 1875 budżetów szpitali
powszechnych i publicznych w Galicyi,

(z wyjątkiem lwowskiego i krakowskiego).

Liczba porządkowa	Ilość dni leczenia w latach			Dochód roczny zł. w. a.		Stan zaległości w zł. w. a.					Suma ogólna				
	Miejsce	1873-4	wniosek na r. 1875	Ilość stale urzędzo- nych łózek (możliwa)			czynnych		biernych	Potrzeb	Pokrycia				
					z funduszu zakładowego	z taksy leczenia	za koszta leczenia	z tytułów innych		w r. 1875					
									zł. w. a.	zł. w. a.					
1	Biała	14753 15487	15469	63	869	7734	50	2325	253	37 1/3	112	10326	55	12721	90 1/2
2	Bochnia	15032 14421	14581	55	86	7201	10	3496	17	28	62	1628	67	10034	48
3	Brody	9052 8802	8767	63	308	4383	50	6014	68	28	—	5598	99	11390	70
4	Brzeżany	11768 10508	11559	60	308	5679	50	3057	83	28	—	4865	08 1/2	11874	99 1/2
5	Drohobycz	8822 11567	12000	52	308	6000	—	6291	35	35	—	1000	—	8489	17
6	Jasło	12178 12982	13244	80	8	6336	—	1698	92	66	25	527	59	7020	17
7	Kołomyja	14966 9823	15000	69	47	7500	—	26594	49	1415	03	19630	94	30793	52 1/2
8	Podhajce	3561 8418	10000	50	7	6000	—	1636	25	—	—	2688	—	8323	75
9	Przemysł	22985 22261	obł. 2700 chor. 23888 raz. 26588	71	610	15890	70	12731	96	—	—	7625	75	23267	28
10	Rzeszów	13881 14876	14565	80	269	7282	50	12322	50	2749	60 1/2	9724	41	16949	76 1/2
11	Sambor	14359 10042	15394	45	269	7697	—	13077	97	100	—	9591	81	17951	02
12	Sanok	7486 7848	8000	35	134	4800	—	4299	81	325	—	2956	35	7352	11 1/2
13	Nowy Sącz	9085 9837	10000	70	610	5500	—	6695	63	1308	99 1/2	4856	47 1/2	11395	69 1/2
14	Śniatyn	2710 3773	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Stanisławów	26321 31016	—	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Stryj	16536 15965	16659	60	117	9900	40	5228	86	—	—	9561	79	18608	39 1/2
17	Tarnopol	14144 13104	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Tarnów	34525 28325	32000	140	—	19200	—	3691	—	—	—	13967	62	30061	—
19	Wadowice	4814 5876	5000	44	10	2500	—	801	90	—	—	800	—	3511	90
20	Zaleszczyki	4330 5159	5000	35	14	2500	—	2033	58	312	68	1089	96	4340	54 1/2
21	Złoczów	13738 14219	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Żółkiew	7106 22479	obł. 18250 chor. 6077 raz. 24327	72	—	15558	—	3054	79 1/2	83	52	3475	—	15090	11 3/4

Preliminarz potrzeb szczegółowych zł. w. a.

	czynsz najmu	budowy i restauracje	żywność dla chorych	lekarstwa	bielizna i pościel	opał	kancelaryjne	wyrządzenia i zasługi			Preliminarz dziennego wydatku na chorych centów		Taksa leczenia od głowy			
								lekarzy i urzędników	slug	rozmaite inne	za żywność	za leki		doro-słych	dzieci	
550	100	—	3887 25	773 45	1000	—	300	—	61	665	704 80	100	25	5	50	—
—	340	—	3062 01	729 05	454	—	360	—	69	860	816 40	—	21	5	50	30
—	200	—	2016 41	438 35	420	—	300	—	70	1058 50	907 50	12	23	5	50	—
550	18	—	2889 75	520 16	330	—	140	—	64	1570	534	84	25	4 1/2	50	25
500	100	—	1800	600	590	—	270	—	92	720	710 25	84	15	5	50	—
—	200	—	2913 68	662 20	231 80	—	300	—	65 80	1160	343 20	220	22	5	50	30
—	420	88 1/2	3750	750	345	—	300	—	45	585	1121 70	100	25	5	50	—
—	70	—	2300	400	200	—	240	—	47	800	818	300	23	4	60	—
150	1690	—	5317 60	1261 90	1450	—	560	—	94	1585	1113	50	20	2 1/2	obj. 70 chor. 60	30
600	50	—	2767 35	655 43	150	—	405	—	58 80	1480	884	41 50	19	4 1/2	50	—
—	429 54	—	3109 50	769 70	1136 16	—	313 64	—	64	1100	468 32	41 50	20 1/2	5	50	—
330	—	—	1600	360	3900	—	176	—	49	680	247 75	80	20	4 1/2	60	—
350	—	—	2200	500	1160	—	325	—	95	1030	947 45	—	26	5	55	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1574	80	—	3648 39	832 95	300	—	275 89 1/4	—	104 90	910	428	611	21	5	60	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	300	—	6400	1600	680	—	600	—	100	1800	1760	611	20	5	60	—
312	—	—	1000	200	120	—	100	—	40	330	401 35	63 55	20	4	50	—
—	260	—	900	250	164	—	150	—	65	700	558	63 55	18	5	50	30
—	400	—	5098 46 1/2	500	1867	—	300	—	100	1600	976 12 1/2	200	—	—	—	—

obj. 23 1/4
chor. 14

2 1/2 obj. 70
chor. 50

The Department of the Interior

Date	Particulars	Amount
1890	Jan 1	100.00
1891	Jan 1	100.00
1892	Jan 1	100.00
1893	Jan 1	100.00
1894	Jan 1	100.00
1895	Jan 1	100.00
1896	Jan 1	100.00
1897	Jan 1	100.00
1898	Jan 1	100.00
1899	Jan 1	100.00
1900	Jan 1	100.00
1901	Jan 1	100.00
1902	Jan 1	100.00
1903	Jan 1	100.00
1904	Jan 1	100.00
1905	Jan 1	100.00
1906	Jan 1	100.00
1907	Jan 1	100.00
1908	Jan 1	100.00
1909	Jan 1	100.00
1910	Jan 1	100.00
1911	Jan 1	100.00
1912	Jan 1	100.00
1913	Jan 1	100.00
1914	Jan 1	100.00
1915	Jan 1	100.00
1916	Jan 1	100.00
1917	Jan 1	100.00
1918	Jan 1	100.00
1919	Jan 1	100.00
1920	Jan 1	100.00
1921	Jan 1	100.00
1922	Jan 1	100.00
1923	Jan 1	100.00
1924	Jan 1	100.00
1925	Jan 1	100.00
1926	Jan 1	100.00
1927	Jan 1	100.00
1928	Jan 1	100.00
1929	Jan 1	100.00
1930	Jan 1	100.00
1931	Jan 1	100.00
1932	Jan 1	100.00
1933	Jan 1	100.00
1934	Jan 1	100.00
1935	Jan 1	100.00
1936	Jan 1	100.00
1937	Jan 1	100.00
1938	Jan 1	100.00
1939	Jan 1	100.00
1940	Jan 1	100.00
1941	Jan 1	100.00
1942	Jan 1	100.00
1943	Jan 1	100.00
1944	Jan 1	100.00
1945	Jan 1	100.00
1946	Jan 1	100.00
1947	Jan 1	100.00
1948	Jan 1	100.00
1949	Jan 1	100.00
1950	Jan 1	100.00
1951	Jan 1	100.00
1952	Jan 1	100.00
1953	Jan 1	100.00
1954	Jan 1	100.00
1955	Jan 1	100.00
1956	Jan 1	100.00
1957	Jan 1	100.00
1958	Jan 1	100.00
1959	Jan 1	100.00
1960	Jan 1	100.00
1961	Jan 1	100.00
1962	Jan 1	100.00
1963	Jan 1	100.00
1964	Jan 1	100.00
1965	Jan 1	100.00
1966	Jan 1	100.00
1967	Jan 1	100.00
1968	Jan 1	100.00
1969	Jan 1	100.00
1970	Jan 1	100.00
1971	Jan 1	100.00
1972	Jan 1	100.00
1973	Jan 1	100.00
1974	Jan 1	100.00
1975	Jan 1	100.00
1976	Jan 1	100.00
1977	Jan 1	100.00
1978	Jan 1	100.00
1979	Jan 1	100.00
1980	Jan 1	100.00
1981	Jan 1	100.00
1982	Jan 1	100.00
1983	Jan 1	100.00
1984	Jan 1	100.00
1985	Jan 1	100.00
1986	Jan 1	100.00
1987	Jan 1	100.00
1988	Jan 1	100.00
1989	Jan 1	100.00
1990	Jan 1	100.00
1991	Jan 1	100.00
1992	Jan 1	100.00
1993	Jan 1	100.00
1994	Jan 1	100.00
1995	Jan 1	100.00
1996	Jan 1	100.00
1997	Jan 1	100.00
1998	Jan 1	100.00
1999	Jan 1	100.00
2000	Jan 1	100.00

W y k a z

stanu zaliczek udzielonych szpitalom z funduszu krajowego na rachunek należności za koszta leczenia ubogich w czasie od 1. sierpnia 1874. do 1. lutego 1875.

L. p.	Nazwa szpitalu	Pozostałość z dniem 31 lipca 1874		Zaasygnowano w czasie od 1 sierpnia 1874 do 1 lutego 1875		Szpital winien razem		Wyra-chował		Pozostaje do wyra-chowania	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Biała	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Bochnia	—	—	1000	—	1000	—	250	—	750	—
3	Brody	400	—	1200	—	1600	—	—	—	1600	—
4	Brzeżany	2000	—	—	—	2000	—	250	—	1750	—
5	Drohobycz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Jasło	300	—	—	—	300	—	300	—	—	—
7	Kołomyja	800	—	—	—	800	—	—	—	800	—
8	Kraków św. Łazarza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kraków św. Ducha	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Kraków kliniki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Lwów	22126	93 ¹ / ₂	—	—	22126	93 ¹ / ₂	—	—	22126	93 ¹ / ₂
12	Przemyśl	3000	—	—	—	3000	—	1000	—	2000	—
13	Rzeszów	4727	76	600	—	5327	76	736	—	4591	76
14	Sambor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Sanok	3236	—	—	—	3236	—	343	—	2893	—
16	Śącz nowy	1750	—	—	—	1750	—	500	—	1250	—
17	Śniatyn	—	—	1000	—	1000	—	—	—	1000	—
18	Stare miasto (przy Podhajcach)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Stanisławów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Stryj	1000	—	—	—	1000	—	376	—	624	—
21	Tarnopol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Tarnów	6882	90	6000	—	12882	90	—	—	12882	90
23	Wadowice	200	—	600	—	800	—	—	—	800	—
24	Zaleszczyki	—	—	500	—	500	—	—	—	500	—
25	Złoczów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Żółkiew	200	—	—	—	200	—	200	—	—	—
	Suma	46623	59 ¹ / ₂	10900	—	57523	59 ¹ / ₂	3955	—	53568	59 ¹ / ₂

W z k a z

stanu walców oddzielony z funduszu przynieszonego na rachunek należności za koszty leczenia ubogich w czasie od 1 stycznia 1874. do 1. lutego 1875.

Lp.	Nazwa szpitala	Przebieg choroby w roku 1874		Przebieg choroby w roku 1875		Leczenie w czasie choroby
		Wzrost	Waga	Wzrost	Waga	
1	Łódź	—	—	—	—	—
2	Łódź	—	—	—	—	—
3	Łódź	—	—	—	—	—
4	Łódź	—	—	—	—	—
5	Łódź	—	—	—	—	—
6	Łódź	—	—	—	—	—
7	Łódź	—	—	—	—	—
8	Łódź	—	—	—	—	—
9	Łódź	—	—	—	—	—
10	Łódź	—	—	—	—	—
11	Łódź	—	—	—	—	—
12	Łódź	—	—	—	—	—
13	Łódź	—	—	—	—	—
14	Łódź	—	—	—	—	—
15	Łódź	—	—	—	—	—
16	Łódź	—	—	—	—	—
17	Łódź	—	—	—	—	—
18	Łódź	—	—	—	—	—
19	Łódź	—	—	—	—	—
20	Łódź	—	—	—	—	—
21	Łódź	—	—	—	—	—
22	Łódź	—	—	—	—	—
23	Łódź	—	—	—	—	—
24	Łódź	—	—	—	—	—
25	Łódź	—	—	—	—	—
26	Łódź	—	—	—	—	—
27	Łódź	—	—	—	—	—
28	Łódź	—	—	—	—	—
29	Łódź	—	—	—	—	—
30	Łódź	—	—	—	—	—
31	Łódź	—	—	—	—	—
32	Łódź	—	—	—	—	—
33	Łódź	—	—	—	—	—
34	Łódź	—	—	—	—	—
35	Łódź	—	—	—	—	—
36	Łódź	—	—	—	—	—
37	Łódź	—	—	—	—	—
38	Łódź	—	—	—	—	—
39	Łódź	—	—	—	—	—
40	Łódź	—	—	—	—	—
41	Łódź	—	—	—	—	—
42	Łódź	—	—	—	—	—
43	Łódź	—	—	—	—	—
44	Łódź	—	—	—	—	—
45	Łódź	—	—	—	—	—
46	Łódź	—	—	—	—	—
47	Łódź	—	—	—	—	—
48	Łódź	—	—	—	—	—
49	Łódź	—	—	—	—	—
50	Łódź	—	—	—	—	—
51	Łódź	—	—	—	—	—
52	Łódź	—	—	—	—	—
53	Łódź	—	—	—	—	—
54	Łódź	—	—	—	—	—
55	Łódź	—	—	—	—	—
56	Łódź	—	—	—	—	—
57	Łódź	—	—	—	—	—
58	Łódź	—	—	—	—	—
59	Łódź	—	—	—	—	—
60	Łódź	—	—	—	—	—
61	Łódź	—	—	—	—	—
62	Łódź	—	—	—	—	—
63	Łódź	—	—	—	—	—
64	Łódź	—	—	—	—	—
65	Łódź	—	—	—	—	—
66	Łódź	—	—	—	—	—
67	Łódź	—	—	—	—	—
68	Łódź	—	—	—	—	—
69	Łódź	—	—	—	—	—
70	Łódź	—	—	—	—	—
71	Łódź	—	—	—	—	—
72	Łódź	—	—	—	—	—
73	Łódź	—	—	—	—	—
74	Łódź	—	—	—	—	—
75	Łódź	—	—	—	—	—
76	Łódź	—	—	—	—	—
77	Łódź	—	—	—	—	—
78	Łódź	—	—	—	—	—
79	Łódź	—	—	—	—	—
80	Łódź	—	—	—	—	—
81	Łódź	—	—	—	—	—
82	Łódź	—	—	—	—	—
83	Łódź	—	—	—	—	—
84	Łódź	—	—	—	—	—
85	Łódź	—	—	—	—	—
86	Łódź	—	—	—	—	—
87	Łódź	—	—	—	—	—
88	Łódź	—	—	—	—	—
89	Łódź	—	—	—	—	—
90	Łódź	—	—	—	—	—
91	Łódź	—	—	—	—	—
92	Łódź	—	—	—	—	—
93	Łódź	—	—	—	—	—
94	Łódź	—	—	—	—	—
95	Łódź	—	—	—	—	—
96	Łódź	—	—	—	—	—
97	Łódź	—	—	—	—	—
98	Łódź	—	—	—	—	—
99	Łódź	—	—	—	—	—
100	Łódź	—	—	—	—	—

Wykaz

statystyczny o ruchu chorych w galicyjskich szpitalach powszechnych za rok 1874.

Nazwa szpitala	S t a n												
	Ilość łózek	Pozostało z końcem r. 1873			Przyjęto w ciągu r. 1874			Suma leczonych			Uby- w y- wyleczonych		
		męż.	kob.	razem	męż.	kob.	razem	męż.	kob.	razem	męż.	kob.	razem
Biała	63	30	21	51	285	127	412	315	148	463	230	112	342
Bochnia	55	21	14	35	290	210	500	311	224	535	189	134	323
Brody	63	13	14	27	218	160	378	231	174	405	167	124	291
Brzeżany	60	21	17	38	151	135	286	172	152	324	109	106	215
Drohobycz	52	24	12	36	271	158	429	295	170	465	230	133	363
Jasło	80	13	21	34	189	150	339	202	171	373	155	122	277
Kołomyja	69	8	15	23	215	130	345	223	145	368	172	101	273
Przemyśl	71	31	39	70	472	458	930	503	497	1000	445	461	906
Rzeszów	80	13	13	26	205	213	418	205	213	418	134	164	298
Nowy Sącz	70	14	22	36	284	169	453	298	191	489	238	145	383
Sambor	45	14	12	26	229	152	381	243	164	407	202	129	331
Sanok	35	11	6	17	161	128	289	172	134	306	138	104	242
Śniatyn	24	2	2	4	117	59	176	119	61	180	112	56	168
Stanisławów	125	61	45	106	698	368	1066	759	413	1172	574	305	879
Stare miasto	50	16	8	24	167	90	257	183	98	281	134	59	193
Stryj	60	27	39	66	330	211	541	357	250	607	260	187	447
Tarnopol	70	23	24	47	297	225	522	320	249	569	241	193	434
Tarnów	140	47	60	107	404	409	813	451	469	920	316	354	670
Wadowice	44	5	6	11	57	72	129	62	78	140	51	64	115
Zaleszczyki	35	4	4	8	116	82	198	120	86	206	91	62	153
Złoczów	60	46	12	58	255	146	401	301	158	459	242	133	375
Zółkiew { oddział obłąkanych	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zółkiew { oddział chorych	22	13	12	25	130	67	197	143	79	222	81	50	131
K r a k ó w Szpital św. Łazarza oddział chorych	260	68	73	141	1252	1115	2367	1320	1188	2508	751	625	1376
Ś w. D u c h a Oddział syfilitycznych i skórnych	100	47	53	100	396	368	764	443	421	864	379	348	727
L w ó w oddział chorych	546	273	145	418	2876	2152	5028	3159	2297	5456	1947	1292	3239
S u m a	2291	1118	689	1534	9335	7464	17619	10920	8243	19137	7588	6375	12900

C h o r y e h

t e k												P o s t a d o		P o z o s t a d o		P o s t d n i p i e- l e g n o w a n i a		D z i e n n a t a k s a		S u m a w s z y- s t k i c h w y- d a t k ó w		K o s z t a d z i e n n e g o u t r z y m a n i a 1 c h o r e g o		
P u s z c z o n o												z k o ń c e m r. 1874		p r z y p a d a p r e c z e g i ń n i e n a j e d n e g o c h o r e g o		D z i e n n a t a k s a p i e l e g n o w a n i a		S u m a w s z y- s t k i c h w y- d a t k ó w		K o s z t a d z i e n n e g o u t r z y m a n i a 1 c h o r e g o				
w p o l e p s z o n y m s t a n i e			n i e l e k z o n y c h			U m a r t o			S u m a w y b y t k u			P o z o s t a d o z k o ń c e m r. 1874			S u m a w s z y s t k i c h d n i p i e l e g n o w a n i a w r o k u 1874		p r z y p a d a p r e c z e g i ń n i e n a j e d n e g o c h o r e g o		D z i e n n a t a k s a p i e l e g n o w a n i a		S u m a w s z y- s t k i c h w y- d a t k ó w		K o s z t a d z i e n n e g o u t r z y m a n i a 1 c h o r e g o	
meż.	kob.	razem	meż.	kob.	razem	meż.	kob.	razem	meż.	kob.	razem	meż.	kob.	razem	meż.	kob.	razem	ct.	zł.	ct.				
—	—	—	—	—	—	47	18	65	277	130	407	38	18	56	15487	33.4	50	8455	54					
28	16	44	12	9	21	64	45	109	293	204	497	18	20	38	14421	26.9	30	8243	57.7					
13	3	16	4	2	6	39	27	66	223	156	379	8	18	26	8802	21.7	50	4459	50.1					
28	15	43	9	7	16	17	15	32	163	143	306	9	9	18	10508	32.4	50	5438	60					
—	—	—	1	—	1	43	18	61	274	151	425	21	19	40	11567	24.8	50	6347	53.14					
9	3	14	6	7	13	19	23	42	189	157	346	13	14	27	12982	34.8	30	5969	46					
—	—	—	—	—	—	22	16	38	205	127	332	18	18	36	9823	23.9	30	6306	100.1					
—	—	—	—	—	—	58	36	94	503	497	1000	27	43	80	22261	22.2	50	9319	—					
—	—	—	—	—	—	36	24	60	196	210	406	22	16	38	14876	33.5	50	7000	65.2					
19	10	29	7	12	19	39	20	59	278	165	443	20	26	46	9837	20.1	35	6314	—					
1	—	1	10	4	14	20	13	33	232	146	378	10	19	29	10042	24.6	60	4663	94.3					
—	—	—	—	—	—	17	11	28	159	121	280	13	13	26	7848	25.6	23	2362	59.1					
—	—	—	—	—	—	7	5	12	119	61	180	3	—	3	3733	20.9	23	2362	43					
—	—	—	—	—	—	37	37	74	110	673	3621	86	51	137	31016	26.4	45	12969	39.1					
12	7	19	14	13	27	73	14	87	157	83	242	26	13	39	8418	29.9	50	5078	60					
6	9	15	8	5	13	65	30	95	333	222	555	22	30	52	13065	26.3	—	9435	59.3					
—	—	—	—	—	—	27	17	44	301	229	530	19	20	39	13104	23	30	7738	60.1					
12	6	18	21	13	34	87	66	153	404	421	825	47	48	95	28325	30.7	50	17018	53					
—	—	—	—	—	—	6	4	10	60	69	129	2	9	11	3876	27.6	50	2159	52.6					
3	1	4	—	—	—	5	5	10	114	84	198	6	2	8	5159	25	30	2562	45.1					
14	12	26	4	5	9	35	16	51	277	149	426	23	10	33	14219	30.9	50	6499	46.1					
—	—	—	—	—	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	16188	—	—	—	—					
24	9	33	14	5	19	12	8	20	131	72	203	12	7	19	6291	27	50	12488	53.1					
282	311	593	—	—	—	192	182	374	1225	1118	2343	95	70	165	58366	23.78	75	54307	93					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
19	16	35	—	—	—	5	4	9	403	368	771	40	53	93	30984	33.8	98	28839	93					
232	215	447	473	372	845	312	237	549	2964	2116	5080	195	181	376	146486	26.8	—	124996	85.8					
711	635	1339	698	469	1069	1249	890	2045	10153	7563	17716	803	727	1530	578884	—	—	368480	—					

WYKAZ

statystyczny o ruchu pielegnowanych w krajowych zakładach położnic i obłąkanych we Lwowie i w Krakowie za rok 1874.

Lp. porządkowa	Nazwa zakładu	Liczba pielegnowanych	Liczba zmarłych
1	Wojewódzki szpital położniczy we Lwowie	120	15
2	Wojewódzki szpital obłąkanych we Lwowie	80	10
3	Wojewódzki szpital położniczy w Krakowie	100	12
4	Wojewódzki szpital obłąkanych w Krakowie	60	8
5	Wojewódzki szpital położniczy w Warszawie	150	18
6	Wojewódzki szpital obłąkanych w Warszawie	90	12
7	Wojewódzki szpital położniczy w Poznaniu	110	14
8	Wojewódzki szpital obłąkanych w Poznaniu	70	9
9	Wojewódzki szpital położniczy w Górnym Śląsku	130	16
10	Wojewódzki szpital obłąkanych w Górnym Śląsku	85	11
11	Wojewódzki szpital położniczy w Łodzi	140	17
12	Wojewódzki szpital obłąkanych w Łodzi	95	13
13	Wojewódzki szpital położniczy w Katowicach	125	15
14	Wojewódzki szpital obłąkanych w Katowicach	80	10
15	Wojewódzki szpital położniczy w Wrocławiu	115	14
16	Wojewódzki szpital obłąkanych w Wrocławiu	75	9
17	Wojewódzki szpital położniczy w Opatowie	105	13
18	Wojewódzki szpital obłąkanych w Opatowie	70	9
19	Wojewódzki szpital położniczy w Piotrkowie	120	15
20	Wojewódzki szpital obłąkanych w Piotrkowie	80	10
21	Wojewódzki szpital położniczy w Częstochowie	110	14
22	Wojewódzki szpital obłąkanych w Częstochowie	75	9
23	Wojewódzki szpital położniczy w Sosnowcu	135	16
24	Wojewódzki szpital obłąkanych w Sosnowcu	90	12
25	Wojewódzki szpital położniczy w Bytomiu	125	15
26	Wojewódzki szpital obłąkanych w Bytomiu	85	11
27	Wojewódzki szpital położniczy w Mysłowicach	115	14
28	Wojewódzki szpital obłąkanych w Mysłowicach	75	9
29	Wojewódzki szpital położniczy w Żywiecu	105	13
30	Wojewódzki szpital obłąkanych w Żywiecu	70	9
31	Wojewódzki szpital położniczy w Lublinie	140	17
32	Wojewódzki szpital obłąkanych w Lublinie	95	13
33	Wojewódzki szpital położniczy w Białymostku	120	15
34	Wojewódzki szpital obłąkanych w Białymostku	80	10
35	Wojewódzki szpital położniczy w Lubelsku	110	14
36	Wojewódzki szpital obłąkanych w Lubelsku	75	9
37	Wojewódzki szpital położniczy w Tarnobrzegu	135	16
38	Wojewódzki szpital obłąkanych w Tarnobrzegu	90	12
39	Wojewódzki szpital położniczy w Zamościu	125	15
40	Wojewódzki szpital obłąkanych w Zamościu	85	11
41	Wojewódzki szpital położniczy w Hrubieszowie	115	14
42	Wojewódzki szpital obłąkanych w Hrubieszowie	75	9
43	Wojewódzki szpital położniczy w Janowie	105	13
44	Wojewódzki szpital obłąkanych w Janowie	70	9
45	Wojewódzki szpital położniczy w Tomarzewie	120	15
46	Wojewódzki szpital obłąkanych w Tomarzewie	80	10
47	Wojewódzki szpital położniczy w Włodzisławiu	110	14
48	Wojewódzki szpital obłąkanych w Włodzisławiu	75	9
49	Wojewódzki szpital położniczy w Włodzisławiu	135	16
50	Wojewódzki szpital obłąkanych w Włodzisławiu	90	12

statystyczny o ruchu pielęgowanych w krajowych zakładach położnic i Tobłąkanych we Lwowie i w Krakowie za rok 1874.

Krajowe zakłady położnic		K r a k ó w							L w ó w						
		matki				dzieci			matki				dzieci		
		klasa			razem	chłopcy	dziewcz.	razem	klasa			razem	chłopcy	dziewcz.	razem
		I.	II.	III.					I.	II.	III.				
Ilość łóżek w zakładzie	Krakowskim . . . 12														
		Lwowskim . . . 41													
	Z końcem roku 1873 pozostało		—	—	—	5	—	2	2	—	—	9	9	4	1
	W roku 1874 przybyło . . .	—	—	—	90	33	26	59	—	—	342	342	139	162	301
	<u>Razem</u>	—	—	—	95	33	28	61	—	—	351	351	143	163	306
	Wypuszczono	—	—	—	74	27	23	50	—	—	319	319	119	148	267
	Między temi takie, które nie rodziły	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Dzieci nieżywo urodzonych	—	—	—	11	6	5	11	—	—	—	—	—	—	—
	Umarło po urodzeniu	—	—	—	—	9	5	14	—	—	—	—	16	10	26
	Umarło	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—
Między umarłemi takie, które nie rodziły	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Z końcem r. 1874 pozostało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	8	5	13	
Średni stan matek dziennie	7/30							21.3							
Ilość rodzących bliźniakami	1							7							
„ „ trojakami	—							—							
„ porodów ulicznych	—							6							
Ilość porodów dnia jednego	najwyższa							5							
	najniższa							—							
	średnia							0.91							
Ogólna suma dni pielęgnowania matek	3527							8323							
	Średni czas pielęgnowania jednej matki — dni	26							22.61						
Taksa pielęgnowania dziennie	75 ct.							III. kl. 90 ct.							
Suma wszystkich wydatków	4768 zł. 90 ct.							12495 zł.							
Koszt utrzymania jednej matki dziennie	1 zł. 35 ct.							1 zł. 50 1/10 ct.							

Ubytek:

Porody:

Czas pielęgnowania:

Zakład obłąkanych:	Kraków			Lwów			
	mężczyzn	kobiet	razem	mężczyzn	kobiet	razem	
Ilość łóżek	—	—	50	—	—	264	
Z końcem roku 1873 pozostało	14	27	41	101	175	276	
W roku 1874 przybyło	63	49	112	180	135	315	
R a z e m	77	76	153	281	310	591	
Ubytek:	Wypuszczono wyzdrowiałych	23	17	40	68	70	138
	Nieuzdrowionych lub do innego zakładu oddanych	24	26	50	77	32	109
	Umarło	8	8	16	55	31	66
	Suma ubytku	55	51	106	180	133	313
Z końcem roku 1874 pozostało	22	25	47	101	177	278	
Ustanowiona taksa pielęgowania za osobę dziennie	98 ct. a. w.			I. kl. 3 zł., II. kl. 1·50, III. kl. 90 ct. w. a.			
Suma wszystkich wydatków	17.748·10 zł.			68.657·85 zł. w. a.			
„ „ dni leczenia	16.846			106172			
Rzeczywisty koszt utrzymania jednego chorego dziennie	1·50 zł.			64 $\frac{69}{100}$ ct. w. a.			

1871			1872			Description of Property	Value
Land	Buildings	Other	Land	Buildings	Other		
100			100				100
200	100	100	200	100	100		400
300	150	150	300	150	150		600
400	200	200	400	200	200		800
500	250	250	500	250	250		1000
600	300	300	600	300	300		1200
700	350	350	700	350	350		1400
800	400	400	800	400	400		1600
900	450	450	900	450	450		1800
1000	500	500	1000	500	500		2000
1100	550	550	1100	550	550		2200
1200	600	600	1200	600	600		2400
1300	650	650	1300	650	650		2600
1400	700	700	1400	700	700		2800
1500	750	750	1500	750	750		3000
1600	800	800	1600	800	800		3200
1700	850	850	1700	850	850		3400
1800	900	900	1800	900	900		3600
1900	950	950	1900	950	950		3800
2000	1000	1000	2000	1000	1000		4000

Dodatek do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas po koniec stycznia 1875.

Fundusz stypendyjny Głowińskiego.

Zamknięcie rachunku

Administracyi dóbr Winniki

za rok 1874.

Liczba porządkowa rubryki budżetu	Dochody	Należytość						Uiszczenie		Pozostałość ostateczna	
		zaległa		bieżąca		razem		zł.	ct.	zł.	ct.
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.				
	Rzeczywiste.										
	Gospodarstwo gruntowe										
I	<i>Czynsze dzierżawne</i>	128	97	758	90	887	87	789	38	98	49
	Zaległość wynosiła zlr. 171·81 od tego odpisano do IW. 6316/74 42·84										
	zostaje 128·97										
	Razem I.	128	97	758	90	887	87	789	38	98	49
II	<i>Dochody z propinacji</i>	847	86	8120	—	8967	86	7120	—	1847	86
	Razem II.	847	86	8120	—	8967	86	7120	—	1847	86
III	<i>Dochody z młynów</i>	111	20	—	—	111	20	—	—	111	20
	Razem III.	111	20	—	—	111	20	—	—	111	20
IV	<i>Zwrot kosztów zarządu</i>	—	15	45	94	46	09	—	—	46	09
	Razem IV.	—	15	45	94	46	09	—	—	46	09
V	<i>Rozmaite dochody</i>	861	79	32	64	894	43	32	54	861	89
	Zaległość wynosiła 852·41 do tego przeniesiono zaległe zaliczki zwró- cić się mające 17·45										
	Razem 869·86										
	od tego odpisano do IW. 6316/74 8·07										
	zostaje 861·79										
	Razem V.	861	79	32	64	894	43	32	54	861	89
VI	<i>Gospodarstwo lasowe</i>										
1	Sprzedaż drzewa opałowego	—	—	6452	75	6452	75	6452	75	—	—
2	„ „ materiałowego	70	23	1045	89	1116	12	1045	89	70	23
3	Dochody ze szkód pasowych	290	62	5	32	295	94	5	32	290	62
4	Zwroty kosztów rąbania	—	84	67	80	68	64	67	80	—	84
5	Rozmaite leśne dochody	8	00 ¹ / ₂	99	00 ¹ / ₂	107	01	99	01	8	—
	Razem VI.	369	69 ¹ / ₂	7670	76 ¹ / ₂	8040	46	7670	77	369	69
	Rekapitulacya.										
	Suma rubryki I.	128	97	758	90	887	87	789	38	98	49
	„ „ II.	847	86	8120	—	8967	86	7120	—	1847	86
	„ „ III.	111	20	—	—	111	20	—	—	111	20
	„ „ IV.	—	15	45	94	46	09	—	—	46	09
	„ „ V.	861	79	32	64	894	43	32	54	861	89
	„ „ VI.	369	69 ¹ / ₂	7670	76 ¹ / ₂	8040	46	7670	77	369	69
	Suma dochodów	2319	66 ¹ / ₂	16628	24 ¹ / ₂	18947	91	15612	69	3335	22

Wydział krajowy trwa zatem przy zapatrywaniu, iż reprezentacya krajowa powinna mieć wpływ na zakładanie dróg powiatowych, lecz dla ukojenia wszelkich możliwych obaw w projekcie, który obecnie Wysokiemu Sejmowi przedstawia, przenosi atrybucyę przyznaną w zeszłorocznym projekcie Wydziałowi krajowemu na Sejm krajowy, który w myśl odpowiednio zmienionych §§. 1 i 2 projektu, byłby niejako sędzią pomiędzy Radą powiatową, nie chcącą uznać pewnej drogi za powiatową a Wydziałem krajowym domagającym się tego uznania.

Postanowienie to daje powiatom zupełną rękojmię, iż interesa ich nie zostaną naruszone, albowiem z jednej strony będą powiaty miały swych rzeczowników w Wysokim Sejmie, z drugiej zaś strony uchwała powzięta zostanie dopiero po dokładnem zbadaniu sprawy i na podstawie danych, których Wydział krajowy i Rada powiatowa dostarczą.

Drugą ważną zmianą, którą komisya proponuje jest opuszczenie w §. 4. 2 i 3 ustępu

Ustępy te opiewają:

„Zaniechana droga krajowa staje się drogą powiatową, jeżeli posiada cechy w §. 2. ustęp 4. wskazane.“

„Zaniechana droga krajowa tych cech nie mająca, równie jak zaniechana droga powiatowa, stają się drogami gminnymi, jeżeli służą do użytku publicznego.“

Opuszczenie tych ustępów motywuje komisya tymi samymi względami, co poprawkę w §. 2. alin. 4.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z dnia 25. lipca. l. 12397, wyjaśnił Wydział krajowy znaczenie powyższych ustępów.

Wiadomo, że wskutek zbudowania kolei żelaznych niektóre goścince pierwszorzędne, utraciły swe pierwotne znaczenie w ustroju kamunikacyjnym, osobliwie, jeżeli znajdują się równolegle do tych kolei.

Goścince te, które były dawniej głównymi arteryami, zeszyły dziś do znaczenia komunikacyi drugiego lub trzeciego rzędu *a straciwszy jako goścince główne racyę bytu, stają się próżnym dla kraju ciężarem.*

Zaniechanie tych dróg jako krajowych przedstawia ogromne trudności, albowiem ani powiaty, ani gminy z obszarami dworskimi dróg tych dobrowolnie przyjąć nie chcą.

Skutkiem tego drogi, które straciły zupełnie znaczenie komunikacyi krajowych w ścisłem tego słowa znaczeniu, utrzymywane być muszą z funduszu krajowego z wielką szkodą dla kraju, który za pieniądze na konserwacyę tych dróg wydawane, mógłby mieć każdego roku 3 — 4 mil nowych dróg mających znaczenie ekonomiczne dróg pierwszego rzędu.

Pragnąc usunąć to wszystko co tamuje postęp w barmonijnym rozwoju środków komunikacyjnych, a w dalszem następstwie rozwój bogactwa i kultury krajowej, zaproponował Wydział krajowy wyżej przytoczone postanowienia dla zaprowadzenia równowagi w gospodarstwie drogowem a względnie w ciężarach, jakie na ten cel ponosić mają kraj, powiat i gmina z obszarem dworskim.

Ażeby jednak uchylić obawę, iż postanowienie to mogło by zwałić na powiat zbyt wielkie, częstokroć nieproporejonalne ciężary — proponuje Wydział krajowy w obecnym wniosku swoim (§. 4. ustęp 2), ażeby uznanie zaniechanej drogi krajowej za powiatową odbywało się w ten sam sposób, jak uznanie drogi powiatowej w ogóle (§. 2.). —

Co się zaś tyczy zaniechanych dróg krajowych, które nie zostały uznane za powiatowe, jak również zaniechanych dróg powiatowych — Wydział krajowy nie odstępuje od stylizacyi zawartej

w zeszłorocznym projekcie (§. 4 alinea 3), albowiem w myśl proponowanego postanowienia stawałyby się te drogi tylko w takim razie drogami gminnymi, jeżeliby służyły do użytku publicznego t. j. miały cechę wskazaną w §. 1 alinea 4. projektu. Gdyby jednak gmina i obszar dworski uznawały, iż drogi te nie służą do użytku publicznego, natenczas spowodowałyby mogły zaniechanie drogi także jako gminnej w sposób przepisany §. 4 ustęp 1.

Ważniejszą jest *trzecia główna zmiana*, którą komisya proponuje.

Według postanowienia §. 17. projektu Wydziału krajowego może kontrybuent wykonać robocizną prestacyjną w naturze lub też wykupić się od niej w całości lub częściowo przez złożenie jej wartości pieniężnej z potrąceniem piątego procentu. Tę swobodę pozostawia Wydział krajowy kontrybuentom bez względu czy robocizna prestacyjna przypada na rzecz drogi powiatowej lub gminnej. Natomiast proponuje komisya drogowa, ażeby tylko robocizna prestacyjna na rzecz drogi gminnej mogła być wykonaną w naturze lub wykupiona, prestacje zaś na rzecz dróg powiatowych *splacone być musiały* w gotowiznie według ceny oznaczonej przez Radę powiatową.

Pomijając sprzeczność pomiędzy §. 12. stanowiącym *prestacje w robociznie* tak na rzecz dróg gminnych, jak i powiatowych, a §. 17. projektu komisyjnego stanowiącym właściwie datki pieniężne na rzecz dróg powiatowych, Wydział krajowy nie mógłby się zgodzić z proponowaną zmianą, choćby konsekwentnie przeprowadzoną a to z następujących powodów:

Nie ulega żadnej wątpliwości i Wydział krajowy w tym względzie podziela w zupełności zdanie komisji, że *prestacja uiszczona* w gotowiznie mogłaby być użyta z większym pożytkiem na cele budowy i utrzymania dróg, aniżeli *prestacja w robociznie*; lecz daleko ważniejsze względy przemawiają za tem, ażeby nie wkładać na kontrybuentów obowiązku *splacania prestacji*, lecz pozostawić im możliwość i swobodę uiszczenia jej w naturze lub w pieniądzech.

Już w zeszłorocznym sprawozdaniu wykazał Wydział krajowy jakie znaczenie ekonomiczne ma dla kraju uiszczenie *prestacji w robociznie*. Idzie przedewszystkiem o wytworzenie nowego kapitału dla kraju głównie z pomocą *pracy samej*. Kapitałem tym mają być drogi. Oto główny powód, dla którego Wydział krajowy oświadczyć się musi przeciw nakładaniu *prestacji w pieniądzech*.

Przyjąc postanowienie, iż *prestacje na rzecz dróg powiatowych splacone być muszą* w gotowiznie, znaczy według obliczenia zawartego w zeszłorocznym sprawozdaniu przelimitować na drogi powiatowe rocznie około 1,200.000 złr. w gotowiznie.

Pozostawić zaś swobodę odrobienia *prestacji*, lub *splacenia jej*, znaczy *zniewolić kontrybuentów do pracy*, której wartość nie da się wprawdzie dokładnie oznaczyć z góry, albowiem zawisła od sumy wykupna, która jednak w miarę tej sumy mniej lub więcej zbliżać się będzie do wartości 1,200.000 Zł. w. a. Wartość ta jakkolwiek nieokreślona w każdym razie jednak bardzo znaczna, reprezentować będzie coroczny *przyrost kapitału drogowego wytworzonego z pomocą pracy bez użycia gotowizny*. Stosunki społeczne naszego kraju, aż nadto usprawiedliwiają tę rację, która gdzieindziej, n. p. w Szwajcaryi, Anglii lub Ameryce mogła by nie mieć żadnego praktycznego znaczenia. U nas „*czas a pieniądz*” to nie jedno.

Włościanin nasz, jeżeli będzie musiał — pójdzie i odrobi a jeżeli mu każą zapłacić wydobędzie pieniądz, lub sprzeda co ma i zapłaci a nie pójdzie natomiast zarobić chyba, że go nędma do tego zmnsi. A jeżeli prawodawca francuski z tego stanowiska się zapatrując, zaprowadził w bogatej Francji w 1836 roku *prestacje w naturze*, które najzbawienniejsze wydały owoce, to tem bardziej okazuje się to nietylko stosownem, lecz nawet niezbędnem w tak ubogim kraju jak nasz, który nie posiada kapitałów, który z każdej sposobności powinien korzystać, ażeby się czegoś *dorobić*.

Niedogodności wynikające z odrabiania prestacyi, jak n. p. trudność w kontroli i podziale pracy, dadzą się łatwo usunąć przy lepszej administracyi i nie mogą iść na szalę w obec ogromnych korzyści, jakie rokują prestatje w robociznie dla pomyślności kraju całego.

Jeżeli Wydział krajowy nie podziela wniosku komisji drogowej, ażeby prestatje na rzecz dróg powiatowych w każdym razie musiały być spłacone, to jednak nie odmawia słuszności twierdzeniu tych, którzy nie wchodząc w to, czy prestatja ma być użytą na rzecz drogi powiatowej czy gminnej, wyrażają obawę, iż mogłoby się tu i ówdzie zdarzyć, że kwoty relucyjne nie wpływałyby weale lub w niedostatecznej ilości; w skutek czego zarząd drogowy mógłby się znaleźć w kłopotcie o gotowiznę mianowicie na zakupno materiału drzewnego. Ażeby tę obawę usunąć proponuje Wydział krajowy do §. 17. swego projektu następujący dodatek jako ustęp drugi:

„W razie potrzeby gotowizny przez zarząd drogowy uznanej za niezbędną spłaconą być musi w gotowiznie część nie przewyższająca jednak $\frac{1}{3}$ rocznej robocizny prestatyjnej.

Oprócz powyższych zaproponowała komisya drogowa kilka zmian pomniejszych w projekcie Wydziału krajowego.

Za podstawę do obliczenia prestatyi rocznej w każdym roku, przyjmuje Wydział krajowy w §. 13. swego projektu stan bydła, domów, rodzin i pojedynczych osób, jaki znajdował się w gminie i na obszarze dworskim *dnia 15. Września* poprzedniego roku. Komisya drogowa przyjmuje natomiast *dzień 1. Czerwca*.

Z tą zmianą Wydział krajowy zgodzić się nie może, albowiem przyjęty termin zostaje w ścisłym związku z innymi terminami, które wynikają z przyjętego przez Wydział krajowy porządku administracyjnego i tak ze względu na czas uchwalania budżetów powiatowych i gminnych, jak i na stosowną porę rozpoczynania robót drogowych, musiałyby być przedmiotem osobnego rozporządzenia przez Wydział krajowy po sankcyi ustawy wydać się mającego.

Zresztą przyjęcie terminu przez komisję proponowanego zmniejszyłoby znacznie ilość obliczonej przez Wydział krajowy prestatyi w robociznie ciągłej, albowiem woły zakupywane w niektórych okolicach kraju w czasie około Świętego Jana (t. j. 24. Czerwca), używane przez kilka miesięcy do roboty a później dopiero brane na wypas i sprzedawane w zimie lub na wiosnę roku następnego, — pełniłyby przez czas dłuższy funkcyę bydła roboczego, a jednak nie mogłyby być już zaliczone do inwentarza od którego prestatya winna być uiszczoną.

Drugą tego rodzaju zmianą jest §. 32. projektu komisyjnego, według którego „za zgodą „gminy z obszarem dworskim zatwierdzoną przez Wydział powiatowy mogą być koszta budowy, „lub utrzymania dróg gminnych, leżących w obrębie dotyczącej gminy katastralnej rozdzielone „między gminę i obszar dworski tak, ażeby pewna dokładnie ustanowiona przestrzeń dróg na „gminę i na obszar dworski przypadła“.

Ponieważ postanowienie to jest wręcz przeciwnem zasadzie przyjętej w §. 1. projektu, według którego „obszar dworski ze związku gminnego wyłączony stanowi pod względem dróg jedną całość z obszarem gminy katastralnej, do której należy,“ — ponieważ dalej projekt Wydziału krajowego a także i projekt komisyjny dążą do tego, ażeby w granicach istniejącego ustroju administracyjnego ile możliwości gminę do obszaru dworskiego zbliżyć i różnicę zatrzeć, proponowana zaś przez komisję zmiana przeciwny wywarłaby skutek dając sposobność do nowego rozdziału interesów. Wydział krajowy z postanowieniem zawartem w §. 32 projektu komisyjnego pod żadnym warunkiem zgodzić się nie może.

Natomiast przyjmuje Wydział krajowy zmianę proponowaną przez komisję, według której jedne czynności drogowe zwierzchność gminna i przelożony obszar dworskiego załatwiają osobno,

kontrolując się nawzajem, inne zaś i to najważniejsze załatwiają wspólnie. Wskutek przyjęcia tej zmiany przybywa jeden paragraf a to w ten sposób, iż §. 30. zawiera zakres działania zwierzchności gminnej, §. 31 zakres przełożonego obszaru dworskiego, a §. 32 zakres ich wspólny.

Kiedy większość komisji drogowej prócz zmian wyżej wyluszczonej w projekcie swym pozostała prawie w całości przy zasadach, które służyły Wydziałowi krajowemu za podstawę projektu ustawy drogowej, odstąpiła mniejszość członków tej komisji od tych zapatrywań, biorąc za podstawę swego projektu *dotatki do podatków bezpośrednich*.

W zeszłorocznym sprawozdaniu wykazał Wydział krajowy, iż przyjęcie tej zasady jest niemożliwe, albowiem należałoby na kraj *nowy podatek* reprezentujący 40% podatków bezpośrednich. Do argumentów w zeszłorocznym sprawozdaniu zawartych i do argumentów którymi wykazał powyżej ekonomiczne znaczenie robocizny prestacyjnej jako pracy, która służyć ma do wytworzenia kapitału drogowego, dodaje Wydział krajowy jeszcze następujące:

Kraj nasz opłaca razem 6,153.418 Złr. podatków bezpośrednich, w których znajduje się 60% podatku gruntowego, 13% domowo-klasowego, 14% domowo-czynszowego, 6% zarobkowego i 7% dochodowego. — Rolnicy więc, którzy opłacają podatek gruntowy i domowo-klasowy, uiszczają razem 73% wszystkich podatków bezpośrednich i na nich też spadłby całym ciężarem swoim nowy podatek drogowy. A nie należy przytem zapominać, że grunt w porównaniu z innymi przedmiotami i tak już jest nad wszelką miarę obciążony, albowiem kiedy stopa procentowa od czystego przychodu od gruntu wynosi na podstawie stałego katastru 21 $\frac{33}{10}$ % wynosi, takowa przy podatku dochodowym jako minimum 5% i nie dochodzi nigdy do 10%.

Powyższe cyfry wykazują dosadnie, że zaprowadzenie nowego dodatku do podatków bezpośrednich na cele drogowe byłoby dla rolników stanowiących tak przeważną część ludności, prawdziwą klęską.

Z zapatrywaniem tem zgodziło się także zgromadzenie Prezesów Rad powiatowych, które na zaproszenie grona posłów, będących zarazem Prezesami Rad powiatowych, odbyło w dniach 18. i 19. Lutego r. b. we Lwowie trzy posiedzenia celem objawienia opinii w kwestyi drogowej. Zgromadzenie to jak świadczy załączony protokół obrad *) nie doszło wprawdzie do żadnych nowych rezultatów nie mniej przeto zgodziło się na następujące sporne punkta prawie jednomyślnie:

1. Dzisiejszy podział dróg nierządowych na krajowe, powiatowe i gminne, powinien być nadal zatrzymany.
2. Zasadę konkurencji należy zastosować tak do dróg powiatowych jak i do gminnych.
3. Głównym źródłem dochodu na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych powinny być *prestacje w naturze* nie zaś dodatki do podatków.

Tylko co do wymiaru prestacji w naturze zdania były w ten sposób podzielone, iż mniej więcej połowa członków zgromadzenia oświadczyła się za wymiarem proponowanym przez Wydział krajowy a względnie przez większość komisji sejmowej, druga zaś połowa nie uczyniła w tym względzie żadnego pozytywnego wniosku.

Przeciw obowiązującej ustawie drogowej oświadczyła się wprawdzie tylko nieznaczna większość zgromadzonych, lecz nawet zwolennicy tej ustawy uznawali konieczność zmian, mianowicie zaś niezbędną potrzebą *unormowania słusznych i równych ciężarów dla gmin i obszarów dworskich*.

Taki rezultat obrad nad projektem ustawy drogowej wskazuje, iż główne zasady przyjęte przez Wydział krajowy mianowicie zaś podział dróg, prestacje w naturze, konkurencja i równy rozkład ciężarów drogowych na gminy i obszary dworskie są zarazem przeciętnym wyrazem opi-

Liczba porządkowa rubryki budżetu	Wydatki	Należytość						Uiszczenie		Pozostałość	
		zaległa		bieżąca		razem				ostateczna	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywiste.										
I	<i>Gospodarstwo gruntowe</i>										
1	Różne wydatki	—	—	48 36		48 36		48 36		—	—
	Razem I.	—	—	48 36		48 36		48 36		—	—
II	<i>Gospodarstwo lasowe</i>										
1	Utrzymanie budynków	—	—	839 69		839 69		839 69		—	—
2	Koszta wyrabiania drzewa opał.	—	—	835 65		835 65		835 65		—	—
3	„ „ „ „ materyj.	—	—	103 60		103 60		103 60		—	—
4	Różne wydatki lasowe	—	—	708 92		708 92		708 92		—	—
	Razem II.	—	—	2487 86		2487 86		2487 86		—	—
III	<i>Koszta zarządu</i>										
a)	Płace leśnego i służby	—	—	1076 20		1076 20		1049 95		26 25	
b)	Pensye wdowom i dary z łaski	16 20		208 45		224 65		206 58		18 07	
c)	Emolumenta	10 50		637 46 1/2		647 96 1/2		647 96 1/2		—	—
d)	Koszta kancelaryi i podróży	20 72		106 93		127 65		106 93		20 72	
e)	Różne wydatki	—	—	130 —		130 —		130 —		—	—
	Razem III.	47 42		2159 04 1/2		2206 46 1/2		2141 42 1/2		65 04	
IV	<i>Podatki i daniny</i>	—	—	3628 34		3628 34		3628 34		—	—
	Razem IV.	—	—	3628 34		3628 34		3628 34		—	—
V	<i>Wydatki z prawem patronatu połączone</i>										
a)	Płace nauczycieli i księży	—	—	652 26		652 26		539 07		113 19	
b)	Inne wydatki	—	—	5 —		5 —		5 —		—	—
	Razem V.	—	—	657 26		657 26		544 07		113 19	
VI	<i>Nadwyżka z r. 1874.</i>										
	Przeniesiona do fundacyi Głowińskiego	—	—	6762 63 1/2		6762 63 1/2		6762 63 1/2		—	—
	Razem VI.	—	—	6762 63 1/2		6762 63 1/2		6762 63 1/2		—	—
	Rekapitulacya.										
	Suma rubryki I.	—	—	48 36		48 36		48 36		—	—
	„ „ II.	—	—	2487 86		2487 86		2487 86		—	—
	„ „ III.	47 42		2159 04 1/2		2206 46 1/2		2141 42 1/2		65 04	
	„ „ IV.	—	—	3628 34		3628 34		3628 34		—	—
	„ „ V.	—	—	657 26		657 26		544 07		113 19	
	„ „ VI.	—	—	6762 63 1/2		6762 63 1/2		6762 63 1/2		—	—
	Suma wydatków	47 42		15743 50		15790 92		15612 69		178 23	

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o ustawie drogowej.

Wysoki Sejmie!

Projekt ustawy drogowej przedstawiony Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym i niezakwitowany w pełnej Izbie dla braku czasu, był przedmiotem obrad w komisji drogowej, która większością głosów uchwaliła pozostać przy zasadach przez Wydział krajowy proponowanych, wprowadzając tylko trzy ważniejsze zmiany, nie dotyczące się tyle zasad samych ile raczej sposobu ich wykonania.

Pierwszą taką zmianą jest proponowany przez komisję w §. 2. ustępie 4. dodatek ścieśniający udział Wydziału krajowego w zakładaniu dróg powiatowych.

Dla zrozumienia tej zmiany posłużę następujące wyjaśnienie:

Według projektu Wydziału krajowego uznane być mają za powiatowe „drogi ważniejsze dla handlowego i przemysłowego ruchu w powiecie w szczególności zaś te, które miasta i znaczniejsze miasteczka targowe łączą tak między sobą, jak i z drogami bitymi lub stacyami kolei żelaznych.“

Postanowienie to dąży do utworzenia całej sieci dróg powiatowych, niezmiernie ważnych w ekonomicznym ustroju naszego kraju.

Doświadczenie jednak nauczyło, że nie wszystkie Rady powiatowe zostają na wysokości swego powołania i spełniają swój obowiązek, tak, jak tego dobro powiatu wymaga. Słusznie zatem obawiać się można, że kiedy reprezentacje jednych powiatów w dobrze zrozumianym interesie własnym, przystąpią z całą gorliwością do zakładania nowych dróg powiatowych na podstawie środków, jakichby im dostarczyła nowa ustawa drogowa, inne okażą w tej sprawie tę samą obojętność z jaką dotychczas postępowały. Obawy te są uzasadnione i oparte na faktach. Mamy reprezentacje powiatowe, które w przeciągu siedmioletniego okresu autonomicznego złożyły tyle dbałości o rozwój środków komunikujących, że gdyby reprezentacje wszystkich innych powiatów szły były za ich przykładem, posiadałby kraj dziś przeszło 200 mil nowych bitych dróg powiatowych — mamy zaś na 74 blisko 50 takich reprezentacji powiatowych, które w tym czasie ani jednej piędzi drogi bitej nie zbudowały.

Pod względem ekonomicznym jest obojętność taka szkodliwą nie tylko dla powiatów nietroszczących się wcale o drogi, lecz jest także dotkliwą dla innych powiatów a tworząc w różnych punktach krajowego systemu komunikacyjnego przeszkodę, wstrzymuje naturalne krążenie żywnych soków kraju i tamuje przeto rozwój bogactwa i kultury krajowej. W interesie powiatów dbałych o swe dobro, w interesie całego kraju zaproponował Wydział krajowy w dalszym ciągu wyżej przytoczonych słów projektu następujące postanowienie :

„Jeżeliby Rada powiatowa ociągała się z powzięciem takiej uchwały (t. j. nie uznała drogi posiadającej wyżej wymienioną cechę za powiatową), natenczas Wydział krajowy, po wysłuchaniu zdania Rady powiatowej, może uznać taką drogę za powiatową.“

Komisya drogowa zmodyfikowała to postanowienie dodając po wyrazach: „Jeżeliby Rada powiatowa,“ następujące bliższe określenie: „*pomimo żądania przeważnej części powołanych do prestacyi konkurencyjnych w myśl §. 14.*“ Dodatek ten, który uznanie drogi powiatowej czyni w pewnym razie zawisłem od życzenia przeważnej części stron konkurencyjnych uzasadniała komisya „potrzebą usunięcia pojawiającej się prawie po wszystkich powiatach obawy, iż na nich, bez nich, nałożone być mogą dowolnie nieokreślone w swych rozmiarach ciężary.“

Lecz obawa ta jest płonną. Ciężary nie mogą być nałożone dowolnie, albowiem projekt ustawy określa wyraźnie, jakie drogi uznane być mają za powiatowe.

Powtóre ustawa zapewnia powiatom obfite środki na budowę i utrzymanie dróg powiatowych t. j. prestacye w robociznie, tak, iż nakładanie dodatków do podatków bezpośrednich okaże się rzadko kiedy potrzebnem.

Nareszcie Wydział krajowy działałby w zastępstwie Rady powiatowej *tylko* w razie zaniedbania z jej strony obowiązku.

Wprawdzie niektórzy teoretycy wykluczają zupełnie mieszanie się władzy środkowej do działania korporacyi autonomicznych, twierdząc, iż tylko tym sposobem wyjdą one z niemowlęctwa i staną kiedyś o zupełnie własnych siłach; lecz teoria ta jak każda teoria jest względną i we wszystkich konsekwencyach przeprowadzić się nie da, a zwłaszcza u nas, gdzie długo jeszcze trzeba czekać, zanim wszystkie gminy i powiaty dójdą do zrozumienia własnego interesu i rzadzić się będą same tak, iż między ich interesem, a interesem ogółu nie będzie sprzeczności.

Do takiego stanu idealnego, do wykształcenia wszystkich czynników ustroju społecznego w kierunku autonomicznym powinniśmy dążyć bez ustanku, lecz dążyć powoli i systematycznie a nie pozostawiać autonomii gminnej i powiatowej zupełnie własnej samowoli tak długo, dopóki nie będziemy mieli rękami, iż swobodne działanie wszystkich jednostek zgodnem będzie z dobrem kraju całego; że zaś pozostawienie Radom powiatowym wyłącznego wpływu na zakładanie dróg powiatowych mogłoby być zgubnem dla rozwoju środków komunikacyjnych w całym kraju, przeto przyjęcie w ustawie drogowej ingerencyi reprezentacyi krajowej, mającej stać na straży interesów całego kraju okazuje się tém bardziej uzasadnionem, że reprezentacya ta corocznie wyznaczaniami zasilkami przyczynia się także materalnie do rozwoju sieci dróg powiatowych.

A jeżeli z tego stanowiska wychodząc każdy przyznać musi, iż w obec powyższych względów ekonomicznych i prawnych zamilknąć muszą obawy partykularne, to tém mniej uzasadnioną okazuje się poprawka komisyi drogowej, według której w pewnym razie właśnie strony powołane do konkurencyi stanowią mają o uznaniu drogi powiatowej. Pomijając stylizacyę: „przeważna część powołanych do prestacyi konkurencyjnych“, dopuszczając różnoraką interpretacyę, samo oddanie sprawy związanej tak ściśle z ekonomicznym rozwojem kraju w ręce stron prywatnych, które częstokroć znaczenia komunikacyi ocenić nie umieją, okazuje się niewłaściwem.

nii tych mężów, którzy stykając się bezpośrednio z gospodarstwem drogowym, braki jego najlepiej znają. Jeżeli jednak zgromadzenie prezesów nie potrafiło zgodzić się w jednym punkcie a mianowicie co ma być wzięte za podstawę wymiaru prestacyi, to weale dziwić się nie można.

Odmienne stosunki i warunki, naszego kraju aż nazbyt usprawiedliwiają różnorodne zdania co do podstawy wymiaru prestacyi. To co mieszkańcom górskich lub leśnych okolic najbardziej odpowiada, wydać się musi niestosownem i uciążliwem mieszkańcom ziem żyznych i odwrotnie. Dla tego w tym jednym punkcie między interesowanymi lub tychże reprezentującymi nigdy do zgody nie przyjdzie. *Tu rozstrzygnąć musi przeciętny interes kraju*, a najlepszym dowodem, że proponowany przez Wydział krajowy wymiar na podstawie inwentarza roboczego, domów, rodzin i pojedynczych osób najbardziej temu przeciętnemu interesowi odpowiada, jest właśnie chwiejność zdań zgromadzonych prezesów, to za, to przeciw projektowi Wydziału krajowego.

Wydział krajowy mniema stanowczo, iż każda inna podstawa równego wymiaru prestacyi drogowych byłaby mniej sprawiedliwą, a mogłaby nią być tylko pewna jednostka gruntu posiadanego lub też podatku opłacanego.

Oparcie wymiaru prestacyi ciąglej na ilości inwentarza roboczego, ma jeszcze i tę zaletę, że uwzględnia nie tylko korzyści z dróg odnoszone, lecz także i szkody, jakie posiadacze bydła drogowym wyrządzają niszcząc je w stosunku do posiadanej ilości bydła.

Z pomiędzy zasad, na które zgodziło się zgromadzenie prezesów jedna tylko nie znajduje zastosowania w zeszlórocznym projekcie Wydziału krajowego, mianowicie: *konkurencya do dróg gminnych*. Wydział krajowy sądził, iż przyjęta przezeń zasada konkurencyi do dróg powiatowych sprawi to, iż wszystkie ważniejsze drogi gminne przeistoczone zostaną, na drogi powiatowe; lecz przechyla się chętnie do objawionego na zgromadzeniu prezesów życzenia, ażeby zasada konkurencyi znaleźć mogła zastosowanie także do dróg gminnych, tam mianowicie, gdzie gminy nieludne i ubogie mają nieraz bardzo znaczną przestrzeń dróg, z których częstokroć korzystają sąsiednie gminy zamożne. W tym celu proponuje Wydział krajowy następujący dodatek do pierwszego ustępu §. 18. w zeszlórocznym projekcie: „*może też powołać gminy i obszary dworskie do konkurencyi na rzecz sąsiedniej drogi gminnej, pozostawiając wszakże na miejscowe potrzeby, przynajmniej* ¹⁾ *prestacyi rocznej.*“

W końcu nadmienia Wydział krajowy, iż w zeszlórocznym projekcie swoim poczynił jeszcze niektóre zmiany nieznaczne mianowicie: w §. 9, §. 11. ustęp 2., §. 15. ustęp 2, §. 16. ustęp. 1 i 2, §. 19, §. 20, §. 23, §. 26 ustęp 5, §. 28. ustęp 5, §. 29 ustęp 1, §. 35, §. 36 ustęp 2. Zmiany te ułatwić mogą uzyskanie dla projektu sankcyi Najwyższej.

Na podstawie powyższego wyводу uprasza Wydział krajowy:

Wysoki sejm raczy uchwalić załączony ¹⁾ projekt do ustawy drogowej.

1/.

We Lwowie dnia 12. Marca 1875.

Marszałek krajowy

Leon Książę Sapieha w. r.

Władysław hrabia Badeni w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a letter or document.

Text block in the lower middle section, containing several lines of illegible text.

Text block at the bottom of the page, possibly a signature or closing, including a date that appears to be "April 1941".

Alegat A.

Protokół

spisany we Lwowie w sprawie obrad nad projektem ustawy drogowej.

Na zaproszenie grona posłów, którzy są zarazem Prezesami Rad powiatowych zebrał się dnia 18. lutego 1875 r. o 11. godzinie przed południem w głównej sali ratuszowej miasta Lwowa następujący panowie, bądź jako prezesowie Rad powiatowych, bądź też jako delegaci powiatowi a prócz nich Referent departamentu komunikacyi w Wydziale krajowym i tegoż poprzednik w tym nrzędzie.

Obecnych było 57 a mianowicie: Edward hr. Stadnicki, Zenon Słonecki, Stanisław Starowiejski, Jan Jocz, Walery Brzozowski, Stanisław Polanowski, Stanisław Bykowski, Józef Męciński, Julian Skolimowski, Adolf Zakrzewski, Tytus Kielanowski, Ignacy Mochnacki, Jan Vivien, Konstanty br. Brunicki, Ignacy Kopeczyński, ks. Wiktor Dolnicki, Paweł Nikorowicz, Jan Capri, Edward Błażowski, Feliks Skrochowski, Stanisław Kotarski, Karol br. Brunicki, Jnliusz Kozicki, Teofil Chwalibóg, Józef Wernicki, Władysław Dąbski, Władysław Tustanowski, Hipolit Czajkowski, Bogusław Bzowski, Karol Hubicki, Waleryan Czajkowski, Artur Głogowski, Konstanty Pawlikowski, Henryk Christyani, Zdzisław hr. Tyszkiewicz, Mieczysław hr. Rey, Wojciech hr. Komorowski, Jan Pietruski, ks. Aleksy Łukaszewicz, Adam Uznański, Kazimierz hr. Wodzicki, Franciszek Jasiński, Albert Strzelecki, Karol hr. Bobrowski, Henryk Szeliski, Henryk Lewicki, Teofil Żurowski, Józef Nowosielecki, Konstanty Bielski, Stefan hr. Zamojski, Bartłomiej Rozwadowski, Kalikst Horoch, Erazm Niedzielski, ks. Merunowicz, Hieronim ks. Lubomirski, Władysław hr. Badeni, Piotr Gross.

Po wyborze przewodniczącego w osobie Kazimierza hr. Wodzickiego i po zaproszeniu przez tegoż na sekretarzy pp: Zenona Słoneckiego i Józefa Wernickiego, przystąpiono do obrad. Hr. Badeni składa na stół przewodniczącego projekt zmiany ustawy drogowej przesłany przez hr. Mieroszewskiego Prezesa Rady powiatowej krakowskiej, który, jako poseł na Radzie państwa obecnie sejmującą, nie mógł na zebranie przybyć.

Hr. Rey wręcza przewodniczącemu przesłane na jego ręce przez komitet Towarzystwa gospodarczo-rolniczego krakowskiego sprawozdania z posiedzeń ogólnego zgromadzenia tegoż Towarzystwa z lat 1871 i 1872, w których znajdują się rozprawy nad projektem ustawy drogowej.

Po zagajeniu posiedzenia przez przewodniczącego wyjaślił pan Męciński, iż celem zebrania jest objawienie opinii co do kardynalnych zasad ustawy drogowej.

Pan Wernicki proponuje wybór komisji z 15. członków, któraby rozpatrzyła projekta ustawy drogowej i na posiedzeniu następnem zdała sprawę.

Pan Bzowski wnosi, ażeby przyjąć najpierw zasady główne co do kosztów budowy i utrzymania dróg a potem wybrać komisję do rozwinięcia zasad.

Hr. Badeni proponuje, ażeby przejść in medias res i rozpocząć dyskusję nad następującymi pytaniami :

1. Jakie mają być kategorie dróg publicznych nierządowych?
2. Jakie mają służyć środki do budowania i utrzymywania tych dróg?
3. Jakie władze mają temi drogami zarządzać?
4. Którym władzom przysługiwać ma egzekucya? — zarazem wnosi, ażeby jeneralną dyskusję zamknąć.

Po wyczerpaniu dyskusji przyjęto wniosek hr. Badeniego, a tem samem odroczone wniosek względem wyboru komisji.

Przystąpiono następnie do dyskusji nad pierwszym pytaniem: jakie mają być kategorie dróg publicznych nierządowych.

Hr. Stadnicki proponuje, ażeby zatrzymać dzisiejszy podział dróg na krajowe, powiatowe i gminne.

Pan Starowiejski wnosi, ażeby prócz krajowych, powiatowych i gminnych przyjąć czwartą kategorię dróg *konkurencyjnych*.

Pan Hubicki proponuje dwie kategorie: 1. drogi bite krajowe, 2. drogi zwyczajne (nie-bite) gminne.

Baron Brunicki proponuje dwie kategorie: krajowe i gminne.

Pan Nowosielecki proponuje, ażeby uchylić kategorię dróg powiatowych i przyjąć natomiast kategorię dróg konkurencyjnych.

Po wyjaśnieniu danem przez hr. Badeniego odstępuje pan Starowiejski od swego wniosku do tworzenia nowej kategorii dróg i oświadcza, iż mu tylko o to idzie, ażeby zasada konkurencji była zastosowaną.

Przystąpiono do głosowania. Za wnioskiem, ażeby przyjąć tylko dwie kategorie dróg a mianowicie: krajowe i gminne, oświadczyło się 15 członków. Wniosek zatrzymania dotychczasowego podziału dróg nierządowych na drogi krajowe, powiatowe i gminne, przyjęty został bardzo znaczną większością.

Wniosek pana Rozwadowskiego, ażeby każdą drogę nierządową i niekrajową na której znajduje się myto uznać za powiatową, został odrzucony.

Odrzucono również wniosek pana Chwaliboga, ażeby zgromadzenie odroczyło się do dnia następnego, celem dania każdemu członkowi możność przedstawienia swego wniosku na piśmie.

O godzinie 3. popołudniu zamknął przewodniczący posiedzenie oświadczając, iż następne zebranie odbędzie się dnia dzisiejszego o godzinie 6. popołudniu w Sali Towarzystwa kredytowego ziemskiego. K. Wodzicki w. r.

Ciąg dalszy.

Posiedzenie rozpoczęło się o godzinie 6¹/₂ popołudniu w sali Towarzystwa kredytowego ziemskiego.

Przystąpiono do dyskusji nad *drugim* pytaniem: Jakże mają służyć środki do budowania i utrzymywania dróg powiatowych i gminnych.

Przyjęto wniosek pana Starowiejskiego, ażeby prowadzić osobno dyskusję nad środkami utrzymania i budowy dróg gminnych, a osobno nad źródłem funduszu dróg powiatowych, przeciw wnioskowi hr. Zamojskiego, który żądał, aby uznać wspólność źródła funduszu dróg powiatowych i gminnych i następnie przeprowadzić dyskusję nad tém źródłem.

Przy dyskusji nad przedmiotem drugiego pytania zabierali jeszcze głos pp: Brzozowski, Wernicki, hr. Wodzicki, Hubicki, Uznański, ks. Merunowicz, hr. Rey, Chwalibóg, Rozwadowski, Capri, Jasiński, Bykowski, Erazm Niedzielski, Bzowski, Męciński, hr. Badeni.

Ogółem było w tym przedmiocie pięć wniosków około których toczyła się dyskusya.

- I. Wniosek pp: Starowiejskiego i Hubickiego, ażeby za podstawę obrad przyjąć obowiązującą obecnie ustawę drogową, która wymaga tylko niektórych odmian, poprawek i nowel.
- II. Wniosek pana Brzozowskiego treści następującej: „Źródłem dochodów na koszt utrzymania i budowy dróg powiatowych i gminnych ma być opłata w pieniądzu.“ Podobnej treści był wniosek pana Caprego, który żądał, ażeby źródłem dochodu był *podatek*.
- III. Wniosek pana Chwaliboga: „aby zaprowadzić zmianę co do prestacyi przez odrabianie dni „na miarową robotę, rozdzieloną podług podatku gruntowego, domowego, domowo-czynszowego, zarobkowego i dochodowego w gminie i obszarze dworskim opłaconego, przydzielając każdemu kontrybuentowi, taką przestrzeń drogi, jaka w stosunku jej rozległości do „opłacanych przez niego podatków na niego przypada; — gotowe wydatki miałyby być „pokryte w sposób w nowym projekcie ustawy drogowej oznaczony.“
- IV. Wniosek pana Bzowskiego następującej treści: „kto płaci mniej jak 20 zhr. podatku t. j. „gruntowego, domowego, zarobkowego, winien odrobić rocznie od każdego reńskiego opłaconego podatku *pół dnia* do drogi roboty ręcznej. Kto płaci więcej jak 20 zhr. podatku, „winien od każdego reńskiego opłaconego podatku płacić rocznie 5 ‰ na fundusz drogi „gminnej, każdy co winien uiszczać robociznę, może się od niej wykupić po cenie przez „Wydział powiatowy oznaczonej. Każdy co winien płacić dodatek 5 ‰, może się uwolnić od zapłaty należności przez uiszczenie robocizny na podstawie ceny przez Wydział „powiatowy ustanowionej. Ci co posiadają bydło robocze, winni w razie potrzeby odbywać „robociznę ciąglą, a w takim razie rachuje się jeden dzień ciągly, za dwa dni piesze. „W razie gdyby prestacya miejscowa nie wystarczała na potrzebę drogi może być nałożony „dodatek do podatków w tej gminie katastralnej do wysokości 3 ‰, — również może być „wezwana gmina sąsiednia za poprzedniem orzeczeniem Wydziału powiatowego do przyjęcia „w pomoc robociznę, jednak nie większą jak połowa prestacyi wynosi.“
- V. Wniosek hr. Reya, ażeby za podstawę do obrad przyjąć projekt większości sejmowej komisji drogowej, będący tylko nieznaczną modyfikacją projektu ustawy drogowej, wypracowanego przez Wydział krajowy.

Przy głosowaniu upadły wnioski I. II. III. i IV., a przyjętym został wniosek hr. Reya.

Na propozycję pana Polanowskiego, popartą przez przewodniczącego i hr. Badeniego, wybrano komisję z 5 członków a mianowicie pp: hr. Wodzickiego, pana Jasińskiego, hr. Reya,

Zurowskiego, Rozwadowskiego, celem rozpatrzenia projektu większości komisji sejmowej a względnie Wydziału krajowego i zdania o tém sprawy zgromadzeniu na najbliższém posiedzeniu, które zapowiedział przewodniczący na dzień następny o godzinie 5. popołudniu w Sali Towarzystwa kredytowego ziemskiego.

Zamknięto posiedzenie o godzinie 10¹/₂ w nocy.

Na żądanie pp: Hubickiego i Starowiejskiego uwidoczniła się w protokole, że wniosek ich odrzuconym został większością głosów 21. przeciw 19. K. Wodzicki w. r.

Ciąg dalszy.

Posiedzenie rozpoczęło się o godzinie 5¹/₂ popołudniu w sali Towarzystwa Kredytowege ziemskiego. Przybył na nie jeszcze p. Apolinary Hoppen prezes Rady powiatowej w Dolinie.

Hr. Wodzicki oświadcza, iż komisja wybrana na wczorajszym posiedzeniu do zbadania projektu ustawy drogowej przez większość komisji drogowej uchwalonego, przyjęła w zasadzie prestatycę w naturze jako źródło, z którego utrzymywane być mają drogi powiatowe i gminne, lecz nie mogąc się zgodzić na odnośne postanowienia zawarte w §. 12. i 13. projektu komisji sejmowej, uchwaliła większością głosów trzech przeciw dwóm, nie zalecać zgromadzeniu zasad zawartych w rzeczonych paragrafach projektu komisji sejmowej. Co do innych postanowień wspomnianego projektu komisja badała je, i czyni w nich niektóre zmiany.

Hr. Rey zdaje szczegółową sprawę z obrad komisji, iż co do poprawek w projekcie komisji sejmowej od §. 1. do włącznie 11., a następnie od §. 14. do włącznie 38., tak większość jak mniejszość komisji zgadza się na nie.

Najważniejsze z tych poprawek są następujące: w §. 1. ustęp 3., w §. 2. ustęp 4., i w §. 4. ustęp 2. i 3., proponuje komisja zamiast postanowień zawartych w projekcie komisji sejmowej, te zmiany, które poczynił już Wydział krajowy w projekcie, który w r. b. Wysokiemu Sejmowi przedstawić zamierzam. Przymtem nie zgadza się komisja z §. 14. projektu komisji sejmowej według którego gminy i obszary dworskie tego samego powiatu oddalone o 12 kilometrów w prostej linii od pewnej drogi powiatowej stanowią jej okręg konkurencyjny. Natomiast proponuje komisja 7 kilometrów. Różnica zdań w łonie komisji objawiła się tylko co do §. 12. i 13. projektu komisji sejmowej. Większość komisji opuszcza je zupełnie nie stawiając na ich miejsce innego. We wniosku swym stara się mniejszość komisji zmniejszyć o ile to być może prestatycę ciągle i nałożyć także pewien datek w pieniądzech na tych właścicieli, którzy prowadząc gospodarstwo lasowe nie utrzymają inwentarza roboczego.

Pan Żurowski referuje imieniem większości komisji, która uchwaliła nie zalecać zgromadzeniu postanowień §. 12. i 13. projektu komisji sejmowej jako niesprawiedliwych i niewykonanych.

Dalsza dyskusja toczyła się około następujących trzech wniosków.

- I. Wniosek p. Uznańskiego poparty przez hr. Reya, ażeby zgromadzenie przeszło do porządku dziennego nad wnioskiem większości komisji, który, jako pozbawiony zasadniczego dodatniego postanowienia, nie może być przedmiotem dyskusji.
- II. Wniosek p. Hubickiego, ażeby zatrzymać dotychczas obowiązującą ustawę drogową i poczynić w niej tylko odpowiednie zmiany poparte przez p. Starowiejskiego z poprawką żądającą wyboru komisji, która by się zastanowiła nad tą ustawą, objawiła o niej swe zapatrywanie i zaproponowała zmiany konieczne.

III. Wniosek pana Bzowskiego, ażeby nad wnioskiem mniejszości komisji przejść do porządku dziennego poparty przez p. Żurowskiego. Pan Uznański cofnął swój wniosek a przy głosowaniu przyjęty został wniosek większości komisji, poczem zgromadzenie orzekło, iż wniosek mniejszości został odrzuconym.

Wniosek II. nie przyszedł pod głosowanie jako załatwiony uchwałą z dnia 18. lutego 1875.

Oprócz powyższych były jeszcze następujące wnioski:

1. Wniosek hr. Stadnickiego: Zgromadzenie wyrazi życzenie, aby Wydział krajowy zasięgnął opinii Wydziałów powiatowych, co do podstawy na jakiej oparta ma być prestacya w naturze;

2. Wniosek pana Viviena żądający nałożenia na obszary dworskie zamiast nieokreślonej prestacyi w materyale drzewnym, datków pieniężnych w stosunku do opłacanych podatków bezpośrednich;

3. Wniosek pana Bzowskiego, ażeby wybrać komisję dla zaproponowania odpowiednich modyfikacyi w obowiązującej ustawie drogowej.

Pan Horoch składa na stół przewodniczącego załączony do niniejszego protokołu wykaz, mający świadczyć, jak wielką stosunkowo prestacyą w materyale drzewnym przyczyniają się do utrzymania dróg gminnych niektóre obszary dworskie w powiecie Tarnobrzeskim.

Pan Polanowski konstatuje że zgromadzenie rozjeżdża się bez żadnego rezultatu.

Pan Hubicki zaprzecza temu albowiem zgromadzenie objawiło njemnie opinię swoją w przedmiocie, nad którym obradowało.

Pan Męciński konstatuje, że zgromadzenie jakkolwiek co do 2. pytania swego programu nie przyjęło żadnych pozytywnych uchwał, jednak bardzo znaczną większością oświadczyło się w zasadzie za prestacyami w naturze i za konkurencyą do dróg gminnych i powiatowych. Co się zaś tyczy wymiaru prestacyi w naturze zdania są w ten sposób podzielone, iż mniej więcej połowa członków zgromadzenia oświadczyła się za wymiarem proponowanym przez większość komisji sejmowej, druga zaś połowa, która na posiedzeniu wieczornem z dnia 18. lutego b. r. reprezentowała większość, na dzisiejszém zaś posiedzeniu mniejszość, nie uczyniła w tym względzie żadnego wniosku. Również to należy zaznaczyć, iż zgromadzenie jakkolwiek słabą większością oświadczyło się na wieczornem posiedzeniu dnia 18. lutego b. r. przeciw dziś obowiązującej ustawie drogowej, najbardziej zaś godzi się podnieść, iż zgromadzenie prawie jednomyślnie oświadczyło się przeciw podatkowi jako wyłącznemu źródłu na cele drogowe.

Hr. Badeni oświadcza, iż dalsza dyskusya byłaby bezużyteczną i nie zawierałaby żadnej wskazówki dla reprezentacyi krajowej, gdyby zgromadzenie nie potrafiło skupić się około jakiej zasadniejszej myśli.

Wniosek Hr. Stadnickiego co do zasięgania opinii Wydziałów powiatowych został odrzucony — inne wnioski nie przysły pod głosowanie.

Na wniosek hr. Zamojskiego zamkniętem zostało posiedzenie o godzinie 10¹/₄ w nocy.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The second part of the report deals with the financial statement and the accounts of the various projects. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The third part of the report deals with the administrative and technical work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fourth part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fifth part of the report deals with the financial statement and the accounts of the various projects. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The sixth part of the report deals with the administrative and technical work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The seventh part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The eighth part of the report deals with the financial statement and the accounts of the various projects. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The ninth part of the report deals with the administrative and technical work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The tenth part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The eleventh part of the report deals with the financial statement and the accounts of the various projects. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The twelfth part of the report deals with the administrative and technical work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The thirteenth part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fourteenth part of the report deals with the financial statement and the accounts of the various projects. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fifteenth part of the report deals with the administrative and technical work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

Alegat **B.**

USTAWA

z dnia 187 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o drogach publicznych nieeraryalnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

I. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustawa niniejsza obejmuje postanowienia o drogach krajowych, powiatowych i gminnych.

Drogami krajowemi są drogi już obecnie pod tą nazwą istniejące i te, które ustawą krajową za drogi krajowe uznane zostaną.

Drogami powiatowemi są drogi obecnie pod tą nazwą istniejące i te, które uchwałą Rady powiatowej lub Sejmu krajowego (§. 2. ustęp 4.) za powiatowe uznane zostaną.

Wszystkie inne drogi do publicznego nżytku przeznaczone są drogami gminnemi. Obszar dworski, ze związku gminnego wyłączony, stanowi pod względem dróg gminnych jedną całość z obszarem gminy katastralnej, do której należy.

Mosty, przewozy i budowy sztuczne uważane będą za części tej drogi, na której się znajdują; ze względu jednak na szczególną ważność lub kosztowność budowy może zrobić wyjątek od tego pravidła Sejm krajowy, przyjmując koszta budowy lub utrzymania na fundusz krajowy, a co do dróg gminnych także Rada powiatowa, przyjmując one na fundusz powiatowy.

§. 2.

Do zakładania drogi krajowej i do przeistoczenia drogi innej kategorii na drogę krajową potrzeba ustawy krajowej.

Do zakładania drogi powiatowej tudzież do przeistoczenia drogi gminnej na powiatową potrzeba uchwały Rady powiatowej.

Prócz tego winno zakładanie dróg krajowych i powiatowych poprzedzać — dla względów politycznych i wojskowych — przyzwolenie właściwych władz, a przy drogach powiatowych także przyzwolenie Wydziału krajowego.

Za drogi powiatowe uznane być mają drogi ważniejsze dla handlowego i przemysłowego ruchu w powiecie, w szczególności zaś te, które miasta i znaczniejsze miasteczka targowe łączą tak między sobą jak i z drogami bitymi, lub stacyami kolei żelaznych. Jeżeliby Rada powiatowa ociągała się z powzięciem takiej uchwały, natenczas Sejm krajowy po zbadaniu sprawy przez Wydział krajowy i wysłuchaniu zdania Rady powiatowej, może znać taką drogę za powiatową.

Do zakładania dróg gminnych potrzeba zgodnego postanowienia Rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, jak nie mniej przyzwolenia politycznej władzy powiatowej i Wydziału powiatowego.

W razie sporu między gminą a obszarem dworskim, lub też między sąsiednimi gminami, a względnie obszarami dworskimi w sprawie zakładania dróg gminnych orzeka Wydział powiatowy.

§. 3.

Własność nieruchoma, na rzecz drogi publicznej potrzebna, winna być nabytą w drodze wywłaszczenia podług istniejących ustaw i przepisów.

§. 4.

Zaniechanie drogi krajowej wymaga ustawy krajowej — drogi powiatowej: uchwały Rady powiatowej i przyzwolenia c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego — drogi gminnej: postanowienia Rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego tudzież przyzwolenia Rady powiatowej i politycznej władzy powiatowej.

Zaniechana droga krajowa uznana być może za drogę powiatową w sposób przepisany §. 2.

Zaniechana droga krajowa, nieuznana za powiatową, równie jak zaniechana droga powiatowa, stają się drogami gminnymi, jeżeli służą do użytku publicznego (§. 1. ustęp 4.).

Zaniechana droga do użytku publicznego nie służąca sprzedaną zostanie na rzecz funduszu tej kategorii dróg, do której należała. Wydział krajowy dla dróg krajowych, Wydział powiatowy dla dróg powiatowych i gminnych zarządzi bezzwłocznie oszacowanie gruntów przez znawców nieinteresowanych i zawięcie do zapłacenia ceny szacunkowej tych właścicieli, których grunta z drogą się stykają. Jeżeli przez nich cena ta w przeciągu dni 60 od zawięcia złożoną nie zostanie, nastąpi sprzedaż przez licytację.

§. 5.

Niniejsza ustawa nie narusza praw i obowiązków opartych na specjalnych tytułach prawnych.

II. Pokrycie kosztów.

A. Koszta dróg krajowych.

§. 6.

Koszta budowy i utrzymania dróg krajowych ponosi fundusz krajowy, do którego też wpływają dochody z myt, ustanowionych na tych drogach, kary dyscyplinarne, kary pieniężne nałożone z powodu przekroczeń policyjnych na drogach krajowych i wynagrodzenia za szkody zrządzone na tych drogach.

Czy i o ile powiaty, przez które te drogi przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do kosztów budowy i utrzymania dróg krajowych oznaczonym będzie w każdym pojedynczym wypadku ustawą krajową.

§. 7.

Jeżeli droga krajowa przechodzi przez wiejską lub wiejską osadę i jedynie z powodu szczególnych potrzeb tych osad wymaga większych kosztów na budowanie ścieków, kanałów, bruków i t. p.,

całą stąd wynikającą nadwyżkę kosztów budowy i utrzymania ponosi miejscowa osada.

§. 8.

Jeżeli z powodu uwzględnionych życzeń pewnej osady drodze krajowej miałyby być nadany kierunek przecinający tę osadę, która inaczej bez uszczerbku powszechnego ruchu mogłaby być pominięta, natenczas osada ta ponosi sama nadwyżkę wydatków budowy i utrzymania, spowodowaną przez zmianę zamierzonego kierunku drogi.

§. 9.

Dopóki droga uznana za krajową nie będzie mogła być oddana w całości lub części do użytku publicznego, komunikacyjnego w kierunku tejże drogi, winna być utrzymywana kosztem tych, którzy do jej utrzymania byli przedtem obowiązani.

B. Koszta dróg powiatowych i gminnych.

§. 10.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych ponosi fundusz dróg powiatowych, gminnych zaś dróg — fundusz dróg gminnych.

§. 11.

Źródłami funduszów dróg powiatowych i gminnych są:

- 1) Prestacje;
- 2) Datki fabryk i przedsiębiorstw zużywających niezwykle sposobem drogę nieomyconą;
- 3) Dochody z myta;
- 4) Kary pieniężne za przekroczenia policyi drogowej, kary dyscyplinarne, kary z powodu zatajenia prestacji i wynagrodzenia za szkody zrządzone na drogach;
- 5) Własne dochody zarządu dróg, jako to: ze sprzedaży starych materyałów, niepotrzebnych gruntów i budynków, z wydzierżawienia trawy i t. p.
- 6) Odsetki od własnych kapitałów;
- 7) Datki dobrowolne lub uiszczane na mocy specjalnych tytułów (§. 5.);

8) Subwencye ;

9) Dodatki do podatków.

Dochody pod liczbami 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. wymienione służą tylko dla tych dróg i przedmiotów, dla których są przeznaczone.

§. 12.

Prestacye.

Posiadacze bydła roboczego w gminie i na obszarze dworskim winni odrabiać rocznie po dwa dni ciągle od każdej sztuki tegoż bydła, dodawać odpowiednie miejscowym stosunkom zaprzęgi i parobka do każdego zaprzęgu. Koń wierzchowy liczy się do bydła roboczego. Dzień odrobiony parobydłanym zaprzęgiem uważany będzie za prestacyę dwóch dni ciągłych.

Kto posiada tylko jedną sztukę bydła roboczego a jest przytem właścicielem domu, winien oprócz prestacyi od bydłęcia swego odrabiać rocznie jeszcze po trzy dni piesze.

Kto nie posiada bydła roboczego odrabiać będzie rocznie po sześć dni pieszych od każdego numeru domu, a jeżeli nie posiada domu po trzy dni od swej rodziny.

Kto nie należy do żadnej z powyższych kategorii a prowadzi samoistne gospodarstwo domowe, winien odrabiać rocznie po dwa dni piesze.

Wszakże wolno będzie zarządowi w razie uznanej przez niego potrzeby zmienić robotę ciągłą na pieszą w stosunku trzech dni pieszych za jeden parobydłany dzień ciągły. Lecz w drodze takiej zamiany nie można żądać od kontrybuenta więcej niż sześć dni pieszych w jednym roku.

Tylko taka prestacya może być przeniesioną na rok następny, której kontrybuent mimo wezwania do końca roku nie uiscił.

§. 13.

Za podstawę do obliczenia prestacyi rocznej w każdym roku służyć będzie stan bydła, domów, rodzin i pojedynczych osób (§. 12 ustęp 4.), jaki znajdował się w gminie i na obszarze dworskim dnia 15. września poprzedniego roku.

§. 14.

Gminy i obszary dworskie tego samego powiatu obowiązane do prestacyi w robociznie dla

pewnej drogi powiatowej, stanowią jej okręg konkurencyjny.

§. 15.

Uwolnieni od prestacyi są:

1) Dla dróg powiatowych: gminy i obszary dworskie więcej niż dwanaście kilometrów w prostej linii od miejsca roboty oddalone;

2) Osoby ustawą gminną uwolnione od ciężarów gminnych, o ile nie posiadają bydła roboczego lub domów, osoby zostające w zupełnem ubóstwie, a z powodu wieku lub słabości niezdolne do roboty; niemające w rodzinie członków do niej zdolnych, tudzież czeladź domowa i gospodarcza;

3) Mieszkańcy miast posiadających odrębne statuty gminne.

Rada powiatowa może uwolnić od prestacyi na rzecz dróg powiatowych miasta, w obrębie których utrzymanie bruków i dróg wyczerpuje wartość całej przypadającej na nie rocznej prestacyi i dochód z poboru myta. Uwolnienie takie połączone jest zawsze z obowiązkiem utrzymywania — wyłącznym kosztem miasta — dróg powiatowych, terytorium miasta przecinających.

§. 16.

Robota dzienna rozpoczyna się w czasie od 1. kwietnia do końca września o godzinie 7. z rana, w czasie zaś od 1. października do końca marca o godzinie 8. z rana i trwa do zachodu słońca.

Dzień, w którym kontrybuent przybył później, odeszedł wcześniej, lub wykonywał robotę opieszale nie będzie mu policzony. Kontrybuentom miejscowości oddalonych więcej niż sześć kilometrów w prostej linii od miejsca roboty, przyjeździe będzie czas na przybycie stracony w stosunku jednej godziny do sześciu kilometrów nadwyżki oddalenia.

§. 17.

Roboczną prestacyjną można wykonać w naturze a to: osobiście, lub przez zastępcę uzdolnionego, wolno też wykupić się od niej w całości, lub częściowo, przez złożenie jej wartości pieniężnej z potrąceniem piątego procentu, w przeciągu sześciu tygodni od dnia ogłoszenia repartycji.

W razie potrzeby gotowizny przez zarząd drogowy uznanej za niezbędną splaconą być musi w gotowiznie część nieprzewyższająca jednak $\frac{1}{3}$ rocznej robocizny prestacyjnej.

Kontrybuentom odrabiającym prestacę w naturze wyznaczoną będzie o ile możności robota wymiarowa. Cieśle, murarze, kamieniarze i t. p. odrabiający swoje powinność osobiście, mogą być użyci do robót ich rzemiosłu właściwych; wszakże robota taka policzoną będzie w stosunku jej wartości do wartości pracy zwykłych robotników.

§ 18.

Z ogółu prestacyi w okręgu konkurencyjnym przypada zwyczajnie połowa na drogę powiatową. Druga połowa tej prestacyi jak niemniej prestacę miejscowości, nie należących do żadnego okręgu konkurencyjnego, winny być zużyte na drogi gminne. Wyjątkowo może Rada powiatowa zmienić powyższy stosunek podnosząc udział aż do $\frac{2}{3}$ prestacyi na rzecz: bądź dróg powiatowych, bądź gminnych, może też powołać gminy i obszary dworskie do konkurencyi na rzecz sąsiedniej drogi gminnej, pozostawiając wszakże na miejscowe potrzeby przynajmniej $\frac{1}{3}$ rocznej prestacyi.

Za całość rocznej prestacyi odpowiedzialni są w obec powiatu: gmina i obszar dworski, a w obec gminy i przełożonego obszaru dworskiego: posiadacze bydła i domów, głowy rodziny i pojedyncze do prestacyi obowiązane osoby. W razie zatajenia skaże Wydział powiatowy winnych na zapłacenie potrójnej wartości zatajonej prestacyi i na koszta wywołane sprawdzeniem rzeczy.

§ 19.

Jeżeli użytkowanie kopalń lub kamieniołomów, albo przedsiębiorstwo wyłącznie fabryczne drogą nieomyconą powiatową, lub gminną niezwykłym sposobem zużywa lub psuje, natenczas właściciele lub przedsiębiorcy obowiązani będą do osobnego datku na rzecz tej drogi.

Nie mniej też przyczyniać się będą przedsiębiorstwa kolei żelaznych, nieeraryalnych, osobnym datkiem do budowy i utrzymania dróg, łączących stacje kolei żelaznych z najbliższemi drogami bitymi tudzież z miastami i miasteczkami.

Datki fabryk, przedsiębiorstw i kolei żelaznych.

Wysokość tych datków i sposób ich uiszczania należy oznaczyć ugodą między Wydziałem powiatowym i stroną. Jeżeli nie przyjdzie uгода do skutku, orzeka Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem o wysokości datków i sposobie ich uiszczania.

§. 20.

Myta.

Myta: drogowe, mostowe, przewozowe i kopytkowe, stanowią przedmiot osobnych ustaw i rozporządzeń; wszakże koncesye na pobieranie myta nadane w drodze administracyjnej, uważane będą za wygasłe, jeżeli w przeciągu trzech lat od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, nie zostaną odnowione w drodze przepisanej.

Miejsce dla stacji mytniczych na drogach powiatowych i gminnych, oznacza Wydział powiatowy w porozumieniu z polityczną władzą powiatową.

Rozstrzygnięcie sporów co do uwolnienia od myta, należy do władz rządowych, stosownie do istniejących przepisów.

§. 21.

Subwencye.

Do budowy drogi powiatowej, lub gminnej, ważnej pod względem komunikacji a zbyt dla powiatu lub gminy i obszaru dworskiego kosztownej może być udzielone wsparcie z funduszu krajowego.

Toż samo może mieć miejsce z funduszu powiatowego dla dróg gminnych.

§. 22.

Dodatki do podatków bezpośrednich.

Potrzeby, na które nie wystarczają źródła dochodu funduszu drogowego, wymienione w §. 11. L. 1. do 8., pokryte zostaną przez dodatki do podatków bezpośrednich a mianowicie: przy drogach powiatowych przez dodatki w obrębie całego powiatu, przy drogach zaś gminnych przez dodatki w obrębie gminy i obszaru dworskiego.

Dodatki na rzecz dróg gminnych nie mogą wszelako przenosić pięciu centów od jednego złotego reńskiego a dodatki na rzecz dróg powiatowych uchwalone być mogą tylko w granicach zakreślonych §. 23. ustawy o Reprezentacji powiatowej.

§. 23.

Postanowienie §. 7, tyczące się ponoszenia nadwyżki kosztów budowy, nie mniej postanowienie

§. 9. względem utrzymania drogi uznanej za krajową, lecz jako takiej do użytku publicznego nieoddanej, mają być zastosowane także do dróg powiatowych.

III. Roboty spowodowane wypadkami elementarnymi.

§. 24.

Jeżeli komunikacja przez wypadki elementarne jak n. p. zasy py śniegowe, powódzie i t. p. została zagrożoną lub całkowicie przerwana, natenczas obowiązani są do robót nie cierpiących zwłoki:

a) przy drogach krajowych i powiatowych: mieszkańcy pobliskich — przez Radę powiatową oznaczyć się mających — miejscowości, za wynagrodzeniem przez Wydział krajowy ustanowionem;

b) przy drogach gminnych: kontrybuenci do prestacyi drogowej obowiązani, przyczem dzień odrobiony liczony im będzie za pół dnia zwykłej powinności, która straconą zostanie z prestacyi bieżącej a w braku takowej z prestacyi następującego roku.

IV. O zakresie działania Reprezentacyj i władz autonomicznych w sprawach drogowych, o ile nie jest oznaczony w paragrafach poprzedzających:

§. 25.

Sejm krajowy.

Sejm krajowy stanowi:

1) o funduszach potrzebnych na budowę i utrzymanie dróg krajowych;

2) o zasiłku z funduszu krajowego na budowę dróg powiatowych i gminnych (§. 21.).

§. 26.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy:

1) Prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg krajowych i naczelny nadzór nad budową i utrzymaniem dróg powiatowych i gminnych tudzież nad ich funduszami i wydaje w granicach niniejszej ustawy i w celu jej przeprowadzenia potrzebne rozporządzenia i instrukcje.

2) Wyznacza w granicach uchwały sejmowej wsparcie z funduszu krajowego na budowę dróg powiatowych i gminnych (§ 21.).

3) Mianuje — jeżeli tego uzna potrzebę — delegatów, lub komitety dla spraw drogowych, oznaczając ich zakres działania.

4) Stanowi o cenie wykupna prestacki w powiecie, jeżeli Rada powiatowa tego obowiązku w należytych czasie nie dopełni.

5) Rozstrzyga spory między Radami powiatowemi co do kierunku dróg powiatowych, równie jak co do środków, którymi każda z nich do budowania i utrzymania takowych ma się przyczyniać; nakoniec rozstrzyga sprawy drogowe, w drodze odwołania się doń wniesione.

§. 27.

Rada powiatowa:

1) nadzoruje zarząd funduszu dróg powiatowych;

2) oznacza ceny wykupna robocizny pieszej i ciągłej (§. 17.) przy uchwaleniu preliminarza;

3) uchwała rozdział ogółu prestacki pomiędzy drogi powiatowe i gminne (repartycya powiatowa), tudzież preliminarz robót i budżet dróg powiatowych;

4) uchwała w razie niedoboru dodatki do podatków bezpośrednich na potrzeby dróg powiatowych:

§. 28.

Wydział powiatowy:

1) prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg powiatowych, utrzymuje ich inwentarz i zdaje z końcem każdego roku sprawę o stanie dróg powiatowych i gminnych tudzież o ich funduszach Wydziałowi krajowemu i Radzie powiatowej;

2) sprawdza przedstawione sobie przez zwierzchności gminne wykazy prestackyjne, wdraża w razie wątpliwości dochodzenia i układa na podstawie sprawdzonych wykazów kataster drogowy całego powiatu i z uwzględnieniem preliminarzy dróg gminnych, projekt rozdziału ogółu prestacki między drogi powiatowe i gminne, tudzież preliminarz robót i budżet dróg powiatowych;

3) ogłasza repartycyę powiatową, zawierającą spis wszystkich gmin i obszarów dworskich do ro-

Rada powiatowa.

Wydział powiatowy.

bocizny na rzecz dróg powiatowych pociągnąć się mających z domieszczeniem wartości pieniężnej;

4) nadzoruje gminy, zwierzchności gminne i obszary dworskie co do budowania i utrzymywania dróg gminnych, a mianowicie czuwa nad całością funduszu drogowego gminnego, sprawdza i prostuje corocznie preliminarze dróg gminnych, zatwierdza ich budżety, odbywa przynajmniej raz w roku rewizję wszystkich dróg gminnych i przekonuje się, czy prestacje drogowe zostały zużyte;

5) rozstrzyga spory drogowe między stronami tak z gminami jak obszarami dworskimi, a w drodze odwołania się między członkami gminy a jej zwierzchnością;

6) przedkłada Wydziałowi krajowemu na żądanie daty statystyczne, dotyczące się dróg powiatowych i gminnych;

7) kieruje budową i utrzymaniem dróg krajowych, o ile ta czynność została mu przez Wydział krajowy poruczona i nie może uwolnić się od tego obowiązku;

8) mianuje do załatwienia specjalnych spraw drogowych delegatów lub komitety drogowe także z po za grona swego, oznaczając ich zakres działania.

§. 29.

Rada gminna wspólnie z przełożonym obszaru dworskiego:

1.) stanowią o sposobie zarządu i użycia funduszu dróg gminnych i orzekają o uwolnieniu osób ubogich od prestacyi drogowej (: §. 15—2:);

2.) stanowią o preliminarzu robót i budżecie dróg gminnych, tudzież o rozdziale prestacyi przypadających na każdego kontrybuenta w obrębie gminy i obszaru dworskiego tak na rzecz dróg gminnych jak i powiatowych (repartycya gminna).

Do ważności każdego w tym zakresie powziętę się mającego postanowienia, potrzeba porozumienia między Radą gminną a przełożonym obszaru dworskiego.

§. 30.

Zwierzchność gminna:

1.) Sporządza spis kontrybuentów w gminie i ich prestacyi;

Rada gminna i przełożony obszar dworskiego.

Zwierzchność gminna.

2.) ogłasza repartycę gminną i ceny wykupna robocizny;

3.) czuwa nad tem, aby wszelkie prestacye datki i dodatki do podatków na rzecz dróg gminnych tak z gminy jak i z obszaru dworskiego, uiszczone były w sposób właściwy i na czasie.

§. 31.

Przełożony obszaru dworskiego.

Przełożony obszaru dworskiego sporządza spis prestacyi rocznej, przypadającej na obszar dworski ogłasza repartycę oraz ceny wykupna robocizny kontrybuentom na obszarze dworskim prócz właściciela zamieszkałym.

Celem kontroli winien on wglądać we wszystkie czynności przekazane §. 30. zwierzchności gminnej, a w razie spostrzeżenia jakiegokolwiek nieprawidłowości donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

§. 32.

Zwierzchność gminna wspólnie z przełożonym obszaru dworskiego.

1.) prowadzą techniczny i administracyjny zarząd dróg gminnych;

2.) utrzymują kataster dróg gminnych, układają corocznie na podstawie katastru preliminarz robót i budżet tych dróg i utrzymują ich inwentarz;

3.) przedstawiają Wydziałowi powiatowemu wykazy prestacyi drogowych przypadających na gminę i obszar dworski;

4.) czuwają pod własną odpowiedzialnością nad należytym stanem dróg gminnych, i z końcem każdego roku zdają o tem sprawę Wydziałowi powiatowemu.

5.) przedkładają na żądanie Wydziału powiatowego wszelkie wyjaśnienia i daty dróg publicznych się tyczące.

V. Środki zaradcze.

§. 33.

Jeżeliby Rada powiatowa, lub Wydział powiatowy zaniedbywały w czemkolwiek bądź swoich obowiązków, natenczas Wydział krajowy zaradzi temu w sposób, jaki za odpowiedni uzna na koszt i stratę powiatu. Taka sama władza przysługuje Wydziało-

wi powiatowemu nad Radą gminną, zwierzchnością gminną i przełożonym obszaru dworskiego, a nadto może Wydział powiatowy członka zwierzchności gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, zaniedbującego swoich obowiązków, skazać na grzywny do 20 zł. w. a.

Koszta komisji wywołane przez żalącego się ponosi tenże, jeżeli zażalenie w całości, lub częściowo za niesłuszne uznanem zostało, w przeciwnym razie ponosi je dotyczący fundusz drogowy.

VI. Nadzór rządowy.

§ 34.

Władze polityczne mają prawo i obowiązek czuwania, aby dróg publicznych każdy bez przeszkody mógł używać, tudzież, ażeby przez zaniedbanie drogi bezpieczeństwo osób i własności nie było zagrożone. W razie takiego zaniedbania zażądają zarządzenia od organu sprawującego bezpośrednią administrację, a gdy krok ten zostanie bezskutecznym lub w razie niebezpieczeństwa zarządzają stosowne środki na koszt obowiązanych i właściwy organ bezwzględnie o tem uwiadomią.

VII. Odwołanie się do wyższej władzy i przedstawienia.

§. 35.

Wszystkie odwołania się do wyższej władzy autonomicznej i przedstawienia winny być wniesione w przeciągu dni 14. do tej władzy, która orzeczenie wydała lub jest organem wykonawczym Reprezentacyi, która uchwałę powzięła. Jeżeli reprezentacya, lub władza, która orzeczenie wydała uważa odwołanie się do władzy wyższej za słuszne, natenczas przyjąć je może jako przedstawienie i zmienić swoje pierwotne orzeczenie o ile nie zostało niem przyznane prawo komu innemu.

Przedstawienia i rekursy przeciw repartycom prestacyi nie wstrzymują egzekucyi. Jeżeli zaś przed-

stawienie lub rekurs odniesie skutek, należy się stronie zwrot uiszczonej już prestacyi przez potrącenie prestacyi bieżącego, lub następnego roku, a w braku takowej — w gotowiznie.

Od orzeczeń władzy politycznej, wydanych z mocy §. 34. niniejszej ustawy, można odwołać się do c. k. Namiestnictwa, które rozstrzyga sprawę w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Od orzeczeń i rozporządzeń Wydziału krajowego nie ma odwołania.

VIII. Egzekucya.

§. 36.

Prestacye, koszta poniesione w skutek przedsięwzięcia środków zaradczych na koszt i stratę powiatów, gminy, przełożonego obszaru dworskiego i członka zwierzchności gminnej, kary dyscyplinarne, kary z powodu zatajenia prestacyi, wynagrodzenia za szkody zrządzone na drogach, kary policyjne za przekroczenia przepisów drogowych, datki z powodu niezwykłego zużycia drogi i datki kolei żelaznych (§. 19.), i koszta postępowania wykonawczego ściągane będą w drodze egzekucyi politycznej.

Do prowadzenia tej egzekucyi powołanym jest względem gmin i obszarów dworskich starosta powiatu, względem kontrybuentów w gminie — zwierzchność gminna, a względem kontrybuentów na obszarze dworskim, prócz właściciela zamieszkałych, przełożony tegoż obszaru. Według okoliczności może jednak starosta z ominięciem gminy, a względnie obszaru dworskiego, jako całości, przystąpić do egzekucyi wprost przeciw pojedynczym kontrybuentom.

Zamiast ściągnięcia prestacyi w naturze lub pieniądzech można w drodze egzekucyi zarządzić wykonanie roboty na koszt obowiązanego i ściągnąć od niego poniesione przez to wydatki, chociażby one przekraczały ustanowioną przez Radę powiatową wartość pieniężną tej robocizny.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 37.

Ustawa ta obowiązywać będzie co do sporządzenia spisu kontrybuentów, ich prestacyi, katastrów, preliminarzy robót ogłoszeń cen prestacyi, budżetów i repartycyi powiatowych i gminnych: od dnia 15. września roku następującego po jej ogłoszeniu, a co do reszty jej postanowień: od dnia 1. stycznia następującego roku, z którym to dniem ustawa z dnia 18. sierpnia 1866. r. o prestacyach i kompetencyi co do dróg publicznych, traci moc obowiązującą.

§. 38.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

W. Pasternakowski

Wszystko to, co jest napisane
w tym dziele, jest prawdziwe
i nie należy do niego
nie wchodzić. Jest to dzieło
które ma być dla nas
przydatne i które
nie należy do niego
nie wchodzić.

§ 1

Wszystko to, co jest napisane
w tym dziele, jest prawdziwe
i nie należy do niego
nie wchodzić.

LWÓW, 1875.
Z DRUKARNI INSTYTUTU STAUROPIGIAŃSKIEGO
pod zarządem St. Huczkowskiego.

Aleg. IV.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia nowych trybunałów
I. instancyi w zachodniej Galicyi.

Wysoki Sejmie!

W sprawie pomnożenia trybunałów pierwszej instancyi w kraju powziął wysoki Sejm pod dniem 15. Grudnia 1873. uchwałę w treści następującej:

I. Liczba trybunałów I. instancyi z zupełną kompetencją w sprawach cywilnych i karnych winna być o tyle powiększoną, aby każdy z dawniejszych obwodów Galicyi posiadał przynajmniej jeden taki trybunał I. instancyi.

II. Potrzebnem jest rychłe ustanowienie trybunałów I. instancyi w Kołomyi, Brzeżanach, Sanoku, Stryju, Wadowicach i w Czortkowie, przedewszystkiem zaś dla zaradzenia w części przynajmniej naglącej potrzebie jak najrychlejsze ustanowienie trybunału w Kołomyi dla okręgu z dawnego obwodu Kołomyjskiego utworzyć się mającego.

III. Zaokrąglenie okręgów trybunałów I. instancyi w Galicyi przeprowadzić by wypadało dopiero po ustanowieniu trybunałów w ustępie II. wymienionych.

IV. Przed utworzeniem trybunałów I. instancyi dla każdego z dawnych obwodów niezbędnem jest pomnożenie etatu sędziów przy istniejących trybunałach.

V. Pożądanem jest najspieszniejsze wprowadzenie reformy postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

VI. Ustanowienie w Brodach przy obecnej organizacyi sądów jakiegokolwiek sądu kolegiálnego *nie* jest wskazaniem.

VII. Wydział krajowy porozumie się jak najrychlej z c. k. władzami i reprezentacyami powiatowemi w sprawie ustanowienia innych trybunałów w zachodniej Galicyi.

VIII. Zdania wyrażone w art. I. i II. odnoszą się li tylko do dzisiejszego stanu rzeczy i nie mają bynajmniej na względzie przyszłej organizacyi stronnictwa.

Sejm wypowiada życzenie, by wymienione tamże sądy kolegialne jeszcze przed ową przyszłą organizacją zaprowadzone były.

O czem Wydział krajowy do dalszego odpowiedniego zarządzenia zawiadomiony został.

Wydział krajowy przedstawił pod dniem 3. Marca 1874 powyższą uchwałę wys. Sejmu c. k. Ministerstwu sprawiedliwości, dołączając wszystkie do tej sprawy odnoszące się petycje gmin i Wydziałów powiatowych, wraz z opinią prezesa sądu wyższego we Lwowie z d. 19. Kwietnia 1873 do l. 2147 i z d. 4. Września 1873 do l. 7188, dalej odnośnie do punktu VII. powyższej uchwały Sejmowej, tj. względem ustanowienia innych trybunałów w zachodniej Galicyi wdrożyliśmy rokowania tak ze starostami zachodniej Galicyi za pośrednictwem c. k. Prezydium Namiestnictwa, jako też z prezesem sądu wyższego w Krakowie i z odnośnemi reprezentacyami powiatowemi.

Wreszcie z uwagi, iż prezydium sądu wyższego w Krakowie w odezwie swej z 17. Grudnia 1873 do l. 5178 oświadczyło nam swą opinię za utworzeniem sądu kolegialnego w Jaśle, jednakże pod temi warunkami, ażeby obręb Starostwa Krośnieńskiego zawierający w sobie sądy powiatowe w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli z pod jurysdykcyi Lwowskiego sądu wyższego wydzielony i do trybunału w Jaśle a względnie do Krakowskiego sądu wyższego przydzielony został, tudzież, ażeby przyłączono również do trybunału w Jaśle sąd powiatowy w Brzostku, — wezwaliśmy c. k. Prezydium Lwowskiego sądu wyższego o udzielenie nam zdania, czyli przystaie na to, ażeby Starostwo Krośnieńskie z jego jurysdykcyi wyłączonem zostało.

Gdy zaś prezes Lwowskiego sądu wyższego oświadczył nam zgodną opinię za ustanowieniem trybunału w Jaśle i przyłączeniem do niego sądów powiatowych w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli donieśliśmy o tem Ministerstwu Sprawiedliwości pod dniem 24. Marca 1874.

Nareszcie odnosząc się do uchwały Sejmowej z 15. Grudnia 1873 popieraliśmy po raz trzeci te sprawę w temże Ministerstwie a to pod dniem 6. Lipca 1874, zaś uzyskany dotąd rezultat ogranicza się na tem: iż rzezone Ministeryum nie uznało potrzeby trybunału w Brodach, a zawiadomiło nas prócz tego pod dniem 7. Grudnia 1874, że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył przyzwolić na utworzenie sądu obwodowego w Kołomyi, a Ministerstwo zastrzega sobie dalsze zarządzenia co do wprowadzenia w życie tegoż trybunału.

Rokowania zaś wdrożone przez nas w myśl ustępu VII. powyższej uchwały Sejmowej doprowadziły do rezultatów następujących:

a) Reprezentacye powiatowe w Jaśle, Bochni, Kolbuszowej, Tarnobrzegu, Nisku, Mielcu i Nowymtargu wnoszą, a to każda osobno, ażeby ustanowiono trybunał I. instancyi w miejscu ich siedziby; równie też i zeszłoroczne petycje Sejmowe, a to gminy w Nowymtargu i Rady powiatowej w Mielcu dopominają się o sąd kolegialny w każdej z tychże dwóch miejscowości; — wszystkie zaś inne Rady powiatowe, które (z wyjątkiem Rad powiatowych w Białej, Żywcu, Gorlicach, Grybowie, Łańcucie i Nowym Sączu) przedłożyły nam swe zdania, popierają tylko wnioski niektórych z powyż nadmienionych reprezentacyi powiatowych.

b) C. k. Prezydium Namiestnictwa, (które udzieliło nam opinii wszystkich starostów w Galicyi zachodniej), jak równie też c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie przemawiają obydwa zgodnie za utworzeniem dwóch nowych trybunałów w Galicyi zachodniej, a to w Wadowicach, (o których wspominała już uchwała wys. Sejmu z 15. Grudnia 1873) i w Jaśle.

Co do innych tak przez Rady powiatowe, jak też przez niektórych starostów zaproponowanych nowych trybunałów, oświadczają obydwa rzezone Prezydya zdanie odmowne, a to głównie

z tych powodów: iż rzezone trybunały byłyby za małe, zatem nie zatrudniałyby dostatecznie ustanowionych tamże sędziów, a obciążałyby niepotrzebnie Skarb Państwa, wreszcie iż §. 10. ustawy państwowej o urządzeniu władz politycznych (z 19. Maja 1868 Nr. 44. dz. u. p.) wyraża zasadę:

„Że granice władz politycznych nie mają przerzynać granic okręgów sądowych,“ — a zatem i ta zasada stoi na przeszkodzie dalszemu pomnożeniu trybunałów I. instancyi.

Wydział krajowy z temi powodami odmowy zgodzić się nie może; gdyż zasada wyrażona w §. 10. powołanej ustawy państwowej nie może w żaden sposób przeszkadzać utworzeniu nowych trybunałów, zwłaszcza, iż w obecnym stanie faktycznym wszystkie okręgi sądów powiatowych, a nawet i dwóch sądów obwodowych w Tarnowie i Rzeszowie przerzniete są granicami pojedynczych starostw, zaś usunięcie tego stanu li tylko od przyszłej a spodziewanej właśnie reorganizacji władz politycznych zależeć będzie; — równie też nieuzasadnionym jest powód oszczędzania skarbu Państwa, gdyż takowy odnosi korzyści ogromne z wymiaru sprawiedliwości.

Wreszcie dla wykazania, iż okręgi istniejących już w Galicyi zachodniej trybunałów są tak wielkie, iż oprócz nich i inne nowe trybunały w zupełnie dostatecznej obszerności pomieścić się mogą, odwołujemy się do dat statystycznych zawartych w sprawozdaniu Sejmowej komisji prawniczej z dnia 8. Grudnia 1873. do l. 130/s (alleg. XXXIII.) i do odezwy c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie z dnia 17. Grudnia 1873 do l. 5178/pr. (l. Wydz. 22.143/1873), która uzupełnia powyższe data statystyczne wyliczając wszystkie sądy powiatowe i całą ludność jaka do każdego z tych sądów kolegialnych przynależy, a to według zestawienia następującego:

Obręb c. k. sądu wyższego w Krakowie mieści się na przestrzeni 400 geograf. mil kw. czyli $382\frac{1}{100}$ austr. mil kw., zawiera w sobie ludność (według ostatniego obliczenia z d. 31. Grudnia 1869) w ilości 1,900.000 wynoszącą i zawiera w sobie 4 trybunały I. instancyi, jako to:

A. Sąd krajowy w Krakowie, którego okręg mieści się na przestrzeni 135 geogr. kw. mil czyli 129 anstr. mil kw. zawiera w sobie ludności 774.000 i obejmuje w sobie sąd pow. delegowany miejski dla miasta Krakowa i dawniejszego sądu pow. w Mogile, a prócz tego 25 sądów powiatowych, jako to: 1. w Chrzanowie wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiat. w Jaworznie, 2. w Krzeszowicach, 3. w Liszkach, 4. w Skawinie, 5. w Podgórzu, 6. w Wieliczce, 7. w Dobczycach, 8. w Myślenicach, 9. w Jordanowie, 10. w Makowie, 11. w Oświęcimie, 12. w Kętach, 13. w Białej, 14. w Żywcu, 15. w Milówce, 16. w Ślemieniu, 17. w Andrychowie, 18. w Wadowicach, 19. w Kalwaryi, 20. w Niepołomicach, 21. w Bochni, 22. w Wiśniczu, 23. w Brzesku, 24. w Radłowie, 25. w Wojniczu.

B. Sąd obwodowy w Tarnowie, którego okręg mieści się na przestrzeni $85\frac{81}{100}$ geograf. mil kwadr., czyli 82 austr. mil kw., zawiera w sobie ludności 440.000, i obejmuje w sobie sąd powiatowy delegowany miejski dla miasta Tarnowa i pewnej części okręgu dawniejszego sądu powiat. w Żabnie, a prócz tego jedenaście sądów powiatowych, jako to: 1. w Dąbrowie z pewną częścią dawniejszego sądu powiatowego w Żabnie, 2. w Tuchowie, 3. w Dębicy, 4. w Ropczycach, 5. w Pilźnie, 6. w Zasowie, 7. w Brzostku, 8. w Jaśle, 9. w Frysztaku, 10. w Mielcu, 11. w Kolbuszowie.

C. Sąd obwodowy w Rzeszowie, którego okręg mieści się na obszarze 90 geogr. mil kw. czyli $86\frac{11}{100}$ austr. mil kwadr., zawiera w sobie ludności 364.000 i obejmuje w sobie sąd powiatowy delegowany miejski dla Rzeszowa i okolicy, a oprócz tego jedenaście sądów powiatowych, jako to: 1. w Głogowie, 2. w Tyczynie, 3. w Strzyżowie, 4. w Łańcucie, 5. w Przeworsku, 6. w Leżajsku, 7. w Nisku, 8. w Ulanowie, 9. w Rozwadowie, 10. w Tarnobrzegu, 11. w Sokołowie.

D. Sąd obwodowy w Nowym Sączu, którego okręg mieści się na obszarze $88\frac{41}{100}$ geogr. mil kwadr., czyli $84\frac{59}{100}$ austr. mil kwadr., obejmuje ludności 326.000, i zawiera w sobie sąd po-

wiatowy delegowany miejski, a oprócz tego 8 sądów powiatowych, jako to: 1. w Starym Sączu, 2. w Limanowie (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego Skrzydlniańskiego), 3. w Cieżkowicach, 4. w Grybowie, 5. w Krynicy, 6. w Gorlicach (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego w Bieczu), 7. w Krościenku, 8. w Nowym Targu (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego w Czarnym Dunajcu).

Gdy zaś budżet Ministerstwa sprawiedliwości na rok 1874. wykazuje:

iż na jeden trybunał I. instancyi wypada przeciętnie w Austrii dolnej 60 mil kwadr.;

w Austrii górnej 54 mil kwadr.;

w Czechach 58 mil kwadr.;

w Szląsku 46 mil kwadr., a w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i Istrii tylko 38 mil kwadr., dalej iż na jeden trybunał wypada przeciętnie w Austrii górnej 181.000 ludności, w Tyrolu i Voralbergu 175.000 ludności, w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i Istrii 145.000 ludności, a w Dalmacyi tylko 110.000 ludności, przeto też niezamówiona konkluzya c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie, a to w tej treści: „iż ludność wynosząca 171.000 byłaby dość małą dla ustanowienia dla niej osobnego trybunału“ — okazuje się już z ogólnego stanowiska nieusprawiedliwioną, a to tem bardziej, iż powyższe daty stosują się jeszcze do czasów poprzednich, gdzie istniała stara procedura karna, która nie wymagała wcale tak gęstego rozsiania trybunałów, jak czyni to potrzebną nowa procedura karna.

Wydział krajowy, który równocześnie odnosi się jeszcze raz do c. k. Ministerstwa, przypominając uchwałę wys. Sejmu z 15. Grudnia 1873, — rozpatrzył dokładnie wszystkie zebrane materiały, a mianowicie propozycje Rad powiatowych i c. k. starostów i przedkłada wys. Sejmowi wnioski następujące:

I. Względem potrzeby ustanowienia trybunału w Jasle, które było siedzibą dawniejszej władzy obwodowej, niema żadnej wątpliwości, gdyż przemawiają zatem nietylko liczne Rady powiatowe i starostwa, lecz uznają tę potrzebę obydwaj Prezydya sądów wyższych we Lwowie i w Krakowie, tudzież c. k. Prezydium Namiestnictwa; — nareszcie przemawia za tem i tradycya historyczna, według której aż do roku 1860. powiaty polityczne, Krosno, Żmigrod i Dukla przynależały do dawniejszej władzy obwodowej w Jasle, zaś sądy powiatowe Krosno, Żmigrod i Dukla przynależały do sądu obwodowego w Nowym Sączu i podlegały jurysdykcji apelacji Krakowskiej. Prócz tego dla okręgu sądu kolegiального złożonego z teraźniejszych starostw Krosno, Jasło i Gorlice, stanowi Jasło punkt właśnie środkowy, do którego grawituje cała okolica pod względem handlowym, przemysłowym i komunikacyjnym; okręg ten byłby już i tak co do swej wielkości dostatecznym, gdyż obejmował by w sobie $44\frac{49}{100}$ austr. mil kwadr. z ludnością 218.000, — gdy zaś okolica Brzostka grawituje istotnie do Jasła, więc przyłączając i ten sąd powiatowy w Brzostku, obejmowałyby trybunał w Jasle przestrzeń 49 austr. mil kwadr. z ludnością 240.000; — a chociaż odpowiadałoby to zupełnie wskazówce zawartej w ustępie I. uchwały Sejmowej z 15. Grudnia 1873, toć jednak ze względu na ustęp VII. tejże uchwały istnieje potrzeba, ażeby wys. Sejm wyraził w tym względzie swoją opinię, a to w myśl ustawy państwowej z 26. Kwietnia 1873 Nr. 62. dz. u. p.

II. Ustanowienie trybunału I. instancyi w Bochni, która była siedzibą dawniejszej władzy obwodowej odpowiadałoby również wskazówce w ustępie I. powyższej uchwały Sejmowej.

Za urządzeniem trybunału w Bochni przemawiają siedm Rad powiatowych, a to w Bochni, Wieliczce, w Brzesku, Chrzanowie, Myślenicach, Tarnowie i Jasle, — tudzież naczelnicy starostw w Bochni, Wieliczce i Brzesku i ci ostatni wskazują iż handel i przemysł wzmagają się w tej okolicy,

tudzież, iż ludność jest bardzo ruchliwą; a z tego powodu okazuje się potrzeba szybkiego i sprężystego karania zbrodni i występków.

I rzeczywiście oddalenie wschodniej części tej okolicy a mianowicie starostwa w Brzesku od sądu krajowego w Krakowie jest zbyt wielkiem a w szczególności skuteczna działalność Prokuratora państwowego w sprawach karnych jest nazbyt utrudnioną i prawie niemożliwą, jeżeli czynność jego na tak odległe miejsca rozciągać się ma.

Prócz tego zaś jest ta okolica gęsto zaludnioną i opatrzoną we wszystkich kierunkach w bardzo dobre komunikacje.

Nareszcie sam pogląd na mapę i grupujące się stosunki handlowe i przemysłowe wskazują dobitnie, iż teraźniejszy okręg sądu krajowego w Krakowie należałoby podzielić na trzy prawie równe okręgi trybunałów I. instancyi, a to w Wadowicach, Krakowie i Bochni.

W szczególności zaś wypływa to niezbicie, a to już ze samego położenia geograficznego, iż do przyszłego trybunału w Wadowicach muszą być przyłączone następujące sądy powiatowe:

1. w Oświęcimie, 2. w Kętach, 3. w Białej, 4. w Żywcu, 5. w Milówce, 6. w Ślemieniu, 7. w Makowie, 8. w Andrychowie, 9. w Wadowicach, 10. w Kalwaryi.

Do trybunału w Krakowie grupują się pociągiem naturalnym i najbliższą odległością następujące sądy powiatowe:

1. w Chrzanowie (wraz z Jaworzniem).

2. w Krzeszowicach, 3. w Liskach, 4. w Skawinie, 5. w Podgórzu, 6. w Wieliczce, 7. w Dobczycach, 8. w Myślenicach.

Zaś do przyszłego trybunału w Bochni należałoby przyłączyć najbliżej przylegające sądy powiatowe:

1. w Niepołomicach, 2. w Bochni, 3. w Wiśniczu, 4. w Brzesku, 5. w Radłowie, 6. w Wojniczcu, z których Niepołomice mają nieco bliżej, zaś ostatnie 5 sądów mają o połowę drogi bliżej do Bochni niż do Krakowa.

Trybunał w Wadowicach obejmowałby zatem 50 austr. mil kw. z ludnością 282.000.

Trybunał w Krakowie $39\frac{25}{100}$ austr. mil kwadr. z ludnością 290.000, zaś trybunał w Bochni obejmowałby 31 austr. mil kwadr. z ludnością 171.000.

Na wypadek, gdyby wys. Sejm uznał, że zaprojektowany trybunał w Bochni byłby co do objętości w milach kwadr. zbyt szczupłym, lub w ogóle, iż rychłe ustanowienie tegoż trybunału nie jest tak nagląco pożądanem, jak ustanowienie innych trybunałów w Galicyi, podnieść musimy, iż istnieje w każdym razie niezaprzeczoną i bardzo naglącą potrzebą, ażeby od Krakowskiego sądu krajowego wydzielono jak najrychlej starostwo Brzeskie wraz z mieszczącemi się w niem sądami powiatowemi w Brzesku, Wojniczcu, Radłowie i przyłączono te trzy sądy powiatowe do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie, dokąd jak najbliżej przylegają, leżąc tuż pod jego bokiem.

III. Wszakże nie sposób zaprzeczyć, iż jeszcze potrzebniejszym niż w Bochni okazuje się ustanowienie nowego trybunału I. instancyi w północnej części okręgu sądu obwodowego w Rzeszowie.

Potrzeba ustanowienia trybunału w tej okolicy udowodnioną jest przez zgodne zdania i usilne prośby 4 Rad powiatowych w Tarnobrzegu, Nisku, Mielcu i Kolbuszowej, a starostwa w tych miejscowościach oświadczają się również z uznaniem tejże potrzeby.

Opozycja prezesa sądu wyższego w Krakowie ogranicza się tylko na tem, iż nowy trybunał byłby tu za małym, a leżałby czy to w Tarnobrzegu czy w Rozwadowie, czy w Nisku lub Rudnikach nazbyt blisko granicy.

Równie też i c. k. Prezydium Namiestnictwa oświadcza się odmownie, lecz cała treść jego odezwy przemawia właśnie za utworzeniem trybunału w Kolbuszowej, gdyż samo uznaje: iż okręg sądu obwodowego w Rzeszowie jest zbyt rozległym, iż Kolbuszowa stanowiłaby właśnie punkt środkowy co do położenia geograficznego, wreszcie iż cała okolica starostw w Tarnobrzegu i w Nisku grawituje do Rzeszowa, a zatem samo przez się grawituje także do Kolbuszowej, która leży po drodze a prawie o 5 mil bliżej niż Rzeszów.

Wydział krajowy proponuje zatem ustanowienie trybunału w Kolbuszowej, podnosząc najpród ten fakt niezbity, iż 4 sądy powiatowe w Nisku, Ulanowie, Rozwadowie i Tarnobrzegu w skutek swego wyjątkowego położenia geograficznego na północnym cyplu Galicyi, są bezsprzecznie nazbyt oddalone od Rzeszowa — dalej musimy podnieść, iż dwa do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie przynależące sądy powiatowe w Mielcu i w Kolbuszowej leżą zbyt daleko od Tarnowa, a oprócz tego sąd powiatowy w Mielcu oddzielony jest od Tarnowa bystrą rzeką Wisłoką, która nader często wzbierając, co roku wylewa, a przez którą dotąd żaden most nie wiedzie.

Wyż nadmienionych sześć sądów powiatowych obejmują w sobie 51 austr. mil kwadr. i ludność przeszło 177.000 wynoszącą, dla której zaiste godzi się z każdego względu ustanowić osobny trybunał, gdyż odległość do Rzeszowa i Tarnowa jest nazbyt wielką, zaś w szczególności ludność ta jest prawie odciętą od należytego wykonywania spraw śledczych o zbrodnie i występki, gdyż oko prokuratora i skuteczna czynność jego jak i sądu śledczego tak daleko w żaden sposób sięgać nie mogą.

Na poparcie tej sprawy przytaczamy, iż w ten sposób okręgi sądów obwodowych w Rzeszowie i Tarnowie nie poniosą zbytniego uszczuplenia, lecz przeciwnie będą jeszcze dość obszerne.

A mianowicie pozostałoby jeszcze przy sądzie obwodowym w Tarnowie sześć czyli raczej siedm sądów powiatowych jako to: 1) w Dąbrowej wraz z Zabnem, 2) w Tuchowie, 3) w Dębicy, 4) w Ropezycach, 5) w Pilźnie, 6) w Zasowie czyli względnie w Radomyślu, t. j. przestrzeń 56 austr. mil kwadr. z ludnością 286.000.

Zaś przy sądzie obwodowym w Rzeszowie pozostałoby także siedm sądów powiatowych, jako to: 1) w Głogowie, 2) w Strzyżowie, 3) w Tyczynie, 4) w Łańcucie, 5) w Leżajsku, 6) w Przeworsku, 7) w Sokołowie t. j. przestrzeń 48 austr. mil kwadr. z ludnością 244.000.

Wobec tego stanu rzeczy podniesione przez c. k. Prezydium Namiestnictwa zarzuty: iż Kolbuszowa niema żadnego znaczenia handlowego i cierpi na brak dróg dostatecznych, nie mogą wywierać żadnego wpływu niekorzystnego, gdyż te argumenta nie usuwają bynajmniej potrzeby trybunału dla ludności przeszło 177.000 wynoszącej i na obszarze 51 mil kwadr. rozsiadłej.

Zresztą chociaż Kolbuszowa niema jeszcze wybitniejszego znaczenia handlowego, toć jednak zaprzeczyć nie można, iż w tej okolicy odbywa się skrętny ruch do rozwoju polepszonych stosunków, a w szczególności do ulepszenia komunikacji we wszystkich kierunkach; w tym ostatnim względzie podnieść musimy, iż istniejąca już droga powiatowa z Rzeszowa do Głogowa użyta być ma na drogę krajową na Nisko do Tarnobrzegu prowadzącą, z drugiej strony zaś subwencyjami z funduszu krajowego buduje się obecnie droga powiatowa z Głogowa do Kolbuszowej, a ztamtąd zapewne w jedną stronę do Mielca i w drugą do Tarnobrzegu pociągniętą będzie, zaś po wykończeniu tych dróg wzmoże

się handel i dobrobyt, który jest właśnie w rozwoju, a na co właśnie, jak też na podniesienie miasta Kolbuszowej i całej okolicy wpłynie bardzo korzystnie zaprowadzenie tegoż tu zaprojektowanego trybunału.

IV. Wreszcie pominąć nie można, iż na szczególniejsze uwzględnienie zasługuje również wyjątkowe położenie geograficzne okolicy Nowego Targu, która zajmuje odrębny klin na południe wysunięty. Pas ten do 6 mil długi, a do 4 mil szeroki, wciska się w granice węgierskie, które go z trzech stron okalają.

Ludność z tej okolicy udawać się musi na Krościenko i Łącko a to po drodze bardzo uciążliwej i górzystej, która 10 do 15 mil wynosi, do Sądu obwodowego w Nowym Sączu, którego cały obręb jest wszędzie bardzo górzystym i rozległym, a tem samem nie odpowiada możliwości należytego wykonywania sprawiedliwości, a zwłaszcza w sprawach karnych.

Za utworzeniem trybunału w Nowym Targu przemawiają 4 rady powiatowe, jako to: w Nowym Targu, Limanowie, Tarnowie i Brzesku, a oprócz tego i starosta Limanowski.

Wydział krajowy z uwagi: iż ludność znajdująca się w tej odległej odosobnionej i górskiej okolicy, jakkolwiek uboga, ma również niezaprzeczone prawo do wymagania, ażeby i u niej sprawiedliwość w sposób należyty wykonywana była, co też przyczynia się skutecznie do podniesienia dobrobytu i korzystnego rozwoju stawia z przeświadczeniem wnioski na utworzenie trybunału w Nowym Targu, popierając to i tem, że usposobienie górali już z ich natury jest tego rodzaju, iż szybkie i sprężyste karanie zbrodni i występków staje się nieodzownem, co zaś wobec odległości od Nowego Sącza jest wprost niemożliwym.

Do tegoż nowego trybunału należy przydzielić:

1) Sąd powiatowy w Nowym Targu, 2) dawniejszy sąd powiatowy w Czarnym Dunajcu, na którego nowe utworzenie wnosili Wydział krajowy w mieszanej komisji opracowującej projekt całego podziału kraju na starostwa i sądy powiatowe, a na którą propozycję zgodziło się c. k. Namiestnictwo, 3) Sąd powiatowy w Krościenku, 4) Sąd powiatowy w Jordanowie, 5) dawniejszy sąd powiatowy Skrzydlniański lub nowo w jego miejsce otworzyć się mający sąd powiatowy w Mszanie dolnej, co wnosiliśmy również w mieszanej komisji, a co przyjęło c. k. Namiestnictwo.

Powyż wymienione sądy powiatowe obejmują przestrzeń $35\frac{5}{10}$ austr. mil kwadr. i ludność 114.264 wynoszącą, tudzież mają znacznie bliżej do Nowego Targu niż do każdego innego trybunału czy to już istniejącego, lub też nowo utworzyć się mającego.

Przez utworzenie trybunału w Nowym Targu, co jest niezbędnym postulatem wyjątkowego położenia geograficznego, stanie się nietylko zadosyć słusznym żądaniom ludności tamtejszej, lecz umożliwi się należyty wymiar sprawiedliwości w Sądzie obwodowym w Nowym Sączu, który będzie obejmować jeszcze: 1) sąd powiatowy delegowany miejski dla okolicy Nowego Sącza, 2) sąd powiatowy w Starym Sączu, 3) w Limanowie, 4) w Ciężkowicach, 5) w Grybowie, 6) w Krynicy, t. j. przestrzeń 41 austr. mil kwadr. z ludnością 170.000, co też przy położeniu we wszystkich kierunkach bardzo górzystym, stanowi obszar aż nadto dostateczny.

Według wniosków naszych pod I. do IV. wyszczególnionych byłaby cała Galicya zachodnia podzieloną na 9 trybunałów I. instancji, a to według zestawienia następującego:

Okrag trybunału I. instancyi		Austryackie mile kwadrat.	Ludność we- dług ostatn. spisu z 31go Grudnia 1869 r.
1	w Krakowie	39 ²⁵	290.000
2	„ Wadowicach	50	282.000
3	„ Bochni	31	171.000
4	„ Tarnowie	56	286.000
5	„ Rzeszowie	48	244.000
6	„ Kolbuszowej	51	177.000
7	„ Nowym Targu	35 ⁵	114.264
8	„ Nowym Sączu	41	170.000
9	„ Jasle	49	240.000
Razem		400 ³⁰	1,974.264

Zwracamy uwagę, iż w tem zestawieniu zawarty jest obszar starostwa Krośnieńskiego przynależącego dotąd do sądu wyższego Lwowskiego i Galicyi wschodniej, a który to obszar według szematyzmu wynosi 16⁴⁹/₁₀₀ anstr. mil kwadr. z ludnością 77.511 dusz, dalej iż zestawienie nasze zgadza się z obrachowaniem c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie zawartem w jego odezwie z d. 17. Grudnia 1873 do l. 5.178/pr. wreszcie, iż trzymaliśmy się jak najściślej dat powziętych ze źródeł urzędowych.

Jesteśmy przekonania, iż wobec właściwości kraju naszego a szczególnie w części zachodniej, gdzie ludność jest gęstsza, przemysłowszą w ogóle skorszą i popędliwszą niż we wschodniej Galicyi, trybunały większej rozległości niebyłyby w stanie wypełniać należycie przepisów nowej procedury karnej, według której sąd kolegialny jest jedynym sądem śledczym co do zbrodni i występków, zaś prokurator rządowy, od którego zależy ściganie sądowe czynów karygodnych bierze udział bezpośredni w śledztwach wstępnych, oględzinach, rewizjach i t. p., to wszystko staje się przy większych odległościach prawie niemożliwym, a w każdym razie nie mogłoby być wykonywanem z należyтым pośpiechem i energią, od czego zawisł częstokroć cały rezultat postępowania, w czem dalej spoczywają warunki i podstawa porządku publicznego, a bez czego władza karząca traci nietylko całą swoją powagę, lecz i oraz wszelką skuteczność swojej działalności.

Wydział krajowy wnosi zatem :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sejm krajowy odwołując się do swej uchwały z dnia 15. Grudnia 1873 ponawia swe zdanie tamże wyrzeczone, a odnosząc się do ustępu VII. tejsz uchwały, zawierającego w sobie polecenie dla Wydziału krajowego, ażeby porozumiał się z c. k. władzami i reprezentacjami powiatowemi względem ustanowienia innych trybunałów w Galicyi zachodniej, tudzież po przeprowadzeniu tegoż porozumienia się oświadcza dodatkowo swoje opinie jak następuje :

I. Oprócz zaprojektowanego już poprzednio trybunału w Wadowicach, potrzebnem jest rychłe ustanowienie w Galicyi zachodniej następujących trybunałów I. instancyi z zupełną kompetencją w sprawach cywilnych i karnych. a mianowicie w Jaśle, Bochni, Kolbuszowej i w Nowym Targu.

II. Przedewszystkiem zaś i dla zaradzenia choć w części naglącej potrzebie w Galicyi zachodniej trzeba ustanowić jak najrychlej trybunały I. instancyi w Wadowicach i w Jaśle, przyłączając w szczególności do trybunału w Jaśle sądy powiatowe w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli, które z pod jurysdykcji c. k. sądu wyższego we Lwowie wydzielone być mają.

Z Rady Wydziału krajowego.

Lwów dnia 26. lutego 1875.

Marszałek krajowy

Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca

Julian Szemelowski w. r.

Zastępca członka Wydz. kraj.

Aleg. V.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wniosku wyjednanania ustawy, iż do ważności zapisu na sąd polubowny potrzeba by ten zapis aktem notaryalnym był zeznany.

Wysoki Sejmie!

W zeszłorocznej sesji W. Sejmu wniósł p. Piotr Cyga petycję względem wyjednanania ustawy orzekającej nieważność zapisów kompromisarskich i wyroków polubownych, jeżeli na tamtych podpisy stron, a na tych podpisy sędziów nie są sądownie lub notaryalnie legalizowane.

Petycja ta przydzieloną została sejmowej komisji prawniczej, która pod dniem 7. października 1874 do l. 58/S. uchwaliła wniosek swój i przedłożyła go W. Sejmowi pod dniem 8. października 1874 do l. 389/S. a to w treści następującej:

Petycją na dniu 16. Września do l. 58/S. wniesioną, żąda p. Piotr Cyga, aby w drodze ustawodawstwa orzeczono nieważność dokumentów kompromisarskich, na których podpisy stron a względnie sędziów nie są legalizowane. To żądanie motywuje petycja licznymi nadużyciami, które przy układaniu takich dokumentów się dzieją. Zaprzeczyc się nie da, że instytucja sędziów polubownych obmyślana pierwotnie dla uproszczenia i skrócenia sporów i tyle dobrego dla społeczeństwa zdziałać mogąca, w kraju naszym stała się źródłem mnogich nadużyć.

Bardzo liczne wyroki polubowne co dzień prawie w sądach się pojawiające, są w małej bardzo liczbie wynikiem rzeczywistych nieporozumień stron.

Najczęściej umowy i kontrakty zawierane bywają bez poprzedniego sporu we formie zapisu kompromisarskiego i wyroku polubownego, oba te dokumenta z góry ułożone równocześnie się podpisują, a mniemany sędzia polubowny zazwyczaj nie wie o co chodzi i nie zna nawet treści wyroku.

Każdy przyzna, że taki proceder jest bardzo szkodliwy, gdyż zaciera wszelkie pojęcia prawne, odejmuje stronom możliwość bronienia się przeciw żądaniom choćby najmniej uzasadnionym i przyzwyczajają ludność do obejścia ustaw.

Te skutki, jakkolwiek szkodliwe, nikną w obec klęsk, jakie wyroki polubowne często sprowadzają na Indzi mniej oświeconych pisać i czytać nienumiejących, o instytucjach prawnych pojęcia nie mających, którym, jak to petycyja trafnie podnosi, pod pretekstem rewersu podsnawa się dokumenta kompromisarskie, na mocy których sąd wprost egzekucyi dozwala.

To wszystko jednak nieprzemawia bynajmniej przeciw instytucji sądów polubownych jako takiej, która sama przez się jest bardzo nżyteczną i ma tylko tę jedną wiele innym urządzeniom wspólną wadę, że daje sposobność do nadnżyć.

Utrzymując więc całą instytucję nietkniętą, trzeba ją otoczyć takimi formami, któreby nadużycia, jeżeli już niezupełnie usunęły, to przynajmniej ile możności utrudniały.

Obmyślanie takich form teraz tem bardziej jest na czasie, ileże postanowienia tej ustawy sądowej o sądach polubownych, dzisiaj w obec nowszego ustawodawstwa są prawie anomalią.

Dawne ustawy, chcąc pewne transakcyje należycie przeciw nadużyciom zabezpieczyć, nieznaly nic lepszego jak dokumenta pisemne. Dokument pisemny choć prywatny, był dla nich dostateczną rękojmią, że wystawiający takowy z należytym namysłem działał, i podpis dwóch świadków uważano za dostateczny dowód prawdziwości dokumentu.

• W nowszych czasach te zapatrywania ustąpić musiały.

Dla dokumentów tabularnych ustawodawstwo niezadowolnia się obecnie podpisem dwóch świadków, lecz żąda legalizacji podpisów stron, w innych sprawach (jak umowy małżeńskie, darowizny i t. p.) domaga się nawet aktów notaryalnych.

Jeden tylko wyrok polubowny do dziś dnia ma przywileje żadnemu innemu choćby publicznemu dokumentowi nieprzyznane.

Zapis kompromisarski i wyrok polubowny są tylko prywatnymi dokumentami, których prawdziwość nawet nie jest urzędownie stwierdzoną, mimo tego w obec sądu większą mają skuteczność od wszystkich innych dokumentów.

Podczas gdy na mocy dokumentu legalizowanego, a nawet publicznego tylko nakaz zapłaty wydany, na mocy aktu notaryalnego klauzulą wykonawczą zaopatrzonego, zaś egzekucya tylko względem długu w kwotach pieniężnych lub innych rzeczy zamiennych dozwalaną być może, sąd na mocy wyroku polubownego wszelkie rodzaje egzekucyi bez wszelkiego ograniczenia dozwalać musi.

Tym sposobem dokumentami we formie zapisu kompromisarskiego i wyroku polubownego wystawionymi obejść można ustawy dotyczące przymusu legalizacyjnego i notaryalnego. Zamiast skryptu klauzulą tabularną zaopatrzonego, któryby musiał być legalizowany, wystawia się wyrok polubowny, który w drodze egzekucyi intabulować można, choćby nie był legalizowany; zamiast zawierać kontrakt małżeński aktem notaryalnym, orzeka sędzia polubowny i t. p.

Takiego stanu rzeczy nadal cierpieć nie można, jeżeli ustawy o przymusie legalizacyjnym i notaryalnym nie mają utracić wszelkiego znaczenia.

Środki jednak przez petenta projektowane nie wydały się nam odpowiednie.

Nie chodzi nam bowiem o to, aby jedynie zawieranie prawdziwych ugód na sąd polubowny utrudniać, owszem w tym celu wszelkie ułatwienia są wskazane.

Jeżeli strona ugoda taką podpisała znając treść i doniosłość onej zgadzając się na takową, to ugoda ta winna być ważną i obowiązującą.

Unikać tylko należy, aby sąd zwyczajny nie dozwalał wprost egzekneci na mocy prywatnego dokumentu, nienabywszy wprzód przekonania, że nietylko podpisy stron są prawdziwe, lecz także i o tem, że strona podpisując dokument znała treść i doniosłość onegoż i na takąowy się zgodziła.

Takiego przekonania z prostej legalizacji podpisu sędziego nie nabędzie, tu tylko akt notaryalny wystarczyć może.

Aby więc zapis na sąd polubowny był ważny i obowiązujący, i aby wyrok polubowny na mocy takiego zapisu mógł być wprost wykonany, to trzeba by zapis kompromisarski aktem notaryalnym był zeznany. Legalizacji podpisu sędziego polubownego na wyroku nie potrzeba, według zdania komisji, albowiem wyrok sędziego polubowny sam doręcza; jeżeli więc doręczenie wyroku udowodnionem jest, to niema wątpliwości, iż sędzia wyrok podpisał.

Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się Wysoki Rząd o wyjednanie na najbliższej kadencji Rady Państwa ustawy następującej treści:

Do ważności zapisu na sąd polubowny potrzeba by ten zapis aktem notaryalnym był zeznany.

Gdy zaś powyższy wniosek sejmowej komisji prawniczej z powodu zamknięcia sesji sejmowej nie przyszedł już pod obrady Wysokiej Izby, przeto też nadmieniona powyżej petycja ~~po~~ Cygi pozostała niezalatwioną, a w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 8. października 1874 Wydziałowi krajowemu do zalatwienia przekazana została.

Wydział krajowy przystępując do zalatwienia tej petycji, uznaje wniosek sejmowej komisji prawniczej zupełnie uzasadnionym i wnosi ze swej strony:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd o wyjednanie na najbliższej kadencji Rady Państwa ustawy następującej treści:

Do ważności zapisu na sąd polubowny potrzeba by ten zapis aktem notaryalnym był zeznany.

Z Rady Wydziału krajowego.

Lwów dnia 26. lutego 1875.

Marszałek krajowy
Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca
Julian Szemelowski w. r.
Zastępca członka Wydz. kraj.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

Aleg. VI.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem rozłączenia gmin „Obarzym“
i „Temeszów“ w powiecie brzozowskim.

Wysoki Sejmie!

Osada „Obarzym“ połączona z gminą „Temeszów“ powiatu Brzozowskiego w jedną administracyjną gminę wniosła prośbę o rozłączenie tych osad i utworzenie odrębnej gminy. Zarządzone w skutek tej prośby bliższe zbadanie stosunków obu osad wykazało:

1. że osada Obarzym, licząca 320 ludności i płacąca 134 zł. 25 ct. podatków bezpośrednich bez dodatków, i gmina „Temeszów“ licząca 426 ludności i płacąca 198 zł. 84 ct. takich samych podatków istniały do roku 1858. jako dwie odrębne gminy i dopiero w tym roku połączone zostały w jedną administracyjną całość dla zaoszczędzenia podwójnych kosztów podróży na sesje wójtów (Amtstage) do Dubiecka o 5 mil oddalonego;
2. że Obarzym oddalony jest od Temeszowa przeszło o całą milę drogi, a nadto przedziela gmina Krzemienna, te obie osady, nawet ze sobą nie graniczące;
3. że stosunki te oddziałują szkodliwie na administrację gminną i na wykonywanie policyi miejscowej;
4. że tak osada Obarzym jak i osada Temeszów posiadają dostateczne siły do wykonywania obowiązków własnego i poruczonego zakresu działania, czego dowodem jest ta przoc c. k. Starostwo podniesiona okoliczność, że osada Obarzym wykonuje już teraz samoistnie wszelkie obowiązki gminy, wypływające z własnego jak i z poruczonego zakresu działania li tylko pod firmą naczelnika gminy Temeszów i ponosi wszystkie koszta połączone z pełnieniem tych obowiązków;
5. a w końcu, że majątek gminny Obarzym nie był nigdy i nie jest złączony z majątkiem gminnym Temeszowa i że takowy składa się z 35 morgów lasu i z dwóch obligacji jednolitego długu państwa jedna na 100, druga na 50 zł. a. w.

Rada gminna Temeszowa, uznając trudności wynikające z tego nieodpowiedniego połączenia oświadczyła się uchwałą z d. 10. Stycznia 1873. za odłączeniem od osady Obarzyna, do której to uchwały przystąpił i właściciel obszarów dworskich w obu miejscowościach.

A ponieważ zarówno c. k. Starostwo powiatowe, jakoteż i Rada powiatowa na posiedzeniu odbytem dnia 11. Kwietnia 1874. jednogłośnie uchwałą uznały potrzebę utworzenia dwóch gmin odrębnych, przeto Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy przychylić się do prośby osad Obarzyna i Temeszowa i uchwalić załączony projekt do ustawy 1/.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstw. Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. Stycznia 1875.

Leon książę Sapieha włr.

Marszałek krajowy.

Paweł Skwarczyński włr.

Członek Wydz. kraj.

Ustawa

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem o rozłączeniu osady „Obarzym“ i „Temeszów“ powiatu Brzozowskiego, dotychczas w jedną gminę połączonych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Osady „Obarzym“ i „Temeszów“ w powiecie Brzozowskim położone, dotychczas w jedną gminę dołączone, rozłącza się, a każda z nich stanowi odtąd w obrębie swoich granic katastralnych odrębną gminę.

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. VII.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o potrzebie zmiany ustaw krajowych, któremi nadano poszczególnym miastom prawo do poboru opłat od napojów spirytusowych, z powodu zaprowadzenia miar metrycznych na mocy ustawy państwowej z dnia 23. Lipca 1871. r.

Wysoki Sejmie!

Z dniem 1. Stycznia 1876, wchodzi w wykonanie ustawa państwowa z d. 23. Lipca 1871, którą wprowadzone zostają nowe miary i wagi. — W skutek tej ustawy, wnikającej głęboko w stosunki życia publicznego i prywatnego, ulegają licznym zmianom postanowienia ustaw krajowych, a między temi postanowienia wszystkich ustaw, któremi nadano poszczególnym miastom prawo poboru opłat gminnych od uapojów spirytusowych.

We wszystkich tych ustawach stanowi miara (masa) niż. austr. i wiadro niższo-austr. jednostkową miarę, od których opłaty gminne w oznaczonej wysokości uiszczane być mają.

Jednostkowe te miary, zastąpione być muszą jednostkowemi miarami nowego systemu to jest: Litrami i hektolitrami.

Ale ponieważ objętość dotychczasowych miar nie jest równej objętości miar nowego systemu, przeto gdybyśmy się ograniczyli na prostej przemianie dawnych miar na nowe, musiałyby być ustanowione opłaty gminne od napojów spirytusowych od miar przedstawionych w ułamkach, które to ułamki choćby były przedstawione w formie kilku miar nowego systemu (n. p. zamiast masy (miary) = 1'4147 litra, albo 1 litr 4 decylitry 1 centylitr) nastęczyłyby wiele trudności przy obliczeniu należytości poboru, utrudniałyby obrót handlowy, a to tem bardziej, że z wejściem w wykonanie ustawy z d. 23. Lipca 1871. ustanie wybór naczyń, zawierających pewną okrągłą ilość miar według dawnego systemu (flaszki zydlikowe, miarowe, ćwiartówki, $\frac{1}{2}$ wiadra i wiadra), a natomiast

wszelkie płyny rozsełane będą w naczyniach z nowym wymiarem na litry i hektolitry. — Chcąc tedy zapobiedz nieuniknionemu zamętowi, a zarazem ochronić dochody miejskie, lub kontrybuentów od możliwych strat, gdyż ułamki opuszczane przy opłatach z rachunku, mogłyby przy żywszym obrocie wzrósć do znaczniejszych kwot, nie pozostaje przeto nic innego, jak przyjąć jako podstawę do obliczenia opłat gminnych od napojów spirytusowych jeduostkowe miary nowego systemu, t. j. litr i hektolitr i zmodyfikować odpowiednio do tych nowych wymiarów dotychczasowe opłaty z zachowaniem wszakże ściśle arytmetycznej proporcji.

Tym sposobem zmienia się tylko forma opłat, wysokość zaś dozwolona ustawami albo zostaje zupełnie ta sama albo też zmienia się bardzo nieznacznie.

Ponieważ p. Minister spraw wewnętrznych na przedłożenie wniosków co do zmian w ustawach krajowych nalegał, przeto Wydział krajowy warując zasadę, że wszelkie zmiany w ustawach krajowych uskutecznić może jedynie ustawodawca, przedkłada w załączeniu ./ ustawy, w których dawne miary zastąpione są nowymi, o ile być może z najściślejszem zachowaniem arytmetycznej proporcji co do wysokości opłat z wnioskiem.

./ Wysoki Sejm raczy uchwalić załączone ./ ustawy.

We Lwowie dnia 19. Stycznia 1875.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księzt. Krakowskiem.

Leon książę Sapieha wkr.
Marszałek krajowy.

Paweł Skwarczyński wkr.
Członek Wydz. kraj.

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

zezwalająca gminie miasta Przemyśla na pobór opłaty gminnej od sprzedawanych w jej obrębie słodzonych napojów spirytusowych w opieczętowanych butelkach po 17 centów od litra.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie miasta Przemyśla pozwala się, pobierać na pokrycie jej wydatków gminnych od wszystkich napojów słodzonych spirytusowych, sprzedawanych w jej obrębie w opieczętowanych butelkach, opłatę gminną w stosunku 17. centów wal. austr. od jednego litra.

Art. II.

Ustawa niniejsza nie narusza w niczem obowiązujących przepisów o sprzedaży słodzonych napojów spirytusowych.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem 1. Stycznia 1876. roku, a z tym samym dniem przestaje zarazem obowiązywać ustawa krajowa z d. 3. Grudnia 1868. (Dz. ust. i rozp. kraj. rok 1869. Część I. Nr. 2.)

Ustawa

obowiązująca w królestwie Galicji i Lodomoryi z Wielkim księstwem Krakowskiem

względem pozwolenia gminie miejskiej Starejsoli, powiatu staromiejskiego, na pobór wyższych opłat propinacyjnych od trunków spirytusowych i miodowych sprowadzanych na własną potrzebę i na sprzedaż w sklepach korzennych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie Starejsoli, powiatu staromiejskiego, pozwala się pobierać następujące opłaty propinacyjne od trunków spirytusowych i miodowych, sprowadzanych na własną potrzebę lub przez handlarzy.

- 1.) od litra wódki 5¹/₂ cent. w. a.
- 2.) od litra okowity lub innych polepszonych gorzałek 8¹/₂ cent. w. a.
- 3.) od litra miodn, dereniaku i maliniaku 4. ct. w. a.
- 4.) od litra zaprawnych napojów gorzałczanych, przez handlarzy sprowadzonych i w butelkach sprzedawanych wraz z 50°/_o dodatkiem do opłaty ad 2. wymienionej 13 cent. w. a.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem 1. Stycznia 1876. a z tym samym dniem przestaje zarazem obowiązywać ustawa krajowa z dnia 20. Lutego 1870. r. (Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1870. Część VIII. Nr. 28.)

Ustawa

o zmianach w strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu

W celu usprawnienia struktury i obsady kadrowej Urzędu, w szczególności w celu zapewnienia efektywności jego funkcjonowania, a także w celu dostosowania do potrzeb państwa, w sprawie:

1. zmiany struktury i obsady kadrowej Urzędu, w szczególności w celu zapewnienia efektywności jego funkcjonowania, a także w celu dostosowania do potrzeb państwa,

Art. 1

1. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

2. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

3. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

4. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

5. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

6. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

7. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

8. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

9. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

10. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

Art. 2

1. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

2. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

3. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

4. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

5. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

6. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

7. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

8. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

9. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

10. W strukturze i obsadzie kadrowej Urzędu wprowadza się następujące zmiany:

Ustawa

obowiązująca w królestwie Galicyi i Lodomerji z Wielkiem księstwem Krakowskiem

zezwalająca gminie miasta Nowego Sącza na pobór dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego od napojów propinacyjnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu! Mojego królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie miasta Nowego Sącza pozwala się pobierać następujące opłaty od napojów propinacyjnych, do miasta tego wprowadzanych, w temże wyrabianych i spotrzebowanych, jako to:

1.)	od hektolitra piwa	1 zlr. 77 ct.
2.)	„ „ wódki do 50 stopni	7 „ 7 „
3.)	„ „ „ „ 65 „	9 „ 72 „
4.)	„ „ „ „ 75 „	11 „ 49 „
5.)	„ „ „ „ 85 „	13 „ 25 „
6.)	„ „ „ nad 85 „	14 „ 14 „
7.)	„ „ rumu araku, likieru, rozolisu i innych słodkich napojów , .	14 zlr. 14 ct.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem 1. Stycznia 1876. r. a z tym samym dniem przestaje zarazem obowiązywać ustawa krajowa z dnia 1. Stycznia 1872. (Dz. ust. i rozp. kraj. r. 1872. Część IX. Nr. 25.)

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.
względem pozwolenia **gminie miasta Wieliczki** na pobór podwyższonych opłat od napojów w obręb
miasta wprowadzonych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie miasta Wieliczki pozwala się pobierać
opłaty od napojów wprowadzanych w obręb miasta
w następującej wysokości:

1.	od hektolitra piwa	2	złr.	65	ct.	w. a.
2.	od $\frac{1}{2}$ hektolitra piwa	1	"	32 $\frac{1}{2}$	"	"
3.	od litra szumówki	—	—	11	"	"
4.	" " słodzonych
wódek i okowity po	—	—	17	"	"

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z d.
1. Stycznia 1876. a z tym samym dniem przestaje
zarazem obowiązywać ustawa krajowa z d. 29.
Stycznia 1873. (Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1873.
Część V. Nr. 20.)

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
względem pozwolenia gminie miasta **Mościsk** na pobór opłaty od wprowadzanych w obręb miasta
tego trunków spirytusowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Taryfa opłat od trunków spirytusowych na-
dana gminie miasta Mościsk ustawą krajową z d.
2. Lutego 1874. (Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1874.
Część IX. Nr. 13.) zamienia się w następujący
sposób:

zamiast „opłaty po 12 ct. od jednej miary
niż. austr. czyli po 4 złr. 80 ct. od jednego wiadra“

ma być z dniem 1. Stycznia 1876. następna
opłata pobierana:

od jednego litra . . . 8½ ct. w. a. czyli
od jednego hektolitra 8 zł. 50 ct. w. a.

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
o zamianie taryfy opłat od trunków spirytusowych i od piwa nadanej gminie miasta Kałusza
ustawą krajową z dnia 2. Lutego 1874. (Dz. ust. i rozp. kraj. 1874 r. Część IX. Nr. 14.)

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Taryfa opłat od trunków spirytusowych i od
piwa, nadana gminie miasta Kałusza ustawą kra-
jową z dnia 2. Lutego 1874. (Dz. ust. i rozp.
kraj. 1874. Część IX. Nr. 14.)

zmienia się począwszy od 1. Stycznia 1876.
w następujący sposób:

1.	od hektolitra piwa	1 zł. 77 ct. w. a.
2.	„ „ wódki 20 stop. 7 „ 42 „ „	
	„ „ „ 25 „ 9 „ 28 „ „	
	„ „ „ 30 „ 11 „ 13 „ „	
	„ „ „ 35 „ 12 „ 99 „ „	
	„ „ „ 40 „ 14 „ 84 „ „	
3.	od hektolitra rumu, araku, likieru, rosolisu i
innych słodzonych przez handlarzy wprowadza-
nych lub w butelkach sprzedawanych napojów
spirytusowych	13 zł. 61 ct.
4.	od hektolitra miodu, wiśniaku,
dereniaku i maliniaku	5 „ 69 „
5.	od hektolitra moszczu z jabłek	1 „ 77 „
-

Utah

Utah is a state in the western United States. It is known for its natural beauty, including the Grand Canyon of the Colorado and the Wasatch-Cache National Park. The state is also known for its skiing resorts and its role in the development of the American West.

Utah is a state in the western United States. It is known for its natural beauty, including the Grand Canyon of the Colorado and the Wasatch-Cache National Park. The state is also known for its skiing resorts and its role in the development of the American West.

Utah is a state in the western United States. It is known for its natural beauty, including the Grand Canyon of the Colorado and the Wasatch-Cache National Park. The state is also known for its skiing resorts and its role in the development of the American West.

Utah is a state in the western United States. It is known for its natural beauty, including the Grand Canyon of the Colorado and the Wasatch-Cache National Park. The state is also known for its skiing resorts and its role in the development of the American West.

Utah is a state in the western United States. It is known for its natural beauty, including the Grand Canyon of the Colorado and the Wasatch-Cache National Park. The state is also known for its skiing resorts and its role in the development of the American West.

Ustawa

obowiązująca w królestwie Galicji i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem
zezwalająca gminie król. stoł. miasta Lwowa na pobór dodatku gminnego do podatku konsum-
cyjnego od wina.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem księstwem
Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie król. stoł. miasta Lwowa pozwala się
pobierać na pokrycie wydatków gminnych dodatek
do podatku konsumcyjnego od wina w wysokości
sto (100%) czyli po 3 złr. 18 ct. w. a. od jedne-
go hektolitra.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem
1. Stycznia 1876. r. a z tym samym dniem prze-
staje zarazem obowiązywać ustawa krajowa z dnia
19. Marca 1874. (Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1874.
Część XV. Nr. 20.)

Aleg. VIII.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem do ustawy względem podniesienia chowu bydła.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6. października 1874 r. przekazany został Wydziałowi krajowemu projekt rządowy do ustawy względem chowu bydła z wezwaniem, ażeby rzecz zbadał i przedłożył Sejmowi wniosek odpowiedni zasadom gospodarstwa i stosunkom krajowym.

W tym celu przesłał Wydział krajowy pismem z dnia 3. listopada 1874 do l. 20.478. Komitetom c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie powyższy projekt rządowy pod $\frac{1}{2}$. załączony, $\frac{1}{2}$. i zaprosił je, ażeby po gruntownem zbadaniu przedmiotu i zasięgnięciu opinii kompetentnych mężów fachowych, objawiły Wydziałowi krajowemu zdanie swe o tym przedmiocie.

Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie oświadczył, że do zbadania tej sprawy najstosowniej będzie sprosić komisję ankietową złożoną ze znanych w kraju hodowców bydła rogatego, a sądząc, że komisya ta, której skład Komitet Wydziałowi krajowemu zaproponował, z ludzi fachowych złożona, najlepiej będzie w stanie ocenić tę sprawę, wstrzymał się Komitet od objawienia oddzielnie zdania swego.

Komitet zaś c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie wyraził w piśmie z dnia 19. stycznia 1875 r. l. 6887 pod $\frac{2}{3}$. zdanie, że przedłożenie rządowe zmienione według miejscowych stosunków i potrzeb kraju, mogłoby dać ustawę, której ściśle zachowanie podniosłoby chów bydła krajowego, że przedłożenie to ma jednak strony ujemne, pomimo nich atoli kraj z przedłożenia rządowego korzystać powinien, gdyż zamęt i nieporadność, jakie dziś w chowie i hodowli całej masy krajowego bydła panują, nie inaczej jeno za pomocą ustawy ogólnie obowiązującej, a ściśle wykonanej usunąć się dadzą. Z tego założenia wychodząc przedstawił Komitet szczegółowe uwagi swe co do pojedynczych postanowień projektu rządowego.

W skład fachowej komisji ankietowej, proponowanej przez Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, weszli ze strony c. k. Rządu Radca Namiestnictwa W. Dr. Kajetan Orlecki i Weterynarz krajowy W. Dr. Józef Werner, jako znani w kraju

hodowcy bydła rogatego J. O. Adam książę Sapieha, Wy. Stanisław Polanowski, Wy. Ludwik Szumańczowski i JW. Jakób Baron Romaszkan, jako mężowie fachowo wykształceni, profesor hodowli bydła przy szkole rolniczej w Dublinach, Wy. Władysław Pańkowski, i weterynarz praktyczny, jakoteż docent weterynaryi Wy. Józef Kubicki, nakoniec członek Wydziału krajowego i referent spraw kultury krajowej przy Wydziale krajowym, Dr. Paweł Skwarczyński.

Komisya ta rozpadła przy obradach na większość, złożoną z pięciu członków, i mniejszość składającą się z czterech członków, i uchwaliła w uwzględnieniu właściwej cechy komisji ankietowej, że tak większość, jak mniejszość w oddzielnych wypracowaniach przedstawić mają swe zapatrywania, z pozostawieniem wolności Ww. Ludwikowi Szumańczowskiemu należącemu do większości, niepodzielającemu jednak wszystkich jej zapatrywań wyłuszczenia, ^{3/.} odrębnie poglądu swojego. Ten wynik obrad fachowej komisji ankietowej przedkładamy wyso-
^{4/.} kiej Izbie pod ^{3/.} ^{4/.} ^{5/.} wyjaśniając przytem, że przy ostatecznej naradzie mniejszość zgodziła
^{5/.} się jednomyślnie na rezolucję zawartą w memoryale większości, ażeby wysoki Rząd stosownem obniżeniem cen soli bydłczej, zechciał przystępniejszym uczynić ten ważny materiał pokarmowy i higieniczny ogółowi hówców, nie dość zamożnych, — większość natomiast równie jednomyślnie przystąpiła do rezolucyi projektowanej przez mniejszość o podwyższenie dotacyi z funduszków Państwa, na cele subwencyi dla hodowców bydła, tak, aby kwota subwencyi wynosiła co najmniej 150 zlr. w. a. na utrzymanie roczne jednego buhaja. Mamy w ten sposób pięć projektów co do sposobu uregulowania stosunków chowu bydła w kraju naszym, a to projekt rządowy. najdalej idący, zdanie Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie, najbardziej do niego zbliżone, zdanie mniejszości komisji ankietowej, więcej różniące się od projektu rządowego, — zdanie większości komisji tej jeszcze więcej różniące się od projektu rządowego, — nareszcie odrębne zdanie W. Ludwika Szumańczowskiego, najbardziej oddalone od projektu rządowego, gdyż poprzestające na ustanowieniu komisji krajowej dla podniesienia hodowli bydła, a pozostawiające wydanie dalszych przepisów ustawy późniejszemu czasowi, i własnej inicjatywie tej utworzyć się mającej komisji krajowej dla podniesienia hodowli bydła.

Z powyższego stanu rzeczy widoczne jest, iż wszyscy godzą się na to, że stosunki hodowli bydła rogatego wymagają nieodzownie uregulowania, jeżeli poprawić się, i krajowi z tej gałęzi gospodarstwa odpowiedni przychód zapewnić mają.

Rozchodzi się jednak przedewszystkiem o to, czy obecnie dostatecznie obeznanymi jesteśmy z potrzebami tej gałęzi gospodarstwa i z miejscowymi stosunkami w kraju, ażebyśmy mogli już w tej chwili przystąpić do wydania powszechnie obowiązujących postanowień w tej mierze, czyli też obecnie poprzestać wypada na utworzeniu krajowej komisji chowu bydła, i pozostawić doświadczeniom przez nią zebranych, jakoteż jej inicjatywie wydanie ustawodawczych postanowień dążących do podniesienia i wspierania hodowli bydła. Doświadczenia co do działalności podobnych specjalnych komisji dotychczas zebrane, wykazują, że długi czas, częstokroć lata całe mijają, zanim komisya taka wszechstronnie rozwinię działalność swoją, tak, ażeby urzędownie doszła takiej wiadomości stosunków, iżby na podstawie całości onychże, z urzędową świadomością rzeczy, oparta na przedsiębranych doświadczeniach i danych statystycznych projektować mogła wydanie powszechnie obowiązujących postanowień ustawy. Jeżelibyśmy aż do tej chwili czekać mieli z wydaniem merytorycznych postanowień, to zaiste, wyrażając się słowami Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie, długo jeszcze trwać by musiał zamęt i nieporadność, jakie dziś panują w chowie i hodowli bydła w kraju.

Jeżeliby zaś członkowie utworzyć się mającej krajowej komisji chowu bydła na podstawie prywatnych wiadomości swoich przystąpić mieli do ułożenia projektu do ustawy względem podniesienia chowu bydła, to wykazuje projektowany przez większość komisji ankietowej skład

krajowej komisji chowu bydła, że ona składać się ma z tych samych żywiołów, niemal z tych samych ludzi, którzy weszli w skład komisji ankietowej.

Jeżeli zatem ci sami mężowie jako komisya ankietowa zebrani, przedstawili zapatrywania swoje na tę sprawę, i wnioski do ustawy na tych zapatrywaniach oparte, to zaiste trudno pojąć, dla czego byśmy z wydaniem w tej mierze postanowień ustawodawczych wyczekiwać mieli, aż ci sami mężowie zbiorą się jako komisya krajowa dla chowu bydła, i w tym nowym charakterze przedstawia nam zapatrywania i wnioski swoje.

To są powody, dla których Wydział krajowy mniema, iż nieodpowiedniem byłoby poprzestać jedynie na utworzeniu krajowej komisji chowu bydła, a wydanie ustawy względem podniesienia chowu bydła pozostawić jej inicjatywie.

Zarówno większość jak mniejszość komisji ankietowej, oświadczyły się za tem, ażeby urządzenie wystaw i premjowanie bydła pozostawić komitetom c. k. centralnych Towarzystw gospodarskich krajowych, według dotychczas obowiązujących postanowień.

Większość i mniejszość zgodziły się również, że opuścić należy postanowienie §. 18. projektu rządowego co do zarzynania cieląt niżej czterech tygodni, i dopóki nie dostaną zębów mlecznych.

W ogóle co do materialnych postanowień ustawy nie zachodzą ważne różnice pomiędzy wnioskami większości, a wnioskami mniejszości, a nawet tam, gdzie na pozór zachodzić się zdają, nie są tak wybitne, jak na pierwszy rzut oka wydawać się może.

I tak pomija większość komisji ankietowej we wniosku swoim postanowienia §. 9. i 10. projektu rządowego o zakupywaniu i utrzymywaniu na wspólne koszta buhaja zdolnego do rozplodu w tych dystryktach, w których nie znajdzie się nikt, ktoby był gotów trzymać buhaja dla obcego bydła, projektuje jednak w §. 3. ustawy szczegółowej, mającej obowiązywać ogół hodowców, postanowienie, iż zadaniem komisji krajowej będzie, zaopatrzyć każdy powiat lub okrąg w odpowiednią liczbę zdolnych reproduktorów.

Gdy jednak wniosek większości nie oddaje komisji krajowej odpowiednich funduszków do dyspozycji, z których mogłaby dopełnić swego zadania, to jest zakupić dla każdego powiatu lub okręgu odpowiednią liczbę zdolnych buhajów i utrzymać ją; przeto oczywistem jest, że to postanowienie ustawy projektowane przez większość tylko w tym wypadku nie będzie martwą literą, jeżeli, jak to mniejszość projektuje, utrzymane zostaną postanowienia §§. 9. i 10. projektu rządowego.

Główna różnica pomiędzy projektem większości, a projektem mniejszości komisji ankietowej zachodzi co do organów powołanymi być mających do wykonywania postanowień ustawy.

Większość zamierza wytworzyć nowe oddzielne fachowe organa, krajową komisję chowu bydła, i okręgowe komisje oględzin bydła, mniejszość zaś zamierza powierzyć działalność w tym kierunku, zgodnie z projektem rządowym, reprezentacyom powiatowym.

Wydział krajowy zaś chcąc z jednej strony uniknąć potrzeby tworzenia nowych ciał administracyjnych, z drugiej zaś podać dostateczną rękojmię, że hodowla bydła na podstawie pewnych stałych zasad z zupełną zawodową świadomością przedmiotu kierowaną będzie, z uwzględnieniem miejscowych potrzeb i stosunków ku celom z góry wytkniętym, obrał drogę pośrednią, i zamierza oddać podzielenie kraju pod względem chowu bydła na strefy, i oznaczenie zawodu bydła najbardziej odpowiadającego pod względem zarodu, pożywienia i korzyści ekonomicznych potrzebom i stosunkom każdej strefy, — centralnym komitetom Towarzystw gospodarczych w kraju, — wykonanie zaś administracyjnych postanowień wydać się mającej ustawy — reprezentacyom powiatowym, a karanie przekroczeń przeciw przepisom jej — władzom rządowym.

Nadto przedstawia Wydział krajowy wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucye przez komisję ankietową projektowane i kończy wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- a) projekt ustawy pod A., i
- b) rezolucye pod B. przedłożone.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wiel-
kiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 5. marca 1875.

Przewodniczący:

Leon Książę Sapieha w. r.
Marszałek krajowy.

Sprawozdawca:

Paweł Skwarczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. 4603.

(Projekt Wydziału krajowego)

A.

U S T A W A

względem podniesienia chowu bydła obowiązująca w Królestwie Galicji i
Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Podział kraju na strefy.**§. 1.**

Pod względem chowu bydła, kraj podzielonym będzie na strefy. Podział ten uskutecznią komitety centralne c. k. Towarzystw gospodarczych krajowych, i orzekną, jaki zawód bydła najbardziej odpowiada miejscowym warunkom strefy co do zarodu, pożywienia, i korzyści ekonomicznych.

Podział kraju na strefy pod względem chowu bydła, jest niezależnym od podziału administracyjnego, tak, iż strefa obejmować może kilka całych powiatów albo części onychże, a powiat cały należeć może do jednej strefy lub też być częścią składową kilku stref kraju pod względem chowu bydła.

Podział kraju pod względem chowu bydła na strefy, i oznaczenie najwłaściwszego zawodu bydła dla każdej z nich dokonane przez centralne komitety c. k. Towarzystw gospodarczych krajowych, ogłosi Wydział krajowy. Postanowienia w tem ogłoszeniu zawarte są obowiązujące dla władz powołanych do wykonania niniejszej ustawy.

Zmiany co do rozgraniczenia stref, i co do oznaczenia zawodu bydła najwłaściwszego dla każdej strefy, uskutecznić może jedynie centralny komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego za zgodą Wydziału krajowego. Wszelkie postanowienia w tej mierze powzięte ogłasza Wydział krajowy.

Zadanie Reprezentacyi powiatowej.

§. 2. Reprezentacye powiatowe powołane są zajmować się sprawami chowu bydła w powiecie. One w porozumieniu z oddziałami c. k. Towarzystw gospodarczych, a w miarę potrzeby także z polityczną władzą powiatową uchwalają i wprowadzają w życie środki służące do podniesienia chowu bydła w kierunku wskazanym przez centralny komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego. (§. 1.)

Okręgi oględzin bydła.

§. 3. Wydział powiatowy ustanawia okręgi oględzin bydła. Tylko takie miejscowości w powiecie, które należą do tej samej strefy pod względem chowu bydła, łączone być mogą w jeden okręg oględzin bydła.

Komisarz oględzin bydła.

§. 4. Wydział powiatowy przeznaczają dla każdego okręgu oględzin bydła z pomiędzy hodowców bydła w tym okręgu komisarza oględzin i tegoż zastępcę na cały czas trwania swego okresu wyborczego. Komisarz oględzin bydła winien co roku zwidzić swój okręg, spisać hodowców bydła, ilość buhajów, krów i jałówek płodnych, i przekonać się o stanie znajdujących się w okręgu buhajów, jakoteż o zdolności ich do rozplodu.

Dystrykty.

§. 5. Na podstawie tego wykazu i z uwzględnieniem miejsc, w których znajdują się buhaje podzieli komisarz okręg swój w ten sposób na dystrykty, aby na jednego buhaja wypadało około 50 sztuk krów i jałówek płodnych.

Buhaje licencyonowane.

§. 6. Trzymanie buhajów do rozplodu i puszczenie ich do obcego bydła za wynagrodzeniem jest każdemu dozwolone, jeżeli buhaj posiada silną i celom stanowienia odpowiednią budowę ciała, jeżeli jest zdrow, liczy przynajmniej półtora roku, i uznany został za zdolnego do rozplodu, a właściciel buhaja zastosuje się do dalszych w tej mierze postanowień niniejszej ustawy.

Zadaniem komisarza oględzin bydła jest dokładać wszelkich starań, aby nabywano nie tylko całkiem zdolne buhaje, ale nadto przydatkowne do kształcenia istniejącej rasy bydła e-i

runku dla tej strefy przez komitet centralny c. k. Towarzystwa gospodarskiego za najwłaściwszy uznany (§ 1.)

O zdolności buhaja do rozplodu orzeka komisarz oględzin bydła, a to wrazie wątpliwości, z przybraniem weterynarza lub jego zastępcy. Przeciw orzeczeniu komisarza odwołać się można w nieprzekraczalnym terminie dni ośmiu do Wydziału powiatowego, który rozstrzyga ostatecznie.

§ 7.

Komisarz oględzin wydaje właścicielowi buhaja, który za zdolnego uznany został, licencję używania go do rozplodu, ważną do najbliższych oględzin.

Komisarz obowiązany jest utrzymywać spis wszystkich licencyonowanych buhajów, i ogłaszać go co roku we właściwy sposób, z oznaczeniem miejscowości, w których są umieszczone.

§ 8.

Właściciel licencyonowanego buhaja winien prowadzić według załączonego formularza rejestr stanowienia, zawierający spis wszystkich krów i jałówek do buhaja przyprawdzanych. Rejestr ten ma być na żądanie przedkładany komisarzowi oględzin bydła.

Właściciel buhaja jest obowiązany wystawić właścicielom krów i jałówek do buhaja przyprawdzanych na żądanie, potwierdzenie stanowienia.

§ 9.

Komisarz oględzin bydła czuwa nad tem, aby w każdym dystrykcie był zdolny buhaj dla bydła tych hodowców, którzy nie trzymają własnego buhaja.

Jeżeli nie ma w dystrykcie buhaja licencyonowanego, obowiązany jest ogół hodowców w dystrykcie, nie mających buhaja, zakupić i utrzymywać buhaja, zdolnego do rozplodu (§ 6.)

W razie niedopełnienia tego obowiązku zakupi Wydział powiatowy dla takiego ogółu hodowców zdolnego buhaja zawodu dla strefy, w której dystrykt położony jest, za najwłaściwszy uznanego (§ 1.) Koszta nabycia buhaja równie jak koszta utrzymania go rozłoży Wydział powiatowy pomiędzy tych hodowców bydła, według ilości krów i jałówek zdolnych do

Buhaje wspólne.

stanowienia. Koszta te ściągane będą według postanowień § 87. u. gm.

§ 10.

Komisarz oględzin bydła obowiązany jest, w szczególności starać się o to, aby tego rodzaju buhaje wspólne, oddane zostały takim osobom do utrzymania, które są znane jako uzdolnieni i godni zaufania hodowcy bydła, a posiadają obszerne i zdrowe stajnie, tudzież zdrową i dostateczną karmę bydła.

Osoby te obowiązane są do utrzymywania rejestru stanowienia i wydawania potwierdzeń stanowienia stosownie do postanowieni §. 8. niniejszej ustawy.

Komisarz oględzin bydła obowiązany jest przekonać się przynajmniej dwa razy co roku o stanie każdego takiego buhaja wspólnego, i o utrzymaniu go, nie mniej o sposobie prowadzenia rejestru stanowień.

§. 11.

Komisarz oględzin bydła obowiązany jest, przy spisaniu bydła każdego roku w okręgu swoim rozpoznawać, i mieć ciągły przegląd stosunków:

- a) względem powiększenia, lub pomniejszenia stanu bydła, i przyczyn onego;
- b) względem sposobu żywienia bydła rogatego na paszy i stajniach, uprawy roślin pastewnych, uprawy łąk i względem produkcji mleka;
- c) względem stanu i jakości stajen, pieczy i sposobu obchodzenia się z bydłem rogatym, a szczególnie z młodym przychówkiem, względem chorób i wypadków padnięcia bydła, które się wydarzyły i względem przyczyn tych wypadków, nareszcie
- d) względem kierunku i rozmiaru handlu bydłem i produktami bydlęcymi.

Komisarz oględzin bydła ma starać się o usunięcie spostrzeżonych niedostatków i nadużyć i przedkłada Wydziałowi powiatowemu roczne wykazy co do spostrzeżeń swoich w powyższych kierunkach, wraz z uwagami i wnioskami swymi.

§ 12.

Na podstawie tych rocznych zestawień układa Wydział powiatowy sprawozdania z całego powiatu, i przesyła je wraz z własnymi

Nadzór Komisarza oględzin bydła.

Wykazy roczne.

uwagami i wnioskami Wydziałowi krajowemu, który zestawia ogólne sprawozdanie cały kraj obejmujące, ogłasza je drukiem, i przesyła komitetom centralnym c. k. Towarzystw gospodarczych w kraju, jakoteż właściwym władzom rządowym.

§ 13.

Zakazy.

Kto buhaja swego bez uzyskania licencji puszcza do obcego bydła za wynagrodzeniem, lub zezwala na takie puszczenie, podpada grzywnie od 2 do 10 złr. w. a.

§. 14.

Grzywny.

Buhajów nie wolno częściej do skoku puszczać jak dwa razy dziennie.

Przekroczenie tego postanowienia będzie karane grzywną od 1 do 5 złr. w. a.

§. 15.

Wykonywanie władzy karnej.

Buhajów nie wolno po ukończonym szóstym miesiącu wieku puszczać na paszę razem z krowami i jałówkami.

Przekroczenie tego zakazu będzie karane grzywną od 5 do 25 złr. w. a.

§. 16.

Pasanie bydła rogatego wspólnie z nierogacizną, albo ptactwem domowem (drobiem), zakazanem jest pod grzywną od 1 do 5 złr. w. a.

§. 17.

Moczenie lnu albo konopi w miejscach przeznaczonych do pojenia bydła zakazuje się pod grzywną od 1 do 5 złr. w. a.

§. 18.

Grzywny nakładane za przekroczenia tej ustawy wpływają do funduszu powiatowego, i mają służyć na pokrycie kosztów oględzin bydła, lub w ogóle na cele podniesienia chowu bydła.

§. 19.

Władzę karną co do przekroczenia postanowień niniejszej ustawy sprawuje polityczna władza powiatowa.

Od orzeczeń karnych wnieść można odwołanie się do politycznej Władzy krajowej wnieprzekraczalnym terminie dni czternaśtu.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzecze-
niom nie ma dalszego odwołania się.

§. 20.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim
Ministrom spraw wewnętrznych i rolnictwa.

Postanowienie końcowe.

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the other side of the document.]

Formularz do §. 8.
projektu A.

Kraj: Galicya.

Powiat:

Gmina:

W y k a z

krów i jałówek przyprowadzanych do buhaja należącego do N. N. (nazwisko
właściciela buhaja).

Liczba porząd- kowa	przyrowadzonej krowy lub jałówki			data stanowienia	U w a g a
	właściciel	wiek	maść		

L. 4603.

(Projekt Wydziału krajowego.)

B.

UCHWAŁA

Sejm wzywa wysoki Rząd:

1. O jak najrychlejszą reformę ustawy względem zaraźliwych chorób zwierząt domowych, w szczególności zaś bydła rogatego, w kierunku odpowiadającym stosunkom i potrzebom kraju, i o spieszne przeprowadzenie tej ustawy.

2. O przedłożenie Sejmowi projektów ustaw względem komasacyi gruntów i regulacyi pastwisk.

3. O podwyższenie dotacyi z funduszków Państwa na cele subwencyi dla hodowców bydła, którzy utrzymują buhaje dla cudzego bydła, tak, aby kwota subwencyi wynosiła co najmniej 150 złr. w. a. na roczne utrzymanie jednego buhaja.

4. O podwyższenie dotacyi z funduszków Państwa na cele rozdawania nagród za staranny chów bydła przy sposobności corocznych wystaw bydła.

5. O ustanowienie w każdym powiecie jednego rządowego weterynarza powiatowego.

6. O niżenie cen soli bydłowej dla uczynienia przystępnem ogółowi hodowców bydła tego tak ważnego materiału pokarmowego i higienicznego.

Copyright 1914 by W. H. Holt

THE LAW

BY W. H. HOLT

The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights.

The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights.

The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights. The Law is a subject of great importance to every citizen. It is the foundation of our society and the basis of our rights.

do l. 4.603/1875.

U s t a w a

względem podniesienia chowu bydła obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego mych Królestw Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawiam, co następuje:

§. 1.

Podniesieniem chowu bydła w każdym powiecie politycznym ma się zajmować reprezentacya powiatowa w okręgu swego powiatu.

Tym celem będzie reprezentacya powiatowa za pośrednictwem Wydziału powiatowego utrzymywać ciągłą styczność z oddziałami towarzystwa rolniczego, które się w powiecie znajdują, tudzież z władzą polityczną o ile tego okaże się potrzeba.

Rzeczą będzie reprezentacyi powiatowej wszczynać z własnej inicjatywy jakoteż, o ile to należy do jej zakresu działania, uchylać i wprowadzać w życie wszystkie środki, które na podniesienie chowu bydła w powiecie korzystnie oddziaływać mogą.

§. 2.

Na podstawie niniejszej ustawy należy do zakresu działania reprezentacyi powiatowej w szczególności:

- a) starać się o odpowiednich buhajów dla powiatu, ich stosowny rozdział pomiędzy poszczególne okolice powiatu, nadzorować ich używanie, popierać zakładanie stowarzyszeń wzajemnego ubezpieczenia bydła, wspierać władze polityczne i gminy przy wykonywaniu przepisów obowiązujących podczas zarazy bydła,
- b) wpływać na poprawną uprawę roślin pastewnych,
- c) rozpowszechniać pomiędzy hodowcami bydła rogatego umiejętność rozumnego obchodzenia się i pielęgnowania tego bydła i zachęcać tych hodowców do odpowiedniego hodowania bydła,
- d) wnieść takie środki ustawodawcze, któreby hodowcom bydła mogły ułatwić zbycie bydła rogatego i uzyskanych z tego bydła produktów,
- e) popierać również gospodarstwa mleczne w szczególności przez pośredniczenie w utwarzaniu stowarzyszeń mających się zajmować wyrobem sera i wspierać takowe.

§. 3.

Wydział powiatowy ustanawia zastosowaną do rozległości powiatu i jego geograficznego położenia ilość komisyj oględzin bydła, i przeznacza dla każdej komisji okrąg, w którym takowa ma rozwijać swoją działalność.

§. 4.

W tym celu winien każdy naczelnik gminy i przełożony obszaru dworskiego w powiecie położonego wymienić Wydziałowi powiatowemu znawców, z pomiędzy których Wydział wybiera na cały czas trwania okresu wyborczego członków komisji oględzin bydła, tudzież ich zastępców, którzy wstępują w razie przeszkodzenia wybranego członka.

§. 5.

Komisya oględzin bydła składa się z przewodniczącego, z dwóch w zawodzie biegłych hodowców bydła jako znawców albo ich zastępców (§. 4.) i z weterynarza albo jego zastępcy, których również wyznacza Wydział powiatowy.

§. 6.

Komisya oględzin bydła winna każdego roku przydzielony jej okrąg zwiedzić, spisać hodowców bydła, ilość znajdujących się u nich buhajów, krów i jałówek płodnych, i przekonać się o stanie i zdolności do rozplodu buhajów.

§. 7.

Na podstawie tego wykazu (§. 6.) i z uwzględnieniem miejsc, w których znajdują się buhaje, winna komisya oględzin bydła przydzielony jej okrąg podzielić na mniejsze dystrykta w ten sposób, aby w każdym poszczególnym dystrykcie 50 a najwięcej 80 sztuk krów i jałówek płodnych wypadało na jednego buhaja.

§. 8.

Trzymanie buhajów do rozplodu i puszczenie ich do obcego bydła za wynagrodzeniem jest każdemu dozwolono pod warunkiem przestrzegania niniejszej ustawy.

§. 9.

Jeżeli w którym w myśl §. 7. ustanowionym dystrykcie nie znajdzie się nikt, ktoby był gotów trzymać buhaja dla obcego bydła, natenczas jest obowiązkiem ogółu hodowców bydła w dystrykcie się znajdujących zakupić i utrzymywać na wspólne koszta buhaja zdolnego do rozplodu (§§. 11 i 12).

§. 10.

Koszta zakupu i utrzymania buhajów (§. 9.) ma rozłożyć Wydział powiatowy pomiędzy hodowców bydła, którzy nie utrzymują własnych buhajów według ilości krów i jałówek zdolnych do stanowienia, o ile inne porozumienie pomiędzy nimi nie przyszło do skutku, i ściągnać te koszta za pośrednictwem naczelników gmin w ten sam sposób, jak inne ciężary gminne lub za pośrednictwem przełożonych obszarów dworskich.

W tym samym stosunku mają być dochody z użycia buhajów, lub cena ze sprzedaży takowych używana, pomiędzy hodowców bydła rozdzielone.

§. 11.

Do stanowienia obcego bydła za wynagrodzeniem wolno buhaja wtedy tylko używać, jeżeli posiada silną i celom stanowienia odpowiednią budowę ciała, jeżeli jest zdrowy, liczy przynajmniej 1½ roku i uznany został za zdolnego do rozplodu.

Te same przymioty posiadać także winny buhaje w dystryktach (§. 9.)

Komisya oględzin bydła ma przykładać wszelkiego starania, aby nabywano nie tylko całkiem zdolne, lecz także zastosowane do istniejących ras bydła, a gdzie takowa nie jest odpowiednią, do poprawienia rasy bydła przydatne buhaje, aby były urządzone zamknięte miejsca do stanowienia, i ażeby odstawianie odbywało się odpowiednio wymogom dobrego chowu bydła.

Komisya oględzin bydła ma w szczególności o to się starać, aby buhaje w dystryktach oddane zostały takim osobom do utrzymania, które są znane jako uzdolnieni i godni zaufania hodowcy bydła, i które posiadają obszerne i zdrowe stajnie, tudzież zdrową i dostateczną karmę bydła.

§. 12.

O zdolności do rozplodu buhajów rozstrzyga większością głosów komisya oględzin bydła na podstawie przedsięwzięć się mającego zbadania.

Jeżeli jaki buhaj za zdolnego do rozplodu uznanym zostanie, wtedy komisya oględzin bydła ma wystawić właścicielowi licencję używania go do rozplodu, która będzie ważną aż do najbliższych oględzin.

Komisya oględzin bydła winna nadto utrzymywać odpowiedni rejestr wszystkich buhajów, które uznane zostały za zdadne, i we właściwy sposób ogłaszać każdego roku miejsce, w których takowe są umieszczone.

§. 13.

Kto swego buhaja bez poddania go przepisanyim oględzinom i uzyskania licencji puszcza do obcego bydła za wynagrodzeniem, lub zezwała na takie puszczenie, podpada grzywnie od 2 do 10 zł. w. a.

§. 14.

Buhaje nie powinny być częściej jak dwa razy dziennie do skoku puszczone; drugi skok bezpośrednio po pierwszym nie jest dozwolony.

Przekroczenie tych postanowień będzie karane grzywną od 1 do 5 zł. w. a.

§. 15.

Każdy właściciel licencyonowanego buhaja winien prowadzić według załączonego formularza rejestr stanowienia względem wszystkich krów i jałówek do buhaja przyprowadzonych. Rejestr ten ma być komisji oględzin bydła na żądanie przedłożony. Właściciel buhaja jest obowiązany wystawić właścicielom krów i jałówek do buhaja przyprowadzanych na ich żądanie potwierdzenie stanowienia. Ten sam obowiązek mają osoby, którym licencyonowany buhaj dystryktowy (§. 9.) do utrzymania jest powierzony.

§. 16.

Buhaje nie powinny być po ukończonym szóstym miesiącu wieku puszczone wspólnie z krowami i jałówkami na paszę.

Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 1 do 10 zł. w. a.

§. 17.

Pasanie bydła rogatego wspólnie z nierogacizną, albo ptactwem domowem (drobieniem) zakazuje się pod grzywną od 1 do 5 zł. w. a.

§. 18.

Nie wolno zarzynać cieląt niżej czterech tygodni i dopóki nie dostaną zębów mlecznych.

Wyjątkowe pozwolenia mogą w razie udowodnionej potrzeby udzielać naczelnicy gmin, a dla obszarów dworskich naczelnik powiatowej władzy politycznej.

Przekroczenia postanowień niniejszego przepisu mają być karane grzywnami od 2 do 10 zł. w. a. od każdego zarzniętego cielęcia.

Tej samej grzywnie podlega ten, kto wbrew niniejszym przepisom zarznięte ciele kupuje, albo w jego zakupnie pośredniczy.

§. 19.

Moczenie lnu albo konopi w miejscach przeznaczonych do pojenia bydła zakazuje się pod grzywną od 1 do 10 zł. w. a.

§. 20.

Komisja oględzin bydła obowiązana jest przy spisaniu bydła każdego roku w przydzielonym okręgu §. 6. rozpoznawać i mieć ciągły przegląd stosunków:

- a) względem powiększenia lub pomniejszenia stanu bydła i przyczyn takowego,
- b) względem sposobu wyżywienia bydła rogatego na paszy i w stajniach, uprawy roślin pastewnych, uprawy łąk a nakoniec względem produkcji mleka,
- c) względem stanu i jakości stajen, pieczy i sposobu obchodzenia się z bydlętem roгатem, a szczególnie z młodym przechowkiem względem chorób i wypadków padnięcia bydła, które się wydarzyły i względem przyczyn tych wypadków,
- d) względem jakości i rozmiaru handlu bydlętem i produktami bydlęcemi.

Komisja oględzin bydła ma się starać o usunięcie spostrzeżonych niedostatków i nadużyć, i udzielać Wydziałowi powiatowemu w rocznem sprawozdaniu uwagi godne spostrzeżenia, a według okoliczności przedstawić własne wnioski.

§. 21.

Na podstawie rocznych sprawozdań komisji oględzin bydła ma Wydział powiatowy ułożyć roczne sprawozdania dla całego powiatu, takowe ogłosić drukiem i po jednym exemplarzu udzielić Wydziałowi krajowemu, powiatowej władzy politycznej i centralnemu Wydziałowi towarzystwa rolniczego. Wydział powiatowy ma w porozumieniu z oddziałem filialnym towarzystwa rolniczego, który się znajduje w powiecie, poczynić we własnym zakresie działania, zarządzenia skierowane do podniesienia chowu bydła rogatego i usunięcia w drodze mu stojących przeszkód; zaś względem użycia środków, których zarządzenie przechodzi jego zakres działania, ma przedstawić wnioski swoje reprezentacyi powiatowej, lub według okoliczności politycznej władzy powiatowej.

§. 22.

Reprezentacya powiatowa ponosi koszta wypływające z działalności komisji ustanowionych dla oględzin bydła.

§. 23.

W ogóle jest obowiązkiem wydziału powiatowego starać się o rozszerzenie pomiędzy hodowcami bydła użytecznych wiadomości względem chowu, obchodzenia się i pielęgnowania bydła domowych w stanie zdrowym i chorym. W tym celu Wydział powiatowy upoważniony jest wydawać ogłoszenia, urządzać wystawy bydła i szczególnie gorliwych i racjonalnych hodowców bydła przez publiczne uznanie polecić ogłowi do naśladowania.

§. 24.

Dla każdego okręgu, które Wydział krajowy oznaczy, ma być na koszt funduszu krajowego ustanowiony egzaminowany weterynarz.

§. 25.

Celem zachęty hodowców bydła i podniesienia chowu bydła, będą co roku rozdzielane nagrody, których koszta ponosić będzie Wydział krajowy.

Ku temu podzieli Wydział krajowy cały kraj na odpowiednią ilość okręgów premiowania w ten sposób, aby w każdym roku przynajmniej co trzy lata rozdział premij miał miejsce.

§. 26.

Nagrody będą rozdzielane:

- a) za buhaje we wieku od 1. do 3 lat,
- b) za krowy zdolne do stanowienia we wieku od 3 do 8 lat,
- c) hodowcom bydła, którzy sami wychowali jednoroczne a najwyżej dwuletnie jałówki,
- d) hodowcom bydła, którzy pewną czystą rasę bydła wychowali, lub takową uszlachetnili, którzy przy chowie swego bydła pewne cele praktyczne mają na oku, i osiągnięcie korzystnych rezultatów udowodnić mogą, albo którzy innym hodowcom bydła naśladowania godny przykład dają przez znakomite rezultaty otrzymane w uprawie roślin pastewnych i w ulepszeniu swych gruntów zapomocą nawodnień lub osuszeń.

§. 27.

Do nagród w ustępach a) b) c) §fu 26. wyszczególnionych dołącza się warunek z prawa prywatnego, że bydłeta premiowane, a mianowicie: buhaje w ciągu jednego roku, a krowy i jałówki w ciągu dwóch lat, rachując od dnia, w którym nagrodę otrzymały, tylko w kraju sprzedane i do celów rozplodu użyte być mogą.

Właściciel winien udowodnić przed komisją oględzin bydła, że powyższych warunków dopełnił. W przeciwnym razie byłby obowiązany w drodze sądowej do zwrotu otrzymanej nagrody z wyjątkiem wypadku, że premiowane bydle bez winy właściciela do rozplodu stało się nieużyteczne, o czem ma rozstrzygać komisya oględzin bydła.

Sprzedaż premiowanego bydłęcia wewnątrz kraju przed upływem powyżej oznaczonego czasu jest zaś tylko pod tym warunkiem dozwoloną, że nowy właściciel dopełni zobowiązań ciążących na dawniejszym właścicielu, który nagrodę otrzymał, za co też ten ostatni będzie odpowiedzialny.

Każdą sprzedaż premiowanego bydłęcia w ciągu powyżej oznaczonego czasu należy podać do wiadomości Wydziału powiatowego pod grzywną 10 zł. w. a.

Hodowca bydła otrzymujący nagrodę na podstawie ustępów a) b) c) §fu 26. winien w potwierdzeniu otrzymania premii złożyć oświadczenie, że się na podstawie prawa prywatnego zobowiązuje do dopełnienia i do-

trzymania powyżej wyszczególnionych warunków, a w przeciwnym razie poddaje się wszelkim następstwom prawnym, które ich niedotrzymanie za sobą może pociągnąć.

§. 28.

Jedna i ta sama sztuka bydła może raz tylko nagrodę otrzymać.

§. 29.

O udzielaniu nagród rozstrzyga bezwzględną większością głosów komisya premiowania składająca się z przewodniczącego i z pięciu członków, a którą ustanawia Wydział krajowy na przeciąg jednego roku z pomiędzy członków reprezentacyi powiatowej tego powiatu, w którym okrąg premiowania się znajduje. Tok postępowania przy premiowaniu oznaczy osobna instrukcyja, którą wyda Wydział krajowy.

§. 30.

Ilość i wysokość nagród ustanawia każdego roku Sejm krajowy.

Nagrody, które nie zostały rozdane dla braku odpowiednio kwalifikowanych kompetentów, przypadają napowrót na rzecz funduszu krajowego.

§. 31.

Wykonywanie postanowień karnych niniejszej ustawy przysługuje naczelnikowi tej gminy, w której okręgu przekroczenie zostało popełnione.

Wykonywanie władzy karnej przysługuje w myśl ustawy gminnej naczelnikowi gminy wspólnie z dwoma assessorami lub przysiężnymi.

Względem popełnionych na obszarach dworskich przekroczeń wykonuje władzę karą polityczną władza powiatowa.

§. 32.

Przeciw orzeczeniu karnemu naczelnika gminy odwołać się można do politycznej władzy powiatowej, a przeciw orzeczeniu tej ostatniej do c. k. Namiestnictwa. Odwołanie się powinno być wniesione w przeciągu dnia 14 od chwili ogłoszenia, a względnie od chwili doręczenia orzeczenia karnego. Przeciw dwóm równobrzmiącym wyrokom dalsze odwołanie nie jest dopuszczalne.

§. 33.

Ściągnięte grzywny wpływają na rzecz funduszu ubogich tej gminy, w której okręgu przestępstwo zostało popełnione, a względnie przy której dotyczący obszar dworski leży.

§. 34.

Przeprowadzenie tej ustawy powierzam Ministrowi spraw wewnętrznych i Ministrowi rolnictwa.

do l. 4603.

21.

Kraków dnia 19. stycznia 1875.

L. 6887.

C. k. Towarzystwo gospodarczo-rolnicze krakowskie.

W myśl wezwania z dnia 3. listopada 1874 r. do l. 20478 Komitet c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego krakowskiego, ma zaszczyt przedstawić wysokiemu Wydziałowi uwagi swoje nad przedłożeniem rządowym do ustawy o chowie bydła dla Galicyi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskiem.

Komitet mniema, że przedłożenie rządowe zmienione tu i ówdzie, wedle znajomości miejscowych stosunków i potrzeb kraju, mogłoby nam dać ustawę, której ściśle wykonanie podniosłoby chów bydła krajowego i poprawiło stan materyalny w ogóle. Przedłożenie to wszelako nie jest zupełnie wolne od usterek, ma owszem strony ciężko ujemne. I tak: przypuszcza z góry większe zasoby materyalne, niżeli je kraj posiada (§§. 9, 10, 11, 22 do 26 włącznie) większy stan oświaty u ogółu hodowców bydła, niż się to w rzeczywistości znajdzie, rozrządza kilkuset weterynarzami, których w kraju nie ma (§§. 5, 24), przyjmuje z góry większe uzdolnienie przełożonych gmin, którego dziś nie mają (§§. 4, 16, 17, 18, 19), większą nawet łatwość w złożeniu mnogich i z wielu członków składać się mających komisyj, niżbyto praktyka wykazać mogła. A przecież kraj z przedłożenia rządowego bądźco bądź na razie korzystać powinien, chociaż przewidzieć nietrudno, że pierwsze kroki w wykonaniu przyszłej ustawy pójdą dość opornie. Bez początku jednak, choćby trudnego, nie postąpimy dalej, a zamęt i nieporadność, jakie dziś w chowie i hodowli całej masy krajowego bydła panują, nie inaczej, jeno za pomocą ustawy ogólnie obowiązującej, a ściśle wykonanej usunąć się dadzą. Wypada zresztą mieć nadzieję, że czas i ustawa sama praktyką swoją wyrobi przełożonych gmin i członków Komisji odpowiednio zamierzonemu celowi, a środki materyalne ku temu podniesie.

Nie dotykając wadliwego przekładu i układu tego przedłożenia, Komitet wchodzi jeno w myśl i ducha zamierzonej ustawy i w tej mierze przedkłada wysokiemu Wydziałowi przy paragrafach uwagi swoje:

Do §§. 1 i 2. W ustępie 2-gim §. 1. po słowach „z oddziałami Towarzystwa rolniczego, które się w powiecie znajdują“ dodać: a gdzie takowych jeszcze nie ma, z centralnem Towarzystwem rolniczem.

Obadwa §§. 1. i 2. mieszczą w sobie ogólne zarysy co do przyszłych obowiązków Reprezentacyi powiatowej w celu podniesienia chowu bydła. Komitet nie wątpi, że osobna, dokładna, szczegółowa instrukcyja, objaśniami Reprezentacye powiatowe jednostajnie, a pouczy ogół hodowców co do zasad chowu i hodowli.

Więksi właściciele podnoszą już dziś ile mogą siłą znawstwa i kapitału obory swoje, a §. 26 popiera z lekka to szlachetne usiłowanie, ale ogółu całej masy drobniejszych hodowców bydła w kraju na chybił-trafił ogólnikowej skazówki §§. 1, 2 i 23 zostawić żadną miarą nie można, wtedy bowiem zamęt i nieporadność pozostaną jak są.

Do §. 4. W dzisiejszej gminie dzisiejsi naczelnicy gmin nie wiele podpomogą Wydziałowi powiatowemu w mianowaniu znawców do komisji; możnaby jednak pozostawić §. 4. w całej osnowie, ze względu na zasadniczą słusność, co zresztą Wydziałowi powiatowemu na dziś ręk nie zwiąże. §. 5. wypadłoby może zmie-

nić w ten sposób, iż Komisya oględzin bydła składa się z przewodniczącego i z dwóch w zawodzie biegłych hodowców jako znawców, albo z ich zastępców (§. 4), których Wydział powiatowy wyznacza.

Do §. 5. Nikt nie wątpi, że zdarzają się weterynarze, którzy obok fachowego wykształcenia leczniczego posiadają oraz wiadomości chowu i hodowli i że praktycznie mogą być z tem obeznani. Takich jednak podostatkami chyba nie znajdzie. Rola weterynarzy sięga więcej w anormalne stosunki chowu bydła; ich zadaniem: choroby, operacje, epidemie: higieny przeziwnie należy do zakresu znawstwa chowu i hodowli a zatem ta nauka w członkach komisji z hodowców złożonej, znaleźć się powinna.

Zresztą Ustawa po członkach komisji wiele, bodaj czy nie za wiele zajęcia wymaga, a wątpić się godzi, czy weterynarz, który przecież wyłącznie „ad hoc“ mianowanym nie będzie, znajdzie tyle czasu. Nakoniec kosztownych komisji, bez koniecznej potrzeby mnożyćby nie należało, ani ich organizmowi zbyt obciążać, co w praktyce działalności ich staje na zawadzie.

Do §. 6. Wypada po słowach „przekonać się o“ — dodać: stosowności — reszta jak w tekście.

Do §. 11. Pierwszy i drugi ustęp bez zmiany.

Co do ustępu 3. wypadłoby zdaniem Komitetu przy stylizacji ustawy mieć więcej typy miejscowego bydła rozplodowego na względzie aniżeli „rasy“; inaczej ustęp ten §. 11. pozostanie niejasnym i niepraktycznym. Wszakże przedłożenie rządowe w ogóle i w szczegółach swoich, głównie podniesienie wielkiej masy rozplodowego bydła krajowego ma na celu; a tu znajdują się typy miejscowe — typy całych okolic, z których jednak dopiero racjonalny chów i hodowla „rasy“ wytworzyć może.

Do §§. 16 i 17. Zakazy paragrafami tymi objęte — jakkolwiek w celu podniesienia chowu i hodowli bydła konieczne — napotkają w wykonaniu na niezwykle trudności. Zakorzeniony powszechnie zły zwyczaj, ubóstwem drobnych hodowców poniekąd usprawiedliwiony, bez silnego poparcia naczelników gmin ze strony władzy politycznej powiatowej — zapewne uchylić się nie da.

Wypada te trudności w osobnym paragrafie ustawy przewidzieć i o ile się da usunąć.

Ta sama uwaga ściąga się do §. 19.

Do §. 18. Ustęp drugi tego paragrafu zdaniem Komitetu, wobec znanych miejscowych stosunków utrzymać się powinien: przebiegłość naszych przekupniów cieląt, a nieudolności dzisiejszych przelożonych gmin, zmieniłyby w krótkim czasie wyjątki w regułę.

Co zaś do obszarów dworskich, przepis ustępu tego przy kilkumilowem często oddaleniu od władzy powiatowej — wykonaćby się nie dał.

Możeby zmiana w I. ustępie, zamiast „nie wolno zarzynać cieląt“ — na „nie wolno przedawać lub zbywać cieląt na rzeź“, ulżyła trudności; a ustęp drugi wypadłoby opuścić zupełnie, aby wyjątkami nie osłabiać reguły.

Do §. 21. Po słowach „który się znajduje w powiecie“ dodać: a gdzie go niema, z centralnem Towarzystwem rolniczem.

Do §. 22. Komitet uważa, że obowiązki w przedłożeniu rządowem na komisye nałożone, robią z tych komisji prawdziwy a ciężki urząd (§§. 6, 7, 20, a nadzór nad wykonaniem §§. 16, 17, 18, 19 itp.), który po członkach komisji koniecznie wymaga głębszego specjalnego znawstwa, ofiary czasu, wielkiego trudu i niemałych wydatków. Sama obywatelska gorliwość zdobyć się na tak obszerną skalę ofiar zapewne nie podola. Pominiawszy, że przedłożenie rządowe wkłada na ogół ubogich hodowców konieczny ciężar zakupu buhajów i koszt ich utrzymania (§§. 9, 10, 11), — nadmieniam w §. 22. bardzo ogółowo, że „Reprezentacya powiatowa ponosi koszt wyływające z działalności komisji“, a wcale nie wyjaśnia, czy i w jakiej mierze członkowie komisji za tak trudne i żmudne urzędowanie mają być wynagrodzeni.

Otóż wypadłoby §. 22. określić jasno, wyraźnie, i usunąć odiosa z bark Reprezentacyi powiatowej która i tak w wykonaniu zamierzonej ustawy znajdzie nie małe w gminach trudności: z funduszów zaś krajowych łącznie z zapomogą Ministerstwa rolnictwa należałoby utworzyć źródło ku zaspokojeniu kosztów Komisji, tak samo jak koszt utrzymania weterynarzy (§. 24) i premiowania hodowców (§. 25) wkłada ustawa na fundusz i Wydział krajowy.

Do §. 23. Vide: Uwagi przy §§. 1 i 2.

Do §. 24. Wypada treść paragrafu tego pogodzić z osnową 6-tą i 7-mą. Zresztą §. 24. zdaje się mieć dalszą przyszłość na względzie — to jest, aż powstaną szkoły weterynaryi i wydadzą uzdolnionych kandydatów.

Do §. 29. Komisye premiowania z trzech członków z przewodniczącym na czele, byłyby aż nadto dostateczne.

Do §. 33. Najśluszejby było, ściągnięte grzywny nie na fundusz ubogich gminy, ale na fundusz podniesienia chowu bydła w powiecie przeznaczyć.

Wszystko za tem przemawia: cel, do którego ustawa zmierza; przewidzenie, że grzywny właśnie i przeważnie dotyczą będą ubogich dziś hodowców, a oraz kontrybuentów na zebranie funduszu ku dźwiganiu chowu bydła wymaganego: niechże więc grzywny zmniejszają ciężar kosztów, który hodowców dotknąć musi koniecznie.

Z Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego.

Wiceprezes:

Paszkowski, w. r.

Sekretarz:

Jawornicki, w. r.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

A. J. ...

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

The first part of the paper deals with the general theory of the subject, and the second part with the application of the theory to the case of the present case.

do l. 4603/1875.

Memoryał

komisji ankietowej w sprawie podniesienia chowu bydła rogatego.

Niżej podpisani, jako większość komisji ankietowej powołanej przez W. Wydział krajowy do zbadania przekazanego mu przez Wysoki Sejm projektu rządowego do ustawy względem podniesienia chowu bydła rogatego, a zarazem wezwani do wyrażenia swojego zdania na podstawie znajomości stosunków gospodarskich krajowych, czują się w obowiązku wypowiedzenia tego, co następuje:

po 1. Zasady administracyjnej przewodniczącej ustawie rządowej, nie możemy żadną miarą uważać jako rękojmii pomyślnego rozwiązania tak ważnej dla kraju i państwa sprawy, jaką jest cel podniesienia chowu bydła rogatego. Pomijając względy, które jeszcze poniżej wyszczególnione zostaną, twierdzić tylko musimy, że w obec różnorodnych czynności należących do zakresu działania reprezentacyi powiatowych, nie mogą one w żaden sposób skutecznie wykonać lub przeprowadzić tych czynności, które im ustawa dotycząca podniesienia chowu bydła przypisuje.

W najlepszym razie uważałyby reprezentacye powiatowe sprawę tę (gdyby nawet więcej jak obecnie odpowiednio uzdolnionych sił posiadały), choćby już dla samej trudności przeprowadzenia nowej ustawy, jako jedną z kwestyi podrzędnych, boć trudno wymagać, aby ludzie najlepszych nawet chęci, oddając część swej pracy bezinteresownie dla dobra ogółu w innych kierunkach, poświęcić się chcieli całkowicie z zaparciem własnem dla drugich.

Ścisłe przeprowadzenie ustawy projektowanej na przyjętej zasadzie administracyjnej wymagałoby co najmniej stałych płatnych referentów ad hoc i ich pomocników obok komisji oględzin w każdym powiecie, a ztąd wypływające znaczne koszty, które w przybliżeniu na 3 do 4 tysięcy złr. rocznie dla każdego powiatu przyjąć można, stałyby się nie małym ciężarem w obec już istniejących, dla tej szczególnej warstwy społeczeństwa, która najmniej usposobiona jest na teraz do chętnego a przynajmniej obojętnego znoszenia nowych obciążeń. Wzbudzić by to przeto musiało zamiast ufności tylko niewiarę i oburzenie u ludu wiejskiego, który tak skłonny do omijania wszelkich przepisów, stałby się nadto najbliższym powodem uniemożliwiającym skuteczne wykonanie nawet najzbawiennejszej ustawy.

Po 2gie. Pomijając pożyteczne względy, i przypuszczając nawet szczęśliwsze lub co więcej wprost przeciwnie okoliczności i stosunki społeczne, w parze z nierównie większą inteligencją tych, do których przepisy projektowanej ustawy przedewszystkiem się zwracają, nie można żadną miarą w projekcie nam doręczonym dopatrzeć rękojmii pomyślnego rozwoju i poprawy racjonalnej hodowli bydła.

Wzgląd na ogólną możność tej gałęzi gospodarstwa wiejskiego w naszym kraju, gdzie dotychczas wszelkie zabiegi i środki przedsiębrane ku jej podniesieniu, nie opierały się na pewnym stale wytkniętym planie i kierunku, nakazuje koniecznie, aby ster naczelny czyli ogólne przewodniczenie poprawie bydła i podniesienie go do zasłużonego znaczenia obfitego źródła bogactwa krajowego pozostały w rękach ludzi specjalnie i gruntownie wykształconych. Potrzeba koniecznie, aby ogólny plan do powolnego lecz systematycznego krok po kroku postępu naprzód, przeszedł surową krytykę znawców i jej nieustannie podlegał, bo tylko zespolenie najdzielniejszych sił z kraju, może dać trwały rezultat pracy dla ogółu korzystny.

Reprezentacye powiatowe, tak jak oddziały towarzystwa fachowego rolniczego jako organa rozstrzelone w różnych częściach kraju, pomimo najlepszych chęci swych a nawet wiedzy nie mogą się skutecznie zająć oznaczeniem najwłaściwszych dla nich ras, a tak samo i pewnych kierunków w hodowli bydła, bo rasy nie mogą być zastosowane do powiatów albo do stref, albo większych lub mniejszych okręgów gospodarskich, zakreślonych stosunkami miejscowemi i handlowemi. Nic więc dziwnego że hodowcy bezpośrednio z sobą sąsiadujący obierając dotychczas drogi postępowania często wprost przeciwnie, a ze stosunkami wspomnianemi nie zawsze zgodne, nieraz chybiają celu. Ta sama właśnie rozmaitość w zapatrywaniach reprezentacyi powiatowych lub po-

wiatowych komisji oględzin, nie podległych wytkniętemu z góry i dobrze obmyślanemu planowi, nie mogłaby ani hodowcom ani też tem samem i krajowi zapewnić lub przysporzyć spodziewanych korzyści, narażając je właśnie dlatego na niepotrzebne i nie stosunkowo wysokie koszty.

Po 3cie. Osnowa rządowego projektu do ustawy wydaje nam się z tej także przyczyny nieodpowiednią, ponieważ nie dość skrupulatnie zapewnia względy własności prywatnej, lecz wkracza w nią za daleko jak to w szczególności wypływa z osnowy §. 9. 10. i 18. przedłożonego nam projektu. Prowadziło by to nieodzownie za sobą po części niechęć i wstręt dla ustawy, po części niedowierzanie zwłaszcza w tych, którzy nie są dziś jeszcze zdolni przewidywać lub wywnioskowywać korzyści, jakieby z chętnego poddania się nawet najzbawienniejszym dla nich przepisom, z czasem dopiero wypłynąć mogły. Chociażby więc w prywatnym stowarzyszeniu hodowców nie raziło przykładowo przytoczone zobowiązanie się wspólne, przechowywania wszystkich cieląt, lub zatrzymywanie ich do pewnego wieku przy krowie, nie może przecież mieć miejsca w ustawie, i stać się powinnością każdego hodowcy.

Po 4te. W dalszym ciągu zauważyć musimy, że pod wielu względami dotyka ustawa szczegółów, których także obejmować nie powinna, bo nie dadzą się one wykonać lub przeprowadzić nawet za pośrednictwem wyłącznie do tego przeznaczonych fachowych organów w powiatach. Ustawa mająca na celu podniesienie chowu bydła rogatego w kraju, powinna w takie tylko wchodzić szczegóły, które albo jako środki nauczające lub zachęcające uważać można, albo które jako zapobiegające szkodliwemu wpływowi na ogół, czynią surowość prawa nieuniknioną.

Ponieważ pomiędzy przyczynami utrudniającymi podniesienie hodowli bydła, uważać musimy jako najgłówniejsze: brak kapitału, inteligencji, niemniej ryzyko z powodu tak powszechnej w kraju naszym zarazy i niedostateczności w uregulowaniu stosunków posiadłości jak i konjunktur handlowych, nie trudno przeto przyjąć znowu do wniosku, że tylko ustawa przypuszczająca możliwość pomyślnego wpływu na rzeczne niedogodności i niedostatki, znajdzie ogólnie chętnę przyjęcie i poparcie w gorliwych usiłowaniach samychże hodowców.

Po 5te. W końcu nadmienić musimy, że przynajmniej na dłuższą jeszcze przyszłość, pozostawić należy jak dotąd, sprawę premiowania bydła, wedle przyjętego dotychczas trybu postępowania w rękach c. k. Towarzystw rolniczych. Są one bowiem pomiędzy innymi organami w kraju z wielu przyczyn do tego najkompetentniejsze, a wykonywanie odnośnych postanowień za ich pośrednictwem nie pociąga za sobą kosztów, które przez przydzielenie tej czynności bądź reprezentacyom powiatowym, bądź też osobnym komisjom, koniecznie łączyć by się musiały z uszczerbkiem funduszy, przeznaczonych na cele premiowania hodowli bydła.

Z przyczyn powyżej przytoczonych pozwalamy sobie twierdzić, że komisja z biegłych hodowców i reprezentantów kraju i rządu złożona, wyłącznie do celów podniesienia hodowli bydła rogatego w kraju ustanowiona, więcej przysporzyć może krajowi korzyści jak reprezentacje powiatowe, zwłaszcza jeżeli zadaniu jej przewodniczyć będzie ustawa pozwalająca na stopniowe i jak wspomniano krok po kroku posuwanie się naprzód przy równoczesnem usuwaniu przeszkód stojących w drodze racjonalnej hodowli bydła. A ponieważ skutek tych usiłowań zależy jest nie tylko od chętnego współdziałania wszelkich innych pomocniczych organów krajowych, lecz w znacznej części i od środków materialnych, jakie na ten cel przeznaczone zostaną, winniśmy dodać, że środków tych dostarczyć powinny w uwzględnieniu wyż przytoczonych okoliczności po większej części fundusze państwowe.

Orzekłszy poprzednio potrzebę ustanowienia specjalnej komisji krajowej dla spraw chowu bydła, uważamy za stosowne określić bliżej:

- I. Skład i zadanie komisji krajowej w ogóle;
- II. instrukcję uformułowaną najogólniej jako ustawę dla komisji krajowej, wskazującą tak skład jak i zakres jej działania;
- III. ustawę szczegółową mającą obowiązywać tak ogół hodowców jak i dotyczące władze w takim zakresie, jaki swobodnego działania pojedynczych nie krępuje, a do zapobieżenia szkodliwym nadużyciom niezbędnie jest potrzebnym;
- IV. rezolucje ze strony ankiety dla Wydziału krajowego.

Co do I.

Skład i zadanie komisji krajowej w ogóle:

W skład komisji krajowej wchodzi:

dwaj delegaci c. k. Tow. rolniczego krakowskiego;

dwaj delegaci c. k. Tow. gospodarskiego galicyjskiego;

trzech delegatów wybranych przez Wydział krajowy za porozumieniem się z c. k. Namiestnictwem, nadto c. k. komisarz rządowy;

komisarz Wydziału krajowego; i
weterynarz krajowy.

Komisji krajowej wolno wyřęcać się komisjami oględzin w powiatach lub okręgach i przeznaczać dla kaźdej właściwy okrąg, w którym takowa rozwijać ma swoją działalność. Przy kaźdej takiej komisji, o ile być może znajdować się powinien i weterynarz prócz trzech do najwyżej pięciu członków wybranych. Na żądanie komisji krajowej winien Wydział powiatowy w porozumieniu z Radą c. k. Tow. gospodarskiego wskazać znawców, z pomiędzy których wybiera komisya krajowa członków do komisji oględzin.

Co do II.

Ustawa dla komisji krajowej (jako instrukeya):

§. 1. Podniesieniem chowu bydła rogatego w kraju zajmować się będzie komisya krajowa. Tym celem będzie komisya krajowa utrzymywać ciągłą styczność z Towarzystwami rolniczymi i ich oddziałami, tudzież z władzą polityczną o ile tego okaże się potrzeba.

§. 2. Komisya krajowa składa się:

- z 2 członków wybranych przez c. k. Tow. roln. krakowskie;
- z 2 " " " " Tow. gosp. galicyjskie;
- z 3 " " " " Wydział krajowy za porozumieniem się z c. k. Namiestnictwem, nadto wchodzą obowiązkowo w skład komisji:

C. k. komisarz rządowy;
komisarz Wydziału krajowego i
weterynarz krajowy.

§. 3. Komisya krajowa wybiera ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę.

§. 4. Do zakresu działania komisji krajowej należy:

- a) wglądać w przestrzeganie, i wpływać na ściśle wykonywanie przepisów dotyczących zarazy bydła;
- b) wzniecać środki ustawodawcze odnoszące się do podniesienia i wspierania hodowli bydła;
- c) w ogóle zajmować się hodowlą i jej popieraniem, a pomiędzy innemi licencyonowaniem i subwencyonowaniem buhajów.

Co do III.

Ustawa szczególowa mająca obowiązywać ogół hodowców i dotyczące władze:

§. 1. Komisji krajowej przysłużyć prawo ustanawiania komisji oględzin bydła w powiatach lub okręgach z pomiędzy znawców przedstawionych jej przez Wydziały powiatowe w porozumieniu z towarzystwami rolniczymi.

§. 2. Na żądanie komisji krajowej winna komisya oględzin bydła, przydzielony jej okrąg zwiedzić, spisać hodowców bydła ilość znajdujących się u nich buhajów, krów i jałówek płodnych i przekonać się o stanie i zdolności do rozplodu buhajów, — zaś o skutku swej pracy złożyć sprawozdanie komisji krajowej.

§. 3. Zadaniem komisji krajowej będzie, zaopatrzyć kaźdy powiat lub okrąg odpowiednią liczbą zdolnych reproduktorów.

§. 4. Trzymanie buhajów do rozplodu i puszczenie ich do obcego bydła za wynagrodzeniem, jest kaźdemu dozwolone, pod warunkiem przestrzegania niniejszej ustawy.

§. 5. Do stanowienia obcego bydła za wynagrodzeniem wolno tylko buhaja licencyonowanego używać, jeżeli mianowicie posiada silną i celom stanowienia odpowiednią budowę ciała, jest zupełnie zdrowy i liczy przynajmniej 1½ roku.

§. 6. Kto swego buhaja bez poddania go przepisanyom oględzinom i użyczania licencyi puszcza do obcego bydła za wynagrodzeniem lub zezwala na takie puszczenie, podpada grzywnie od 2 do 10 złr.; wolno jednakże komisji zażądać przymusowej kastracyi buhaja w razie koniecznym.

§. 7. Buhaje licenc. nie powinny być częściej jak dwa razy dziennie do skoku puszczone, — przekroczenie tego postanowienia karane będzie grzywną od 1 do 5 złr.

§. 8. Kaźdy właściciel licencyowanego buhaja prowadzić powinien według podanego przez komisję formularza, rejestr stanowienia wszystkich krów i jałówek do buhaja przyprowadzonych.

Rejestr ten ma być komisji oględzin bydła na żądanie przedłożony. Właściciel buhaja jest obowiązany wystawić właścicielom krów i jałówek na ich żądanie potwierdzenie odstanowienia.

§. 9. Buhaje nie powinny być po ukończonym szóstym miesiącu wieku puszczone wspólnie z krowami i jałówkami na pastwisko; przekroczenie tego zakazu będzie karane grzywną od 5 do 25 złr.

§. 10. Pasanie bydła rogatego wspólnie z nierogacizną, albo pactwem domowem (drobniem) zakazuje się pod grzywną od 1 do 5 złr. w. a.

§. 11. Moczenie lnu albo konopi w miejscach przeznaczonych do pojenia bydła zakazuje się pod grzywną od 1 do 10 zł. w. a.

§. 12. Komisye oględzin bydła, o ile do tej czynności przez komisję krajową powołane zostaną, starać się winny w przydzielonym im okręgu o następujące dane:

- a) co do wzmaganiania się lub zniżania liczby bydła i przyczyn z których zmiana ta wynikła;
- b) co do sposobu żywienia bydła w stajni i na pastwisku, uprawy roślin pastewnych i starań około łąk, tudzież co do produkcji mleka;
- c) co do zabudowań stajennych, co do pielęgnowania bydła, szczególnie zaś młodego przechowku, co do chorób, wypadków śmierci i przyczyn tych wypadków;
- d) co do obrotu handlowego bydłem i produktami bydłecami.

Komisye oględzin bydła mają dobrą radę wpływać na usunięcie niedostatków i spostrzeżonych uchybień, udzielać zaś komisji krajowej w rocznych sprawozdaniach rezultaty poczynionych spostrzeżeń i przedstawić odpowiednie wnioski. *)

§. 13. Dla każdego okręgu przez komisję krajową oznaczonego ma być nstanowiony egzaminowany weterynarz.

§. 14. Wykonywanie postanowień karnych niniejszej ustawy należy do politycznej władzy powiatowej, a przeciw orzeczeniu tejeż odwołać się można do c. k. Namiestnictwa.

§. 15. Sciągnięte grzywny wpływają na rzecz funduszu komisji chowu bydła.

Co do IV.

Rezolucye podpisanych członków komisji ankietowej:

- 1) Rzeczą Wydziału krajowego i Namiestnictwa będzie, dostarczyć komisji krajowej potrzebnych ubikacyi, sił kancelaryjnych i funduszków.
- 2) Czynności komisji krajowej o tyle bowiem tylko prowadzić mogą do pomyslnych rezultatów, o ile fundusze potrzebne będą na ten cel dostarczone.
- 3) Zdaniem ankiety powinna być znaczna część corocznych kosztów czynności komisji krajowej, pokryta z funduszków państwowych.
- 4) Następnie podnosząc niezbędną potrzebę rychłego uregulowania wspólności pastwisk z korzyścią hodowli zwierząt, i ważną sprawę komasacyi gruntów — kończymy
- 5) Życzeniem, aby Wysoki Rząd jak najskutecznijszem ostatecznem uregulowaniem stosunków kontumacyjnych, zapewnić zechciał skuteczny rozwój i powodzenie hodowli bydła rogatego w naszym kraju; wreszcie i tem
- 6) ażeby stosownem obniżeniem cen soli bydłeczej, zechciał Wys. Rząd uczynić przystępniejszym ten ważny materiał pokarmowy i higieniczny, ogółowi hodowców nie doś zamożnych.

We Lwowie dnia 11. Lutego 1875.

*) Przepisy dotyczące urządzania wystaw i premiowania bydła wchodzą w zakres czynności c. k. Towarzystw gospodarskich krajowych.

Do L. 4603/75.

4

Odrębne zdanie p. Szumańczowskiego.

Opierając się na wniosku większości komisji ankietowej, z którą się łączę, daję wyraz własnemu nieco odmiennemu przekonaniu w następującem przedłożeniu:

Uważając utworzenie komisji krajowej do podniesienia hodowli bydła jako zadanie naglące, gdyż według zdania mojego postanowienie takie nader korzystny wpływ wyrzeć może na nasze gospodarstwo wiejskie.

Zważywszy zaś, że ustanowienie i uporządkowanie reproduktorów dla gromad, wtedy dopiero stanie się możliwem, gdy komisya krajowa posiadać będzie rozdzielone po kraju organa podporządkowane, których organizacya dłuższego wymagać będzie czasu.

Zważywszy, że środki policyjne porządek na gromadzkich pastwiskach utrzymać mające, wtedy dopiero wejść mogą w wykonanie, gdy ustawa gminna zmienioną zostanie, gdyż oddanie tego zakresu działania władzom politycznym derygowałoby antonomii, zaś od obecnych przełożonych gmin skutecznego nie można się spodziewać działania.

Zważywszy, że komisya krajowa rozpatrzywszy się w stosunkach hodowli bydła, zaproponuje może inne jeszcze środki policyjne, w ścisłym związku z proponowanemi przez większość komisji ankietowej będące. Byłoby zatem rzeczą pożądaną, aby jedno i drugie w jedną i tą samą ujęte zostały ustawę.

Zważywszy wszystkie powyższe okoliczności wnoszę:

Aby cztery pierwsze paragrafy z wniosku większości komisji ankietowej, obejmujące ustanowienie komisji krajowej dla podniesienia hodowli bydła i jej zakres działania, osobny stanowiły projekt ustawy, na najbliższej Sesji Sejmowi przedłożyć się mający.

Dalsze zaś postanowienia ujęte osobnym projektem do ustawy, aby do późniejszego odroczone zostały czasu.

Lwów 11. lutego 1875.

Wniosek mniejszości.

Podpisani członkowie komisji ankietowej, która zebrała się w skutek wezwania wys. Wydziału krajowego z dnia 8. Stycznia 1875 r. dla objawienia zdania nad projektem do ustawy względem podniesienia chowu bydła różniąc się w zasadniczych punktach wniosku większości, postanowili przedstawić wys. Wydziałowi krajowemu w niniejszem sprawozdaniu swoje odmiennie zapatrywania.

Władze i ciała administracyjne w kraju, mogą w dwóch głównych kierunkach działać skutecznie dla popierania usilowań jednostek ku rozwojowi i udoskonaleniu produkcji rolniczej; przedewszystkiem i głównie: wpływem bezpośrednim na rolników zapomocą organów miejscowych, to jest obywateli tego samego zawodu w powiecie zamieszkałych, którzy są znani jako gospodarze postępowi, a zarazem praktyczni i posiadają zaufanie sąsiadów. Zadaniem ich być powinno dostrzegać stosunki gospodarskie odnoszące się do gałęzi rolnictwa ich pieczy pornezone, badać przeszkody rozwoju gospodarstwa krajowego, obmyślać środki ku uchyleniu tych przeszkód, zarządzać brakom, pouczać i zachęcać współobywateli do użycia środków wiodących do podniesienia uszlachetnienia produkcji, do osiągnięcia większego zysku z danej gałęzi rolnictwa.

Obywatele ci, by mogli działać skutecznie w powyższym kierunku, muszą być zaopatrzeni mandatem i występować jako organa tego ciała administracyjnego, któremu ustawy zastrzegły prawo i obowiązek strzeżenia interesów gospodarskich powiatu, do których atrybucyi należą sprawy kultury krajowej w powiecie, a temi ciałami są Reprezentacye powiatowe. Na ustawach zasadniczych opartem jest powołanie Reprezentacyi powiatowych do kierowania czynnościami miejscowych organów dla spraw kultury krajowej ustanowionych, do nadzorowania ich czynności.

One też są powołane, rozpoznawać na podstawie własnych dostrzeżeń i na podstawie sprawozdań tych miejscowych organów stosunki i potrzeby ekonomiczne powiatu, zarządzać w granicach swej kompetencyi co dla podniesienia produkcji rolniczej w powiecie okaże się potrzebne, lub przedstawiać wyższym kompetentnym władzom wnioski względem zarządzeń potrzebnych lecz przekraczających zakres powiatowej reprezentacyi.

W dalszym rzędzie dopiero stoi drugi, lecz równie nieodzowny kierunek, w którym administracya działać ma w interesie podniesienia produkcji rolniczej w kraju, a tym jest dostrzeganie stosunków i potrzeb gospodarskich całego kraju, obmyślanie środków podnoszenia kultury krajowej w jej poszczególnych gałęziach, przedstawianie projektów do ustaw krajowych w przedmiocie kultury krajowej. Przeprowadzenie ogólnych środków zachęty i nauczania, jako to urządzenie wystaw rolniczych, nagród za wzorowe prowadzenie czy to całych gospodarstw czy poszczególnych gałęzi produkcji rolniczej, staranie o zakładanie szkół fachowych, sprawianie i umieszczanie bibliotek rolniczych i t. p., dalej znoszenie się z Ministerstwem rolnictwa w sprawach kultury krajowej, wyjednywanie i rozkład subwencyi państwowych na cele kultury krajowej: funkcyje te organu krajowego dla spraw kultury krajowej może spełniać albo jak dotychczas komitet centralny towarzystw gospodarskich, lub też osobne ciało utworzone na sposób Rad kultury krajowej istniejących w Belgii, Saksonii, Wirtembergii i w niektórych krajach koronnych Państwa Austriackiego.

Ta korporacya krajowa atoli czy nią jest komitet centralny towarzystw gospodarskich, czy komisya krajowa czy Rada kultury krajowej wtenczas tylko skutecznie działać może dla podniesienia gospodarstwa krajowego, jeżeli już są w kraju zorganizowane i czynne miejscowe i powiatowe siły działające w kierunku pierwszym powyżej naznaczonym; gdyż te powiatowe i miejscowe organa dopatrujące potrzeb i stosunków gospodarskich na miejscu, dostarczają dopiero w swych statystycznych wykazach, sprawozdaniach i wnioskach materiału, na

którym komitet centralny czy komisya krajowa może oprzeć swoje prace i ze stanowiska wyższego obejmującego interesa gospodarskie całego kraju przedstawiać pożyteczne projekty do ustaw i zarządzeń potrzebnych dla podniesienia produkcji rolniczej w kraju i dla dostarczenia warunków racjonalnego i wypłacającego się gospodarstwa.

Z tego ogólnego wychodząc zapatrywania nie możemy pisać się na wniosek większości członków ankiety, według którego z usunięciem Reprezentacji powiatowych od czynności w sprawach podniesienia chowu bydła, na wzór komisji krajowej istniejącej dla spraw chowu koni, i tej komisji ma być pozostawione powoływać miejscowe komisje oględzin bydła wtenczas i tam, kiedy i gdzie uzna to za potrzebne i stosowne.

Nie uzasadnionem wydaje nam się odsunięcie Reprezentacji powiatowych od tych według ustaw zasadniczych do ich zakresu należących czynności a przytoczony przez większość powód, że Reprezentacje powiatowe zajęte różnorodnymi sprawami administracyjnymi zazwyczaj mało troszczą się dotychczas o potrzeby ekonomiczne i stosunki gospodarskie swoich powiatów, nie przytrafia do naszego przekonania, owszem widzimy, że już w poczuciu obowiązku obywatelskiego już też pod presją opinii publicznej reprezentacje powiatowe w przeważnej większości z każdym rokiem skuteczniej rozwijają czynności w zakresie im zakreślonym, a skoro ustawą specjalną jak niniejsza zostaną im wskazane sposób i kierunek działania w interesie podniesienia chowu bydła, nie wątpić, że wiele Reprezentacji powiatowych wykona rąco ustawę, a inne widząc wynikię stąd dla powiatu korzyści pójdą w ślad za danym przykładem.

Reprezentacje powiatowe mając ustawą określony i w życie wprowadzony organizm, będąc w ciągłej styczności z przełożonymi gmin i obszarów dworskich, mając prawo wzywania wprost pomocy politycznej władzy powiatowej do wymuszenia środkami egzekucji swoich wykonalnych uchwał, są organami najspodobniejszymi do przeprowadzenia zarządzeń w myśl projektowanej ustawy zmierzających do podniesienia chowu bydła między którymi zarządzenia mające na celu utrzymywanie dostatecznej ilości odpowiednich buhajów, dostarczenie warunków dobrego żywienia i pielęgnowania bydła, są największej doniosłości.

Jeżeliby zaś w myśl wniosku większości nałóżono na komisję krajową chowu bydła obowiązek tworzenia okręgów i ustanawiania w nich komisji oględzin — przewidzieć można, że komisya krajowa dla braku dokładnej znajomości stosunków miejscowych jaka do tego jest niezbędna, nie podoła temu zadaniu i nie przeprowadzi na czas i stosownie takiej organizacji; a bez organów miejscowych i powiatowych zadania swego nie mogłaby spełnić.

Zresztą przewidzieć można, że dla trudności wyboru pomiędzy wielkim zastępem chętnych iświatlejszych hodowców bydła, komisya krajowa z małymi wyjątkami powołać by musiała do komisji oględzin osoby zasiadające teraz w Radach powiatowych, a więc członków ciał, które wniosek większości odsuwa od udziału w czynnościach ku podniesieniu chowu bydła objętych projektem ustawy.

Po tych ogólnych uwagach przystępujemy do rozbioru postanowień projektu ustawy udzielonego nam do oceny.

§. 1. i 2. projektu.

Unikając zbyt szczegółowego wyliczania atrybucji Reprezentacji powiatowych w sprawach podniesienia chowu bydła, uważamy, iż byłoby odpowiedniem streścić postanowienia zawarte w pierwszych dwóch §§. projektu i ująć je w jeden paragraf następującej osnowy:

§. 1.

Reprezentacje powiatowe powołane są zajmować się sprawami chowu bydła w powiecie i w porozumieniu z oddziałami towarzystwa rolniczego, a w miarę potrzeby odnosząc się do politycznej władzy powiatowej, uchylać i wprowadzać w życie środki służące do podniesienia chowu bydła.

§. 3. projektu.

Z uwagi, że czynności wchodzące w zakres komisji oględzin przez jednego męża zaufania sprężyć się i równie słusznie i bezstronnie mogą być wykonane, aniżeli przez ciała zbiorowe, że wybór 5 osób do każdej komisji oględzin natrafiałby zazwyczaj na trudności niedające się przełamać, wnosimy:

§. 2.

Wydział powiatowy ustanawia okręgi oględzin bydła i przeznacza dla każdego okręgu z pomiędzy hodowców bydła tego okręgu komisarza oględzin i tegoż zastępcę na cały czas trwania swego okresu wyborczego.

§. 3.

Komisarz oględzin bydła a w razie przeszkodzenia jego zastępca winien każdego roku zwiedzić okręg jemu przydzielony, spisać hodowców bydła, ilość buhajów, krów i jałówek płodnych i przekonać się o stanie znajdujących się w okręgu buhajów, ich zdolności do rozplodu.

§. 4. (§. 7. projektu.)

Na podstawie tego wykazu i z uwzględnieniem miejsc, w których znajdują się buhaje, winien komisarz oględzin podzielić okręg na dystrykty tak, aby na jednego buhaja wypadło około 50 sztuk krów i jałówek płodnych.

§. 5. (§. 8. projektu.)

Trzymanie buhajów do rozplodu i puszczenie ich do obcego bydła za wynagrodzeniem jest każdemu dozwolone pod warunkiem przestrzegania niniejszej ustawy.

§. 6. (§. 9. projektu.)

Komisarz oględzin bydła jest obowiązany czuwać nad tem, aby w każdym dystrykcie był buhaj dla bydła tych hodowców, którzy nie trzymają własnego buhaja. Jeżeli nikt w dystrykcie nie trzyma buhaja dla obcego bydła, ogół hodowców bydła w dystrykcie nie mających buhaja, winien zakupić i utrzymywać na wspólne koszta buhaja zdolnego do rozplodu. (§. 7.)

W razie niedopełnienia tego obowiązku ma Wydział powiatowy kupić zdatnego buhaja i rozrepartować koszta pomiędzy tych hodowców bydła według ilości krów i jałówek zdolnych do stanowienia.

Koszta te ściąga się według §. 87. ust. gm.

§. 7. (§. 11. projektu.)

Do stanowienia obcego bydła wolno buhaja wtedy tylko używać, jeżeli posiada silną i celom stanowienia odpowiednią budowę ciała, jeżeli jest zdrowy, liczy przynajmniej 1½ roku i uznany został za zdolnego do rozplodu. Komisarz oględzin bydła ma przykładać wszelkiego starania, aby nabywano nie tylko całkiem zdolne, lecz także zastosowane do istniejących ras bydła, a gdzie takowa nie jest odpowiednią do poprawienia rasy bydła przydatne buhaje.

Komisarz oględzin bydła ma w szczególności o to się starać, aby buhaje w dystryktach oddane zostały takim osobom do utrzymania, które są znane jako uzdolnieni i godni zaufania hodowcy bydła i które posiadają obszernie i zdrowe stajnie, tudzież zdrową i dostateczną karmę bydła. Jest także jego obowiązkiem w ciągu roku przynajmniej dwa razy przekonać się o utrzymaniu i stanie buhaja i prowadzenia księgi skoku.

§. 8. (§. 12. projektu.)

O zdolności do rozplodu buhajów rozstrzyga komisarz oględzin bydła z przybraniem w razie wątpliwości weterynarza lub jego zastępcy. — Przeciw orzeczeniu komisarza oględzin służy rekurs w 8 dniach do Wydziału powiatowego, który rozstrzyga ostatecznie.

Komisarz oględzin ma wystawić właścicielowi buhaja uznanego za zdolnego licencyę używania go do rozplodu, ważną do najbliższych oględzin.

Winien on także utrzymywać odpowiedni rejestr wszystkich buhajów, które uznane zostały za zdatne, i we właściwy sposób ogłaszać każdego roku miejsca, w których takowe są umieszczone.

§. 9. (§. 13. projektu.)

Kto swego buhaja bez poddania go przepisanyom oględzinom i uzyskania licencyi puszcza do obcego bydła za wynagrodzeniem, lub zezwala na takie puszczenie, podpada grzywnie od 2 do 10 zlr. w. a.

§. 10. (§. 14. projektu.)

Buhaje nie powinny być częściej jak dwa razy dziennie do skoku puszczone.

Przekroczenie tego postanowienia będzie karane grzywną od 1 do 5 zlr. w. a.

§. 11. (§. 15. projektu.)

Każdy właściciel licencyonowanego buhaja winien prowadzić według załączonego formularza rejestr stanowienia względem wszystkich krów i jałówek do buhaja przyprowadzanych. Rejestr ten ma być komisarzowi oględzin bydła na żądanie przedłożony.

Właściciel buhaja jest obowiązany wystawić właścicielom krów i jałówek do buhaja przyprowadzanych na ich żądanie potwierdzenie stanowienia. Ten sam obowiązek mają osoby, którym licencyonowany buhaj dystryktowy do utrzymania jest powierzony.

§. 12. (§. 16. projektu.)

Buhaje nie powinny być po ukończonym szóstym miesiącu wieku puszczone wspólnie z krowami i jałówkami na paszę.

Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 25 zlr. w. a.

§. 13. (§. 17. projektu.)

Paszenie bydła rogatego wspólnie z nierogacizną albo ptactwem domowem (drobiem) zakazuje się pod grzywną od 1 do 5 zlr. w. a.

Postanowienia §. 18. projektu aczkolwiek bardzo użyteczne i nietylko ze względów ekonomicznych lecz także sanitarnych pożądane, dlatego nie zalecamy do przyjęcia, ponieważ u nas nie da się wykonać a pragniemy unikać przepisów w ustawie, o których można przewidzieć z pewnością, że pozostaną martwą literą.

§. 14. (§. 19. projektu.)

Moczenie lnu albo konopi w miejscach przeznaczonych do pojenia bydła zakazuje się pod grzywną od 1 do 10 złr. w. a.

§. 15. (§. 20. projektu.)

Komisarz oględzin bydła obowiązany jest przy spisaniu bydła każdego roku w przydzielonym okręgu rozpoznawać i mieć ciągly przegląd stosunków:

- a) względem powiększenia lub pomniejszenia stanu bydła i przyczyn takowego;
- b) względem sposobu wyżywienia bydła rogatego na paszy i w stajniach uprawy roślin pastewnych, uprawy łąk a nakoniec względem produkcyi mleka;
- c) względem stanu i jakości stajen, pieczy i sposobu obchodzenia się z bydlętem rogiem, a szczególnie z młodym przechowkiem względem chorób i wypadków padnięcia bydła, które się wydarzyły i względem przyczyn tych wypadków;
- d) względem jakości i rozmiaru handlu bydlętem i produktami bydlęcemi.

Komisarz oględzin bydła ma się starać o usunięcie spostrzeżonych niedostatków i nadużyć i udzielać Wydziałowi powiatowemu w rocznem sprawozdaniu uwagi godne spostrzeżenia, a według okoliczności przedstawiać własne wnioski.

§. 16. (§. 21. projektu.)

Na podstawie rocznych sprawozdań komisarzy oględzin bydła ma Wydział powiatowy ułożyć roczne sprawozdania dla całego powiatu, takowe ogłosić drukiem i po jednym egzemplarzu udzielić Wydziałowi krajowemu i centralnemu komitetowi towarzystwa rolniczego.

Wydział powiatowy ma w porozumieniu z oddziałem filialnym towarzystwa rolniczego, który się znajduje w powiecie, poczynić we własnym zakresie działania, zarządzenia skierowane do podniesienia chowu bydła rogatego i usunięcia w drodze mu stojących przeszkód; zaś względem użycia środków, których zarządzenie przechodzi jego zakres działania, ma przedstawić wnioski swoje Reprezentacyi powiatowej, lub według okoliczności politycznej władzy powiatowej.

§. 17. (§. 22. projektu.)

Kwoty grzywien nakładanych za przekroczenia tej ustawy wpływają do funduszu powiatowego i mają służyć na pokrycie kosztów oględzin bydła lub w ogólności na cel podniesienia chowu bydła.

§. 23. projektu

Doradzamy wykreślić, urządzenie wystaw bydła jest dotychczas atrybucją towarzystw gospodarskich i sądzimy zgodnie z wnioskiem większości, że tam pozostać winne.

Inne postanowienia tego paragrafu są zbyt ogólnikowo określone i wobec powyższych szczegółowych postanowień zbyteczne.

§. 24. projektu.

Wobec tego, że Sejm na przeszłorocznej sesyi uchwalil rezolucyę do wysokiego Rządu względem ustanowienia w powiatach rządowych weterynarzy, ustęp ten wypuszcza się.

§. 25. do 30. projektu.

Zgodnie z wnioskiem większości uważamy, że przyznawanie nagród za staranny chów bydła jak dotychczas i nadal ma pozostać atrybucyą towarzystw gospodarskich.

§. 18. (§. 31. 32. projektu).

Wydawanie orzeczeń karnych na podstawie tej ustawy przysługuje w pierwszej instancji władzy politycznej tak względem przekroczeń, które zostały popełnione na obszarach dworskich, jakoteż względem popełnionych na terytorium gminy.

Przeciw tym orzeczeniom służy prawo rekursu w przeciągu 14. dni do c. k. Namiestnictwa.

Przeciw dwóm równobrzmiącym wyrokom nie ma dalszego odwołania.

§. 19. (§. 34. projektu).

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych i rolnictwa.

W końcu mamy sobie za obowiązek podnieść, iż byłoby pożądanem, by wysoki Sejm przy sposobności uchwalania projektu do ustawy dla podniesienia chowu bydła powziął rezolucyę, wzywającą c. k. Rząd do następujących dla podniesienia tej gałęzi rolnictwa niezbędnych zarządzeń.

- 1) O jak najrychlejszą reformę ustawy względem zaraźliwych chorób zwierząt domowych, w szczególności zaś bydła rogatego, i o spieszne przeprowadzenie zreformowanej ustawy.
- 2) O przygotowanie i wniesienie w Sejmie projektu ustaw względem komasacji gruntów i regulacji pastwisk.
- 3) O podwyższenie dotacyi z funduszków Państwa na cele subwencyi dla hodowców bydła, którzy utrzymują buhajów dla cudzego bydła tak, aby kwota subwencyi wynosiła co najmniej 150 złr. w. a. na utrzymanie roczne jednego buhaja.
- 4) O podwyższenie dotacyi z funduszków Państwa na cele rozdawania nagród za staranny chów bydła przy sposobności corocznych wystaw bydła.
- 5) O ustanowieniu w każdym powiecie jednego rządowego weterynarza powiatowego.

Aleg. IX.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o przyzwoleniu kredytu dodatkowego na wykończenie budowy drugiego piętra i pokrycie dachu w zabudowania szpitala lwowskiego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 14 Stycznia 1874 zezwolił Wysoki Sejm na pokrycie dachu i podniesienie drugiego piętra w budynku szpitala lwowskiego i przyjął na ten cel koszta obliczone w kwocie 78.923 zł. 88 ct.

Na pokrycie kosztów tych przeznaczono :

- a. Sumę 61.469 zł, 11 ct. od gminy m. Lwowa za czas od roku 1867 po koniec 1873 należną i w pięciu latach po 12.293 zł. 82 ct. spłacić się mającą;
- b. Wszelkie oszczędności i nadwyżki okazać się mogące w funduszu szpitalnym.

W roku 1874 wpłynąć miała przypadająca od gminy lwowskiej wyźwykazana pierwsza rata	12.294 zł.
zaś brakującą resztę w kwocie	66.629 zł.
zamieszczono uchwałą sejmową z dnia 16. Stycznia 1874 na budżecie krajowym.	

Wedle załączonego pod *. wykazu, wydano w ciągu roku 1874 na cel powyższy wskazaną powyżej — a od gminy lwowskiej otrzymaną kwotę 12.293 zł. 82 ct. — czyli w zaokrągleniu 12.294 zł., a nadto z funduszu krajowego kwotę 5.823 zł. 31 ct.

pozostaje zatem niewyczerpana, do ukończenia budowy potrzebna kwota . . . 60.805 zł. 69 ct.

która w swoim czasie, jako mniejszy wydatek w zamknięciu rachunków za rok 1874 wykazaną będzie.

Kwota ta tworzy zatem przypuszczalny zapas kasowy na rok 1875 a zarazem potrzeb wydatku na tenże rok wykonania robót zamierzonych.

Gdy w myśl postanowień sejmowych zabronionem jest przenoszenie do depozytu podobnych kwot niewyczerpanych, przeto Wydział Krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Upoważnia się Wydział Krajowy, aby kwotę 60.806 zł. wyraźnie Sześćdziesiąt tysięcy ósmset sześć złotych aust. pozostałą z przyzwołonego kredytu na pokrycie dachu i podwyższenia drugiego piętra w szpitalu lwowskim, — przeniósł na rachunek roku 1875 jako kredyt dodatkowy. — i na cele zamierzonej budowy szpitalnej użył.

We Lwowie dnia 14 Marca 1875.

Marszałek krajowy

Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca

Maciej Zenon Serwatowski w. r.

Członek Wydziału krajowego

Wykaz

wydatków poczynionych z funduszu krajowego (Rubr. XIII. poz. 132) na budowę II. piętra szpitala lwowskiego r. z. 1874.

L. W.	L. p.	1874	Dochody.	Wydatki.
		Preliminowano		66.629 zł.
		Uchwała Sejmu z dnia ¹⁶ / ₁ 1874.		
¹⁷ / ₄	169 ¹⁸⁷⁴	1. Rostkowski Bolesław, rysownik techniczny na czas zajęcia przy budowie po 36 zł. miesięcznie od ¹⁷ / ₄ 1874	—	304 zł. 80 ct.
²⁷ / ₄	7 301	2. Janowski, architekta za prowadzenie robót ugodzony za 2 lata 2.000 zł. od ¹ / ₄ 1874	—	750 „
²⁹ / ₄	7.100	3. Lwów szpital, na potrzeby bieżące zwrotne od fund. chorych ze zwrotów od gminy	—	231 „
²⁰ / ₆	1.110	4. Janowski koszta podróży do Szklä	—	38 „
²⁰ / ₇	14.016	5. Roskowski dtto dtto dtto i Jaryny zwrotne od przedsiębiorców Rawski i Sadłowski	—	26 „ 76 „
¹⁴ / ₈	16.534	6. Rawski, Sadłowski przedsiębiorcy zaliczka na rachunek należności	—	6.000 „
¹¹ / ₁₀	19.720	7. dtto dtto jak wyżej dalsza zaliczka	—	10.000 „
¹³ / ₁₁	22.498	8. dtto za postawienie 19 pieców	—	623 „ 67 „
⁵ / ₉	17.674	9. Jaskólski kupiec za materiały pismienne	—	42 „ 88 „
²⁵ / ₉	16.623	10. Janowski renumeracya za przerobienie planów i kosztorysów	—	100 „

Zwroty.

²⁰ / ₁₁	23.786 ¹⁸⁷⁴	1. Lwów szpital, zwrot częściowy na rachunek powyższych wydatków		12.293 zł. 80 ct.
		Razem	12.293 „ 80 „	18.117 „ 11 „
		W porównaniu wydatków z dochodami		12.293 „ 80 „
		Zostaje do zwrotu na rok 1874		5.823 „ 31 „

Lwów dnia 14. Marca 1875.

Aleg. X.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

W ubiegłej Sesi sejmowej przedłożyliśmy sprawozdanie w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie.

Nad sprawozdaniem tem powziął wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 14. października 1874. uchwałę:

„Sejm odracza sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic do następnej Sesi.“

Stosując się do tej uchwały, ponawiamy nasze zeszłoroczne sprawozdanie w tym przedmiocie, które opiewało następująco:

Na posiedzeniu z dnia 15. stycznia 1874 powziął wysoki Sejm uchwałę treści następującej:

„Sejm uznaje nagłą potrzebę zbudowania własnego domu na zakład położnic i wzywa Wydział krajowy, aby na przyszłej Sesi sejmowej odpowiedni przedłożył projekt.“

Żeby temu poleceniu zadość uczynić, musieliśmy przedewszystkiem wydać niektóre przygotowawcze zarządzenia w własnym zakresie, które wysoki Sejm z powodu uznanej nagłości sprawy raczy uznać za usprawiedliwione. (§. 18. punkt 2. stat. kraj.)

Zarządzenia te dotyczą:

- a) zakupna placu na budowę,
- b) programu budowy.

Dla uzasadnienia potrzeby i stosowności tych zarządzeń przytaczamy co następuje:

I.

Z pomiędzy kilku placów przedstawionych nam jako przydatne na budowę zakładu, uznaliśmy grunta zwane „Wulka szpitalne“ a należące do pana Karola Höflicha jako najodpowiedniejsze a to ze względów administracyjnych i higienicznych.

Grunta te graniczą w wschodnio-południowym kierunku z gruntami szpitala powszechnego i są tylko o 30 sążni od prawego skrzydła gmachu szpitalnego oddalone.

Z powodu tej bliskości nie będzie zatem trzeba urządzać dla zakładu położnic osobnej administracji, kuchni, pralni, osobnego urządzenia do wyrabiania gazu i t. p. a takowy będzie mógł w tym względzie pozostać i nadal w dotychczasowym połączeniu z szpitalem powszechnym, co dla osiągnięcia pewnych oszczędności w wydatkach administracyjnych i gospodarczych nader jest pożądanem.

Topograficzne położenie tego gruntu jest także ze względów higienicznych bardzo korzystnem. Grunt ten jest położony na stoku południowym, w około otaczają go pola i ogrody, które prawdopodobnie nigdy nie będą zabudowane, w zaciszu a nie przy ulicach uczęszczanych. Zakład będzie przeto miał światło słoneczne, powietrze i spokój.

Na mocy kontraktu zawartego dnia 15. czerwca b. r. zakupiliśmy przeto część tegoż gruntu w płaszczyźnie około 1.400 sążni kwadratowych za cenę 5.250 złr.

Dla tej realności utworzyliśmy osobne ciało tabularne i zainstabulowaliśmy zakład położnic jako właściciela.

II.

Uzyskawszy podstawę do budowy przez nabycie odpowiedniego placu, przystąpiliśmy do rozwiązania dalszego zadania, w jaki sposób budowę tę wykonać należy. Przy rozwiązaniu tego zadania mieliśmy na względzie cele i przeznaczenie zakładu, tudzież liczebny stan chorych, który na rozmiary budynku decydująco wpływa.

Celem i przeznaczeniem zakładu jest pielęgnowanie położnic i kobiet dotkniętych chorobami płciowymi, dalej dostarczanie potrzebnych materiałów naukowych dla szkoły akuserek tudzież potrzebnych lokalności dla tejże szkoły, a w końcu tymczasowe utrzymywanie tych dzieci, których matki w zakładzie umarły lub z zakładu położnic do zakładu chorych przeniesione zostały, które to dzieci z powodu zwinięcia zakładu podrzuteków na mocy uchwały sejmowej z dnia 28. listopada 1872 muszą być kosztem kraju utrzymywane.

Co do dziennego stanu chorych zauważamy, że przy załatwieniu tej kwestyi nie mogliśmy brać za podstawę zwykły średni, ale raczej maksymalny stan, aby z góry zaradzić potrzebie umieszczenia większej jak średniej ilości chorych, gdyż w miarę rozwoju zakładów leczniczych i humanitarnych pomnaża się konsekwentnie także frekwencja tychże zakładów.

Przy przyjęciu podobnego stanu chorych mieliśmy także na względzie potrzebę zapobieżenia wszelkiemu możliwemu przepełnieniu zakładu, by w ten sposób uchronić zakład od wybuchów zaraźliwych chorób.

Według dat statystycznych wynosi dzienny maksymalny stan chorych na oddziale położnic od 40 do 50, zaś na oddziale ginekologicznym (chorób kobiecych) od 20 do 30 osób.

Uwzględniając podobny stan, tudzież inne potrzeby jakimi są: umieszczenie dzieci z mamkami, sale wykładowe dla uczennic szkoły akuserek, mieszkania dla służby szpitalnej i t. p., a w ogóle uwzględniając, żeby rozmiary i urządzenie budynku nie tylko do tych potrzeb zastosowane były, ale żeby także wymogom higieny szpitalnej i celom naukowym odpowiadały, wygotowaliśmy na podstawie poprzednio zasiągniętej w tej mierze opinii fachowo uzdolnionych mężów następujący program budowy, według którego zakład powinien obejmować:

1. pomieszczenie odpowiednie na 60 do 70 łóżek a w tej liczbie ogólnej
 - a) jedną specjalną salę na 5 przynajmniej łóżek dla matek z dziećmi;
 - b) cztery pokoje, każdy o jednym łóżku czyli tak zwane separátky dla oddzielnie płacących;
 - c) reszta liczby łóżek rozdzielone na pojedyncze sale, najmniej po 6 łóżek przeznaczone w połowie mniej więcej dla brzemiennych i położnic, tudzież dla oddziału ginekologicznego.
2. Salę porodową i operacyjną zarazem;
3. Salę wykładową dla akuserek, mogącą pomieścić do 30 słuchaczek z przyległym pokojem na gabinet i kancelarję profesora, a zarazem prymaryusza zakładu;

4. mieszkanie dla akuszerki pierwszej;
5. mieszkanie dla akuszerki drugiej;
6. mieszkanie dla lekarza pomocniczego;
7. mieszkanie dla odźwiernego;
8. pokój do przyjmowania chorych;
9. łazienki i kuchenki w ilości odpowiedniej potrzebom sal i ich rozłożeniu;
10. Water-klosety wewnętrzne i wychodki ogólne;
11. magazyny;
12. schody i korytarze.

Pod względem wewnętrznego urządzenia i stosunku jednych części składowych budynków do drugich, przyjęliśmy do programu tego następujące warunki:

- a) na każde łóżko powinno przypadać 1000 do 1400 stóp kubicznych powietrza w salach;
- b) okna powinny być wysokie, szerokie, z górną częścią otwieraną do góry i na dół dla wentylacji;
- c) korytarze winny być obszerne i opalane, z posadzkami cementowymi lub asfaltowymi;
- d) ściany wewnątrz winny być malowane do połowy wysokości farbą olejną;
- e) separatki winny stanowić odrębność w sobie zamkniętą ze wszystkimi potrzebami;
- f) sale brzemienne o ile można, pomieszczone na dole;
- g) sala porodowa i sala dla położnic w bliskości siebie i mogą być na piętrze;
- h) w bliskości sali porodowej ma się znajdować winda;
- i) sala wykładowa wraz z gabinetem profesora, również ile możności w bliskości sali porodowej umieszczone być winny;
- k) sale dla położnic i chorób płciowych, podzielone być mają na dwa oddziały, dla położnic zdrowych i dla kobiet chorych. Oddziały te należy pomieścić w taki sposób, żeby na przypadek gorączki połogowej lub innej epidemii a w ogóle według uznanej potrzeby, można było pewną część oddziału zupełnie od reszty zakładu odosobnić;
- l) budynek cały winien być zaopatrzonej wodą zimną i gorącą;
- m) oświetlony gazem naftowym;
- n) wentylacja wewnętrzna w salach;
- o) ogrzanie piecami;
- p) wychodki urządzać w sposób jak najdogodniejszy do czyszczenia i zarazem zapewniający jak największą czystość i porządek zewnętrzny.

Co do konstrukcyi budynku postawiliśmy w tymże programie ogólne warunki, żeby takowy składał się z fundamentów, z których część jako sutereny urządzone być powinny, dalej z parteru, jednego piętra i obszernego poddasza. Budynek cały żeby był silnie zmurowany a fundamenta w części z kamienia, w części zaś z cegły palonej.

Korytarze parterowe żeby były sklepione, posadzka zaś w korytarzach obu pięter również w magazynach i wychodkach cementowa.

Posadzki we wszystkich salach dębowe. Schody ogniotrwałe z kamienia ciosanego.

Strych, żeby był wyłożony posadzką z cegły palonej, zaś dach cały pokryty blachą cynkową a w końcu żeby cały budynek był jak najprostszych form architektonicznych i bez wszelkich kosztownych ornamentacyj.

Z przedstawienia tego raczy wys. Sejm przekonanie powziąć, że jakkolwiek przy wygotowaniu tego programu mieliśmy odpowiedni wzgląd na cele lecznicze i naukowe, tudzież na wymogi higieny szpitalnej, wszelako nie spuszczałyśmy z oka także strony finansowej a szczególnie mieliśmy na względzie, żeby rozmiary tegoż budynku i urządzenie jego nieprzekroczyły w żadnym kierunku granic rzeczywistej potrzeby, któreby opodatkowanych nieusprawiedliwionemi nakładami obarczyć mogły.

W końcu zaznaczamy do programu, że według pisma c. k. Namiestnictwa z dnia 18. września 1874 do L. 44.447, c. k. krajowa Rada zdrowotna uznała takowy jako zupełnie odpowiedny wymogom sanitarno-policyjnym i naukowym

III.

Na podstawie tego programu zarządziliśmy wygotowanie szczegółowych planów i kosztorysów co do budynku i urządzenia jego.

Plany te zostały przez nas oddział techniczny sprawdzone i jako zgodne z programem uznane.

Ceny przyjęte w kosztorysach uznano jako zgodne z cenami praktykowanymi we Lwowie.

W kosztorysie tym umieszczono wydatki w wysokości 10% od ogólnego kosztu budowy na roboty i koszta nieprzewidziane.

Nasz oddział techniczny oświadczył się za utrzymaniem preliminowanej kwoty, ponieważ przy każdej większej budowie, a szczególnie przy takiej jak szpitale — mimo wszelkich, chociaż by najstraszniejszych obliczeń naprzód poczynionych — znajdzie się zawsze wiele robót niespodziewanych.

Wydatek umieszczony w kosztorysie na koszta administracji i prowadzenie robót, nie wymaga — jako nieunikniony — żadnego szczegółowego uzasadnienia.

W końcu zauważamy, że terażniejszy oddział położnic, z wyjątkiem niektórych sprzętów i nieco zużytej już bielizny, nie ma żadnego inwentarza, jaki będzie potrzebnym do wewnętrznego urządzenia zakładu. Zachodzi przeto także niezbędna potrzeba sprawienia odpowiedniego inwentarza.

Koszta budowy i urządzenia zakładu będą wynosiły: a mianowicie:

a) Roboty kosztorysowe — kwotę	94.733 zł. 80 ct.
b) 10% od tejże kwoty na roboty i koszta nieprzewidziane — kwotę	9.473 „ 38 „
c) koszta administracyjne i prowadzenie robót — kwotę	7.500 „ — „
d) sprawienie inwentarza — kwotę	7.530 „ — „
razem kwotę	<u>119.237 zł. 88 ct.</u>

IV.

Wykonanie projektu tej budowy należałoby rozłożyć na lat dwa, mianowicie wyprowadzić w roku pierwszym budowę z fundamentów i pokryć dachem, w drugim roku dopełnić otynkowania wewnętrznego i zewnętrznego, oraz wewnętrznego urządzenia i w ogóle ukończenia całego zakładu.

Fundusze na ten cel należałoby rozdzielić na lat trzy z powodu, że należytość zupełna na budowę w dwóch latach dokonana, dopiero po kollaudacji a więc w trzecim roku do uiszczenia przypada.

Przeznaczyć więc należałoby rocznie kwotę 40.000 zł. stanowiących ogółem okrągłą sumę 120.000 zł. projektem umotywowaną.

Ponieważ budowa jeszcze w bieżącym roku rozpoczętą być może, przyzwolić należałoby na rok 1875 kredyt dodatkowy w kwocie 40.000 zł. a to z oszczędności w roku bieżącym niewątpliwych z rubryki kosztów leczenia.

V.

Wywiązując się z otrzymanego polecenia składamy zatem na stół wysokiej Izby projekty do budowy i urządzenia zakładu, a mianowicie:

1. Plany (10 sztuk);
2. Przedmiar i kosztorys;

3. Analizę cen;
4. Opisanie budowy, a w końcu;
5. Spis sprzętów potrzebnych do wewnętrznego urządzenia zakładu i wnosimy zarazem;
Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A.

Upoważnia się Wydział krajowy do wykonania budowy i urządzenia własnego domu dla krajowego zakładu położnie we Lwowie według przedłożonych projektów z nakładem w wysokości do kwoty 119.237 zł. 88 ct. z funduszków krajowych.

B.

Udziela się Wydziałowi krajowemu w tym celu dodatkowego kredytu na rok 1875 w kwocie 40000 zł. w. a. z oszczędności roku 1875.

C.

Umieszcza się w budżecie na rok 1876 kwotę 40.000 zł. w. a.

D.

Wydział krajowy umieści na ten sam cel w preliminarzu do budżetu krajowego na rok 1877 kwotę 40.000 zlr. w. a.

We Lwowie dnia 16. marca 1875.

Leon książę Sapieha w. r.
Marszałek krajowy

Sprawozdawca :
Maciej Zenon Serwatowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Aleg. XI.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przekazanej mu petycji inżynierów okręgowych o przyznanie im cechy stałych urzędników krajowych i prawa do emerytury.

Wysoki Sejmie!

Dnia 21. Września 1874 l. 129/S wnieśli inżynierowie okręgowi petycję do Wysokiego Sejmu o przyznanie im cechy stałych urzędników krajowych i prawa do emerytury.

Uchwałą z dnia 16. Października 1874 przekazał Wysoki Sejm rzeczoną petycję Wydziałowi krajowemu do zbadania i uczynienia odpowiednich wniosków.

W wykonaniu tego polecenia zdaje Wydział krajowy następującą sprawę:

Uchwalając etat osób i płac oddziału technicznego jako też służby dla dróg krajowych w ogóle — ustanowił Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 15. Września 1868 jednego nadinżyniera, dwóch inżynierów i dwóch pomocników a do zewnętrznej służby inżynierskiej sześć posad inżynierów powiatowych z płacą 1000, 1100 i 1300 zł. i dodatkiem na objazdy wynoszącym rocznie 350 zł. w. a.

Uchwałą powziętą dnia 21. Października 1869 zmienił Wysoki Sejm nazwę pomocników na asystentów, nazwę zaś inżynierów powiatowych na inżynierów okręgowych, i zamiast sześciu ustanowił siedm posad okręgowych, podnosząc przytem dodatek na objazdy z 350 na 500 zł. w. a.

Powyzszemi uchwałami uznani zostali nadinżynier i dwaj inżynierowie w oddziale technicznym Wydziału krajowego za urzędników stałych ze wszystkimi tymże według ustawy służby krajowej przysługującymi prawami, posady zaś dwóch asystentów i siedmiu inżynierów okręgowych za niestałe i nie połączone z prawem do emerytury.

Uchwałą z dnia 17. Listopada 1872 podniósł Wysoki Sejm inżynierom okręgowym płacę: ustanawiając cztery posady po 1500 zł., a trzy posady po 1200 zł. i równocześnie nadał asystentom technicznym cechę urzędników stałych z płacą 600 zł. i dodatkiem na pomieszkanie 150 zł. w. a.

Regulując płace urzędników i sług Wydziału krajowego przyznał Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 3. Stycznia 1874 asystentom technicznym płacę roczną 1000 zł., z dodatkiem aktywnym 120 zł. i dodatkiem kwinkwenalnym 80 zł. w. a., tak iż ograniczeni pierwotnie jako pomocnicy na 600 zł. w. a. pobierają oni obecnie bez dodatku kwinkwenalnego wynagrodzenie równające się prawie płacy inżynierów okręgowych kategorii II. a przytem korzystają ze wszystkich praw przysługujących stałym urzędnikom krajowym.

Celem uzyskania tych samych praw wnieśli inżynierowie okręgowi wspomnioną na wstępie petycję, w której następujące okoliczności podnoszą:

„że obowiązki inżynierów okręgowych, od których wychodzą wnioski robót i opracowane projekta tychże, którzy zajmują się kierowaniem i kontrolą robót, są bardzo ważne. Że praca inżynierów okręgowych, którzy pełnią swe obowiązki tak na gruncie jak i w biurze i łaczą zajęcia techniczne z administracyjnymi jest nader mozolną i uciążliwą. Jakkolwiek zatem uznają, że powinnością jest każdego przyjęte na się obowiązki wypełniać z całą sumiennością, to jednak poświęcenia z zaparciem własnej osoby i rodziny nie można wymagać od tych, którzy nie mają przyszłości zabezpieczonej. Ta myśl przewodniczy instytutom publicznym i prywatnym, które przyznają swym urzędnikom i sługom prawo do emerytury. Przy Wydziale krajowym również wszyscy urzędnicy i słudzy mają przyszłość zabezpieczoną. Tylko inżynierowie okręgowi dobrodziejstwa tego są pozbawieni a przy trosce o chleb powszechni nosić się muszą z myślą, że po najdłuższej i najgorliwszej służbie zostaną na starość bez kawałka chleba, że rodziny ich wystawione będą na opuszczenie i nędzę wśród społeczeństwa, któremu ojcowie ich całe życie uczciwie służyli. Pełniąc służbę przy drogach krajowych a zatem dla celów całego kraju, pragną inżynierowie okręgowi połączyć się z nim najsilniejszym węzłem jaki między krajem i jego sługami zawiązanym być może. Węzłem takim byłoby zabezpieczenie im przyszłości „przez nadanie słabej posady i prawa do emerytury.“

Trudno zaprzeczyć, że argumenty, których petenci użyli do uzasadnienia swej prośby oparte są na rzeczywistych stosunkach. Obowiązki inżynierów okręgowych są istotnie ważne i uciążliwe, a w każdym razie wymagają one więcej pracy i trudu aniżeli obowiązki asystentów technicznych, o których Wydział krajowy w sprawozdaniu z dnia 24. Września 1872 przedstawionem Wysokiemu Sejmowi celem wyjednania im stabilizacyi wspomniął, iż tworzą oni niejako grono, z których wybiera się kolejno zastępców inżynierów a nawet inżynierów okręgowych. Według słów tych stanowiąc mają posady inżynierów okręgowych wyższe stopnie, na które asystenci techniczni posuwać się mogą w miarę swych zasług i lat w służbie spędzonych.

Przy określeniu tego stosunku asystentów technicznych do inżynierów okręgowych miał Wydział krajowy głównie na myśli potrzebę wykształcenia takich inżynierów, którzyby pracą swą w okręgu mogli przysparzać funduszowi krajowemu tych wszystkich korzyści, jakich żądać tylko można od inżyniera, który zdobył sobie wszystkie warunki teoretycznej i praktycznej kwalifikacyi technicznej, a przytem obeznał się dokładnie z wymaganiami oszczędnej i dobrze uregulowanej administracyi drogowej.

Lecz w obec uchwały Wysokiego Sejmu, które prawie zrównała pobory asystenta technicznego z płacą inżynierów okręgowych, przyznała tamtych stabilizacyę a tych nie ustaliła i trudno oczekiwać, ażeby asystent techniczny chciał ubiegać się o posadę inżyniera okręgowego połączoną z trudem większym i odpowiedzialnością bez porównania większą a nie dającą nawet prawa do emerytury.

Możnaby w prawdzie zauważać, iż dzisiejsi inżynierowie okręgowi nie zajmowali nigdy posad asystentów technicznych a jednak okazują się użytecznymi, lecz nie należy zapominać, iż potrzeba było dłuższego czasu zanim inżynierowie ci nabyli odpowiedniej kwalifikacyi praktycz-

nej już na posadach przez się zajmowanych kosztem czasu a niewątpliwie także kosztem funduszu krajowego.

Taki sposób kształcenia inżynierów okręgowych był usprawiedliwionym a nawet jedynym i koniecznym w początkach administracji krajowej, która stworzyć miała zupełnie świeży z dawniejszą tradycją urzędników drogowych, niezwiązany zastęp inżynierów, a więc szukać musiała ludzi nowych bez względu na ich kwalifikację praktyczną, lecz byłby niewłaściwym teraz, kiedy przy uregulowanych stosunkach zarząd dróg krajowych ma tak łatwą i niekosztowną sposobność wykształcenia nowego pokolenia inżynierów, którzyby z kwalifikacją techniczną łączyli jeszcze ważniejsze dla dobra funduszu krajowego zalety kwalifikacji praktycznej.

Początki administracji krajowej usprawiedliwiały również ustanowienie prowizorycznych posad inżynierskich, gdyż pierwiej należało przekonać się czy nowa służba odpowie oczekiwaniom władzy zarządzającej. Dziś powody te ustały, albowiem administracja dróg krajowych ustaliła się a zarząd naczelny nabył przeświadczenia, iż do postępowania w raz obranym kierunku i przysporzenia jak największych możliwych korzyści funduszowi krajowemu, potrzeba mu stałego zastępu urzędników wypróbowanych i wychowanych w systemie dążącym do racjonalnej oszczędności. Środkiem zaś do zachęcenia zdolnych i sumiennych inżynierów, ażeby wstępowali do służby krajowej na niższe posady a potem jako asystenci techniczni dostarczali stałego kontyngensu do posad inżynierów okręgowych, byłoby niewątpliwie nadanie tymże praw przysługujących urzędnikom krajowym.

Możnaby wprawdzie zarzucić, że zastęp inżynierów poszukujących zajęcia jest obecnie większy aniżeli kiedykolwiek a to z powodu przesilenia pieniężnego, które na czas jakiś uwięziło kapitały odsuwając je od przedsiębiorstw, lecz stosunki te chwilowe mogą się zmienić i zmieniają się prawdopodobnie zwłaszcza, gdy urzeczywistnionym zostanie zapowiedziany przez c. k. Rząd w Radzie państwa program sieci kolei żelaznych.

Pomijając, iż zastosowanie wziętych ze sfery materialnej pojęć ekonomicznych o wartości i cenie do pracy intelektualnej jest błędem, którego żadna racjonalna rachuba usprawiedliwić nie zdoła i który w swych skutkach okazuje się częstokroć zgubnym nawet pod względem materialnym, zaprzeczyc się nie da, iż zwiększenie popytu za inżynierami postawiłoby Wydział krajowy w trudnem położeniu, albowiem w takim razie nie mógłby wytrzymać konkurencji ani z towarzystwami kolei żelaznych, ani też z c. k. rządem, który nową organizacją służby technicznej otworzył obszerne widoki dla inżynierów. Według tej organizacji obejmuje etat stałej służby technicznej w Galicyi następujące posady: 1 nadradey w VI. klasie dyet, 3 Radeów w VII. klasie, 18 nadinżynierów w VIII. kl., 40 inżynierów w IX. kl., 22 adjunktów w X kl. i 8 praktykantów. Inżynierowie rządowi z którymi porównać możemy Inżynierów okręgowych przy drogach krajowych mają płacę 1100, 1200 i 1300 złr. z dodatkiem aktywalnym 300 złr. w. a. Oprócz tego wynagrodzenia, pobierają w czasie podróży znaczne emolumenta przewyższające wydatki. Nasi inżynierowie zaś okręgowi nie pobierają dyet i kosztów podróży i tylko ryczałtowo roczne wynagrodzenie 500 złr., które zaledwie wystarcza na opędzenie kosztów podróży. Dla odbycia swych obowiązkowych objazdów zrobić powinni inżynier okręgowy w jednym roku przeciętnie 500 mil a spędzić w podróży 100 dni. Licząc zatem 1 złr. za milę a 2 złr. za dzień otrzymywałby inżynier okręgowy rocznie za objazdy 700 złr. podczas gdy ryczałtowo pobiera mniej o 200 złr. w. a.

Jeszcze z innej strony stanowisko inżyniera rządowego jest ponętniejsze. Posady wyższe a mianowicie 18 posad nadinżynierów, 3 posady radeów, i posada nadradey przedstawiają inżynierom rządowym widok awansu. Inżynierowie zaś okręgowi niemają nadziei poprawienia w ten sposób swego bytu, albowiem etat urzędników technicznych, piastujących wyższe posady ogranicza się tylko do jednego nadinżyniera i dwóch inżynierów Wydziału krajowego.

Porównanie stanowiska inżynierów okręgowych ze stanowiskiem inżynierów kolei żelaznych wypaść musi również na niekorzyść pierwszych. Mierne więc uposażenie, niestałość stanowiska, brak zapewnienia przyszłości, brak nadziei na awans, zniechęcić może istotnie do starania się o posady inżynierów okręgowych. A jeżeli nawet większa w pierwszej chwili płaca zachęcić może człowieka młodego do ubiegania się o tę posadę, to uważa on ją tylko za przechodową w całym znaczeniu tego wyrazu i korzysta zwykle z pierwszej lepszej sposobności, ażeby przenieść się do innej służby. Dość przytoczyć że z szczęściu inżynierów powiatowych, których Wydział krajowy mianował w 1869 roku pozostaje dziś w służbie krajowej dwóch tylko.

W obec stanu rzeczy wyżej wyłuszczonego byłoby zbyt cennym przytaczać dalsze do wody, że ciągle przybieranie nowych inżynierów utrudnia Wydziałowi krajowemu zadanie, które tylko przy pomocy rutynowanych urzędników, należycie spełnionym być może i że zmiana inżynierów zwykle przynosi funduszowi krajowemu straty.

Oprócz względów ekonomicznych przemawiają za stabilizacją inżynierów okręgowych jeszcze względy sprawiedliwości.

Wszyscy urzędnicy a nawet sędziy, czy to w Wydziale krajowym czy to w zakładach pod zarządem Wydziału krajowego zostających mają posady stałe. Słuszna więc rzecz, ażeby je mieli także inżynierowi okręgowi, którzy również dla kraju pracują, których praca gorliwa wydać może owoce w każdej chwili niejako spostrzedz się dające.

Jeżeliby Wysoki Sejm raczył przychylić się do powyższego zapatrywania, natenczas musiałoby być również rozstrzygniętem pytanie, jakie stanowisko, w razie stabilizacji, należałoby przyznać inżynierom okręgowym w etacie urzędników krajowych.

W tym względzie sędzi Wydział krajowy, iż wypadaloby ich pomieścić w etacie między asystentami technicznymi a inżynierami Wydziału krajowego. Ponieważ oni przy regulacji płac uchwalonej przez Wysoki Sejm na dniu 3. Stycznia 1874. inżynierowie Wydziału krajowego zrównani zostali z sekretarzami, przeto należałoby inżynierów okręgowych zrównać z koncepistami zajmującymi pośrednie stanowisko i przyznać im tychże pobory a mianowicie:

- a) stałą płacę 1300 złr.;
- b) dodatek aktywalny 240 złr.;
- c) dodatek pięcioletni 200 złr.

Z poborami powyższymi łączy się kwestya dyet i kosztów podróży i wymaga tem ściślejszego uregulowania, że inżynierowie okręgowi dla odbycia swych obowiązkowych objazdów zmuszeni — są jak wyżej nadmieniono — zrobić w jednym roku przeciętnie 500 mil a spędzić w podróży 100 dni. Składanie i sprawdzanie partykularzy przy tak częstych podróżach przedstawiałyby wiele niedogodności i obciążałyby bardzo fundusz krajowy. Okoliczność tę przewiduje ustanowa o służbie krajowej, które zawiera w tej mierze następujące postanowienie „Wydział krajowy mocem jest urzędnikom, którzy z obowiązku służby w pewnych przydzielonych im bliższych okręgach częste odbywać muszą podróże, miasto dyet lub też kosztów podróży, lub nareszcie łącznie za jedno i drugie, wyznaczyć stosowne roczne kwoty ryczałtowe (§ 13 paragrafów względem dyet i wynagrodzenie kosztów podróży urzędników i sług krajowych.)

Postanowienie to da się zastosować ściśle do inżynierów okręgowych, co zaś do wysokości ryczałtowej kwoty tymże inżynierom zamiast dyet i kosztów podróży przyznać się mającej, musiema Wydział krajowy, iż sumę na ten cel przyznaną inżynierom okręgowym uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. Października 1869 należałoby w zasadzie i uadał zatrzymać. Wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości około 500 złr. jest raczej za szczupłe aniżeli za wysokie, gdy jednak proponowane przez Wydział krajowy inne pobory polepszyłyby znacznie materialnie

położenie inżynierów okręgowych a nadanie prawa do emerytury zabezpieczyłoby tak ich jak i rodzin ich przyszłość, przeto odpada potrzeba znaczniejszego podniesienia ryczałtu za objazdy, który w razie nawet pewnego nieznacznego niedoboru znalazłby pokrycie w dodatku aktywalnym.

Z powodu jednak iż między objazdami w okręgach zachodzą znaczniejsze różnice, wypadaloby pozostawić Wydziałowi krajowemu wyrównanie tych różnic wyznaczeniem dla każdego okręgu ryczałtu odpowiedniego stosunkom jego geograficznym.

Samo przyznanie inżynierom okręgowym cechy urzędników krajowych, wyznaczenie im odpowiednich pborów i ryczałtowego wynadgródzenia za objazdy nie byłoby jeszcze wystarczającym dla uregulowania stosunku inżynierów okręgowych obecnie urzędujących. Stanowisko ich dotychczasowe jest wyjątkowe tak, iż nie wszystkie postanowienia ustawy służby krajowej, tudzież uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874 o etacie i płacach urzędników i służb Wydziału krajowego dadzą się również do nich zastosować. Miaowicie wymiar dodatków pięcioletnich i przyjęcie spędzonych w służbie krajowej lat do emerytury wymagają pewnych odrębnych postanowień.

Ażeby wszelkie w tym względzie zajść mogące wątpliwości usunąć, inniewa Wydział krajowy, iż należałoby na podstawie istniejących stosunków orzec pewną zasadę, która służyłaby miała Wydziałowi krajowemu za wskazówkę przy wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu o stabilizacji inżynierów okręgowych. Dla uzasadnienia tej potrzeby dość nadmienić, iż pomiędzy inżynierami okręgowymi dziś urzędującymi są jedni, którzy przedtem inne zajmowali posady przy drogach krajowych, a są również i tacy, którzy jakkolwiek pełnią samoistnie wszystkie obowiązki inżynierów okręgowych i pobierają płacę tychże, jednak otrzymali nominację tylko jako zastępcy inżynierów okręgowych. Jak z jednej strony nie mógłby Wydział krajowy proponować, ażeby im te lata służby były przy wymiarze dodatków pięcioletnich i do emerytury policzone, które spędzili na innych posadach przy drogach krajowych, na których odbywali pierwszą praktykę w służbie krajowej, kształcili się dopiero na inżynierów okręgowych, tak z drugiej strony wymagają względy sprawiedliwości, ażeby im nie przepadały te lata, które spędzili już jako funkcyonaryusze samoistni, bądź jako rzeczywisci inżynierowie okręgowi, bądź też jako pełniący obowiązki inżynierów okręgowych.

Jak bowiem zaprzeczyć się nie da, że inżynierowie (jakkolwiek na posadach tymczasowych) pełnili swą służbę w interesie kraju a odroczenie ustalenia ich posad nie powinno by powołać dla nich następstw szkodliwych, tem bardziej iż ustalenie to mogło być już dawniej nastąpić, tak znowu ci inżynierowie, którzy jako zastępcy pełnili samoistnie obowiązki inżynierów okręgowych żadnego nie dają powodu, ażeby im mniej praw przyznać, aniżeli rzeczywistym inżynierom okręgowym, od których różnili się tytułem tylko a zresztą te same wykonywali obowiązki i tę samą dzwigali odpowiedzialność, tak dobrze jak rzeczywisci inżynierowie okręgowi byli urzędnikami tymczasowymi i ci jak tamci prócz prawa do poboru płacy i emolumentów żadnych innych praw nie mają.

Wydział krajowy proponuje zatem ażeby tak przy wymiarze dodatków pięcioletnich jak i emerytury policzony był inżynierowi okręgowemu czas, który tenże na posadzie rzeczywistego inżyniera okręgowego lub też jako pełniący samoistnie obowiązki tego inżyniera nie przerwanie przepędził.

Propouowanych przez siebie bliższych postanowień co do wymiaru dodatków pięcioletnich, co do dodatku aktywalnego, jak również co do zaliczek na płacę nie uzasadnia Wydział krajowy, albowiem wzięte są one z uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874 r. i zastosowane do inżynierów okręgowych.

Pozostaje jeszcze kwestya przysięgi służbowej. Jeżeliby posady inżynierów okręgowych uznane zostały za stałe, natenczas składać by musieli przysięgę według roty przepisanej dla urzędników krajowych.

W końcu dodaje Wydział krajowy iż uregulowanie etatu inżynierów okręgowych na podstawie zasad proponowanych wymagałoby na teraz podwyższenie wydatku rocznego dla siedmiu inżynierów tylko o 1780 złr. w. a.

Na podstawie powyższego wyводу uprasza Wydział krajowy, ażeby Wysoki Sejm raczył powziąć następującą uchwałę:

I. Inżynierowie okręgowi dla dróg krajowych są urzędnikami krajowymi ze wszystkimi do tychże według ustawy służby krajowej przywiązaniem prawami i obowiązkami.

II. Inżynierowie okręgowi pobierać będą rocznie:

a) stałej płacy po 1300 złr.

b) dodatku aktywalnego po 240 złr.,

c) dodatku pięcioletniego po 200 złr.

III. Zamiast dyet i kosztów podróży pobierać będą ci inżynierowie za obowiązkowe objazdy we własnym okręgu ryczałtowe wynagrodzenie roczne, którego wysokość oznaczać będzie Wydział krajowy dla każdego okręgu w stosunku odpowiednim, nie przekraczając atoli ogólnego wydatku rocznego w sumie 4000 złr. w. a.

IV. Dodatek pięcioletni nadany będzie przez Wydział krajowy inżynierowi okręgowemu za każde pięć lat, które tenże na posadzie rzeczywistego inżyniera okręgowego nieprzerwanie przepędził. Przy pierwszym obsadzeniu na podstawie niniejszej uchwały Wydział krajowy mieć będzie prawo wyjątkowo wliczyć także czas, który inżynier jako pełniący samoistnie obowiązek inżyniera okręgowego przepędził. Wszakże dodatek pięcioletni tylko trzy razy, t. j. za piętnaście lat nieprzerwanej służby przyznany być może.

Dodatek pięcioletni stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury.

Zaliczki na płacę udzielone na podstawie §. 37 Ustawy służby krajowej udzielane także będą od dodatków pięcioletnich.

V. Lata służby przyjęte dotychczasowym inżynierom okręgowym, lub pełniącym obowiązki inżynierów okręgowych do wymiaru dodatków pięcioletnich (Art. II.) będą także przyjęte do emerytury.

VI. Dodatek aktywalny nie może być policzony do emerytury.

VII. Inżynierowie okręgowi dla dróg krajowych składać będą przysięgę podług załączonej roty.

We Lwowie dnia 12. Marca 1875.

Marszałek krajowy:

Leon książę Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego:

Władysław hr. Badeni w. r.

Rota przysięgi dla Inżyniera okręgowego.

Przysięgnisz Panu Bogu Wszechmogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Panu Naszemu Najmilszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Apostolskiemu Królowi Węgierskiemu, Królowi Czech, Galicyi i Lodomeryi i. t. d. i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci (prowizorycznej) posady inżyniera okręgowego przy drogach krajowych do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii a szczególności naszego kraju koronnego ściśle się zachowywać, Przełożonym swoim przynależne uszanowanie i uległość okazywać, powierzone sobie kierownictwo Okręgu sumiennie sprawować, przydzielone sobie wedle instrukcyi służbowej lub szczegółowych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad ściśłem pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać, papiery i akta okręgowe zawsze w uależytym porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku obowiązkom Twoim przeciwnego, ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwiesić się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, jako też dobro funduszu krajowego, największą korzyść powierzonego sobie urzędu, pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Na ostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem towarzystwem lub bractwem, ani w kraju, ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wejdiesz.

Tak jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem i według tego powinieniem i chęć wiernie, poctwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

John Jay's Political Philosophy

The political philosophy of John Jay is rooted in the principles of the American Revolution. He believed in the inherent rights of man and the necessity of a strong, unified government to protect these rights. Jay's views were shaped by his experiences in the Continental Congress and his role in the drafting of the Constitution. He was a strong proponent of federalism and believed that the federal government should have the authority to regulate interstate commerce and maintain a strong national defense. Jay's political philosophy was also influenced by his religious beliefs, particularly his faith in the Christian religion. He believed that the government should be based on the principles of justice and equity, and that the rights of the individual should be protected by the law. Jay's political philosophy was a key factor in the development of the American political system, and his ideas continue to influence American politics today.

John Jay's political philosophy was also influenced by his religious beliefs, particularly his faith in the Christian religion. He believed that the government should be based on the principles of justice and equity, and that the rights of the individual should be protected by the law. Jay's political philosophy was a key factor in the development of the American political system, and his ideas continue to influence American politics today.

John Jay's political philosophy was also influenced by his religious beliefs, particularly his faith in the Christian religion. He believed that the government should be based on the principles of justice and equity, and that the rights of the individual should be protected by the law. Jay's political philosophy was a key factor in the development of the American political system, and his ideas continue to influence American politics today.

John Jay's political philosophy was also influenced by his religious beliefs, particularly his faith in the Christian religion. He believed that the government should be based on the principles of justice and equity, and that the rights of the individual should be protected by the law. Jay's political philosophy was a key factor in the development of the American political system, and his ideas continue to influence American politics today.

Aleg. XII.

Wniosek

komisji mieszanej, złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego, względem przeniesienia pojedynczych gmin do innych okręgów obecnie istniejących sądów powiatowych.

A. W okręgu Lwowskiego wyższego Sądu krajowego.

1. Starostwo Bircza.

Za przeniesieniem ze Sądu pow. w Dobromilu do Sądu pow. w Birczy gmin: Rybotyce, Posada rybotycka, Kopysno, Boryslawska.

2. Starostwo Bóbrka.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu pow. w Bóbrce do Sądu pow. w Przemyślanach gmin: Chlebowice świrskie, Świrz (miasto), Kopań i Guńa;
- b) ze Sądu pow. w Chodorowie do Sądu w Bóbrce gmin: Czyżyce, Dziewiętniki, Jadwigi, Kołohury, Strzeliska (miasto) i strzeliska wieś, Berteszów;
- c) ze Sądu pow. w Chodorowie do Sądu w Rohatynie gmin: Knilinicze (miasto), Oskrześnice, Wasiuczyn, Psary, Dehowa, Doliniany, Pomonięta, Zagórze.

3. Starostwo Bohorodczany.

Za przeniesieniem gmin:

- a) Czukałówka ze Sądu w Bohorodczanach do Sądu w Stanisławowie;
- b) Dobromirczany i Radcza ze Sądu i Starostwa Bohorodczany do Sądu i Starostwa w Stanisławowie;
- c) Chmielówka, Głęboka, Chlebówka ze Sądu w Solotwinie do Sądu w Bohorodczanach;
- d) Hwoźdź i Mołotków ze Sądu w Solotwinie i ze Starostwa Bohorodczany do Sądu i Starostwa w Nadwórny.

4. Starostwo Brody.

- a) Za wcieleniem Sądu w Załóżcach z gminami: Załóżce, Blich, Czystopady, Ratyszczce, Reniów, Wertelka, Milno, Gałowa, Trościaniec wielki, do okręgu Starostwa Tarnopolskiego, (Vide dalej poz. 38 lit. b.);
- b) za przeniesieniem gminy: Białogłowy, Neterpińce, Manajów, Kruhów, do Sądu w Zborowie;
- c) za przeniesieniem gmin: Kulików, Niemiłów, ze Sądu pow. w Łopatynie do Sądu pow. w Radziechowie.

5. Starostwo Brzeżany.

Za przeniesieniem ze Sądu pow. w Kozowie gmin:

- a) Augustówka i Koniuchy do Sądu pow. w Brzeżanach;
- b) Małowody, Sosnów i Tudynka, do Sądu w Złotnikach;
- c) Uwsie, Telacze, Szczepanów do Sądu w Podhajcach.

6. Starostwo Brzozów.

Za przeniesieniem:

- a) gminy Haczów ze Sądu i Starostwa w Brzozowie do Sądu i Starostwa w Krośnie;
- b) gminy Kombornia, Wola komborska i Iskrzynia ze Sądu w Brzozowie do Sądu w Krośnie;
- c) gminy Wróblík królewski ze Sądu w Brzozowie i Starostwa w Lisku do Sądu i Starostwa w Krośnie.

7. Starostwo Buczac.

- a) Za przeniesieniem gminy Soroki ze Sądu w Buczaczu do Sądu w Monasterzyskach;
- b) za przeniesieniem gmin: Bobrowniki, Lackie, Komarówka, Łuka, Międzygórze, Nowosiółka, Petryłów, ze Sądu w Monasterzyskach do Sądu w Tłumaczu; Dołhe, Jurkówka, Rożniów, Stryhańce, Trościańce, Uście zielone do Sądu w Tyśmienicy; Jezierzany, Wierzbiatyn do Sądu w Buczaczu; a Kończaki nowe, Kończaki stare, Krymisdów, Jeziorko, do Sądu w Haliczu.

8. Starostwo Cieszanów.

Za przeniesieniem gmin: Bełzec i Brzeziny ze Sądu w Cieszanowie do Sądu w Rawie; — a gmin: Dachniów i Futory dachniowskie, Dzików stary i nowy, Grądka, Łebedzie, Łoniny, Cewków, Wola cewkowa, Załuże i Onyszczki ad Podemsczyzna — ze Sądu Lubaczowskiego do Sądu w Cieszanowie.

9. Starostwo Czortków.

Za wydzieleniem Sądu w Budzanowie ze Starostwa Czortkowskiego i wcieleniem do Starostwa w Trembowli (jak niżej przy Star. Trembowla Nr. 40).

10. Starostwo Dolina.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Dolinie: gminy Bołochów do Sądu i Starostwa Kałusz;

- b) gminy Strutyn niżny do Sądu w Różniatowie;
- c) za przeniesieniem gmin: Olexiniec nowy (Gelsendorf), Morszyn, Dzieduszyce wielkie, Sokółów (miasto), Łany, do Sądu w Stryju;
- d) za przeniesieniem ze Sądu w Różniatowie gmin: Łuchy, Podsuchy, Pohorylec i Spas — do Sądu w Dolinie; a
gmin: Hołyń, Tożyłów, Kotiatycze, Broszniów do Sądu w Kałuszu.

11. Starostwo Drohobycz.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Drohobyczu gminy Nahujowice do Sądu w Podbużu; a gminy Łużyk dolny, do Sądu w Samborze;
- b) za przeniesieniem ze Sądu w Medenicach gminy Kawsko, do Sądu w Stryju; a gminy Brigidan do Sądu i Starostwa w Stryju;
- c) za przeniesieniem ze Sądu w Podbużu gmin: Sprynka, Kołowanie, Zwór, Sprynia wielka, Czerchawa, Mokrzany, — do Sądu w Samborze;
gmin: Isaje, Włóścianka mała i wielka, Jasionka masiowa, Jasionka steciowa, Kondratów, Hołowsko, Kręciate, Zubrzyca — do Sądu w Turce;
gminy Łastówka do Sądu i Starostwa w Turce; a
gmin: Niedzielna i Turce do Sądu w Staremmieście.

12. Starostwo Gródek.

Za przeniesieniem:

- a) gminy Powitno ze Sądu w Gródku do Sądu w Janowie;
- b) ze Sądu w Janowie gmin: Starzyska z Wolą i Kurniki, do Sądu w Jaworowie;
gmin: Domażyr, Zielów, Żorniska, Kozice, do Sądu pow. we Lwowie; a
gmin Dobrostan i Wola dobrostańska do Sądu w Gródku.

13. Starostwo Horodenka.

Za przeniesieniem ze Sądu w Obertynie gmin:

- Zukocin, Michałków, Chlebiczyn leśny, Kamionka wielka, Dobrowódka, Dzurków — do Sądu w Kołomyi; a
gminy Chocimierz (miasto) do Sądu w Tłumaczu.

14. Starostwo Husiatyn.

- a) Za przeniesieniem gminy Zalesie, ze Sądu w Husiatynie do Sądu w Czortkowie;
- b) gmin: Mszaniec, Iwanówka, Budy ze Sądu w Kopeczyńcach i Starostwa w Husiatynie do Sądu i Starostwa w Trembowli.

15. Starostwo Jarosław.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Sieniawie gmin: Kruhel pawłosiowski, Setna, Pełkinie, Kruhel pełkiński, Makowisko, Szuwsko, Wola ryszkowa, Wierzbna — do Sądu w Jarosławiu;

- b) Ze Sądu w Radymnie gmin: Ciemierzowice, Dmytrowice, Drohojów, Hnatkowice, Kaszyce, Małkowice, Nakło, Stubienko, Stubno, Barycz, Dusowce i Chałupki, Grabowiec, Skład solny, Sośnica, Święte, Zadombrowie, Trojezyce, Tapin, — do Sądu w Przemyślu.

16. Starostwo Jaworów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Jaworowie gmin:
Rzeczyczany, Hartfeld, Leśniowce do Sądu w Gródku;
- b) ze Sądu w Krakowcu gmin: Porudno, Porudenko, Czerezyk. Rogoźno, Siedliska, do Sądu w Jaworowie;
Kalników, Małnów i Małnówka, czyli Wola małnowska, do Sądu w Mościskach; a Chotyniec, Dąbrowica z Załaziem, Hruszowice i Gaj, do Sądu w Radymnie.

17. Starostwo Kamionka strumiłowa.

- Za przeniesieniem ze Sądu w Busku gmin:
- a) Ostrów i Rusiłów do Sądu i Starostwa w Złoczowie;
- b) Bezbrudy, Stronibaby, Kraśne, Uciszków, Pietrzyce, Ostrowczyk polny, do Sądu w Złoczowie (gdy już są przy temże Starostwie);
- b) Jakimów do Sądu w Kamionce strumiłowej.

18. Starostwo Kałusz.

Za przeniesieniem do Sądu w Wojniłowie gmin:
Studzianka, Babin, Podhorki do Sądu w Kałuszu; a
gmin: Podmichałowice, Zurów, Kołokolin, Czahrów, Bukaczowce, Poświerz, Słobódka, Czerniów, Wiszniów, Nowoszyn, Kozara, Zurawienko, Martynów stary i nowy, do Sądu w Bursztynie.

19. Starostwo Kołomyja.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Gwoździu miejscowości:
Targowica, Soroki, Toporowce, do Sądu w Horodence; a
Krasnostawce do Sądu Śniatynie;
- b) ze Sądu w Peczeniżynie: Iwanowce, Rakowczyk, Szczepanowce, Tłumaczyk, Ispas, Wierbiąż niżny i wyżny, do Sądu w Kołomyi; a
Akreszory i Kosmacz do Sądu w Kossowie.

20. Starostwo Krosno.

- Za przeniesieniem ze Sądu w Dukli gmin:
- a) Rostajne, Żydowskie, Wyszowadka, Grab, Ozenna, Majdan, do Sądu w Zmigrodzie, a ze Starostwa Krosno do Starostwa w Jaśle;
- b) Banica, Lipna, Nieznajowa, Krzywa, Wołowiec, Jasionka, Czarna, Długie i Radocina, do Sądu w Gorlicach.

21. Starostwo Lisko.

- Za przeniesieniem:
- a) ze Sądu w Lisku:
Zagórz, Wielopole, Bykowce, Załuż, Dolina, Wojskie, Zastawie, do Sądu w Sanoku; a

- Szczawne, Rzepedź, Turzańsk, Jawornik, Czystohorb, Duszatyn, Prełuki, Mików, Komańcza, Dołżyce, Radoszyce, Osławica, do sądu w Bukowsku ;
- b) ze Sądu w Baligrodzie : Hoczów, Bachłowa, Dziurdziów, Średniawieś, Zachoczewie, Nowosiółki bal, Solina, Polańczyk z Berezką i Wołą matiaszową, Myszków, Zabrodzie i Bereźnica wyżna, do Sądu w Lisku ;
 - c) ze sądu w Lutowiku: Szandrowiec, Tarnawa niżna i wyżna. Dydiowce, Boberka, Dzwiniacz górny i Łokieć, do Sądu w Turce; a Sokołowa wola, do Sądu w Ustrzykach ;
 - d) ze sądu w Ustrzykach dolnych : Stankowa, Zawadka, Prelików, Paszowa, Ropianka dolna i górna, Wankowa, do Sądu w Lisku.

22. Starostwo Lwów.

Za przeniesieniem ze Sądu w Winnikach gmin :
Barszczowice, Pikulowice, Sołonka mała i wielka, do Sądu we Lwowie.

23. Starostwo Mościska.

- Za przeniesieniem ze Sądu w Mościskach gmin :
Kornice, Więtkowice, Wola więtkowska, Wola baraniecka, do Sądu w Samborze ; zaś Bucow, Medyka, Chałupki, Poździecz, Szechynie, Torki, do Sądu w Przemyślu ;
- b) ze Sądu w Sądowej wiszni : Dołhomościska, Doliniany, Popiele, Korzeniowszczyzna, Dobrzany i Putiatycze, Milatyn i Bar, Wołeczuchy, do Sądu w Gródku ; zaś Arłamowska wola do Sądu w Mościskach ; a Jaremków, Michalewice do Sądu w Rudkach.

24. Starostwo Nadwórna.

- a) za przeniesieniem ze Sądu do Nadwórny :
Tyśmieniczany i Zaberezie do Sądu w Stanisławowie ;
- b) ze Sądu w Delatynie :
Kołosków, Mołodyłów, Skopówka, Majdan stary, nowy i graniczny, Bednarówka, Siedliska, Glinki, Strupków z Neudorfem, do Sądu w Nadwórny.

25. Starostwo Podhajce.

- Za przeniesieniem ze Sądu w Złotnikach gmin :
- a) Romanówka, Mogielnica, do Sądu w Budzanowie ;
 - b) Dobropole i Mateuszówka do Sądu w Budzanowie, i ze Starostwa w Buczaczu do Starostwa w Trembowli ;
 - c) Brykuła stara, Dorohów, Chmielówka, Brykuła nowa, Pautulicha, Tiutków, — do Sądu w Trembowli ;
 - d) Bieniawa, Bohatrowce, do Sądu w Trembowli, a ze Starostwa Podhajce do Starostwa w Trembowli ;
 - e) Słoboda do Sądu w Kozowy.

26. Starostwo Przemyśl.

- Za przeniesieniem ze Sądu w Przemyślu gmin :
- a) Babice, Bachów, Chyrzyna, Chyrzynka, Krzywce, Krzywiecka wola, Nienadowa, Hucisko

nienadowskie, Reczpol, Ruszelezyce, Skopów z Puczaczem i Zawadką, Średnia, — do Sądu w Dubiecku ;

b) ze Sądu w Dubiecku :

Dydnia i Wola, Krzywe, Jabłonka, Wydrna, Końskie, Temeszów, Wincentówka, Witryłów, Izdebki do Sądu w Brzozowie ; a

Krzemienna, Niwistka, Dynów, Igisza, Lubne, Kazimirówka, Ulanica, Nozdrzec, Karolówka, Hłudno górne i dolne, Wara, Wesoła, Magierów, Ujazdy, Dąbrówka Starzyńska, Wola dylegowa, Gdyczyna, Wołodzka wola, Siedliska, Poręby i Jasienów i Huty, Wołodź, Bratkówka, Pawłokoma, Sietnica, Bachórz, Narta, Lipnik, Paprocie, Chodorówka, Kosztowa, Laskówka, do Sądu w Dynowie (w Starostwie Brzozów) ;

c) ze Sądu w Nizankowicach gmin :

Brylińce, Jaksmanice, Krowniki z Kolasą i Bakończyce, Nehrybka, Pikulice, Siedliska i Nowosielec, Byków, Łuczyce, Sielec, do Sądu w Przemysłu ;

Bolanowice i Bolanówka, Horysławice, Bojowice, Hussaków, Radochońce, Jordanówka, Ludków, Złotkowice, — do Sądu w Mościskach ;

Rytarowice (miasto), Sadkowice i Władopol, do Sądu i Starostwa w Samborze.

27. Starostwo Przemysłański.

Za przeniesieniem ze

a) Sądu w Przemyslanach gmin : Strychańce, Podusilna, Potuczany, Rekszyn, Krasnopuszcza do Sądu i Starostwa Brzeżany ; a

gmin : Korzelice, Hulków do Sądu i Starostwa w Rohatynie ;

b) ze Sądu w Glinianach gmin : Kutkorz, Bałuczyn, Firlejówka z Marmuszowicami, Olszanka mała, Bortków, Skniłów, Olszanica, Mitulin, Nowosiółki, Trędowacz do Sądu w Złoczowie ; — Uniów i Młynowice do Sądu w Przemyslanach.

28. Starostwo Rawa.

Za przeniesieniem ze Sądu w Niemirowie gmin ;

Krowica hołodowska z Wulką krowicką, Krowica lasowa, Lipowiec, Majdan, Lindedau, Krowica sama, Czetyńce, do Sądu w Lubaczowie.

29. Starostwo Rohatyn.

Za przeniesieniem ze Sądu w Bursztynie gmin :

a) Chorostków, Międzyhorce, Popławniki, Siemikowce, do Sądu w Haliczu — a ze Starostwa Rohatyn do Starostwa w Stanisławowie ;

b) Boków, Hnilce, Sieniawka, Panowice, Szumlany, Sławętyń, Byszów, Dryszczów, do Sądu w Podhajcach.

30. Starostwo Rudki.

a) Za przeniesieniem ze Sądu i Starostwa w Rudkach gmin :

Chliple i Wola, Sadkowice i Wola do Sądu i Starostwa w Mościskach ; a

b) Uherce niezabitowskie do Sądu w Gródku.

31. Starostwo Sambor.

Za przeniesieniem

- a) ze Sądu w Samborze gmin:
Burzyce stare i nowe do Sądu w Rudkach;
Straszewice i Koblo stare do Sądu w Staremmieście;
- b) ze Sądu w Łące gmin: Mosty, Swiniusza, Dniestrzyk, Monasterzec, Terszaków, do Sądu w Komarnie.

32. Starostwo Sanok.

Za przeniesieniem ze Sądu w Bukowsku gmin:

- a) Darów, Surowica, Moszczanica i Jasiel, do Sądu w Rymanowie;
Zubiensko do Sądu w Baligrodzie i Starostwa w Lisku; a
Czaszyn, Brzozowiec z Kutami do Sądu i Starostwa w Lisku;
- b) Ze Sądu w Rymanowie gmin:
Cergowa, Jasionka, Lubatowa, Równe, Rogi, Lubatówka, do Sądu w Dukli; a
Iwonicz i Miejsce do Sądu w Krośnie.

33. Starostwo Skałat.

Za przeniesieniem ze Sądu w Skałacie gmin:

- Borki wielkie, Dyczków, Podsmykowce, Krasówka, Chodaczków i Konstantynówka, do Sądu w Tarnopolu.

34. Starostwo Sokal.

Za przeniesieniem ze Sądu w Bełzie gmin:

- Smirków, Moszków, Hałowice, Bojanicze, Boratyn, Madziarki i Wydra, Krystyampol i Nowydwór, Dobraczyn, Kłosów, Lubów, do Sądu w Sokalu.

35. Starostwo Stryj.

Za przeniesieniem ze Sądu pow. w Stryju gminy:

- Machliniec do Sądu w Żurawnie i Starostwa w Żydaczowie.

36. Starostwo Stanisławów.

Za przeniesieniem ze Sądu w Haliczu gmin:

- a) Branówka, Hanuszowice, Jastrzębiec, Pobereże, Uzin, Wysoczanka, do Sądu w Stanisławowie;
- b) Bouszów, Demeszkowce, Demianów, Niemszyn, Ruzdzwiany, Słobudka, do Sądu w Bursztynie;
- c) Dorohów, Kołodziejów, Perłowce, Siedliska, Sobotów, Temerowice, do Sądu w Wojniłowie i do Starostwa w Kałuszu;
- d) Miłowianie, Olszanica, do Sądu w Tyśmienicy.

37. Starostwo Staremiasto.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Staremmieście gminy Terło, do Sądu w Starejsoli;

- b) ze Sądu w Starejsołi:
Bukowa, Czaple, Janów, Humieniec z Pawłówką, Głęboka, Sąsiadowice z Uhadówką, Czyszki, Bylice, Rogużno, Brześciany, Rakowa i Lutowiska, do Sądu w Samborze; a sauczany do Sądu w Nizankowicach,

38. Starostwo Tarnopol.

- a) Za przeniesieniem gmin: Łoszniów, Zagórze, Hawcze, ze Sądu w Mikulińcach do Sądu w Trembowli; a
gmin: Suszczyń, Ostalec z Teofilówką za Sądu w Mikulińcach i Starostwa Tarnopolskiego do Sądu i Starostwa w Trembowli;
- b) za przeniesieniem ze Sądu w Tarnopolu gmin:
Denysów, Kupczyńce, Mariana, Józefówka, do Sądu w Mikulińcach; a
gmin: Ihrowice, Dubowce, Czernichów mazowiecki, Małaszowce, Jankowce, Grobla, Horodyszczce, Nosowce, Pleszkowce, Hładki, Obarzańce, Zarudce stare i nowe, Mszaniec, Dikowce, do Sądu w Załóżcach — zaś
gmin: Berczowica mała, Kobyła, Iwanczany, Kurniki, Dobrowody, Netreba, Czumale i Opryłowce do Sądu w Zbarażu.

39. Starostwo Tłumacz.

Za przeniesieniem ze Sądu w Tyśmienicy gmin:
Bohorodyczyn, Hostów, Targowica, Tarnowica polna, do Sądu w Tłumaczu.

40. Starostwo Trembowla.

- a) Za wcieleniem Sądu w Budzanowie z gminami: Budzanów, Laszkowce, Wierzbowiec, Kulczyce, Zwiniacz, Byszkwce, Skorodyńce, Romaszówka, Chomiakówka, Białypotok, Kossów, Rydoduby, Skomorosze — ze Starostwa w Czortkowie do Starostwa w Trembowli; —
- b) Za przeniesieniem ze Sądu w Budzanowie gmin: Bobulince, Kujdanów, Ossowce, Petlikowce nowe i stare, Bielawinice, Kurdwanówka, Medwedowce, Nowostawce, Podlesie, Pielawa, Janówka — do Sądu w Buczaczu; —
- c) Za przeniesieniem ze Sądu w Trembowli gmin: Dolhy, Hrycówka, Janów, Kobyłowlaki, Papiernia i Młyniska, Słobudka, i Zniesienie do Sądu w Budzanowie.

41. Starostwo Turka.

Za przeniesieniem ze Sądu w Turce gminy: Łopuszanka chomina do Sądu w Staremmieście.

42. Starostwo Zaleszczyki.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu i Starostwa w Zaleszczykach gmin: Szuparka, Szyszkowce, Chudyjowce, Korolówka, Juriampol, Skowiatyn do Sądu i Starostwa w Borszczowie; —
- b) Ze Sądu w Tlustem, (Uściczko) gmin: Torskie z Starem Czerczem, Niepoczęciem i Oranią, Uhrynkowce, Błyszczanka, Myszków, Iwanie — do Sądu w Zaleszczykach; — a Muszkarów, Bileze, Dobrokół, Manasterek, Olexińce, Szerszeniowce, Kapuścinice, — do Sądu i Starostwa w Borszczowie.

43. Starostwo Zbaraż.

Za przeniesieniem ze Sądu w Zbarażu gmin: Romanówka i Czerników mazowiecki — do Sądu w Tarnopolu.

44. Starostwo Złoczów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Olesku gmin :
Sassów, Chmielowa, Kołtów i Ruda, Werchobuż, Huta werchobuzka i Zulice — do Sądu w Złoczowie ;
gmin : Czyżki, Konty, Brachówka Jasionów, Kadiubiska, Łubacz, Rażniów, Dubie, Czechy, Bołozynów, Przewłoczna, Kóbyle, Sokołówka (miasto) do Sądu w Brodach ; —
- b) Za przeniesieniem ze Sądu w Zborowie i Starostwa w Złoczowie gminy Rozhadów do Sądu i Starostwa w Brzeżanach ;
gmin : Machnowce, Torhów, Pomorzany, Bohutyn, Kalne, Bubezany, Zabin — do Sądu w Złoczowie.

45. Starostwo Żółkiew.

Za przeniesieniem :

- a) Ze Sądu w Mostach wielkich gmin :
Jastrzębia, Wołswin, Naradna, Tyszyce, Hohołów, Parchacz Sielce, Zawonie, Nosate, Radwańce, Wulka Radwaniecka, Horodyszcze bazylikańskie do Sądu w Sokalu ;
- b) Ze Sądu w Kulikowie gmin :
Podliski małe, Obydra, Stroniatyn, Remenów, Wisłoboki, Kukizów, Tłuszczynka, Ceperów, Rudańce do Sądu we Lwowie.

46. Starostwo Żydaczów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Żurawnie do Sądu w Wojniłowie i Starostwa w Kałuszu gminy Protessy :
- c) Ze Sądu w Żurawnie gmin :
Balicze podróżne, Balicze podgórne, Dzieduszyce małe do Sądu i Starostwa w Stryju ;
- c) gmin Czeremchów i Wierzbica do Sądu w Chodorowie (gdy już są przy Starostwie w Bóbrce) ;
- d) Hrehorów i Ostrów do Sądu w Bursztynie ;
- e) Wierzchnia i Zawadka, Zborz do Sądu w Kałuszu ;
- f) Stankowa i Kalinki do Sądu i Starostwa w Kałuszu.

B) W okręgu wyższego Sądu krajowego w Krakowie.

1. Starostwo Biała.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Oświęcimie gmin:
Koło lipowieckie, Podolsze, Przeciszów do Sądu i Starostwa w Wadowicach;
- b) Ze Sądu w Kętach gminy Kozy do Sądu w Białej;
- c) Ze Sądu w Białej gmin: Bierna, Glemieniec, Łodygowice, do Sądu powiat. i Starostwa w Żywcu.

2. Starostwo Bochnia.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Niepołomicach gminy Liplas do Sądu w Dobczycach; a gmin: Suchoraba, Słomiróg, Węgrzec wielki, mały, Zagórze, Zakrzów, Zakrzowiec, Ochmanów — do Sądu w Wieliczce; —
- b) Za przeniesieniem ze Sądu w Wiśniczu gmin:
Laskowa, Makowice z Pasięką, do Sądu i Starostwa w Limanowej; — a gmin: Uszwica i Poręba do Sądu i Starostwa w Brzesku.

3. Starostwo Brzesko.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Radłowie miejscowości:
Barczków, Popędzina do Sądu w Bochni; —
Łęki, Przyborów, Ruda i Rysie do Sądu w Brzesku; Rudka do Sądu w Tarnowie.

Uwaga. (Demblin, Nowopole, Jagodniki, Jadowniki mokre, Miechowice małe i wielkie, Wietrzychowice, Szymanowice i Pasierb, Wola rogowska — należące wedle ustawy dz. p. p. Nr. 111 ex 1854 do Sądu Radłowskiego przydzielono ustawą z 15 lutego 1867 Nr. 36 dz. p. p. do Sądu — a ustawą Nr. 17. ex 1867 dz. p. p. do Starostwa w Dąbrowej); —

- b) Za przeniesieniem ze Sądu w Wojniczu miejscowości Błonie do Sądu w Tarnowie — Łukanowice i Isep, Nakle, Zawodzie ad Łukanowice — do Sądu i Starostwa w Tarnowie; — zaś
Janowice z Gierową i Podbrzeziem stadnickiem, Wróblowice, — do Sądu w Tuchowie.

4. Starostwo Chrzanów.

Za przeniesieniem ze Sądu w Krzeszowicach gmin:
Bolechowice, Brzezie narodowe i szlacheckie, Karniowice, Kobylany, Modlnica, Modlniczka, Tomaszowice, Ujazd. Więckowice, Zabierzów, Zelków — do Sądu w Krakowie.

5. Starostwo Gorlice.

Za przeniesieniem ze Sądu w Gorlicach gmin :

- a) Zborowice, Siedliska, do Sądu w Ciężkowicach ; —
- b) Polna, Wyskitno, Berdychów i Bugaj, do Sądu w Grybowie;
- e) Głęboka, Harkłowa, Olszyny, do Sądu w Jaśle ; —
- d) Nasalowa, Jodłówka i Kozłówek do Sądu w Tuchowie i Starostwa w Tarnowie.

6. Starostwo Grybów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Grybowie gminy Trzyczera do Sądu w Nowym Sączu;
- b) Ze Sądu w Ciężkowicach gmin:
Bartkowa z Posadową, Bębny, Grodek i Kobyle z Wiesiołka, Podole i Gurowa, Przydonica, Glinik i Podglinik, Radajowice i Bujne z Posadową, Rożnów, Łazy i Łaziska, Roztoka i Brzeziny, Tropie, Wiatrowice, Chabalina, Zagórze, Gierowa, Tabaszowa, Witkówka, Znamirówice, Załęże — do Sądu w Nowym Sączu.

7. Starostwo Jasło.

Za przeniesieniem

- a) Ze Sądu i Starostwa w Jaśle gminy Budzisz do Sądu i Starostwa w Krośnie;
- b) Ze Sądu w Frysztaku gmin: Biezdziatka, Biezdzedza, Łazy (ad Biezdziatka), Lublica, Sieklówka górna, i dolna — do Sądu w Jaśle;
Dobrzechów, Grodzisko, Kozłówek, Markuszowa do Sądu w Strzyżowie; a
Rzepnik, Wojkówka — do Sądu w Krośnie.

8. Starostwo Kolbuszowa.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Kolbuszowej i Starostwa Ropczyckiego gmin: Białybór, Bliżne i Tuszyna, do Sądu i Starostwa w Mielcu;
- b) Za przeniesieniem ze Sądu Kolbuszowskiego gmin:
Dobrynin, Rzochoń, Rzemień, Łuże do Sądu w Mielcu (przy którym Starostwie już się znajdują);
- c) dalej ze Sądu Kolbuszowskiego do Sądu w Ropczycach gmin:
Boreczek, Cierpisz, Czarna, Dąbie (ad Ocieka), Kamionka, Zadzikirz (ad Ocieka), Wola (ad Ocieka) Zdziary, Ruda górna, (a już są przy Starostwie w Ropczycach);
- d) Ze Sądu w Sokołowie miejscowości:
Dzikowiec z Dymarką, Lipnica i Jeziorko, Kąty (ad Płazówka), Kopicie, Koziółek, Płazówka, Rusinów, Wildenthal, Wola Rusinowska, do Sądu w Kolbuszowej : — a
gminy Stobierna do Sądu w Rzeszowie.

9. Starostwo Kraków.

Za przeniesieniem ze Sądu w Liszkach gmin:

Bronowice małe i wielkie, Łobzów, Nowawieś narodowa, Przegorzały, Rząska duchowna i i szlachecka, Wola justowska, Zwierzyniec — do Sądu w Krakowie.

10. Starostwo Łańcut.

Za przeniesieniem gmin:

- o) Brzoza stadnicka, Wydrze — ze Sądu w Łańcucie do Sądu w Leżajsku; —
- b) Ze Sądu w Przeworsku gminy Żurawiczki długie do Sądu w Jarosławiu.

11. Starostwo Limanowa.

Za przeniesieniem ze Sądu w Limanowej gmin:

Stankowa, Wola stankowska, Zbikowice — do Sądu w Nowym Sączu.

12. Starostwo Mielec.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu i Starostwa w Mielcu gmin:
Domaciny, Durdy, Knapy i Smykle do Sądu i Starostwa w Tarnobrzegu;
- b) ze Sądu w Mielcu gmin: Baranów, Dmytrów mały i wielki, Gołogowola, Koło, Nagnajów, Przewóz, Siedliszczany, Suchorzew, Skopanie do Sądu w Tarnobrzegu (są już przy tem Starostwie);
- c) Ze Sądu w Mielcu gmin: Borowa z Gizową, Gliny małe z Myszkową, Goleszów, Ostrówek, Pława, Rzędzianowice, Sadkowa góra z Uściem, Schönanger, Wola pławska, do Sądu w Radomyślu (Zassowie); —
- d) Ze Sądu w Mielcu gminy Słupiec do Sądu w Dąbrowej;
- e) Ze Sądu w Zassowie gmin: Dąbie, Mokre, Przerzytybór, i Zassów do Sądu w Pilźnie (a już są przy tem Starostwie).

13. Starostwo Myślenice.

- a) Za przeniesieniem całego obszaru Sądu w Makowie do Starostwa w Wadowicach;
- 2) Za przeniesieniem ze Sądu w Jordanowie gminy: Chabówka, Ponice, Raba wyżnia, Rdzawka Rokiciny — do Sądu i Starostwa w Nowymtargu.

14. Starostwo Nowy targ.

Za przeniesieniem ze Sądu w Krościenku gmin:

Czerniec, Kiczna, Łączko, Łączki czyli Wiesendorf, Maszkowice, Szczercz, Wietrznica i Wolaki, Wola kosnowa, Wola piskulina, Zabrzeż, Zagorzyn, Zarzyce do Sądu pow. w Starym Sączu; — a

gmin: Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zbludza, Zasadne do Sądu w Limanowej.

15 Starostwo Pilzno.

Za przeniesieniem ze Sądu.

- a) w Pilźnie gmin: Gębiczyna, Głobikowa, Głobikówka, Gorzejowa dolna i górna, Siedliska, Bogusz, Smarzowa, Zawadka — do Sądu w Brzostku; — a gmin: Jastrząbka nowa, Jodłówka i Wałki, Żukowice nowe i stare — do Sądu w Tarnowie.
- b) Ze Sądu w Brzostku:
 - Błaszkowa, Brzyski, Czermna, Kłodowa, Kołaczyce, Lipnica dolna, Nawsie kołaczyckie, Olpiny, Sowina, Sworzowa, Szerzyny, Ujazd, Zurowa — do Sądu w Jaśle.

16. Starostwo Ropczyce.

Za przeniesieniem ze Sądu w Dembicy gmin:

Bobrowa, Korzeniów, Nagoszyn, Wola bobrowska, do Sądu w Zassowie (Radomyślu) i Starostwa w Mielcu; a gmin: Łopuchow, Okonin, Ostrów wojtarski i Skrzyszów, do Sądu w Ropczycach.

17. Starostwo Rzeszów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Rzeszowie gmin:
 - Będziemyśl, Kawęcin, Kłęczany, Krzywa, Księżymost, Lipie, Olchowa, Podlasek, Poręby, (ad Krzywa), Potok, Przedmieście, Sędziszów, Sielec, Wolica ługowa, Wolica piaskowa, — do Sądu w Ropczycach (do którego Starostwa już należą) — zaś gminy Pogwizdów do Sądu w Łańcucie (a jest już przy tem Starostwie); —
- b) Ze Sądu z Tyczyna: Albigowa, Handzlówka, Hussów, do Sądu w Łańcucie; a Cierpisz, Kraczkowa, Słocina z Podkochem i Nowawieś — do Sądu w Rzeszowie; —
- c) Ze Sądu w Strzyżowie; Białka, Błazowa, Tutoma, Konkolówka, Piątkowa, do Sądu w Tyczynie;
 - Bonarówka do Sądu w Krośnie;
 - Lutcza do Sądu w Brzozowie;
 - Barycz do Sądu w Dynowie.

18. Starostwo Nowy Sącz.

Za przeniesieniem

- a) Ze Sądu w Nowym Sączu gminy Konty do Sądu w Brzesku; a gminy Mystków do Sądu w Grybowie (które już należą do dotyczących Starostw);
- b) Ze Sądu w Krynicy:
 - Banica, Berest, Bilizna, Brunary niżne i wyżne, Czarna, Czertyzna, Czyzna, Florynka, Jaškowa, Izby, Kamienna, Piorunka, Polany, Sietnica, Stawisza i Wawrzka do Sądu w Grybowie (przy którym Starostwie się już znajdują).

19. Starostwo Tarnobrzeg.

Za przeniesieniem :

- a) Ze Sądu w Tarnobrzegu gmin;
Brzostowa góra, Huta Komorowska z Górą, Komorów z Kamionką, Krzywda (ad Komorów), Krzywica (ad Huta Komorowska), Majdan (miasto) i Poręby (ad Majdan), Stawisko (ad Brzostowa góra) — do Sądu w Kolbuszowej (a już są przy tem Starostwie); —
gmin: Krządka z przyległościami Drozdów, Izków, Klatka, Magiera albo Maziarnia, Wygoda (ad Krządka), — do Sądu w Kolbuszowej, a ze Starostwa w Tarnobrzegu do Starostwa w Kolbuszowej; nakoniec
Przyszów szlachecki, do Sądu i Starostwa w Nisku; —
- b) Ze Sądu w Rozwadowie:
Dębina (ad Trześń), Gorzyce, Pączek (ad Gorzyce), Sokolniki, Zalesie gorzyckie i Fantazja, — do Sądu w Tarnobrzegu.

20. Starostwo Tarnów.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Tarnowie gmin:
Ilkoslawice, Zakrzew — do Sądu w Wojniczu a ze Starostwa w Tarnowie do Starostwa w Brzesku; nakoniec Lichwin, Lubinka, Rychwald, Siemiechów do Sądu w Tuchowie;
- b) Za przeniesieniem ze Sądu w Tuchowie gmin:
Budzyn, Zwiernik, Lubcza, Wola lubecka do Sądu w Pilźnie; a
Dzwonowa do Sądu w Brzostku (które to gminy już są przy Starostwie w Pilźnie).

21. Starostwo Wadowice.

- a) Za przeniesieniem ze Sądu w Makowie [który to Sąd (jak wyżej wspomniano) z Starostwa Myślenickiego do Starostwa Wadowickiego wcielonym został], gminy Bienkówka do Sądu w Myślenicach; a
Osielec, Wieprzec — do Sądu w Jordanowie.
- b) Ze Sądu w Andrychowie:
Graboszyce, Laskowa, Pałczowice, Rudze, Smolice, Trzebieńczyce, Wigłowice, Zator — do Sądu w Wadowicach; —
- c) Ze Sądu w Kalwaryi: Biertowice i Sułkowice do Sądu w Wadowicach.

25. Starostwo Wieliczka.

- 1) Za przeniesieniem ze Sądu w Wieliczce gmin:
Bielczyce, Dziekanowice, Falkowice, Gdów, Grzybowa (ad Gdów) Hucisko, Kunice (I i II. część), Nizowa, Nowawieś, Rudnik, Sieraków, Winiary, Zbyszówka (ad Sieraków) — do Sądu pow. w Dobczycach; —
- 2) Za przeniesieniem ze Sądu w Dobczycach gmin:
 - a) Banowice, Droginia, Łąki, Osieczany, Poręba, Trzemesna, do Sądu w Myślenicach (należą już do tego Starostwa);

- b) Boczów, Brzezowa, Zuk, Grabie uznańskie, Kamyk, Kępanów, Kobylec, Łapanów, Lubomirz, Podjasień, Rdzawa, Tarnawa, Ujazd, Ubrzeż, Wieruszyce, Wola wieruszycka, Wolica Zbydniów, — do Sądu w Wiśniczu (które już się znajduje przy Starostwie w Bochni);
 - c) Chrostowa, Dombrowica, Podegrodzie, Wieniec, do Sądu w Bochni (a już są przy tem Starostwie);
 - d) Starerybie do Sądu w Limanowej (przy którym Starostwie już się znajdują);
 - e) Zasań — do Sądu w Myślenicach a ze Starostwa Wieliczka do Starostwa Myślenice; —
- 3) Za przeniesieniem ze Sądu w Podgórzu gmin:
- Bierzanów, Czechówka, Kaim, Kawęcin, Łyczaka, Ochojne dolne i górne, Olszowice, Podstolice, Przewóz, Rybitwy, Rząka, Rzeszotary, Siepraw, Stojowice, Świątniki górne, Zakliczyn — do Sądu w Wieliczce, — a
 - Brząsowice do Sądu w Myślenicach, a ze Starostwa w Wieliczce do Starostwa Myślenice.
-

Aleg. XIII.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych:

- a) Na zniesienie sądów powiatowych w Grzymałowie (star. Skałaćkiem) i Nowemsiolu czyli Medyni (star. Zbarazkiem), — a utworzenie dwóch nowych sądów powiatowych w Toustem i w Podwołoczyskach (star. Skałaćkiem); —
- b) na przeniesienie ze sądu Grzymałowskiego gmin: Touste, Kąt, Przykalec, Rasztowce, Dubkowce, Biletówka, Leżanówka, Krasne, Stawki, Sądawka, Zielona, Pajówka, Kręciłów, Wychwałyńce, Wolica, Eleonorówka, Bucyki, Soroka, Borki małe, Kokoszyna, Podhorówka, Kozina, Biłka, Kałahorówka; — tudzież

Nowosiółki ze sądu Skałackiego; —

do sądu powiatowego w Toustem; — a reszty gmin sądu Grzymałowskiego, t. j.: Grzymałów, Zamurze, Mazurówka, Podlesie, Nowosiółka, Ostapie, Heibów i Tarasówka, Sorocko z Józefówką, Mytnica, Poznanka hetmańska, Zarubińce, Poznanka gniła, Torówka, Łuka mała, Okno; — do sądu w Skałacie; —

- c) na przeniesienie ze sądu w Skałacie gmin: Motczanówka, Kamionka, Rosochowaciec, Kaczanówka, Iwanówka, Rożyska, Orzechowiec, Czerniszówka, Tarnoruda, Faszczówka; — do nowego sądu w Podwołoczyskach;
- d) na przeniesienie należących do sądu powiatowego w Nowemsiolu (Medyni) gmin:

Bogdanówka z Bieloźrką, Dobromirka, Huszczanka, Obodówka, Łożówka, Terpilówka, Nowesioło, Koziary, Hołoszyńce, Jacowce, Hnilice wielkie, Hniliczki, Koszlaki, Pałczyńce, Hołotki, Toki, Worobijówka, Poczapińce, do sądu w Zbarażu; — zaś gmin: Podwołoczyska, Staromiejszczyzna, Zadniszówka, Mysłowa, Dorofijówka, Supranówka, — do sądu w Podwołoczyskach; — a gmin: Medyń, Prosoyce, Klebanówka, Korszełówka i Mytnica, Pienkowce i Skoryki, — do sądu w Podwołoczyskach i ze starostwa w Zbarażu do starostwa w Skałacie.

Aleg. XIV.

Wniosek

komisyi mieszanej zł żonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu powiatowego w Czarnym Dunajcu (star. Nowotarskiem), i na przeniesienie do tego sądu:

a) ze sądu w Nowymtargu gmin:

Czarny Dunajec, Chochołów, Ciche, Długopole, Dział, Dzianisz, Kościelisko, Maruszyna, Międzyczerwone, Odrowąż, Pieniążkowice, Podczerwone, Ratułów, Rogoźnik, Starebystre, Witów, Wróblówka, Załuczne, Zubsuche z Bystrą;

b) na przeniesienie ze sądu w Jordanowie gminy Bielanka do sądu powiatowego nowo utworzonego w Czarnym Dunajcu i do starostwa w Nowymtargu.

Aleg. XV.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu powiatowego w Mszanie dolnej (star. Limanowskiem) i na przydzielenie do tego sądu ze sądu w Limanowy gmin:

Abramowice, Chyżówka, Dąbrówka, Dobra, Dobroniów, Glisne, Godusza, Góra św. Jana, Gruszów, Gruszowiec, Jodłownik, Janowice, Jurków, Kasina wielka, Kasinka, Konina, Kostrza, Krasne, Lasocice, Łętowa, Lipie, Łopuszna, Łostówka, Lubomirz, Markuszowa, Mstów, Mszana dolna, Mszana górna, Niedzwiedź, Olszówka, Pobęczyn, Podobin, Pogorzany, Pólrzeczki, Porąbka, Poręba wielka, Przenosza, Przyszowa, Raba niżnia, Raciborzany, Ryje, Rzeki, Sadek, Skrzydlna, Słomka, Słupie, Smykań (ad Pogórzany), Stróża Kotula vel Struszkiewicz, Szczyrzyce, Szyk, Wilczyce, Wilkowisko, Witów, Włostówka, Wola skrzydlniańska, Zadziele, Zawadka.

Wissenschaft

Wissenschaft

Wissenschaft ist die systematische Erforschung der Natur und der menschlichen Gesellschaft. Sie zielt darauf ab, durch Beobachtung, Experiment und Reflexion zu verstehen, wie die Welt funktioniert. Die Wissenschaften sind in verschiedene Bereiche unterteilt, wie die Naturwissenschaften, die Geisteswissenschaften und die Sozialwissenschaften. Jede dieser Disziplinen hat ihre eigenen Methoden und Ziele. Die Naturwissenschaften konzentrieren sich auf die physikalischen Eigenschaften der Welt, während die Geisteswissenschaften die menschliche Psyche und Kultur untersuchen. Die Sozialwissenschaften untersuchen das Verhalten von Individuen und Gruppen in der Gesellschaft. Die Wissenschaften sind ein integraler Bestandteil der menschlichen Zivilisation und haben zu erheblichen Fortschritten in unserem Verständnis der Welt beigetragen.

Aleg. XVI.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych:

Na przeniesienie siedziby sądu powiatowego z Zassowa do Radomyśla w starostwie Mieleckim.

№ XVII.

Wniosek

Komisji mieszanej, złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu powiatowego w Bieczu (star. Gorlickiem) i wcielenia do tego sądu, należących obecnie do sądu powiatowego w Gorlicach gmin:

Biecz (miasto), Biecz (przedmieście), Bełna, Biesna, Binarowa, Kłęczany, Kołkówka, Korczyna, Kwiatonowice, Libusza, Łużna, Moszczanica, Pagorzyna, Raclawice, Rozenbark z Bugajem, Rzepiennik biskupi, Rzepiennik marciszewski, Rzepiennik strzyżowski, Rzepiennik suchy, Sietnica, Staszkówka, Strzeszyn, Turza, Wojtowa, Zagórzany, Zalawe.

Wniosek

komisyi mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu powiatowego w Złotym Potoku (star. Buczaickiem i wcielenie do tego sądu:

a) ze sądu w Buczaczu gmin:

Hubiń, Kościelniki, Kośmierzyn, Leszczańce, Porchowa, Złoty Potok (miasto), Rusiłów, Ścianka, Skomorochy, Snowidów, Sokołów, Sokulec, Wozilów, Zubrzec.

b) ze sądu w Obertynie gmin: Łuka, Monaster i Unisz — a oraz za przeniesieniem tych gmin ze starostwa w Horodence do starostwa w Buczaczu.

c) ze sądu w Tłumaczu gmin:

Koropiec, Przewoziec, Nowosiółka koropiecka, Ostra, Zalesie koropieckie.

Aleg. XIX.

Wniosek

komisyi mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych

Na zwinięcie sądu powiatowego w Skawinie (star. Wielickiem) i wcielenie należących do tego sądu gmin:

Bodzów, Borek fałęcki, Brzyczyna dolna, Brzyczyna górna, Buków, Chorowice, Chlebówka (ad Sidzina), Gaj, Jugowice, Kobierzyn, Koło tyniekie, Kopanka, Korabniki, Konary, Kostrze, Kuleszów, Lagiewniki, Libertów. Łusina, Mogilany, Opatkowice, Pychowice, Rzozów, Samborek, Sidzina, Skawina, Skotniki, Swoszowice z Siarczaną górą, Tyniec, Włosań — do sądu w Podgórzu; zaś

należących już do starostwa w Wadowicach gmin: Borek szlachecki, Facimiech, Gołuchowice, Krzęcin, Ochodza, Polanka Haller, Grabie (ad Polanka Haller) — do sądu w Kalwaryi; a należących już do starostwa w Myślenicach gmin: Jurczyce, Radziszów i Wola radziszowska — do sądu w Myślenicach.

Alleg. 717

Wniosek

Wniosek o wydanie pozwolenia na wydobycie węgla kamiennego z kopalni nr 1000 w województwie łódzkim, powiat łódzki, gmina Łódź, ul. ...

Wniosek o wydanie pozwolenia na wydobycie węgla kamiennego z kopalni nr 1000 w województwie łódzkim, powiat łódzki, gmina Łódź, ul. ...

Wniosek o wydanie pozwolenia na wydobycie węgla kamiennego z kopalni nr 1000 w województwie łódzkim, powiat łódzki, gmina Łódź, ul. ...

Wniosek o wydanie pozwolenia na wydobycie węgla kamiennego z kopalni nr 1000 w województwie łódzkim, powiat łódzki, gmina Łódź, ul. ...

Aleg. XX.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych:

Na zwinięcie sądu powiatowego w Głogowie, (star. Rzeszowskiem) i przeniesienie należących do tego sądu gmin:

Budy, Głogów z Wola głogowską i Leśniowolą i Wygodą, Jasionka I i II część, Mrowla, Nowawieś, Rogoźnica, Rudna mała i Rejterada, Rudna wielka, Wola cicha, Wysoka, Zabajka, Zaczernie, Styków z Annapolem, Budkami i Szczurem, Bratkowice, Lipie, Trzebowisko z Górką — do sądu w Rzeszowie; a ze sądu w Głogowie i starostwa w Łańcucie gminy Wulka pod lasem — do sądu i starostwa w Rzeszowie; dalej

ze sądu Głogowskiego gmin:

Kupno, Poręby kupińskie, Werynia, Klapówka i Widelka — do sądu i starostwa w Kolbuszowy; a Pogwizdów, Przewrotne, Hucisko — do sądu w Sokolowie a starostwa w Kolbuszowy.

1770

Wniosek

Konstytucyjny komitet wyznaczył i wyznacza do wypracowania projektu ustawy o zmianie polskiego prawa w dziedzinie...

W tym celu wyznaczył i wyznacza do wypracowania projektu ustawy o zmianie polskiego prawa w dziedzinie...

W tym celu wyznaczył i wyznacza do wypracowania projektu ustawy o zmianie polskiego prawa w dziedzinie...

W tym celu wyznaczył i wyznacza do wypracowania projektu ustawy o zmianie polskiego prawa w dziedzinie...

Aleg. XXI.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu w Żabnie (star. Dąbrowskiem) i na przeniesienie do tego sądu:

a) ze sądu w Dąbrowy gmin:

Bienaszowice, Biskupice (nad Wisłą), Boruszowa, Bugaj, Chorążec i Czyżów, Demblin, Grembuszów, Goruszów, Gorzyce, Hubenice, Jadowniki mokre, Jagodniki, Janikowice z Diamentem, Kozłów, Karsy, Kłyż, Laskówka, Lubiczko, Miechowice małe i wielkie, Nowopole, Palnszyce, Pasięka, Pasierbiec, Podlipie, Otfinów stoiński z Konopką, Pileza, Pierzyce, Siedliszowice, Sikorzyce, Szymanowice, Wietrzychowice, Wola grębuszowska, Wola rogońska, Wola żelichowska, Zakirchale, Zalipie, Zawierzbie, Żelazówka, Żelichów; dalej gminy Konary ze sądu w Dąbrowy i ze starostwa w Tarnowie;

b) ze sądu w Tarnowie gmin:

Fink (ad Sieradza), Nieciecza, Niedonice, Odporyszów, Podlesie dębowe, Przedmieście (ad Żabno), Sieradza, Żabno i Targowisko; a oraz za przeniesieniem gmin: Nieciecza, Niedonice, Podlesie, Żabno, także ze starostwa Tarnowskiego do starostwa w Dąbrowej.

Aleg. XXII.

Wniosek

Komisji mieszanej, złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na zwinięcie sądu powiatowego w Ślemieniu (star. Żywieckiem) i wcielenie należących do tego sądu gmin:

- a) Gilowice, Kocierz (ad Moszczanica), Kocierz (ad Rychwald), Kocoń, Kurów, Łękawica, Łysina Oczków, Okrajnik, Pewel, Pewelka, Rychwald, Rychwaldek, Ślemień — do sądu w Żywcu.
 - b) Krzeszów, Kuków, Lachowice, Las, Strzyżawa, Sucha — do sądu w Makowie; a ze starostwa Żywiec do starostwa Wadowice;
 - c) Ślesowice górne i dolne, Tarnawa górna i dolna — do sądu i starostwa w Wadowicach.
-

Aleg. XXIII.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych:

na utworzenie nowego sądu powiatowego w Podkamieniu (Star. Brodzkiem) i przeniesienie do tego sądu ze sądu w Brodach gmin:

Czernica, Hucisko, Nakwasza, Tetylkowce; — a ze sądu w Załósciach

gmin: Seredec, Podberezce, Zagórze i Uiszkowce, Panasówka, Kutyszcze, Jańniszcze, Popowice, Dudyń i Palikrowy, Pankrowce i Orzechowczyk, Wierzbowczyk, Styberówka, Podkamień, Szyszkowce, Zwyżyn, Hnidawa, Pieniaki, Czepiele, Hołobica, Zarków, Huta pieniacka, Litowisko, Hucisko i Maleniska, Majdan, Łukawiec, Batków, Nieniacz, Markopol, Międzygórze.

Aleg. XXIV.

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych:

na zniesienie sądu powiatowego w Jazłowcu (star. Buczackiem) i przeniesienie należących do tego sądu gmin:

Potowce, Krzywółuka, Pauszówka, Bazar, Dżuryn i Słobudka (ad Dżuryn), do sądu w Czortkowie;

Jazłowiec, Ówitowa, Rzepińce, Pomorce, Zaleszczyki małe, Przedmieście, Browary, Olchowiec, Nowosiółka, Duliby, Znibrody, Trybuchowce, Pyszkowce, — do sądu w Buczaczu: a Beremiany z Starą Głęboką, Burakówka, Słobudka, Capowce, Popowce, Sadki, Latacz z Starym Bidyńcem, Świrszkowce, Chmielowa, Drohiczówka, — do sądu w Tłustem — nakoniec gminy Koszyłowce do sądu w Tłustem a ze starostwa Czortków do starostwa w Zaleszczykach.

Wniosek

Wniosek ten dotyczy... (The text is extremely faint and largely illegible, appearing to be a list of points or a summary of findings related to the title 'Wniosek'.)

Wniosek

Komisji mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Na utworzenie nowego sądu powiatowego w Żydaczowie i na wcielenie do tego sądu :

a) ze sądu w Mikołajowie gmin :

Derszów, Demenka leśna, Demenka podniestrzańska, Żydaczów, Folwarki żydaczowskie. Turady, Iwanowce, Cucułowce, Pezany, Pokrowce, Hnizdyczów, Wolica hnizdyczowska, Rogózno Brzeznicza królewska, Żurawków, Teisarów, Wołeczniów.

b) ze sądu w Żurawnie gmin :

Hanowce, Międzyrzecze, Zabłotowce, Ruda (miasto) z Kochawiną, Juzeptycze, Łowczyce ;
nakoniec :

Bortniki, którą gminę należącą do starostwa w Bóbrce, przenosi się do starostwa w Żydaczowie.

Wniosek

Proszę o wydanie ...

...

...

...

...

Aleg. XXVI.

Wniosek

komisyi mieszanej złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych

na przeniesienie siedziby sądu powiatowego Tłusteńskiego z Uściczka do Tłustego w starostwie Zaleszczyckiem.

Aleg. XXVII

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zakupu gruntu pod budowę gmachu na umieszczenie Wys. Sejmu i Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 5. Października 1874. powziął Wysoki Sejm uchwałę treści następującej:

„Podnosząc uchwałę swoją z dnia 14. Października 1869, a mianowicie ustęp jej orzekający iż ma być wybudowany gmach dla obrad Sejmu i pomieszczenia Wydziału krajowego, Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, żeby bezzwłocznie przystąpił do przygotowawczych czynności i przedłożył Sejmowi na następnej sesji do uchwalenia umowę o grunt pod budowę, plany gmachu z kosztorysami i plan finansowy, bacząc uważnie na to, że koszt budowy nie ma przechodzić sumy „zł. 500.000, i że w końcu budowa ta ma być w drodze przedsiębiorstwa wykonaną.“

Uchwała ta zapadła w pierwszej jej części na wniosek równobrzmiący Wydziału krajowego.

Stawiając ten wniosek Wydział krajowy a prawdopodobnie i Wys. Sejm uchwalając ten wniosek, wychodził z przypuszczenia, że przyszła sesja sejmowa odbędzie się, jak zwykle z końcem roku słonecznego, że zatem Wydział krajowy będzie miał dostateczny czas do przedsięwzięcia wszelkich powyższych czynności, a mianowicie także do rozpisania konkursu na plany i kosztorysy i do zbadania, zatem do czynności, która przynajmniej 6 do 8 miesięcy czasu potrzebuje.

Stało się wszelako inaczej, bo sesja sejmowa otwartą zostaje już na wiosnę, a tem samem odpada możność przedłożenia Wys. Izbie planów i kosztorysów i planu finansowania a Wydział kraj. ograniczyć się musi do przedłożenia Wys. Sejmowi tylko kwestyi nabycia gruntu pod budowę.

Ma wszelako ta okoliczność tę swoją dobrą stronę, że Wys. Sejm może przystąpić z większą swobodą do traktowania sprawy o grunt, niżby to było możliwem, gdyby Wydział kraj. umowę o grunt wraz z planami i kosztorysami i planem finansowym był przedłożył Wys. Sejmowi. W tym ostatnim wypadku bowiem byłaby Wys. Izba poniekąd zmuszoną przyjąć grunt przez Wydział krajowy upatrzony, ponieważ plany i kosztorysy byłyby były zastosowane do tego gruntu. W dzisiejszym stanie rzeczy ma Wys. Sejm zupełnie wolny wybór tak co do gruntu, jako i ceny, a tem samem

i Wydział krajowy uwolniony jest od odpowiedzialności, jaka by na nim była ciężka, gdyby rozpisując konkurs na plany i kosztorysy musiał się być zdecydować na pewny grunt, a Wys. Sejm następnie wyboru jego nie zatwierdził.

I.

Otrzymałszy od Wys. Izby powyższe polecenie — pierwszą czynnością Wydziału krajowego było rozpatrzyć się w gruntach pod budowę gmachu sejmowego służyć mogących.

W tym względzie zdawało się Wydziałowi krajowemu iż plac tak zwany „Castrum“ tak co do jego położenia jakoteż co do objętości będzie najodpowiedniejszym.

A.

Plac ten w środku miasta położony składa się wedle załączonego rysu **A)** z trzech części:

- a) z części zwanej castrum, ciągnącej się wzdłuż ulicy technickiej, a graniczącej na wschód z ulicą teatralną, a na zachód z ulicą hetmańską. Część ta ma liczbę 35, jest własnością gminy miasta Lwowa i mieści przestrzeń po strąceniu dwóch sążni kwadratowych na rozszerzenie ulicy technickiej — sążni kwadratowych 532.
- b) Z przytykającego do części pod a) opisanej gruntu o przestrzeni sążni kwadratowych 1050, stanowiącego własność funduszu szkół normalnych pozostającego w zarządzie Wydziału krajowego, nakoniec
- c) z gruntu pod l. 34 i 329 położonego, przytykającego od północy do gruntu pod b) wzmiankowanego, od wschodu do ulicy teatralnej, od południa do gruntu stanowiącego własność funduszu religijnego. Część ta zawiera w sobie przestrzeni sążni kwadratowych 558.

Cały więc kompleks zawiera w sobie przestrzeni sążni kwadratowych 2,142. Nadto zwrócił Wydział krajowy swoją uwagę na pytanie, ile będzie potrzeba ubikacyi tak na umieszczenie Wys. Sejmu i Wydziału krajowego i przyszedł do przekonania, że:

- a) gdy obecnie Wydział krajowy mieści się w dwóch kamienicach i 90 ubikacjach,
- b) gdy to umieszczenie jest nadzwyczajnie ciasne, tak że z tego powodu traktujemy o przybraniu dalszych ubikacyj,
- c) gdy działalność Wydziału krajowego co raz więcej się rozszerza a nadto, gdyby Wydział krajowy objął administrację funduszy indemnizacyjnych znaczne musiałyby nastąpić pomnożenie sił pracujących i ubikacyi potrzebnych,
- d) gdy obecnie Wys. Sejm mieści się w sali i kilkunastu ubikacyach z wielką niewygodą, ubliżająca nawet poniekąd wysokiej godności tego ciała, — na umieszczenie Wys. Sejmu potrzeba będzie sali na 200 posłów i około 25 ubikacyi, zaś na umieszczenie Wydziału krajowego około 120 ubikacyi różnego rozmiaru — tak że gmach ten powinien mieścić w sobie salę dla Wys. Sejmu i między 140 do 150 ubikacyi.

Że przypuszczenie nasze nie jest wygórowane, owszem może za niskie, zechce się Wys. Izba przekonać z tej okoliczności, że wedle zasiągniętych w krótkiej drodze wiadomości, c. k. Namiestnictwo, które teraz przebudowaniu podpadnie, będzie na przestrzeni 2920 kw. sążni mieścić:

a) dla Namiestnictwa ubikacyi 245

b) dla Namiestnika ubikacyi 70

Razem 315

Skoro więc sesja zeszłoroczna Wys. Sejmu zamkniętą została udaliśmy się niezwłocznie bo pismem z dnia 20. Października L. 17628 do gminy miasta Lwowa z wezwaniem o rokowania z nami względem odprzedania nam powyższych pod a i c opisanych gruntów. Gmina miasta Lwowa oświadczyła pismem z dnia 3. Lutego 1875 L. 36.077/1874 swoją gotowość do tej sprzedaży i wymieniła nam swoich delegatów.

B. Rezultat tych rokowań opisany jest w załączonym pod **B)** protokole z dnia 4. Marca 1875.

Wedle tego protokołu gmina miasta Lwowa obowiązuje się sprzedać funduszowi krajowemu do końca Czerwca r. b. powyższe swoje grunta, a to grunt pod L. 35 po 125 zł. w. a. od sążnia kwadratowego, a grunt pod L. 34 i 329 po 75 zł. w. a. od sążnia kwadratowego, zatem przeciętnie po 100 zł. w. a. od sążnia.

A gdy pośród leżący grunt funduszu szkół normalnych nie mógłby być nabytym pod innymi jak temi samemi, co do ceny — warunkami, chociaż co do terminów spłaty, uzyskać by można łatwiejsze warunki, przeto cały kompleks ten kosztować by musiał:

a)	za grunt pod L. 35—532 sążni kwadr. po 125	66.500 zł.
b)	za grunt funduszu szkół normalnych 1050 kw. sążni po 100 zł.	105.000 „
c)	za grunt pod LL. 34 i 329—558 sążni kw. po 75 zł.	41.850 „
	Razem cały kompleks		<hr/> 213.350 zł.

II.

Nie zadowolniliśmy się tylko zbadaniem powierzchownie gruntu. Mając na oku, iż prawie całe terytorium Lwowskie mieści w większej lub mniejszej głębokości wodę, zarządziliśmy wiercenia głębokie, aby tym sposobem w przybliżeniu przynajmniej obliczyć można kosztu fundamentowania.

Badania w tym względzie przez naszych inżynierów przedsięwzięte a złożone w rysunkach znajdujących się w aktach naszych wydały jak najniekorzystniejsze rezultaty co do powyższego kompleksu. — Świdrowano w czterech miejscach:

1. W pierwszym miejscu pokazała się woda dopiero na 5·02 metrów głębokości, a dostano się do niej przez pokłady gruzu ceglanego, przez ziemię z gruzem drobniejszym średniej twardości, przez ziemię czarną miękką, w której znajdują się jeszcze kawałki drobne cegły i przez pokład wapna z piaskiem zmieszanego. Pod wodą zaś znaleziono aż do głębokości 6 metrów od powierzchni piasek mokry z kawałkami twardymi piaskowca i kamyków wapiennych, miejscami zafarbowany iłem błękitnym.

2. W drugim miejscu znaleziono wodę na 5·04 metrów głębokości, dostawszy się do niej przez warstwę gruzu ceglanego mocno zbitego, przez ziemię z gruzem średniej twardości i przez warstwę ziemi czarną, tłustą, miękką. Pod wodą znajduje się warstwa ziemi z piaskiem, następnie warstwa mokrego piasku ze zwirem, a nakoniec warstwa gliny białej średniej twardości, a dopiero w głębokości 9·80 metrów od powierzchni znajduje się glina biała mocno ściśnięta, bardzo twarda.

3. W trzecim miejscu znaleziono wodę na 5 metrów głębokości od powierzchni, dostawszy się do niej przez warstwę gruzu ceglanego mocno zbitego, przez warstwę ziemi z gruzem, i przez warstwę piasku i ziemi z kamieniem zmieszanej — a pod wodą gęsty piasek z kamieniami.

4. W czwartym nakoniec miejscu natrafiono na wodę w głębokości 4·65 metrów, a pod wodą zastano aż do głębokości 6·70 metrów warstwę grubego szutru, kamienie i piasek i warstwę piasku z drobnym szutrem.

Te wiercenia wykazały więc, że na całej tej przestrzeni natrafia się na wodę dopiero w głębokości 5 około metrów, a na grunt twardy dopiero w głębokości około 10 metrów czyli 5 sążni, licząc od powierzchni.

Wynika ztąd, że kosztu fundamentowania byłyby na tym gruncie nadzwyczaj wysokie, albowiem należałoby bić pale do 3 sążni głębokie, a całą głębokość od rusztów na palach umieszczonych aż do powierzchni wody zabudować fundamentami, przez co ogromny kapitał musiałby być włożony w ziemię, nimby można przystąpić do stawiania gmachu samego.

Wobec tak fatalnego stanu rzeczy zwrócił się Wydział krajowy do właścicieli realności pod L. 717²/₄ przy ogrodzie jezuickim położonej, na której znajduje się tak zwany pałac i łazienki. Właścicielki tej realności W. Aniela z Sierakowskich Hubicka i W. Zofia z Wędrychowskich Szydłowska chętnie udzieliły Wydziałowi krajowemu pozwolenia do przedsięwzięcia wierceń na tym gruncie. Rezultat tych wierceń złożony jest w rysunku, który się znajduje w naszych aktach.

Wiercenia te przedsięwzięte w trzech miejscach, okazują, że woda znajduje się już na 0·80 do 1·70 metrów, a grunt twardy od 2·80 do 3·70 metrów od powierzchni ziemi licząc. Ten dużo korzystniejszy stan spowodował Wydział krajowy, iż przystąpił do rokowania z właścicielami o nabycie tej realności Nr. 717²/₄.

III.

C) Realność L. 717²/₄, której plan załączamy pod **C)** mieści w sobie przestrzeni 2714 sążni kwadratowych i dwa budynki jeden tak zwany pałac, w którym umieszczony jest zakład gimnastyczny Sokoła, drugi Łazienki.

D) Protokół **D)** dnia 13. Marca 1875 spisany z właścicielkami tej realności wykazuje, iż właścicielki stawiają dwa wnioski:

1. Albo zakupno tej całej realności z wszystkimi superstruktami i inwentarzem ruchomym i nieruchomym po 52 zł. w. a. od sążnia kwadratowego czyli za S. 141.128 zł. w. a.

2. Albo wyłączenie od tej sprzedaży boków. przypierających z jednej strony do ulicy Majerowskiej, z drugiej strony do ulicy Mićkiewicza (dawniej Exjezuickiej) każdego przynajmniej 12 sążni głębokości od ulicy Słowackiego. W takim wypadku obowiązują się właścicielki resztę sprzedać za 95.500 zł. w. a. co równa się cenie 50 zł. w. a. od sążnia, a jeżeliby Wydział krajowy chciał zatrzymać bok tej realności przypierający do ulicy Mićkiewicza, winienby dopłacić do S. 95.500 zł. jeszcze kwotę 14.500 zł. w. a. Bliższe szczegóły tej sprzedaży zawiera załączony protokół.

IV.

Mając takie dwie oferty przed sobą sądził Wydział krajowy, iż powinien się postarać u znawców o przybliżone przynajmniej obrachowanie kosztów fundamentowania, ażeby na podstawie takiego obliczenia i na podstawie ceny gruntów przyjść do decyzji, który grunt należy W. Sejmowi do zakupienia zalecić. Bo jasną jest rzeczą, że to tylko wypadnie zalecić, co z mniejszym połączone jest kosztem.

Zwołaliśmy tedy ankietę architektów i powołaliśmy do niej Wnych Księżarskiego Feliksa, c. k. Radcę budownictwa, Zachariasiewicza c. k. profesora budownictwa przy c. k. akademii technicznej we Lwowie, Wierzbickiego Ludwika, Nadinżyniera kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej.

E) Sąd przez tych znawców wydany zawarty jest w protokole, który wraz z subaleгатem załączamy pod **E)**

Z tego zdania wynika, że fundamentowanie jednej i tej samej przestrzeni kosztowałoby w przybliżeniu:

2. Na kompleksie tak zwanem plac Castrum	177.525 zł.
2. Na realności 717 ² / ₄	45.000 „

A gdy doliczymy do tych kosztów cenę kupna pokazuje się, że koszta nabycia gruntu i fundamentowania wynosiłyby

1. Przy placu Castrum:	
a) fundamentowanie	177.525 zł.
b) cena kupna	213.350 „
<u>Razem</u>	390.875 zł.

2. Zaś przy realności Nr. 717²/₄:

a) fundamentowanie 45.000 zł.

b) cena kupna 141.128 „

Razem 186.128 zł.

Czyli: *Że kosztą fundamentowania i nabycia realności pod L. 717²/₄ chociaż o 572 sążni kwadratowych większej od placu tak zwanego Castrum wynosić będą przy tej sposobności o 204.747 zł. mniej niż przy placu tak zwanym Castrum.*

Dysproporeya ta wzrosłaby jeszcze, jeżelibyśmy nabyli środek tylko tej realności Nr. 717²/₄ z za 95.500 zł. bo wtenczas bowiem różnica na korzyść realności Nr. 717²/₄ wynosiłaby 250.375 zł.

V.

Jeżeli już ta ogromna różnica w cenie kupna i w kosztach fundamentowania przemawia za nabyciem realności pod L. 717²/₄, to należy jeszcze uwzględnić następujące okoliczności:

1. Wedle zdania znawców był plac tak zwany Castrum dawniej zabudowany.

Po rozebraniu dawnych budynków pozostały w ziemi niezawodnie jeszcze szczątki fundamentów, doły zaś, jakie utworzyły się po rozebraniu budynków, wypełniono nasypem różnego rodzaju, mieszczącym w sobie wiele części organicznych. Nasyp ten na powierzchni wprawdzie już zwietrzał, wewnątrz jednak odbywa się niezawodnie jeszcze dalszy proces rozkładu, wskutek czego grunt ten jest niezdrowy. Chcąc więc na gruncie tym budować, musiano by nie tylko szczątki dawnych fundamentów wydobyć, lecz nadto cały nasyp przynajmniej do głębokości podłogi piwnic wybrać i wywalić a natomiast nowy nasyp bez przymieszki części organicznych sprowadzić.

2. Wedle oświadczeń tych samych znawców, prowadzi przez plac Castrum kanał miejski w kierunku ukośnym od ulicy teatralnej ku ulicy hetmańskiej, który musiano by na czas budowy rozebrać a następnie na nowo odbudować.

3. Plac Castrum otoczony jest ulicami wązkimi, budynek zatem nie miałby odpowiedniego światła, dojazd byłby bardzo utrudniony, front zbyt długi i do architektonicznego rozwiązania z powodu kosztów trudny.

4. Jest ten plac według zdania tych samych znawców pod budowę zamierzonego gmachu za mały. Jakkolwiek bowiem wymagana ilość ubikacyi na takowym dałaby się pomieścić, to jednakowoż te ubikacje dla braku dostatecznej przestrzeni nie miałyby odpowiedniego światła, podczas gdy dostateczna przestrzeń pod budowę, dając możliwość odpowiedniego spożytkowania światła, pozwala zarazem budować z większą ekonomią, bo nłatwia zastosowanie podwójnych traktów i t. p.

5. O wiele korzystniejsze warunki przedstawia wedle zdania znawców realność pod L. 717²/₄. W tej realności stan wody jest dużo wyższy, jednak założenie fundamentów na cemencie i znaczny ciężar budynku nie dopuściłby wciskania się wody do piwnic, których zresztą budynek stosownie do swego przeznaczenia nie wiele potrzebowałby, nadto:

6. Realność Nr. 717²/₄ położona jest w najpiękniejszej części miasta w tej mianowicie, w której najwięcej nowych powstaje budynków, w części zdrowej a i najpiękniejszej, bo naprzeciw ogrodu pojezuickiego.

Wydział krajowy nie waha się więc polecić Wysokiej Izbie zgodnie z zdaniem znawców realność pod L. 717²/₄ do zakupienia pod budowę gmachu sejmowego.

VI.

Przystępujemy obecnie do kwestyi, czyli zakupić całą realność za S. 141.128 zł. w. a. czyli tylko środkową jej część za sumę 95.500 zł. w. a.

Panowie znawcy są zdania, że należy nabyć całą realność pod L. 717²/₄ a do niej dołączyć jeszcze część przytykającej realności P. Brykczyńskiego aby zostawić architektom zupełną wolność dysponowania całym gruntem przy sporządzaniu planów. Tym sposobem uzyskałoby się cztery fronty, a nadto możnaby części zbędne odprzedać przynajmniej za podwójną cenę, albowiem spodziewać się można, iż skoro tylko budowa zdecydowaną będzie, grunta w tej okolicy znacznie na wartości uzyskają. Znawcy są wszelako zdania, że nie należałoby nie odprzedawać, ponieważ gmach straciłby mógł na odpowiednim otoczeniu.

Wydział krajowy podziela tylko czasowo zdanie PP. znawców, którzy ze stanowiska swojego jako architekci więcej mają na oku piękność, okazałość budynku i jego otoczenia, niż względy finansowe, gdy tymczasem w zakres zadania Wydziału krajowego wchodzi i strona finansowa, na którą zważać musi ze szczególną bacnością.

Owóż godząc obydwaj względy przyszedł Wydział krajowy do przekonania, iż należy nabyć całą realność pod L. 717²/₄ położoną, a dopiero te jej części odprzedać, któreby po przyjęciu planów budowy przez Wysoki Sejm okazały się jako zbędne. Zakupno zaś tylko środka, a to za sumę 95.500 zł. w. a. mógłby Wydział krajowy tylko w tym wypadku zalecić, jeżeliby Wys. Sejm w żaden sposób na zakupienie całej realności przystać nie chciał, w którym to razie wszelako musiałby Wydział krajowy prosić o pozwolenie zakupienia odpowiedniej części z przytykającej realności P. Brykczyńskiego. Powody są następujące:

1. Cena realności po 52 zł. w. a. od sążnia jest według zdania znawców nie przesadzoną a nawet umiarkowaną.

2. Jeżeli nabędziemy całą realność nie potrzebujemy nabywać części realności P. Brykczyńskiego, bo 30 sążni głębokości wystarczy aż nadto na zajazd kryty, na obszerny westibul i salę sejmową, a ubikacje dla Wys. Sejmu i Wydziału krajowego będą się mogły ciągnąć po bokach i skrzydłach, gdy tymczasem jeżelibyśmy ograniczyli się tylko na środek — potrzeba będzie koniecznie czwartego frontu, aby pomieścić wszystkie potrzebne ubikacje.

3. Jeżelibyśmy dziś nabyli tylko środkową część mielibyśmy trzy fronty, główny od ulicy Słowackiego, a dwa boczne przez to, iż po każdej stronie dla uzyskania światła i bocznych bram, musielibyśmy zostawić wolną przestrzeń na szerokość 5 do 6 sążni. W takim zaś razie właściciele bocznych części obróciliby fronty swoje, jeden do ulicy Majerowskiej, drugi do ulicy Mićkiewicza, przez co samo widok na tylne fronty tych domów ze wszystkimi gankami, z całym gospodarstwem wewnętrznym mieszkańców i z wszelkimi tylnym frontom tylko właściwymi ubikacjami przypadły w udziale bocznym frontom gmachu sejmowego. Zdaje nam się, że samowolne stworzenie sobie takiej sytuacji nie jest do życzenia, tem mniej, ileże według naszego i pp. znawców zdania późniejsze odprzedanie zbędnych części przy ulicy Majerowskiej i przy ulicy Mićkiewicza — większe przyniesie nam korzyści, a mianowicie, oprócz wyższej ceny i te, że możnaby sobie od późniejszych nabywców zbędnych części wymówić taki sposób budowy, iżby gmach sejmowy miał odpowiednie otoczenie.

4. Jeżeli porównamy koszt ceny kupna całej realności wraz z procentem od pozostających rat i z należnością rządową, z wydatkiem na tych samych tytułach opartym, przy nabyciu tylko środkowej części, to okazuje się, że różnica wynosi przy nabyciu całej realności o 50.363 zł. więcej wydatku.

Natomiast zatrzymujemy około 810 sążni gruntu do dyspozycji, gruntu położonego z jednej strony przy ulicach Majerowskiej, Kościuszki i Słowackiego, z drugiej strony przy ulicach Mićkiewicza i Słowackiego. Sprzedając ten grunt tylko po 62 zł. od sążnia, już nam się cały nakład wróci, a zyskamy przytem wolną dyspozycję przy budowie, możność żądania od nabywców takiej architektury, któraby nie szpeciła gmachu sejmowego i prawdopodobną możność zysku przy sprzedaży tych zbędnych części.

5. Zachodzi nadto obawa, iż przy użyciu tylko środkowej części tej realności wypadnie nam się wzbijać zbyt w górę, przeczco estetyczna strona gmachu a tem samem powaga stylu mogłaby ucierpieć.

W końcu musimy dla wyjaśnienia jeszcze zauważać, iż wedle zdania znawców superstrukta wraz z inwentarzem ruchomym o tyle mają wartość, o ile pokryją koszta demolowania.

Z tych tedy powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Upoważnia się Wydział krajowy do kupienia na rzecz funduszu krajowego całej realności we Lwowie pod L. 717²/₄ położonej wraz z superstruktami i inwentarzem ruchomym i nieruchomym za cenę i pod warunkami zawartemi w protokole spisany dnia 13. Marca 1875 z właścicielkami tej realności W. Anielą z Sierakowskich Hubicką i W. Zofią z Wędrychowskich Szydłowską.

W celu wypłacenia pierwszej raty ceny kupna w S. 47.042 złr. 67 ct. w. a. i procentu po 6 od sta za rok od pozostającej reszty ceny kupna i taksy od przeniesienia własności — otwiera się Wydziałowi na rok 1875 zadatkowy kredyt w S. 58.863 zł. w. a. Pozostałe dwie raty ceny kupna mają być umieszczone w budżecie funduszu krajowego, a to na rok 1876 w S. 47.042 zł. 67 ct. z 6⁰/₀ od pozostałej trzeciej raty włącznej kwocie 49.866 zł. w. a.; a na rok 1877 w S. 47.042 zł. 66 ct.

Jeżeliby zaś W. Sejm nie przychylił się do powyższego przez Wydział krajowy na podstawie własnego przekonania i zdania znawców — postawionego wniosku i zamierzał ograniczyć się tylko na nabyciu środkowej części tej realności, natenczas Wydział krajowy prosi o upoważnienie do nabycia tej środkowej tylko części za sumę 95.500 zł. w. a. i pod warunkami zawartemi w protokole spisany dnia 13 Marca 1875 z W. Anielą z Sierakowskich Hubicką i W. Zofią z Wędrychowskich Szydłowską, a oraz o upoważnienie do nabycia od właściciela przyległej realności wzdłuż ulicy Kościuszki ciągnącej się, któraby dla koniecznego zagłębienia realności Nr. 717²/₄ potrzebną okazała się.

Niemniej raczy Wysoki Sejm użyczyć Wydziałowi krajowemu na rok 1875 w celu spłacenia pierwszej połowy ceny kupna, procentu od drugiej połowy i zapłacenia należności od przeniesienia własności dodatkowego kredytu w S. 57.659 zł. w. a. zaś na budżecie roku 1876 umieścić drugą połowę ceny kupna w S. 47.750 zł. w. a.

Lwów dnia 23. Marca 1875.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

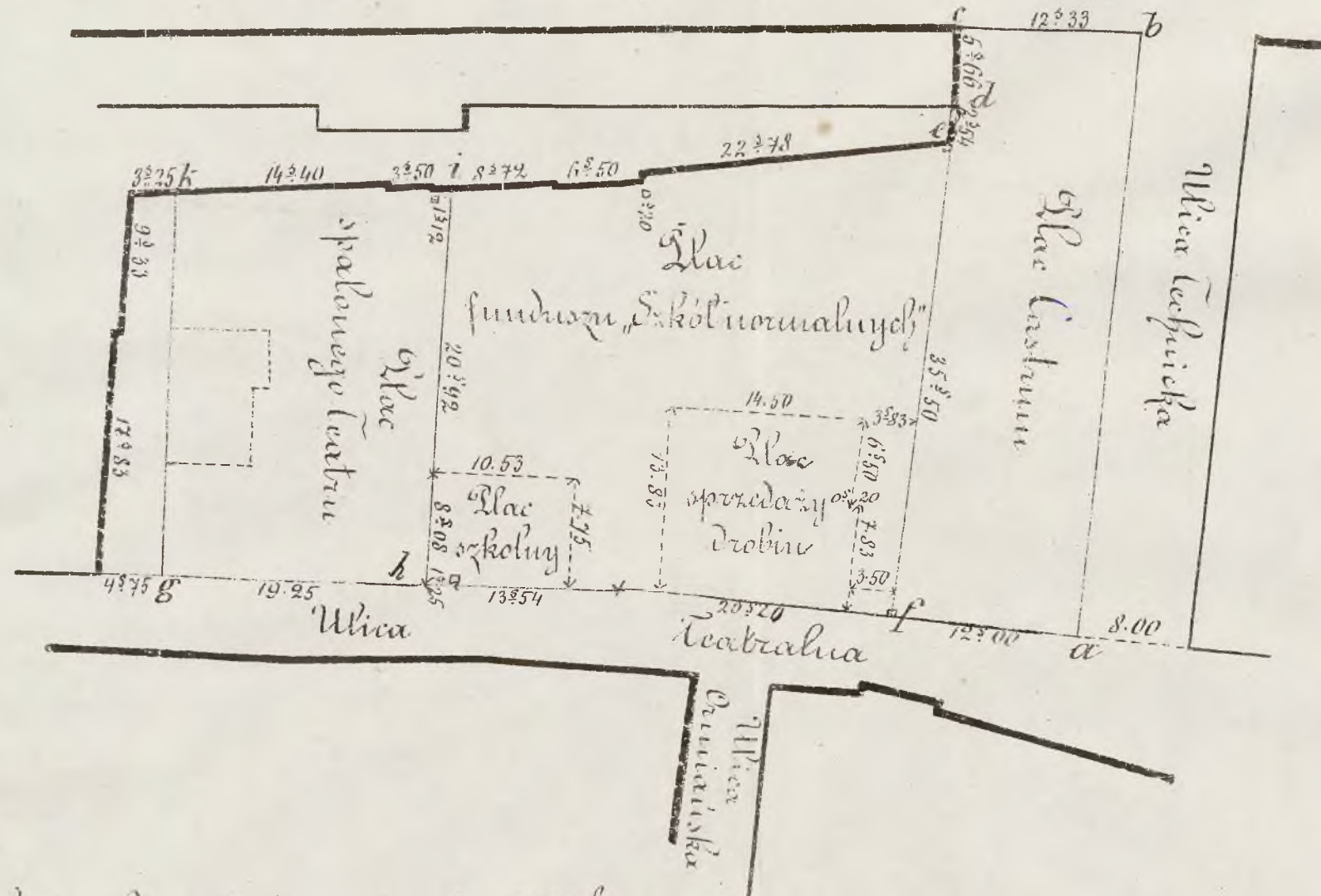
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

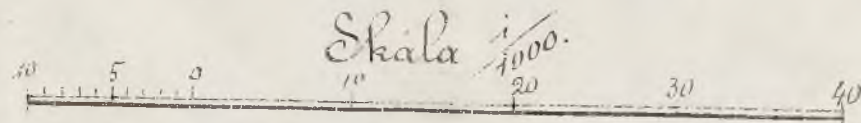
DRIVE IN

Plan spalowego Teatru i placu Castrum.

Ulica Hetmańska

Powierzchnia placu „Castrum” a,b,c,f. = 539 s.k.
 „Szkoł normalnych” funduszu h,i,e,f. = 1050 „
 Powierzchnia spalowego Teatru g,k,i,h. = 558
 Razem 2140 s.k.

1870
1871

John W. ...

John W. ...

John W. ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Aleg. B.

Protokół

Spisany d. 4. Marca 1875. w departamencie III. Wydziału krajowego w przedmiocie kupna a względnie sprzedaży gruntów miejskich położonych na tak zwanym placu *Castrum*, pod zamierzoną budowę gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego.

Obecni:

Imieniem Wydziału krajowego:

JW. Oktaw Pietruski,
Zastępca prezesa Wydziału krajowego.

Prowadzący pióro:

Apolinary Kopertyński;
Sekretarz Wydziału krajowego.

Imieniem reprezentacji m. Lwowa.

Wny. Wacław Dąbrowski,
„ Dr. Władysław Majewski,
„ Jan Stromenger, jako członkowie
specjalnej komisji wybranej z łona Reprezentacji
gm. miasta Lwowa tudzież:

Wny Juljan Krechowiecki,
Wiceprezydent Magistratu,
Wny Dr. Juljusz Popiel,
Syndyk miejski.

Wny Juljusz Hochberger,
Dyrektor miejskiego urzędu budowniczego.

W skutek wezwania Wydziału krajowego z d. 20. Października 1874. l. 17628. oświadczyła Reprezentacja gminy m. Lwowa uchwałą z 28. Stycznia 1875. l. 20, iż w zasadzie skłonną jest do sprzedania gruntów miejskich „plac *Castrum*“ i spalonego teatru funduszowi krajowemu na cele zamierzonej budowy gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego i poruciła traktowanie bliższe w tej sprawie specjalnej komisji złożonej z wyżej wymienionych P. T. członków Rady miejskiej i urzędników miejskich, zaś Wydział krajowy delegował do rokowań w tym przedmiocie członka swojego Wgo. Oktawa Pietruskiego.

Reprezentanci gminy m. Lwowa oświadczają co następuje:

1) Gmina m. Lwowa obowiązuje się sprzedać Wydziałowi krajowemu na rzecz funduszu krajowego place pod budowę a mianowicie t. z. „plac *Castrum*“ położony pod l. 35. w śródmieściu tudzież plac „spalonego teatru“ pod l. kons. 34 i 329 w śródmieściu pod następującymi warunkami:

a) Ze sprzedaży wyłącza się część placu Castrum potrzebna do rozszerzenia ulicy technicznej do normalnej szerokości ośmiu sążni wiedeńskich, mierząc od szeregu przeciwległych budynków l. 356 m. (dom Tomanka) i 359 m. (dom Kirschnera).

b) Jako cenę kupna gruntu zwanego plac Castrum l. 35 przyjmuje się po sto dwadzieścia i pięć (125) złr. za sążeń kwadratowy miary wiedeńskiej powierzchni, zaś po siedmdziesiąt i pięć (75) złr. za takiż sążeń gruntu spalonego teatru l. 34 i 329.

Całą cenę kupna jak takowa według powyższych cen jednostkowych po dokładnem zmierzeniu przestrzeni będzie obliczoną, otrzyma gm. m. Lwowa w trzech równych rocznych ratach z góry licząc od 1. Stycznia 1876 wraz z prowizją po 6 pr. od niespłaconych jeszcze rat.

c) Gmina m. Lwowa sprzedaje powyższe grunta tylko pod budowę gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego. Gdyby więc po zakupieniu placu Wys. Sejm odstąpił od zamiaru budowania takiego gmachu, gm. m. Lwowa będzie miała prawo (lecz nie obowiązek) odkupienia gruntów sprzedanych funduszowi krajowemu, po tej samej cenie za jaką takowe sprzedane zostały.

Do wykonania tego prawa t. j. do spisania kontraktu względem odkupienia wspomnianych gruntów od funduszu krajowego, będzie gm. m. Lwowa obowiązana przystąpić najdalej w trzy miesiące od dnia, w którym otrzyma zawiadanie ku temu od Wydziału krajowego, inaczej bowiem prawo to uważane będzie za zgasłe.

d) Co do placu spalonego teatru Nr. 34 i 329 zastrzega się nadto, że gdyby tenże w całości lub części pod budowę gmachu sejmowego nie został użyty, i gdyby gmach pomieniony od strony tegoż placu niepotrzebował światła, a pozostała część placu na cele gm. m. Lwowa dała się wyzyskać, t. j. w takim razie, gdyby z gruntu tego pozostała część, któraby przez całą głębokość gruntu mieściła w sobie co najmniej 15 sążni szerokości, mierząc od węgła przylegającego budynku dekastralnego, natedy gmina m. Lwowa będzie miała obowiązek odkupić tę część gruntu po tej samej cenie za jaką takowa Wydziałowi krajowemu została sprzedaną.

Gdyby zaś pozostała część gruntu tego wynosiła mniej aniżeli przestrzeń właśnie określona, natedy służy gminie prawo (lecz nie obowiązek) odkupienia tej pozostałej części po tej samej cenie, za jaką takowa sprzedaną została.

Do wykonania tego prawa t. j. do spisania kontraktu względem odkupienia takiej pozostałej części od funduszu krajowego, będzie gm. m. Lwowa obowiązana przystąpić najdalej w trzy miesiące od dnia, w którym otrzyma zawiadanie ku temu od Wydziału krajowego, inaczej bowiem prawo to uważane będzie za zgasłe.

e) Obok budynku mieszczącego w sobie archiwum map znajduje się w murze granicznym od strony północno-zachodniej brama prowadząca z podwórza archiwum map na część miejską placu Castrum, jednak skarb państwa, którego własnością jest wspomniany budynek „Archiwum map“ nie posiada prawa zajazdu w tem miejscu.

Na wypadek jednak, gdyby skarb państwa pomimo tego chciał sobie rościć właśnie wspomniane prawo zajazdu, będzie gm. m. Lwowa obowiązana, dać Wydziałowi krajowemu zupełną ewikcję co do takiej pretensji skarbu państwa, ażeby z tej przyczyny budowa na żadne przeszkody nie natrafiła.

2. Oświadczenie niniejsze stanowić ma podstawę do zawarcia formalnego kontraktu kupna i sprzedaży, który to kontrakt obowiązana będzie gm. m. Lwowa zawrzeć, jeżeli Wydział krajowy zgłosi się w tej mierze przed upływem miesiąca Czerwca 1875. Gdyby Wydział krajowy przed końcem Czerwca 1875 r. do zawarcia formalnego kontraktu nie zgłosił się, natedy, niniejsze oświadczenie traci wszelką moc obowiązującą gminę. Gminę m. Lwowa obowiązywać będzie niniejsze oświadczenie od zatwierdzenia takowego przez Reprezentację gminy w sposób statutem wskazany.

Zatwierdzenie takie obowiązana będzie gmina m. Lwowa wręczyć Wydziałowi krajowemu przed końcem miesiąca Marca r. b.

Reprezentanci gminy m. Lwowa podają w końcu do protokołu niniejszego następujące zastrzeżenie:

Na wypadek gdyby Wydział krajowy nabył pod budowę gmachu dla Sejmu i Wydziału krajowego grunt pośrodku dwóch powyższych gruntów miejskich leżący, który wolą Monarchy wraz z budynkiem klasztornym w r. 1848 spalonym, szkole wzorowej lwowskiej nadany został, zastrzegamy dla Reprezentacji m. Lwowa prawo, w razie, jeżeli dwie wzorowe szkoły dotychczas przez c. k. Rząd utrzymywane, przeistoczone zostaną w szkoły ludowe etatowe i gm. m. Lwowa z obowiązkiem ich pomieszczenia i utrzymania oddane będą — domagać się z funduszu szkolnego krajowego, jako funduszu normalnego wydania ceny kupna za pomieniony grunt spalonej szkoły wzorowej lwowskiej, pośrodku dwóch powyższych gruntów miejskich leżący, przez Wydział krajowy spłacić się mającej, a to celem nabycia, z tej ceny kupna innego stosownego gruntu pod szkołę ludową dla Śródmieścia i wybudowania odpowiedniego budynku szkolnego.)

Według aktu detaksacyjnego z 1. Lipca 1795 i kontraktu zawartego między gminą miasta Lwowa a Franciszkiem Henrykiem Bullą d. 26. Lipca 1801 obejmował plac spalonego teatru 607 $\frac{1}{2}$ sążni kwadratowych przestrzeni. W skutek rozgraniczenia uskutecznionego przez Wys. Rząd według protokołu z d. 6. Września 1853 przyłączoną została część wspomnianego placu (a mianowicie z parceli katastralnej Nr. 76) do gruntów należących obecnie do funduszu szkół ludowych. Gmina miasta Lwowa zastrzega więc sobie prawo rewindykowania również tej z placu spalonego teatru wyłączonej części gruntu, a względnie odpowiedniej części ceny kupna, jakaby fundusz krajowy zapłacił funduszowi szkół ludowych.

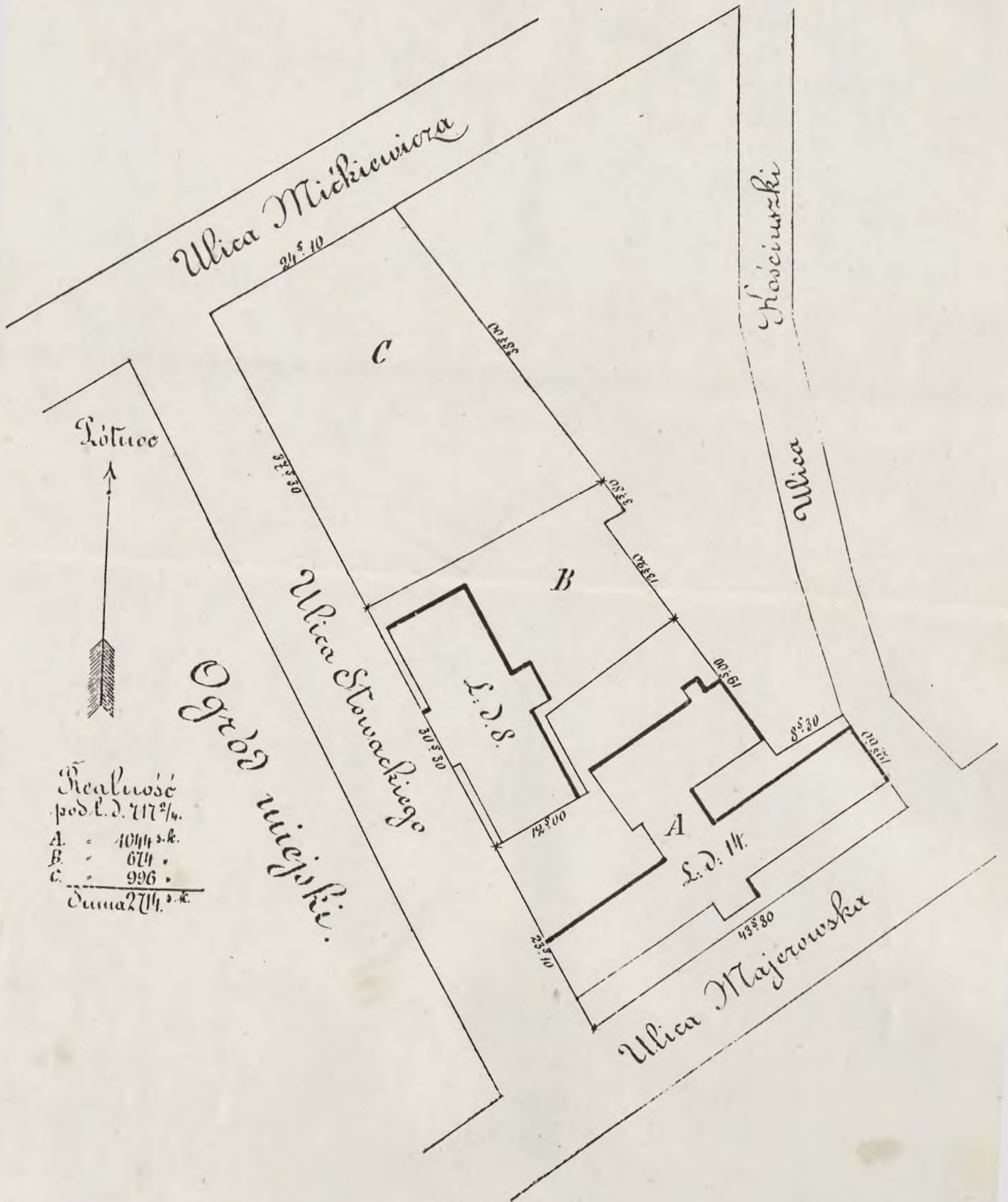
Na tem zakończono i spisano niniejszy protokół w dwóch egzemplarzach.

D. j. w.

Za Wydział krajowy:
Oktaw Pietruski w. r.
Apolinary Kopertyński w. r.

Dr. Majewski w. r.
Jan Stromenger w. r.
Wacław Dąbrowski w. r.
J. Krechowiecki w. r.
Dr. Juliusz Popiel syndyk miejski w. r.
Hochberger w. r.

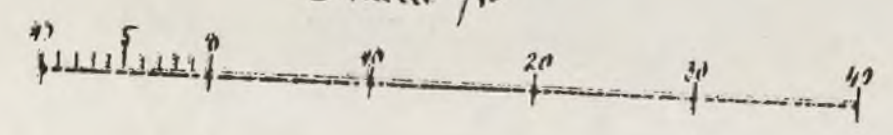
Plan
 nieruchomości położonych we Lwowie przy Ulicy Stowackiego pod l. d. 8, i przy Ulicy Majerowskiej pod l. d. 11.

Nieruchomość
 pod l. d. 117 3/4.

A.	1044 s.k.
B.	674 .
C.	996 .
<hr/>	
Duma	2714 s.k.

Skala 1/1000.

Alegat D.

Protokół

spisany dnia 13. Marca 1875 w sprawie kupna a względnie sprzedaży realności „Sokoła“ pod l. 717²/₄ pod zamierzoną budowę gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału kraj.

Obecni:

Imieniem Wydziału krajowego:
J. W. Władysław hr. Badeni
„ Oktaw Pietruski
Członkowie Wydziału krajowego

Imieniem właścicieli realności 717²/₄ W. Karol Hubicki jako wykazany pełnomocnictwem z dnia 2 Marca 1875 pełnomocnik Wnej Anieli z Sierakowskich Hubickiej, i Wna Zofia z Wędrychowskich Szydłowska.

Prowadzący pióro Apolinary Kopertyński, Sekretarz Wydziału krajowego.

Zawezwane przez Wydział krajowy właścicielki powyższej realności a to W. Zofia z Wędrychowskich Szydłowska osobiście zaś W. Aniela z Sierakowskich Hubicka przez wykazanego specjalnego pełnomocnika swego W. Karola Hubickiego oświadczają:

1. Właściciele realności pdd l. 717²/₄ położonej a wynoszącej 2.714 sążni kwadratowych obowiązują się sprzedać Wydziałowi krajowemu imieniem funduszu krajowego tę realność wraz z superstructami, inwentarzem ruchomym i nieruchomym pod następującemi warunkami:

- a) Ponieważ ta realność wynosi 2.714 sążni kwadratowych przeto rachując po 52 zł. za sążeń kwadratowy stanowią sprzedający cenę kupna na 141.128 złr. wyraźnie sto czterdzieści i jeden tysięcy, sto dwadzieścia i ośm złr. w. a. przytem oświadczają, iż w razie przyjscia do skutku kontraktu kupna i sprzedaży, odstępują fuuduszowi krajowemu bezpłatnie prawo do ośmdziesięciu dziewięciu (89) sążni kwadratowych, których im gmina miasta Lwowa wbrew kontraktowi z dnia 11. Lutego 1855 r. dotychczas nie oddała.

- b) Gdyby Wydział krajowy nie potrzebował całej realności, natenczas właściciele obowiązują się zatrzymać z całego kompleksu dla siebie przestrzenie a to: jedną graniczącą od strony wschodniej z ulicą Kościuszki, od strony południowej z ulicą Majerowską a od strony zachodniej z ulicą Słowackiego, zaś drugą przestrzeń graniczącą od strony północnej z ulicą Mićkiewicza a od strony zachodniej z ulicą Słowackiego, wszakże z warunkiem, aby tak jedna jak druga przestrzeń mierzyły od ulicy Słowackiego przynajmniej po dwanaście (12) sążni frontu.
- c) Jeżeliby Wydział krajowy odstąpił obie w punkcie pod b) opisane przestrzenie, natenczas właściciele całej tej realności obowiązują się sprzedać resztę za sumę dziewięćdziesięciu pięciu tysięcy pięciuset (95.500) złotych w. a. Jeżeliby zaś Wydział krajowy przestrzeń w punkcie b. na drugim miejscu wymienioną chciał zatrzymać, natenczas dopłaci do sumy 95.500 zł, jeszcze sumę 14 500 zł. t j. czternaście tysięcy pięćset złr. w. a.
- d) W każdym razie wolno będzie Wydziałowi krajowemu wypłacić cenę kupna albo od razu przy podpisaniu kontraktu, albo jeżeli kupi całą realność, w trzech równych po sobie następujących rocznych ratach, z których pierwsza przypadnie do zapłacenia przy podpisaniu kontraktu; w razie zaś kupienia nie całej realności, w dwóch rocznych po sobie następujących ratach, z których pierwsza przypadnie do zapłacenia przy podpisaniu kontraktu. Od reszty niespłaconej ma się opłacać po 6% (sześć) rocznie z góry.
- e) Fizyczne posiadanie odbierze Wydział krajowy przy podpisaniu kontraktu i wolno mu będzie przystąpić zaraz do zburzenia superstructów i fundamentów. Jeżeliby zaś Wydział krajowy nie kupował przestrzeni w punkcie b. pierwiej wyrażonej, natenczas właściciele pozostaną jeszcze w posiadaniu przyległego do łazienek budynku, o ile tenże na gruncie przez Wydział krajowy nabytym stoi, a to do końca marca 187-szóstego roku, do którego to terminu winien być ten budynek z fundamentami przez właścicieli ich kosztem zburzony. Wszakże w takim razie przypadną znajdujące się w budynku ruchomości na własność sprzedającym;
- Termin powyższy przedłuży Wydział krajowy do końca roku od podpisania kontraktu, jeżeliby w razie własnego uznania, gruntu tego w czasie od 1. kwietnia 1876 r. do końca roku od podpisania kontraktu niepotrzebował.
- f) Właściciele obowiązują się oddać kupioną realność, czy to całą czy częściowo (ustępy a, b, c) przy podpisaniu kontraktu, wolną od wszystkich ciężarów, wyjąwszy długu galicyjskiej kasy oszczędności, który to dług Wydział krajowy, z części na Wnę Zofję z Wędrychowskich Szydłowską przypadającej spłaci — a to z pierwszych pieniędzy, jakie Wnej Zofji z Wędrychowskich Szydłowskiej z ceny kupna jej połowy przypadną.
- g) Wpłata ceny kupna ma nasąpić w jednej połowie do rąk Wnej Anieli z Sierakowskich Hubickiej; w drugiej zaś połowie do rąk Wnej Zofji z Wędrychowskich Szydłowskiej lub do rąk ich prawonabywców, wszakże z zastrzeżeniem co do Wnej Zofji z Wędrychowskich Szydłowskiej postanowienia ustępu f.
- h) Ponieważ tradycya niesie, iż na tej realności, a głównie w starym pałacu skarby są ukryte, przeto WW. sprzedający warują sobie prawo do połowy tej części skarbu, jakaby wedle ustaw na właściciela gruntu przypadła.
- i) Koszta przeniesienia własności bierze fundusz krajowy na siebie.
- k) Podatki wszelkie aż do oddania fizycznego posiadania winni opłacić sprzedający.

2. Właściciele obowiązują się zawrzeć z Wydziałem krajowym imieniem funduszu krajowego na podstawie tych głównych warunków formalny kontrakt kupna i sprzedaży, jeżeli Wydział krajowy najdalej do końca czerwca 1875 r. z tej oferty zrobi użytek, i winni będą zapłacić karę konwencyonalną dwudziestu tysięcy (20 000) złr. w. a jeżeliby z jakiej bądź przyczyny mimo wezwania Wydziału krajowego do spisania tego formalnego kontraktu kupna i sprzedaży nie przystąpili.

We Lwowie dnia 13. marca 1875.

Zofia z Wędrzychowskich Szydłowska m. p.

Karol Hubicki, w. r. jako pełnomocnik żony swojej Anieli z Sierakowskich Hubickiej.

Na tem zakończono i spisano niniejszy protokół.

D. j. w.

Władysław hr. Badeni w. r.

Oktaw Pietruski w. r.

członek Wydziału krajowego.

członek Wydziału krajowego.

Apolinary Kopertyński w. r. Sekretarz Wydziału krajowego.

Aleg. E.

Protokół

spisany dnia 11. Marca 1875. w przedmiocie zbadania kosztów, jakichby w przybliżeniu wymagało założenie fundamentów pod zamierzoną budowę gmachu na pomieszczenie Sejmu i Wydziału krajowego: *a*) na t. z. placu Castrum, *b*) na gruncie realności pod L. 717²/₄ gdzie obecnie mieści się Towarzystwo „Sokół“.

Obecni:

Imieniem Wydziału krajowego:
Wny Oktaw Pietruski
Zastępca Prezesa Wydziału krajowego.

Biegli w sztuce P. T. Panowie
Wny Feliks Księżarski, kawaler c. k. ord.
Fr. Józefa c. k. Nadinżynier.
Wny Ludwik Wierzbicki, Nadinżynier
koleji żelaznej Lwowsko-Czern.-Jasskiej.
Wny Julian Zachariewicz c. k. Profesor
budownictwa przy c. k. akadem. technicz.
Wny Józef Kajetan Janowski,
budowniczy cywilny.

Prowadzący pióro:

Apolinary Kopertyński, Sekretarz Wydziału krajowego.

Zagajając posiedzenie Wny Pietruski przedstawił zebrany przedmiot obrad, przytaczając uchwałę Wysokiego Sejmu z 5. Października 1874. powziętą w sprawie budowy gmachu dla obrad Sejmu i na pomieszczenie Wydziału krajowego, tudzież warunki, w jakich budowa, stósownie do treści samejże uchwały sejmowej i wskazówek zawartych w dyskusji Wysokiego Sejmu nad tym przedmiotem miałyby być dokonana.

Zamierzając zaproponować Wysokiemu Sejmowi nabycie pod projektowaną budowę bądź t. z. placu Castrum, bądź też realności pod L. 717²/₄ (Sokoła) Wydział krajowy zarządził zbadanie właściwości gruntu obu tych realności i zaprosił Wgo Janowskiego do wypracowania przybliżonego obliczenia kosztów, jakichby wymagało założenie fundamentów pod zamierzoną budowę na każdym z powyższych gruntów.

Wny Janowski przedstawia więc zebrany wypracowany szczegółowo rachunek, według którego koszt założenia fundamentów pod budowę tego rodzaju, jak zamierzona, wynosiłyby w przybliżeniu od metra kwadratowego: *a*) na placu Castrum około 117 złr. 25 ct. zaś *b*) na gruncie realności pod L. 717²/₄ około 33 złr. 60 ct.

Obliczenie to uważają P. T. Panowie biegli co do ceny jednostkowej za odpowiednie, podają jednak jeszcze następujące uwagi:

A. Co do placu t. z. Castrum.

Plac ten był dawniej cały zabudowany. Po rozebraniu dawnych budynków pozostały w ziemi niezawodnie jeszcze szczątki fundamentów, zaś doły, jakie utworzyły się po rozebraniu budynków, wypełniono nasypem różnego rodzaju, mieszczącym w sobie również wiele części organicznych. Nasyp ten na powierzchni wprawdzie już zwietrzał, wewnątrz jednak odbywa się niezawodnie jeszcze dalszy proces rozkładu, w skutek czego grunt ten jest niezdrowy.

Cheąc więc na gruncie tym budować musiano by nie tylko szczątki dawnych fundamentów wydobyć, lecz nadto cały nasyp, o którym wyżej mowa, przynajmniej do głębokości podłogi piwnic, wybrać i wydalić, a natomiast nowy nasyp, bez przymieszki części organicznych sprowadzić.

Przez plac „Castrum“ prowadzi nadto kanał miejski w kierunku ukośnym od ulicy teatralnej ku ulicy hetmańskiej, który musiano by na czas budowy rozebrać, a następnie na nowo odbudować.

To wszystko musiałoby znacznie wpłynąć na podwyższenie kosztów założenia fundamentów na tym placu, gdyż uskutecznienie wspomnianych właśnie robót, wymagałoby wydatku około 25.000 złr.

Plac Castrum otoczony jest ulicami wąskimi, budynek zatem nie miałby odpowiedniego światła, dojazd byłby bardzo utrudniony, front zbyt długi i do architektonicznego rozwiązania z powodu kosztów — trudny.

Wreszcie jest plac ten zdaniem P. P. biegłych pod budowę zamierzonego gmachu za mały; jakkolwiek bowiem wymagana ilość ubikacyj na takowym dałaby się pomieścić, to jednakowoż takowe dla braku dostatecznej przestrzeni nie miałyby odpowiedniego światła, podczas gdy dostateczna przestrzeń powierzchni pod budowę, dając możność odpowiedniego użytkowania światła, pozwala zarazem budować z większą ekonomią, bo ułatwia zastosowanie podwójnych traktów i t. p.

B. Co do realności L. 717²/₄ (Sokół).

O wiele korzystniejsze warunki następuje zdaniem P. P. biegłych realność pod L. 717²/₄,

Stan wody jest wprawdzie bardzo wysoki, jednak założenie fundamentów w cemencie i znaczny ciężar budynku nie dopuściłby wciśnięcia się wody do piwnic, których zresztą budynek, stosownie do przeznaczenia swego nie wiele by potrzebował, zaś koszty fundamentowania podane przez Wgo Janowskiego byłyby na tym gruncie w porównaniu z placem Castrum znacznie mniejsze.

Ponieważ jest dążeniem Wysokiego Sejmu, ażeby budowa sama jak najmniej kosztowała główny więc front dla zmniejszenia kosztów miałby być — o ile możności krótki, przeto sala przeznaczona dla obrad Sejmu musiałaby być umieszczoną wewnątrz budynku.

W takim jednak razie i gdyby budynek stanąć miał li tylko na części środkowej realności pod L. 717²/₄, byłaby głębokość placu pod budowę za małą, ile że przed salą i za takową, byłaby potrzebną odpowiednia przestrzeń na pomieszczenie ubikacyj pobocznych i niezbędnego w naszym klimacie dojazdu krytego dla Wysokiego Sejmu.

Z tego więc względu jest zdaniem P. T. pp. biegłych iż należałoby do gruntów realności 717²/₄ dokupić część przylegającej realności p. Brykczyńskiego, przez co możnaby dla gmachu sejmowego uzyskać jeszcze jeden front od ulicy Kościuszki, co byłoby bardzo korzystnym, z tego powodu, iż pozwoliłoby odpowiednio rozmieścić komunikację gmachu na zewnątrz i urządzić osobny wjazd dla Wysokiego Sejmu, osobny dla Wydziału krajowego, wreszcie niezbędny przy budowach tego rodzaju, wjazd ekonomiczny dla przywozu opału, wywozu śmieci, śniegu itd.

W razie gdyby gmach zamierzony stanąć miał na gruncie realności L. 717²/₄ natędy zdaniem pp. biegłych, należałoby nabyć całą realność, dodać nadto przylegającą od ulicy Kościuszki

część realności Wgo Brykczyńskiego, a ogłaszając konkurs na plany budowy, pozostawić architektom zupełną wolność dysponowania całym gruntem. Mając bowiem wszędzie dostatecznie światła, będzie mógł projektujący zastosować podwójne trakty, które są tańsze, przez co i przestrzeń zabudowana byłaby mniejszą.

W każdym razie, nawet z praktycznych względów należałoby nabyć cały grunt L. 717²/₄, gdyż części onego zaraz po nstaleniu planu budowy gmachu sejmowego, przynajmniej w dwójnasób zyskałyby na wartości, poczem w razie sprzedaży części zbędnych, można by od nabywców zawarować sobie taki sposób budowy, iżby gmach krajowy miał odpowiednie otoczenie. Jednak gdyby od ulicy Majerowskiej i Mickiewicza, zbywało tyle gruntu, iżby takowy mógł być zabudowany, nie należy — zdaniem pp. biegłych sprzedawać zbędnych części, gdyż przeto utraciłby wiele gmach krajowy.

W ogóle oświadczają się pp. biegli za realnością pod L. 717²/₄, jako ze wszelkich miar odpowiednia, a w każdym razie odpowiedniejszą, niżli plac Castrum, który ani ze względów ekonomicznych, ni ze względów estetycznych nie mógłby zadość uczynić wymaganiom.

Jakkolwiek budowa gmachu zamierzonego ma być o ile możności skromną to jednakowoż sądzą pp. biegli, że przy wykonaniu owej nie mogą być zupełnie pominięte względy estetyczne, które atoli, mając na uwadze powyższe dwa place, tylko przy budowie na gruntach realności L. 717²/₄ w połączeniu z możliwą oszczędnością, w odpowiedniej mierze mogłyby znaleźć zastosowanie.

Pod względem wymiaru przestrzeni, któraby miała być zabudowana, jak nieminiej co do obliczenia ogólnych kosztów fundamentowania, zawarte jest zdanie pp. biegłych w załączonym do niniejszego protokołu „Przybliżonym rachunku,” sporządzonym przez Wgo Janowskiego, na podstawie obliczeń podanych przez wszystkich czterech pp. biegłych.

We Lwowie d. j. w.

Wierzbicki w. r.

Zachariewicz w. r.

Księżarski w. r.

Janowski w. r.

Na tem zakończono i spisano niniejszy protokół.

D. j. w.

Oktaw Pietruski w. r.

A. Kopertyński w. r.

Suballeg. a do alegatu E.

Przybliżony rachunek

kosztów założenia fundamentów pod gmach sejmowy uskutecz-
niony na podstawie studjów inżynierskich na placach „Castrum“
i „Sokoła.“

1) Obliczenie przypuszczalnej powierzchni fundamentów.

Gmach sejmowy i bór Wydziału krajowego zawierać ma wielką salę sejmową na 200 posłów z lożami i galeryami, oraz 150 pokoi różnej wielkości dla biur tak Wydziału krajowego jak i Sejmu, rozłożonych na parterze i dwóch piętrach.

Lokalności te zajmować mogą następującą powierzchnię:

1. Sala sejmowa wraz z lożami, galeryami i korytarzami dla 200 posłów — licząc na każdego posła przecięciowo 3·50 metrów kwadratowych i biorąc tę powierzchnię razy 2 odpowiednio trzem piątom gmachu, będzie zajmować $3 \times 200 \times 3 \cdot 50$ mtr. = Metr. kwadr. 2100.

2. 150 pokoi z dodaniem przedpokoi, korytarzy, sieni, schodów głównych i podrzędnych i t. p. licząc na każdy pokój 90₀₀ metr. kwadrat., będzie zajmować powierzchni 150 × 90₀₀ metr. = Metr. kw. 13.500

Razem powierzchni na trzech piętrach " " 15.600

czyli na jednym piętrze $15.600 \times \frac{1}{3} = 5200$.

Z ogólnej tej powierzchni jednego piętra mury fundamentowe zajmą $\frac{1}{4}$ czyli powierzchnie fundamentów mające służyć za podstawę do obliczenia kosztów wyniosą $5200 \times \frac{1}{4} = 1300$ metr. kwr.

2) Obliczenie kosztów założenia fundamentów na placu „Castrum.“

Studya inżynierskie wykazują, że grunt dobry, na którym budować można znajduje się dopiero w głębokości 9·20 metr. bieżących. Woda zaś zaskórna w głębokości 5₀₀ metr. licząc od powierzchni placu. W wypadku tym należy użyć do fundacyi rusztu palowego. Pale winny przebić przestrzeń gruntu od powierzchni wody do dobrego gruntu, czyli okrągłą miarę 5₀₀ metrów — długość ich zatem, wynosić będzie metrów 6₀₀.

Fundament murowany zajmie głębokość od rusztu palowego do powierzchni ziemi czyli metrów 5₀₀.

Każdy więc metr kwadratowy powierzchni fundamentu, wymagać będzie 5₀₀ metrów kubi-
cznych murowania i jeden metr kwadratowy palowania.

Koszt będzie następujący:

a) Kopanie ziemi na rowy fundamentowe do głębokości 5 ₀₀ metrów z od- wózką, ładowaniem na woz ^v , wywiezieniem z placu budowy, a nadto z ostemplowaniem boków rowów 5 ₀₀ ^{m³} po złr. 1.80=	9.00 złr.
b) Ruszt palowy 2 ¹ / ₂ sztuk pali 0.2 grubych po 6 ₀₀ ^m dług. 2 ¹ / ₂ × 600 = 15.00 po złr. 0.40=	6.00 „
Bicie tychże pali do głębokości 5 metrów, z założeniem trzewika, usta- wieniem, ucięciem i zaciosaniem czopa 15 ₀₀ ^{m³} po złr. 1.85=	27.75 „
¹ / ₂ cetnara żelaza na trzewiki i obrączki	10.00 „
ruszt z drzewa dębowego 0.2 grubego w kwadrat	4.50 „
c) Fundament z kamienia warstwowego, twardego na zaprawę hydrauliczną naturalną — z utrudnieniem murowania w głębokich rowach i w pośród stemplowań 5 ₀₀ ^{m³} po złr. 12.00	60.00 „
Koszt jednego metra kwadratowego	117.25 „
czyli jednego sążnia kwadrat. 117.25 × 3.50	411.38 „
Ogólny koszt założenia fundamentów na placu „Castrum“ wyniesie 1300 ^{m³} × 117.25	152.525 „

Do sumy tej doliczyć należy na podniesienie i przerobienie starego
kanału wzdłuż placu idącego, na rozbiórkę starych fundamentów po istnie-
jących kiedyś na placu budowlach nadto na wywiezienie ziemi z pod
całej przestrzeni, przez budynek zająć się mającej — jako przegniłej, bo
głównie ze śmieci rzucanych w tem miejscu złożonej — przypuszczalną
ryczałtową sumę

Koszt fundamentowania	177.525 „
czyli okrągłą sumę	180.000 „

3) Obliczenie kosztów założenia fundamentów na placu „Sokoła.“

Studja inżynierskie wykazują, że grunt dobry, na którym budować można, znajduje się
w głębokości 2.80 metrów. Woda zaś jest w głębokości 0.80 metrów. Fundację zakładać należy na
betonie — grubość warstwy betonowej wynosić będzie 0.80 metr. reszta zaś 2.00 metry wypełnioną
zostanie murem.

Koszt będzie następujący:

a) Kopanie ziemi na rowy fundamentowe wraz z odwózką, naładowaniem na tury, wywiezie- niem z placu budowy — oraz ostemplowaniem boków rowów 2.80 ^{m³} × po złr. 1.00	2.80 złr.
b) Beton z kamienia tłuczonego i zaprawy hydraulicznej z wapna zwyczajne- go i cementu grodzieckiego Portland i piasku grubo ziarnistego w sto- Do przeniesienia	2.80 „

	Z przeniesienia	2.80 złr.
sunku 0.80m^3 kamienia na 0.50m^3 zaprawy na $1\frac{\text{m}^3}{100}$ betonu 0.80m^3		
po złr. 13.50		10.80 „
e) Mur z kamienia warstwowego twardego na zaprawę hydrauliczną naturalną $2\frac{\text{m}^3}{100}$ po 10 ₀₀ złr.		20.00 „
Koszt jednego metra kwadratowego		<u>33.60 „</u>
czyli jednego sążnia kwadr. 33.60×3.50		117.60 „
Ogólny koszt założenia fundamentów na placu „Sokoła“ wyniesie 1300×33.60		43.680 „
czyli okrągłą sumę		45.000 „
Porównanie :		
Fundamenta na placu „Castrum“		180.000 „
„ „ „Sokoła“		<u>45.000 „</u>
Różnica na korzyść placu „Sokoła“		135.000 „

We Lwowie dnia 12. Marca 1875 r.

J. Rawski,
budowniczy.

Wniosek.

Zważywszy, że w chwili kiedy nasz kraj z radością wita wykończenie kolei żelaznych, taryfy zaś kolei żelaznych szkodliwie na interesa kraju oddziałują;

zważywszy, że koleje żelazne galicyjskie właściwie kolej Karola-Ludwika w tych czasach ustanowiła podwójną taryfę zbożową, tańszą dla Wrocławia i Szczecina droższą dla wewnętrznego przewozu, według której n. p. z Podwoleczysk do Wrocławia 105 mil od cetnara opłaca się 74 ct. w. a., z Jarosławia do Wrocławia 64 mil, od jednego cetnara opłaca się 66 ct. w. a., a zatem za 41 mil odległości kosztuje tylko o 8 ct. w. a. mniej;

zważywszy, że zaprowadzenie taryfy jak ją zowią „dyferencyonalną“ na nasze rolnictwo, handel, przemysł (młyny parowe) najniekorzystniej oddziaływać musi;

zważywszy, że przez tak drogi transport zboża naszego, rolnictwu naszemu grozi wielkie niebezpieczeństwo a nawet i upadek formalny, jeżeliby projektowana fuzya kolei Dniestrzańskiej i Albrechta z koleją Karola Ludwika przysłała do skutku, albowiem wtenczas niebyłoby konkurencyi dla kolei Karola Ludwika a w tem samym monopol transportu w jej jedynem spoczywały rękę.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się Wysoki e. k. Rząd, by we właściwej drodze postarał się o uregulowanie kosztów transportu w ten sposób, ażeby produkcya krajowa mogła utrzymać konkurencyę zagraniczną.

Lwów, dnia 7. Kwietnia 1874.

E. W o l a ń s k i

wnioskodawca.

Eustachy Ryłski. — E. Torosiewicz. — Szeptycki. — Weissmann. — Polanowski. — A. Głogowski. — Czartoryski. — Czaykowski. — Waygart. — Czerkawski. — Słonecki. — Cywiński. — Koziebrodzki. — Skrzyński. —

Whitlock

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 17th inst. in relation to the above matter. I am sorry that I cannot give you a more definite answer at this time, but I am sure that you will understand my position. I will be glad to hear from you again when you have had a chance to think over the matter.

Very truly yours,
 J. H. Whitlock

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 17th inst. in relation to the above matter. I am sorry that I cannot give you a more definite answer at this time, but I am sure that you will understand my position. I will be glad to hear from you again when you have had a chance to think over the matter.

Very truly yours,

J. H. Whitlock

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 17th inst. in relation to the above matter. I am sorry that I cannot give you a more definite answer at this time, but I am sure that you will understand my position. I will be glad to hear from you again when you have had a chance to think over the matter.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się komisji prawniczej, ażeby niezwłocznie wypracowała ustawę karną przeciw pijaństwu i nadużyciu szynków i takową na bieżącej sesji Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedłożyła.

Lwów, dnia 9. Kwietnia 1875.

Ks. Wojciech Stepek

wnioskodawca.

Chrapek,
Szumańczowski,
Garbaczynski,
Firlej,
Podlewski,
Dr. Rutowski,
Gross,
Drozd,
Siwiec,
Torosiewicz,
Kerepin,
Filip Zucker,

Cywiński,
Oskard,
Kabat,
Schott,
Tettmayer,
E. Wolański,
Szaszkiewicz,
Król,
M. Wolański,
Smolka,
Zawadowski,
Szurlej,

Kobylarz,
J. Badeni,
Turczyn,
Wiśniewski,
Gawronek,
Kuzara,
Iwan Petech,
Kocytowski,
Żołędź,
Michalski,
Bodnar,
Hubar,

Włodek,
Madejski,
Czerniański,
Czartoryjski,
Dzieduszycki,
Splawiński,
Z. Sawczyński,
Polanowski,
Hoppen,
Czajkowski,
Iwaniszów,
H. Wodzicki.

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić, aby list otwarty Pana Juliusza Ozdoby Florkiewicza poddać ocenieniu Komisji.

Ks. Król

wnioskodawca.

Ks. Wierzchlejski,
ks. Stupnicki,
Włodek
Michalski,
Det. Czyrniański,

Kuczkowski,
ks. Chełmecki,
ks. Stepek,
Det. Rutowski,
Szaszkiewicz,

Jan Turczyn,
Wiśniewski,
Garbaczyński,
Kobylarz,
Podlewski,

LIST OTWARTY

Juliusza Ozdoby Florkiewicza, do Szanownych Posłów Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Potrzeba zaiesienia prawa propinacyjnego wielostronnie wypowiedzianą została; kraj orzekł już w tej mierze, wydając za pośrednictwem swego Organu Sejmowego odpowiednią uchwałę. Idzie więc tylko o skreślenie zasady wykupna, uprawnionym niezaprzeczalnie przynależnego.

Prawo propinacyi trunków nie jest żadnym przywilejem, żadną wyjątkową własnością; ma ono bowiem wszelkie znamiona, wszelkie warunki każdej w ogóle zwyczajnej własności przysługujące; jest ono od wieków faktycznie bezprzeszkodnie pod opiekuńczą egidą ustawodawstwa i Rządów wykonywane, wielokrotnymi rozporządzeniami określane i poręczane. Nie jest ono żadną fikcją, żadnem nadużyciem, ale jest wyraźnym *niezaprzeczalnem prawem własności*; na prawie propinacyi opierają się zarówno hypoteczne wierzytelności, posiada więc cechę i prawa każdej nieruchomości wspólne.

Znieść prawo propinacyjne, a nie dać onegoż Właścicielom odpowiedniego słusznego wynagrodzenia, jest pogwałceniem zasady prawa własności, będącego kardynalną podstawą dotychczasowego społecznego organizmu. Taki przecież charakter znamionuje Projekt przez Wysoki Wydział Krajowy na posiedzeniu Sejmowém 17 Stycznia 1874 r. wniesiony; pozostawione bowiem Właścicielom i prawa propinacyjnego użytkowanie przez ciąg 25 lat i wydanie onymże certyfikatów, pod obowiązkiem płacenia 2% a ewentualnie 7% od *wypośrodkowanego* kapitału, *nie jest w rzeczywistości żadnem wynagrodzeniem*; skoro *wywłaszczeni* swym własnym groszem mieliby tworzyć fun-

dusz wypłaty kuponów i umorzenia kapitału w formie certyfikatów otrzymanego. Zrzekający się takowego fikcyjnego wynagrodzenia w korzystniejszych znalazłby się warunkach, składając bowiem pomienione kwoty procentowe, nie funduszowi propinacyjnemu, lecz bezpośrednio do kasy oszczędności lub którego banku, i tamże takowe kapitalizując, stałby się po upływie 25 lat posiadaczem większego kapitału, aniżeli nominalna wartość przypadających certyfikatów; obok tego oszczędza się koszta zatrudnienia towarzyszące przeprowadzeniu likwidacyjnej pertraktacji. Obowiązek płacenia corocznie 2% lub 7% obciążałby nieodwołalnie wywłaszczonych przez 25 lat, chociażby nawet w ciągu powyższego okresu, (wskutek nieprzewidzianych społecznych lub też administracyjnych okoliczności), wywłaszczony mniejszyby dochód z propinacyi pobierał, lub nawet takowy w zupełności postradał, i wpływ propinacyjny nie wystarczyłby już nawet na pokrycie nałożonej opłaty wykupna, — od której wszakże wywłaszczeni nie mogliby być uwolnionymi, z uwagi, iż znaczna część certyfikatów przeszłaby bezwzględnie w obce posiadanie.

Wreszcie położone przez Wysoki Wydział zasady wykupna, stałyby się niebezpiecznym *nowatorstwem* w prawie własności, niebezpiecznym prejudykatem w stosunkach społecznych. Przynałeczne właścicielom propinacyi wynagrodzenie, udzielonem być winno bez żadnego obciążenia krajowego budżetu. W tym więc celu streszczam tu dwa projekta, odnośnie do zasady, któraby za podstawę służyła, mianowicie :

ad A) Projekt pierwszy.

- §. 1. Wyłączność prawa wyrobu i wyszynku gorących napojów, służąca właścicielom dóbr tabularnych, miastom, i t. d. znosi się od chwili przeprowadzenia oblikwidacyi, za odpowiednim wynagrodzeniem.
- §. 2. Kapitał wynagrodzenia wymierzony będzie na podstawie przeciętnego rocznego dochodu z propinacyi, któryto dochód ma być wypośrodkowanym z ostatnich lat 6ciu i skapitalizowany pomnożeniem przez 16cie.
- §. 3. Właściciele prawa propinacyjnego otrzymają certyfikaty w wartości nominalnej kapitału w powyższy sposób obliczonego, wraz z kuponami 5% półrocznie wypłacanymi. Spłata certyfikatów nastąpi przez losowanie.
- §. 4. Fundusz wypłaty kapitału i kuponów powstaje:
 - a) Z opłat składanych przez szynkarzy (§. 6).
 - b) Z kar defraudacyjnych i przekroczeń przepisów policyjno-szynkowych.
- §. 5. Konsensa na wyszynki napojów w gminach i miastach, wydawać będzie c. k. Władza finansowa, lub Magistrat, odnośnie do istniejących przepisów. Ilość takowych zastosowaną będzie do potrzeby i okoliczności miejscowych, bez względu na liczbę istniejących szynków w chwili zniesienia prawa propinacyjnego.
- §. 6. Szynkarze oprócz opłat c. k. skarbowi przynależnych, uiszczać będą *opłatę propinacyjną* na rzecz funduszu wykupna.
- §. 7. Kwota pieniężna potrzebna na oprocentowanie kapitału wykupna (w całym kraju zbiorowo obliczonego), wraz ze spłatą wylosowanych certyfikatów, rozkładaną będzie corocznie ogółem na szynkarzy w Królestwie Galicyi z W. Ks. Krakowskiem na podstawie opłacanego przez nich podatku dochodowego.
- §. 8. Powyższa opłata na fundusz propinacyjny ustaje po zupełnem umorzeniu certyfikatów.
- §. 9. Ustawa określi szczegółowo: przeprowadzenie oblikwidacyi i wykupna prawa propinacyjnego, wystawienie certyfikatów, onychże umorzenie, tudzież pobór opłaty propinacyjnej od szynkarzy.

Powyższy projekt łatwy w wykonaniu, przedstawia żądane warunki, znosi natychmiastowo wyłączność prawa propinacyjnego, wynagradza wywłaszczonych, nie pociągając ich wcale do płacenia funduszu wykupna, nie obciąża kontrybuenta ani szynkarza. Zaprowadzenie bowiem *opłaty propinacyjnej* w celu utworzenia funduszu wykupu, i nałożenie takowej na szynkarzy (§. 6), jest operacją finansową, nie obarczającą szynkarzy żadnym nowym w rzeczywistości ciężarem. Wszakże jest tu podstawą: Zniesienie odrazu wyłączności prawa wyszynku, za spłatą certyfikatami oprocentowanymi, na pokrycie których użytym będzie zysk z propinacji, przez onéjże właścicieli dotąd pobierany, a po ich spłaceniu certyfikatami, takowy wpływać ma do funduszu wykupna, pod nazwą *opłaty propinacyjnej*, przez ciąg czasu, do zupełnego certyfikatów umorzenia. Rozkład *opłaty propinacyjnej* nastąpi w ten sposób, jak pobór należitości indemnizacyjny uwolnienia gruntowego, z tą atoli różnicą, iż takowa jest pobieraną od wszystkich podatków stałych, zaś *opłata propinacyjna* wnoszona być ma jedynie przez szynkarzy na podstawie cyfry podatku dochodowego przez onychże ze swego przedsiębiorstwa opłacanego. Śmiem twierdzić, iż po umorzeniu wykupu propinacji w sposób powyżej wskazany, nasz kraj zażąda utrzymania nadal *opłaty propinacyjnej* z przeznaczeniem na fundusz gminny lub powiatowy, w celu zapobieżenia nadmiarowemu obniżeniu ceny napojów gorących, mogącemu niekorzystnie wpływać na moralność naszej ludności.

ad B) Projekt drugi.

- §. 1. Wyłączność prawa wyrobu i wyszynku gorących napojów, utrzymuje się nadal przez pewien ciąg lat.
- §. 2. Tworzy się fundusz indemnizacyjny krajowy, który nabywa na swą własność prawo wyrobu i wyszynku, za udzieleniem stosownego wynagrodzenia.
- §. 3. Kapitał wynagrodzenia wymierzonym będzie na podstawie przeciętnéj rocznego dochodu, *wypośredkowanego* z ostatnich lat 6, i skapitalizowany pomnożeniem przez 16.
- §. 4. Właściciele prawa propinacyjnego otrzymają certyfikaty wartości nominalnéj kapitału w powyższy sposób obliczonego, wraz z kuponami 5%₀ półrocznie wypłacanemi.
Spłata certyfikatów nastąpi przez losowanie.
- §. 5. Fundusz wypłaty kapitału i kuponów powstaje:
 - a) z dechodu wydzierżawienia prawa propinacyjnego (§. 6),
 - b) z zapłat od powstających nowych gorzelni
 - c) z kar defraudacyjnych i przekroczeń przepisów policyjno-szynkowych.
- §. 6. Fundusz propinacyjny krajowy, jako nabywca prawa propinacyjnego, wydzierżawiać takowe będzie. Dochód z tąd powstały służyć ma na oprocentowanie i umorzenie certyfikatów.
- §. 7. Po całkowitéj spłacie certyfikatów, fundusz krajowy przestaje być właścicielem wyłączności prawa propinacyjnego, które w zupełności naówczas się znosi.
- §. 8. Ustawa określi przeprowadzenie oblikwidacyi i wykupna prawa propinacyjnego, zarząd takowym jako na własność funduszu przechodzącym, tudzież sposób oprocentowania i umorzenia certyfikatów.

Projekt niniejszy ulega pewnym trudnościom w przeprowadzeniu, zwłaszcza ze względu na kosztą zarządu i wydzierżawienia prawa propinacyjnego.

Z tych więc powodów dogodniejszym i bardziej wszechstronnym interesom odpowiednim, przedstawia się **Projekt pierwszy** przynoszący zarazem i tę przeważną korzyść, że wyłączność wyrobu i wyszynku gorących napojów odrazu zniesioną zostaje.

Przed wielu jeszcze laty wskazywałem potrzebę uregulowania stosunków propinacyi i onéjże wykupna. Przetawilem nawet w téj mierze odpowiednie projekta w formie petycyi do Wysokiego Sejmu krajowego, przesyłając takową w 1866 r. na ręce Szanownego Posła L. W., który atoli odmówił wniesienia jéj do Izby sejmowéj, zapewne z powodu, że moje projekta nie z jego pochodziły inicjatywy, zamieszczonemi atoli zostały w „Czasie“ Nr. 23 1866 r. i w innych dziennikach.

W końcu winienem nadmienić : Projekt przez Wys. Wydział przedstawiony **wywłaszcza, a nie wynagradza**, nie może więc zadowolnić uprawnionych, odpowiadając jedynie życzeniom wątpliwych *zwolenników* prawa własności. Projekt pierwszy powyżéj ad A. skreślony, łatwy w wykonaniu, posiadający warunki słusznym wymaganiom odpowiadające, ośmielam się polecić przychylnemu uznaniu i poparciu ze strony Szanownych Posłów nasze Wysokiej Izby Sejmowéj.

Młoszowa, dnia 3 Kwietnia 1875 r.

Juliusz Ozdoba Fiorkiewicz,
Członek Krakowskiéj Akademii Umiejętności,
Właściciel dóbr ziemskich.

Aleg. XXXI.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujące ustawy:

1. Ustawa

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, zmieniająca §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu naszego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, stanowimy co następuje:

Artykuł I.

Znoszą się postanowienia §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r. i ustawy z dnia 20. Września 1866 r., zawierającej dodatek do §. 3. Statutu krajowego, a §. 3. Statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się z 161 członków, mianowicie:

- a) z 3 arcybiskupów lwowskich, biskupa krakowskiego, 2 biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, a względnie do jego instalacji z gr. kat. suffragana lwowskiego; w razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej administrator diecezji jest członkiem Sejmu krajowego;
- b) z rektorów uniwersytetów lwowskiego i krakowskiego;
- c) ze stu pięćdziesięciu i jednego posłów wybranych, jako to:
 1. z czterdziestu czterech posłów z klasy większych posiadaczy gruntowych,
 2. z trzydziestu trzech posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i Izb handlowych i przemysłowych,

3. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Artykuł II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie przy pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborach posłów do Sejmu.

Artykuł III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

2. Ustawa

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, zmieniająca §§. 2. i 3. krajowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Naszego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, stanowimy co następuje:

Artykuł I.

§. 1.

Znoszą się postanowienia §§. 2. i 3. krajowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861 r. w ich teraźniejszej osnowie i takowe mają brzmieć jak następuje:

§. 2.

Dla wyboru posłów z miast tworzą miasta: 1. Lwów, 2. Kraków, 3. Przemyśl, 4. Stanisławów, 5. Tarnopol, 6. Brody, 7. Jarosław, 8. Drohobycz, 9. Biała, 10. Nowy Sącz, 11. Tarnów, 12. Rzeszów, 13. Sambor, 14. Stryj, 15. Kołomyja, 16. Bochnia, 17. Brzeżany, 18. Buczacz, 19. Gródek, 20. Jaworów, 21. Śniatyn, 22. Wieliczka, 23. Złoczów, 24. Żółkiew, każde jeden okrąg wyborczy; zaś miasta 25. Jasło, 26. Sanok, 27. Wadowice, tworzą razem jeden okrąg wyborczy. Wszystkie te miasta są razem miejscami wyborów.

§. 3.

Lwów wybiera czterech, Kraków trzech posłów, każde z miast w §. 2. pod Nr. 3. do 24. wymie-

nionych jednego posła, zaś miasto Jasło, Sanok i Wadowice razem jednego posła wybierają.

Wszyscy do wyboru uprawnieni w każdym mieście tworzą jedno ciało wyborcze.

Artykuł II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie przy pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborach do Sejmu.

Artykuł III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Otton Hausner

wnioskodawca.

*Bartoszewski,
Podlewski,
Sptawiński,
Sawczyński,
Filip Zucker,
F. Smolka,*

*Czajkowski,
Marcelli,
Madejski,
Dr. Rutowski,
Kabat,*

*Leon Chrzanowski, Dunajewski,
Abrahamowicz, Skrzyński,
Wereszczyński, W. Dzeduszycki,
Waygart, Polanowski,
Szczepański, A. Głogowski.*

Aleg. XXXII.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu do ustawy o ochronie ziemio-
płodów od gąsienic, chrząszczów i innych owadów.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 13. października r. z. powziął Wysoki Sejm na sprawozdanie komisji kultury krajowej o przedłożeniu rządowem, dotyczącem ochrony ziemio-
płodów od gąsienic, chrząszczów i innych owadów, uchwałę treści następującej: „poleca się Wydziałowi krajo-
wemu, aby na podstawie niniejszego sprawozdania o wniosku rządowym przedłożył Sejmowi
„na najbliższej sesji projekt do odnośnej ustawy.“

W wykonaniu tego polecenia przedkłada Wydział krajowy następujące sprawozdanie:

Dla wyjaśnienia zarzutów podniesionych przez komisję kultury krajowej przeciw przedłożeniu rządowemu, uważał Wydział krajowy za potrzebne zasięgnąć zdania fachowych organów i w tym celu wystosował odezwę do komitetów Towarzystw gospodarskich we Lwowie i w Krakowie, do Senatów akademickich, Uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego, do Akademii umiejętności w Krakowie, wreszcie do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Wskazując na uczyniony przez sejmową komisję kultury krajowej zarzut, iż projek-
towane w przedłożeniu rządowem postanowienia, dotyczące się zbierania wszelkich owadów na
polach, łąkach i w lasach są niewykonalne, zażądał Wydział krajowy odpowiedzi na pytania:
1) czyli te postanowienia, uznane przez komisję sejmową za niewykonalne, nie możnaby zastą-
pić innemi? 2) czy w razie, jeżeli ani projektowanych postanowień, ani innych, któreby je za-
stąpiły, do przyjęcia zalecać nie można—czy w takim razie byłoby właściwem wydawać ustawę
o ochronie tylko ogrodów z powodu, że owady wylęgające się swobodnie po polach, łąkach i
lasach, każdej chwili do ogrodów przenosić się będą mogły?

Wreszcie zażądał Wydział krajowy opinii co do podniesionej przez komisję wątpliwości, mianowicie: jak daleko — w razie uchwalenia ustawy — sięgać ma władza organów powołanych do czuwania nad tą ustawą, aby zasłonić ludność od możliwej dowolności, nie narażając jednak ustawy na to, ażeby pozostała martwą literą?

Z pomiędzy Wydziałów powiatowych t. j. 61, które na te pytania odpowiedziały, znaczna liczba, bo 27, oświadczyła się wręcz przeciwko wydawaniu jakiegokolwiek ustawy, podając jako powody:

że ustawa taka byłaby niewykonalną dla niedostatecznych urzędzeń gminnych, które przedewszystkiem uregulowania wymagają i dla samejże trudności jej wykonania;

że ciemnota ludu naszego, brak posłuszeństwa władzom, nierozumienie własnego interesu i nadewszystko niedostateczne środki egzekucyjne musiałyby z każdej takiej ustawy uczynić martwą literę prawa;

że wreszcie wydane w tej mierze dawniejsze rozporządzenia, jak np. cyrkularz z 29. marca 1787. r., ustawa lasowa z 3. grudnia 1852., rozporządzenia c. k. namiestnictwa z 9. kwietnia 1821. l. 3017 i z 2. sierpnia 1872. l. 34307 są dla potrzeb naszego kraju zupełnie wystarczające.

Nie braknie między nadesłanemi zdaniem także i takich, które nie widzą całkiem potrzeby wydawania podobnej ustawy, które klęski od owadów uważają jakby nieprawdopodobne i przesadzone; nie braknie zdań takich, które te klęski uważają za przeszłe i niepowrotne; wreszcie takich, które przesłane sobie do opinii projekta ustawy uważają tylko „jako materiał dydaktyczny” dla nauczycieli szkół ludowych.

Pozostała większość Reprezentacji powiatowych, które uznają potrzebę pewnych ustawodawczych w tej mierze zarządzeń, da się rozdzielić na trzy grupy, mianowicie:

- a) większa połowa t. j. 22 powiatów oświadcza się za zdaniem sejmowej komisji kultury krajowej, to jest za ograniczeniem przepisów ustawy na ogrody i sady;
- b) 7 powiatów przemawia prawie bezwarunkowo za przedłożeniem rządowem;
- c) reszta t. j. 5 powiatów, obierając drogę pośrednią, przedkłada już to całkiem osobne projekta do ustawy, już to domaga się umieszczenia szczegółowych postanowień.

Jakkolwiek według wyniku ostatecznych postulatów opinie Wydziałów powiatowych w takie trzy grupy podzielić się dadzą, to odnośnie do szczegółów i pojedynczych punktów, zdań jest prawie tyle, ile sprawozdań, a sprzeczności w zapatrywaniach znowuż tyle, ile zdań.

Ale ta różnaitość zdań, wypływająca nie tylko z różnicy osobistych zapatrywań się na rzecz, lecz także z różnych pod wieloma względami stosunków i warunków tak pojedynczych powiatów, jak miejscowości, — ta różnaitość powtarzamy, te sprzeczności i zgoda w szczegółach, pozwalają zastósować i uzasadnić ustawę, która zarówno kraj cały musi obowiązywać.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi ustawę, na którą zaledwie najmniejsza część Reprezentacji powiatowych zgodzić się jest gotowa, czujemy się tem więcej obowiązani przytoczyć szczegółowo wszystkie zarzuty, wątpliwości, żądania i zdania, i starać się wyjaśnić one.

Jeden z najważniejszych punktów przedłożenia rządowego, mianowicie ustęp 2gi §. 2go i 3go, wkładający obowiązek niszczenia pędraków, gąsienic i owadów na polach i łąkach, spotkał się już w zeszlorocznej komisji sejmowej z surowym sądem. Powiedziano, że przepisy tego rodzaju nie mogą być poleconemi, bo są niewykonalne, mianowicie z powodu wyjątkowego położenia naszego kraju, gdzie przy wielkich obszarach zawsze czuć się daje brak rąk do wykonania pierwszych i niezbędnych robót gospodarskich.

Argument ten trafił do przekonania bardzo wielu Wydziałom powiatowym. Prawie każdy z tych, które przeciw powyższym punktom rządowego przedłożenia oświadczały się, przytacza argument komisji sejmowej, ale prawie każdy przytacza jeszcze inne powody.

Zamiast jednego zbierało się tym sposobem kilkanaście argumentów przeciw przedłożeniu rządowemu. I tak obok braku rąk, podniesiono brak energicznego nadzoru dla wykonywania podobnych przepisów, a zarazem brak odpowiedniego ustroju władz administracyjnych, czyli to, co przy każdej sposobności pochop daje do żalów; brak odpowiednich urzędów gminnych. Niektórzy sądzą, że wykonanie takich przepisów odciągałoby „bezsukutecznie“ ręce w czasie roboczym, albo że nasze stosunki klimatyczne pociągają za sobą istotny brak czasu dla podobnych czynności.

Niektórzy obawiają się „ogromnych“ kosztów z tego powodu, inni znowu szkody jaką zamiast pożytku mogłoby przynieść nieumiejętne obchodzenie się przy tępieniu owadów.

Wielu kładzie nacisk na to, że skoro dotychczas nawet ludziom fachowym nieznanne są sposoby skutecznego tępienia, a często nieznanne są nawet dokładnie owady, które tępić wypadaloby, to przepis taki należy do oczywistych niemożliwości. Niezapomniano także przytoczyć, że niedbalstwo, przesady, brak dostatecznej oświaty w naszym ludzie, będzie sam przez się nieprzepartą przeszkodą.

Wiele z pomiędzy tych zarzutów dadzą się łatwo i stanowczo odeprzeć. Mianowicie niedbałość, brak oświaty i przesady ludu naszego wymagają właśnie ustawy, wymagają zobowiązania i zmuszenia tego niedbalstwa, aby niedbalstwem być przestało. wymagają, aby taki obowiązek pouczył zarazem lud i zastąpił brak oświaty.

Co się tyczy tego, że dotąd nieznanne są jeszcze skuteczne sposoby niszczenia niektórych owadów i same niektóre owady, to przecież ustawa przepisuje tylko to, co jest znanem, każe tępić znane tylko owady, i znanymi a możliwymi sposobami. Obawa kosztów jest całkiem nieusprawiedliwiona, tak samo jak obawa możliwych szkód w skutek samego tapienia owadów. Pozostaje przeto jeden ważny i doniosły zarzut, mianowicie brak rąk do tej pracy, i brak urzędów administracyjnych do egzekwowania postanowień ustawy.

Co się tyczy tego drugiego braku urzędów administracyjnych, widocznem jest, że ciągle i powszechne narzekania w tej mierze trącą znacznie przesadą.

Że te urządzenia nie są wzorem doskonałości, zaprzeczyć trudno; ale, żeby już na nie wcale nie liczyć nie można było, to znowu zarzut przesadny. Lepsze czy gorsze w zasadzie, wszelkie urządzenia administracyjne co do skuteczności swej zawisłe są najwięcej od tego, jak są wykonywane, a zatem od dobrej woli, energii i przejęcia się obowiązkiem organów urzędowych, wreszcie od tego, o ile ludność, dla której te przepisy istnieją, takich warunków od organów administracyjnych wymaga i o nie się upomina.

Co się zaś tyczy „braku rąk“ pozwalamy sobie przytoczyć opinię komitetu Towarzystwa gospodarskiego Krakowskiego, która w krótkich lecz bardzo trafnych wyrazach zarzut ten wyjaśnia i odpięra:

„Trudność uzyskania najemników do potrzeb gospodarskich tak niestety u nas powszechna nie z braku rąk w kraju, bo tych jest dosyć, lecz z braku ochoty do pracy wynika. „Trudno złamać tę niechęć, gdy przecie zniewalać do pracy dobrowolnej nie można nikogo. Ale „inna rzecz, gdy do czynności ustawa nakazanej niechętni zniewalani będą. Właśnie też przewidując niechęć i opieszałość ustawa wyznacza kary dla niedbałych.“

Zdanie to podzielają zarówno Towarzystwo gospodarskie Lwowskie, jak i komisya fizyograficzna Akademii umiejętności w Krakowie.

Wobec jednogodności trzech najpoważniejszych i najbardziej w tym przedmiocie fachowych instytucyj krajowych, wobec tego wreszcie, że nie wspominając o dalszych, w wielu krajach monarchii austryjackiej przepisy takie z wielkim skutkiem zostały zaprowadzone — proponujemy wbrew opinii bardzo wielu Reprezentacyj powiatowych, Wysokiemu Sejmowi ułożenie podobnych postanowień do ustawy dla naszego kraju.

Drugim ważnym punktem przedłożenia rządowego, za którym Wydziały powiatowe niemal gromadnie przemawiają, którego opuszczenie jednak doradzamy Wysokiemu Sejmowi, jest kwestja nagród za zbieranie szkodliwych owadów. I tu rozmaitość zdań wielka. Niektórzy punkt ten uważają za najważniejszy, niektórzy radzą pominąć ustęp przepisujący kary na opieszalych, i radzą, że nagrodami zyska się dla ustawy powszechną dobrą wolę i gorliwość, że dla nagród lud będzie przestrzegał i dopełniał przepisów, dla których inaczej zostanie obojętnym.

Z tego powodu doradzają często, aby wyznaczyć nagrody od mniejszej miary, np. od garncy, bo to jeszcze więcej do zbierania zachęci. Niektórzy proponują utworzenie po kraju spółek czyli stowarzyszeń, za których pośrednictwem nagrody byłyby rozdawane. Co do funduszów na takie nagrody, to niektóre powiaty zastrzegają się stanowczo, że fundusze gminne i powiatowe chyba tylko w małej części przyczyniałyby się mogły, a prawie wszystkim wydaje się najstosowniejszem, aby te koszta poniósł w całości fundusz krajowy, bo z niego czerpaćby miały nawet proponowane spółki. Ze w takim składzie rzeczy koszta te byłyby „ogromne,“ to nie ulega wątpliwości; że takich kosztów nie mógłby ponosić fundusz krajowy, t. j. podatkujący w ogóle kraj cały — to także jest pewnem. A ponieważ powiaty słusznie twierdzą, że jeżeli nagrody miałyby być wypłacane z funduszów gminnych, to w praktyce nie będzie ani nagród, ani ustawa nie będzie wykonaną; i ponieważ obciążyć tym wydatkiem fundusze powiatowe jest istotnie rzeczą niemożliwą — to już z tych względów postanowienie to z ustawy wypuścić należy. Ale przemawia za tem jeszcze jeden wzgląd i ważny.

Owady takie, mianowicie pędraki i chrząszcze, nie są bynajmniej, jak powszechnie wiadomo, przedmiotem bez wartości, przeciwnie w gospodarstwie mają one wartość podwójną, raz jako wyborny nawóz, a powtórnie jako doskonała karm. zwłaszcza dla drobiu. W Saksonii, w Prusiech i gdzieindziej kupują gospodarze bardzo chętnie takie owady i płacą za nie dobrze. U nas, może nie wszędzie, ale w wielu miejscowościach znajdują się na użytku tych owadów, i nie ma wątpliwości, że skoro ustawa zmusi do ich zbierania, to nawet tam, gdzie użytkowanie takie nie jest znane, prędko się o niem ludzie dowiedzą i zastosują. Sam przepis, nakazujący zbierać owady, daje gospodarzom dwie korzyści: raz że im ochrania plony, powtórnie że ich zmusza do uzyskania przedmiotu wartościowego. Gdyby postanowiono jeszcze płacić mu za to, byłoby to chyba rzeczywistym marnotrawstwem grosza publicznego.

Zresztą zamożniejsi gospodarze a zwłaszcza właściciele większych posiadłości, którzy nigdy na zbytek, ale zawsze na brak nawozu skarżyć się muszą, skorzystają najprawdopodobniej z tej sposobności i zarówno dla swego własnego jak drugich dobra i korzyści chętnie skupować będą uzbierane owady.

Trzecim wreszcie bardzo ważnym punktem jest zakres działania organów, powołanych do czuwania nad tą ustawą. Ciekawą jest rzeczą, że na wyraźne zapytanie w tym względzie przez Wydział krajowy do Wydziałów powiatowych wystosowane, znaczna liczba tych ostatnich żadnej nie dała odpowiedzi. Niektóre odpowiedziały wymijająco, co wskazuje, że za przydzieleniem tej władzy organom autonomicznym przemawiać nie mogły, a przeciw temu przemawiać nie chciały. Niektóre otwarcie żądają przyznania tej jurysdykcji ck. władzom rządowym, a tylko kilka żąda jej dla Wydziałów powiatowych.

Obawę przez przeszloroczną komisję sejmową podniesioną, że ludność krajowa może być narażoną na dowolność organów powołanych do czuwania nad ustawą, podziela zaledwie kilka Wydziałów powiatowych. Daleko większa liczba obawia się przeciwnie, że organa wykonawcze i kontrolujące nie rozwiną dostatecznej energii, i że w tym względzie wypadaloby raczej zaostrzyć przedłożenie rządowe. Co się zaś tyczy narażenia ludności na dowolność tych organów, odpowiadają zwykle, że to obawa nieuzasadniona, bo na to jest w samej ustawie środek zaradczy, tj. odwołanie się do władzy wyższej.

Dwa względy powodują Wydział krajowy, aby Wysokiemu Sejmowi proponować do uchwalenia odnośnie punkta przedłożenia rządowego.

Najpierw dlatego, ażeby uchylając to postanowienie nie narazić ustawy na odmowę najwyższej sankcji, a powtórę dlatego, że prawo egzekucji w rękach ek. rządu, który ma wszystkie środki potemu, będzie niewątpliwie energiczniej i skuteczniej przeprowadzane, niżeliby to za pośrednictwem innych władz zrobić się dało.

Co się tyczy innych szczegółów z przedłożonych nam sprawozdań wypływa nietylko największa zdań rozmaitość, ale także często najjaskrawsza między temi zdaniem sprzeczność. Każdy Wydział powiatowy uwzględniał przedewszystkiem stosunki miejscowe, potrzeby lokalne, co w ogólnem zestawieniu musiało oczywiście do rażących doprowadzić przeciwieństw. Jeden n. p. z Wydziałów powiatowych oświadcza, że zamiast całej ustawy wystarczyłoby ograniczenie sadzenia topoli, gdyż w tem drzewie najwięcej wylega się i gnieździ owadów. Lekarstwo to nie zadowoliłoby z pewnością wielu innych powiatów. Inne żądają, żeby w ustawie umieścić koniecznie nakaz karczowania krzaków po polach, miedzach i przy drogach polnych, gdyż na nich znajdowano krocie niezmiarek. A tymczasem równocześnie żalą się inne powiaty na to, że takie krzaki i drzewa powycinano, dowodzą, że przez to odstąpiono ptactwo od pól, co najwięcej wzrost szkodników wspiera. Żądano także umieszczenia w ustawie obowiązku głębokiego przeorywania, bo to najskuteczniej tępi owady. W wielu miejscach będzie to istotnie bardzo korzystne, ale są powiaty n. p. Podgórskie, gdzie to żadną miarą zastosować się nie da. Słowem nie ma szczegółu, o którym takich sprzeczności doczytaćby się nie można było. Kiedy bardzo wiele powiatów przedewszystkiem i szczególnie żąda ustawy dla ogrodów i sadów, jako łatwo wykonanej i najpotrzebniejszej — są i takie, które z rezygnacją zgadzają się na zaprowadzenie jej do pól, łąk i lasów, byle tylko dać spokój ogrodom i sadom, bo tym sposobem zniszczy się słabe dla nich jeszcze dotąd u nas lubownictwo. Jedne wołają, że zbieranie pędraków po polach jest rzeczą absolutnie niemożliwą — a inne twierdzą, że ze wszystkich przepisów ustawy ten jest właśnie jedyny wykonać się dający. Jedne głównych nieprzyjaciół widzą w chrząszczach majowych i przeciwko nim głównie chciałyby mieć ustawę skierowaną; drugie, prawda, że wyjątkowo widzą zarazem w tych chrząszczach taką siłę i przemoc, że tu żadna ustawa nie pomoże. Dla jednych przedewszystkiem ważne gąsienice, dla drugich tymczasem nie wydaje się potrzebnem, aby o nich wspominać. Słowem nie ma prawie szczegółu, o którym zdania nie rozchodziłyby się w tak przeciwnych kierunkach. Z tego względu niepodobna też liżyć się ze wszystkimi opiniami i żądaniami.

Z czem ściśle liczyć się należy, to ze zdaniem instytucyj naukowych i fachowych co do tej sprawy. Otóż opinie Komitetów gospodarskich Lwowskiego i Krakowskiego, tudzież komisji fizyograficznej przy Akademii umiejętności w Krakowie, do której zdania przyłączył się Uniwersytet Jagielloński, — opinie wszystkich tych instytucyj przemawiają jednogłośnie za uchwaleniem ustawy w myśl przedłożenia rządowego. Zmiany, które proponują, uwzględnił Wydział krajowy w znacznej części przy układaniu swego projektu.

Przeciw tym czterem głosom przemawia opinia fakultetu filozoficznego przy Uniwersytecie lwowskim. Jak niektóre Wydziały powiatowe, doradza pomieniony fakultet powstrzymanie się z uchwaleniem takiej ustawy, dopóki między ludem nie zostanie upowszechnioną dokładniejsza znajomość szkodników, sposobów tępienia ich i dokładności takiego tępienia dla gospodarstwa naszego, przedkładając Wysokiemu Sejmowi w załączeniu 7. odezwy wszystkich tych instytucyj, pozwalamy sobie zwrócić tylko uwagę, że zwłaszcza odezwy komitetu gospodarskiego w Krakowie i Akademii umiejętności całkiem wyczerpująco zdanie uniwersytetu Lwowskiego odpierają.

Co do sprawy popularnych wydawnictw o szkodnikach i ich tępieniu, wyjaśnione w powołanych wyżej sprawozdaniach pozostawiamy inicjatywę i sformułowanie odpowiednich wniosków komisji sejmowej, której niniejsze sprawozdanie przydzielone zostanie. Załączniki niniejszego sprawozdania zawierają oprócz tego jak najwymowniejsze uzasadnienie potrzeby ustawy o ochronie ziemiopłodów, powołując się na nie, wnosi Wydział krajowy: Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy.

Lwów d. 23. marca 1875.

W zastępstwie Marszałka krajowego:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdawca:

Paweł Skwarczyński w. r.

Członek wydziału krajowego.

(Projekt Wydziału krajowego.)

U s t a w a

o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczów majowych i innych owadów.

Za zgodą Sejmu Meo Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkiem Księstwem Kra-
kowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Każdy właściciel lub dzierżawca gruntów jest obowiązany najdalej do końca kwietnia
każdego roku oczyścić swe drzewa i krzewy w ogrodach, oraz ploty, parkany i ściany budyn-
ków z oprządów gąsienicznych, poczwerek i ich jaj, takowe spalić lub w inny sposób zniszczyć.

Ścięte gałęzie obsiadłe gąsienicami lub poczwarkami mają być natychmiast oczyszczone
lub spalone.

Wyżej wzmiankowane osoby są także obowiązane gąsienice, pędraki i t. p., jak się
tylko pokażą na wiosnę, zniszczyć w terminie przez przełożonego gminy oznaczonym (§. 9).

§. 2.

Osoby w §. 1. wzmiankowane są także obowiązane w którejkolwiek porze roku
niszczyć na polach i łąkach gąsienice lub inne owady, gdyby się takowe pojawiły w ilości pło-
nom zagrażającej.

§. 3.

Osoby w §. 1. wzmiankowane, mają obowiązek w terminie przez naczelnika gminy
oznaczonym, z drzew i krzewów na swoim terytorjum otrząsać i zbierać chrząszcze.

Także należy przy oraniu roli wybierać za pługiem pędraki.

§. 4.

Przełożony gminy czuwa nad tem, aby wszyscy właściciele i dzierżawcy powyższe
obowiązki (§§. 3 do 9) dokładnie wypełniali.

Gdyby osoby w §. 1. wzmiankowane, nie wypełniały obowiązków ciężących na nich, w myśl §§. 1, 2 i 3 może przełożony gminy na koszt ociągających się zarządzić zbieranie gąsienic i t. p.

§. 5.

Przełożony gminy z dwoma członkami zwierzchności gminnej ma prawo ukarać ociągających się grzywną od 1 do 10 zł. w. a., a w razie powtórnego zaniechania do 20 zł. w. a., albo w razie niemożności zapłacenia kary aresztem od 12 godzin do 4 dni.

Grzywny wpływają do funduszu kultury krajowej.

§. 6.

Wyrok skazujący na karę należy wręczyć stronie zasądzonej za rewersem, albo ogłosić jej takowy ustnie w kancelarii gminnej wobec dwóch świadków. W tym razie świadkowie winni na wyroku potwierdzić, że został ogłoszony i dzień, w którym ogłoszenie nastąpiło.

§. 7.

Od wyroku przełożonego gminy i dwóch członków zwierzchności gminnej założyć można rekurs w przeciągu 8 dni po ogłoszeniu lub doręczeniu wyroku na karę skazującego do władzy politycznej, wnieść go zaś należy na piśmie albo ustnie u zwierzchności gminnej.

Przeciw dwóm równobrzmiącym wyrokom nie ma rekursu.

§. 8.

Drzewa, krzewy, parkany i płoty na gruntach będących w posiadaniu gminy, tudzież ściany budynków na cele gminy używanych, mają być na koszt gminy oczyszczone w sposób wskazany w §§. 1, 2, 3.

§. 9.

Przełożony gminy winien tę ustawę dwa razy w roku ogłaszać a mianowicie z początkiem października i z początkiem lutego i ma przy tej sposobności dokładnie oznaczyć termin ostateczny do przedsięwzięcia pojedynczych czynności.

Przełożony gminy jest obowiązany co roku na wiosnę postanowić ostateczny termin do niszczenia gąsienic, skoro się tylko gdzie pojawiają.

Jeżeli gdzie pojawiają się gąsienice lub inne dla zboża szkodliwe owady w tak niezwykłej ilości, iż zagrażają plonom, przełożony gminy zarządzi natychmiast środki zaradcze i do wykonania ich przynagli członków gminy.

Jeżeli siły, któremi gmina rozporządza, nie wystarczają do usunięcia niebezpieczeństwa, przełożony gminy doniesie o tem Wydziałowi powiatowemu.

§. 10.

Wydziały powiatowe czuwają nad tem i przekonywują się, czy gminy w powiecie ustawę tę dokładnie wykonują.

Mają one także zalecać gminom najodpowiedniejsze środki do wytepienia owadów.

§. 11.

Jeżeli gmina zaniedbuje wykonanie tej ustawy, albo jeżeli nie odpowiada obowiązkom na niej ciążącym, jako na właścicielce gruntu (§. 8), Wydział powiatowy przedsięwzięże potrzebne środki zaradcze na koszt gminy.

Zaniedbanie obowiązków, które ta ustawa nakłada na przełożonego gminy, karać będzie polityczna władza powiatowa grzywnami od 10 do 20 zł. w. a. na korzyść funduszu kultury krajowej.

§. 12.

Ck. żandarmerja, droźnicy i strażnicy polowi są obowiązani donosić o każdym spostrzeżonym przekroczeniu tej ustawy naczelnikowi gminy, a jeżeli na tym ostatnim ciąży wina, politycznej władzy powiatowej.

§ 13.

Postanowienia zawarte w poprzednich paragrafach stosują się także do wyłączonych obszarów dworskich.

Przełożeni obszarów dworskich mają te same obowiązki i prawa, jakie naczelnicy gmin, prawo karania jednak w myśl §. 5. służy w tym razie politycznej władzy.

Przekroczenia tej ustawy, których się dopuszczają na obszarze dworskim osoby w §. 1. wzmiankowane, mają być karane według postanowień §. 5; przekroczenia zaś tego rodzaju ze strony przełożonego obszaru dworskiego karami przepisane w §. 11.

§. 14.

Wszystkie dawniejsze ustawy, rozporządzenia i przepisy będące w sprzeczności z postanowieniami tej ustawy znosi się niniejszem.

§ 15.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

do L. 6975.

Alegat 1.

Zdanie c. k. Akademii umiejętności w Krakowie.

Do Wysokiego Wydziału krajowego

we Lwowie.

Reskrytem z dnia 3. listopada 1874 r. L. 21651 udzielił Wysoki Wydział krajowy Akademii umiejętności w Krakowie sprawozdanie sejmowej komisji kultury krajowej, o przedłożeniu rządowem co do ochrony ziemiopłodów od niszczących je owadów i ich gąsienic, żądając objawienia jej zapatrywania się na tę sprawę.

Mianowicie zapytuje Wys. Wydział krajowy:

- a) czyli niszczenie wszelkich szkodników na polach i łąkach, projektowane w przedłożeniu rządowem (§. 3.) a zdaniem komisji kultury krajowej niewykonalne i przeto niezalecające się, nie dałoby się zastąpić innymi postanowieniami, do zamierzonego celu prowadzającemi? w razie przeciwnym zaś;
- b) czyli odpowiedniem jest wydawać ustawę co do ochrony od owadów jedynie ogrodów? nareszcie;
- c) jak daleko sięgać ma władza organów powołanych do czuwania nad tą ustawą, aby zasłonić ludność od możebnej dowolności, nie narażając jednak ustawy na to, ażeby pozostała martwą literą.

Pytania te Akademia udzieliła swej komisji fizyograficznej, która na posiedzeniu z dnia 26. stycznia r. b. po wysłuchaniu opinii referentów, zgodziła się na następującą odpowiedź.

ad a) Niszczenie szkodników na polach i łąkach nie jest niewykonalnem, nie wymaga bowiem koniecznie i zawsze ich „zbierania“ jakie ma na myśli sprawozdanie komisji kultury krajowej. Nie jednego szkodnika można niszczyć nie zbierając go wcale, a to użyciem stosownych środków gospodarczych. Tak bezsprzecznie nie wyląpałyby tysiące rąk drobnej niezmiarki grasującej, lecz można ją wygubić ograniczeniem przez rok lub dwa uprawy pszenicy w ogóle, zaniechaniem siania jarej, użyciem na zasiewy ozime banatki, doskonałą uprawą roli i t. d. Rębaczka niszczącego buraki wysysaniem korzonków, można pokonać płodozmianem. Korniki znęca się do samolówek krociami. Rzepakowca łapie się ćwierciami w przyrzady blaszanne wożone po łąnie, używając przytem kilkoro dzieci.

Wszystkie te i inne sposoby stosują gospodarze innych krajów, dla czegożby więc u nas wykonać się nie dały? A jeżeliby nawet przyszło zbierać n. p. łokasia, kłósnika i krzyżowca obsiadających kłosa zbożowe, to przy użyciu stosownych środków, nie byłoby ono nawet tak trudnem, jak obieranie drzew owocowych lub warzyw z jajek i gąsienic, które to postanowienia przedłożenia rządowego komisya kultury krajowej uważa za bardzo pożyteczne i koniecznie potrzebne. Zresztą jeżeli kraj chce się bronić przed napaścią szkodników, to o żadnej niewykonalności mowy być nie może, jak nie było co do winnic w Klosterneuburg, a co do lasów w Czechach. Jakoż w pierwszym miejscu zniszczono rydlem i ogniem winnicę dotkniętą mszycą (*Phylloxera vastatrix*) dla ocalenia winnic innych. W Czechach znowu dla zniszczenia korników wycięto obszary dotkniętych lasów i dokonano tego pomimo nadludzkich wysiłków i dotkliwych wydatków, bo tak być musiało. U nas opanował sośniny zajmujące północny pas kraju, chrońszczyk zwany chojnowcem (*Hylurgus*) i pustoszy je, o ile z pewnością wiadomo, na rozległej przestrzeni od Mielca przez Niepołomską puszcze i Krakowskie aż w powiat Chrzanowski. Teraz nie ma innego wyboru, jak tylko albo poświęcić sośniny i zamienić północną część kraju w pustynię, albo też wydać chojnowcowi wojnę. W ostatnim zaś wypadku dla pokonania nieprzyjaciela, trzeba będzie na całej wspomnianej przestrzeni a zapewne i dalej na wschód sosny obcinać z dotkniętych gałęzi i takowe palić. Ciężka

klęska wymaga nadzwyczajnych ofiar dla jej usunięcia. Potrzeba zaś takich ofiar nie zachodziłaby, gdyby gospodarze nie pozwalali rozradzać się szkodnikom, lecz ciągiem ich tępieniem zapobiegali w porę możebnej klęsce, co przecież łatwo wykonać by się dało, a wniosek rządowy właśnie to ma na myśli.

ad b) Owady żyją bądź na pewnych tylko, bądź na rozmaitych roślinach. Poszukują one swych roślin i opadają je, bez względu na to, czy takowe rosną w ogrodzie, na polu lub w lesie. Niektóre przeto z nich wytepienie w jednym miejscach rozradzałyby się w innych i przenosiłyby się do tamtych jak to słusznie Rzeskrypt Wysokiego Wydziału krajowego podnosi. Tak n. p. kapustnik opada równie kapustę ogrodową jak polną.

Pierścienica, rudnica, nieparka nachodzą prócz drzew owocowych po sadach i lasach oraz nad drogami, także lasy liściaste; głogowiec żyje na głogu i na drzewach owocowych; osławiony przedzimek niszczy prócz sadów także dębiny, agrestiak objada agrest po lasach i ogrodach; chrabaszcz opada wszelkie drzewa i krzewy, a jego pędrak korzenie wszelkich roślin i t. d.

Zważywszy więc tę okoliczność oraz możebność bronienia się przed szkodnikami, komisya fizyograficzna Akademii umiejętności sądzi, że nie należy z ustawy wykluczać ochrony pól, łąk, lasów, a ograniczyć ją tylko do sadów i ogrodów warzywnych, które zresztą są u nas nawet mniejszego znaczenia, niżeli tamte. Ustawa powinna mieć na oku ochronę wszelkich krajowych ziemiopłodów, jak tego właśnie chce przedłożenie rządowe.

ad c) Nad wykonaniem ustawy powinny czuwać wszelkie władze do tego powołane. Inaczej ma się rzecz co do tego, kto ma uznawać dostrzeżone owady za szkodliwe, zarządzać środki ku ich wytepieniu i karać grzywną ociągających się. Projekt rządowy nadaje to prawo po części (§. 4. 5. 10.) przełożonym gmin. Zważywszy jednak, że ci nie znają się ani na szkodnikach, aniteż na środkach zaradczych, choćby im takowe zalecił Wydział powiatowe (§. 11.)

Akademia umiejętności sądzi, że projektowanego przedłożeniem rządowem uprawnienia, przynajmniej na razie, naczelnikom gmin dawać nie można. Albowiem przez ich nieświadomość mogłoby się dziać wiele gorszego i dowolnego. Jeden z nich mógłby n. p. na sam widok liczniejszych owadów obojętnych lub nawet gospodarstwu pożytecznych, uznać je za szkodliwe i kazać je tępić, a ociągających się z tem karać i tym sposobem nękać ludzi, którzyby znowu prawnie (§. 7.) się temu opierając, zalali władzę rekursami. Inny znowu mógłby w razach rzeczywistej i naglącej potrzeby nie upatrywać niebezpieczeństwa dla ziemiopłodów, albo zalecone przez Wydziały powiatowe środki zaradcze nie właściwie stosować, z czego by nie raz powstało więcej złego, niż przez same szkodniki. Ze względu przeto na takie i setne inne możebne ewentualności, zdawałoby się, że przełożeni gmin powinni być tylko obowiązani ogłaszać ustawę, czuwać nad wykonaniem jej i okolicznościowych rozporządzeń donieść władzom o dostrzeżonych szkodach, przestrzegać ochrony pactwa pożytecznego i t. d.

Zaś prawo wyrokowania o szkodnikach ziemiopłodów groźących, prawo zarządzania sposobu ich gubienia, powinna ustawa przyznać jedynie ludziom zawodowym, a prawo karania za niewykonanie przepisów ustawy albo Wydziałom powiatowym albo Starostwom.

Zważywszy dalej, że nasi gospodarze, obecnie z bardzo małymi wyjątkami, nie znają się jeszcze na niszczycielach swjej pracy i na sposobach tępienia takowych, który to stan przypisać należy dość powszechnemu u nas lekceważeniu historii naturalnej i zaniedbanie jej po szkołach; komisya fizyograficzna Akademii umiejętności, która już w swem sprawozdaniu z r. 1869 poczyniła wnioski do tego samego celu prowadzące, sądzi, że z wydaniem ustawy należałoby także połączyć postanowienia, któreby gospodarzy doprowadziły zwolna do obeznania się ze szkodnikami i sposobami ich tracenia, oraz do przekonania, że w imię dobra kraju nie godzi się rzucić milionów na pastwę robaictwa.

A mianowicie należałoby:

- a) Ustanowić ku ochronie od tych niszczycieli przy Wydziale krajowym jednego entymologa i jednego mikologa, fachowo w swym zawodzie wykształconych. Obowiązkiem tychże byłoby dochodzić życia wszelkich szkodników krajowych, stwierdzać zapobiegawcze przeciw nim środki, bądź już znane, bądź nowo obmyślane, ostrzegać władze i gospodarzy o pojawiających się szkodnikach, mogących sprawić klęskę krajową; udzielać objaśnień i rad co do przeszkadzania groźnemu rozradzaniu się tych lub owych szkodników; miewać podczas objazdu po powiatach wykłady o szkodnikach celem szerzenia wiedzy o nich i środkach zaradczych, na które to wykłady każdy uczęszczać by mógł a mianowicie duchowieństwo i nauczyciele szkół ludowych, jako będący wszędzie na miejscu pojawiających się szkodników, uczęszczać by powinni, czenby zresztą przysporzyć można władzom powiatowym ludzi, którzyby nadal sami mogli ze znajomością rzeczy działać. Nim jednak podobnie rozpowszechnienie wiadomości o szkodnikach nastąpić by mogło, należałoby w każdym z osobna powiecie lub przynajmniej na kilka sąsiednich powiatów zamianować delegata władz autonomicznych, którego obowiązkiem byłoby, mieć baczne oko nie tylko na wszystkie pojawiające się szkodniki, lecz oraz zarządzać lub przynajmniej u władz autonomicznych dopilnować bezzwłocznego wykonania potrzebnych ku obronie przed szkodnikami środków.

- b) Wydać i rozpowszechnić po kraju popularne dzieło o szkodnikach krajowych, z dobremi rycinami i opisami samych szkodników i sposobu uszkadzania ziemiopłodów przez każdego z nich, niemniej najskuteczniejszych środków zaradczych aby gospodarze i tą drogą mogli nabyć wiadomości, z jakimi nieprzyjaciółmi mają do czynienia i jak napaść takowych odpierać należy.
- c) Wpływać przez organa ku temu powołane mianowicie: przez wspomnianych delegatów na gospodarzy, raz aby śledzili szkody i donosili o nich, jeżeli sami nie umieją im zapobiedz; powtóre, ażeby stwierdzali doświadczeniami zalecane środki zaradcze, do czego im samym najlepsza nastrocza się sposobność.
- d) Podawać naukę o szkodnikach, po szkołach ludowych, opierając ją na okazach naturalnych, nad czem Rady szkolne okręgowe czuwać winne.
- e) Wymagać od nauczycieli szkół ludowych, też od uczniów zakładów agronomicznych i leśnych, dokładnych znajomości zwierząt szkodliwych, ale też dać im wszelką możność nabycia tej wiedzy. podczas studyów.
- f) Dążyć do tego, ażeby także w szkołach średnich dano historii naturalnej odpowiedniejsze niż dotąd stanowisko, aby przyszli plebani, naczelnicy gmin powiatów i kraju, mogli nabyć wiadomości o szkodnikach i takową w praktyce stosować dla dobra własnego i innych.
- g) Przestrzegać surowo ochrony ptaków owadożernych, tych największych dobrodzieji gospodarzy, karząc ich łepiętami dotkliwymi grzywnami. Nadto zachęcać do rozmnażania takiego ptactwa.

Sama ustawa wreszcie co do swej treści przyrodniczej, powinna być przez specjalistę przejrzaną, zawiera bowiem uderzające niedokładności, które sprostować należy, do czego ednak Akademia umiejętności nie została powołaną — (podpisano) Dr. M. Nowicki Dr. Alth.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

In the second section, the author outlines the various methods used to collect and analyze the data. This includes both primary and secondary data collection techniques. The primary data was gathered through direct observation and interviews, while secondary data was obtained from existing reports and databases.

The third section details the statistical analysis performed on the collected data. Various tests were conducted to determine the significance of the findings. The results indicate a strong correlation between the variables being studied, which supports the initial hypothesis.

Finally, the document concludes with a summary of the key findings and their implications. It suggests that the current practices need to be revised to better align with the observed trends. Further research is recommended to explore the underlying causes of these trends and to develop more effective strategies.

Alegat 2.

Zdanie c. k. Towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie z dnia 16. Stycznia 1875. do L. 6841.

Spełniając polecenie Wys. Wydziału z 3. Listopada 1874. r. L. 21651 Komitet krakowskiego Towarzystwa gosp. rolniczego ma zaszczyt przedłożyć uwagi swoje o projekcie Ustawy rządowej o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczy majowych i innych owadów.

Ustawa ta bardzo jest pożądaną właśnie teraz, gdy skutkiem zupełnego zaniedbania tej sprawy i swawolnego tępienia pożytecznych owadożerczych ptaków, od lat kilku w przerażającej mnogości jawią się owady niszczące plony gospodarstwa rolnego, ogrodowego i lasowego. Podobna ustawa obowiązywała u nas za rządów byłego wolnego miasta Krakowa i jego okręgu. Dotąd też niezatarte są ślady jej zbawionego wpływu w dzisiejszych powiatach Krakowskim i Chrzanowskim.

Obojętność Władz na ten, tyle ważny dla gospodarstwa krajowego przedmiot i zaniedbanie dawnych Krakowskich w tym względzie rozporządzeń było też głównie powodem, że Wydział powiatowy Krakowski wydał załączony tu % okólnik z d. 19. Marca 1873. L. 2764 upominając powtórnie gminy do niszczenia szkodliwych gospodarstwu owadów.

Upomnienie to bardzo pożyteczne poucza nadto na podstawie doświadczenia i nauki jakimi mianowicie sposobami najszkodliwsze owady wyniszczają należy. Szkoda, że przykład tej obywatelskiej troskliwości Krakowskiego Wydziału powiatowego nie pobudził innych Rad powiatowych w kraju do podobnego zarządzenia

Udzielony nam projekt rządowej ustawy wydaje się Komitetowi wcale dobrym i nie należałoby utrudniać dojścia do pożądanego celu podsuwaniem niekoniecznych lub wcale niewłaściwych poprawek.

Jedną tylko zmianę pozwala sobie Komitet zaproponować w §. 9. gdzie projekt orzeka, że wynagrodzenie za zbierane chrząszcze majowe i pendraki ma opłacać „w połowie fundusz krajowy“ a w ostatnim ustępie tegoż §. poleca „naznoszone chrząszcze i pendraki ratychmiasz niszczyć.“

Wiadomo przecie światłym gospodarzom, że z pendraków i chrząszczy majowych wyborny będzie nawóz, byleby je w kadzi lub w dołach sparzyć ukropem i wapnem przesypać, a potem przemieszawszy ziemi na kupie często łopatą przerabiać. Nie potrzeba przeto do opłacenia nałapanych chrząszczyw pociągać ubożego funduszu krajowego, ale owszem obowiązek ten przekazać przełożonym gmin, którzy poniesiony wydatek, w dwójnasób odbiorą sobie za przyrządzony łatwym sposobem nawóz, bądźto że go sami zużytkują w gminie, bądź też rozsprzedają światłym gospodarzom folwarcznym. W Saksonii i w Pursiech kupują gospodarze bez interwencji władz bardzo chętnie chrząszcze, płacąc za korzec po 50 ct. do guldena nawet.

Ufać można, że i u nas przyjdzie do tego, bo też nigdzie w kraju naszym nie ma jeszcze podostatkiem nawozu, owszem niedostatek onego jest jedną z głównych przyczyn niedostatecznego plonu z roli i ogrodów.

Komitet nie może podzielić ohawy Komisji sejmowej, w sprawozdaniu jej z 11. Października 1874. L. 453/s wyrażonej, jakoby „brak rąk do wykonania pierwszych(?) i niezbędnych robót gospodarskich“ czynił nie-
możliwym niszczenie szkodliwych owadów.

Trudność uzyskania najemników do potrzeb gospodarskich tak niestety u nas powszechna nie z braku rąk w kraju, bo tych jest dosyć, lecz z braku ochoty do pracy wynika.

Trudno złamać tę niechęć, gdy przecie zniewalać do pracy dobrowolnej nie można nikogo.

Ale inna rzecz, gdy do czynności ustawą nakazanej niechętni zniewalani hędą. Właśnie też przewidując niechęć i opieszałość, ustawa wyznacza kary na niedbałych. Jeżeliby jaki zarzut uczynić można ustawie rządowej z uwagi na wspomniane w sprawozdaniu Komisji sejmowej „wyjątkowe położenie kraju naszego“, to chyba, że nazbyt łagodne wyznacza kary opieszałym.

Z żalem też uważa Komitet, że i tej ustawie zagraża los tylu innych ustaw w sejmie krajowym uchwalonych, którym dlatego odmówiono sankcyi, że się Sejm upierał o przyznanie praw egzekucyi władzom autonomicznym, gdy rząd — dzięki Bogu — nasiebie brał to odium konieczne, a które rząd z natury rzeczy przyjął

ma nie tylko prawo, ale obowiązek, a do którego sprawowania ma potrzebne w razie oporu siły, bo policję, żandarmeryę i wojsko.

Niepojętą jest nam szczególna ambicja o przyznanie władzom autonomicznym prawa karania, kiedy już nieunikniona potrzeba i obowiązek karania jest przykrym i wstrętnym, a tylko rząd wszelki uchylić się od niego nie ma prawa.

Z tego też odmiennego poglądu na wielce szkodliwe spory o prerogatywy władz krajowych, Komitet nie może podzielać zdania Komisji sejmowej, a troskę jej o potrzebę zasłaniania ludności od dowolności władz rządowych uważa Komitet za zupełnie nieuzasadnioną.

Z komitetu c. k. Towarzystwa gosp. rolniczego.

Prezes:

Sekretarz:

hr. Wodzicki w. r.

Jawornicki w. r.

do L. 6975/1875.

Alegat 3.

Zdanie c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie
z dnia 16. Lutego 1875. L. 1508.

Wysoki Wydziale!

W skutek wys. reskryptu z dnia 3. Listopada 1874. do L. 21651, którym zawezwani zostaliśmy do objawienia naszej opinii w przedmiocie projektowanej ustawy o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczów i innych owadów, mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi projekt tej ustawy, zmieniony na podstawie obrad naszych i dodajemy następujące uwagi:

1) Nie uszło naszej uwagi, że zupełna ochrona ziemiopłodów wymagałaby rozciągnięcia obowiązku zbierania owadów, gąsienic i t. p. także i na lasy; wszakże wzgląd na olbrzymie nieraz koszta ztąd wyniknąć mogące w porównaniu z niską rentą lasów, tudzież wzgląd na istniejące już w tej mierze przepisy ustawy lasowej, skłoniły nas tylko warunkowo oświadczyć się za obowiązkiem oczyszczania drzew na krańcach lasów;

2) projektowaną ustawę uważamy w ogóle za wykonalną; nie ulega wprawdzie wątpliwości, że nie od razu i nie wszędzie wszystkie jej postanowienia będą przestrzegane, lecz to samo da się o bardzo wielu ustawach powiedzieć, a przecie i to słusznie nie wstrzymuje od ich wydania.

W miarę nieustającego nacisku z góry pod względem przestrzegania przepisów (§§. 11—14 włącznie) i doświadczeń pod względem skuteczności niszczenia owadów i gąsienic, ludność będzie przywykać do spełniania tego, co ustawa nakazuje.

Bardzo stosownem byłoby wydanie krótkiego pouczenia na tabliczce, któraby zawierała oraz dokładne, kolorowane ryciny owadów szkodliwych (w guście niemieckich kalendarzy owadniczych).

3) Co do organów, mających czuwać w pierwszej linii nad wykonaniem tej ustawy, to sądzimy, że atrybucye, jakie przyznano im w projekcie, są konieczne, a ludności na dowolność nie narażają; w rozbiór kwestyi, czy i jakie organa należałoby zaprowadzić w tym celu, zamiast, lub obok istniejących, nie wdawaliśmy się nie uważając się z naszego stanowiska za powołanych do wyrokowania w tej mierze.

Lwów dnia 16. Lutego 1875.

Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

Wice-Prezes

A. Sapięha w. r.

Sekretarz:

J. Greliński w. r.

U s t a w a

o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczy i innych owadów.

Za zgodą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Posiadacze gruntów obowiązani są oczyścić swoje drzewa i krzewy w ogrodach, na polach i łąkach, oraz płoty, parkany i ściany budynków z oprzędzonych gąsienic, poczwerek i jaj owadów, najdalej do końca Marca każdego roku i spalić zebrane gąsienice, poczwarki i jaja.

Ścięte gałęzie, obsiadłe gąsienicami lub poczworkami, mają być natychmiast spalone lub oczyszczone.

Wyżej wzmiankowane osoby są także obowiązane, gąsienice, pędraki i t. p., jak się tylko pokażą na wiosnę, zniszczyć w terminie przez przełożonego gminy oznaczonym (§. 10.)

§. 2.

Osoby w §. 1. wzmiankowane są także obowiązane w którejkolwiek porze roku niszczyć na polach łąkach gąsienice lub inne owady, gdyby się takowe pojawiły w sposób plonom zagrażający.

§. 3.

Osoby w §. 1. wzmiankowane mają obowiązek przez cały czas toku chrząszców majowych otrząsać je codziennie w porannych godzinach z drzew i krzewów w ogrodach, na polach, łąkach i przy drogach, niemniej na krańcach lasów w takich wypadkach, w których bliskość lasu czyni koniecznem otrząsanie drzew dla ochrony pól sąsiednich.

Otrzęsione chrząszcze należy zniszczyć. Także należy przy oraniu roli wybierać za plugiem pędraki takowe niszczyć.

§. 4.

Dla zachęcenia w zbieraniu chrząszców i pędraków będzie się dawać każdemu, kto mierząc takich odniesie do właściwej gminy, stosowne wynagrodzenie, które co roku wymierzy Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Wynagrodzenie to ma ponosić w połowie kasa gminna, a w połowie fundusz krajowy.

Naznoszone chrząszcze i pędraki należy natychmiast zniszczyć.

§. 5.

Przełożony gminy ma nad tem czuwać, aby wszyscy właściciele i dzierżawcy powyższe obowiązki (§§. 1—3) dokładnie wypełniali.

Gdyby osoby w §. 1. wzmiankowane nie wypełniały obowiązków, ciążących na nich w myśl §§. 1, 2 i 3, przełożony gminy na koszt ociągających się zarządzi zbieranie gąsienic i t. p.

§. 6.

Przełożony gminy z dwoma radnymi, jest uprawniony wymierzyć na ociągających się grzywny od 1 do 10 zł. w. a. a w razie powtórnego zaniechania do 20 zł. w. a., albo w razie niemożności zapłacenia karę aresztu od 12tu godzin do 4 dni.

Grzywny wpływają do funduszu kultury krajowej.

§. 7.

Wyrok skazujący na karę należy wręczyć stronie zasądzonej za rewersem, albo ogłosić jej takowy ustnie w kancelaryi gminnej wobec dwóch świadków. W tym razie świadkowie winni na wyroku potwierdzić, że został ogłoszony i dzień, w którym ogłoszenie nastąpiło.

§. 8.

Od wyroku przełożonego gminy i dwóch radnych założyć można rekurs w przeciągu 3ch dni po ogłoszeniu lub doręczeniu wyroku na karę skazującego do władzy politycznej, wnieść go zaś należy na piśmie lub ustnie u zwierzchności gminnej.

Przeciw dwom równobrzmiącym wyrokom nie ma rekursu.

§. 9.

Drzewa, krzewy, parkany i płoty na gruntach, będących w posiadaniu gminy i na drogach publicznych w jej obrębie, tudzież ściany budynków na cele gminy używanych, winna gmina własnym kosztem oczyścić w sposób wskazany w §§. 1, 2 i 3.

§. 10.

Przełożony gminy winien tę ustawę dwa razy w roku ogłaszać, a mianowicie: 1. Marca i 1. Października i ma przy tej sposobności dokładnie oznaczyć termin do przedsięwzięcia pojedynczych czynności.

Przełożony gminy jest też obowiązany co roku na wiosnę postanowić ostateczny termin do niszczenia gąsienic, skoro się tylko gdzie pojawią.

Jeżeli gdzie pojawiają się gąsienice, lub inne dla zboża szkodliwe owady i zagrażają plonom, ma przełożony gminy natychmiast zarządzić środki zaradcze i do wykonania ich przynaglić członków gminy.

Jeżeli siły, któremi gmina rozporządza nie wystarczają, do usunięcia niebezpieczeństwa, ma przełożony gminy donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

§. 11.

Wydziały powiatowe mają nad tem czuwać i przekonywać się, czy gminy w powiecie ustawę tę dokładnie wykonują.

Mają one także zalecać gminom najodpowiedniejsze środki do wytępienia owadów.

§. 12.

Jeżeli gmina zaniedbuje wykonanie tej ustawy, albo jeżeli nie odpowiada obowiązkom na niej ciążącym (§. 8.), ma Wydział powiatowy przedsięwziąć potrzebne środki zaradcze na koszt gminy.

Zaniedbanie obowiązków, które ustawa nakłada na przełożonego gminy, karać będzie polityczna władza powiatowa grzywnami od 10—20 zł. w. a. na korzyść funduszu kultury krajowej.

§. 13.

C. k. żandarmera, dróżnicy i strażnicy polowi są obowiązani donosić o każdym spostrzeżonym przekroczeniu tej ustawy naczelnikowi gminy, a jeżeli na tym ostatnim ciąży wina, politycznej władzy powiatowej.

§. 14.

Postanowienia zawarte w poprzednich paragrafach, stosują się także do wyłącznych obszarów dworskich.

Przełożeni obszarów dworskich mają te same obowiązki i prawa, jakie naczelnicy gmin; prawo karania jednak w myśl §. 6. służy w tym razie politycznej władzy.

Przekroczenia tej ustawy, których się dopuszczają na obszarze dworskim osoby w §. 1. wzmiankowane, mają być karane karami, przepisaniem w paragrafie 6; przekroczenia zaś tego rodzaju ze strony przełożonego obszaru dworskiego karami przepisaniem w §. 12.

§. 15.

Wszystkie dawniejsze ustawy, rozporządzenia i przepisy, będące w sprzeczności z postanowieniami tej ustawy, znosi się niniejszem.

§. 16.

Wykonanie tej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Do Liczby 6975 / 1875.

Alegat 4.**Zdanie fakultetu filozoficznego c. k. Uniwersytetu we Lwowie
z 4. Stycznia 1875. L. 83.**

Die anher gestellte Anfrage vom 3. November 1874. Z. 21651 über ein Gesetz zur Vertilgung der kulturschädlichen Insekten und dessen Zweckmässigkeit beerth man sich hiemit wie folgt zu beantworten.

Die Bedenken der löblichen Commission für Landeskultur gegen die Erlassung des sub % beiliegenden projectirten Gesetzes über Insektenvertilgung sind jedenfalls berechtigt und werden hierseits vollkommen getheilt. Es ist anerkanntermassen ein misslicher und daher sorgfältig zu vermeidender Schritt ein Gesetz zu erlassen, dessen genaue Durchführung durch die gegebenen Verhältnisse nicht sicher gestellt ist. Das Ansehen des Gesetzes überhaupt und des Gesetzgebers werden dadurch schwer geschädigt und die nachtheiligen Folgen hievon wirken mehrseitig und continuirlich fort. Bei einem Gesetze, wie das in Rede stehende, welches nicht blos ein Vorbot ist, das nur ein Unterlassen verlangt, sondern welches ein Gebot ist und also eine Thätigkeit gebietet, kömmt nicht nur der Wille der dem Gesetze Unterstehenden, sondern auch ihre Fähigkeit, ihr Wissen und Können in genauen Betracht.

Der Wille soll freilich eben durch das Gesetz bestimmt werden, indessen gelingt dies bekanntermassen zuweilen bei der Mehrzal nicht und das Gesetz scheitert am passiven Widerstande. Wenn der Wille aber selbst der beste wäre, so muss doch noch auch die Fähigkeit vorhanden sein, die gebotene Thätigkeit auszuüben. An beiden dürfte es aber in Bezug auf das vorliegende beabsichtigte Gesetz bei weitaus dem grössten Theile der Landesbewohner fehlen, die wohlbegründeten Ansichten des hochlöblichen Landtages, so wie des hochlöblichen Landesausschusses und der Commission für Landeskultur über die hohe Wichtigkeit des Gegenstandes dürften selbst bei einem guten Theil der grösseren Grundbesitzer augenblicklich noch kein Echo finden, vom kleinen Grundbesitzer ganz zu geschweigen, der bei seiner Kurzsichtigkeit geradezu ein Gegner derselben sein dürfte. Es ist bisher hierlands dem gesammten Leben und Treiben der für so gering geachteten Insektenwelt zu wenig Beachtung zugewendet wurden, als dass richtige Anschauungen darüber hätten häufigen Platz greifen können. Dies begründet aber auch, selbst wenn man dem Gesetze den besten Willen entgegenbrächte, die Unmöglichkeit oder wenigstens die grösste Schwierigkeit in der werktätigen erfolgreichen Ausführung desselben, nämlich in der Vertilgung der schädlichen Insekten und der Hintanhaltung des von ihnen angerichteten Unheils. Auch die einfachste und scheinbar mechanischste Verrichtung ist untrennbar von einer gewissen, wenn auch geringen geistigen Thätigkeit. Die Arbeiten zur Bekämpfung dieser kleinen und trotzdem so gewaltigen Feinde unserer Bodenkultur sind aber eben keine Leistung, die sich in zwar so einfacher mechanischer Weise, auch nur mit sehr bescheidenem Erfolge ausführen lässt. Es bedarf dabei vielmehr nebst der Kenntniss der Thiere selbst eines gewissen Masses von Bekanntschaft mit der Lebensweise derselben überhaupt, einer auf genauen Beobachtungen gegründeten Wahrnehmungen des geeigneten Zeitpunktes und Beachtung lokaler Verhältnisse im einzelnen Falle einer richtigen Benützung und Abschätzung der vorhandenen quantitativen und qualitativen Arbeitskräfte und der erwachsenden Unkosten, endlich des Besitzes gewisser Fertigkeiten und der Kenntniss einiger nöthigen Vorrichtungen und Werkzeuge. Es würde zur Abfassung einer völligen Abhandlung führen, die hier nicht gegeben werden kann, sollten diese Aussprüche durch Beispiele erwiesen werden. Wer aber irgend dergleichen versucht, oder zweckmässig ausführen gesehen oder nur darüber Ausführlicheres gelesen, wird ihnen unbedingt beistimmen. Die nächste Aufsicht und Leitung in den Tausenden von Dorfgemeinden ist, wie es nicht anders sein kann, den naczelniks übertragen. Dass es diesen und den niederen Bediensteten der Grossgrundbesitzer, mit sehr wenigen Ausnahmen, an der Befähigung zu dieser Leistung eben so fehlen wird, wie den übrigen Bauern und den gemietheten Arbeitern, wird wohl allgemein zugegeben werden. Damit ist aber auch schon die ganze Wirksamkeit des Gesetzes lahm gelegt, denn die höhere Aufsicht kann, und wäre sie die wachsamste und kenntnissreichste, die ungenügende niedere nie ersetzen. Ultra posse nemo obligetur, sagt das römische Recht, nicht allein, weil dem Betroffenen ein Unrecht geschähe, sondern auch, weil der beabsichtigte Erfolg nicht erzielt wird.

Es wäre nach allem Gesagten von der Erlassung eines die allgemeine Vertilgung schädlicher Insekten anordnenden Gesetzes entschieden abzurathen, eben so von der eines solchen, welches die zu treffenden Massregeln nur auf die Gärten beschränkt, den es gelten nicht nur die Gründe gegen das erste, auch gegen das zweite, sondern es tritt hier auch noch der Uebelstand ein, dass selbst bei der besten Bemühung der Erfolg öfter ein geringer wäre, indem mehrere den Obstbäumen schädliche Insekten und darunter grade einige der schädlichsten wie z. B. der Maikäfer *chrząszcz* (*Melolontha vulgaris* und *Hippocastani*), der Goldafter, grosse Nestraupe (*Liparis chrysoorrhoea*) die Schwammotte (*Liparis dispar*), der Frostschmetterling (*Acidalia brumata*) u. s. w. nicht nur diese, sondern auch unsere wildwachsenden Laubbaume bewohnen und daser von diesen stets wieder auf jene übergehen würden.

Mit der Abmahnung vor einem diesfälligen Gesetze soll jedoch nicht im entferntesten gesagt sein, dass der hohe Landtag seine wohlwollenden und heilsamen Intentionen gänzlich aufgeben möge. Nur aufzuschieben dürfte dieses Gesetz sein und mittlerweile die Bahnen für dasselbe zu ebnen, der Boden gleichsam zu bearbeiten, auf dem es sodann gedeihen kann. Dies kann nur durch Beispiel und Unterricht geschehen.

Was das erste betrifft, so wäre in irgend einer geeigneten Weise Mitglieder des Grossgrundbesitzes aufzumuntern, dass sie bei einem auf ihrem Besitzthume eintretenden Insektenschaden rationelle und kräftige Gegenmittel ergreifen und so nicht nur durch ihr Verfahren dabei belehrend wirken, sondern auch durch den Erfolg Andere *ad oculos* demonstrieren, dass aufgewendete Mühe und Unkosten sich lohnen, wenn auch nicht durch einen unmittelbaren Nutzen, so doch durch Vermeidung des oft ganz enormen Schadens, den jene unfehlbar erleiden, die unthätig zugesehen haben.

Was den Unterricht anbelangt, so wäre

1. durch die niedern, mittlern und Specialschulen auf die Jugend, so wie durch die Schullehrerseminare auf die Volksschullehrer und

2. durch gründliche, nicht zu umfangreiche und fassliche, mit den nöthigsten, getreuen Abbildungen (am besten in Holzschnitt) versehenen Druckschriften und durch Artikel in Fach- und politischen Journalen auf das den Schulen entwachsene Publikum zu wirken.

ad 1. a) Die zukünftigen Volksschullehrer, so wie die bereits angestellten in den Fortbildungskursen (*szkoly wakacyjne*) müssten die verbreitetsten schädlichen Insekten durch Demonstration, wo diese in einzelnen Fällen nicht möglich wäre, durch colorirte Abbildungen sammt genügender Beschreibung und dazu die wichtigsten und ausgiebigsten Methoden der Vertilgung kennen lernen.

Für die Volksschulen selbst wären zweckmässig gezeichnete und angeordnete Wandtafeln mit Insekten (wenn möglich richtig colorirt) mit den Benennungen in den Landessprachen und zwar mit denen unter dem Volke gebräuchlichen (so weit hier dieses unterschieden und also benannt ist) und mit einem ganz kurzen und einfachen Text anzuschaffen. Der Lehrer hätte diese zu erklären, das Wichtigste von der Schädlichkeit und Bekämpfung beizufügen und ausserdem jene Schädlinge, die er mit Sicherheit erkennt und deren er gerade habhaft werden kann, in natura vorzuweisen. Selbstverständlich müsste dieser Unterricht in die schöne Jahreszeit verlegt werden.

b) In den Mittelschulen und Bürgerschulen (*szkoly wydziałowe*) wäre durch den Landeschulrath darauf hin zu wirken, dass der Unterricht in der Naturgeschichte überhaupt und in dieser Parthie der Zoologie insbesondere in Umfang und Inhalt sein volles Recht gewahrt werde und dass er stets mit Demonstrationen ertheilt werde, indem er sonst vollkommen fruchtlos bleibt

c) In den Specialschulen für Ackerbau und Forstwesen ist selbstverständlich entschieden darauf zu dringen, dass diesem Kapitel der Zoologie besondere Aufmerksamkeit gewidmet und dasselbe mit genügender Ausführlichkeit unter steten Demonstrationen der Insekten und ihrer Larven und Puppen selbst, so wie ihres Frasses (z. B. bei *Bostrichus* und *Scolytus*) vorgetragen werde. Geeignete Sammlungen von Schädlingen aus allen Ordnungen der Insekten sind um geringes Geld aus mehreren Städten im Westen zu beziehen.

d) Endlich wäre in Rücksicht auf eine grosse Anzahl solcher, welche keine Schule mehr besuchen, die Entsendung von Wanderlehrern sehr angezeigt. Ihre Vorträge würden — schon der Neuheit wegen — sicherlich zahlreichen Besuch finden. Die zum Demonstrieren nöthigen Insekten können sie, da sie nur ein mässiges Kästchen füllen nebst einigen Tafeln mit Abbildungen sehr leicht mit sich führen, in der schönen Jahreszeit auch manches Insekt, so wie Art es zu vertilgen, in der Natur demonstrieren.

ad 2. a) Eine kurze fassliche und gründliche Anleitung zur Kenntniss schädlicher Insekten und zu deren Vertilgung, begleitet von treuen Abbildungen in Holzschnitten, dürfte bald in weitere Kreise dringen und nützliche Belehrung verbreiten. Sie fehlt übrigens noch in der einschlägigen polnischen Litteratur, denn das Buch Belke's das obenein zu umfangreich wäre, ist nichts als ein sehr ungeschickt gemachter Auszug aus Nördlinger's Werk und die beigefügten Abbildungen sind so schlecht als möglich und vollkommen unkenntlich. Um alle Weitläufigkeiten und Schwierigkeiten zu ver-

meiden, könnte man eine passende derartige Schrift aus dem deutschen übersetzen (da obenein die hiesige Fauna übereinstimmt) und ihr falls sie nicht schon mit Abbildungen versehen wäre, solche begeben, indem man Cliche's von den Stöcken anderer naturhistorischen Werke beifügt, die leicht und um billige Preise zu haben sind. Ein zur Übersetzung und eventuellen Publikation geeignetes Schriftchen soll, nachdem noch einige derartige zur Beurtheilung hier eingelaufen sein werden, in einigen Tagen nachträglich vorgeschlagen werden. Ob nun die Herausgaben dieser Schrift durch den Wohlhälllichen Landes-Ausschuss auf öffentliche Unkosten ausgeführt, oder einem Verleger übertragen werden, ob sie ganz und gar oder theilweise unentgeltlich vertheilt oder nur verkauft werden soll, muss dem jenseitigen Ermessen überlassen werden. Im letzteren Falle muss jedoch jedenfalls der Preis ein billiger sein. Auch sollte veranlasst werden, dass diese Schrift für die niederen Schulen angeschafft werde, während an den höheren umfangreichere Bücher wie Nördlinger kleine Feinde der Landwirthschaft 2. Auflage Stuttgart 1869, Taschenberg Naturgeschichte der wirbellosen Thiere, die den Feld- Wiesen- und Weide-Culturpflanzen schädlich werden. M. 7. coll. Taf. Leipzig 1865. Derselbe Entomologie für Gärtner etc. M. 123 Holzschn. Leipzig 1871, Ratzeburg die Waldverderber mit 6 col., 2 schwarz. Kupf. und Holzschn. 6. Auflage Berlin 1869 — und andere an Bibliotheken der Mittel- und Bürgerschulen einverleibt werden sollten.

- b) Zeitschriften, welche sich mit irgendwie verwandten Gegenständen befassen, werden wohl, wenn sie nur von den Absichten des hohen Landtages Notiz erhalten, auf die Insektenwelt bezügliche Aufsätze ohnehin bringen, doch haben diese stets einen kleineren Kreis als die politischen Journale. Es wäre daher erspriesslich, wenn diese sämmtlich ohne Unterschied ihrer politischen Färbung veranlasst würden, gelegentlich in ihren Feuiltons, Beilagen etc. anziehend geschriebene belehrende Artikel über die wichtigsten schädlichen Insekten und ihr Treiben zu veröffentlichen.

Wenn durch alle diese Mittel im Verlaufe einiger Jahre in alle Schichten der Bevölkerung einige Kenntnisse über die schädlichen Insekten und ihre Lebensweise und Bekämpfung verbreitet sein werden, dann dürfte es an der Zeit sein, mit einem auf deren Vertilgung bezüglichen Gesetze hervorzutreten, denn nur dann wird ihm ein guter Wille, die Einsicht in seine Nützlichkeit und die Fähigkeit, die angeordneten Massregeln auszuführen, mehrfach entgegenkommen. Dieser Weg ist nun allerdings nicht kurz, aber es muss unbedingt behauptet werden, dass er der einzige ist, der zum Ziele führt.

Zum Schlusse muss noch eines wichtigen Punktes gedacht werden, nämlich der Schonung der Insektenfresser unter den Vögeln, Säugethieren und Reptilien (besonders unter den ersteren) unserer natürlichen Bundesgenossen im Kampfe gegen die Verwüster unserer Kulturen. Hier, wo es sich nur um ein Verbot, also um ein Unterlassen handelt und wo zu der Befolgung eines Gesetzes weder besondere Kenntnisse noch Fähigkeiten gehören, kann legislatorisch eingegriffen werden, um so mehr, als es bereits geschehen ist und aus älterer Zeit Verordnungen gegen Fang und Tödtung von Insekten fressenden Vögeln vorhanden sind (leicht aufzufinden in den allgemeinen Gesetzsammlungen von Roth, Blazek u. Cr.) die nur leider gleich im Anfange lau g_o handhabt wurden, bald aber in völlige Vergessenheit geriethen. Diese waren zu energischer Ausführung in ihren alten oder in einer ungeänderten Form wieder zu erneuern, aber jedenfalls dahin zu erweitern, dass nicht nur Insektenfresser, sondern auch die sogenannten Körnerfresser zu tödten verboten würde, denn ausschliesslich und allein Körner fressende Vögel gibt es nur wenige und unter diesen obendrein wieder mehrere, welche sich vorwaltend von dem Samen lästiger Unkräuter nähren. Die sogenannten Körnerfresser verzehren nicht nur für gewöhnlich auch ziemlich viel Insekten, sondern sie füttern in der Brutzeit ihre Jungen fast ausschliesslich damit und besonders mit Raupen auf. So z. B. der namentlich in unserem Podolien als einem Lande des reinen Feldbaues allerdings nicht mit Unrecht übel angesehene Spatz, ohne welchen jedoch, wie durch genaueste Beobachtung und schlagende Beispiele dargethan ist, trotz seines Kirschenaschens, eine Obstkultur fast unausführbar ist und der deshalb überall, wo nicht ganz ausschliesslich Cerealien angebaut werden, alle Schonung verdient. Und so noch mehrere andere. Ein Ausschluss der sogenannten Körnerfresser ist also unzweckmässig und unthunlich, besonders, da er bei der nachfolgend vorgeschlagenen Massregel nur dazu dienen würde, Insektenfresser als Körnerfresser auszugeben und so durchzuschuggeln. Gegen die sinnlose und gemeinschädliche Vertilgung dieser so überaus nützlichen Thiere lässt sich wenigstens theilweise erfolgreich einschreiten, indem die Einfuhr der sogenannten „kleinen Vögel“ zum Verspeisen in die Städte, wo eine Accise besteht, unbedingt verboten und jeder zum Markt gebrachte Transport rücksichtslos confiscirt wird.

Mehrere Raubvögel, besonders mehrere Eulenarten, die in dem Wahne, dass sie Feinde jagdbaren Haar- und Federwildes seien unbarmerzig verfolgt werden, sind, wenn sie dies selbst in einzelnen bedeutungslosen Fällen wären, doch höchst nützlich durch Vertilgung der so überaus schädlich Mäuse und der eben so nachtheiligen Maikäfer und grossen Nachtschmetterlinge. Ingleichen sind die muthwillig auf der Krähenhütte weggeschossenen Rabenarten (mit Ausnahme der schädlichen Elstern und des eigentlichen Raben (Kruk), nämlich beide species Krähen (Wrona) und die Dohlen (Gawron) sehr nützlich, namentlich durch Verzehren der Engerlinge (Pędrak) und anderer Larven und Insekten. Die aus sinnlosem Vorurtheile arg verfolgten Fleder-

mäuse sind unbedingt höchst nützlich als Hauptverfolger schädlicher Nachschmetterlinge. Auch der in Bann gethane Maulwurf (Kret) ist mit etwaiger Ausnahme hochkultivirter Blumen- und Ziergärten, überall ein nützlich Thier, denn er lebt nur von Insektenlarven (nebst etwas Regenwürmern), insbesondere von den, den Menschen so schwer erreichbaren Engerlingen (Pedrak) und findet sich nur da zahlreicher ein, wo es von diesen argen Verwüster wimmelt. Die Spitzmäuse (Sorex L.) sind sehr gefräßige Insektenfresser und der Igel (Jéz) eben so und noch obendrein ein eifriger Mäusenfänger. Eidechsen, Frösche und Kröten leben ebenfalls nur von Insekten und die letzteren die unvernünftigerweise so sehr verabscheut und getödtet werden, sind so vortreffliche Vertilger, namentliche nächtlicher Insekten, dass die Gärtner in England, wo sie selten sind, sie tausendweise aus Frankreich kommen lassen, um sie in ihre Gärten zu setzen. Auch hier wäre es sehr nöthig, durch den Unterricht richtige Anschauungen und Kenntnisse zu verbreiten und namentlich in ähnlicher Weise, wie über die Insekten, ein diese Beschützer unserer Kulturen besprechendes Schriftchen erscheinen zu lassen, bei welchem nicht einmal Abbildungen vonnöthen werden.

Schliesslich muss jedoch noch Verwahrung eingelegt werden gegen die mitunter vorkommende sanguinische Illusion, als könnten diese Insektenfeinde verhüten, dass je irgend ein Insektenschaden entstehe, oder dass, wenn einmal unter besonders günstigen Umständen sich unermässliche Schaaren solcher Verwüster entwickelt haben, die genannten Vögel, Säugethiere und Reptilien im Stande wären, diese zu vertilgen. Dagegen ist es leicht einzusehen und sichergestellt, dass durch sie die Entwicklung grosser Mengen auf ihren ersten Stufen zurückgehalten wird, indem sie unter den Tausenden, welche oft im nächsten günstigen Jahre Millionen liefern würden, so aufräumen, dass zu wenige übrig bleiben, um so kolossale Nachkommenschaft zu liefern. Den Beweis gibt die Thatsache, dass in den westlichen Ländern, wo vermöge der dichten Bevölkerung die Zahl der Insektenfeinde sich verringert hat, die Insektenschäden in dem Masse häufiger auftreten, als die Verminderung der Insektenfresser weiter geschritten ist.

Vom k. k. Professoren-Collegium der philosophischen Fakultät.

Lemberg den 4. Jänner 1875.

Dr. F. Kreutz m. p.

Decan d. phil. Facultät.

L. 72/s.

Aleg. XXXIII.

U s t a w a

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, względem kompetencyi sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 6 lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 18.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Spory o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5 lipca 1853, Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18, a których przed dniem 1 stycznia 1876 nie zgłoszono u właściwej władzy do rozprawy wykupu lub regulacyi, mają być wytoczone przed właściwym sądem według postępowania sumarycznego, jeżeli chodzi o ustalenie stosunków prywatno-prawnych, które § 34 powołanego patentu przekazano wzmocnionej komisji krajowej, a które służyć ma za podstawę orzeczenia według § 13 tegoż patentu.

§. 2.

Sądy mają udzielać prawomocne orzeczenia i zawarte ugody, które w myśl poprzedniego § 1 ustalone zostały stosunki prywatno-prawne c. k. Namiestnictwa jako komisji krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych.

§. 3.

O wykupie i regulacyi praw, które według § 1 w drodze sądowej ustalone zostały, lub nie są sporne, mają orzekać i nadal organa ustanowione do wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych w myśl istniejących przepisów prawnych.

§. 4.

Spory o naruszenie w posiadaniu takich praw, względem których według § 1 niniejszej ustawy sądy orzekać mają, mają być wytoczone przed sądem.

§. 5.

Orzeczenia wydane przez organa ustanowione do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych na podstawie § 34 patentu z dnia 5 lipca 1853, które według § 1 niniejszej ustawy należą zawsze jeszcze do ich kompetencji, nie mogą i nadal być zakwestyonowane w drodze sądowej.

§. 6.

Co do zwrotu kosztów, połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacji, mają także po upływie terminu, ustanowionego w § 1 obowiązywać ustawy krajowe z dnia 25 grudnia 1869 i 13 października 1871, jeżeli nie nastąpi postępowanie sądowe.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Aleg. XXXIV.

S p r a w o z d a n i e

Wydziału krajowego z wnioskiem o pomnożenie sił pomocniczych, z powodu oddania wys. Sejmowi, a w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu najwyższego nadzoru nad zakładowym majątkiem i zakładowem dobrem gmin i zakładów gminnych.

Wysoki Sejmie!

Ustawą przez wys. Sejm na dniu 19. Października 1874 uchwaloną, a Najwyższém postanowieniem Jego ces. i król. Apostolskiej Mości z dnia 18. Lutego 1875 sankcyonowaną, zmienionemi zostały postanowienia §. 98 ust. gmin. o nadzorze nad mieniem gmin w ten sposób, że do dotychczasowego postanowienia tego paragrafu następującej treści:

„Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone,“

dodanemi zostały następujące postanowienia:

„Sejm, a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych“

„Wydział krajowy może w tym celu, gdy uzna tego potrzebę, żądać objaśnień i usprawiedliwień od Reprezentacyi gminnej za pośrednictwem Wydziału powiatowego, wyjątkowo zaś w razach nagłej potrzeby żądać takich wyjaśnień bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisji zarządzać dochodzenia na miejscu.“

„W wykonaniu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.“

Powyższa ustawa nie uchylila zatem bezpośredniego nadzoru Reprezentacyi powiatowej nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, nadaje jednak wyraźnie najwyższy nadzór w tej mierze wys. Sejmowi, a w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu. W pojęciu najwyższego nadzoru zawarte jest nietylko prawo, lecz także obowiązek czuwania nad całością mienia gminnego, a nawet odpowiedzialność za to, jeżeliby nadzoru należycie nie sprawowano.

Dotychczas obowiązujące postanowienia ustawy nie określały wprawdzie tak dobitnie prawa i obowiązku wys. Sejmu, a w jego zastępstwie Wydziału krajowego, czuwania nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, nie usuwały onych atoli z pod nadzoru Wydziału krajowego. Art. XVIII. ustawy państwowej z dnia 5. Marca 1862, okre-

śląjącej zasadnicze podstawy urządzenia gmin, zalicza nadzór nad mieniem gmin i zakładów gminnych do zakresu działania Reprezentacji kraju, zezwalając jedynie na przekazanie go Reprezentacji powiatowej. Postanowieniem §. 98 u. gm. z dnia 12. Sierpnia 1867 oddano wprawdzie nadzór nad majątkami i dobrem gmin i zakładów gminnych Radzie powiatowej, a w jej zastępstwie Wydziałowi powiatowemu; pomimo tego jednak praktyka, idąc więcej za duchem, aniżeli za dosłownem brzmieniem ustawy, przyznała Wydziałowi krajowemu obszerny zakres działania w sprawach majątkowych gmin i zakładów gminnych. Wydział krajowy obejmuje w swój zarząd kapitały tytułem wykupu służebnictw gminom przyznane na tak długo, pokąd gminy nie zdecydują się do przyjęcia onych. Wydział krajowy czuwa szczegółowo nad gminnymi kasami pożyczkowymi, przestrzega, ażeby Wydziały powiatowe spełniały swój obowiązek nadzorowania całości mienia gmin, wysyła fachowych urzędników swoich do pomocy Wydziałom powiatowym przy tém nadzorowaniu, a wydarzyły się nawet wypadki, iż Wydział krajowy brał sprawy tego rodzaju we własne swe ręce, i delegował w tym celu komisye.

Własność gminna stanowi znaczącą część mienia publicznego, a szczegółowe poznanie jęj, nadzorowanie, i przechowanie dla przyszłych pokoleń, jest zadaniem wielkiej doniosłości pod względem administracyjnym, ekonomicznym i społecznym.

Z tego zapatrywania wychodząc zawezwał był Wydział krajowy okólnikiem z dnia 26go Grudnia 1873 L. 21988 wszystkie Wydziały powiatowe do przedłożenia wiadomości co do majątków gminnych. Wyczerpujący pogląd na całość mienia gminnego da się osiągnąć dopiero po dłuższych i wyczerpujących badaniach. Dlatego też położono wówczas główny nacisk na najważniejsze dla ogółu gmin naszych dwa rodzaje mienia gminnego, t. j. grunta i kapitały pieniężne, i nie dążono do oznaczenia wartości pieniężnej gruntów gminnych.

Dotychczasowy wynik dochodzeń tych zestawionym jest w dołączonej tabelicy i wykazuje, że mienie gmin naszych, nie wliczając miast Lwowa i Krakowa, ani też gmin leżących w powiatach: Brzeżańskim, Grybowskiem i Pilźnieńskim, które dotąd nie nadesłały zażądanych w tej mierze wyjaśnień, składa się prócz budynków, ruchomości, jako też praw i przywilejów mających wartość majątkową, z obszaru 589.396 morgów 1471 sążni kwadratowych ziemi, i z kapitałów w sumie 6,816.579 złr. 50 ct. w. a.

Dla sprowadzenia powyższych wiadomych nam części składowych mienia gminnego w kraju naszym do wspólnego mianownika, a chcąc uniknąć zbyt wysokiego ocenienia ziemi, przyjmujemy tylko kwotę 40 złr. w. a. jako przeciętną wartość jednego morga ziemi, a do sumy 23.575.876 złr. 75 ct. w ten sposób otrzymanej, -- doliczamy powyższą sumę kapitałów gminnych 6,816.579 „ 50 „ niemniej sumę kapitałów serwitutowych, będących własnością gmin, a znajdujących się z końcem Lutego 1875 w depozycie Wydziału krajowego 661.775 „ — „ nareszcie znaną Wydziałowi krajowemu sumę kapitału gminnych kas pożyczkowych z końcem roku 1874 726.645 „ 96 „

W ten sposób otrzymana suma ogólna 31,780.877 złr. 21 ct. stanowi znaną dotychczas wartość mienia gminnego bez wliczenia do niej własności miast Lwowa i Krakowa i gmin położonych w powiatach: Brzeżańskim, Grybowskiem i Pilźnieńskim, niemniej budynków, ruchomości, praw i przywilejów, będących własnością gmin, nareszcie przedmiotów służących do powszechnego użytku, jako to: dróg, placów, studni i t. p.

Powyższe, aczkolwiek niewyczerpujące dane wykazują, jak ważnem i doniosłym zadaniem jest najwyższy nadzór nad mieniem gmin Wys. Sejmowi, a w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu poruczony. Nie tylko żyjącemu, ale także przyszłym pokoleniom wyrządzilibyśmy bardzo

dotkliwą krzywdę, nie wywiązując się należycie z tego zadania, ustawą z dnia 18. Lutego 1875 nam przekazanego.

Zbytecznym byłoby dowodzić obszernie, że do sumiennego sprawowania najwyższego nadzoru nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, nie mogą wystarczać niewyczerpujące wiadomości dotychczas w tym kierunku zebrane. — Pierwszemu zadaniem być powinno powzięcie jak najdokładniejszej wiadomości o stanie własności gmin; a w tym celu przystąpić należy do sporządzenia dokładnego i wyczerpującego spisu zakładowych majątków i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, i utrzymywać ten spis czyli kataster mienia gmin i zakładów gminnych, w ciągłej ewidencji przez uwidocznianie w nim wszelkich w tej mierze zachodzących zmian.

Według postanowienia §. 99 lit a. ust. gm. wymaga pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy, należących do zakładowego majątku lub dobra gminy, albo jej zakładów do ważności swój, zatwierdzenia przez Radę powiatową.

Jeżeli zatem Wydziały powiatowe zawezwane zostaną do uwiadomiania Wydziału krajowego o każdym takim zatwierdzeniu, podaną zostanie Wydziałowi krajowemu możność utrzymywania w ciągłej ewidencji wszelkich zmian w pierwotnych zestawieniach tego katastru.

Wydziałowi krajowemu przybędzie zatem w skutek ustawy z dnia 18. Lutego 1875 do dotychczasowych jego czynności przedewszystkiem założenie i utrzymywanie w ciągłej ewidencji katastru zakładowych majątków i zakładowego dobra 6226 gmin i istniejących zakładów gminnych, niemniej przeprowadzenie licznej korespondencji w tym celu.

Samo sprawowanie zaś najwyższego nadzoru wymagać będzie od wypadku do wypadku czynnego wystąpienia Wydziału krajowego, bądź to w drodze zwyczajnej za pośrednictwem Wydziału powiatowego, bądź też w razach nagłej potrzeby bezpośrednio do zwierzchności gminnych, bądź nareszcie przez delegowanie komisji na miejsce.

Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że nadzór Rad i Wydziałów powiatowych nad mieniem gmin był zazwyczaj dostatecznym co do gmin wiejskich, — najczęściej atoli nie wystarczał co do mienia gmin miejskich.

Pominąwszy nawet okoliczność, iż w wielu Wydziałach powiatowych zasiadają, a nawet przewodniczą członkowie Rad lub Zwierzchności gmin miejskich, co czyni iluzorycznym nadzór Reprezentacji powiatowej przeważnie z tych samych osób złożonej, którym zarząd powierzony jest, są stosunki majątkowe gmin miejskich zazwyczaj rozgałęzione i zawikłane, w skutek czego sprawowanie nadzoru nad nimi wymaga specjalnych fachowych wiadomości, administracyjnych, rachunkowych i kasowych, a nadto poświęcenia dłuższego czasu, aniżeli słusznie wymagać można od Wydziałów powiatowych, których członkowie bezpłatnie poświęcają czas swój sprawom publicznym, a z powodu szczupłości funduszów nie mogą mieć na zawołanie do pomocy odpowiednich sił fachowych.

Ztąd też pochodzi, że albo nadzór sprawowany nad mieniem gmin miejskich bywał powierzonym, albo też Wydziały powiatowe udawały się do Wydziału krajowego o dodanie im fachowej pomocy w celu zadość uczynienia powyższemu obowiązkowi. Wydział krajowy starał się wprawdzie, o ile mu na to siły starczyły, zadość czynić życzeniom Wydziałów powiatowych w tej mierze. Nie będąc jednak do tego obowiązany, widział się często z powodu braku dostatecznych sił zmuszonym, zwlekać z wysłaniem proszonej pomocy, lub nawet odmawiać prośbie Wydziału powiatowego o wysłanie komisji.

Teraz, wobec wyraźnego postanowienia ustawy z dnia 18go Lutego 1875 oddającego Wys. Sejmowi, a w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, nie będzie możliwym dla Wy-

działu krajowego uchylić się od wysyłania komisji, nie tylko na każde uzasadnione zgłoszenie się Wydziału powiatowego, ale także i bez zgłoszenia się Wydziału powiatowego, w myśl postanowień nowej ustawy. A będzie to zadanie nie małe, w obec 74 powiatów i 306 gmin miejskich.

Jako dowód, jak powszechnie uznaną jest potrzeba i stosowność nadzoru Wydziału krajowego nad majątkami gmin miejskich, służyć mogą rozprawy zjazdu burmistrzów i delegatów miast we Lwowie na dniu 15ym i 16ym Sierpnia 1874 odbytego, podczas których wypowiedziano życzenie, aby nadzór nad własnością miast sprawowany był przez Wydział krajowy.

Nareszcie podnieść należy okoliczność, że nie Wydziałowi krajowemu bezpośrednio, lecz Wys. Sejmowi, a jedynie w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu jako organowi wykonawczemu Wys. Sejmu — oddanym został najwyższy nadzór nad zakładowym majątkiem i zakładowym dobrem gmin i zakładów gminnych.

Wydział krajowy przeto obowiązany będzie, zdawać Wys. Sejmowi szczegółowo sprawę z działalności swojej w tym kierunku, w jego zastępstwie przedsiębranę, i utrzymywać go w ciągłej wiadomości o stanie mienia gmin, oddanego pod jego najwyższy nadzór.

Wydziałowi krajowemu przybywa zatem do rozlicznych jego zajęć sporządzenie katastru zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych, utrzymywanie tego katastru w ciągłej ewidencji, sprawowanie najwyższego nadzoru nad własnością gmin i zakładów gminnych, szczególnie w gminach miejskich, przeprowadzanie licznych korespondencji co do powyższych spraw, wysyłanie komisji na miejsce i zdawanie o tem szczegółowo sprawy Wys. Sejmowi.

Siłami, któremi Wydział krajowy dotychczas rozporządza, nie będzie w stanie odpowiedzieć zadaniu temu. Dlatego też nieodzownie potrzebnem jest pomnożyć siły pracujące w Wydziale krajowym, a to tak w kierunku ściśle administracyjnym, czyli conceptowym, jako też w kierunku rachunkowym. Zważając na rozległość zajęcia obejmującego prócz Lwowa i Krakowa 6226 gmin, a między nimi 306 gmin miejskich i znaczną ilość zakładów gminnych, niemniej na potrzebę wysyłania częstokroć komisji na miejsce, — dochodzimy do przekonania, że siły pomocnicze w kierunku conceptowym co najmniej o dwu, w kierunku rachunkowym zaś przy najmniej o trzech urzędników zwiększonemi być powinny.

Co do stanowiska tych, Wydziałowi krajowemu dodać się mających urzędników; przede wszystkim podnieść należy, że sprawowanie nadzoru, czyli kontrolowanie czynności cudzych, wymaga wyższego stopnia wykształcenia i doświadczenia, dlatego też tylko wytrawniejszym powierzone być może, a nadto, iż mając działać przy komisjach w imieniu Wydziału krajowego, występującego w zastępstwie Wys. Sejmu, powinni posiadać wyższe uzdolnienie i temu odpowiednie stanowisko zajmować. Z tych powodów wypływa, iż urzędnikom conceptowym przyznać należy charakter sekretarzy, urzędnikom rachunkowym zaś charakter adjunktów rachunkowych.

Uchwałą Wys. Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874 ustanowiono liczbę czterech adjunktów w oddziale kasowym. Z tych nie obsadzał Wydział krajowy dotychczas, jak tylko posady trzech adjunktów kasowych, a z tych jednego adjunkta kasowego przydziałał stale w myśl §. 17. ust. służby kraj. do służby w oddziale rachunkowym, jedna posada zaś została nie obsadzoną, w ten sposób było przy kasie dotąd zatrudnionych dwóch adjunktów; oddział rachunkowy potrzebował natomiast stałej do zadość uczynienia dotychczasowemu zadaniu swemu o jednego adjunkta więcej aniżeli dlań przeznaczony było.

W obec tego faktycznego stanu rzeczy najodpowiedniejszém będzie, przenieść posady dwóch adjunktów z etatu kasowego na etat oddziału rachunkowego, przez co powiększonym zostanie faktyczny stan oddziału rachunkowego o posadę jednego adjunkta, poczem wystarczy dla zadość uczynienia powyższej potrzeby utworzenie jeszcze dwu nowych posad adjunktów rachunkowych.

W ten sposób obciążymy wprowadzie budżet krajowy rocznym wydatkiem w sumie 7600 złr. a. w. W porównaniu atoli do majątku oddanego pod najwyższy nadzór Wys. Sejmu jest ten wydatek bardzo mało znaczącym, prawie żadnym.

Przypuściwszy bowiem, iż wiadoma dotychczas własność gminna w wartości powyżej wykazanej 31,779.877 złr. 21 ct. a. w. przynosi dochód pięcioprocentowy, to wyniesie wydatek powyższy zaledwo $4\frac{1}{100}\%$, czyli po 47 ct. a. w. od każdych 100 złr. a. w. rocznego dochodu od majątku oddanego pod nadzór Wys. Sejmu, a wszelkie prawdopodobieństwo przemawia za tém, że po zasięgnięciu dokładnych wiadomości o istotnym stanie mienia gmin stosunek powyższy niży się $\frac{3}{10}\%$, czyli do 30 ct. a. w. od 100 złr. a. w. rocznego dochodu.

Kraj nie może zatem dla oszczędzenia wydatku stosunkowo tak niskiego pozbawiać się możności wywiązania się należycie z zadania pod względem administracyjnym, ekonomicznym i społecznym tak ważnego.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Liczba urzędników przy Wydziale krajowym powiększa się:

- „a) w dziale koncepcyjnym o dwu sekretarzy,
- „b) w dziale rachunkowym zaś o czterech adjunktów, natomiast zaś
- „c) zwiija się ze systemizowanych czterech — dwie posady adjunktów w dziale kasowym.“

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 26. Marca 1875.

Przewodniczący w zastępstwie Marszałka krajowego

Oktaw Pietruski m. p.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdawca

Paweł Skwarczyński m. p.

Członek Wydziału kraj.

Alegat do L. 6517 z r. 1875.

Powiat	Ilość gmin	G r u n t a										Kapitały pieniężne							
		Ogrody, role i łąki		Pastwiska		Lasy		Nieużytki		Razem		w obligacjach		w wierzytelnościach		w gotówce		Razem	
		m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Biała	73	459	356	1981	1280	1263	652	106	1514	3811	602	89.155	84	10.737	—	82	75	160.718	59
Bircza	92	36	1506	1673	1301	3296	936	—	—	5007	1433	28.233	27	15.659	20	—	—	43.892	47
Bóbrka	91	213	1482	5968	1444	1140	1361	25	385	7348	1472	49.808	92	26.070	65	—	—	75.879	57
Bochnia	125	361	282 ^{1/2}	3828	923	758	1428	632	486	5580	1519	81.741	63	29.203	16	2	1	111.226	27
Bohorodczany	40	4	790	4894	1076	189	1417	970	800	6059	883	31.967	50	4973	62	—	—	36.941	12
Borszczów	62	360	1227	2136	605	19	1474	3551	161	6068	267	115.672	51	180	77	50	84	117.25	12
Brody	109	389	1334	4210	16	2854	341	9	488	7463	579	181.095	—	26.567	57	1091	82	208.7	4
Brzesko	109	85	79	3821	614	1304	1401	71	563	5282	1057	86.630	—	15.414	32	17	84	120.062	16
Brzeżany	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brzozów	54	104	949	320	1143	553	26	—	120	978	638	50.888	40	4024	41	402	14	55.315	5
Buczacz	79	861	354	3184	1234	636	1545	176	368	4859	301	68.083	80	11.904	7	1185	43	81.173	30
Chrzanów	84	151	84	3703	379	540	550	1904	1430	6299	843	51.270	—	1785	—	—	—	53.055	—
Cieszanów	65	247	279	10.572	1335	2910	457	2913	1028	16.643	1599	55.487	—	—	—	1079	18	56.66	18
Czortków	49	196	1473	2126	563	133	1293	166	1366	2623	1475	89.285	—	5223	—	944	—	95.452	—
Dąbrowa	102	10	1559	3574	670	8	1510	49	—	3643	539	33.391	97	—	—	745	45	34.137	42
Dolina	84	901	119	27.087	690	9206	1107	4790	14	41.785	330	85.977	67	45.931	15	2831	6	134.740	38
Drohobycz	74	490	521	18.200	62	3542	23	953	673	23.185	1279	250.720	61	163.845	72	16.618	31	434.214	64
Gołlice	87	29	341	88	798	994	1157	5	1215	1118	311	54.322	92	480	36	43.580	95	98.393	23
Gródek	69	1144	222	4809	1419	1562	1191	6	546	7523	178	41.588	80	71.949	47	163	17	113.701	44
Grybów	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Horodenka	48	98	353	1728	1505	—	323	4326	675	6163	1256	107.490	—	—	—	—	—	107.490	—
Husiatyn	53	111	1208	288	1233	3	—	181	1181	585	422	129.854	80	296	—	1719	79	131.870	59
Jarosław	101	884	31	15.262	373	2065	71	646	1057	18.357	1532	152.737	23	26.134	43	1048	69	179.920	35
Jasło	124	42	13	1109	251	702	957	380	1247	2225	868	74.477	30	15.672	9	259	90	90.409	29
Jaworów	67	47	430	6197	1155	2346	126	475	—	9066	111	65.594	2	38.391	92	4	11	103.990	5
Kałuż	68	103	902	4712	1528	1693	852	—	200	6510	282	35.470	20	3602	89	16.770	32	55.843	41
Kamionka strumiłowa	91	287	1541	4364	423	3334	549	16	1038	8003	351	100.621	68	869	6	—	—	101.490	74
Kolbuszowa	63	297	876	1714	1530	409	219	—	532	2422	7	33.904	50	—	—	441	91	34.346	41
Kolomyja	75	78	84 ^{1/2}	8888	474	982	757	282	342	10.231	57	50.032	34	8965	—	6971	51	65.908	85
Kossów	46	217	828	9937	637	6429	441	4470	462	21.054	768	47.882	9	4861	45	1357	12	54.100	66
Kraków	108	211	1087	3999	1232	21	259	173	663	4406	41	41.910	—	—	—	12.253	79	54.163	79
Krosno	109	423	775	1192	197	1316	340	67	315	2999	27	110.618	45	2962	47	4144	6	117.724	98
Limanowa	90	12	440	190	623	1323	—	—	—	1525	1063	34.192	79	—	—	28.848	80	63.041	59
Lisko	160	314	77	3657	800	5641	1218	—	—	9613	495	41.705	89	—	—	5327	—	47.032	89
Lwów	131	884	679	9854	10	250	1585	2310	499	13.299	1173	78.716	16	29.826	7	2201	60	110.743	83
Łańcut	100	106	997	4393	541	422	651	1916	167	6838	756	75.908	52	977	26	1050	77	77.936	55
Mielec	91	99	1595	5708	891	498	293	904	942	7211	521	31.017	75	1075	46	3778	56	35.871	77
Mościska	76	233	701	6295	1156	344	1559	2097	207	8971	423	53.800	—	—	—	—	—	53.800	—
Myślenice	69	23	896	114	1158	2489	331	—	945	2628	130	56.586	24	28.567	98	1744	32	86.897	84
Nadwórna	37	38	107	16.122	1122	5701	1273	—	—	21.862	902	14.770	82	14.835	73	—	—	29.606	55
Nisko	61	137	814	6814	803	4791	1359	5397	475	17.141	251	56.760	82	2909	95	1506	55	61.177	32

Nowy Sącz	176	734	184	8265	1492	774	1138
Nowy Targ	63	159	1488	2017	1475	3925	1466
Pilzno	86	—	—	—	—	—	—
Podhajce	64	261	530	6217	1192	1749	625
Przemysł	129	184	1528	7124	1315	1786	106
Przemysłany	75	627	390	8014	497	2656	378
Rawa ruska	72	83	192	8418	901	2974	1283
Rohatyn	161	751	1193	6059	755	1132	1472
Ropczyce	75	103	1097	525	107	—	1588
Rudki	78	287	1259	4424	530	142	550
Rzeszów	110	208	29 $\frac{1}{2}$	2737	788	249	1089
Sambor	94	480	699	13.493	1294	869	59
Sanok	130	570	1266	2791	1360	5643	1228
Skalát	60	145	985	1361	801	52	—
Śniatyn	41	763	1298	1931	892	52	—
Sokal	99	93	870 $\frac{1}{2}$	4215	1418	3668	550
Stanisławów	68	197	1066	2088	674	404	313
Staremiasto	57	570	155	4797	1026	2315	318
Stryj	102	1241	1117	942	924	4856	392
Tarnobrzeg	69	167	1397	14.952	211	2497	563
Tarnopol	81	584	1373	4065	720	14	1200
Tarnówz	91	288	403	696	1249	87	1415
Tumaców	68	70	521	2290	520	543	1444
Tremboła	38	190	853	1585	1133	1942	277
Turka	74	18	982	1026	1589	6607	1397
Wadowice	112	107	1146	1418	123	279	763
Wieliczka	179	757	708	3841	1033	110	1367
Zaleszczyki	68	145	108	1606	509	13	—
Zbaraż	60	203	541	2442	486	194	—
Złoczów	133	147	1178	5393	58	2746	1048
Żółkiew	75	106	85	6674	1339	1957	1020
Żydaczów	73	308	1214	8620	1297	1733	578
Żywiec	69	64	689	579	187	2206	58

5996	21.267	1115	362.725	1309	132.823	417
------	--------	------	---------	------	---------	-----

3977	1325	20.719	939	141.340	80	67.432	30	145	32	208.918	42
743	1402	6847	1031	36.812	78	16.045	37	129	74	53.987	89
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2228	747	51.285	50	—	—	8856	95	60.142	45
518	1482	9614	1231	138.585	77	42.387	86	2563	94	183.537	57
300	443	11.598	108	54.832	12	—	—	215	—	55.047	12
110	817	11.586	1593	171.562	—	—	—	—	—	171.562	—
2410	929	10.354	1149	44.413	50	7093	46	—	—	51.506	96
50	171	679	1363	43.302	50	9402	43	4723	93	57.428	86
502	12	5357	151	42.322	49	—	—	—	—	42.322	49
2787	743	1982	1049	57.980	—	—	—	12.603	72	70.583	72
8	1077	14.851	1529	84.719	56	85.357	25	4391	45	174.468	26
86	1249	9093	303	60.607	5	8530	97	4620	88	73.758	90
2973	390	4532	576	67.922	—	20.337	85	8747	58	97.007	43
1872	1518	4660	508	43.185	78	475	62	442	80	44.104	20
11	287	7988	154	196.954	42	—	—	—	—	196.954	42
15	314	2705	767	72.870	15	505	22	5209	96	78.585	33
102	502	7785	401	24.154	84	38.944	95	2825	18	65.924	97
482	53	16.002	886	78.553	—	28.609	59	7774	81	114.937	40
4430	1118	21.988	89	36.949	41	1514	—	5109	7	43.572	48
3825	1041	8490	1134	123.752	50	399	28	—	—	124.151	78
13	1575	1086	1442	48.766	61	26.096	10	2464	86	77.327	57
187	689	3091	1574	43.310	—	50	—	1505	—	44.865	—
50	87	3668	750	46.245	47	11.299	78	868	67	58.413	92
—	—	7653	768	25.696	50	19.511	75	262	68	45.470	93
112	737	1917	1169	96.690	43	18.764	9	1871	53	117.326	5
1835	17	6544	1525	146.066	13	107.798	67	4184	65	258.049	45
688	1036	2453	73	116.555	64	594	21	1975	29	119.125	14
2523	458	4364	1487	77.729	—	8686	67	14.035	—	100.450	67
62	590	8349	1274	140.530	27	17.888	82	1406	51	159.825	60
662	749	9400	1595	118.210	50	25.207	80	1362	47	144.780	77
117	995	10.780	884	56.199	14	3555	—	7266	93	67.021	7
1326	1071	4176	405	32.890	—	8332	48	22	41	41.244	89

72.580	280	589.396	1471	5,361.368	30	1,190.369	15	264.842	5	6,816.579	50
--------	-----	---------	------	-----------	----	-----------	----	---------	---	-----------	----

Aleg. XXXV.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o nagłej potrzebie uregulowania przemysłu
naftowego.

Wysoki Sejmie!

Już po dwakroć obradowała Wysoka Izba o stosunkach wydobywania oleju ziemnego (nafty) smoły ziemnej i wosku ziemnego. Po raz pierwszy był przedmiot ten w r. 1861. na porządku dziennym obrad Wysokiej Izby, gdy kraj zaniepokojony został rozporządzeniem Ministerstwa Skarbu z dnia 16. Listopada 1860. L. 32.782., które uznało naftę za płynną żywicę ziemną, zaliczyło ją w skutek tego do rzędu minerałów zastrzeżonych w myśl §. 3. ustawy górniczej i poddało tem samem przemysł naftowy pod postanowienia tej ustawy. Dnia 25. Kwietnia 1861. oświadczył się Wysoki Sejm stanowczo przeciw tej zmianie i polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby przedłożył Najjaśniejszemu Panu przedstawienie w tym duchu przeciw powyższemu ministeryalnemu rozporządzeniu.

Najjaśniejszy Pan raczył przychylić się do tego przedstawienia i Najwyższem postanowieniem z dnia 22. Stycznia 1862. najlaskawiej rozporządzić, że w kraju naszym nie mają być uważane za minerały zastrzeżone olej ziemny (nafta) i maź ziemna (Bergtheer) o ile z nich wytwarzane będą oleje do oświetlania.

We dwanaście lat później złożony został pismem Jego Ekscellencyi p. Namiestnika z dnia 12. Grudnia 1873. L. 9736/pr. do łaski marszałkowskiej dla zasiągnięcia opinii Wysokiej Izby w myśl §. 19. statutu krajowego projekt ustawy państwowej, zaliczającej olej ziemny, smołę ziemną i wosk ziemny do rzędu minerałów zastrzeżonych w myśl §. 3. powszechnej ustawy górniczej.

Komisya górnicza, do której projekt ten odesłany został, zgodziła się wprawdzie na zasadnicze postanowienia, według których przemysł naftowy w kraju urządzonym być winien, rozpadła się atoli co do zastosowania tych zasad na dwa odrębne obozy, w skutek czego przedstawionemi zostały Wysokiej Izbie oddzielne wnioski większości komisyi i wnioski mniejszości komisyi. Zarówno większość jak i mniejszość komisyi oświadczyły się stanowczo przeciw zaliczeniu oleju ziemnego, smoły ziemnej i wosku ziemnego do rzędu minerałów zastrzeżonych. Z drugiej strony zaś uznały zarówno większość jak i mniejszość komisyi, że terażniejszy nieuregulowany stan przemysłu naftowego jest przyczyną upadku tej gałęzi przemysłu. Ztąd też zarówno większość jak i mniejszość komisyi doradzały obrać drogę pośrednią i uregulować stosunki przemysłu naftowego przez wydanie odrębnej ustawy.

W zastosowaniu atoli różniła się mniejszość od większości głównie w tym punkcie, iż większość nie zastrzegała dla właścicieli gruntów wyłącznego prawa poszukiwania i wydobywania w mowie będących przedmiotów, i dopuszczała nawet pod pewnymi warunkami także obcych przedsiębiorców do podjęcia przemysłu naftowego wbrew woli właściciela gruntu za wypłatą wynagrodzenia.

Dnia 16. Stycznia 1874 przychyliła się Wysoka Izba do wniosku mniejszości komisji, i powzięła następną uchwałę :

„1. Sejm oświadcza się stanowczo przeciw projektowi rządowemu, zamierzającemu olej „ziemny (naftę), smołę ziemną i wosk ziemny zaliczyć w myśl §. 3. powszechnej ustawy górniczej „do minerałów zastrzeżonych.

„2. Olej ziemny (nafta), smoła ziemna i wosk ziemny winny zostać własnością prywatną, „a w szczególności winny pozostać przynależnością do gruntu, którą sam tylko właściciel gruntu ma „prawo rozrządzać.

„Wszelkie wątpliwości względem tego prawa własności, również jak wszelkie ograniczenia „też winny być w interesie prawa własności stanowczo usunięte.

„3. Wielce pożądaną jest specjalna ustawa, któraby zastrzegając właścicielowi gruntu lub „jego prawonabywcy wyłączne prawo poszukiwania i wydobywania oleju ziemnego (nafty), smoły ziemnej i wosku ziemnego uregulowała tę gałąź przemysłu pod względem ekonomicznym i policyjnym „i oddała przedsiębiorstwo tego przemysłu pod ścisłą kontrolę władz publicznych.

„4. Pod powyższem zastrzeżeniem ustawa mogłaby pojsć tak daleko, aby przedsiębiorcy, „to jest właścicielowi gruntu lub jego prawonabywcy nie wolno było ani poszukiwać ani wydobywać „w mowie będących przedmiotów bez zezwolenia i koncesyi władz publicznych, a to dla tego, aby „przedsiębiorca zmuszony był do przestrzegania postanowień, jakiego w tej mierze ustawa przepisująca.“

Uchwała ta przedłożoną została c. k. Rządowi, a Wydział krajowy będąc przekonany, że tylko uregulowanie przemysłu naftowego może ustalić i podnieść to źródło dobrobytu krajowego chyłące się do upadku, niemniej, że każdy rok zwłoki przynosi krajowi dotkliwie straty, zapytywał kilkakrotnie Prezydium Namiestnictwa, co w skutek powyższej uchwały Wysokiej Izby, c. k. Rząd zarządzić zamysła.

Odezwą z dnia 18. Stycznia b. r. 1. 9786/pr. podało Prezydium Namiestnictwa do wiadomości Wydziału krajowego, że Jego Ekscellencya p. Minister rolnictwa uznał za stosowne zapoznać się dokładnie ze stosunkami przedsiębiorstw naftowych w kraju naszym przed przystąpieniem do uregulowania tej sprawy i wydelegował w tym celu c. k. naczelnika okręgowego urzędu górniczego we Lwowie, obecnie radcę górniczego p. Edwarda Windakiewicza do zbadania stanu rzeczy w tych powiatach galicyjskich, w których nafta w większych rozmiarach wydobywaną bywa. Na podstawie wyniku tych badań zamierza Jego Ekscellencya p. Minister rolnictwa przedsięwziąć dalsze zarządzenia w sprawie przemysłu naftowego w kraju naszym.

P. Edward Windakiewicz wywiązał się ze swego zadania i podał do powszechnej wiadomości wynik swych badań najpierw w języku niemieckim (*Das Erdöl und Erdwachs in Galizien von Eduard Windakiewicz k. k. Ober-Bergcommissär — Wien 1875*), a następnie polskim, przedstawiając w tym dziełku stan rzeczy z końcem 1873. r. w kopalniach nafty przez się badanych.

Niezależnie od tych badań przez Rząd zarządzonych, podał wniosek posła Skrzyńskiego o utworzenie stałego krajowego biura górniczego Wydziałowi krajowemu sposobność zapoznania się z przemysłem górniczym w ogóle, a szczególnie z teraźniejszym stanem produkcji nafty w kraju, zebraniem od Wydziałów powiatowych, niemniej za pośrednictwem Namiestnictwa od Starostw wiadomości o stanie górnictwa w ogóle, a zatem i o produkcji nafty.

Z powyżej powołanego dzieła radcy górniczego p. Edwarda Windakiewicza i ze sprawozdań nadesłanych przez c. k. Starostwa i Wydziały powiatowe o stanie przemysłu naftowego okazuje się, że w 63. miejscowościach w kraju znajdują się znane nam kopalnie nafty i wosku ziemnego. Z tych

opisał 19 znaczniejszych p. Edward Windakiewicz szczegółowo w dziełku swoim. Dla ułatwienia przeglądu zestawiamy znane nam kopalnie i zebrane o nich szczegóły według powiatów, a to w porządku alfabetycznym powiatów.

I. Powiat Bohorodczański.

1. **Dzwiniacz.** Produkcya roczna wynosi przeciętnie 2360 centnarów nafty, a 960 centnar. wosku ziemnego. W miejscowości tej istnieje 150 szybów, z których znaczna część już nie jest w ruchu. Warunki produkcji są dość pomyślne, gdyż przestrzeń wydająca naftę nie jest przez tylu częściowych przedsiębiorców eksploatowaną, jak zazwyczaj w innych miejscowościach.

Obecnie istnieją trzy znaczniejsze przedsiębiorstwa a siedm mniejszych. Przemysł naftowy ma tutaj piękną przyszłość, bo źródła są obfite i dostępne. Jeden szyb n. p. tylko 10 sążni głęboki a urządzony kosztem 100 złr. wydał obfitą ilość nafty dosiegającą wartości 30.000 złr.

2. **Starunia.** Produkcya wynosi rocznie około 2000 centnarów nafty; przedsiębiorstwa są bardzo rozdrobnione. Na przestrzeni wydającej naftę znajduje się około 100 starych jam i 70 szybów, z których 50 zostają jeszcze w ruchu. I tutaj są źródła nafty bardzo dostępne a szyby płytkie. Metoda wydobywania nie odpowiada atoli ani fachowym wymaganiom ani względem bezpieczeństwa publicznego. Starunia posiada wszelkie warunki rozwoju przemysłu naftowego.

3. **Majdan.** Produkcya roczna w tej miejscowości nie jest nam dokładnie znaną, ale nie może być znaczną, gdyż eksploatacya zaczyna się dopiero rozwijać. Przestrzeń wydająca naftę wróży sowite zyski, bo źródła nafty są bardzo dostępne. Na powierzchni strumyka przerzynającego tę miejscowość, pojawia się nafta. Pewien przedsiębiorca wydobywał długi czas z szybu tylko 15° głębokiego miesięcznie około 80 centnarów nafty, z czego najłatwiej można wysnuć wnioski o obfitości i dostępności źródeł.

II. Powiat Brzozowski.

W tym powiecie znajdują się w następujących miejscowościach kopalnie nafty: 4 w **Warze** 5. w **Malinówce**, 6. w **Zmiennicy**, 7. w **Witryłowie** i 8. w **Końskiem**.

Produkcya nie dosięgła znacznych rozmiarów, a przemysł naftowy stoi jeszcze na niskim stopniu i nie nastęrcza ani ważniejszych szczegółów ani ciekawszych sposobów.

III. Powiat Doliński.

Do dwóch w tym powiecie znajdujących się kopalń nafty, a to: 9. w **Lisowicach** i 10. w **Rypnej** zastosować się daje powyższa uwaga co do kopalń w powiecie Brzozowskim.

IV. Powiat Drohobycki.

Powiat ten jest najstarszym i najobfitszym okręgiem produkcyjnym, a stosunki przemysłu naftowego w tej okolicy dostarczają najwięcej pouczających wskazówek i wykazują, jak pilną i niezbędną jest reforma w urządzeniach przemysłu naftowego, odpowiadająca uchwale Wysokiej Izby

z dnia 16. Stycznia 1874. Tu występują najjaskrawiej na jaw usterki dytychczasowej metody wydobywania nafty i zgubne skutki onychże.

Cała przestrzeń wydająca naftę jest gęsto zasiana szybami, których liczba w samym Borysławiu z Wolanką dochodzi na obszarze 150 morgów do 12.000, co czyni przeciętnie po 80 szybów na jednym morgu, w skutek czego wypada na jeden szyb przeciętna przestrzeń 20 sążni kwadratowych. Bardzo mała część szybów odpowiada zatem, chociażby tylko najpierwotniejszym warunkom umiejętnego wydobywania skarbów ziemnych.

11. i 12. **Borysław i Wolanka.** W miejscowościach tych znajduje się, jak właśnie przytoczyliśmy 12.000 szybów na przestrzeni 150 morgów. Według wykazów inspektoratu kopalnianego w Borysławiu wynosiła produkcya w r. 1873. w Borysławiu 325.000 centnarów wosku i 200.000 centnarów nafty, a w Wolance 25.000 cent. wosku i 20.000 cent. nafty co czyni razem w obu miejscowościach 350.000 cent. wosku ziemnego wartości $3\frac{1}{2}$ miliona złr. i 280.000 centnarów nafty wartości 1,120.000 złr. Cyfry te dochodzące pięciu milionów rocznie surowego przychodu wykazują, jaką potęgę ekonomiczną stanowi w kraju naszym przemysł naftowy nawet w tej chwili pomimo niskiego stopnia rozwoju, pomimo zaniedbania i najniekorzystniejszych warunków, w których znajdują się.

W Borysławiu istnieją dwa znaczniejsze przedsiębiorstwa eksploatacyjne a to: pierwsza galicyjska spółka dla wydobywania nafty (Gartenberg i Goldhammer) i zakład H. Dinglera. Każde z tych przedsiębiorstw posiada znaczniejszą przestrzeń gruntu, wydoskonalilo do pewnego stopnia w swoich kopalniach sposób wydobywania nafty i posługuje się po części przyrządami technicznymi. Zresztą spoczywa eksploatacyja w rękach 73. znaczniejszych i 779 mniejszych przedsiębiorców.

W r. 1873. zatrudniały kopalnie w Borysławiu 9000, a kopalnie w Wolance 1500 robotników.

13. **Mrażnica.** Tu znajduje się dwadzieścia kilka szybów na gruncie należącym do obszaru dworskiego. Produkcya wynosi rocznie 18.800 cent. i zatrudnia około 40 robotników. Koszta urządzenia szybu są tu nierównie większe jak w Borysławiu. W Mrażnicy wynoszą bowiem te koszta około 5000 złr. w Borysławiu zaś tylko 700—1000 złr. przy takiej samej głębokości szybu.

14. **W Schodnicy** znajduje się 29 szybów na gruntach włościańskich. Przedsiębiorstwo produkcyi nafty spoczywa wyłącznie w rękach pierwszej galicyjskiej spółki do wydobywania nafty. Jakkolwiek tylko cztery do pięciu szybów dostarczało naftę w ciągu r. 1873, to jednak w skutek umiejętnej i odpowiedniej eksploatacyi widoczną jest różnica, o ile wyżej stoi Schodnica od Borysławia. Przedsiębiorstwo zatrudnia rocznie około 60 robotników i wydobyło w r. 1873. kapitałem zakładowym w sumie 35 000 złr. 16.860 centnarów 42 stopniowej nafty wartości 97.100 złr.

Oprócz powyżej wymienionych znajdują się w powiecie Drohobyckim jeszcze trzy kopalnie nafty a to:

15. **W Tustanowicach** gdzie są znaczne, ale dotąd słabo eksploatawane pokłady wosku ziemnego.

16. **w Orowie** i 17. **w Nahujowicach.** Przemysł wydobywania nafty jest jednak w tych miejscowościach jeszcze w stanie początkowym. Ani rozmiary przedsiębiorstw ani ich stosunki nie nastroczają szczególnych godnych uwagi.

V. Powiat Gorlicki.

Co do rozległości obszaru wydającego naftę zajmuje ten powiat najbliższe miejsce po Drohobyckim. Tu położone są następujące miejscowości z kopalniami nafty:

18. **Siary.** Według katastru ułożonego w Starostwie Gorlickim zajmuje się w Siarach wydobywaniem nafty 16 przedsiębiorstw w 155. szybach, które zatrudniają stale około 150 robotników. W początku r. 1874. wynosiła produkcja surowego oleju ziemnego w Siarach miesięcznie 1740 cent., co czyniłoby rocznie przeszło 20.000 cent. nafty. Głębokość szybów wynosiła dawniej 12—20 sążni, obecnie dochodzą szyby zwyczajnie do głębokości 50 sążni, najgłębszy sięga nawet do 70 sążni.

Poszukiwania w Siarach wydają plon bardzo obfity. Kilka szybów wydają od roku bez przerwy dziennie po 50 garncy nafty. Niektóre wydawały chwilowo 300—400 a nawet 1000 garncy dziennie.

19. **Męcina wielka.** W tej miejscowości prowadzi eksploatację 25. przedsiębiorców posiadających 281 szybów, z których jednakże tylko 30 zostaje w ruchu, reszta zaś jest obecnie dopiero zgłoszona. Produkcja wynosiła w r. 1873. dziennie 36—48 centnarów, co czyni rocznie 14.000 centnarów. W kopalniach pracuje dziennie około 100 robotników. Źródła nafty są obfite i dostępne. Produkcja jest jednak z powodu przesadnych wymagań właścicieli gruntów bardzo kosztowną; wynosi bowiem od centnara nafty po 3 zlr. przeciętnie, podczas gdy cena centnara w handlu dochodzi zaledwie zlr. 3·20 do 3·52 ct.

20. **Sękowa.** W miejscowości tej, która co do stosunków produkcyjnych bardzo podobną jest do obu poprzednich, istnieje 60 szybów należących do sześciu przedsiębiorców.

W kopalniach pracuje przeciętnie 120 robotników, a produkcja roczna wynosi około 75.000 cent. nafty.

21. **W Ropicy ruskiej** znajduje się 74 szybów należących do czterech przedsiębiorstw. W kopalniach pracuje przeciętnie 50 robotników. Roczna produkcja nafty wynosi 3600 cent.

22. **W Wojtowej**, 23, w **Podgórzeniu** znajduje się 19 przedsiębiorstw z 108. szybami, w których pracuje przeciętnie około 120 robotników. Roczna produkcja wynosi około 15.000 centnarów nafty.

Niektóre źródła odznaczają się niepospolitą obfitością. Jeden szyb tylko 20 sążni głęboki wydawał przez 3 miesiące codziennie po 200 garncy nafty. Inny 42 sążni głęboki wydaje od sześciu lat naftę w znacznej obfitości, a mianowicie najpierw 100 garncy, obecnie zaś jeszcze do 25 garncy dziennie.

24. **Lipinki.** W miejscowości tej istnieje około 40 szybów, z których 35 należy do jednego przedsiębiorcy.

W kopalniach pracuje przeciętnie 36 robotników. Roczna produkcja wynosi około 15.000 cent. Niektóre szyby wydają dziennie około 1000 garncy, ale tylko przez krótki czas, inne wytrzymują dłuższą eksploatację, wydając dziennie po 80—100 garncy. Jeden szyb eksploatowany jest już od 14 lat i wydaje bez przerwy po kilka garncy nafty dziennie.

25. **W Libuszy** znajdują się nieznaczne kopalnie a mianowicie tylko 15 szybów, z których 14 położone są na gruntach dworskich i stanowią jedno przedsiębiorstwo. Przeciętna liczba robotników wynosi zaledwie 14, a roczna produkcja tylko 1200 cent. Co do obfitości źródeł miejscowość ta nie wytrzyma porównania z innymi kopalniami tego powiatu. W jednym szybie wydobyto jednak raz w ciągu dnia 100 garncy nafty.

Oprócz powyżej wykazanych miejscowości wydających naftę znajdują się jeszcze w powiecie Gorlickim inne kopalnie a mianowicie :

26. **W Ropnicy polskiej**, 27. w **Krygu**, 28. w **Ropie**, 29. w **Pontnej**, 30. w **Kobylance**, 31. w **Dominikowcach**, 32. w **Szymbarku** i 33. w **Łosiach**. Kopalnie te atoli jako dopiero początkujące nie nastroczają szczególnych górnich uwag.

VI. Powiat Grybowski.

Produkcya w tym powiecie nie osiągnęła znacznych rozmiarów. Naftę wydają dotąd tylko dwie miejscowości:

34. **Starawieś**, 35. **Strzyawka**; a stosunki tamtejsze nie zasługują na szczegółowe opisanie. W trzech dalszych miejscowościach, mianowicie w Wawrze, w Kruzlowej i w Mogilnej zostały roboty zaniechane.

VII. Powiat Jasielski.

36. **Harklowa** wydaje w tym powiecie największą ilość nafty. Cały przemysł naftowy w tej miejscowości spoczywa w rękach jednego przedsiębiorstwa, które w r. 1873. posiadało 24 szybów i zatrudniało 30 robotników. Roczna produkcja wynosi około 9000 cent. Źródła nie są bardzo obfite. Kilka szybów wydawało przez trzy miesiące po 100 garncy dziennie, a jeden dochodził przed rokiem do 150 garncy dziennie; wydajność ta zmniejszyła się jednak obecnie do 50 garncy dziennie.

Oprócz Harklowej znajdują się w tym powiecie jeszcze kopalnie nafty 37. w **Pielgrzymce** z 4 szybami, 38. w **Mrukowej** z jednym szybem i 39. w **Łężynach** z 3. szybami.

VIII. Powiat Kołomyjski.

40. W **Słobodzie rungurskiej** istnieją dwa przedsiębiorstwa z ośmiu szybami, w których pracuje 25 robotników. Roczna produkcja wynosi 1800 cent. Szyby w Słobodzie rungurskiej tem się różnią od innych, że produkcja nie jest bardzo obfitą, ale za to stałą i regularną. Przemysł naftowy mógłby się tu znacznie ożywić, gdyby stosunki komunikacyjne ulepszone zostały. W powiecie Kołomyjskim znajduje się 41. w **Łuczy** jeszcze jedna, aczkolwiek nieznaczna kopalnia nafty.

IX. Powiat Krośnieński.

W powiecie tym rozwinął się najpomyślniej przemysł naftowy; już na pierwszy rzut oka widoczną jest korzystna różnica. Ten stan pomyślny nie jest jednak skutkiem odmiennych warunków geologicznych, lecz naturalnem następstwem umiejętnego i racjonalnego kierunku w przedsiębiorstwie. Szczególnie dwie miejscowości: Bóbrka i Ropianka zasługują pod tym względem na uwagę:

42. **Bóbrka** zawdzięcza swój rozkwit przemysłu naftowego i wywołany przez to wzrost dobrobytu miejscowej ludności, panu Karolowi Klobassie, który nie szczędzi zabiegów celem wydoskonalenia eksploatacji. W Bóbrce istnieją obecnie 111 szybów, z których 51 zostają w ruchu. W szybach tych pracuje 150 robotników. Produkcja jest bardzo znaczną, gdyż wynosiła w r. 1871. 333.763, w r. 1872. 438.906, a w r. 1873. 402.391 garncy, co czyni przeciętnie 23.500 centnarów na rok.

43. W **Ropiance** istnieją cztery znaczne przedsiębiorstwa z 144 szybami, w których pracuje przeciętnie 150 robotników. Te przedsiębiorstwa wydobywają razem rocznie około 14.000 centnarów nafty. Równie jak w Bóbrce p. Klobassa, tak podniósł w Ropiance p. Łukasiewicz przemysł naftowy. W obu tych miejscowościach zaprowadzono techniczne przyrządy i maszyny, których nieznają przedsiębiorcy

w innych częściach kraju. Do ożywienia przemysłu naftowego przyczyniają się w znacznej części dobrze urządzone dystylarnie w Chorkówce i Dukli, zapewniając odbyt surowego materiału.

Reszta drugorzędnych i trzeciorzędnych kopalń w tym powiecie nie jest dokładnie zbadana i nie przedstawia w porównaniu z poprzednio wymienionymi miejscowościami ciekawszego materiału, dającego pogląd na obecny stan naszego przemysłu naftowego. Poprzestaniemy zatem na wymienieniu tylko miejscowości, w których znajdują się kopalnie ropy, temi są:

44. **Kraśne** 45. **Iwonicz**, 46. **Suchodół**, 47. **Krościenko**, 48. **Targowiska**, 49. **Żmigród**, 50. **Nadół**.

X. Powiat Liski.

W tym powiecie znajdują się w ruchu trzy kopalnie: 51. w **Uhercach** z 4 szybami, 52. **Wankowa** i 53. **Ropianka**. W Krościenku, Łodyni i Rudawce zostały roboty zaniechane.

XI. Powiat Nowo-Sądecki.

W tym powiecie istnieje tylko jedna znaczniejsza kopalnia a to 54. w **Librantowej**. W Kłęczanach i Klimkówce zostały roboty zaniechane.

Kopalnia w Librantowej składa się z 13. szybów, będących własnością amerykańskiego przedsiębiorstwa, które nabyło prawo wydobywania ropy na przestrzeni 279 morgów. Na tej przestrzeni napotyka się ropę już w głębokości dziesięciu sążni. Wydatność szybu nie bywa jednak znaczną i trwa nader krótko. Około 30. robotników znajduje w tej kopalni stałe zajęcie. Produkcja wynosi rocznie 700 centnarów. Przedsiębiorstwo to znajduje się dotąd w okresie początkowego rozwoju.

XII. Powiat Samborski.

W powiecie Samborskim istnieją nieznaczne kopalnie:

55. W **Woli Błazowskiej** i 56. w **Zworze**.

XIII. Powiat Sanocki.

Przemysł naftowy 57. w **Płowcach** jest dość rozwiniętym i posługuje się przyrządami technicznymi. Trzy przedsiębiorstwa pracują tutaj w 106. szybach i dawały dawniej zajęcie około 300. robotnikom, których liczba zesła obecnie do 30. Roczna produkcja wynosi 6300 centnarów ropy. Z początku spoczywał tutejszy przemysł naftowy w ręku drobnych przedsiębiorców, którzy ograniczali się do wyzyskiwania łatwo przystępnych źródeł, musieli jednak wkrótce odstąpić od dalszej pracy z powodu braku dostatecznych funduszy na pokrycie kosztów głębszego wiercenia. Ta okoliczność przynagliła mniejsze przedsiębiorstwa do zlania się w znaczniejsze, a skutek okazał wkrótce, jak korzystną była ta zmiana.

Prócz tej znajdują się w powiecie Sanockim mniejsze kopalnie: 58. w **Głębokiem**, z 8. szybami, 59. w **Nowosielicy** z 6. szybami, i 60. w **Zagórze** z 4. szybami.

Nareszcie znajdują się jeszcze po jednej kopalni:

XIV. w powiecie Kałuskim.

61. w Majdanie;

XV. w powiecie Staromiejskim.

62. w Rosochach i

XVI. w powiecie Turczańskim.

63. w Łomnej.

Żadna z tych kopalń nie jest atoli znaczniejszą i nie przedstawia nic uwagi godnego.

Z powyższego przedstawienia widocznem jest, że przemysł naftowy stanowi bardzo ważne bo kilkomiljonowe źródło dochodu, wkład zaś na tę gałąź gospodarstwa krajowego uczyniony, wynosi co najmniej sumę kilkunastu milionów. Obowiązkiem naszym jest zatem zwrócić z całą bacnością i troskliwością uwagę naszą na przemysł naftowy.

Bliższe zastanowienie się nad powyżej przedstawionymi stosunkami tego przemysłu, wykazuje, że Wysoka Izba oznaczyła w uchwale z dnia 16. Stycznia 1874. najwłaściwsze stanowisko dla przyszłości tego przemysłu, oświadczywszy się z jednej strony stanowczo przeciw poddaniu go postanowieniom powszechnej ustawy górniczej, uznawszy atoli z drugiej strony nieodzowną potrzebę położenia tamy panującej obecnie w tej mierze bezwzględnej wolności i dowolności przez poddanie tego przemysłu pod względem ekonomicznym i policyjnym pod ścisłą kontrolę władz publicznych.

Najwyższem postanowieniem z dnia 22. Stycznia 1862. i reskrytem ministeryalnym z dnia 5. Lutego 1865 zostały bowiem produkta przemysłu naftowego, *o ile z nich wytwarzają się oleje do oświetlania*, wyłączone z rzędu minerałów zastrzeżonych i uznane za przynależność własności gruntu. Gdy produkta te dotąd w kraju naszym wydobywano jedynie do użytku wyżej wskazanego t. j. w celu wytwarzania z nich olejów do oświetlania; przeto wyrobiły się pojęcia o własności tych przedmiotów jako przynależności ziemi. Na tej podstawie pozawierano układy i poczyniono — co najmniej — kilkunasto-miljonowe wkłady w przemysł naftowy. Dla tego też zaliczenie produktów naftowych do minerałów zastrzeżonych, sprzeciwiałoby się ustalonym pojęciom o własności, a nadto naraziłoby przedsiębiorców na nieobliczone szkody. Postanowienia przejściowe, projektowane w przedłożeniu rządowem z roku 1873/4 nie byłyby dostateczne do zawarowania praw nabytych, bo dają tylko czasową ochronę ustalonemu w kraju naszym pojęciu, że produkta naftowe są przynależnością własności ziemi, a następnie projektowany w tem przedłożeniu trzechletni termin dla przedsiębiorców poszukujących za produktami naftowymi, celem zastosowania się do postanowień powszechnej ustawy górniczej, nie może być dostatecznym do należytego zawarowania praw już nabytych i ochrony interesów odpowiadających wkładowi — co najmniej — kilkunastu milionów.

Ze wszech miar uzasadnioną okazuje się przeto obawa wypowiedziana w uchwale Wysokiej Izby z dnia 16. Stycznia 1874., że poddanie przemysłu naftowego postanowieniom powszechnej ustawy górniczej naraziłoby dotychczasowych posiadaczy kopalni naftowych na nieobliczone szkody, zachwiałoby całą podstawę tego, dopiero powstającego a już tak doniosłego przemysłu i mogłoby wystawić kraj na utratę najznaczniejszej części kapitału zakładowego kilkunastu milionów w ten przemysł włożonych. Zbytecznem byłoby wykazywać obszernie, że przewrót taki w stosunkach tak ważnej a dopiero powstającej gałęzi gospodarstwa krajowego musiałby najniekorzystniej oddziaływać na cały ogół stosunków ekonomicznych i społecznych w kraju.

Wysoka Izba nie poprzestała jednakowoż na oświadczeniu się jedynie przeciw zaliczeniu oleju ziemnego, smoły ziemnej i wosku ziemnego w poczet mineralów zastrzeżonych w myśl §. 3. ustawy górniczej, a tem samem przeciw poddaniu przemysłu naftowego postanowieniom powszechnej ustawy górniczej; lecz uznała równocześnie obecne postanowienia odnoszące się do tej gałęzi przemysłu za niedostateczne i wyrzekła, iż zachodzi potrzeba uregulowania jej przez wydanie specjalnej ustawy, której zadaniem być ma zastrzeżenie właścicielowi gruntu lub jego prawonabywcy wyłącznego prawa poszukiwania powyższych produktów przemysłu naftowego i uregulowania tej gałęzi przemysłu pod względem ekonomicznym i policyjnym przez oddanie przedsiębiorstw pod ścisłą kontrolę władz publicznych.

Również i te postanowienia przez Wysoką Izbę powzięte, są zupełnie uzasadnione i odpowiadają istotnemu stanowi rzeczy.

Przedewszystkiem bowiem podnieść musimy okoliczność, iż dotychczas obowiązujące postanowienia wyłączyły olej ziemny i smołę ziemną tylko o tyle z rzędu mineralów zastrzeżonych, o ile użyte być mają do oświetlania. To zastrzeżenie pozostawia tłumaczeniu władz administracyjnych obszerne pole, a egzystencja dotychczasowych przedsiębiorstw zawisła ostatecznie od tego, czy władza powołana do wykonywania ustawy górniczej, z większą lub mniejszą ścisłością domagać się będzie dowodu, że nbiegający się o przedsiębiorstwo wydobywania nafty na podstawie ustaw górniczych nie zamierza użyć wydobytego produktu na wytwarzanie oleju przeznaczonego do oświetlania.

W obec takiego stanu rzeczy wynaga sam interes dotychczasowych przedsiębiorców i właścicieli ziemi, wydającej naftę, ażeby obecnie obowiązujące przepisy, pozostawiające tak ważną gałąź przemysłu na łasce władz administracyjnych jak najspieszniej zastąpione zostały ustawą, odpowiadającą istniejącym stosunkom i warunkom tego przemysłu, a kładącą stanowczo tamę wszelkiej dowolności w tłumaczeniu obowiązujących postanowień.

Przechodząc do zastanowienia się nad wynikiem znanych nam, a powyżej przytoczonych danych o tym przemyśle, podnosimy przedewszystkiem, iż charakterystyczną cechą tego przemysłu w kraju naszym, jest nadzwyczajne rozdrobnienie onego. Nafta prawie wyłącznie znachodzi się na wązkich smugach gruntu, będących własnością włościan. Tylko w pięciu znaczniejszych kopalniach wydobywaną bywa nafta na gruntach należących do obszaru dworskiego.

Ta okoliczność utrudnia zakładanie przedsiębiorstw na znaczniejszej przestrzeni, na której mogliby rozpocząć wydostawanie nafty na stopę rozleglejszą i z większym nakładem. Przedsiębiorca zadowolnić się musi zazwyczaj nabyciem małej przestrzeni, zaledwo wystarczającej na urządzenie skromnego szybu. Jeżeli natrafi na obfitsze źródło nafty, zjawiają się wkrótce wyzyskiwacze, goniący za łatwym zarobkiem bez znajomości rzeczy i przy pomocy niewielkich kapitałów, a bez narażenia się na częstokroć daremne trudy i koszta pierwszych poszukiwań, spieszą korzystać z cudzego odkrycia, nabywają grunta przyległe, otaczają kopalnię pierwszego wynalazcy całą siecią szybów, od niej zaledwo o parę sążni oddalonych i dzielą się zyskiem, starając się wydobywać naftę przez niego wyszukaną.

Wobec takiego stanu rzeczy naturalnem jest, iż rzetelni i zamożni przedsiębiorcy zniechęcać się muszą do poszukiwań za naftą, na czem ta gałąź przemysłu podwójnie traci. Przedewszystkiem bowiem dostaje się zazwyczaj w ręce ludzi niedoświadczonych lub lekkomyślnych, albo też nareszcie takich, którzy brak potrzebnego kapitału i straty przy daremnych częstokroć poszukiwaniach, w inny mniej godziwy sposób na właścicielach gruntów i ludności zarobkującej, z oczywistą ich krzywdą powetować sobie zdołają. A następnie nie podpada wątpliwości, że bardzo wiele obfitych źródeł oleju ziemnego leży odłogiem w skutek odstręczania się rzetelnych, zdolnych i zamożnych przedsiębiorców od poszukiwań w obec terażniejszych stosunków.

Nieodzownym warunkiem rozwoju przemysłu naftowego jest uregulowanie onego w taki sposób, ażeby podaną została możliwość a nawet łatwość zakładania rozległych i trwałych przedsiębiorstw z racjonalnym planem poszukiwania i wydobywania nafty.

Nader pożądanem byłoby zatem, ażeby utworzenie rozleglejszego przedsiębiorstwa na pewnej w drodze ustawy jako minimum ściśle oznaczonej przestrzeni, ustanowionem być mogło, jako nieodzowny warunek tej gałęzi przemysłu, do czego podaje sposobność 4. ustęp powyżej powołanej uchwały Wysokiej Izby z dnia 16. Stycznia 1874.

Z rozdrobnienia przedsiębiorstw i zakładania wielu szybów na małej przestrzeni, wynika nadto marnotrawienie kapitałów wkładowych i siły roboczej. W Borysławiu n. p. zajmuje przestrzeń, na której wydobywany bywa olej i wosk ziemny, obszar około 150 morgów. Na tym obszarze znajduje się obecnie 12.000 szybów. Jeżeli jako przeciętny koszt urządzenia jednego szybu przyjmiemy kwotę 500 złr., to wynosi kapitał zakładowy wyłożony na powyższej przestrzeni sumę sześciu milionów złr. Jednomyślne zdanie fachowych znawców, którzy obeznali się ze stosunkami kopalni borysławskich, zapewnia, że przy umiejętnem urządzeniu szybów i racjonalnem prowadzeniu eksploatacji, można dziesiątą częścią włożonego kapitału otrzymać te same rezultaty, jak obecnie osiągniętymi zostały.

Podobne stosunki zachodzą i w innych kopalniach w kraju naszym; ta okoliczność doprowadza nas do smutnego przekonania, że stosunek sum wyłożonych do nakładu istotnie potrzebnego, gdyby przedsiębiorstwa umiejętnie i z fachową wiedzą kierowanemi były, jest w całym kraju przeciętnie taki sam jak w Borysławiu, to jest, jak 10 do jednego, nie mniej, że kwota bez potrzeby i bez korzyści wyłożona, jest bardzo znaczną.

Do sumy zmarnowanego kapitału doliczyć należy dla osiągnięcia ogólnej sumy strat poniesionych w skutek nieracjonalnego wyzyskiwania tej gałęzi przemysłu, a właściwie w skutek braku odpowiednich postanowień regulujących ją — straty nieustannie ponoszone przez marnowanie siły roboczej.

Z powodu urządzenia wielkiej liczby szybów na szczupłej przestrzeni, niema miejsca potrzebnego na odpływ wody i na wyrzucanie ziemi z szybu. Każdy przedsiębiorca urządza i poprawia swój szyb kosztem sąsiedniego; woda bowiem i ziemia z szybu wyrzucone dostają się do szybu sąsiada, z kąd znowu na to wyrzuconą bywa, ażeby narazić na te same koszta właściciela dalszego szybu. Nie mamy potrzebnych danych do obliczania w cyfrach tego marnotrawienia czasu i siły roboczej, tudzież ustawicznych przerw we właściwej czynności wydobywania nafty; tyle jednak pewnem jest, że straty przez to poniesione wynoszą niewątpliwie corocznie bardzo znaczną sumę.

W każdym przedsiębiorstwie a zwłaszcza w górnictwie zaprowadza postęp techniczny ciągle nowe sposoby oszczędzania siły roboczej. Co niegdyś wymagało długiej pracy wielu rąk ludzkich i kosztów niemałych, tego dziś dokonać można szybko i tanio za pomocą maszyn. Ale zaopatrzenie przedsiębiorstwa w maszyny i inne przyrządy techniczne, wymaga przedewszystkiem kapitału, a następnie pewności, że przedsiębiorstwo będzie trwałem i w dłuższym lat szeregu powetować zdola zwiększone nakłady. — Wobec stosunków powyżej przedstawionych wahać się musi nawet zamożny przedsiębiorca sprowadzać kosztowne przyrządy techniczne; dla zwykłych przedsiębiorców zaś bez odpowiedniego kapitału zakładowego stać się musi niepodobieństwem korzystanie z postępu nauki. Ztąd wynika także niemała strata, o której rozmiarach daje pojęcie fakt następujący.

W Borysławiu posiada pierwsza galicyjska spółka dla wydobywania nafty 10 morgową przestrzeń, na której znajdują się 68 eksploatowanych a 22 zasypanych szybów. Dopóki woda wydobywana była rękami ludzkimi wynosiły koszta na ten cel łożone około 600 zł. tygodniowo. Obecnie użyto do tego dwóch maszyn, a koszta wydostawania wody ze szybów wynoszą tygodniowo tylko sumę 40 zł. w. a.

Jeżeli nareszcie na małej przestrzeni osiedla się za wielu przedsiębiorców, muszą szyby być wąskie, a ztąd wynikają próczwyżej przytoczonych strat także dalsze jeszcze niedogodności i przeszkody w robotach. Wązki rozmiar szybu czyni niemożliwem głębsze poszukiwania za naftą, wskutek czego marniejają koszta wyłożone na urządzenie go, jeżeli okaże się niezbędna potrzeba, głębszego wiercenia.

Ważnym czynnikiem podtrzymującym wartość kopalni na czas dłuższy, są gazy, jeżeli olej ziemny wydobywanym bywa za pomocą dziur świdrowych. Nieumiejętny sposób

eksploatacy dążący do odkrycia jak największej liczby szybów dla wydobywania ropy marnuje drogocenną siłę gazów, które ulatniają się swobodnie i bezużytecznie przez dziury świdrowe.

Nie podpada zatem żadnej wątpliwości, że wskutek terazniejszych nieodpowiednich stosunków, przemysł naftowy, a z nim kraj cały ponosi bardzo znaczne straty, idące w miliony.

Mylą się ci, którzy mniemają, że straty te dotyczą jedynie przedsiębiorców przemysłu naftowego, lub też przypuszczają, jakoby inne warstwy ludności w kraju, bądź to właściciele gruntów, bądź też robotnicy po kopalniach zajęci, korzystać mieli z obecnego stanu rzeczy. Nauka ekonomii społecznej już dawno rozprawiła się z podobnemi zapatrywaniami i wykazała dowodnie, że ani ucisk przemysłu przez pewną klasę, w obecnym wypadku przez właścicieli gruntów kryjących olej ziemny w swej głębi, ani marnowanie pracy rąk ludzkich bez istotnej potrzeby i prawdziwego pożytku dla przemysłu, nie może być źródłem bogactwa powszechnego, a nawet nie jest w stanie ze stanowiska ogółu wynagrodzić w pewnej klasie ludności, choć w przybliżeniu te straty, jakie ponoszą przedsiębiorcy przez bezowocne zużywanie kapitałów, zwłaszcza w kraju naszym, gdzie nietylko na brak kapitałów, ale także na brak rąk chętnych do pracy słusznie utyskujemy, a zatem niema najmniejszej potrzeby uciekać się do środka nader wątpliwej wartości, tworzenia sztucznie sposobności do pracy bez istotnej potrzeby, a nawet jak w danym razie — bez pożytku dla ogółu.

Prawdziwości powyższych na teorii opartych twierdzeń naszych dowodzą praktyczne stosunki. Próżno szukalibyśmy zamożności lub przynajmniej dobrobytu między większą częścią ludności w tych okolicach, które dostarczają oleju i wosku ziemnego.

Radca górniczy p. Edward Windakiewicz następnie wyraża się o wpływie przemysłu naftowego w Borysławiu na ludność miejscową: „Chociaż dawniejsi właściciele gruntów (włościanie) otrzymali za takowe bardzo znaczne ceny od przedsiębiorców kopalni, mimo to prawie wszyscy zeszli na nędzarzy, po części wskutek rozrzutności, a po części wskutek różnorodnych sposobów wyzyskiwania. Sprzedawszy resztę gruntu swojego, która im dotąd pozostała, znajdują się obecnie często w tem położeniu, że w kopalniach urządzonych na własnej niegdyś posiadłości kręcić muszą korbą dla zarobku. W ogóle panuje w kołach nieuprzedzonych przekonanie, że sprzedaż gruntów, chociaż przyniosła wielkie sumy właścicielom, nie tylko nie wyszła na dobre włościaninowi, lecz nawet zupełnie go zdemoralizowała.“ — Kreśląc stosunki panujące w Schodnicy, dodaje p. Windakiewicz, że „także i tutaj nie podniósł się dobrobyt ludu w skutek sprzedaży gruntów, lecz przeciwnie sprzedaż ta wywarła wpływ demoralizujący. Po bardzo wysokiej cenie otrzymują robotnicy na rachunek zapłaty wódkę, chleb i inne artykuły. W skutek tego nie pozostaje robotnikowi z zapłaty albo wcale nic, lub bardzo nieznaczna gotówka.“

Tak się dzieje wszędzie, gdzie kopalnie opanowali przedsiębiorcy bez kapitałów, usiłujący brak onychże zastąpić obocznym przemysłem nader wątpliwej wartości, głównie zaś wyzyskiwaniem miejscowej ludności. Już poprzednio wykazaliśmy zaś, że przemysł naftowy, głównie w ręku takich przedsiębiorców pozostać musi, dopokąd terazniejsze warunki tego przemysłu odstraszać będą od oddania mu się rzetelnych, rozważnych i zamożnych przedsiębiorców.

Zupełnie odmienne stosunki panują tam, gdzie już dzisiaj — pomimo nieuporządkowanego dotąd stanu rzeczy — szczęśliwym zbiegiem okoliczności rozwinąć się zdołała eksploatacja umiejętnie założona, roztropnie i uczciwie prowadzona. Tam nawet włościanie, nieposiadający gruntów wydających ropę, korzystają z obfitego źródła zarobku, wskutek czego ich dobrobyt rośnie, co też objawia się na zewnątrz w polepszonym sposobie życia, w unikaniu długów lichwiarskich i regularnem opłacie podatków.

Taki pomyślny stan rzeczy istnieje obecnie w kopalniach ropy i wosku ziemnego, położonych w powiecie Krośnieńskim. Wpływ przemysłu naftowego w Bóbrce na ludność wiejską, tak przedstawia radca górniczy p. Windakiewicz w swoim sprawozdaniu: „Wpływ na ludność sąsiednią i w ogóle na całą okolicę jest nadzwyczaj pomyślny. Widok dróg, uprawy ziemi, pomieszkań włościan i większych właścicieli ziemskich, wreszcie widok samych włościan, wprowadza w zdumienie i sprawia takie wrażenie, jak gdyby widz nagle przeniesiony został w zamożną okolicę Niemiec lub Francji.“

Dobrze utrzymane drogi, zasiewy, pola należycie uprawione i ściekami poprzerzynane, schludne i rozległe zabudowania, wreszcie dobrze żywieni i schludnie ubrani włościanie, robią korzystne wrażenie dobrobytu, stwierdzone stosunkami kopalni, a to wszystko mimo nie zbyt wysokiej zapłaty.

„W Chorkówce istnieje także szkoła i kasa zaliczkowa, a włościanin, który najczęściej członków rodziny swojej wysłał na robotę do kopalni, wyzwolił się zupełnie z rąk lichwiarskich.“

Podobnie przedstawia się stan rzeczy w wyjątkowych a szczęśliwych okolicach, gdzie znaczniejsze przedsiębiorstwa zastosowały się do zasad racjonalnej eksploatacji. Przedsiębiorca taki, urządziwszy kopalnię umiejętnie i znaczniejszym nakładem, wytknąwszy sobie jako cel trwałe wyzyskiwanie skarbów ziemi i ciągle wydoskonalanie przedsiębiorstwa swego, stara się w dobrze zrozumianym interesie własnym wytworzyć z miejscowej ludności klasę porządną, zręczną i zamożną robotników.

Ale nie tylko ze względów materialnych jest nader opłakanym los robotników, zajętych w kopalniach oleju ziemnego. Dotychczasowy tryb eksploatacji jest bardzo szkodliwym dla zdrowia onychże i w ogóle pod względem bezpieczeństwa publicznego. Złe urządzone i niedbale utrzymywane szyby bywają zazwyczaj stekiem nieczystości i wylęgłami szkodliwych dla zdrowia, znaczna liczba szybów tego rodzaju umieszczona na małej przestrzeni, najniekorzystniej oddziaływać musi na stosunki sanitarne całej okolicy. Złe urządzenie szybów i nieracjonalne prowadzenie przedsiębiorstw, wywołuje stosunkowo nader liczne wypadki w galicyjskich kopalniach nafty. W roku 1873. wydarzyły się w 19 miejscowościach, które obejmuje sprawozdanie rady górniczego p. Edwarda Windakiewicza liczne wypadki tego rodzaju, z których przypada 43 na trzy miejscowości: Borysław, Mraznicę i Schodnicę. W miejscowościach tych przypada przeciętnie co roku po 9 wypadków gwałtownej śmierci na 1000 robotników, gdy tymczasem w kopalniach urządzonych i prowadzonych według wymagań górniczych, zazwyczaj przypada nie więcej jak po dwa wypadki śmierci na 1000 robotników.

Wcale nie pomyślniejsze stosunki pod tym względem zachodzą w innych kopalniach kraju naszego. Mianowicie przypada na 1000 robotników: w Dzwiniaczu 15, w Staruni 15, w Słobodzie rungurskiej 7, w Bóbrce 7, w Ropiance 13, a w Siarach 20 wypadków śmierci. Z innych kopalń oleju ziemnego, nie mamy tak dokładnie zestawionego wykazu, trudno atoli przypuszczać, jakoby tamtejsze stosunki były w tej mierze korzystniejszymi.

Ilość wypadków w Borysławiu dosięgła przed kilku laty rozmiarów zatrważających, wskutek czego widziały się władze krajowe spowodowanemi zaprowadzić przynajmniej tymczasowe środki zaradcze. C. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym odjęło tam zwierzchność gminnej wykonywanie policyi miejscowej i przelało ją tymczasowo na ustanowiony w tym celu inspektorat kopalniany. Środek ten nie odpowiedział w całej pełni pokładanym w nim oczekiwaniom, źródło złego tkwi bowiem w wadliwych stosunkach przemysłu naftowego w ogóle i dla tego tylko przez reformę tych stosunków usunięte być może.

Powyżej wykazane ujemne strony naszego przemysłu naftowego muszą niekorzystnie oddziaływać na kosztach produkcji, w skutek czego produkt nasz nie może wytrzymać konkurencji z zagranicą. W Ameryce wynosi cena zwyczajna centnaru wiedeńskiego surowej nafty 75 centów. Jeżeli od niej potrącimy 15—20% jako zysk przedsiębiorcy, to okazuje się, że kosztach produkcji jednego centnara wiedeńskiego nafty wynoszą około 60 centów. U nas są zaś kosztach produkcji jednego centnara nafty kilkakrotnie wyższe, i wynoszą w Borysławiu 3 zł., w Mraznicy 2 zł. 50 ct., w Schodnicy 2 zł. 10, w Dzwiniaczu 3 zł. 75 ct., w Staruni 3 zł., w Słobodzie rungurskiej 4 zł., w Płowcach 2 zł. 50 ct., w Bóbrce 2 zł. 10 ct., w Ropiance 4 zł. 50 ct., w Siarach 2 zł. 50 ct., w Męcinie wielkiej 3 zł., w Sękowej 3 zł., w Ropiczy ruskiej 2 zł. 70 ct., w Wojtowej 2 zł. 85., w Harkłowej 2 zł., w Lipinkach 2 zł., w Libuszy 4 zł., czyli przeciętnie po 2 zł. 91 ct. w. a., więc prawie pięć razy więcej, aniżeli w Ameryce. Tam przystępuje przedsiębiorca z znacznym kapitałem do dzieła, a co najważniejsza obliczonym nie na szybkie wzbogacenie się z ujmą dla płodności źródła produkcyjnego, lecz na wyrobienie rozległej i trwałej; i rozpoczyna roboty ściśle według fachowych wskazań technicznego doradcy, prowadzi eksploatację racjonalnie i umiejętnie, korzysta ze wszelkich

ulepszeń wskazanych technicznym postępowaniem, stara się zniżyć najważniejsze koszty produkcji przez zajęcie jak największego obszaru ziemi i tym sposobem zapewnia sobie nawet na targach europejskich zwycięstwo nad miejscowymi współzawodnikami, pomimo wysokich kosztów transportu. Odmienność stosunków geologicznych i społecznych nie jest głównym powodem tak znacznej różnicy pomiędzy cenami amerykańskiego a krajowego produktu.

Jakkolwiek bowiem w Ameryce źródła bywają obfitsze, to jednak nierównie trudniejszą jest do odkrycia; niemniej robotnik jest droższy, aniżeli u nas, maszyny zaś nie mogą zupełnie zastąpić rąk ludzkich.

W różnicy gatunku nafty amerykańskiej od galicyjskiej daremnie szukalibyśmy przyczyny wyższości produktu amerykańskiego na targach europejskich. Składowe części nafty amerykańskiej nie nadają jej przewagi nad naszą. Wykazują to wyniki chemicznej analizy, które czerpiemy z rozprawy p. Dr. Henryka Gintla, centralnego inspektora lwowsko-czerniowieckiej kolei żelaznej pod tytułem Galizisches Petroleum und Ozokerit. Rozprawa ta ogłoszona drukiem przed dwoma laty zyskała uznanie ludzi fachowo z tym przedmiotem i naszymi stosunkami obznajomionych, więc nie wahamy się polegać na danych w niej zawartych.

Według tego dziełka zawiera:

1. Nafta amerykańska na 100 części:

a) w Pelsynwanie:

41	części oleju do oświetlenia w przednim gatunku
39	„ „ „ maszczenia (Schmiröhl)
2	„ parafiny (Paraffin)
18	„ pozostałości (Rückstände)

b) w Kanadzie:

36	części oleju do oświetlenia w przednim gatunku
43	„ „ „ maszczenia (Schmiröhl)
3	„ parafiny (Paraffin)
18	„ pozostałości (Rückstände)

2. Galicyjska nafta zawiera zaś na 100 części:

a) w Borysławiu:

50	części oleju do oświetlenia w przednim gatunku
20	„ „ lekko płynnego (leichtflüssiges Oehl)
8	„ parafiny (Paraffin)
8	„ mazi (Theer)
14	„ pozostałości (Rückstände)

b) w Bóbrce:

50	części oleju do oświetlenia w przednim gatunku
10	„ „ lekko płynnego (leichtflüssiges Oehl)
10	„ „ ciężkiego (schweres Oehl)
10	„ mazi do smarowania wozów (Theer zur Wagenschmire)
20	„ ubywa wskutek zwietrzenia i chemicznego rozkładu.

Dlatego też przyczyną niekorzystnej dla nas różnicy pomiędzy produkcją ropy w Ameryce, a produkcją jej w kraju naszym stanowią przedewszystkiem niewłaściwe i niestosowne warunki, w jakich znajduje się u nas przemysł naftowy.

Upadek tej gałęzi przemysłu krajowego wykazują najdobitniej cyfry.

Wywóz ropy zmniejsza się od kilka lat niemal w takim samym stosunku, w jakim wzrastał od roku 1859 do 1866.

Na kolei żelaznej Karola Ludwika wynosił wywóz według Dr. Henryka Gintla:

w roku:	centnarów człowych
1859	13.300
1860	21.000
1861	30.300
1862	32.000
1863	67.300
1864	113.100
1865	133.400
1866	166.300
1867	155.600
1868	147.300
1869	93.100
1870	88.600
1871	70.000

Na kolei lwowsko-czerniowieckiej zaś wynosił wywóz ropy:

w roku:	centnarów człowych
1867	7.300
1868	1.500
1869	1.200
1870	4.900
1871	6.200

W ostatnich latach zaś zaczyna zagrażać naszemu przemysłowi naftowemu, prócz konkurencji amerykańskiej, nowa konkurencja ze wschodu. Mianowicie wywieziono z Multan według Dr. Henryka Gintla koleją lwowsko-czerniowiecką do Galicji w roku 1870. centnarów 10.200 w r. 1871 centnarów 21.800, w pierwszej połowie roku 1872. centnarów 9.600. — Za ropy moldawską opłaca się od centnara cło przywózowe w kwocie 1 zł. 20 ct., a cło wywózowe w kwocie 80 ct.

Pomimo tej opłaty cła w kwocie 2 zł. a. w. od centnara, pomimo kosztów 5. milowego transportu na kołach i 30. milowego transportu koleją żelazną, ropy moldawska przywożoną bywa do kraju, a przywóz jej wzrasta, z czego widocznem jest, iż z pomyślnym skutkiem czyni konkurencję ropy krajowej nawet w domu naszym.

Do tego dodać należy, że przemysł naftowy rozwijać się poczyna na Kaukazie nad brzegami morza Kaspijskiego, gdzie źródła ropy mają być nadzwyczaj bogatemi i bardzo przystępnymi.

Stan rzeczy w niniejszem sprawozdaniu przedstawiony, wykazuje zatem:

1. Że przemysł wydobywania ropy jest bardzo znacznym źródłem dochodu dla kraju naszego, który przynosi obecnie corocznie kilka milionów zł. w. a.
2. Że warunki, w których przemysł nasz znajduje się, są nieodpowiednie i niewłaściwe, za-

równie szkodliwe dla przedsiębiorców oddających się temu przemysłowi, jak dla właścicieli gruntów wydających naftę, jak też dla reszty ludności miejscowej.

3. Że wskutek tego kosztów wydobywania nafty i wkłady w to przedsiębiorstwo czynione, są nie stosunkowo wysokie przy bezużytecznym marnowaniu kapitałów i pracy.
4. Że produkt nasz nie może wytrzymać konkurencji z zagranicą, a wywóz corocznie upada.

Jakkolwiek zatem Wysoka Izba już w uchwale swej z dnia 16. stycznia 1874. wytknęła najodpowiedniejszą drogę, którą postępować należy dla podźwignienia napowrót tej widocznie do upadku chylącej się a nader ważnej gałęzi przemysłu krajowego; jakkolwiek Prezydium Namiestnictwa odezwą z dnia 18. stycznia 1875. l. 9786 uwiadomiło Wydział krajowy, że Ministerstwo rolnictwa zajmuje się tą sprawą, jednakowoż mniema Wydział krajowy, że sprawa jest zanadto ważną, a niebezpieczeństwo zanadto groźnem, ażeby możliwem było, po bliższem rozpatrzeniu się w istotnym stanie rzeczy, nie ponowić kroków przez Wysoką Izbę podjętych, celem jak najspieszniejszego uregulowania warunków przemysłu naftowego w kraju naszym, odpowiadającego zarówno rzeczywistym potrzebom i stosunkom kraju, równie jak wymagalnościom tej przemysłowości.

Wywiązując się z tego obowiązku, wnosi Wydział krajowy: Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm ponawia uchwałę swą z dnia 16. stycznia 1874. w całej osnowie, i wzywa Rząd, ażeby na najbliższej Sesi przedłożył Sejmowi projekt do ustawy o uregulowaniu stosunków wydobywania oleju ziemnego (nafty), smoły ziemnej i wosku ziemnego, na zasadach wyrażonych w powyższej uchwale Sejmowej z dnia 16. styczniu 1874.

Z Rady Wydziału krajowego
królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem ks. Krakowskiem.

We Lwowie dnia 30 Marca 1875 r.

W zastępstwie Marszałka krajowego

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdawca

Paweł Skwarczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Aleg. XXXVI.

W n i o s e k.**Wysoki Sejmie!**

Zważywszy, że gospodarstwo krajowe chyli się u nas spiesznym krokiem do upadku, czego jednym z najgłówniejszych powodów jest brak obrotowego kapitału i ducha przemysłowego, tudzież zbyt wygórowane i niestosownie rozłożone podatki;

zważywszy, że podatek spadkowy jest nadzwyczajnie wysoki, a mając szczególnie na uwadze czas i okoliczności, w których kontrybucenci są zmagani do uiszczenia się z tegoż, a mianowicie że w tym czasie mają spadkobiercy do ponoszenia kosztu pogrzebu i słabości zmarłego spadkodawcy, których za życia opłacić nie mógł lub z innych przyczyn nie zapłacił, a prócz tego kosztu sądowe, notarialne za spis aktów pośmiertnych;

zważywszy nareszcie, że podatek spadkowy i spis aktów pośmiertnych dotyka w szczególności najdotkliwiej stan włościański, który w naszym kraju bynajmniej nie jest uposażonym w zapasy gotowego grosza, zatem skazuje rolników naszych na opłacenie lichwy olbrzymiej, a w następstwie prowadzi tychże do zupełnego upadku i ruiny materialnej;

zważywszy, że z upadkiem stanu rolników i włościan, całe gospodarstwo krajowe do upadku chylić się musi — przeto wnoszę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Artykuł I.

Wysoki Sejm krajowy zwraca uwagę c. k. Rządu na nagłą potrzebę przeprowadzenia jak najrychlejszego reformy ustaw dotyczących należytości prawnych, czyli tak zwanego podatku spadkowego, lub co najmniej zniżenia tego podatku do stopy nieszkodliwej gospodarstwu krajowemu, tudzież o uchylenie dodatków do tego podatku i pobieranie prowizyi zwłoki.

Artykuł II.

Aby Wysoki c. k. Rząd raczył postarać się o to, aby przeprowadzenia aktów pośmiertnych w drodze konstytucyjnej, do załatwienia samym gminom oddane były.

Lwów, dnia 12. Kwietnia 1875.

Bazył Jędrzejewski

wnioskodawca.

<i>Daniel Iwaniszów,</i>	<i>Siwiec,</i>	<i>Chrapek,</i>	<i>Michalski,</i>
<i>Jan Bodnar,</i>	<i>Włodek,</i>	<i>Wiśniewski,</i>	<i>Laskorz,</i>
<i>Kerepin,</i>	<i>Kocyłowski,</i>	<i>Jędrzej Kobylarz,</i>	<i>Gawronek,</i>
<i>Hajdamacha,</i>	<i>Szott,</i>	<i>Szurlej,</i>	<i>Hubar.</i>
<i>Oskard,</i>			

Aleg. XLVII.

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: **Galicya wschodnia.**

Rok 1874.

Zamknięcie rachunku.

Lwów dnia 30. Marca 1875.

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodu w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywisty dochód.								
	Pokrycie.								
	<i>I. Od obowiązanych stron.</i>								
8	Wpłaty na kapitały:								
	a) w 20 rocznych ratach . . .	32.288	19 1/2	43.200	—	12.968	34 1/2	114.628	95
	b) w ratach umarzających (an- nuitetach)	23.880	15					61.393	12
9	Wpłaty na renty:								
	a) renty bieżące i zaległe . . .	964	42 1/2	6.800	—	1.369	48	138	10
	b) raty procentowe od kapitałów spłacanych w 20 rocznych ratach	7.205	5 1/2					6.657	93 1/2
	c) odsetki od zakupionych obli- gacyj	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) gotówka za wylosowane obli- gacje	—	—	—	—	—	—	—	—
	e) zakupione obligacje	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Inne rozmaite przychody:								
	a) odsetki zwłoki od spłaconych rat kapitałów i procentów . . .	3.640	37 1/2	4.900	—	1.259	62 1/2	1.135	—
	b) zwrot kosztów podróży . . .	13.904	86	14.520	—	615	14	14.247	56
	c) za sprzedane druki indemniz. d) taksa za przepisywanie obli- gacyj indemnizacyjnych . . .	4	—	20	—	16	—	—	—
	e) zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . . .	369	40	440	—	70	60	—	—
	f) zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . . .	30.095	85 1/2	9.300	—	20.795	85 1/2	—	—
	g) dochód ze sprzedaży pustek h) dochód z dzierżawy pustek . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	i) zwrot niezależnie pobranych kapitałów i rent	22	32	—	—	22	32	—	—
	j) zwrot nadebranych plac eta- towych	38	—	200	—	68	90	972	91 1/2
	k) zwroty rachunkowe	93	10					—	—
	l) inne zwroty	—	—	—	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . . .	112.505	73 1/2	79.380	—	33.125	73 1/2	199.173	58

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodów w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	112.505	73 1/2	79.380	—	33.125	73 1/2	199.173	58
	<i>II. Od kraju.</i>								
11	Dodatek indemnizac. od podatków								
	a) za lata ubiegłe	596.682	88 1/2	2,294.274	—	100.965	20 1/2	216.450	42
	b) za rok bieżący	1,798.556	32					876.408	48 1/2
12	Wpłaty uprawnionych:								
	a) do zaokrąglenia kapitałów w obligacjach indemnizacyjn.	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) zaliczki urbaryalne udzielone dotąd nie zarachowane . . .	—	—	—	—	—	—	236	—
	Suma rzeczywistych przychodów	2,507.744	94	2,373.654	—	134.090	94	1,292.268	48 1/2
	<i>III. Od rządu.</i>								
15	Zaliczki:								
	a) subwencje ze Skarbu państwa	1,443.143	—	1,443.143	—	—	—	—	—
	b) zaliczki oprocentowane ze Skarbu państwa	1,195.237	4	—	—	—	—	—	—
15 1/2	<i>III. a zaliczki</i> oprocentowane pedjęte z funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego	138.200	—	—	—	—	—	—	—
	Razem . . .	2,776.580	4	1,444.143	—	—	—	—	—
	Suma . . .	4,284.324	98	3,816.797	—	—	—	1,292.268	48 1/2
	Przebieżne.								
19	Zwrócone zaliczki	8.851	29	—	—	—	—	8.631	88
20	Tymczasowe przychody (rok Cudze pieniądze	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Depozyta	9.544	30	—	—	—	—	—	—
22	Suma przebieżnych przychodów	18.395	59	—	—	—	—	8.631	88
23	Suma wszelkich przychodów .	5,302.720	57	—	—	—	—	1,300.900	36 1/2
24	Zapas z przeszłego roku w gotówce	388	86	—	—	—	—	—	—
25	Całkowity przychód .	5,303.109	43	3,816.797	—	—	—	—	—
26	Zapas z końcem roku 1874 w gotówce	—	—	—	—	—	—	724	5 1/2
27	Suma aktywów z końcem roku 1874	—	—	—	—	—	—	1,301.624	42

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywiste wydatki.								
	A. Potrzeby.								
1	Koszta zarządu (podług specyfikacji na ostatniej stronie) .	55.646	25	91.212	—	35.565	75	3.612	9½
2	Spłata obligacji indemnizacyjnych								
	a) w skutek wylosowania								
	a) za lata nbiegłe . . .	388.174	50	1,115.100	—	200.077	50	237.405	—
	b) bieżąca należność . . .	927.003	—						
	b) w skutek zniszczenia . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) obligacje nie wylosowane .	—	—	—	—	—	—	48,075.573	—
3	Wypłata kapitałów zlikwidowanych								
	a) w kwotach wyrównawczych .	1.223	46	3.600	—	2.376	54	—	—
	b) kapitały zlikwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	262.489	5
	c) zakupno obligacji	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Renty dla uprawnionych:								
	a) 5% odsetki od obligacji indemnizacyjnych włącznie z podatkiem dochodowym od tychże								
	a) za lata zeszłe	234.017	83½	2,452.191	—	23.505	66	717.422	5
	b) bieżące należności . . .	2,241.678	82½						
	b) renta roczna od nie asygnowanych kapitałów	19.832	40	18.516	—	1.316	40	20.154	71
	c) urbaryalne zaliczki	—	—	—	—	—	—	1.615	53
	d) kwoty wyrównawcze przy wypłacie rent zaległych	653	72½	1.200	—	546	27½	—	—
	e) renty zaległe i likwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	4.992	53½
29	Rozmaite wydatki:								
	a) zwroty nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych	114.010	44½	134.978	—	20.335	56½	34.259	64
	b) zwroty nadpłaconych kapitałów, rent i odsetek	57	68						
	c) zwroty rachunkowe	574	31						
	do przeniesienia . . .	3,982.872	43	3,816.797	—	166.075	43	49,357.523	61

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	3,982.872	43	3,816.797	—	166.075	43	49,357.523	61
	d) odsetki od zaliczek funduszu indemniz. Wielkiego Księ- stwa Krakowskiego	2.364	16	—	—	2.364	16	—	—
30	Suma rzeczywistych wydatków	3,985.236	59	3,816.797	—	168.439	59	49,357.523	61
7	Zwroty zaliczek pobranych ze Skarbu państwa	—	—	—	—	—	—	—	—
	a) nieoprocenowanych	—	—	—	—	—	—	31,868.563	98 $\frac{1}{2}$
	b) oprocentowanych	1.164.420	92 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	889,189	55 $\frac{1}{2}$
	c) oprocentowanych z funduszu indemniz. W. Księstwa Kra- kowskiego	138.200	—	—	—	—	—	—	—
	d) odsetki od zaliczek ze Skarbu państwa	—	—	—	—	—	—	16.549	69
	Razem	1,302.620	92 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	32,774.303	23
	Suma	5,287.857	51 $\frac{1}{2}$	3,816.797	—	168.439	59	82,131.826	84
	Przebieżne.								
31	Zaliczki zwrotne : Zwroty tymczasowych przychodów	5.318	75 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—
32	Obce pieniądze	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Depozyta	9.209	10 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	724	5 $\frac{1}{2}$
34	Suma przebieżnych wydatków	14.527	86	—	—	—	—	724	5 $\frac{1}{2}$
35	Suma wszelkich wydatków	5.302.385	37 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	82,132.550	89 $\frac{1}{2}$
36	Zapas kasowy z końcem roku 1874	724	5 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—
37	Całkowity rozchód	5,303.109	43	—	—	—	—	82,132.550	89 $\frac{1}{2}$
38	W porównaniu passywów z akty- wami w kwocie	—	—	—	—	—	—	1,301.624	42
	pozostaje ostatecznie czyste Passywum w kwocie	—	—	—	—	—	—	80,830.926	47 $\frac{1}{2}$
	Zaliczki oprocentowane ze Skarbu Państwa Zkońcem grudnia 1873 pozostała W roku 1874 pobrano					858.373	44		
	razem					1,195.237	4		
	w roku 1874 zwrócono					2,053.610	48		
	pozostaje					1,164.420	92 $\frac{1}{2}$		
	do tego odsetki za rok 1874 pozostała zatem z końcem grudnia 1874 nie spłacona kwota wynosi					889.189	55 $\frac{1}{2}$		
	i okazuje się w porównaniu z kwotą pozostałą z końcem grudnia 1873					16.549	69		
	większą o					905.739	24 $\frac{1}{2}$		
						858.373	44		
						47.365	80 $\frac{1}{2}$		

W y k a z

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porządkowa	Liczba załączników		Nominalnej wartości	
			zł.	ct.
P r z y c h ó d				
I.		Zapas z roku przeszłego	7.717	50
II.		Nowo wystawione obligacje indemnizacyjne	116.749	50
III.		Nowo wystawione obligacje zamiast złożonych i zniszczonych obligacji indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
IV.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	1.340.082	—
V.		Obligacje indemnizacyjne { wykupione zniszczone	1.315.177	50
VI.				
R o z c h ó d				
VII.		Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	104.464	50
VIII.		„ „ w rentach zaległych	2.257	50
IX.		Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
IX 1/2.		Zwrot mylnie w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
X.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	1.340.052	—
XI.		Do zniszczenia wydane obligacje indemnizacyjne	1.315.177	50
XII.		Suma rozchodu	2.761.951	50
XIII.		W porównaniu przychodu z rozchodem według dziennika głównego z końcem grudnia 1874 pozostaje ostateczny zapas	17.745	—

Załączniki.

Załącznik Nr. 1.

do pozycji zamknięcia 1. włącznie 5.

Uwidocznienie

wpłat kapitałów rent, i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	Kapitały		Renty		20-letnie raty kapitału		5% odsetki		Annuityty	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem roku 1 873	1.970	78 $\frac{1}{2}$	305	66	136.452	86	6.755	72 $\frac{1}{2}$	85.273	27
Przybyło w roku 1874										
a) w skutek przypisań nowych	1.343	50	70	45 $\frac{1}{2}$	7.150	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bieżąca należność rent i odsetek	—	—	726	41	—	—	7107	26 $\frac{1}{2}$	—	—
Razem . .	3.314	28 $\frac{1}{2}$	1.102	52 $\frac{1}{2}$	143.602	86	13.862	99	85.273	27
Z tego odpada:										
a) w skutek kompensacji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ w skutek sprostowania przypisanych należności . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należności . . .	3.314	28 $\frac{1}{2}$	1.102	52 $\frac{1}{2}$	143.602	86	13.862	99	85.273	27
Na to wpłynęło w gotówce . .	1.393	46 $\frac{1}{2}$	964	42 $\frac{1}{2}$	30.894	73	7.205	5 $\frac{1}{2}$	23.880	15
Zaległość z końcem roku 1874 .	1.920	82	138	10	112.708	13	6.657	93 $\frac{1}{2}$	61.393	12

Załącznik Nr. 2.

do pozycji 10. 29. włącznie 32. VII. i VIII.

W y k a z

zlikwidowanych należności uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	37,373.910	—	12,137.496	—	49,511.406	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	116.749	50	—	—	116.749	50
Razem	37,490.659	50	12,137.496	—	49,628.155	50
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj i anulowanie	1,315.177	50	—	—	1,315.177	50
Stan z końcem roku 1874 (Zaległość poz. 2.)	36,175.482	—	12,137.496	—	48,312.978	—
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacjami indemnizacyjnymi niepokrytych należności	358.615	53 ¹ / ₃	3.766	68	362.382	21 ¹ / ₂
W roku bieżącym zlikwidowano	9.561	47 ¹ / ₃	4.137	8	13.698	55 ¹ / ₂
Suma zlikwidowanych należności	368.177	1	7.903	76	376.080	77
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wpłaconych (Pozycje 3. i 4.)	1.223	46	653	72 ¹ / ₂	1.877	18 ¹ / ₂
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowano	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacje indemnizacyjne pokryto (Pozycje VII. i VIII. obrotu kredytowego)	104,464	50	2,257	50	106,722	—
Odpada w skutek kompensacji dziesięciny i kapitałów wykupna	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należności	105,687	96	2,911	22 ¹ / ₂	108,599	18 ¹ / ₂
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacjami indemnizacyjnymi nie pokrytych należności (Zał. p. 3.)	262,489	5	4,992	53 ¹ / ₃	267,481	58 ¹ / ₂

Załącznik Nr. 3.

do pozycji wydatków 31. i VII. zaleg. poz. 10.

Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacjach indemniza- cyjnych		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nie skompensowanych zaliczek . . .	—	—	236	—	236	—
Przybyło w roku bieżącym (Pozycja wyd. 31) . . .	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	—	—	236	—	236	—
Odpada w skutek kompensacji (Zał. Nr. 2.) . . .	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompensowanych zaliczek z końcem roku (Zał. poz. 16.)	—	—	236	—	236	—

Załącznik Nr. 4.

do pozycji wydatków 35.

Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	W y p ł a c o n o						Pasywa z końcem roku	
	dla Namiestni- ctwa jako Dy- rekcji funduszków indemnizacyj- nych i komisji krajowej		dla komisji lokalnych		Razem			
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	12.927	34 1/2	3.383	32 1/2	16.310	67	91	66 1/2
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	387	56	1.616	69	2.004	25 1/2	62	61 1/2
„ aktywalne	2.817	55	776	67	3.594	22	16	66 1/2
„ na mieszkania urzędników	—	—	—	—	—	—	—	—
Płace sług	164	34	—	—	164	34	31	83
Zapomogi i remuneracje	1.963	30 1/2	515	43 1/2	2.478	74	—	—
Dyurna	3.353	19 1/2	1.343	—	4.696	19 1/2	330	15
Czynsze za najem mieszkań dla urzędów	311	58 1/2	576	80	888	38 1/2	496	53
Koszta podróży i diety rzeczoznawców	140	17	17.320	15 1/2	17.460	32 1/2	2.549	7
Potrzeby kancelaryjne	6.870	84 1/2	866	27 1/2	7.737	12	33	48
Różne wydatki	254	17 1/2	57	82 1/2	312	—	—	9
Razem . . .	29.190	7 1/2	26.456	17 1/2	55.646	25	3.612	9 1/2

Załącznik Nr. 5.

Sprawdzenia

obrotu kapitałów, czynnych i biernych jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku	—	—	31,283.794	42 1/2	12.164	41 1/2	—	—	388	86
Przybyło w roku bieżącym (poz. 15. 31. 20.)	—	—	2,638.380	4	5.318	75 1/3	—	—	9.544	30
Razem	—	—	33,922.174	46 1/2	17.483	17	—	—	9.933	16
Odpada w roku bieżącym (poz. 7. 19. 33.)	—	—	1.164.420	92 1/2	8.851	29	—	—	9.209	10 1/2
Pozostaje z końcem roku 1874 (7. 19. 33.)	—	—	32,757.753	54	8.631	88	—	—	724	5 1/2
a po doliczeniu odsetek kapitalizowanych za rok 1874 w kwocie			16.549	69						
wynosi rzeczywisty stan zaliczek od Skarbu Państwa			32,774.303	23						

Uzasadnienie różnic między wynikiem a zezwolonym budżetem.

I. R o z c h ó d

Liczba poz. 1.	Koszta zarządu
mniej podług zezwolonego budżetu o	35.566 zł.

a) Płace urzędników, dodatki służbowe i płace sług.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
18.479 zł.	33.069 zł.
	18.479 „
	14.590 zł.
	mniej o

Wykazana oszczędność uzyskaną została przez redukcję urzędników tak przy c. k. Namiestnictwie jako komisji krajowej jako też przy komisjach lokalnych w ciągu roku 1874. powtórze że preliminowane kwoty tytułem płac dla urzędników oddziału rachunkowego w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych w roku 1874 wcale użyte nie zostały.

b) Dodatki aktywalne.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
3.594 zł.	6.014 zł.
	3.594 „
	2.420 zł.
	mniej o

z przyczyn przy pozycyi a) przytoczonych.

c) **D y u r n a.**

<i>Wynik</i>		<i>Budżet</i>
4.696 zł.		10.028 zł.
		4.696 „
	mniej o . . .	<u>5.332 zł.</u>

Oszczędność przy tym dziale wydatków osiągnięto tak przez redukcję stanu dyurnistów w roku 1874. jako też z przyczyny, że zezwolona kwota na podwyższenie dyurnum w roku 1874. użytą nie została.

d) **Czynsz za lokal.**

<i>Wynik</i>		<i>Budżet</i>
888 zł.		1.736 zł.
		888 „
	mniej o . . .	<u>848 zł.</u>

ponieważ czynsz należący się za ubikację c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcji funduszków indemnizacyjnych za I. półrocze $\frac{1874}{1875}$ w roku 1874 zaasygnowany nie został.

e) **Remuneracye i zapomogi.**

<i>Wynik</i>		<i>Budżet</i>
2.479 zł.		2.514 zł.
		2.479 „
	mniej o . . .	<u>35 zł.</u>

ponieważ z kwoty dla wszystkich 3. funduszków na rok 1874 preliminarzowej i przyzwolonej w wysokości 4.000 zł. tylko 3.944 zł. użyte zostały, z pozostałej zatem oszczędności 56 zł. przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej kwota 35 zł.

f) **Koszta podróży i diety rzeczoznawców.**

<i>Wynik</i>		<i>Budżet</i>
17.460 zł.		33.720 zł.
		17.460 „
	mniej o . . .	<u>16.260 zł.</u>

ponieważ przez zmniejszenie agend serwitutowych redukcya komisyonujących urzędników przy lokalnych komisjach nastąpiła

g) **Potrzeby kancelaryjne.**

<i>Wynik</i>		<i>Budżet</i>
7.737 zł.		3.077 zł.
<u>3.077 „</u>		

o 4,660 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ koszta za druki nowych kuponów do obligacyi indemnizacyjnych preliminarzowane na rok 1873. dopiero w roku 1874. kasie długów państwa we Wiedniu w kwocie 5.151 zł. zaasygnowane i wypłacone zostały.

h) **Rozmaite wydatki**

Wynik
312 zł.

Budżet
1.054 zł
312 „

742 zł.

mniej o . . .

ponieważ nie było potrzeby na zmienne wydatki przy tym dziale wydania całej na rok 1874 przyzwolonej kwoty.

Pozycyi Nr. 2. Spłata wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.

Wynik
1,315.177 zł.

1,115.100 „

Budżet
1,115.100 zł.

o 200.077 zł. więcej ponieważ znaczna ilość obligacyj indemnizacyjnych w dawnych latach wylosowanych dopiero przy sposobności odbioru nowych kuponów w roku 1874. przez strony do wymiany przedłożoną została.

Pozycyi Nr. 3. Kwoty wyrównawcze w kapitałach.

Wynik
1.223 zł.

Budżet
3.600 zł.
1.223 „

o 2.377 zł.

mniej, ponieważ mniej kapitałów w roku 1874. zaasygnowano jak w budżecie przyjęto.

Pozycyi Nr. 4. Odsetki dla uprawnionych.

Wynik
2,496.183 zł.

2,471.907 „

Budżet
2,471.907 zł.

o 24.276 zł. więcej, ponieważ znaczna ilość zapadłych kuponów z dawnych lat przez strony dopiero przy sposobności odbioru nowych kuponów w roku 1874. przedłożoną została.

Pozycyi Nr. 29. Rozmaite wydatki.

Wynik
117.006 zł.

Budżet
134.978 zł.
117.006 „

17.972 zł.

mniej o . . .

ponieważ nie wszystkie nienależnie przy funduszu indemnizacyjnym Galicji wschodniej zarachowane dodatki indemnizacyjne w roku 1874. zwrócone zostały, tudzież ponieważ na odsetki od zaliczek pobranych z funduszu indemniz. Wielkiego Księstwa Krakowskiego nie prelimitowano.

II. Przychód

Pozycyi Nr. 8. Wpłaty obowiązanych na kapitały.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
56.168 zł.	43.200 zł.
<u>43.200 „</u>	

o 12.968 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ przez ciągły dozór ze strony c. k. Namiestnictwa załegłe należności w kapitałach za lata ubiegłe w większej ilości wpłynęły.

Pozycyi Nr. 9. Wpłaty obowiązanych na renty.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
8.169 zł.	6.800 zł.
<u>6.800 „</u>	

o 1.369 zł. więcej z przyczyn przy pozycyi Nr. 8 przytoczonych.

Pozycyi Nr. 10. Odsetki za zwłokę i inne rozmaite przychody.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
48.168 zł.	29.380 zł.
<u>29.380 „</u>	

o 18.788 zł. więcej nad preliminowaną kwotę, ponieważ za brakujące kupony przy dawniej wylosowanych a przez strony dopiero w roku 1874. przedłożonych obligacyach indemnizacyjnych znaczniejsze zwroty wpłynęły.

Pozycyi Nr. 11. Dodatki indemnizacyjne od podatków.

Wynik

2,395,239 zł.

2,294.274 „

Budżet

2,294.274 zł.

- o 100.965 zł. więcej, ponieważ:
- a) w budżecie na rok 1874 przyjęto kwotę na podstawie sprawdzonej należności podatków za rok 1873, gdy tymczasem należność dodatków za rok 1874
2,306.366 zł. wynosiła.
 - b) części dodatków spłaconych przez koleje żelazne nie została zwróconą funduszom Galicyi zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, nareszcie :
 - c) że zaległości w znacznej części wpłynęły.

We Lwowie dnia 30. marca 1875 roku

1° c.d. obliczenia - 204
2° obliczenia 18. brzojs.

4-8

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: **Galicja zachodnia.**

Rok 1874.

418423

III 1875, 32[2] - 1110

~~7478~~
III over

Zamknięcie rachunku.

Lwów dnia 30. Marca 1875.

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodu w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywisty dochód.								
	Pokrycie.								
	<i>I. Od obowiązanych stron.</i>								
8	Wpłaty na kapitały:								
	a) w 20 rocznych ratach . . .	69.121	79 1/2	101.540	—	13.730	17 1/2	231.294	1 1/2
	b) w ratach umarzających (an- nuitetach)	46.148	38					105.167	81
9	Wpłaty na renty:								
	a) renty bieżące i zaległe . . .	596	66 1/2	14.680	—	2.434	94	786	91
	b) raty procentowe od kapitałów spłacanych w 20 rocznych ratach	16.518	27 1/2					4.888	11 1/2
	c) odsetki od zakupionych obli- gacyj	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) gotówka za wylosowane obli- gacje	—	—	—	—	—	—	—	—
	e) zakupione obligacje	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Inne rozmaite przychody:								
	a) odsetki zwłoki od spłaconych rat kapitałów i procentów . . .	4.675	23	3.200	—	1.475	23	1.767	97 1/2
	b) zwrot kosztów podróży . . .	6.296	10	6.200	—	96	10	7.853	28
	c) za sprzedane druki indemniz. d) taksa za przepisywanie obli- gacyj indemnizacyjnych . . .	273		5	—	227		—	—
	e) zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . . .	187	60	250	—	62	40	—	—
	f) dochód ze sprzedaży pustek g) dochód z dzierżawy pustek . . .	17.545	37 1/2	3.800	—	13.745	37 1/2	—	—
	h) zwrot nienależnie pobranych kapitałów i rent	—	—	—	—	—	—	3.413	49
	i) zwrot nadebranych płac eta- towych	678	25	—	—	678	25	—	—
	k) zwroty rachunkowe	—	—	—	—	—	—	—	—
	l) inne zwroty	12	59	50	—	37	40 1/2	20	84
	do przeniesienia . . .	161.782	99 1/2	129.725	—	32.057	99 1/2	355.192	43 1/2

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodów w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	161.782	99 $\frac{1}{2}$	129.725	—	32.057	99 $\frac{1}{2}$	355.192	43 $\frac{1}{2}$
	<i>II. Od kraju.</i>								
11	Dodatek indemnizac. od podatków								
	a) za lata ubiegłe	169.857	35	} 906.046	—	13.756	37	67.736	61
	b) za rok bieżący	749.945	2						
12	Wpłaty uprawnionych:								
	a) do zaokrąglenia kapitałów w obligacjach indemnizacyjn.	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) zaliczki urbaryalne udzielone dotąd nie zarachowane . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Suma rzeczywistych przychodów	1,081.585	36 $\frac{1}{2}$	1,035.771	—	45.814	36 $\frac{1}{2}$	712.235	84 $\frac{1}{2}$
	<i>III. Od rządu.</i>								
15	Zaliczki:								
	a) subwencye ze Skarbu państwa	1,181.857	—	1,181.857	—	—	—	—	—
	b) zaliczki oprocentowane ze Skarbu państwa	309.357	68	—	—	—	—	—	—
15 $\frac{1}{2}$	<i>III. a zaliczki oprocentowane z funduszu indemnizacyj- nego W. Księstwa Kra- kowskiego</i>	10.200	—	—	—	—	—	—	—
	Razem . . .	1,501.414	68	1,181.857	—	—	—	—	—
	Suma . . .	2,583.000	4 $\frac{1}{2}$	2,217.628	—	—	—	712.235	84 $\frac{1}{2}$
	Przebieżne.								
19	Zwrócone zaliczki	8.102	48 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	2.642	25 $\frac{1}{2}$
	Tymczasowe przychody (rok	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Cudze pieniądze	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Depozyta	4.646	37	—	—	—	—	—	—
22	Suma przebieżnych przychodów	12.748	85 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	2.642	25 $\frac{1}{2}$
23	Suma wszelkich przychodów .	2,595.748	90	—	—	—	—	714.878	10
24	Zapas z przeszłego roku w gotówce	535	35	—	—	—	—	—	—
25	Całkowity przychód .	2,596.284	25	—	—	—	—	—	—
26	Zapas z końcem roku 1874 w gotówce	—	—	—	—	—	—	704	24 $\frac{1}{2}$
27	Suma aktywów z końcem roku 1874	—	—	—	—	—	—	715.582	34 $\frac{1}{2}$

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywiste wydatki.								
	A. Potrzeby.								
1	Koszta zarządu (podług specyfikacji na ostatniej stronie) .	37.838	24½	49.856	—	12.017	75½	2.427	30
2	Spłata obligacyj indemnizacyjnych								
	a) w skutek wylosowania								
	a) za lata ubiegłe	209.275	50	649,200	—	77.830	50	111.415	50
	b) bieżący rok	517.755	—						
	b) w skutek zniszczenia	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) obligacje nie wylosowane	—	—	—	—	—	—	27,903.130	50
3	Wypłata kapitałów zlikwidowanych								
	a) w kwotach wyrównawczych	852	82½	2.500	—	1.647	17½	—	—
	b) kapitały zlikwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	57.511	23
	c) zakupno obligacyj	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Renty dla uprawnionych:								
	a) 5% odsetki od obligacyj indemnizacyjnych włącznie z podatkiem dochodowym od tychże w kwocie:								
	a) za lata ubiegłe	157.410	69	81.635	—	75.775	69	429.523	47
	b) za rok bieżący	1,282.488	48½	1,425.037	—	142.548	51½		
	b) renta roczna od nie asygnowanych kapitałów	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) urbaryalne zaliczki	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) kwoty wyrównawcze przy wypłacie rent zaległych	463	92½	1.000	—	536	7½	—	—
	e) renty zaległe i likwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	2.699	48
29	Rozmaite wydatki:								
	a) zwroty nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych	11.411	79	8.400	—	3.033	41½	9.162	46½
	b) zwroty nadpłaconych kapitałów, rent i odsetek	15	31½	—	—	—	—	—	—
	c) zwroty rachunkowe	6	31	—	—	—	—	—	—
	do przeniesienia	2,217.518	8½	2,217.628	—	109	91½	28,515.869	94½

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	2,217.518	8 1/2	2,217.628	—	109 91 1/2		28,515.869	94 1/2
	d) odsetki od zaliczek funduszu indemniz. Wielkiego Księ- stwa Krakowskiego	42 50	—	—	—	42 50		—	—
30	Suma rzeczywistych wydatków	2,217.560	58 1/2	2,217.628	—	67 41 1/2		28,515.869	94 1/2
7	Zwroty zaliczek pobranych ze Skarbu państwa	—	—	—	—	—		—	—
	a) nieoprocenowanych	—	—	—	—	—		22,303.996	56
	b) oprocentowanych	354.267	82	—	—	—		303,561	23 1/2
	c) oprocentowanych z funduszu indemniz. W. Księstwa Kra- kowskiego	10.200	—	—	—	—		—	—
	d) odsetki od zaliczek ze Skarbu państwa	—	—	—	—	—		8,889	91
	Razem	364.467	82	—	—	—		22,616.447	70 1/2
	Suma	2,582.028	40 1/2	2,217.628	—	67 41 1/2		51,132.317	65
	Przebieżne.								
31	Zaliczki zwrotne: Zwroty tymczasowych przychodów	9.074	12 1/2	—	—	—		—	—
32	Obce pieniądze	—	—	—	—	—		—	—
33	Depozyta	4.477	47 1/2	—	—	—		704	24 1/2
34	Suma przebieżnych wydatków	13.551	60	—	—	—		704	24 1/2
35	Suma wszelkich wydatków	2 595.580	— 1/2	—	—	—		51,133.021	89 1/2
36	Zapas kasowy z końcem roku 1874	704	24 1/2	—	—	—		—	—
37	Całkowity rozchód	2,596.284	25	—	—	—		—	—
38	W porównaniu passywów z akty- wami w kwocie	—	—	—	—	—		715.582	34 1/2
	pozostaje ostatecznie czyste <i>Passyuum</i> w kwocie	—	—	—	—	—		50,417.439	55
	Zaliczki oprocentowane ze Skarbu Państwa Zkońcem grudnia 1873 pozostało					348.471	37 1/2		
	W roku 1874 pobrano					309.357	68		
	razem					657.829	5 1/2		
	w roku 1874 zwrócono					354.267	82		
	pozostaje					303.561	23 1/2		
	do tego odsetki za rok 1874					8,889	91		
	pozostała zatem z końcem grudnia 1874 niespłacona kwota wynosi					312.451	14 1/2		
	i okazuje się w porównaniu z kwotą pozostałą z końcem grudnia 1873					348.471	37 1/2		
	mniejszą o					36.020	23		

W y k a z

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porządkowa	Liczba zadających		Nominalnej wartości	
			zł.	ct.
P r z y c h ó d				
I.		Zapas z roku przeszłego	315	—
II.		Nowo wystawione obligacje indemnizacyjne	21.798	—
III.		Nowo wystawione obligacje zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
IV.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	604.642	50
V.		Obligacje indemnizacyjne { wykupione	727.030	50
VI.		{ zniszczone		
		Suma przychodu	1,353.786	—
R o z c h ó d				
VII.		Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	17.556	—
VIII.		„ „ w rentach zaległych	4.200	—
IX.		Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
IX 1/2.		Zwrot mylnie w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
X.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	604.642	50
XI.		Do zniszczenia wydane obligacje indemnizacyjne	727.030	50
XII.		Suma rozchodu	1,353.429	—
XIII.		W porównaniu przychodu z rozchodem według dziennika głównego z końcem grudnia 1874 pozostaje ostateczny zapas	357	—

Załączniki.

Załącznik Nr. 1.

do pozycji zamknięcia 1. włącznie 5.

Uwidocznienie

wpłat kapitałów rent, i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	Kapitały		Renty		20roczone raty kapitału		5% odsetki		Annuityty	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem roku 1873	232	81 1/2	628	6	297.918	89 1/2	7.542	82	151.316	19
Przybyło w roku 1874										
a) w skutek przypisań nowych	74	10	747	4 1/2	2.190	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bieżąca należność rent i odsetek	—	—	847	—	—	—	13.863	57	—	—
Razem . .	306	91 1/2	1.383	57 1/2	300.108	89 1/2	21.406	39	151.316	19
Z tego odpada:										
a) w skutek kompensacji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ w skutek sprostowania przypisanych należności .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należność . . .	306	91 1/2	1.383	57 1/2	300.108	89 1/2	21.406	39	151.316	19
Na to wpłynęło w gotówce . .	249	70 1/2	596	66 1/2	68.872	9	16.518	27 1/2	46.148	38
Zaległość z końcem roku 1874 .	57	21	786	91	231.236	80 1/2	4.888	11 1/2	105.167	81

Załącznik Nr. 2.

do pozycji 10. 29. włącznie 32. VII. i VIII.

W y k a z

zlikwidowanych należności uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	22,201.436	—	6,518.242	50	28,719.778	50
Do tego przybyło w roku bieżącym	17.703	—	4.095	—	21.798	—
Razem	22,219.239	—	6,522.337	50	28,741.576	50
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj i anulowanie	727.030	50	—	—	727.030	50
Stan z końcem roku 1874 (Zaległości poz. 2.)	21,492.208	50	6,522.337	50	28,014.546	—
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnymi niepokrytych należności	69.736	00	2.493	98	72.230	78
W roku bieżącym zlikwidowano	6.183	25 ¹ / ₂	4.869	42 ¹ / ₂	11.052	68
Suma zlikwidowanych należności	75.920	5 ¹ / ₂	7.363	40 ¹ / ₂	83.283	46
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wpłaconych (Pozycye 3. i 4.)	852	82 ¹ / ₂	463	92 ¹ / ₂	1.316	75
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowane	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacje indemnizacyjne pokryto (Pozycye VII. i VIII. obrotu kredytowego)	17.556	—	4.200	50	21.756	—
Odpada w skutek kompensacji dziesięciny i kapitałów wykupna	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należności	18.408	82 ¹ / ₂	4.663	92 ¹ / ₂	23.072	75
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnymi nie pokrytych należności (Zał. p. 3.)	57.511	23	2.699	48	60.210	71

Załącznik Nr. 3.

do pozycyi wydatków 31. i VII. zaleg. poz. 10.

Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacjach indemniza- cyjnych		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompensowanych zaliczek . . .	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym (Pozycya wyd. 31) . . .	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompensacyi (Zał. Nr. 2.) . . .	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompensowanych zaliczek z końcem roku (Zał. poz. 16.)	—	—	—	—	—	—

Załącznik Nr. 4.

do pozycyi wydatków 35.

Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	W y p ł a c o n o						Pasywa z końcem roku	
	dla Namiestni- ctwa jako Dy- rekcji funduszów indemnizacyj- nych i komisji krajowej		dla komisji lokalnych		Razem			
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	7.051	31	5.383	15 1/2	12.434	46 1/2	343	32 1/2
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	211	42 1/2	2.374	85	2.586	27	161	42 1/2
„ aktywne do płac etatowych	1.536	87 1/2	1.074	85 1/2	2.611	73	64	16
„ na mieszkania urzędnikom	—	—	—	—	—	—	—	—
Płace sług	89	48	—	—	89	48	7	54
Zapomogi i remuneracye	1.070	91	281	14	1.352	5	—	—
Dyurna	1.847	13 1/2	1.770	—	3.617	13 1/2	202	99
Czynsze za najem mieszkań dla urzędów	169	96	219	—	388	96	226	74
Koszta podróży i diety rzeczoznawców	79	73 1/2	10.212	79	10.292	52 1/2	1.397	2
Potrzeby kancelaryjne	4.119	11 1/2	295	57 1/2	4.414	69	21	60
Różne wydatki	41	18 1/2	9	75	50	93 1/2	2	50
Razem . . .	16.217	13	21.621	11 1/2	37.838	24 1/2	2.427	30

Załącznik Nr. 5.

Sprawdzenia

obrotu kapitałów, czynnych i biernych jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały biernie		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku	—	—	21,470.610	93 1/2	1.670	61 1/2	—	—	535	35
Przybyło w roku bieżącym (poz. 15. a) b) 31. i 21.) . . .	—	—	1,491.214	68	9.074	12 1/2	—	—	4.646	37
Razem . . .	—	—	22,961.825	61 1/2	10.744	74	—	—	5.181	72
Odpada w roku bieżącym (poz. 7. b) 19. 33.)	—	—	354.267	82	8.102	48 1/2	—	—	4.477	47 1/2
Pozostaje z końcem roku 1874 (7. 19. 33.)	—	—	22,607.557	79 1/2	2.642	25 1/2	—	—	704	24 1/2
a po doliczeniu odsetek kapitalizowanych za rok 1874 w kwocie										
wynosi rzeczywisty stan zaliczek od Skarbu Państwa			22,616.447	70 1/2						

Uzasadnienie różnic między wynikiem a zezwolonym budżetem.

I. R o z c h ó d

Liczba poz. 1.	Koszta zarządu
mniej podług zezwolonego budżetu o	12.017 zł. 75 ¹ / ₂ ct.

a) Płace urzędników, dodatki służbowe i płace sług.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
15.110 zł.	19.674 zł.
	15.110 „
	4.564 zł.
	mniej o

Wykazana oszczędność uzyskaną została przez redukcję urzędników tak przy c. k. Namiestnictwie jako komisji krajowej jako też przy komisjach lokalnych w ciągu roku 1874. powtórze preliminowane kwoty tytułem płac dla urzędników oddziału rachunkowego w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych w roku 1874 wcale użyte nie zostały.

b) Dodatki aktywalne.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
2.612 zł.	3.393 zł.
	2.612 „
	781 zł.
	mniej o

z przyczyn przy pozycji a) przytoczonych.

c) **D y u r n a.**

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
3.617 zł.	6.116 zł.
	<u>3.617 „</u>
	mniej o . . . 2.499 zł.

Oszczędność przy tym działu wydatków osiągnięto tak przez redukcję stanu dyurnistów w roku 1874, jako też z przyczyny, że zezwolona kwota na podwyższenie dyurnum w roku 1874. użyta nie została.

d) **Czynsz za lokal.**

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
389 zł.	652 zł.
	<u>389 „</u>
	mniej o . . . 263 zł.

ponieważ czynsz należący się za ubikacye c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcji funduszków indemnizacyjnych za I. półrocze ~~1874~~ w roku 1874 zaasygnowany nie został.

e) **Remuneracye i zapomogi.**

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
1.352 zł.	1.372 zł.
	<u>1.352 „</u>
	mniej o . . . 20 zł.

ponieważ z kwoty dla wszystkich 3. funduszków na rok 1874 prelininowanej i przyzwolonej w wysokości 4.000 zł. tylko 3.944 zł. użyte zostały, z pozostałej zatem oszczędności 56 zł. przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi zachodniej kwota 20 zł.

f) **Koszta podróży i diety rzeczoznawców.**

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
10.292 zł.	16.480 zł.
	<u>10.292 „</u>
	mniej o . . . 6.188 zł.

ponieważ w roku 1874 w sprawach serwitutowych i indemnizacyjnych mniej rzeczoznawców potrzebowano.

g) **Potrzeby kancelaryjne.**

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
4.415 zł.	1.647 zł.
<u>1.647 „</u>	

o 2.768 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ koszta za druki nowych kuponów do obligacyi indemnizacyjnych prelininowane na rok 1873. dopiero w roku 1874. kasie długów państwa we Wiedniu w kwocie 3.049 zł. zaasygnowane i wypłacone zostały.

h) **Rozmaite wydatki**

Wynik
51 zł.

Budżet
522 zł
51 „

471 zł.

mniej o . . .

ponieważ nie było potrzeby na zmienne wydatki przy tym dziale wydania całej na rok 1874 przyzwolonej kwoty.

Liczba porządk. 2.**Splata wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.**

Wynik
727.030 zł.

649.200 „

Budżet
649.200 zł.

o 77.830 zł. więcej ponieważ znaczna ilość obligacji indemnizacyjnych w dawnych latach wylosowanych dopiero w roku 1874. przez strony do wymiany przedłożoną została.

Liczba porządk. 3.**Kwoty wyrównawcze w kapitałach.**

Wynik
853 zł.

Budżet
2.500 zł.
853 „

o 1.647 zł.

mniej, ponieważ mniej kapitałów w roku 1874. zaasygnowano jak w budżecie przyjęto.

Liczba porządk. 4.**Odsetki dla uprawnionych.**

Wynik
1,440.363 zł.

Budżet
1,507.672 zł.

1,440.363 „

mniej o . . . 67.309 zł.

ponieważ kwota prelinowana, tak na wykupno kuponów jakoteż na zapłatę odsetek od oblig. indemnizacyjnych z dawnych lat na rok 1874. w ilości 36,595 złr. jakoteż kwota prelinowana na zapłatę wyrównawczych odsetek od nieasygnowanych kapitałów indemnizacyjnych na rok 1874 w ilości 45.040 zł. w całości użyte nie zostały.

Liczba porządk. 29.

Rozmaite wydatki.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
11.476 zł.	8.400 zł.
<u>8.400 „</u>	

o 3.076 zł. więcej. Ten większy wydatek pochodzi z większej ilości wypłaconych zwrotów w dodatkach indemnizacyjnych, tudzież że na odsetki od zaliczek pobranych z funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego nic nie prelinowano.

Liczba porządk. 8.

Wpłaty obowiązanych na kapitały.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
115.270 zł.	101.540 zł.
<u>101.540 „</u>	

o 13.730 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ przez ciągły dozór ze strony c. k. Namiestnictwa za'egłe należności w kapitałach za lata ubiegłe w większej ilości wpłynęły.

Liczba porządk. 9.

Wpłaty obowiązanych na renty.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
17.115 zł.	14.680 zł.
<u>14.680 „</u>	

o 2.435 zł. więcej z przyczyn przy pozycyi Nr. 8 przytoczonych.

Liczba porządk. 10.

Odsetki za zwłokę i inne rozmaite przychody.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
29 398 zł.	13.505 zł.
<u>13.505 „</u>	

o 15.893 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ za brakujące kupony od dawniej wylosowanych a przez strony dopiero w roku 1874. przedłożonych obligacyj indemnizacyjnych znaczniejsze zwroty wpłynęły niż przypuszczano, tudzież że odsetki zwłoki w większej kwocie spłacone zostały.

Liczba porządk. 11.

Dodatki indemnizacyjne od podatków.

Wynik

919.802 zł.

906.046 „

Budżet

906.046 zł.

o 13.756 zł. więcej, ponieważ sprawdzona należność za rok 1874 wynosiła 927.808 zł. a zatem więcej niż preliminowano na podstawie należności za rok 1873.

We Lwowie dnia 30. marca 1875 roku

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: **Wielkie księstwo Krakowskie.**
Rok 1874.

Zamknięcie rachunku.

Lwów dnia 30. Marca 1875.

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodu w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywisty dochód.								
	Pokrycie.								
	<i>I. Od obowiązanych stron.</i>								
	Wpłaty na kapitały:								
8	a) w 20 rocznych ratach . . .	10.820	94	48.600	—	622	4 1/2	27.186	75 1/2
	b) w ratach umarzających (an- nuitetach)	38.401	10 1/2					59.966	97 1/2
	Wpłaty na renty:								
9	a) renty bieżące i zaległe . . .	38	20	1.680	—	628	20	4.412	48
	b) raty procentowe od kapitałów spłacanych w 20 rocznych ratach	2.270	—					80	6
	c) zwrot wkładek z kasy oszczęd- ności wraz procentami . . .	80	6	—	—	—	—	—	—
	d) odsetki od zakupionych oblig. wraz z procentami	8.972	76	12.431	—	3.458	24	2.413	69
	e) gotówka za wymienione oblig. wraz z procentami	74	63 1/2	—	—	74	63 1/2	—	—
	f) gotówka za wylosowane oblig. g) odsetki od zaliczek danych funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i zachodn.	2.257	50	—	—	2.257	50	—	—
10	h) zakupione obligacje	2.406	66	—	—	2.406	66	—	—
	Inne rozmaite przychody:								
	a) odsetki zwłoki od spłacanych rat kapitałów i procentów . . .	2.274	13 1/2	1.200	—	1.074	13 1/2	576	34
	b) zwrot kosztów podróży . . .	364	37 1/2	30	—	334	37 1/2	664	90 1/2
	c) za sprzedane druki indemniz. d) taksa za przepisywanie obli- gacyj indemnizacyjnych . . .	—	—	1	—	1	—	—	—
	e) zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . .	19	90	20	—	—	10	—	—
	f) dochód ze sprzedaży pustek g) dochód z dzierżawy pustek . .	2.739	86	560	—	2.179	86	—	—
	h) zwrot nienależnie pobranych kapitałów i rent	—	—	—	—	—	—	—	—
	i) zwrot nadebranych płac eta- towych	—	—	—	—	—	—	—	—
	k) zwroty rachunkowe	—	—	—	—	—	—	—	—
	l) inne zwroty	—	—	5	—	5	—	25	51
	do przeniesienia	70.720	13	64.527	—	6.193	13 1/2	417.073	73 1/2

Liczba porządk.	Wyszczególnienie przychodów w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Zaległości w aktywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	70.720	13	64.527	—	6.193	13	417.073	73 ¹ / ₂
	<i>II. Od kraju.</i>								
11	Dodatek indemnizac. od podatków								
	a) za lata ubiegłe	49.057	32	} 209.529	—	18.305	70	3.528	4
	b) za rok bieżący	178.777	38					66.544	30 ¹ / ₂
12	Wpłaty uprawnionych:								
	a) do zaokrąglenia kapitałów w obligacjach indemnizacyjn.	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) zaliczki urbaryalne udzielone dotąd nie zarachowane . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Suma rzeczywistych przychodów	298.554	83	274.056	—	24.498	83	487.146	8
15	<i>III. Zaliczki.</i>								
	a) zaliczki oprocentowane zwró- cone z funduszków indemniza- cyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej	148.400	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	—	—	—	—	—	—	—	—
	Suma	446.954	83	274.056	—	24.498	83	487.146	8
	Przebieżne.								
19	Zwrócone zaliczki	175	98	—	—	—	—	221	15
20	Tymczasowe przychody (rok	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Cudze pieniądze	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Depozyta	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Suma przebieżnych przychodów	175	98	—	—	—	—	221	15
23	Suma wszelkich przychodów .	447.130	81	—	—	—	—	—	—
24	Zapas z przeszłego roku w gotówce	50.115	66	—	—	—	—	—	—
25	Całkowity przychód	497.236	47	—	—	—	—	487.367	23
26	Zapas z końcem roku 1874 w gotówce	—	—	—	—	—	—	3.775	54
27	Suma aktywów z końcem roku 1874	—	—	—	—	—	—	491.142	77

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rzeczywiste wydatki.								
	A. Potrzeby.								
1	Koszta zarządu (podług specyfikacji na ostatniej stronie) .	1.652	79 1/2	1.935	—	282	20 1/2	201	98 1/2
2	Spłata obligacyj indemnizacyjnych								
	a) w skutek wylosowania								
	a) za lata ubiegłe . . .	35.962	50	18.200	—			12.757	50
	b) za bieżący rok. . . .	47.670	—	59.850	—	5.582	50	—	—
	b) w skutek zniszczenia . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) obligacje nie wylosowane z uwzględnieniem zniszczonej kwoty 42.200 zł. m. k.	—	—	—	—	—	—	2.862.132	—
3	Wypłata kapitałów zlikwidowanych								
	a) w kwotach wyrównawczych .	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) kapitały zlikwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	1.972	60
	c) zakupno obligacyj	113.128	52	—	—	113.128	52	—	—
	d) wkładki do kasy oszczędn.	76	86	—	—	76	86	—	—
4	Renty dla uprawnionych:								
	a) 5% odsetki od obligacyj indemnizacyjnych włącznie z podatkiem dochodowym od tychże w kwocie:								
	a) za lata ubiegłe	9.587	80	42.072	—	32.484	20		
	b) za rok bieżący	135.540	66	151.299	—	15.758	34	145.552	10
	b) renta roczna od nie asygnowanych kapitałów	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) urbaryalne zaliczki	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) kwoty wyrównawcze przy wypłacie rent zaległych	—	—	—	—	—	—	—	—
	e) renty zaległe i likwidowane a nie asygnowane	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Rozmaite wydatki:								
	a) zwroty nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych .	1.189	16 1/2	—	—	—	—	9.162	46 1/2
	b) zwroty nadpłaconych kapitałów, rent i odsetek	11	68	700	—	500	84 1/2	4.968	85
	c) zwroty rachunkowe	—	—	—	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . . .	344.819	98	274.056	—	70.763	98	3.027.585	3 1/2

Liczba porządk.	Wyszczególnienie wydatków w gotówce	Wynik w roku 1874		Budżet na rok 1874		W porównaniu z budżetem więcej lub mniej		Ostateczne zaległości w pasywach z końcem roku 1874	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Przeniesiona suma . . .	344.819	98	274.056	—	70.763	98	3,027.585	3 1/2
	d) inne przypadkowe zwroty .	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Suma rzeczywistych wydatków	344.819	98	274.056	—	70.763	98	3.027.585	3 1/2
7	Zaliczki oprocentowane dane funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i zacho- dniej	148.400	—	—	—	—	—	—	—
	Razem .	148.400	—	—	—	—	—	—	—
	Suma .	493.219	98	274.056	—	70.763	98	3.027.585	3 1/2
	Przebieżne.								
	Zaliczki zwrotne :	240	95	—	—	—	—	—	—
31	Zwroty tymczasowych przychodów								
32	Obce pieniądze	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Depozyta	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Suma przebieżnych wydatków .	240	95	—	—	—	—	—	—
35	Suma wszelkich wydatków .	493.460	93	—	—	—	—	3,027.585	3 1/2
36	Zapas kasowy z końcem roku 1874	3.775	54	—	—	—	—	—	—
37	Całkowity rozchód	497.236	47	—	—	—	—	—	—
38	W porównaniu passywów z akty- wami w kwocie	—	—	—	—	—	—	491.142	77
	pozostaje ostatecznie czyste Passywum w kwocie	—	—	—	—	—	—	2,536.442	26 1/2

W Y K A Z

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porządkowa	Liczba załączników	Przychód		Nominalnej wartości	
				zł.	ct.
I.		Zapas z roku przeszłego	—	—	
II.		Nowo wystawione obligacje indemnizacyjne	—	—	
III.		Nowo wystawione obligacje zamiast złożonych i zniszczonych obligacji indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—	
IV.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	54.327	—	
V.		Obligacje indemnizacyjne { wykupione	83.632	50	
VI.			zniszczone	12.810	—
		Suma przychodu	150.769	50	
		R o z c h ó d			
VII.		Zaspokojenie w uprawnionych kapitale	—	—	
VIII.		" w rentach zaległych	—	—	
IX.		Wypłała dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—	
IX 1/2.		Zwrot mylnie w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—	
X.		Przepisane obligacje indemnizacyjne	54.327	—	
XI.		Do zniszczenia wydane obligacje indemnizacyjne	96.442	50	
XII.		Suma rozchodu	150.769	50	
XIII.		W porównaniu przychodu z rozchodem według dziennika głównego z końcem grudnia 1874 pozostaje ostateczny zapas	—	—	
		W Y K A Z			
		obrotu własnego majątku funduszu indemn. wielkiego księstwa Krakowskiego.			
		P r z y c h ó d.			
		Zapas z roku przeszłego w obligacjach 186.970 zł. m. k. czyli książeczka kasy oszczędności	196.318	50	
		Zakupione obligacje indemnizacyjne 133.950 zł. m. k. czyli wymienione obligacje indemnizacyjne 1.130 zł. m. k. czyli książeczka kasy oszczędności	140.647	50	
			1.186	50	
			175	7	
		Suma przychodu	338.330	77	
		R o z c h ó d.			
		Wydane obligacje indemnizacyjne, mianowicie:			
		a) z powodu wymiany 1.200 zł. m. k. czyli	1.260	—	
		b) " " wylosowania 2.150 zł. m. k. czyli	2.257	50	
		c) " " zniszczenia 12.200 zł. m. k. czyli	12.810	—	
		książeczka kasy oszczędności	176	19	
		Suma rozchodu	16.503	69	
		W porównaniu przychodu i rozchodu pozostaje podług dziennika głównego z końcem Grudnia 1874 ostateczny zapas	321.827	8	
		a to w obligacjach 306.500 zł. m. k. czyli 321.825 zł. w. a. w książeczce kasy oszczędności 2 „ 8 ct.			
		Razem	321.827	zł. 8 ct.	

Załączniki.

Załącznik Nr. 1.

do pozycji zamknięcia 1. włącznie 5.

Uwidocznienie

wpłat kapitałów rent, i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	Kapitały		Renty		20roczne raty kapitału		5% odsetki		Annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem roku 1873	174	30	1	4 ¹ / ₂	37.833	¹ / ₂ 39	5.766	40	98.368	8
Przybyło w roku 1874										
a) w skutek przypisań nowych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bieżąca należność rent i odsetek	—	—	37	15 ¹ / ₂	—	—	916	8	—	—
Razem . .	174	30	38	20	37.833	¹ / ₂ 39	6.682	48	98.368	8
Z tego odpada:										
a) w skutek kompensacyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ w skutek sprostowania przypisanych należności . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należność . . .	174	30	38	20	37.833	¹ / ₂ 39	6.682	48	98.368	8
Na to wpłynęło w gotówce . . .	—	—	38	20	10.820	94	2.270	—	38.401	10 ¹ / ₂
Zaległość z końcem roku 1874 . . .	174	30	—	—	27.012	¹ / ₂ 45	4.412	48	59.966	97 ¹ / ₂

Załącznik Nr. 2.

do pozycji 10. 29. włącznie 32. VII. i VIII.

W y k a z

zlikwidowanych należności uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	2,1412.186	—	559.146	—	2,971.332	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	2,412.186	—	559.146	—	2,971.332	—
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj 79.650 zł. m. k. i anulowanie 12.200 zł.	96.442	50	—	—	96.442	50
Stan z końcem roku 1874 (Zaległości poz. 2.)	2,315.743	50	559.146	—	2,874.889	50
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnymi niepokrytych należności	1.972	60	—	—	1.972	60
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należności . . .	1.972	60	—	—	1.972	60
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wpłaconych (Pozycye 3. i 4.)	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowane	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacje indemnizacyjne pokryto (Pozycye VII. i VIII. obrotu kredytowego)	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompensacji dziesięciny i kapitałów wykupna	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należności . . .	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnymi nie pokrytych należności (Zał. p. 3.)	1.972	60	—	—	1.972	60

Załącznik Nr. 3.

do pozycji wydatków 31. i VII. zaleg. poz. 10.

Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacjach indemniza- cyjnych		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompensowanych zaliczek . . .	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym (Pozycja wyd. 31) . . .	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompensacji (Zał. Nr. 2.) . . .	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompensowanych zaliczek z końcem roku (Zał. poz. 16.)	—	—	—	—	—	—

Załącznik Nr. 4.

do pozycji wydatków 35.

Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono						Pasywa z końcem roku	
	dla Namiestni- ctwa jako Dy- rekeji funduszy indemnizacyj- nych i komisji krajowej		dla komisji lokalnych		Razem		zł.	ct.
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.		
Płace urzędników	587	57 1/2	—	—	587	57 1/2	—	—
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	17	65 1/2	—	—	17	65 1/2	—	95
„ aktywne do płac etatowych	128	5 1/2	—	—	128	5 1/2	—	—
„ na mieszkania urzędnikom	—	—	—	—	—	—	—	—
Płace sług	7	48	—	—	7	48	—	63
Zapomogi i remuneracje	89	25 1/2	23	42 1/2	112	68	—	—
Dyurna	153	97	—	—	153	97	—	9 42
Czynsze za najem mieszkań dla urzędów	14	16 1/2	—	—	14	16 1/2	16	72 1/2
Koszta podróży i diety rzeczoznawców	6	64	253	99	260	63	174	26
Potrzeby kancelaryjne	364	11	—	—	364	11	—	—
Różne wydatki	6	47 1/2	—	—	6	47 1/2	—	—
Razem . . .	1.375	38	277	41 1/2	1.652	79 1/2	201	98 1/2

Sprawdzenia

obrotu kapitałów, czynnych i biernych jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały biernie		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku a to w obligacjach 186.970 zł. czyli w w. a. 196.318 zł. 50 ct. w książeczce kasy oszczędn. 3 „ 20 „ Razem . . .	196321	70	—	—	156	18	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym i we- dle wykazu obrotu własnego majątku	142009	7	—	—	240	95	—	—	—	—
Razem	338330	77	—	—	397	13	—	—	—	—
Odpada w roku bieżącym i we- dle wykazu obrotu własnego majątku	16503	69	—	—	175	98	—	—	—	—
Pozostaje z końcem roku 1874 i wedle wykazu obrotu własne- go majątku	321827	8	—	—	221	15	—	—	—	—

Uzasadnienie różnic między wynikiem a zezwolonym budżetem.

I. Rozchód

Liczba porz. 1.	Koszta zarządu
mniej podług zezwolonego budżetu o	282 zł. 20 ¹ / ₂ ct.

a) Płace urzędników, dodatki służbowe i płace sług.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
613 zł.	939 zł.
	613 „
	<hr style="width: 100%;"/>
	mniej o 326 zł.

Wykazana oszczędność uzyskaną została przez redukcję urzędników tak przy c. k. Na-
miestnictwie jako komisji krajowej jako też przy komisjach lokalnych w ciągu roku 1874. powtóre
że preliminowane kwoty tytułem płac dla urzędników oddziału rachunkowego w sprawach indemi-
nacyjnych i serwitutowych w roku 1874 wcale użyte nie zostały.

b) Dodatki aktywalne.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
128 zł.	191 zł.
	128 „
	<hr style="width: 100%;"/>
	mniej o 63 zł.

* przyczyn przy pozycji a) przytoczonych.

c) **D y u r n a.**

Wynik
154 zł.

Budżet
281 zł.
154 „

127 zł.

mniej o

Oszczędność przy tym działu wydatków osiągnięto tak przez redukcję stanu dyurnistów w roku 1874. jako też z przyczyny, że zezwolona kwota na podwyższenie dyurnum w roku 1874. użytą nie została.

d) **Czynsz za lokal.**

Wynik
14 zł.

Budżet
33 zł.
14 „

19 zł.

mniej o

ponieważ czynsz należący się za ubikacje c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcji funduszków indemnizacyjnych za I. półrocze $\frac{1874}{1875}$ w roku 1874 zaasygnowany nie został.

e) **Remuneracye i zapomogi.**

Wynik
113 zł.

Budżet
114 zł.
113 „

1 zł.

mniej o

ponieważ z kwoty dla wszystkich 3. funduszków na rok 1874 preliminowanej i przyzwolonej w wysokości 4.000 zł. tylko 3.944 zł. użyte zostały, z pozostałej zatem oszczędności 56 zł. przypada na fundusz indemnizacyjny Wielkiego księstwa Krakowskiego kwota 1 zł.

f) **Koszta podróży i diety rzeczoznawców.**

Wynik
261 zł.
240 „

Budżet
240 zł.

o 21 zł. więcej albowiem niektóre koszta podróży zaasygnowane z roku 1873 dopiero w roku 1874 wypłacone zostały.

g) **Potrzeby kancelaryjne.**

Wynik
364 zł.
83 „

Budżet
83 zł.

o 281 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ koszta za druki nowych kuponów do obligacji indemnizacyjnych preliminowane na rok 1873. dopiero w roku 1874. kasie długów państwa we Wiedniu w kwocie 277 zł. zaasygnowane i wypłacone zostały.

h) **Rozmaite wydatki**

Wynik
6 zł.

Budżet
54 zł
6 „

mniej o . . . 48 zł.

ponieważ nie okazała się potrzeba zużytkować całej kwoty przyzwolonej na rok 1874.

Liczba porządk. 2. Spłata wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.

Wynik
83.632 zł.
78.050 „

Budżet
78.050 zł.

o 5.582 zł. więcej ponieważ znaczna ilość obligacji indemnizacyjnych w dawnych latach wylosowanych dopiero przy sposobności odbioru nowych kuponów w roku 1874. przez strony do wymiany przedłożoną została.

Liczba porządk. 4. Odsetki dla uprawnionych.

Wynik
145.128 zł.

Budżet
193.371 zł.
145.128 „
o 48.243 zł.

mniej, ponieważ strony nie zgłosiły się do wymiany kuponów i do odbioru odsetek od obligacji indemnizacyjnych.

Liczba porządk. 6. a) Zakupno obligacji.

Wynik
113.129 zł.

Budżet
—

Na zakupno obligacji nic nie prelin'nowano, a zapas gotówki obrócono na zakupno obligacji.

Liczba porządk. 6. b) Wkładki do kasy oszczędności.

Wynik
77 zł.

Budżet
—

Nic nie prelininowano.

Liczba porządk. 7. Rozmaite wydatki.

Wynik
1.201 zł.
700 „

Budżet
700 zł.

o 500 zł. więcej. z powodu większych zwrotów z nadpłaconych dodatków dotyczącym stronom.

II. P r z y c h ó d.

Liczba porządk. 8. Wpłaty obowiązanych na kapitały.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
49.222 zł.	48.600 zł.
<u>48.600 „</u>	

o 622 zł. więcej nad preliminarz, ponieważ przez ciągły dozór ze strony c. k. Namiestnictwa załegłe należności w kapitałach za lata ubiegłe w większej ilości wpłynęły.

Liczba porządk. 9. Wpłaty obowiązanych na renty.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
2.308 zł.	1.680 zł.
<u>1.680 „</u>	

o 628 zł. więcej z przyczyn przy pozycyi Nr. 8 przytoczonych.

Liczba porządk. 10. Odsetki za zwłokę i inne rozmaite przychody.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
5 398 zł.	1.816 zł.
<u>1.816 „</u>	

o 3.582 zł. więcej nad preliminowaną kwotę, ponieważ za brakujące kupony przy wylosowanych a przez strony dopiero w roku 1874. przedłożonych obligacyach znaczniejsze kwoty wpłynęły, tudzież ściągnięto na odsetki zwłoki i koszta podróży więcej niż preliminowano.

B. Dochody własne.

a. Dochód z wylosowanych obligacyj.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
2.257 zł.	—

Przy sporządzeniu budżetu na rok 1874 podobny przychód nie można było przewidzieć.

b. Procenta z zakupionych obligacji.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
8973 zł.	12.431 zł.
	<u>8.973 „</u>
	3.458 zł.

mniej o . . .

ponieważ w roku 1873 celem wyrównania planu umorzenia z stanem obligacji zniszczono obligacji w nominalnej wartości 85000 zł. od których odsetki za rok 1874 odpadły.

e. i d. Dochód z książeczek kasy oszczędności jakoteż odsetki z takowych.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
80 zł.	—

Nic nie prelininowano a kwotę złożoną w kasie oszczędności wyjęto celem zakupna obligacyi

e. i f. Dochód z wymiany obligacyi i odsetki z takowych.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
78 zł.	—

Na ten przypadkowy przychód, przy sporządzeniu budżetu na rok 1874 nie można było myśleć

g. Zwrot zaliczki udzielonej funduszowi indemnizacyjnemu galic.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
148.400 zł.	—

Przychód ten w budżecie za rok 1874 nie uwzględniony powstał ze zwrotu zaliczek, udzielonych z rozporządzałnej gotówki kasowej w roku 1874 obydwom funduszom indemnizacyjnym galicyjskim dla pokrycia bieżących wydatków.

h. Odsetki z danych zaliczek.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
2.407 zł.	—

Niniejsza kwota, podobnież w Budżecie nie uwzględniona wpłynęła od zaliczek pod *g* wymienionych, jako 5% odsetki należące się funduszowi indemnizacyjnemu Wielkiego księstwa krakowskiego.

Liczba porządk. 11. Dodatki indemnizacyjne od podatków.

<i>Wynik</i>	<i>Budżet</i>
227.835 zł.	209.529 zł.
<u>209.529 „</u>	

o 18,306 zł. więcej, ponieważ kwoty na rok 1874 na podstawie sprawdzonej należytości dodatków za rok 1873. prelininowane były gdy tymczasem należytość dodatków za rok 1874 223,028 zł. 72 ct. wynosiła, tudzież ponieważ zaległości z dawniejszych lat ściągnięte zostały.

We Lwowie dnia 30. marca 1875 roku

Aleg. XXXVIII

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie organizacji zakładów leczniczych
we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

W zeszłorocznej sesji sejmowej przedłożył Wydział krajowy wysokiej Izbie projekt organizacji zakładów leczniczych we Lwowie, sądząc, że będzie na czasie przystąpić do tego dzieła, albowiem ustały już zupełnie lub ustaną wkrótce stosunki, które stały na przeszkodzie stanowczej organizacji tych zakładów i które spowodowały wysoki Sejm, że w swej uchwale z 3. Października 1871. (załącznik 1/.) musiał na razie poprzestać na tymczasowej organizacji **Alegat 1.** Lwowskiego szpitala.

Przeszkody te były następujące :

- 1) Obowiązkowe połączenie Lwowskiego szpitala z klinikami, szkołą chirurgiczną i szkołą dla akuszerok. Z tego stosunku wyływało bowiem zastrzeżenie ck. Rządu, że profesoro-
wie pomienionych szkół mają być oraz prymaryuszami szpitala.
- 2) Połączenie krajowych zakładów dla położnic i obłąkanych pod jednym zarządem i
dyrekcją i w jednym gmachu ze szpitalem powszechnym.
- 3) Nieuregulowanie stosunku zakładu chorych do gminy miasta Lwowa.

Wydział krajowy sądził, że przeszkody streszczone pod 1) i 3) ustały zupełnie, a przeszkoda podniesiona pod 2) zostanie niebawem usunięta, albowiem budowa gmachu w Kul-
parkowie jest bliską ukończenia, a oddział położnic zostanie w swoim czasie osobno po-
mieszczony.

Atoli komisya budżetowa mając sobie do zbadania przekazany projekt Wydziału kra-
jowego, nie podzielała w zupełności tego zdania, twierdząc, że stosunek klinik, szkoły chirur-
gicznej i szkoły dla akuszerok do Lwowskiego szpitala nie jest jeszcze stanowczo uporządko-
wany, a więc przeszkoda ta i nadal istnieje.

Co do dalszego twierdzenia Wydziału krajowego (ad 2.) nadmienila komisya, że sama nadzieja rozłączenia zakładów dziś w szpitalu głównym połączonych nie usprawiedliwiałaby czynienia zmian w organizacyi, zwłaszcza, że odnosi się tylko do zakładu obłąkanych, zakład bowiem położnic zapewne i na przyszłość zachowa wspólną dyrekcję i administrację z zakładem chorych. Wszelako po uznaniu zakładu chorych za krajowy znikła trudność wynikająca z połączenia różnorodnych zakładów, gdyż teraz wszystkie są już krajowe; zastrzeżenie przez wysoki Sejm w r. 1871 uczynione, straciło więc swoje znaczenie i w tym względzie nie stoi już nic na przeszkodzie ostatecznej organizacyi, zwłaszcza że stosunek z gminą miasta Lwowa został już ostatecznie uporządkowany.

Wszelako obok niejasnego stosunku z klinikami, szkołą chirurgiczną i szkołą dla akuserek znalazła komisya ważną przeszkodę stanowczej organizacyi zakładów leczniczych we Lwowie w tej okoliczności, że Wydział krajowy nie wypracował i nie przedłożył wysokiej Izbie statutu dla szpitala Lwowskiego i zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie.

W skutek tego wydał wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 7. Października 1874. na wniosek komisji budżetowej następującej treści

U c h w a ł ę :

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem.

- 1) odrzuca dyskusję nad wnioskami Wydziału krajowego, tyczącemi się organizacyi Lwowskich zakładów leczniczych do przyszłej sesyi sejmowej.
- 3) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przedstawił Sejmowi projekt etatu służby lekarskiej i administracyjnej dla zakładów krajowych dla chorych i dla położnic we Lwowie, tudzież dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie, wraz z projektami statutów organicznych dla tychże zakładów.

Chociaż komisya nie zalecała wysokiemu Sejmowi wchodzenia w szczegółowy rozbiór przedłożenia Wydziału krajowego, jednakowo „ze względu na przyszłe załatwienie tej sprawy“ objawiła swe zapatrywanie co do ważniejszych ustępów sprawozdania i poczyniła uwagi nad projektem etatu.

Wydział krajowy wziął te uwagi i spostrzeżenia komisji pod ścisły rozbiór, uwzględnił je w znacznej części, a o ile nie przemówiły do jego przekonania, starać się będzie odpowiedzieć na nie szczegółowo — motywując swe odmienne zdanie.

Przystępując do uzasadnienia naszych wniosków, winniśmy przedewszystkiem wyjaśnić, że przeszkoda wypływająca z obowiązków połączenia Lwowskiego szpitala powszechnego z klinikami, szkołą chirurgiczną i praktycznym wykładem dla akuserek, została już stanowczo usunięta, albowiem w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 20. Marca 1871 ogłoszonego re-skryptem Ministerstwa Wyznań i Oświecenia z dnia 2. Kwietnia 1871 do L. 3.047, zarządzono zwinięcie medyczno-chirurgicznego fakultetu przy tutejszym Uniwersytecie z końcem roku szkolnego 1873/4 t. j. z dniem 31. Lipca 1874.

Z tym więc dniem przestały istnieć kliniki: medyczna i chirurgiczna przy zakładzie chorych, a profesorowie tegoż fakultetu, którzy na oddziałach chorób wewnętrznych, zewnętrznych i ocznych funkcyje prymaryuszów pełnili, przestali pełnić służbę przy tym zakładzie. .

Prymaryusz na oddziale chorób ocznych doniósł Wydziałowi krajowemu przez dyrekcję szpitala pod datą 4. Lipca 1874 do L. 13.331, że z dotychczas zajmowanej posady prymaryusza ustępuje.

W skutek tego zarządził Wydział krajowy rozpisanie konkursu na tę posadę, przystąpił do jej obsadzenia i zawiadomił o tem zarządzeniu c. k. Namiestnictwo odezwą swą z 17. Listopada 1874 L. 19.438.

Co do oddziału chorób wewnętrznych i zewnętrznych, polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z 28. Listopada 1874 L. 24.593 dyrekcji szpitala, żeby dotychczasowe oddziały kliniczne połączyła z odnośnymi oddziałami chorób wewnętrznych i zewnętrznych tak, iżby dawne oddziały kliniczne zupełnie istnieć przestały, wcielając je do oddziałów, na których ordynują prymaryusze nie-profesorowie, żeby o tem zarządzeniu zawiadomiła profesorów Dr. Fingera i Dr. Weigla i zamknęła pobieraną płacę z funduszów szpitalnych, co też dyrekcya spełniła.

O tem zarządzeniu zawiadomił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 28. Listopada 1874 L. 24.593.

Wprawdzie jeden z prymaryuszów-profesorów domaga się dalszego pobierania dawnej płacy aż po koniec roku 1875, lecz sprawa ta nie może stać na przeszkodzie zamierzonej organizacji szpitala Lwowskiego, zwłaszcza, że c. k. Namiestnictwo przeciw naszym zarządzeniom z 17. i 28. Listopada 1874 L. 19.438 i 24.593 żadnych nie podniosło zarzutów. Stosunek zaś szkoły akuserek do szpitala został nietknięty, stosownie do zastrzeżenia c. k. Rządu, zawartego w odezwie c. k. Prezydium Namiestnictwa z 11. Maja 1871 L. 2.831/pr. z tą jedyną zmianą, że za zgodą c. k. Rządu oddział ginekologiczny został od oddziału położnic odłączony.

Gdy więc powyższa przeszkoda stanowczo została usunięta, przystąpiliśmy do spełnienia poleceń wys. Sejmu, zawartych w uchwale z 7. Pazdziernika 1874 co do wypracowania statutów dla Lwowskiego szpitala i dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie.

W statucie dla szpitala Lwowskiego staraliśmy się mnogie, z różnych czasów pochodzące przepisy i postanowienia różnorodnych częstokroć ze sobą sprzecznych instrukcyj, po usunięciu wszelkich sprzeczności w jedną harmonijną ująć całość, dotychczasowe stosunki wątpliwe i niejasne uporządkować stanowczo i określić dokładnie, zamieścić oraz nowe postanowienia, jakie nam się wydały konieczne, a streszczając w statucie cel i przeznaczenie zakładu, środki utrzymania, zarząd lekarski i administracyjny, warunki przyjmowania, sposób pielęgnowania i wydalenia chorych i t. p., staraliśmy się przez określenie zakresu działania poszczególnych organów szpitala określić ogólny zarys urządzenia, administracyi, kasowości i t. d., zastrzegając dalsze określenie drugorzędnych czynności poszczególnym instrukcyom.

Równie staraliśmy się w §. 25. i 26. statutu określić stanowisko i obowiązki profesora położnictwa, będącego oraz prymaryuszem na oddziale położnic.

Niemal na tych samych zasadach usnuto projekt statutu dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie, przyjąwszy odmienne postanowienia tam, gdzie zupełnie odmienne przeznaczenie i cel zakładu tego wymagały.

W tym statucie nie określiliśmy szczegółowo zakresu działania służby lekarskiej i administracyjnej z powodu, że jest to zakład świeżo w życie wejść mający, uznaliśmy przeto przedewszystkiem za stosowne uzbierać na doświadczeniu oparte dane i dopiero na tej podstawie szczegółowemi instrukcyami określić zakres działania służby lekarskiej i administracyjnej zakładu.

Zbierając doświadczenia i stosując do tego urządzenie zakładu, należy być przygotowanym na to, że nieraz wypadnie zmienić ustrój administracji, odjąć poszczególne czynności jednemu a przydzielić drugim organom, o ile dobro zakładu tego wymaga, coby się stać nie mogło, gdybyśmy już teraz skrepowali wolność naszego działania postanowieniami statutu.

Statut bowiem dla zakładu obłąkanych potrzebuje wedle §. 22. minist. rozp. z 14go Maja 1874 L. 71 dz. u. p. do swej prawomocności aprobaty c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, dla tego też i każda zmiana statutu wymagałaby przyzwolenia Ministerstwa, co by nie mało krepowało swobodę Wydziału krajowego w urządzaniu administracji tego zakładu. Przy wydaniu statutu dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie, nasuwa się jeszcze następująca trudność.

Uchwalenie tego statutu należy w myśl §. 25 statutu krajowego niewątpliwie do wysokiego Sejmu, a jak wyżej wspomniano wymaga statut dla zakładu obłąkanych aprobaty Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Zdaniem naszym sprzeciwiałoby się to postanowieniom statutu krajowego, gdybyśmy uchwałę wysokiego Sejmu przedłożyć mieli do zatwierdzenia Ministerstwu, albowiem uchwały wysokiej Izby, o ile tego statut krajowy wymaga, mają tylko Najjaśniejszemu Panu do sankcyi być przedkładane.

Chcąc pogodzić postanowienia ministeryalnego rozporządzenia z 14. Maja 1874 z postanowieniami statutu krajowego, przedłożyliśmy projekt statutu uchwalony przez Wydział krajowy rzeczonemu Ministerstwu z zapytaniem, czy się zgadza z treścią przedłożonego statutu lub czy i jakie uwagi uczynić uważa za stosowne.

Tym sposobem chcieliśmy poprzednio przyjść do porozumienia z c. k. Ministerstwem, wyjednać tegoż aprobatę a następnie przedłożyć statut wysokiemu Sejmowi z wnioskiem przyjęcia go do wiadomości i nadanie tym sposobem statutowi mocy obowiązującej.

Odezwą z 14go Marca 1875 do L. 1813 oznajmiło nam Prezydium c. k. Namiestnictwa, że c. k. Ministerium spraw wewnętrznych nad przedłożonym statutem zrobiło tylko tę uwagę, że mianowany dyrektora mogłoby nastąpić dopiero po poprzednim oświadczeniu się Rządu że przeciw nominacyi tej niema nic do zarzucenia.

W myśl tego żądania zamieścić Wydział krajowy stosowne zastrzeżenie w art. 5. statutu.

Atoli Ministerstwo domaga się oraz, żeby mu przedłożono uchwalony przez wysoki Sejm statut do zatwierdzenia.

Sądząc, że takie postępowanie nie dałoby się pogodzić ze statutem krajowym, nie przedkładamy wysokiemu Sejmowi projektu statutu dla zakładu obłąkanych z wnioskiem uchwalenia go, lecz upraszamy wysoką Izbę o upoważnienie Wydziału krajowego do wydania statutu dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie w brzmieniu jak go wysokiemu Sejmowi przedstawiamy poczem Wydział krajowy przedłożyłby rzeczony statut ze swego ramienia jako swoją uchwałę c. k. Ministerstwu do aprobaty.

Tego rodzaju postępowania przestrzegano już przy wydaniu statutu dla szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Po tym wywodzie odnoszącym się do statutów — przystępujemy do uzasadnienia naszych wniosków co do etatu osób i plac przy zakładzie chorych i położnic, tudzież przy zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie.

I. Etat osób i płac zakładu chorych i położnic.

Przy ustanowieniu etatu osób przestrzegaliśmy ściśle zasady, żeby wysokość tego etatu była zastosowaną do niezbędnych potrzeb.

Zaznaczywszy stanowisko, z którego wychodzimy, przystępujemy do szczegółowego uzasadnienia naszych wniosków.

Ze względu na wysoki stan chorych, tudzież ze względu na pewne główne rodzaje chorób, zachodzi potrzeba podzielenia szpitala na poszczególne oddziały.

Wysokość etatu służby lekarskiej musi być przeto ustanowioną z należytem uwzględnieniem tej potrzeby. Podzielamy zdanie komisji sejmowej, że ilość łóżek nie daje pewnej podstawy do ocenienia, ile poszczególne oddziały wymagają sił lekarskich, a względnie, czy należy oddziały dzielić lub nie, albowiem przy większym zapasie łóżek na oddziałach może znaczna ich część stać próżno przez dłuższy czas a nawet przez cały rok, odwrotnie zaś przy szczupłym zapasie łóżek, ilość ich nie wystarcza dla pomieszczenia wszystkich chorych.

Idąc za wskazówką przez komisję udzieloną, zestawiliśmy ilość dni leczenia w latach 1871 do 1874 na tych oddziałach, które zamierzamy podzielić na dwie części, to jest na oddziale chorób wewnętrznych i kiłowo-skórnych.

Na podstawie tych cyfr obliczyliśmy przeciętną roczną, miesięczną i dzienną ilość chorych na wspomnianych oddziałach.

Z tego zestawienia uwidocznionego na załączonych tabelach (załącznik 2 i 3) okazuje się, że przeciętna ilość dni leczenia w latach 1871 do 1874 wynosiła rocznie:

a) na oddziale chorób wewnętrznych	45.205.0
b) na oddziale chorób kiłowo skórnych	45.624.2

Miesięczna ilość dni leczenia zaś wynosi w przecięciu:

a) na oddziale chorób wewnętrznych	3.767.0, a
b) na oddziale chorób kiłowo-skórnych	3.802.0

dzienna ilość chorych wynosiła zatem w przecięciu:

a) w oddziale chorób wewnętrznych	123.8, a
b) w oddziale chorób kiłowo-skórnych	124.9.

Jest to jednak tylko średni stan, gdyż jak świadczą załączone tabele są dni, w których ten stan dochodzi

- a) na oddziale chorób wewnętrznych do 200 chorych a nawet przewyższa tę liczbę — a
- b) na oddziale chorób kiłowo-skórnych do 150 a nawet do 192.

Nie podlega najmniejszej wątpliwości, że ten stan chorych w bliskiej przyszłości znacznie się wzmoże, albowiem ustawa o ponoszeniu kosztów leczenia ubogich chorych w całości przez kraj weszła z dniem 16. Lutego 1875 w życie, a ten nowy stan rzeczy przysporzy szpitalowi znaczną liczbę chorych, którzy dotychczas jedynie z tej przyczyny nie szukali pomocy w szpitalu, żeby nie narazić gminy swej przynależności na dotkliwy wydatek, siebie na niechęć, a w dalszym wypadku częstokroć na przykre prześladowania ze strony organów gminnych.

Faktyczne istnienie tego smutnego stanu rzeczy zostało też przez wysoki Sejm uznane i skłoniło wysoką Izbę do uchwalenia ustawy o ponoszeniu kosztów leczenia ubogich chorych w całości przez kraj, nie ma więc wątpliwości, że obecnie, gdy powyższa przeszkoda została usunięta, niemal każdy ubogi potrzebujący pomocy lekarskiej, będzie szukał schronienia w szpitalu.

Lecz i terazniejszy stan chorych w tutejszym szpitalu, który uwidoczniają załączone tabele, wymaga podzielenia oddziału chorób wewnętrznych i kiłowo-skórnych na dwie części,

albowiem nie można przyjąć przeciętnego stanu chorych za jedyną podstawę do ocenienia, ile oddział wymaga sił lekarskich, lecz trzeba mieć oraz na względzie najwyższy stan, który od czasu do czasu się powtarza, albowiem zakład niosący pomoc i opiekę cierpiącej ludzkości, powinien użyć tej pomocy i opieki każdej chwili, gdyż dopiero wtenczas stanie na wysokości swego zadania, jeżeli będzie tak urządzony, że nie odmówi cierpiącym przyjęcia i należytego lekarskiego pielęgnowania; — żeby tego zadania dopełnić, trzeba zakład zaopatrzyć w odpowiednie siły lekarskie i nie czynić go jedynie przytuliskiem dla ubogich, lecz prawdziwym zakładem leczniczym.

Sądzymy, że wykazany przez nas stan chorych zdołałby dostatecznie usprawiedliwić proponowany przez nas podział, lecz nie możemy przepomnieć o najważniejszym czynniku, który za tym podziałem przemawia.

Tym czynnikiem jest ruch chorych t. j. przybywanie chorych do szpitala i ich wydalenie.

**Alegat
4. i 5.**

Ruch chorych w tutejszym szpitalu przedstawia się wedle załączonych tabel (załączniki 4 i 5) w latach 1871 do 1874 w następujących cyfrach:

A) na oddziale chorób wewnętrznych:

Ruch chorych przeciętny roczny	4.493·5
„ „ „ miesięczny	373·3
„ „ „ dzienny	12·2
Ruch chorych najwyższy roczny przeszło	5.200
„ „ „ miesięczny przeszło	550
„ „ „ dzienny przeszło	30

B) na oddziale chorób kiłowo-skórnych:

Ruch chorych przeciętny roczny	2.474·2
„ „ „ miesięczny	206·1
„ „ „ dzienny	6·7
Ruch chorych najwyższy roczny przeszło	2.500
„ „ „ miesięczny przeszło	250
„ „ „ dzienny przeszło	20

Nie tu miejsce wyliczać wszystkich czynności lekarza ordynującego przy przyjmowaniu chorych do szpitala i wydalaniu ich z Zakładu, ograniczymy się przeto tylko na najważniejszych czynnościach tak lekarskich jakoteż biurowych i administracyjnych.

Do tych zaliczamy przy przyjmowaniu chorych: pierwsze gruntowne badanie i postawienie diagnozy, wyszukanie historii choroby z lat poprzednich, dokładne wypytywanie chorego, zestawienie, spisanie i ocenienie wszystkich objawów choroby, spisanie historii choroby, zapisanie świeżo przybyłego chorego do protokołu, tudzież pierwsza ordynacja lekarska i t. p.

Przy wydalaniu chorego zaś; gruntowne zbadanie stanu zdrowia wychodzącego chorego, opisanie stanu w jakim chory Zakład opuszcza, wypisanie chorego z protokołu stanu chorych, wypełnienie dwóch wykazów ubywających chorych, a mianowicie: dziennego i miesięcznego, sporządzenie raportu do dyrekcji celem wezwania osób interesowanych lub gminy, żeby

wyzdrowiałych lub chorych nieuleczalnych z Zakładu odebrać, wreszcie wygotowanie świadectw na żądanie chorych i t. p.

Nadto ruch chorych jest przyczyną mnogich innych lekarzy oddziałowych zajęć i czynności miesięcznych i rocznych, jakimi są: wygotowanie sprawozdania miesięcznego o ruchu chorych wraz z rozpoznaniem chorób w 4 egzemplarzach i t. p., sporządzenie rocznych sprawozdań o ruchu chorych i jakości leczonych chorób i t. p.

Gdy więc dzienny stan chorych na oddziale chorób wewnętrznych wynosi w przecięciu 123,8, a najwyższy przechodzi 200, a ruch chorych na tym oddziale wynosi w przecięciu dziennie 12,2, a przy najwyższym stanie chorych przechodzi cyfrę 30, zachodzi niezbędna potrzeba podzielenia tego oddziału na dwie części i ustanowienia dwóch prymaryuszów, zwłaszcza, że z tym oddziałem został połączony oddział genekologiczny.

Te same względy przemawiają za podziałem oddziału chorób kiłowo-skórnych na dwie części, albowiem jak wyżej wykazano wynosi przeciętny dzienny stan chorych na tym oddziale 124,9, a najwyższy 192, a ruch chorych wynosi w przecięciu dziennie 6,7, a przy najwyższym stanie przechodzi liczbę 20.

Natomiast połączyliśmy oddział chorób wewnętrznych ze zwinięciem kliniki w jeden oddział, ponieważ dzienny stan chorych na tym oddziale nie dosięga nigdy liczby 100.

Oddział chorób ocznych pozostawiamy jako osobny oddział, jakkolwiek dzienny stan tylko 40 do 60 chorych wynosi, gdyż specjalność tego zakładu wymaga pielęgnowania lekarskiego przez lekarzy fachowo uzdolnionych, którzy się wyłącznie temu działowi chorób poświęcają.

Ze względu przeto na udowodnioną potrzebę podzielenia zakładu chorych na sześć oddziałów, wnosimy ustanowienie dla tego zakładu sześciu posad prymaryuszów.

Do pomocy dla lekarzy ordynujących, tudzież do załatwiania innych czynności lekarskich, proponujemy ustanowienie siedmiu posad sekundaryuszów i sześciu asystentów, a mianowicie po jednym sekundaryuszu dla każdego oddziału, a dla oddziału chorób zewnętrznych dwóch, albowiem operacje często na tym oddziale uskuteczniane, wymagają większej liczby lekarzy.

Z powodu wyżej wykazanych czynności lekarskich, administracyjnych i biurowych na poszczególnych oddziałach, proponujemy utworzenie sześciu posad asystentów, zamiast obecnych płatnych praktykantów.

Posady sekundaryuszów i praktykantów nadawano dotychczas w skutek rozporządzeń gubernialnych z dnia 20. Lipca 1827. do L. 46.331. i z dnia 12. Kwietnia 1839. do L. 18.116. tylko na dwa lata, z powodu, żeby praktykę kliniczną także dla innych uczniów szkoły chirurgicznej przystępną uczynić.

Wprawdzie zwinięto już kliniki i szkołę chirurgiczną, wszelako sama praktyka szpitalna — chociaż bez klinik — jest znakomitą szkołą ku kształceniu praktycznych lekarzy. Żeby więc tę praktykę dla większej liczby młodych lekarzy przystępną uczynić, zamieściliśmy w Art. 21. statutu postanowienie, że sekundaryusze i asystenci mają być mianowani tylko na dwa lata, zastrzegając Wydziałowi krajowemu prawo zatrzymania ich i nadal na ich posadach. Żeby zaś z drugiej strony zachęcić zdolnych lekarzy pomocniczych do pozostania w służbie szpitalnej, wnosimy oraz, żeby czas służby spędzonej na tymczasowych posadach sekundaryuszów, asystentów i praktykantów był uwzględniony przy wymiarze emerytury w razie posunięcia się na stałą posadę.

Komisya sejmowa zauważała, że zachodzi pytanie, czy nie należałoby urządzić osobnego oddziału dla dzieci i utworzyć większą ilość mniejszych oddziałów, systemizując większą

ilość posad prymaryuszów, wszelako z płacą niejednostajną, jak to ma miejsce w szpitalach wiedeńskich.

Wydział krajowy zastanawiał się nad temi uwagami komisji i przyszedł do przekonania, że względy sanitarne nie przemawiają za pomieszczeniem chorych dzieci obok chorych dorosłych, dla tego też zawiązał rokowania z gminą miasta Lwowa i stowarzyszeniem opiekującym się szpitalikiem św. Zofii względem umieszczenia chorych dzieci w tym szpitalu i spodziewa się w bliskiej przyszłości przyjść do pomyślnych rezultatów, skoro tylko wysoki Sejm uwzględni wnioski Wydziału krajowego co do tego przedmiotu w osobnym sprawozdaniu poczynione. Zaś co do utworzenia większej ilości mniejszych oddziałów, zdawało się Wydziałowi krajowemu, że tworząc większą liczbę prymaryuszów, chociażby z mniejszą płacą, nie przysporzy żadnych oszczędności, a właśnie jako przykład postawione szpitale wiedeńskie, otrzymały w najnowszych czasach, albowiem w skutek Najwyższego postanowienia z 17. Stycznia 1875. taką organizację, że wszelkie stopniowanie i niejednostajność płac u prymaryuszów zniesiono i wszystkich co do rangi i poborów zrównano.

Co do etatu służby lekarskiej przy oddziale położnic zauważamy, o czym już wyżej wspomniano, że według zastrzeżenia c. k. Rządu, profesor szkoły akuszerki pełnić ma obowiązki prymaryusza na tym oddziale. Zachodzi tylko potrzeba dodania mu do pomocy sekundaryusza.

Komisja sejmowa zauważała, że w zeszłorocznym sprawozdaniu Wydziału krajowego nie udowodniono potrzeby ustanowienia dla oddziału położnic posady sekundaryusza obok asystenta klinicznego.

Przedewszystkiem nadmieniamy, że Wydział krajowy nie miał wcale zamiaru ustanawiać posady sekundaryusza obok asystenta, przeciwnie, nie preliminarzując dla asystenta żadnej remuneracji, miał na celu opłacać tylko jednego lekarza pomocniczego, zostawiając sobie wolną rękę, czy zechce zamianować asystenta klinicznego swoim sekundaryuszem lub powołać innego lekarza do tych czynności. A że posada sekundaryusza na tym oddziale jest potrzebną, nie podlega żadnej wątpliwości.

W tym względzie nadmieniamy, że chociaż stan chorych na oddziale położnic, z powodu panującej na tym oddziale gorączki połogowej, w roku 1874. wynosił w przecięciu dziennie tylko 21·30., a najwyższa cyfra wynosiła tylko 35. chorych, to zważyć należy, że na tym oddziale ruch chorych jest najżywszy, albowiem średni czas pielęgnowania jednej matki wynosi 22·61 dni, a wyżej udowodniliśmy, że ruch chorych jest najważniejszym czynnikiem przy obliczeniu potrzeby co do ilości sił lekarskich, albowiem żywa fluktuacya chorych powoduje wiele czynności lekarskich, administracyjnych i biurowych.

Gdy się nadto zważy, że lekarz ordynujący na tym oddziale jest oraz profesorem szkoły akuszerki i tylko za remuneracją pełni obowiązki prymaryusza na tym oddziale; gdy się dalej zważy, że fundusz szpitalny nie przyczynia się w niczem do utrzymania asystenta klinicznego, albowiem remuneracya, którą pobiera obecny asystent, jest wynagrodzeniem za pełnienie obowiązków sekundaryusza, ze względu tudzież, że Rząd może każdej chwili posadę asystenta zwinąć lub zostawić nie obsadzoną, zachodzi konieczna potrzeba ustanowienia na tym oddziale posady sekundaryusza płatnego z funduszków szpitalnych, któryby pobierał takie same wynagrodzenie jak inni sekundaryusze i podlegał Dyrekcji i Wydziałowi krajowemu.

Proponujemy oraz ustanowienie niestałej posady drugiej akuszerki, ponieważ według przedstawienia prymaryusza i dyrekcji szpitalnej, jedna akuszerka nie jest fizycznie w stanie obowiązkom służbowym zadość uczynić; tę potrzebę ustanowienia drugiej akuszerki uznawał także c. k. Rząd jeszcze przy dawniejszej organizacji zakładu, gdyż wymagał, ażeby pierwsza dozorczyńi chorych była egzaminowaną akuszerką, a wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. Pa-

żdziernika 1874. upoważnił Wydział krajowy do przyjęcia drugiej akuszerki, co też zostało uskutecznionem.

Przy ustanowieniu etatu służby administracyjnej wzięliśmy pod ścisłą rozwagę wszystkie uwagi komisji nad tym przedmiotem w zeszłorocznej sesji sejmowej poczynione, lecz długoletnie doświadczenie przeważało na szali, tak, że Wydział krajowy postanowił w zasadzie trwać przy swym zeszłorocznym projekcie i ponowić go obecnie z niektórymi tylko zmianami.

Uzasadniając nasz projekt, będziemy się starali odpowiedzieć na wszystkie uwagi komisji.

Pomimo przeniesienia obłąkanych na Kulparków i zwinięcia jednej filii, nie może Wydział krajowy doradzać zmniejszenia obecnego etatu służby administracyjnej, przeciwnie musi stanowczo trwać przy swym wniosku o zwiększenie etatu z niektórymi tylko zmianami, albowiem bardzo ważne czynności, które należy niezbędnie powierzyć urzędnikom stałym, załatwiają obecnie pisarze dzienni. Do tych czynności zaliczamy: spisywanie konstytutów przy przyjmowaniu chorych w celu sprawdzenia ich przynależności i stosunków majątkowych, i załatwianie znacznej części spraw biurowych i korespondencyj.

Poruczenie tych agend urzędnikom stałym, zwijając zupełnie posady dyetaryuszów jest niezbędnem, gdyż tylko takie urządzenie może być rękojmią dobrej administracji.

Wreszcie podnosimy jeszcze i tę okoliczność, że czynności kancelaryjne zakładu położnic, który i nadal pod jednym zarządem z zakładem chorych ma pozostać, znacznie się wzmogą, gdyż na ten oddział przejdzie już w bliskiej przyszłości część agend zwiniętego zakładu podrzutek.

Z tych tedy względów proponujemy jedną posadę rządcy, dwie posady oficyałów, na których przejdą dotychczasowe czynności kasyera i rachmistrza, dwie posady kancelistów, którzy przejmą dotychczasową czynność ustanowionych uchwałą wysokiego Sejmu z 3. Października 1871. pisarzy urzędowych, a dwaj pisarze urzędowi, których w naszym projekcie, jako urzędników stałych proponujemy, będą załatwiać te czynności, które spoczywają dziś w rękach dyetaryuszów.

Z uwagi, że do zakresu działania rządcy należy bardzo wiele i bardzo ważnych czynności biurowych, ekonomicznych i administracyjnych, a przy tych zajęciach, spełniając sumiennie swe obowiązki służbowe, nie mógłby dopilnować porządku domowego wewnątrz i zewnątrz tak wielkiego zakładu, jakim jest szpital lwowski, proponujemy utworzenie nowej posady dozorecy domu.

Wypada nam jeszcze nadmienić, iż nie możemy podzielać zdania komisji, jakoby kasa szpitalna mogła być przeniesioną do głównej kasy krajowej, jak to było dawniej, albowiem przy prowadzeniu kuchni we własnym zarządzie, które powoduje częste i znaczne wypłaty, a na które kasa podręczna nie może wystarczyć, przeniesienie kasy szpitalnej do kasy krajowej byłoby powodem nadzwyczajnych niedogodności również dla dostawców, jak dla urzędników kasowych Wydziału krajowego, a pomimo tego pozostałyby dwie kasy, gdyż drobniejsze wydatki pokrywanoby z kasy podręcznej rządcy, którąby ustawicznie trzeba zasilać; dawniejsze urządzenie zaś nie może służyć na wzór teraźniejszemu, gdyż dawniej nie prowadzono kuchni we własnym zarządzie.

Uwaga komisji, że po uznaniu szpitala lwowskiego za zakład krajowy, ustała potrzeba utrzymywania oddzielnego etatu osób, służby administracyjnej przy szpitalu i że pomnożwszy etat urzędników krajowych można zostawić Wydziałowi krajowemu wolność delegowania z nich kilku do pełnienia służby szpitalnej, była przedmiotem ścisłego rozbioru w Wydziale krajowym, lecz ze względu, że służba szpitalna różni się rdzennie od służby w Wydziale

krajowym, ta ostatnia jest bowiem ściśle biurowa, szpitalna zaś obejmuje oprócz czynności biurowych, czynności ekonomiczne, nie mogliśmy przyjsć do przekonania, że urządzenie, które komisya doradza, byłoby korzystne. Delegując bowiem do czynności szpitalnych urzędnika ściśle biurowego, a nie znajdującego się na czynnościach ekonomicznych, narażonoby fundusz szpitalny na znaczne i niepowetowane straty, zresztą z powodu odrębności służby szpitalnej nawet ściśle biurowej, nie można wymagać, żeby urzędnicy Wydziału krajowego nadawali się od razu do niej, a poprzednie odbywanie praktyki, celem nabycia odpowiedniej rutyny, byłoby z wielką ujmą dla służby.

Co do etatu służby duchownej, proponujemy odmiennie od uchwały „wysokiego Sejmu z 3. października 1871 niestałą posadę kapelana obrządku łacińskiego — z następujących powodów: W wykonaniu art. IV powołanej uchwały, wezwaliśmy metropolitalny konsystorz obrządku łacińskiego, żeby w celu obsadzenia posady kapelana szpitalnego, udzielił mu instytucji kanonicznej, a następnie żeby ogłosił konkurs i listę kandydatów nam przedstawił. Na to oświadczył rzeczony konsystorz w swoim piśmie z dnia 18. stycznia 1872 r. do l. 2779 (L. W. 1121/72) między innymi: „że kanoniczna instytucja według przepisów kościelnych ma miejsce tylko przy beneficjach kanonicznie erygowanych, a takim kapelania szpitalna dotąd nie była, ani obecnie przez polepszenie dotacyi takim się nie stała.“

Dalej oświadcza konsystorz w temże piśmie: „aby beneficjum kanonicznie erygowanem być mogło, wymagają przepisy kościelne, żeby dotacya stała czyli wieczysta zapewniona była. Takiego zaś zapewnienia nie daje wyższpominiana uchwała sejmowa, ani go dać może, bo co na jednej sesyi sejmowej postanowionem zostało, to na innej znów sesyi cofniętem być może.“

Wobec tego oświadczenia konsystorza obrządku łacińskiego, nie możemy wnosić na ustanowienie stałej posady kapelana rit. lat.

A ponieważ tutejszy ordynaryat obrządku łacińskiego ustanowił w porozumieniu z c. k. Rządem pod dniem 10. października 1851. do l. 2,258. samoistnego duszstarownika dla szpitala powszechnego z prawem prowadzenia metryk i wydawania świadectw, przeto doradzamy wys. Sejmowi dalsze pozostawienie tego stanu.

Co do ustanowienia osobnego kapelana obrządku grecko katolickiego oświadczył metropolitalny konsystorz rit. graec. w swoim piśmie z dnia 20. Stycznia 1872. do l. 310. (LW. 1,798/72) co następuje:

„Teraźniejszy proboszcz cerkwi św. Piotra i Pawła ks. Julian Sembratowicz został z dniem 17. Września 1855. na obręb całej tej parafii, w którym także i rzeczony szpital się znajduje, kanonicznie zainstalowany i wprowadzony, nabył przeto według istniejących kanonów prawo do całej tej parafii jak długo żyć będzie, które to prawo z wyjątkiem ważnych przyczyn odjęte mu być nie może.“

Na podstawie dalszych rokowań przeprowadzonych w tej sprawie, nadaliśmy temuż proboszczowi prowizoryczną posadę kapelana szpitalnego i połączoną z tą posadą remuneracyą, przyczem zobowiązaliśmy go do przyjęcia kooperatora przez Wydział krajowy proponowanego, na co gr. kat. konsystorz metropolitalny pismem z dnia 12. Września 1874 do l. 6,418. przystał z zastrzeżeniem prawa przedstawiania nam kandydatów na kooperatorów rzeczony parafii.

Wnosimy przeto pozostawienie niestałej posady kapelana rit. gr.

Przechodząc do uzasadnienia naszych wniosków, co do etatu płac, winniśmy przede wszystkim podnieść, iż w naszym projekcie trzymaliśmy się zasady, że lekarze, urzędnicy i słudzy na stałych posadach przy krajowych zakładach leczniczych winni być na równi postawieni z urzędnikami i sługami krajowymi, że przeto wszelkie ich pobory powinny być uregulowane według zasad przyjętych przy regulacyi płac urzędników i sług innych instytucyj krajowych.

Stosownie do tych zasad proponujemy oprócz dodatków aktywalnych lub emolumentów także dodatki pięcioletnie (kwinkwenia), których przyznanie tem bardziej jest usprawiedliwionem, ileż służba nie otwiera osobom w niej zostającym żadnych widoków posunięcia się na wyższe stopnie, jak przy innych urzędach, że przeto tylko kwinkwenia mogą ich po części wynagrodzić za ich długoletnią służbę.

Dla uzasadnienia naszych wniosków, co do wysokości proponowanych płac, załączamy **Alegat 6.** wykaz etatów innych szpitali i przytaczamy, że ze względu na miejscowe stosunki i wysokie koszty pokrycia niezbędnych potrzeb życia, skromniejszych płac nie mogliśmy przyznawać.

Na podstawie najnowszej organizacji szpitali Wiedeńskich, która w skutek Najwyższego postanowienia z d. 20. Stycznia 1875. weszła w życie z dniem 1. Marca 1875. przyznano dyrektorowi głównego szpitala płacę roczną 3000—kwinkwenia po 400, wolne pomieszkanie a oprócz tego dodatek aktywalny w kwocie 400 złr.; w szpitalu na Wiedeniu i Rudolfa płacę 2,400 kwinkwenia po 300, wolne pomieszkanie i oprócz tego dodatek aktywalny w kwocie 350 złr. a 22 prymaryuszom i dwom prosektorom płacę roczną po 1,400 zł. kwinkwenia po 200 i dodatek aktywalny po 600 złr. lub wolne pomieszkanie a oprócz tego dodatek aktywalny w kwocie 300 złr. (jak świadczą załączone tabele). Ze względu na tę organizację szpitali Wiedeńskich zważywszy tudzież, że niemal we wszystkich gałęziach administracji lwowskiego szpitala znaczne uzyskano oszczędności, a po przeniesieniu oddziału obłąkanych na Kulparków dzienna taksa pokryje w zupełności wszystkie wydatki zakładu chorych, byłby Wydział krajowy raczej skłonny do ustanowienia wyższych płac lub dodatków, gdyby nie uwaga komisji, że proponowany przez nas w zeszłym roku etat przeciąża znacznie budżet.

Proponowane przez nas płace są uwidocznione w projekcie etatu, zaś załączone tabele również jak sprawozdanie o budżecie funduszu krajowego na r. 1876. uwidoczniają o ile przy nowym etacie zwiększą się pobory niektórych osób.

Usprawiedliwiając proponowane przez nas płace w ogóle miejscowemi stosunkami i wysokością kosztów utrzymania — nie widzimy potrzeby uzasadniać każdą poszczególną pozycję z osobna, zwracamy się tylko do kilku pozycji a przede wszystkim do poborów rządcy, gdyż te uznała komisja w zeszłym roku jako nie zupełnie jasno przedstawione. Wreszcie winniśmy wyjaśnić, czemu w budżecie na r. 1876. a tem samem i w załączonej do niniejszego sprawozdania tabeli uwidoczniono, że przy podwyższonej płacy miałyby na przyszłość rządcy mniej pobierać jak dotychczas.

Pobory rządcy dzielą się na dwie kategorie a mianowicie: na stałe etatowe i na niestałe chwilowe, które przy zmienionych stosunkach każdej chwili bez wszelkiego wynagrodzenia ustać muszą.

Do pierwszej kategorii dotychczasowych poborów zaliczamy:

Stała płaca	1000 złr.
dodatek z powodu drożyzny	200 „
Pomieszkanie lub	200 „
Opał 12 sągów drzewa lub	164 „

do drugiej kategorii zaliczamy:

Wikt dwie porcje I. klasy obliczone na	696 złr.
Zwrot wydatków na fiakra w zmieniającej się kwocie	150 do 200 złr.

Wikt przyznano rządcy uchwałą Wydziału krajowego z dnia 4. marca 1873. l. 3,571. i uchwałą z dnia 7. września 1874. l. 11,411. głównie z powodu, że kuchnia szpitala prowadzi się we własnym zarządzie, czynność rządcy przeto znacznie się wzmogła, a ponieważ rządcy zajmuje się zakupnem żywności na kuchnię szpitalną, przeto przy prowadzeniu własnej kuchni mógłby się łatwo narazić na zarzut nadużyć.

Celem uchylenia tych nieporozumień uchwalił Wydział krajowy dla rządcy wikt I. klasy, składający się z dwóch porcyj.

Ten pobór nie jest jednak poborem stałym etatowym i musiałby ustać, skoroby powody, na których polega odpadły, to jest, gdyby przestano prowadzić kuchnię we własnym zarządzie; nie możemy go przeto wziąć na rachunek przy obliczaniu emolumentów rządcy i nie zamierzamy go też w projekcie do nowego etatu.

Tak samo ma się rzecz z wynagrodzeniem na fiakra.

Z powodu objęcia kuchni we własny zarząd i dalekiej odległości szpitala, wypłacano rządcy wynagrodzenie za fiakra, którego celem zakupywania żywności bardzo często musi używać. Z początku zwracano ten wydatek w miarę wykazania się rachunkiem, później asygnowano ryczałt w rocznej kwocie 200 złr. a w r. 1875 asygnowano tylko 150 złr.

To wynagrodzenie jest tylko zwrotem rzeczywiście poczynionych wydatków a nadto poborem czasowym, który musiałby ustać, gdyby kuchni nie prowadzono we własnym zarządzie, nie może być przeto także policzony do poborów stałych etatowych.

Pomieszkanie zajął rządcą w głównym szpitalu w dawnej trupiarni, a opał otrzymuje w naturze, natomiast zamknięto mu pobór dodatku na pomieszkanie w kwocie 200 złr. i wynagrodzenie za opał w kwocie 164 „
dotychczasowe stałe pobory rządcy przedstawiają się przeto w sposób następujący:

1. Stała płaca	1000 złr.
2. Dodatek z powodu drożyzny	200 „
3. Wolne pomieszkanie z opałem.	

Na przyszłość zaś miałby rządcą pobierać:

1. Stałej płacy	1400 złr.
2. Wolne pomieszkanie z opałem i oświetleniem,	

przeto o 200 złr. więcej jak dotychczas.

O poborze dodatku na pomieszkanie obok wolnego pomieszkania o wynagrodzeniu za opał obok poboru opału w naturze nie może być przeto mowy, równie jak o obsłudze i użytku niektórych sprzętów szpitalnych, o czem komisya w swem sprawozdaniu wspomina a i pobór wikt i wynagrodzenie za fiakra musiałby ustać, gdyby przestano prowadzić kuchnię we własnym zarządzie.

W dalszem uzasadnieniu naszych wniosków co do etatu płac, winniśmy usprawiedliwić wysokość remuneracyi dla profesora położnic i dla sekundaryusza tegoż zakładu.

Dla profesora proponujemy remunerację w kwocie 630 złr., gdyż w tej samej wysokości pobierali remunerację inni profesorowie, którzy byli oraz prymaryuszami.

Dla sekundaryusza zaś proponujemy stałej płacy w kwocie	680 złr.
i wolne pomieszkanie, obliczając wartość tegoż na	120 „
przeto razem	800 złr.

co się równa płacy innych sekundaryuszów.

Co do podwyższenia płac, ustanowienia trzech klas i umundurowania służby oddziałowej nadmieniamy, że zdaniem naszym podwyższenie płac i widoki posunięcia się na wyższą klasę przyczynią się więcej do pozyskania dobrych sług, niż widoki otrzymania emerytury w dalekiej przyszłości. Zresztą sądzymy, że zapewnienie emerytury obciążałoby na przyszłość dotkliwiej fundusz szpitalny niż podwyższenie płac bez emerytury.

Co do umundurowania służby oddziałowej, nadmieniamy, że wedle obliczenia dyrekcji szpitala wydatek ten wynosiłby dla jednej osoby służby męskiej 20 złr. 75 cent., zaś dla kobiet 26 złr. 53 cent.

Wreście winniśmy nadmienić, że na razie odstąpiliśmy od zamiaru urządzenia własnej apteki szpitalnej i zawiązaliśmy rokowania z tutejszymi aptekarzami o dostawę leków,

II. Co do etatu osób i płac krajowego Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie e.

Przy ustanawianiu etatu osób i płac krajowego Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, przestrzegaliśmy w ogóle tych samych zasad, któremi się Wydział krajowy przy ustanowieniu etatu dla Zakładu chorych kierował.

Tutejszy Zakład obłąkanych został w skutek Najwyższego postanowienia z dnia 14. Września 1852 roku za Zakład krajowy uznany, wnosimy przeto, żeby lekarze, urzędnicy i słuźy przy tymże Zakładzie na stałych posadach umieszczeni, uznani zostali za urzędników i słuźy krajowych.

Przy ustanowieniu etatu osób i płac staraliśmy się uwzględnić ile możności uwagi i wskazówki przez komisję sejmową nad zesłorocznym wnioskiem Wydziału krajowego poczynione.

Zaznaczywszy stanowisko, z którego wychodzimy, przystępujemy do szczegółowego uzasadnienia naszych wniosków.

Co do posady dyrektora, który będzie oraz prymaryuszem, sądzimy, że należy ją lepiej uposażyć niż posadę dyrektora lwowskiego szpitala, z tej przyczyny, że dyrektor musi zamieszkać w Zakładzie odległym od miasta i że artykuł 6. statutu zabrania mu wykonywania praktyki lekarskiej po za obrębem Zakładu, z wyjątkiem brania udziału w konsyliach lekarskich,

Skoro więc od Dyrektora wymagamy, żeby niemal cały swój czas poświęcił dla Zakładu, należy tę posadę odpowiednio uposażyć.

Ponieważ na posadę Dyrektora potrzeba będzie powołać męża z wszechstronnem i fachowem wykształceniem, a szczególnie do przeprowadzenia pierwszej organizacyi Zakładu, przeto wnosimy w celu umożliwienia lepszego wyboru przy nadaniu tej posady, o wyjątkowe przyznanie nam wolności odstąpienia od przepisów §. 3. ustawy służby krajowej co do przepisane go wieku.

Idąc za wskazówką komisji sejmowej, żeby zmniejszyć etat w zeszłym roku proponowany, odstępujemy od projektu ustanowienia posady prymaryusza, który nie będąc lekarzem domowym w Zakładzie zamieszkałym, nie mógłby oddać Zakładowi spodziewanych korzyści, niemniej odstępujemy od zamiaru ustanowienia dwóch posad praktykantów. Natomiast proponujemy utworzenie trzech (zamiast proponowanych w zeszłym roku dwóch) posad sekundaryuszów.

Uposażenie tych sekundaryuszów musi być stosunkowo większe, jak tej kategorii lekarzy przy Lwowskim szpitalu, z powodu, że muszą zamieszkać na Kulparkowie, nie będąc przeto dochodów z praktyki lekarskiej i muszą się wyłącznie oddać psychiatryi.

Żeby więc pozyskać odpowiednio wykształconych lekarzy na te posady, proponujemy dalej odmiennie od statutu dla Lwowskiego szpitala utworzenie stałych posad dla sekundaryuszów i przyznanie im kwinkweniów.

Ponieważ obok posady dyrektora nie proponujemy utworzenia posady prymaryusza, przeto dyrektor będzie się musiał oddać głównie zawodowi lekarskiemu, a nie chcąc go obarczać czynnościami administracyjnymi i idąc za wskazówką komisji sejmowej, wnosimy odmiennie od zesłorocznego projektu utworzenie posady rządcy. Natomiast proponujemy tylko jedną posadę oficyała i jedną posadę kancelisty.

Ustanowienie stałych posad woźnego i odźwiernego uzasadniamy tem, że ich czynności służbowe są tego rodzaju, że wymagają nietylko odpowiedniej kwalifikacyi, ale także zaufania, jakiego nie zawsze można pokładać we wszystkich słuźgach, którychby oprócz dziennego zarobku, nie łączył żaden inny interes z instytucyą.

Dotychczasową posadę dozorca służby obłąkanych mężczyzn, której potrzebę długoletnie doświadczenie sprawdziło, pozostawiamy także w nowym organizmie.

Nadto wnosimy drugą podobną posadę dozorczyńi służby obłąkanych kobiet.

Dozorczyńi taka musi być oraz egzaminowaną akuszerką dla udzielania pomocy obłąkanym kobietom przy porodach, które się dość często w zakładach obłąkanych zdarzają. Przez postanowienie posady dozorczyńi zaradzi się tej potrzebie.

Przy wymiarze wysokości płac i przyznaniu emolumentów, mieliśmy oprócz względów już wyżej przy niektórych posadach wspomnionych, także przyszłe urządzenie zakładu na uwadze, które stanowezo wpłynąć musiało na ten wymiar.

Rozmiary gmachu Kulparkowskiego, tudzież znaczny obszar ziemi, należący do tegoż zakładu, ułatwia nam możność urządzenia zakładu w taki sposób, któryby wymogom leczniczemu zupełnie odpowiadał. Aby tym wymogom zadość uczynić, będziemy musieli dostarczyć potrzebnych środków do umysłowego i fizycznego zatrudnienia chorych.

Te urządzenia będą wymagać współdziałania lekarzy, urzędników i sług zakładu, którzy opócz swoich zwykłych czynności, będą obowiązani załatwiać czynności spowodowane pomienionemi urządzeniami, a to nie da się skutecznie w zwykłych urzędowych godzinach, będą więc zmuszeni cały swój czas poświęcić usługom zakładu. Skoro takie żądanie do służby zakładu stawiamy, słusznem będzie, jeżeli pracę ich odpowiednio wynagrodzimy. Niektóre zakłady innych prowincyj, których stan chorych jest równy lub zbliżony tutejszemu zakładowi, mają posady swoich lekarzy, urzędników i sług prawie w tej samej wysokości uposażone. Z porównania tych płac, których wykaz w załączeniu (załącznik 7.) przedkładamy, zechce wysoka Izba powziąć przekonanie, że proponowane przez nas płace nieprzekraczają odpowiedniej miary.

Alegat 7.

Przyznanie wolnego pomieszkania i wiktus jest uzasadnione znaczną odległością zakładu ode Lwowa i wszelkich osad.

Dla powodów wyżej wymienionych nie wnosimy osobnej posady kapelana, prosimy raczej o upoważnienie do odpowiedniego urządzenia obsługi duchownej, tudzież do wyznaczenia wynagrodzenia dotyczącym duszstarownikom.

Również prosimy o podobne upoważnienie do wyznaczenia wynagrodzenia dla służby wyższej kategorii potrzebnej do prowadzenia maszyn, gospodarstwa polnego, warstatów rzemieślniczych itp. ponieważ ze względu, że zakład ten świeżo w życie wchodzi niemożemy rozmiaru tych czynności już teraz określić, a zatem także płac tej służby oznaczyć z góry stałym cyframi.

Dla powodów już poprzednio przedstawionych proponujemy, także dla dozorców obłąkanych różne kategorie płac, a ze względu, że służba tych dozorców jest nierównie żmudniejszą i więcej odpowiedzialną, niż dozorców innych chorych, a nawet częstokroć z niebezpieczeństwem dla zdrowia i życia połączona, przeto wnosimy dla tych dozorców jedną kategorię wyższych zasług jak przy zakładzie chorych.

Dla uwidocznienia różnicy między dotychczasowemi a proponowanemi przez nas w nowych etatach płacami, przedkładamy szczegółowe porównanie tych płac i emolumentów co do wszystkich trzech zakładów t. j. zakładu chorych, położnic i obłąkanych (załącznik 8. 9. 10.)

Alegat 8. 9. 10.

Podwyższenie płac wynosi:

a)	na oddziale chorych	.	.	.	10059 złr.
b)	„ „	położnic	.	.	1173 „
c)	„ „	obłąkanych	.	.	11602 „
					Razem 22834 złr.

co czyni dzień leczenia o 841 etów droższym.

Jakkolwiek różnica ta jest dość znaczną, wszelako z uwagi, że niemal we wszystkich gałęziach administracyi szpitalnej poczyniono znaczne oszczędności, jak to w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego wykazano i o czem świadczy preliminarz budżetu na r. 1876 z uwagi tudzież, że dzienny koszt leczenia w r. 1874 i 1875 okaże się po załatwieniu rachunków z wszelką pewnością niższym, niż w poprzednich latach, a po przeniesieniu obłąkanych na Kulparków dzienna taksa pokryje w zupełności wszelkie wydatki zakładu chorych; mając wreszcie na

względnie, że postawienie tych zakładów leczniczych na stopie odpowiedniej ich celowi i przeznaczeniu — wymaga nieodzownie lepszego uposażenia służby lekarskiej i administracyjnej tych zakładów, zalecamy jak najusilniej przyjęcie przez wys. Sejm, przedłożonych przez nas wniosków (zał. pod 11/.)

**Alegat
11.**

A ponieważ wysoki Sejm przy rozprawie nad budżetem na posiedzeniu dnia 17. października 1874 oświadczył się za jednostajnością w postępowaniu tak co do szpitali lwowskich jak krakowskich a do stanowczej organizacji tych ostatnich na razie jeszcze przystąpić nie możemy, albowiem uchwała o uznaniu zakładu chorych w Krakowskim szpitalu św. Łazarza i oddziału syfilitycznych w krakowskim szpitalu św. Ducha za zakład krajowy, nie otrzymała dotychczas sankcyi — proponujemy na razie dla służby lekarskiej szpitala św. Łazarza i św. Ducha dodatek do płacy, uwidoczniiony w załączonej uchwale w wysokości 200 i 100 zł.

Uchwałą wys. Sejmu z 3. października 1871 przyznano dodatki na pomieszkowanie wszystkim urzędnikom szpitala św. Łazarza i św. Ducha z wyjątkiem pisarza dyrekcyi, chociaż pobiera tę samą płacę co kontrolor tj. 800 zł. W skutek tego pobiera więc pisarz o 200 złr. mniej niż kontrolor. Z powodu objęcia we własny zarząd gospodarstwa w szpitalach krakowskich, pisarz dyrekcyi został eksponowany do pełnienia obowiązków kontrolora przy zarządzie szpitala św. Ducha, przeto czynność jego jest taka sama jak czynność kontrolora przy szpitalu św. Łazarza. Względy słuszności wymagają przeto, żeby pobierał tę samą płacę co kontrolor.

Wnosimy zatem dla pisarza dyrekcyi dodatek do płacy w wysokości 200 zł. od 1. Stycznia 1875.

Wypadnie przeto na pokrycie tych dodatków wstawić w budżet na r. 1876 kwotę 2200 zł. Wnosimy zatem:

Wys. Sejm raczy wydać pod 12/. załączoną uchwałę.

Lwów 2. Kwietnia 1875.

**Alegat
12.**

Alfred hr. Potocki
Marszałek krajowy.

Sprawozdawca
Maciej Zenon Serwatowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

do L. W. 20970/1874.

Alegat I.

Uchwała

Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o służbie lekarskiej i administracyjnej szpitalu powszechnego we Lwowie. powzięta na XIII posiedzeniu z dnia 3. października 1871,

Szpital powszechny we Lwowie.

Art. I.

Na czele administracji szpitala, tak pod względem sanitarno-policyjnym jak i ekonomicznym, stoi Dyrektor szpitala. Tenże winien być doktorem medycyny, i pobiera płacy 1.600 zł. w. a. rocznie, z dodatkiem 100 zł. po każdym z 4 pierwszych pięcioleci zadawalniającej służby na tej posadzie pełnionej.

Obowiązany jest mieszkać w szpitalu. Jak długo jednak mieszkanie nie mogłoby być w gmachu szpitalnym wyznaczonym, wypłacane mu będą 300 zł. rocznie na mieszkanie.

Art. II.

§. 1.

Jak długo istnieje obowiązkowe połączenie lwowskiego szpitala powszechnego z klinikami, szkołą chirurgiczną i praktycznym wykładem dla akuszerok, i jak długo z mocy tego obowiązkowego połączenia zastrzeżonem zostaje, że profesorowie pomienionej szkoły są zarazem prymaryuszami przy szpitalu, również jak długo zakłady krajowe dla położnic i obłąkanych pod jednym zarządem i dyrekcją i w jednym gmachu z szpitalem powszechnym we Lwowie są połączone, będą w tymże szpitalu następujące posady:

A. Służby lekarskiej:

- a) w zakładzie chorych: w oddziale chorób wewnętrznych dwie posady prymaryuszów jedna z kliniką i mniejszą liczbą chorych dla profesora z dodanym sekundaryuszem, zaś druga z większą liczbą chorych bez kliniki dla prymaryusza, który nie jest zarazem profesorem, także z pomocą jednego sekundaryusza.

W oddziale chorób zewnętrznych również dwie posady prymaryuszów, urządzone w sposób powyższy z pomocą dwóch sekundaryuszów, po jednym przy każdym prymaryuszu.

W oddziale chorób kiłowych i naskórnych dwie posady prymaryuszów, nie-profesorów, i dwóch sekundaryuszów, wreszcie w oddziale chorób ocznych jeden prymaryusz nie-profesor i jeden sekundaryusz;

- b) w zakładzie położnic: jeden prymaryusz profesor, jeden sekundaryusz i akuszerka;
- c) w zakładzie dla obłąkanych: dwie posady prymaryuszów dla nie-profesorów, z których jeden dla oddziału mężczyzn, drugi dla oddziału kobiet z pomocą sekundaryusza dla każdego;
- d) dla całego szpitalu: posady prosektora i chemika patologicznego, oraz trzech praktykantów doktorów medycyny.

Ogółem ustanowione być mają posady stałe: dziesięciu prymaryuszów, jednego prosektora, jednego chemika patologicznego i jednej akuszerki; posady czasowe: dziesięciu sekundaryuszów i trzech praktykantów doktorów medycyny.

§. 2.

- a) Dla wszystkich prymaryuszów, którzy nie są zarazem profesorami, również dla prosektora ustanawia się roczna płaca na 1.200 zł. w. a. wraz z prawem żądanie trzykrotnie po każdym pięcioleciu zadawalniającej służby na tej posadzie odbytej, podwyższenia płacy o 100 zł. w. a., a dla chemika patologicznego ustanawia się rocznej płacy 800 zł. w. a.;
- b) dla sekundaryuszów, którzy nie są zarazem asystentami klinicznymi, ustanawia się rocznej płacy po 600 zł. w. a., a dla sekundaryuszów, którzy są asystentami, po 300 zł. w. a.;
- c) akuszerka pobierać będzie rocznej płacy 400 zł. w. a. z dodatkiem mieszkania i opału
- d) praktykanci, którzy winni być doktorami medycyny, otrzymają zasiłek (adjutum) rocznie po 400 zł. w. a.

Art. III.

Dla służby administracyjnej ustanawia się następujące posady:

- a) Rządcy, kasyera i rachmistrza. Każdy z nich ma złożyć kaucyę wyrównyującą rocznej płacy.

Rządca otrzyma mieszkanie z dodatkiem 12 sągów drzewa opałowego i 1000 zł. w. a. rocznej płacy.

Kasyer pobierać będzie 800 zł. w. a. rocznej płacy i 200 zł. w. a. na mieszkanie.

- b) Rachmistrz 600 zł. w. a. rocznie i 200 zł. w. a. na mieszkanie;

do pomocy w kancelaryi dyrekcji i zarządu ustanawia się dwie posady pisarzy stałych z roczną płacą po 500 zł. w. a. Gdyby się potrzeba okazała, może Wydział krajowy pewną liczbę pisarzy dziennych przyjąć;

- c) dla niższych usług ustanawia się: posadę woźnego z płacą 300 zł. w. a. rocznie i 60 zł. na przepisany ubiór, tudzież posady dwóch odźwiernych z płacą roczną 250 zł. w. a. i po 60 zł. w. a. na przepisany ubiór, do tego mieszkanie z opałem; wreszcie dozorca służby obłąkanych z płacą 300 zł. w. a.;
- d) do obsługi maszyny parowej i wykonania pomniejszych robót utrzymywanym będzie: egzaminowany maszynista-ślusarz. Tenże otrzyma wynagrodzenia 480 zł. w. a. rocznie wraz z mieszkaniem i opałem.

Art. IV.

Przy szpitalu lwowskim ustanawia się dwie stałe posady kapelanów po jednym z obydwóch obrządków katolickich, rzymsko katolickiego i greckiego. Roczna płaca dla każdego z tych kapelanów ustanowić się ma na 600 zł. w. a. z dodatkiem 200 zł. w. a. na pomieszkanie, z policzeniem w to płacy z innych funduszków publicznych pobieranej.

Art. V.

Posady dyrektora, prymaryuszów, prosektora, chemika, akuszerki, rządcy kasyera, rachmistrza i dwóch pisarzy są stałe.

Art. IV.

Aż do ostatecznego urządzenia stosunku miasta Lwowa do zakładu chorych w szpitalu lwowskim, fundusz krajowy ponosić będzie nadwyżkę wydatków z niniejszej uchwały wpływającą, a Wydział krajowy aż do tej chwili posady w art. IV. i V. za stałe uznane, wyjąwszy posady dyrektora, obsadzać będzie w sposób prowizoryczny. Również aż do tej chwili mianuje kapelanów Wydział krajowy prowizorycznie na przedstawienie odnośnych ordynaryatów.

(Art. VII., VIII., IX., X. i XI. opuszcza się, albowiem dotyczą szpitali krakowskich.)

Art. XII.

Uchwała niniejsza wchodzi w życie dnia 1. Stycznia 1872 r. Lata służby lekarskiej, pełnionej w szpitalach, lwowskim i krakowskim, przed 1. Stycznia 1872 r. nie będą policzone do lat dających prawo do dodatku po 100 zł. w. a., przyznanych w Art. I. i Art. II. §. 2. niniejszej uchwały.

21-12

The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is followed by a detailed account of the political and economic conditions. The author then discusses the social and cultural aspects of the country. The report concludes with a summary of the findings and a list of references.

21-13

The second part of the report is devoted to a description of the political and economic conditions. It is followed by a detailed account of the social and cultural aspects of the country. The author then discusses the findings and a list of references.

21-14

The third part of the report is devoted to a description of the social and cultural aspects of the country. It is followed by a detailed account of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The fourth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

21-15

The fifth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions. The report concludes with a summary of the findings and a list of references.

The sixth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The seventh part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The eighth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The ninth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The tenth part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

The eleventh part of the report is devoted to a description of the findings and a list of references. The author then discusses the political and economic conditions.

Etat osób i płac służby lekarskiej przy szpitalu powszechnym we Lwowie
wedle uchwały Sejmu z dnia 3. Października 1871.

Oddział	Ilość łóżek	Prymaryusze		Sekundaryusze		
		ilość	płaca	ilość	płaca	
I. chorób wewnętrznych z kliniką	70					
II. chorób wewnętrznych	130	1 profesor	693	1 asystent	300	mieszkanie
III. chorób zewnętrznych	34	1 prymaryusz	1200	1	600	
z kliniką	16	1 profesor	630	1 asystent	300	
IV. chorób zewnętrznych	66	1 prymaryusz	1200	1	600	mieszkanie
V. chorób kiłowych	100	1 prymaryusz	1200	1	600	
VI. naskórnych	100	1 prymaryusz	1200	1	600	
VII. chorób ocznych	50	1 prymaryusz	1200	1	600	
VIII. położnic	60					
klinika i	10	1 profesor	210	1 asystent	300	mieszkanie
chorób płciowych	8					
IX. obłąkanych mężczyzn	120	1 prymaryusz	1200	1	600	
X. obłąkanych kobiet	140	1 prymaryusz	1200	1	600	
dla zakładu położnic	—	akuszerka	400			
dla całego szpitala	—	prosektor	1200			
		chemik patol.	800			
Razem			12333		5100	
				17.433		

Etat osób i płac służby administracyjnej w szpitalu powszechnym
we Lwowie.

Posady	płaca	dotatki
Dyrektor	1600	300
Rządca	1000	mieszkanie
Kasyer	800	200
Rachmistrz	600	120
2 Pisarze	1000	—
2 Dyurniści	730	—
Maszynista	480	mieszkanie
2 odźwiernych	500	120
Woźny	300	60
Dozorca służby obłąkanych	300	—
	8.110	

Ilość miesięczna i roczna dni leczenia chorych na oddziale chorób wewnętrznych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.	r. 1872.	r. 1873.	r. 1874.
Styczniu	5.124	4.984	5.983	5.427
Lutym	5.022	4.350	5.854	5.113
Marcu	5 280	4.686	5.555	5.518
Kwietniu	3.484	3.077	4.250	3.800
Maju	3 679	2.784	4.607	3.747
Czerwcu	3.221	2.722	3.906	3.155
Lipcu	2.853	2.767	3 086	2.661
Sierpniu	2.690	2.524	2.672	2.737
Wrześniu	2.520	2.512	3.233	2.361
Październiku	2.726	3.221	3.675	2.065
Listopadzie	3.407	3.809	3.888	3.172
Grudniu	4.219	4.858	4.235	3.611
Ogółem	44.225	42.294	50.934	43.367

Średnia miesięczna ilość dni leczenia wynosiła w r. 1871 chorych 3.685.₄
 „ „ „ „ „ „ 1872 „ 3.524.₅
 „ „ „ „ „ „ 1873 „ 4.244.₅
 „ „ „ „ „ „ 1874 „ 3.613.₉
 „ „ „ „ „ z lat 1871—1874 „ 3.767.₀
 „ „ „ „ „ „ „ 45.205.₀

Stan dzienny (dzienna ilość dni leczenia) chorych na oddziale chorób wewnętrznych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.		r. 1872.		r. 1873.		r. 1874.	
	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny
Styczniu	180	165·2	169	160·7	205	193·0	191	175·0
Lutym	200	179·3	167	154·9	220	209·0	188	181·3
Marcu	203	170·2	171	151·0	204	179·1	186	178·0
Kwietniu	125	116·6	122	102·5	159	141·6	150	126·6
Maju	130	118·6	102	89·7	157	148·6	130	120·8
Czerwcu	127	107·4	99	90·6	155	130·2	118	105·1
Lipcu	103	96·0	101	92·7	110	99·5	101	85·8
Sierpniu	98	86·7	93	81·4	96	86·1	98	88·2
Wrześniu	91	84·0	91	83·7	122	107·7	96	78·7
Październiku	100	89·3	121	105·6	133	118·5	81	66·6
Listopadzie	127	113·5	142	126·9	142	129·6	123	105·7
Grudniu	153	134·9	188	156·6	144	136·6	126	116·4

Średni stan dzienny z całego roku 1871 wynosił 121.₁ chorych
 „ „ „ „ „ 1872 „ 115.₀ „
 „ „ „ „ „ 1873 „ 139.₅ „
 „ „ „ „ „ 1874 „ 118.₀ „
 „ „ „ „ z lat 1871—1874 „ 123.₈ „

Do l. 20970/74.

Ilość miesięczna i roczna dni leczenia chorych na oddziale chorób wenerycznych i skórnych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.	r. 1872.	r. 1873	r. 1874.
Styczniu	5.327	3.716	4.859	4.407
Lutym	4.880	4.006	4.156	4.159
Marcu	5.403	4.399	4.401	4.429
Kwietniu	4.126	3.437	3.349	3.427
Maju	4.442	3.064	3.063	3.312
Czerwcu	3.382	2.831	2.851	3.121
Lipcu	4.069	2.899	2.999	3.144
Sierpniu	3.881	3.163	3.518	3.095
Wrześniu	3.355	3.043	3.690	3.067
Październiku	3.379	3.569	3.849	3.609
Listopadzie	3.499	4.555	3.958	3.848
Grudniu	4.159	4.965	4.323	4.314
Ogółem	49.902	43.647	45.016	43.932

Średnia miesięczna ilość dni leczenia w r. 1871 wynosiła	4.158 ⁵
„ „ „ „ „ „ 1872 „	3.637 ²
„ „ „ „ „ „ 1873 „	3.751 ³
„ „ „ „ „ „ 1874 „	3.661 ⁰
„ „ „ „ „ z lat 1871—1874 „	3.802 ⁰
„ „ „ „ „ „ „ „	45.624 ²

Stan dzienny (ilość dzienna dni leczenia) chorych na oddziale chorób wenerycznych i skórnych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.		r. 1872.		r. 1873.		r. 1874.	
	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny	najwyższy	przeciętny
Styczniu	192	171.8	135	119.8	173	156.7	156	142.1
Lutym	183	174.2	152	143.0	164	148.4	165	148.5
Marcu	181	174.2	149	141.9	155	141.9	153	142.8
Kwietniu	150	137.5	134	114.5	140	111.6	138	114.2
Maju	153	143.2	105	98.8	109	98.8	117	106.8
Czerwcu	129	112.7	105	94.3	106	95.0	112	100.4
Lipcu	147	131.2	100	93.5	105	96.7	113	101.4
Sierpniu	138	125.1	109	102.0	126	113.4	108	99.8
Wrześniu	117	111.8	112	101.4	134	123.0	108	102.2
Październiku	119	109.0	130	115.1	131	124.1	132	116.4
Listopadzie	140	116.6	164	151.8	150	131.9	147	124.1
Grudniu	146	134.1	167	160.1	148	139.4	150	139.1

Średni stan dzienny z całego roku 1871 wynosił	136 ⁷	chorych
„ „ „ „ „ „ 1872 „	119 ⁵	„
„ „ „ „ „ „ 1873 „	123 ³	„
„ „ „ „ „ „ 1874 „	120 ³	„
„ „ „ „ „ lat 1871—1874 „	124 ⁹	„

Ruch miesięczny i roczny chorych na oddziale chorób wewnętrznych
w szpitalu powsz. lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.			r. 1872.			r. 1873.			r. 1874.		
	Przy- bytek	Ubytek	Ruch	Przy- bytek	Ubytek	Ruch	Przy- bytek	Ubytek	Ruch	Przy- bytek	Ubytek	Ruch
Styczniu	234	224	458	215	221	436	290	273	563	284	235	519
Lutym	216	214	430	187	177	364	262	268	530	235	241	476
Marcu	175	225	400	178	212	390	235	283	518	259	272	531
Kwietniu	158	166	324	142	179	321	239	224	463	200	233	433
Maju	156	166	321	151	153	304	254	265	519	203	209	412
Czerwcu	128	138	266	147	132	279	192	232	424	194	217	411
Lipcu	133	143	276	151	170	321	174	192	366	148	175	323
Sierpniu	110	108	218	127	130	257	151	152	303	182	168	350
Wrześniu	104	111	215	134	133	267	204	181	385	147	161	308
Październiku	145	129	274	206	172	378	212	193	405	147	129	276
Listopadzie	147	124	271	183	160	343	218	207	425	199	159	358
Grudniu	192	161	353	243	196	439	192	200	392	161	177	338
Ogółem	1898	1909	3807	2064	2035	4099	2623	2670	5293	2359	2376	4735

Sredni ruch miesięczny wynosił roku 1871 chorych 317₃

„ „ „ „ „ 1872 „ 341₅

„ „ „ „ „ 1873 „ 441₉

„ „ „ „ „ 1874 „ 394₅

„ „ „ „ „ z lat 1871—1874 „ 373₈

„ „ „ „ „ roczny „ 4,483₅

Ruch dzienny chorych na oddziale chorób wewnętrznych w szpitalu
powsz. lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.		r. 1872.		r. 1873.		r. 1874.	
	największy	przeciętny	największy	przeciętny	największy	przeciętny	największy	przeciętny
Styczniu	31	14.7	33	14.0	32	18.2	31	16.7
Lutym	26	15.3	25	13.0	30	18.9	26	17.0
Marcu	24	12.9	24	12.5	25	16.7	28	17.3
Kwietniu	20	10.8	23	10.7	29	15.4	33	14.4
Maju	22	10.3	20	9.8	35	16.7	23	13.2
Czerwcu	17	8.8	18	9.3	28	14.1	26	13.6
Lipcu	16	8.9	20	10.3	22	11.8	20	10.4
Sierpniu	15	7.0	16	8.3	15	9.7	21	11.2
Wrześniu	15	7.1	17	8.2	23	12.8	19	10.2
Październiku	23	8.8	23	12.1	23	13.0	15	8.9
Listopadzie	22	9.0	21	11.4	24	14.1	21	11.9
Grudniu	19	11.3	24	14.1	23	12.6	23	10.9

Sredni ruch dzienny z całego roku 1871 wynosił ogółem 10₄ chorych

„ „ „ „ „ 1872 „ „ 11₂ „

„ „ „ „ „ 1873 „ „ 14₅ „

„ „ „ „ „ 1874 „ „ 12₆ „

„ „ „ „ „ z lat 1871—1874 „ „ 12₂ „

Ruch miesięczny i roczny chorych na oddziale chorób wenerycznych i skórnych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.			r. 1872.			r. 1873.			r. 1874.		
	Przybytek	Ubytek	Ruch	Przybytek	Ubytek	Ruch	Przybytek	Ubytek	Ruch	Przybytek	Ubytek	Ruch
Styczniu	148	111	259	97	107	204	114	124	238	129	108	237
Lutym	105	110	215	112	86	198	115	122	237	128	123	251
Marcu	123	130	253	101	116	217	128	126	254	114	128	242
Kwietniu	94	119	213	76	114	190	87	129	216	81	110	191
Maju	109	119	228	91	91	182	96	94	190	94	91	185
Czerwcu	92	109	201	75	63	138	76	88	164	99	98	197
Lipcu	129	101	230	79	93	172	94	90	184	117	123	240
Sierpniu	88	110	198	84	67	151	119	87	206	95	94	189
Wrześniu	72	87	159	94	99	193	97	98	195	84	88	172
Październiku	94	94	188	105	78	183	101	105	206	112	102	214
Listopadzie	108	81	189	130	103	233	125	96	221	111	82	193
Grudniu	112	114	226	113	113	226	101	103	204	109	116	225
	1274	1285	2559	1157	1130	2287	1253	1262	2515	1273	1263	1536

Średni ruch miesięczny w roku 1871 wynosił 213,2 chorych
 „ „ „ „ 1872 „ 190,5 „
 „ „ „ „ 1873 „ 209,5 „
 „ „ „ „ 1874 „ 211,3 „
 z lat 1871—1874 „ 206,1 „
 roczny „ 2474,2

Ruch dzienny chorych na oddziale chorób wenerycznych i skórnych w szpitalu powszechnym lwowskim.

W miesiącu	r. 1871.		r. 1872.		r. 1873.		r. 1874.	
	największy	przeciętny	największy	przeciętny	największy	przeciętny	największy	przeciętny
Styczniu	17	8,3	20	6,6	20	7,6	28	7,6
Lutym	20	7,6	13	7,0	17	8,4	17	8,9
Marcu	18	8,1	18	7,1	19	8,1	21	7,8
Kwietniu	24	7,1	17	6,3	19	7,2	18	6,3
Maju	24	7,3	14	5,8	12	6,1	20	5,9
Czerwcu	16	6,7	10	4,6	13	5,4	19	6,5
Lipcu	18	7,4	13	5,5	18	5,9	16	7,7
Sierpniu	19	6,3	13	4,8	17	6,6	13	6,0
Wrześniu	11	5,3	21	6,4	14	6,5	10	5,7
Październiku	16	6,0	17	5,9	20	6,6	16	6,9
Listopadzie	13	6,3	15	7,7	17	7,3	17	6,4
Grudniu	20	7,2	15	7,2	17	6,5	23	7,2

Średni ruch dzienny z całego roku 1871 wynosił 7,0 chorych
 „ „ „ „ 1872 „ 6,2 „
 „ „ „ „ 1873 „ 6,8 „
 „ „ „ „ 1874 „ 6,9 „
 z lat 1871—1874 „ 6,7 „

Etat osób

powszechnych szpitali morawskich

Posady	B e r n o						O ł o m u n i e c					G r a c							
	Etat osób	Placa roczna zhr.	Decennium	Remuneracya	Mieszkanie opalone i oświetlone	Wikt	Ubiór	Etat osób	Placa roczna zhr.	Decennium	Kwinkwenia	Remuneracya	Mieszkanie	Ubiór	Etat osób	Placa roczna zhr.	Remuneracya	Mieszkanie	Pranie bielizny i obsługa
Dyrektor	1	2000	2	200	—	1	—	1	1800	2	200	—	—	1	1	2400	—	—	1
Prymaryusz	3	1200	2	200	—	1	—	2	1200	2	200	—	—	1	4	700	—	—	1
Prosektor	1	1200	2	200	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	400	—	—
Chemik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	200	—	—
Sekundaryusz	6	—	—	—	500 i 400	1	—	2	—	—	—	400	1	12	—	600 i 400	—	—	1
Praktykanci lekarz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Kapelan	1	—	—	—	400	1	—	1	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—
Naczelny Rządca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rządca	1	1000	2	100	—	1	—	1	900	2	100	—	—	1	1	1400	—	—	—
Rządca materyalny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kontrolor	1	800	2	100	—	1	—	1	700	—	3	100	—	1	1	1000	—	—	—
Kontrolor materyal.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Likwidator	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kasyer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magazynier	1	700	2	100	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oficyał	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kancelista	1	500	—	—	—	—	—	1	500	—	—	—	—	—	1	700	—	—	—
Pracznka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Woźny	1	300	—	—	—	1	—	1	1	260	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Pomocnik woźnego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Portyer	1	350	—	—	—	1	—	1	1	260	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Murarz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maszynista	1	365	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomocnik maszyn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palacz do maszyny	1	240	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dozorca kostnicy	1	300	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dozorca służ. chor.	1	180	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dozorcy chorych	4	144	—	—	—	1	1	1	1	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dozorcy chorych	10	120	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dozorcy chorych	20	96	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Akuszerka I.	1	400	—	—	—	1	—	—	1	300	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Akuszerka II.	1	300	—	—	—	1	—	—	1	250	—	—	—	1	—	—	—	—	—

i plac

styryjskich i niższo austryackich

Szpital Rudolfa we Wiedniu				Szpital na Wiedniu we Wiedniu				Szpital powszechny we Wiedniu				Uwaga			
Etat osób	Placa roczna zlr.	2 kwinkwenia po	Mieszkanie w naturze	Dodatek aktywalny	Etat osób	Placa roczna zlr.	2 kwinkwenia po	Mieszkanie w naturze	Dodatek aktywalny	Etat osób	Placa roczna zlr.		2 kwinkwenia po	Mieszkanie w naturze	Dodatek aktywalny
1	2400	300	1	350	1	2400	300	1	350	1	3000	400	1	400	<p>Obowiązki prymaryuszów na większych oddziałach szpitala w Gracu pełnią profesorowie tamtejszego uniwersytetu.</p> <p>Etat płacy Dyrektora prymaryuszów, zawiadowcy i kontrolora przy szpitalu w Olomuńcu, uchwalił morawski sejm na 19 posiedzeniu z dnia 14. Stycznia 1874.</p> <p>Place i emolumenta sekundaryuszów przy szpitalu w Gracu, uchwalił styryjski sejm na 14 posiedzeniu z dnia 5. Stycznia 1874.</p> <p>Nowa organizacya szpitali wiedeńskich, a mianowicie: a) powszechnego szpitala, b) szpitala na Wiedniu, c) szpitala Rudolfa weszła w życie z dniem 1. Marca 1875 w skutek Najwyższego postanowienia z 17. Stycznia 1875.</p>
7	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	5	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	10	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	
1	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	1	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	1	1400	200	1	300 lub bez pomieszk. 600	1	2000	200	1	700	
1	1100	100	1	250 lub bez pomieszk. 500	1	1100	100	1	250 lub bez pomieszk. 500	1	1400	200	1	300	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1100	100	1	250	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1100	100	1	500	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1100	100	1	500	
1	900	50	1	200 lub bez pomieszk. 400	1	900	50	1	200 lub bez pomieszk. 400	10	900	50	1	200 lub bez pomieszk. 400	
4	600	100	1	150 lub bez pomieszk. 300	3	600	100	1	150 lub bez pomieszk. 300	11	600	100	1	150 lub bez pomieszk. 300	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	500	—	—	300	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	400	—	—	160	
2	360	—	1	140	2	360	—	1	140	1	360	—	1	140	
1	300	—	1	120	—	—	—	—	—	3	300	—	1	120	
2	300	—	1	120	1	300	—	1	120	3	240	—	1	90	
1	420	—	1	170	1	360	—	1	140	1	480	—	1	190	
1	420	—	1	170	1	400	—	1	160	1	450	—	1	180	
1	360	—	1	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	300	—	1	220	1	300	—	1	120	2	300	—	1	120	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	240	—	1	90	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	300	—	1	120	3	300	—	1	120	4	360	—	1	140	
2	300	—	1	220	1	240	—	1	90	7	300	—	1	120	
1	240	—	1	90	—	—	—	—	—	3	240	—	1	90	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

i płac

I. Morawii, II. Tyrolu, III. Styryi.

III. F e l d h o f f (pod Gracem)							U w a g a
Etat osób	P ł a c a			Mieszkanie opalone	Wikt	Ubior	
	roczna	miesięczna	dzienna				
1	2400	—	—	1	—	—	Etat osób i płac zakładu w Hall uchwalił Tyrolski Sejm na posiedzeniu z dnia 14. Stycznia 1874.
—	—	—	—	—	—	—	
1	1300	—	—	1	—	—	
1	400	—	—	1	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
1	800	—	—	1	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
1	—	—	1	—	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
1	300	—	—	1	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
1	800	—	—	—	—	—	
1	—	20	—	1	1	1	
1	300	—	—	1	1	—	
5	180	—	—	1	1	1	
12	144	—	—	1	1	1	
—	—	10	—	1	1	1	
—	—	8	—	1	1	1	
—	—	—	—	—	—	—	

Posady kategorii I. i II-dozorców w Feldhoff zostały uchwałą styryjskiego Sejmu powziętą na posiedzeniu z dnia 5. Stycznia 1874, jako stałe uznane.

Zestawienie

płac dotychczasowych z płacami przedstawionymi (bez

Zakład

Urzednicy i sluzdy	Etat obecny	Pobieraja dotychczas						Na ten oddzial wypada	Etat proponowany	Pobiera		
		placy	dotatku drozyzny	dotatek na mieszkanie	dotatek na ubior	koszt wiktu	razem			Stalej placy	Dotatek aktywalny	Dotatek na mieszkanie
Dyrektor	1	1600	—	400	—	—	2000	1668	1	1800	—	400
Prymarysusze	6	7200	—	—	—	—	7200	7200	6	7200	1800	—
Prosektor	1	1200	—	—	—	—	1200	1000	1	1200	300	—
Chemik	1	800	—	—	—	—	800	667	1	800	200	—
Sekundarysusze	7	4200	—	—	—	—	4200	4200	7	5600	—	—
Asystenci	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3000	—	—
Praktykanci	3	1200	—	—	—	—	1200	1200	—	—	—	—
Kapelani	2	1200	—	400	—	—	1600	1334	2	1200	400	—
Rzadca	1	1000	200	—	—	696	1896	1582	1	1400	—	—
Kasyer	1	800	200	200	—	—	1200	1001	—	—	—	—
Rachmistrz	1	600	150	120	—	—	870	725	—	—	—	—
Ofycyalowie	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2000	400	—
Pisarze	2	1000	250	—	—	—	1250	1043	2	1000	200	—
Kancelisci	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1400	200	—
Dozorca domu	—	—	—	—	—	—	—	—	1	400	—	—
Wozny	1	300	75	—	60	—	435	364	1	350	50	—
Odzwierny	1	250	62	—	60	—	372	338	1	350	—	—
Sluzba I. kategorii	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1440	—	—
" II. "	—	—	—	—	—	—	14000	14 000	10	1200	—	—
" III. "	—	—	—	—	—	—	—	—	41	3936	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ubiór dla 32 sluzby oddzialowej 16 kobiet i 16 mezczyzn	—	—	—	—	—	—	38.222	36.322	—	—	—	—

Alegat S.

poszczególne

dodatków pięcioletnich) z wykazaniem różnicy,

chorych.

maja			Na ten oddział wypada	Pobierać za-tem będą		Na ten od-dział wypada		U w a g i
Koszt wikt	Dodatek na mundur	Razem		mniej	więcej	mniej	więcej	
—	—	2200	2053	—	200	—	385	Wikt kl. I. wraz z pieczywem i winem zarachowuje się po 29 zł. miesięcznie. " kl. II. wraz z pieczywem zarachowuje się po 17 zł. 55 ct. miesięcznie. " kl. III. wraz z pieczywem zarachowuje się po 38 ct. dziennie.
—	—	9000	9000	—	1800	—	1800	
—	—	1500	1400	—	300	—	400	
—	—	1000	933	—	200	—	266	
—	—	5600	5600	—	1400	—	1400	
—	—	3000	3000	—	3000	—	3000	
—	—	—	—	1200	—	1200	—	
—	—	1600	1493	—	—	—	159	
—	—	1400	1306	496	—	276	—	
—	—	—	—	1200	—	1001	—	
—	—	—	—	870	—	725	—	
—	—	2400	2240	—	2400	—	2240	
—	—	1200	1120	50	—	—	77	
—	—	1600	1493	—	1600	—	1493	
210	—	610	610	—	610	—	610	
—	50	450	420	—	15	—	56	
—	50	400	373	—	28	—	35	
1387	—	2827	—	—	—	—	—	
1387	—	2587	15.340	—	1794	—	1340	
5687	—	9623	—	—	—	—	—	
—	757	757	—	—	—	—	—	
47.754			46.381	3816	13.347	3202	13.261	Z ogólnego kosztu utrzymania 29 służby wspólnej wynoszącego 6806 zł. płaci przypadającą część wedle dzielnika w kwocie 454 zł. fundusz położnic. Ubiór dla służby zarachowuje się wedle przedłożonego obliczenia Dyrekcyi szpitala dla mężczyzn po 20 zł. 75 ct., zaś dla kobiet po 26 zł. 53 ct.
					9531		10059	

Zestawienie

płac dotychczasowych z płacami przedstawionymi (bez

Zakład

Urzednicy i sluzdy	Etat obecny	Pobieraja dotychczas						Na ten oddzial wy- pada	Etat proponowany	Pobierac		
		Placy	Dodatku dro- zynny	Dodatku na mieszkanie	Dodatek na ubior	Kosz wiktu	Razem			Stalej placy	Dodatek akty- walny	Dodatek na mieszkanie
Dyrektor	—	96	—	24	—	—	120	120	—	147	—	—
Prymaryusz	1	600	—	—	—	—	600	600	1	630	—	—
Prosektor	—	72	—	—	—	—	72	72	—	100	—	—
Chemik	—	48	—	—	—	—	48	48	—	67	—	—
Sekundaryusze	1	300	—	—	—	—	300	300	1	680	—	120
Asystenci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktykanci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapelani	—	72	—	24	—	—	96	96	—	107	—	—
Rzadca	—	60	12	—	—	41	113	113	—	94	—	—
Kasyer	—	48	12	12	—	—	72	72	—	—	—	—
Rachmistrz	—	36	9	7	—	—	52	52	—	—	—	—
Ofycyalowie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—
Pisarze	—	60	15	—	—	—	75	75	—	80	—	—
Kancelisci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	—	—
Akuszerka I.	1	400	—	—	—	—	400	400	1	400	—	—
Akuszerka II.	1	250	—	—	—	—	250	250	1	250	—	—
Wozny	—	18	4	—	4	—	26	26	—	30	—	—
Odzwierny	—	25	6	—	4	—	35	35	—	27	—	—
Sluzba I. kategorii	—	—	—	—	—	—	850	850	2	288	—	—
Sluzba wspolna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	454	—	—
								3109				

poszczególne

dodatków pięcioletnich) z wykazaniem różnicy.

położnie.

mają			Na ten oddział wypada	Pobierać za-tem będą		Na ten od-dział wypada		U w a g a
Koszta wiktu	Dodatek na mundur	Razem		mniej	więcej	mniej	więcej	
—	—	147	147	—	—	—	27	
—	—	630	630	—	30	—	30	
—	—	100	100	—	—	—	28	
—	—	67	67	—	—	—	19	
—	—	800	800	—	500	—	500	
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	107	107	—	—	—	11	
—	—	94	94	—	—	19	—	
—	—	—	—	—	—	72	—	
—	—	—	—	—	—	52	—	
—	—	160	160	—	—	—	160	
—	—	80	80	—	—	—	5	
—	—	107	107	—	—	—	107	
—	—	400	400	—	—	—	—	
210	—	460	460	—	210	—	210	
—	—	30	30	—	—	—	4	
—	—	27	27	—	—	8	—	
278	53	619	619	—	223	—	223	
—	—	454	454	—	—	—	—	
			4282			151	1324	
							1173	

Zestawienie

płac dotychczasowych z płacami przedstawionemi

Oddział

Urzędnicy i słudzy	Etat obecny	Pobierają dotychczas					Na ten oddział wypada	Etat proponowany	Pobierać mają	
		Płaca	Dodatek drożyzny	Dodatek na mieszkanie	Dodatek na ubiór	Koszt wikt			Razem	Stalej płacy
Dyrektor	—	170	—	42	—	—	212	212	1	3000
Prymaryusz	2	2400	—	—	—	—	2400	2400	—	—
Prosektor	—	128	—	—	—	—	128	128	—	—
Chemik	—	85	—	—	—	—	85	85	—	—
Sekundaryusz	2	1200	—	—	—	—	1200	1200	3	3000
Kapelan	—	128	—	42	—	—	170	170	—	—
Rządca	—	106	21	—	—	74	201	201	1	1200
Kasyer	—	85	21	21	—	—	127	127	—	—
Rachmistrz	—	64	16	13	—	—	93	93	—	—
Oficyałowic	—	—	—	—	—	—	—	—	1	900
Pisarze	—	106	26	—	—	—	132	132	—	—
Kanceliści	—	—	—	—	—	—	—	—	1	700
Nadzorca	1	300	75	—	—	422	797	797	1	500
Nadzorczyńni	—	—	—	—	—	—	—	—	1	400
Woźny	—	32	8	—	6	—	46	46	1	150
Odźwierny	1	250	63	—	60	—	373	373	1	150
Służba I. Kat.							—	—	7	1260
dtto II. "							—	—	7	1008
dtto III. "							8000	8000	7	840
dtto IV. "							—	—	23	2208
Ubiór dla 35 służby oddziałowej, 19 mężczyzn, a 16 kobiet							—	—		
							13.964	13.964		

poszczególne

(bez dodatków pięciolennich) z wykazaniem różnicy.

obciążonych.

	Pobierać mają			Razem	Na ten oddział wypada	Pobierać za-tem będą		Na ten oddział wypada		U w a g a
	Dodatek aktywalny	Dodatek na mieszkanie	Koszt wiktu			Dodatek na mundur	mniej	więcej	mniej	
300	—	—	—	—	3300	—	3088	—	3088	
—	—	—	—	—	—	2400	—	2400	—	
—	—	—	—	—	—	128	—	128	—	
—	—	—	—	—	—	85	—	85	—	
—	—	1044	—	—	4044	170	2844	170	2844	
—	—	348	—	—	1548	—	1347	—	1347	
—	—	—	—	—	—	127	—	127	—	
—	—	—	—	—	—	93	—	93	—	
—	—	348	—	—	1248	132	1248	132	1248	
—	—	—	—	—	—	—	1048	—	1048	
—	—	348	—	—	1048	87	—	87	—	
—	—	210	—	—	710	—	610	—	610	
—	—	210	—	—	610	—	364	—	364	
—	—	210	—	—	410	—	37	—	37	
—	—	210	50	—	410	—	—	—	—	
—	—	971	—	—	2231	—	—	—	—	
—	—	971	—	—	1979	—	—	—	—	
—	—	971	—	—	1811	—	—	—	—	
—	—	3190	—	—	5398	—	4238	—	4238	
				819	819					
				25.566	25.566					
				3222	3222					
				14.824	14.824					
				11.602	11.602					

Aiegat II. do L. W. 20970/1874.

Wnioski:

1. Wysoki Sejm raczy uchwalić dla krajowego zakładu chorych i położnic we Lwowie załączony pod lit. A. statut, tudzież załączony pod lit. B. etat osób i płac. A/. B/.
2. Wysoki Sejm raczy:
 - a) upoważnić Wydział krajowy do wydania statutu dla zakładu obłąkanych w Kulparkowie pod C. załączonego w przedłożonem brzmieniu; C/.
 - b) uchwalić dla krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie pod D. załączony etat osób i płac. D/.
3. Wysoki Sejm raczy wydać następującej treści

U c h w a ł ę.

Art. I.

Dyrektor szpitala powszechnego we Lwowie jest urzędnikiem krajowym, ze wszystkimi w ustanowie służby krajowej zawartymi prawami i obowiązkami, z wyjątkiem, że Dyrektora mianuje Najjaśniejszy Pan na przedstawienie Wydziału krajowego, tudzież, że zastosowanie postanowień §. 45 lit. *f*) i *g*) ustanowy służby krajowej może nastąpić tylko za porozumieniem z c. k. Rządem.

Art. II.

Dyrektor zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, prymaryusze, prosektor, chemik, sekundaryusze przy zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie, akuszerka pierwsza, rządca, oficyałowie, kanceliści, pisarze, dozorca domu, nadzorca i nadzorczyńni służby obłąkanych, woźny i odźwierny są urzędnikami i sługami krajowymi, ze wszystkimi — w ustanowie służby krajowej zawartymi prawami i obowiązkami.

Art. III.

Osobom, zajmującym posady w art. I. i II., będzie przez Wydział krajowy nadany dodatek pięcioletni podług stopy wyrażonej w etatach, jeżeli takowe pełnią na jednej i tej samej posadzie służbę przez pięć lat nieprzerwanie.

Lata służby pełnionej przy zakładach leczniczych niekrajowych lub przy urzędach niekrajowych, chociażby przyjęte zostały do emerytury, nie będą policzone przy wymiarze dodatku pięcioletniego.

Dodatek pięcioletni nie może być udzielony jednej i tej samej osobie na tej samej posadzie częściej jak trzy razy, t. j. za 15 lat nieprzerwanej służby.

Przy nadaniu dodatku pięcioletniego nie stanowi różnicy różność płacy pobieranej na mocy dotychczasowej regulacyi płac na jednej i tej samej posadzie.

Dodatek ten stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury. Zaliczki na płacę, udzielone na podstawie §. 37. ustawy służby krajowej, udzielane także będą na dodatki pięcioletnie.

Lata służby pełnionej na jednej i tej samej posadzie przed wejściem w wykonanie niniejszej uchwały, będą policzone przy wymiarze dodatku pięcioletniego osobom wymienionym w art. I. i II.

Lata służby pełnionej przy zakładach leczniczych niekrajowych, lub przy urządach niekrajowych, chociażby przyjęte zostały do emerytury, nie będą policzone przy wymiarze dodatku pięcioletniego.

Art. IV.

Dodatek aktywalny nie może być policzony do emerytury.

Art. V.

Postanowienia uchwały sejmowej z dnia 3. Stycznia 1874, a mianowicie :

- a) §. 6. co do wyrównania niedoboru płac,
 - b) §. 8. co do kaucyj służbowych, — w końcu
 - c) §. 9. co do wymiaru dyet,
- stosują się także do osób, zostających w służbie zakładów.

Art. VI.

Lata służby sekundaryuszów, asystentów i praktykantów lekarskich, tudzież akuszerki drugiej, będą policzone przy przeniesieniu w stan stałego spoczynku, jeżeli od czasu złożenia przyrzeczenia służbowego, bez przerwy służby pełnionej przy którymkolwiek z zakładów wymienionych w art. I. i II. posunęli się na stałą posadę.

Alegat 12. do L. W. 20970/1874.

U c h w a ł a.

a) Dyrektorowi krakowskich szpitali św. Łazarza i św. Ducha, dwom ordynaryuszom i dwom asystentom przy oddziale chorych szpitala św. Łazarza, wreszcie dwom prymaryuszom i dwom sekundaryuszom szpitala św. Ducha przyznaje się od dnia 1. Stycznia 1876 dodatek do płacy w rocznej kwocie po 200 złr. — zaś dwom lekarzom praktykantom przy szpitalu św. Łazarza przyznaje się od dnia 1. Stycznia 1876 dodatek do płacy w rocznej kwocie po 100 złr.

b) Pisarzowi Dyrekcji, pełniącemu obowiązki kontrolora przy szpitalu św. Ducha, przyznaje się od dnia 1. Stycznia 1876 dodatek do płacy w rocznej kwocie 200 złr.

c) Sejm zamieszcza na pokrycie powyższych dodatków do płac w budżecie na r. 1876 kwotę 2200 złr.

Suballegat A. do all. 11.

Statut

dla szpitala powszechnego we Lwowie.

I. Przeznaczenie i środki utrzymania szpitala.

§. 1.

Powszechny i publiczny główny szpital lwowski, jest zakładem krajowym, przeznaczonym do leczenia chorych z wyjątkiem obłąkanych.

§. 2.

Środków do utrzymania zakładu dostarczają:

- a) własne dochody funduszu szpitalnego z jakiegokolwiek tytułu prawnego pochodzące;
- b) zwroty kosztów leczenia od fizycznych i moralnych osób, prawnie do tego obowiązanych;
- c) inne rozmaite dochody;
- d) zasiłki z funduszu krajowego.

II. Zarząd zakładu.

§. 3.

Wydział krajowy jest naczelną Władzą zarządzającą szpitalem.

Wydział krajowy wykonuje zarząd w myśl przeznaczenia zakładu, według zasad niniejszego statutu, stosownie do uchwał wys. Sejmu i według obowiązujących ustaw i przepisów. Za sprawowanie tego zarządu jest odpowiedzialnym Sejmowi krajowemu.

§. 4.

Wydział krajowy może przydzielić częściowy zarząd administracyjny, osobnym ciałom, ustanawiać według potrzeby i uznania swego bądź to komitet szpitalny, bądź pojedyncze delegacje.

Instrukcję dla takiego ciała administracyjnego, jakoteż jego organizację, uchwała Wydział krajowy.

§. 5.

C. k. Rządowi służy policyjno-sanitarny nadzór nad szpitalem w myśl ustawy z 30go Kwietnia 1870. Nr. 68. d. U. P.

§. 6.

Lekarskie, administracyjne i gospodarskie czynności wewnątrz zakładu, załatwiają pod zwierzchnym nadzorem Wydziału krajowego, odpowiedzialny dyrektor, urzędnicy i słudzy, w granicach ich zakresu działania, oznaczonego w niniejszym statucie i w szczegółowych instrukcyach.

§. 7.

Wydział krajowystanowi—komu i pod jakimi warunkami ma być poruczone pielęgnowanie i obsługa chorych.

Wydział krajowy oznaczy również w miarę potrzeby ilość dozorców, maszynistów, stróżów, praczek, parobków i w ogóle wszelkiej służby szpitalnej.

§. 8.

Dyrektor szpitala jest bezpośrednim zwierzchnikiem służby lekarskiej, tudzież służby administracyjnej wszelkich warstw i kategorii, sprawuje bezpośredni zarząd w samym zakładzie, tak w administracyjnym jak i lekarskim względzie, oraz reprezentuje zakład na zewnątrz, o ile przez Wydział reprezentowanym nie jest.

Obowiązkiem dyrektora jest: dozór i bezpośredni kierunek gospodarstwa szpitalnego, czuwanie nad ściśłym wykonaniem poleceń władzy przełożonej, staranie o jak najlepsze pielęgnowanie chorych i stosowne tychże pomieszczenie, nareszcie czuwanie nad gorliwym pełnieniem obowiązków wszystkich organów szpitala. W ogóle dyrektor jest odpowiedzialnym za to, ażeby cele i przeznaczenie zakładu, w miarę środków i możności osiągnięte zostały.

§. 9.

Osobna instrukcja określi szczegółowo granice zwierzchniczej władzy dyrektora nad lekarzami, urzędnikami i sługami szpitala, jakoteż wpływ jego na zawiadywanie funduszami i dochodami szpitalnemi.

§. 10.

Dyrektor jest obowiązany odbywać konferencye z lekarzami i urzędnikami zakładu nad ważniejszymi sprawami administracyjnego i lekarskiego zarządu, stosownie do przepisów szczegółowej instrukcyi.

§. 11.

Prymaryusze ordynują samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością na przydzielonych im oddziałach i załatwiają sprawy, oddziałów, stoscwnie do przepisów instrukcyi.

W nagłych wypadkach zastępuje nieobecnego dyrektora jeden z prymaryuszów, którego dyrektor do tego wyznaczy tak długo, dopóki Wydział krajowy inaczej nie zarządzi.

§. 12.

Prosektor jest obowiązany wykonywać naukowe sekcye wszystkich ze szpitala pochodzących zwłok, z wyjątkiem sekcij sądowych i policyjnych. zbierać daty statystyczne, odnośnie do przyczyn chorób i śmierci, przedstawiać naukowe sprawozdania i czuwać nad utrzymaniem w porządku i ładzie całego prosektoryum.

Chemika obowiązkiem jest, uskutecznić analizę chemiczną dla oddziałów chorych.

Wszelkie inne na prosektorze i chemiku ciężące obowiązki, określają szczegółowe instrukcje.

§. 13

Sekundaryusze, assistenci i praktykanci pełnią służbę pomocniczą przy prymaryuszach na oddziałach do których są przydzieleni; pełnią wreszcie wszelką inną służbę lekarską stosownie, do przepisów instrukcyi i na polecenie dyrektora.

Sekundaryusze mogą być w razie potrzeby czasowo powołani do samodzielnego ordynowania w zastępstwie prymaryusza.

§. 14.

Rządca i oficjałowie wykonują pod zwierzchnictwem dyrektora zarząd ekonomiczny czynności kancelaryjne, sprawy kasowe i rachunkowe, podług szczegółowych instrukcyj.

§. 15.

Kanceliści i pisarze prowadzą protokół stanu chorych, załatwiają czynności manipulatoryjne przy przyjmowaniu chorych, wreszcie dopełniają według instrukcyi pojedynczych prac, przydzielonych kancelaryi szpitalnej.

§. 16.

Dozorca domu obowiązany dopilnować wszelkiego porządku domowego wewnątrz i zewnątrz gmachu i realności szpitala. W wykonaniu tych czynności dozorca winien się zastosować do szczegółowej instrukcyi oraz poleceń dyrektora i rządcy.

§. 17.

Kapelani szpitalni obrz. łac. i gr. katol. dopełniają obowiązków swego powołania. w szpitalu.

Kapelan obrz. łac. zawiaduje oprócz tego biblioteką szpitalną. — Dla innowierców urzędzi Wydział krajowy według potrzeby i możności obsługę duchowną.

§. 18.

Woźny kancelaryjny, odźwierny, nadzorcy chorych, tudzież reszta służby szpitalnej, pełnią swoje obowiązki jak tego ich służba wymaga, według zarządzeń dyrektora i według instrukcyi.

§. 19.

Dyrektora mianuje Najjaśniejszy Pan, na przedstawienie Wydziału krajowego.

§. 20.

Prymaryuszów, sekundaryuszów, asystentów, urzędników i sług na posady stałe mianuje Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania dyrektora, przy przestrzeganiu przepisów ustawy służby krajowej, uchwalonej przez wys. Sejm na posiedzeniu LIX. dnia 23. marca 1866 r.

§. 21.

Sekundaryuszów i asystentów mianuje Wydział krajowy na przedstawienie dyrektora na lat dwa. Odznaczający się w pełnieniu swych obowiązków mogą być na propozycję dyrekcji przez Wydział krajowy na dalszy czas zatwierdzeni na tej posadzie.

§. 22.

Lekarskich praktykantów bezpłatnych przyjmuje i oddala dyrekcya w miarę potrzeby.

§. 23.

Służbę na posadach niestałych przyjmuje i oddala dyrektor, jeżeli Wydział krajowy nie postanowi inaczej.

§. 24.

Prymaryuszem na oddziale położniczym jest każdoczesny profesor położnictwa, mianowany na przedstawienie Wydziału krajowego przez Najjaśniejszego Pana i pobierający re-munerację z funduszów szpitalnych.

§. 25.

Obowiązki służbowe tego prymaryusza względem zakładu są te same, jak innych prymaryuszów.

§. 26.

Etat osób i płac urzędników i sług zakładu ustanawia Sejm krajowy.

III. O warunkach umieszczania chorych w zakładzie.

§. 27.

Do szpitala krajowego ma prawo przyjęcia każdy zgłaszający się chory, którego stan zdrowia potrzebę pielęgnowania lekarskiego udowadnia.

§. 28.

Przyjmowani będą chorzy bez względu na płeć, wyznanie, stan, przynależność i rodzaj chorób, a to przy zachowaniu obowiązujących przepisów prawnych (obecnie rozporz. minist. z 4. grudnia 1856 L. 26.641).

§. 29.

Nie będą przyjmowani :

Chorzy z chorobą długotrwałą, bezgorączkową, a nieuleczalną, jeżeli choroba ta nie jest powikłaną z inną, wymagającą pielęgnowania szpitalnego, lub jeśli nie przedstawia objawów, bezpośrednio życiu zagrażających, nareszcie jeżeli przyjęcia chorych nie wymagają względów sanitarno-policyjne.

Chorzy dotknięci chroniczną niemocą, nie mogą pozostawać w szpitalu dłużej nad trzy miesiące, z wyjątkiem, gdyby dyrektor wspólnie z prymaryuszem uznali potrzebę niezbędną dłuższego zatrzymania w szpitalu.

Chorzy z chorobą gorączkową zaraźliwą, nagminnie panującą, nie będą przyjmowani do szpitala, skoro dla takich chorych osobny szpital zostanie urządzonym.

§. 30.

Chorych należy przyjmować każdego czasu, tak w dzień jak w nocy, przez ustanowionego do tego lekarza.

Dyrektor orzeka ostatecznie w wypadkach wątpliwych, czyli przyjęcie ma nastąpić lub nie.

§. 31.

Leczenie i pielęgnowanie chorych ma się odbywać według zasad umiejętności leczniczej i stosownie do wymogów humanitarnych.

§. 32.

Chorzy będą przyjmowani i utrzymywani według trzech klas. Przepisy względem pomieszczenia i dostarczenia wygod odpowiednich pielęgnowaniu na pojedynczych klasach, wydaje Wydział krajowy.

§. 33.

Wszelkie zmiany obowiązującej normy pielęgnowania, kosztem funduszu szpitalnego potrzebują poprzedniego zezwolenia Wydziału krajowego.

Chorym wolno za przyzwoleniem prymaryusza lub dyrektora i w granicach porządku domowego, urządzać sobie własnym kosztem ulepszenia i wygody.

§. 34.

Wysokość taksy dziennej dla wszystkich trzech klas, ustanawia Wydział krajowy za porozumieniem się z c. k. Rządem krajowym stosownie do obowiązujących ustaw.

Taksy szpitalne muszą być jednakowe dla wszystkich chorych jednej i tej samej klasy, bez względu na ich przynależność.

Za dzieci do 7 lat, opłaca się połowa ustanowionej taksy.

§. 35.

Oprócz taksy nie wolno pobierać od chorych żadnej innej należności pod jakąkolwiek nazwą.

Aparata chirurgiczne i bandaże, których opuszczający chory III. klasy niezbędnie potrzebuje, nie podlegają żadnej opłacie.

§. 36.

Płacący chorzy mogą być przeniesieni z jednej klasy na drugą każdego czasu na własne żądanie, wszelako po należytem wyrównaniu należitości.

Dyrektor jest obowiązany z urzędu przenosić płacących z wyższej na 3. klasę, w razie, gdyby przypadająca należitość w terminie nie została uiszczoną.

O przyzwoleniu ulgi w placeniu należitości, tudzież o bezpłatnem pielęgowaniu chorych w wyjątkowych wypadkach na wyższej klasie, orzeka Wydział krajowy.

§. 37.

Chorzy winni się zachować wewnątrz i na zewnątrz zakładu, stosownie do porządku domowego.

Sale chorych kiłowych i zakaźnych są odosobnione klauzurą. Odwiedzanie takich chorych może nastąpić tylko za każdorazowem zezwoleniem prymaryusza lub dyrektora.

§. 38.

Przy przestrzeganiu według możności zasady, żeby jeden oddział nie mieścił więcej jak sto łózek, dzieli się zakład na oddziały.

Tego podziału dokona Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcji.

Każdemu lekarzowi ordynującemu dodaje się do pomocy jednego lub dwóch sekundaryuszów, a według potrzeby i uznania dyrektora, jednego lub dwóch asystentów.

Praktykantów przydziela dyrektor według własnego uznania do oddziałów.

§. 39.

Posady lekarzy szpitalnych, mogą być nadane tylko doktorom medycyny.

§. 40.

Chorym I. i II. klasy wolno na własne koszta za porozumieniem się z lekarzem ordynującym zapraszać do porad lekarskich innych lekarzy szpitalnych lub z poza grona lekarzy szpitalnych.

IV. Wydalenie chorych z zakładu.

§. 41.

Chorych należy po wyzdrowieniu bezzwłocznie z zakładu wydalić.

§. 42.

Chorzy niewyleczeni wydalenii będą ze szpitala, jeżeli sanitarno-policyjne względy na to zezwalają w następujących wypadkach :

- a) Jeżeli tego żąda sam chory lub jego rodzice, opiekun, kurator, krewni, albo też właściwa gmina lub inna władza, na której żądanie chorego do szpitala przyjęto;
- b) jeżeli chory w zakładzie nad trzy miesiące bez widoków wyleczenia zostaje.

§. 43.

Dłuższe na trzy miesiące zatrzymywanie chorego w szpitalu winna Dyrekcyja nadto usprawiedliwić i podać do wiadomości Wydziału krajowego.

Względem przynależnych do Królestwa węgierskiego lub do innych austriackich krajów koronnych, obowiązany jest dyrektor zawiadomić właściwe władze ojczyste w celu usprawiedliwienia dłuższego pobytu chorego w Zakładzie.

§. 44.

Względem wydalania nieuleczalnych chorych, powinien Dyrektor stosować się do przepisów rozporządzenia minister. z dnia 17. Czerwca 1869 roku l. 1713 Nr. 28 Dz. ust. kraj.

Gmina miasta Lwowa obowiązana jest na wezwanie Dyrektora odebrać w ciągu dni 8 ze szpitala chorych, tak krajowców, jak wszelkich innych, których w pewnym oznaczonym terminie właściwe gminy nie odebrały, a to w myśl §. 28. ustawy z dnia 3. Grudnia 1863 r. Nr. 105 Dz. p. p.

§. 45.

O wszystkich wypadkach śmierci powinien Dyrektor uwiadomić właściwy ces. król. sąd, tudzież te władze, które oddały chorego do szpitala z zastrzeżeniem zwrotu osoby.

Zwłoki zmarłych w Zakładzie podlegają obdukcji, u placących należy jednak zaniechać obdukcji jeżeli rodzina tego zażąda.

Jeżeli w wypadkach śmierci zachodzi prawem przepisana potrzeba sądowej lub policyjnej obdukcji zwłok, obowiązany jest Dyrektor zawiadomić właściwą władzę najdalej w ciągu 24. godzin.

§. 46.

Zwłoki zmarłych, za których płacono koszta leczenia i utrzymania mogą być chowane przez krewnych lub przynależnych, lub na żądanie tychże osób przez Zarząd szpitalny za zwrotem kosztów.

Jeżeli w tej mierze żadnego żądania nie uczyniono, nastąpi pogrzeb na koszt pielęgowanych stosownie do klasy, na której byli pomieszczeni.

Ubodzy będą grzebani kosztem funduszu szpitalnego, wszelako wolno rodzinie własnym kosztem pogrzebać zwłoki.

Suballegat B. do alleg. 11.**E T A T**

osób i płac krajowego zakładu chorych i położnic we Lwowie.

I.

Etat osób obydwóch zakładów składać się będzie:

A. Co do naczelnej administracji.

Z jednego Dyrektora ze stopniem akademickim, Dra Medycyny i Chirurgii i Magistra akuszerki.

B. Co do służby lekarskiej.

a) dla zakładu chorych :

1. Z sześciu prymaryuszów Drów Medycyny.
2. Z jednego prosektora Dra Medycyny.
3. Z jednego chemika Dra Medycyny.
4. Z siedmiu sekundaryuszów Drów Medycyny.
5. Z sześciu asystentów Drów Medycyny.

Liczbę przybrać się mających bezpłatnych praktykantów, którzy winni być Doktorami Medycyny, oznaczy Wydział krajowy.

b) dla zakładu położnic :

1. Z profesora szkoły akuszerki, jako prymaryusza oddziału położnic.
2. Z jednego sekundaryusza Dra Medycyny i Magistra położnictwa.

3. Z jednej egzaminowanej akuszerki pierwszej.
4. Z jednej egzaminowanej akuszerki drugiej.

C. Co do służby duchownej.

1. Z dwóch Kapelanów: jednego obrządku łacińskiego i jednego obrządku grecko katol.
2. Obsługę duchowną dla innych wyznań urządzi Wydział krajowy w miarę potrzeby.

D. Co do służby administracyjnej.

1. Z jednego Rządcy.
2. Z dwóch oficyałów.
3. Z dwóch kancelistów.
4. Z dwóch pisarzy.
5. Z jednego dozorczy domu.

E. Co do służby niższej.

1. Z jednego woźnego.
2. Z jednego odźwiernego
3. Liczbę dozorców chorych postanowi Wydział krajowy w stosunku, żeby na 10 do 12 chorych jeden dozorca przypadał.
4. Również postanowi Wydział krajowy liczbę innej służby szpitalnej w miarę potrzeby,

II.

Osoby, zajmujące posady, wymienione w ustępie I. będą w miejscu dotychczasowych ustanowionych plac i dodatków pobierać rocznie:

1. *Dyrektor.*

- a) stałej płacy po 1800 złr.
- b) wolne pomieszkanie lub w braku takowego relutum po 400 złr.
- c) dodatku pięcioletniego po 200 złr.

2. *Prymaryusze.*

- a) stałej płacy po 1200 złr.
- b) dodatku aktywalnego po 300 złr.
- c) dodatku pięcioletniego po 150 złr.

3. *Profesor szkoły akuszerek* za pełnienie obowiązków prymaryusza:

Wynagrodzenie po 630 złr.

4. *Prosektor:*

- a) stałej płacy po 1200 złr.
- b) dodatku aktywalnego po 300 złr.
- c) dodatku pięcioletniego po 150 złr.

5. *Chemicz.*

- a) stałej płacy po 900 złr.
- b) dodatku aktywalnego po 200 złr.
- c) dodatku pięcioletniego po 100 złr.

6. *Sekundaryusze* (zakładu chorych):

stałej płacy po 800 złr.

7. *Sekundaryusz* (zakładu położnic):

- a) stałej płacy po 680 złr.
- b) wolne pomieszkanie, a w braku takowego relutum po 120 złr.

8. *Asystenci:*

stałej płacy po 500 złr.

9. *Akuszerka pierwsza:*

- a) stałej płacy po 400 złr.
- b) wolne pomieszkanie.
- c) dodatek pięcioletni po 40 złr.

10. *Akuszerka druga:*

- a) stałej płacy po 250 złr.
- b) wolne pomieszkanie.
- c) wikt według II. klasy.

11. *Kapelani:*

- a) stałej płacy po 600 zł.
- b) dodatku aktywal. po 200 zł.

Wydział krajowy wyznacza remuneracye dla duszstarowników innych wyznań.

12. *Rządca:*

- a) stałej płacy po 1,400 zł.
- b) wolne pomieszkanie opalone z oświetleniem lub w braku takowego relutum po 400 zł.
- c) dodatek pięcioletni po 200 zł.

13. *Oficyałowie:*

- a) stałej płacy 1.000 zł.
- b) dodat. aktyw. po 200 zł.
- c) dodat. pięcioletn. po 100 zł.

14. *Kanceliści:*

- a) stałej płacy po 700 zł.
- b) dodat. aktyw. po 100 zł.
- c) dodat. pięcioletn. po 80 zł.

15. *Pisarze:*

- a) stałej płacy po 500 zł.;
- b) dodatek aktywalny po 100 zł.;
- c) dodatek pięcioletni po 80 zł.

16. *Dozorca domu:*

- a) stałej płacy 400 zł.;
- b) wolne pomieszkanie z opałem i oświetleniem;
- c) wikt według II. klasy;
- d) dodatek pięcioletni 80 zł.;

17. *Wózny:*

- a) stałej płacy po 350 zł.;
- b) na mundur po 50 zł.;
- c) dod. aktyw. po 50 zł.
- d) dod. pięcioletn. po 30 zł.

18. *Odźwierny:*

- a) stałej płacy po 350 zł.
- b) na mundur po 50 zł.;
- c) wolne pomieszkanie;
- d) dod. pięcioletn. po 30 zł.

19. *Dozorcy i dozorczyńie chorych.*a) *dla zakładu chorych.*

1szej kategorii dziesięć po 12 zł. miesięczn.
2giej kategorii dziesięć po 10 zł. miesięczn.
3ciej kategorii reszta po 8 zł. miesięczn.

b) *dla zakładu położnic.*

1szej kategorii dwie po 12 zł. miesięcznie.
2giej kategorii jedna po 10 zł. miesięcznie.

3ciej kategorii reszta po 8 zł. miesięcznie.

Dla wszystkich pod pozycją 19 poszczegól-
nionych osób wikt według III. klasy, a dla
służby oddziałowej ubranie uniformowe, które
jest własnością funduszków szpitalnych.

20. Wydział krajowy oznacza wysokość płac i
emolumenta dla innej służby szpitalnej.

Suballegat C. do alleg. 11.

Statut

krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Przeznaczenie zakładu.

Art. 1.

Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie jest krajowym zakładem przeznaczonym do leczenia i utrzymania chorych na umyśle.

Środki zakładu.

Art. 2.

Środków utrzymania zakładu dostarczają:

- a) dochody z własnego majątku i gospodarstwa,
- b) zwroty kosztów leczenia i utrzymania od fizycznych i moralnych osób, do ponoszenia tych kosztów prawnie obowiązanych,
- c) inne rozmaite dochody,
- d) zasiłki z funduszu krajowego.

Nadzór zakładu.

Art. 3.

C. k. Rządowi służy policyjno-sanitarny nadzór nad zakładem.

Zarząd zakładu.

Art. 4.

Wydział krajowy jest naczelną Władzą, zarządzającą zakładem.

Art. 5.

Bezpośredni zarząd zakładu w sprawach lekarskich, administracyjnych i gospodarskich, — wykonuje pod zwierzchnym kierunkiem Wydziału krajowego odpowiedzialny dyrektor, przy pomocy ustanowionych lekarzy, urzędników i sług.

Dyrektor reprezentuje także zakład na zewnątrz wobec władz i publiczności, o ile nie reprezentuje Wydział krajowy.

Dyrektora, lekarzy, urzędników i sług mianuje Wydział krajowy, dyrektora jednak dopiero po poprzednim porozumieniu się z c. k. Rządem.

Stosunki służbowe.

Art. 6.

Etat osób i płac lekarzy, urzędników i sług zakładu ustanawia Sejm krajowy.

Wydział krajowy określa osobnymi instrukcjami zakres działania dyrektora, lekarzy urzędników i sług, ich wzajemne stosunki, tudzież ich szczegółowe czynności służbowe.

W szczególności zaś postanawia się:

Dyrektorowi nie wolno po za obrębem zakładu wykonywać praktyki lekarskiej z wyjątkiem brania udziału w konsyliach lekarskich.

Również nie wolno dyrektorowi zakładać i utrzymywać prywatnych zakładów dla umysłowo chorych lub przyjmować obowiązki lekarskie w podobnych zakładach

Przyjmowanie chorych.

Art. 7.

O ile lokalności zakładu pozwalają winien być przyjętym do zakładu każdy chory na umyśle, a mianowicie:

- 1) z chorobą uleczną.
- 2) z chorobą nieuleczalną, jeżeli chory zagraża publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności publicznej.

Art. 8.

Od przyjęcia do zakładu są wykluczeni:

- 1) Wszelkiego rodzaju kaleki umysłowe: nieszkodliwe i do żadnej roboty niezdolne.
- 2) Osoby dotknięte padaczką bez choroby umysłowej.

Wydział krajowy może atoli wyjątkowo w wypadkach uwzględnienia godnych zezwolić na przyjęcie chorych objętych w ustępie 1. niniejszego artykułu.

Art. 9.

Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor za zgłoszeniem się stron interesowanych lub na wezwanie właściwej władzy bezpieczeństwa.

W celu uzyskania przyjęcia należy dyrektorowi przedłożyć następujące dokumenta:

- 1) Historję choroby przez lekarza sporządzoną podług wzoru przepisanego.
- 2) Oświadczenie c. k. lekarza powiatowego względnie fizyka miasta Lwowa lub Krakowa, że osoba, która ma być oddaną do zakładu kwalifikuje się do przyjęcia.
- 3) W wypadkach wspomnianych w artykule 7 ustępu 2. stosowne poświadczenie miejscowej władzy z wymieniem faktów.
- 4) Świadectwo władzy miejscowej z wymieniem następujących danych a mianowicie:

Imienia i nazwiska chorego, wieku, wyznania, stanu, zatrudnienia, miejsca przynależności i ostatniego miejsca pobytu, stosunków rodzinnych, stosunków majątkowych chorego i jego rodziny w linii wstępnej i zstępnej, — nazwisko i miejsce zamieszkania rodziców, opiekuna lub kuratora a gdyby takowy nie był ustanowiony — tej osoby, która ma zastępować chorego wobec zakładu.

5) U płacących chorych pisemne oświadczenie osoby, obowiązek płacenia na się przyjmującej (rewers) że koszta leczenia i utrzymania według ustanowionej taksy miesięcznie z góry do kasy szpitalnej uiszczane będą.

W rewersach tych musi być wymienione, czyli koszta pielęgnowania z majątku chorego lub innych osób opłacane będą. Rewersa muszą być też przez miejscową władzę a szczególnie co do możności płacenia zatwierdzone.

A r t. 10.

Gdyby władze bezpieczeństwa były zmuszone w nagłych wypadkach oddać chorego do zakładu bez dokumentów wymienionych w art. 9. w takim razie powinno je dodatkowo dyrektorowi jak najspieszniej przedłożyć.

A r t. 11.

Odstawieniem chorych do zakładu powinno się zajmować te osoby lub władze, które się starały o jego przyjęcie.

Kosztów z tego powodu urosłych nie ponosi zakład.

Chorych należy oddawać do zakładu według możliwości należycie odzianych, zaś chorzy płacący muszą być nadto zaopatrzeni w potrzebną do zmiany odzież i bieliznę.

A r t. 12.

Każdy do zakładu przyjęty chory powinien być bezzwłocznie do protokołu stanu chorych zapisany.

Protokół ten ma być przez Wydział krajowy paragrafowany i prowadzony w sposób przepisany §. 13. rozp. ministr. spraw wewn. z dnia 14. Maja 1874. N. 71. Dz. u. p.

Dyrektor zakładu winien w 24 godzinach o skutecznionem przyjęciu chorego donieść trybunałowi pierwszej instancji, w którego obrębie zakład jest położony, z wezwaniem o poświadczenie otrzymanego doniesienia.

To doniesienie tylko w tym wypadku nie jest potrzebnem, jeżeli nie ma wątpliwości, że chory zostaje jeszcze pod władzą ojcowską. Jeżeli taki chory podczas swego pobytu w zakładzie, osiągnie 24 rok życia, należy o tem donieść pomienionemu sądowi z bliższem podaniem stosunków tyczących się osoby chorego.

Tak samo postąpić należy, gdy zajdą okoliczności powodujące zmianę w osobie prawnego zastępcy, jeżeli nie jest widocznem, że te okoliczności musiały dojść do wiadomości władzy opiekuńczej lub kuratelarnej. (§. 9. minist. rozp. z 14. Maja 1874. l. 71. dz. u. p.)

Leczenie, pielęgnowanie chorych i postępowanie z niemi w zakładzie.

A r t. 13.

Wszyscy chorzy zostają przez czas pobytu w zakładzie pod odpowiedzialną opieką dyrektora.

Dozór nad nimi ma być w ten sposób wykonany, żeby ani sobie, ani innym osobom szkody wyrządzić, tudzież samowolnie wydalić się nie mogli.

Srodki przymusowe przeciw chorym mogą być użyte tylko w razie ostatecznej potrzeby a to tylko na zarządzenie lekarskie i przy zachowaniu wszelkich względów humanitarnych.

Za porozumieniem się z dyrektorem i lekarzem ordynującym wolno jest rodzinie, opiekunom lub kuratorom chorego na koszt własny wezwać lekarzy pozaszpitalnych do narady.

A r t. 14.

Pielęgowanie i utrzymywanie chorych w zakładzie uskutecznia się według trzech klas a mianowicie według I, II i III klasy. Chorzy I klasy mają osobne pomieszkanie i w miarę potrzeby osobnego dozorcę. Chorzy II klasy będą pomieszczeni po 3 lub 4 w jednym pokoju i mają wspólnego dozorcę. Chorzy III klasy będą pomieszczeni wspólnie w salach większych według zarządzenia dyrektora.

Chorym I klasy wolno przeznaczony dla nich pokój własnym kosztem urządzić i własnego mieć sługę.

A r t. 15.

Wysokość taksy pielęgowania ustanawia Wydział krajowy za porozumieniem się z ck. Władzą krajową.

Taksy każdej klasy muszą być dla wszystkich chorych bez względu na ich przynależność jednakowe.

O każdorazowej zmianie ustanowionej taksy powinien Dyrektor rodzinę lub prawnych zastępców płacących chorych uwiadomić.

Oprócz taksy ustanowionej, nie wolno od chorych pobierać żadnych innych opłat.

A r t. 16.

Normę żywienia chorych według poszczególnych klas ustanawia Wydział krajowy i ogłasza ją publicznie.

Chorym wolno za przyzwoleniem lekarza ordynującego i Dyrektora urządzić sobie własnym kosztem ulepszenia i wygody w granicach porządku domowego.

A r t. 17.

Płacący chorzy mogą być przeniesieni z jednej klasy na drugą na żądanie rodziny, opiekuna lub kuratora każdego czasu po wyrównaniu należności.

Dyrektor jest obowiązany z urzędu przenieść płacących z wyższej klasy na trzecią w razie, jeżeli należność nie została uiszczoną w terminie z góry.

O tem następstwie nieplacenia należności w terminie należy zawiadomić strony przy oddaniu chorego do zakładu i zamieścić to w rewersie (art. 9).

A r t. 18.

O ile usposobienie umysłowe i cele lecznicze a oraz stosunki zakładu dozwolą, wolno będzie chorym brać udział w nabożeństwie i obrzędach duchownych i spełniać obowiązki religijne stosownie do ich wyznania.

A r t. 19.

W celach leczniczych utrzymuje zakład w miarę funduszków potrzebne urządzenia i środki dla umysłowego i fizycznego zatrudnienia tudzież dla rozrywki chorych.

Za robotę otrzymują chorzy zapłatę według taryfy ustanowionej przez Wydział krajowy.

Zarobki chorych płacących będą na ich rzecz w kasie oszczędności lokowane i mogą być użyte także za zezwoleniem lekarza na ich osobiste potrzeby i na polepszenie ich bytu. Przy wyjściu z zakładu zostaną wydane prawnym zastępcom, zaś w razie śmierci sądowej władzy spadkowej.

Zarobki chorych bezpłatnie leczonych przypadają w jednej trzeciej na fundusz szpitalny, druga trzecia będzie na ich rzecz w kasie oszczędności lokowaną i przy wyjściu z zakładu ich prawnym zastępcom wydana, trzecia zaś może być użyta za zezwoleniem lekarza na osobiste potrzeby chorych. W razie śmierci, przypada cała pozostała kwota zakładowi na częściowe zaspokojenie kosztów pielęgnowania.

A r t. 20.

Za przyzwoleniem lekarza ordynującego i Dyrektora mogą się chorzy wydalać z zakładu dla rozrywki, wszelako pod należytym dozorem.

A r t. 21.

Wszyscy w służbie zakładu zostający są obowiązani do zachowania wszelkich tajemnic co do rodzinnych i innych stosunków chorych.

Dyrektor udziela na utne lub pisemne dowiadywanie się o powodzenie chorych, wszelkich wiadomości, wszelako tylko rodzinie, opiekunom, kuratorom i władzom do tego upoważnionym.

Odwiedzanie chorych, tudzież prowadzenie pisemnej korespondencji z niemi, jest zawisłem od zezwolenia lekarza ordynującego.

Na zwiedzanie zakładu zezwala Dyrektor.

Wydalanie chorych.

A r t. 22.

Dyrektor wydalą chorych z zakładu :

- a) wyzdrowiałych;
- b) nieuleczalnych, jeżeli nie zachodzi obawa narażenia publicznego bezpieczeństwa lub publicznej obyczajności.

Chorych nie wyleczonych może rodzina lub prawny zastępca na dalsze utrzymanie w domu odebrać z zakładu za przyzwoleniem władzy opiekuńczej lub kuratelarnej, jeżeli chory pod opieką lub kuratelą sądową zostawał. Jeżeli chory zagraża publicznemu bezpieczeństwu albo obyczajności publicznej, potrzebnem jest do uwolnienia chorego z zakładu, nadto przyzwolenie władzy bezpieczeństwa tej miejscowości, w której chory zamieszkiwać będzie.

Art. 23.

O zamierzonym wydaleniu chorego z zakładu, powinien Dyrektor zawiadomić prawnych zastępców chorego, a względnie władzę miejscową z wyznaczeniem terminu, w którym chory ma być odebrany.

Jeżeli chory w danym terminie z zakładu odebrany nie zostanie, w takim razie zarządzi Dyrektor przymusowe wydalenie.

Przy odbieraniu chorego niewyleczonego lub nieuleczalnego a szkodliwego z zakładu, winien odbierający wystawić rewers, którym się zobowiąże do dalszego zaopatrzenia i nadzoru chorego.

Art. 24.

O zamierzonym wydaleniu chorych z zakładu donosi Dyrektor oraz właściwemu sądowi, jeżeli chorzy pod opieką lub kuratelą zostają, tudzież właściwej władzy policyjnej, jeżeli chory ze względu na publiczne bezpieczeństwo do zakładu był oddany. Toż samo winno nastąpić przy udzieleniu czasowego urlopu.

W razie ucieczki chorego powinien Dyrektor bezzwłocznie przedsięwziąć wszelkie kroki w celu wysledzenia jego pobytu.

Również i o ucieczce chorych powinien Dyrektor donieść w przeciągu 24 godzin prawnym zastępcom chorego względnie władzy opiekuńczej lub kuratellarnej i właściwej władzy bezpieczeństwa (§. 12. minist. rozp. z 14. Maja 1874. L. 71. dz. u. p.)

Art. 25.

O każdym wypadku śmierci, uwiadamia Dyrektor opiekunów lub kuratorów, tudzież właściwe sądy.

Zwłoki zmarłych w zakładzie podlegają obdukcji, u płacących należy jednak zaniechać obdukcji, jeżeli rodzina tego zażąda.

Dyrektor jest obowiązany zarządzić co należy, w celu przeprowadzenia sanitarno-policyjnej lub sądowej obdukcji zwłok, w takich wypadkach śmierci, w których przepisy prawne tego wymagają.

Art. 26.

Zwłoki zmarłych, za których płacono koszta leczenia i utrzymania mogą być chowane przez krewnych, opiekunów lub kuratorów, albo na żądanie tychże osób przez zarząd szpitalny za zwrotem kosztów.

Jeżeli w tej mierze żadnego żądania nie uczyniono, nastąpi pogrzeb na koszt pielęgowanych stosownie do klasy, na której byli pomieszczeni.

Ubodzy będą grzebani kosztem funduszu szpitalnego, wszelako wolno rodzinie własnym kosztem pogrzebać zwłoki.

Art. 27.

Wydział krajowy ogłasza corocznie sprawozdanie z ekonomicznej, administracyjnej i lekarskiej czynności zakładu.

Suballegat D. do alleg. 11.**E T A T**

osób i płac krajowego szpitala chorób umysłowych na Kulparkowie.

I.

Etat osób składa się:

A. Co do naczelnej administracji.

Z Dyrektora ze stopniem akademickim Dra Medycyny posiadającego wykształcenie teoretyczne i praktyczne w psychiatrii.

Dyrektor pełnić będzie obowiązki prymariusza.

Przy obsadzeniu posady Dyrektora wolno będzie Wydziałowi krajowemu nie zważać na wiek paragrafem 3. ustawy służby krajowej wymagany.

B. Co do służby lekarskiej.

Z trzech sekundaryszów Drów Medycyny.

C. Co do służby duchownej.

Obsługę duchowną dla szpitala urządza Wydział krajowy w miarę potrzeby za porozumieniem się z metropolitalnym konsystorzem obrz. łac. i obrz. greck. kat. tudzież z przełożonymi innymi wyznań.

D. Co do służby administracyjnej.

1. Z jednego rządcy.
2. Z jednego oficyała.
3. Z jednego kancelisty.

E. Co do służby niższej.

1. Z jednego prefekta jako nadzorcy służby chorych męzkich.
2. Z jednej nadzorczyńi służby chorych żeńskich, która ma być egzaminowaną akuszerką.
3. Z jednego woźnego.
4. Z jednego odźwiernego.
5. Liczbę dozorców i dozorczyń chorych ustanawia Wydział krajowy w stosunku, żeby jeden dezorca na 6 do 8 chorych przypadał.
6. Również postanawia Wydział krajowy liczbę innej służby w miarę potrzeby.

II.

Osoby, zajmujące posady, wymienione w ustępie I, będą pobierać rocznie:

1. *Dyrektor* :

- a) stałej płacy po 3000 zł.;
- b) wolne pomieszkanie z opałem;
- c) dodatku aktywalnego po 300 zł.;
- d) dodatku pięcioletniego po 300 zł.

2. *Sekundaryjusze* :

- a) stałej płacy po 1000 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wkłt według 1. klasy;
- d) dodatku pięcioletniego po 150 zł.

3. *Służba duchowna :*

Wysokość wynagrodzenia i emolumenta dla duszstarowników wyznacza Wydział krajowy.

4. *Rządca :*

- a) stałej płacy po 1200 zł.
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według I. klasy;
- d) dodatek pięcioletni po 200 zł.

5. *Oficyał :*

- a) stałej płacy po 900 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według I. klasy;
- d) dodatku pięcioletniego po 100 zł.

6. *Kancelista :*

- a) stałej płacy 700 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według I. klasy;
- d) dodatek pięcioletni 80 zł.

7. *Prefekt :*

- a) stałej płacy po 500 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według II. klasy;
- d) dodat. pięciolet. po 50 zł.

8. *Nadzorczyjni służby chorych żeńskich;*

- a) stałej płacy po 400 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;

- c) wikt według II. klasy;
- d) dod. pięciolet. po 40 zł.

9. *Wózny :*

- a) stałej płacy po 150 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według II. klasy;
- d) na ubiór po 50 zł.;
- e) dodat. pięciolet. po 30 zł.

10. *Odźwierny :*

- a) stałej płacy po 150 zł.;
- b) wolne pomieszkanie;
- c) wikt według II. klasy;
- d) na ubiór po 50 zł.;
- e) dodat. pięciolet. po 30 zł.

11. *Dozorcy i dozorczyjni chorych :*

- a) 1ej kategorii siedmiu po 15 zł. miesięcznie.
- b) 2ej kategorii siedmiu po 12 zł. miesięcznie.
- c) 3ej kategorii siedmiu po 10 zł. miesięcznie.
- d) 4tej kategorii reszta po 8 zł. miesięcznie.

Dla wszystkich wikt według III. klasy i ubranie uniformowe, które jest własnością funduszu szpitalnego.

12. Wydział krajowy wyznacza wysokość płac i emolumenta dla innej *Służby szpitalnej.*

Aleg. XXXIX.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o stanie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 7. października 1874 raczył Wysoki Sejm przyjąć do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o przebiegu założenia szkoły krajowej gospodarstwa lasowego we Lwowie i powziął w tej sprawie następujące uchwały :

„1. Sejm uchwała etat nauczycieli przy krajowej średniej szkole gospodarstwa lasowego przez Wydział krajowy w sprawozdaniu zaprojektowany.“

„2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia i podniesienia pożyczki z galicyjskiej kasy oszczędności w sumie 9.000 złr. a. w. na procent 6% w 27 latach umorzyć się mającej, na hipotekę realności we Lwowie pod l. 937 $\frac{1}{2}$ położonej, będącej własnością funduszu krajowego, a przeznaczonej na umieszczenie szkoły gospodarstwa lasowego, jakoteż do zeznania w tym celu karty dłużnej we formie przez Dyrekcyę galicyjskiej kasy oszczędności wymaganej.“

„3. Sejm uchwała budżet krajowy średniej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1875 sprawozdaniem Wydziału krajowego zaprojektowany, upoważniając Wydział krajowy do przenoszenia zaoszczędzeń jednej pozycyi na pokrycie przewidzieć się niedającej nadwyżki wydatków w innej pozycyi, i postanawiając pokryć okazujący się niedobór w kwocie 5.800 złr. a. w. z funduszu krajowego“.

„4. Sejm wyznacza w pierwszych trzech latach istnienia szkoły roczną sumę 2400 złr. na stypendya w wysokości 100 do 250 złr. dla uczniów średniej szkoły lasowej do rozporządzenia Wydziału krajowego.“

„5. Sejm wyznacza roczną sumę 600 złr. na pokrycie kosztów naukowych wycieczek.“

„6. Sejm poleca komisji budżetowej, ażeby powyższe sumy 5800 złr., 2400 złr. i 600 złr. a. w. wstawiła jako wydatki funduszu krajowego w budżet tego funduszu na rok 1875.“

Przytoczona uchwała Wysokiego Sejmu, otrzymawszy co do drugiego ustępu, upoważniającego do zaciągnięcia pożyczki, paragrafem 20. statutu krajowego wymaganą Najwyższą sankcyę, podała Wydziałowi krajowemu możność wprowadzenia w życie tego zakładu, mającego dla naszego kraju tak wielką doniosłość.

Przedewszystkiem przystąpiliśmy do ukonstytuowania kuratoryi, jako bezpośredniego nadzoru szkoły w myśl §. 14° organizacyjnego jej statutu.

Wskład kuratoryi wchodzi:

Wny Dr. Kajetan Orlecki, c. k. Radca Namiestnictwa, jako delegat rządowy; Wny Mieczysław Marasse, jako jego zastępca. JWny Włodzimierz hr. Dzieduszycki, jako delegat Wy-

działu krajowego i Wny Dr. Piotr Gross jako jego zastępca, JO. Adam książę Sapięha jako delegat komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarczego i Wny Edward Weissmann jako jego zastępca.

Dnia 5. października 1874 ukonstytuowała się kuratoria wybrawszy przewodniczącym JWgo Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego.

Drugą z porządku czynnością było utworzenie grona nauczycielskiego, na podstawie etatu przez Wysoki Sejm uchwalonego.

O zamianowaniu p. Henryka Strzeleckiego pierwszym profesorem i zarazem dyrektorem szkoły lasowej, jakoteż p. Władysława Tynieckiego, profesorem — donieśliśmy Wysokiemu Sejmowi w przeszlorocznem sprawozdaniu naszym.

Kuratoria powołała na posady docentów i adjunktów osobistości, które albo na tutejszych wyższych zakładach naukowych posady profesorów piastują, albo znani są jako specjaliści w swych zawodach. — Wydział krajowy zatwierdził te zarządzenia kuratorji stosownie do postanowienia §. 14. statutu organizacyjnego.

Do wykładów matematyki elementarnej, fizyki eksperymentalnej i meteorologii powołano Dr. Tomasza Staneckiego, profesora fizyki przy Uniwersytecie lwowskim, dla inżynierji leśnej z uwzględnieniem ususzania i nawodniania p. Józefa Jaegermana, profesora nauk inżynierskich przy Akademii technicznej; dla chemii ogólnej organicznej i niorganicznej Dr. Bronisława Radziszewskiego, profesora chemii przy Uniwersytecie lwowskim, dla ekonomii politycznej w zarysie i dla nauki o ustawach i przepisach dotyczących się gospodarstwa leśnego i polowego Dr. Tilla, docenta przy szkole gospodarstwa wiejskiego w Dublanach; dla nauki stylu i ćwiczeń stylistycznych w języku polskim i niemieckim Dr. Edwarda Zgórskiego, suplenta przy Akademii technicznej; dla zoologii Dr. Zygmunta Romera, jako zastępcę adjunkta, a w końcu dla rysunków geometrycznych i z wolnej ręki p. Marconiego profesora rysunków i ornamentyki przy lwowskiej Akademii technicznej.

Posada docenta miernictwa zostanie dopiero z rozpoczęciem letniego kursu obsadzoną.

Wtym czasie wykończono również przekształcenie nabytej realności na umieszczenie w niej zakładu naukowego i wewnętrzne urządzenie onego. Mianowicie podnieść należy urządzenie muzeum, zaopatrzone odpowiednio celowi głównie dzięki hojności JWgo Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego i ofiarności Wgo Henryka Strzeleckiego.

Na wniosek kuratorji nastąpiło uroczyste otwarcie szkoły krajowej gospodarstwa lasowego dnia 24. października 1874 po uroczystem nabożeństwie odbytem w kościele parafialnym św. Mikołaja, w obecności zastępców Władz rządowych, Uniwersytetu i technicznej Akademii, Władz autonomicznych, reprezentacyi miasta Lwowa, Towarzystwa gospodarczego i szkoły gospodarczej w Dublanach.

Przy tej sposobności uważaliśmy za stosowne złożyć podziękowanie J. E. p. Ministrowi rolnictwa Chlumeckiemu, który radą i czynem wspierał nasze zabiegi około założenia szkoły, przyczyniając się ze skarbu państwa znaczną kwotą 7000 zł. do jej założenia, a nadto zapewniając jej roczną subwencję w sumie 5.000 zł. w. a.

/ Co do ilości uczniów szkoły lasowej i co do postępu w naukach okazały się w pierwszym półroczu następujące rezultaty:

Na podstawie odbytych egzaminów wstępnych przyjęto na początku roku szkolnego:

na pierwszy kurs 15 uczniów zwyczajnych,

na drugi kurs 5 uczniów, razem było uczniów zwyczajnych 20, zaś uczniów nadzwyczajnych i gości 12; z tych wystąpiło: na pierwszym kursie 2. uczniów zwyczajnych, na drugim kursie jeden; przed samym przeto egzaminem z pierwszego półroczu było:

na pierwszym kursie uczniów 13 zwyczajnych,

na drugim kursie uczniów 4.

Na mocy uchwały kuratorji przypuszczono do egzaminu z pierwszego półroczu :
z pierwszego kursu uczniów nadzwyczajnych 6, zaś na mocy przyzwolenia Wydziału krajowego w porozumieniu z Wys. Ministerstwem rolnictwa:
z drugiego kursu ucznia nadzwyczajnego 1.

Do egzaminu z pierwszego półroczu przystąpiło zatem:

na pierwszym kursie uczniów 19

na drugim kursie uczniów 5

razem uczniów 24; z tych jednak jeden z kursu drugiego dla słabości

nie poddał się egzaminowi, uzyskał jednak pozwolenie kuratorji, do przypuszczenia do egzaminu po wyzdrowieniu.

Rezultat egzaminu półrocznego był następujący: na pierwszym kursie otrzymało:

postęp bardzo dobry uczniów 5, postęp dobry uczniów 6, postęp dostateczny uczniów 8.,

na drugim kursie otrzymało:

postęp dobry uczniów 3, postęp dostateczny uczeń 1.; — wszyscy przeto obstali przy

egzaminie.

Dość tu jeszcze muszę: że uczęszczanie na wykłady wszystkich uczniów było bardzo pilne, zaś zachowanie się ich wzorowe, co świadczy o zamiłowaniu do pracy i o moralnem usposobieniu uczących się.

Stan uczniów na początku drugiego półroczu jest:

na pierwszym kursie uczniów 19

na drugim kursie uczniów 5

razem uczniów 24 zwyczajnych; uczniów nadzwyczajnych i gości jest

obecnie 6.

W ciągu kursu poczyniono wszystko to, co by uczniom ułatwić mogło korzystanie z nauk, a mianowicie wyjednano u Senatu c. k. Uniwersytetu zezwolenie korzystania z biblioteki, z ogrodu botanicznego, z chemicznego laboratorium i z muzeów przyrodniczych, następnie poczyniono zarządzenia dla naukowych wycieczek i doświadczeń w lasach wimmickich.

Również udaliśmy się do właściwych Ministerstw o przyznanie uczniom szkoły lasowej tych ułatwień co do jednorocznej wojskowej służby ochotniczej, jakie nadane zostały uczniom innych szkół tej kategorii.

Obecnie po ukończeniu pierwszego kursu przedstawi nam kuratorja wniosek co do rozdania stypendyów pomiędzy pilnych i pomocy potrzebujących uczniów,

Oprócz tych zarządzeń pod względem naukowym, uporządkowaliśmy również stosunki szkoły lasowej pod względem administracyjnym, a mianowicie zaciągnęliśmy na podstawie upoważnienia Wysokiego Sejmu pożyczkę w galic. kasie oszczędności w sumie 9.000 zł. na procent po 6½ umorzyć się mającą w 27 latach, na hipotekę realności l. 937 $\frac{1}{4}$, w której szkoła lasowa jest umieszczoną, spłaciliśmy resztę ceny kupna tej realności p. Augustowi Grabowskiemu i pokryliśmy koszta wewnętrznego urządzenia szkoły.

W końcu wyjednaliśmy dla realności, w której szkoła krajowa gospodarstwa lasowego jest pomieszczoną, uwolnienie od podatku domowo-czynszowego stosownie do obowiązujących przepisów.

Zamykając niniejsze sprawozdanie o stanie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego mamy sobie za obowiązek wyjaśnić, dla czego nie mogło być zamieszczone w ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego.

Ogólne sprawozdanie obejmuje okres czasu po koniec stycznia 1875, a wówczas nie były jeszcze pokończone administracyjne czynności, przedsięwzięte w celu uporządkowania stosunków materyalnych szkoły lasowej, ani też były wiadome wyniki naukowe pierwszego półroczu, które podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, jako założyciela tej szkoły, uważaliśmy za nieodzowne.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć do wiadomości sprawozdanie o stanie szkoły krajowej gospodarstwa lasowego.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. ks. Krakowskiego.

We Lwowie dnia 8. kwietnia 1875.

Marszałek krajowy:
Alfred hr. Potocki, w. r.

Sprawozdawca:
Paweł Skwarczyński, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Aleg. XL.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wydatkach na szkołę weterynaryi preliminowanych w rubryce VII poz. 57 budżetu funduszu krajowego na rok 1876.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu odbytem dnia 14. października 1874, przyjął Wysoki Sejm zgodnie z wnioskiem komisji kultury krajowej, do wiadomości swej kroki przygotowawcze celem utworzenia szkoły weterynaryi, przez Wydział krajowy poczynione, a przedstawione w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 25. września 1874 l. 19.164 i powziął następującą uchwałę:

1. Sejm postanawia założyć stałą publiczną szkołę weterynaryi, wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie i uznaje ją za zakład krajowy.

2. Wydział krajowy przeprowadzi z Rządem rokowania, celem uzyskania według możliwości jak najwyższej rządowej subwencji, na częściowe pokrycie kosztów założenia szkoły weterynaryi, wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie i pokryje z tej subwencji część kosztów na ten cel łożonych; niemniej przeprowadzi Wydział krajowy rokowania z Rządem celem wyjednania dla tej szkoły stałej rocznej subwencji.

3. Szkołą tą zarządza kuratoria, złożona na teraz z dwóch kuratorów, mianowicie: z delegata Wydziału krajowego i z delegata Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, a po przyznaniu odpowiedniej jednorazowej i stałej subwencji rządowej, także z delegata rządowego jako trzeciego członka.

4. Co do ostatecznego ułożenia statutu organizacyjnego dla szkoły, porozumi się Wydział krajowy z Rządem.

5. Ciało nauczycielskie składa się z trzech stałych profesorów fachowych i z pomocników; profesorów mianuje Wydział krajowy na przedstawienie kuratorii za uprzednią zgodą Rządu, jeżeli odpowiednią subwencję dla szkoły wyznaczy; pomocników mistrza kowalskiego i sługi mianuje kuratoria a zatwierdza Wydział krajowy; rządę ustanawia Wydział krajowy.

6. Sejm uchwała etat dla profesorów, pomocników, urzędników i sług zakładu.

7. Wydział krajowy podnieś sumę 2.000 zł. a. w. ofiarowaną przez były Wydział miasta Lwowa na dniu 28. kwietnia 1859 na założenie szkoły kucia koni.

8. Wydział krajowy zaciągnie i podnieś z gal. kasy oszczędności lub z innego instytutu kredytowego pożyczkę do wysokości sumy 30.000 zł. a. w. pod najkorzystniejszymi warunkami na hipotekę realności we Lwowie pod l. 466¹/₄ położonej, będącej własnością funduszu krajowego a przeznaczonej na umieszczenie szkoły weterynaryi, i zezna w tym celu kartę dłużną we formie wymaganej przez pożyczający zakład kredytowy.

9. Wydział krajowy wypłaci resztującą cenę kupna nabytej realności również jak należyć rządową od przeniesienia jej własności i przeprowadzi urządzenie tej realności pod l. 466¹/₄ we Lwowie położonej na umieszczenie w niej szkoły weterynaryi, wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt, kosztem sumy 42.200 zł. a. w.

10. Niedobór kosztów nabycia i przekształcenia realności pod l. 466¹/₄ na umieszczenie szkoły weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt niemniej kosztów wewnętrznego urządzenia tego zakładu, pokryje Wydział krajowy przedewszystkiem ze sprzedaży efektów do funduszu szkoły kucia koni należących, a gdyby gotówka w ten sposób otrzymana, niedostateczną była do pokrycia niedoboru, ze sprzedaży efektów należących do funduszu kultury krajowej.

11. Wydział krajowy dołoży wszelkich starań, aby rzeczona szkoła już z rokiem 1875/6 otwartą być mogła.

12. Komisya budżetowa wstawi sumę 10.000 zł. a. w. na pokrycie bieżących wydatków tej szkoły w budżet funduszu krajowego na rok 1875.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 3. marca 1875 najlaskawiej zatwierdzić powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 14. października 1874, mocą której w celu założenia we Lwowie stałej publicznej szkoły weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt, upoważniony został Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki do wysokości 30.000 zł. w. a. na hipotekę należącą do funduszu krajowego realności pod Nr. c. 466¹/₄ we Lwowie i do sprzedaży efektów, należących do funduszu szkoły kucia koni, a w razie potrzeby do funduszu kultury krajowej.

Stosując się do otrzymanego polecenia, rozpoczął Wydział krajowy rokowania z Rządem, celem uzyskania subwencji rządowej na częściowe pokrycie kosztów założenia tej szkoły, niemniej celem wyjednania dla tej szkoły stałej rocznej subwencji. Pomimo kilkakrotnych przypomnień tej sprawy, i pomimo uchwały Izby posłów w Radzie państwa, wzywającej Rząd do założenia takiej szkoły we wschodnio-północnej grupie krajów Monarchii, nie otrzymał atoli Wydział krajowy dotąd od Rządu odpowiedzi na swe przedstawienia.

Statut organizacyjny dla zakładu w mowie będącego, starał się Wydział krajowy w myśl uchwały wys. Izby zastosować do życzeń wyrażonych w piśmie Jego Ekscelencji p. Ministra rolnictwa z dnia 19. września 1874 L. 11.274 i przedłożył projekt statutu w ten sposób przerobiony Rządowi do wyjawienia zdania. Jednak i w tej mierze nie otrzymał jeszcze Wydział krajowy odpowiedzi od Rządu.

Względem podniesienia sumy 2.000 zł. w. a. ofiarowanej przez gminę miasta Lwowa na założenie szkoły kucia koni, i zaciągnięcia pożyczki w sumie 30.000 zł. w. a. z galicyjskiej kasy oszczędności na hipotekę realności pod L. 466¹/₄ położonej, przedsięwziął Wydział krajowy odpowiednie kroki, które jednak dotąd jeszcze stanowczego rezultatu nie osiągnęły.

Resztującą cenę kupna wymienionej realności w sumie 26.000 zł. w. a. wypłacił Wydział krajowy stosownie do postanowień kontraktu kupna i sprzedaży na dniu 31. grudnia 1874, a na dniu 24. marca 1875 należyć rządową od nabycia tej realności w sumie 2.785 zł. 12¹/₂ ct. w. a. wymierzoną.

Do przekształcenia w mowie będącej realnością na umieszczenie zakładu weterynaryi, przystępuje właśnie Wydział krajowy pod kierownictwem swego oddziału technicznego, poruczając poszczególne roboty częściowym przedsiębiorcom.

Ten sposób przeprowadzenia powyższych przekształceń, okazał się z tego powodu najodpowiedniejszym, gdy nie idzie o całkiem nową budowę, lecz w znacznej części o przebudowania lub wewnętrzne urządzenia i przerabiania.

Z powyższego przedstawienia stanu sprawy Wysoki Sejm przekonać się raczy, że Wydział krajowy nie jest w położeniu zdać już w tej chwili Wys. Sejmowi szczegółowo sprawę z dopełnienia poleceń, wydanych uchwałą z dnia 14. października 1874, ani też wykazać stan, w jakim znajdzie się fundusz kultury krajowej i fundusz szkoły kucia koni, — właściwie obecnie fundusz szkoły weterynaryi — po przeprowadzeniu tych poleceń Wys. Sejmu z dnia 14. października 1874.

Tyle jednak pewnem jest, iż jeżeli nie zajdą jakie nieprzewidziane przeszkody, postanowienie Wys. Sejmu spełnione zostanie i szkoła weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie, otwartą będzie jako zakład krajowy w realności pod L. 466 $\frac{1}{4}$ położonej, po odpowiednim urządzeniu onejże z początkiem roku szkolnego 1875/6.

Równie jak preliminarz kosztów utrzymania tego zakładu na rok 1875 przez Wys. Sejm bez szczegółowego rozbioru w ryczałtowej sumie 10.000 zł. w. a. uchwalonym został; tak też niepodobnem jest, oznaczyć już w chwili obecnej z całą ścisłością wysokość szczegółowych wydatków na utrzymanie w mowie będącego zakładu w przeciągu roku 1876 wyłożonymi być mających.

Gdy zakład ten w ciągu roku 1875 tylko przez trzy, a co najwięcej przez cztery ostatnich miesiące utrzymywany być ma, a Wys. Sejm na utrzymanie tego zakładu przez czas powyższy przeznaczył sumę 10.000 zł. w. a. według ustępu 12. uchwały z dnia 14. października 1874, przeto preliminował Wydział krajowy na rok 1876, w którym w mowie będący zakład przez rok cały, a zatem przynajmniej przez czas trzy razy dłuższy utrzymywany być ma, w rubryce VII. poz. 57. budżetu funduszu krajowego, kwotę trzy razy wyższą, to jest sumę 30.000 zł. a. w.

Na rzeczywistą wysokość tego wydatku wpłynie jednak przeważnie ostateczny wynik rokowań z Rządem o przyznanie subwencji na utrzymanie tego zakładu.

Gdy te rokowania ostatecznie pomyślnym skutkiem uwieńczone zostaną, o czem Wydział krajowy nie wątpi, zmniejszy się kwota rzeczywistych wydatków na utrzymanie tego zakładu o taką sumę, jaką wyś. Rząd na ten cel tytułem stałej subwencji przyznaczyć za stosowne uzna.

Wydatki na utrzymanie tego zakładu w roku 1876 ponieść się mające, przedstawiają się w przybliżeniu w sposób następujący:

1. Płaca dyrektora	1.500 zł. w. a.
2. Płaca jednego profesora z dodatkiem aktywalnym	1.240 „ „
3. Płaca adjunkta	800 „ „
4. Płaca asystenta	600 „ „
5. Płaca docenta fizyki z dodatkiem na fiakra	600 „ „
6. Płaca docenta chemii z dodatkiem na fiakra	600 „ „
7. Płaca docenta historyi naturalnej z dodatkiem na fiakra	360 „ „
8. Płaca mistrza kucia koni	600 „ „
9. Płaca rządcy	600 „ „
10. Płaca dwu starszych sług	800 „ „
11. Płaca trzech parobków	600 „ „

Płace etatowe razem 8.300 zł. w. a.

	Z przeniesienia	8.300 zł. w. a.
12. Dotacya na bibliotekę i kancelaryę		1.500 zł. w. a.
13. Dotacya na instrumenta chirurgiczne w prosektoryum i kuźni		2.000 " "
14. Dotacya na dalsze wewnętrzne urządzenie zakładu		1.000 " "
15. Dotacya na gabinety		2.000 " "
16. Przyrządy lecznicze i zapasy na utrzymanie chorych zwierząt		3.000 " "
17. Opalenie i oświetlenie zakładu		1.000 " "
18. Podatki, assekuracya i utrzymanie realności		2.700 " "
19. Rata na oprocentowanie i stopniowe umorzenie pożyczki		2.500 " "
	Co wynosi sumę ogólną	24.000 zł. w. a.

Z natury pozycyi 12 do 15 wypływa, że po postawieniu zakładu na stopie odpowiedniej, wydatki te znacznie zmniejszą się w przyszłości.

Równie zachodzi uzasadniona nadzieja, że po wprowadzeniu zarządu tego zakładu w tok regularny, wydatki ściśle administracyjne wyliczone w pozycyach 16, 17 i 18 znacznie zniży się dadzą, jak to zaszło co do szkoły gospodarstwa lasowego w preliminarzu jej na rok 1876 w porównaniu do budżetu na rok 1875 uchwalonego.

Gdy w preliminarzu funduszu krajowego na rok 1876 przedłożonym w rubryce VII. poz. 57. na cele szkoły weterynaryi kwota 30.000 zł. a. w. preliminowaną została, a według powyższego prawdopodobnego zestawienia wydatków na cele tej szkoły najprawdopodobniej wystarczy kwota 24.000 zł. w. a., przeto pozostałoby z kwoty w tej pozycyi preliminowanej suma 6.000 zł. w. a. nie rozporządzona.

Wydział krajowy przedstawia atoli z powodu wniosku piosła Skrzyńskiego o utworzenie krajowego biura górniczego przy Wydziale krajowym, Wys. Sejmowi w odrębnym sprawozdaniu, jak pożytecznem a nawet nieodzownem ze względów gospodarstwa krajowego byłoby urządzenie i przeprowadzenie zbadania stosunków kraju uaszego, mających styczność z ekonomicznym rozwojem jego, i wnosi, ażeby Wysoki Sejm na prace przygotowawcze do tego celu przeznaczyć raczył w roku 1876 kwotę 5.000 zł. w. a., która z powyższej nie rozporządzonej kwoty 6.000 zł. w. a. pokrytą być mogłaby.

Nareszcie proponuje Wydział krajowy rubr. VII. poz. 62. preliminarza budżetu krajowego na rok 1876 na stypendya dla uczniów szkoły weterynaryi we Lwowie sumę 2.000 zł. w. a. a to dla tego tylko 2.000 zł. w. a., ponieważ na utrzymanie tego zakładu suma 30.000 zł. w. a. proponowaną była. Kwota 2.000 zł. jest atoli za niską; ponieważ ze szkołą tą także szkoła kucia koni połączoną być ma, a jak dotychczasowe doświadczenie przy wojskowej szkole kucia koni co do uczniów cywilnych wykazuje, frekwentacya w zakładach tego rodzaju bywa nader małą, jeżeli nie jest popartą pomocą materialną dla uczniów udzielaną. Ztąd też właśnie w tym celu, ażeby zakład w mowie będący przyniósł jak największy pożytek dla kraju, sądzi Wydział krajowy, iż byłoby rzeczą nader odpowiednią, ażeby suma w tej pozycyi proponowana z kwoty 2.000 zł. w. a. do kwoty 3.000 zł. w. a. podniesioną była, przez co użytą zostałaby resztująca kwota 1.000 zł. w. a. pozostająca z wydatku w rubr. VII. poz. 57. preliminowanej.

Przedstawiwszy w ten sposób dotychczasowy przebieg czynności podjętych dla wprowadzenia w życie i otwarcia już w bieżącym roku, z początkiem roku szkolnego 1875/6 krajowej szkoły weterynaryi, wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy:

Przy załatwieniu preliminarza funduszu krajowego na rok 1876:

1. W rubryce VII. pozycyi 57. na urządzenie i utrzymanie szkoły weterynaryi we Lwowie, zamiast preliminowanej sumy 30.000 zł. a. w. uchwalić sumę 24.000 zł. a. w., natomiast zaś:

2. w rubryce VII. pozycyi 62. zamiast preliminowanej na stypendya dla uczniów szkoły weterynaryi we Lwowie sumy 2.000 zł. a. w. uchwalić sumę 3.000 zł. a. w. na stypendya dla uczniów szkoły weterynaryi i szkoły kucia koni we Lwowie, nareszcie

3. sumę 5.000 zł. a. w. przyznaczyć na prace przygotowawcze i ułożenie planu zbadania stosunków kraju, mających styczność z rozwinięciem wszelkich gałęzi gospodarstwa krajowego.

Z Rady Wydziału krajowego
Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. kwietnia 1875.

Przewodniczący :

Alfred hr. Potocki wlr.

Marszałek krajowy.

Sprawozdawca :

Paweł Skwarczyński wlr.

Członek Wydziału krajowego.

Aleg. XLI.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wniosku posła Skrzyńskiego
o utworzenie biura górniczego przy Wydziale krajowym.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6. października 1874, przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do oceny i zdania sprawę na najbliższej sesji sejmowej, wniosek posła Skrzyńskiego następującej treści:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po zasięgnięciu opinii biegłych, przedstawił Sejmowi projekt utworzenia przy Wydziale krajowym biura górniczego, którego zadaniem byłoby: zasiągać i zestawiać wiadomości o kopalnych bogactwach kraju, a dostarczać fachowej pomocy usiłowanym pojedynczym w dziedzinie górnictwa i opieki „w obec władz właściwych“.

Chcąc wywiązać się z otrzymanego polecenia, starał się Wydział krajowy przede wszystkim:

1) powziąć, o ile możności jak najdokładniejsze wiadomości o teraźniejszym stanie górnictwa i przemysłu górniczego w kraju, a następnie

2) zasiągnąć zdania władz i korporacji fachowych, czyli i o ile wynik dotychczasowych geologicznych badań kraju upoważnia do wniosku, że kraj nasz posiada nieznanne dotąd bogactwa kopalne, nareszcie

3) czyli utworzenie przy Wydziale krajowym biura górniczego dla zaciągnięcia i zestawienia wiadomości o kopalnych bogactwach kraju byłoby odpowiednim środkiem do rozwoju przemysłu górniczego, i jakie urządzenie tego biura byłoby najodpowiedniejsze ze względu na

właściwości przemysłu górniczego, na położenie kraju, i na nieodzowną oszczędność w szafowaniu groszem publicznym.

I. Faktyczny stan przemysłu górniczego w kraju.

O wyjaśnienia co do faktycznego stanu górnictwa i przemysłu górniczego w kraju, odniósł się Wydział krajowy do Władz górniczych, do Izb handlowych, i do Wydziałów powiatowych, a za pośrednictwem Prezydium Nameistnictwa także do Starostw powiatowych.

Wiadomości otrzymane od urzędów górniczych o kopalniach i zakładach zostających pod ich nadzorem, są wyczerpujące. Mniej dokładnemi są wyjaśnienia, które nam nadesłały Władze powiatowe o innych kopalnych gałęziach przemysłu, mianowicie o kamieniołomach i zakładach przetwarzających nieorganiczne produkta ziemne.

./.

Dla ułatwienia przeglądu przedstawiamy wynik zebranych wyjaśnień, o ile to uskutecznić się dało na tablicy tu pod ./.

Przemysł górniczy dzielimy w tej tablicy na trzy główne grupy, mianowicie:

- a) kopalnie minerałów górniczych ;
- b) kamieniołomy , i
- c) zakłady przemysłowe przetwarzające górnicze i w ogóle nieorganiczne produkta ziemne na wyroby handlowe.

Każda z tych grup rozpada znowu na kilka działów.

Wiadomości, które nie dały się uwidocznic na dołączonej tablicy, przytaczamy poniżej :

Grupa I.

Dział a) Kopalnie kruszców.

Kopalnie galmanu :

Powiat Chrzanowski obfituje w kopalnie galmanu, których obecnie czynnych znajduje się tam dwanaście; z tych cztery są w posiadaniu obcokrajowców.

Produkcya tych kopalń wynosi w ogóle rocznie 120.791 centnarów wiedeńskich, co przedstawia wartość 85.829 zł. (Bergwerksbetrieb im Jahre 1873).

Ruda surowa bywa częściowo wywożoną za granicę, reszta zaś przerabia się w miejscowych zakładach na produkta cynkowe.

Kopalnia ołowiu.

Jedna tylko kopalnia ołowiu znajduje się w powiecie Chrzanowskim wraz z galmanem, w posiadaniu obcokrajowców. Produkcya ołowiu w tym zakładzie wynosi rocznie 357 cent. wied. w wartości 2142 zł. (Bergwerksbetrieb im Jahre 1873).

Kopalnie rudy żelaza.

W ogóle znajduję się w kraju 18 kopalń :

W powiecie Chrzanowskim, w Wadowickim, Myślenickim, Bialskim, Nowotargskim po jednej, w Żywieckim 2 kopalnie, następnie we wschodniej części kraju w powiatach Stryjskim dwie, w Dolińskim dwie kopalń, w Żydaczowskim, Drohobyckim i Samborskim po jednej; sześć są w posiadaniu obcokrajowców a jedna rządowa kopalnia.

Produkcya ogólna żelaza wynosi rocznie 187.587 centnarów wiedz. wartości 45.310 zł. (Bergwerksbetrieb 1873).

Dział b) Kopalnie innych minerałów górniczych.

Kopalnie siarki w Swoszowicach koło Wieliczki będące własnością Rządu — produkują rocznie 162.823 cent. wartości 71.642 zł. (Bergwerksbetrieb 1873).

W Dzwiniaczu zaś powiatu Bohorodczańskiego odkryto niedawno pokłady siarki, lecz odbudowy jeszcze nie rozpoczęto.

Kopalnie chloru potasu w Kaluszu, będące własnością akcyjnego towarzystwa Wiedeńskiego, produkcja roczna niewiadoma.

Kopalnie węgla kamiennego.

W powiecie Chrzanowskim istnieje obecnie czynnych jedenaście kopalń, z których 5 są własnością obcokrajowców. Kopalnie te produkują rocznie 5.526.718 cent. wiedz. węgla wartości 1.054.124 zł. — około 1½ miliona centr. zbywa się za granicę. (Bergwerksbetrieb 1873).

Kopalnie węgla brunatnych istnieje 11 a mianowicie w Żółkiewskim jest trzy kopalń, w Pilźnieńskim dwie, w Rzeszowskim dwie, w Brodzkim zaś, w Sniatyńskim, Kołomyjskim i Żydaczowskim po jednej, z tych są cztery w posiadaniu obcokrajowców. Roczna produkcja węgla brunatnego wynosi ogólnie 98.142 cent. wiedz. wartości 13.374 zł.

Kraj nasz posiada również bardzo liczne i bogate torfowiska, które dotychczas nie są zbadane, pomimo, iż wartość tej produkcji może dojść z czasem do wielkiego znaczenia.

Kopalnie oleju ziemnego (nafty).

W ogóle wszystkich kopalń nafty znanych nam istnieje w kraju 63. Z tych są 12 w posiadaniu obcokrajowców. Roczna produkcja za rok 1874 była, o ile nam wiadomo, około 600.000 cent. wiedz. wartości 2.450.000 zł.

Kopalnie wosku ziemnego istnieją w Borysławiu, Tustanowicach i Wolance, które obok siebie położone stanowią razem największą kopalnię w kraju i produkcja jej wynosiła w roku 1874 — 325.000 cent. w wartości 3.250.000 zł.; prócz tego istnieje kopalnia wosku ziemnego w Dzwiniaczu powiatu Bohorodczańskiego, gdzie zaledwo rozpoczęto w roku 1874 eksploatacyę. Kopalnia ta wyprodukowała 960 cent. wiedz. wartości 9600 zł. (Erdöl und Erdwachs per Windakiewicz 1874).

Grupa II. Kamieniołomy.

Dział a, Kamieniołomy wapna i gipsu, gliny ogniotrwałej i marmuru.

Wschodnia część kraju od granicy południowej do Dniestru posiada 22 łomów wapna i 10 łomów gipsu.

Środkowa część kraju od Dniestru do Sanu zawiera 59 łomów wapna i 17 łomów gipsu. Zachodnia część od Sanu do Wisły posiada 32 łomów wapna i 5 łomów gipsu.

Kopalnie gliny ogniotrwałej znajdują się w powiecie Chrzanowskim w 4 miejscowościach.

Kopalnie marmuru również tylko w powiecie Chrzanowskim w 4 miejscowościach.

Dział b. Kamień budulcowy i do szutrowania dróg używany.

Wschodnia część kraju po Dniestr zawiera 16 łomów kamienia.

W środkowej części od Dniestru do Sanu znajduje się 34 łomów kamienia.
Zachodnia zaś część od Sanu do Wisły posiada 43 łomów kamienia.
Łomy porfiru znajdują się w powiecie Chrzanowskim w 3 miejscowościach.

Dział c. Kamień młyński i zdolny na wyroby kamieniarskie, nagrobki, płyty, gzymsy schody i t. p.

We wschodniej części kraju do Dniestru znajduje się 1 łom.

Środkowa część od Dniestru do Sanu zawiera 18 łomów.

Zachodnia część od Sanu do Wisły posiada 10 łomów.

W powiecie zaś Przemyskim ma się znajdować według twierdzenia Wydziału powiatowego we wsi Grochowcach łom płyt litograficznych, byłaby to jedyną miejscowość w kraju, posiadająca ten cenny materiał.

Grupa III. Fabryki i zakłady przemysłowe.

Dział a. Zakłady przetwarzające minerały górnicze.

Huty żelazne. Zachodnia część kraju posiada w powiecie Żywieckim i Myślenickim 3 huty; w Nowotargskim jeden zakład składający się z wielkiego pieca i ogni fryzerskich i w Krośnieńskim jedną hutę.

We wschodniej części kraju znajdują się w powiatach Dolińskim 2 huty z dwoma piecami wielkimi, ogniami fryzerskimi i jedną gisernią; w Stryjskim 4 huty z dwoma piecami wielkimi; w Kałuskim 1 huta; w Samborskim 1 i w Nadworniańskim 1.

W ogóle zatem posiada kraj 15 hut żelaznych; — z tych zakładów należy 4 do obcokrajowców, 1 do c. k. Rządu. Powyższe zakłady wyrabiają w ogóle 189.587 cetn. wiedz. żelaza rocznie.

Huty cynkowe. W powiecie Chrzanowskim są huty w Sierszy, będące własnością spadkobierców ś. p. Adama hr. Potockiego i w Niedzielukach, będące własnością obcokrajowcy.

Zakłady te wyrabiają produktów cynkowych rocznie 235'47 cetnarów wiedeńskich.

Zakład wyrobu siarki w Swoszowicach o siedmiu piecach będący własnością rządu.

Roczna produkcja tego zakładu wynosi 176'66 cetnarów wiedeńskich.

Zakład wyrobu chloru potassu istnieje tylko w Kałuszu, gdzie jest jedna warzelnia będąca własnością towarzystwa akcyjnego we Wiedniu, produkcja roczna niewiadoma.

Destylarnie nafty. Wzdłuż podgórze Karpat zaczynając od Nowego Sącza do granicy Bukowiny znajduje się w 11. powiatach, 35 zakładów tego rodzaju, prócz tego istnieją we Lwowie 2. destylarnie, w Brodach 2, w Przemyślu 1 i w Jarosławiu 1.

Wyroby świec parafinowych.

Również wzdłuż podgórze znajduje się w 6 powiatach 8 fabryk tego rodzaju; nadto we Lwowie, w Nisku, w Brodach i w Jarosławiu po jednej.

Dział b. Zakłady przetwarzające niemorganiczne ziemne materiały:

1. *Wyroby garnczarskie, fajansowe, pieców kaflowych, cegielnie.*

We wschodniej części kraju do Dniestru istnieje 8 zakładów garnczarskich.

Środkowa część od Dniestru do Sanu posiada 23 zakładów garnczarskich, 4 fabryk fajansowych, jedną fabrykę wyrobów kaflowych i 50 cegielni i jedną fabrykę dachówek.

Zachodnia część pomiędzy Sanem i Wisłą zawiera 13 zakładów garnczarskich, 3 fabryk wyrobów kaflowych i 17 cegielni.

2. *Huty szklane, fabryki zapalek, cementu i nawozów mineralnych.*

Zachodnia część kraju od Sanu do Wisły posiada 7 hut szklanych, 5 fabryk zapalek: w środkowej części od Sanu do Dniestru istnieje 12 hut szklanych i 3 fabryk zapalek, we wschodniej zaś części od Dniestru do granicy południowej kraju znajduje się 5 hut szklanych i 5 fabryk zapalek.

Cement wyrabia się w Dolińskim powiecie w Wetdzirzu, pomimo, iż w wielu miejscowościach znajdują się margle i gliny zdatne do wyrobu cementu.

Fabryka nawozów mineralnych znajduje się we Lwowie produkująca nawozy gipsowe, w Wieliczce również wytwarzająca nawozy gipsowe i w Kałuszu, gdzie się wyrabiają nawozy z soli potassowej.

Powyższe zestawienie przedstawiające obecny stan górnictwa krajowego, wykazuje niepoślednią wartość tego przemysłu i ważność jego w gospodarstwie krajowym.

Chcąc wynik tego zestawienia przedstawić cyframi, przyjmujemy najskromniejsze, ażeby uniknąć przecenienia wartości tej gałęzi gospodarstwa krajowego. Pomimo tego jednak otrzymujemy poważne cyfry:

Kopalnie kruszców i siarki przynoszą rocznie	204.923 zł.
„ węgla kamiennego i brunatnego	1,067.498 „
„ nafty (oleju ziemnego)	2,450.600 „
„ wosku ziemnego	3,259.600 „
							Ogółem 6,982.021 zł.

Ponieważ przemysł górniczy w całym Państwie austriackim czyni rocznie 47,314.474 zł., zatem przedstawia kraj nasz obecnie siódmą część wartości tego przemysłu w całym państwie.

II. Prawdopodobieństwo odkrycia nowych, lub rozszerzenia znanych kopalń.

Nie mogąc Wysokiej Izbie doradzać łożenia wydatków na cele zbadania górniczych stosunków kraju, bez nabycia przekonania, że badania te przyniosą materialną korzyść dla gospodarstwa krajowego, czyli innymi słowy, że nakład na te badania łożyć się mający, będzie wydatkiem produkcyjnym, udał się Wydział krajowy do akademii umiejętności w Krakowie, do senatów akademickich w Krakowie i we Lwowie, nareszcie do starostwa górniczego w Krakowie

i do urzędu górniczego we Lwowie, z prośbą o objawienie zdania, czy praca w kierunku poszukiwań za minerałami górniczymi w kraju rokować może korzystne rezultaty.

1. Akademia umiejętności, a względnie komisya fizyograficzna przy niej, oświadczyła nam, że na to pytanie dopiero wtenczas możnaby dać stanowczą odpowiedź, gdyby stosunki geologiczne kraju naszego były dokładne znane. Pierwszem zadaniem będzie przekonać się o geologicznych stosunkach kraju, aby poszukiwaniom za minerałami górniczymi dostarczyć pewnej naukowej podstawy. Dokładne zbadanie stosunków geologicznych wiele znajduje trudności, bo równiny nie dostarczają prawie żadnych znaczniejszych przekrojów, a wielka część gór okryta lasami, utrudniającymi oznaczenie warstw pojawiających się na powierzchni i w pomniejszych naturalnych obnażeniach. Badania c. k. zakładu geologicznego w Galicyi były dotychczas tylko bardzo pobieżne.

Zbadanie geologiczne kraju jednak — zdaniem akademii — przedsięwzięcie należy bez względu na to, czy podobna praca może już z góry rokować korzystne rezultaty, bo z góry przewidzieć nie można, do jakich wypadków doprowadzą podobne badania.

Północna część Niemiec stanowi także równinę najnowszymi utworami pokrytą, z których tylko tu i ówdzie sterczą pagórki, należące do dawniejszych formacyj. Rząd pruski nie dał się tą okolicznością odstraszyć od przedsięwzięcia przedewszystkiem badań geologicznych, — a na zasadzie tych badań, zarządził głębokie wiercenia i osiągnął w ten sposób świetne rezultaty.

Komisya fizyograficzna pracuje od lat kilku w tym kierunku i posiada znaczne zasoby zebranych w różnych częściach kraju okazów geologicznych.

2. Senat Akademii Jagiellońskiej w Krakowie oświadcza zaś, że kopalnie w okręgu Krakowskim nie potrzebują już opieki i współdziałania władz, nie wie zaś, co się znajduje pod masami napływowemi rozległych równin środkowej i wschodniej Galicyi. Tu szukać należy w miejscowościach, gdzie spodziewać się można, że dawniejsze warstwy znajdują się w niezbyt znacznej głębokości. W tych warunkach mogą się znajdować nie tylko nowe pokłady soli, siarki i węgla brunatnego, ale w odpowiednich miejscach także węgiel kamienny, o którego prawdopodobnej obecności świadczą liczne ułamki, zawarte w karpackim piaskowcu.

3. Senat akademicki we Lwowie ogranicza zdanie swe głównie do stosunków wschodniej części kraju. Tu występują prócz żwirów, piasków, gliny i wapieni aluwialnych i dyluwialnych, formacya trzeciorzędna i kredowa, a tylko przy samym krańcu wschodnim, w bardzo wązkich pasach (po brzegach rzék), formacya dewońska i sylurska. Badania geologiczne wykazały w nim minerały i skały użyteczne, mianowicie: siarczki, łupki żywiczne i alunowe, skały kwarcowe przydatne do fabrykacyi szkła, ily ogniotrwałe i folkierskie, wapień hydrauliczny, kamienie budulcowe, żwiry i t. p.; poszukiwania górnicze zaś, to jest: świdrowanie i kopanie szybów w miejscach, względami geologicznymi wskazanych, rokują również korzystne wyniki.

4. Starostwo górnicze w Krakowie sądzi, że badania geologiczne na powierzchni, nie doprowadzą do wydatnych wyników i w tym celu nieodzownemi są badania w głębi, czyli tak zwane głębokie wiercenia. Starostwo górnicze ma jednak jedynie właściwe minerały górnicze na oku, z pominięciem innych bogactw ziemnych, jako to: kamieni, gliny i t. p.

5. Nareszcie okręgowy urząd górniczy we Lwowie, pozostający pod kierunkiem

ces. król. radcy górniczego Windakiewicza, męża znakomitej wiedzy i niezmiernie pracowitości na tem polu, objawia zdanie swe w sposób następujący: Jeżeli z pełną świadomością rzeczy i na podstawie planu z góry obmyślanego robić będziemy poszukiwania w odpowiednich miejscowościach za solą, potażem, siarką, ropą, woskiem ziemnym, czarnym i brunatnym węglem, to już teraz można wypowiedzieć, że korzystny rezultat osiągnąć możemy.

Ażeby jednakowoż takie poszukiwania regularnie rozpocząć, potrzeba przede-
wszystkiem :

- a) zestawić i na mapie z przecięciami uwidocznnić wszystkie szczegółowe badania geologiczne w Galicyi i sprawdzić je na miejscu, gdzie się to potrzebnem okaże;
- b) w ten sam sposób postąpić należy co do górnictwa, kamieniołomów i t. d., przez zestawienie, uzupełnienie, opisanie i uwidocznienie mapami — gdzie tego potrzeba — geologicznych, technicznych, handlowych i ekonomicznych stosunków owychże, narzeczcie
- c) założyć potrzeba geologiczne i technologiczne muzeum, dla zestawienia pokładów w zebranych okazach.

Z porównania powyżej przytoczonych zdań władz i korporacyj fachowych, okazuje się, że poszukiwania i badania w tym kierunku, rozpadają na dwie odrębne kategorie, mianowicie: na głębokie wiercenia i na szczegółowe geologiczne zbadanie powierzchni i wyższych warstw ziemi.

Jedynie za pomocą głębokich wierceń, odkryć się dadzą pokłady minerałów. Głębokie wiercenia wymagają jednak znacznych nakładów, dla tego też poprzedzać je winno dokładne, szczegółowe i wyczerpujące geologiczne zbadanie powierzchni i wyższych warstw ziemi; to badanie wskaże miejscowości, w których głębokie wiercenia z nadzieją pomyślnego skutku przedsiębrane być mogą. Ponieważ zaś kraj nasz w ten sposób zbadany nie jest, przeto nie zachodzą się przedsiębiorcy, którzyby głębokie wiercenia na swój rachunek przeprowadzać chcieli, równie i Rząd uchyla się od przedsiębrania głębokich wierceń. Głębokie wiercenia są zaś przedsięwzięciem zanadto kosztownem, ażebyśmy doradzać mogli przeprowadzenie onych kosztem kraju, zwłaszcza w chwili obecnej, gdy budżet kraju tyłoma ciężarami obciążony jest, a powierzchni kraju pod względem geologicznym nie zbadano i w skutek tego nie ma umiejętności podstaw do oznaczenia miejscowości, w których takie wiercenia z nadzieją pomyślnego skutku przedsiębranemi być mogłyby.

Geologiczne zbadanie zaś powierzchni i wyższych warstw ziemi, nie jest przedsięwzięciem kosztownem i nie tylko stanowi nieodzowny warunek przystąpienia w przyszłości z nadzieją pomyślnego skutku do głębokich wierceń, ale także samo przez się doprowadzić może do odkrycia wielu bogactw ziemnych w wyższych warstwach znajdujących się, których wyszukanie już samo przez się sownie odplaci trudy i kosztu na tołożone, bez względu na dalszą okoliczność, iż po przeprowadzeniu umiejętnego zbadania kraju pod względem geologicznym, nie tylko podamy przedsiębiorcom sposobność do głębszych poszukiwań, ale także uzyskamy podstawę wymagania od Rządu, aby swoim kosztem zarządził w kraju naszym, w miejscowościach, w drodze tych poszukiwań za odpowiednie wskazanych, głębokie wiercenia.

III. Jak urządzić zbadanie kraju i czy ograniczyć je jedynie do geologicznych poszukiwań?

Zbadanie kraju pod względem geologicznym nie mogłoby być przedsięwzięciem, jak tylko przez ludzi, posiadających w tym kierunku odpowiednie fachowe wykształcenie. Liczba ludzi w tym kierunku wykształconych jest u nas nader szczupłą. Ztąd też wypływa, że koszty umiejętnego przeprowadzenia takiego zbadania musiałyby być nader znacznymi, jeżeliby ludzie tego rodzaju przez cały rok stale zajęciymi być mieli przy tem badaniu i z wynagrodzenia za to otrzymanego, utrzymywać mieli siebie i swoje rodziny.

W innych krajach przeprowadzane bywają przedsięwzięcia tego rodzaju w ten sposób, że zaprasza się mężów w tej gałęzi naukowo wykształconych, ażeby część roku, wolną od zwykłego zajęcia poświęcali badaniom tego rodzaju, za pewnem ryczałtowem wynagrodzeniem, wystarczającym na pokrycie rzeczywistych wydatków połączonych z wycieczkami. Osobna, daleko szczuplejsza komisya stała, zajmuje się jedynie zestawieniem zebranych okazów, wydaniem ogólnego sprawozdania, przeprowadzeniem korespondencyj, sporządzeniem map i przekrojów. W ten sposób po upływie lat kilkunastu można stosunkowo nader mało znaczącym wydatkiem przeprowadzić zbadanie całego kraju.

Jeżeliby jednak Wysoka Izba, z powodów powyżej przytoczonych, podzielała zapatrywanie, iż należy przystąpić do zbadania geologicznych stosunków kraju naszego, niech nam wolno będzie podnieść okoliczność, że kraj nasz co do swej przyrody w ogóle, dotąd zbadanym nie jest. Ta nieznajomość właściwości kraju musi najniekorzystniej oddziaływać na rolnictwo, chów zwierząt domowych, przemysł i w ogóle wszelkie gałęzie gospodarstwa krajowego.

Dla tego mniema Wydział krajowy, iż najodpowiedniej wywiąże się z polecenia otrzymanego, wnosząc, ażeby Wysoka Izba załatwiając ostatecznie wniosek posła Skrzyńskiego, dążący do zbadania właściwości kraju naszego jedynie pod względem bogactw kopalnych, zarządzić raczyła przedsięwzięcie kroków, wiodących do zbadania wszelkich właściwości kraju naszego, a to w kierunku:

- a) orograficznym,
- b) geologicznym,
- c) rolniczym,
- d) botanicznym,
- e) zoologicznym,
- f) meteorologicznym i
- g) chemicznym —

równie jak kraje sąsiednie: Czechy, Morawa, Śląsk, wszechstronnie zbadanymi zostały.

Na siłach naukowych do tego potrzebnych nie braknie nam Bogu dzięki obecnie w kraju naszym. Mamy bowiem przy akademii umiejętności komisję fizyograficzną, która znaczną część tej czynności przedsięwzięcie obecnie, aczkolwiek nie w całym obszernym powyżej zaznaczonym zakresie. Dodawszy do tego znakomite siły naukowe przy obu uniwersytetach i przy obu akademiach technicznych w kraju naszym, jako też innych uczonych, wątpić nie można, iż w imię dobra kraju zebrać się da dostateczny zastęp ludzi fachowych, którzyby w podobny sposób, jak to przeprowadzono w krajach sąsiednich, podjęli się przeprowadzenia tej dla kraju tak pożytecznej czynności, systematycznie według planu z góry ułożonego. Niech nam także wolno będzie wyrazić przy tem nadzieję, że Rząd uwzględniając okoliczność, iż zakład geologiczny w Wiedniu wyposażony z funduszków całego państwa, a zatem także kraju naszego, prawie zgoła nie dla kraju naszego nie uczynił, przyczynić się zechce bądź to odpowiednią pomocą z fun-

duszków państwa, bądź też czynnym współudziałem instytutu geologicznego w Wiedniu, do przeprowadzenia zamierzonego zbadania przyrody kraju naszego we wszystkich kierunkach.

Wydział krajowy wnosi przeto :

„Wysoki Sejm raczy uchwalić :

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po przeprowadzeniu rokowań z Rządem, z komisją fizyograficzną a Akademią umiejętności w Krakowie, niemniej z uczonymi i fachowo wykształconymi ludźmi, ułożył i przedstawił Sejmowi do uchwalenia na najbliższej sesyi plan systematycznego zbadania wszelkich przyrodniczych właściwości kraju.“

„Na pokrycie kosztów ułożenia takiego planu i przedsięwzięcia prac przygotowawczych, otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1875. kredyt dodatkowy w kwocie 3000 zł., zaś na rok 1876. wstawia się w budżet kwota 5000 zł.“

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks.
Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. kwietnia 1875.

Przewodniczący
Marszałek krajowy.
Alfred hr. Potocki wł. r.

Paweł Skwarczyński wł. r.
Członek Wydziału krajowego.

Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.									Grupa		
		Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych						Kamie-		
		Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips	
Dział I.													
Wschodnia część kraju od granicy południowej do Dniestru													
1	Kossów	Żabie Brustury Kosmacz Ricзка Kossów Monastersko Kuty stare Moskalówka										1 1 1 1	
2	Śniatyn	Nowosielica						1					
3	Kołomyja	Myszyna Słoboda rungurska Werbiaż Peczeniżyn Kołomyja						1	1				
4	Horodenka	Chocimierz Hawrylak Żabokruki Horodenka										1 1 1	1 1 1
5	Tlumacz	Podpieczary											1
6	Nadwórna	Pasieczna Jamna Dora Delatyn Dobrotów Mikuliczyn Zarzyce Nadwórna Majdan górny Majdan średni										1 1 1 1	

Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.									Grupa	
		Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych						Kamie-	
		Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips
7	Bohorodeczany				1				1	1		
8	Stanisławów										1	1
	Dubowce										1	1
	Błudniki										1	1
	Hanusowce										1	1
	Wolczyniec										1	1
	Podłuże										1	1
9	Kałuż					1			1		1	
	Bania											
	Majdan											
	Wojniłów											
	Siółko											
	Dołpotów											
	Seredne											1
10	Dolina								1			
	Lisowice								1			
	Rypme								1			
	Mizuń		1	1								
	Wetdzirz											
	Hoszów											
11	Stryj											
	Sopół											
	Korostów											
	Demnia wyżnia				1							
	Demnia niżnia				1							
	Smorze											
	Skole											
	Stryj											
	Koziowa											
	Jamielnica											
12	Żydaczów								1			
	Trościaniec mały											
	Żydaczów											
	Demno											
	Rozwadów											
	Żurawno				1							1

Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.										Grupa			
		Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych							Kamie-			
		Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips			
2	Borszczów	Mielnica Jeziery Turyłcze											1 1		
3	Czortków	Jagielnica Biały Potok Budzanów Wygnanika Zabłotówka Wierzbowice				1								1	
4	Buczacz	Skomorochy Jazłowiec Przewłoka Koropiec Zaleszczyki małe Buczacz Monasterzyska Huta nowa Potok Wyczulki												1 1 1 1	1 1
5	Trembowla	Podhajczyki Trembowla Ruzdwiany Strussów Łosniów												1 1	
6	Skalat	Bilitówka Ostapie Hlibów Rasztowce												1 1	
7	Zbaraż	Dobrowody Zaluże Iwanczany Zbaraż												1 1	
8	Tarnopol	Ithrowice Hłuboczek wielki Jankowce Kurowce Biała Dołżanka Horodyszcze Płotycze												1 1 1	

II.		Grupa III.											Uwagi				
nielomy		Zakłady przetwarzające minerały górnicze						Zakłady przetwarzające nieorganiczne ziemne produkta									
Gлина огниотрwała	Marmur	Huty żelazne	Huty cynkowe	Wyr. siarki	Wyr. chloru potasu	Destylarnie nafty	Fabr. świec parafinowych	Wyr. garncarskie	Wyr. fajansowe	Wyroby kaflowe	Cegielnie	Huty szklane		Fabr. zapitek	Fabr. cementu	Fabr. nawozów mineral	
											1					Powiat Borszczowski obniuje w łomy wapna, miejscowości nie są wykazane przez Wydział powiatowy	
			1 1	1 1				1 1			1						
			1 1 1					1									
			1 1 1 1					1									
											1 1 1						
											1 1 1						
											1 1 1 1						
											1 1 1 1						

II.				Grupa III.												Uwagi									
niełomy				Zakłady przetwarzające minerały górnicze						Zakłady przetwarzające nieorganiczne ziemne produkty															
Głina ogniotrwała	Marmur	Kamień budowlany	Kamień myłki i wyr. kamion.	Porfir	Iluty żelazne	Iluty cynkowe	Wyr. siarki	Wyr. chloru potasu	Destylarnie nafty	Fabr. świec parafinowych	Wyr. garncearskie	Wyr. fajansowe	Wyr. kaflowe	Cegielnie	Iluty szklane		Fabr. zapalek	Fabr. cementu	Fabr. nawozów mineral.						
		1 1	1 1								1 1			1 1 1 1											
			1											1 1 1		1									
															1										
			1								1														
														1 1 1											

Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.										Grupa	
		Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych							Kamie-	
		Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips	
Dział III. Zachodnia część kraju od Sanu do Wisły.													
1	Tarnobrzeg	Charzewice Chmielów Chwałowice Dzików Grembów Mokrzyszów Piawo Rzeczyca długa Trześń Turbia Wielowieś											
2	Nisko	Nowosielce Bojanów Ulanów Kopki Przędziel											
3	Kolbuszowa	Niwiska											
4	Ropezyce	Białybór Wielopole Broniszów Witkowice									1	1	1
5	Rzeszów	Wola zgłobieńska Niechóbrz Staromieście Zarnowa Biała Głogów Jawornik Widaczów Kielnarowa							1			1	

Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.										Grupa		
		Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych							Kamie-		
		Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips		
6	Łańcut	Medynia Łańcucka												
7	Jarosław	Węgierka Pruchnik Jarosław											1	
8	Brzozów	Wara Malinówka Zmiennica Witryłów Końskie Dynów							1 1 1 1 1					
9	Sanok	Płowie Głębokie Nowosielce Zagórz Niebieszczyca Wola sękowa Besko Jaśliska Nowotaniec Sanok Rymanów Dąbrówka ruska Mrzyglód						1 1 1 1		1 1 1			1	

II.		Grupa III.											Uwagi									
niełomy		Zakłady przetwarzające minerały górnicze					Zakłady przetwarzające nieorganiczne ziemne produkty															
Głina ogniotrwała	Marmur	Kamień budowlany	Kamień młyński i wyr. kamień.	Porfir	Huty żelaza	Huty cynkowe	Wyr. siarki	Wyr. chloru potasu	Destylarnie nafty	Fabr. świec parafinowych	Wyr. garn-carskie	Wyr. fajansowe		Wyr. kaflowe	Cegielnie	Huty szklane	Fabr. zapitek	Fabr. cementu	Fabr. nawozów mineral.			
											1											
											1		1									
							1	1	1													
									1													
										1												
											1											
												1										

II.		G r u p a III.													Uwagi									
niolomy		Zakłady przetwarzające minerały górnicze						Zakłady przetwarzające nieorganiczne ziemne produkta																
Głina ogniotrwała	Marmur	Kamień bułcowy	Kamień myślicki i wyr. kamien.	Porfir	Huty żelazne	Huty cynkowe	Wyr. siarki	Wyr. chloru potasu	Destylarnie nafty	Fabr. świerparafinowych	Wyr. garncarskie	Wyr. fajansowe	Wyr. kaflowe	Cegielnie		Huty szklane	Fabr. zapalek	Fabr. cementu	Fabr. nawozów mineral.					
		25											1		1									
1	2					1									1	1								
1 1 1	1 1						1																	

	Nazwa powiatu	Nazwa miejscowości	Grupa I.									Grupa		
			Kopalnie kruszców			Kopalnie innych minerałów górniczych						Kamie-		
			Galman	Ołów	Ruda żelazna	Siarka	Chlor potasu	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Olej ziemny	Wosk ziemny	Wapno	Gips	
21	Biała	Miejscowości bliżej nieoznaczono			1									
22	Żywiec	Węgierska górka Süche			1 1									
23	Wadowice	Inwald Wilanowice Wozniki Andrychów Gorzeń Izdebnik Zawadka Barwald			1								1 1 1	
24	Myślenice	Maków Droginia Rudnik Jasienica Trzemesna Poręba			4									
25	Nowy Targ	Zakopane			1									
Ogółem			12	1	18	2	1	11	11	65	5	113	32	

Aleg. XLII.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie tłumaczenia art. 12. ustawy krajowej z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Artykuł 12 ustawy z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych*) napotkał w łonie krajowej Rady szkolnej przy jego zastosowaniu na różniące się zdania.

Ze względu, że kwestya ta jest zasadniczą i obchodzi krajowy fundusz szkolny, postanowiła krajowa Rada szkolna uchwałą z dnia 4. kwietnia 1875 l. 794 \cdot/\cdot wstrzymać się z powzięciem

*) Art. 12.

Oprócz powyższej płacy będzie Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rad szkolnych okręgowych przyznawać z funduszu szkolnego krajowego nauczycielom za każde pięć lat nienagannej przy publicznych szkołach ludowych służby, osobny dodatek pięcioletni, który dla wszystkich rzeczywistych nauczycieli szkół wydziałowych bez różnicy, tudzież dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych objętych wyżej w klasie I. ustanawia się na 50 zł., dla nauczycieli gmin klasy II. na 40 zł., dla nauczycieli gmin klasy III. na 30 zł., nakoniec dla nauczycieli gmin klasy IV. na 25 zł. w. a.

Przyznanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat 30 służby na posadzie rzeczywistego nauczyciela, a wymierza się według tej kategorii, do której nauczyciel w ostatnim roku pięcioletnia, za które dodatek ma się przyznać, posadą swoją należy.

Osobom stanu nauczycielskiego, już przed wprowadzeniem tej ustawy w wykonanie stale zamianowanym, przyznaje się pierwszy pięcioletni dodatek wtedy jedynie, jeżeli już przez 15 lat w publicznej szkole ludowej nieprzerwanie i nienagannie służyły. Wszystkim innym już dawniej stale zamianowanym nauczycielom, przyznawać się on będzie dopiero z ukończonym piętnastym rokiem służby.

stanowczej uchwały i wezwać Wydział krajowy o jego zdanie, a w razie uznania potrzeby o wyjednanie u Wysokiego Sejmu autentycznego tłumaczenia rzeczonoego artykułu.

Ponieważ z jednej strony kwestya ta za nadto obchodzi krajowy fundusz szkolny, iżby jej jako zasadniczy nie traktować z całą ścisłością, z drugiej strony zaś Wydziałowi krajowemu przysłużyć tylko prawo zastosowania ustaw przy poszczególnych wypadkach, nie zaś tłumaczenia ich w sposób ogólnie obowiązujący, co tylko władzy ustawodawczej przystoi; przeto postanowił Wydział krajowy wytoczyć tę sprawę przed Wysoką Izbę z wnioskiem o motywowany porządek dzienny z powodów następujących:

Tytuł II. rzeczonoj ustawy traktuje rzecz o płacach nauczycieli i innych służbowych korzyściach, a mianowicie art. 11 o ich płacach, art. 12 o dodatkach pięcioletnich, artykuły zaś 13 i następne o innych korzyściach służbowych jako to: o dodatkach do płacy, o wynagrodzeniu dla katechety, o płacy młodszych nauczycieli, o wolnem pomieszkaniu i o wynagrodzeniu dla nauczycieli przedmiotów nadobowiązkowych.

Nie podpada najmniejszemu wątpieniu, że wszystkie te postanowienia tyczą się tylko nauczycieli szkół etatowych, to jest takich, które w myśl ustawy z dnia 2. maja 1873 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci (L. 250 dziennika ustaw i rozp. kraj.) urządzone zostały.

Dostatecznem będzie na poparcie tego twierdzenia przytoczyć §. 55 ustawy z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, który brzmi: „że ustawa ta staje się prawomocną równocześnie z ustawą o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych“ a ta ustawa mówi właśnie tylko o szkołach etatowych (art. 2). Jakoż faktycznie krajowa Rada szkolna przyznaje same płace tylko nauczycielom szkół etatowych, to jest takich, które w myśl ustawy z dnia 2. maja 1873 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych zostały urządzone.

Dowodem naszego twierdzenia jest nawet sam sporny artykuł 12., który w ostatnim swoim ustępie wyjątkowo tylko przyjmuje do kwinkweniów lata służby ze szkół nieetatowych, zatem w dwóch pierwszych swoich ustępach tylko o służbie w szkołach etatowych mówić może i istotnie tylko o niej mówi.

Po tym wstępie przystępujemy do rozbioru artykułu 12. spornego.

Artykuł ten w dwóch pierwszych swoich ustępach stanowi, iż oprócz stałej płacy pobierać będzie nauczyciel za każde pięć lat nienagannej służby przy szkołach publicznych ludowych osobny dodatek pięcioletni, który się aż do 30 lat służby powtarza. W ostatnim ustępie zaś robi dla służby przepędzonej w szkołach nieetatowych wyjątek dwojakiego rodzaju:

- a) dla tych nauczycieli, którzy wstępując do służby etatowej, mają już za sobą przynajmniej 15 lat służby nieprzerwanej i nienagannej;
- b) dla tych, którzy wprawdzie już byli stale mianowani, ale jeszcze nie ukończyli 15 lat służby.

Różnica zdań zachodzi co do tych pod a) i b) wyrażonych wypadków.

Większość członków krajowej Rady szkolnej, Wydział krajowy jednogłównie i krajowa Rada szkolna czeska, która w tamtejszej ustawie ma taki sam ustęp sądzą:

- ad a) że nauczycielowi przeniesionemu na nowy etat za całą poprzednią służbę może być przyjęte tylko jedno pięcioletcie, drugie zaś i następujące tylko za każde już przy szkole etatowej przepędzone pięć lat służby;
- ad b) że nauczyciel, który nie wysłużył 15 lat przy szkole nieetatowej, nie potrzebuje dosłużywać przy szkole etatowej 15 lat, jeżeli przed upływem tych 15 lat, przynajmniej 5 lat przy szkole etatowej wysłuży.

Mniejszość krajowej Rady szkolnej jest zaś zdania:

- ad a) że nauczycielowi przyjętemu do etatowej służby należy za dawną służbę policzyć, a to: za 15 lat pierwsze pięciolecie, za 20 lat dwa pięciolecia i tak dalej;
- ad b) że nauczyciel, który ze służbą dawniejszą wstępuje do szkoły etatowej, winien w każdym razie dosłużyć 15 lat, jeżeli chce otrzymać pierwsze kwinkwenium.

Powody za i przeciw tym zdaniom dokładnie są wyliczone w załączonym piśmie krajowej Rady szkolnej. — Nie będziemy ich zatem powtarzać, poduosimy tylko, że idąc za zdaniem mniejszości

ad a) niespodziany i znaczny ciężar spadłby na krajowy fundusz szkolny a tem samem na fundusz krajowy;

ad b) że nauczyciel, wstępujący do szkoły etatowej bez służby poprzedniej, otrzymałby już po pięciu latach służby pierwszy dodatek pięcioletni, gdy tymczasem nauczyciel, który n. p. 4 lata nieprzerwanie i nienagannie służył przy szkole nieetatowej, musiałby przy szkole etatowej jeszcze 11 lat służyć, żeby dostać pierwszy dodatek pięcioletni.

Wydział krajowy sądzi, iż zapatrywanie się większości krajowej Rady szkolnej, poparte zdaniem czeskiej krajowej Rady szkolnej, jest tak słuszne i zgodne z brzmieniem i z duchem naszych ustaw szkolnych, iż nie wahał się przystąpić jednogłośnie do tego zdania i dlatego stawia następujący

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad kwestyą poruszoną przez galicyjską krajową Radę szkolną w piśmie z dnia 4. kwietnia 1875 L. 794 wystósowanem do Wydziału a przez tenże przedłożoną Sejmowi.

- a) Czy z mocy art. 12. ustawy krajowej z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych nauczycielom przed wprowadzeniem w wykonanie tej ustawy stale zamianowanym przyznawać należy przy przenoszeniu ich na nowy etat, jeżeli wysłużyli 20, 25 lub 30 lat, jeden tylko dodatek pięcioletni lub też według okoliczności 2, 3 lub 4 dodatki pięcioletnie? i
- b) Czy nauczyciele przed wprowadzeniem w wykonanie tej ustawy stale zamianowani, jeżeli nie wysłużyli lat 15. mają, ażeby im mógł być przyznany pierwszy dodatek pięcioletni bezwzględnie dosłużyć lat 15. lub też, czy ma być takim nauczycielom przyznany pierwszy dodatek pięcioletni już po pierwszych 5. latach służby przy szkole etatowej, chociaż nie dosłużyli powyższych lat 15?

Zważywszy:

1. Że według składu, brzmienia i ducha ustaw krajowych z dnia 2. maja 1873 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci (Nr. 250 dziennika ustaw i rozp. kraj.) i z dnia 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych (Nr. 251 dziennika ustaw i rozp. kraj.) a mianowicie według brzmienia pierwszych dwóch ustępów art. 12. tej ostatniej ustawy dodatki pięcioletnie należą się w regule tylko za służbę przepędzoną w szkołach etatowych;
2. Że wprawdzie ustęp ostatni dopiero co cytowanego art. 12. stanowi wyjątek na rzecz takich nauczycieli, którzy jako stale mianowani przepędzili pewny czas w służbie przy szkołach nieetatowych, że wszelako wyjątek ten, właśnie dla tego że jest wyjątkiem, podług wszelkich reguł hermeutyki ściśle musi być tłumaczonym;

3. Że gdyby było zamiarem nadać temu wyjątkowi tak szerokie tłumaczenie jak tego pragnie mniejszość krajowej Rady szkolnej, uczynionoby to wyraźnie i dobitnie, aby uwydatnić wyjątek od reguły;
4. Że gdyby przyjęto tłumaczenie mniejszości krajowej Rady szkolnej, powstałyby nowe wątpliwości a mianowicie: co zrobić z latami służby między 15. a 20. lub między 20. a 30. laty? mianowicie, czy je zupełnie wypuścić z rachuby, lub też policzyć do nowej służby? lub też podług jakiej skali wymierzyć pięciolecia, kiedy kategorie służby, na podstawie których ma być wymierzony dodatek pięcioletni, dopiero nową ustawą zostały oznaczone? czy zatem wszystkie pięciolecia należałoby wymierzać podług tej nowej kategorii, lub wracać się do stanowiska nauczyciela w latach, w których te pięciolecia ukończył? Że zatem tłumaczenie mniejszości krajowej Rady szkolnej nie leży w duchu ustawy i doprowadziłoby do zawikłań przeciwnych temu zamiarowi, zaś tłumaczenie większości krajowej Rady szkolnej odpowiada duchowi i brzmieniu ustawy;
5. Że jeżeli od nauczycieli stale mianowanych, którzy nie mają jeszcze skończonych lat 15. przy przyjęciu ich do służby etatowej, żądano w każdym razie dosłużenia do lat 15. pogwałconoby główną zasadę, że za każde pięć lat służby nieprzerwanej i nienagannej przy szkole etatowej należy się dodatek pięcioletni;
6. Że przy tłumaczeniu bronionem przez mniejszość krajowej Rady szkolnej, nauczyciele zasłużeni już byłiby w gorszym położeniu od nauczycieli świeżo do służby etatowej wstępujących, albowiem nauczyciel, któryby miał 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. lat służby, musiałby służyć przy szkole etatowej jeszcze lat 14. 13. 12. 11. 10. 9. 8. 7. lat, aby otrzymać pierwsze pięciolecie, gdy tymczasem nowo mianowany nauczyciel nie mając za sobą żadnej służby, już po pierwszych 5. latach przyszedłby do pierwszego a po 10. latach do drugiego dodatku pięcioletniego;
7. Że zatem od stale mianowanych co do służby etatowej przeniesionych nauczycieli tylko wtenczas żądać można dosłużenia do lat 15. jeżeli nie wysłużą pierwaj lat 5. w służbie etatowej; przechodzi do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. kwietnia 1875.

Przewodniczący:

Marszałek krajowy

Alfred hr. Potocki włr.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski włr.

Członek Wydziału krajowego.

Aleg. %.

O d p i s

odezwy Rady szkolnej krajowej z dnia 4. kwietnia 1875 l. 794
wystósowanej do Wydziału krajowego.

Przy wykonaniu ustawy z dnia 3. maja 1873, (Dz. ust. i rozp. kr. l. 251) powstała wątpliwość, czy z mocy art. 12. tej ustawy

- a) nauczycielom przed wprowadzeniem w wykonanie tej ustawy stale zamianowanym przy przeniesieniu ich na nowy etat należy, jeżeli na dawnym etacie wysłużyli 20, 25 lub 30 lat przyznawać jeden dodatek pięcioletni lub też według okoliczności 2, 3 albo 4 dodatki pięcioletnie, i
- b) czy nauczyciele przed wprowadzeniem w wykonanie ustawy stale zamianowani, jeśli nie wysłużyli lat 15 mają, ażeby im mógł być pierwszy dodatek pięcioletni przyznany, bezwzględnie dosługiwać lat 15, t. j. jeżeli służyli przed wykonaniem ustawy w danym wypadku 2 lata, dosługiwać jeszcze lat 13, lub też czy w tym wypadku ma być przyznany takim nauczycielom pierwszy dodatek pięcioletni już wtenczas, jeżeli przeniesieni na etat miasto 13 lat wysłużą na etacie 5 lat.

Na posiedzeniu Rady pełnej obradowano nad tym przedmiotem, a zdania członków Rady były podzielone.

Większość członków Rady była zdania, że nauczycielom przed wprowadzeniem w wykonanie ustawy stale zamianowanym przy przeniesieniu ich na nowy etat należy za cały czas poprzedniej służby bez, względu na to czy wysłużyli lat 20, 25 lub 30, przyznawać tylko jeden dodatek pięcioletni, nauczycielom zaś, którzy przed wprowadzeniem w wykonanie ustawy jeszcze 15 lat nie wysłużyli, przyznawać pierwszy dodatek pięcioletni, jeżeli im do 15 lat brakuje mniej jak pięć lat po wysłużeniu brakujących do 15letniej służby lat, a jeżeli im więcej jak 5 lat do 15letniej służby brakuje po wysłużeniu 5 lat na nowym etacie.

Mniejszość zaś była zdania że nauczycielom, którzy przed wprowadzeniem w wykonanie ustawy byli stale zamianowani i wysłużyli więcej jak lat 20, 25 i 30 należy przy przeniesieniu na etat przyznawać 2, 3 lub 4 dodatki pięcioletnie, a nauczycielom przed wprowadzeniem w wykonanie

ustawy stale zamianowanym, jeżeli nie mają 15letniej służby przyznać pierwszy dodatek pięcioletni dopiero po wysłużeniu lat 15 licząc od dnia ich pierwszej nominacji na stałą posadę.

Większość oparła swe zdanie na tym zapatrywaniu się, że postanowienia pierwszego ustępu art. 12. tyczą się jedynie służby na nowym etacie i do poprzedniej służby nie mogą być zastosowane: że ustęp 3. art. 12. tylko wyjątkowo przyznaje za dawniejszą służbę dodatek pięcioletni; że postanowienia tego ustępu 3. jako wyjątku, muszą być ściśle tłumaczone; że skutkiem tego pod wyrazem pierwszy dodatek pięcioletni, należy rozumieć tylko jeden dodatek pięcioletni, gdyż w przeciwnym razie ustawodawca byłby wyraźnie postanowił, że nauczycielom, którzy na dawnym etacie więcej jak 20, 25 lub 30 lat służyli, mogą być przyznawane 2, 3 lub 4 dodatki pięcioletnie; że kategorię służby, na podstawie których ma być dodatek pięcioletni wymierzony dopiero nową ustawą zostały oznaczone, przed wydaniem ustawy nie było takich kategorii, zatem i nie ma podstawy do wymierzenia wysokości dodatku pięcioletniego za poprzednią służbę, a nareszcie, że ustęp pierwszy art. 12. postanawiając kategorycznie, że za każde 5 lat służby na nowym etacie, ma być przyznawany dodatek pięcioletni, musi być dla nauczycieli, którzy przed wprowadzeniem ustawy byli stale zamianowani a 15 lat nie wysłużyli, zastosowany, gdyż inaczej byłiby ci nauczyciele w obec nauczycieli po wejściu w życie ustawy zamianowanych pokrzywdzeni.

Zdanie zaś mniejszości polega na następującym wywodzie:

Ustęp pierwszy art. 12. stanowi ogólne prawidło, że nauczycielom za każde pięć lat służby ma być przyznawany dodatek pięcioletni.

Według brzmienia tego ustępu, nie potrzeba do przyznania dodatku pięcioletniego służby na nowym etacie, lecz w ogólności służby na posadzie rzeczywistego nauczyciela. Wyrazu służba etatowa, lub odpowiedniego temu wyrazowi postanowienia, nie masz w całej osnowie powołanego art. 12.

Zatem idzie, że ustęp pierwszy art. 12. stanowi ogólne prawidło, iż każdemu nauczycielowi za każde pięć lat służby rzeczywistego nauczyciela bez względu czy za służbę na nowym etacie, czy na dawniejszym etacie, należy się dodatek pięcioletni.

Ustęp trzeci art. 12. stanowi wyjątek w tym względzie i jako wyjątek od ogólnego prawidła, powinien być tak tłumaczony, ażeby jak najmniej odbiegał od ogólnego prawidła.

Pierwsza część trzeciego ustępu tyczy się nauczycieli, którzy przed wprowadzeniem w wykonanie ustawy byli stale zamianowani i wysłużyli na dawnym etacie jako rzeczywisci nauczyciele więcej jak lat 15, a według okoliczności więcej jak lat 20, 25, 30.

Jeżeliby takim nauczycielom ustawodawca w obec ogólnego prawidła ustępu pierwszego art. 12. zamierzał za cały czas ich służby przyznać tylko jeden dodatek pięcioletni, byłby to wyraźnie postanowił.

Pod wyrazem pierwszy dodatek pięcioletni, którego użył ustawodawca w 3. ustępie art. 12. jeden, jedyny dodatek, żadną miarą rozumiany być nie może.

Wyraz pierwszy jako liczebnik porządkowy przypuszcza koniecznie możliwość przyznania drugiego i trzeciego dodatku pięcioletniego.

Ustawodawca użył wyrazu pierwszy, nie w tym celu, ażeby pomienionym nauczycielom był tylko jeden dodatek przyznawany, lecz w tym celu, ażeby takim nauczycielom pierwszy dodatek pięcioletni nie za 5 lat służby, lecz za 15 lat był przyznawany.

Druga część ustępu trzeciego art. 12. tyczy się nauczycieli przed wykonaniem ustawy stale zamianowanych, którzy nie mają piętnastoletniej służby.

W obec wyraźnego postanowienia ustawy nie można powoływać się na względy słuszności, którymby można powodować się tylko na ten czas, jeżeliby chodziło o wydanie ustawy (de lege furenda).

Względy słuszności przemawiają raczej za nauczycielami, o których jest mowa w pierwszej części ustępu trzeciego art. 12., a to tem bardziej, że postanowienia ustawy, do tych nauczycieli odnoszące się są niejasne, a przy takim składzie rzeczy ustawa mająca oczywiście polepszenie bytu nauczycieli na celu, powinna być raczej na korzyść, jak na niekorzyść tych nauczycieli tłumaczona.

W obec tak różniących się zdań w tej zasadniczej a krajowy fundusz szkolny obchodzący, kwestyę, postanowiła c. k. krajowa Rada szkolna wstrzymać się z powzięciem stanowczej uchwały w tej sprawie i uprasza Świetny Wydział, ażeby poprzód objawił swe światłe zdanie w tej sprawie, a według okoliczności, o ile na to regulamin przyzwala, i gdyby uznał tego potrzebę, wyjednał u Wys. Sejmu krajowego autentyczne tłumaczenie artykułu 12. ustawy z dnia 2. maja 1873 (dzienn. ustaw i rozp. kraj. l. 251).

W końcu nadmienia się, że ustawa szkolna dla królestwa czeskiego zawiera w dosłownem brzmieniu takie same postanowienia, jak ustawa dla Galicyi, a Rada szkolna krajowa czeska zapytana ztąd, jak sobie w tej mierze postępuje, objawiła zapatrywanie zgodne z zapatrywaniem większości.

D. j. w.

The first part of the document is a letter from the Secretary of the Board of Directors to the shareholders. It discusses the financial results of the company for the year ending 1900. The letter states that the company has made a profit of \$100,000, which is a significant increase over the previous year. It also mentions that the company has paid a dividend of \$5 per share to the shareholders. The letter concludes with a statement of appreciation for the shareholders' support and a promise to continue to work hard to increase the company's value.

The second part of the document is a report from the Board of Directors to the shareholders. It provides a detailed account of the company's operations during the year. The report includes information about the company's sales, production, and expenses. It also discusses the company's financial position and the actions taken by the Board to improve the company's performance. The report concludes with a statement of the Board's confidence in the company's future and a recommendation to continue to support the company.

The third part of the document is a report from the Board of Directors to the shareholders. It provides a detailed account of the company's operations during the year. The report includes information about the company's sales, production, and expenses. It also discusses the company's financial position and the actions taken by the Board to improve the company's performance. The report concludes with a statement of the Board's confidence in the company's future and a recommendation to continue to support the company.

The fourth part of the document is a report from the Board of Directors to the shareholders. It provides a detailed account of the company's operations during the year. The report includes information about the company's sales, production, and expenses. It also discusses the company's financial position and the actions taken by the Board to improve the company's performance. The report concludes with a statement of the Board's confidence in the company's future and a recommendation to continue to support the company.

The fifth part of the document is a report from the Board of Directors to the shareholders. It provides a detailed account of the company's operations during the year. The report includes information about the company's sales, production, and expenses. It also discusses the company's financial position and the actions taken by the Board to improve the company's performance. The report concludes with a statement of the Board's confidence in the company's future and a recommendation to continue to support the company.

The sixth part of the document is a report from the Board of Directors to the shareholders. It provides a detailed account of the company's operations during the year. The report includes information about the company's sales, production, and expenses. It also discusses the company's financial position and the actions taken by the Board to improve the company's performance. The report concludes with a statement of the Board's confidence in the company's future and a recommendation to continue to support the company.

Aleg. XLIII.

U s t a w a

względem przemiany zawartych w istniejących ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiém Księstwem Krakowskiém rozporządzam jak następuje:

§. 1.

Upoważnia się rząd, aby w wykonaniu ustawy o miarach i wagach z d. 23 lipca 1871 dz. p. p. N. 16 ex 1872 przedsięwziął w drodze rozporządzenia przemianę zawartych w istniejących ustawach krajowych oznaczeń dotychczas prawnie obowiązujących miar i wag na miary i wagi metryczne i aby poczynił przy tem zaokrąglenia, które się okażą potrzebne ze względu na przedmiot dotyczących prawnych postanowień i na wymogi obrotu.

§. 2.

Dalej upoważnia się rząd, aby w razie, jeżeli pewna jednostka miar lub wag dotychczasowego systemu ustanowiona jest jako jednostka podatkowa tj. jako podstawa do oznaczenia pewnej wysokości podatku lub spłaty, oznaczył zamiast tej jednostki, odpowiednią jednostkę, pewną część tejże lub iloczyn jednostek wedle metrycznego systemu miar i wag, a w miarę tego oznaczenia ustanowił przez obliczenie odpowiednią wysokość podatku.

Przy tej przemianie, która wejdzie w wykonanie w pewnym, stosownie do rodzaju dotyczącej opłaty ustanowić się mającym terminie, może ustanowiona kwota podatkowa dla zaokrąglenia tylko z tem ograniczeniem być podwyższoną, iż ułamki przewyższające pół centa przyjęte będą za cały cent, zaś ułamki nie dosięgające pół, wynoszące jednakże ćwierć lub więcej centa przyjęte będą za pół centa.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom handlu i skarbu w porozumieniu z innymi dotyczącymi Ministrami.

U s t a w

w sprawie przedania w instytucji państwowej
i w innych i w innych i w innych

Nazwa i adresy organów państwa (nazwa i adresy organów państwa)

W sprawie przedania w instytucji państwowej
i w innych i w innych i w innych

W sprawie przedania w instytucji państwowej
i w innych i w innych i w innych

W sprawie przedania w instytucji państwowej
i w innych i w innych i w innych

W sprawie przedania w instytucji państwowej
i w innych i w innych i w innych

M o t y w a

do ustawy z dnia

względem przemiany zawartych w istniejących ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne.

Wobec zarządzonego ustawą z d. 23 lipca 1871 (dz. p. p. N. 16 z r. 1872) zaprowadzenia metrycznych miar i wag zachodzi potrzeba, aby począwszy od 1. stycznia 1876 w wszystkich ustawach i prawnych postanowieniach, które według §. 12 ustawy zasadniczej z d. 21 Grudnia 1867 (dz. p. p. N. 141) należą do zakresu Sejmów krajowych i zawierają oznaczenia pewnych miar i wag, te wyrażone były tylko w miarach i wagach metrycznych.

W wydanych dotąd takich ustawach i postanowieniach prawnych są jednak miary i wagi oznaczone tylko w miarach i wagach obecnie jeszcze obowiązujących.

W wielu z tych postanowień prawnych chodzić będzie tylko o pojedynczą redukcję z nieznaczną przemianą i zaokrągleniem oznaczonych miar i wag; w takich razach byłoby zbytęcném, układać na nowo cały tekst ustawy i żądać ku temu przyzwolenia władzy ustawodawczej.

Aby więc Rządowi w takich wypadkach umożliwić zarządzenie potrzebnej przemiany w drodze rozporządzenia, ułożono niniejszy projekt do ustawy, który ma na celu udzielenie rządowi upoważnienia w tej mierze.

Upoważnienie to wypowiedzianém jest w §. §. 1 i 2.

Ponieważ przemiana ta w bardzo tylko rzadkich wypadkach doprowadzi do liczb całkowitych, przeto zachodzi potrzeba poczynienia zaokrągleń, które wskażą, nam przedmiot dotyczących postanowień i wymogi obrotu.

Upoważnienie zawarte w § 2. projektu polega na tém, iż oprócz wyż wspomnianej przemiany trzeba będzie przy pojedynczych opłatach zamiast jednostek podatkowych oznaczonych według teraźniejszego systemu miar i wag przyjąć za podstawę nowe jednostki odpowiadające systemowi metrycznemu.

W takich wypadkach trzeba będzie zmienić teraźniejszą wysokość podatku w stosunku nowej (metrycznej) do dotychczasowej jednostki podatkowej, przyczem rządowi ma być dozwolonem, małe ułamki pieniężne dla zaokrąglenia w pewnych granicach powiększyć lub zmniejszyć.

Od którego czasu zaokrąglenia te będą miały być obowiązującemi, zależeć będzie w każdym wypadku od okresów, w których, n. p. przy dzierżawach opłaty uiszczane być mają, w ten jednak sposób, aby nowy porządek miar i wag także i pod tym względem najpóźniej 1. stycznia 1876 r. był przeprowadzonym.

§. 3. obejmuje klauzulę wykonania, w której zawarowaną jest ingerencya Ministrów handlu i skarbu, których projekt ten głównie dotyczy, a oprócz tego także innych Ministrów o ile ich to w pojedynczych wypadkach dotyczy.

M O I V S

1848

Wielkiemu Panstwu Austrii w podleglosci stajacym, w tym celu, aby...

Wobec wyzywajacych nas, a nie innych, przeciwnosci, w tym celu, aby...

W tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby...

1848

Wobec wyzywajacych nas, a nie innych, przeciwnosci, w tym celu, aby...

W tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby...

Wobec wyzywajacych nas, a nie innych, przeciwnosci, w tym celu, aby...

W tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby, w tym celu, aby...

Aleg. XLIV.

U S T A W A

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie własności polowej.

Za przyzwoleniem Sejmu Królestwa Mego Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. O własności polowej i przestępstwie polowem.

§. 1.

Własność polowa stawia się pod szczególną ochronę ustawy niniejszej.

Przy zastosowaniu ustawy mają być rozumiane pod własnością polową wszelkie przedmioty, które z prowadzeniem gospodarstwa wiejskiego polowego w najobszerniejszem znaczeniu słowa w pośrednim lub bezpośrednim zostają stosunku, a to jak długo pozostają na otwartem polu.

Do własności polowej zaliczać przeto należy tak grunta same, jakoteż i role, łąki, pastwiska, ogrody, winnice, sady i plantacye wszelkiego rodzaju, tłokarnie, szopy na polu stojące, płoty, ogrodzenia, sadzawki, rezerwoary na ryby, i zakłady do sztucznego chowu ryb, zakłady do nawodniania i odwodniania, budowy wodne i kanały, studnie polowe, drogi polne, ścieżki i t. p. jakoteż wszelkie jeszcze niezbrane z pola ziemiopłody i zasiewy, stogi siana, słomy i zboża, pozostawione w polu, gospodarcze sprzęty i narzędzia, bydło robocze i paszące się, obornik i t. d.

§. 2.

Jako przestępstwa polowe mają być uważane i karane wszelkie uszkodzenia własności polowej,

tudzież wszelkie przekroczenia zakazów w niniejszej ustawie zawartych, jakoteż zakazów szczegółowych, wydanych na mocy tej ustawy przez władzę polityczną (Starostwo powiatowe, Radę gminną, przełożonego obszaru dworskiego) o ile te uszkodzenia lub przekroczenia rzeczonych zakazów nie podlegają postępowaniu według ogólnej ustawy karnej lub według szczegółowych ustaw i przepisów, wydanych celem ochrony innych gałęzi kultury krajowej, mianowicie praw wodnych lub odnoszących się do sprawowania policji drogowej.

§. 3.

- W szczególności uznaje się jako zabronione :
- a) nieuprawnione chodzenie, koczowanie, jeżdżenie wierzchem i wozami po ogrodach w ogóle, dalej po uprawionych lub do zasiewu przygotowanych rolach, tudzież po łąkach w czasie porostu trawy, wreszcie na gruntach wszelkiego rodzaju, jeśli takowe przez ogrodzenia, tablice ostrzegające lub inne widoczne znaki ostrzegające wskazane są jako zamknięte;
 - b) nieuprawnione wstępwanie na drogi, które w czasie dojrzewania winogron, zboża lub owoców wskutek zarządzenia przełożonego gminy zaparte zostały i jako takie oznaczone są tablicami ostrzegającymi lub innymi widocznymi znakami;
 - c) samowładne uprzętywanie ogrodzeń, jakoteż swawolne otwieranie zapór u tychże i usuwanie lub zatarcie tablic ostrzegających i zakazów;
 - d) samowładne utworzenie ścieżek lub dróg polowych;
 - e) samowładne zaorywanie, przekopanie lub inne uszkodzenia wspólnych dróg lub ścieżek polowych, usunięcie lub przeniesienie znaków granicznych, wreszcie zaorywanie obcych gruntów;
 - f) nieuprawnione obłamywanie lub obcinanie pni, gałęzi, konarów, kwiatów i owoców, obrywanie liści z drzew i krzaków użytecznych, wyciąganie palików chroniących drzewa;
 - g) samowładne obcinanie lub obrywanie kłosów zboża, strączków lub roślin wszelkiego rodzaju na rolach uprawionych, zrzynanie lub wyrwanie trawy po drogach lub miedzach;

- h) nieuprawnione zbieranie lub wykopywanie kości, szmat lub materyj nawozowych w ogrodach lub na rolach, łąkach lub pastwiskach, tudzież nieuprawnione kopanie na obcych gruntach ziemi, piasku, żwiru, kamieni, niemniej zbieranie liści i owoców opadłych czy to żrących czy niedojrzałych;
- i) nieuprawnione składanie lub zrzucanie kamieni, rumowiska, skorup, śmiecia i chwastów na obcym gruncie lub drodze;
- k) nieuprawnione używanie cudzych drabinek do suszenia siana, szop polowych lub narzędzi i sprzętów w polu pozostawionych, tudzież ukrywanie, zabieranie lub uszkodzenie tych ostatnich;
- l) swawolne wywracanie lub rozrzucanie obcych kup ziemi, oborniku, zboża lub podściółki, brogów słomy, siana i zboża, niemniej uszkodzenie znajdujących się na polu obcych urządzeń do suszenia paszy;
- m) samowładne wypalanie oparzyisk torfowych.

§. 4.

Po za zamkniętymi lub zagrodzonymi miejscami nie wolno pozostawiać bydła 'bez dozoru

Jeśli szczególne stosunki miejscowe wymagają wyjątków od tego postanowienia, — może Rada gminna przyzwolić na takowe.

§. 5.

Pasanie bydła po za miejscami zamkniętymi lub zagrodzonymi dozwolonem jest tylko pod dozorem zdatnego pastucha.

Na pastwiskach, które są tak małe lub tak położone, iż zachodzi obawa, że bydło na obce grunta przejsć, lub że obca własność polowa przez bydło uszkodzoną być może, winno być bydło postronkami przywiązane do przedmiotów nieruchomych, lub prowadzone na postronkach.

§. 6.

Na gruntach, które nie są tak ze wszystkich stron zamknięte, iżby tem samem przystąpienie bydła było niemożliwym, zakazuje się wszelkiego paszenia nocną porą, choćby nawet trzymając bydło na postronkach. Ze względu na szczególne stosunki miejscowe, może Rada gminna przyzwolić na wyjątki od tego zakazu.

§. 7.

Wypęd bydła na pastwisko i zapędzanie jego do domu może jeno za dnia mieć miejsce.

Podporą dzienną w przeciwstawieniu do nocnej rozumie niniejsza ustawa czas od godziny przed wschodem do godziny po zachodzie słońca.

§. 8.

Jeśli drogi wiodące na pastwisko są tego rodzaju, iż można słusznie obawiać się uszkodzenia obcej własności polowej przez bydło przepędzane, może Rada gminna wydać zakaz, by na wskazanych przez nią przestrzeniach dróg nie pędzono bydła na paszę inaczej, jak w pętach lub na postronkach.

§. 9.

Polityczna władza powiatowa może ze względu na stosunki miejscowe celem ochrony własności polowej zarządzić, by przepęd obcych stad bydła nocną porą gościńcami lub drogami wzdłuż niezagrodzonych pól lub łąków odbywał się tylko pod dozorem poganiacza, ustanowionego przez przełożonego gminy, którego winien wynagrodzić prowadzący bydło wedle taryfy przez władzę potwierdzonej.

§. 10.

Pędzenie, trzymanie lub pasienie bydła po obcych gruntach, gdzie nie polega na szczególnych tytułach prawnych, jest dozwolonem jedynie za wyraźnem przyzwoleniem właściciela gruntu.

To postanowienie odnosi się w szczególności także do paszenia na ugorach i ścierniach, tudzież po drogach i miedzach polowych.

§. 11.

Pokłosie w ogrodach, sadach lub na rolach i łąkach w nocy (§. 7.) wzbrania się bezwarunkowo, w daytimej porze zaś może się odbywać tylko za przyzwoleniem właściciela gruntu.

§. 12.

Prawo wydania szczegółowych zarządzeń, przyznane w §§. 4, 6, 8 i 9 Radzie gminnej względnie przełożonemu gminy, wykonywać ma na obszarze dworskim przełożony tegoż obszaru.

II. Postanowienia karne.

§. 13.

Przestępstwo polowe ma być karaniem grzywną od 1 do 40 zł. lub aresztem od 6 godzin do 8 dni.

Następne §§. 14 i 15 zawierają jednak wyjątki od tego ogólnego postanowienia.

§. 14.

Przestępstwa zakazów i zarządzeń mających na celu ochronę od szkód wyrządzanych przez bydło, a zawarte w §§. 4 do 10 mają być karane wedle następującego wymiaru:

za każdego konia, muła lub osła . . .	1 zł. — ct.
za każdą sztukę bydła rogatego . . .	— 50 „
„ „ „ nierogacizny	— 30 „
„ „ „ kozy	— 30 „
„ „ „ owiec	— 20 „
„ „ „ gęsi	— 10 „
„ „ „ innego drobiu	— 5 „

Wymiar ten kary ma być podwojonym, jeśli bydło z umysłu na obcy grunt na paszę zostało

wypędzone, albo jeśli przestępstwo w nocy popełniono (§. 7.).

Podwojenie kary nastąpić ma także wtedy, jeśli przestępstwo zostało popełnione na uprawionych rolach, w ogrodach lub winnicach, na wilgotnych lub przepaścistych łąkach, tudzież na gruntach, które ogrodzeniem, tablicami ostrzegającymi lub innymi w miejscu zwykłemi znakami oznaczone są jako zamknięte.

Przestępstwo wymierzone w §. 3. lit. a. i b., jeśli zostało popełnione przez nieuprawnione chodzenie, lub koczowanie ma być karaniem po 50 ct. od osoby, jeśli zaś popełniono je przez samowładne jeżdżenie konno lub zaprzęgiem, po 1 zł. od każdej sztuki bydła obładowanego lub zaprzężonego, następnie ma być karane wzmiankowane w §. 3. lit. f. uszkodzenie na pniu drzew i krzaków użytecznych grzywną po 2 zł. od każdego drzewa lub krzaku obrywanie liści, łamanie lub inne uszkodzenie gałęzi, krzaków i kwiecica, lub owoców po 1 zł. od każdego drzewa lub krzaku, wreszcie wyciąganie pali przy drzewach po 1 zł. od pala.

Jeśli zachodzą okoliczności na szczególne uwzględnienie zasługujące, można zniżyć oznaczenie powyższej kwoty grzywien; lecz nigdy niżej połowy wymiaru prawnego. W żadnym jednak razie nie może grzywna powstała ze sumy poszczególnych kwot w tej samej sprawie karnej przewyższać łącznej kwoty 40 zł.

§. 15.

Jeżeli przestępstwo zostało popełnione przez dzieci, sługi lub pastuchów, wskutek niedokładnego polecenia lub nieudolności ich do należytego tegoż wypełnienia, wydający to polecenie ma być karany grzywną 10 zł. za zaniedbanie winnej troskliwości, a to bez względu na to, czy pominięte osoby zostały pociągnięte do odpowiedzialności karnej lub nie.

Postanowienie to ma mianowicie i wtedy być zastosowane, jeżeli pastuchów nie obznajomiono dokładnie z granicami obszaru pastwiska. Grzywna nałożyć się mająca na udzielającego polecenia nie może jednak być wyższą od kwoty, jaka jest postanowioną za przestępstwo popełnione przez po-

wyższe osoby. Za szkodę dokonaną odpowiada polecający według postanowienia §. 1315 ogól. ust. cywilnej.

§. 16.

Szkodnik polowy winien prócz kary wynagrodzić zawsze także szkodę wyrządzoną.

Jeżeli przestępstwo polowe popełniło kilka osób, odpowiada każda za wyrządzoną szkodę według postanowienia §§. 1301 i 1302 ust. cyw.

III. O straży polowej.

§. 17.

Dla ochrony własności polowej od szkód ma być ustanowioną straż polowa i jako taka zaprzysiężoną.

Każda gmina obowiązana jest dla ochrony gruntów, w jej terytoryum położonych, stanowiących dobro polowe, z wyjątkiem gruntów, dla których na mocy §. 18. właściciele sami utrzymują dozorców polowych, ustanowić wspólną zaprzysiężoną straż polową w odpowiedniej ilości.

Równy obowiązek ciąży na obszarze dworskim co do gruntów w obrębie jego położonych.

Koszta utrzymania straży ustanowionej przez gminę winni ponosić w myśl ustawy gminnej posiadacze gruntów, które dozorowi straży zostały poruczone w miarę płaszczyzny tych gruntów. Może jednak za przyzwoleniem polit. władzy powiatowej kilka gmin lub obszarów dworskich ustanowić wspólnego dozorcę polowego, dla gruntów położonych w obrębie ich terytoryów, jeżeli w ten sposób będzie dostatecznie zapewnioną zamierzona ochrona własności polowej.

Polityczna władza krajowa może w porozumieniu w Wydziałem krajowym, uwolnić od obowiązku trzymania straży polowej gminy lub obszary dworskie, dla których wedle miejscowych lub innych stosunków utrzymywanie straży polowej zbędnem się okaże, a to albo pod względem całego terytorium albo względem pewnej części jego, na czas oznaczony lub nie oznaczony.

§. 18.

Jeden lub kilku posiadaczy kompleksu nieprzerwanego gruntów mających przestrzeni najmniej 50 hektarów, ($86\frac{3}{10}$ morgów u. a.) a stanowiących własność polową, mogą dla tych gruntów ustanowić osobną zaprzysiężoną straż polową, przyczem nie stanowi różnicy, czy dotyczące grunta położone są w tej samej gminie lub nie, jeżeli tylko połączeniu ich w jeden kompleks dozorczy nie stoją na zawadzie przeszkody miejscowe.

Postanowienie osobnej zaprzysiężonej straży polowej dla obszaru niezawierającego wyżej wspomnianej ilości gruntu, wymaga poprzedniego przyzwolenia politycznej władzy powiat., które zresztą może być odmienione wtedy tylko, jeżeliby zachodziły ważne powody przeciw zamierzonemu ustanowieniu osobnej straży.

§. 19.

Polityczna władza powiatowa zatwierdza i zaprzysięga ustanowionego strażnika polowego. Uważany być ma on przeto za straż publiczną w myśl ustawy z dnia 16. czerwca 1872 (dz. u. p. N. 84). Zatwierdzenie i zaprzysiężenie to może jeno nastąpić na żądanie ustanawiającego strażnika.

Przysięgę winien złożyć wedle załączonej ./- roty.

§. 20.

Zatwierdzenie i zaprzysiężenie może polityczna władza powiatowa odmówić z powodu braku uzdolnienia fizycznego lub jeżeli nie zasługuje na zaufanie.

§. 21.

Jako strażnicy polowi mogą być zatwierdzone i zaprzysiężone tylko takie osoby, które ukończyły rok 20. życia i posiadają znajomość ustaw i przepisów odnoszących się do ich służby, — wolno także do straży polowej przeznaczyć i jako takich zaprzysiężyć zaprzysiężonych strażników lasowych,

§. 22.

Każdemu, którego jako strażnika polowego zaprzysiężono, winna polityczna władza powiatowa wydać dla legitymacji jego certyfikat, jako w urzędowaniu tem zatwierdzonym i zaprzysiężonym został (§. 19.) zawierający zarazem imię postanawiającego i dokładne oznaczenie obszaru poddanego jego dozorowi.

O zachodzących w rejonie nadzorczym zmianach winien postanawiający bezzwłocznie donieść politycznej władzy powiatowej celem sprostowania pomienionego certyfikatu.

Przy przejściu strażnika polowego w obowiązek innego właściciela polowego winien strażnik certyfikat ten przedłożyć politycznej władzy powiatowej nowego swego stanowiska, która wyda mu nowy zmienionym stosunkom odpowiadający certyfikat z odwołaniem się na przysięgę jego złożoną przy wstąpieniu do służby poprzedniej.

Formularz certyfikatu oznaczy polityczna władza krajowa.

§. 23.

Jeżeli co do strażnika zaprzysiężonego zajdą okoliczności, które w myśl §. 20. stałyby na przeszkodzie odebraniu od niego przysięgi, a utrata posesady musi nastąpić już wskutek wyroku karnego sądu na mocy ustawy karnej, winna polityczna władza powiatowa orzec, czy ma być odwołaniem udzielone takiemu strażnikowi zatwierdzenie (§. 19.) i odebrany mu certyfikat wystawiony w myśl §. 22.

§. 24.

Strażnik zatwierdzony i zaprzysiężony obowiązany jest przy wykonaniu służby używać odznak służbowych przez polityczną władzę powiatową przepisanych i należycie ogłoszonych.

Również jest uprawniony do noszenia w służbie krótkiego pałasza, z którego jednak wolno zrobić użytek tylko w wypadkach usprawiedliwionej obrony własnej.

§. 25.

Co do stanowiska urzędowego zaprzysiężonego strażnika polowego, a mianowicie pod względem wiarogodności zeznań jego, tudzież praw przysługujących mu przy przytrzymywaniu i śledzeniu osób przydybanych przy popełnianiu czynów karygodnych, własności polowej zagrażających lub podejrzanych o czyn podobny, dalej co do konfiskowania przedmiotów z czynu karygodnego pochodzących lub do popełnienia takowego przeznaczonych, wreszcie co do obowiązku do oddania tychże przedmiotów, jakoteż osób przyaresztowanych, — obowiązują postanowienia ustawy z dnia 16. czerwca 1872 (Dz. p. p. Nr. 84).

§. 26.

Jeśli nastąpiło uszkodzenie gruntu przez bydło, winien strażnik polowy, jeżeli tego nie uczynił sam poszkodowany, zająć w jego nieobecności za niego wystarczającą dla zabezpieczenia odszkodowania (§, 1321) ilość sztuk bydła.

Postanowiony przez gminę polowy nie ma jednak przedsiębrać tej grabieży wtedy, jeśli szkodę wyrządziło bydło należące do stada gromadzkiego pozostające pod nadzorem pastucha przez gminę ustanowionego.

§. 27.

Polowy winien donosić zaraz o każdym dostrzeżonym przestępstwie polowém temu, kto go ustanowił strażnikiem, a to bez różnicy, czy wiadomy jest winowajca lub nie, mianowicie ma o tem donieść polowy, ustanowiony przez gminę przełożonemu gminy, a ustanowiony przez obszar dworski lub też w myśl §. 18. swemu słuźbodawcy a razem także przełożonemu gminy.

§. 28.

Polowy winien rzeczy i narzędzia, które z powodu przestępstwa polowego odebrał w myśl §. 5. i 6. ustawy z dnia 16. czerwca 1872 (Dz. p. p. Nr. 84) oddać natychmiast przełożonemu gminy.

Jeżeli nastąpiło zajęcie bydła przez ustanowionego od gminy polowego, winien tenże bydło zajęte oddać natychmiast przełożonemu gminy. Polowy zaś ustanowiony przez obszar dworski lub też w myśl §. 18., ma bydło zagrabione natychmiast oddać swemu służbodawcy, a zarazem donieść o zajęciu przełożonemu gminy.

§. 29.

Polityczna władza powiatowa obowiązana jest, prowadzić wykaz wszystkich znajdujących się w powiecie zaprzysiężonych polowych i utrzymywać ten wykaz w ciągłej ewidencji.

Naczelnik gminy i przełożony obszaru dworskiego względnie właściciele gruntowi (§. 18) są obowiązani pod zagrożeniem grzywny od 2 do 10 zł. donosić politycznej władzy powiatowej najdalej do 14 dni o każdej zmianie w stanie ustanowionej przez nich zaprzysiężonej straży polowej.

IV. O postępowaniu i władzach do tego powołanych.

§. 30.

Co do przeprowadzenia postępowania karnego z powodu popełnionych przestępstw polowych nie ma różnicy, czy takowe popełnione zostały w gminie, czy też na obszarze dworskim.

Dochodzenie i karanie przestępstw polowych przysłuża naczelnikowi gminy, w której obrębie przestępstwo popełnione zostało, względnie przy której istnieje dotyczący obszar dworski.

To prawo karania wykonuje według postanowień ustawy gminnej naczelnik gminy wraz z dwoma asesorami (przysiężnymi) w poruczonym zakresie działania.

Jeżeli atoli obwiniony jest o przestępstwo właściciel lub przełożony obszaru dworskiego, lub jeżeli obwinione są osoby będące organami gminy o przestępstwo polowe na szkodę innej gminy, lub jeżeli wogóle sprawa tyczy się przestępstwa polowego, względem którego zwierzchność gminy powo-

łana według powyższej zasady do sądzenia sprawy jest interesowaną, natenczas należy przeprowadzenie postępowania karnego w pierwszej instancji do politycznej władzy powiatowej.

§. 31.

Wdrożenie postępowania karnego ma nastąpić tylko na żądanie poszkodowanego przez przestępstwo polowe, albo na bezpośrednie doniesienie zaprzysiężonego polowego.

§. 32.

Przełożony gminy jest obowiązany zawiadomić natychmiast poszkodowanego o każdym naruszeniu bezpieczeństwa własności polowej, o którym mu doniesiono, a o takich przekroczeniach, które podpadają pod powszechną ustawę karną bezzwłocznie donieść sądowi do dalszego zarządzenia.

§. 33.

Przełożony gminy winien rzeczy pochodzące z polowego przestępstwa, które mu wręczył strażnik polowy, wydać w myśl §. 28 poszkodowanemu właścicielowi, jeżeli tenże jest wiadomy.

Jeżeli poszkodowany nie jest wiadomy, ma naczelnik gminy celem jego wyśledzenia co potrzeba zarządzić, a rzeczony przedmioty tymczasowo przechować lub też gdyby takowe zepsuciu podlegały, na korzyść niewiadomego poszkodowanego zlicytować albo w inny odpowiedny sposób spieniężyć.

Jeżeli poszkodowany mimo, że zarządzone jego wyśledzenie nie zgłosi się o odebranie tych przedmiotów, względnie ich wartości w przeciągu jednego roku, od czasu popełnionego przestępstwa polowego, ma być kwota uzyskana ze sprzedaży rzeczy w drodze licytacji, jeżeli nie przewyższa 5 zł. oddaną miejscowemu funduszowi ubogich za poręką gminy co do pretensyj, któreby właścicielowi tych rzeczy mogły służyć w ciągu czasu przedawnienia.

Jeżeli zaś uzyskano ze sprzedaży wyższą od powyższej kwotę, to należy ją odesłać do politycznej władzy powiatowej do dalszego zarządzenia.

§. 34.

Skoro przełożonemu gminy oddano zajęte bydło w myśl §. 28., winien o tem niezwłocznie zawiadomić tak właściciela zagrabionego bydła, jeżeli jest wiadomym, jakoteż poszkodowanego, a zarazem zawezwać tego ostatniego, by swoje pretensye co do wynagrodzenia szkody uzasadnił najdalej w przeciągu 8 dni od dnia zajęcia, w przeciwnym bowiem razie, musianooby zajęte bydło zwrócić zgłaszającemu się właścicielowi.

Jeżeli poszkodowany zażąda wynagrodzenia szkody w przeciągu powyższego terminu, ma naczelnik gminy względem wysokości odszkodowania przeprowadzić rokowania między poszkodowanym i właścicielem zajętego bydła, celem doprowadzenia dobrowolnej ugody, a jeżeli ugoda nie przysłała do skutku, poszkodowany wniósł jednak skargę do sądu w myśl §. 1321, ust. cyw., oznaczyć kwotę na zabezpieczenie odszkodowania, za której złożeniem wydane ma być zajęte bydło właścicielowi jeszcze przed prawomocnem ukończeniem postępowania względem przestępstwa polowego (§. 1322. ust. cyw.)

§. 35.

Postanowienie §. 34. i unormowana tamże czynność przełożonego gminy, mają być zastosowane także w tym wypadku, jeżeli zajęcie wykonane zostało na korzyść poszkodowanego służbodawcy przez jego zaprzysiężonego polowego.

§. 36.

Przełożony gminy ma względem każdego wypadku popełnionego przestępstwa polowego, który w myśl §. 31. ma stanowić przedmiot dochodzenia, natychmiast skonstatować istotę czynu i zebrać dowody, a jeżeli zgoda między poszkodowanym i obwinionym co do odszkodowania nie przysłała do skutku, oznaczyć zarazem kwotę tego odszkodowania przez oszacowanie z uwzględnieniem rzeczy pochodzących z przestępstwa polowego a wydanych poszkodowanemu w myśl §. 33.

§. 37.

Do oszacowania szkody wyrządzonej przez przestępstwo polowe, powołaną jest najpierw zaprzysiężona straż polowa.

Jeżeli jednak szkoda według mniemania polowego przewyższa kwotę pięciu złr., winien w takim razie przełożony gminy zarządzić oszacowanie takiej przez zaprzysiężonego detaksatora.

Oszacowania szkody przez zaprzysiężonego detaksatora, mogą jednak zresztą w każdym wypadku przestępstwa polowego żądać u przełożonego gminy tak poszkodowany jako też obowiązany do odszkodowania.

§. 38.

Jeżeli oszacowania szkody nie może uskutecznić w myśl §. 37. zaprzysiężona straż polowa, winien przełożony gminy użyć do tego detaksatorów ustanowionych i zaprzysiężonych do oszacowań sądowych; jeżeli nie ma takich detaksatorów to ustanowi polityczna władza powiatowa na prośbę gminy, osobnych detaksatorów dla przestępstw polowych i odbierze od nich przysięgę sama lub przez delegata, którego do tego aktu przeznaczy.

§. 39.

Wyrok karny ma zawierać zarazem orzeczenie co do wynagrodzenia należącego się poszkodowanemu, czy to na podstawie zgody zawartej z obwinionym o przestępstwo polowe, czy też na podstawie uskutecznionego oszacowania, jeżeli takowe nie przewyższa kwoty 15tu złr., lub jeżeli zażądany nie zaprzecza słuszności szacunku:

Jeżeli oszacowanie przenoszące kwotę 15tu złr. jest zakwestyonowane, to w orzeczeniu karnem powinno być przyznane odszkodowanie tylko do wysokości 15 złr. a z pretensją do wyższego wynagrodzenia odesłanym poszkodowany do drogi sądowej.

Zarazem należy orzec o osobie obowiązanej do wynagrodzenia w myśl §§. 15. i 16., a w razie

jeżeli osoby trzecie, którym współwiny zarzucić nie można, korzystały z przestępstwa polowego, przez paszenie itd., należy nadto orzec, o ile te osoby w granicach co do wysokości kwoty w ustępie pierwszym oznaczonych, winni są wynagrodzić poszkodowanemu wyrządzoną szkodę.

§. 40.

Orzeczenie karne ma nadto winnemu nałożyć zwrot wydatków, powstałych wskutek zajęcia i żywienia bydła, jako też wskutek szacowania szkody przez zaprzysiężonych detaksatorów.

§. 41.

Narzędzia użyte do wykonania karygodnej czynności a odebrane z powodu popełnionego przestępstwa polowego, i należące do przestępcy, przepadają, jeżeli poszkodowany otrzymał wynagrodzenie za wyrządzoną mu szkodę i jeżeli koszty postępywania karnego są pokryte — na rzecz funduszu ubogich, o ile wartość tych rzeczy nie przenosi kwoty 5 złr. a przytem jest mniejszą, aniżeli przyznane wynagrodzenie szkody.

W razie jeżeli te przypuszczenia nie nastąpią, należy narzędzia zwrócić właścicielowi, jeżeli poszkodowany nie ma do nich pretensyi prawnej.

§. 42.

Od orzeczenia przełożonego gminy odwołać się można do tej władzy politycznej, której odnośna gmina podlega bezpośrednio w przekazanym zakresie działania (starostwo powiatowe, władza krajowa).

Odwołanie się wnieść należy w przeciągu ośmiu dni licząc od dnia ogłoszenia, a względnie doręczenia orzeczenia do przełożonego gminy na piśmie albo ustnie.

Przeciw dwom równobrzmiącym orzeczeniom nie ma dalszego odwołania się.

Jeżeli postępowanie karne przysłuży starostwu powiatowemu, jako pierwszej instancji, to co do dalszego odwoływania się, obowiązują odnośne powszechne przepisy.

§. 43.

Kary pieniężne wpływają do funduszu ubogich tej gminy, w której obrębie zostało popełnione przestępstwo polowe, a względnie przy której istnieje dotyczący obszar dworski.

W razie niemożności ściągnięcia kary pieniężnej, należy ją zamienić na karę aresztu, albo na dnię robocze, do publicznych celów.

Przytem wymierzać można zamiast grzywny do 5. zł. karę aresztu do 24 godzin, lecz nigdy karę aresztu niżej 6 godzin.

Zwykłą miejscową płacę robotnika uważać należy jako równą jednemu dniowi roboty.

§. 44.

Przez przedawnienie gaśnie dochodzenie i kara przestępstw polowych, jeżeli przeciw przestępcy nie było wytoczone dochodzenie w przeciągu 3 miesięcy od dnia kiedy przestępstwo zostało popełnione.

Pretensye do odszkodowania z powodu przestępstwa polowego, które ze względu na niewytoczone śledztwo zostały przedawnione, mogą być poszukiwane w drodze cywilnej.

V. O utracie mocy obowiązującej dawniejszych przepisów i o przeprowadzeniu niniejszej ustawy.

§. 45.

Z dniem, w którym niniejsza ustawa stanie się obowiązującą tracą swą ważność wszystkie przepisy dotyczące się ochrony pól, o ile te zostały uregulowane niniejszą ustawą a mianowicie rozporządzeniem ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z 30. stycznia 1860 (Dz. p. p. Nr. 28.)

§. 46.

Wykonanie tej ustawy polecam moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Rota przysięgi dla straży polowej.

Przysięgam, iż powierzoną nadzorowi memu własność polową dozorować i strzedz będę zawsze jak najstaranniej i najwierniej, iż będę wszystkich, którzyby w jaki bądź sposób usiłowali takową uszkodzić lub rzeczywiście uszkadzali lub też w ogóle przestępstw polowych dopuszczali się, nie oglądając się na względy osobiste, sumiennie donosił, wedle potrzeby w drodze prawnej grabił ich lub przytrzymywał, że nigdy niewinnego nie będę fałszywie zaskarżał, lub podejrzywał, że będę się starał przeszkadzać wszelkiej szkodzie, że będę podawał szkody dokonane i szacował takowe wedle najlepszej wiedzy i sumienia mego, tudzież, że będę żądał zapobieżenia tymże w drodze ustawą przepisanej, iż bez wiedzy i zezwolenia moich przełożonych jeżeli nie zajdzie nieuchronna przeszkoda, nie będę się ociągał nigdy od wykonania obowiązków moich, i że z powierzonej mi własności polowej każdego czasu zdam sprawę.

Tak mi Panie Boże dopomóż!

Motywa

do projektu ustawy o ochronie własności polowej.

Wszystkie sprawozdania, jakie z poszczególnych krajów zostały przedłożone o obowiązujących dotąd przepisach, dotyczących się ochrony własności polowej, zgadzają się na to, że te przepisy nie wymagają wprawdzie zmian zasadniczych, ale że ich uzupełnienie stało się konieczną potrzebą.

Jako najważniejsze zostały uznane, następujące uzupełnienia zestawione w załączonym projekcie:

- 1) §. 23 ustawy o ochronie własności polowej z 30. stycznia 1860 (Dz. p. p. L. 28) określa jako przestępstwa polowe takie naruszenia albo uszkodzenia własności polowej, które nie podpadają pod postanowienia powszechnego kodeksu karnego.

Wydarzają się atoli na łąkach często czyny i zaniechania, z których istoty wynika zazwyczaj nadwyrężenie albo uszkodzenie własności polnej, które zatem narażają ją na niebezpieczeństwo, a częstokroć nawet naruszają lub uszkadzają, a pomimo to dowód rzeczywistej szkody, albo jest wcale niemożliwym, albo też tylko z trudnością kosztami i zachodami może być przeprowadzony.

Do tego rodzaju czynów i zaniechań, albo nie dają się zastosować wcale przepisy ustawy o ochronie polowej z dnia 30. stycznia 1860, albo też zastosowanie wymaga poprzednich uciążliwych dochodzeń, i z tego powodu ustawa ta była pod niejednym względem bezskuteczną.

Dawniejsze policyjno-polowe przepisy pojedynczych krajów, na które się odwołuje §. 24 ustawy z dnia 30. stycznia 1860 zamieszczają wprawdzie różne policyjno-polowe zarządzenia i zakazy, większość jednak takowych poszła w zapomnienie, albo istnieje w formie nie dającej się już zastosować.

Na te to jednak czyny i zaniechania bezustannie skarżą się gospodarzy wiejscy wszystkich prawie krajów Monarchii, ponieważ im z powodu niedostatków w ustawodawstwie, z bardzo małym skutkiem można było tylko zaradzić.

Te czynności i zaniechania zostały wyliczone na podstawie sprawozdań w §§. 2. do 11. projektu a jak najdokładniejsze ich zestawienie zdawało się potrzebnem aby ułatwić czuwanie nad nimi gminom i straży polowej.

Zresztą szczegółowo wyliczone tutaj policyjno-polowe przekroczenia są porozrucane w dawniejszych rozporządzeniach i stanowią treść większej części ustaw o policyjnie polowej tych krajów, w których gospodarstwo rolne większą się cieszy opieką.

Postanowienia, że co do niektórych z nich może zwierzchność gminna pozwolić na wyjątki w miarę stosunków miejscowych, lub że ich istnienie musi poprzedzić należycie ogłoszony nakaz albo zakaz, a w szczególności, że dochodzenie co do nich nie ma być zarządzane z urzędu, ale tylko na żądanie poszkodowanego albo na doniesienie strażnika polowego, lub też innego organu publicznego nadzoru, tudzież niskie grzywny umożliwiają postępowanie odpowiednie istocie tych wypadków, a jednak zabezpiecza dostatecznie własność polową.

- 2) Powszechnem było życzeniem, aby na przekroczenia najczęściej się zdarzające, przede wszystkim zaś na te, których powodem jest szkoda działana przez zwierzęta domowe, albo przez wejście na cudzy grunt, ustanowić stałe kwoty grzywien, odpowiadające czynnikom, od których głównie zależy wielkość szkody, a które łatwo obliczać się dają.

Tego rodzaju postanowienia co do grzywien ułatwiają zastosowania ustawy wbijają się w pamięć ludności wiejskiej i działają skuteczniej dla zapobiegania przestępstwom polowym, aniżeli ustanowienie kar pozostawiające znaczną przestrzeń, pomiędzy najniższym a najwyższym wymiarem kary. Z tego też powodu nowsze ustawodawstwo z korzyścią znów przyjmuje tę właściwość dawniejszych ustaw.

- 3) Jak wiadomo z doświadczenia, największa ilość szkód, pochodzi stąd, że rodzice i służbodawcy przy dawaniu rolniczych poleceń i rozkazów, w szczególności co do nadzoru nad bydłem i co do paszenia takowego, zaniedbują dawać potrzebne przestrogi. Samo odszkodowanie bowiem, które zresztą z trudnością otrzymać można, nie wystarcza, aby w tych stosunkach utrzymać konieczny porządek, przeto wypowiedziano (w §. 15) karygodność tego zaniedbania.

- 4) Projekt przyjmuje za zasadę obowiązek gmin i obszarów dworskich, do utrzymania stróżów polowych, pozwala jednak na wyjątki od tej zasady tam, gdzie są szczególne do tego powody. Pytanie czy koszta, które będą miały gminy i obszary dworskie z powodu utrzymywania straży polowej wynagrodzą się spodziewanemi korzyściami, będzie w każdym wypadku z osobna badane ze względu na różnorodne miejscowe stosunki.

W niektórych okolicach można by wspólnie kilka gmin zobowiązać do utrzymywania strażnika polowego. Albo też w niektórych razach mogłoby się okazać pożytecznem używanie straży lasowej do ochrony pól, lub też towarzystw mniejszych właścicieli, mających razem najmniej 50 hektarów pola.

5. Wobec praw, które już dotychczasowe ustawodawstwo przyznaje straży polowej a względnie właścicielowi do ochrony własności rolnej, okazała się ze względów gospodarskich i policyjnych potrzeba unormowania prawa grabienia lub zajmowania bydła.

Zresztą uwzględniano w projekcie zasady ustawy z dnia 16. czerwca 1872 Dz. p. p. Nr. 84. o ustanowieniu tego rodzaju straży i o jej prawach.

6. Ustawa gminna (a względnie rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 7. kwietnia 1867 L. 1442) przekazała gminom policyę polową i dochodzenie, tudzież karanie przestępstw polowych. Za utrzymaniem tego urządzenia przemawia ta okoliczność, że z trudnością przychodziłoby poszkodowanemu udawać się pod tym względem do oddalonych sądów i starostw powiatowych, osobliwie wobec tego, że te urzędy są przeciążone innemi sprawami.

W ten sposób byłoby wiele przestępstw polowych nie ukaranych, a w szczególności wielu poszkodowanych nie otrzymałoby odszkodowania, jeżeliby to odszkodowanie przynajmniej pod pewnemi przewidzieć się dającymi warunkami nie było równocześnie oznaczone w orzeczeniu.

Ze względu na tę kompetencję gmin do ustanowiania kar, zmodyfikowano odpowiednio dotyczące postanowienia, powyżej przytoczonego rozporządzenia. W szczególności uzupełniono je postanowieniami o toku postępowania karnego, tudzież o podawaniu rekursów. Gdy zresztą zwierzchności gminne wykonują władzę karną tylko w przekazanym zakresie działania, przeto w razie potrzeby, może polityczna władza powiatowa w miarę ustawy gminnej ustanowić inny organ gdyby zwierzchność gminna wykroczyła przeciw swym obowiązkom, albo ich nie wykonała.

7. Rozumie się samo przez się, że orzeczenie o zwrocie szkody ma także zawierać postanowienie o wydatkach, jakie pociągnęło za sobą zajęcie i utrzymywanie zajętego bydła jakoteż możebne oszacowanie szkody, pomimo, że tego postanowienia nie było w dotychczasowej w ustawie.
8. Używanie sądowych rzeczoznawców, gdzie takowi istnieją, do szacowania szkód polowych, opiera się na dotychczasowym zwyczaju, potwierdzonym reskryptem Ministerstwa rolnictwa z dnia 16. sierpnia 1870 L. 3989.
9. Jako wadę dotychczasowego ustawodawstwa uważać należy, że karne pieniądze wpływają do funduszu, nie mającego nic wspólnego z pojedynczymi gminami.

Jeżeli gminy mają energiczniej jak dotąd występować w sprawach ochrony pól, to pieniądze karne powinny być przeznaczone dla nich a względnie dla ich ubogich.

We wszystkich innych postanowieniach zatrzymał projekt w głównych zarysach zasady dotychczasowych ustaw.

Aleg. XLV.

Sprawozdanie

komisji administracyjnej względem rozłączenia osady Obarzym od gminy Temeszów w powiecie brzozowskim.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego względem rozłączenia osady Obarzym od gminy Temeszowa, przykazał Wysoki Sejm na d. 6. kwietnia b. r. komisji administracyjnej do zbadania.

Komisya administracyjna powzięła przekonanie, że wniesiona prośba osady Obarzym, w której domaga się odłączenia od gminy Temeszów i utworzenia osobnej samoistnej gminy, zasługuje ze wszechmiar na uwzględnienie, a to z tych powodów:

1. że osada Obarzym licząca 320 ludności i płacąca 134 zł. 25 ct. w. a. podatków bezpośrednich (bez dodatków) istniała do roku 1858 jako gmina odrębna, gmina samoistna i dopiero w tym roku (1858) połączyła się z gminą Temeszów w jedną administracyjną całość, jedynie dla uniknięcia podwójnych kosztów podróży na sesję wójtów (Amststage) do Dubiecka, o 5 mil oddalonego;

2. że osada Obarzym oddaloną jest od gminy Temeszów przeszło o całą milę drogi a nadto przedziela gmina Krzemienna te dwie osady, nawet z sobą nie graniczące;

3. że stosunki te oddziałują szkodliwie na administrację gminną, co przedewszystkiem odległość między osadą Obarzym a gminą Temeszów jest zaporą do sprawowania należytej policyi miejscowej;

4. że osada Obarzym posiada dostateczne siły do wykonywania obowiązków własnego poruczonego zakresu działania, czego dowodem jest ta przez c. k. Starostwo podniesiona okoliczność, iż osada Obarzym te obowiązki już teraz, lecz tylko pod firmą gminy Temeszów wykonuje i wszelkie koszta połączone z pełnieniem tych obowiązków sama ponosi — nakoniec,

5. że majątek osady Obarzym składający się z 35 morgów lasu i dwóch obligacyj jednolitego długu państwa, jedna na 100 zł. druga na 50 zł. w. a., nie był nigdy i nie jest złączony z majątkiem gminnym Temeszowa.

Trudności i niedogodności z tego nieodpowiednego połączenia także Rada gminna w Temeszowie uznała i uchwałą z d. 10. stycznia 1873 oświadczyła się za odłączeniem od osady Obarzyna, do której to uchwały przystąpił i właściciel obszarów dworskich w obu miejscowościach.

A ponieważ zarówno c. k. Starostwo powiatowe jako też i Rada powiatowa uchwałą, na posiedzeniu swem d. 11. kwietnia 1874 powziętą jednogłośnie uznały potrzebę odłączenia osady Obarzym od gminy Temeszowa i utworzenia dwóch odrębnych gmin, przeto komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy się do prośby osad Obarzyna i Temeszowa przychylić i załączony projekt do ustawy uchwalić. %

U S T A W A

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim, dotycząca rozłączenia osady Obarzym i Temeszów powiatu Brzozowskiego, dotychczas w jedną gminę połączonych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Osady Obarzym i Temeszów w powiecie Brzozowskim położone, dotychczas w jedną gminę połączone, rozłącza się, a każda z nich stanowi odąd w obrębie swoich granic katastralnych odrębną gminę.

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Sapieha w. r.
przewodniczący.

Kocytowski w. r.
sprawozdawca.

U S T A W

Faint, illegible text, possibly a title or introductory paragraph.

Faint, illegible text, possibly a list or detailed description.

Faint, illegible text, possibly a signature or name.

Faint, illegible text, possibly a signature or name.

Aleg. XLVI.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku wysokiego Wydziału krajowego wyjednania ustawy, „iż do ważności zapisu na sąd polubowny potrzeba, by ten zapis aktem notaryalnym był uznany.“

Wniosek Wydziału krajowego uchwałą wysokiego Sejmu dnia 6. b. m. l. 7/s komisji prawniczej przekazany spowodowany został petycją p. Piotra Cygi na zeszłorocznej Sesi sejmowej do l. 38/s wniesioną.

Ta petycja przekazaną była zeszłorocznej komisji prawniczej, która wniosek swój uchwaliła i wraz z sprawozdaniem dnia 8. października 1874 r. do l. 389/s przedłożyła. Gdy ale z powodu zamknięcia Sesi wysoki Sejm tej sprawy załatwić nie mógł, takowa Wydziałowi krajowemu przekazaną została.

Wydział krajowy wywiązując się z otrzymanego w tym względzie polecenia przedłożył wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z dnia 26. lutego 1875 r. L. 2374 w którym sprawozdanie i wniosek zeszłorocznej komisji prawniczej dosłownie przetacza i takowe za „zupełnie uzasadnione uznając“ stawia ten sam wniosek od siebie.

Ta zgodność między zapatrywaniem zeszłorocznej komisji prawniczej i Wydziału krajowego jest jednym dowodem więcej, że urzeczywistnienie wniosku w mowie będącego byłoby prawdziwym i dobroczynnym postępowaniem na polu ustawodawstwa cywilnego.

Podpisana komisja zaś tem bardziej widzi się spowodowaną obstawą przy wniosku zeszłorocznym, ponieważ oplakane stosunki, które wspomnianą petycją i zgodne wnioski komisji i Wydziału krajowego spowodowały nietylko wcale się nie polepszyły ale owszem jeszcze się pogorszyły. Albowiem lichwa i oszustwa co raz bardziej się szerzące — już nie kryją się jak dawniej pod formą weksłu, lecz przeważnie dokumenta kompromisarskie za narzędzia swoje obierają.

Te względy wzmacniają nas w tem przekonaniu, że dla usunięcia złego nie wystarczy bynajmniej prosta legalizacja podpisu strony — albowiem legalizacja daje tylko dowód że strona dokument rzeczywiście podpisała; nie dowodzi jednak, że podpisującemu znana była treść, znaczenie i doniosłość dokumentu, nie dowodzi też iż podpisujący ustanowieniom dokumentu się poddał i takowe przyjął, aby sędziemu egzekucję pozwalającemu takiego dostarczyć dowodu, na to potrzeba aktu notaryalnego.

Szczególny zaś nacisk kłaść musimy i na to, że przyjęcie naszego wniosku zbliży nas znacznie do konsekwentnego i ostatecznego przeprowadzenia zasady przymusu legalizacyjnego i notaryalnego.

Zastosowywanie tej zasady — jakkolwiek może w innych krajach Cis-Litawskich mniej tak chętnie widziane — w naszym kraju zawsze radośnie będzie przyjęte bo jest niemal koniecznem dla ochrony ludności wiejskiej i mało-miejskiej — od wielu nadużyć i oszustw.

Przystępując więc w zupełności do wniosku zeszłorocznej komisji sejmowej i Wydziału krajowego i odwołując się na umotywowanie tego wniosku w poprzednich sprawozdaniach zawarte wnosi podpisana komisya.

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Wzywa się Wysoki Rząd o wyjednanie na najbliższej Sesy Rady państwa ustawę następującej treści :

Do ważności zapisu na Sąd polubowny potrzeba, by ten zapis aktem notaryalnym był zeznany.

Lwów, dnia 12. Kwietnia 1875.

K a b a t
przewodniczący.

F r u c h t m a n n
sprawozdawca.

Sprawozdanie

komisji administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie zakupu gruntu pod budowę gmachu dla pomieszczenia Sejmu i Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Mając sobie przekazany uchwałą wys. Sejmu z dnia 9. kwietnia 1875 wniosek względem zakupu gruntu pod budowę gmachu dla umieszczenia Sejmu i Wydziału krajowego, zastanawiała się komisya administracyjna przedewszystkiem, czy innych gruntów oprócz przedstawionych przez Wydział krajowy, niema do nabycia.

Przechodząc te grunta które od postanowienia wniosku budowy gmachu sejmowego do nabycia się nastęrczały, okazało się, że jedne już sprzedano (pałac Młockiego) inne zaś które i pierwiej za niesto sowne uważano, być niemi nieprzestały (część ogrodu Ossolińskich, Drukarnia rządowa), dalej że zakupywanie części zabudowanych, celem demolowania zabudowań i postawienia w tem miejscu gmachu Sejmowego, na koszt wielki narażałoby fundusze krajowe, nakoniecże nabycie własności miasta Lwowa (plac przy hotelu Angielskim) według zasiągniętej wiadomości kosztowałoby bardzo drogo, a miejsce byłoby mniej dogodnym. Zdaniem komisji administracyjnej niepozostaje wybór jak między placem Castrum, a realnością l. 717 $\frac{3}{4}$, przy jezuiickim ogrodzie. W tym celu wszedł Wydział krajowy w rokowania, co do placu Castrum z miastem Lwowem, co do realności pod l. 717 $\frac{3}{4}$ zaś z teje właścicielami i zabezpieczył przedwstępniemi umowami nabycie tych przedmiotów, a nadto zarządził wiercenia, dla zbadania kosztów założenia fundamentów.

Przedłożony przez Wydział krajowy z dnia 23go Marca 1875. r. L. W. kraj. 6891 wyczerpujące sprawozdanie, na które niniejszem komisya administracyjna powołuje się wykazuje bez żadnego porównania znaczniejszy koszt założenia fundamentów na placu Castrum, jak na gruncie realności przy Jezuiickim ogrodzie.

Komisya administracyjna nie mogła się wdawać w ocenienie czy przyjęta przez Wydział krajowy za podstawę obliczenia, ilość 150ciu ubiakacy i rozmiary tychże są konieczne i niezbędne, do uwzględnienia przy zamierzonej budowie zawsze jednakże, niemoże ulegać wątpliwości że koszt założenia fundamentów, były na placu Castrum, więcej jak dwa razy wyższy.

Uwzględniając tudzież, że cena sąnia gruntu na placu Castrum jest prawie dwa razy wyższą, przedstawia się nabycie realności przy Jezuiickim ogrodzie L. 717 $\frac{3}{4}$, jako tańsze, korzystniejsze i tylko nabycie tej realności może komisya administracyjna Wysokiemu Sejmowi zalecać. Rozchodzić by

się mogło, czyli nabyć całą realność za 141,128 złr. czyli część tejże. Nabycie jednakże całości przedstawia tę znaczną korzyść, że postawi w możności architektów, przy wyrobieniu planów, dokładnie uwzględnić i odpowiedzieć, takwymogom estetycznym jak oszczędności. Zbywające części gruntu jakie by pozostałe po stanowczem przyjęciu planu na gmach, będzie można niezawodnie zbyć korzystnie, tak że fundusz krajowy co najmniej, nie poniesie, przez nabycie całej realności żadnej straty.

Rozłożenie wypłaty na trzy terminy jest dla funduszu krajowego korzystne. Na pokrycie pierwszej raty, Wydział krajowy, nie żąda żadnego specjalnego funduszu i uści takową z oszczędności budżetu na rok 1875.

Komisya administracyjna zgadza się zatem w zupełności ze zapatrywaniem się Wydziału Krajowego i wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Upoważnia się Wydział Krajowy do kupienia na rzecz funduszu krajowego całej realności we Lwowie pod l. 717 $\frac{1}{4}$ położonej wraz z superstruktami i inwentarzem ruchomym i nieruchomym za cenę i pod warunkami zawartymi w protokole spisany dnia 13. Marca 1875 z właścicielkami tej realności z Wną. Anielą z Sierakowskich Hubicką i Wną. Zofią z Wendrychowskich Szydłowską.

W celu wypłacenia pierwszej raty z ceny kupna w sumie 47042 złr. 67 cnt. i procentu po 6% od sta za rok od pozostającej reszty ceny kupna i taksy od przeniesienia własności — otwiera się Wydziałowi Krajowemu na rok 1875 zadatkowy kredyt w sumie 58863 złr. pozostałe dwie raty ceny kupna mają być umieszczone w budżecie funduszu krajowego, a to na rok 1876 w sumie 47042 złr. 67 cnt. z 6% procent od pozostałej trzeciej raty włącznej kwocie 49866 złr. a na rok 1877 w sumie 47042 złr. 66 cnt.

Niniejszem zostaje załatwioną petycja 45/S.

Przewodniczący :

Sprawozdawca :

L. książę Sapieha. m. p.

Koziebrodzki. m. p.

Aleg. XLVIII.

**Sumaryczny preliminarz
funduszu indemnizacyjnego
dla Galicyi wschodniej
na rok słoneczny 1876.**

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

Liczba porządk. i załączników		A. Pokrycie			U w a g i
		Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	
		zł. wal. austr.			
		I. Od obowiązanych.			
1	Wpłata kapitałów	56.168	41.569	38.287	
2	" rent	8.169	4.440	3.039	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	48.168	20.546	23.822	
		II. Własne dochody.			
	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych	—	—	—	
	Dochód za sprzedane obligacje indemnizacyjne	—	—	—	
		III. Od kraju.			
4	Dodatki indemnizacyjne od podat- ków	2,395.239	2,248.526	2,306.366	
	Daniny od zboża i soli	—	—	—	
		IV. Ze Skarbu państwa.			
	Wynagrodzenie laudemialne	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwy- żek funduszowych	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. Skarbu państwa	—	—	—	
	Zaliczki ze Skarbu państwa:				
	a) nieoprocentowane	1,443.143	1,443.143	1,443.143	
	b) oprocentowane	1,195.237	—	—	
	Zaliczki oprocentowane pobrane z funduszu indemnizacyjnego W. księstwa Krakowskiego	138.200	—	—	
	Razem	5,284.324	3,758.224	3,814.657	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	—	3,814.657	
	Pozostaje do lokowania	—	—	—	

Liczba porządk. i załączników		B. P o t r z e b y			U w a g i
		Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	
		zł. wal. austr.			
5	Koszta zarządu	55.646	67.453	66.758	
6	Splata kapitałów:	—	—	—	
	a) przez losowanie	1,315.177	1,159.908	1,261.100	
	b) przez wykupno obligacyj .	—	—	—	
7	Kwoty wyrównawcze w kapitale .	1.223	1.990	1.200	
8	" " w rentach .	654	770	650	
9	Renty dla uprawnionych	2,495.529	2,476.760	2,448.642	
	Wynagrodzenie za zakupione obli- gacje indemnizacyjne	—	—	—	
10	Odsetki od zaliczek z funduszków indemn. W. księstwa kra- kowskiego	2.364	—	—	
	Zwroty zaliczek ze Skarbu pań- stwa	1,164.421	—	—	
	Z funduszu indemn. W. księstwa Krakowskiego	138.200	—	—	
11	Nadzwyczajne wydatki	114.642	51.343	36.307	
	Razem .	5 287.856	3,758.224	3,814.657	

A. Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
1	<p>Wpłata kapitałów.</p> <p>Z końcem roku 1874. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kw. 176.022 zł. do tego przybędzie prawdopodobnie w r. 1875 kwota . . . 5.220 „ razem . . . 181.242 zł.</p> <p>z tej kwoty prawdopodobnie spłaca obowiązane strony w r. 1875 41.569 zł. a zatem pozostanie kw. 139.673 zł. z której prawdopodobnie wpłynie w r. 1876 kwota 38.287 zł.</p>	56.168	41.569	38.287	Wniosek na rok 1876 stawia się podług wyrachowanej rocznej należności przypadającej na ten rok, a kwota preliminowana jest w obec wyniku w roku 1874. i w obec budżetu na rok 1875. dla tego mniejszą, ponieważ w roku 1874. znaczne zaległości spłacone zostały, tudzież że wpłaty na niektóre kapitały w roku 1875. się kończą.

A. Załącznik 2. do pokrycia.

1	<p>Wpłata rent.</p> <p>Od kapitału wykupna według załącznika 1. pokrycia w kwocie 139.673 zł. wykazanego wnosi się przychód tytułem 5-cio procentowych odsetek na rok 1876. kwota 3.039 zł.</p>	8.169	4.440	3.039	Wniosek na niniejszą kwotę w roku 1876. polega na powodach w załączniku I. pokrycia zawartych.
---	--	-------	-------	-------	--

A. Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
1	Odsetki za zwłokę i inne dochody.				<p>Przy niniejszym wniosku uwzględniono spodziewany przychód, który w roku 1876 prawdopodobnie wpłynie. Wniosek w obec wyniku w roku 1874 dla tego tak mały, ponieważ:</p> <p>a) z powodu zupełnej spłaty niektórych kapitałów, także i mniej odsetek zwłoki wpłynie.</p> <p>b) z powodu zmniejszenia czynności serwitutowych, także i mniej kosztów podróży do zwrotu przepisanych zostanie, nareszcie c) ponieważ w roku 1874 wyjątkowo znaczne zwroty za brakujące kupony wpłynęły, które się zmniejszą, gdyż tylko mała część obligacji indemnizacyjnych pierwiej wylosowanych do wymiany pozostanie.</p>
a	Odsetki za zwłokę od rat w terminie niespłaconych	3.640	1.429	1.081	
b	Zwrot kosztów podróży w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych	13.905	12.103	10.058	
c	Dochód ze sprzedaży książeczek płatniczych i druków indemnizacyjnych	4	4	3	
d	Taksy za przepisanie obligacji indemnizacyjnych	369	240	160	
e	Zwrot za brakujące kupony od obligacji indemnizacyjnych	30.096	6 750	12.500	
f	Zwrot nienależnie wypłaconych kapitałów i odsetek	22	—	—	
g	Zwrot wypłaconych nienależnie płac etatowych	38	—	—	
h	Zwroty rachunkowe i inne	94	20	20	
	Suma	48.168	20.546	23.822	

A. Załącznik 4. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874.	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
1	<p>Dodatki indemnizacyjne do pokrycia.</p> <p>Podług tu załączonego wykazu wynosiła sprawdzona należność w dodatkach dla funduszu indemnizacyjnego przy 49 urządach podatkowych we wschodniej Galicyi w r. 1874 kwotę 2,399.858 zł.</p> <p>a po odtruceniu od tej sumy zawartych w niej dodatków należących się funduszom indemnizacyjnym Galicyi zachodniej i Wielk. księstwa Krakowskiego od podatku zarobkowego i dochodowego opłacanego przez koleje żelazne Karola Ludwika i północną cesarza Ferdynada w ilości <u>93.492 zł.</u></p> <p>właściwie w kwocie <u>2,306.366 zł.</u></p> <p>Gdy sprawdzona należność za rok 1875 dopiero z początkiem r. 1876 zestawioną być może, przeto w braku innej podstawy przyjmuje się powyższa kwota jako prawdopodobny dochód na rok 1876</p>	2,395.239	2,248.526	2,306.366	<p>Dodatek indemnizacyjny od podatków ustanowiony został na rok 1875 w ilości 51 cent. od 1 zł. podatku, i wnosi się taki sam na rok 1876.</p>

Wyciąg

z wykupu sprawdzonej należności dodatków indemnizacyjnych za rok 1874, sporządzonego przez oddział rachunkowy c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu.

Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.		Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.	
		Złotych	ct.			Złotych	ct.
		419	45			11.976	12
1	Bircza	24.342	80		Z przeniesienia . . .	806.221	68
		583	68			126	20 ¹ / ₂
2	Borszczów	35.848	84	22	Krosno	6.318	42
		794	12			1 109	87 ¹ / ₃
3	Brzeżany	48.894	70 ¹ / ₂	23	Lwów	538.844	10 ¹ / ₂
		1.064	65			647	25
4	Brody	70.859	68	24	Lisko	27.822	10 ¹ / ₂
		262	33 ¹ / ₂			644	62
5	Bohorodczany	17.292	88 ¹ / ₂	25	Mościska	36.928	21
		657	88 ¹ / ₂			139	9
6	Buczacz	44.810	13 ¹ / ₂	26	Nadwórna	17.355	58 ¹ / ₂
		966	44			772	76
7	Bóbrka	41.394	34 ¹ / ₂	27	Podhajce	43.966	17 ¹ / ₂
		303	78 ¹ / ₂			870	44 ¹ / ₂
8	Brzozów	25.765	72	28	Przemyśl	74.206	43
		424	25 ¹ / ₂			835	12
9	Czortków	31.564	93 ¹ / ₂	29	Przemyślany	39.279	80
		493	90			1.239	72
10	Cieszanów	33 344	46	30	Rohatyn	46.446	67
		281	42 ¹ / ₂			702	40
11	Dolina	23.994	48 ¹ / ₂	31	Rudki	35.288	12
		746	51 ¹ / ₂			519	62
12	Drohobycz	53.746	91 ¹ / ₂	32	Rawa	40.300	22
		663	81			341	17 ¹ / ₂
13	Gródek	39.115	46	33	Śniatyn	28.755	78
		531	64			553	57 ¹ / ₂
14	Horodenka	36.668	8	34	Skałat	34.558	94
		630	7			709	13
15	Husiatyn	35.948	46 ¹ / ₂	35	Sokal	44.418	29
		670	87 ¹ / ₂			525	24 ¹ / ₂
16	Jaworów	40.700	54	36	Stanisławów	42.395	74
		116	64 ¹ / ₂			406	30 ¹ / ₂
17	Kossów	20.132	48	37	Stryj	34.793	60
		502	39			907	2 ¹ / ₂
18	Kołomyja	40.468	54	38	Sambor	54.645	63 ¹ / ₂
		694	61 ¹ / ₂			419	49
19	Jarosław	71.212	64	39	Staremiasto	18.561	40 ¹ / ₂
		833	98			733	39
20	Kamionka	44.906	92	40	Sanok	38.616	¹ / ₂
		333	65			907	56
21	Kałuż	25.208	65	41	Tarnopol	73.289	5 ¹ / ₂
		11.976	12			25.086	12
	Do przeniesienia . . .	806.221	68		Do przeniesienia . . .	2,083.012	87 ¹ / ₂

Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.		Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.	
		Złotych	ct.			Złotych	ct.
	Z przeniesienia . . .	25.086	12		Z przeniesienia . . .	27.147	71 ¹ / ₂
		2,083.012	87 ¹ / ₂			2,198.030	96
42	Trembowla	415	94 ¹ / ₂	46	Zbaraż	581	15
		22.516	51			33.561	28 ¹ / ₂
43	Tłumacz	589	44	47	Złoczów	1.440	79
		35.799	95			65.642	78
44	Turka	546	96 ¹ / ₂	48	Żółkiew	609	33
		21.072	7			40.517	62
45	Zaleszczyki	509	24 ¹ / ₂	49	Żydaczów	571	37 ¹ / ₂
		35.629	55 ¹ / ₂			31.755	7 ¹ / ₂
	Do przeniesienia . . .	27.147	71 ¹ / ₂		Razem	30.350	36
		2,198.030	96			2,369.507	72
					Suma	2,399 858	8
					Od tego przez koleje żelazne zapłacona, a innych fundu- szów indemnizacyjnych ty- cząca się kwota	93.492	—
					Razem	2,306.366	8

PRELIMINARZ

wydatków c. k. namiestnictwa jako dyrekcji funduszków indemnizacyjnych tudzież c. k. namiestnictwa jako komisji krajowej i komisji lokalnych dla spraw odkupu i regulacji ciężarów gruntowych z funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej pokryć się mających.

na rok słoneczny 1876.

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

Numer załącznika	A. c. k. N a m i e s t n i c t w o.				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenie dla służby	13.479	15.923	15.138	Podział kosztów dla c. k. Namiestnictwa na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. Października 1867 do L. 15.871 podług którego fundusz Galicyi wschodniej ponosi $\frac{22}{35}$ części wszystkich wydatków.
2	Dodatki lokalne	2.818	3.336	3.148	
3	Dyurna	3.353	4.818	4.831	
4	Remuneracye i zapomogi . . .	2.478	2.514	2.514	
5	Potrzeby kancelaryjne	7.199	1.810	1.810	
6	Czynsze na mieszkania	312	736	736	
7	Koszta podróży	146	880	880	
8	Rozmaite wydatki	254	904	904	
	Razem . .	30.039	30.921	29.961	
	Do tego wydatki komisij miejscowych dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	25.607	36.532	36.797	
	Suma ogólna . .	55.646	67.453	66.758	

c. k. K o m i s y e l o k a l n e.					
Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista	Prelimino-	Wniosek	U w a g i
		wynikłość z roku 1874	wano na rok 1875	na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
9	Place, dodatki i wynagrodzenie dla służby	5.000	4.700	5.380	Kwota na remuneracye i zapomogi dla komisji miejscowych jest pod pozycją 4. przy c. k. Namiestnictwie prelininowana.
10	Dodatki lokalne	777	740	820	
11	Dyurna	1.343	1.642	1.647	
	Remuneracye i zapomogi	—	—	—	
12	Potrzeby kancelaryjne	538	500	500	
13	Koszta podróży i diety rzeczoznawców	17.314	28.290	28.290	
14	Czynsze na mieszkania	577	600	100	
15	Rozmaite wydatki	58	60	60	
	Razem . . .	25.607	36.532	36.797	

Alegat 1. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby w c. k. Namiestnictwie.				<p>Wniosek niniejszy stawia się podług obecnego stanu urzędników zatrudnionych przy c. k. Namiestnictwie w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ płace urzędników rachunkowych z funduszu indemnizacyjnego płacone nie były.</p>
	1 Zastępca prezesa z dodatkiem rocznym 400 zł.				
	1 Radca Namiestnictwa z roczną płacą 2.800 „				
	1 Starosta powiatowy 2.200 „				
	1 Sekretarz referujący 1.400 „				
	i z dodatkiem roczn. 250 „				
	1 Komisarz powiatowy 1.600 „				
	1 „ „ 1.200 „				
	3 Komisarzy powiatowych po 1.100 zł. rocznie 3.300 „				
	1 Komisarz powiatowy 950 „				
	z dodatkiem różnicy w płacy 150 „				
	2 Koncepistów Namiestnict. po 900 zł. rocz. 1.800 „				
	2 Konceptowych praktykantów z rocznem adjutem po 500 zł. 1000 „				
	Dla 3. konceptowych praktykantów remuneracye po 300 zł. 900 „				
	Oddział rachunkowy.				
	1 Rewident rachunkowy z płacą roczną 1.300 „				
	1 „ „ „ „ 1.200 „				
	1 Oficyał rachunkowy „ 950 „				
	Oddział manipulacyjny.				
	2 Oficyalów z roczną płacą po 950 zł. 1.900 „				
	Służba.				
	1 Woźny z roczną płacą 350 „				
	2 Stróżów z rocznem wynagrodzeniem po 216 432 „				
	Razem 24.082 zł.				
	Z tych wypada na fundusz Galicyi wschodniej $\frac{22}{35}$ części w kwocie 15.925 zł.	13.479	15.923	15.138	

Alegat 2. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Dodatki aktywne.				Wniosek na rok 1876 zawiera systemizowane dodatki aktywne obecnie zatrudnionych urzędników. Wniosek jest większy od wyniku w roku 1874, albowiem w tym roku dodatki prelimino- wane dla urzędników rachunko- wych z funduszu płacone nie były
	1. Radca Namiestn. rocz. 480 zł. 1. Starosta powiat. „ 420 „ 1. Sekretarz 360 „ 1. Komisarz powiat. . 360 „ 4. Komisarzy powiat. po 300 zł. rocznie . . . 1200 „ 1. Komisarz powiatowy z dodatkiem różnicy 240 „ 60 „ 2. Konceptistów po 240 zł. 480 „ 2. Rewidentów rachunko- wych po 300 zł. . . 600 „ 1. Oficyał rachunkowy 240 „ 2. Oficyałów Namiest. po 240 zł. 480 „ 1. Woźny 25% od 350 zł. 88 „ Razem . . . 5.008 zł. z tych wypada na fundusz Galicyi wschodniej ²² / ₃₅ części w kwocie .	2.818	3.336	3.148	

Alegat 3. do załącznika 5. do potrzeb.

I.	Dyurna.				Wniosek stawia się podług obecnego stanu zatrudnionych dyetaryuszów. Kwota prelimino- wana w obec wyniku za rok 1874 dla tego wyższa, ponieważ uwzględniono możliwe podwyż- szenie dyurn.
	6. Dyurnistów po 2 zł. dziennie 4.392 zł. 6. Dyurnistów po 1 zł. 50 ct. dziennie . . 3.294 „ Razem . . . 7.686 „ Z tych wypada na fundusz Galicyi wschodniej ²² / ₃₅ części w kwocie	3.353	4.818	4.831	

Alegat 4. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Remuneracye i zapomogi.</p> <p>Dla c. k. Namiestnictwa i komisyi lokalnych w całej Galicyi 4.000 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz Galicyi wschodniej $\frac{22}{35}$ części w kwocie</p>	2.478	2.514	2.514	<p>Wniosek stawia się podług kwot na lata 1873, 1874, i 1875 preliminowanych i przez wysokie Ministerjum, jakoteż i wysoki Sejm krajowy przyzwolone.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dlatego mniejszy, ponieważ nie cała przyzwolona kwota rozdzieloną została.</p>

Alegat 5. do załącznika 5. do potrzeb.

I.	<p>Potrzeby kancelaryjne.</p> <p>a Opał lokalu 600 „</p> <p>b Potrzeby do pisania i papier 600 „</p> <p>c Dru ie litografie i efekta kredytowe 800 „</p> <p>d Roboty introligatorskie 100 „</p> <p>e Czyszczenie lokalu . . . 250 „</p> <p>f Sprzęty kancelaryjne . . 100 „</p> <p>g Oświetlenie lokalu i schodów 50 „</p> <p>h Rozmaite wydatki losowania 300 „</p> <p>i Ryczałtowa kwota na przybory do pisania . . . 79 „</p> <p style="text-align: right;">Suma . . . 2879 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz Galicyi wschodniej $\frac{22}{35}$ części w kwocie 1.810 zł.</p>	7.199	1.810	1.810	<p>Wynik w roku 1874 jest w obec preliminowanej kwoty na lata 1875 i 1876 daleko większy, ponieważ za druk nowych kuponów do obligac. indemnizacyjnych Galicyi wschodniej na lat 10 t. j. od $\frac{1}{11}$ 1873 do $\frac{31}{10}$ 1883 na rok 1873 preliminowane koszta dopiero w roku 1874 kasie długów państwa we Wiedniu zaasygnowane zostały.</p>
----	---	-------	-------	-------	---

Alegat 6. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Czynsz za lokal.</p> <p>Czynsz za lokal c. k. namiestnic- twa jako Dyrekcyi funduszów in- demnizacyjnych i komisji krajowej serwitutowej wynosi rocznie 1171 zł. Z tych wypada na fundusz inde- mniz. Galicyi wschodniej $\frac{22}{35}$ czę- ści w kwocie</p>	312	736	736	<p>Wniosek stawia się podług rzeczywistości opłaconego czynszu w roku 1875.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ na- leżytość za I. półrocze 1874/75 w roku 1874 zaasygnowaną nie została.</p>

Alegat 7. do załącznika 5. do potrzeb.

I.	<p>Koszta podróży.</p> <p>a. Na koszta podróży urzędników c. k. Namiestnictwa w sprawach in- demnizacyjnych i serwi- tutowych 600 zł.</p> <p>b. Na diety i koszta podróży zastę- pów obowiązanych i uprawnio- nych 800 zł.</p> <p style="text-align: right;">Suma 1.400 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz inde- mniz. Galicyi wschodniej $\frac{22}{35}$ części w kwocie</p>	146	880	880	<p>Wynik w roku 1874 jest w porównaniu z wnioskiem na rok 1876 daleko mniejszy, ponieważ urzędnicy przy c. k. Namiest- nictwie w roku 1874 nie wyjeź- dzali na komisję.</p>
----	--	-----	-----	-----	---

Alegat 8 do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Różne wydatki.				Kwota przy tej rubryce jest zmienną, dla tego w obec wyniku w roku 1874 preliminuje się większa kwota w celu pokrycia możliwych wydatków.
a.	Dla c. k. Namiestnictwa 1.200 zł. z tych wypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $\frac{2}{3}$ części w kwocie 754 zł.	187	754	754	
b.	Na koszta insercyjne za ogłoszenie edyktów sądowych w sprawach indemnizacyjnych wnosi się kwota	67	150	150	
	Razem . . .	254	904	904	

Alegat 9. do załącznika 5. do potrzeb.

I.	Płace i dodatki dla komisji miejscowych.				Wniosek stawia się podług teraźniejszego stanu urzędników przy 2 lokalnych komisjach we wschodniej Galicyi i przy doliczeniu kosztów $\frac{2}{5}$ tych części z płacy i dodatku komisarza powiatowego Haleckiego jako kierownika lokalnej komisji w Rzeszowie, któremu agenda serwitutowa dawnego obwodu Sanockiego przekazane zostały.
	1. Komisarz powiatowy rocznie 1.200 zł. dto z dodatkiem 500 zł. 1. Komisarz powiatowy 1100 „ i z dodatkiem . . . 500 „ 1. Koncepista rocznie 900 „ i z dodatkiem . . . 500 „ tudzież $\frac{2}{5}$ tych części z płacy komisarza po- wiatowego Haleckiego jako kierownika komi- sji lokalnej w Rzeszo- wie w kwocie . . . 1200 40c i $\frac{2}{5}$ tych części z do- datku tegoż rocznych 500 zł.200 Razem . . . 5.380	5.000	4.700	5.380	

B. Alegat 10 do załącznika 5 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Dodatki aktywalne. Dla 1. komisarza powiatowego rocznie 300 zł. Dla 1. " " 200 " Dla 1. konceptisty " 240 " tudzież $\frac{2}{5}$ tych części dodatku aktywального komisarza Haleckiego w rocznych 200 zł. 80 " Razem 820 zł.	777	740	820	Wniosek stawia się podług stanu rzeczy w alegacie Nr. 9. określonego.

B. Alegat 11 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Dyurna. Dla 3. dyurnistów dziennie po 1 zł. 50 ct. 1.647 zł.	1.343	1.642	1.647	Wniosek stawia się podług stanu teraz zatrudnionych dyetaryuszów. Wynik w roku 1874 jest w obec teraźniejszego wniosku dla tego mniejszy, ponieważ dyurniści w roku 1874 dyurnum po 1. zł. pobierali, na rok zaś 1876 uwzględniono możliwe podwyższenie dyurnum.
----	---	-------	-------	-------	---

B. Alegat 12 do załącznika 5 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Potrzeby kancelaryjne. Dla 2 komisij miejscowych na systemizowane pauszale kancelaryjne, na opał, na usługę, utrzymanie i czyszczenie lokalu, na wynagrodzenie świadków i inne potrzeby kancelaryjne po 250 złr. rocznie	538	500	500	Wniosek niniejszy stawia się podług wyniku w roku 1874 i podług wysokości preliminowanej kwoty na rok 1875.

B. Alegat 13 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Koszta podróży. Milowe dla 3 komisarzy, strawne dla 3 dyurnistów, dyete i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów.	17.314	28.290	28.290	Wniosek niniejszy stawia się podług wysokości preliminowanej i zezwolonej kwoty na rok 1875 ponieważ przy odbyć się mających komisjach w roku 1876 z powodu oddania ekwiwalentów serwitutowych, użyci będą urzędnicy powiatowi do tych czynności, którym prócz milowego także dyety przynależne wypłacone być muszą.
----	--	--------	--------	--------	--

B. Alegat 14. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874.	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Czynsz za lokal. Dla jednej komisji miejscowej w Stryju rocznie 100 zł. . . .	577	600	100	Lokalna komisja lwowska umieszczoną została w ubikacjach c. k. Namiestnictwa od 1. Marca 1875 r., dlatego niniejszy wniosek stawia się podług prawdopodobnej potrzeby wydatków na lokal dla jednej komisji

B. Alegat 15 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Różne wydatki. Na różne potrzeby dla 2 komisji miejscowych, które przy układaniu budżetu przewidziane być nie mogły	58	60	60	Wniosek na rok 1876 stawia się podług wyniku w roku 1874 i wysokości preliminowanej kwoty na rok 1875.
----	---	----	----	----	--

B. Załącznik 6. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zr. wal. austr.			
I.	Splata kapitałów.				
a	<p>Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem ministerjalnem z dnia 29 grudnia 1857 dla obligacyj indemnizacyjnych Galicyi wschodniej w sumie 58,674.000 zr. m. konw. czyli 61,607.700 zr. w. a. wynosi kwota wylosować się mająca w</p> <p>II. półroczu 1875 . 619,500zr. a w I. półroczu 1876 tozsamo 619,500 „ razem tedy . . . 1,239.000 „ która podług §. 19. instrukcyi losowania dopiero po upływie pół roku wypłaconą być ma, a mianowicie kwota za II. półrocze 1875. d. 1. maja 1876, a kwota za I. półrocze 1876, dnia 1 listopada 1876</p>	1,315.177	1,115.100	1,239.000	<p>Wniosek stawia się podług kwoty do losowania przeznaczonej na rok 1876.</p> <p>Wynik z roku 1874 był dlatego większy, ponieważ wyjątkowo w tym roku stronom z powodu żądania nowych kuponów wypłacono znaczną ilość obligacyj indemnizacyjnych wylosowanych w dawnych latach.</p>
b	<p>Dalej wnosi się na pokrycie w latach ubiegłych wylosowanych a niewypłaconych obligacyj kwotę 22.100zr.</p> <p>Razem</p>	—	44.808	22.100	
		1,315.177	1,159.908	1,261.100	

B. Załącznik 7. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zr. wal. austr.			
I.	<p align="center">Kwota wyrównawcza w kapitale.</p> <p>Kapitały likwidowane, obligacyami indemnizacyjnymi nie pokryte wynosiły z końcem roku 1874 kwotę 262.489 zł.</p> <p>Do tej kwoty przybędzie prawdopodobnie w roku 1875 kwota 8.400 „ co czyni razem . 270.889 „</p> <p>Z tej kwoty prawdopodobnie wypłacone zostaną w roku 1875 157.500 „ pozostanie zatem jeszcze 113.389 „ z której to sumy prawdopodobnie większa część w roku 1876 zaasynowana i wypłaconą będzie. Wnosi się zatem na pokrycie kwot wyrównawczych w roku 1876 1.200 zł.</p>	1.223	1.990	1.200	Niniejszy wniosek stawia się podług prawdopodobnej potrzeby na rok 1876.

B. Załącznik 8 do potrzeb.

I.	<p align="center">Kwota wyrównawcza w rentach zaległych.</p> <p>Gdy w roku 1876 prawdopodobnie wszystkie obrachunki względem rent zaległych przeprowadzone zostaną, przeto ze względu na asygnować się mające renty zaległe w roku 1876 prelininuje się kwota 650 zł.</p>	654	770	650	Niniejsza kwota stawia się podług wyniku w roku 1874.
----	--	-----	-----	-----	---

B. Załącznik 9. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Renty dla uprawnionych.				
A.	<p>Podług stanu kapitałów wynosi oprocentowany dług w obligacjach indemnizacyjnych Galicji wschodniej z końcem grudnia 1874 kwotę . . . 48,075.573 zł.</p> <p>a po odtrąceniu wylosowanych kwot, a mianowicie 31. października 1874 r. w ilości . 557.550</p> <p>a 30 kwietnia 1875 w ilości . 557,550</p> <p>razem w ilości . <u>1,115.100 „</u></p> <p>zmniejsza się tenże na 46,960.473 „</p> <p>a gdy w r. 1875 prawdopodobnie przybędą nowe wystawione obligacje indemnizacyjne w kwocie <u>157.500 „</u></p> <p>zatem wynosić będzie dług z końcem roku 1875 . . . 47,117.973 „</p> <p>Na odsetki od tej sumy wnosi się na r. 1876 kwota 2,355,898 zł.</p>				<p>Niniejszy wniosek stawia się podług wykazanego stanu w obiegu będących oblig indemnizacyjnych, jakoteż ze względu na potrzeby wypłat rent rocznych tudzież na częściowe umorzenie zaległych odsetek z dawnych lat w roku 1876.</p>
B.	<p>Dalej wynosi stan likwidowanych a do końca 1874 obligacjami indemnizacyjnymi nie pokrytych kapitałów i rent zaległych kwotę 262.489 złr.</p> <p>która to kwota po doliczeniu prawdopodobnie w roku 1875 przyznać się mającej kwoty <u>8.400 „</u></p> <p>wynosić będzie kwotę 270.889 „</p> <p>a po potrąceniu prawdopodobnie asygnować się mającej w r. 1875 kwoty . . . <u>157.500 „</u></p> <p>właściwie kwotę . 113.389 „</p> <p>od której to sumy 5% odsetki za rok 1876 preliminarują się w kwocie 5.669 złr.</p>	2,475.697	2,405.816	2,355.898	
	Do przeniesienia . . .	19,832	10,475	5,669	
		2,495.529	2,416.291	2,361.567	

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
C.	Z przeniesienia . . .	2,495.529	2,416.291	2,361.567	
	Nareszcie wnosi się na częściowe pokrycie zaległych odsetek wynoszących z końcem roku 1874 kwotę 717.422 złr. prawdopodobnie potrzebną kwotę . . . 87.075 „	—	60.469	87.075	
	Razem	2,495.529	2,476.760	2,448.642	

B. Załącznik 10. do potrzeb.

I.	<p>Odsetki od zaliczek oprocentowanych.</p> <p>Odsetki od zaliczek z funduszu indemnizacyjnego Wielk. księstwa Krakowskiego w kwocie 138.200 zł. jż zwróconych . .</p>	2.364			<p>Nic się nie prelinuje ponieważ tylko wyjątkowo udzielał w roku 1874 zaliczek oprocentowanych funduszu indemnizacyjnego Wielk. księstwa Krakowskiego.</p>
----	---	-------	--	--	---

B. Załącznik 11. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Nadzwyczajne wydatki. Zwrot nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych, tudzież nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i innych kwot	114.642	51.343	36.307	Kwota preliminowana na rok 1876 jest w obec wyniku w roku 1874 dla tego mniejsza, ponieważ przy tejże nieuwzględniono zwrotu dodatków indemnizacyjnych od podatku dochodowego i zarobkowego uiszczanych przez kolej Karola Ludwika i kolej północną, należących się innym funduszom indemnizacyjnym z powodu, że tych dodatków podług załącznika pokrycia Nr. 4 jako przychodu nie preliminowano.

**Sumaryczny preliminarz
funduszu indemnizacyjnego
dla Wielkiego księstwa Krakowskiego
na rok słoneczny 1876.**

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

Liczba porządk. i załączników	A. P o k r y c i e				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	49.222	45.600	28.400	
2	" rent	2.308	850	640	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	5.398	1.485	1.370	
4	II. Własne dochody.				
	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych	11.380	13.958	14.482	
5	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	2.257	—	—	
6	Dochód z książeczek kasy oszczęd- ności	80	—	—	
7	Dochód za wymienione obligacye indemnizacyjne	75	—	—	
	Zwrot danych zaliczek funduszowi indemnizacyjnemu	148.400	—	—	
	III. Od kraju.				
8	Dodatki indemnizacyjne od podat- ków	227.835	176.469	176.975	
	Daniny od zboża i soli	—	—	—	
	IV. Ze Skarbu państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwy- żek funduszowych	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. Skarbu państwa	—	—	—	
	Zaliczki ze Skarbu państwa:				
	a) nieoprocentowane	—	—	—	
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Suma do pokrycia	446.955	238.362	221.867	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	—	221.867	
	Pozostaje do lokowania	—	—	—	

Liczba porządk. i załączników	B. P o t r z e b y				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
9	Koszta zarządu	1.653	1.898	1.854	
10	Splata kapitałów:				
	a) przez losowanie	83.632	76.185	70.402	
	b) przez wykupno obligacyj .	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale .	—	—	—	
	" " w rentach .	—	—	—	
11	Renty dla uprawnionych	145.128	159.279	148.411	
12	Wynagrodzenie za zakupione obli- gacje indemnizacyjne	113.129	—	—	
13	Włożona gotówka do kasy oszczęd- ności	77	—	—	
	Zaliczka dana funduszom indemni- zacyjnym	148.400	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych Skarbowi państwa	—	—	—	
	Zwroty zaliczek ze Skarbu państwa	—	—	—	
14	Nadzwyczajne wydatki	1.201	1000	1.200	
	Razem .	493.220	238.362	221.867	

A. Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Wpłata kapitałów.</p> <p>Z końcem roku 1874. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kw. 87.154 zł.</p> <p>W r. 1875 prawdopodobnie nic nie przybędzie.</p> <p>Z tej powyższej kwoty spłaca prawdopodobnie obowiązane strony w r. 1875 . . . 45.600 zł.</p> <p>pozostanie zatem kw. 41.554 zł.</p> <p>z której kw. do wypłaty w roku 1876 kw. . 28.400 zł.</p> <p>się preliniuje</p>	49.222	45.600	28.400	Wniosek na rok 1876 stawia się na podstawie przypadającej należności na rzeczony rok.

A. Załącznik 2. do pokrycia.

I.	<p>Wpłata rent.</p> <p>Od kapitału wykupna według załącznika 1. do pokrycia w kwocie 41.554 zł.</p> <p>wykazanego, wnosi się przychód tytułem 5-cio procentowych odsetek na rok 1876. kwota 640 zł.</p>	2.308	850	640	<p>Wniosek ten ze względu na stan kapitałów stawia się dla tego tak niski, ponieważ wiele kapitałów opłaca się w annuitetach.</p> <p>Różnica między wnioskiem na rok 1876 a wynikiem z roku 1874 polega na tem, że w 1874 ściągnięto wiele zaległości i że część kapitałów w roku 1875 zupełnie spłaconą będzie.</p>
----	--	-------	-----	-----	--

A. Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Odsetki za zwłokę i inne dochody.				Wynik w roku 1874 jest w obec wniosku na rok 1876 dla tego większy, ponieważ z po- wodu spłaty zaległych kapita- łów i odsetek więcej odsetek za zwłokę wpłynęło, tudzież po- niemaz zwroty za brakujące kupony były większe z powodu że wielka ilość obligacyj indemn. pierwej wylosowanych w roku 1874 przy wydaniu nowych kuponów wypłacone zostały.
a	Odsetki za zwłokę od rat w ter- minie niespłaconych	2 274	780	620	
b	Zwrot kosztów podróży w spra- wach indemnizacyjnych i ser- witutowych	364	100	100	
c	Taksy za przepisanie obligacyj in- demnizacyjnych	20	5	10	
d	Zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . .	2.740	520	600	
e	Zwroty rachunkowe i inne	—	80	40	
	Suma	5.398	1.485	1.370	

A. Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obli- gacyj indemnizacyjnych.				Do A. Wniosek na rok 1876 stawia się na podstawie z końcem grudnia 1874 i wy- kazanego stanu kapitału w kw- cie 321.825 zł. Do B. Ponieważ zaliczki da- ne funduszom indemniz. wyjąt- kowo w roku 1874 już w tym roku zwrócone zostały, zatem nie preliniuje się na rok 1876 żadnego dochodu.
a.	Podług Najwyższego postanowienia Jego c. i k. Apostolskiej Mości z dnia 13. października 1857 i podług dekretu wysokiego Mi- nisterstwa spraw wewnętrznych z dnia 22. października 1857 l. 9809. mogą być obrócone wszelkie nadwyżki przy fundu- szach indemnizacyjnych na za- kupno obligacyj, przeto zaku- piono za porozumieniem się z Wydziałem krajowym obligacyj indemnizac. do końca grudnia 1874 w wartości 321.825 zł. Od tych obligacyj indemniz. pre- liminują się odsetki zapadłe 1. maja i 1. listopada 1876 po odtrąceniu 10% podatku docho- dowego w kwocie	8.973	9.163	14.482	
b.	Od zaliczek danych w roku 1874 funduszom indemnizac. Galicji wschodniej i zachodniej w kw- cie 148.400 zł. otrzymano 5% odsetki w kwocie	2.407	4.795	—	
	Razem	11.380	13.958	14.482	

A. Załącznik 5. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Dochód z wykupna wylosowa- nych obligacyj. Wpłynęło na dniu 31. paździer- nika 1873 za wylosowaną a dnia 1. maja 1874 wymienioną obliga- cyę indemiz. nr. 12985 na 1000 zł. dalej za, dnia 30. kwietnia 1874. wylosowane, a dnia 1 listopada 1874 wymienione obligacje indemniza- cyjne nr. 4620 na 1000 zł. nr. 34797 na 100 zł. i nr. 232 na 50 zł.	2.257	—	—	Ponieważ dochód ten przy- padkowo się wydarzył, nie pre- liminuje się żadnej kwoty na rok 1876.

A. Załącznik 6. do pokrycia.

I.	Wyjęte wkładki z kasy oszczędności. Wyjęte wkładki z kasy oszczę- dności Odsetki od tychże Razem	78 2 80	— — —	— — —	Na dochody te, które z po- zostałych kwot z zakupna obli- gacyj indemiz. powstają na rok 1876 nie się nie prelimi- nuje, ponieważ takowe są przy- padkowe.
----	---	----------------------	--------------------	--------------------	--

Alegat 7. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Dochód za wymienione obligacje indemnizacyjne.				Na dochód tego rodzaju nie się nie preeliminuje, gdyż takowy powstał przypadkowo przez dopłatę przy wymianie obligacji indemniz. większej nominalnej wartości na mniejszą.
	Jako dochód za wymienione obligacje indemnizacyjne otrzymano w gotówce	74	—	—	
	Odsetki od tej kwoty	1	—	—	
	Razem .	75	—	—	

Załącznik 8. do pokrycia.

I.	Dodatki indemnizacyjne od podatków.				Dodatek idemnizacyjny od podatków preeliminuje się na rok 1876 ze względu na terażniejszy stan funduszu indemniz. wielkiego ks. Krakowskiego tylko po 41 kr. od jednego zł. podatku. Wynik w roku 1874. jest naprzeciw wniosku na rok 1876 dla tego większy, ponieważ dodatek indemniz. od podatków w roku 1874 po 51 kr. od jednego zł. podatku wynosił.
a.	Podług załączonego wyciągu z wykazu departamentu rachunkowego c. k. krajowej dyrekcji skarbu wynosi sprawdzona należność dodatków indemnizacyjnych wielkiego Ks. Krakowskiego za rok 1874. kwotę 194.875 zł. 72 kr. Ponieważ sprawdzona należność podatków za rok 1875 dopiero z początkiem roku 1876. zestawiana być może, przeto w braku innej podstawy przyjmuje się za podstawę powyższa sprawdzona należność, jednakowoż po zmniejszeniu takiej na podstawie dodatku po 41 kr. od jednego zł. podatku w kwocie	193.786	148.316	148.822	
b.	Dalej preeliminuje się na rok 1876 dodatek indemnizacyjny od podatku dochodowego i zarobkowego przedsiębiorstw krajowych w braku innej podstawy podług, na rok 1875 preeliminowanej należności w kwocie	34.049	28.153	28.153	
	razem .	227.835	176.469	176.975	

Wyciąg

z wykazu sprawdzonej należności dodatków indemnizacyjnych za rok 1874. sporządzonego przez oddział rachunkowy c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu.

Liczba porządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.	
		Złotych	ct.
1	Chrzanów	32.982	13 ¹ / ₂
2	Kraków	161.893	58 ¹ / ₂
	Razem	194.875	72

PRELIMINARZ

wydatków c. k. namiestnictwa jako dyrekcji funduszków indemnizacyjnych tudzież c. k. namiestnictwa jako komisji krajowej i komisji lokalnych dla spraw odkupu i regulacji ciężarów gruntowych z funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego pokryć się mających

na rok słoneczny 1876.

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

Numer załącznika	A. c. k. N a m i e s t n i e t w ó.				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenie dla służby	613	724	688	Podział kosztów dla c. k. Namiestnictwa na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. Października 1867 do L. 15.871 podług którego fundusz ind. Wielkiego Księstwa Krakowskiego ponosi ¹ / ₃₅ część wszystkich wydatków.
2	Dodatki aktywalne	128	152	143	
3	Dyurna	154	219	220	
4	Remuneracye i zapomogi	113	114	114	
5	Potrzeby kancelaryjne	364	82	82	
6	Czynsze na mieszkania	14	33	33	
7	Koszta podróży	7	40	40	
8	Rozmaite wydatki	6	34	34	
	Razem	1.399	1.398	1.354	
	Do tego wydatki komisij miejscowych dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	254	500	500	
	Suma ogólna	1.653	1.898	1.854	

Numer załącznika	c. k. K o m i s y e l o k a l n e.				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
	Płace, dodatki i wynagrodzenie dla służby	—	—	—	
	Dodatki lokalne	—	—	—	
	Dyurna	—	—	—	
	Remuneracye i zapomogi	—	—	—	
	Potrzeby kancelaryjne	—	—	—	
9	Koszta podróży i diety rzeczoznawców	254	500	500	
	Czynsze na mieszkania	—	—	—	
	Różne wydatki	—	—	—	
	Razem	254	500	500	

Alegat 2 do załącznika 9 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874.	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Dodatki aktywalne.</p> <p>1. Radca Namiestn. rocz. 480 zł. 1. Starosta powiat. „ 420 „ 1. Sekretarz 360 „ 1. Komisarz powiat. . . 360 „ 4. Komisarzy powiat. po 300 zł. rocznie . . . 1200 „ 1. Komisarz powiatowy z dodatkiem różnicy 240 „ 60 „ 2. Koncepistów po 240 zł. 480 „ 2. Rewidentów rachunkowych po 300 zł. . . . 600 „ 1. Oficynał rachunkowy 240 „ 2. Oficynałów Namiest. po 240 zł. 480 „ 1. Woźny 25% od 350 zł. 88 „ Razem . . . 5.008 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz indemnizac. wielkiego księstwa Krakowskiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie</p>	128	152	143	<p>Wniosek na rok 1876 zawiera systemizowane dodatki aktywne obecnie zatrudnionych urzędników.</p> <p>Wniosek jest większy od wyniku w roku 1874, albowiem w tym roku dodatki aktywne preliminowane dla urzędników rachunkowych z funduszu płacone nie były.</p>

Alegat 3 do załącznika 9 do potrzeb.

I.	<p>Dyurna.</p> <p>6. Dyurnistów po 2 zł. dziennie 4.392 zł. 6. Dyurnistów po 1 zł. 50 ct. dziennie . . . 3.294 „ Razem . . . 7.686 „</p> <p>z tych wypada na fundusz indemnizacyjny wielkiego ks. krakowskiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie . .</p>	154	219	220	<p>Wniosek stawia się podług obecnego stanu zatrudnionych dyetaryuszów.</p> <p>Wniosek stawia się w obec wyniku za rok 1874. dla tego wyżej, ponieważ uwzględniono możliwe podwyższenie dyurn.</p>
----	--	-----	-----	-----	--

Alegat 4. do załącznika 9. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość	Prelimino-	Wniosek	U w a g i
		z roku 1874	wano na rok 1875	rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Remuneracye i zapomogi.</p> <p>Dla c. k. Namiestnictwa i komisji lokalnych w całej Galicyi z Wielkiem księstwem Krakowskiem 4.000 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz indemnizacyjny Wielkiego księstwa Krakowskiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie</p>	113	114	114	<p>Wniosek stawia się podług kwot na lata 1873, 1874, 1875 preliminowanych i przez wysokie Ministerjum i wysoki Sejm krajowy pozwolonych.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ nie cała przyzwolona kwota rozdzieloną została.</p>

Alegat 5. do załącznika 9. do potrzeb.

I.	<p>Potrzeby kancelaryjne.</p> <p>a Opał lokalu 600 „</p> <p>b Potrzeby do pisania i papier 600 „</p> <p>c Druki litografie i efekta kredytowe 800 „</p> <p>d Roboty introligatorskie 100 „</p> <p>e Czyszczenie lokalu . . . 250 „</p> <p>f Sprzęty kancelaryjne . . 100 „</p> <p>g Oświetlenie lokalu i schodów 50 „</p> <p>h Rozmaite wydatki losowania 300 „</p> <p>i Ryczałtowa kwota na przybory do pisania . . . 79 „</p> <p>Suma . . . 2879 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz indemnizacyjny Wielkiego księstwa Krakowsk. $\frac{1}{35}$ część w kwocie</p>	364	82	82	<p>Wynik w roku 1874 jest w obec preliminowanej kwoty za lata 1875 i 1876 daleko większy, ponieważ za druk nowych kuponów do obligac. indemnizacyjnych Wielkiego księstwa Krakowskiego na lat 10 t. j. od 1. Listopada 1873 do 31. Października 1883 na rok 1873 preliminowane koszta dopiero w roku 1874 kasie długów państwa zaasygnowane i wypłacone zostały.</p>
----	--	-----	----	----	--

Alegat 6 do załącznika 9 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
	<p>Czynsz za lokal.</p> <p>Czynsz za lokal c. k. namiestnic- twa jako Dyrekcji funduszów in- demnizacyjnych i komisji krajowej serwitutowej wynosi rocznie 1171 zł. Z tych wypada na fundusz inde- mniz. wielkiego księstwa Krakow- skiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie . . .</p>	14 $\frac{7}{8}$	33	33	<p>Wniosek stawia się podług rzeczywiście opłacanego czynszu w roku 1875.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ na- leżytość za I. półrocze 1874/75 w roku 1874 zaasygnowaną nie została.</p>

Alegat 7 do załącznika 9 do potrzeb.

I.	Koszta podróży.				
a	Na koszta podróży urzędników c. k. Namiestnictwa w sprawach in- demnizacyjnych i serwi- tutowych 600 zł.				<p>Wynik w roku 1874 jest w porównaniu z wnioskiem na rok 1876 daleko mniejszy, ponieważ urzędnicy przy c. k. Namiest- nictwie w roku 1874 nie wyjeź- dzali na komisye.</p>
b	Na dyety i koszta podróży zastę- pów obowiązanych i uprawnio- nych 800 zł.				
	Suma 1.400 zł.				
	Z tych wypada na fundusz inde- mniz. wielkiego księstwa Kra- kowskiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie	7	40	40	

Alegat 8 do załącznika 9 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Różne wydatki. Dla c. k. Namiestnictwa 1.200 zł. z tych wypada na fundusz indemnizacyjny Wielkiego Księstwa Krakowskiego $\frac{1}{35}$ część w kwocie	6	34	34	Kwota przy tej rubryce jest zmienną, dla tego w obec wyniku w roku 1874 prelinuje się większa kwota w celu pokrycia możliwych wydatków.

Alegat 9 do załącznika 9 do potrzeb.

I.	Koszta podróży. Koszta podróży dla komisyonujących z powodu wyniknąć mogących rozpraw	254	500	500	Wniosek niniejszy stawia się podług wyniku w roku 1874 i prawdopodobnej potrzeby na rok 1876, ponieważ do komisji urzędniczy powiatowi do tych czynności użyci będą, którym prócz milowego także dyety z funduszu indemnizacyjnego wypłacone być muszą.
----	---	-----	-----	-----	---

B. Załącznik 10 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Splata kapitałów.				
A.	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem ministerjalnym z dnia 29 grudnia 1857 l. 11831 dla obligacyj indemnizacyjn. Wielkiego księstwa Krakowskiego w sumie 3,567.900 złr. w. austr. wynosi kwota wylosować się mająca w II. półroczu 1875 32.550 zł. w I. półroczu 1876 33.600 zł. razem 66.150 zł. która podług §. 19. instrukcyi losowania dopiero po upływie pół roku wypłaconą być ma, a mianowicie kwota za II. półrocze 1875. d. 1. maja 1876, a kwota za I. półrocze 1876, dnia 1 listopada 1876	47.670	64.050	66.150	Wniosek ten stawia się na podstawie wypadającej należności z planu amortyzacyjnego, dalej z powodu, że część w dawniejszych już latach wylosowanych obligacji w roku 1876. wypłaconą będzie. Większy wynik w roku 1874 polega na tem, że z powodu żądania nowych kuponów wielka ilość wylosowanych w dawniejszych latach obligacji wypłaconą została.
B.	Na pokrycie tej wypłaty wnosi się więc powyższa kwota . . . Na wykupno już wylosowanych a jeszcze nie wymienionych obligacyj indemnizacyjnych których stan z końcem roku 1874 wynosił 12.757 zł. 50 kr. w. a. wnosi się na rok 1876 kwotę .	35.963	12.135	4.252	
	Razem	83.633	76.185	70.402	

B. Załącznik 11. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość	Prelimino-	Wniosek	U w a g i
		z roku 1874	wano na rok 1875	rządu na rok 1876	
		złr. wal. austr.			
I.	Renty dla uprawnionych.				Wynik w roku 1874 w porównaniu z niniejszym wnioskiem jest dlatego mniejszy, że nie wszystkie odsetki za rok 1874 w tym roku spłacone zostały.
A.	Podług stanu kapitałów wynosi oprocentowany dług w obligacjach indemnizacyjnych przy funduszu indemnizacyjnym Wielkiego Księstwa Krakowskiego z końcem grudnia 1874 kwotę 2,862.132 zł. a po odtrąceniu wylosowanych kwot, a mianowicie 31. października 1874 r. w kwocie 31.500 a 30 kwietnia 1875 w kwocie 32,550 razem w ilości . . . 64.050 „ zmniejsza się tenże na 2,798.082 „ a gdy w r. 1875 prawdopodobnie przybędą nowe wystawione obligacje indemnizacyjne w kwocie 1.943 „ zatem wynosić będzie dług z końcem roku 1875 . . . 2,800.025 „ z której to sumy na pokrycie 5% odsetek wnosi się. 140.001 złr.	134.191	143.844	140.001	
B.	Dalej ze względu na zaległość w odsetkach z końcem grudnia 1874 r. w kwocie . 145.552 zł. 10 ct. prelinuje się na częściowe pokrycie tych odsetek w r. 1876 kwotę 10.937 Razem 145.128	10.937	15.435	8.410	
		145.128	159.279	148.411	

B. Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		złr. wal. austr.			
I.	Za kupno obligacyj indemnizacyjnych. Na pokrycie zakupionych obligacyj indemniz. w roku 1874 w wartości nomin. w kw. 133.950 zł. m. k. była potrzebną kwota . . .	113.129	—	—	Na zakupno obligacyj indemniz. nie się nie prelinuje, ponieważ przewidzieć nie można, czy będzie w roku 1876 jaka rozporządzalna kwota do zakupna obligacyj.

B. Załącznik 13. do potrzeb.

I.	Wkładki do kasy oszczędności. Pozostała reszta z zakupna obligacyj indemnizacyjnych została w kasie oszczędności oprocentowaną w kwocie	77	—	—	Na takie przypadkowe wydatki nie prelinować nie można.
----	---	----	---	---	--

B. Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Nadzwyczajne wydatki. Na nadzwyczajne wydatki, które z powodu zwrotu nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych tudzież nadpłaconych kapitałów odsetek i innych kwot, prelimituje się kwota 1.200 zł. . .	1.201	1000	1.200	Wniosek na te nadzwyczajne wydatki, które dokładnie oznaczone być nie mogą, stawia się na podstawie wyniku z r. 1874.

Sumaryczny preliminarz
funduszu indemnizacyjnego
dla Galicyi zachodniej
na rok słoneczny 1876.

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

A. Pokrycie

Liczba porządk. i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista	Prelimino-	Wniosek	U w a g i
		wynikłość z roku 1874	wano na rok 1875	c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
I. Od obowiązanych.					
1	Wpłata kapitałów	115.270	95 600	87.000	
2	„ rent	17.115	9.500	4.900	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	29.398	12.000	10.750	
II. Własne dochody.					
	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych	—	—	—	
	Dochód za sprzedane obligacje indemnizacyjne	—	—	—	
III. Od kraju.					
4	Dodatki indemnizacyjne od podat- ków	919.802	911.470	927.808	
	Daniny od zboża i soli	—	—	—	
IV. Ze Skarbu państwa.					
	Wynagrodzenie laudemialne	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwy- żek funduszowych	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. Skarbu państwa	—	—	—	
	Zaliczki ze Skarbu państwa:				
	a) nieoprocentowane	1,181.857	1,181.857	1,181.857	
	b) oprocentowane	309.358	—	—	
	c) zaliczka oprocentowana z funduszu indemnizacyjnego Wiel- kiego księstwa Krakowskiego	10.200	—	—	
	Razem	2,583.000	2,210.427	2,212.315	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie Pozostaje do lokowania	—	2,210.427	2,212.315	

B. P o t r z e b y

Liczba porządk. i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista	Prelimino-	Wniosek	U w a g i
		wynikłość z roku 1874	wano na rok 1875	c. k. rządu na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
5	Koszta zarządu	37.838	39.886	36.558	
6	Splata kapitałów :				
	a) przez losowanie	727.030	688.300	694.600	
	b) przez wykupno obligacyj .	—	—	—	
7	Kwoty wyrównawcze w kapitale .	853	2.500	2.500	
8	" " w rentach .	464	1000	1000	
9	Renty dla uprawnionych	1,439.899	1,469.741	1,462.657	
	Wynagrodzenie za zakupione obli- gacje indemnizacyjne	—	—	—	
10	Odsetki od zaliczek funduszowi indemnizacyjnemu Wielkiego księstwa Krakowskiego	43	—	—	
	Zwroty zaliczek ze Skarbu	354.268	—	—	
	" z funduszn indemnizacyj- nego Wielkiego księstwa Kra- kowskiego	10.200	—	—	
11	Nadzwyczajne wydatki	11.433	9000	15.000	
	Razem	2,582.028	2,210.427	2,212.315	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Wpłata kapitałów.</p> <p>Z końcem roku 1874. pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięć, meszne i czynsze emfiteutyczne w kw. 336.462 zł. do tego przybędzie prawdopodobnie w roku 1875 kwota 1.970 zł.</p> <p>Razem . 338.432 zł.</p> <p>z tej kwoty spłaca prawdopodobnie obowiązane strony w roku 1875 . . . 95.600 zł. zatem pozostanie . 242.832 zł. z których prawdopodobnie w roku 1876 wpłynie kwot. 87.000 zł</p>	115.270	95.600	87.000	<p>Wniosek niniejszy stawia się na podstawie należności przypadającej na rok 1876 a preliminowana kwota jest w obec wyniku w roku 1874 i w obec budżetu na rok 1875 dla tego mniejsza, ponieważ w roku 1874 znaczne zaległości spłacone zostały, tudzież że wpłaty na niektóre kapitały w roku 1875 się kończą.</p>

Załącznik 2. do pokrycia.

I.	<p>Wpłata rent.</p> <p>Od kapitału wykupna według załącznika 1. do pokrycia w kwocie 242.832 zł. wykazanego, wnosi się przychód tytułem 5-cio procentowych odsetek na rok 1876. kwota 4.900 zł.</p>	17.115	9.500	4.900	<p>Wniosek w porównaniu do zalegającego kapitału stawia się z tej przyczyny tak nisko, albowiem znaczna część kapitałów znajduje się w annuitetach.</p> <p>Różnica między wnioskiem a wynikiem polega na tem, że część obowiązanych skończy w roku 1875 spłatę na kapitały, tudzież że w roku 1874 zaległości spłacone zostały.</p>
----	--	--------	-------	-------	---

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Odsetki za zwłokę i inne dochody.				Nieniejszy wniosek stawia się ze względu na spodziewany dochód w roku 1876.
a.	Odsetki za zwłokę od rat kapitałów i odsetek w terminie niespłaconych	4,675	2.850	2.600	Wniosek w obec wyniku w roku 1874 polega na tem, że z powodu
b.	Zwrot kosztów podróży w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych	6.296	6.000	5.000	a) zupełnej spłaty niektórych kapitałów mniej odsetek zwłoki wpłynię
c.	Dochód ze sprzedaży książeczek płatniczych i druków indemnizacyjnych	3	—	—	b) zmniejszenia czynności serwitutowych także i mniej kosztów podróży do zwrotu przepisanych zostanie.
d.	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	188	100	100	c) że w roku 1874. wyjątkowo znaczne zwroty za brakujące kupony wpłynęły, które się zmniejszą, gdyż tylko mała część obligacji później wylosowanych do wymiany pozostanie.
e.	Zwrot za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjnych . .	17.545	3.000	3000	
f.	Zwrot nienależnie wypłaconych płac etatowych	678	—	—	
g.	Zwroty rachunkowe i inne . . .	13	50	50	
	Suma . .	29.398	12.000	10.750	

Załącznik 4. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
1.	Dodatki indemnizacyjne od podatków.				Dodatek indemnizacyjny od podatków ustanowiony został na rok 1875 w kwocie 51 kr. od jednego zł. podatku i wnosi się tak samo na rok 1876.
a	Podług załączonego wykazu departamentu rachunkowego c. k. krajowej dyrekcji skarbu wynosiła sprawdzona należność w dodatkach dla funduszu indemniz. zachodniej Galicyi w roku 1874. kwota 869.334 zł. 76 kr. Ponieważ sprawdzona należność podatków za rok 1875 dopiero z początkiem roku 1876. zestawioną być może, przeto w braku innej podstawy przyjmuje się powyższą kwotę, jako prawdopodobny dochód na rok 1876 .	866.104	852.997	869.335	
b	Następnie prelininuje się w dodatkach indemnizacyjnych od podatku dochodowego i zarobkowego, przedsiębiorstw kolejowych w braku innej podstawy przepisanej na rok 1875 należność 58.472 zł. 82 ¹ / ₂ kr. także na rok 1876 w tej samej kwocie	53.698	58.473	58.473	
	Razem .	919.802	911.470	927.808	

Wyciąg

z wykazu sprawdzonej należności dodatków indemnizacyjnych za rok 1874, sporządzonego przez oddział rachunkowy c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu.

Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.		Liczba po- rządkowa	Urzędy podatkowe.	Kwota w W. A.	
		Złoty	ct.			Złoty	ct.
1	Brzozów	1.903	99 ¹ / ₂		Z przeniesienia . . .	2.204	72 ¹ / ₂
		122	82			423.161	31
2	Brzesko	48.664	51 ¹ / ₂	15	Myślenice	133	80
		91	5			27.939	14
3	Bochnia	47.012	41	16	Nisko	64	18
		133	27			23.909	61
4	Biała ,	51.207	91	17	Nowy Targ	51	9 ¹ / ₂
						18.282	55 ¹ / ₂
5	Dąbrowa	29.081	3 ¹ / ₂	18	Nowy Sącz	226	45 ¹ / ₂
		245	74			41.330	48
6	Grybów	18.811	41 ¹ / ₂	19	Pilzno	75	87
		410	25			33.982	30 ¹ / ₂
7	Gorlice	33.248	91	20	Rzeszów	272	66
		199	55			63.464	40 ¹ / ₂
8	Jasło	35.856	67	21	Ropczyce	56	48
						29.479	28
9	Jarosław	675	86 ¹ / ₂	22	Tarnów	147	8 ¹ / ₂
		380	53 ¹ / ₂			57.099	98
10	Krosno	30.541	13 ¹ / ₂	23	Tarnobrzeg	8	56 ¹ / ₂
		21	8 ¹ / ₂			21.408	94
11	Kolbuszowa	27.968	10 ¹ / ₂	24	Wadowice	259	20
		344	97			44.123	75 ¹ / ₂
12	Łańcut	47.488	75	25	Wieliczka	161	28
		196	44 ¹ / ₂			51.815	33 ¹ / ₂
13	Limanowa	22.637	—	26	Żywiec	61	50
		59	1			29.614	76 ¹ / ₂
14	Mielec	28.063	59 ¹ / ₂			3.722	90
		2.204	72 ¹ / ₂		Razem	865.611	86
	Do przeniesienia . .	423.161	31		Suma	869.334	76

PRELIMINARZ

wydatków c. k. namiestnictwa jako dyrekcji funduszków indemnizacyjnych tudzież c. k. namiestnictwa jako komisji krajowej i komisji lokalnych dla spraw odkupu i regulacji ciężarów gruntowych z funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej pokryć się mających

na rok słoneczny 1876.

Lwów dnia 16. Kwietnia 1875.

Numer załącznika	A. c. k. N a m i e s t n i c t w o.				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek c. k. rządu narok 1876	
		zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenie dla służby	7.352	8.685	8.256	Podział kosztów dla c. k. Namiestnictwa na wszystkie 3 fundusze indemnizacyjne, nastąpił na podstawie dekretu ministerjalnego z dnia 1. Października 1867 L. 15.871 podług którego fundusz Galicyi zachodniej ponosi ¹³ / ₃₅ części wszystkich wydatków.
2	Dodatki aktywalne	1.537	1.820	1.717	
3	Dyurna	1.847	2.628	2.635	
4	Remuneracye i zapomogi	1.352	1 372	1.372	
5	Potrzeby kancelaryjne	4.119	987	987	
6	Czynsze na mieszkania	170	402	402	
7	Koszta podróży	80	480	480	
8	Rozmaite wydatki	41	462	462	
	Razem	16.498	16.836	16.311	
	Do tego wydatki komisyj miejscowych dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	21.340	23.050	20.247	
	Suma ogólna	37.838	39.886	36.558	

Numer załącznika	c. k. K o m i s y e l o k a l n e.				U w a g i
	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek na rok 1876	
		zł. wal. austr.			
9	Płace, dodatki i wynagrodzenie dla służby	7.758	6.700	4.420	Kwota na remunerację i za- pomogi dla komisji miejscowych, jest pod poz. 4. przy c. k. Na- miestnictwie preliminowana.
10	Dodatki lokalne	1.075	900	570	
11	Dyurna	1.770	2.190	1.647	
	Remuneracye i zapomogi	—	—	—	
12	Potrzeby kancelaryjne	295	500	750	
13	Koszta podróży i diety rzeczo- znawców	10.213	12.500	12.500	
14	Czynsze na mieszkania	219	200	300	
15	Różne wydatki	10	60	60	
	Razem	21.340	23.050	20.247	

Alegat 1. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby c. k. Namiestnictwa.				<p>Wniosek niniejszy stawia się podług obecnego stanu urzędników zatrudnionych przy c. k. Namiestnictwie w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ płace urzędników rachunkowych z funduszu indemnizacyjnego płacone nie były.</p>
	1 Zastępca prezesa z dodatkiem rocznym 400 zł.				
	1 Radca Namiestnictwa z roczną płacą 2.800 „				
	1 Starosta powiatowy 2.200 „				
	1 Sekretarz referujący 1.400 „ i z dodatkiem roczn. 250 „				
	1 Komisarz powiatowy 1.600 „				
	1 „ „ 1.200 „				
	3 Komisarzy powiatowych po 1.100 zł. rocznie 3.300 „				
	1 Komisarz powiatowy 950 „ z dodatkiem różnicy w płacy 150 „				
	2 Koncepistów Namiestnict. po 900 zł. rocz. 1.800 „				
	2 Konceptowych praktykantów z rocznem adjutum po 500 zł. 1000 „				
	Dla 3. konceptowych praktykantów remunera- cya roczn. po 300 zł. 900 „				
	Oddział rachunkowy.				
	1 Rewident rachunkowy z płacą roczną 1.300 „				
	1 „ „ „ 1.200 „				
	1 Oficyał rachunkowy „ 950 „				
	Oddział manipulacyjny.				
	2 Oficyałów z roczną płacą po 950 zł. 1.900 „				
	Służba.				
	1 Woźny z roczną płacą 350 „				
	2 Stróżów z rocznem wynagrodzeniem po 216 432 „				
	Razem 24.082 zł.				
	Z tych wypada na fundusz Galicyi zachodniej ¹² / ₃₅ części w kwocie	7.352	8.685	8.256	

Alegat 2 do załącznika 5 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874.	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Dodatki aktywne.				
	1. Radca Namiestn. rocz. 480 zł.				<p>Wniosek na rok 1876 zawiera systemizowane dodatki aktywne obecnie zatrudnionych urzędników.</p> <p>Wniosek jest większy od wyniku w roku 1874, albowiem w tym roku dodatki aktywne preliminowane dla urzędników rachunkowych z funduszu płacone nie były.</p>
	1. Starosta powiat. „ 420 „				
	1. Sekretarz 360 „				
	1. Komisarz powiat. . . 360 „				
	4. Komisarzy powiat. po 300 zł. rocznie . . . 1200 „				
	1. Komisarz powiatowy z dodatkiem różnicy 240 „ 60 „				
	2. Koncepistów po 240 zł. 480 „				
	2. Rewidentów rachunkowych po 300 zł. . . 600 „				
	1. Oficyał rachunkowy 240 „				
	2. Oficyałów Namiest. po 240 zł. 480 „				
	1. Woźny 25% od 350 zł. 88 „				
	Razem . . . 5.008 zł.				
	Z tych wypada na fundusz Galicyi zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kwocie	1.537	1820	1717	

Alegat 3 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Dyurna.				<p>Wniosek stawia się podług obecnego stanu zatrudnionych dyetaryuszów i kwota preliminowana w obec wyniku za rok 1874 dla tego wyższa, ponieważ uwzględniono możliwe podwyższenie dyurn.</p>
	6. Dyurnistów po 2 zł. dziennie 4.392 zł.				
	6. Dyurnistów po 1 zł. 50 ct. dziennie . . . 3.294 „				
	Razem . . . 7.686 „				
	Z tych wypada na fundusz Galicyi zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kwocie	1.847	2.628	2.635	

Alegat 4. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Remuneracye i zapomogi.</p> <p>Dla c. k. Namiestnictwa i komisyi lokalnych w całej Galicyi 4.000 zł.</p> <p>Z tych wypada na fundusz Galicyi zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kwocie</p>	1.352	1.372	1.372	<p>Wniosek stawia się podług kwot za lata 1873, 1874 i 1875 preliminowanych i przez wysokie Ministeryum, jako też i wysoki Sejm krajowy przyzwolonych.</p> <p>Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ nie cała przyzwolona kwota rozdzieloną została.</p>

Alegat 5. do załącznika 5. do potrzeb.

I.	<p>Potrzeby kancelaryjne.</p> <p>a Opał lokalu 600 „</p> <p>b Potrzeby do pisania i papier 600 „</p> <p>c Druki litografie i efekta kredytowe 800 „</p> <p>d Roboty introligatorskie 100 „</p> <p>e Czyszczenie lokalu . . . 250 „</p> <p>f Sprzęty kancelaryjne . . 100 „</p> <p>g Oświetlenie lokalu i schodów 50 „</p> <p>h Rozmaite wydatki na losowanie 300 „</p> <p>i Ryczałtowa kwota na przybory do pisania . . . 79 „</p> <p style="text-align: right;">Razem . <u>2.879 zł.</u></p> <p>Z tych wypada na fundusz Galicyi zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kwocie</p>	4.119	987	987	<p>Wynik w roku 1874 jest wobec preliminowanej kwoty za lata 1875 i 1876 daleko większy, ponieważ za druk nowych kuponów do oblig. indemnizacyjnych Galicyi zachodniej za lat 10, to jest od 1 listopada 1873 do 31 października 1883, na rok 1873 preliminowane koszta, dopiero w roku 1874 kasie długów państwa we Wiedniu zaasygnowane i wypłacone została.</p>
----	--	-------	-----	-----	--

Alegat 6 do załącznika 5 do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Czynsz za lokal. Czynsz za lokal c. k. namiestnic- twa jako Dyrekcji funduszów indemnizacyjnych i komisji kra- jowej serwitutowej wynosi ro- cznie 1171 zł. Z tych wypada na fundusz Gali- cji zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kw.	170	402	402	Wniosek stawia się podług rzeczywistości opłacanego czynszu w roku 1875. Wynik w roku 1874 jest dla tego mniejszy, ponieważ na- leżytość za I. półrocze 1874/75 w roku 1874 zaasynowana nie została.

Alegat 7 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Koszta podróży.				
a	Na koszta podróży urzędników c. k. Namiestnictwa w sprawach in- demnizacyjnych i serwi- tutowych 600 zł.				Wynik w roku 1874 jest w porównaniu z wnioskiem na rok 1876 daleko mniejszy, ponieważ urzędnicy przy c. k. Namiest- nictwie w roku 1874 nie wyjeź- dzali na komisye.
b	Na dyety i koszta podróży zastę- pów obowiązanych i uprawnio- nych 800 zł.				
	Suma 1.400 zł.				
	Z tych wypada na fundusz Gali- cji zachodniej $\frac{12}{35}$ część w kw.	80	480	480	

Alegat 8. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Preliminowano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Różne wydatki.				Kwota przy tej rubryce jest zmienną, dla tego w obec wyniku w roku 1874 preliminuje się większa kwota w celu pokrycia możliwych wydatków.
a.	Dla c. k. Namiestnictwa 1.200 zł. z tych wypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi zachodniej $\frac{12}{35}$ części w kwocie	41	412	412	
b.	Na koszta insercyjne za ogłoszenie edyktów sądowych w sprawach indemnizacyjnych wnosi się kwota	—	50	50	
	Razem	41	462	462	

Alegat 9 do załącznika 5 do potrzeb.

I.	Płace i dodatki dla komisji miejscowych.				Wniosek stawia się podług teraźniejszego stanu urzędników przy trzech lokalnych komisjach w zachodniej Galicyi. Kwota preliminowana na rok 1876 jest w porównaniu z wynikiem w r. 1874 i z wynikiem na rok 1875 dla tego znacznie mniejszą, ponieważ zmniejszono stan urzędników z 5 na 3, jakoteż z powodu, że $\frac{2}{5}$ części należności jednego komisarza fundusz Galicyi wschodniej ponosi.
	1. Komisarz powiatowy rocznie 1.200 zł. dto z dodatkiem 600 zł. 1. Komisarz powiatowy 1100 „ i z dodatkiem . . . 500 „ tudzież $\frac{3}{5}$ części z płacy komisarza powiatowego Haleckiego jako kierownika komisji lokalnej w Rzeszowie w kwocie 1200 720 „ i $\frac{3}{5}$ części z dodatku tegoż rocznych 500 . . . 200 „ Razem . 4.420 „	7.758	6.700	4.420	

Alegat 12. do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Potrzeby kancelaryjne. Dla 2 komisij miejscowych na systemizowane pauszale kancelaryjne, na opał, na usługę, utrzymanie i czyszczenie lokalu, na wynagrodzenie świadków i inne potrzeby kancelaryjne po 250 złr. rocznie	295	500	750	Wniosek na rok 1876 stawia się podług wniosku na rok 1875 w kwotach po 250 złr. dla każdej komisji, albowiem wydatki tego rodzaju nie dadzą się dokładnie oznaczyć.

Alegat 13 do załącznika 5. do potrzeb.

I.	Koszta podróży. Milowe dla 3 komisarzy, strawne dla 3 dyurnistów, dyety i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów.	10.213	12.500	12.500	Wniosek mniejszy stawia się podług wysokości preliminowanej i zezwolonej kwoty na rok 1875, ponieważ przy odbyć się mających komisjach w 1876 r. z powodu oddania ekwiwalentów serwitutowych użyci będą urzędnicy powiatowi do tych czynności, którym prócz milowego także dyety przynależne wypłacone być muszą.
----	--	--------	--------	--------	---

Alegat 14 do załącznika 5. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		złr. wal. austr.			
I.	Czynsz za lokal. Dla trzech komisyj miejscowych po 100 zł. rocznie . . . 300 zł.	219	200	300	Niniejszy wniosek stawia się podług prawdopodobnej potrzeby

Alegat 15 do załącznika 5. do potrzeb.

I.	Różne wydatki. Na różne potrzeby dla 2 komisji miejscowych, które przy układaniu budżetu przewidziane być nie mogły 20 zł.	10	60	60	Ponieważ wydatki przy tej rubryce zmienne są, dla tego niniejszy wniosek stawia się do możliwego pokrycia takowych.
----	--	----	----	----	---

B. Załącznik 6. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	Splata kapitału.				
A.	<p>Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozporządzeniem ministeryalnym z dnia 29 grudnia 1857 do l. 11831 dla obligacyj indemnizacyjn. zachodniej Galicyi w sumie 35,352.450 złr. w. austr. wynosi kwota wylosować się mająca</p> <p>w II. półroczu 1875 321.300 zł. w I. półroczu 1876 321.300 zł. razem tedy . . . 642.600 zł. w. która podług §. 19. instrukcyi losowania dopiero po upływie pół roku wypłaconą być ma, a mianowicie kwota za II. półroczu 1875. d. 1. maja 1876, a kwota za I. półroczu 1876, dnia 1 listopada 1876</p> <p>Na pokrycie tej wypłaty wnosi się więc powyższa kwota . .</p>	517.755	642.000	642.600	<p>Wniosek stawia się podług kwoty do losowania przeznaczonej na rok 1876.</p> <p>Większy wynik w roku 1874 polega na tem, że w tymże roku z powodu wydania nowych kuponów, znaczna ilość już w poprzednich latach wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych wypłaconą została.</p>
B.	<p>Dalej wnosi się na pokrycie wylosowanych w ubiegłych latach a jeszcze nie wymienionych obligacyj indemnizacyjnych kwota 52.000 zł.</p> <p>Razem . .</p>	209.275	46.300	52.000	
		727.030	688.300	694.600	

B. Załącznik 7. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
I.	<p>Kwota wyrównawcza w kapitale.</p> <p>Kapitały likwidowane, obligacjami indemnizacyjnymi nie pokryte wynosiły z końcem roku 1874 kwotę 57.511 zł.</p> <p>Do tej kwoty przybędzie prawdopodobnie w roku 1875 kwota 2.982 „ co czyni razem . 60.493 „</p> <p>Z tej kwoty prawdopodobnie wypłacone zostanie w roku 1875 27.300 „ pozostanie zatem . 33.193 „</p> <p>Ponieważ powyższy kapitał w roku 1876 prawdopodobnie zaasygnowany zostanie, wnosi się zatem na pokrycie kwot wyrównawczych w roku 1876 . 2.500 zł.</p>	853	2.500	2.500	Wniosek stawia się podług prawdopodobnych wypłat kapitałów w roku 1876.

B. Załącznik 8. do potrzeb.

I.	<p>Kwota wyrównawcza w rentach zaległych.</p> <p>Gdy w roku 1876 prawdopodobnie wszystkie obrachunki względem rent zaległych przeprowadzone zostaną, przeto ze względu na asygnować się mające renty zaległe w roku 1876 prelinuje się kwota 1000 zł.</p>	464	1.000	1.000	Wniosek stawia się podług wniosku za rok 1875.
----	--	-----	-------	-------	--

B. Załącznik 9. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		złr. wal. austr.			
I.	Renty dla uprawnionych.				
A.	<p>Podług stanu kapitałów wynosi oprocentowany dług w obligacjach indemnizacyjnych przy funduszu indemnizacyjnym Galicyi zachodniej z końcem grudnia 1874 kwotę 27,903.130 zł. a po odtrąceniu wylosowanych kwot, a mianowicie 31. października 1874 r. w kwocie 321.300 a 30 kwietnia 1875 w kwocie 321,300 razem w ilości . . . 642.600 „ zmniejsza się tenże na 27,260.530 „ a gdy w r. 1875 prawdopodobnie przybędą nowe wystawione obligacje indemnizacyjne w kwocie 27.300 „ zatem wynosić będzie dług z końcem roku 1875 . . . 27,287.830 „ z której to sumy na pokrycie 5% odsetek wnosi się 1,364.391z.50c.</p>	1,378.840	1,395.474	1,364.392	<p>Wniosek ten stawia się podług wykazanego stanu w obiegu będących obligacyj, jakoteż ze względu na wypłacić się mające odsetki z dawniejszych lat od obligacji, które po przyznaniu sądownym kapitałów wystawione zostaną, nareszcie ze względu na znaczną kwotę zapadłych odsetek od już wystawionych obligacyj w ubiegłych latach.</p>
B.	<p>Dalej wynosi stan do końca grudnia 1874 obligacjami indemnizacyjnymi nie pokrytych kapitałów kwotę 57.511złr. a po doliczeniu prawdopodobnie w roku 1875 przyznać się mającej kwoty 2.982 „ właściwie kwotę 60.493 „ od tego przez prawdopodobną asygnację w r. 1875 odpadnie kwota 27.300 „ pozostanie zatem 33.193 „</p>				
	Do przeniesienia .	1,378.840	1,394.474	1,364.392	

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
		zł. wal. austr.			
C.	Z przeniesienia . . . od której to sumy 5% odsetki za lata ubiegłe do końca roku 1876 prelinuje się kwota 20.800 zł., a to ze względu, że w roku 1876 wszystkie likwi- dowane kapitały prawdopodo- bnie wypłacone zostaną . . .	1,378.840	1,395.474	1,364.392	
	Nareszcie wnosi się na częściowe pokrycie zaległych odsetek wy- noszących z końcem grudnia 1874 r. w kwocie 429.523 złr. 47 ct. w. a. kwotę 77.465 złr.	10.340	26.000	20.800	
	Razem	50.719	48.267	77.465	
		1,439.899	1,469.741	1,462,657	

B. Załącznik 10. do potrzeb.

I.	Odsetki od zaliczek oprocentowanych. Odsetki od zaliczek z funduszu indemnizacyjnego Wielk. księstwa Krakowskiego w kwocie 10.200 zł. już zwróconych . .	43	—	—	Nic się nie prelinuje, ponieważ tylko wyjątkowo udzielił w roku 1874. zaliczek oprocentowanych fundusz indem. Wielkiego ks. Krakowskiego.
----	--	----	---	---	---

B. Załącznik 11. do potrzeb.

Liczba pożyczkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1874	Prelimino- wano na rok 1875	Wniosek rządu na rok 1876	U w a g i
zl. wal. austr.					
I.	<p>Nadzwyczajne wydatki.</p> <p>Na nadzwyczajne wydatki, które z powodu zwrotu nadpłaconych dodatków indemnizacyjnych, tudzież nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i innych kwot się wydarzają, preliminuje się kwotę</p>	11.433	9000	15.000	<p>Niniejszy wniosek stawia się ze względu na wynik w roku 1874 i prawdopodobnej potrzeby na rok 1876.</p>

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie złego stanu wychodków
w szpitalu lwowskim.

Wysoki Sejmie!

Wychodki w szpitalu lwowskim stanowią zawsze ujemną stronę tego zakładu.

Urządzone źle nieodpowiednio i wbrew wszelkim zasadom higienicznym, dziś przedstawiają się one tem niekorzystniej, że uległy zupełnemu prawie zniszczeniu.

Szpital lwowski pod względem urządzeń latrynowych przedstawia najsmutniejszy obraz.

Podłogi drewniane i belki sufitowe przesiąknięte wydzielinami przegniły prawie zupełnie tak, iż zagrażają niebezpieczeństwem zawalenia się.

Powietrze jest do tego stopnia zanieczyszczone, iż mimo ciągłej i kosztownej desinfekcy wszelkie usiłowania do oczyszczenia zatruwających wyziewów stają się bezskutecznymi.

W nielepszym stanie jak podłoga znajdują się i inne urządzenia jak pisoary, siedzenia i t. d.

Doły kloaczne za małe na tak obszerny gmach jak szpital lwowski, z powodu wielu dziur i wybojów nie dają możliwości należytego ich wyczyszczenia.

Dokuczliwe zimna i przeciągi sprawiają, iż chorzy wystawieni na przeziębienie z małych słabości zapadają nieraz w niebezpieczne trudno wyleczalne choroby.

Wydział krajowy zaniepokojony tym stanem już nieraz poruszał sprawę wychodków w Wysokim Sejmie.

Przy sprawozdaniu z 5. sierpnia 1871 L. 11.687 o pokrycie nowym dachem gmachu szpitalnego, tudzież przy sprawozdaniu z 15. października 1872 L. 13.416 o zaciągnięciu pożyczki, Wydział krajowy przedstawił także potrzebę rekonstrukcyi kanałów i wychodków w szpitalu lwowskim.

Wysoki Sejm sam już raz uznał ten zły stan wychodków, gdyż na posiedzeniu z dnia 7. grudnia 1872 przy rozprawie nad rubryką XI. budżetu krajowego między innymi rezolucyami postanowił także w punkcie 7. swej uchwały:

„Aby z funduszów w poz. 63. wydatków funduszu chorych, w poz. 56. wydatków funduszu obłąkanych w łącznej sumie 5.646 zł. na konserwację i reparację budynków przeznaczonych, część odpowiednią ze względów higienicznych i sanitarnych na wyłożenie wychodków trwałym nieprzepuszczalnym materiałem obrócić.“

Polecenie to Wysokiego Sejmu nie mogło być wykonane, gdyż w obydwóch rzeczonych funduszach restauracja budynków w tymże roku kosztowała 5.961 zł. zatem o 315 zł. 70 ct. więcej, aniżeli preliminarzem było objęte.

Na kilkakrotne od lat kilku powtarzające się przedstawienia Dyrekcyi szpitala o złym stanie wychodków, Wydział krajowy zarządzał wprawdzie tymczasowe naprawy, lecz zarządzeniami temi nie mógł zapobiedz postępującemu zniszczeniu.

Dla obmyślenia środków zaradczych przeciw złemu stanowi wychodków w szczególności dla przeświadczenia się, w jakim rozmiarze i w jaki sposób rekonstrukcyja miałaby być przedsięwzięta, Wydział krajowy zwoływał już dwa razy komisye rzeczoznawców, złożoną z lekarzy i techników.

Komisya zwołana pod przewodnictwem referenta spraw sanitarnych przy Wydziale krajowym Wgo Serwatowskiego na dniu 3. kwietnia 1875, składająca się z dyrektora szpitala Dra Głowackiego, inspektora szpitali Dra Sawickiego, prymaryusza Dra Opolskiego, Ludwika Raciborskiego, nadinżyniera Wydziału krajowego i architektki Janowskiego, uznając konieczność radykalnej naprawy wychodków, zastanawiała się także nad systemem rekonstrukcyi.

Z pomiędzy wszystkich znanych systemów komisya zaleciła system Dra Arceta, jako najpraktyczniejszy i najbardziej odpowiadający urządzeniu i wymogom szpitala lwowskiego.

W zastósowaniu tego systemu do szpitala naszego komisya uznała :

- a) zupełnego przebudowania dołu kloacznego i wycementowania ścian kloacnych ;
- b) konieczną potrzebę odnowienia podłogi i sufitów ;
- c) urządzenia kaloryferu do wietrzenia i postawienia pieców do ogrzewania wychodków ;
- d) odpowiedniego urządzenia pisoarów i nowych siedzeń ;
- e) wyasfaltowania podłóg.

Nie mając na pokrycie tych wydatków rozporządzalnego funduszu, a powodowany okolicznością, że :

rekonstrukcyja wychodków w szpitalu lwowskim jest sprawą nagłą ;
że Wysoki Sejm zły stan wychodków już na posiedzeniu z dnia 7. grudnia 1872 uznał ;
że oświetlenie gazowe z powodu licznych i wielkich robót w tym roku nie będzie mogło być zaprowadzone,

Wydział krajowy wnosi :

Wysoki Sejm raczy upoważnić Wydział krajowy do użycia na wykonanie chociażby połowy rekonstrukcyi wychodków w szpitalu lwowskim w bieżącym roku sumę przeznaczoną w budżecie na rok 1875 w kwocie 5800 zł. na oświetle gazowe.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. kwietnia 1875.

Marszałek krajowy :

Alfred hrabia Potocki w. r.

Sprawozdawca :

Maciej Zenon Serwatowski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

[Artykuł 14 ustawy z dnia 2 maja 1873 (l. 251 dz. u. k.) o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych, a mianowicie drugi jego ustęp, który brzmi: „Rada szkolna krajowa wyznaczy mu (katechecie) stosownie do zajęć jego, wynagrodzenie roczne“, zmienia się w ten sposób, że ustęp ten opiewać ma: „Takiemu katechecie służyć te same prawa, które nauczycielom starszym przyznają ustawy“.]

Lwów, 19 kwietnia 1875.

Ks. Chełmecki
wnioskodawca.

Szumańczowski, Rutowski, Zawacki, Krasicki, Kaszewko, Jasiński, Król, Hozard,
Torosiewicz, Męciński, Tettmayer, Kowalski, Spławiński, Antoniewicz.

Aleg. LI.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wystosować wezwanie do Rządu o zaprowadzenie Wydziału lekarskiego w uniwersytecie lwowskim na koszt skarbu Państwa.

Otton Hausner
wnioskodawca.

Apolinary Jaworski, Firlej, Polanowski, Fruchtman, Torosiewicz, Spławiński, Krzczunowicz, Wajgart, E. Wolański, Weismann, Koziębrodzki, Kuczkowski, E. Rylski, Kabat, Czerkawski, Skrzyński, Hoszard, Madejski, Skwarczyński, Dąbrowski, Jasiński, Szeptycki, Czartoryski, Gniewosz, F. Zucker, Czajkowski, Hoppen, F. Dr. Smolka.

Aleg. LII.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Podnosząc uchwałę swoją z r. 1874 mianowicie ustęp jej orzekający iż ma być wybudowany gmach dla obrad Sejmu i pomieszczenia Wydziału kraj. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu żeby bezzwłocznie przystąpił do czynności w tym celu potrzebnych a zarazem stanowi:

1. Cały koszt na gmach i plac pod niego nie ma przekroczyć najwyższej kwoty 850.000.
2. Potrzebny fundusz uzyskany będzie w drodze pożyczki opartej na amortyzacji.
3. Budowa wykonana być ma w drodze przedsiębiorstwa pod kontrolą Wydz. kraj.
4. Pojedyncze parcele zakupionej realności mogą być sprzedane a sąsiednie dokupione a to według potrzeby zamierzonej budowy.

Na pokrycie najpilniejszych przygotowawczych robót wyznacza się w budżecie na rok 1876 kwotę 10.000.

Skrzyński
wnioskodawca.

Aleg. LIII.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej

o budowie własnego domu dla krajowego zakładu położnic
we Lwowie.

Na posiedzeniu z dnia 15. stycznia 1874 Sejm powziął następującą uchwałę: „Sejm uznaje nagłą potrzebę zbudowania własnego domu na zakład dla położnic i wzywa Wydział krajowy, aby na przyszłej Sesi sejmowej odpowiedni przedłożył projekt.“ Ta uchwała była koniecznym wynikiem prawdziwie rozpaczliwego stanu, w jakim się znajdował zakład położnic, odmalowany najczarniejszymi barwami tak przez ówczesnego sprawozdawcę komisji budżetowej, jakoteż przez inspektora szpitali. Wilgoć i przeciągi, nieczystość i wyziewy zaraźliwe, przepełnienie i brak najpotrzebniejszych przyrządów sprzysięgły się, aby uczynić ten zakład leczniczy miejscem zagłady i w chwili gdy Sejm obradował, gorączka płożowa srożyła się najmocniej i codziennie porywała ofiary. Z powodu tej zarazy przeniesiono zakład położnic do głównego budynku szpitala, a gdy i tam epidemia wybuchła, do tak zwanej filii Hefmana, w której zakład dotąd się znajduje. Obecnie wprawdzie warunki zakładu położnic się nieco polepszyły i umieszczenie jako tako wystarcza, gdy frekwencya skutkiem przerażenia znacznie się zmniejszyła, lecz cały ustrój dzisiejszy zakładu jest prowizoryczny, na to chwilowe i nienaturalne zmniejszenie frekwencyi obliczony i nieodzownie wymaga wprowadzenie w życie uchwały Sejmowej z 15. stycznia 1874.

Wydział krajowy jak najspieszniej i jak najdokładniej polecenie Sejmu wykonał. Na mocy kontraktu z dnia 15. Czerwca 1874 nabył grunt p. Höflicha „Wulką szpitalną“ zwany, we wschodnio południowym kierunku z gruntami szpitala graniczący i o 30 sążni od prawego skrzydła szpitala oddalony, w płaszczyźnie około 1400° kwadratowych mierzący, za cenę 5250 złr.; z tego gruntu osobne ciało tabularne utworzył i zakład położnic jako właściciela intabulował.

Położenie tego gruntu na stoku południowym i otoczenie polami i ogrodami, które już dla znacznej pochyłości prawdopodobnie nigdy nie będą zabudowane, zapewniają zakładowi trzy ważne

warunki higieniczne: światło, świeże powietrze i spokój. Cenę kupna: 3 zlr. 70. cent. od sążnia kwadratowego gruntu w tak korzystnym położeniu, komisya uważa za bardzo mierną. Bliskość szpitala powszechnego dozwoli połączenie częściowe administracyi (pralni, wyrabiania gazu) zakładu z administracyą powszechną i umożliwi pewne oszczędności w wydatkach gospodarczych. Po uzyskaniu podstawy przez nabycie gruntu Wydział krajowy sporządził plany i kosztorysy budynku i urządzenia wewnętrznego i w ubiegłej Sesi przedłożył sprawozdanie Sejmowi, które jednak na posiedzeniu dnia 17go Października 1874. r. pod wrażeniem świeżo zakomunikowanej mu konieczności podwyższenia podatku do podatków i kierując się jedynie względami oszczędności powziął nad tem sprawozdaniem następującą uchwałę:

„Sejm odracza sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic do następnej Sesi“.

Stosując się do téj uchwały Wydział krajowy ponowił zeszłoroczne sprawozdanie i przedłożył plany i kosztorysy przyszłego budynku, które komisya budżetowa należycie rozpatrzyła i o których następującą sprawę zdaje:

Przeznaczeniem zakładu jest nie tylko pielęgnowanie położnic i kobiet dotkniętych chorobami płciowemi, lecz także dostarczanie pewnych materyałów naukowych i potrzebnych lokalności dla szkoły akuszerok, tudzież tymczasowe utrzymywanie tych dzieci, których matki w zakładzie umarły lub do szpitala powszechnego przeniesione zostały, które to dzieci wskutek zwiniecia zakładu podrzutków na mocy uchwały sejmowej z roku 1872 kosztem kraju utrzymywane być muszą. Jako podstawę dziennego stanu chorych, przyjęto słusznie nie średni, lecz raczej maksymalny stan, aby z góry zaradzić potrzebie umieszczenia większej jak średniej ilości chorych, gdyż w miarę znacznego polepszenia warunków umieszczenia, pielęgnowania i leczenia frekwencya powiększyć się musi, aby zapobiedz możliwości przepełnienia i uchronić zakład od wybuchu chorób zaraźliwych. Daty statystyczne wykazały maksymalny dzienny stan chorych na oddziale położnic jako 40 do 45, na oddziale ginekologicznym jako 20 do 25 osób. Uwzględniając podobny stan, tudzież potrzebę umieszczenia dzieci z mamkami, sal wykładowych dla akuszerok, mieszkania służby i t. p. i odpowiadając wymogom higieny szpitalnej, plan przedstawia nam budynek jednopiętrowy z dwoma skrzydłami długości 25°; szerokości części środkowej 7° 2'—, szerokości skrzydeł 14° 1' wysokości 6° 5'— i powierzchni 262° kwadr., który to budynek obejmować będzie:

1. Pomieszczenie odpowiednie na 62 łóżek (które w razie potrzeby do 70 podnieść można) mianowicie
 - a. jedną specjalną salę na 7 łóżek dla matek z dziećmi (6520' kub. powietrza.)
 - b. cztery pokoje o jednym łóżku, tak zwane separatki dla oddzielnie płacących, z osobnym wychodem (9806' kub. powietrza).
 - c. pięć sal najmniej po 5, najwięcej po 9 łóżek zawierających, razem z 51 łózkami i 48.000' kubicznych powietrza obejmujących.
2. Salę porodową i zarazem operacyjną z 3 łózkami.
3. Salę wykładową dla akuszerok, mogącą pomieścić do 30 słuchaczek z przyległym pokojem na kancelaryę dla profesora a zarazem prymaryusza zakładu.
- 4—7. Mieszkanie dla 2 akuszerok, lekarza pomocniczego i odźwiernego.
8. Pokój dla przyjmowania chorych.
- 9—12. Łazienki, kuchenki, water — klozety i wychodki ogólne, magazyny, korytarze i schody.

Wewnętrzne urządzenie odpowiada następującym warunkom.

- a. Na każde łóżko przypada najmniej 900, najwięcej 1400 ' kub. powietrza.
- b. Okna są wysokie, szerokie i z górną częścią otwierane do góry i na dół dla wentylacji.
- c. Korytarze obszerne, opalane, z posadzką cementową.
- d. Ściany wewnętrzne do połowy wysokości olejną farbą malowane.
- e. Separatki stanowią odrębność w sobie zamkniętą.
- f. Sale dla położnic zdrowych i dla kobiet chorych są oddzielone w ten sposób, żeby na przypadek gorączki połogowej jedną część oddziału od drugiej zupełnie odosobnić można.
- g. Cały budynek opatrzone wodą zimną i gorącą.
- h. Oświetlenie 80 płomieniami gazu naftowego, tańszego i silniej oświetlającego od gazu z węgla kamiennego.
- i. Wentylacja wewnętrzna w salach.
- k. Ogrzanie piecami kaflowymi.
- l. Wychodki urządzone nowym systemem paryskim jak najdogodniejszym do czyszczenia.
- m. Część fundamentów jako sutereny urządzona.
- n. Korytarze parterowe sklepione.
- o. Posadzki w salach dębowe.
- p. Schody z kamienia ciosowego.
- q. Strych wyłożony warstwą cegły palonej i drzwiami żelaznymi zamknięty.

Zewnętrznie zaś cały budynek jest najprostszyc form architektonicznych i bez wszelkiej ornamentyki kosztownej.

Z przedstawienia tego Wys. Sejm powzięmie przekonanie, że pomimo uwzględnienia celów leczniczych i wymogów higieny, rozmiar i urządzenie budynku nie przekraczają granic rzeczywistej potrzeby i wykluczają wszelkie nakłady nieusprawiedliwione. C. k. Rada zdrowotna dnia 24go Września 1874 uznała program budowy jako zupełnie odpowiedni wymogom sanitarno-policyjnym i naukowym.

Na podstawie tego programu kosztorysy obliczają potrzebny nakład dla budowy i urządzenia zakładu następująco:

1. Koszta budowy.

a.	roboty ziemne	1.164	złr.	51	ct
b.	„ murarskie	48.798	„	6	„
c.	„ kamieniarskie	2.792	„	43	„
d.	„ ciesielskie	7.253	„	50	„
e.	„ blacharskie	5.380	„	62	„
f.	„ stolarskie	6.347	„	84	„
g.	„ szklarskie	1.055	„	96	„
h.	„ malarskie	3.037	„	—	„
i.	„ rzeźbiarskie	1.800	„	—	„
k.	„ kowalskie	507	„	88	„
l.	„ garncarskie	2.880	„	—	„
m.	„ rozprowadzenie wody	4.397	„	—	„
n.	„ Wychodki	1.672	„	50	„
o.	„ Kanał	2.636	„	50	„
p.	„ Oświetlenie gazem	2.480	„	—	„

Razem 94.733 złr. 80 ct.

2.	10% na nieprzewidziane koszty i roboty	9.473 złr. 38 ct.
3.	Koszta administracyjne i dozoru	7.500 „ — „
4.	Sprawienie inwentarza	7.530 „ — „

Razem 119.237 złr. 18 ct

Komisya budżetowa, nieznalazszy w sprawozdaniu Wydziału krajowego żadnej wskazówki jakim sposobem tenże budowę przeprowadzić zamyśla, oświadczyła się jednogłośnie za budowę przez przedsiębiorcę, gdyż doświadczenie nauczyło (przy budowie domu obłąkanych w Kulparkowie) że budowa we własnym zarządzie nieodpowiadała najskromniejszym oczekiwaniom.

Co do kwoty potrzebnej dla budowy, komisya sądziła, że usunięciem ozdobnych gzymsów głównych zasada prostoty form architektonicznych, wypowiedziana w programie budowy Wydziału krajowego, będzie ściślej przeprowadzoną i tym sposobem da się osiągnąć bez najmniejszego uszczerbku dla celów naukowych i humanitarnych oszczędzenie kwoty przeszło 3000 złr. (w robotach murarskich, pozycya kosztorysu 50 i 54.) dalej z tych samych powodów, komisya oświadczyła się za opuszczeniem płaskorzeźby na frontonie (fryzie) z zachowaniem jednakże krzyża, przez co koszt roboty rzeźbiarskiej w kwocie 1.800 złr. odpada, nareszcie sądziła komisya, że ustawieniem cokolwiek mniej kosztownych pieców, (w rubryce robót garncarskich) dałaby się oszczędzić kwota 800 złr., przeto komisya poleca kwotę o 5.600 złr. niższą na koszta budowy to jest . 89,133 złr. 80 ct. również redukuje się 10% dodatek na nieprzewidziane koszta stosownie do zmniejszonej głównej sumy, to jest

8,913 „ 38 „

Gdy koszta dozoru przy budowie przez przedsiębiorcę niezaprzeczenie mniejsze będą, niżeli przy budowie w własnym zarządzie, przeto obliczają się takowe na

4,000 „

kwotę na sprawienie inwentarza przyjmuje komisya bez zmiany, gdyż rzeczywiście w dzisiejszym zakładzie, prócz niektórych niezbędnych sprzętów i zużytej bielizny inwentarza niema, więc

7,530 „

Razem 109,577 złr. 18 ct. czyli

w zaokrągleniu 110.000 złr.

Rozłożenie wykonania budowy na lat dwa, mianowicie wyprowadzenie budynku z fundamentów i pokrycie dachem w pierwszym roku, zaś otynkowanie i wewnętrzne urządzenie zakładu w drugim roku, uznaje komisya zgodnie z Wydziałem Krajowym za stosowne i poleca rozdzielić fundusze na ten cel na lat trzy, z powodu że należytość zupełna za budowę w dwóch latach dokonana dopiero po kołaudacyi, a więc w trzecim roku do uiszczenia przypada.

Komisya więc poleca przeznaczyć rocznie kwoty 37.000, 37.000, i 36.000 złr. stanowiących razem w trzech latach sumę 110.000 złr. projektem umotywowaną.

Ponieważ budowa jeszcze w tym roku rozpoczętą być może, poleca komisya przyzwolić na rok 1875 dodatkowy kredyt 37.000 złr, który według obliczeń p. referenta Wydziału krajowego z pozostałości kasowej r. 1874 niewątpliwie osiągnąć się da.

Komisya budżetowa tedy wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Upoważnia się Wydział krajowy do wykonania budowy i urządzenia własnego domu w drodze przedsiębiorstwa dla krajowego zakładu położnic we Lwowie z nakładem do kwoty 110.000 złr. z funduszków krajowych.
2. Udziela się Wydziałowi krajowemu w tym celu dodatkowego kredytu na rok 1875 w kwocie 37.000 złr. z oszczędności roku 1874.
3. Umieszcza się w budżecie na rok 1876 kwotę 37.000 złr.
4. Wydział Krajowy umieści na ten sam cel w preliminarzu do budżetu krajowego na rok 1877 kwotę 36.000 złr.

We Lwowie dnia 20. Kwietnia 1875.

Przewodniczący:

H. Wodzicki.

Sprawozdawca:

Otton Hausner.

1. The first of the two...
2. The second of the two...
3. The third of the two...
4. The fourth of the two...

We have had to...

John Doe

John Doe

w sprawie objęcia zakładów przymusowej pracy (poprawy) w zarząd Państwa.

Rząd gotów jest w celu ulżenia Krajom obowiązku ciężącego na nich co do domów przymusowej pracy (poprawy) przedstawić Reprezentacyi państwa odpowiednie wnioski, pod następującymi warunkami:

1. Państwo obejmuje zarząd istniejących domów przymusowej pracy (poprawy).
2. Państwo urządzi i utrzymywać będzie domy przymusowej pracy i domy poprawy dla młodocianych koryrgendów w myśl §. 17. ustawy z dnia 10. Maja 1873 dz. p. p. N. 108.
3. Należące do krajowych zakładów przymusowej pracy realności i przedmioty inwentaryalne przechodzą bezpłatnie na własność Państwa.
4. Co do kobiecych domów poprawy, któremi zajmują się Zgromadzenia duchowne obejmuje Rząd obowiązujące umowy z tem zastrzeżeniem, iż po upływie kontraktu zarządzić będzie mógł dowolnie co do dalszego przytżmania koryrgendek.
5. Pozostających w czynnej służbie przy istniejących zakładach przymusowej pracy obejmuje Państwo z zastrzeżeniem dla nich praw, jakie im służą z dotychczasowego stosunku służbowego.
6. Państwo ponosi koszta zakładów przymusowej pracy i domów poprawy. Koszta utrzymania tak dorosłych jak i młodocianych koryrgendów z wyjątkiem wypadków §. 18. ustawy z d. 10. Maja 1873 dz. p.p. N. 108, mają być Państwu zwrócone a te z funduszów krajowych tych krajów, do których przytrzymani przynależą.

Pozostawia się ustawodawstwu krajowemu postanowienie, czy i o ile koszta te mają być zwrócone krajowi przez rodzinne powiaty lub gminy.

7. Do kosztów utrzymania zaliczają się wydatki na wikt, łoża, opał, światło, bieliznę, odzież, koszta leczenia, pogrzebu i w danym razie rozwiązania położnic. Koszta te będą obliczone dla każdego pojedynczego koryrgenda według przeciętnego nakładu, jaki się we wszystkich zakładach tej samej kategorii w bezpośrednio poprzedzającym roku przedstawi, przyczem potrącony zostanie dochód z pracy po obliczeniu systemizowanej nadwyżki zarobku.

Jeżeli w zakładach, w ustępie 4. wymienionych, Zgromadzenia duchowne pobierają z mocy kontraktu wynagrodzenie ryczałtowe za dzień i od głowy, ma być to ryczałtowe wynagrodzenie wciągnięte w rachunek przy przeciętnem obliczaniu nakładu kosztów

8. Koszta utrzymania, które mają być zwracane z funduszów krajowych, będą wykazywane półrocznie Wydziałom krajowym przez polityczną Władzę krajową i mają być w tych samych okresach czasu zwracane z funduszów krajowych.
9. Fundusze zakładów przymusowej pracy, będące pod zarządem krajów pozostają tymże z przeznaczeniem, aby służyły przedewszystkiem na pokrycie ciężących na krajach kosztów utrzymania.

Cena kupna, uzyskana ze sprzedaży zakładu Maryi Magdaleny oddaną będzie jednak wraz z narosłymi odsetkami do dyspozycyi Rządu na wybudowanie i urządzenie zakładu przymusowej pracy w Galicyi.

Umowa zawarta z Rządem co do umieszczenia męzkich i żeńskich koryrgendów w zakładach karnych w Lwowie pozostaje tak długo nienaruszoną, dopokąd nie będzie urządzone dla nich inne umieszczenie.

10. Termin wejścia w życie tych postanowień a w szczególności objęcia istniejących zakładów przez Państwo, oznaczonym zostanie dotyczącą ustawą państwową.

Zobowiązania odnoszące się do Zarządu, poprzedzającego ten termin ponoszą dotyczące kraje.

Aleg. LV.

Wniosek.

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi wzywa Wysoki rząd, aby przeprowadził w jak najkrótszym czasie wykonanie §. 21. ustawy z r. 1873 o nadzorach szkolnych.

H o s z a r d

wnioskodawca.

1847

W. H. R.

Received of the Treasurer of the Board of Education
the sum of \$100.00 for the year ending 1847

W. H. R.
Treasurer

Aleg. LVI.

S p r a w o z d a n i e

Komisji budżetowej

o projekcie Wydziału krajowego względem ustalenia posad siedmiu inżynierów okręgowych i przyznania im praw urzędników stałych krajowych.

Wysoki Sejmie!

Techniczna służba przy drogach krajowych ustanowiona u posażoną uchwałą sejmową z 15 września 1868 r. uzupełnioną późniejszymi uchwałami z 21. paźd. 1869 r., z 17. listop. 1872 r. i z 3. stycznia 1874 r. — składa się z dwóch oddziałów: mianowicie z oddziału technicznego centralnego przy Wydziale kraj. we Lwowie, i z oddziału, że tak powiem „wykonawczego“, rozstawionego po całym kraju przy drogach krajowych, których długość wynosi dzisiaj 173 mil jeogr. Oddział pierwszy, to jest centralny, stanowią: inżynier starszy czyli „nadinżynier“, dwóch inżynierów i dwóch asystentów; drugi oddział wykonawczy, złożony jest z siedmiu inżynierów okręgowych, z 35 konduktorów i 270 drożników; prócz tego, chwilowo do niego należą 3 pełniących obowiązki inżynierów i 5 dyjurnistów. Na mocy uchwał sejmowych, posady w centralnym oddziale technicznym, urzędującym pod okiem Wydziału krajowego, są ustalone (systemizowane) i osoby zajmujące te posady są stałymi, etatowymi urzędnikami krajowymi i posiadają wszelkie prawa służące takim urzędnikom według ustawy o służbie krajowej. Natomiast w drugim, wykonawczym oddziale służby przy drogach krajowych, wszystkie posady są dotychczas niesystemizowane i niestale, a osoby je zajmujące nie mają praw urzędników krajowych, między innymi nie mają prawa do pensji wysłużonej po pewnej liczbie lat służby i mogą być usunięte z posad bez procesu dyscyplinarnego, gdyż są tylko czasowo mianowane.

Otoż naczelną część tego oddziału wykonawczego, t. j. inżynierowie okręgowi podali w r. z. petycję do Wys. Sejmu o uznanie ich stałymi urzędnikami krajowymi z wszystkimi prawami do tego przywiązanimi, a Wysoki Sejm przekazał tę petycję Wydziałowi krajowemu do roztrząśnienia i przedłożenia stosownych wniosków.

Wydział kraj. roztrząsnąwszy petycję i zbadawszy sam przedmiot z nią złączony, przedłożył na posiedzeniu sejmowém 6. kwietnia r. b. sprawozdanie swoje w tym względzie i projekt ustalenia posad siedmiu inżynierów okręgowych, uznania ich urzędnikami krajowymi i nadania im praw wpływających z takiego uznania. Dalej w projekcie swym Wydział kraj. proponuje wyznaczyć każdemu inżynierowi okręgowemu stałej płacy po 1500 zhr. rocznie, dodatek służbowy 240 zhr. i dodatek pięcioletni 200 zhr., pozostawiając każdemu dotychczas pobierane wynagrodzenie ryczałtowe, 500 zhr. rocznie na dyety i koszta podróży przy objeździe dróg. W obszerném sprawozdaniu swém uzasadniał Wydział kraj. ustalenie posad inżynierów okręgowych, dobrem służby publicznej, potrzebą pozyskania na te posady ludzi zdolnych i prawych przez zabezpieczenie przyszłości im i ich rodzinom, wreszcie uzasadniał tę przemianę względami sprawiedliwości. Jednak przyznał, że ustanowienie tymczasowych posad inżynierów okręgowych było „konieczném w początkach administracyi krajowej“, „gdyż pierwiej należało się przekonać, czy nowa służba odpowie oczekiwaniom władzy zarządzającej“; lecz w. b. Wydział wyraził mniemanie, że „dzisiaj powody te ustały, albowiem administracya dróg krajowych ustaliła się a zarząd naczelny nabył przeświadczenia, iż do postępowania w raz obranym kierunku i do przyspożenia jak największych możliwych korzyści funduszowi krajowemu potrzeba mu stałego zastępu urzędników wypróbowanych i wychowanych w systemie dążącym do racjonalnej oszczędności.

Komisya budżetowa, której W. Sejm przekazał do zbadania sprawozdanie Wydziału kraj. i jego projekt streszczony powyżej, podziela w zasadzie przekonanie Wydziału kraj. iż należy ustalić posady inżynierów okręgowych i przyznać im prawa stałych urzędników krajowych; a nawet komisya budżetowa mniema, iż z czasem wszystkie posady w wykonawczym oddziale służby przy drogach krajowych, to jest nietylko posady inżynierów okręgowych, ale także konduktorów i dróżników powinny być stałemi z wszelkimi prawami do służby krajowej przywiązaniemi, między innymi z prawem do emerytury.

Lecz równocześnie komisya budżetowa jest przekonaną, że chwila ustalenia tych posad służby przy drogach krajowych jeszcze nie nadeszła, a to przekonanie swoje wysnuwa z dwóch następujących powodów. Pierwszym powodem przemawiającym za odroczeniem przemiany tymczasowych posad inżynierów okręgowych na stałe, jest powszechne i uzasadnione oczekiwanie nowej ustawy drogowej, która nietylko ureguje obowiązki obywateli kraju co do pokrywania wydatków na drogi krajowe, powiatowe i gminne, ale także silny wpływ wywrzeć może pośrednio na ostateczne urządzenie służby przy tych drogach. Drugim powodem przemawiającym za odroczeniem jeszcze ustalenia posad inżynierów okręgowych, urzędujących po powiatach odległych od siedziby Wydz. kraj., jest trudność urządzenia dzisiaj należytego i bliskiego nadzoru nad ich czynnościami przez odpowiednie władzy autonomiczne. Bezwzględnie zapatrując się na rzeczy, a nie stosując bynajmniej uwagi poniższej do osób teraz zajmujących posady inżynierów okręgowych — przyzna każdy, że jakkolwiek potrzebnym jest zawsze bliski nadzór nad czynnościami urzędników technicznych przy drogach, potrzebniejszym jest jeszcze ten nadzór gdy urzędnicy ci są stałymi, niż gdy są tymczasowymi; albowiem w razie popełnienia nadużyć lub zaniedbania w czynnościach przez urzędników stałych, mogą być oni z posad usunięci jedynie w skutek procesu dyscyplinarnego, w którym udowodnionoby im te nadużycia, wszelkie zaś skargi choćby słuszne, jednak nieudowodnione, bo trudno byłoby je udowodnić z powodu braku bliskiego nadzoru, zostałyby bezskutecznymi; przeciwnie, urzędnika zajmującego posadę niestaloną może władza naczelna usunąć bez procesu dyscyplinarnego, jeżeli tylko ma uzasadnione przekonanie o popełnionych przez niego nadużyciach lub

zaniedbania czynności. Słusznie więc Sejm postąpił ustalając posady urzędników centralnego oddziału technicznego, działającego pod okiem i bliską kontrolą Wydziału krajowego. Również można było usystemizować wszystkie posady w rządowej służbie technicznej przy drogach, gdyż rządowi inżynierowie po powiatach działają pod bliskim nadzorem naczelników powiatu. Przeto właściwa chwila ustalenia posad krajowych inżynierów okręgowych nadejdzie wówczas, gdy po wydaniu nowej ustawy drogowej, ustawa ta lub równocześnie inna przez Sejm uchwalona, urządzi należycie miejscowe władze nadzorcze nad drogami krajowymi, które wykonywałyby ten nadzór energiczniej i czynnie niż dawniejsi inspektorowie drogowi.

Względem na sprawiedliwość nie można bezwarunkowo powoływać na poparcie natychmiastowego dzisiaj ustalenia posad inżynierów okręgowych. Albowiem chociaż z uwagi, iż wszystkie prawie inne posady służby krajowej są stałymi, wymaga systematyczność a nawet sprawiedliwość, aby ustalone także zostały posady służby przy drogach krajowych, a to nietylko inżynierów okręgowych (jak proponuje Wydział krajowy), ale także konduktorów i dróżników i nadane im było prawo do pensji wysłużonej; jednak odroczenie ustalenia tych posad aż do wydania nowej ustawy drogowej i odpowiedniego do niej urzędzenia służby drogowej, nie może wyrządzić krzywdy i ujmy w prawie do emerytury osobom zajmującym dzisiaj niestale te posady. Twierdzenie to łatwo udowodnić: Żaden z teraźniejszych inżynierów okręgowych nie wysłuży jeszcze za lat parę minimum lat, któreby mogło dawać prawo do otrzymania emerytury, t. j. przynajmniej lat dziesięciu; przeto gdyby w ciągu tych lat parę usunął się lub był usunięty z posady zajmowanej, nie miałby jeszcze prawa do emerytury bezwzględnie na to, czy posada ta jest tymczasową czy stałą; jeżeli zaś przy ustaleniu posad inżynierów okręgowych pozostanie na posadzie tymczasowo dzisiaj zajmowanej, w takim razie będą mu policzone z pewnością lata służby, które jako inżynier okręgowy na tymczasowej posadzie przepełdził, jakto już teraz Wydział krajowy wnosił.

Nakoniec gdyby obecnie Sejm uchwalił ustalenie posad inżynierów okręgowych, obsadzenie tych posad musiałoby się odbyć w drodze konkursu, czego wymaga §. 7. ustawy o służbie krajowej, gdyż w danym razie nie można zastosować wyjątków od zasady w tym paragrafie orzeczonej. Jakkolwiek zaś wymieniony wyżej §. 7. ustawy nakazuje, przy obsadzeniu stałych posad, mieć „słuszny wzgląd na osoby już w służbie krajowej zostające“, jednak przez to jeszcze nie zapewnia stałych posad inżynierów okręgowych tym osobom, które obecnie zajmują tymczasowe posady, ale tylko daje im pierwszeństwo między równo-ukwalifikowanymi. Uwaga powyższa stosuje się po części do projektu Wydziału krajowego przedłożonego Sejmowi w skutek petycji inżynierów okręgowych, a głównie do tejże petycji w której petenci upraszają nie o ustalenie posad inżynierów okręgowych w ogóle, ale o przyznanie osobom dzisiaj zajmującym tymczasowe posady inżynierów okręgowych, charakteru stałych urzędników krajowych. Przeto żądają petenci nietylko stabilizacji posad, ale także pominięcia drogi konkursu przy obsadzeniu ustalonych posad i zamianowania ich bezwarunkowo na te stałe posady. Chociaż zaś ma nadzieję komisya budżetowa, że przy ustaleniu posad inżynierów okręgowych, osoby zajmujące obecnie tymczasowo te posady, otrzymają je stale w drodze konkursu, jednak nie mogłaby proponować odstąpienia od zasady orzeczonej w §. 7. ustawy o służbie krajowej i mianowania ich na te posady bezwarunkowo i bez ogłaszania konkursu.

Streszczając powyższe swoje rozumowanie, Komisya budżetowa przedstawia: że jakkolwiek ustalenie posad inżynierów okręgowych i całej służby przy drogach krajowych uważa za rzecz użyteczną dla kraju i sprawiedliwą; jednak z powodów wyżej wyliczonych wnosi odroczenie tej

stabilizacyi posad służby przy drogach krajowych aż do chwili wydania nowej ustawy drogowej, która może spowodować zmianę w teraźniejszej organizacyi tej służby, i aż do chwili utworzenia po powiatach władz nadzorczych nad drogami krajowymi i służbą techniczną przy nich. Wówczas będzie stosowna chwila ustalenia posad służby przy drogach krajowych, a Wydział krajowy przystąpi do obsadzenia tych stałych posad w drodze konkursu, dając pierwszeństwo osobom zajmującym te posady tymczasowo i policzy zapewne otrzymującym stałe posady, lata spędzone w tymczasowej służbie przy drogach. Wówczas także Wysoki Sejm ogłaszając ustalenie posad służby przy drogach krajowych, oznaczy stałą płacę roczną i dodatek służbowy dla każdej posady.

Jednak komisya budżetowa wnosząc odroczenie ustalenia posad inżynierów okręgowych przy drogach krajowych aż do wskazanej wyżej chwili, uznaje, zgodnie z Wydziałem krajowym, że obecna płaca inżynierów okręgowych jest za niska i uważa za rzecz nie tylko sprawiedliwą, ale nawet użyteczną dla dobra publicznego, tymczasowe podwyższenie tychże płac. Komisya mniema, że każdy przyjdzie do tego przekonania, kto porówna obowiązki i teraźniejsze wynagrodzenie inżynierów okręgowych, z obowiązkami asystentów inżynierskich przy Wydziale krajowym i z wyznaczonym tymże asystentom przez Wysoki Sejm wynagrodzeniem, z płacą wymierzoną nowym etatem dla urzędników koncepcyjnych przy Wydziale krajowym, wreszcie z teraźniejszą płacą inżynierów rządowych po powiatach. Inżynierowie okręgowi wypracowują w biurze projekty robót przy drogach krajowych a zajmują się na gruncie kierunkiem tych robót i kontrolą wykonanych; zważając zaś na znaczną rozległość dróg przypadającą na każdego z siedmiu inżynierów okręgowych, ujrzymy, iż sumienne wykonanie tych obowiązków wymaga, oprócz wykształcenia teoretycznego i praktycznego, wielkiej pracy i trudu. Pomimo tego, obecnie czterech z nich pobiera po 1500 złr. a trzech po 1200 złr., bez żadnych dodatków, wyjąwszy ryczałtowe wynagrodzenie 500. złr. rocznie na diety i koszty podróży przy objeździe dróg. Tymczasem asystentom inżynierskim przy Wydziale krajowym, których obowiązki wymagają, obok wykształcenia teoretycznego, krótszej praktyki, a szczególnie mniejszego trudu w ich spełnieniu i mniejszej odpowiedzialności, wyznaczył wysoki Sejm 1120 złr. stałej płacy wraz z dodatkiem służbowym, a nadto przyznał im dodatek pięcioletni. Koncepciści przy Wydziale krajowym pobierają na mocy uchwalonego w 1874. r. przez Sejm etatu 1540. złr. płacy rocznej licząc z dodatkiem służbowym, a nadto wyznaczony jest dla nich dodatek pięcioletni w kwocie 200. złr. rocznie. Według nowej organizacyi i stanu służby technicznej rządowej w kraju naszym, inżynierowie rządowi po powiatach, których obowiązki są takie same jak obowiązki krajowych inżynierów okręgowych, pobierają rocznie stałej płacy wraz z dodatkiem służbowym po 1400, 1500 i 1600 złr. oprócz znacznej kwoty na koszty podróży, a nadto mają przed sobą szersze pole do awansu na tak zwanych nadinżynierów i radców technicznych.

Z powyższych powodów komisya budżetowa uważa za rzecz stosowną i słuszną podwyższenie płacy inżynierom okręgowym. Lecz z drugiej strony, z uwagi na liczne wydatki obciążające budżet krajowy i szczupłe źródła jego dochodów, nie może wnosić znacniejszego polepszenia tych płac i ograniczyć się tylko musi na zaproponowaniu Wysokiemu Sejmowi, aby podwyższył roczną płacę czterem inżynierom okręgowym z 1500 na 1600 złr., a trzem z 1200 na 1300 złr., oraz na poparciu wniosku Wydziału krajowego co do przyznania tymże inżynierom dodatku pięcioletniego

Albowiem Komisya budżetowa zważając, że inżynierowie okręgowi nie mają prawie żadnego pola do awansu, że przeto Wydział krajowy w projekcie ustalenia ich posad bardzo słusznie zaproponował przyznanie im dodatku pięcioletniego, poczytuje za rzecz konieczną, aby przed ustaleniem tych posad, Wysoki Sejm upoważnił Wydział krajowy do przyznawania dodatku po 200 złr. inżynierom krajowym co lat pięć gorliwej służby spędzonej na jednej posiadzie bez awansu.

Obecnie na mocy uchwały sejmowej z 21. października 1869. r. otrzymuje każdy inżynier okręgowy ryczałtowe roczne wynagrodzenie 500 złr. na objazdy dróg w swoim okręgu. Gdy jednak długość i rozpołożenie dróg nie są jednakie we wszystkich okręgach, są więc także nierówne koszta objazdu; przeto Wydział krajowy zaproponował w swoim projekcie, aby Wysoki Sejm przezaczył pod jego rozporządzenie sumę 4000 złr., z której Wydział będzie wyznaczał inżynierom okręgowym ryczałtowe wynagrodzenia roczne za obowiązkowe objazdy dróg, w stosunku odpowiednim dla każdego okręgu. Komisya budżetowa uznając to żądanie uzasadnionem, przedstawia W. Sejmowi do uchwalenia odpowiedni wniosek Wydziału krajowego, z tą tylko zmianą, iż przyznawane przez Wydział ryczałtowe za objazdy wynagrodzenia siedmiu inżynierom okręgowym nie powinny przekraczać sumy 3500 złr, albowiem taką obecnie wynosi siedem ryczałtowych wynagrodzeń po 500 złr.

Przedstawivszy w ten sposób sprawę przekazaną jej do zbadania, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Ustalenie posad inżynierów okręgowych i całej służby przy drogach krajowych odracza się na teraz.
- II. Płaca roczna czterech inżynierów okręgowych pobierających obecnie po 1500 złr. podwyższa się do 1600 złr., płaca zaś trzech inżynierów okręgowych pobierających po 1200 złr. podwyższa się do 1300 złr.
- III. Wydział krajowy zostaje upoważnionym przyznawać inżynierowi okręgowemu dodatek 200 złr. do płacy rocznej za każdy pięciolecie, przez które nieprzerwanie a gorliwie obowiązki swoje pełnił a żadnego awansu nie otrzymał.
- IV. Zamiast dyet i kosztów podróży pobierać będą ci siedmiu inżynierowie okręgowi, za obowiązkowe objazdy we własnym okręgu, ryczałtowe wynagrodzenie roczne, którego wysokość oznaczać będzie Wydział krajowy dla każdego okręgu w stosunku odpowiednim, nie przekraczając atoli ogólnego wydatku rocznego w sumie 3500 złr. w. a.

We Lwowie dnia 28. kwietnia 1875.

Przewodniczący

H. Wodzicki.

Sprawozdawca

Leon Chrzanowski.

Aleg. LVII.

Wniosek.

Poleca się komisji administracyjnej, by w celu zmniejszenia kosztów zarządu dróg krajowych wypracowała odpowiednie wnioski i te jeszcze na tej kadencji Wys. Sejmowi przedłożyć raczyła.

Lwów dnia 3. Maja 1875.

E. Wolański.

Aleg. LVIII.

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o wniosku Wydz. kraj. względem pomnożenia sił pomocniczych w Wydz. krajowym z powodu oddania wys. Sejmowi a w jego zastępstwie Wydz. krajowemu najwyższego nadzoru nad zakładowym majątkiem i zakładowym dobrem gmin i zakładów gminnych.

Wysoki Sejmie!

Z powodu ustawy z d. 18. lutego 1875 D. U. K. N. 14 zmieniającej §. 98 ust. gmin. i oddający najwyższy nadzór nad zakładowym majątkiem i zakładowym dobrem gmin i zakładów gminnych wys. Sejmowi a w jego zastępstwie Wydziałowi krajowemu, wniósł Wydz. kraj. o pomnożenie liczby urzędników przy Wydziale krajowym o dwóch sekretarzy w dziale conceptowym i o dwóch adjunktów w dziale rachunkowym.

Wniosek ten uzasadnia i usprawiedliwia Wydz. kraj. raz potrzebą zaprowadzenia wskutek powyższej ustawy z dnia 18. lutego 1875 przy Wydziale krajowym dokładnego spisu, czyli katastru zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych i utrzymywania tego katastru w ciągłej ewidencji, a powtórę włożonym tą ustawą na Wydz. kraj. obowiązkiem zarządzania w sprawach tyczących się majątku gmin i zakładów gminnych w razach potrzeby dochodzenia na miejscu przez delegowanie komisji.

Ze zdaniem Wydz. kraj. co do potrzeby urządzenia przy Wydziale krajowym katastru majątku, dobra gmin i zakładów gminnych, komisja administracyjna po dokładnem zbadaniu przedmiotu zgodzić się nie mogła. Katastr taki byłby bezsprzecznie bardzo cennym materiałem statystycznym i nie bez korzyści przy zarządzie krajowym. Dla nadzoru jednakże nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych jest on mniej potrzebnym. Wydz. kraj. bowiem może być powołany do wkraczania w moc poruczonego mu najwyższego nadzoru tylko, albo wskutek żądania Reprezentacji powiatowej, sprawującej na mocy ustawy bezpośredni nadzór nad majątkami

gminne mi, albo wskutek powziętej wiadomości o nieporządkach, którymby Reprezentacya powiatowa zaradzić nie mogła. A tak w jednym jak w drugim razie utrzymywany przy Wydziale krajowym katastr majątków gminnych byłby Wydziałowi krajowemu zaledwie jakowas pomocą. Inwentarz zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych, który każda gmina w moc przepisu §. 65. Ustawy gminnej w pierwszym roku po wejściu w życie tej ustawy sporządzić była winna i obowiązana jest utrzymywać w ciągłej ewidencji, zastępuje tu w zupełności wzmiankowany katastr przy Wydz. krajowym. Komisya administracyjna nie wątpi o usiłowaniach tak Wydziałów powiatowych, jak Wydz. kraj., by wzmiankowane inwentarze istniały w wszystkich gminach i były porządnie prowadzone, i można mieć nadzieję, że przepis ten ustawy gminnej nie pozostanie martwą literą. Nigdy zaś obowiązek Wydz. kraj. do najwyższego nadzoru nad całością zakładowego majątku gmin i zakładów gminnych nie może iść tak daleko, by Wydz. krajowy musiał przekonywać się bez szczególnego jakowegoś powodu, czyli majątki pojedynczych gmin nie zostały bezprawnie uszczuplone i porównywać je w tym celu z prowadzonym przy Wydziale krajowym katastrem majątków gminnych

Sporządzenie przy Wydziale krajowym katastru wszystkich majątków gminnych i utrzymywania go w ciągłej ewidencji pociągnęłoby dla funduszu krajowego bardzo znaczne wydatki. Proponowane przez Wydział kraj. pomnożenie urzędników wystarczyłoby nie mogło. Potrzebaby zużycie większych sił roboczych. Potrzebaby nadto licznych ubikacyj tak dla tych pracowników, jak i na przechowywanie owych katastralnych aktów. Ale nie tylko fundusz krajowy musiałby ponosić znaczne wydatki — w równej, a może w większej jeszcze mierze dotknęłoby to i fundusze powiatowe, bo przecież tylko za pośrednictwem Reprezentacyj powiatowych mógłby Wydział kraj. zebrać potrzebne daty i wykazy, i utrzymywać je w ciągłej ewidencji. A gdyby katastr ten miał dostarczać zupełnej rejkojmi, bez jakowej nie miałyby zresztą spodziewanej wartości, musiałyby Wydziały powiatowe sprawdzać niejednokrotnie na miejscu wykazy dostarczane przez gminy. Byłby to ogromny koszt, nie wspominając już o budżecie, któryby przechodził siły niejednego powiatu.

Co do podniesionego przez Wydział kraj. obowiązku Wydziału krajowego do energicznego, sprężystego i skutecznego najwyższego nadzoru nad majątkiem gminnym, poruczonego mu ustawą z d. 18. lutego 1875 i do zarządzania w wykonywaniu tego nadzoru dochodzeń na miejscu przez delegowanie komisji, gdy okoliczności tego wymagają, komisya administracyjna podziela najzupełniej zdanie Wydziału kraj. Majątek gmin jest rzeczywiście bardzo znaczny. Nie jest on własnością li tylko obecnej generacyi. Uchronić go od roztrwonienia i utrzymać dla przyszłych generacyi, jest bezsprzecznie największą powinnością Reprezentacyi krajowej.

Nadzór więc Wydziału krajowego musi odpowiadać temu zadaniu. Nie idzie jednakże za tem już konieczność powiększenia liczby urzędników przy Wydziale krajowym, lecz potrzeba raczej przedewszystkiem zbadać, czyli Wydział krajowy może odpowiedzieć temu zadaniu przy tych siłach, którymi obecnie rozporządza, lub rozporządzać może.

Wydział krajowy podnosi sam w swoim sprawozdaniu bardzo trafnie i słusznie, że Wydział krajowy sprawował zawsze i przed wydaniem ustawy z d. 18. lutego 1875, jeżeli nie podług brzmienia obowiązujących ustaw, to na mocy ducha tychże i z natury rzeczy naczelny nadzór nad zakładowymi majątkami gmin i zakładów gminnych, i że w wykonywaniu tego nadzoru wysyłał tak na żądanie Reprezentacyj powiatowych, jak i z własnej inicjatywy komisye na miejsce. Ścisłe więc biorąc, ustawa z d. 18. lutego 1875 zmieniła stan rzeczy o tyle tylko, że Wydział krajowy będzie to, co czynił dotąd tylko z ducha ustaw i poniekąd z zwyczaju, czynić odtąd na mocy wyraźnego brzmienia ustawy, i że nie będzie przytem narażony na możebny zarzut ze strony zarządów gminnych — iż przekracza swój zakres działania. Nie więc nie upoważnia do przypuszczania, iż w skutek tej nowej ustawy Wydziały powiatowe udawać się będą częściej do Wydziału krajowego o pomoc fachową, lub że Wydział krajowy znajdzie się częściej w konieczności zarządzania dochodzeń na

miejscu przez delegowanie komisji. Obowiązku Reprezentacji powiatowych do bezpośredniego nadzoru nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych ustawa ta w niczem nie narusza. Pozostaje on i nadal w całej swej pełni, a Wydział krajowy użyczy i teraz Reprezentacji powiatowej fachowej pomocy tam tylko, gdzieby Reprezentacja powiatowa nie mogła takowej inaczej znaleźć, sam zaś i teraz o tyle tylko obowiązany będzie wkraczać, o ileby nadzór Reprezentacji powiatowej okazał się niedostateczny. Raczej więc można mieć nadzieję, iż przyznany Wydziałowi krajowemu ustawą z d. 18. lutego 1875 nadzór nad majątkami gminnymi i przyznane mu prawo bezpośredniego w tym względzie wkraczania, będą dla zarządów gmin i dla Reprezentacji powiatowych nowym bodźcem do ścisłego i sumiennego wykonywania ciężących na nich obowiązków, że co najmniej, Wydział krajowy nie będzie potrzebował wysyłać części komisji na miejsce, jak dotąd. Godzi się zatem spodziewać, że o ile siły pracownicze Wydziału krajowego wystarczały dotąd do spełnienia tego zadania, będą one dostateczne i nadal.

Wydział krajowy podnosi wprawdzie w swem sprawozdaniu, że siły jego już obecnie były niedostateczne, że z powodu braku dostatecznych sił widział się często zmuszonym zwlekać z wysyłaniem proszonej przez Wydziały powiatowe pomocy, lub nawet odmawiać prośbie Wydziału powiatowego o wysłanie komisji i twierdzi, że przed ustawą z dnia 18. lutego 1875 mógł to czynić, ponieważ nie był obowiązany do czynienia zadość takim prośbom Wydziałów powiatowych, że jednakże teraz wobec wyraźnego brzmienia tej ustawy oddającego mu najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych nie będzie mógł Wydział krajowy uchylać się od wysyłania komisji, nietylko na każde uzasadnione zgłoszenie się Wydziału powiatowego, ale także i bez zgłaszania się Wydziału powiatowego w myśl nowej ustawy. Nie mogło to jednakże przekonać komisji administracyjnej o konieczności natychmiastowego pomnożenia urzędników przy Wydziale krajowym. Przedewszystkiem nie może komisya administracyjna podzielać ostatniego zapatrywania Wydziału krajowego, że przed ustawą z d. 18. lutego 1875, Wydział krajowy mógł się uchylać od udzielania Wydziałom powiatowym żądanej pomocy fachowej, teraz zaś takowej podług brzmienia tej ustawy dostarczać musi. Obowiązek Wydziału krajowego do najwyższego nadzoru nad majątkami gminnymi istniał, jak to wyżej wyłuszczone i przed wydaniem ustawy z d. 18. lutego 1875 i komisya administracyjna z przyjemnością uznaje, że Wydział krajowy nigdy takowego nie zapoznawał i że usiłował czynić mu zawsze zadość, o ile siły jego na to starczyły. Z drugiej strony nie zwalnia ustawa z dnia 18. lutego 1875 Wydziałów powiatowych z żadnego obowiązku co do czuwania nad całością zakładowych majątków gminnych i nie nadaje im żadnego nowego prawa do żądania pomocy od Wydziału krajowego. W tym względzie nie zaprowadziła nowa ustawa zdaniem komisji administracyjnej żadnej zmiany.

Brakowi zaś dostatecznych sił przy Wydziale krajowym do użyczenia Wydziałom powiatowym fachowej pomocy i do wysyłania komisji na miejsce, zaradzić można bez podwyższenia etatu urzędników. Podług sprawozdania Wydziału krajowego jedna z systemizowanych czterech posad adjunktów kasowych, którzy w myśl §. 17. ust. służ. kraj. mogą być użyci i do rachunkowości i do komisji nie jest dotąd obsadzona. Nadto przysłuży Wydziałowi krajowemu bezsprzecznie prawo wysyłania tam, gdzie Wydziały powiatowe proszą o pomoc fachową, nie tylko własnych urzędników, ale także i inne osoby z rachunkowością i manipulacją kasową dokładnie obeznane, a co do prawości charakteru nieposzlakowane, odebrawszy od nich przysięgę sumiennego wykonania poruczonej im czynności. Osoby takie muszą być zapewne odpowiednio wynagradzane, ale wynagrodzenie to ponosić by musiały przedewszystkiem Wydziały powiatowe, czy to z własnych funduszków, czy też z funduszków dotyczących gmin. A chociażby wyjątkowo Wydział krajowy musiał gdzieś i zastąpić Wydział powiatowy, koszt ten obarczyłby ostatecznie jeszcze daleko mniej fundusz krajowy, jak żądane pomnożenie urzędników, i Wydział krajowy pokryłby go łącznie z sumy, której mu się rokrocznie udziela na nieprzewidziane wydatki.

Koszta zarządu Wydziału krajowego wynoszą już obecnie bardzo znaczną sumę i nie można się ludzi nadzieją, by się dały zmniejszyć. Przeciwnie zwiększają się one, jak doświadczenie uczy z każdym rokiem. Dla tego wypada postępować z bardzo wielką oględnością i skrupulatnością przy tworzeniu nowych posad, takich mianowicie, które obciążają trwale i stale fundusz krajowy. Pensye proponowanych przez Wydział krajowy nowych posad czynią podług sprawozdania rocznie 7.600 złr. Za pomnożeniem urzędników idzie nadto jeszcze pomnożenie wydatków na bióra dla nich, pomnożenie sumy na remuneracye, zwiększenie wydatków na emerytury i zaopatrzenia. Na tak znaczne pomnożenie kosztów zarządu możnaaby wtenczas tylko przystać, gdyby doświadczenie przekonało, że ustawa z d. 18. lutego 1875 zmusza Wydział krajowy do częściejszego wysyłania komisyj na miejsce dla skutecznego wykonywania najwyższego nadzoru nad zakładowymi majątkami gmin i zakładów gminnych, i że tak obsadzenie posady etatowej jednego adjunkta kasowego, które dotąd jeszcze nie nastąpiło, jak i używane do tych komisji za wynagrodzeniem fachowych osób z poza grona urzędników Wydziału krajowego nie dostarczą Wydziałowi krajowemu potrzebnych i odpowiednich ku temu sił. Obecnie jednakże komisya administracyjna nie może zalecać Wysokiemu Sejmowi uchwalenia żadanego przez Wydział krajowy powiększenia liczby urzędników a stosując się do form parlamentarnych wnosi:

„Wysoki Sejm raczy nad wnioskiem Wydziału krajowego o pomnożenie liczby urzędników „przy Wydziale krajowym z powodu ustawy z d. 18. lutego 1875 zmieniającej postanowienie §. 98 „ustawy gminnej i zakładów gminnych przejść do porządku dziennego.

Lwów 28. Kwietnia 1875.

Grocholski wlr.

zastępca przewodniczącego i sprawozdawca.

Aleg. LIX.

Sprawozdanie

komisji prawniczej w sprawie ustanowienia nowych trybunałów
I. instancyi w Galicyi zachodniej.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu o potrzebie pomnożenia trybunałów I. instancyi w Galicyi z dnia 8. grudnia 1873 na czwartej Sesji bieżącego peryodu wysokiemu Sejmowi przedłożonem, przytoczyła komisya prawnicza daty statystyczne z urzędowych źródeł czerpane, wykazując, że przy organizacji sądów w r. 1855 potrzeby kraju naszego nie były uwzględnione; a jakkolwiek już wysoki Sejm uchwałą z dnia 15. grudnia 1873. przytoczoną dosłownie w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 26. lutego b. r., które przedmiot niniejszego rozpoznania stanowi, konieczną uznał potrzebę pomnożenia liczby trybunałów I. instancyi tak w wschodniej jak w zachodniej Galicyi, sądziła komisya prawnicza, że w celu przypomnienia słuszności żądań kraju naszego i w obecnem sprawozdaniu na najważniejsze przynajmniej cyfry, jako najwymowniej przedmiot wyjaśniające, powołać się winna.

Nadmienić tu wypada, że w następującem zestawieniu cyfer tych zaczerpniętych z rocznika c. k. statystycznej centralnej komisji na rok 1870 i z budżetu Ministerstwa sprawiedliwości na rok 1874 rozległość okręgów trybunałów dla łatwiejszego porównania z rozległością starostw i powiatów sądowych w rządowych szematyzmach przytaczaną, obliczono według mil austriackich, co wyjaśni różnicę zestawień w sprawozdaniu z r. 1873 przytoczonych, a według mil geograficznych obliczonych.

Kraje koronne	Obszar austriackich mil kwadratowych	Ilość trybunałów I. instancyi	Jeden trybunał I. instancyi wypada przeciętnie na		Jeden sędzia I. instan- cyi tj. radca I. instan- cyi lub sędzia powia- towy wypada przecię- tnie na ludność
			mil □	ilość mie- szkańców	
Austria dolna	344	6	57	325.708	12.063
Austria górna	208	4	52	181.894	11.084
Salzburg	124	1	124	151.410	5.823
Styrya	390	3	130	377.103	12.570
Karyntya	180	1	180	336.400	9.349
Tryest, Gorycya, Gradyska i Istrya	138	4	34	145.514	11.193
Kraina	173	2	86	231.636	11.033
Tyrol i Vorarlberg.	509	5	101	175.781	9.153
Czechy	902	16	56	319.129	14.886
Morawia	386	6	64	332.982	16.649
Szląsk	89	2	44	255.790	13.826
Galicja	1.364	10	136	541.801	19.576
Bukowina	181	1	181	511.964	20.498
Dalmacya	222	4	55	110.699	8.515

Zestawienie powyższych dat wykazuje jedynie w górzystej Karyntyi i Bukowinie rozleglejsze niż w Galicyi okręgi trybunałów; co do ludności zaś wykazuje ono najwyższą przeciętną liczbę mieszkańców w okręgach trybunałów Galicyjskich. Z innymi krajami koronnymi różnica jest zbyt różną, i tak: przeciętna rozległość w Galicyi jest przeszło dwa razy większą niż w dolnej i w górnej Austrii, w Morawii, w Czechach i w Dalmacyi, trzy razy większą niż w Szląsku, a cztery razy większą niż w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i w Istrii; co do liczby mieszkańców wypada w Galicyi na jeden trybunał o 62% więcej niż w Morawii, o 66% więcej niż w dolnej Austrii, o 69% więcej niż w Czechach, o 111% więcej niż na Szląsku, o 187% więcej niż w górnej Austrii, o 258% więcej niż w Salzburgu, o 272% więcej niż w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i Istrii, a o 389% więcej niż w Dalmacyi.

Ostatnia rubryka powyższego zestawienia wykazuje wreszcie, że tak znacznie mniejsza liczba trybunałów w Galicyi nie została wyrównaną, jakby się tego spodziewać należało, liczniejszem uposażeniem etatu sędziów, bo gdy w innych krajach koronnych jeden sędzia wypada na 12, 10, 8, a nawet 5 tysięcy mieszkańców, wypada w Galicyi jeden na 19 tysięcy; twierdzić zaś nie można, jakoby sądy w Galicyi mniej niż gdzieindziej były zatrudnione; przeciwnie w żadnym innym kraju nie znajdujemy tak niekorzystnego stosunku ludności pasożytnej do ludności realnie pracującej, a ztąd większego wyzyskiwania ustaw, licniejszych, trudniejszych i zawilszych sporów, jak właśnie w Galicyi.

Wobec takich stosunków nie mogą nikogo zadziwiać liczne utyskiwania na sądy galicyjskie, bo przy tak rozległych okręgach trybunałów prezydenci ich nie są w stanie przy innym nawale czynności przedsiębrać przepisanych rewizyi sądów powiatowych i w tok spraw ich wglądać, aby przynajmniej przez stosowniejsze rozłożenie i użycie sił zaradzić złemu.

Jeżeli już z powyższych przyczyn konieczność pomnożenia trybunałów I. instancyi w kraju naszym w r. 1873 przez wys. Sejm uznana została, to obecnie jest ona tem naglejszą. Albowiem od 1. stycznia 1874 obowiązuje jedna z najlepszych tegoczesnych ustaw, ustawa o postępowaniu karnem z 23. maja 1873. Już w tym krótkim przeciągu czasu wykazało jej zastosowanie, że obok wszelkich gwarancyi dla obrony obwinionego sprawiedliwa kara szybko dosięga zbrodniarza, który za panowania dawnej ustawy pod osłoną ówczesnej ustawowej teoryi dowodowej często uchodził ramienia sprawiedliwości. Jak długo jednak u nas trybunały I. instancyi odpowiednio pomnożone nie będą, nie oddziałają i ta ustawa na kraj nasz dobroczynnie, skuteczność jej ograniczy się tylko na siedziby trybunałów i bliższą im okolicę, dla oddalonych zaś okolic jest i będzie ona uciążliwą i zbyt kosztowną, co często staje się przyczyną nie szukania lub nie znalezienia sprawiedliwości. Dla poparcia twierdzenia tego dostatecznie będzie przytoczyć, iż w ustawie tej ściśle przeprowadzoną jest zasada oskarżenia i zasada ustności postępowania, z czego wynikają z jednej strony obowiązek prokuratora rządowego wpływania na tok procesów, z drugiej zaś strony prawo jego odstąpienia od ścigania czynu karygodnego, dalej prawa poszkodowanego jako prywatnego oskarzyciela, lub jako strony interesowanej prywatnej, które wobec konieczności powoływania wszystkich świadków do głównej rozprawy połączone są z narażeniem się na znaczne do rezultatu dla strony prywatnej nie zawsze w odpowiednim stosunku zostające koszty; dalej ustanowienie sędziów śledczych tylko przy trybunale z zbyt rozległemi u nas okręgami, a ztąd zwichnięcie ingerencyi prokuratora rządowego przy zbyt częstem używaniu prawa delegowania do przeprowadzenia śledztw sądów powiatowych; dalej dopuszczenie prawa odwołania się w sprawach przekroczeń od wyroków sądów powiatowych i co do orzeczenia o winie, które jakkolwiek bardzo pożądane, wywołuje konieczność przeprowadzenia rozprawy ustnej częstokroć z nowymi świadkami w trybunałach I. instancyi, jako w trybunałach apelacyjnych; dalej prawo Naj-

wyższego trybunału jako trybunału kasacyjnego delegowania innego trybunału I. instancyi do przeprowadzenia rozprawy głównej; kolizyę obowiązku sędziego oszczędzania skarbu Państwa z obowiązkiem wyjaśnienia stanu rzeczy przez powołanie do rozprawy świadków z oddalonego miejsca pobytu, o których ważności dla sprawy z podania strony często przekonania nabyć nie mógł; wreszcie trudy, koszta i straty obywateli zbyt daleko od siedziby trybunału zamieszkałych na urząd przysięgłego powołanych.

Uchwała wys. Sejmu z 15. grudnia 1873, gdy zupełny cel swój osiągnie, zaradzi złemu przedewszystkiem w Galicyi wschodniej, czego cały kraj z upragnieniem oczekuje; co do zachodniej bowiem części zażądał wys. Sejm przed wyrzeczeniem zdania swego porozumienia się Wydziału krajowego z c. k. Władzami i reprezentacyami powiatowemi.

Na podstawie przeprowadzonych tych rokowań uznał Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim: I. potrzebę rychłego ustanowienia nowych trybunałów w zachodniej Galicyi oprócz zaprojektowanego już poprzednio w Wadowicach jeszcze w Jaśle, Bochni, Kolbuszowej i w Nowym Targu, II. naglącą potrzebę ustanowienia najrychlej trybunałów w Wadowicach i w Jaśle.

Z II. częścią wniosku powyższego zgadza się komisya prawnicza zupełnie; naglącą potrzebę ustanowienia trybunału w Wadowicach uznał bowiem wys. Sejm już powyżej powołaną uchwałą; za ustanowieniem tych dwóch trybunałów przemawiają nie tylko interesowane reprezentacje powiatowe w Wadowicach, Myślenicach, Jaśle, Krośnie i w Pilźnie (reprezentacje powiatowe w Białej, Żywcu i w Gorlicach nie nadeszły dotąd swych opinii), lecz także wszyscy c. k. Starostowie z okręgów przyszłych tych trybunałów, c. k. Prezydum Namiestnictwa, c. k. Prezydum wyższego Sądu krajowego w Krakowie, a z powodu wydzielić się mających powiatów sądowych z okręgu Sądu krajowego wyższego we Lwowie i przydzielenia ich do trybunału I. instancyi w Jaśle, także c. k. Prezydum Lwowskiego Sądu krajowego wyższego.

Przedmiotowo wykazują naglącą potrzebę ustanowienia trybunału w Wadowicach:

- a) rozległość okręgu Krakowskiego 129·94 kwadr. mil z ludnością 776.288;
- b) odległość południowych i zachodnich sądów powiatowych dawnego Wadowickiego obwodu od Krakowa: Andrychowa 8·3 mil, Jordanowa 9·3 mil, Słemienia, Białej i Oświęcima 10·3 mil, Żywca 11·7 mil, Miłówki 13·8 mil, innych zaś miejscowości więcej na południe położonych, jak Rajczy, Kielbasowa itd. przeszło 15 mil;
- c) położenie Wadowic w środku dawnego obwodu tegoż nazwiska tak korzystne, że przyszły ten trybunał, dla wszystkich miejscowości w południowej i w południowo-zachodniej części obwodu tego położonych a wyżej wymienionych o przeszło 6 mil przy dobrych drogach zbliżonym będzie.

Okręg przyszłego trybunału w Wadowicach odpowiadałby wymogom §. 10. ustawy z dnia 19. maja 1868 Nr. 44 Dz. u. p. obejmując całe starostwa Wadowic, Myślenic, Białej i Żywca z obszarem 66·87 mil kwadratowych z ludnością 340.439, która zapewnia dostateczną liczbę obywateli zdolnych do pełnienia urzędu przysięgłych.

Równie i za nagłą potrzebą ustanowienia trybunału w Jaśle przemawiają pod przedmiotowym względem:

- a) rozległość okręgów trybunałów, do których obwód ten w r. 1860 wcielony został, a mianowicie: Przemyskiego 173 kwadr. mil austr. z ludnością 640.949, Sandeckiego 82 mil kwadr. z ludnością 286.254 i Tarnowskiego 81 mil kwadr. z ludnością 352.288;
- b) wielka odległość siedzib sądów powiatowych do swego trybunału, a w szczególności do sądu obwodowego w Przemyśle przydzielonych: Krosna przeszło 12 mil, Dukli 13 mil, Żmigrodu 14·6 mil, innych miejscowości więcej na południe położonych znacznie większa jeszcze, jakoto: Barwinka 15·1, Polan 15·3, Grabu 18·2 mil itd.;
- c) położenie Jasła w samym środku dawnego obwodu tak odpowiednie, że od utworzonego w nim trybunału Krosno tylko 2·9 mil, Dukla 3·9 mil, Żmigrod 2·3 mil, Barwinek 6 mil, Polany 6·2 mil, a Grab 5·9 mil oddalone będą; inne miasta powiatowe do sądów obwodowych w Nowym Sączu i Tarnowie przydzielone, będą znacznie bliżej nowego trybunału w Jaśle położone: Biecz o 3·8 mil, Gorlice o 1 milę, Brzostek o 2·5 mil, a Frysztak o 5·2 mil.;
- d) naturalna grawitacya ku Jaślu wszystkich powiatów dawnego obwodu tego, z najlepszymi środkami komunikacyjnymi;
- e) łatwość adaptowania gmachu pokarmelitańskiego na umieszczenie trybunału i łatwość odpowiedniego umieszczenia więzień w dwumorgowym ogrodzie tegoż gmachu.

Przyszły trybunał w Jaśle obejmowałby sądy powiatowe w Jaśle, Frysztaku, Brzostku, Gorlicach (i w Bieczu), Krośnie, Dukli i Żmigrodzie z obszarem 50.06 mil kwadratowych, a z ludnością 242.317, zapewniającą dostateczną liczbę do urzędu przysięgłego zdolnych obywateli; a gdy Prezydium c. k. Namiestnictwa zupełnie się zgadza ze zdaniem c. k. Starostw w Jaśle i Pilźnie, że wyłączenie sądu powiatowego w Brzostku ze Starostwa w Pilźnie, a przyłączenie go do Starostwa w Jaśle odpowiedniem, i dla ludności Brzostecznego sądowego powiatu pod każdym względem korzystnymby było, a w Starostwie Pilżeńskim zawszeby jeszcze trzy sądowe powiaty pozostały; odpowiadałby także okręg trybunału Jasielskiego wymogom §. 10. ustawy z dnia 19. maja 1868. Nr. 44. Dz. u. p.

Z ustępem I. wniosku Wydziału krajowego komisya prawnicza o tyle tylko się nie zgadza, iż tylko rychłej potrzeby ustanowienia trybunałów w Bochni, w Nowym Targu i w Kolbuszowej na teraz nie uznaje. Uchwałą z dnia 15. grudnia 1873. uznał wysoki Sejm potrzebę ustanowienia trybunałów I. instancyi przynajmniej w każdym dawnym obwodzie; gdy jednak wobec finansowych, etatowych i lokalnych trudności równoczesnego ustanowienia licznych trybunałów. wysoki ces. król. Rząd przed przyszlą organizacją sądową przedewszystkiem do zaradzenia rażącym niedogodnościom stopniowem utworzeniem jednego trybunału po drugim zdążać zamierza, ograniczył się wysoki Sejm i co do Galicyi wschodniej na wymienieniu tych dawnych obwodów, w których rzeczywista nieodzowna potrzeba zaradzenia złemu zachodzi, i w których ustanowienie trybunałów z mniejszemi trudnościami połączonem będzie, i dla tego pominął tam wymienienie obwodu Żółkiewskiego. Komisya prawnicza była zatem obowiązana mieć te same względy na oku, ażeby poleceniem uznania rychłej potrzeby ustanowienia trybunałów, które do najkonieczniejszych nie należą, nie osłabiać żądania zadosyć uczynienia najnaglejszym potrzebom,

Trybunał w Bochni, przeciw którego ustanowieniu Prezydya c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie i c. k. Namiestnictwa stanowczo się oświadczyły, ma usunąć przedewszystkiem niedogo-

dności Sądów powiatowych w Brzesku 7 mil, Wojniczu 9 mil i Radłowa 10 mil od trybunału w Krakowie oddalonych; atoli tej niedogodności zaradzić może na teraz przeniesienie tych powiatów sądowych stanowiących całe Starostwo Brzeskie do trybunału w Tarnowie.

Wiecej niedogodności przedstawia położenie powiatów sądowych Nowego Targu 9.8 mil i Czarnego Dunajca 11.8 mil od trybunału swego w Nowym Sączu odległych, lecz i przeciw utworzeniu trybunału w Nowym Targu oświadczyły się Prezydya c. k. Namiestnictwa i c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie, a ze względu, że okręg trybunału tego obejmując z powiatami sądowymi Jordanowa, Krościenka i Mszany dolnej, któreby doń wcielić można 35.05 mil kwadratowych z 114.264 ludności, nie zapewniłby na teraz dostatecznej liczby sędziów przysięgłych—nie mogła komisya prawnicza uważać ustanowienia trybunału w Nowym Targu za rychłą potrzebę.

Potrzebnem jest niewątpliwie także utworzenie trybunału w północnej części dawnego obwodu, a obecnego okręgu Rzeszowskiego trybunału; tu bowiem 4 powiaty sądowe zajmujące 33.4 mil kwadratowych z ludnością 117.904 są od trybunału swego w Rzeszowie znacznie oddalone, a mianowicie Tarnobrzeg 9.6 mil, Ulanów 9 mil, Rozwadów 9 mil i Nisko 7.5 mil z licznymi miejscowościami dalej jeszcze na północ wysuniętymi. Okręg ten, do którego by sąd powiatowy w Kolbuszowej i sąd powiatowy w Mielcu przyłączyć należało, obejmowałby 51 mil kwadratowych z 177.000 mieszkańców. Za potrzebą ustanowienia w tej części kraju trybunału przemawiają wszystkie w okręg ten wchodzące reprezentacye powiatowe, każda z nich jednak proponuje inne miejsce na siedzibę sądu tego. Prezydya c. k. Namiestnictwa i c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie oświadczają się przeciw ustanowieniu tego trybunału, głównie z powodów, że projektowane miejsca na siedzibę trybunału Nisko, Rozwadów, Tarnobrzeg są blisko granicy położone, a z innych trzech miejscowości Mielca, Rudnika i Kolbuszowy, i ta ostatnia jakkolwiek najodpowiedniejsza nie mając znaczenia pod względem ruchu handlowego nie zastąpiłaby grawitacyi powiatu Tarnobrzieskiego i Nizańskiego ku Rzeszowu skierowanej. Z powyższych powodów uznana wprawdzie komisya ustanowienie trybunału w Kolbuszowej za rzecz pożądaną, nie mogła jednak na teraz żądania rychłego wprowadzenia jego zalecić.

Na podstawie uwag tych wnosi komisya prawnicza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić

Sejm krajowy odwołując się do swej uchwały z dnia 15. grudnia 1873. ponawia swe zdanie tamże wyrzeczone, i na podstawie rokowań przez Wydział krajowy w myśl ustępu VII. tejże uchwały z c. k. Władzami i reprezentacyami powiatowemi przewidzianych uchwała dodatkowo:

- I. Dla zaradzenia choć w części potrzebie w Galicyi zachodniej, należy ustanowić jak najrychlej trybunał I. instancyi oprócz w Wadowicach dla powiatów sądowych Wadowic, Makowa, Andrychowa, Biały, Oświęcima, Kęt, Żywca, Miłówki, Ślemienia, Myślenic, Kalwaryi i Jordanowa, także w Jasle dla powiatów sądowych Jasła, Frysztaka, Brzostku, Gorlic, Biecza, Krosna, Dukli i Żmigrodu.

- II. Pożądaniem byłoby zaprowadzenie trybunałów I. instancji, także w Kolbuszowej, w Nowym Targu i w Bochni.
- III. Tem samem uznaje się petycye Wydziału rady powiatowej w Kolbuszowej o zaprowadzenie trybunału pierwszej instancji w Kolbuszowej L. 48. i gminy miasta Brzeżan o ustanowieniu trybunału I. instancji w Brzeżanach L. 75. za załatwione.

Lwów dnia 1. Maja 1875.

Kabat w. r.
przewodniczący.

Józef Jasiński w. r.
sprawozdawca.

Aleg. LX.

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm podnosząc uchwałę swą z d. 17 stycznia 1874 poleca Wydziałowi krajowemu, by ponownie u c. k. Rządu poczynił kroki, ażeby prawo polskie i jego historia obok prawa niemieckiego było przedmiotem obowiązkowym ścisłego egzaminu prawno-historycznego dla uczniów uniwersytetu we Lwowie i Krakowie.

Skrzyński

poseł Sanocki

**Sawczyński, Tettmayer, Sptawiński, Koziąbrodzki
Höppen.**

Alfred

Wniosek

Wzrostki siewu trawy nonwalc:

Wniosek ten dotyczy siewu trawy nonwalc, który został wykonany w dniu 15 kwietnia 1884 roku. Wniosek ten dotyczy siewu trawy nonwalc, który został wykonany w dniu 15 kwietnia 1884 roku. Wniosek ten dotyczy siewu trawy nonwalc, który został wykonany w dniu 15 kwietnia 1884 roku.

Wniosek

Wniosek ten dotyczy siewu trawy nonwalc, który został wykonany w dniu 15 kwietnia 1884 roku. Wniosek ten dotyczy siewu trawy nonwalc, który został wykonany w dniu 15 kwietnia 1884 roku.

Aleg. LXXI.

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c: k: Rząd, aby poczynił stosowne kroki celem utworzenia osobnej drugiej szkoły realnej we Lwowie.

Skrzyński

Wnioskodawca.

**Sawczyński, Tettmajer, Sptawiński, Koziebrodzki,
Höppen.**

Wniosek

W sprawie...

Wzrost nie jest...

...

...

...

Aleg. LXII.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej z przedłożenia rządowego projektu do ustawy względem kompetencyi Sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5. Lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. Kwietnia 1871 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 13. Kwietnia 1875 przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej przedłożenie rządowe z projektem do ustawy względem kompetencyi Sądów do rozstrzygania spraw o prawa gruntowe, które są przedmiotem postanowień ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. Kwietnia 1871 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18.

Pomienione prawa są to prawa użytkowania, które jako ciężary gruntowe, lub też jako wspólne prawa posiadania i używania na gruntach, podlegają wykupowi lub regulacyi z mocy ces. patentu i ustawy krajowej w górze powołanych — i o nich orzeka dotychczas komisyja krajowa wzmianiona ces. sędziami, z wykluczeniem drogi prawa.

Według zaprojektowanej ustawy miałyby rozstrzyganie dotyczących sporów, §em 34. powołanego ces. patentu objętych, począwszy od dnia 1. Stycznia 1876 należeć do sądów właściwych, a przyczyny tej zmiany w kompetencyi podał p. komisarz rządowy na posiedzeniu wys. Sejmu dnia 13. Kwietnia 1875 przedkładając zaprojektowaną ustawę.

Takowe dadzą się streścić w tém, iż z końcem roku przeszłego było tego rodzaju spraw niezłatwionych jeszcze tylko 204, z tychże 47 takich, w których częściowo wyroki zapadły, 121 w toku będących a tylko 36 nierozpoczętych — w ciągu zaś roku bieżącego już część i tych spraw złatwiono, a nowych spraw bardzo mało przybywa; bo kto miał jakie służebnictwo lub wspólne prawo

posiadania i używania na gruncie do wykupna lub regulacyi zgłosić, w przeciągu lat 17, odkąd komisye serwitutowe urzędują, prawdopodobnie już zgłosił.

Zatrzymanie więc dalsze komisyj rzeczonych jako sądów wyjątkowych okazuje się tem mniej potrzebnem, o ile utrzymywanie ich połączone jest ze znacznym kosztem dla funduszu krajowego, spory zaś o prawa wspomniane należą także z natury swej przed sądy właściwe.

Mając na celu przyspieszanie dotyczących zgłoszeń i zaoszczędzenie kosztów z pertraktacją połączonych, postarał się wys. Rząd w drodze ustawodawstwa krajowego, że wyznaczono terminu nieodraczalnego dla tych zgłoszeń i to z pewnemi zastrzeżeniami. Na mocy ustawy z dnia 25. Grudnia 1869. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 12. zgłoszenie wszelkich praw, które według §. 6. ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853. Dz. pr. p. Nr. 130. z urzędu wykupowi lub regulacyi podlegają, winno było najdalej po koniec Czerwca 1870 r. nastąpić — na mocy zaś ustawy z dnia 13. Października 1871. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 31. winno było zgłoszenie wszelkich poborów podlegających na zasadzie ustawy z dnia 26. Kwietnia 1871. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18. z urzędu wykupowi lub regulacyi w myśl ces. pat. z d. 5. Lipca 1853., najdalej po koniec Czerwca 1872. r. do wiadomości komisji krajowej być podanem; w przeciwnym bowiem razie t. j. jeżeliby te zgłoszenia później nastąpiły, strony, które niezgłoszeniem lub niewystąpieniem z pretensjami swemi zawiniły, ponosić mają koszta z powodu zarządzonej pertraktacyi wyniku.

Obecnie zamierza wys. Rząd pójść o krok dalej; bo przekazując orzeczenia w razie sporu o takie prawa użytkowania sądom właściwym, znajdzie się w położeniu, dotychczasowe komisye dla wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych zwinąć, lub liczbę ich do niezbędnej potrzeby ograniczyć — wszakże sądom może być poruczone tylko orzeczenie, czyli i jakie prawo użytkowania stronie zgłaszającej się przysłużyć; wykupno zaś i regulacya stwierdzonego prawa muszą i nadal być pozostawione organom powołanym do wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych, o które to organa bądź przy c. k. Namiestnictwie, bądź też przy pojedynczych Starostwach nie trudno postarać się.

Przystępując do rozbioru samego zaprojektowanej ustawy, jakoteż objaśniając i uzasadniając poczynione niektóre w niej zmiany, należy przed wszystkim zaznaczyć, że komisya prawnicza nie mogła uznać potrzeby zatrzymania przymiotnika „gruntowe“ przy słowie „prawa“, a to raz dla nowości takiego nazwania tych praw, a potem dla uniknienia innych wątpliwości — albowiem wyraz odpowiedni w przekładzie niemieckim *Grundrechte* mógłby łatwo sprowadzić myłkę w pojęciu dotyczących praw. Zresztą nie zachodzi właściwie potrzeba te prawa nazwać poszczególnie, skoro wspominają się wyrażnie ces. kr. pat. i ustawa krajowa, których przedmiotem są te prawa. To też ograniczono się na wyraz pojedynczy „prawa“ z bliższem oznaczeniem ustaw, które do nich stosować należy.

Spory o takie prawa przydzielono do rozpoznania i orzeczenia sądom, przed które takowe już z natury rzeczy należą a postępowanie przy tem wskazano sumaryczne, albowiem jest najprostsze (§. 1.). Tym sposobem podano stronom możebność przedstawienia sprawy jak najdokładniej, która tem raźniej przeprowadzaną być może, o ile i sędzia będzie mógł z urzędu swego więcej pouczająco niżeli nakazująco postąpić i niejedne braki i usterki usunąć, jak też w ogóle tem łatwiej przestrzegać, ażeby żadna strona dla zamiechania jakiej formalności w prawie swoim nie cierpiła.

Tego postępowania sądowego trzymano się także przy sporach pochodzących z dawniejszego węzła poddańczego (minist. rozp. z dnia 24. Października 1860. Dz. pr. p. Nr. 249.), jakkolwiek i tutaj było wskazanem tak zwane postępowanie ustne. W zastosowaniu w rzeczonych sporach okazało się postępowanie sumaryczne istotnie praktycznem; to też przy takowem i obecnie pozostać należy, wszelako z zastrzeżeniem wyraźnem, żeby sędzia przy osądzeniu sprawy stosował się do ustaw cywilnych, a to już dla tego, ażeby uchylić wszelkie powstać mogące wątpliwości i sędziemu wskazać, że mianowicie §§. 10. i 11. ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853. jego nieobowiązują.

Które sądy są w danym razie właściwe, wskazuje norma jurydykcyjna — i zaledwie kiedy może być przypadek, ażeby sądy powiatowe w takich sprawach rozpoznawały i sądziły. Zwykle będzie pozwaną stroną posiadacz tabularny lub gmina, a natenczas jest przynależnym Trybunał I. instancyi (§. 14. ces. pat. z dnia 20. Listopada 1852. Nr. 251. Dz. pr. p.).

Gdy z wydaniem prawomocnego orzeczenia lub zawarcia ugody w takich sprawach nieukończono jeszcze rzeczy samej, albowiem ustanowiono dopiero prawno-prywatne stosunki, które mają służyć za podstawę wykupu i regulacyi; to celem dalszego urzędowania przynależnego mają sądy udzielać orzeczenia prawomocne lub też zawarte ugody c. k. Namiestnictwu jako komisyi krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych. (§§. 2 i 3.) Wyniesienie bowiem sporu przed sądem uważa się razem za zgłoszenie dotyczącego prawa do wykupu i regulacyi. Ażeby więc można do samego wykupu i regulacyi przystąpić, niepotrzebuje strona z swoim prawem przez sąd stwierdzonem ponownie zgłaszać się do komisyi krajowej, lecz sąd sam, który w tym razie winien będzie nad prawomocnością orzeczenia i co do zawartych ugód czuwać, udzieli takowe komisyi krajowej do dalszego postępowania. Na tem tylko strona zyskuje, bo nie potrzebuje nad prawomocnością orzeczenia lub ugody czuwać ani też takowych w odpisach uwierzytelnionych podnosić i ich komisyi krajowej przedkładać.

Przydzielając spory rzeczzone sądom właściwym, należą tem więcej spory o naruszenie posiadania dotyczących praw przed sądy (§. 4.), albowiem niemasz słusznej przyczyny, ażeby według §. 7. rozp. ministr. z dnia 24. Października 1860. Nr. 249 dz. p. p. robiono dalej wyjątku od ogólnego rozporządzenia ces. z d. 27. Października 1849. Nr. 12 dz. p. p., którem to ostatniem postępowanie dla spraw prowizoryalnych przypisano.

Wszelako i nadal winne być wyjęte z pod kompetencyi sądów sprawy w §. 35 ces. patentu z dnia 5. Lipca 1853 Nr. 130 Dz. p. p. poszczególnione a tem samem i orzeczenia zastrzeżone i pozostawione organom powołanym do wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych (§. 5.), albowiem załatwianie takich spraw zależy przed wszystkim od względów na kulturę krajową i od rozpoznania trybu gospodarstwa tak uprawionych jakoteż obowiązanych, której to czynności sędziom nie mającym zawsze potrzebnych ku temu wiadomości i nierozporządzającym w tej mierze czynnikami koniecznymi, poruczać nie można.

Co do kosztów sądowych orzeknie sąd — o tych bowiem winien on w każdym wyroku (§. 535 p. p.) wydać orzeczenie a orzekać według §. 529 p. p. i §§. 24—26 ustawy z d. 16. Maja 1874 Nr. 69. Dz. p. p., a co do kosztów połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacyi istnieją pewne przepisy, które i nadal nie tracą swej mocy (§. 6.). To też tak co do jednych jak i drugich osobno wspomniano, zwłaszcza, że stylizacya w przedłożeniu rządowem jest pod tym względem nie jasną i mogłaby stać się powodem do różnych a nawet i mylnych tłumaczeń.

Ponieważ ustawa ta wchodzi w zakres działania tak Ministra spraw wewnętrznych jakoteż Ministra sprawiedliwości, wykonanie jej obydwom ma być poleczone (§. 7).

To wszystko przedstawivszy komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy ustawę pod ./ załączoną uchwalić: ./

Lwów dnia 2. Maja 1875.

Kabat,
przewodniczący.

Bazyli Kowalski,
sprawozdawca.

Przedłożenie rządowe.

U s t a w a

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, względem kompetencji sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5 lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 18.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Spory o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5 lipca 1853, Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18, a których przed dniem 1 stycznia 1876 nie zgłoszono u właściwej władzy do rozprawy wykupu lub regulacyi mają być wytoczone przed właściwym sądem według postępowania sumarycznego, jeżeli chodzi o ustalenie stosunków prywatno-prawnych, które §. 34 powołanego patentu przekazano wzmocnionej komisji krajowej, a które służyć ma za podstawę orzeczenia według §. 13. tegoż patentu.

§. 2.

Sądy mają udzielać prawomocne orzeczenia i zawarte ugody, któremi w myśl poprzedniego §. 1 ustalone zostały stosunki prywatno-prawne c. k. Namiestnictwu jako komisji krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych.

§. 3.

O wykupnie i regulacyi praw, które według §. 1. w drodze sądowej ustalone zostały, lub nie są

Wniosek komisji.

U s t a w a

*z dnia
obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, względem kompetencji sądów do rozstrzygania sporów o prawa, które są przedmiotem postanowień ces. patentu z dnia 5. lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 18.*

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Spory o prawa, które są przedmiotem postanowień ces. patentu z dnia 5. lipca 1853, Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18, a których przed dniem 1. stycznia 1876 nie zgłoszono do właściwej władzy dla przeprowadzenia rozprawy wykupu lub regulacyi, mają być wytaczane przed właściwym sądem, jeżeli chodzi o ustanowienie stosunków prawno-prywatnych, które §em 34 powołanego patentu wzmocnionej komisji krajowej przekazane było, a służyć ma za podstawę orzeczenia według §. 13 tegoż patentu.

Sądy mają postępować według dekretu nadw. z d. 24. października 1845 Nr. 906 Zbior. ust. sąd. a rozstrzygać według ustaw cywilnych.

§. 2.

Sądy mają udzielać prawomocne orzeczenia i zawarte ugody, któremi w myśl poprzedniego §. 1 ustanowione zostały stosunki prawno-prywatne c. k. Namiestnictwu jako komisji krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych.

§. 3.

O wykupnie i regulacyi praw, które według §. 1 w drodze sądowej ustanowione zostały, lub

sporne, mają orzekać i nadal organa ustanowione do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych w myśl istniejących przepisów prawnych.

§. 4.

Spory o naruszenie w posiadaniu takich praw, względem których według §. 1 niniejszej ustawy sądy orzekać mają, mają być wytoczone przed sądem.

§. 5.

Orzeczenia wydane przez organa ustanowione do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych na podstawie §. 35 patentu z dnia 5 lipca 1853, które według §. 1. niniejszej ustawy należą zawsze jeszcze do ich kompetencji, nie mogą i nadal być zakwestyonowane w drodze sądowej.

§. 6.

Co do zwrotu kosztów, połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacji, mają także po upływie terminu, ustanowionego w §. 1 obowiązywać ustawy krajowe z dnia 25 grudnia 1869 i 13 października 1871, jeżeli nie nastąpi postępowanie sądowe.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

nie są sporne, mają orzekać i nadal organa powołane do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych według istniejących przepisów prawnych.

§. 4.

Spory o naruszenie posiadania takich praw, względem których według §. 1 niniejszej ustawy sądy orzekać mają, winne być wytaczane przed sądem.

§. 5.

Orzeczenia wydane przez organa powołane do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych na podstawie §. 35. patentu z dnia 5. lipca 1853, które według §. 1 niniejszej ustawy należą nadal do ich kompetencji, nie mogą być kwestyonowane w drodze sądowej.

§. 6.

Co do zwrotu kosztów, połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacji, mają także po upływie terminu ustanowionego w §. 1 obowiązywać ustawy krajowe z dnia 25. grudnia 1869 i 13. października 1871. O kosztach sądowych orzeka sąd.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Aleg. LXIII.**S p r a w o z d a n i e**

komisyi administracyjnej o wniosku rządowym do Ustawy względem przemiany zawartych w Ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6. kwietnia b. r. odesłał wysoki Sejm do komisji administracyjnej sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 10. Stycznia b. r. l. 1330 o potrzebie zmiany Ustaw krajowych, któremi nadano miastom: Lwów, Przemyśl, Starasól, Nowy Sącz, Wieliczka, Mościska i Kałusz prawo do poboru opłat od napojów spirytusowych, z powodu zaprowadzenia miar metrycznych na mocy ustawy państwowej z dnia 23. lipca 1871 (D. U. p. l. 16 z r. 1872).

Dalszą uchwałą z dnia 19. kwietnia b. r. poleciła wysoka Izba komisji administracyjnej zdać sprawę o wniosku rządowym z projektem do Ustawy względem przemiany zawartych w istniejących Ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne.

Wywiązując się z powyższych poleceń wys. Izby, komisja administracyjna przedkłada projekt względem przemiany zawartych w Ustawach krajowych oznaczeń miar i wag, na miary i wagi metryczne i wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony % projekt do Ustawy.

Przez uchwalenie tego projektu, odpada potrzeba wydania osobnych Ustaw dla pojedynczych gmin, których projekta Wydział krajowy przedłożył.

Tudzież załatwionem zostaje Sprawozdanie Wydziału krajowego do l. 203/s z prośbą Magistratu kr. st. miasta Lwowa w tym przedmiocie.

We Lwowie dnia 5. maja 1875.

Grocholski
zastępca przewodniczącego.

Gniewosz
sprawozdawca.

U s t a w a

względem przemiany zawartych w istniejących ustawach krajowych oznaczeń miar i wag na miary i wagi metryczne.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam jak następuje:

§. 1.

Upoważnia się Rząd, aby w wykonaniu ustawy o miarach i wagach z dnia 23. lipca 1871 D. u. p. l. 16. z r. 1872, przemienił w drodze rozporządzenia zawarte w istniejących Ustawach krajowych oznaczenia, dotychczas prawnie obowiązujących miar i wag na miary i wagi metryczne i poczynił przytem zaokrąglenia odpowiadające naturze postanowień tych ustaw i wymogom ruchu handlowego i przemysłowego.

§. 2.

Dalej upoważnia się Rząd, aby tam, gdzie pewna jednostka miar lub wag dotychczasowego systemu ustanowioną jest jako jednostka podatkowa t. j. jako podstawa do oznaczenia pewnej wysokości podatku lub opłaty, oznaczył zamiast tej jednostki, odpowiednią jednostkę, pewną część tejże, lub iloczyn jednostek wedle metrycznego systemu miar i wag, a w miarę tego oznaczenia ustanowił przez obliczenie odpowiednią wysokość podatku.

Przy tej przemianie może ustanowiona kwota podatkowa dla zaokrąglenia tylko z tem ograniczeniem być podwyższoną, iż ułamki przewyższające pół centa przyjęte będą za cały cent, zaś ułamki nie dosięgające pół, wynoszące jednakże ćwierć lub więcej centa przyjęte będą za pół centa.

Rząd oznaczy odpowiedni do rodzaju dotyczącej opłaty termin, w którym przemiana wejdzie w wykonanie.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrowi handlu i skarbu w porozumieniu z innymi dotyczącymi Ministrami.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić

Ustawa

z dnia obowiązująca w królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zezwalająca gminie król. stoł. miasta Lwowa pobierać dodatek gminny do podatku konsumcyjnego od wina.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Gminie król. stoł. miasta Lwowa pozwała się pobierać na pokrycie wydatków gminnych dodatek do podatku konsumcyjnego od wina w wysokości sto (100) % czyli po 3 zł. 20 ct. w. a. od jednego hektolitra.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem 1. stycznia 1876 a z tym samym dniem przestaje obowiązywać ustawa krajowa z dnia 19 marca 1874 (Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1874 Cz. XV., Nr. 20).

Jasiński Aleksander.

Torosiewicz, Skwarczyński, Dąbrowski, Dzieduszycki, Zuker, Szczepański, Ryłski, Horodyski, Madejski, Rydzowski, Baum, Podlewski, Czajkowski, Władysław Badeni, Tettmajer, Szemelowski.

ALGEBRA

Wniosek

Wniosek jest to, że...

Wniosek jest to, że...

Wniosek jest to, że...

Wniosek jest to, że...

III

Wniosek jest to, że...

IV

Wniosek jest to, że...

Wniosek jest to, że...

Aleg. LXV.

Sprawozdanie

komisji Sejmowej wybranej dla spraw prawnych w przedmiocie proźby c. k. Notaryusza p. Konstantego Ramulła o ustanowienie stałych Rewidentów dla c. k. Sądów Powiatowych w królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

C. k. Notaryusz p. Konstanty Ramulł nie tykając c. k. Sądów kolegialnych, użala się w swojej proźbie Wysokiemu Sejmowi przedłożonej jedynie na zbyt powolne postępowanie c. k. Sądów powiatowych w sprawach sądowych, wynikające poczęści z przeciążenia tych sądów pracą, po części z niedostateczności sił do pracy potrzebnych a po części z niezdolności bądź przełożonych Sądów samych bądź ich podwładnych, a mniemając że c. k. wyższe Sądy nie mają i mieć nie mogą wiadomości które Sądy powiatowe są przeciążone pracą, którzy Sędziowie odznaczają się pilnością, którzy są ociążałymi i niedołącznymi jak nie mniej którzy pobłażają nadużycia podwładnym a nie stawiają oporu szkodliwemu pisarstwa pokątnemu — wyraża zdanie, że nadzór dotychczasowy nad temi sądami powiatowymi jest niedostateczny a będzie wówczas dopiero odpowiednim i skutecznym jeżeli dotego nadzoru ustanowionemi zostaną stali Rewidenci sądów powiatowych i to jeden dla okręgu c. k. wyższego Sądu krajowego Krakowskiego, dwóch zaś dla okręgu c. k. Wyższego Sądu Lwowskiego.

Komisya prawnicza nie zapoznaje bynajmniej dobrych chęci c. k. Notaryusza p. Konstantego Ramulła bo ma to przeświadczenie ze sprawy w Sądach a wszczególności w sądach powiatowych w naszym kraju tak dalece nad miarę bywają zwlekane, że najczęściej kilka miesięcy upływa zanim prosta proźba do Sądu wniesiona doczeka się

załatwienia nie wymagającego ani zbyt długiego czasu ani natężania umysłu — lub zainim strony, które stosownie do ustawy w jak najkrótszym czasie przesłuchane być mają do rozprawy sądowej zawezwane zostaną, komisya prawnicza jednak nie może dopatrzeć się przyczyny tej zwłoki w braku nadzoru nad c. k. Sądami, bo nadzór ten patentem Cesarskiem z 3. Maja 1850 i ustawą z 21. Maja 1868 L. 46 Dz. p. p. jest ustanowiony i powierzony co do c. k. Sądów powiatowych Prezydentom c. k. trybunałów I. Instancyi na których ustawa wkłada obowiązek odbywać od czasu do czasu rewizye c. k. Sądów powiatowych i przekonywać się przytem czy c. k. Sędziowie powiatowi i urzędnicy do pomocy im dodani nie zaniedbują obowiązków lub nie dopuszczają się nadużyć nie mniej obowiązek zapobiegać bez zwłoki wszelkiem uchybieniom — a nadzór ten jest tem skuteczniejszy ile że wszystkie c. k. Sądy I. Instancyi w moc ustawy przedkładać mają c. k. wyższemu Sądowi Krajowemu co roku ogólne wykazy wszystkich czynności swoich a przy tem i wykazy szczegółowe nie ukonczonych spraw spadkowych, konkursowych i sporów, wykazy których wyższe Sądy krajowe w każdej chwili w razie uznanej potrzeby zażądać są uprawnione. — Komisya prawnicza nie widzi przeto potrzeby domagać się ustanowienia stałych Rewidentów dla wykonywania nadzoru nad Sądami powiatowemi i uważa to tem bardziej za rzecz niestosowną, ile że wyższe Sądy krajowe którym przedkładane bywają do rozpoznawania i rozstrzygania wszelkie Appelacye i rekursa stron pokrzywdzonych wyrokami lub uchwałami niższych Sądów mają dostateczną sposobność przekonania się o uzdolnieniu Sędziów I. Instancyi — o sposobie, w jaki sędziowie powiatowi sprawy załatwiają, czy i jakich dopuszczają się nieprawidłowości — gdy przeciwnie stali Rewidenti gdyby takowych było trzech w kraju, nie mogliby nabyć dokładnych w tej mierze wiadomości, bo każdy z nich mając przeszło 50 Sądów powiatowych do rewizyi sobie przydzielanych nie mógłby częściej jak raz w roku odbywać rewizyi każdego sądu i rewizyi jednego sądu zaledwie kilka dni poświęcić co niewątpliwie nie byłoby wystarczającym, ażeby rewident w tak krótkiem czasie mógł dokładnie przykonać się o sposobie, w jaki załatwione bywają sprawy, niemniej o pilności i o uwolnieniu sędziów i urzędników sędziemu podwładnych i aby nabył o całym stanie Sądu przynajmniej takie wiadomości jakie obecnie mają c. k. Prezydenci trybunałów I. Instancyi i c. k. wyższe Sądy krajowe.

Zwłoka jakiej doznają sprawy sądowe w kraju naszym w toku będące — ma zupełnie inne przyczyny a jedną z najgłówniejszych jest ta, że do tej chwili obowiązuje jeszcze o postępowaniu sądowem wydana w roku 1796 ustawa, która przed laty 80 mogła odpowiadać ówczesnym stosunkom i potrzebom handlowym i przemysłowym, tudzież ilości i jakości spraw, terażniejszych jednak potrzeb nie zaspakaja i dzisiejszym stosunkom już nie odpowiada bo po wprowadzeniu w życie ustroju Państwa konstytucyjnego i zniesieniu stosunku poddańczego, obok dążności do podniesienia i rozwoju handlu i przemysłu, następstwem której powstały rozliczne banki i stowarzyszenia — wytworzyły się stosunki odmienne od dawniejszych — z resztą ustawa ta oparta na zasadzie piśmienności postępowania, która już sama przez się zbyt wiele czasu zabiera nie licuje z ową szybkością i ruchliwością, jaka się obecnie we wszystkich kierunkach naszego życia społecznego pojawia.

Potrzebę tę uznała już niejednokrotnie władza prawodawcza i usiłowała takowej uczynić zadość, poprawiając i uzupełniając dawną ustawę rozlicznymi dekretami, patentami i szczegółowemi ustawami, do których zaliczyć wypada ustawy o postępowaniu w sprawach sumarycznych — w sprawach wytaczanych na podstawie aktów notaryalnych,

dokumentów intabulowanych lub legalizowanych — w sprawach drobiazgowych, prowizoryalnych, dzierżawnych i wekslowych. Wszelako wszystkie te uzupełniające i dodatkowe ustawy nie zaspokoiły jeszcze wszystkich potrzeb, przeciwnie przez wprowadzenie tak rozlicznych rodzajów postępowań szczegółowych, wprowadzony został zamęt w tej gałęzi ustawodawstwa, który nie raz stronom szukającym sprawiedliwości, szkody wyrządza a c. k. Sądom utrudnia urzędowanie i spoczywa bez korzyści dla stron i kraju siły urzędników przy c. k. Sądach zatrudnionych.

Zmiana zasady w tej gałęzi ustawodawstwa jest konieczną i nagłą kiedy już Najjaśniejszy Monarcha zagajając w r. 1875 Radę państwa takową w swojej mowie tronowej zapowiedzieć raczył — i w rzeczy samej gdy tylko dotychczasową ustawę o postępowaniu sądowym zastąpi ustawa oparta na zasadzie jawności i postępowania ściśle ustnego — a rozdzielająca czynności dotychczas przez Sędziów wyłącznie sprawowane między tychże a obrońców stron — nie można powątpiewać, że uczyni się zadość niezbędnej potrzebie i przyspieszy się załatwienie spraw.

Dalszą niemniej ważną przyczyną zwłoki przy załatwieniu spraw sądowych jest niewątpliwie nawał pracy, którą sądy w kraju naszym są zarzucone a przy tem niedostateczna ilość urzędników do załatwienia onejże ustanowionych.

Dołączone zestawienie dat statystycznych odnoszących się do sądownictwa w krajach koronnych w Radzie Państwa reprezentowanych, na podstawie rocznika statystycznego na rok 1870 przez c. k. centralną statystyczną komisję w roku 1872 wydanego i na podstawie budżetu Ministerstwa sprawiedliwości z roku 1874 sporządzone $\% \text{ } \cdot /$ przekonuje (że w kraju naszym w przecięciu na okręg 142 \square mil z ludnością 541801 — a przeciwnie w Czechach na okręg 58 \square mil z ludnością 319.129 w Górnej-Austrii zaś na okręg 54 \square mil z ludnością jedynie 181.894 przypada jeden Trybunał I. Instancyi — nie mniej że w Galicyi na okręg 8.3 \square mil z ludnością 31.684 przypada w przecięciu jeden sąd powiatowy gdy przeciwnie w innych krajach koronnych z wyjątkiem Bukowiny i Dalmacyi a mianowicie w Czechach na 4.4 \square mil z ludnością 24.314 w Szląsku na 3.9 \square mil z ludnością 21.315 w Styryi na 6.3 \square mil z ludnością 17.676 w Salzburgu na 6.5 \square mil z ludnością 7570 a w Górnej Austrii na 5.1 \square mil z ludnością 15.963 jeden Sąd powiatowy istnieje. — Prócz tego przekonuje ten wykaz $\% \text{ } \cdot /$ że w Galicyi jeden Radca lub Sędzia powiatowy załatwia sprawy 19.576 mieszkańców a jeden Sędzia egzaminowany sprawy ludności 14072 — gdy w innych krajach koronnych z wyjątkiem Bukowiny gdzie na 20.498 mieszkańców jeden Radca lub Sędzia powiatowy a egzaminowany jeden Sędzia 13.472 mieszkańców przypada — stosunek ten jest zbyt rażący bo w Austrii dolnej liczą na 12.063 mieszkańców jednego Radcę lub Sędziego powiatowego a na jednego Sędziego egzaminowanego 9.005 mieszkańców w Salzburgu zaś jednego Radcę lub Sędziego powiatowego na 5.823 a na jednego Sędziego egzaminowanego tylko 8.411 mieszkańców.

Skutkiem tego niesprawiedliwego i niestosownego obsadzenia posad urzędników przy c. k. Sądach w Galicyi jest to, że gdy u nas 672 Radców, Sędziów powiatowych Sekretarzy i Adjunktów sądowych załatwić musi w jednym roku 53.184 procesow i 36.748 ugod, łącznie przeto 89.932 spraw; przypada na każdego z nich do załatwienia w przecięciu 134 spraw gdy przeciwnie w Górnej Austrii załatwia 138 urzędników tej samej

rangi 6.022 procesów i 5.238 ugód czyli łącznie 11.260 spraw przeto każdy z nich w ciągu jednego roku jedynie 81 owychże.

Nie korzystniejsze stosunki zachodzą co do urzędników manipulacyjnych przy Sądach w Galicyi, kiedy tu 672 Radcom Trybunałów, Sędziom powiatowym, Sekretarzom i Adjunktom to jest urzędnikom konceptowym dodano jedynie 445 urzędników pomocniczych — w Morawie dodano 292 urzędnikom konceptowym 278 urzędników manipulacyjnych — w Czechach 884 urzędnikom konceptowym dodano 748 urzędników manipulacyjnych a w Salzburgu 77 urzędnikom konceptowym przydzielono 70 urzędników manipulacyjnych — i nie wątpliwie taki sam stosunek zachowano przy ustanowieniu woźnych i sług przy sądach w Galicyi, bo widzimy że jeden i ten sam woźny przy sądach powiatowych używanym bywa do utrzymywania porządku w kancelaryi, pilnowania więźniów i doręczania uchwał w miejscu, drugi zaś mając sobie poleczone doręczenie uchwał tak własnego Sądu jako też i uchwał obcych sądów dla stron w tym obrębie sądowym zamieszkałych — odbywając milami podróże prawie rok cały przebywa za miejscem siedziby własnego Sądu — i nie raz bez własnej winy opóźnia nagłe i zwłoki niedozwalające doręczenia i powodyje zwłoki przy załatwianiu najważniejszych spraw głównie przy c. k. Sądach Obwodowych, i krajowych w toku zostających do których egzekucyjne sprzedanie dóbr nieruchomości i podziały ceny kupna za takowe użytych zaliczyć należy.

Uwagi te i cyfry są wymownym dowodem, że sądy w kraju naszym w porównaniu z sądami w innych krajach koronnych Państwa Austryackiego tak co do urzędników konceptowych jako i pomocniczych, najniekorzystniej zostały uposażone — a to tem bardziej jest rażącym, gdy się uwzględni że zaprowadzenie postępowania w sprawach drobiazgowych wywołało tysiące sporów, o których przedtem nie było mowy, bo załatwiano takowe ugodami przy pomocy Zwierzchności gminnych, gdy się nadto uwzględni że Sądami w innych krajach koronnych sprawy prowizoryalne o naruszenie posiadania są prawie nieznanne lub bardzo nieliczne, w naszym zaś kraju zatrudniają przeważnie Sądy powiatowe i z powodu rozległości powiatów i złych dróg zmuszają Sędziów tracić zbyt wiele drogiego czasu w podrózach.

Ten stan rzeczy jest główną przyczyną, że sprawy w naszych Sądach zalegają, — a obawa, że jeszcze bardziej zalegać będą, co raz więcej się wzmaga, albowiem po zaprowadzeniu ksiąg hipotecznych dla gruntów włościańskich, przybędą Sądami nowe i mnogie czynności a w szczególności także rozliczne spory o własność lub posiadanie nieruchomości, — co też niewątpliwie Wysoki Sejm spowodowało na posiedzeniu 15. grudnia 1873 odbytem uchwalić, że przed utworzeniem Trybunałów I. Instancji w Galicyi dla każdego z dawnych obwodów, niezbędnem jest pomnożenie etatu Sędziów przy istniejących Trybunałach — i że pożądanem jest najspieszniejsze wprowadzenie reformy postępowania sądowego w sprawach cywilnych, która uchwała jednak dotychczas nie odniosła skutku pożądanego.

Dla tego też komisya prawnicza zważywszy, że sprawy sądowe w naszym kraju zbyt powolnie bywają załatwiane — zważywszy, że główną tego przyczyną jest rozwlekłość postępowania sądowego i niedostateczna liczba urzędników jako też i sług sądowych, zważywszy, że nadzór nad c. k. Sądami dostatecznie unormowanym jest Cesarskim patentem z dnia 3. maja 1853 i ustawą z 11. maja 1868 L. 46. D. P. P. ustanowieniem zaś Rewidentów stałych dla c. k. Sądów nie zaradziłoby skutecznie potrzebie spieszniejszego załatwienia spraw sądowych — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Wzywa się c. k. Rząd by:

1. Wyjednał w drodze ustawodawczej nową ustawę o postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych opartą na zasadzie jawności i postępowania ustnego;
2. pomnożył bez zwłoki etat urzędników przy c. k. Sądach w Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem tak conceptowych jak i manipulacyjnych — a oraz i sług sądowych.

Lwów, dnia 5. maja 1875.

Kabath,
przewodniczący.

Walery Waygart,
sprawozdawca.

Wszystkie dane w tym raporcie
są zgodne z danymi w raporcie
z dnia 15 października 1978 r.
i nie zawierają żadnych zmian.

Warszawa, dnia 15 października 1978 r.

Wojciech Wójcik
Kierownik

Kopie
Kierownik

Zestawienie liczb statystycznych

Zestawienie liczb statystycznych

odnoszących się do sądownictwa w krajach koronnych w Radzie Państwa reprezentowanych, na podstawie statystycznego rocznika na rok 1870. przez c. k. centralną statystyczną komisję w r. 1872 wydanego i na podstawie budż. minist. spraw. wew. na r. 1874 przedłożonego.

Kraj koronny	Geograficzne mile □	Ludność w końcu roku 1869	Liczba trybunałów I. Instancyi	Jeden trybunał wypada na		Liczba powiatów sądowych	Jeden po- wiat sądo- wy wypada przeciętnie na		Liczba radców I. inst. i sędziów powiatow.	Sekretarzy i Adjunk- tów	Urzędników manipu- lacyjnych	Na radcę lub sędziego	Na egzaminowa- nego sędziego	W roku 1870		Ukończonych pertrak- tacyi spadkowych
				mil □	ludność		mil □	ludność						Ugód	Inrotul. procesów	
Austria dolna	360. _{0,8}	1,954.251	6	60	325.708	71	5. ₂	27.805	162	217	330	12.063	9.005	30.284	30.753	35.230
Austria górna	217. _{9,0}	731.579	4	54	181.894	46	5. ₁	15.903	66	72	117	11.084	10.160	5.238	6.022	12.568
Salzburg	130. _{1,5}	151.410	1	130	151.410	20	6. ₅	7.570	26	18	34	5.823	8.411	1.030	1.302	3.324
Styrya	407. _{8,4}	1,131.309	3	135	377.103	64	6. ₃	17.676	90	117	172	12.570	9.669	10.866	12.914	13.492
Karyntya	188. _{4,2}	336.400	1	188	336.400	28	6. ₇	12.014	36	32	56	9.344	10.512	4.080	3.337	6.340
Kraina	181. _{4,2}	463.273	2	90	231.636	30	6. ₀	16.442	42	52	79	11.033	4.909	11.308	7.446	6.910
Tryest, Gorycja, Gradyska i Istriya	145. _{1,0}	582.079	4	38	145.514	29	5. ₀	20.071	52	69	83	11.193	8.435	8.173	9.908	7.183
Tyrol i Voralberg	532. _{6,8}	887.907	5	107	175.781	72	7. ₃	12.332	97	104	152	9.153	8.537	19.606	9.164	12.570
Czechy	943. _{7,0}	5,106.069	16	58	319.129	210	4. ₄	24.314	343	541	748	14.886	9.438	55.025	60.698	48.440
Morawia	403. _{7,7}	1,997.897	6	67	332.982	76	5. ₃	26.288	120	172	278	16.649	11.615	21.950	20.847	22.116
Szląsk	95. _{5,0}	511.581	2	46	255.790	24	3. ₉	21.315	37	40	70	13.826	12.789	5.236	4.642	6.041
Galicja	1425. _{7,8}	5,418.016	10	142	541.801	171	8. ₃	31.684	287	385	445	19.576	14.072	36.748	53.184	47.899
Bukowina	189. _{8,3}	511.964	1	189	511.964	15	12. ₃	34.130	25	38	44	20.498	13.472	2.613	5.393	2.495
Dalmacya	232. _{3,6}	442.796	4	58	110.699	32	7. ₂	13.837	52	46	63	8.515	9.626	5.908	7.782	6.358
Razem	5452._{5,3}	20,217.531	65	przeciętnie 83	311.023	88.₈	przeciętnie 6.₁	22.767	1.435	1.903	2.671	przeciętnie 14.088	10.624	11.865	233.187	230.766

Aleg. LXVI.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd do wyjednania w drodze ustawodawstwa państwa do ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, któraby ustawę z dnia 14go czerwca 1868, Nr. 62, Dz. pr. państ. w tymże kraju zawiesiła a natomiast któraby obok zniesienia patentu z dnia 2go grudnia 1803, Nr. 640, zb. ust. p. rozporządzenia z dnia 14 grudnia 1866, Nr. 166, Dz. pr. p. i §. 485 kod. kar. zawierała w sobie następujące postanowienia:

1. Istniejące dotychczas ograniczenia prawnie co do umownej stopy procentowej pożyczek pieniężnych znosi się.
2. Procenta umówione bez pewnej ich miary jak niemniej procenta prawne z ustawy należne, wynoszą sześć od sta rocznie.
3. Najwyższe procenta umowne, jakie sąd ubezpieczać, przyznawać i drogą egzekucyi ściągać dozwolić może, wynoszą dwanaście od sta rocznie.
4. Inne postanowienia kodeksu cywilnego, powyższym nieprzeciwne co do umów pożyczki i kary konwencyonalnej, pozostają nietknięte.

Ks. Wojciech Stępek
wnioskodawca.

Jan Pełech, Zawadowski, Jędrzejewski, Bodnar, Hubar, Iwaniszów, Hosiłowski, Hajdamacha, Petruszewicz, Szott, Wiśniewski, Biłous, Kuzara, Kobylarz, Turczyn, Oskard, Siwec, Żołądź, Laskosz, Włodek.

Wniosek.

Wysoki Sejmie!

Zważywszy, że pijaństwo, do którego lud nałogowy ma tak łatwą sposobność, a tem większą zachętę, jest właśnie tem nieszczęściem, które zwykle tego, co się mu oddał, przyprowadza do najwyższego stopnia demoralizacji, do kija żebraczego a na ostatek wyzuwa go zupełnie z jego ojcowizny;

Zważywszy, że już wiele gruntów włościańskich, wskutek nałogowego pijaństwa jest zmarnowanych, i przeszło na własność arendarzów, a to na większe nieszczęście i klęskę dla gmin;

Zważywszy nareszcie, że wywłaszczenie gruntów włościańskich dokonywują sprytni arendarze, dając łatwo ale ciężko zapłacić się mający kredyt na wódkę i inne gorące napoje. Otoż przeciw temu kredytowi, i nałogowości pijaństwa, stawiam następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Art. I.

Szynkarzom lub arendarzom wzbrania się dawania wszelkich napojów gorących jak i innych, pijakom nałogowym na kredyt.

Art. II.

Wykraczający przeciwko tej ustawie ma być karany grzywną a to:

po raz pierwszy do 5 złr.

po raz drugi do 15 „

po raz trzeci do 20 „

przy utracie prawa do wynagrodzenia za wszystkie na kredyt dawane trunki, i przy utracie prawa wyszynku.

Art. III.

Grzywny powyższe wpływają do kasy gminnej, na utrzymanie policji miejscowej.

Art. IV.

Nadzór nad szynkarzami i arendarzami w obrębie gminy, również i ściąganie grzywien od wykraczających przeciwko tej ustawie, wykonuje Zwierzchność gminna, zapomocą władzy politycznej.

Lwów dnia 7. maja 1875.

Jędrzejowski

wnioskodawca.

Bodnar. — Iwaniszów. — Kierepin. — Hajdamacha. — Kocyłowski. — Laskorz. — Kuzara. — Oskard. — Szurlej. — Włodek. — Szott. — Wiśniewski. — Kobylarz. — Siwiec. — Drozd. — Michalski. —

Wniosek.

W całym kraju Rusini żadnej głównej ludowej szkoły nie mają z ruskim językiem wykładowym.

Przez przeciąg lat dopominają się o jedną taką szkołę we Lwowie, gdzie jest gimnazjum ruskie i są ruskie wykłady na wszechnicy, a gdzie jest więcej szkół głównych i kilkanaście ludowych z wykładowym językiem polskim.

Słuszne to żądanie nie zostało dotąd uwzględnione pod różnemi pozorami: a to jakoby kto inny miał stanowić w tym przedmiocie, lub, że trzeba by zmiany ustawy, albo że szkoła, o której mowa ma przejść na gminę jak to nam w Sejmie za 1873, odpowiedziano.

Art. I. ustawy krajowej o języku wykładowym w szkołach opiewa:

„Prawo stanowienia o języku wykładowym w szkołach ludowych, służy tym, którzy szkołę utrzymują.

Szkoła główna wzorowa we Lwowie tak zwana grecko kat. do teraz na gminę nie przeszła jest ona w całości do dnia dzisiejszego utrzymywana z funduszu szkolnego normalnego, który to fundusz od 1. Stycznia 1874, przeszedł na kraj. Kraj więc tę szkołę utrzymuje.

Reprezentacją kraju jest Sejm. Sejmowi zatem przysłuży prawo stanowienia o języku wykładowym w tej szkole.

Fundusz krajowy, do którego Rusini równie kontrybucją dopłacają do szkół ludowych jak proliminowano przeszło 344,000 Złr, a jednak w żadnej szkole głównej język ruski jako wykładowy nie jest dopuszczony.)

W imię głoszonego równouprawnienia Rusinów z Polakami podpisani wnoszą.

Wysoki Sejm postanowi :

W głównej szkole wzorowej we Lwowie, tak zwanej grec. kat. ma być stopniowo wprowadzony język ruski jako wykładowy dla wszystkich przedmiotów nauki z następującym rokiem szkolnym.

Stefan Kadzała. — Antoni Szwiec. — Michalski. — Iwaniszów. — Kocyłowski. — Bodnar. — Jędrzejewski. — Kierepin. — Hajdamacha — Kocko. — Pełech. — Hubar. — Zawadowski. — Lisiewicz. — Halka. — Zakliński. — Pietrusiewicz. — Kowalski, — Kulczycki. — Antoniewicz. — Szaszkiwicz. — Fecak. — Kozanowicz. — Jaworski Paweł. — Janowski. — Krzyżanowski. — Biłous. — Mandyzewski. — Fortuna. — Pawlików. — Kaszewko. —

ALZAR

1820

The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the first of January, 1820.

1. Mr. John A. Allen
2. Mr. John B. Allen
3. Mr. John C. Allen
4. Mr. John D. Allen
5. Mr. John E. Allen
6. Mr. John F. Allen
7. Mr. John G. Allen
8. Mr. John H. Allen
9. Mr. John I. Allen
10. Mr. John J. Allen
11. Mr. John K. Allen
12. Mr. John L. Allen
13. Mr. John M. Allen
14. Mr. John N. Allen
15. Mr. John O. Allen
16. Mr. John P. Allen
17. Mr. John Q. Allen
18. Mr. John R. Allen
19. Mr. John S. Allen
20. Mr. John T. Allen
21. Mr. John U. Allen
22. Mr. John V. Allen
23. Mr. John W. Allen
24. Mr. John X. Allen
25. Mr. John Y. Allen
26. Mr. John Z. Allen

Wniosek.

Zważywszy, że frekwencja uczniów obrz. grec. w średnich szkołach wschodniej Galicyi zmniejsza się;

zważywszy, że na ten smutny stan oddziaływa ta okoliczność, że młodzież ruska ze szkół ludowych ruskich znajduje trudności w przejściu do szkół średnich z językiem wykładowym polskim ;

zważywszy, że ze względu na podniesienie oświaty zmniejszenie frekwencji nie może być obojętnym wnosząc.

Wysoki Sejm zechce uchwalić:

Wzywa się komisję edukacyjną, aby w najkrótszym czasie przedłożyła wysokiemu Sejmowi do konstytucyjnego traktowania projekt do ustawy, zmieniający uchwałę krajową z d. 22. Czerwca 1867, Nr. 13 Dz. u. kr. o wykładowym języku, z sprawiedliwszem uwzględnieniem potrzeb ludności kraju.

Lwów dnia 7. maja 1875.

Dr. Antoniewicz

wnioskodawca.

Zakliński. — Lisiewicz. — Jaworski. — Kocko. — Kozanowicz. — Halka. — Kulczycki. — Bodnar. — Fortuna. — Dr. Krzyżanowski. — Hajdamacha. — Hubar. — Pełech, — Iwaniszów. — Biłous, — Mandyczewski. —

S p r a w o z d a n i e

większości komisji kultury krajowej w przedmiocie ustawy co do podniesienia chowu bydła rogatego.

Podczas zeszłorocznej sesji sejmowej złożony był do łaski marszałkowskiej projekt rządu do ustawy, względem podniesienia chowu bydła.

Projekt ten uchwałą wysokiej Izby z dnia 6. października 1874, przekazany został do zbadania Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy zwołał komisję ankietową, która podzieliwszy się w zdaniu na większość i mniejszość, w dwóch osobnych memoryałach złożyła wyraz swojej opinii.

Wydział krajowy idąc w części za myślą projektu rządowego, w części za zdaniem mniejszości komisji ankietowej, przeważnie zaś za własnym przekonaniem, wypracował projekt do ustawy, który na posiedzeniu z dnia 6. kwietnia b. r. komisji kultury krajowej przekazany został.

Komisja kultury krajowej podzieliła się znowu na dwa odrębne obozy.

Mniejszość komisji nie zgadzała się wprowadzić na wszystkie szczegóły w projekcie Wydziału krajowego zawarte, uważała go jednakże za właściwą podstawę do obrad komisji

Większość przeciwnie różniąc się stanowczo w zapatrywaniu na warunki podniesienia chowu bydła, z wyrazem opinii Wydziału krajowego, ośmiela się przedłożyć wysokiej Izbie inny projekt do ustawy odpowiadający zdaniem większości lepiej stosunkom kraju i wymaganiom jego mieszkańców.

Zapatrywanie swoje starać się będzie większość komisji usprawieeliwić w niniejszem sprawozdaniu. Aby należycie zbadać i ocenić projekt Wydziału krajowego, należy go podzielić na cztery działy, na które się według pojmowania przedmiotu przez twórcę projektu z natury rzeczy rozpada.

Pierwszy dział obejmuje podział na strefy, drugi ustanowienie organów kierujących zadaniem, trzeci uregulowanie stosunków, co do reproduktorów, czwarty dział traktuje o środkach policyjnych wymiarze kar i wykonaniu władzy karnej.

Przejdźmy po szczególe te działy.

Położenie geograficzne i konfiguracja naszego kraju wskazuje istotnie stosowność podzielenia go pod względem różnorodnych stosunków gospodarstwa rolnego na strefy odrębne, w wysokim stopniu od siebie się różniące.

Poczynając na południu od wzniosłych a stromych gór, przechodząc następnie w niższe i pochyle wzniesienia, dalej w pagórki, a w końcu w zupełną, po większej części piaszczystą i podmokłą równinę, dodawszy do tego żyźne doliny nadrzeczne, odrębne zupełnie formacje Podola i Pokucia, przyznać należy, że różnice stosunków gospodarskich, są w naszym kraju tak wielkie, że podział na strefy zupełnie niemi jest usprawiedliwiony.

Inaczej atoli rzecz się przedstawia, jeżeli podział taki zechcemy zastosować do stosunków hodowli bydła rогatego.

Jeżeli weźmiemy na uwagę obecny stan chodowli, czyli raczej zaniedbania bydła rогatego, to przyznać należy, że żadnej ze zmian stref nie możemy dopatrzeć różnicy. Bo jeżeli w złych gruntach, czy to w górach, czy w nizinach, chodząc po ogromnej przestrzeni samorodnych pastwisk, ugoru lub ścierni, bydło uzbieraną karmą zaledwie życie utrzymać jest w stanie, to w gruntach lepszych, przestrzeń na pastwisko tak skąpo bywa wymierzona, że jeżeli bydłę zyskuje na jakości paszy, w dwójnasób traci na ilości.

Ta sama niedostateczność żywienia okazuje się w zimie; w tej bowiem porze, bydło żywione bywa u nas przeważnie słomą, z bardzo małym dodatkiem siana a częściej potrawu (otawy).

W górach jakość tej karmy jest lepszą, lecz za to w bardzo szczupłej bywa bydłu podawana ilość. Przeciwnie w nizinach ilość wymierzonej karmy bywa cokolwiek większa, w zamian jakość daleko gorsza.

Przypuszczając, że w przyszłości gospodarzom naszym dobrze zrozumiany własny interes wkaże, iż jedynie dobrze żywione bydło, odpowiednie przynosić może gospodarzowi korzyści, to przyznać należy, że konicz lub inne trifolia obok roślin okopowych stanowić będą główną podstawę karmienia bydła, bez względu na rasę i na położenie gruntów. Gdzie się te rośliny udają, tam hodowla rozwijać się i kwitnąć będzie; gdzie zaś dla uprawy tych roślin nie ma stosownej gleby, tam o racjonalnej hodowli bydła mowy być nie może.

Z tych wszystkich powodów podział na strefy w zastosowaniu do hodowli bydła nie ma doniosłości.

Raczej baczną zwrócić należy uwagę w niektórych okolicach na pewne charakterystyczne typy bydła, z których umiejętny kierunek mógłby kiedyś wytworzyć rasy krajowe.

Typy takie w bardzo zbliżonych do siebie i w jednej strefie położonych okolicach znajdują się zupełnie odmienne, kiedy przeciwnie podobne cechy charakterystyczne u bydła nietylko w odległych ale w zupełnie innym położeniu będących okolicach.

Na te charakterystyczne cechy bydła, nie zaś na strefy zwracać należy główną uwagę, jeżeli hodowli bydła w kraju, racjonalny chcemy nadać kierunek.

Jak wielkiej kwestya ta jest doniosłości i jak głębokich wymaga studyów, dowodzą świeże rozporządzenie rządowe, powołujące specjalistów w tym zawodzie do objeżdżania kraju i zbierania na miejscu danych, do obszernego sprawozdania, które złożyć swojego czasu będą ci komisarze obowiązani.

Galicja niewątpliwie posiada potrzebne warunki do wychowania bydła, jakie dzisiaj na opas z zagranicy sprowadzane bywa, lecz na to porzucić trzeba dotychczasowe postępowanie, polegające wyłącznie na krzyżowaniu bydła niedbale w kraju wychowanego z bydłem zagranicznym.

Co do drugiego działu to jest organów kierujących zadaniem.

Gdyby znajomość racjonalnej hodowli bydła była u nas tak rozpowszechnioną, jak w krajach, gdzie ta gałąź gospodarstwa na wysokim stanęła już szczeblu, a wspólną będąc przeważnej większości rolników własnością, przeszła niejako w rutynę, to organa, którym projekt Wydziału krajowego powierza kierunek chodowli, mógłby odpowiadać wymaganiom.

Ależ tak nie jest.

Nietylko, że szczupły jest w kraju zastęp ludzi, którzy oddając się specjalnie swojemu powołaniu, zbadali drogę, którą zdążać należy do zamierzonego celu, ale przeważna większość rolników a nawet rolników wykrztałconych, nietylko zapoznaje właściwe w hodowli bydła zadanie, lecz na zupełnie mylnej i w kierunku przeciwnym wiodącej znajduje się drodze.

Zbyt wielu gospodarzy u nas mniema, że dosyć nabyć buhaja rasy zagranicznej, za drogie kupionego pieniądze, aby zapewnić przyszły rozwój dla swojej obory, zapominając o wielu innych nie-równie ważniejszych warunkach.

Takie postępowanie wprawiło stan obór przeważnej liczby większych właścicieli w taki zamęt, że z materiału tam istniejącego z trudnością w przyszłości racjonalna dałaby się wyprowadzić hodowla.

Przeciwnie u włościan, tam szczególnie, gdzie nie ma w bliskości dworu, zagraniczną hodującego rasę, znajduje się jeszcze ten szacowny materiał, ochraniać go więc trzeba od zagłady. W obec takich okoliczności nie można przypuszczać, aby się we wszystkich powiatach, a choćby w przeważnej ich części znalazła dostateczna liczba ludzi, pojmujących tak dalece warunki racjonalnej hodowli, aby nią pokierować umieli, a to w sposób odpowiadający wysokiemu znaczeniu tej gałęzi gospodarstwa. Powierzając zaś kierunek hodowli bydła włościańskiego takim ludziom, którzy warunków tych nie pojmują tak, aby wyższy ogólny krajowy cel przez kierunek swój zapewnić mogli, nietylko nie zdołamy nigdy postawić chodowli bydła na stopniu trwałej pomyślności i na takim stopniu, jaki osiągnąć kraj nasz jest zdolnym, lecz nawet szkodę gospodarstwu krajowemu wyrządzić możemy.

Inaczej dzieje się w innych prowincjach państwa Austriackiego, z kąd myśl pierwotna do projektu ustawy czerpaną była. Tam racjonalna hodowla bydła takie znalazła rozpowszechnienie, że przeszła poniekąd w rutynę. Tam w każdym powiecie znajdzie się, czy to z większych właścicieli, czy to z włościan dostateczna liczba ludzi, którym kierownictwo śmiało powierzyć można.

U nas zacząć dopiero trzeba wskazując ludziom dobrej woli, którzy dotąd z małemi wyjątkami mylnie postępowali, na czem prawdziwie racjonalna hodowla bydła zależy i tym sposobem na odpowiednie wprowadzić ją tory.

Dlatego należy zostawić rzeczy, jak są obecnie, albo powierzyć działanie w tym względzie ludziom pojmującym gruntownie cel i zadanie dobrze obmyślanego kierunku hodowli.

W projekcie do ustawy nie ma wzmianki o kosztach, jakie utrzymanie w działaniu organów wykonawczych za sobą pociągnie, nie można tedy wydać sądu o tem, co w przedłożeniu Wydziału krajowego milczeniem pominięte zostało.

Jeżeli wszelkie czynności tak Wydziałów powiatowych, jak komisarzów oględzin bydła, miałyby być wykonane bezpłatnie, dwojakie ztąd zdaniem większości komisji wpływałyby korzyści.

Raz, że opodatkowani znacznych ciężarów, tytułem dodatków powiatowych, opłacać nie byłiby zmuszeni. Powtóre, że lubo gorliwość popchnęłaby w pierwszym roku niejednego nieświadomego należycie rzeczy do działania, które nie byłoby racjonalnem, gorliwość ta, wkrótceby ostygła, przez co szkodliwe dla gospodarstwa działanie zaniechanem by zostało, a wtedy stan rzeczy pod względem hodowli pozostałby niezmienny.

Nierównie gorzej składałyby się szanse, jeżeliby Rady powiatowe dla komisarzy oględzin bydła wyznaczyły dyety.

W takim razie własny interes mógłby powodować te organa do działania ze szkodą przyszłości hodowli, i z wielkiem z powodu ponoszenia ciężaru opodatkowanych nieukontentowaniem.

W dziale licencyonowania i utrzymywania wspólnych buhajów przedstawiają się większości komisji w wykonaniu projektu do ustawy przez Wydział krajowy przedstawionego, niepokonalne trudności.

Projekt ustawy w § 6. wymienia warunki, pod jakimi uzyskać można pozwolenie puszczenia buhajów do obcych krów.

Warunki odnoszą się w części do przymiotów buhaja, w części do zobowiązań, jakie właściciel onego przyjąć winien na siebie, jeżeli chce koncesyę uzyskać.

Jeżeli komisarze oględzin bydła zechcą być przy ocenieniu buhajów pobłażliwymi, cel w ustawie zamierzony chybiony zostanie. Jeżeli zaś surowo sądzić zechcą, bardzo znaczna część buhajów od stanowienia wykluczona zostanie.

Dalej jest u nas rozpowszechnionym zwyczajem, że dwór pozwala puszczać włościanom buhaja albo bezpłatnie, albo za bardzo umiarkowanym wynagrodzeniem.

Nie można tego uważać inaczej, jak za dogodność, którą się robi dla mniej zamożnych sąsiadów, a raczej jako zbytek dawnych stosunków patrymonialnych. Jeżeli atoli ustawa nałoży na właściciela uciążliwe dla niego warunki, poddawania buhaja peryodycznej rewizji, utrzymywania rejestrowania, i t. p. z miłą chęcią cofnie się każdy właściciel od tego zwyczajem uświęconego ale uciążliwego obowiązku i gromadę zostawi bez buhaja.

Z powyższych powodów zmniejszy się znacznie liczba buhajów, dla krów włościańskich obecnie w użyciu będących.

Daty statystyczne wskazują nam, że liczba buhajów w stosunku do liczby krów jest dzisiaj nawet niedostateczną, powstaje tedy pytanie, w jaki sposób zastąpićby można ubytek, jaki w skutek wyżej wymienionych powodów powstaćby musiał w rozplodnikach do stanowienia krów włościańskich przeznaczonych.

Oto znaleźliby się spekulanci, którzy sprowadziwszy buhaje z zagranicy i uzyskawszy koncesję mając niejako monopol, sownie by sobie płacić kazali. Wtedy koszt jednokrotnego puszczenia buhaja, przyjąć można bez przesady na 1 zł. 50 do 2 złr. to jest sześć do ośm razy tak wysoki jak dzisiaj praktykowany.

Ciężar, jakiby z tego tytułu spadł na gospodarstwa włościańskie, przewyższały niezawodnie opłacony dzisiaj podatek gruntowy. A jednakże wyżej wymieniona cena stanowienia, kosztami zakupu i utrzymywania buhaja, zupełnie byłaby usprawiedliwioną.

Cięższe jeszcze ponosić ofiary i z większemi spotykać się trudnościami musieliby hodowcy w razie, jeżeliby nie znalazł się przedsiębiorca, któryby koncesyonowane chciał utrzymywać buhaje, gdyż w takim razie projekt ustawy nakazuje utrzymywanie wspólnych buhajów.

Kto zna wiejskie nasze stosunki społeczne, ten przyzna bez namysłu, że zaprowadzenie takich spółek byłoby prawie niewykonalne. Ponieważ w wysokiej Izbie zasiada przeważna liczba osób, stosunki nasze wiejskie dokładnie znających, wstrzymamy się przeto od dowodów, któreby można przytoczyć na poparcie powyższego twierdzenia.

Powiemy jedynie, że taka przymusowa, ustawą narzucona spółka, wydaje się większości komisji wykroczać przeciw przyrodzonemu prawu każdego obywatela, wolnego rozporządzania swoją własnością, o ile przez to w cudzą nie wkracza sferę.

Niemozna pominąć milczeniem, że pomimo tak ciężkich ofiar ze strony hodowców, jakichby wymagało po nich wykonanie projektem ustawy i tak wielkich stawianych im trudności, środki w projekcie proponowane nie przyczyniałyby się bynajmniej zdaniem większości komisji do podniesienia chowidli bydła.

Przy głęboko u ludu wiejskiego zakorzenionym zwyczajowi niedostatecznego żywienia bydłęcia, a szczególnie młodego przychowku, przy wspólnych pastwiskach, na których bydło wystawione na słyoty i zimna, karmą mozolnie uzbieraną ledwie życie utrzymać zdoła, uszlachetnienie krwi z pewnością nie przyniesie spodziewanych owoców. Owszem im krew szlachetniejsza, tem większego pielęgnowania i silniejszego wymaga żywienia. W razie zaniedbania, prędzej i w wyższym stopniu traci wymagane przymioty, niż bydło ordynaryjnego pochodzenia.

A przecież dobór rozplodników, innego jak uszlachetnienie krwi niemoże mieć celu.

Zdaniem tedy większości komisji rozdawanie gromadom buhajów, może jedynie postępować powoli, z zastosowaniem do okolic, albo nawet wyjątkowych miejscowości, tam, gdzie pod względem żywienia i pielęgnowania, hodowla naprzód postąpiła, a potrzeba uszlachetnienia krwi przez mieszkańców uznana została, na drodze więc dobrowolnej, nie zaś przymusowej, jak projekt ustawy wymaga, przemianę tę skutecznie należy. Lecz na to nie potrzeba regulującej ale zarazem krępującej czynności tej ustawy. Wystarczy tutaj kilku ludzi dobrej woli, opatrzonych w skromne nawet na pierwszy moment środki pieniężne, którzyby mając główny cel, to jest rozwój racjonalnej chodowli bydła na oku, postępowaliby wolnym ale pewnym krokiem do wytkniętej mety.

Nie trzeba jednakże tamować ich działania ustawą ograniczającą z góry wybór środków, zostawiając własnemu ich uznaniu, kiedy i jak postępywać należy, aby osiągnąć tych, którzy nas na tej drodze znacznie wyprzedzili, naśladowując ich wprawdzie lecz z uwzględnieniem czasu i okoliczności.

Co do działu czwartego, to jest środków policyjnych zawartych w §§. od 13 do ostatniego nie ma większość komisji przeciw ich zastosowaniu nic do zarzucenia. Uważa wszakże wykonanie przepisów takich w dzisiejszych naszych stosunkach za niewykonalne. Nawyknięcia, które jakbądź szkodliwe od wieków istniejące, przeszły w krew i kość naszego ludu, w tej chwili jedynie drakońskimi prawami i nadzwyczaj sprężystem działaniem władzy wykonawczej, dałyby się wykorzeni. Takiego działania po zwierzchności gminnej spodziewać się w ogóle trudno, a jej jedynie jako władzy miejscowej czuwanie nad wykonaniem podobnych przepisów poruczone być może.

Zdaniem tedy większości komisji, policyjne te przepisy zwiększyłyby tylko archiwa, a oraz niebezpieczne przekonanie u ludu, że mogą istnieć ustawy, których faktycznego wykonania nikt przestrzegać nie będzie; a staną się jedynie dogodną bronią w ręku ludzi złej woli, którzyby sąsiadowi dokuczyć pragnęli.

Starajmy się więc wpływać na gospodarzy rolnych innemi środkami, które ich przekonać mogą o potrzebie podobnych ulepszeń, wydanie zaś ustawy wstrzymajmy do późniejszych czasów.

Na podstawie powyżej przytoczonych powodów, proponuje większość komisji kultury krajowej przejście do porządku dziennego nad całym projektem do ustawy względem podniesienia chodowli bydła, przez Wydział krajowy wysokiej Izbie przedłożonym.

Gdy atoli z drugiej strony zaprzeczyć nie można, że chodowla bydła rogatego jest niewątpliwie najważniejszą gałęzią gospodarstwa rolnego, że zaniedbanie tej chodowli uważać należy za główną przyczynę niskiego stopnia rozwoju, w jakim się gospodarstwo u nas znajduje, działać przeto ku jej podniesieniu, jest zadaniem a poniekąd nawet obowiązkiem Reprezentacyi krajowej.

Jak każdy jednakże rozwój wymaga czasu i kierującej myśli, tak i działanie w tym względzie winno być powierzone szczupłej liczbie fachowo wykształconych ludzi, posiadających wszechstronną znajomość stosunków naszego kraju, którzyby do odległej wprawdzie, lecz jasno określonej mety, niezachwianym postępowali krokiem.

Nie jest zamiarem większości komisji przesądzać środków, jakich użyć by chcieli ludzie, którym ważne zadanie podniesienia hodowli bydła w kraju zostało poruczone, nie może jednak pominąć milczeniem przekonania, że tworzenie ras krajowych uważa za cel, do którego dążyć winni, zaś zakładanie obór rodowych za środek do tego celu wiodący.

Pod tem godłem winnaby działać komisya krajowa, której ustanowienie większości komisji kultury krajowej wysokiej Izbie w załączonym ¹/₁ projekcie ustawy do uchwalenia przedłożyć się ośmiela.

W końcu dodać należy, że jeżeli od organów, podniesienie chodowli bydła za zadanie mających, skutecznego spodziewać się mamy działania, należy im przyjść w pomoc, udzielaniem niezbędných ku temu środków.

Wyraz tego przekonania przedkłada większość komisji wysokiej Izbie w załączonym ²/₁ wniosku do uchwały.

Lwów dnia 3. maja 1875.

Włodzimierz Dzieduszycki
przewodniczący.

Szumańczowski
sprawozdawca. większości.

Komisya kultury krajowej wnosi:

- I. Wysoki Sejm raczy nad projektem Wydziału krajowego do ustawy względem podniesienia chowu bydła przejść do porządku dziennego.
- II. Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą ustawę:

U s t a w a

z dnia obowiązująca w królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem księstwem krakowskiem o ustanowieniu komisyi krajowej dla podniesienia chodowli bydła rogatego.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Dla czuwania nad podniesieniem chodowli bydła rogatego w kraju, ustanawia się komisya krajowa.

§. 2.

W skład komisyi krajowej wchodzi:

1. Dwóch członków mianowanych przez c. k. Namiestnictwo, z których przynajmniej jeden winien być chodowcą bydła.
2. Dwóch członków mianowanych przez Wydział krajowy, z których przynajmniej jeden winien być chodowcą bydła.
3. Dwóch członków wybranych przez komitet centralny towarzystwa gospodarskiego Galicyjskiego.
4. Dwóch członków wybranych przez komitet towarzystwa gospodarczo rolniczego Krakowskiego.
5. Weterynarz krajowy.

Dla każdego z powyżej wymienionych członków komisyi będzie zastępca w ten sam sposób powołany.

§. 3.

Komisya krajowa wybiera ze swojego grona przewodniczącego i jego zastępcę, — które to wybory podlegają zatwierdzeniu rządowemu.

§. 4.

Do zakresu działania komisji krajowej należy:

1. Inicytywa w układaniu projektów do ustaw w przedmiocie hodowli i utrzymania bydła.
2. Czuwanie nad wykonaniem odnośnych ustaw.
3. Przedsiębranie wszelkich środków.

a). do podniesienia hodowli bydła ,

b). do uregulowania stosunków sanitarnych

c). do obudzenia i podniesienia handlu bydlęm rogatym i produktami od tegoż pochodzącym

§. 5.

Komisya odnosić się będzie o wykonanie powziętych uchwał do c. k. Namiestnictwa lub do Wydziału krajowego, odpowiednio do zakresu działania jednej lub drugiej władzy.

§. 6.

Komisya krajowa wpływać będzie na hodowców bezpośrednio lub zapomocą organów, które powołać do tego uzna za stosowne, nauką, radą, zachętą, tudzież udzielaniem środków pieniężnych względnie bydła rozplodowego.

§. 7.

Komisya ciągle utrzymuje stosunki z istniejącymi w kraju towarzystwami rolniczymi.

§. 8.

Komisya krajowa rozporządza samoistnie funduszami, jakie jej, czy to ze skarbu Państwa czy z funduszu krajowego do dyspozycji oddane zostaną.

§. 9.

Komisya zbiera się celem wspólnej narady i powzięcia uchwał dwa razy do roku, daje członkom swoim polecenia i rozdziela referaty, które do najbliższego zwyczajnego posiedzenia załatwione być winny.

Przewodniczący w razie potrzeby zwołuje nadzwyczajne posiedzenie.

§. 10.

Wszelkie stosunki z władzami w imieniu komisji załatwia przewodniczący.

Jego też obowiązkiem jest czuwać nad wykonaniem uchwał komisji.

§. 11.

Komisja krajowa utrzymuje stałego sekretarza, który za podjętą pracę pobiera wynagrodzenie.

§. 12.

Przewodniczący i członkowie komisji nie pobierają wynagrodzenia, mają atoli prawo do dyet i zwrotu kosztów podróży jeżeli obecność na posiedzeniach lub czynności podjęte z polecenia komisji wymagają od nich wydalenia się z domu.

W takim razie pobierają członkowie komisji po 6 fl. dziennie i milowe po 1 fl. na milę.

§. 13.

Moim Ministrom spraw wewnętrznych skarbu i rolnictwa polecam wykonanie niniejszej ustawy.

U c h w a ł a.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. W budżecie krajowym zamieszczoną będzie corocznie odpowiednia kwota oddana do dyspozycji komisji krajowej do podniesienia hodowali bydła rogatego.

2. Preliminarz wydatków przedłoży corocznie komisya krajowa Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem dostarczy komisji potrzebnych ubikacji i sił kancelaryjnych.

3. Sejm wyraża przekonanie, że jedynie przy skutecznem działaniu przeciw grasującej u nas tak często zarazie, hodowla bydła należytego osiągnąć może rozwoju, wzywa tedy wysoki Rząd o ścisłe przestrzeżenie i o uregulowanie stosunków kontumacyjnych.

4. Sejm wzywa wysoki Rząd o dołożenie wszelkich starań, celem obniżenia ceny soli dla bydła aby ten ważny środek pokarmowy i higieniczny dla niezamożnych hodowców przystępnym uczynić.

INDEX

Wagon from New York

The following is a list of the contents of the wagon from New York, as they were found on the 1st of January, 1864. The list is given in the order in which the articles were found, and is not necessarily in the order in which they were packed. The list is given in the order in which the articles were found, and is not necessarily in the order in which they were packed.

1. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

2. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

3. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

4. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

5. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

6. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

7. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

8. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

9. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

10. A pair of heavy boots, made of black leather, with laces, and a pair of heavy shoes, made of black leather, with laces.

Aleg. LXXI.

Sprawozdanie

mniejszości komisji kultury krajowej w przedmiocie ustawy

co do podniesienia

Chodowli bydła rogatego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 6. Kwietnia r. b. przekazany został komisji kultury krajowej, projekt Wydziału krajowego, do ustawy o podniesieniu chodowli bydła rogatego.

Projekt ten, opierający się na wniosku rządowym, przedłożonym w czasie poprzedniej sesji sejmowej, tak co do całości swej, jako też pojedynczych zasad w nim zawartych, nieuzyskał aprobaty większości komisji, która postanowiła przedłożyć Wysokiemu Sejmowi dwa wnioski.

Pierwszy: przejścia do porządku dziennego nad przedłożeniem Wydziału krajowego.

Drugi: utworzenia ustawą krajową komisji stałej dla spraw i opieki hodowli bydła w kraju.

Gdy zdaniem mniejszości komisji kultury krajowej „wniosek rządowy zmieniony przez Wydział krajowy, a następnie i przez mniejszość“, komisji wedle stosunków i potrzeb kraju, daje ustawę, której wykonanie podniosłoby chów bydła krajowego i poprawiło stan materyalny w ogóle!

Zaś utworzenie komisji krajowej dla chowu bydła, z atrybucjami jakie jej większość komisji naszej przyznaje, to jest: udzielanie rady, zwracanie uwagi i dawanie zachęty, nieodpowiada ani zadaniu ustawodawstwa krajowego, ani rzeczywistym potrzebom, nie wystarcza.

Gdy następnie powołana komisja nie miałaby innego zadania, jako to, które sobie stawiają towarzystwa rolnicze i oddziały gospodarskie; — a nadto działalność tych, jako organów rozgałęzionych po kraju i zostających w najściślejszem zetknięciu z chodowcami bydła, nierównie skuteczniejszą być może; niż czynność jednej komisji krajowej, ujemającej z resztą stałych organów.

Gdy w końcu, proponowana przez większość komisji ustawa — tworzy niepotrzebnie nowy organ, który o ile wkracza w dotychczasowe atrybucje Towarzystw rolniczych, o tyle nie przedstawia najmniejszej pewności iż zastępywać je będzie skuteczniej.

Przeto mniejszość komisji kultury krajowej uznając potrzebę nadania ustawy,

któraby uchylała przeszkody w podniesieniu chowu bydła, ścieśniała dowolność indywidualnego działania o ile takowe staje się szkodliwym dla ogółu, podobnie jak to czynią ustawy administracyjne, dla innych gałęzi gospodarstwa krajowego; n. p. ustawa lasowa, przemysłowa i t. p.

Z resztą będąc przekonaną

- że same rady, uwagi i zachęty, chociażby najzdrowsze; nie wystarczą tam,
- „ gdzie uzwyczajono pasanie wspólne, krów-jałówek z bujakami różnego wieku —
- „ gdzie zdarza się że cielak wałęsający się przy swej matce pokrywa, równocześnie znajdujące się na pastwisku krowy, jałówki, bo nawet kilkumiesięczne jałoweczki.
- „ gdzie łączenie dotkniętych chorobą, syfilistyczną, buhajów z krowami odbywa się bez przeszkody.
- „ gdzie w hodowli bydła jednym słowem, nie tylko że niema najmniejszego postępu, lecz przeciwnie we wszystkich kierunkach spostrzega się zupełny upadek.

Jak niemniej zważywszy

- „ iż brak i niedostateczność inicjatywy prywatnej w utworzeniu urzędów dla ogółu potrzebnych, zastąpione być winne: jak to się dzieje w innych gałęziach gospodarstwa krajowego: inicjatywą organów urzędowych, lecz wyszłych z tona ludności miejscowej, i obznajomionych dokładnie z jej potrzebami.

Pozwala sobie wnieść

Wysoki Sejm raczy uchwalić

Ustawę co do podniesienia chowu bydła załączoną.

Niemniej rezolucję

ad A.

ad B.

W. Dzieduszycki

przewodniczący.

Abrahamowicz

sprawozdawca.

Ustawa

co do podniesienia chowu bydła obowiązująca dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego mego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskim ustanawiam co następuje:

§. 1.

Podniesieniem chowu bydła w każdym powiecie politycznym, ma się zajmować reprezentacya powiatowa.

W tym celu utrzymywać ma reprezentacya powiatowa za pośrednictwem Wydziału powiatowego, ciągłą styczność z organami Towarzystwa gospodarskiego, tudzież z polityczną władzą, o ile tego okaże się potrzeba.

§. 2.

Na podstawie niniejszej ustawy należy do zakresu działania reprezentacyi powiatowej;

- a) wybór buhajów (reproduktorów) dla wszystkich gmin w powiecie, w wyjątkowych razach, dostarczanie tychże gminom w myśl §. 10. stosowny ich rozdział pomiędzy szczególne okolice powiatu, nareszcie nadzór w ich użyciu.
- b) W skazywanie takich środków ustawodawczych lub Administracyjnych, któreby zmierzały do podniesienia hodowli bydła.
- c) przestrzeganie w ogóle prawidłowej hodowli i obchodzenia się z bydłem rogatym w powiecie.

§. 3.

Wydział powiatowy ustanawia okręgi oględzin bydła i przeznacza dla każdego okręgu z pomiędzy hodowców bydła tego okręgu, komisarza oględzin i tegoż zastępcę na cały czas trwania swego okresu wyborczego.

§. 4.

Komisarz oględzin bydła, a w razie przeszkodzenia jego, zastępca winien każdego roku bydło znajdujące się w jego okręgu zwiedzić, sprawdzić przedłożony mu, w myśl §. 18 przez zwierzchność gminy i przełożonego obszaru dworskiego, szczegółowy spis bydła, spostrzeżenia swe i odnośne wnioski w corocznym sprawozdaniu Wydziałowi powiatowemu przedstawić.

w szczególności:

- a) wybrać w każdej gminie buhaje zdolne do rozplodu
- b) właścicielowi buhaja przeznaczonego do rozplodu w gminie wydać licencyę, ważną do najbliższych oględzin.
- c) utrzymywać ewidencję buhajów licencjonowanych w każdej gminie
- d) oznaczyć terminu w których gmina obowiązana będzie w myśl §. 8. do zakupna buhajów dla użytku wspólnego.
- e) udzielać producantom buhajów licencyę, dla każdego pojedynczego buhaja, uznanego za zdolnego do rozplodu.
- f) przedkładać wydziałowi powiatowemu każdorazowo listę właścicieli buhajów i ilość tychże w każdej gminie
- g) domagać się zastosowania §. 10. w pojedynczych wypadkach.

§ 5.

Prócz okręgowych komisarzy oględzin bydła ustanawia Wydział powiatowy na czas trwania swego okresu wyborczego komisję powiatową, która stale urzęduje w miejscu siedziby powiatu ma jednakże prawo w razie potrzeby przenieść czasowo urządzenie swoje do innej miejscowości w granicach powiatu położonej.

Komisya ta składa się z pięciu członków, a mianowicie czterech z grona rzeczoznawców, lub hodowców przez Wydział powiatowy mianowanych, tudzież wetyrynarza do tej czynności powołanego. Członkowie komisji mają zastępców przez Wydział powiatowy mianowanych.

Do ważności uchwał komisji powiatowych wymagana jest obecność trzech członków stałych lub ich zastępców.

Uchwały jej zapadają większością głosów.

Komisya powiatowa urzęduje w regule najmniej raz na kwartał.

Ona też ogłasza dnie swego urzędowania.

Do zakresu czynności komisji powiatowej należy:

- a) rozstrzygać ostatecznie wszelkie odwołania się co do orzeczeń okręgowych komisarzy oględzin bydła o niezdolności buhajów do rozplodu.
- b) licencyonować buhaje, które bądźto komisarzom okręgowym do oględzin przedstawionemi nie były, bądźto kwalifikacyi wymaganej §. 12. w czasie urzędowania tychże nie posiadały, lub później w obręb gminy sprowadzonemi zostały.
- c) zakupywać buhaje do użytku gmin z polecenia Wydziału powiatowego.

O uchwałach swych zawiadamia komisya powiatowa tych komisarzy okręgowych, do których czynności postanowienia jej odnoszą się — niemniej Wydział powiatowy.

§. 6.

Komisya powiatowa wybiera z grona swego przewodniczącego, który jej czynnościami kieruje, z jednym członkiem komisji akta urzędowe prowadzi i podpisuje.

§. 7.

Trzymanie buhajów w celu puszczania ich do obcego bydła jest każdemu dozwolone, skoro buhaje te uznane zostały bądźto przez komisarza oględzin, lub komisję powiatową, za zdolne do rozplodu.

§. 8.

Jeżeli w której gminie nie znajdzie się nikt, ktoby był gotów trzymać buhaje dla obcego bydła, natenczas obowiązana będzie zwierzchność gminna za porozumieniem się z odnośnym komisarzem oględzin zakupić i utrzymywać na koszt ogółu hodowców do związku gminnego należących buhaje zdolne do rozplodu.

§. 9.

Koszta zakupna i utrzymania buhajów §. 8. rozkłada zwierzchność gminna pomiędzy tych hodowców bydła, którzy nie utrzymują własnych buhajów, a to według ilości krów i jałówek zdolnych do stanowienia. Ściągnięciem tych kosztów zajmują się Naczelnicy gmin, a to w myśl §. 87. Ust. gminnej.

W tym samym stosunku mają być dochody z użycia buhajów lub kwota ze sprzedaży takowych uzyskana pomiędzy hodowców bydła rozdzieloną.

§. 10.

Jeżeli w której gminie zachodzą stosunki w §. 8. przewidziane, a Rada gminna w myśl §. 4. alinei d. i §. 8. nie dopełni obowiązków na niej ciężających, w tym razie winien będzie Wydział powiatowy za pośrednictwem Komisji powiatowej (oznaczonej §. 5.) zakupić na koszt gminy buhaje i ściągnąć koszty ztąd wynikłe za pośrednictwem c. k. władz politycznych z ogólnych funduszy gminy. Zwierzchność zaś gminna rozłoży na pojedynczych kontrybuentów zwrot ściągniętych kosztów, według prawideł w §. 9. zawartych.

§. 11.

Na każde 60 krów lub jałówek zdolnych do rozplodu ma być ustanowiony najmniej jeden buhaj.

Tylko gminy nie posiadające razem 15 krów uwolnione są w wypadku przewidzianym w §. 8. od utrzymania własnych buhajów.

§. 12.

O zdolności do rozplodu buhajów rozstrzyga komisya oględzin bydła lub komisya powiatowa na podstawie dokonanego badania.

Właściwemi do rozplodu w gminach mogą być uznane tylko te buhaje, które krwią i pocho-
dzeniem zbliżone są do bydła miejscowego, są zdrowe i liczą najmniej 1½ roku.

§. 13.

Przeciw orzeczeniu okręgowego komisarza oględzin co do zdolności buhaja do rozplodu, można odwołać się w nieprzekraczalnym terminie dni ośmiu do powiatowej komisji oględzin bydła.

Przeciw uchwale komisji nie ma odwołania.

§. 14.

Puszczanie buhajów wspólnie z krowami i jałówkami na pastwisko nie jest dozwolone. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 1 do 10 zł.

§. 15.

Kto swego buhaja bez poddania go przepisanyam oględzinom i uzyskania licencji puszcza do obcego bydła, lub zezwała na takie puszczanie, podpada grzywnie od 2 do 10 zł.

§. 16.

Pasanie bydła rogatego wspólnie z nierogacizną albo ptactwem domowém (drobiem) zakazuje się pod grzywną od 1 do 5 zł.

§. 17.

Moczenie lnu albo konopie w miejscach przeznaczonych do pojenia bydła, zakazuje się pod grzywną od 1 do 10 zł.

§. 18.

Naczelnik gminy obowiązany jest spisać wszystkich hodowców bydła w gminie niemniej buhaje, krowy, i jałówki płodne u tychże znajdujące się.

Ten sam obowiązek co do bydła znajdującego się na obszarze dworskim ciąży na przełożonych obszarów dworskich.

Wykazy te mają być każdorazem komisarzowi oględzin bydła przedstawione i Wydziałowi powiatowemu corocznie przesyłane.

Za niedopełnienie tych postanowień karani będą: naczelnik gminy, lub przełożony obszaru dworskiego grzywną aż do 15 zł.

§. 19.

Grzywny nakładane za przekroczenie tej ustawy wpływają do funduszu powiatowego i mają służyć na pokrycie kosztów oględzin bydła, lub w ogóle na cele podniesienia chowu bydła.

§. 20.

Za nieprzestrzeganie postanowień w §. 14, 15, 16 i 17 niniejszej ustawy zawartych mogą być karani naczelnicy gmin lub przełożeni obszarów dworskich grzywną aż do 15 zł.

§. 21.

Naczelnik gminy obowiązany jest dać każdorazem potrzebną asystencję urzędującemu komisarzowi oględzin bydła, tudzież wypełniać jego polecenia.

§. 22.

Reprezentacja powiatowa ponosi kosztą wypływające z działalności komisarza i komisji ustanowionych dla oględzin bydła.

§. 23.

Na podstawie rocznych sprawozdań komisji oględzin bydła ma Wydział powiatowy ułożyć roczne sprawozdanie, takowe po jednym egzemplarzu odsłać Wydziałowi krajowemu, powiatowej władzy politycznej i Centralnym Komitetem Towarzystw rolniczych.

§. 24.

Wydział krajowy czuwa nad ścisłym przestrzeganiem postanowień niniejszej ustawy.

§. 25

Władzę karną co do przekroczenia postanowień niniejszej ustawy, sprawuje polityczna władza powiatowa.

Od Orzeczeń karnych wnieść można odwołanie się do politycznej władzy krajowej w nieprzekraczalnym terminie dni czternastu.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom niema dalszego odwołania się.

§. 26.

Wykonanie tej ustawy poruczam moim Ministrom spraw wewnętrznych i rolnictwa.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

24

Faint, illegible text below the page number.

25

Several lines of faint, illegible text in the middle section of the page.

26

Faint, illegible text at the bottom of the page.

B.

Uchwała.

Sejm wzywa Wysoki Rząd

1. O jak najrychlejszą reformę ustawy względem zaraźliwych chorób zwierząt domowych, w szczególności zaś bydła rogatego, w kierunku odpowiadającym stosunkom i potrzebom kraju, i o spieszne przeprowadzenie tej ustawy.
2. O podwyższenie dotacyi z funduszków państwa na cele podniesienia chowowli bydła.
3. O ustanowienie w każdym powiecie jednego rządowego weterynarza.
4. O niżenie cen soli bydłowej dla uczynienia przystępnem ogółowi hodowców bydła, tego tak ważnego materyału pokarmowego i higienicznego.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o zamknięciu rachunków funduszków indemnizacyjnych za rok 1874.

Wysoki Sejmie!

Przedłożone W. Sejmowi ze strony Rządu zamknięcie rachunków funduszków indemnizacyjnych Galicyi Wschodniej i Zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego z r. 1874 nie są takie korzystne jak z lat poprzednich. I tak w funduszu indemnizacyjnym

Galicyi Wschodniej,

	mieliśmy nadwyżkę dochodów:	
w roku 1871	w sumie	172.613 złr. 86 ct.
” 1872	”	248.473 złr. —
” 1873	”	109.197 złr. 43 ct.
	zaś w roku 1874 mamy niedobór,	
	w kwocie	47.365 złr. 80 ct.

W funduszu indemnizacyjnym

Galicyi Zachodniej,

	wynosiła nadwyżka dochodów:	
w roku 1871		186.921 złr. 82 ct.
” 1872		93.146 złr. —
” 1873		42.522 złr. 76 ct.
	zaś w roku 1874 nie mamy wprowadzić żadnego niedoboru, lecz	
	nadwyżka wynosi tylko	36.020 złr. 23 ct.

Niekorzystny ten rezultat był naturalnym następstwem roku 1874, na ten rok bowiem przypadło zaopatrzenie obligacji indemnizacyjnych w dalsze kupony; wszystkie więc obligacje indemnizacyjne musiały być przedkładane dyrekcji funduszków indemnizacyjnych, przyczem jak zwykle w takich latach przedłożono Dyrekcji znaczną liczbę dawniej już wylosowanych a niespłaconych jeszcze obligacji, które obecnie spłacone być musiały. To samo miało miejsce ze zaległemi kuponami. Zapłacili przeto fundusze indemnizacyjne więcej jak miały preliminowane w

Wschodniej Galicyi:

za obligacje wylosowane	200.077 złr. 50 ct.
za kupony	23.505 złr. 66 ct.

Zachodniej Galicyi:

za obligacje wylosowane	77.830 złr. 50 ct.
za kupony	75.775 złr. 69 ct.

Jak wysokiemu Sejmowi z dawniejszych zamknięć rachunkowych wiadomo, obracane bywały nadwyżki dochodów na częściową spłatę pożyczek dawanych funduszom ze skarbu Państwa na procent 5% na ten też cel użytą została i w roku 1874 mała nadwyżka funduszu indemnizacyjnego Galicyi Zachodniej, lecz we Wschodniej Galicyi oprocentowany dług u skarbu Państwa podniósł się z powodu niedoboru do 858.373 zł. 44 ct.

Co do ogólnego stanu obu tych funduszków zamknięcie rachunków z roku 1874 wykazuje czysty stan bierny w Galicyi Wschodniej

	80,830.926 zł. 47 ct.
„ Zachodniej	50,417.439 „ 55 „

razem 131,248 366 zł. 2 ct.

podczas gdy pasywa te	
w roku 1873	130,873,142
„ 1872	129,463,545
„ 1871	128,586,017
wynosiły	

Stan funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego

jak zawsze tak i w roku 1874 przedstawia się świetnie. Aktywa jego doszły w tym roku do sumy 321,827 zł. 8 ct. w obligacjach indemnizacyjnych, pomimo, iż w roku 1873 zniszczył swoich własnych obligów 85.000 zł. m. k. przezco roczne jego potrzeby przeszło o 4000 zł. się zmniejszyły.

Zamknięć rachunkowych funduszków indemnizacyjnych nie załatwia wysoki Sejm stanowczo, lecz przyjmuje je tylko do wiadomości, a to z powodu, że sprawa między skarbem Państwa a krajem, kwestya, a to ile łożyć winien na potrzeby funduszków indemnizacyjnych nie jest dotąd rozstrzygnięta. Wobec tego sporu wysoki Sejm zastrzegł dotąd dla kraju prawo służące mu z patentu cesarskiego z dnia 17, kwietnia 1848 względem zaspokojenia wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne ze skarbu Państwa. Załatwienie tej sprawy jest piekącą dla kraju kwestyą a jakkolwiek wysoki Sejm już kilkakrotnie uchwalał odezwy do Rządu, aby rokowania

o dotacye funduszów indemnizacyjnych i oddanie ich w zarząd Reprezentacyi kraju, jeszcze w lutym 1866 rozpoczęte w roku 1868 ponowione, a następnie prawie ukończone, zechciał ostatecznie załatwić, pomimo to Rząd ani wezwaniu Sejmu zadość nie uczynił, ani też odpowiedzią jaką go zaszczycił.

Komisya budżetowa wnosi przeto, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Z zastrzeżeniami na poprzednich sesjach przy zamknięciach rachunkowych uchwalonych, Sejm przyjmuje zamknięcie rachunków funduszów indemnizacyjnych Galicyi Wschodniej, i Zachodniej i Wielkiego księstwa krakowskiego za rok 1874 bez ostatecznego ich załatwienia do wiadomości.
2. Sejm wzywa Rząd, aby przystąpił do ostatecznego załatwienia rokowań między c. k. Rządem a Wydziałem krajowym względem dotacyi galicyjskich funduszów indemnizacyjnych i oddania ich w zarząd Reprezentacyi kraju dawno już przeprowadzonych.

Lwów dnia 8. Maja 1875.

H. Wodzicki,
przewodniczący.

Dr. Zyblikiewicz,
Sprawozdawca.

1. The first part of the document is a letter from the author to the editor, in which the author expresses his appreciation for the editor's work and his hope that the journal will continue to be a valuable source of information for the profession.

1. The second part of the document is a list of references, which includes a number of articles and books that the author has consulted in the preparation of his paper.
2. The third part of the document is a list of the author's own publications, which includes a number of articles and books that the author has written in the field of the subject.

Dr. J. H. ...

Dr. J. H. ...

Aleg. LXXIII.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej nad przedłożeniem Wydziału krajowego o przyzwolenie kredytu dodatkowego na wykończenie budowy drugiego piętra i pokrycie dachu w zabudowaniu szpitalu lwowskiego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6 kwietnia 1875, przekazał Wysoki Sejm komisyi budżetowej do zbadania przedłożenia Wydziału krajowego o przyzwolenie kredytu dodatkowego na wykończenie budowy drugiego piętra i pokrycie dachu w zabudowaniu szpitalu lwowskiego.

Budżetowa komisya spełniając to polecenie, przedstawia następujące sprawozdanie i odpowiednie wnioski:

Uchwałą z dnia 14 stycznia 1874 zezwolił Wysoki Sejm na pokrycie gmachu lwowskiego szpitala powszechnego nowym dachem ogniotrwałym i na podniesienie drugiego piętra tegoż gmachu i przyjął obliczone koszta w kwocie 78.923 zł. 88 ct. Na pokrycie kosztów tej budowy przeznaczył Wysoki Sejm następujące fundusze:

a) sumę 61.469 zł. 11 ct. od gminy miasta Lwowa tytułem zwrotu kosztów utrzymania ubogich chorych Lwowian za czas od roku 1867 po koniec roku 1873 należną i w pięciu latach po 12.293 zł. 82 ct. spłacić się mającą;

b) na pokrycie brakującej sumy 17.454 zł. 77 ct. w porównaniu z kosztami budowy upoważnił Sejm Wydział krajowy do użycia na ten cel wszelkich oszczędności, jakie się w wydatkach lwowskiego szpitala powszechnego osiągnąć dadzą, niemniej do użycia nadwyżek dochodów funduszu szpitalnego, jakie się okazać mogą.

Ponieważ należytość od gminy miasta Lwowa w sumie 61.469 zł. 11 ct. przypadająca według ugody z Reprezentacją miasta Lwowa na pięć rat rocznych po 12.293 zł. 82 ct. jest rozłożoną, z których pierwsza rata w roku 1874 była płaconą, przeto Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16 stycznia 1874 postanowił zamieścić na ten cel w budżecie na rok 1874 brakującą kwotę 66.629 zł. w. a.

Według sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 14 marca 1875, L. 5762 wydano na tę budowę w roku 1874 18.117 zł. 11 ct. i pokryto ten wydatek pierwszą ratą od gminy miasta Lwowa w roku 1874 w sumie 12.293 zł. 80 ct. przypadającą, i zaliczką z funduszu krajowego w sumie 5.823 zł. 31 ct. Pozostała przeto z preliminowanej na ten cel w budżecie na rok 1874 sumy 66.629 zł. niewydatkowana i do ukończenia budowy potrzebna suma w kwocie 60.805 zł. 69 ct. jako zapas kasowy na rok 1875.

Ponieważ sejm na posiedzeniu z dnia 14 października 1874 przy sprawozdaniu o zamknięciu rachunkowem funduszy krajowych za rok 1873 ponowił dawniejsze polecenie sejmowe, aby reszta jakiegokolwiek kredytu, uchwalonego na pewien wy-

datek, a nie wydana w ciągu roku budżetowego nie była do depozytu składaną, lecz jako reszta kasowa lub pozostałość z rachunków wciągana w rubrykę dochodów roku następnego, czyli, aby pozostałość z roku ubiegłego na rachunek następnego roku jako kredyt dodatkowy była uchwaloną; przeto ze względu, iż tu nie idzie o obciążenie budżetu na rok 1876, lecz tylko o przeprowadzenie uchwał sejmowych odnośnie do rachunkowego zamknięcia powziętych, budżetowa komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Upoważnia się Wydział krajowy, aby kwotę 60.806 zł. w. a. pozostałą z pozwo-
lonego uchwałą z dnia 16 stycznia 1874 kredytu na pokrycie dachu i podwyższenie
drugiego piętra szpitala lwowskiego przeniósł na rachunek roku 1875 jako kredyt do-
datkowy i na cele zamierzonej budowy użył.

H. W o d z i c k i
Przewodniczący.

Dr. Ignacy Kamiński
Sprawozdawca.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o preliminarzach funduszków indemnizacyjnych Galicyi Wschodniej i Zachodniej i W. Księstwa Krakowskiego na rok 1876.

Wysoki Sejmie!

Na rok 1876 preliniuje rząd na potrzeby funduszu indemnizacyjnego Galicyi Wschodniej sumę	3,814.657 złr.
a w szczególności:	
na koszt Zarządu	66.758 „
na spłatę kapitałów przez losowanie	1,261.100 „
na kwoty wyrównawcze w kapitale	1.200 „
w rentach	650 „
na kupony od obligacyj, czyli w ogóle na renty dla uprawnionych	2,448,642 „
na wydatki nadzwyczajne	36.307 „
Na pokrycie potrzeb tego funduszu preliniuje rząd taką sumę	3,814.657 złr.
a w szczególności:	
wykupno dziesięciny, mesznego i czynszów emfiteutycznych w kapitałach, procentach bieżących, procentach zwłoki i innych z tego tytułu dochodach	65.148 złr.
dotatki do podatków po 51 centów od 1 złr.	2,306.366 „
zaliczka bezprocentowa ze skarbu Państwa	1,443.143 „

Preliminarz ten zgadza się tak z planem amortyzacji, jak i ze źródłami dochodów, dla tego komisya wnosi:

aby wysoki Sejm preliminarz rządowy w sumie 3,814.657 złr. tak co do potrzeb jak i co do pokrycia przyjąć raczył.

Dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi Zachodniej preliniuje rząd tytułem potrzeb również jak tytułem pokrycia sumę	2,215.315 złr.
a w szczególności na potrzeby :	
na koszta Zarządu	36.558 złr.
na spłatę kapitałów przez losowanie	694.600 „
na kwoty wyrównawcze w kapitale	2.500 „
w rentach	1.000 „
na kupony czyli w ogóle na renty dla uprawnionych	1,462.657 „
na wydatki nadzwyczajne	15.000 „
Na pokrycie preliniuje rząd wykupno dziesięcin mesznego i czynszów emfiteutycznych w kapitałach i procentach	102.650 złr.
dotądki do podatków po 51 cent. od 1 złr.	927.808 „
Zaliczka nieoprocentowana ze skarbu Państwa	<u>1,181.857 „</u>

Komisya budżetowa nie mając preliniarzowi temu nic do zarzucenia wnosi:

Aby wysoki Sejm preliniarz rządu dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi Zachodniej w sumie	2.212.315 złr.
---	----------------

tytułem potrzeb i pokrycia przyjąć raczył.

Dla funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego preliniuje rząd na rok 1876 tak na potrzeby jak i na pokrycie	221.867 złr.
--	--------------

a w szczególności na potrzeby:

Koszta Zarządu	1.854 złr.
spłata kapitałów przez losowanie	70.402 „
kupony i w ogóle renty dla uprawnionych	148.411 „
nadzwyczajne wydatki	1.200 „

tytułem pokrycia:

spłata kapitałów, rent, procentów, zwłoki i innych dochodów	30.410 złr.
---	-------------

Własne dochody a mianowicie procenta od 321.825 złr. w obligacjach indemnizacyjnych, które ten fundusz posiada	14.482 zł.
Dotądki do podatków po 41 centów od 1 złr.	176.975 zł.

Komisya budżetowa wnosi

Aby wysoki Sejm preliniarz funduszu indemnizacyjnego W. księstwa Krakowskiego w sumie 221,867 potrzeb i pokrycia przyjąć raczył.

Co do wysokości dotądków do podatków na wszystkie trzy pomienione fundusze ustanowić się mających komisya przedstawia następujące wnioski.

Wysoki Sejm uchwali:

1. Na pokrycie potrzeb funduszy indemnizacyjnych Galicyi Wschodniej i Zachodniej na rok 1876 Sejm ustanawia dodatek do podatków stałych z dodatkiem $\frac{1}{3}$ części po 51 centów od każdego złotego austriackiego.
2. Na pokrycie potrzeb funduszu indemnizacyjnego Wielkiego księstwa Krakowskiego na rok 1876. Sejm ustanawia dodatek do podatków stałych z dodatkiem $\frac{1}{3}$ części po 41 centów od każdego złotego austriackiego.

Lwów dnia 9. maja 1875.

H. Wodzicki,

Przewodniczący.

Dr. Zyblikiiewicz,

sprawozdawca.

Sprawozdanie

komisji górniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie przemysłu naftowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 16. stycznia 1874 powziął Sejm następującą uchwałę:

1. sejm oświadcza się stanowczo przeciw projektowi rządowemu, zamierzającemu olej ziemny (naftę) smołę ziemną i wosk ziemny zaliczyć w myśl §. 3. powszechnej ustawy górniczej do minerałów zastrzeżonych;
2. olej ziemny (nafta) smoła ziemna i wosk ziemny winny zostać własnością prywatną, a w szczególności winny pozostać przynależnością do gruntu, którą sam tylko właściciel gruntu ma prawo rozrządzać. Wszelkie wątpliwości względem tego prawa własności, również jak wszelkie ograniczenia winny być w interesie prawa własności stanowczo usunięte;
3. wielce pożądaną jest specylna ustawa, któraby zastrzegając właścicielowi gruntu lub jego prawonabywcy wyłączne prawo poszukiwania i wydobywania oleju ziemnego (nafty) smoły ziemnej i wosku ziemnego uregulowała tę gałąź przemysłu pod względem ekonomicznym i policyjnym i oddała przedsiębiorstwo tego przemysłu pod ścisłą kontrolę władz publicznych;
4. pod powyższem zastrzeżeniem ustawa mogłaby pójść tak daleko, aby przedsiębiorcy, to jest właścicielowi gruntu lub jego prawonabywcy nie wolno było ani poszukiwać ani wydobywać w mowie będących przedmiotów bez zezwolenia i koncesyi władz publicznych a to dla tego, aby przedsiębiorca zmuszony był do przestrzegania postanowień, jakieby w tej mierze ustawa przepisała.

Uchwała ta była wywołaną częścią obawą, ażeby prędzej czy później, nafta i jej pobratymcze minerały, nie zostały zaliczone do rzędu minerałów zastrzeżonych i poddane odpowiedniej ustawie—częścią uznaniem konieczności uregulowania pod względem ekonomicznym i policyjnym, przemysłu świeżo powstałego, który dotąd pod żadne ustawy niepodciągnięty, ua różne wpadł bezdroża.

Dla dokładniejszego wyjaśnienia toku sprawy pozwoli sobie komisya po krótkości przypomnieć wysokiej Izbie cały jej przebieg.

Stosunki wydobywania oleju ziemnego (nafty) smoły ziemnej i wosku ziemnego były już dwukrotnie przedmiotem obrad wysokiej Izby; po raz pierwszy r. 1861. gdy kraj zaniepokojony został rozporządzeniem ministerstwa skarbu z dnia 16. listopada 1860 r. l. 32.782, które uznało naftę za płynną żywicę ziemną, zaliczyło ją w skutek do rzędu minerałów zastrzeżonych w myśl §. 3. ustawy górniczej i poddało tem samem przemysł naftowy pod postanowienia tej ustawy.

Dnia 25. kwietnia 1861 oświadczył się wysoki Sejm stanowczo przeciw tej zmianie i polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby przedłożył Najjaśniejszemu Panu przedstawienie przeciw rozporządzeniu.

Najjaśniejszy Pan raczył przychylić się do tego przedstawienia i Najwyższem postanowieniem z dnia 22. stycznia 1862 najlaskawiej rozporządzić, że w kraju naszym olej ziemny i maź ziemna o ile z nich wytwarzane będą oleje do oświetlania, nie mają być uważane za minerały zastrzeżone. 12. grudnia 1873 powtórnie był ten przemysł przedmiotem narad, gdy pismem Jego Excellencyi pana Namiestnika do l. 9.736 dla zasiągnięcia opinii wysokiej Izby w myśl §. 19 statutu krajowego został do łaski marszałkowskiej projekt ustawy państwowej, zaliczającej olej ziemny (naftę) smołę ziemną i wosk ziemny do rzędu minerałów zastrzeżonych w myśl §. 3 powszechnej ustawy górniczej.

Projekt ten został odesłany do wybranej na ten cel komisji górniczej, a ostatecznym rezultatem narad było uchwalenie przez wysoką Izbę powyżej przytoczonych 4 punktów zasadniczych i polecenia Wydziałowi krajowemu przedłożenia ich c. k. Rządowi.

Stosownie do tego polecenia uchwała ta została c. k. Rządowi przedłożoną a Wydział krajowy przekonany o wielkiej jej dla kraju ważności, zapytywał kilkakrotnie Prezydium Namiestnictwa co wskutek powyższej uchwały wysokiej Izby c. k. Rząd zarządzić zamierza.

Odezwa z dnia 18. stycznia b. r. l. 9.786 podało Prezydium Namiestnictwa do wiadomości Wydziału krajowego, że Jego Excelencya p. Minister rolnictwa uznał za stosowne zapoznać się dokładnie ze stosunkami przedsiębiorstw naftowych w kraju naszym, i przed przystąpieniem do uregulowania tej sprawy wydelegował w tym celu c. k. naczelnika okręgowego we Lwowie, obecnie radcę górniczego p. Edwarda Windakiewicza do zbadania stanu rzeczy w miejscowościach tym przemysłem zajętych. Na podstawie wyników tych badań, które p. radca Edward Windakiewicz obecnie już dokonał, zamierza Jego Excelencya p. Minister rolnictwa przedsięwziąć dalsze zarządzenie w tej sprawie.

Niezależnie od tych badań, wniosek posła Skrzyńskiego o utworzenie stałego krajowego biura górniczego podał Wydziałowi krajowemu sposobność zapoznania się z przemysłem górniczym, z czego niezaniebując korzystać, pozbierał Wydział krajowy ciekawe wiadomości o stanie krajowego górnictwa w ogóle i w szczególności o wszystkim, co się tyczy przemyślu naftowego.

Rezultat ostateczny tych ścisłych dochodów dostarczył Wydziałowi krajowemu silnych dowodów doniosłości i uzasadnień uchwały wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1874 a zarazem dał mu jeszcze bliżej poznać wszystkie wymagania tego dzisiaj tak już ważnego przemysłu.

I tak uznał Wydział, że wielkiej wysokości wkłady, jakie poczyniono na podstawie wyjęcia produktów naftowych z rzędu minerałów zastrzeżonych i ścisłej ich dotychczasowej przynależności do ziemi, rozległe ugody, jakie na tej podstawie poczyniono, wskazują jasno, że zmiana ustawy sprowadziłaby nieobliczone szkody i że przeciwnie dla ich ustalenia i trwałego unormowania potrzeba jak największego zabezpieczenia jej trwałości z odsunięciem wszelkich zastrzeżeń i ograniczeń.

Przeważną dolegliwością przemysłu naftowego jest niepomiarowana konkurencya, chciwość wyzyskiwaczy bez znajomości rzeczy, bez odpowiedniego dozoru, wytaczająca sobie, jak to mamy

główny tego przykład w Borysławiu, nieustającą walkę choćby z wzajemną szkodą. — Temu niedostatkowi winna zapobiedz ustawa, któraby pod względem prawnym podała pomocną rękę pracy na słusznej zasadzie opartej.

Nareszcie stosunki towarzyskie w niektórych kopalniach równające się prawnie stosunkom Kalifornii domagają się rychłego wprowadzenia i ścisłego przestrzegania odpowiedniej ustawy policyjnej; a często wypadki pod względem bezpieczeństwa osobistego robotników, przepisów technicznych i ścisłego i czujnego nadzoru w tym kierunku.

W myśl więc rezultatów tych badań, w myśl uchwały sejmowej z dnia 16 stycznia 1874. widział Wydział krajowy potrzebę dotknąć ponownie tej sprawy, przedstawić przebieg i stan jej obecny, aby dać sposobność wysokiemu Sejmowi wyrażenia swego zdania i wzięcia współudziału w obronie interesów kraju i dotychczasowych właścicieli i przedłożyć wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm ponawia uchwałę swą z dnia 16. stycznia 1874. w całej osnowie i wzywa Rząd ażeby na najbliższej sesji przedłożył Sejmowi projekt do ustawy o uregulowaniu stosunków wydobywania oleju ziemnego (nafty) smoły ziemnej, i wosku ziemnego na zasadach wyrażonych w powyższej uchwale sejmowej z dnia 16. stycznia 1874.

Komisya wybrana do zbadania tego wniosku nie może jak tylko przychylić się do niego, albowiem uważa, że Sejm kraju jedynego w całej monarchii, w którym się kopalnie tego cennego materiału w większych rozmiarach znajdują, nie powinien nigdy spuścić z oka ważności tego przemysłu i strzedz swego wpływu na ustawodawstwo w tym przedmiocie; — zważywszy jednak, że wyniki ostateczne porobionych przez Wydział krajowy dochodzeń nieco odmiennie się komisji przedstawiają, zważywszy mianowicie, że komisya zgodzić się nie może na zdanie wyrażone w punkcie 2. tych wyników, jakoby obecne warunki były szkodliwe, tak dla właścicieli gruntowych, wydających naftę, jak też dla reszty ludności miejscowej, widzi się też komisya spowodowaną położyć nacisk na tę okoliczność, a zważywszy, że wszystkiemu nieładowi w przemyśle naftowym w zupełności zaradzą odpowiednie ustawy prawne, techniczne i policyjne dać temu przekonaniu wyraz w dodanej poprawce do wniosku, który komisya w następujący sposób formułuje:

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm ponawia uchwałę swą z dnia 16. stycznia 1874. w całej osnowie i wzywa Rząd, ażeby przedłożył Sejmowi projekt do ustawy regulującej stosunki prawne, techniczne i policyjne, przy wydobywaniu oleju ziemnego (nafty) smoły ziemnej i wosku ziemnego na zasadach wyrażonych w powyższej uchwale sejmowej z dnia 16. stycznia 1874.

Smarzewski,
przewodniczący.

Jędrzejowicz,
sprawozdawca.

1870

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Sprawozdanie

komisji prawniczej o wniosku posła ks. Stępka co do ograniczenia sądowej stopy procentowej od pożyczek pieniężnych w naszym kraju.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła X. Stępka, który wysoki Sejm uchwałą swoją z dnia 10. maja b. r. komisji prawniczej do zdania sprawy przydzielił, brzmi jak następuje:

Sejm królestwa Galicji Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskim wzywa c. k. Rząd do wyjednania w drodze ustawodawstwa państwowego ustawy dla królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskim, któraby ustawę z dnia 14. czerwca 1868 Nr. 62 Dz. pr. państ. w tymże kraju zawiesiła, a natomiast, któraby obok zniesienia patentu z dnia 2. grudnia 1803 Nr. 640 zb. ust. p. rozporządzenia z dnia 14. grudnia 1866 Nr. 166. dz. pr. p. i §. 485 kod. kar. zawierała w sobie następujące postanowienia:

1. Istniejące dotychczas ograniczenia prawne co do umownej stopy procentowej pożyczek pieniężnych znosi się.
2. Procenta umówione bez pewnej ich miary, jak niemniej procenta prawne z ustawy należne, wynoszą sześć od sta rocznie.
3. Najwyższe procenta umowne, jakie sąd ubezpieczać, przyznawać i drogą egzekucyi ściągać dozwolić może, wynoszą dwanaście od sta rocznie.
4. Inne postanowienia kodeksu cywilnego, powyższem nieprzeciwne co do umów pożyczki i kary konwencyonalnej pozostają nieknięte.

Wniosek ten jest dosłownem wznowieniem uchwały, która w wysokim Sejmie na dniu 15. października 1874 r. zapadła.

Dowodzi to, że potrzeba takiej ustawy dla naszego kraju staje się coraz naglejszą a z nie-
 małym smutkiem zaznaczyć należy, że rząd centralny dotychczas żadnego ze swej strony nie uczy-
 nił kroku aby ustawę taką dla naszego kraju w drodze ustawodawczej przeprowadził, pomimo, że
 uchwała zeszlóroczna jednogłośnie zapadła i pomimo, że skargi na lichwę głośnie są i coraz
 głośniejszymi stają się także i w innych krajach koronnych.

Komisya prawnicza zgodziła się w zupełności z wnioskiem posła X. Stępkę i wnosi do końca
 sprawozdania, ażeby wysoki Sejm uchwałę swoją z dnia 15° października 1874 w całości powtórzyć
 raczył. Powody, które ją do tego skłaniają są te same, które wyłuszczyła była w zeszlórocznym
 swoim sprawozdaniu a mianowicie, że ustawa z d. 14° czerwca 1868 Nr. 62 Dz. p. p. oddziaływa
 na kraj nasz tak zastraszająco szkodliwie, iż w niedługim czasie doprowadzić ona musi do po-
 wszecznego niemal wywłaszczenia ziemian naszych, że tak zwana swoboda kapitału wytwarza u nas nowy
 rodzaj niewolnictwa ludu, że w skutek tego nędza przybiera u nas straszne rozmiary; za nędzą idzie nie-
 ufność, zawiść i zbrodnia -- słowem rozkład stosunków społecznych, którego ostatnim wyrazem będzie
 katastrofa socyalna. Komisya prawnicza nie miała w roku zeszlým dat statystycznych pod ręką, aby
 wykazać, ile rok rocznie majątków nieruchomych a szczególnie włościańskich przechodzi w kraju
 naszym drogą przymusowej sprzedaży w ręce obce; ograniczyła się zatem tylko do twierdzenia, że
 liczba ta jest ogromna. Obecnie komisya prawnicza jest w tém położeniu, iż cyframi tę boleśną
 prawdę udowodnić może. Krajowe biuro statystyczne zebrało ze skrzętnością podziwienia godną te
 daty statystyczne i umieściło je w zeszytce :

II „Wiadomości statystycznych o stosunkach krajowych“ z b. r. pod tytułem: „Licytacje sądo-
 we posiadłości włościańskich i małomiejjskich w Galicyi, zarządzzone w latach 1867, i 1868, tudzież
 1873 i 1874.“

Biuro statystyczne wybrało dla tego lata 1867 i 1868 a następnie lata 1873 i 1874 dla swo-
 ich wykazów, że dwa pierwsze lata są ostatnimi z epoki przed zaprowadzeniem wolności obrotu
 własnością ziemską i sięgają już w epokę zniesienia taksy procentowej, zaś drugie dwa lata są o-
 statnimi z epoki tak zwanej swobody kapitału, uświęconej ustawą z 14. czerwca 1868 r. Nr. 62 Dz. p. p.

Z wykazów tedy tych dowiadujemy się, że na 800.000 posiadłości w 6371 miejscowościach w
 Galicyi rozpisanych było licytacji sądowych posiadłości małomiejjskich i włościańskich edyktami
 w urzędowej Gazecie lwowskiej ogłoszonymi.

w r. 1867	w 130	miejscowościach	164 licytacyj
„ „ 1868	„ 187	„	271 „
„ „ 1873	„ 409	„	614 „
„ „ 1874	„ 633	„	1026 „

Z tego okazuje się, że tak liczba miejscowości, jak liczba zarządzonych w nich licytacji są-
 dowych wzrasta z roku na rok tak, iż kiedy liczba tych miejscowości w roku 1867 wynosi 2%
 wszystkich ogółem miejscowości w kraju a w r. 1868 3% wynosi ona już w r. 1873 przeszło 6%
 w r. 1874 około 10% dalej, że liczba licytacji sądowych, która wynosiła w r. 1867, 164, wzrosła
 w r. 1868 o 65 %; w r. 1874 o 274% w r. 1874 o 525%.

Widzimy zatem, że liczba licytacji z roku na rok zwiększa się o półtora razy, z kądem wypływałby ten wniosek, że gdyby liczba licytacji wzrastała ciągle w tym samym stosunku, to po upływie lat 13 byłyby zlicytowane wszystkie posiadłości włościańskie i małomiejskie w Galicyi. Nie twierdzimy jednakże, że to nastąpi, i owszem przypuszczamy, że to nastąpiłoby o wiele później, ale zawsze uderzającym jest zjawisko, że w dwóch porach lat od siebie tak mało odległych, wzrost licytacji okazał się tak wielkim, a jeżeli się przytem zważy, że licytacja jest ostatecznym środkiem egzekucyi, że dłużnik wtedy tylko do niej dopuści, kiedy żadnego już bądź w kredycie bądź w częściowem pozbyciu swej posiadłości nie znalazł dla siebie ratunku, że dłużnik okupuje pierwej przedłużenie terminu wypłaty u lichwiarza robotą, naturaliami, przybytkiem inwentarycznym i pieniędzmi, że włościanin nasz sprzeda raczej wszystko z wolnej ręki a nawet grunta gospodarstwa swego byle tylko utrzymał się pod dachem swych ojców; to łatwy stąd wniosek, jak strasznie pracuje lichwa w naszym kraju, kiedy liczba sądowych licytacji po upływie lat 8 jest blisko o 10 razy większą aniżeli w roku pierwszym.

Wobec takiego stanu rzeczy rząd centralny nie powinien i nie może pozostać bezczynnym, ale powinien i to rychło jąć się środka ustawodawczego, któryby powstrzymał to gwałtowne wywłaszczanie włościan przez lichwiarzy.

Potrzebę tego uznał nie tylko Sejm nasz; uznali go także wszyscy deputowani naszego kraju do Rady państwa. Deputowani ci uczynili w dniu 21go listopada 1874. w Radzie państwa wniosek wzywając Rząd, ażeby skutki ustawy z dnia 14. czerwca 1868. Nr. 62. D. p. p. pod względem ekonomicznym i moralnym zbadał i stosowne zmiany w ustawodawstwie przeprowadził. Potrzebę zmian tych uznała także komisya prawnicza Rady państwa w sprawozdaniu swem o wniosku deputowanego Dra. Rydzowskiego z dnia 10. marca 1875.; jednakże wniosek jej, który mówiąc nawiasem po upływie przeszło trzech dopiero miesięcy uchwalony był w komisyi, nie był jeszcze przedmiotem rozpraw w Izbie deputowanych i zapewne dopiero po jesieni pojawi się tam na porządku dziennym. Izba deputowanych uchwali prawdopodobnie wniosek komisyi swej prawniczej, dla tego to niemałej dla tej sprawy będzie wagi, powtórzyć w tym roku uchwałę naszą zeszłoroczną i poprzeć ją datami, których nam nie dostawało w roku zeszłym, a które w tym roku zestawilo krajowe nasze biuro statystyczne.

Będzie to dowodem, że uchwała nasza wynikła z rzeczywistej a nagłej potrzeby naszego kraju i że Sejm nasz jedynie w ograniczeniu stopy procentowej w tym przynajmniej razie, kiedy wierzyciel używa pomocy Sądu widzi możliwość zapobieżenia powszechnemu wywłaszczeniu włościan przez lichwiarzy.

Pomimo wszelkiej bowiem teoryi o wolności umownej przysądzanie procentów przewyższających rentę z ziemi i pracy jest i pozostanie zawsze nieprawnością, choćby tylko cywilną, która do opieki sądów żadnego nie ma prawa. Jakoż miejmy nadzieję, że ten powtórny a niemal rozpaczliwy głos reprezentacyi kraju nie przebrzmi bezkutecznie, ale przeciwnie, że Rząd przedłoży a Rada państwa uchwali dla naszego kraju ustawę na powyższych zasadach opartą.

Niepodobna przytem pominąć, jak komisya prawnicza Izby deputowanych zapatruje się na tę sprawę. Nie widzi ona wcale przyczyny zubożenia naszych włościan w ustawie, która zniosła lichwę i zaprowadziła wolność procentową; ale widzi ona ją raczej w ciemnocie naszego ludu, w jego lekkomyślności, lenistwie, w pijaństwie i t. d. i mniema, że Rząd starać się powinien przede-wszystkiem o osunięciu tych przyczyn, a obok tego także o umożliwienie taniego kredytu dla ludu a to zapomocą ksiąg gruntowych, stworzenie krajowego a następnie ogólnego na całe Państwo, zakładu hypotecznego.

Cierpkie zarzuty, jakie nam czynią, nie są bez podstawy; dowodem tego niezwykła liczba kuratel sądowych nad marnotrawcami; ale nam nie chodzi tyle o tych, którzy samochoćc rujnują się majątkowo, i padają w końcu ofiarą własnych namiętności; nam idzie głównie o tych pracowników ziemskich, którzy zmuszeni są niekiedy ucieknąć się do kredytu, a zrobiwszy raz z niego użytek choćby najskromniejszy, nie mogą pomimo wszelkiej gorliwości, — wydobyć z swej pracy i ziemi tyle, by lichwę opłacić; wskutek czego następują tak zwane prolongaty, dopisywanie procentów i kar konwencyonalnych do tego stopnia, iż dług zrazu drobny narasta wreszcie do takiej cyfry, iż go dłużnik nawet całym majątkiem zapłacić nie zdoła:

A wszakże wszyscy zgodzą się na to, że liczba tych drugich ofiar lichwiarstwa jest stokroć większą od ofiar własnych namiętności.

Zresztą kraj nasz czyni olbrzymie, że tak rzekę, usiłowania nad podniesieniem oświaty ludu od chwili kiedy to czynićmu wolno bez przeszkody, i łoży na te cele rocznie ogromne stosunkowo do swoich zasobów sumy pieniężne, gdyż sam fundusz krajowy wydaje rocznie na szkoły ludowe 270.000, utrzymuje nadto lub wspiera dwie szkoły rolnicze, szkołę leśniczą i szkołę weterynaryi.

Kraj nasz zawiązuje także o ile tylko może kasy zaliczkowe, spółki kredytowe i banki rolnicze, słowem kraj nasz pracuje z wysileniem nad rozwajem intelektualnym i ekonomicznym swoim ale zanim ta oświata zagoruje nad występny sprytem lichwiarza—zanim te instytucye wyrwą ludność z brudnych rąk jego, zanim księgi gruntowe otworzą się rolnikowi dla hypotecznego kredytu, zanim wreszcie pojawią się owe przez komisję prawniczą Izby deputowanych wzmiankowane zakłady hypoteczne krajowe i ogólny zakład hypoteczny Państwa — sprawdzi się niestety na ludzie naszym znane przysłowie o słońcu i rosie.

Kraj nasz potrzebuje w tej mierze rychłego, bezzwłocznego ratunku, bo kraj nasz nie jest zbiorowiskiem kupców i przemysłowców, ale społecznością wyłącznie prawie rolniczą, której ciężką pracę wyzyskuje niesumienny lichwiarz, któremu wstrętną jest wszelka praca produkcyjna.

Komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm ponawia uchwałę swoją z dnia 15. października 1874 roku, wzywa c. k. Rząd do wyjednanania w drodze ustawodawstwa państwowego ustawy dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, któraby ustawę z dnia 14. czerwca 1868 N. 62 Dz. pr. pań. w tymże kraju zawiesiła, a natomiast któraby obok zniesienia patentu z dnia 2. grudnia 1803 N. 640 zb. ust. p. — rozporządzenia z 14. grudnia 1866 N. 166. Dz. pr. p. i §. 485 kod. karn. zawierała w sobie następujące postanowienia:

1. Istniejące dotychczas ograniczenia, prawne co do umownej stopy procentowej pożyczek pieniężnych znosi się:
2. Procenta umówione bez pewnej ich miary; jak niemniej procenta prawne z ustawy należne wynoszą sześć od sta rocznie.
3. Najwyższe procenta umowne, jakie sąd ubezpieczać, przyznawać i drogą egzekucyi ściągać dozwolić może, wynoszą dwanaście od sta rocznie.
4. Inne postanowienia kodeksu cywilnego, powyższym nieprzeciwne co do umów pożyczki i kary konwencyonalnej, pozostają nietknięte.

Kabat.

Przewodniczący.

Rydzowski.

Sprawozdawca.

Aleg. LXXVII.

Sprawozdanie

komisji drogowej o projekcie Wydziału krajowego do zmiany
ustawy drogowej.

Wysoki Sejmie!

Równie jak w ubiegłych sesjach sejmowych, przedłożył Wydz. kraj. i w tegorocznej sesji projekt ustawy drogowej, o którym komisya drogowa w myśl uchwały wys. Sejmu z dnia 6. kwietnia b. r. przedkłada sprawozdanie.

W komisji wybranej w składzie niemal tym samym, jak w zeszłym roku, uwydatniły się zaraz przy rozpoczęciu jej pracy dwa zapatrywania. Większość komisji trwa niezmiennie przy swoich zasadach, przyjętych zeszłego roku, a podzielanych przez Wydział krajowy; mniejszość komisji zaś zasadniczo przeciwna projektowi Wydziału krajowego i większości komisji, zapowiedziała przedłożyć wys. Sejmowi swoje zapatrywanie w osobnem sprawozdaniu.

Zasady projektu Wydziałowego i większości komisji drogowej, jakoteż i wszystkich podobnych komisji, w uprzednich sesjach przez wys. Sejm wybranych, streszczają się w tem, że główny nacisk kładą na utworzenie dróg powiatowych, ważniejszych pod względem komunikacyi, a łączących miasta i miasteczka między sobą, z drogami rządowemi, krajowemi, i ze stacyami kolejowemi, na wynalezienie dostatecznych środków do budowania i utrzymania tych dróg, na pociągnięcie ku temu ile możności wszystkich, którzy z takich dróg korzystają w miarę korzyści, dalej na względnie najsprawiedliwszy rozkład prestacyi, tak do tych dróg jak i do dróg gminnych, wreszcie na uwzględnienie sił podatkowych w kraju.

Mniejszość komisji tak w przeszłorocznem swem sprawozdaniu jak i obecnie trwa przy zasadzie, że koszta budowy i utrzymania dróg li tylko datkami pieniężnymi mają być pokryte, i że przyczynianie się kontrybuentów ma następować jedynie przez opłatę dodatków do podatków.

Różni się jednakże zapatrywanie mniejszości komisji od zeszłorocznego jej wniosku co do kategorii dróg. Gdy bowiem ta mniejszość w przeszłym roku przyjmowała tylko dwie kategorie dróg, mianowicie: krajowe i gminne, to jednak w tym roku, we wniosku, podanym na posiedzeniu komisji z dnia 19. kwietnia b. r. chciała mieć tylko drogi powiatowe i gminne, z opuszczeniem krajowych, a nareszcie na posiedzeniu komisji z d. 7. b. m. przedłożyła wniosek, obejmujący trzy kategorie dróg, obecnie istniejące.

Łatwiejsza w przeprowadzeniu, lecz w skutkach niestosowna dla naszego kraju zasada rozkładu ciężarów na drogi jedynie na podstawie opłacanych podatków, najmniej daje się zastosować do dróg gminnych i powiatowych, gdyż przy takim rozkładzie własność nieruchoma już i tak bardzo wysoko opodatkowana najbardziej będzie dotknięta, a wyzwolona będzie od ciężarów znaczna część mieszkańców kraju, z dróg korzystająca. Obecnie winniśmy starać się o utworzenie nowych, lepszych środków komunikacyjnych, niezbędnych przy powstających kolejach dla ruchu handlowego i przemysłowego. Chcąc te środki komunikacyjne utworzyć z samych tylko dodatków do podatków musianoby albo siły podatkowe nad miarę przeciążyć, albo też oszczędzając takowe nie dopiąć zamierzonego celu.

Przy drogach gminnych, system rozkładu na same podatki, rozkładu zawisłego co do wysokości od samych podatkujących, doprowadziłby w regule do tego, iżby na drogi mało dawano i mało lub nic przy drogach nie robiono.

Przekazane zostały komisji drogowej przez wys. Sejm także trzy projekta w przedmiocie zmiany ustawy drogowej wniesione, mianowicie od przewodniczących rad powiatowych Krakowskiej, Pilzneńskiej i Czortkowskiej.

Pierwszy z nich, od przewodniczącego rady powiatowej Krakowskiej, żąda utworzenia jeszcze 4. kategorii dróg t. j. dróg okręgowych, budowanych i utrzymywanych prestacjami bądź w naturze, bądź w gotówce, uiszczanemi w stosunku do opłacanych podatków, aż do wysokości 10% tychże, i zatrzymuje z resztą wszelkie inne postanowienia ustawy drogowej z r. 1866 co do dróg krajowych, powiatowych i gminnych. Projekt ten nie usuwa jednej z głównych wad dotychczasowej ustawy t. j. nieodpowiedniego rozkładu prestacji między obszarem dworskim a gminą, i mnoży kategorie dróg kosztem należytego zawiadostwa i nadzoru innych, nie może przeto być zalecany przez komisję.

Zważyć tu jeszcze należy, że myśl tego projektu, tworzącego czwartą kategorię dróg, kosztem interesowanych gmin i obszarów dworskich, znajduje lepszy wyraz w projekcie komisji, która takie ważniejsze drogi zalicza do powiatowych.

Drugi projekt Wydziału rady powiatowej Pilzneńskiej zgadza się co do podstawy obliczenia wysokości prestacji z projektem Wydziału krajowego i większości komisji, poleca wszakże powszechną relukcję prestacji na gotówkę i ściąganie teje gotówki, co jednak dla znacznej części obowiązanych mogłoby stać się uciążliwym.

Trzeci projekt Prezesa Rady powiatowej Czortkowskiej potępia zupełnie podstawę obliczenia wysokości prestacji podług projektu Wydziałowego, lecz potrzebne na budowanie i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych środki chce czerpać z dodatków do podatków, rozkładając takowe między obszary dworskie i gminy w miarę zużycia drogi, a miary tej szuka właśnie znowu w stosunku ilości bydła roboczego, jaka się znajduje w całym powiecie w gminach z jednej, a na obszarach dworskich z drugiej strony.

Stosunek ten jednak, wyprowadzony z ilości bydła w całym powiecie, nie będzie oczywiście zgadzał się ze stosunkiem, jaki jest w każdej gminie katastralnej; rozkład więc ciężarów na podstawie tego stosunku, byłby w zastosowaniu do poszczególnych gmin i obszarów niesprawiedliwy, a nadto miałby ten skutek, że stopa procentowa dodatku do podatku byłaby inną w gminie a inną w obszarze dworskim.

Komisya drogowa nie może zapoznać trudności, jakie w ubogim kraju naszym nasuwają się, co do wynalezienia najstósowniejszego rozkładu ciężarów drogowych.

Trudności te wykryły się także na zgromadzeniu Prezesów Rad powiatowych, odbytem w lutym b. r. Zgromadzenie to nie mogło zgodzić się na żadną zasadę. Jednakże jednomyślnie zgodziło się na to, że ciężary drogowe nie mogą być rozłożone na same tylko dodatki do podatków.

Nie idzie tutaj o projekt bezwzględnie najlepszy, lecz o taki, któryby rozkładał ciężary na podstawie najobszerniejszej a pociągając jak największą liczbę kontrybuentów, żądał od każdego z nich miernego przyczyniania się do dróg, i tworzył przez to środki ile możności dostateczne do budowania i utrzymania dróg.

Takim projektem jest zdaniem naszym załączony $\%.$ projekt, który Komisya wysokiemu Sejmowi do uchwalenia zaleca.

Z komisyi drogowej.

Lwów dnia 7. maja 1875.

Krzeczunowicz,
przewodniczący.

Apolinary Jaworski,
sprawozdawca.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Section 1

Faint, illegible text in the middle section of the page.

Faint, illegible text in the lower middle section of the page.

Faint, illegible text in the lower section of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a footer or concluding paragraph.

USTAWA

z dnia 187 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o drogach publicznych nieeraryalnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

I. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustawa niniejsza obejmuje postanowienia o drogach krajowych, powiatowych i gminnych.

Drogami krajowymi są drogi już obecnie pod tą nazwą istniejące i te, które ustawą krajową za drogi krajowe uznane zostaną.

Drogami powiatowymi są drogi obecnie pod tą nazwą istniejące i te, które uchwałą Rady powiatowej lub Sejmu krajowego (§. 2. ustęp 4.) za powiatowe uznane zostaną.

Wszystkie inne drogi do publicznego użytku przeznaczone są drogami gminnymi. Obszar dworski, ze związku gminnego wyłączony, stanowi pod względem dróg gminnych jedną całość z obszarem gminy katastralnej, do której należy.

Mosty, przewozy i budowy sztuczne uważane będą za części tej drogi, na której się znajdują; ze względu jednak na szczególną ważność lub kosztowność budowy może zrobić wyjątek od tego pravidła Sejm krajowy, przyjmując koszta budowy lub utrzymania na fundusz krajowy, a co do dróg

gminnych także Rada powiatowa, przyjmując one na fundusz powiatowy.

§. 2.

Do zakładania drogi krajowej i do przeistoczenia drogi innej kategorii na drogę krajową potrzeba uchwały sejmowej.

Do zakładania drogi powiatowej, tudzież do przeistoczenia drogi gminnej na powiatową potrzeba uchwały Rady powiatowej.

Prócz tego winno zakładanie dróg krajowych i powiatowych poprzedzać — dla względów politycznych i wojskowych — przyzwolenie właściwych władz, a przy drogach powiatowych także przyzwolenie Wydziału krajowego.

Za drogi powiatowe uznane być mają drogi ważniejsze dla handlowego i przemysłowego ruchu w powiecie, w szczególności zaś te, które miasta i znaczniejsze miasteczka targowe łączą tak między sobą jak i z drogami bitymi, lub stacyami kolei żelaznych. Jeżeliby Rada powiatowa ociągała się z powzięciem takiej uchwały, natenczas Sejm krajowy po zbadaniu sprawy przez Wydział krajowy i wysłuchaniu zdania Rady powiatowej, może uznać taką drogę za powiatową.

Do zakładania dróg gminnych potrzeba zgodnego postanowienia Rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, tudzież przyzwolenia politycznej władzy powiatowej i Wydziału powiatowego.

W razie sporu między gminą a obszarem dworskim, lub też między sąsiednimi gminami, a względnie obszarami dworskimi w sprawie zakładania dróg gminnych orzeka Wydział powiatowy.

§. 3.

Własność nieruchomości, na rzecz drogi publicznej potrzebna, winna być nabytą w drodze wywłaszczenia podług istniejących ustaw i przepisów.

§. 4.

Zaniechanie drogi krajowej wymaga: uchwały sejmowej — drogi powiatowej: uchwały Rady powiatowej i przyzwolenia c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego — drogi gminnej: postanowienia Rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, tudzież przyzwolenia Rady powiatowej i politycznej władzy powiatowej.

Zaniechana droga krajowa, nieuznana za powiatową, równie jak zaniechana droga powiatowa, stają się drogami gminnymi, jeżeli służą do użytku publicznego (§. 1. ustęp 4.).

Zaniechana droga do użytku publicznego nie służąca sprzedaną zostanie na rzecz funduszu tej kategorii dróg, do której należała. Wydział krajowy dla dróg krajowych, Wydział powiatowy dla dróg powiatowych i gminnych zarządzi bezzwłocznie oszacowanie gruntów przez znawców nieinteresowanych i zawiadzie do zapłacenia ceny szacunkowej tych właścicieli, których grunta z drogą się stykają. Jeżeli przez nich cena ta w przeciągu dni 60 od zawiadzenia złożoną nie zostanie, nastąpi sprzedaż przez licytację.

§. 5.

Niniejsza ustawa nie narusza praw i obowiązków opartych na specjalnych tytułach prawnych.

II. Pokrycie kosztów.

A. Koszta dróg krajowych.

§. 6.

Koszta budowy i utrzymania dróg krajowych ponosi fundusz krajowy, do którego też wpływają dochody z myt, ustanowionych na tych drogach, kary dyscyplinarne, kary pieniężne nałożone z powodu przekroczeń policyjnych na drogach krajowych i wynagrodzenia za szkody zrządzone na tych drogach.

Czy i o ile powiaty, przez które te drogi przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do kosztów budowy i utrzymania dróg krajowych oznaczonym będzie w każdym przypadku uchwałą sejmową.

§. 7.

Jeżeli droga krajowa przechodzi przez jaką osadę i jedynie z powodu szczegółowych potrzeb tej osady wymaga większych kosztów na budowanie ścieków, kanałów, bruków itp., ma ta osada ponosić całą stąd wynikającą nadwyżkę kosztów budowy i utrzymania.

§. 8.

Gdyby z powodu życzeń pewnej osady drodze krajowej miał być nadany kierunek przecinający tę osadę, któraby inaczej bez uszczerbku powszechnego ruchu mogła być pominięta, ma ta osada ponosić sama nadwyżkę wydatków budowy i utrzymania, spowodowaną przez zmianę kierunku drogi.

§. 9.

Dopóki droga uznana za krajową nie będzie mogła być oddaną w całości lub w części do użytku publicznego, komunikacyja w kierunku tejże drogi, winna być utrzymywana kosztem tych, którzy do jej utrzymaniai byli przedtem obowiązani.

B. Koszta dróg powiatowych i gminnych.

§. 10.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych ponosi fundusz dróg powiatowych, gminnych zaś dróg — fundusz dróg gminnych.

§. 11.

Źródłami funduszów dróg powiatowych i gminnych są:

- 1) Prestacye;
- 2) Datki fabryk i przedsiębiorstw zużywających niezwykle sposobem drogę nieomyconą;
- 3) Dochody z myta;
- 4) Kary pieniężne za przekroczenia policyi drogowej, kary dyscyplinarne, kary z powodu zatajenia prestacyi i wynagrodzenia za szkody zrządzone na drogach;
- 5) Własne dochody zarządu dróg, jako to ze sprzedaży starych materyałów, niepotrzebnych gruntów i budynków, z wydzierżawienia trawy itp.
- 6) Odsetki od własnych kapitałów;
- 7) Datki dobrowolne lub uiszczane na mocy specjalnych tytułów (§. 5.);
- 8) Subwencye;
- 9) Dodatki do podatków.

Dochody pod liczbami 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. wymienione służą tylko dla tych dróg i przedmiotów, dla których są przeznaczone.

§. 12.

Prestacye.

Posiadacze bydła roboczego w gminie i na obszarze dworskim winni odrabiać rocznie po dwa dni ciągle od każdej sztuki tegoż bydła, dodawać odpowiednie miejscowym stosunkom zaprzęgi i parobka do każdego zaprzęgu. Koń wierzchowy liczy się do bydła roboczego. Dzień odrobiony parobydłanym zaprzęgiem liczony będzie za prestacę dwóch dni ciągłych.

Kto posiada tylko jedną sztukę bydła roboczego a jest przytem właścicielem domu, winien oprócz prestacyi od bydłęcia swego odrabiać rocznie jeszcze po trzy dni piesze.

Kto nie posiada bydła roboczego odrabiać będzie rocznie po sześć dni pieszych od każdego numeru domu, a jeżeli nie posiada domu po dwa dni od swej rodziny.

Kto nie należy do żadnej z powyższych kategorii nie zostaje w stosunku, służbowym a prowadzi samoistne gospodarstwo domowe, winien odrabiać rocznie po dwa dni piesze.

Wszakże wolno będzie zarządowi w razie uznanej przez niego potrzeby zmienić robotę ciągłą na pieszą w stosunku trzech dni pieszych za jeden parobydłany dzień ciągły. W drodze jednak takiej zamiany nie można żądać od kontrybuenta więcej niż sześć dni pieszych w jednym roku.

Tylko taka prestacya może być przeniesiona na rok następny, której kontrybuent mimo wezwania do końca roku nie uiscił.

§. 13.

Za podstawę do obliczenia prestacyi rocznej w każdym roku służyć będą spisy ilości bydła, domów, rodzin i poszczególnych osób.

Spisy te będą układane co lat 3, według stanu, jaki się znajdował w gminie i na obszarze dworskim dnia 15. Listopada.

Po upływie każdego roku wolno gminom i obszarom dworskim wnieść reklamacyę w razie zaszyłych zmian. O takich reklamacyach rozstrzyga Wydział powiatowy.

§. 14.

Gminy i obszary dworskie tego samego powiatu obowiązane do prestacyi w robociznie dla pewnej drogi powiatowej, stanowią jej okręg konkurencyjny.

§. 15.

Uwolnieni od prestacyi są:

1) Dla dróg powiatowych: gminy i obszary dworskie więcej niż dwanaście kilometrów w prostej linii od miejsca roboty oddalone;

2) Osoby ustawą gminną uwolnione od ciężarów gminnych, o ile nie posiadają bydła roboczego lub domów, osoby zostające w zupełnem ubóstwie, a z powodu wieku lub słabości niezdolne do roboty

i niemające w rodzinie członków do niej zdolnych, tudzież czeladź domowa i gospodarza;

3) Mieszkańcy miast posiadających odrębne statuta gminne.

Rada powiatowa może uwolnić od prestacyi na rzecz dróg powiatowych miasta, w obrębie których utrzymanie bruków i dróg wyczerpuje wartość całej przypadającej na nie rocznej prestacyi i dochód z poboru myta. Uwolnienie takie połączone jest zawsze z obowiązkiem utrzymywania — wyłącznym kosztem miasta — dróg powiatowych, terytorjum miasta przecinających.

Na wniosek miejskiej rady gminnej mogą za uchwałą Rady powiatowej, zatwierdzoną przez Wydział krajowy, mieszkańcy tej gminy być uwolnieni od prestacyi w naturze do dróg powiatowych jako też i do dróg gminnych, jeżeli ta gmina może pokryć gotowizną z innych dochodów wartość prestacyi przypadających na jej mieszkańców, i jeżeli dodatki do podatków bezpośrednich na potrzeby gminy łącznie z wydatkami na drogi nie przenoszą 10% od tych podatków.

§. 16.

Robota dzienna rozpoczyna się od 1. kwietnia do końca września o godzinie 7. z rana, zaś od 1. października do końca marca o godzinie 8. z rana i trwa do zachodu słońca.

Kontrybuentom miejscowości oddalonych więcej niż cztery kilometry w prostej linii od miejsca roboty, przyjętym będzie czas na przybycie stracony w stosunku jednej godziny do czterech kilometrów.

§. 17.

Robocizną prestacyjną można wykonać w naturze a to: osobiście, lub przez zastępcę uzdolnionego, wolno też wykupić się od niej w całości, lub częściowo, przez złożenie jej wartości pieniężnej z potrąceniem piątego procentu, w przeciągu sześciu tygodni od dnia ogłoszenia repartycji.

W razie potrzeby gotowizny przez zarząd drogowy uznanej za niezbędną, spłaconą być musi

w gotowiznie część nieprzewyższająca jednak $\frac{1}{8}$ rocznej robocizny prestacyjnej. W razie zaś ociążania się mieszkańców gminy lub obszaru dworskiego od wykonania należnej prestacyi w naturze, może rada powiatowa uchwalić, ażeby wartość całej prestacyi od ociążających się spleconą była w gotowiznie,

Kontrybuentom odrabiającym prestacyę w naturze wyznaczoną będzie o ile możności robota wymiarowa.

§. 18.

Z ogółu prestacyi w okręgu konkurencyjnym przypada zwyczajnie połowa na drogę powiatową. Druga połowa tej prestacyi, tudzież prestacye miejscowości, nie należących do żadnego okręgu konkurencyjnego, mają być użyte na drogi gminne. Wyjątkowo może Rada powiatowa zmienić powyższy stosunek podnosząc udział aż do $\frac{2}{3}$ prestacyi na rzecz: bądź dróg powiatowych, bądź gminnych. może też powołać gminy i obszary dworskie do konkurencyi na rzecz sąsiedniej przez nich używanej drogi gminnej, pozostawiając wszakże na miejscowe potrzeby drogowe taką ilość prestacyi, jaka tym potrzebom odpowiada.

Za całość rocznej prestacyi odpowiedzialni są wobec powiatu: gmina i obszar dworski, a wobec gminy i przełożonego obszaru dworskiego: posiadacze bydła i domów, głowy rodziny i pojedyncze do prestacyi obowiązane osoby.

W razie zatajenia skaże Wydział powiatowy winnych na zapłacenie potrójnej wartości zatajonej prestacyi i na koszta wywołane sprawdzeniem rzeczy.

§. 19.

Datki fabryk, przedsiębiorstw i kolei żelaznych.

Jeżeli użytkowanie kopalń lub kamieniołomów, albo inne przedsiębiorstwo wyłącznie fabryczne drogę nieomyconą powiatową, albo gminną niezwykłym sposobem zużywa lub psuje, wykonywując przedsiębiorstwo obowiązany będzie do osobnych datków na rzecz tej drogi.

Wysokość tych datków i sposób ich uiszczania należy oznaczyć ugodą między Wydziałem powiatowym i stroną. Jeżeli nie przyjdzie uгода do skutku, orzeka Wydział krajowy. Wysokość tych datków ma być wedle możliwości zastosowaną do tej miary, w jakiej zużycie drogi przez przedsiębiorstwo powiększa koszt jej utrzymania.

Niemniej też przyczyniać się będą przedsiębiorstwa kolei żelaznych, nieeraryalnych osobnemi datkami do budowy i utrzymania dróg, łączących stacje kolei żelaznych z najbliższymi drogami bitymi, tudzież z miastami i miasteczkami.

Wysokość tych datków i sposób ich uiszczania oznaczy Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem. Jeżeli to porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem handlu.

§. 20.

Myta.

Myta: drogowe, mostowe, przewozowe i kopytkowe, stanowią przedmiot osobnych ustaw i rozporządzeń.

Miejsce dla stacyj mytniczych na drogach powiatowych i gminnych, oznacza Wydział powiatowy w porozumieniu z polityczną władzą powiatową.

Spory co do uwolnienia od myta rozstrzygają władze rządowe.

§. 21.

Subwenye.

Do budowy drogi powiatowej, lub gminnej, ważnej pod względem komunikacji a zbyt dla powiatu lub gminy i obszaru dworskiego kosztownej może być udzielone wsparcie z funduszu krajowego.

Toż samo może mieć miejsce z funduszu powiatowego dla dróg gminnych.

§. 22.

Dodatki do podatków bezpośrednich.

Wydatki na robociznę, wymagającą niezwykłej zręczności (ciesielskiej murarskiej, kamieniarskiej i t. p.), na zakupno materiałów, na ekspropri-

acyą, tudzież na inne potrzeby, na które nie wystarczają źródła dochodu funduszu drogowego, wymienione w §. 11. L. 1. do 8., pokryte zostaną przez dodatki do podatków bezpośrednich a mianowicie przy drogach powiatowych przez dodatki w obrębie całego powiatu, przy drogach zaś gminnych przez dodatki w obrębie gminy i obszaru dworskiego.

Dodatki na rzecz dróg gminnych nie mogą przenosić pięciu centów od jednego złotego reńskiego a dodatki na rzecz dróg powiatowych uchwalone być mogą tylko w granicach zakreślonych ustawą o Reprezentacji powiatowej.

§. 23.

Postanowienie §§. 7, 8 i 9 mają być analogicznie zastosowane także do dróg powiatowych.

III. Roboty spowodowane wypadkami elementarnymi.

§. 24.

Jeżeli komunikacja przez wypadki elementarne jak n. p. zaspasy śniegowe, powódzie i t. p. została zagrożoną lub całkowicie przerwana, natenczas obowiązani są do robót niecierpiących zwłoki:

- a) przy drogach krajowych i powiatowych: mieszkańcy pobliskich — przez Radę powiatową oznaczyć się mających — miejscowości, za wynagrodzeniem, które co do dróg krajowych oznacza Wydział krajowy, a co do dróg powiatowych Wydział powiatowy;
- b) przy drogach gminnych: kontrybuenci do prestacki drogowej obowiązani, która to robota straconą zostanie z prestacki bieżącej a w braku takiej z prestacki roku następującego.

IV. O zakresie działania Reprerentacyj i władz autonomicznych w sprawach drogowych, o ile nie jest oznaczony w paragrafach poprzedzających.

§. 25.

Sejm krajowy.

Sejm krajowy stanowi:

1. o funduszach potrzebnych na budowę i utrzymanie dróg krajowych;
2. o zasiłku z funduszu krajowego na budowę dróg powiatowych i gminnych (§. 21.)

§. 26.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy:

- 1) prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg krajowych a naczelną nadzór nad budową i utrzymaniem dróg powiatowych i gminnych tudzież nad ich funduszami i wydaje w granicach niniejszej ustawy i w celu jej przeprowadzenia potrzebne rozporządzenia i instrukcje;
- 2) wyznacza w granicach uchwały sejmowej wsparcie z funduszu krajowego na budowę dróg powiatowych i gminnych (§. 21.);
- 3) mianuje — jeżeli tego uzna potrzebę — delegatów, lub komitety dla spraw drogowych, oznaczając ich zakres działania;
- 4) stanowi cenę wykupna prestacki w powiecie, jeżeli Rada powiatowa tego obowiązku w należytych czasie nie dopełni;
- 5) rozstrzyga spory między Radami powiatowymi co do kierunku dróg powiatowych, również jak co do środków, któremi każda z nich do budowania i utrzymania takowych ma się przyczyniać; nakoniec rozstrzyga sprawy drogowe, w drodze odwołania się doń wniesione.

§. 27.

Rada powiatowa.

Rada powiatowa:

- 1) nadzoruje zarząd funduszu dróg powiatowych;
- 2) oznacza ceny wykupna robocizny pieszej i ciągłej (§. 17.) przynajmniej na dwa miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego;

3) uchwała rozdział ogółu prestacyi pomiędzy drogi powiatowe i gminne (repartycja powiatowa), tudzież preliminarz robót i budżet dróg powiatowych;

4) uchwała dodatki do podatków bezpośrednich na potrzeby dróg powiatowych.

§. 28.

Wydział powiatowy.

Wydział powiatowy:

1) prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg powiatowych, utrzymuje ich inwentarz i zdaje z końcem każdego roku sprawę o stanie dróg powiatowych i gminnych, tudzież o ich funduszach Wydziałowi krajowemu i Radzie powiatowej;

2) sprawdza przedstawione sobie przez zwierzchności gminne wykazy prestacyjne, zarządza w razie wątpliwości dochodzenia, układa na podstawie sprawdzonych wykazów kataster drogowy całego powiatu, sporządza z uwzględnieniem preliminarzy dróg gminnych, projekt rozdziału ogółu prestacyi między drogi powiatowe i gminne, tudzież preliminarz robót i budżet dróg powiatowych;

3) ogłasza repartycję powiatową, zawierającą spis wszystkich gmin i obszarów dworskich do robocizny na rzecz dróg powiatowych pociągnąć się mających, tudzież wartość pieniężną robocizny ciągłej i pieszej;

4) nadzoruje gminy, zwierzchności gminne i obszary dworskie co do budowania i utrzymywania dróg gminnych, a mianowicie czuwa nad całością funduszu drogowego gminnego, sprawdza i prostuje corocznie preliminarze dróg gminnych, zatwierdza ich budżety, odbywa przynajmniej raz w roku rewizję wszystkich dróg gminnych i przekonuje się, czy prestacje drogowe zostały zużyte;

5) rozstrzyga spory i rekursa w sprawach dróg gminnych;

6) przedkłada Wydziałowi krajowemu na żądanie daty statystyczne, dotyczące się dróg powiatowych i gminnych;

7) kieruje budową i utrzymaniem dróg krajowych, o ile ta czynność została mu przez Wydział krajowy poruczona;

8) mianuje do załatwienia specjalnych spraw drogowych delegatów lub komitety drogowe także z poza grona swego, oznaczając ich zakres działania.

§. 29.

Rada gminna i przełożony obszaru dworskiego.

Rada gminna wspólnie z przełożonym obszaru dworskiego :

1) stanowią o sposobie zarządu i użycia funduszu dróg gminnych i orzekają o uwolnieniu osób w §. 15 — 2 wskazanych od prestacyi drogowych ;

2) stanowią o preliminarzu robót i budżecie dróg gminnych, tudzież o rozdziale prestacyi przypadających na każdego kontrybuenta w obrębie gminy i obszaru dworskiego tak na rzecz dróg gminnych jak i powiatowych (repartycya gminna).

Do ważności każdego w tym zakresie powzięć się mającego postanowienia, potrzeba porozumienia między Radą gminną a przełożonym obszaru dworskiego.

§. 30.

Zwierzchność gminna.

Zwierzchność gminna :

1) Sporządza spis kontrybuentów w gminie i ich prestacyi ;

2) ogłasza repartycyę gminną i ceny wykupna robocizny ;

3) czuwa nad tem, aby wszelkie prestacye datki i dodatki do podatków na rzecz dróg gminnych tak z gminy jak i z obszaru dworskiego, uiszczone były w sposób właściwy i na czasie.

§. 31.

Przełożony obszaru dworskiego.

Przełożony obszaru dworskiego sporządza spis prestacyi rocznej, przypadającej na obszar dworski i ogłasza repartycyę oraz ceny wykupna robocizny kontrybumentom na obszarze dworskim.

Wgląda celem kontroli we wszystkie czynności przekazane §. 30. zwierzchności gminnej, a w razie spostrzeżenia jakiegokolwiek nieprawidłowości donosi o tem Wydziałowi powiatowemu.

§. 32.

Zwierzchność gminna wspólnie z przełożonym obszaru dworskiego.

- 1) prowadzą techniczny i administracyjny zarząd dróg gminnych;
- 2) utrzymują kataster dróg gminnych, układają corocznie na podstawie katastru preliminarz robót i budżet tych dróg i utrzymują ich inwentarz;
- 3) przedstawiają Wydziałowi powiatowemu wykazy prestacyj drogowych przypadających na gminę i obszar dworski;
- 4) czuwają pod własną odpowiedzialnością nad należyty stanem dróg gminnych;
- 5) przedkładają na żądanie Wydziału powiatowego wszelkie wyjaśnienia i daty dróg publicznych się dotyczące.

§. 33.

Za ugodą gminy z obszarem dworskim zatwierdzoną przez Wydział powiatowy mogą być koszta budowania i utrzymania dróg gminnych leżących w obrębie dotyczącej gminy katastralnej rozłożone między obszar dworski i gminę w sposób inny niż przepisuje niniejsza ustawa.

Uгода taka nie może być zawarta na peryod dłuższy jak na lat sześć.

V. Środki zaradcze.

§. 34.

Jeżeliby Rada powiatowa lub Wydział powiatowy zamiedbywały w czemkolwiek bądź swe obowiązki, Wydział krajowy zaradzi temu w sposób jaki za odpowiedni uzna na koszt i stratę powiatu. Taka sama władza przysługuje Wydziałowi powiatowemu nad Radą gminną, zwierzchnością gminną i przełożonym obszaru dworskiego, a nadto może Wydział powiatowy członka zwierzchności gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, zaniedbującego swoje obowiązki, skazać na grzywny do 20 zł. w. a.

Koszta komisji wywołane przez żalącego się ponosi tenże, jeżeli zażalenie za niesłuszne uzna-

nem zostało, w przeciwnym razie ponosi je dotyczący fundusz drogowy.

VI. Nadzór rządowy.

§. 35.

Władza polityczna ma prawo i obowiązek czuwania, aby dróg publicznych każdy bez przeszkody mógł używać, tudzież, ażeby przez zaniedbanie drogi bezpieczeństwo osób i własności nie było zagrożone. W razie takiego zaniedbania zarząda zarządzenia od sprawującego bezpośrednią administrację, a gdy krok ten zostanie bezskutecznym lub w razie niebezpieczeństwa zarządzi stosowne środki na koszt obowiązanych i właściwy zarząd drogowy bezzwłocznie o tem zawiadomi.

Ustawa niniejsza nie narusza przyznanego w ustawie gminnej i w ustawie o reprezentacji powiatowej władzom rządowym prawa nadzoru nad reprezentacją gminną i powiatową i systemowania uchwał tych reprezentacji.

VII. Odwołanie się do wyższej władzy i przedstawienia.

§. 36.

Wszystkie odwołania się do wyższej władzy autonomicznej i przedstawienia winny być wniesione w przeciągu dni 14tu do tej władzy, która orzeczenie wydała lub jest organem wykonawczym Reprezentacji, która uchwałę powzięła. Jeżeli reprezentacja, lub władza, która orzeczenie wydała uważa odwołanie się do władzy wyższej za słuszne, natenczas przyjąć je może jako przedstawienie i zmienić swoje pierwotne orzeczenie.

Przedstawienia i rekursy przeciw repartycyom prestacji nie wstrzymują egzekucyi. Jeżeli zaś przedstawienie lub rekurs odniesie skutek, należy się stronie zwrot uiszczonej już prestacji przez potrącenie z prestacji bieżącego, lub następnego roku, a w braku takowej — w gotowiznie.

Od orzeczeń władzy politycznej, wydanych z mocy §. 35. niniejszej ustawy, można odwołać się do c. k. Namiestnictwa, które rozstrzyga sprawę w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Od orzeczeń i rozporządzeń Wydziału krajowego nie ma odwołania.

VIII. Egzekucya.

§. 37.

Prestacye, wykupno od prestacyi, dodatki do podatków, koszta poniesione w skutek przedsięwzięcia środków zaradczych na koszt i stratę powiatów, gminy, przełożonego obszaru dworskiego i członka zwierzchności gminnej, kary dyscyplinarne, kary z powodu zatajenia prestacyi, wynagrodzenia za szkody zrządzone na drogach, kary policyjne za przekroczenia przepisów drogowych, datki z powodu niezwykłego zużycia drogi i datki kolei żelaznych (§. 19.), tudzież koszta postępowania wykonawczego ściągane będą w drodze egzekucyi politycznej.

Do prowadzenia tej egzekucyi powołanym jest względem gmin i obszarów dworskich starosta powiatowy, względem kontrybuentów w gminie zwierzchność gminna, a względem kontrybuentów na obszarze dworskim, przełożony tegoż obszaru. Według okoliczności może jednak starosta z omińnięciem gminy, a względnie obszaru dworskiego, jako całości, przystąpić do egzekucyi wprost przeciw pojedynczym kontrybuentom.

Zamiast ściągnięcia prestacyi w naturze lub w pieniądzech można w drodze egzekucyi zarządzić wykonanie roboty na koszt obowiązanego i ściągnąć od niego poniesione przez to wydatki, chociażby one przekraczały ustanowioną przez Radę powiatową wartość pieniężną tej robocizny.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 38.

Ustawa ta obowiązywać będzie co do sporządzenia spisu kontrybuentów, ich prestacyi, katastrów, preliminarzy robót, ogłoszeń cen prestacyi, budżetów i repartycyi powiatowych i gminnych: od dnia 1. marca roku następującego po jej ogłoszeniu, a co do reszty jej postanowień: od dnia 1. stycznia następującego roku, z którym to dniem ustawa z dnia 18. sierpnia 1866. r. o prestacyach i kompetencyi co do dróg publicznych, traci moc obowiązującą.

§. 39.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. LXXVIII.

Sprawozdanie

mniejszości komisji drogowej o Ustawie drogowej.

Wysoki Sejmie!

Wskutek polecenia Wysokiego Sejmu komisja drogowa przystąpiła do rozbioru i ocenienia ustawy drogowej Wysokiemu Sejmowi przez Wydział krajowy przedłożonej. Przy rozbiorze projektu ustawy Wydział krajowy, mniejszość komisji powzięła to przekonanie, że przyjmując projekt ten w zasadzie zostałyby wprowadzone większe jeszcze niesłusznosci jak obecne, w wykonaniu pokazałyby się trudności niepodobne do pokonania, nieprodukcyjne zaś wydatki administracyjne zostałyby powiększone.

Ustawa z roku 1866 okazuje bez kwestyi wiele braków i niesłusznosci, wywołała też wszechstronne narzekania z powodu, że obciąża nad miarę w niektórych miejscowościach obszary dworskie, w innych zaś gminy.

Mniejszość więc komisji jest tego zdania, że ustawa z roku 1866 uchyloną być powinna i co rychlej zastąpioną przez inną.

Mniejszość komisji, przystępując do spełnienia wskazanego jej tem przekonaniem zadania, kierowała się następującymi zasadami:

- a) że kraj potrzebuje znacznego rozwinięcia dróg komunikacyjnych, bo to jest głównym środkiem ożywienia sił produkcyjnych i ułatwienia zbycia płodów, a zatem prowadzi bezpośrednio do powiększenia bogactwa krajowego;

- b) że rozwinięcie to nastąpić powinno bez nałożenia nowych ciężarów, lecz przez stosowniejsze zużytkowanie funduszów przez Wysoki Sejm na drogi krajowe przeznaczone;
- c) że nowa ustawa opierać się winna na słusznym wymiarze ponoszenia ciężarów;
- d) że przeciążenia, naturą stosunków miejscowych spowodowane, przez subwencję z funduszów krajowych zrównoważone być winny.

Nie ulega wątpliwości, że w obec kolei żelaznych, przecinających kraj wzdłuż i w szerz, drogi krajowe utraciły swoją dotychczasową cechę.

Wniosek Wydziału krajowego co do wyekskamierowania około 40 mil dróg krajowych, stwierdza powyższe zapatrywanie.

Dziś główną potrzebą w całym kraju są drogi bite dojazdowe do dworców kolei żelaznych, a łączące z temiż miasta, miasteczka i znaczniejsze punkta handlowe. Są to drogi, które w terażniejszości mają cechę dróg powiatowych, projekt nawet większości komisji zalicza je do rzędu dróg powiatowych, a zatem pomnożenie ilości dróg powiatowych i przyprowadzenie do lepszego stanu dróg gminnych powinno być, przy zachowaniu powyżej wymienionych zasad, myślą przewodnią nowej ustawy drogowej.

Według powyższego założenia ustawa, którą mniejszość komisji ma zaszczyt przedłożyć Wysokiej Izbie, pozostawia zarząd i administrację dzisiejszych dróg krajowych Wydziałowi krajowemu, lecz usuwa dalsze budowanie tychże, gdyż całą wagę dążeń przenosi ku budowie dróg powiatowych. Przy Wydziale krajowym pozostałby także obowiązek czuwania i słusznego wymiaru pomocy dla powiatów, któreby bez nałożenia na siebie dodatkowych ciężarów nie były w stanie dróg swoich własnymi siłami rozwinąć. Przypuściwszy, że dziś na drogi krajowe opłaca się 15 centów od 1 złr. podatków bezpośrednich, — to w obec nowej projektowanej przez nas ustawy potrzebaby opłacać jak najwyżej 6 centów dodatku na rzecz funduszu krajowego i na potrzeby drogowe Wydziału krajowego.

Oznaczając zatem w ustawie, że każdy winien płacić 10 centów dodatku od jednego złotego reńskiego w. a. podatków bezpośrednich na drogi powiatowe, ogólne podwyższenie ciężarów w stosunku do dziś opłacanych wyniosłoby zaledwie 1 cent od 1 złr. w. a.

Ofiarę taką kraj z chęcią poniesie, gdy korzyści będą namacalne, a mianowicie budując drogi własnymi pieniędzmi we własnym powiecie pod zarządem władz bezpośrednio wybranych.

Do wyjaśnienia korzyści tych posłuży następane zestawienie: Według sprawozdania Wydziału krajowego jest obecnie 173 mil dróg krajowych. Wziąwszy przeciętnie 2400 złr. w. a. rocznie na utrzymanie jednej mili — wraz z zarządem potrzeba 415.200 złr. w. a.
 na subwencye 84.800 złr. w. a.

 Razem około 500.000 złr. w. a.

Odtrąciwszy od tej sumy dochód z myt w ilości 145.000 złr. w. a. pozostanie do pokrycia 385.000 złr. w. a. — czyli mniej więcej 5 1/2 cent. od 1 złr. podatku — jeżeliśmy w naszym przykładzie 6 cent. w. a. a zatem więcej jak potrzeba.

Podług preliminarza na rok 1876 mielibyśmy do płacenia 15 centów w. a. po odtrąceniu dochodu z myta.

Podatki bezpośrednie wynoszą okrągłą liczbę 6,000.000 złr. w. a. — 10 cent. od 1-go złr. w. a. uczyni zatem 600.000 złr. w. a.

Ta suma rozdzieliłaby się stosownie do podatków opłacanych przez powiaty, po 8 do 10 tysięcy złr. w. a. dla każdego powiatu.

Ogólne zaś powiększenie przez to ciężaru byłoby, jakieśmy to wyżej powiedzieli, o 1 centa od 1 złr. podatku.

Gdy drogi powiatowe nie potrzebują mieć szerokości dzisiejszych dróg krajowych, i w stosunku do nich o $\frac{1}{4}$ zwięźone być mogą śmiało więc przyjąć można, że przeciętna budowa jednej mili, z wyjątkiem okolic nieposiadających dostatecznej ilości kamienia, kosztować będzie 20.000 najwyżej 25.000 złr. w. a. — a zatem z sumy ogólnej 600.000 złr. rocznie przybyłoby 24 mil nowych w kraju, wówczas, gdy podług podania pana referenta Wydziału krajowego, w ciągu lat 9-ciu przybyło krajowi dróg nowych tylko 23 $\frac{3}{4}$.

Zestawienie to, oparte na podaniach samejże dzisiejszej administracji dróg krajowych, okazuje, że zużytkowując fundusze przez Wysoki Sejm uchwalane w sposób, jak przedstawiona ustawa mniejszości komisji zaleca, zostaną osiągnięte bez porównania większe korzyści dla kraju, tak pod względem przyścia do ogólnie większej ilości dróg, jakoteż i co do ich wszechstronnego rozprzestrzenienia po kraju. — Nie należy spuszczać z uwagi, że w ten sposób zbytecznym się stanie wszelkie ekskamierowanie dróg, jakoteż, że jeżeli powiaty przyjdą do wspomnianych funduszy bez nakładania nowych podatków, a budowa przez same powiaty wykonana będzie, w ówczas niewątpliwie dobrowolne datki bądź w gotówce, bądź w materiałach, fundusz powiatowy znacznie powiększą. Co do dróg gminnych, których utrzymanie z natury rzeczy należy do obszarów dworskich i gmin samych, mniejszość komisji proponując utworzenie komitetów gminnych dla zarządu i utrzymania dróg tej kategorii, ma to przekonanie, że drogi gminne doprowadzi do znacznie lepszego stanu; przejdą one bowiem w wyłączne zawiadywanie stron bezpośrednio interesowanych.

Łącząc dziś na polu komunikacyj wspólny interes gminy i obszaru dworskiego, mniejszość komisji sejmowej ożywiona jest tem przeświadczeniem, że przyczynia się do zrobienia ważnego kroku naprzód ku zespoleniu i innych interesów wspólnych, tych najważniejszych czynników naszej organizacyi społecznej — obszaru dworskiego i gminy, i to na drodze dobrowolnej a nie przymusowej.

Z uwagi, że budowa i utrzymanie dróg krajowych za pomocą dodatków do podatków bezpośrednich, nie natrafiły dotychczas na skargi i zazalenia, gdy przeciwnie projekt ustawy Wydziału krajowego oparty na przestacyi od bydła etc. etc. spowodował już liczne petycje, skargi przeciw jej zaprowadzeniu; z uwagi, że większość prezesów rad powiatowych zebranych na konferencyę w miesiącu lutym r. b. we Lwowie przeciw projektowi takowemu stanowczo się oświadczyła; mniejszość komisji powzięła to przekonanie, że wypada dla dróg gminnych przyjąć tę samą zasadę, to jest stopę procentową od podatków bezpośrednich, pod względem rozkładu kosztów budowy i utrzymania dróg, aby usunąć ową niesłuszność i nierówność rozdziału ciężarów na początku niniejszego sprawozdania wspomnioną, jakoteż trudności wykonania, jakieby wyniknąć musiały z innego rodzaju rozkładu kosztów, jako to od bydła etc. etc., przyjętego za podstawę nowej ustawy przez większość komisji drogowej.

W przeświadczeniu, że przytoczone powyżej zasady odpowiadają nagłym potrzebom kraju, stosują się do wymagań sprawiedliwości, zapewniają korzystne użycie sił krajowych i zmierzają ku ogólnemu polepszeniu stosunków wewnętrznych kraju naszego

Mniejszość komisji uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony sub A/. projekt do ustawy drogowej.

Lwów 7. maja 1875.

Erazm Wolański

sprawozdawca mniejszości komisji.

**Lisiewicz,
Chrapek,
Michalski.**

U s t a w a

z dnia . . . 1875

dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskim o drogach publicznych nieeraryalnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskim rozporządzam co następuje:

I. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustawa niniejsza obejmuje postanowienia o drogach krajowych, powiatowych i gminnych.

Drogami krajowemi są drogi obecnie pod tą nazwą istniejące.

Drogami powiatowemi są drogi obecnie pod tą nazwą istniejące i te, które uchwałą rady powiatowej za powiatowe uznane zostaną.

Wszystkie inne drogi do publicznego użytku przeznaczone, są drogami gminnemi.

Obszar dworski ze związku gminnego wyłączony, stanowi, pod względem dróg gminnych jedną całość z gminą w gminie katastralnej, do której należy.

Mosty, przewozy i budowe sztuczne uważane będą za części tej drogi, na której się znajdują; ze względu jednak na szczególną ważność lub ko-

sztowność budowy, udzielaną będzie subwencya z funduszków krajowych.

§. 2.

Do zakładania drogi powiatowej, tudzież do przeistoczenia drogi gminnej, na powiatową potrzeba uchwały rady powiatowej.

Prócz tego winno zakładanie dróg powiatowych poprzedzać przyzwolenie właściwych władz i Sejmu krajowego.

Do zakładania dróg gminnych potrzeba zgodnego postanowienia Rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, tudzież przyzwolenia politycznej władzy powiatowej i wydziału powiatowego.

W razie sporu między gminą a obszarem dworskim, lub też między sąsiednimi gminami a względnie obszarami dworskimi w sprawie zakładania dróg, orzeka wydział powiatowy.

§. 3.

Własność nieruchoma na rzecz drogi publicznej potrzebna, winna być nabytą w drodze wyłączenia podług istniejących ustaw i przepisów.

§. 4.

Zaniechanie drogi krajowej wymaga uchwały sejmowej; drogi powiatowej uchwały rady powiatowej, przyzwolenia c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego; drogi gminnej postanowienia rady gminnej i przełożonego obszaru dworskiego tudzież przyzwolenia rady powiatowej i politycznej władzy powiatowej.

§. 5.

Niniejsza ustawa nie narusza praw i obowiązków opartych na specjalnych tytułach prawnych.

II. A. Pokrycie kosztów dróg krajowych.

§. 6.

Koszta utrzymania dróg krajowych ponosi fundusz krajowy, do którego też wpływają dochody z myt ustanowionych na tych drogach, kary dyscyplinarne, kary pieniężne nałożone z powodu przekroczeń policyjnych na drogach krajowych, i wynadgródzenia za szkody zrządzone na tych drogach.

B. Pokrycie kosztów dróg powiatowych i gminnych.

§. 7.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych ponosi fundusz powiatowy.

Na utworzenie tego funduszu winien każdy opodatkowany w powiecie opłacać co roku dziesięć kr. w. a. od jednego zlr. w. a. bezpośrednich podatków — wyższe dodatki mogą tylko na żądanie rady powiatowej i za uchwałą sejmiku krajowego nastąpić.

Koszta budowy i utrzymania dróg gminnych ponosi gmina wspólnie z obszarem dworskim dodatkiem do podatków bezpośrednich — w stosunku do podatków, opłacanych tak w gminie jak i na obszarze dworskim.

Dalej źródłami funduszu dróg powiatowych i gminnych są :

1. datki fabryk i przedsiębiorstw drogi te niezwykłym sposobem zużywających.
2. dochody z myt i przewozu na dotyczących drogach;
3. kary pieniężne i kary dyscyplinarne nałożone z powodu przekroczeń policyjnych na drogach powiatowych i gminnych;

4. własne dochody z zarządu dróg, jakoto: ze sprzedaży własnych materiałów, niepotrzebnych gruntów, budynków, wydzierżawienia trawy i t. p.;

5. odsetki od własnych kapitałów dla budowy dróg powiatowych lub gminnych przeznaczonych;

6. datki dobrowolne lub uiszczane na mocy specjalnych tytułów §. 5.

7. Subwencya z funduszu krajowego §. 12.

§. 8.

Jeżeli droga powiatowa przechodzi przez miejską lub wiejską osadę, i jedynie z powodu szczególnych potrzeb tej osady wymaga większych kosztów na budowanie ścieków, kanałów, bruków i t. p. całą ztąd wynikającą nadzwyczajną kosztów budowy i utrzymania ponosi osada miejscowa.

§. 9.

Uwolnieni od opłaty do dróg gminnych są:

1. osoby ustawą gminną uwolnione;
2. mieszkańcy miast posiadających odrębne statuta gminne.

C. Datki fabryk, przedsiębiorstw i kolei żelaznych.

§. 10.

Jeżeli użytkowanie kopalń lub kamieniołomów albo inne przedsiębiorstwo wyłącznie fabryczne drogą nieomyconą powiatową albo gminną niezwykle sposobem zużywa lub psuje — wykonujący przedsiębiorstwo obowiązany będzie do osobnego datku na rzecz tej drogi.

Wysokość tych datków i sposób ich uiszczania należy oznaczyć ugodą między wydziałem powiatowym i stroną — jeżeli nie przyjdzie ugodą do skutku orzeka wydział krajowy. Wysokość tych datków ma być wedle możności zastosowana do

tej miary, w jakiej zużycie drogi przez przedsiębiorstwo powiększa kosztą jej utrzymania.

Niemniej też przyczyniać się będą przedsiębiorstwa kolei żelaznych nieceraryalnych osobnym datkiem do budowy i utrzymania dróg, łączących stacje kolei żelaznych z najbliższymi drogami bitymi tudzież z miastami i miasteczkami.

Wysokość tych datków i sposób ich uiszczania oznacza Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem. Jeżeli to porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu.

§. 11.

Myta.

Myta drogowe, mostowe, przewozowe i kopytkowe, stanowią przedmiot osobnych ustaw i rozporządzeń.

Miejsca dla stacyj mytniczych na drogach powiatowych i gminnych oznacza Wydział powiatowy w porozumieniu z polityczną władzą powiatową.

Spory co do uwolnienia od myta rozstrzygają władze rządowe.

§. 12.

Subwencye.

Do budowy drogi powiatowej lub gminnej ważnej pod względem komunikacji, a zbyt dla powiatu, gminy lub obszaru dworskiego kosztownej, będzie udzielonem wsparcie z funduszu krajowego.

III. Roboty spowodowane wypadkami elementarnymi.

§. 13.

Jeżeli komunikacya przez wypadki elementarne, jak naprzykład zaspę śniegowe, powódzie i t. p. została zagrożoną, lub całkowicie przer-

waną, natenczas obowiązani są do robót nie cierpiących zwłoki:

- a) przy drogach krajowych i powiatowych mieszkańcy pobliskich miejscowości przez radę powiatową oznaczyć się mających, za wynagrodzeniem, dla dróg krajowych przez Wydział krajowy — dla dróg powiatowych przez radę powiatową ustanowionem;
- b) przy drogach gminnych, mieszkańcy gminy, za wynagrodzeniem przez radę powiatową ustanowionem.

IV. O zakresie działania reprezentacyj i władz autonomicznych w sprawach drogowych, o ile nie jest oznaczony w paragrafach poprzedzających.

§. 14.

Sejm krajowy.

Sejm krajowy stanowi:

1. o funduszach potrzebnych na utrzymanie i kosztą zarządu dróg krajowych;
2. o funduszu na zasitek dróg gminnych i powiatowych.

§. 15.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy:

1. prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg krajowych, a naczelny nadzór nad budową i utrzymaniem dróg powiatowych, tudzież nad ich funduszami i wydaje w granicach niniejszej ustawy i w celu jej przeprowadzenia potrzebne rozporządzenia i instrukcje.

2. wyznacza w granicach uchwały sejmowej wsparcie z funduszu krajowego na budowę dróg powiatowych i gminnych §. 12.

3. mianuje, jeżeli tego uzna potrzebę, delegatów lub komitety dla spraw drogowych, oznaczając ich zakres działania.

4. przedkłada Sejmowi rachunki Wydziałów o drogach powiatowych.

5. rozstrzyga ostatecznie wszystkie spory i rekursa w sprawach drogowych powiatowych i gminnych doń wniesione.

§. 16.

Rada powiatowa.

Rada powiatowa:

1. nadzoruje zarząd funduszu dróg powiatowych;
2. oznacza ceny wynagrodzenia za roboty spowodowane wypadkami elementarnymi (§. 13.);
3. uchwała w razie potrzeby dodatki do podatków bezpośrednich na fundusz dróg powiatowych (§. 7.);
4. mianuje dla każdej drogi inspektora.

§. 17.

Wydział powiatowy.

Wydział powiatowy:

1. prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg powiatowych, utrzymuje ich inwentarz, zdaje z końcem każdego roku sprawę o stanie dróg powiatowych i gminnych, tudzież rachunek z użycia funduszków na budowę i utrzymanie dróg powiatowych Wydziałowi krajowemu i radzie powiatowej;
2. nadzoruje komitety gminne drogowe co do budowania i utrzymania dróg gminnych a mianowicie czuwa nad całością funduszu drogowego gminnego.
3. przedkłada Wydziałowi krajowemu na żądanie daty statystyczne dotyczące dróg powiatowych i gminnych;
4. sprawdza i prostuje corocznie preliminarz dróg gminnych i zatwierdza ich budżety;
5. mianuje do specjalnych spraw drogowych delegatów nawet z poza groná swego, oznaczając ich zakres działania.

§. 18.

Rada gminna.

Rada gminna uchwała zgodnie z obszarem dworskim budżet dla dróg gminnych.

§. 19.

Komitet drogi gminnej.

Komitet drogi gminnej składa się z trzech członków, a mianowicie: z przełożonego obszaru dworskiego lub jego zastępcy, z przełożonego gminy miejscowej lub jego zastępcy i z jednego członka gminy wybranego na lat trzy, przez radę gminną w porozumieniu z przełożonym obszaru dworskiego.

W razie gdyby powyższe porozumienie nie przyszło do skutku, natenczas wydział powiatowy zamianuje z grona członków rady gminnej trzeciego członka do komitetu i jego zastępcę.

Komitet drogi gminnej:

1. prowadzi cały techniczny i administracyjny zarząd dróg gminnych;
2. uchwała roczny preliminarz kosztów budowy i utrzymania dróg gminnych.
3. układa podział należności od podatków tak na obszar dworski jak i na gminę.
4. składa radzie gminnej i obszarowi dworskiemu roczne rachunki;
5. składa wydziałowi powiatowemu rachunki z udzielonego funduszu wsparcia (§. 15.);
6. czuwa nad należytem stanem dróg gminnych;
7. przedkłada na żądanie wydziału powiatowego wszelkie wyjaśnienia i daty.

§. 20.

Przełożony gminy i obszaru dworskiego.

Przełożony gminy ściąga należności na fundusz dróg gminnych od pojedynczych członków w obrębie gminy a przełożony obszaru dworskiego z tegoż obszaru.

V. Ś r o d k i z a r a d c z e.

§. 21.

Jeżeliby rada powiatowa lub wydział powiatowy zaniedbywały w czemkolwiek bądź swoje obo-

wiązki, natenczas Wydział krajowy zaradzi temu w sposób jaki za odpowiedni uzna na koszt i stratę powiatu. Jeżeliby Rada gminna lub komitet drogowy gminy zaniedbywał w czemkolwiek swoje obowiązki i nie utrzymywał dróg gminnych w dobrym stanie i odpowiednio do przepisów, natenczas Wydział powiatowy zaradzi temu w sposób jaki za odpowiedni uzna na koszt gminy i obszaru dworskiego.

§. 22.

Władza polityczna ma prawo i obowiązek czuwania, aby dróg publicznych każdy bez szkody mógł używać, tudzież aby przez zaniedbanie drogi bezpieczeństwo osób i własności nie było zagrożone.

W razie takiego zaniedbania władza ta ma żądać od sprawującego bezpośrednio administrację, aby zostało temu zaradzono.

W razie bezskuteczności tych kroków lub niebezpieczeństwa zarządzi stosowne na koszt obo-
bowiązanych i właściwy zarząd o tem zawiadomią.

Ustawa niniejsza nie narusza przyznanego w ustawie gminnej i w ustawie reprezentacji powiatowej władzom rządowym prawa nadzoru nad reprezentacją gminną i powiatową i prawa systematycznego uchwał tych reprezentacyj.

VII. Odwołanie się do wyższej władzy i przedstawienia.

§. 23.

Wszystkie odwołania się do wyższej władzy autonomicznej i przedstawienia, winne być wniesione w przeciągu dni 14tu do tej władzy, która orzeczenia wydała, lub jest organem wykonawczym reprezentacji uchwalającej.

Przedstawienia, rekursa, przeciw repartycjom nie wstrzymują egzekucyi.

Jeżeli zaś przedstawienie lub rekurs odniesie

skutek, należy się stronie zwrot uiszczonej sumy bieżącego lub następnego roku w gotowiznie.

Od orzeczeń władzy politycznej wydanych na mocy §. 22. niniejszej ustawy, można odwołać się do c. k. Namiestnictwa, które rozstrzyga sprawę w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Od orzeczeń i rozporządzeń Wydziału krajowego nie ma odwołania.

Postanowienia dodatkowe.

§. 24.

Wszystkie drogi krajowe i gminne mają być drzewami wysadzone.

Osobna instrukcyja Wydziału krajowego oznacza szerokość nowych dróg powiatowych i gminnych budować się mających, oraz mostów, poręczy, znaków i t. p. tudzież instrukcyje co do budowy i utrzymania dróg powiatowych i gminnych.

VIII. E g z e k u c y a.

§. 25.

Nieuiszczone w oznaczonym czasie repartyce od dodatków do podatków, na fundusz dróg powiatowych i gminnych, koszta poniesione w skutek przedsięwzięcia środków zaradczych na koszt i stratę gminy i obszaru dworskiego kary dyscyplinarne, wynagrodzenia za szkody zrządzone na drogach, kary policyjne za przekroczenia przepisów drogowych, datki z powodu niezwykłego zużycia drogi, datki kolei żelaznej, datki z tytułu specjalnego, tudzież koszta egzekucyj, będą ściągane w drodze egzekucyi politycznej.

Do prowadzenia egzekucyi powołanym jest c. k. starosta powiatowy na żądanie komitetów lub wydziału powiatowego.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 26.

Ustawa ta obowiązywać będzie od dnia 1go stycznia następującego roku, z którym to dniem ustawa z dnia 18. sierpnia 1866 traci moc obowiązującą.

§. 27.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

IX. Postawienia koncowe

1. 20

W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...

1. 21

W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...

W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...

W tym celu nalezy wyznaczyc...

W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...

W tym celu nalezy wyznaczyc...
W tym celu nalezy wyznaczyc...

Aleg. LXXIX.

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej o wniosku posła Hoszarda względem wykonania
§. 21. ustawy z r. 1873 o nadzorach szkolnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 30. kwietnia r. b. przekazał wysoki Sejm komisji edukacyjnej do sprawozdania wniosek posła Hoszarda następującej osnowy: *Wysoka Izba raczy uchwalić: Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa wysoki Rząd, aby w jak najkrótszym czasie wprowadził w życie ustawę o nadzorach szkolnych, obowiązującą od roku 1873., a mianowicie jej §§. 21 i 31.*

Komisya czyniąc zadość danemu jój poleceniu, składa niniejszem o wniosku tym następujące sprawozdanie.

Uchwalona przez wysoki Sejm w listopadzie 1872. ustawa o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych otrzymała dnia 25. czerwca 1873. Najwyższą sankcyę, a wydana i rozesłana została, jak świadczy dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych rok 1873. Część XXXI Nr. 255. dnia 3. sierpnia owego roku. Od tego też czasu poczęła obowiązywać w kraju. Mimo to jednak nie wykonano jej w całości a mianowicie §§. 21. zawarty w Tytule II. orzekający o podziale kraju na 37. okręgów szkolnych dotychczas nie jest wykonany, a utrzymał się po dzień dzisiejszy podział na 22. okręgów, zaprowadzony rozporządzeniem wysokiego c. k. Ministeryum Wyznań i Oświecenia z dnia 1. grudnia 1870. wydanem z Najwyższego postanowienia J. c. i k. apostołskiej Mości z dnia 28. listopada 1870.

Z podziałem tym na okręgi przez ustawę z dnia 25. czerwca 1873. ustanowionym, w scisłym zostaje związek liczba inspektorów szkolnych okręgowych; albowiem §. 22. téjże ustawy, orzekający o składzie rad szkolnych okręgowych, zalicza w ustępie e) do składu tychże rad „inspektora szkolnego okręgowego, a względnie inspektorów szkolnych okręgowych“ z czego wynika, że zamiast 22. inspektorów okręgowych tymczasowo zamianowanych na podstawie wspomnianego powyżej rozporządzenia ministeryalnego, kraj otrzymać miał co najmniej 37. inspektorów okręgowych zgodnie z liczbą okręgów szkolnych i rad okręgowych.

Mógł ich nawet więcej otrzymać, w myśl przytoczonego dopiero co ustępu e) §. 22go, wedle którego do składu rady szkolnej okręgowej wchodzi inspektor, *a względnie inspektorowie*, a to w okręgach szkolnych rozleglejszych i znaczną liczbę szkół zawierających, gdzie jeden inspektor nie podobałby swemu zadaniu.

Liczbę tę 37. okręgów szkolnych z odpowiednią liczbą inspektorów w ustawie ustanowioną wysoka Izba uchwaliła była podczas obrad nad projektem w mowie będącej ustawy na wniosek J. Eks. posła Hr. Gołuchowskiego, mając w stanowisku publicznym wnioskodawcy wszelką rękojmię, iż wniosek jego był wyrazem istotnych potrzeb kraju. I w samej rzeczy już sama rozległość okręgów szkolnych rozporządzeniem ministeryalnym tymczasowo zaprowadzonych okręgów, obejmujących nieraz po kilka rozleglejszych powiatów politycznych, od siedziby rady szkolnej okręgowej znacznie oddalonych, tudzież ilość szkół coraz bardziej wzrastająca, a w chwili dokonywanego się ich przeobrażenia wymagająca i więcej sił do prac organicznych i częstego a ścisłego nadzoru, czyniły widoczną potrzebę nowego, na większej ilości okręgów szkolnych, rad okręgowych i inspektorów, opar tego podziału kraju pod względem szkolnego nadzoru.

Według §. 31. ustawy każdy okręg szkolny miał mieć osobnego inspektora okręgowego, powoływanego zazwyczaj z grona nauczycieli na ten urząd, którego na podstawie ternu przez Radę szkolną krajową proponowanego, mianuje Minister wyznań i oświecenia.

Prócz tego ustawa, o której mowa, miała także na względzie utworzenie *stałych czyli etatowych* posad inspektorów okręgowych zamiast posad *tymczasowych*, zaprowadzonych wspomnianym powyżej rozporządzeniem ministeryalnym.

To też w tym celu orzeka §. 36. ustawy z 25 czerwca 1873 „etat i płaca inspektorów szkolnych ustanowione będą we właściwej drodze“; osnowa zaś tego paragrafu tem się tłumaczy, iż ustanowienie etatu i płac dla inspektorów szkolnych okręgowych płatnych ze skarbu Państwa sięgało po za zakres działania wysokiemu Sejmowi zakreślone jako sprawa, która z inicjatywy centralnej władzy oświecenia w Radzie państwa jako na właściwej drodze, o której wspomina przytoczony paragraf, mogła być załatwiona.

Ustawa z dnia 25 czerwca 1873 miała więc przerzeczonym paragrafem zmienić dotychczasowy prowizoryczny charakter urzędu inspektorów okręgowych, nadany im rozporządzeniem ministeryalnym: na stały i etatowy. Zatem i w tym względzie miała ona na oku należyte zadośćuczynienie potrzebie kraju; widoczną bowiem jest rzeczą i snąc szczegółowych dowodów nie wymagającą, że wszelka instytucja, dopóki ma charakter tylko tymczasowy, tem samem tylko na niepewnej opiera się podstawie; niepewność zaś nie przyczynia się ani do ustalenia powagi samejże instytucji ani do stałego i jednostajnego działania organów powołanych tymczasowo do pełnienia obowiązków. Z czego także wynika, że w takich razach nie tyle w osobach do sprawowania urzędów powołanych ile w tymczasowości ich urzędowania szukać należy głównej niedostatków przyczyny, od każdej tymczasowości nieodłącznych. To też mając na uwadze dość będzie wspomnieć, że inspektorowie dotychczas prowizorycznie urzędujący przeszli na tymczasowe swe stanowiska z posad stałych, bądź to nauczycieli szkół średnich, bądź po największej części z takichże posad dyrektorów lub nauczycieli szkół ludowych, każdy z płacą, jaką na stałej posadzie pobierał i z dodatkiem do osoby dla wszystkich równo wymierzonym, zaczem poszła nierówność wynagrodzenia za pełnienie równego, czasem zwłaszcza w rozleglejszych okręgach co do ilości trudniejszego obowiązku. — Tymczasowość ta niemały sprawia zamęt w samym zarządzie szkół; gdy bowiem inspektorom ze stanu nauczycielskiego tymczasowo zamianowanym trzeba było zachować dawniejsze ich stałe posady, przyszło zapełnić miejsca ich zastępcami, czego nawet podczas odbywającej się reorganizacji szkół ludowych na podstawie nowych ustaw szkolnych nie można było ominąć.

To też wszelkie te niedogodności miano na względzie, kiedy wysoki Sejm obradując w listopadzie 1872 nad projektem ustawy o nadzorach szkolnych w celu ich usunięcia — uchwalił

ustawę w mowie będącą. A nadto ustawa uznana także została zgodną z potrzebami kraju, skoro otrzymała Najwyższą sankcję.

Ale też także wobec tych właśnie okoliczności, a mianowicie wobec tego, że już w roku 1873 ustawa w mowie będąca otrzymała sankcję Najwyższą i zobowiązywać poczęła, tem bardziej uderzać musi niewykonanie jednej jej integralnej, a ze względu na rozwój szkół ludowych tak ważnej części — niewykonanie, które nietylko szkodliwie wpłynęło na tok spraw szkolnych; w niem bowiem, że się inne względy pominie, szukać należy właściwej przyczyny zwłoki w reorganizacji szkół ludowych na podstawie nowych ustaw szkolnych dokonać się mającej — reorganizacji, z którą się łączy polepszenie i ustalenie bytu tylu nauczycieli, a której z wykonaniem w mowie będącej ustawy — byłoby przybyło 15 inspektorów do rozległych a żmudnych prac z tejże organizacji wynikającej — lecz co więcej, wcale nie mogło się przyczynić do podniesienia lub ustalenia powagi samych czynników ustawodawczych.

Co wszystko zważywszy komisya edukacyjna jak najsilniej popierając wniosek jej przekazany posła Hoszarda wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby w jak najkrótszym czasie wykonał ustawę o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych, sankcyonowaną dnia 25. czerwca 1873 a ogłoszoną dnia 3. sierpnia owego roku, a mianowicie §§. 21., 31. i 36.“

We Lwowie dnia 11. maja 1875.

Majer
Przewodniczący.

Zygmunt Sawczyński
Sprawozdawca.

Aleg. LXXX.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie uznania szkół rolniczych
w Dublinach za zakłady krajowe.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 28. marca i z dnia 24. grudnia 1866. określone jest zwierzchnicze prawo nadzoru Wydziału krajowego nad szkołą rolniczą w Dublinach w ten sposób, aby daną była Wydziałowi krajowemu moc i sposobność:

- a) powzięcia dokładnej wiadomości o każdoczesnym stanie szkoły rolniczej, tak pod względem naukowego jej urządzenia, jak i finansowego zarządu,
- b) przekonania się o porządku szkolnym, oraz o postępach i pilności uczniów w naukach, — nareszcie
- c) przestrzegania, aby udzielona z funduszu krajowego subwencya w całości na uzasadnione potrzeby szkoły rolniczej obracaną była.

W tym celu postanowiły zgodnie Wydział krajowy i Komitet c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, co następuje:

- I. Komitet przedkłada Wydziałowi krajowemu peryodycznie:
 - 1) potwierdzone przez Komitet rachunki roczne z roku ubiegłego,
 - 2) spis przedmiotów naukowych w szkole wykładanych i zatrudnień praktycznych przez uczniów w gospodarstwie wykonywanych,
 - 3) spis nauczycieli i podział godzin,
 - 4) spis uczniów i każdoczesne warunki ich przyjęcia,

5) zawiadomienie o wykluczeniu uczniów i utracie stypendyów z przytoczeniem powodów uchwał przez Komitet w tym względzie powziętych,

6) wykaz postępu uczniów i spis tych uczniów, którzy po ukończeniu wszystkich kursów, zakład opuszczają,

II. Komitet zawiadamia Wydział krajowy:

a) o każdej zmianie w organicznym urządzeniu szkoły,

b) o wszelkich nastąpić mających egzaminach i popisach uczniów;

III. Wydział krajowy ustanowił w osobie Wielm. Piotra Grossa stałego komisarza do nadzorowania szkoły rolniczej w imieniu Wydziału krajowego mając prócz tego zastrzeżone sobie prawo delegowania specjalnie członków swoich, urzędników lub inne osoby, a komitet równie jak Dyrekcya szkoły udzielać winne komisarzowi lub delegatowi wszelkich ułatwień i objaśnień, dozwolić mu szczegółowego wglądu w każdydziesny stan i wszelkie środki naukowe zakładu, tudzież w rachunki i dotycząca zakładu akta komitetu.

IV. Prócz tego udzielać winien Komitet na żądanie Wydziału krajowego wszelkich wyjaśnień w przedmiocie urządzenia szkoły i stosunków onej.

Pismem z dnia 22. Czerwca 1873 l. 6044 podał Jego Excelencya Pan Minister rolnictwa do wiadomości Wydziału krajowego, że zwołana konferencya mężów łachowych i praktycznych gospodarzy uznała jednogłośnie potrzebę lepszego zabezpieczenia stanowiska nauczycieli przy zakładach rolniczych, a mianowicie zapewnienia im możebności otrzymania emerytury, podnosząc ze swej strony, że wcielenie ich w pewien uorganizowany etat, nadzieja posunięcia się na wyższą płacę, albo osiągnięcia dodatków pięcio- lub dziesięcioletnich, nareszcie pewność dosłużenia się emerytury i zapewnienia rodzinie swej opatrzenia nawet po zgonie swym, skłonią najodpowiedniejsze i najzdolniejsze siły naukowe do ubiegania się o posady nauczycielskie przy rolniczych zakładach naukowych, mianowani nauczyciele zaś przestaną uważać posady swoje za tymczasowe i przejściowe, a starając się o osiągnięcie stanowisk lepiej zabezpieczających przyszły byt ich własny i ich rodzin. Taką zmianę stanowiska nauczycieli rolniczych zakładów naukowych uważa Pan Minister rolnictwa za nieodzowną, a to tem bardziej, gdy właśnie stan nauczycielski wymaga z natury swej jak największej stałości i ciągłego oddawania się swemu zawodowi, jako też naukom zawodowym. Ten cel tylko wówczas osiągnięty być może, jeżeli nauczycielom rolniczych zakładów naukowych przyznanym zostanie charakter urzędników krajowych. Zarazem oświadczył Pan Minister rolnictwa, że tak wielką doniosłość przypisuje tej sprawie, iż odtąd głównie takie rolnicze szkoły wspierać będzie subwencyami ze skarbu państwa, przy których nauczyciele mieć będą charakter urzędników krajowych i gotów jest dla ułatwienia krajom pokrycia wydatków ztąd wypływających, poniesienia z budżetu Ministerstwa rolnictwa części innych wydatków dotąd z funduszu krajowego łożonych na takie zakłady naukowe.

To zapatrywanie Jego Excelencyi Pana Ministra rolnictwa podał Wydział krajowy pismem z dnia 7. Lipca 1873 l. 11.367 do wiadomości Komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, który wniósł w tej sprawie wprost do wys. Sejmu petycję z dnia 30. Grudnia 1873 l. 1011, w której załatwieniu wys. Sejm powziął na posiedzeniu z dnia 12. Stycznia 1874 następującą uchwałę:

a) Sejm zgadza się w zasadzie na przyjęcie nauczycieli szkoły rolniczej w Dublanach na etat funduszu krajowego i upoważnia Wydział krajowy do rokowania w tym

przedmiocie z c. k. Ministerjum rolnictwa i z c. k. Towarzystwem gospodarczem galicyjskiem — z poleceniem przedłożenia sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej z rezultatu rokowań ;

- b) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na podstawie uchwały ad a) dołożył starań celem uzyskania u c. k. Rządu już na rok bieżący subwencji dla szkoły rolniczej w Dublanach.

Uwiadamiając pismem z dnia 6. lutego 1874 l. 1836 Komitet Towarzystwa o powyższej uchwale wys. Sejmu, podniósł Wydział krajowy następujące pytania: czy stosowną byłoby rzeczą nauczycielom przy szkole prywatnej nadawać charakter urzędników krajowych? — jakim pozostałby stosunek nauczycieli po nadaniu im charakteru urzędników krajowych, do prywatnego zarządu szkoły? czy możnaby prywatnemu ciału pozostawić zarząd szkoły mającej nauczycieli będących na etacie krajowym? czyli i jakie ciężary spadłyby na kraj w razie uznania tej szkoły za zakład krajowy? czyli i pod jakimi warunkami skłonem byłoby Towarzystwo do starania się o uznanie tej szkoły za zakład krajowy? Jakim miałyby pozostać stosunek tej szkoły w razie uznania jej za zakład krajowy, do zarządu gospodarstwa dóbr Dublan? Wychodząc z zapatrywania, że Komitet c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie przedstawiając wys. Sejmowi petycję w tej sprawie, wyrobił sobie jasny pogląd na nią, zaprosił Wydział krajowy Komitet, ażeby objawił zapatrywanie swe na sposób przyszłego urzędzenia i przeprowadzenia tej dla szkoły rolniczej tak ważnej i tak żywej sprawy.

W czasie rokowań pomiędzy Komitetem Towarzystwa z Wydziałem krajowym oświadczył pan Minister rolnictwa pismem z dnia 24. sierpnia 1874 l. 10.361, iż, jeżeli ostateczny wynik tych rokowań odpowiadać będzie zapatrywaniom Jego, a statut tej szkoły panu Ministrowi do zgodzenia się nań, przedłożyć się mający, równie jak Mu statut szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie w tym celu przedkładanym był, odpowiadać będzie zasadom przez Ministerstwo wypowiedzianem, — gotów jest, przyczynić się do utrzymania szkoły parobków rocznym datkiem 1.800 złr. w. a., a do utrzymania wyższej szkoły rolniczej rocznym datkiem 2.000 do 4.000 złr. w. a., więc razem rocznym datkiem 3.800 do 5.800 złr. w. a., prócz tego zaś wyjątkowo w roku 1875 lub 1876 jednorazową subwencję w kwocie 4.000 do 8.000 złr. w. a. do ukończenia budowy, mianowicie do urzędzenia chemicznego i technicznego laboratorium.

Rokowania z Komitetem Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie w myśl uchwały wys. Sejmu z dnia 12. stycznia 1874, doprowadziły do tego wyniku, iż nauczyciele szkoły rolniczej w Dublanach tylko w tym wypadku na etat funduszu krajowego przyjętymi być mogą, jeżeli szkoła sama stanie się zakładem krajowym. Oddanie zaś szkoły, a właściwie szkół rolniczych w Dublanach przez Towarzystwo gospodarskie krajowi nastąpić miałyby pod niżej wyliczonymi warunkami:

- 1) Towarzystwo odstępuje krajowi wyższą szkołę gospodarstwa rolniczego i szkołę parobków w Dublanach wraz z własnością budynków szkolnych, domów mieszkalnych dla profesorów, gruntu, na którym te budynki stoją, przynależnych dziedzińców, ogrodów dziś na cele szkolne służących, inwentarza szkolnego, księgozbioru, muzeów i innych zbiorów, niemniej z własnością roli w przestrzeni około dwudziestu morgów z gruntów folwarcznych do Zakładu przytykających, — i przelewa do kasy krajowej gotówkę pochodzącą z subwencji, bądź to państwowych, bądź też krajowych na urządzenie chemicznego laboratorium w Dublanach, albo też innych Zakładów tego rodzaju, o ile te fundusze na właściwe cele dotychczas jeszcze użytymi nie zostały.

2) Powyższe budynki i grunta, krajowi na rzecz szkół rolniczych odstąpione, obowiązują się Towarzystwo uwolnić od wierzytelności hipotecznych na Dublanach ciążących, przenosząc one w zupełności na pozostałą część Dublan, zostającą i nadal własnością Towarzystwa.

3) Na tej, własnością Towarzystwa pozostającej części Dublan, utrzymywać będzie Towarzystwo i nadal gospodarstwo wzorowe, i obowiązują się dozwolić szkole korzystać z tego gospodarstwa wzorowego, jako środka naukowego, — i tym celem dozwalać tak profesorom jak uczniom wolnego wstępu w każdej porze, tak do zabudowań gospodarczych, jako też i na pola do folwarku należące, celem przypatrywania się wykonywanym pracom, sposobowi prowadzenia gospodarstwa, hodowli bydła, owiec, trzody chlewnej i t. d., użycia machin rolniczych, prowadzenia rachunków i podania uczniom możności nabycia praktycznego wykształcenia w tych gałęziach gospodarstwa rolniczego przez czynny współdział w tych zajęciach. Jeżeliby Towarzystwo z jakichkolwiek powodów w przyszłości wydzierżawiać miało folwark Dublański, obowiązują się Towarzystwo przelać wszystkie powyższe obowiązki na swego dzierżawcę, a nadto nie wypuszczać dzierżawy, jak tylko takiemu dzierżawcy, na którego poprzednio zgodzi się Wydział krajowy w imieniu szkoły. — Wzajemny stosunek szkoły do gospodarstwa pod tym względem bliżej określonym zostanie osobną instrukcją, którą ułożą w porozumieniu Wydział krajowy i Komitet Towarzystwa.

4) Towarzystwo obowiązują się dostarczyć po cenach miejscowych zarządowi szkoły nawozów stajennych i zaprzęgów, potrzebnych do uprawy ogrodów i pola dla szkoły dodanego, jako też w razie wydzierżawienia przekazać dzierżawcy również i ten obowiązek. Powyższa instrukcja ureguluje również i ten wzajemny stosunek.

5) Jeżeliby doświadczenie okazać miało, że dobro szkół rolniczych w Dublanach wymaga połączenia pod jednym kierownictwem zarządu szkół z zarządem gospodarstwa, obowiązującym będzie Komitet Towarzystwa zawrzeć z Wydziałem krajowym umowę, mocą której obejmie Wydział krajowy administrację gospodarstwa folwarcznego w części Dublan, pozostającej własnością Towarzystwa.

6) Kraj obowiązują się natomiast utrzymywać w Dublanach wyższą szkołę rolniczą i szkołę parobków, jako zakłady krajowe, z językiem wykładowym polskim, pod bezpośrednim nadzorem kuratorji złożonej z trzech członków, mianowicie: delegata Rządu, delegata Wydziału krajowego i delegata c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, a pod zwierzchniczym nadzorem Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim.

7) Jeżeli zakłady naukowe w Dublanach przestały być zakładami krajowymi; lub jeżeliby przestały być szkołami rolniczymi; lub jeżeliby wyższa szkoła rolnicza w Dublanach straciła cechę wyższego zakładu naukowego rolniczego; lub też jeżeliby język polski przestał być jedynym językiem wykładowym w obu lub w którejkolwiek z tych szkół; albo też nareszcie, jeżeliby Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim z jakichkolwiek powodów przestał sprawować nadzór zwierzchniczy nad temi szkołami: — wracają te szkoły napowrót do Towarzystwa, przestając być zakładami krajowymi, a Towarzystwo odzyskuje napowrót własność wszystkich przedmiotów, w pierwszym ustępie wyliczonych, bez obowiązku wynagrodzenia krajowi jakiegobądź rodzaju poczynionych wkładów, ani też ulepszeń lub pomnożeń tych przedmiotów.

Na posiedzeniu odbytem dnia 13go maja 1875 upoważniło walne zgromadzenie Rady ogólnej c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie komitet swój do zawarcia ostatecznej umowy z Wydziałem krajowym o oddanie krajowi szkół Dublańskich pod powyżej przytoczonymi warunkami.

Zestawienie przychodów i rozchodów szkoły Dublańskiej za czas od 1. Lipca 1864 do dnia 31. Grudnia 1874, czyli za przeciąg lat 10 i pół pod / wykażuje, że:

a) suma wydatków w całym przeciągu lat 10 $\frac{1}{2}$ wynosiła kwotę 121.615 złr. 81 ct. w. a.,
 co wykazuje roczny przeciętny wydatek w sumie 11.582 złr. 46 ct.
 zaś suma własnych dochodów szkoły w tym czasie kwotę 34.702 złr.
 27 ct. w. a. czyli przeciętnie na rok 3.304 „ 12 „
 przeciętny niedobór w 10 $\frac{1}{2}$ latach wynosi więc rocznie sumę 8.278 złr. 34 ct.

b) Suma ogólna wydatków z ostatnich 3 $\frac{1}{2}$ lat powyższego peryodu wynosi kwotę 52.268 złr.
 40 ct. w. a. czyli roczny przeciętny wydatek równa się sumie . 14.933 złr. 83 ct.
 suma zaś własnych dochodów szkoły w tym czasie kwotę 14.765 złr.
 10 ct. w. c. czyli przeciętnie na rok jeden 4.218 „ 64 „
 tak, iż przeciętny niedobór z ostatnich trzech i pół lat równa się kwocie 10.725 złr. 23 ct.

c) Wynik zaś ostatniego roku wykazuje po wyrównaniu zaległości w dochodzie i w wy-
 datkach sumę wydatków w kwocie 16.663 złr. 86 ct.
 sumę zaś własnych dochodów szkoły w kwocie 5.392 „ 16 „
 tak, iż niedobór wynosi sumę 11.271 złr. 70 ct.

Gdy Wysoki Sejm uchwalił w budżecie funduszu krajowego na rok 1875 w rubr. VII
 poz. 43 sumę 7.000 złr. — ct.
 zaś w budżecie funduszu kultury krajowej na rok 1875 w rubr. II. poz. 2 sumę 5.000 „ — „
 zatem łącznie sumę 12.000 złr. — ct.

jako roczną subwencją dla szkoły rolniczej w Dublanach; więc nie podlega wątpliwości, iż za-
 kład ten w obecnym stanie utrzymywanym być mógłby, jako zakład krajowy bez dalszego ob-
 ciążania budżetu krajowego, — a równie pewnem jest, że stała roczna subwencya z dotacyi
 Ministerstwa rolnictwa przyrzeczona, w razie przejścia na etat krajowy nauczycieli szkoły Du-
 blańskiej celem zapewnienia korzystniejszych warunków, a tem samem celem zjednaania zakła-
 dowi naukowemu lepszych sił naukowych, wystarczy na pokrycie nadwyżki wydatków połączo-
 nych z uznaniem Dublańskich szkół rolniczych za zakłady krajowe.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Sejm zgadza się w zasadzie na warunki, pod któremi walne Zgromadzenie ogólnej
 Rady ck. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie odbyte na dniu 13. Maja 1875,
 upoważniło swój Komitet do zawarcia ostatecznej umowy z Wydziałem krajowym o
 oddanie krajowi rolniczych zakładów naukowych w Dublanach.
- 2) Sejm upoważnia jednak Wydział krajowy dopiero wówczas do zawarcia powyższej u-
 umowy z Komitetem ck. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, gdy Minister-
 stwo rolnictwa bezwarunkowo zapewni rolniczym zakładom naukowym stałą roczną
 dotację w kwocie co najmniej 5,800 zł. wa., niemniej subwencjonowanie tych zakładów
 w razach potrzeby jednorazowemi subwencjami na zakupno środków naukowych, mia-
 nowicie zaś zaraz po objęciu tych zakładów naukowych przez kraj jednorazową zapo-
 moga w kwocie 8000 zł. wa. na urządzenie chemicznego i technicznego laboratorium.

- 3) Wydział krajowy ułożył statut organizacyjny dla rolniczych zakładów naukowych w Dublanach i wyjedna zgodzenie się nań Ministerstwa rolnictwa.
- 4) Wydział krajowy zda o tem Sejmowi sprawę na najbliższem zebraniu i przedłoży do uchwalenia projekt etatu dla nauczycieli przy krajowych szkołach rolniczych w Dublanach.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 14. Maja 1875.

Marszałek krajowy:

Alfred hrabia **Potocki** w. r.

Sprawozdawca:

Paweł Skwarczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

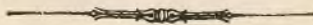
Alegat do L. 11283/1875.

Z e s t a w i e n i e

przychodów i rozchodów

Szkoły gospod. wiejskiego w Dublanach

za lat 10¹/₂, t. j. od 1. Lipca 1864 do 31.
Grudnia 1874.

Szkoła gospodarstwa wiej-

Zestawienie przychodów i rozchodów za lat 10 $\frac{1}{2}$ t. j.

	P r z y c h o d y					
	Własne Szkoły		Datki JO. ks. L. Sapiehy		z dawniejszej subskrypcyi wpływęło	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
W roku 1864/65	2.575	—	1.500	—	210	—
„ 1865/66	2.907	—	500	—	—	—
„ 1866/67	2.982	50	—	—	—	—
„ 1867/68	3.016	70	—	—	—	—
„ 1868/69	2.863	17 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—
„ 1869/70	2.914	80	—	—	—	—
„ 1870/71	2.679	—	—	—	—	—
„ 1871/72	3.576	74	—	—	—	—
„ 1872/73 i od 1/7 do 31/12 1873	5.795	20	—	—	—	—
„ 1873/74	4.991	66	—	—	—	—
S u m a	34.301	77 $\frac{1}{2}$	2000	—	210	—
Do przychodu zaległości czynne, do rozchodu zaległości bierne z końcem roku 1874.	401	50	—	—	—	—
Suma ogólna	34.703	27 $\frac{1}{2}$	2000	—	210	—

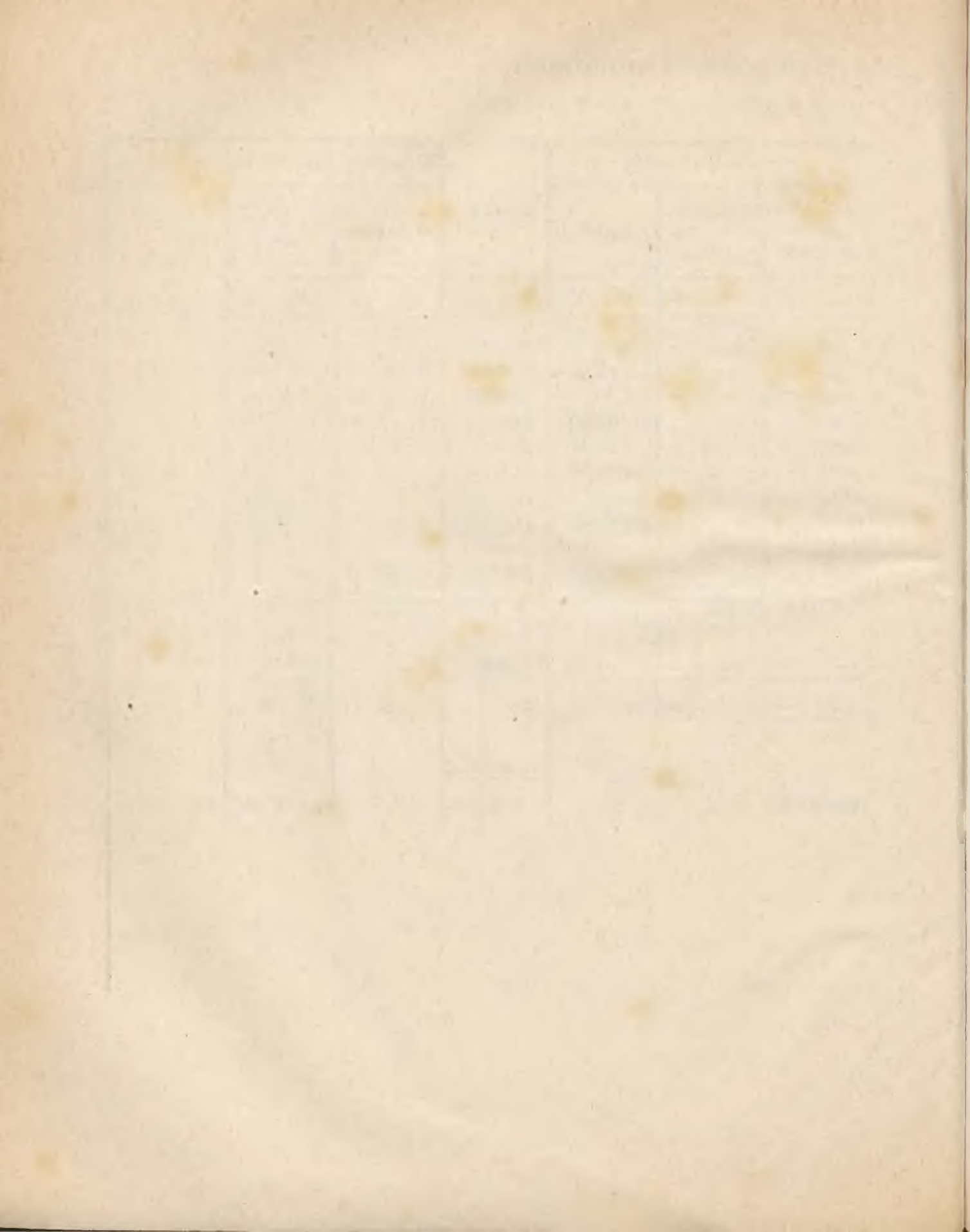
Od rozchodu przychód w sumie

Przewyżka w rozchodzie, czyli niedobór, który pokryty został z własnych dochodów

skiego w Dublinach

od 1. Lipca 1864 do 31. Grudnia 1874.

Przychody						Rozchody		Wynikłość porównania			
Subwencye				Razem				Przewyżka w przychodzie		Przewyżka w rozchodzie czyli niedobór	
krajowe		rządowe				zł.					
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
—	—	1.575	—	5.860	—	7.620	60	—	—	1.760	60
3.287	50	—	—	6.694	50	7.924	94	—	—	1.230	44
4.212	50	—	—	7.195	—	8.366	26	—	—	1.171	26
5.000	—	—	—	8.016	70	9.263	73	—	—	1.247	03
5.000	—	—	—	7.863	17 ^{1/2}	10.927	53 ^{1/2}	—	—	3.064	36
5.000	—	4.000	—	11.914	80	12.131	25 ^{1/2}	—	—	216	45 ^{1/2}
10.000	—	—	—	12.679	—	13.113	09	—	—	434	09
10.000	—	—	—	13.576	74	14.596	80	—	—	1.020	06
15.000	—	—	—	20.795	20	21.007	74	—	—	212	54
10.000	—	2.000	—	16.991	66	15.396	49	1.595	17	—	—
67.500	—	7.575	—	111.586	77 ^{1/2}	120.348	44	1.595	17	10.356	83 ^{1/2}
—	—	—	—	401	50	1.267	37	—	—	865	87
67.500	—	7.576	—	111.988	27 ^{1/2}	121.615	81	1.595	17	11.222	70 ^{1/2}
.	111.988	27 ^{1/2}	.	.	1.595	17
Towarzystwa.	9.627	53 ^{1/2}	.	.	9.627	53 ^{1/2}

Aleg. LXXXI.

Sprawozdanie

komisji kultury krajowej w przedmiocie ustawy o ochronie
własności polnej.

Wobec powszechnych w kraju naszym utyskiwań na brak poszanowania własności po wsiach, byłoby zbyt cennym dowodzić naglącej potrzeby zaprowadzenia prawa, mającego na celu ochronę własności polnej; dla tego też komisja kultury krajowej, której rozpoznanie odpowiedniego przedłożenia Rządowego poruczonem zostało, nie zawahała się zalecić wys. Sejmowi przyjęcia takowego, z następującymi jednak zmianami:

W dziale I. traktującym o własności polnej i przestępstwie polowem uchyliła komisja zakaz pasania nocnego, z tej przyczyny, że zdaniem jej, zakaz ten w niektórych okolicach byłby dla właścicieli bydła, a zwłaszcza też koni, zbyt uciążliwym. Natomiast jednak przyznała w §. 7. Starostwu prawo wydania takiego zakazu, w miejscowościach, gdzieby zachodziła tego potrzeba, a mianowicie tam, gdzieby częste wydarzały się szkody nocne.

W dziale II. obejmującym postanowienia karne przyjęła komisja jako najniższą karę aresztu 24 godzin, zamiast projektowanych 6 godzin; (§. 12.) zmieniła w niektórych pozycjach grzywny ustanowione za przestępstwa, do popełniania których użyte były zwierzęta domowe lub ptactwo; (§. 15.), podwoiła wszystkie grzywny na wypadek, gdyby przestępca stawiał opór (§. 19.) a nadto uzupełniła te postanowienia przez dodanie §§. 25, 26. i 27.

§. 25. nadaje użytkującemu z gruntu, na którym popełnione zostało przestępstwo, zagrożone grzywną stale oznaczoną, prawo żądania tytułem wynagrodzenia szkody, bez względu na jej wysokość, kwoty wyrównywającej połowie naznaczonej grzywny.

W takim jednak razie poszkodowany traci prawo do żądania wszelkiego innego wynagrodzenia:

Komisya miała w tem podwójny cel na oku:

1. zabezpieczyć prawa poszkodowanego w razach, gdzieby ocenienie zrządzonej szkody znaczne przedstawiało trudności;
2. uniknąć, o ile możności kosztownego i uciążliwego dla szkodnika taksowania szkody.

Rzadkie będą przypadki, gdzieby zastosowanie tego przepisu nie okazało się dla obydwóch stron korzystnem.

§. 26. zawiera postanowienie karne na nieprawne zajęcie cudzego bydła, nie potrzebujące bliższego uzasadnienia.

§. 27. stanowiący, że postępowanie karne w każdej chwili zaniechanem być może, jeżeli szkodnik zaspokoi poszkodowanego, dostateczne znajduje usprawiedliwienie w ogólnych zasadach prawa karnego, i stanowczo wpłynąć może tak na uniknięcie licznych spraw, jak też na zgodne tychże załatwienie.

W dziale III. o straży polowej położyła komisya nacisk na przymus ustanowienia zaprzysiężonej straży.

Własność polna jest tej natury, że najzabieglwszy nawet właściciel uchronić jej od wszystkich niebezpieczeństw o własnych siłach nie zdoła, dla tego też pomoc władzy jest konieczną. Pomocy tej bezpośrednio władza inaczej udzielić nie może, jak nadając strażnikom, przeznaczonym do czuwania nad ochroną rzeczowej własności, charakter straży publicznej.

Gdyby jednak strony wylamywały się z pod obowiązku ustanowienia straży, stawiałyby Rząd w niemożności spełnienia należycie swego zadania — dlatego też przymus w tym względzie zdawał się komisji koniecznym (§. 28.), wyjątki zaś dopuszczalne tylko w rzadkich przypadkach, za zezwoleniem Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym (§. 29.).

Komisya jednak zdaje sobie sprawę z ujemnych stron, jakie mieści w sobie ustanowienie straży zaprzysiężonej przez te same gminy i te same osoby, których mienie ma ochraniać, dlatego mniema, że ustanowienie takiej straży, z ramienia władzy, byłoby niezmiernie pożądanem.

We Francyi obowiązek utrzymywania przez gminy, własnym kosztem, tak zwanych „gardes champêtres“ istnieje już od r. 1795. Strażnicy ci dawniej bywali mianowani przez merów — na mocy jednak postanowienia z d. 25. marca 1852 obowiązek mianowania ich przeniesiony został na prefektów.

Tak samo u nas obowiązek ten mógłby być włożony stale na Starostów. Nominacya rządowa nadawałaby straży polowej więcej powagi, więcej niezależności od stron, których mienie ochrania, a tem samem więcej bezstronności przy śledzeniu i taksowaniu szkód. Nadto w razie ustanowienia straży z ramienia Władzy osiągnęłoby się dało w licznych wypadkach połączenie pod jednym dorem obszarów tak gminnego jak dworskiego.

Zbytecznem byłoby podnosić korzyści społeczne i finansowe takiego połączenia. Pomimo to przekonanie, komisya nie proponuje na teraz zaprowadzenia straży polowej z nominacji rządowej, gdyż zmiana ta wkraczałaby w ustawodawstwo gminne, do reformy którego komisya nie była powołaną.

Jako wynik postanowionej zasady musiała komisya w §. 28. ograniczyć przestrzeń (500 hektarów), która jako maximum pod dozór jednego strażnika oddaną być może, oznaczyć ostateczny termin do zadość uczynienia obowiązku ustanowienia strażnika (§. 28.), oraz orzec, co ma nastąpić, w razie jeżeliby obowiązek ten spełnionym nie był (§. 32.).

W dziale IV. o postępowaniu i władzach do tego powołanych oznaczyła komisya dokładniej kompetencyą Sądu powołanego do sądenia obwinionego, nie mieszkającego w gminie, w której przestępstwo zostało popełnione (§. 42.). — Przepis ten polega na ogólnych zasadach prawa karnego.

W §§. 47. i 49. określone zostało wyraźniej prawo zajmowania i fantowania wypływające z §. 1321 u. c.

§. 48. przyznaje użytkującemu z gruntu prawo zabijania drobiu wyrządzającego mu szkodę a zająć się nie dającego, oraz wałęsających się po polach psów.

Przepis ten znajduje usprawiedliwienie w niemożności zabezpieczenia w inny sposób praw własności.

Umieszczając przepis zawarty w §. 51. miała komisya zamiar zasłonięcia szkodnika, którego zwierzęta zajęte zostały, od możliwych nadużyć poszkodowanego.

§. 53, dodany przez komisye w zupełnej jest analogii z §. 54, którego treść objęta była projektem rządowym.

Dla uniknięcia z jednej strony sporów, z drugiej kosztów, proponuje komisya, aby wszelkie szkody do 5 złr. taksowane były ostatecznie przez zaprzysiężonego strażnika, a tylko wyższe przez taksatorów przysięgłych (§. 56.).

Według projektu rządowego przełożony gminy ma prawo sądzić w sprawach o wyrządzoną szkodę do wysokości 15 złr., — komisya pragnąc, ażeby sprawiedliwość wymierzana była w jak największej liczbie wypadków na miejscu, — podniosła tę kwotę do 25 zł. (§. 60.).

Co do użycia kar, zdawało się komisji najwłaściwszem, aby wpływały do kasy Rady powiatowej (§. 63.).

Wszelkie inne zmiany przez komisją zaprowadzone są albo stylistyczne, lub też zawierają niektóre uzupełnienia przepisów pierwotnego projektu.

Kończąc sprawozdanie, komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

- I. uchwalić dołączony projekt do ustawy ad **A.**
- II. przyjąć uchwałę ad **B.**

Przewodniczący
Włodzimierz Dzeduszycki.

Sprawozdawca
Józef Badeni.

Rota przysięgi dla straży polowej.

Przysięgam, że powierzoną nadzorowi memu własność polną dozorować i strzedz będę zawsze jak najstaranniej i najwierniej, że będę o wszystkich, którzyby w jaki bądź sposób usiłowali takową uszkodzić lub rzeczywiście uszkadzali, lub też w ogóle przestępstw polowych dopuszczali się, nie oglądając się na względy osobiste, sumiennie komu należy donosił, przestępców według potrzeby fantował lub przytrzymywał, że nigdy niewinnego nie będę fałszywie zaskarżał, lub podejrzywał, że będę się starał przeszkadzać wszelkiej szkodzi, podawał i szacował dokonane szkody według najlepszej wiedzy i sumienia mego, tudzież domagał się ich wynagrodzenia w drodze ustawą przepisanej, że bez wiedzy i zezwolenia moich przełożonych lub bez ważnej przeszkody nie będę nigdy zaniedbywał wykonania obowiązków moich, i że z powierzonej mi własności polnej każdego czasu zdam sprawę.

Tak mi Panie Boże dopomóż!

USTAWA

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem, o ochronie własności polnej.

Za przyzwoleniem Sejmu Królestwa Mego Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. O własności polnej i przestępstwie polowém.

§. 1.

Własnością polną są wszelkie przedmioty, które z prowadzeniem gospodarstwa wiejskiego, w najobszerniejszem słowa tego znaczeniu, w pośrednim lub bezpośrednim zostają stosunku, a to: jak długo znajdują się na otwartem polu.

§. 2.

Wszelkie naruszenie własności polnej, oraz przekroczenie zakazów w ustawie niniejszej zawartych, lub też na jej podstawie wydanych, jest przestępstwem polowem i jako takie ma być karaniem, jeżeli nie podpada pod przepisy ogólnej ustawy karnej lub innych szczegółowych ustaw.

§. 3.

W szczególności popełnia przestępstwo polowe, kto bez tytułu prawnego:

- a) jeździ wierzchem lub w zaprzęgu po cudzych gruntach;
- b) chodzi po ogrodach, po uprawionych lub do zasiewu przygotowanych rolach, po łąkach w czasie porostu trawy, tudzież gruntach wszelkiego rodzaju, przez ogrodzenia, tablice ostrzegające lub inne w okolicy używane znaki jako zamknięte oznaczonych;
- c) wstępuje na drogi, które w czasie dojrzewania zboża lub owoców wskutek zarządzenia przełożonego gminy jako wzbronione oznaczone zostały;
- d) usuwa cudze znaki ostrzegające, lub też takowe zaciera;
- e) niszczy lub usuwa ogrodzenia, albo też otwiera zapory u tychże;
- f) tworzy na cudzych gruntach nowe ścieżki lub drogi polne;
- g) zaoruje, przekopuje, albo niszczy wspólne ścieżki lub drogi polne;
- h) niszczy lub przenosi znaki graniczne;
- i) woruje się w cudze grunta, lub zajmuje kosać cudze ziemiopłody;
- k) obłamuje lub obcina drzewa, gałęzie, konary, zrywa kwiaty, owoce lub liście z drzew i krzewów, wyciąga paliki ochronne przy drzewach;
- l) obcina lub obrywa kłosa, strączki i wszelkiego rodzaju rośliny, na polach, łąkach, drogach lub miedzach;
- m) zbiera lub wykopuje kości, szmaty lub materje nawozowe w ogrodach lub na rolach, łąkach lub pastwiskach;
- n) kopie na obcych gruntach ziemię, piasek, glinę, żwir, kamienie;
- o) zbiera liście i owoce opadłe, czy to żrałe, czy niedojrzałe;
- p) składa lub zrzuca kamienie, rumowisko, skorupy, śmieci i chwasty na obcym gruncie lub drodze;
- r) używa cudzych drabinek, szop, przyrządów do suszenia siana, lub narzędzi i sprzętów w polu pozostawionych, tudzież takowe ukrywa zbiera lub uszkadza;

- s) rozrzuca obce kupy ziemi, oborniku lub podściółki, kopy zboża i siana, brogi i sterty, oraz kopce z warzywami;
- t) roznieca na cudzym gruncie ogień;
- u) psuje lub zanieczyszcza cudze sadzawki, rezerwoary na ryby, zakłady do sztucznego chowu ryb, zakłady do nawodniania i odwodniania, budowy wodne, kanały i studnie polne;
- w) pławi lub poi domowe zwierzęta w cudzych wodach lub na takowe puszcza drób;
- x) psuje lub zanieczyszcza blichujące się płótno;
- y) fantuje cudze rzeczy lub zajmuje zwierzęta domowe pod pozorem, że wyrządzoną mu została szkoda polowa.

§. 4.

Popelnia również przestępstwo polowe, kto na swoim gruncie roznieca ogień, z którego wyniknąć może niebezpieczeństwo dla cudzej własności polnej.

§. 5.

Pozostawianie i pasanie domowych zwierząt i ptactwa po za miejscami zamkniętymi lub zagrodzonymi dozwolonem jest tylko pod należytyim dozorem.

§. 6.

Na pastwiskach tak małych, lub tak położonych, że nawet przy dozorze zachodzi uzasadniona obawa uszkodzenia obcej własności przez pasące się na nich zwierzęta domowe i ptactwo, należy takowe paść na postronkach, lub przywiązywać do przedmiotów stałych.

§. 7.

W miejscowościach, gdzie zachodzi tego potrzeba, a mianowicie, gdzie często zdarzają się szkody nocne, może starostwo zakazać pasania nocną porą.

§. 8.

Jeśli drogi wiodące na pastwisko są tego rodzaju, iż przy przepędzaniu bydła słusznie obawiać się należy uszkodzenia cudzej własności, może Rada gminna, a względnie przełożony obszaru dworskiego wydać zakaz, aby na wskazanych przez nich przestrzeniach dróg nie pędzono bydła na paszę inaczej, jak z zachowaniem potrzebnych środków ostrożności.

§. 9.

Starostwo może ze względu na stosunki miejscowe celem ochrony własności polnej zarządzić, aby przepęd obcych stad bydła nocną porą gościńcami lub drogami wzdłuż niezagrodzonych pól lub łąków odbywał się tylko pod dozorem poganiacza, ustanowionego przez przełożonego gminy, a względnie przełożonego obszaru dworskiego. Prowadzący bydło winien poganiacza wynagrodzić, wedle taryfy przez władzę potwierdzonej.

§. 10.

Do pędzenia, trzymania lub pasania bydła na obcych gruntach potrzeba szczegółowego, tytułu prawnego, lub wyraźnego zezwolenia właściciela.

Przepis ten odnosi się w szczególności do pasania na ugorach i ścierniach, tudzież po drogach i miedzach polnych.

§. 11.

Pokłose może się odbywać tylko za przyzwoleniem właściciela gruntu; w nocnej zaś porze wzbronione jest bezwarunkowo.

II. *Postanowienia karne.*

§. 12.

Każde przestępstwo polowe, w następnych paragrafach nie wymienione, karaniem będzie grzywną od 1 do 40 złr. lub aresztem od 24 godzin do 8 dni.

§. 13.

Kto jeździ wierzchem lub w zaprzęgu po cudzym gruncie, podlega grzywnie po 1 zł. od sztuki bydła, wyjąwszy, kiedy do tego był przymuszony złym stanem drogi.

§. 14.

Kto chodzi po cudzych gruntach wymienionych w §. 3. lit. b. — lub wstępuje na drogi wzbronione, podlega grzywnie 50 centów.

§. 15.

Kto niezachowuje przepisów objętych w §. 5 do 10 podlega grzywnie według następującej taksy:

za sztukę nierogacizny	1 złr. — ct.
„ „ bydła rogatego	60 „
„ konia, muła lub osła	50 „
„ kozę	40 „
„ owcę	20 „
„ prosię ssące	10 „
„ gęś	10 „
„ sztukę innego drobiu	5 „

§. 16.

Grzywna paragrafem powyższym postanowiona będzie podwojona, jeżeli przestępstwo popełnione zostało:

- a) z umysłu,
- b) w czasie uroczystego nabożeństwa,
- c) nocną porą,
- d) na rolach uprawionych lub obsianych, w ogrodach, na łąkach wilgotnych lub grzęskich, tudzież na gruntach ogrodzonych, lub też tablicami ostrzegającymi albo w inne w okolicy używany sposób jako zamknięte oznaczonych.

§. 17.

Kto niszczy lub uszkadza cudze drzewa i krzewy na pniu, podlega grzywnie po 2 zhr. od jednej sztuki. —

§. 18.

Kto bezprawnie łamie lub uszkadza gałęzie, obrywa owoce, kwiaty lub liście albo wyciąga znajdujące się przy drzewkach pale ochronne, podlega grzywnie po 1 zhr. od sztuki drzewa, krzewu lub pala.

§. 19.

Grzywny w §. 13 do 18 oznaczone będą podwojone, jeżeli przestępca przy zajmowaniu lub fantowaniu stawiał opór.

§. 20.

Jeśli zachodzą okoliczności na szczególne uwzględnienie zasługujące, można zniżyć grzywny powyżej wymienione do połowy,

§. 21.

Grzywny zasądzone w jednej i tej samej sprawie karnej przewyższać nie mogą łącznej kwoty 40 zł

§. 22.

Kto stanie się przyczyną przestępstwa przez to, że wyda polecenie nie dość dokładne lub wyda takowe osobie niezdolnej do należytego jego wypełnienia — niemniej kto wysyłając bydło na pastwisko nieobznajomi pasterza z granicami tego pastwiska, ulegnie grzywnie do 5 zhr. bez względu na to, czy dopuszczający się przestępstwa został lub nie został pociągnięty do odpowiedzialności.

Grzywna ta nie powinna jednak nigdy być wyższą od kary postanowionej za same przestępstwo.

§. 23.

Jeżeli przestępstwo polowe popełnione zostało przez kilka osób, to za zrządzoną szkodę odpowiadają w razie złego zamiaru, wszyscy solidarnie, w razie przeciwnym, każda z nich w miarę wysokości wyrządzonej przez siebie szkody (§. 1301. i §. 1302. u. c.)

§. 24.

Szkodnik obowiązany jest, niezależnie od kary wynagrodzić zrządzoną szkodę.

Za szkody zrządzone przez dzieci odpowiadają rodzice lub opiekunowie, za szkody zrządzone przez służących — służbodawcy, jeżeli przestępstwo z ich polecenia lub na ich korzyść było wykonaném, za szkody zrządzone przez zwierzęta domowe i ptactwo zawsze tychże właściciel.

§. 25.

Przy przestępstwach zagrożonych, stale oznaczoną grzywną może użytkujący z gruntu, na którym przestępstwo popełnione zostało, żądać jako wynagrodzenie szkody bez względu na jej wysokość, kwoty wyrównywującej połowie grzywny, naznaczonej za przestępstwo popełnione bez okoliczności obciążających.

W takim jednak razie traci prawo do wszelkiego innego wynagrodzenia.

§. 26.

Kto cudze zwierzęta nieprawnie zajmuje, podlega za każdą sztukę takiej samej karze, jaka oznaczoną została w §. 15.

Właściciel nieprawnie zajętego zwierzęcia, ma nadto prawo żądać stósownie do swego uznania albo wynagrodzenia zrządzonej przez zajęcie szkody, lub téż przysądzenia kwoty wyrównywującej połowie grzywny wymierzonej.

§. 27.

Jeżeli szkodnik przed wydaniem wyroku za spokoju poszkodowanego, postępowanie karne winno

być zaniechanem; szkoduik poniesie jednak koszta spowodowane rozpoczęciem rzeczzonego postępowania.

III. O straży polowej.

§. 28.

Dla ochrony własności polnej od szkód ma być ustanowioną najdalej w rok po ogłoszeniu niniejszej ustawy stała straż polowa i jako taka zaprzysiężoną.

Każda gmina obowiązana jest dla ochrony, własności polnej w jej terytoryum położonej, ustanowić wspólną zaprzysiężoną straż polową a mianowicie, przynajmniej jednego strażnika na 500 hektarów (863 morgów n. a.)

Równy obowiązek ciąży na obszarze dworskim co do gruntów w obrębie jego położonych.

Kilka gmin lub obszarów dworskich, lub obszar dworski z gminą, mogą za pozwoleniem Starostwa, ustanowić wspólną straż polową.

§. 29.

Dla wyjątkowych miejscowych przyczyn może Namiestnictwo, w porozumieniu z Wydziałem krajowym uwolnić tak gminy jak obszary dworskie, co do całości lub części posiadanego terytoryum od obowiązku ustanowienia straży polowej, lub zezwolić na to, aby jednemu strażnikowi oddany został nadzór nad przestrzenią przenoszącą, 500 hektarów.

§. 30.

Koszta utrzymania straży ustanowionej przez gminy, rozkładane będą na posiadaczy w stosunku posiadanej przestrzeni.

§. 31.

Jednemu lub kilku posiadaczom nieprzerwanego kompleksu gruntów mających najmniej 50 hektarów, ($86\frac{3}{10}$ morgów niż. austr.) przestrzeni, wolno ustanowić osobną zaprzysiężoną straż polową, bez względu na to, czy rzeczzone grunta położone są w jednej czy w kilku gminach.

Postanowienie osobnej zaprzysiężonej straży polowej dla obszaru niezawierającego wyż wspomnianej ilości gruntu, wymaga poprzedniego przyzwolenia Starostwa.

§. 32.

Starostwo zatwierdza i zaprzysięga straż polową na przedstawienie stron do ustanowienia takowej obowiązanych. Jeżeli która ze stron nie dopełni tego obowiązku w terminie §em 28. przepisany, natenczas Starostwo naznaczy powtórny, nie dłuższy jednak niż miesięczny termin, po upływie którego zamianuje z urzędu, na koszt ociągającego się strażnika zaprzysiężonego, który tak długo obowiązki swoje pełnić będzie, dopóki inny odpowiedni strażnik nie zostanie przez uprawnionego, Starostwu do zaprzysiężenia przedstawionym i przez takowe zatwierdzonym.

§. 33.

Zaprzysiężona straż polowa stoi na równi ze strażą publiczną.

Każdy strażnik winien złożyć przysięgę według załączonej roty %.

§. 34.

Do straży polowej przyjętym być nie może, kto nie ukończył 20 lat wieku, nie posiada dostatecznego fizycznego uzdolnienia i nie zasługuje na zaufanie.

§. 35.

Zaprzysiężony strażnik lasowy, może być równocześnie zaprzysiężony jako strażnik polowy.

§. 36.

Każdemu zaprzysiężonemu strażnikowi polowemu winno starostwo wydać dla legitymacji sto-

sowny certyfikat, zawierający dokładne oznaczenie obszaru oddanego pod jego dozór.

O zachodzących w rejonie nadzorczym zmianach należy bezzwłocznie donieść Starostwu celem sprostowania pomienionego certyfikatu.

Zaprzysiężony strażnik polowy przyjmujący obowiązek u innego właściciela, winien certyfikat swój przedłożyć właściwemu Starostwu, które wyda mu nowy zmienionym stosunkom odpowiadający certyfikat, z odwołaniem się na przysięgę złożoną przy wstąpieniu do służby pierwotnej.

Formę certyfikatu oznaczy Starostwo.

§. 37.

Jeżeliby zaszły takie okoliczności, dla których zaprzysiężony strażnik nie byłby był mógł być dopuszczonym do przysięgi, natenczas Starostwo winno odwołać udzielone mu zatwierdzenie i wydany certyfikat odebrać.

Strażnik przysięgły wyrokiem Sądu karnego skazany, traci posadę z mocy prawa.

§. 38.

Strażnik zaprzysiężony obowiązany jest przy wykonywaniu służby używać odznak służbowych przez Starostwo przepisanych.

§. 39.

Straż polowa zaprzysiężona uzbrojoną być może w broń sieczną, której tylko w obronie własnej użyć jej wolno.

§. 40.

Ustawa z dnia 16. czerwca 1872 (Dz. p. p. Nr. 84) określa stanowisko urzędowe zaprzysiężonego strażnika polowego, mianowicie co do wiarygodności jego zeznań, co do prawa przytrzymywania i pogoni osób na przestępstwie polowem schwytyanych, lub o takowe podejrzanych, wreszcie co do prawa fantowania.

§. 41.

Starostwo obowiązane jest, prowadzić wykaz wszystkich znajdujących się w powiecie zaprzysiężonych polowych i utrzymywać ten wykaz w ciągłej ewidencji.

Naczelnik gminy i przełożony obszaru dworskiego, niemniej właściciele gruntów w §. 31 wymienieni, są obowiązani, pod zagrożeniem grzywny od 2 do 10 zł. donosić Starostwu najdalej w ciągu dni 14 o każdej zmianie w stanie ustanowionej przez nich zaprzysiężonej straży polowej.

IV. O postępowaniu i władzach do tego powołanych.

§. 42.

Prawo dochodzenia i karania przestępstw polowych popełnionych tak w gminie jak na obszarze dworskim przy tej gminie istniejącym, wykonywa jako Sąd naczelnik tejże gminy wraz z dwoma asesorami (przysiężnymi) w poręczonym zakresie działania.

Przepis ten będzie miał zastosowanie wtedy nawet, kiedy przestępca mieszka w innej gminie.

W tym razie wydany wyrok, jeżeli mu się winny dobrowolnie nie podda, przesłanym będzie do wykonania przełożonemu tej gminy, w której winny mieszka.

§. 43.

Jeżeli obwinionym jest właściciel lub przełożony obszaru dworskiego, lub też członek Sądu §. powyższym ustanowionego, również jeżeli członek sądu jest poszkodowanym, natenczas powołaniem jest do przeprowadzenia postępowania karnego w pierwszej instancji Starostwo.

§. 44.

Zarządzenie postępowania karnego ma nastąpić na skutek doniesienia zaprzysiężonego strażnika polowego, lub na żądanie poszkodowanego.

§. 45.

O każdym przestępstwie polowem winien strażnik polowy ustanowiony przez gminę donieść przełożonemu gminy, ustanowiony zaś przez obszar dworski lub osoby w §. 31 wymienione, służbowdawcy, a zarazem przełożonemu gminy.

§. 46.

Przełożony gminy obowiązany jest zawiadomić natychmiast poszkodowanego o każdym naruszeniu własności polnej, o takich zaś przekroczeniach, które podpadają pod powszechną ustawę karną donieść sądowi karnemu.

§. 47.

Kto na gruncie, z którego użytkuje, napotka cudze zwierzęta, może w myśl §. 1321 takowe zająć, w takiej jednak tylko ilości zatrzymać, aby ona wystarczała do zabezpieczenia wyrządzonej szkody.

§. 48.

Wszelkiego rodzaju drób i gołębie napotkane na obsianych lub uprawionych gruntach, na łąkach lub ogrodach, a zając się niedające, mogą być przez tych, którzy z rzeczonych gruntów użytkują zabite i dla zabezpieczenia wynagrodzenia zatrzymane, dopóki szkoda wynagrodzoną nie zostanie, poczem zwrócone być winny właścicielowi.

Psy po polu się włóczące mogą również być zabite.

§. 49.

Strażnik polowy, obowiązany jest, w zastępstwie uprawnionego, zrobić użytek z praw, w dwóch poprzedzających paragrafach określonych.

§. 50.

W razie zajęcia zwierząt, winien strażnik polowy ustanowiony przez gminę oddać takowe

przełożonemu gminy, strażnik zaś ustanowiony przez obszar dworski i osoby wymienione w §. 31 swemu służbodawcy, nadto donieść o zajęciu przełożonemu gminy.

Tak samo winien postąpić z zabranami fantami.

§. 51.

Zajęte bydło musi natychmiast być wypuszczone, jeżeli właściciel składa jako zastaw kwotę pieniężną dostateczną do zabezpieczenia należącego się poszkodowanemu wynagrodzenia. Wysokość takiej oznaczy, w razie sporu, przełożony gminy.

§. 52.

Przełożony gminy winien o zajęciu lub zafantowaniu niezwłocznie zawiadomić tak właściciela, jak poszkodowanego, a zarazem zawezwać tego ostatniego, by swoje pretensje co do wynagrodzenia szkody uzasadnił najdalej w przeciągu 8 dni od dnia zajęcia, w przeciwnym bowiem razie, winno zajęte bydło lub fant zwrócone być właścicielowi.

§. 53.

Jeżeli właściciel zajętego bydła nie jest wiadomym, poszkodowany będzie miał, po 30 dniach od zajęcia, prawo żądać od przełożonego gminy spieniężenia takowego.

Uzyskana ze sprzedaży kwota posłuży przede wszystkim do pokrycia przysądzonej szkody, oraz kosztów prawnych, reszta zaś będzie złożoną do depozytu, a jeżeli właściciel, pomimo zarządzonego poszukiwania, nie zgłosi się w ciągu roku, wniesioną do kasy Rady powiatowej.

§. 54.

Przedmioty z przestępstwa polowego pochodzące winny być natychmiast prawemu właścicielowi oddane.

Jeżeli właściciel nie jest wiadomym winien naczelnik gminy przedmioty te tymczasowo zachować, a jeżeli podlegają zepsuciu spieniężyć.

Jeżeli prawy właściciel, pomimo zarządnego dochodzenia, nie zgłosi się w ciągu roku, to kwota uzyskana ze sprzedaży rzeczonych przedmiotów wniesioną będzie do kasy Rady powiatowej.

§. 55.

Przełożony gminy winien co do każdego przestępstwa polowego, które w myśl §. 42. ma być przedmiotem dochodzenia, natychmiast sprawdzić istotę czynu i zebrać możliwe dowody, a jeśli zachodzi potrzeba, zarządzić bezzwłocznie oszacowanie szkody.

Następnie powinien usiłować doprowadzić strony do zgody, a jeżeli ta nie nastąpi, wydać orzeczenie i oznaczyć wysokość wynagrodzenia; przy czem należy mieć wzgląd na wartość przedmiotów w myśl poprzedniego §. poszkodowanemu zwróconych.

§. 56.

Do oszacowania szkody wyrządzonej przez przestępstwo polowe, powołaną jest przedewszystkiem zaprzysiężona straż polowa.

Jeżeli jednak szkoda według mniemania polowego przewyższa kwotę pięciu zlr., winien w takim razie przełożony gminy zarządzić oszacowanie takiej przez jednego zaprzysiężonego detaksatora.

§. 57.

Starostwo ma ustanowić i zaprzysięż w każdej gminie detaksatorów do taksowania szkód z przestępstw polowych pochodzących.

§. 58.

Przełożony gminy, a względnie Starostwo przyzna detaksatorowi za każdorazową czynność odpowiednie wynagrodzenie.

§. 59.

Co do postępowania karnego obowiązuje rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 5. Marca 1858 r. (Dz. p. p. N. 34).

W wyroku karnym należy również :

- 1). wymienić osoby do wynagrodzenia szkody obowiązane, (§. 24.)
- 2). oznaczyć wysokość wynagrodzenia poszkodowanemu przyznanego na mocy zawartej z obwionym ugody, lub też na podstawie oszacowania,
- 3). zasądzić zwrot wydatków, powstałych wskutek zajęcia i żywienia bydła, niemniej wskutek szacowania szkody przez zaprzysiężonego detaksatora.

§. 60.

Jeżeli poszkodowany żąda wynagrodzenia przenoszącego 25 złr. odesłany będzie do zwyczajnej drogi sądowej.

§. 61.

Narzędzia użyte do wykonania przestępstwa, połowego służą przedewszystkiem do zabezpieczenia poszkodowanego.

Jeżeli jednak szkoda i kosztą postępowania są pokryte, natenczas narzędzia będące własnością szkodnika przepadają, a osiągnięta ze sprzedaży kwota wniesioną być winna do kasy Rady powiatowej, o ile wartość tych rzeczy nie przenosi kwoty 5 złr. a przytem jest mniejszą, aniżeli przyznane wynagrodzenie szkody.

W razie przeciwnym należy narzędzia zwrócić właścicielowi.

§. 62.

Od orzeczenia przelożonego gminy służy rekurs do właściwego starostwa.

Rekurs wnieść należy do przelożonego gminy, ustnie lub na piśmie, w przeciągu ośmiu dni licząc od dnia ogłoszenia, a względnie doręczenia wyroku.

W przypadkach w których Starostwo jest pierwszą instancją obowiązują co do dalszego rekursu ogólne przepisy.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom nie ma dalszego rekursu.

§. 63.

Kary pieniężne wpływają do kasy właściwej Rady powiatowej.

W razie niemożności ściągnięcia kary pieniężnej, należy ją zamienić na karę aresztu, albo na dnie robocze, do publicznych celów.

Przytem wymierzać można zamiast grzywny do 5 zhr. karę aresztu 24 godzin.

Zwykłą miejscową płacę robotnika uważać należy jako równą jednemu dniowi roboty.

§. 64.

Prawo dochodzenia i karania przestępstw polowych, ulega przedawnieniu, jeżeli w przeciągu 3 miesięcy od dnia kiedy przestępstwo zostało popełnione, nie nastąpiło doniesienie do właściwej władzy.

Pretensye o wynagrodzenie szkody pochodzącej z przedawnionego przestępstwa polowego, mogą być poszukiwane w drodze cywilnej.

V. Przepisy dodatkowe.

§. 65.

W 30 dni po ogłoszeniu niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe przepisy dotyczące się ochrony własności polnej.

§. 66.

Wykonanie tej ustawy polecam moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

B.

Uchwała.

Zważywszy, że w projekcie do ustawy o ochronie własności polnej powołane są postanowienia, których znajomość przy wykonaniu ustawy jest potrzebna.

Sejm wzywa Wydział krajowy:

1. aby równocześnie z ogłoszeniem niniejszej ustawy polecił wydrukować książeczkę w obydwóch językach krajowych, która by prócz tej ustawy zawierała ustawy i postanowienia na jakie się ona powołuje;
 2. aby książeczkę tę jak najrychlej wszystkim gminom i przełożonym obszarów dworskich bezpłatnie rozesłał.
-

Aleg. LXXXII.

Sprawozdanie

specyalnej komisji sejmowej wybranej do rozpoznania projektu ustawy
o wykupnie prawa propinacyi.

Wysoki Sejmie!

Na 23. posiedzeniu 5. sesji III. peryodu Sejmu krajowego dnia 18. października 1874 r. powziął wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Projekt ustawy o prawie propinacyi i wnioski w Sejmie stawiane przesyłają się komisji specyalnej wybrać się mającej celem bliższego zbadania i złożenia sprawozdania na najbliższej sesji Sejmu krajowego.“

Wybrana w skutek tej uchwały komisya z 7 członków ukonstytuowała się natychmiast, lecz z zamknięciem sesji Sejmowej dnia 18. października 1874 r. musiała wedle ustawy z d. 10. maja 1873 r. Nr. 248 zawiesić czynności swoje. Z otwarciem posiedzeń Sejmu terażniejszej sesji, gdy wysoka Izba inaczej nie postanowiła, zebrała się komisya w dotychczasowym składzie swoim i zajęła się pracą przekazaną jej zeszłoroczną uchwałą Sejmu.

Biorąc rzecz ściśle, możnaby twierdzić, że zadaniem komisji było jedynie bliższe zbadanie ustawy o prawie propinacyi będącej przedmiotem ówczesnej rozprawy w Sejmie i wniosków przy tej rozprawie stawianych, — albowiem wysoka Izba przesyłając takowe specyalnej komisji do bliższego zbadania, nie cofnęła uchwały Sejmu z dnia 17. stycznia 1874. i wskazała tem samem komisji, że chce mieć utrzymane zasady wykupna prawa propinacyi tą uchwałą przyjęte.

Z uwagi jednak, że sprawa propinacyjna jest ogromnej doniosłości dla ekonomicznych stosunków kraju naszego, — z uwagi, że właśnie teraz, gdy ta sprawa przychodzi do ostatecznego załatwienia, tak żywo zainteresowano się nią w kraju, — i rozliczne pojawiają się projekta o wykupnie prawa propinacyi, głoszone to w pismach publicznych, to w formie wniosków, lub petycyj do Sejmu, — sądziła komisya, iż nie należy jej ograniczać się na projekcie ustawy do zbadania jej przekazanym, i a priori już wykluczać myśl każdą, niezgodną z zasadami przez wysoką Izbę dnia 17. stycznia

1874 r. uchwalonemi, — lecz badała ponownie zasadniczo tę sprawę i zastanawiała się nad sposobami, któreby choć w przybliżeniu słusznie rozwiązały kwestyę propinacyjną.

Dodać jeszcze wypada, że częstokroć zasiągaliśmy zdania c. k. Rządu, jakby się zapatrywał na ten lub ów sposób załatwienia sprawy propinacyjnej, albowiem jesteśmy przekonania, że wysokiej Izbie nie idzie o uchwalenie ustawy w teoryi doskonałej, lecz o uchwalenie ustawy w praktyce możliwej, to jest takiej, na którą zgodziłyby się wszystkie czynniki ustawodawcze.

Wszystkie projekta i wnioski, jakie od czasów powstania kwestyi propinacyjnej pojawiły się kiedykolwiek w tej materyi, były przedmiotem wyczerpujących rozpraw w komisyi i dadzą się sprowadzić na trzy główne myśli:

Prawo propinacyi ma przejść w drodze wykupu na kraj lub gminy;

Prawo propinacyi ma być zniesione za wynagrodzeniem uprawnionym w obligacyach spłacić się mającym;

Prawo propinacyi ma być zniesione za spłatą z funduszu propinacyjnego, który z dochodów prawa propinacyi ma być utworzony.

Myśl pierwsza — choć na pozór ponętna — nie jest do przeprowadzenia. C. k. Rząd oświadczył kategorycznie, że na ten sposób rozwiązania kwestyi propinacyjnej nigdy się nie zgodzi, albowiem prawo propinacyi dlatego ma ustać, że wyłączając drugich od prawa wyrobu i wyszynku trunków propinacyjnych ma charakter monopolistyczny, tamujący swobodę przemysłu i zarobkowości; to zaś rzeczy nie zmienia, czy monopol ten jest w rękach właścicieli ziemskich, czy gmin lub innych osób zbiorowych, będzie on zawsze niezgodny z duchem całego ustawodawstwa państwowego, i jako taki istnieć nie powinien.

Myśl druga — jedynie sprawiedliwa — byłaby możliwą, jeżeliby za obliży indennizacyjne dało gwarancyę Państwo albo kraj.

Państwo gwarancyi takiej nie daje; kraj zaś ubogi, przeciążony podatkami i dodatkami na niespłaconą jeszcze indennizacyę za zniesione powinności poddańcze, nie może przyjąć gwarancyi za nową indennizacyę, i każdy z posłów bacząc sumiennie na ogólny interes kraju musiałby zawahać się w przyjęciu takiego na kraj ciężaru.

Za wydaniem zaś obligacyj opartych jedynie na dochodach z prawa propinacyi bez gwarancyi Państwa lub kraju, komisya nie mogłaby się oświadczyć, bo nikt zapewne wątpić nie zechce, że w teraźniejszych stosunkach ekonomicznych Państwa austriackiego obliży takie nie miałyby ani wzięcia, ani kursu na giełdzie, i wynagrodzenie tego rodzaju stałoby się czysto iluzorycznem. Wobec takich trudności sądzi komisya, że należy zarzucić projekta zdążające do załatwienia sprawy propinacyjnej przez spłacenie uprawnionych obligacyami.

Pozostaje przeto myśl trzecia, jedyna w praktyce możliwa — to jest zatrzymanie prawa propinacyi na pewien przeciąg lat, dopóki z dochodów tego prawa nie utworzy się fundusz wynagrodzenia dla uprawnionych.

W przeprowadzeniu tej myśli troista przedstawia nam się droga.

Prawo propinacyi obejmuje kraj na oznaczony przeciąg lat dopóki nie utworzy z dochodów onegoż funduszu na spłatę kapitałów wynagrodzenia, tymczasem zaś opłaca uprawnionym procenta od wymierzonego wynagrodzenia; albo operacyę takową przyjmuje na siebie c. k. Rząd; albo też skutecznieją oną uprawnieni do wynagrodzenia.

W pierwszym i drugim przypadku zachodzi uzasadniona w rzeczy samej obawa, ażali koszta administracyi nie pochłoną tak znacznej części dochodów z prawa propinacyi, że nie wystarczą one potem na dopełnienie zobowiązania względem uprawnionych przyjętego, i nie przyjdzie nam wskutek tego pokrywać niedobory w funduszu propinacyjnym z innych funduszy krajowych, co oczywiście nie byłoby niczem innym jak przyjęciem gwarancyi na kraj. Okoliczność ta starczy do zaniechania projektów wykupu na tej podstawie opartych. — Komisya wypracowała przeto projekt do ustawy o prawie

propinacyi według przedłożenia rządowego i zasad przez wysoki Sejm w r. 1874 uchwalonych. Myśl główna tego projektu polega na tem, że dotychczasowi właściciele prawa propinacyi pozostają nadal przez peryod 26ciu lat w posiadaniu i wyłącznem użytkowaniu propinacyjnego prawa wyszynku w całej onego rozciągłości, zaś po upływie tego peryodu w rzeczowym prawie, posiadania jednego szynku w tej majątności lub miejscowości, w której wykonywali prawo propinacyi. Na fundusz propinacyjny opłacać będzie każdy właściciel prawa propinacyi żądający wynagrodzenia podatek po 2 zł. od 100 rocznie od przyznanego mu kapitału wynagrodzenia, zaś po wypłaceniu tegoż po 7 od sta, dopóki kapitały wynagrodzenia w całym kraju umorzone nie będą, jednakże nie dłużej, niżeli przez peryod lat 26ciu.

Komisya nie zapoznaje bynajmniej, że ten sposób wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacyi nie jest wynagrodzeniem w rzeczywistem znaczeniu tego słowa, — zgodziła się jednak na niego, ponieważ od początku tej sprawy szukamy napróżno innego funduszu wynagrodzenia, jest to z konieczności wynikający sposób zniesienia prawa propinacyi bez gwałtownych wstrząśnień gospodarczych stosunków naszych, bez nowego obciążenia funduszu krajowego.

Komisya idąc za wnioskiem posła Fruchtmana, złożonym w Sejmie przy zeszłorocznych rozprawach nad ustawą o propinacyi, chciała wyłączyć z pod tej ustawy wszystkie miasta mające prawo propinacyi. Dochód prawa jest bowiem często głównym dochodem miasta, który nie tak łatwo zastąpić, a że miasta nasze jak powszechnie wiadomo, nie obfitują w zakłady fabryczne, nie kwitnie w nich przemysł ani obrót handlowy, toż i mieszkańcy tych miast nie są tak zasobni, ażeby obok wygórowanych już podatków rządowych i krajowych, mogli uiszczać większe opłaty gminne. Gdy jednak c. k. Rząd nie przychylił się do zdania komisyi, owszem twierdzi stanowczo, że prawo propinacyi jako takie zarówno w miastach jak na wsi ustać powinno, wyłączyliśmy przynajmniej 20 miast większych, ponieważ odmienne tychże stosunki odrębnego wymagają traktowania sprawy. Prawo propinacyi w tych miastach poszczególnie w §. 4 ustawy wymienionych, ma być osobnemi ustawami zniesione, a Wydziału krajowego będzie zadaniem przedłożyć Sejmowi na najbliższej sesyi takie projekta do ustaw dla rzeczonych miast, któreby ustanowieniem opłaty konsumcyjnej od wyrobu i przywozu napojów w obrębie miejskim, wyrównywały o ile możności ich dochody z prawa propinacyi w razie natiemistowego zniesienia onegoż, albo też w razie poddania tych miast pod ogólną ustawę o prawie propinacyi dostarczały im funduszu na uiszczenie opłat w §. 27 lit. a) ustawy wymaganych.

Zresztą projekt komisyi nie różni się od rządowego przedłożenia; staraliśmy się nadać tej ustawie formę więcej systematyczną, uczynić ją przystępniejszą i łatwiejszą do zachowania w pamięci. Komisya sądziła jednak, że należy zamieścić w ustawie postanowienia ubezpieczające prawo propinacyjnego wyszynku; jeżeli bowiem wynagrodzenie uprawnionych za ubytek propinacyi polega na użytkowaniu onej przez 26 lat, jeżeli uprawniony, żądający kapitału wynagrodzenia obowiązany z dochodu propinacyjnego prawa wyszynku płacić przez cały ten peryod 2% lub 7% do funduszu propinacyjnego, to zaiste słusznem, ażeby ustawa chroniła mu oraz to źródło dochodu, i Rząd był obowiązany uprawnionym należytą dawać opiekę.

Wysoka Izba przekazała nadto komisyi propinacyjnej do rozpoznania trzy projekta ustawy o wykupnie propinacyi, mianowicie: projekt czyli poprawkę do ustawy propinacyjnej posła Kamińskiego, wniesioną zeszłorocznej sesyi podczas rozprawy nad tą ustawą w Sejmie, projekt posła Tyzkowskiego, i projekt posła Cywińskiego.

Niepodobna zapuszczać się w obszerny rozbiór krytyczny tych projektów, Komisya jednak czuje się obowiązana choć w ogólnych zarysach nakreślić myśl główną każdego projektu, i wypowiedzieć oraz zdanie swoje, dla czego z tą myślą pogodzić się nie mogła.

Projekt posła Kamińskiego jest bardzo skróconą i niedokładną parafrazą komisyjnego projektu ustawy. Powiada on „prawo propinacyi pozostaje w swojej nienaruszonej mocy, w całej swej rozciągłości pod ochroną dotąd istniejących ustaw, przepisów i rozporządzeń aż po koniec roku 1900.

Wyrób napojów propinacyjnych staje się z dniem wejścia w życie ustawy przedmiotem wolnego przemysłu.

Opłaty gminne i konsumcyjne pobierane przez niektóre gminy miejskie posostają nie-naruszone“.

Na tem koniec, — dla czego zaś takie są postanowienia, ani z treści ani z ducha ustawy nikt nie odgadnie.

Projekt ten, zdaniem komisji, nie ma przyczyny prawa (rationem legis) a pomijając milczeniem nabyte prawa osób trzecich, staje się tem samem dowolnym i niebezpiecznym.

Projekt do ustawy posła Tyszkowskiego wzbudza na pierwszy rzut oka wiele sympatyj dla siebie. Zdaje się, że zaprowadza on opłatę konsumcyjną, tworzy ztąd nowe źródło wynagrodzenia, i obowiązuje inne osoby, niżeli uprawnionych, do składania opłat na fundusz propinacyjny. Przy głębszem wszakże zastanowieniu się rzecz ta inaczej się przedstawia, a postanowienia w §§. 21 i 22 projektu zawarte sprowadzają tenże na ten sam grunt, na którym stoi projekt komisji. Jeżeli bowiem rzekoma opłata konsumcyjna nie stosuje się do rzeczywistej konsumcyi, lecz ma być w stałej kwocie rocznej z góry oznaczoną, staje się tem samem najczystsza opłata taksy propinacyjnej; a jeżeli za uiszczenie tej taksy ręczy właściciel prawa propinacyi, to zaiste jedno czy on sam, czy jego szynkarz tę opłatę wnosi, zwłaszcza gdy wedle §. 40 projektu stosunek szynkarzy do właścicieli prawa propinacyi ma być oceniany jako stosunek służbowy.

Między projektem posła Tyszkowskiego a projektem komisji zachodzi dalej ta różnica, że projekt posła Tyszkowskiego nie pozwala uprawnionemu zrzec się wynagrodzenia, i nie pozostawia także właściciela prawa propinacyi po upływie perjodu 26 lat w rzeczowem prawie posiadania jednego szynku w tej majątności lub miejscowości, w której to prawo wykonywał. Komisya sądzi, że to prawo do szynku jest częścią wynagrodzenia uprawnionych za zniesione prawo propinacyi i nie widzi powodu do odrzucania tego prawa; co się zaś tyczy zrzeczenia się wynagrodzenia, to jeżeli właściciel uprawniony nie jest ograniczony w prawie własności, jeżeli majątek jego nie jest obciążony długami, nie ma przyczyny odejmowania mu swobody rozrządzania majątkiem swoim według własnej woli.

Projekt posła Cywińskiego znosi od razu prawo propinacyi, i wprowadza natomiast opłaty od zużycia napojów w każdej gminie katastralnej. Z opłat tych otrzymuje były właściciel prawa propinacyi $\frac{3}{4}$ części, zaś $\frac{1}{4}$ część onych wpływa do kasy gminnej. Zarząd jest wspólny, a członkowie zarządu (dwór i gmina) składają Radzie gminnej corocznie rachunek z poboru i kosztów zarządu, tudzież z podziału reszty między uprawnionych.

Pominawszy, że projekt ten nie opiera się na wykazie statystycznym, dającym choćby w przybliżeniu wyobrażenie zużycia napojów w gminie katastralnej, że więc zmienia dochód z propinacyi liczebnie znany, na dochód z konsumcyi liczebnie nie znany, podnieść należy trudność w poborze takich opłat; pobór onych byłby niewątpliwie kosztowny, niepewny i tamujący ruch handlowy, czego nam właśnie unikać potrzeba. Projekt ten ustanawia zresztą pewien rodzaj spółki majątkowej między byłym właścicielem propinacyi a gminą, co według zdania komisji ustawą narzucać nie można.

Komisya propinacyjna nie może więc zalecać wysokiej Izbie żadnego z powyż wymienionych projektów.

Jak trudnem jest pomyślnie rozwiązanie sprawy propinacyjnej, dowodzi ta mnogość projektów z każdym rokiem rosująca. Nie pochodzi to oczywiście z braku znajomości sprawy, ani też z braku jasnego poglądu na warunki ustawodawstwa takiego, atoli przychodzi nam przeprowadzić wyłączenie prawa, bez środków do wynagrodzenia. Takiego zadania nie praktykowano zapewne dotąd w żadnym kraju!

Wysoki Sejm zechce przeto uważać komisję za wytłumaczoną, jeżeli nie tak rażno przedkłada owoc pracy swojej, jakby w innym przypadku od komisji specjalnej tego żądać można, i zarazem nabyć przekonania, że komisya pojmując doniosłość swojego zadania nie szczędziła czasu

ani pracy, że sumiennie badała rzecz całą, i w danych okolicznościach do innego nie mogła dojść rezultatu.

Komisya wnosi więc: Wysoki Sejm raczy:

- 1) uchwalić załączoną pod *A*) ustawę o prawie propinacyi;
- 2) powziąć uchwały I. i II. pod *B*) w związku z powyższą ustawą będąc.

Przez uchwalenie rzeczoney ustawy załatwione zostają następujące petycye:

- N. 55. p. Edmunda Jastrzębskiego z projektem o wykupnie prawa propinacyi.
- N. 67. Stanisławowskiego Wydziału powiatowego o przyspieszenie załatwienia sprawy propinacyjnej.
- N. 180. p. Maksymiljana Marszałkowicza w kwestyi gruntu pod karczmy.
- N. 235, Stanisławowsko-Bohorodeczańsko-Nadworniańskiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego, o stanowcze załatwienie sprawy propinacyjnej.

We Lwowie dnia 6. Maja 1875.

Zastępca przewodniczącego i sprawozdawca
Marceli Madeyski.

UCHWAŁA I.

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd o wyjednanie ustawy państwowej:

ażeby wszelkie opłaty do funduszu propinacyjnego wpływające wolne były od podatku dochodowego, tudzież, — ażeby wszelkie do wykonania ustawy o prawie propinacyi się odnoszące podania, protokoły, dokumenta, wpisy hipoteczne, wyroki, przekazy sądowe i inne pisma lub czynności sądów, komisyi, jakoteż wszystkich innych władz wolne były od stempli, od należności bezpośrednich, od opłat depozytowych i w ogóle od wszelkich należności skarbowych.

UCHWAŁA II.

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem

poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustaw o zniesienie prawa propinacyi w miastach: Biała, Bochnia, Drohobycz, Gródek, Jarosław, Jaworów, Kołomyja, Lwów, Nowy Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Wieliczka i Złoczów.

USTAWA

o prawie propinacyi

z dnia 187 obowiązująca w Królestwie Galicyi
i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Dział I.

I. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Prawo propinacyi służące właścicielom dóbr
tabularnych, lub innym osobom, bądź pojedynczym,
bądź zbiorowym, ma być zaiesione (§. 2., 3. i 6.).

§. 2.

Wyrób napojów propinacyjnych staje się z o-
graniczeniami w niniejszej Ustawie postawionemi
już od dnia wejścia jej w życie przedmiotem wol-
nego przemysłu.

§. 3.

Propinacyjne prawo wyszynku i sprzedaży
napojów zostaje w posiadaniu właścicieli tego pra-
wa, w całej onego wyłączności i rozciągłości jeszcze
przez lat 26, licząc od dnia, w którym kapitały
wynagrodzenia uprawnionym w całym kraju pra-
womocnie przyznane zostaną. (§. 26.)

Po upływie tego 26-letniego peryodu, ustaje
to prawo raz na zawsze.

Kto w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy będzie właścicielem majątności, stanowiącej odrębne ciało hipoteczne, z którym połączone jest prawo propinacyi, — albo w tymże dniu będzie właścicielem propinacyjnego prawa wyszynku w pewnej miejscowości, — ten, lub jego prawonabywca pozo- stanie po upływie powyższego peryodu (26 lat) w prawie posiadania jednego szynku w obrębie tejże samej majątności lub miejscowości; a jeżeli mająt- ność stanowiąca jedno ciało hipoteczne rozciąga się na więcej niżeli jedną gminę, jednego szynku w ka- żdej gminie. (§. 44.)

§. 4.

Niniejsza ustawa nie narusza prawa propina- cyi w następujących miastach: Biała, Bochnia, Drohobycz, Gródek, Jarosław, Jaworów, Kołomyja, Lwów, Nowy-Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Śnia- tyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Wieliczka i Złoczów.

Osobne ustawy orzekną o sposobie zniesienia prawa propinacyi w tych miastach.

§. 5.

Oplaty w niektórych miastach pobierane na rzecz gminy, z tytułu prawa propinacyi od wyrobu i wprowadzania napojów gorących, od konsensów na wyszynk i za pozwolenie zakładania fabryk wy- rabiających gorące napoje, pozostają nienaruszone; lecz od czasu wejścia w życie niniejszej ustawy będą nadal pobierane jako opłaty konsumcyjnej, lub jako opłaty za dozór policyjny.

§. 6.

Właściciele prawa propinacyi otrzymają jako wynagrodzenie za zniesienie tego prawa kapi- tał w gotowych pieniądzach, równający się dzie- sięciorazowemu czystemu dochodowi rocznemu z propinacyjnego prawa wyszynku.

Jako czysty roczny dochód z prawa wyszynku ma być przyjętą przeciętna cyfra dochodu z tego prawa w ostatnich sześciu latach przed wejściem w życie niniejszej ustawy, po odtrąceniu wszakże przeciętnej z tychże sześciu lat kwoty rocznego po- datku z dodatkami państwowymi, krajowymi i in- demniczacyjnymi.

§. 7.

Uprawniony może rzec się wynagrodzenia.

Zrzeczenie się takie nie narusza prawa posiadania propinacyjnego prawa wyszynku i sprzedaży napojów przez peryod w §. 3 wskazany, ani też prawa do jednego szynku właścicielom propinacji w tymże paragrafie zastrzeżonego,

Dział II.

O wynagrodzeniu.

§. 8.

Dla wymiaru wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacji będą ustanowione: jedna komisya krajowa we Lwowie i komisye miejscowe.

§. 9.

Komisya krajowa składa się z c. k. Namiestnika, lub delegowanego przezeń zastępcy jako przewodniczącego i sześciu członków; mianowicie: dwóch wyższych urzędników politycznej władzy krajowej, których oznacza Namiestnik, — dwóch delegatów Wydziału krajowego, — jednego radcy wyższego Sądu krajowego we Lwowie, którego oznacza Prezydent tegoż Sądu, i jednego zastępcy uprawnionych, którego powołuje Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Członkowie komisyi mają zastępców w ten sam sposób powołanych.

Członkowie komisyi krajowej nie pobierają żadnego wynagrodzenia z czynności swoje w tej komisyi.

Komisyi krajowej przydani będą potrzebni urzędnicy konceptowi, rachunkowi i manipulacyjni.

§. 10.

Komisya miejscowa składa się z urzędnika politycznego, którego mianuje Namiestnik, i z przydanego mu pisarza zaprzysiężonego.

Komisye miejscowe ustanawiać będzie komisya krajowa w miarę potrzeby.

§. 11.

Komisye miejscowe mają jako organa komisyi krajowej na jej polecenie przeprowadzać dochodzenia w celu oznaczenia czystego dochodu z propinacyjnego prawa wyszynku według postanowienia

w §. 6. tej ustawy zawartego, i obliczać na tej podstawie kapitał wynagrodzenia.

Dochodzenia i inne czynności w tym celu potrzebne, będą z urzędu przeprowadzane.

§. 12.

Po wejściu w życie ustawy niniejszej zawezwie c. k. Namiestnictwo wszystkich uprawnionych edyktem, ażeby w terminie sześciu miesięcy, licząc od dnia ogłoszenia edyktu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, zgłosili się pisemnie do komisji krajowej o wynagrodzenie za zniesienie prawa propinacyi, albowiem niezgłaszający się uważani będą jakoby się zrzekli prawa do wynagrodzenia.

§. 13.

Jeżeli prawo propinacyi jest częścią nieruchomości przedmiotem ksiąg hipotecznych będącej, albo stanowi odrębne ciało hipoteczne, zgłaszający się właściciel winien w celu udowodnienia własności tej nieruchomości, lub prawa propinacyi, przyłączyć do pisma zgłoszenia się najnowszy wyciąg z ksiąg hipotecznych.

Zgłaszający się o wynagrodzenie uprawniony winien wykazać czysty dochód roczny z propinacyjnego prawa wyszynku w myśl postanowienia §. 6. tej ustawy i oznaczyć wysokość wynagrodzenia, którego żąda.

Za każde ciało hipoteczne należy wnieść osobne zgłoszenie.

§. 14.

Jeżeli prawo propinacyi jest wspólną własnością kilku osób, zgłoszenie się o wynagrodzenie choćby jednego ze współwłaścicieli, będzie ważnym dla innych współwłaścicieli.

§. 15.

Jeżeli prawo propinacyi należy do majątku zostającego pod pieczęą władzy publicznej (fideikomisowej, substytucyjnej, fundacyjnej, opiekuńczej, kuratelarnej itp.) zrzeczenie się prawa do wynagrodzenia uważanem będzie za dokonane tylko wtedy, gdy władza dotycząca na zrzeczenie się zezwoli.

§. 16.

Po upływie terminu w §. 12. oznaczonego, ogłosi krajowa komisja osobnym edyktem szczegó-

łowo wszystkie majątki hipoteczne, których właściciele zgłosili się o wynagrodzenie, i zawezwie oraz wszystkich, którzyby z tytułu prawa rzeczowego czuli się pokrzywdzonymi zrzeczeniem się właścicieli majątków hipotecznych w ogłoszeniu niewymienionych, ażeby w nieprzekraczalnym terminie dni dziewięćdziesięciu, licząc od dnia ogłoszenia edyktu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych wnieśli zarzuty swoje do komisji krajowej, i złożyli oraz wszelkie do udowodnienia tychże służące dokumenta, gdyż w razie przeciwnym milczenie ich uważane będzie za przystąpienie do zrzeczenia się uprawnionych.

Edykt ten ma być ogłoszonym także w urzędowej Gazecie Wiedeńskiej w tłumaczeniu niemieckim.

§. 17.

Komisja krajowa rozpoznaje wniesione zarzuty i orzeka, czy takowe są uzasadnione jedynie na podstawie przedłożonych dowodów.

Od tego orzeczenia niema rekursu.

Zarzut może być uznany za uzasadniony tylko wtedy, jeżeli załączone dowody wykażą, że wnoszący jest uprawniony do wniesienia takowego, i że hipoteka nie daje w myśl §. 1374 ust. cywil. dostatecznego zabezpieczenia dla tego prawa, które jest przedmiotem zarzutu.

W innych wypadkach odrzuca komisja krajowa zarzut jako nieuzasadniony.

O swoim orzeczeniu zawiadamia komisja obie strony z tą uwagą, że ten, kto się niem czuje pokrzywdzonym, może w nieprzekraczalnym terminie 30stu dni wystąpić przed Sądem z prawem swoim, i winien w tymże terminie złożyć dowód na to komisji krajowej, albowiem w razie przeciwnym orzeczenie komisji uważane będzie za prawomocne i wedle niego się postąpi.

W sprawach takich mają Sądy, o ile bezpieczeństwo zahypotekowanego prawa jest spornem, zastosowywać analogicznie postanowienia ustawy z dnia 6. lutego 1869 Nr. 18. Dz. u. P.

Prawomocne orzeczenia winien Sąd z urzędu udzielić niezwłocznie komisji krajowej.

§. 18.

Jeżeli zarzut wniesiony przeciw zrzeczeniu się wynagrodzenia prawomocnie został dopuszczony

(§. 17.), zawiaduje komisya krajowa uprawnionego do zgłoszenia się o wynagrodzenie w terminie danym.

Gdyby uprawniony pomimo wezwania nie zgłosił się w tym terminie, zarządzi komisya krajowa dochodzenie i obliczenie wynagrodzenia w dotyczącym majątku z urzędu na koszt uprawnionego.

Tak samo postąpi komisya w przypadkach w §. 15. wspomnianych, jeżeli w terminie przez nią oznaczonym nie zostanie wniesione ani zrzeczenie się prawa do wynagrodzenia opatrzone zezwoleniem dotyczącej władzy, ani też zgłoszenie się o wynagrodzenie.

§. 19.

Komisya krajowa rozpoznaje wniesione przez uprawnionych zgłoszenia o wynagrodzenie, oblicza stosownie do postanowienia §. 6. wysokość wynagrodzenia na podstawie fasyi do wymiaru podatku przyjętej, a w razie wątpliwości czy dochód fasyonowany zgadzał się z dochodem rzeczywistym także na podstawie kontraktów dzierżawnych, podatku dochodowego i innych dokumentów, — zarządza w razie potrzeby dochodzenia uzupełniające przez komisję miejscową i wydaje ostateczny wyrok indemnizacyjny.

§. 20.

Jeżeli dochód z propinacyjnego prawa wyszynku połączony był z innymi dochodami, jak n. p. z dochodem z młyna, cegielni, zajazdu i t. p., orzecznie komisya na podstawie dochodzeń, ile w ogólnej kwocie dochodów mieści się innych dochodów, a ile pozostaje jako dochód z propinacyjnego prawa wyszynku.

W celu oznaczenia wartości dochodów z propinacyjnego prawa wyszynku zamianuje w razach potrzeby Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym znawców, którzy zostaną zaprzysiężeni i będą obowiązani na wezwanie powiatowej władzy politycznej przedsiębrać oszacowanie wartości.

Znawcy ci pobierać będą dyety i wynagrodzenie kosztów podróży.

Wysokość tych należności oznaczy komisya krajowa.

§. 21.

Komisya krajowa wydaje wyroki indemnizacyjne osobno dla każdego majątku odrębne ciało hipoteczne tworzącego, którego częścią składową jest prawo propinacyi; jeżeli zaś to prawo propinacyi nie jest częścią składową takiego majątku, wyrok będzie wydany dla osoby uprawnionej.

§. 22.

Do powzięcia uchwały w komisji krajowej potrzebną jest obecność przewodniczącego i wszystkich członków komisji lub ich zastępców.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Przewodniczący nie głosuje — jednak w razie równości głosów staje się uchwałą to zdanie, do którego się przychyli przewodniczący.

Jeżeli przy równości głosów różnica zdań zachodzi jedynie co do wysokości cyfry, przewodniczący może przyjąć cyfrę średnią.

§. 23.

Przeciw wyrokom komisji krajowej służy prawo rekursu do Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Do wniesienia rekursu ustanawia się nieprzekraczalny termin 30 dni, od dnia doręczenia wyroku indemnizacyjnego, nie licząc w tenże termin dni, które zajmie przesyłka rekursu pocztą.

Rekursu należy wnosić do komisji krajowej.

Orzeczenia Ministerstwa są ostateczne.

Koszta dochodzenia spowodowane rekursem ponosi w razie odrzucenia tegoż strona, która wniosła rekurs.

§. 24.

Komisya krajowa udziela Wydziałowi krajowemu z urzędu prawomocne wyroki indemnizacyjne.

§. 25.

Spory prywatnoprawne odnoszące się do prawa propinacyi należą do drogi prawa.

Jeżeli co do prawa propinacyi zachodzą sprzeczne roszczenia kilku osób, rozprawa będzie przeprowadzoną z tym, który jest faktycznie w posiadaniu tego prawa.

Gdyby oznaczenie kapitału wynagrodzenia okazało się zawisłem od decyzji spornych kwestyi

prawa prywatnego, komisya krajowa zawyrokuje według ostatniego faktycznego posiadania i wyznaczy termin przynajmniej 60 dni, w którym pozew dla rozstrzygnięcia sprawy spornej do właściwego Sądu wniesiony być winien, gdyż w razie niewnie-sienia pozwu w tym terminie, wyrok Komisji stanie się prawomocnym.

W razie wydania wyroku sądowego, należy się zastosować do niego przy ostatecznem ozna-czeniu kapitału wynagrodzenia.

§. 26.

Dzień, w którym kapitały wynagrodzenia upra-wnionym w całym kraju ostatecznie zostaną przy-znane, poda komisya krajowa do powszechnej wia-domości.

Z dniem tego ogłoszenia rozpoczyna się peryod lat 26 w §. 3 ustanowiony.

Poszczególne ostatecznie jeszcze niezakończone sprawy o przyznanie wynagrodzenia, tudzież będące w toku spory sądowe odnoszące się do prawa propinacyi nie wstrzymują rozpoczęcia rzeczono-go peryodu.

Po dniu tego ogłoszenia nie mogą być cofnięte zgłoszenia się o wynagrodzenie.

Dział III.

O funduszu propinacyjnym.

Na spłacenie kapitałów wynagrodzenia, po-krycie wszystkich wydatków połączonych z prze-prowadzeniem czynności wymiaru wynagrodzenia, jakoteż kosztów zarządu, utworzony będzie krajowy fundusz propinacyjny.

Fundusz ten powstaje:

- a) z opłat składanych przez posiadaczy prawa propinacyi;
- b) z rocznych opłat od wyszynku gorących na-pojów, wykonywanego przez osoby nie mające prawa propinacyi;
- c) z jednorazowych opłat od zakładania nowych gorzelni i browarów;
- d) z grzywien nakładanych za przestępstwa w spra-wach propinacyjnych.

a) Opłaty składane przez posiadaczy prawa propinacyi.

§. 28.

Posiadacze propinacyjnego prawa wyszynku, za które ma być wypłacony kapitał wynagrodzenia wnoszą do funduszu propinacyjnego od dnia upływu terminu edyktem pierwszym oznaczonego (§. 12) aż do dnia, w którym ogłoszono, iż kapitały wynagrodzenia w całym kraju przyznane zostały (§. 26) corocznie jeden od sta od wymaganego przez nich, lub z urzędu obliczonego kapitału wynagrodzenia; następnie od dnia ogłoszenia (§. 26) aż do dnia, w którym kapitał wynagrodzenia wypłacony im będzie, corocznie po dwa od sta od przyznanego im kapitału.

Jeżeli oznaczenie kapitału wynagrodzenia nie nastąpiło z powodu nieukończonego sporu (§. 25) opłaca posiadacz propinacyjnego prawa wyszynku po ogłoszeniu w §. 26 wzmiankowanem, po dwa od sta od wymaganego kapitału aż do dnia przyznania tegoż, z zastrzeżeniem późniejszego wyrównania na przypadek, gdyby kapitał przyznany był większy lub mniejszy od wymaganego.

Po wypłaceniu lub przekazaniu do wypłaty (§§. 42 i 43) kapitału wynagrodzenia, opłacać będą posiadacze propinacyjnego prawa wyszynku na fundusz propinacyjny 7% od 100 od wypłaconego im kapitału, dopóki wynagrodzenie w całym kraju spłaconem nie będzie, — jednakże nie dłużej jak do upłynięcia peryodu w §. 3 oznaczonego.

Wszystkie te wypłaty uiszczają obowiązani do kasy właściwego urzędu podatkowego w półrocznych ratach z góry, zawsze dnia 1. stycznia i 1. lipca każdego roku; w razie zaś uchybienia terminu z odsetkami zwłoki po 6 od sta.

§. 29.

Opłaty w §. 28 wymienione, pobierane będą w ten sam sposób jak podatki rządowe.

Celem przypisania i poboru takowych, udzieli komisya krajowa urzędowi podatkowym wykaz tych opłat, sporządzony na podstawie wymaganego, lub prawomocnie już przyznanego uprawnionym wynagrodzenia, z poszczególnieniem kwoty na każdego z obowiązanych przypadającej.

Wydział krajowy zaś, jako władza zarządzająca funduszem propinacyjnym, udzielać będzie urzędowi podatkowym wykazy uprawnionych, którym

w skutek losowania kapitał wynagrodzenia został wypłaconym, lub do wypłaty przekazanym.

Rzeczony opłaty mają w razie egzekucji lub konkursu wierzycieli takie same pierwszeństwo hipoteczne jak podatki rządowe.

Jeśli prawo propinacyi nie jest częścią majątku przedmiotem ksiąg hipotecznych będącego, ciężar rzeczony opłaty na propinacyjnym prawie wyszynku z pierwszeństwem przed wszystkimi wierzytelnościami prywatno-prawnymi.

§. 30.

Właściciele prawa propinacyi, którzy zrzekli się wynagrodzenia (§. 7) uwolnieni są od uiszczenia wszelkich opłat na rzecz funduszu propinacyjnego.

b) Opłaty od wyszynku trunków.

§. 31.

Kto wykonuje wyszynk wódki, piwa, napojów miodowych i spirytusowych (okowity, rumu, araku, rozolisów, likierów, ponczowej esencji i t. d.) z innego tytułu niżeli z prawa propinacyi, ma opłacać od tego wyszynku na rzecz funduszu propinacyjnego należność roczną w paragrafie następnym oznaczoną, bez różnicy, czy wyszynk jest wykonywany jako przemysłowość samoistna, czy jako akcesoryum innej przemysłowości.

§. 32.

Należność rzeczona ustanawia się od wyszynku w miejscowościach liczących nie więcej jak 1000 mieszkańców po 40 zł. w. a., w miejscowościach z ludnością od 1000 do 5000 mieszkańców po 60 zł. w. a., w miejscowościach z ludnością od 5000 do 12000 mieszkańców po 80 zł. w. a., w miejscowościach zaś z ludnością nad 12000 mieszkańców po 100 zł. w. a. rocznie.

Należność tę winien obowiązany opłacać od 1. dnia tego miesiąca, który nastąpi po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Po upływie peryodu w §. 3 oznaczonego, a w razie wcześniejszego spłacenia kapitału wynagrodzenia w całym kraju, z chwilą spłacenia onegoż, ustaje obowiązek płacenia tych należności.

§. 33.

Władza polityczna powiatowa wymierza według postanowień §. 31 i 32 rzeczzone należności, i zawiadamia o tem obowiązanych; następnie udziela wykaz wszystkich należności wymierzonych, w jednym egzemplarzu c. k. Urzędowi podatkowemu, w drugim Wydziałowi krajowemu.

Przeciw wymiarowi należności służy tak szynkarzowi, jak Wydziałowi krajowemu, jako władzy zarządzającej funduszem propinacyjnym prawo odwołania się do c. k. Namiestnictwa. Przeciw decyzji Namiestnictwa służy prawo rekursu tylko temu, na czyją niekorzyść orzeczenie pierwsze zniesionem zostało.

Rekurs nie wstrzymuje wykonania orzeczeń.

Gdyby władza przemysłowa udzieliła komu w myśl obowiązujących przepisów (§. 49) nową koncesyę na wyszynk napojów w §. 31 wymienionych winna zarazem wymierzyć od niej opłatę według postanowień paragrafu poprzedniego, i zawiadomić o tem Urząd podatkowy i Wydział krajowy.

§. 34.

Należności powyższe uiszczane być mają na rzecz funduszu propinacyjnego do kasy Urzędu podatkowego w półrocznych ratach z góry zawsze dnia 1. stycznia i 1. lipca każdego roku, w razie zaś uchybienia terminu z odsetkami zwłoki po 6% od 100.

Jeżeli obowiązek opłaty tych należności nie zaczyna się z dniem 1. stycznia lub 1. lipca uisci obowiązany pierwszą ratę tylko w takiej ilości, jaka stosunkowo wypadnie za czas od dnia 1. stycznia względnie 1. lipca.

Należności te ściągane będą, w ten sam sposób jak podatki rządowe.

§. 35.

c) Opłaty od zakładania nowych gorzelni i browarów.

Kto w czasie od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy aż do upływu peryodu w §. 3 określonego, będzie zakładał nową gorzelnię lub browar, winien zapłacić na rzecz funduszu propinacyjnego przed rozpoczęciem wyrobu wódki lub piwa jednorazową należność w kwocie 2.000 złr. wal. austr. od każdego nowo założonego browaru i od każdej nowo założonej gorzelni.

Od tej opłaty wolny jest właściciel majątności przedmiotem ksiąg hipotecznych będącej, z którą w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy połączone jest prawo propinacyi, jeżeli zakłada gorzelnię lub browar w tej majątności.

§. 36.

Oplaty w §. 35 ustanowione należy uiszczać bezpośrednio do kasy funduszu propinacyjnego.

Polityczne władze powiatowe obowiązane są zawiadamiać Wydział krajowy o każdym na założenie gorzelnii lub browaru wydanem pozwoleniu.

§. 37.

Funduszem propinacyjnym zarządza Wydział krajowy.

Zarząd funduszu.

Dział IV.

O spłacie wynagrodzenia.

§. 38.

Po ukończeniu czynności przyznania kapitałów wynagrodzenia (§. 26) rozpoczyna się spłacanie onych według planu umorzenia, który ułożony być ma przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, a zatwierdzony przez Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Plan umorzenia powinien być tak ułożony, ażeby z opłat wniesionych w pierwszych latach zabezpieczone było pokrycie kosztów i możliwych niedoborów.

Spłacanie następuje w ten sposób, że co pół roku odbywa się losowanie wyroków indemnizacyjnych stosownie do planu umorzenia.

Najdalej w przeciągu peryodu 26letniego w §. 3 oznaczonego, musi być wynagrodzenie w całym kraju spłacone.

§. 39.

Każdy kapitał wynagrodzenia przyznany osobnym wyrokiem indemnizacyjnym otrzyma los osobny; sporządzonych więc będzie tyle losów, ile wydano prawomocnych wyroków indemnizacyjnych.

Losy te będą złożone do urny i w niej przechowane pod kluczem i pieczęcią Wydziału krajowego.

§. 40.

Wydział krajowy, jako władza zarządzająca funduszem propinacyjnym ogłosi zawsze kwotę kapitałów wynagrodzenia, według planu umorzenia z końcem czerwca, lub z końcem grudnia, do losowania przypadająca i przeprowadzi w połowie czerwca, względnie w połowie grudnia, losowanie wyroków indemnizacyjnych.

Losowanie odbywa się publicznie wobec komisji przez Wydział krajowy wyznaczonej, a losów będzie ciągnionych tyle, na ile wystarczy suma na to półrocze do spłacania przeznaczona.

Jeżeli los na ostatku wyciągnięty przedstawia kapitał wynagrodzenia wyższy niż jest fundusz na spłatę onego po pokryciu wprzód wyciągniętych losów pozostały, wylosowany kapitał ten będzie z końcem następującego półrocza spłacony; pozostała zaś nie wypłacona reszta doliczy się do kwoty, która według planu umorzenia na najbliższe półrocze przypada.

§. 41.

Wydział krajowy obwieszcza wylosowane kapitały wynagrodzenia i wypłaca takowe z końcem następującego po wylosowaniu półrocza, to jest z końcem grudnia tego samego roku, względnie z końcem czerwca roku następnego.

Akt wylosowania udziela Wydział krajowy Instancyi realnej, która z urzędu ma zanotować w księgach hipotecznych każdy wylosowany kapitał przy dotyczącym majątku.

Zanotowanie to ma ten skutek, że później nabyte prawa rzeczowe nie będą uwzględnione przy sądowej rozprawie o przekazanie kapitału wynagrodzenia.

§. 42.

Jeżeli prawo propinacyi połączone jest z własnością majątku nieruchomego będącego przedmiotem ksiąg hipotecznych, albo też stanowi odrębne ciało hipoteczne, spłata kapitału wynagrodzenia nastąpić może tylko z uwzględnieniem rzeczowego prawa osób trzecich.

Postępowanie sądowe względem przekazania kapitału wynagrodzenia rozpoczyna się dopiero po wylosowaniu tego kapitału.

Gdzie zachodzą prawa osób trzecich, kapitał wynagrodzenia złożony będzie do depozytu Instancyi realnej.

Z dniem złożenia spłata jest dokonana.

Kapitał złożony do depozytu sądowego ma być na żądanie uprawnionego lokowany w papierach publicznych, w jakich kapitały pupilarne lokowane być mogą.

Jeżeli uprawniony wyjedna sobie po wylosowaniu kapitału wynagrodzenia u Instancyi realnej prawomocną asygnacyę na wypłacenie tegoż, wypłata nastąpi do rąk uprawnionego.

Przy przekazywaniu, wypłacaniu i odpisywaniu kapitału wynagrodzenia, zastosowują się analogicznie postanowienia patentu ces. z dnia 8. listopada 1853 L. 237 Dz. u. p. i rozporządzenia minister. z dnia 28. lipca 1859 L. 142 Dz. u. p.

Przy postępowaniu tém nie będzie zastosowane postanowienie §. 64 pat. ces. z 8. listopada 1853. L. 237. Dz. u. p.

§. 43.

Gdyby prawo propinacyi nie było połączone z własnością majątku nieruchomego będącego przedmiotem ksiąg hipotecznych, wylosowany kapitał wynagrodzenia zostanie spłacony dopiero po upływie peryodu w §. 3 oznaczonego, jeżeli należitości, które od tego kapitału aż do końca peryodu umorzenia uiszczane być mają, nie zostaną funduszowi propinacyjnemu z góry zapłacone lub zabezpieczone.

Dopóki jednak kapitał wynagrodzenia nie zostanie spłaconym, uprawniony opłacać będzie tylko po dwa od sta od przyznanego mu kapitału.

§. 44.

Po rozpoczęciu peryodu w §. 26 wskazanego ma być przy każdym majątku nieruchomym, będącym przedmiotem ksiąg hipotecznych, z którym połączone jest prawo propinacyi, uwidoczniomem z urzędu w księgach hipotecznych, że prawo propinacyi z upływem tegoż peryodu ustaje, i że właściciel tego majątku pozostanie nadal tylko przy prawie posiadania szynku zastrzeżonego w §. 3 niniejszej ustawy.

Jeżeli prawo propinacyi nie jest połączone z majątkiem nieruchomym stanowiącym przedmiot ksiąg hipotecznych, winien właściciel tego prawa wskazać nieruchomość, z którą zastrzeżone w §. 3 prawo posiadania szynku ma być hipotecznie połączone.

Dział V.

O kosztach.

§. 45.

Koszta dochodzenia i wymiaru wynagrodzenia, o ile takowe nie ponoszą strony (§. 18. i 23.) równie jak koszta zarządu funduszu propinacyjnego, mają być pokryte z tegoż funduszu.

§. 46.

Gdyby fundusz propinacyjny z końcem peryodu w §. 3. wskazanego nie wystarczał na pokrycie wypłat na nim ciążących, oznaczy ustawa krajowa jakie opłaty po upływie rzeczzonego peryodu będą pobierane od wyszynku napojów na rzecz tegoż funduszu.

Pozostałość funduszu propinacyjnego, jaka okaże się po spłaceniu wynagrodzenia w całym kraju i pokryciu wszystkich wydatków, staje się własnością funduszu krajowego.

Dział VI.

Postanowienia ubezpieczające i karne.

§. 47.

Producentom wódki, spirytusu, piwa, trunków miodowych lub innych napojów propinacyjnych, nie wolno sprzedawać tych trunków inaczej, jak tylko hurtownie w naczyniach pod obręczami i zawierających przynajmniej pół hektolitra płynu.

§. 48.

Osobom, które w okręgu propinacyjnym (t. j. miejscowości w której istnieje propinacyjne prawo

wyszynku) trudnią się sprzedażą rumu, araku, ponczowej esencji, rozolisów, likierów, z innego tytułu, niżeli z tytułu propinacyjnego prawa wyszynku, niewolno wykonywać drobnej sprzedaży tych trunków inaczej, jak tylko we flaszkach opieczętowanych, zawierających przynajmniej pół litra płynu.

§. 49.

Wyszynk i sprzedaż niehurtowna (§. 47.) wódek, spirytusów niesłodzonych lub słodzonych, z wyjątkiem wymienionych w §. 48. — tudzież piwa, trunków miodowych i innych napojów propinacyjnych, nie mogą być w okręgu propinacyjnym wykonywane przez osoby inne, jak tylko przez te, które posiadacz propinacyjnego prawa wyszynku, lub jego dzierżawca do tego ustanowi.

Wyszynk i drobniejsza niżeli w §. 48. oznaczona sprzedaż napojów, w tymże §ie wymienionych nie mogą być osobom, nieposiadającym propinacyjnego prawa wyszynku dozwolane w okręgach propinacyjnych inaczej, jak tylko po ścisłym zbadaniu potrzeby miejscowej, wysłuchaniu posiadacza propinacyjnego prawa wyszynku i przekonaniu się, że ten posiadacz niezaspakaja miejscowej potrzeby.

§. 50.

Kto w warunkach w §. 35. określonych rozpoczął wyrób wódki lub piwa, nie opłaciwszy poprzedzającej od niego należności na rzecz funduszu propinacyjnego, staje się winnym przekroczenia i podpada karze podwójnej należności.

§. 51.

Szynkowanie nieuprawnione, pokątne, tudzież przekroczenia przepisów zawartych w §. 47. i 48. lub innych przepisów w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku, karane będą grzywnami od 10 do 200 złr., w razie niemożności zapłaty aresztem od 2 do 40 dni, o ile niniejsza ustawa innych kar nie postanawia.

Orzeczenie karne postanowi zarazem konfiskatę trunków i sprzętów, służących do popełnienia przekroczenia.

Kto uznany został winnym przekroczenia, ma ponosić kosztą dochodzenia i kosztą wykonania kary.

§. 52.

Dochodzenie i karanie wszelkich przekroczeń w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku należy do politycznej władzy powiatowej.

Orzeczenie co do tych przekroczeń powinno być doręczane stronom interesowanym (obwinionemu i poszkodowanemu), którym zarówno służy prawo rekursu, tak co do orzeczenia o winie, jak i przeciw wymiarowi kary.

§. 53.

W razie poszlak szynkowania pokątnego winna polityczna władza powiatowa zarządzić rewizję domową, wykonać się mającą według przepisów ustawy karnej dla przestępstw skarbowych.

Do poszlak takich należy w szczególności posiadanie gorących napojów w większej ilości jak wymagać może pokrycie potrzeby według osobistych stosunków posiadacza, tudzież posiadanie naczyń lub przyrządów do wyszynku.

§. 54.

Wszelkie grzywny, nakładane w sprawach propinacyjnych i przedmioty skonfiskowane (§§. 50. i 51.) wpływają do funduszu propinacyjnego.

§. 55.

Posiadaczowi propinacyjnego prawa wyszynku wolno jest dla obrony praw swoich utrzymywać przysięgłą straż, którą on sam mianuje, a potwierdza polityczny urząd powiatowy.

Do tej straży mogą być powołane tylko osoby nieskazitelne, które 24 lat życia ukończyły.

Straż ta składa przysięgę w politycznym urzędzie powiatowym podług roty następującej:

„Przysięgam, że będę strzegł powierzono-
 „nego memu nadzorowi propinacyjnego prawa
 „wyszynku z pilnością i wiernością od wszel-
 „kiej szkody, że o każdym, któryby w jaki
 „bądź sposób nieprawnie ukracał to prawo
 „doniosę sumiennie bez żadnych osobistych
 „względów, podług mego najlepszego prze-
 „konania.“ — „Tak mi Boże dopomóż.“

Przysięgła straż propinacyjna uważaną będzie przy wykonywaniu swej służby jako straż publiczna i ma używać wszystkich praw, służących z mocy

ustaw osobom urzędowym i publicznej straży cywilnej.

Zeznanie przysięgłego strażnika propinacyjnego uczynione z powołaniem się na przysięgę służbową o czynach lub okolicznościach wchodzących w zakres jego służby stanowi prawny dowód według określeń przepisów o postępowaniu karnem dla przestępstw skarbowych.

§. 56.

Postanowienia zawarte w tym dziale (§§. 47 do 56) przestają obowiązywać z upływem periodu w §. 3cim wskazanego.

Dział VII.

Postanowienia dodatkowe.

§. 57.

Osobna instrukcja, którą wyda Ministerstwo spraw wewnętrznych, określi bliżej sposób postępowania komisji krajowej.

Wydział krajowy zaś wyda osobną instrukcję do zarządu funduszem propinacyjnym i do spłaty wynagrodzenia.

§. 58.

Władze rządowe w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem winne udzielać wszelkiej pomocy do przeprowadzenia postanowień niniejszej ustawy.

§. 59.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie równocześnie z ustawą państwową o uwolnieniu opłat do funduszu propinacyjnego wpływających od podatku dochodowego, tudzież wszelkich do wykonania niniejszej ustawy się odnoszących aktów prawnych, dokumentów, podań i innych pism od stempli, od należności bezpośrednich, od opłat depozytowych i w ogóle od wszelkich opłat skarbowych.

§. 60.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości.

Aleg. LXXXIII.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

(Na umieszczenie Szkoły sztuk pięknych w Krakowie, celowi odpowiednie. Sejm wyznacza z funduszków krajowych rocznie kwotę 5.000 zł. w. a., ewentualnie sumę 100.000 zł. w. a. na wybudowanie na ten cel budynku w Krakowie.)

Lwów dnia 18 maja 1875.

Rydzowski m. p.
wnioskodawca.

J. Szujski m. p., J. Jasiński m. p., Sawczyński m. p., Kamiński m. p., Haller m. p., Emil Torosiewicz m. p., Leon Chrzanowski m. p., Horodyski m. p., Polanowski m. p., Sementowski m. p., Podlewski m. p., Kabat m. p., Dąbrowski m. p., Gniewosz m. p., Dr. Majer m. p., Jasiński Aleksander m. p., Marcei Madejski m. p., Szemelowski m. p., M. Popiel m. p., Czartoryski m. p., Zyblikiewicz m. p., Dr. Weigel m. p., Filip Zucker m. p., Hoszard m. p., Abrahamowicz m. p., Wereszczyński m. p., Słonecki m. p., O. Hausner m. p., Paczkowski m. p., Tetmajer m. p., Dzeduszycki m. p., Waygart m. p., Wesołowski m. p., Jędrzyjowicz m. p.

Wniosek.

Idąc za powszechnym prawie głosem ludu, i za własnym doświadczeniem, że terazniejsza instytucja reprezentacyj powiatowych, chociaż wypływa z ustroju konstytucyjnego i autonomicznego, atoli potrzebną być nie wydaje się, będąc mało pożyteczną dla ogółu, który nie odnosi z tejże bezpośrednich żadnych widocznych owoców, ani politycznych lub też społecznych, ekonomicznych albo innych w stosunku do tego, o ile ta instytucja Rad powiatowych właśnie ogół tem obciąża w różnym względzie a przeważnie w tym, że kraj przy powszechnie czuć się dającym niedostaku finansowym przeciążony podatkami i dodatkami — dodatkiem na Rady powiatowe już zbyt — a bezpożytecznie dotkniętym się być czuje, zwłaszcza ludność, która nie wiele mając ducha ofiarności przy niedostatku finansowym tem mniej prosperuje w dostatku ducha autonomicznego.

Nie wchodząc już w to, lecz że:

- a) rzady i urzęda dualistyczne, to jest jedną władzą dwa ciała podzielone zarządzające w ogóle są niedołączne, maszyną rządzenia utrudniające i niepraktyczne;
- b) że dwa takie ciała Władze administracyjne i autonomiczne w niższej kategorii jako to Rady powiatowe jakie tutaj w Galicyi mamy, tym są niekorzystniejsze, że oba różnym duchem dążności i dośrodkowości natchnionemi być mogą, nie mają i mieć nie mogą dokładnego rozgraniczenia a choćby i z tym to ztykanie się z sobą, albo względami się unosić, sprawy opóźniać lub utrudniać, albo nawet w sprzeczności sobie stawać mogą;
- c) że Rady powiatowe nie wiele ożywiają ducha autonomicznego, bo wydają się jakoby tylko dla formalności koncesyonowane, mają szczupły zakres działania nie czują nad sobą kontrolnego czujnego trybunału a przeważnie przez reprezentację z większych posiadłości jednostronnie dyrygowane i majoryzowane bywają,
- d) że tym sposobem mało znaczące i niezadowolniające wydając owoce. Rady powiatowe tak dla grup jak i dla członków wybranych bezmał tylko utrudnieniem i stratą bywają.

Temi tedy motywami głównie powodowani wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Rady powiatowe znoszą się.

Antoni Siewiec, wnioskodawca, Jakub Laskosz, Andrzej Kuzara, J. Oskard, Drozd, Bodnar, Hajdamacha, Kierepin, Szurlej, Żołądź, Iwaniszów, Jędrzejewski, Kocyłowski, Hubar, J. Pełlech, Zakliński, Kocko.

Aleg. LXXXV.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o wnioskach Wydziału krajowego, względem wydatków na szkołę weterynaryi, preliminowanych w rubryce VII. poz. 57 budżetu funduszu krajowego na rok 1876.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 16. kwietnia r. b. odesłał Wysoki Sejm do komisji budżetowej sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 8go kwietnia r. b. L. 6424 względem wydatków na szkołę weterynaryi, preliminowanych w rubryce VII. poz. 57 budżetu funduszu krajowego na rok 1876. — Sprawozdanie to i wnioski tam postawione mają na celu wykonanie uchwały Wysokiego Sejmu, powziętej dnia 14 października 1874 względem założenia pomienionej szkoły we Lwowie. Wobec téj uchwały zatem potrzeba założenia takiej szkoły dla naszego kraju, dalej w wątpliwość podawana być nie może. — Inaczej rzecz się ma z pytaniem względem wysokości kosztów, do jakich fundusz krajowy w założeniu i utrzymywaniu téj szkoły, czy to stale czy przechodowo miałby być zobowiązany. — Podobnież od czasu zapadłej pomienionej uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. października, zaszły takie wypadki, które dały podstawę do pytania czy w ogóle taka szkoła weterynaryi wyłącznie tylko kosztem kraju założona i nadal utrzymywana być ma, bądź całkowicie bądź w części, i czy założenie i otwarcie téj szkoły już z początkiem roku szkolnego 1875/6 nastąpić ma, w skutek czego i koszta téj szkoły i w jakiej cyfrze już do budżetu na rok 1876 wstawionemi by być pow.inny. — Co do wysokości kosztów téj szkoły na fundusz krajowy, w pewnej cyfrze przyjąć się mających, ta wysokość podana jest w sprawozdaniu Wydziału krajowego na rocznych 24.000 złr. w. a., lecz sam Wydział krajowy tę cyfrę wziętą jako tylko w przybliżeniu obliczoną, — Ta cyfra 24.000 złr. już jest mniejszą o 6,000 złr. od w r. z. proponowanej i uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. października r. z. przyjętej 30.000 Złr. — Obrachowanie wydatków na tę szkołę przedstawia się wprawdzie obecnie dla funduszu krajowego o 6,000 złr. korzystniejszém, co komisya budżetowa tylko z przyjemnością zaznaczyć może; pomimo tego jednak komissya budżetowa na wstawienie téj cyfry już w budżet na r. 1876 zgodzić się nie może.

a to już z uwagi, że do wstawienia jakiej bądź pewnej cyfry na ten cel nie ma dotąd pewnej podstawy t. j. pewnych danych. — Do utrzymania w mowie będącej szkoły miałyby się według danego ze strony c. k. Ministerstwa rolnictwa przyrzeczenia przyczyniać i skarb ogólny państwa dawaniami pewnej subwencji, tak jednorazowej na pokrycie kosztów założenia tej szkoły, jak stałej rocznej subwencji na utrzymanie téjże. W celu uzyskania takiej subwencji rozpoczął wprawdzie Wydział krajowy w skutek otrzymanego polecenia w art. 2. uchwały z dnia 14. października 1874 rokowania c. k. Rządem, lecz te rokowania zostały dotąd, jak Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu powiada, bez skutku, gdyż do dnia tego sprawozdania t. j. do 8. kwietnia r. b. nie otrzymał od c. k. Rządu na swe przedstawienia żadnej odpowiedzi. — Lecz nawet w razie danej na to ze strony c. k. Ministerstwa odpowiedzi, wbrew danemu poprzedniczo przyrzeczeniu wszelkiej subwencji odmawiającej ze względu na zaszły w Izbie posłów Rady państwa, w miesiącu lutym r. b. wypadek, o którym niżej obszerniej jest mowa, nie jest zupełnie wykluczona nadzieja, że taka subwencja ze skarbu państwa daną będzie, w którym to pomyślnym wypadku fundusz krajowy o tyle mniej byłby obciążony, ile cyfra tej subwencji by wyniosła, jak to słusznie Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu sam zauważył.

Dalej zaprzeczyć się nie da, że organizacja tej szkoły daje także miarę do obliczenia wymóg jej materialnych a zatem wydatków pieniężnych na ten cel bądź jednorazowych bądź stałych.

Dla tej organizacji jest znowu miarą organizacyjny statut.

Ten statut atoli dotąd jeszcze nie jest ustalony, gdyż jak Wydział krajowy w swem sprawozdaniu powiada, projekt tego organizacyjnego statutu przedłożony został c. k. Rządowi do wyjaśnienia zdania, jednak i w tej mierze nieotrzymał jeszcze Wydział krajowy odpowiedzi od Rządu.

Przy takim stanie rzeczy komisja budżetowa musi zupełną słuszność przyznać Wydziałowi krajowemu, kiedy w swoim sprawozdaniu powiada, że wobec „tego stanu rzeczy nie jest w położeniu zdać już w tej chwili Wysokiemu Sejmowi szczegółowo sprawę z dopełnienia poleceń „wydanych uchwałą z dnia 14. października 1874., ani też wykazać stan w jakim znajdzie „się Fundusz kultury krajowej i Fundusz szkoły kucia koni, a właściwie Fundusz szkoły weterenaryi, po przeprowadzeniu tych poleceń Wysokiego Sejmu z dnia 14 października 1874., jak też dalej wyraźnie podnosi, — że niepodobnem jest oznaczyć już w chwili „obecnej z całą ścisłością wysokość szczegółowych wydatków na utrzymanie w mowie będącego „zakładu w przeciągu roku 1876. wyłożonymi być mających“, — co atoli w każdym razie jeżeli nie warunkiem bezwzględny — *conditio sine qua non*, wstawienia tych wydatków w budżet roku 1876, to ze względu na i tak już bardzo przeciążony Fundusz krajowy nadto już naprężone siły podatkujących na jego potrzeby tylko jako bardzo pożądanem uważane być musi.

Wydział krajowy wyraża wprawdzie w swem sprawozdaniu pewność. „że jeżeli nie zajdą jakie nieprzewidziane przeszkody, szkoła weterynaryi, o której mowa, już z początkiem roku szkolnego 1875/6 otwartą będzie“.

Owoż właśnie zaszła taka okoliczność, która tę pewność znacznie osłabia, a tą okolicznością jest uchwalona w Izbie posłów Rady państwa na posiedzeniu dnia 1. lutego b. r. rezolucya wyzywająca c. k. Rząd, aby o założeniu takiej szkoły prócz innych także w grupie i północno wschodniej krajów Austrii postarał się.

Tekst tej rezolucyi w oryginale brzmi jak następuje :

„Die hohe Regierung wird aufgefordert dem allgemeinen Mangel an geeigneten Bildungsanstalten für Thierärzte durch die Sorge für die Errichtung solcher Institute je in der südlichen, nordwestlichen und nordöstlichen Gruppe der österreichischen Länder abzuhelpfen.“

Ta okoliczność, że ta uchwała powzięta została przez Reprezentację nie poszczególnego jednego kraju ale przez Reprezentację całego Państwa, z czego wypływa, że założenie takiej szkoły leży w interesie nie tylko tego kraju, w którym założoną by była — ale niemniej i wprost w interesie całego Państwa, w skutek czego ogólny skarb państwa do zaradzenia tej potrzebie Państwa założeniem i utrzymaniem takiej szkoły jeżeli nie całkowicie to w przeważnej części jest powołanym, jakto się dzieje przy wszystkich prawie szkołach średnich w naszym kraju, ta okoliczność daje przeto słuszną podstawę do oczekiwania, że c. k. centralny Rząd tę uchwałę Izby posłów Rady państwa nie zostawi bez skutku, i że mianowicie ze skarbu państwa, założenie i utrzymanie takiej szkoły umożliwi, rozumie się z wciągnięciem do tego już istniejących i na ten cel poświęconych specjalnych funduszów lokalnych, jakim jest u nas już obecnie utworzony fundusz szkoły weterynaryj.

Owóz komisya budżetowa właśnie tę uchwałę Izby posłów jako przeszkodę otwarcia zamierzonej szkoły już z początkiem roku szkolnego 187⁵/₆ i to we Lwowie uważa o tyle, o ile nie da się z pewnością oznaczyć, teraz już ani czas, kiedy kroki c. k. Rządu w celu założenia i zorganizowania tej szkoły do końca doprowadzone zostaną, ani też miejsce tej szkoły, t. j. nie da się z wszelką pewnością już teraz orzec, że właśnie Lwów będzie tem miejscem, w którym c. k. Rząd w skutek pomienionej uchwały Izby posłów Rady państwa tę szkołę założyć uzna za stosowne, lubo komisya budżetowa jest tego mocnego przekonania, że tak ze względu geograficznego położenia, jak ze względu na obecnie już na ten cel przeznaczone i zabezpieczone lokalne fundusze, jak mianowicie realność na ten cel już zakupiona i po części już adoptowana we Lwowie, że więc Lwów jest tem miejscem, gdzie ta szkoła założona być powinna i założoną zostanie.

Jeżeli zaś pomieniona uchwała Izby posłów Rady państwa w ten dla naszego kraju wielce pożądaný sposób wykonaną zostanie, natenczas stosunek i, w jakim dotąd oba czynniki w założeniu tej szkoły, t. j. fundusz krajowy i ogólny skarb państwa występowały, zmieniliby się, a to tak, że kiedy podług dotychczasowego planu fundusz weterynaryj a względnie dotujący go fundusz krajowy występował jako założyciel tej szkoły, skarb zaś Państwa jako pomocniczy, nastąpiłby stosunek przeciwny, t. j. skarb ogólny państwa byłby założycielem i stale tę szkołę utrzymującym, fundusz zaś krajowy byłby do tego znacznie mniejszą częścią kosztów pomocniczym — a zatem stosunek dla funduszu krajowego znaczną ulgę przynoszący.

Według udzielonego w krótkiej drodze od p. komisarza rządowego komisji budżetowej wiadomienia nadeszły w ostatnich dniach od p. Ministra spraw wewnętrznych, na ponowione dawne zapytania względem dania przyobiecanej subwencji ze skarbu państwa dla szkoły, o której tu mowa, odpowiedź odmowna, tego brzmienia, że p. Minister nie jest obecnie w położeniu taką subwencję udzielić dla zakładu krajowego.

Komisya budżetowa jednakowoż taką odpowiedź nie mogła uważać za załatwienie pomienionej uchwały Izby posłów Rady państwa.

Podniesienie bowiem chowu bydła w naszym kraju w ogóle, którego bezwzględny warunkiem — *conditio sine qua non* — jest ochronienie go we względzie sanitarnym od gubiących go chorób i morów, które w naszym kraju stały się nieustającymi, ale też rozpościerają zgubny swój wpływ i na dalej na zachód od naszego kraju położone kraje Austrii — uznane zostało jako nagła i nieunikniona potrzeba państwa, co też i komisya budżetowa Izby posłów uznaje, — otóż ko-

misya powołana do oceny potrzeb i obowiązków, jakie ze skarbu państwowego pokryte być mają, w swoim sprawozdaniu o wniosku posła Dr. Heilsberga względem założenia takich szkół weterynaryi, jak się samo rozumie, że środków skarbu państwa — gdyż Rada państwa tylko tym skarbem nie zaś funduszami krajowemi lub prywatnemi rozporządzać może — na posiedzeniu Izby posłów d. 1. Lutego 1875 wypowiedziała, a Izba posłów odnośny odpowiedni wniosek komisji tej, aby Rząd tej potrzebie zaradził (abhelfen) bez zmiany uchwaliła.

Wobec tego w porównaniu ze stanem rzeczy, na podstawie którego Wysoki Sejm powziął uchwałę z d. 14. Października 1874 względem założenia tej szkoły kosztem funduszu krajowego — faktycznie zmienionego stanu kwestyi, komisja budżetowa sądziła być usprawiedliwioną, ażeby wykonanie uchwały Sejmowej z d. 14. Października 1874, o ile ta odnosi się do założenia szkoły weterynaryi, z funduszu krajowego i otwarcia jej już z początkiem roku szk. 1875 powstrzymać a te tylko koszta do budżetu na r. 1876 wstawić, jakich wykończenie rozpoczętego już przebudowania, zaopatrzenie potrzebnymi środkami ochrony i utrzymanie w dobrym stanie przeznaczonych na szkołę weterynaryi realności pod L. 466⁴/₄, we Lwowie i dotrzymanie zawartych już w tym celu prawomocnych kontraktów wymaga.

Zważywszy zatem, że urząd nietylko nie przyrzekł, przyczynić się subwencją jednorazową do założenia bądź też stałą do utrzymywania szkoły weterynaryi wraz z szkołą kucia koni, i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie, ale nadto wyraźnie oświadczył, iż żadnej nie da w tym celu subwencji.

Zważywszy że założenie szkoły weterynaryi wraz z szkołą kucia koni, i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie leży głównie w interesie skarbu Państwa, gdyż rozszerzenie wiadomości weterynaryjnych i pomnożenie liczby weterynarzy, przyczyni się do zaoszczędzenia bardzo znacznych wydatków ze skarbu Państwa corocznie łożonych na pokrycie kosztów pałkowania bydła rogowego zarazą dotkniętego lub zagrożonego, — a Izba posłów w Radzie państwa w uznaniu tego stanu rzeczy, zażądała Rząd, ażeby postarał się o założenie zakładu weterynaryjnego w wschodnio-północnej grupie krajów koronnych.

Komisja budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm cofa uchwałę z d. 14 października 1874 postanawiającą założyć stałą publiczną szkołę weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt we Lwowie, i uznającą ją za zakład krajowy,
2. Sejm wzywa Rząd, ażeby założył we Lwowie szkołę weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i z szpitalem dla zwierząt, ofiarując Rządowi na ten cel zabudowania w realności pod L. 466⁴/₄ we Lwowie położonej i odpowiedni obszar gruntu, niemniej roczną subwencję w sumie 2000 zł. z funduszu kraj. obowiązując się nadto do ratalnego spłacania pożyczki hipotecznej na tę realność zaciągniętej.

3. Wydział krajowy przeprowadzi rozpoczęte już w realności pod L. 466^{4/4}, we Lwowie położonej na umieszczenie w niej szkoły weterynaryi wraz ze szkołą kucia koni i ze szpitalem dla zwierząt przeznaczone roboty budowlane o tyle, aby przez ich zaniechanie fundusz krajowy i realność nie poniosły szkody.
4. Wydział krajowy przeprowadzi w tej mierze rokowania z Rządem, zastrzegając, ażeby własność realności przez kraj na urządzenie szkoły weterynaryi ofiarowanej, w razie zwinienia tej szkoły, wróciła do kraju, — jako też, ażeby postanowienia statutu organizacyjnego dla tej szkoły przez Sejm uchwałą z d. 14 października 1874 do wiadomości przyjęte, o ile to możliwem będzie, utrzymanemi zostały.
5. Wydział krajowy starać się będzie o należyte tymczasowe zużytkowanie tej realności.
6. Na opłatę podatków, spłatę rat od pożyczki hipotecznej na tę realność zaciągniętej i pokrycie innych kosztów administracyjnych tej realności umieszcza się w budżecie krajowym na rok 1876 suma 2000 zł.

Lwów dnia 13 Maja 1875.

Wodzicki
przewodniczący.

Szaszkiewicz
sprawozdawca.

3. Wydział krajowy przeprowadzi rozpoczęte już w realności pod I. 1870, w sprawie podjęto-
nej na umieszczenie w niej szkoły weterynaryjnej wraz ze szkołą dla uczniów i na ogólnym dla
zwierząt przeznaczonymi roboty budowlanej o tych, aby przez ich wybudowanie imienną krajowy
i realność nie poniosły szkody.

4. Wydział krajowy przeprowadzi w tej mierze rozprawę z tym, aby w realności, aby w realności
realności przez kraj na umieszczenie szkoły weterynaryjnej wraz z szkołą dla uczniów i na ogólnym
zwierząt do kraju — jako też, abyby postanowienie sądownie ogłoszone przez krajowy przez
sejm uchwały z d. 14 października 1874 do realności krajowej w d. 14 kwietnia 1874
przeznaczeniu zostały.

5. Wydział krajowy starać się będzie o należyte przeprowadzenie i wykonanie tej realności.

6. Na opłatę podatków spłaty rat od pożyczki hipotecznej na tę realność (nieogrodzonej) i pokrycie
innych kosztów realności wziętych tej realności umowa się w tym, że krajowy na rok
1876 suma 2000 zł.

Lwów dnia 18 maja 1875.

Starosta
[imię]

Wójt
[imię]

Aleg. LXXXVI.

Sprawozdanie

komisji budżetowej nad przedłożeniem Wydziału krajowego w sprawie latrynowej w szpitalu głównym lwowskim.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm zastanowił się już w roku 1872 nad tą sprawą pod względem higienicznym i sanitarnym i przeznaczył uchwałą z dnia 7 grudnia 1872 sumę 5646 zł. w. a. na usunięcie wytkniętych podówczas niedogodności i na rekonstrukcyę kanałów i latryn.

Tej uchwale nie stało się zadość, ponieważ suma preliminowana na naglące potrzeby restauracyi samego gmachu szpitalnego musiała być obróconą.

Potrzeba rozwiązania kwestyi latrynowej w gmachu szpitalnym, stała się od tego czasu jeszcze bardziej piekącą.

Wszystkie sufity, powały i podłogi w pawilonach latrynowych są zupełnie zbutwiały i muszą być usunięte, a nowymi zastąpione, czy to ten lub inny system rekonstrukcyi zastosowanym będzie.

Również wszystkie tynki murów wewnętrznych przesiąkłe od tylu lat wyziewami zatrującym powietrze, muszą być od dołu do góry zbite i przez pewien dłuższy przeciąg czasu odwietrzane i chemicznie desynfekcyonowane.

Cała wewnętrzna konstrukcyja od fundamentów aż pod dach, musi dla zaprowadzenia niezbędnej wentylacyi, której dotąd brakuje, do szczytu być usuniętą i nowa konstrukcyja zaprowadzoną.

Dolne zbiorowisko musi być rozebrane, na nowo z kamienia wymurowane i cementem wylane. Spadki dla odpływu muszą być odkopane, do tego zbiorowiska zastosowane i do kanałów wprowadzone. Wszystkie podłogi w latrynach muszą być asfaltowane, mury cementem wyprawione, a rury spadowe z masy kamiennej (Steingut) urządzone.

Rozwiązanie kwestyi latrynowej w szpitalach, według zasad higieny, jest jednym z najgłówniejszych zadań, gdyż źle urządzone miejsca ustronne w szpitalach stają się ogniskiem chorób; wydzieliny bowiem ludzkie, podlegając rozkładowi i tworząc pasyżne istoty niewidzialne oku (drobiny, komórki, mętwiki), a napełniając powietrze, którem oddechamy, stają się gniazdem mikroskopijnych organizmów, które tylko przez techniczne urządzenie latryn, przez odpowiednią desynfekcyę i wentylacyę zniszczone być mogą. Nie rzeczą jest komisji budżetowej ani też Wysokiego Sejmu, orzekać lub dawać wskazówki, który z używanych dotąd środków desynfekcyjnych zasługuje na pierwszeństwo, czy masa *Süverna*, czy siarkan żelazowy, czy kwas karbolowy.

Również nie może być zadaniem komisji budżetowej ani też Wysokiego Sejmu zalecać ten lub ów system latrynowy, czy system wywozowy bezwonny pp. Müllera i Schura, jaki jest zaprowadzony w hanowerskim szpitalu miejskim, czy system pneumatyczny *Liernütra* jako ulepszenie systemu beczkowego, czy system latrynowy *d'Arceta*, jaki jest z najlepszym skutkiem zaprowadzony w domach dla obłąkanych w Getyndze, Hildesheim i Osnabrück, a na który to system Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu wskazuje. To należy do władzy wykonawczej, która już dwukrotnie zwoływała komisję rzeczy biegłych z lekarzy i techników złożoną.

Komisję budżetową obchodzi tylko domniemany koszt tej nowej rekonstrukcji latryn. Jakkolwiek Wydział krajowy nie przedłożył dokładnego kosztorysu, wszelako po zainformowaniu się komisji budżetowej w biurze technicznym, koszt ten nie wyniesie więcej, jak tę sumę, którą Wysoki Sejm już w roku 1872 na ten cel uchwalił, to jest okragło 5.600 zł. w. a.

Gdy teraz idzie właściwie o ponowienie dawniejszej uchwały i ustanowienie tego samego funduszu, jaki już był przed trzema laty uchwalony; gdy gruntowna rekonstrukcja latryn nie da się dłużej odwlekać, bez narażenia chorych na zaraźliwe choroby, przeto komisja budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

„Na wykonanie rekonstrukcji latryn w głównym gmachu szpitalnym przeznaczają się suma 5.600 zł. w. a. i wstawia się w budżet na rok 1876“.

Lwów dnia 12 maja 1875 r.

Czerkawski
za przewodniczącego.

Dr. Ignacy Kamiński
sprawozdawca.

ALG. LXXXVII.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o petycyi podanej do Wysokiego Sejmu przez Maurycego hr. Dzieduszyckiego i innych członków komitetu zawiązanego w celu niesienia pomocy duchownym obrządku grecko-katolickiego, którzy opuścili diecezyę chełmską i przebywają obecnie w Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Wielu duchownych grecko-katolickiego obrządku nie mogąc pogodzić z własnym sumieniem wymaganych od nich zmian w religii i w obrządku, musiało wydalic się, wraz z rodzinami swemi, z dycezyi chełmskiej, a porzucając posady swoje i mienie, szukać w innych krajach schronienia przed karami im grożącemi. Obecnie znajduje się w Galicyi 55 takich duchownych wraz z rodzinami, razem 208 osób, nielicząc tych którzy poszli szukać na stare lata przytułku w dalszych krajach i w Rzymie.

Współczucie religijne i ludzkość względem nieszczęśliwych spowodowały kilka znakomitych osób, jakoto: Maurycego hr. Dzieduszyckiego, Mieczysława Potockiego, księży Kajetana Kajetanowicza, Ottona Hołyńskiego i innych do zawiązania się w komitet w celu niesienia pomocy i wsparcia tym tułaczom. Komitet ten zyskał pozwolenie wysokiego Rządu do zbierania składek w celu wyżej określonym. Jakkolwiek odwołanie się komitetu do prywatnej ofiarności i miłosierdzia nie zostało bezskuteczne, jednak wobec licznych ciężarów publicznych, składki niezupełnie odpowiedziały oczekiwaniom komitetu — jak tenże pisze w swej prośbie — i zaledwie dostarczyły pieniędzy na opędzenie pierwszych i najpilniejszych potrzeb tułaczy. Powiodło się wprawdzie komitetowi postępującemu z największą oględnością, wyszukać i nastreczyć odpowiednie zajęcie i umieszczenie niektórym z tych kapłanów, z których prawie wszyscy, jak świadczy komitet w swej prośbie i głos publiczny w Galicyi, posiadają niepoślednie wykształcenie i odznaczają się wysoką prawością charakteru. Lecz mimo tego wielu jeszcze pozostaje bez odpowiedniego miejsca i bez chleba, a fundusze komitetu są prawie wyczerpane.

W takim położeniu komitet wspomniany wniósł 16. kwietnia r. b. prośbę do Wysokiego Sejmu „o łaskawe udzielenie z funduszków krajowych doraźnego wsparcia w kwocie przynajmniej 2000 zł. w. a.“ do rozporządzenia komitetu, na cel przy jego zawiązaniu ściśle określony.

Komisya budżetowa, której Sejm prośbę wspomnianą do zbadania przekazał, rozpoznała powyżej przedstawiony stan rzeczy. Nadto komisya mniema, iż zasilek żądany a zalecony ze stanowiska ludzkości i miłosierdzia, może być także pożyteczny ogółowi, a przeto polecany ze stanowiska publicznego; albowiem ci wychodzący, wysoko moralni i znakomicie wykształceni, zwiększyć mogą zastęp ludzi użytecznych krajowi naszemu i być bardzo zbawiennym dla innych przykładem.

Z powyższych powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Upoważnia się Wydział krajowy do wypłacenia kwoty 3.000 zł. komitetowi istniejącemu dla niesienia wsparcia i pomocy kapłanom obrządku grecko-katolickiego szukającym w Galicyi schronienia, i w tym celu otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt dodatkowy na 3000 zł. na rok 1875.

We Lwowie dnia 12. maja 1875.

Przewodniczący
H. Wodzicki.

Sprawozdawca
Leon Chrzanowski.

Aleg. LXXXVIII.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu funduszu szkolnego na rok 1876.

[Alegat do preliminarza funduszu krajowego na r. 1876. Rubryka VII. poz. 66.]

Wysoki Sejmie!

Uchwałą na posiedzeniu dnia 16. października 1874. r. wydaną, zatwierdziła wysoka Izba preliminarz funduszu szkolnego na r. 1875 w dziale wydatków w kwocie 341.293 zł.
w dziale dochodów w kwocie 82.417 „
i zezwoliła, aby wynikający ztąd niedobór w kwocie 258.876 zł.
zamieszczony został w budżecie krajowym.

Dodatkowo na opędzenie przewidywanego w skutek uchwalonej dnia 17. października 1874. r. noweli dla ustawy z d. 2. maja 1873 podwyższenia wydatków na płace nauczycieli otworzono dla funduszu szkolnego dalszy kredyt w kwocie 78.000 „
przeto ogół prelininowanych na zastąpienie niedoboru w funduszu szkolnym wydatków z funduszu krajowego wynosił na r. 1875 razem 336.876 „

W preliminarzu na r. 1876 wniesionym obecnie za pośrednictwem Wydziału krajowego oblicza Rada szkolna krajowa mające się opędzić z funduszu szkolnego wydatki na 427.593 zł.
Dochody jego wynosić będą 83.063 „
przeto pozostałby niedobór do zastąpienia z funduszu krajowego w kwocie 344.530 zł.
a zatem w porównaniu z prelininowanym na r. 1875 niedoborem w powyższej kwocie 336.876 „
większy o 7.654 zł.

Rozbiór poszczególnych działów i rubryk podał komisji powód do następujących uwag:

A. W dziale wydatków.

Na wyrażone w uchwale z d. 16. października 1874 r. życzenie wysokiego Sejmu, iżby w przyszłości preliminarz funduszu szkolnego zawierał dokładną analizę potrzeb szkół jako żądanych na ich pokrycie sum uzasadnienie, Rada szkolna krajowa odpowiedziała w odezwie dnia 5. lutego 1875 r. pod l. 213 — 706 do Wydziału krajowego wystosowanej, iż temu życzeniu w zupełności zadość uczynić nie może, już to dla tego, że w myśl §. 13. metryki dotyczącej się zawiadywania funduszami szkolnymi okręgowymi, c. k. okręgowe Rady szkolne preliminarze na rok przysły dopiero z końcem miesiąca sierpnia mają przedkładać, głównie zaś dla tego, że organizacja szkół ludowych jest jeszcze w toku, ządto ma pochodzić, iż nie można było oprzeć preliminarza na r. 1876. na tak ścisłych podstawach, ażeby każdy najdrobniejszy szczegół w zupełności odpowiadał istotnej potrzebie.

Komisya budżetowa jest daleka od tego, ażeby nie uznawała trudności, z jakimi Rada szkolna krajowa, zwłaszcza w obecnej jeszcze chwili, ma do walczenia w ułożeniu dokładnego na każdy rok następny preliminarza potrzeb szkolnych. Mimo to niepodobna zgodzić się w całej rozciągłości na wszystkie powyższe jej wywody.

Naprzód nie można przystać na to, aby rozporządzenia czysto administracyjnej natury miały uwłaczać prawom budżetowym Reprezentacji kraju. — W szczególności wykonywanie tych praw w cieńszym lub rozleglejszym zakresie nie może być zależne od czasu, w którym Rady szkolne okręgowe dotychczas winne były przysłać swej przełożonej władzy preliminarze szkół do ich zarządu należących na rok następny. Wszak nie łatwiejszego dla władz administracyjnych jak zmienić ten termin, jeżeli tego wymagają względy tak ważne, jak względ na ich stosunek do władzy ustawodawczej, którą w obecnym razie jest Reprezentacja krajowa. Gdyby powyższe usprawiedliwienie Rady szkolnej krajowej uznano za słuszne, toby także w przyszłości preliminarze funduszu szkolnego krajowego nie mogły być dokładniejsze, zwłaszcza, gdyby sesye wysokiego Sejmu, podobnie jak w bieżącym roku, miały się odbywać w porze jesiennej.

Co się tyczy drugiego z przytoczonych przez Radę szkolną krajową powodów, iż życzenie wysokiego Sejmu co do analizy potrzeb w preliminarzu szkolnym nie zostało uwzględnione, to już w zeszłym roku uczyniła komisya budżetowa uwagę, że będąca w toku reorganizacja szkół nie przeszkadza bynajmniej, aby choć w miarę jej już dokonanego przeprowadzenia budżet wskazywał te rubryki lub pozycye, które w pewne cyfry mogą być ujęte. Jeżeli w tym roku preliminarz szkolny nie mógł jeszcze mieć tej dokładności, iżby każdy nawet najdrobniejszy szczegół w zupełności istotnej odpowiadał potrzebie, czego, nawiasem mówiąc, wysoki Sejm na teraz się nie domagał, to nie wynika stąd jeszcze upoważnienie do żądania wbrew zasadom budżetu ryczałtów nie opartych na żadnej specyfikacji. Można było w danym razie bliżej określić ramy, w których potrzeby szkolne muszą być zaspokojone, wymienić szkoły w obecnej chwili już zorganizowane, na które wydatki w pewnej kwocie mają być łożone. Takie postępowanie byłoby dodało budżetowi potrzebnej mu jasności i wykazało podstawy jego obliczeń a oraz obznajomiło Reprezentację krajową z postępem i donośnością prac nieorganizacyjnych w zawodzie oświecenia ludowego, kosztem kraju dokonywanych. — Jakkolwiek może być zaufanie, którem kraj otacza instytucję Rady szkolnej krajowej, w sprawie budżetowej jednak Reprezentacja jego nie może odstąpić od zasad ścisłości wszędzie w tej mierze praktykownych.

Ze względu na wyłuszczone tutaj uwagi komisya budżetowa postanowiła zaproponować wysokiej Izbie powtórzenie zeszłorocznej rezolucji co do analizy poszczególnych potrzeb w budżecie szkolnym i wyraża przytem nadzieję, iż Rada szkolna krajowa stosując się do tej uchwały Reprezentacji krajowej podawać będzie na przyszłość tak w preliminarzach, jakoteż w spodziewanych zamknięciach rachunków funduszu szkolnego dokładne wyszczególnienie opędzanych z niego wydatków. Ponieważ jednak potrzeby tak reorganizacji, jakoteż administracji szkolnictwa w r. 1876. muszą być zaspokojone, przeto komisya budżetowa nie mogła oomówić chociaż przybliżonego ich rozbioru i spra-

wdzenia. Wyniki swoich obrad, jakie wysokiej Izbie przedstawia, oparła li na przypuszczeniach, jakie wobec danych okoliczności zdawały się być najprawdopodobniejsze.

W rubryce I. żąda Rada szkolna krajowa na „zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych“ sumę 278.000 zhr.

Są to zasiłki obowiązkowe z art. 27. ustawy szkolnej wynikające, a na zastąpienie niedoborów funduszów miejscowych i okręgowych w rubryce płac nauczycieli przeznaczone.

W roku zeszłym na ten cel preliminowano kwotę	226.842 „
Zażądano przeto na rok 1876 więcej o	51.158 „
Ponieważ atoli do powyższej w zwyczajnym budżecie na r. 1875 preliminowanej sumy	226.842 „
doliczona być musi jeszcze na podwyższenie płac nauczycielskich dodatkowo uchwalona z powodów na wstępie przytoczonych kwota	78.000 „
Preliminarz tej rubryki na rok 1875 wynosił właściwie	304.842 „
W porównaniu z tą sumą kwota	278.000 „
której na jej cele na r. 1876 Rada szkolna zażądała, jest mniejsza o	26.842 zhr.
Z uwagi na tę różnicę uważa komisya zażądaną kwotę	278.000 „

za dostatecznie usprawiedliwioną.

W rubryce II. preliminowano w roku zeszłym na „substytucye“ kwotę 900 zhr. Na rok 1876. Rada szkolna krajowa nie domaga się na potrzeby z tego tytułu płynące żadnej kwoty; miasto tego otwiera jednak nową rubrykę XVI. na „zasiłki nadzwyczajne dla funduszów okręgowych“, i żąda w pozycyi 43. na „czasowe uzupełnienie sił nauczycielskich i substytucye“ przyzwolenia sumy 8000 zhr.

Z powodu ścisłego przestrzegania przymusu szkolnego nie zachodzi w wielu szkołach stosownie do wzmagającej się liczby uczniów w myśl art. 4. ustawy szkolnej potrzeba powiększenia liczby nauczycieli. Prócz tego w razach dłużej trwających przerw w pełnieniu obowiązków przez etatowych nauczycieli ustanawia się czasowo zastępców, których wynagrodzenie z powyższej kwoty ma być czerpane. Suma 8000 zhr. wystarcza na wynagrodzenie 40 osób do takich czasowych zajęć po wołać się mających.

Komisya budżetowa, już z zasady, oświadczyć się winna przeciw tworzeniu nowych rubryk w preliminarzu, jeżeli tego nie wymaga widoczna i niewidoczna potrzeba. Uważa je bowiem za niebezpieczne pod względem budżetowym, gdyż z powodu, że pod jego wpływem łatwo powstają i ustalają się wyobrażenia o rzekomo nowych potrzebach, które we właściwych utrzymane granicach znajdują w innych rubrykach odpowiednie zaspokojenie, przybierają jednak coraz rozleglejsze rozmiary, skoro w odrębnych umieszczone rubrykach, uznane zostaną za potrzeby samoistne.

Wydatki według życzenia Rady szkolnej do rubryki XVI. przekazać się mające, byłyby albo zasiłkami dla funduszów szkolnych okręgowych na urządzenie szkół ludowych w myśl ustawy szkolnej, a w tym razie powinny być zaspokojone z kredytu na rubrykę I. przeznaczonego, albo wynagrodzeniem za tymczasowe czyli zastępcze pełnienie obowiązków nauczycielskich, a wtenczas należą do rubryki II., która na ten cel obejmuje fundusz. O ile wydatki tego rodzaju z rubryki I. obecnego preliminarza mogą być opędzone, trudno wprawdzie, dla braku wszelkiej w tej rubryce specyfikacji potrzeb z jaką taką orzec ścisłością. Wiadomo atoli według doświadczeń czynionych we wszystkich budżetach, że w rubryce płac urzędników i jakichkolwiek innych funkcyonaryuszów zawsze liczyć można na oszczędność rocznie 2% preliminowanej kwoty wynoszącą, coby w obecnym razie uczyniło przeszło 5000 zhr., a lekko licząc najmniej 4000 zhr., t. j. połowę żądanej w rubryce XVI.

sumy. Chodziłoby zatem tylko o drugą jej połowę. Aby nie opóźnić rozpoczętej reorganizacji szkół ludowych, komisya budżetowa w myśl powyższych uwag wnosi, aby po zupełnem uchyleniu rubryki XVI. na wynagradzanie pełniących tymczasowo, a względnie w sposób zastępczy obowiązki nauczycielskie nieetatowych osób w rubryce II. tytułem kredytu na „substytucye“ umieszczono sumę 4000 złr.

W rubryce III. przyzwolona została na r. 1875 kwota 4227 złr. na „zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye“ zakonne. Na r. 1876 Rada szkolna krajowa w tej rubryce nie preliniuje, a to ze względu na art. 39. ustawy szkolnej, że w mowie będące szkoły jako prywatne nie mają prawa do zasiłków z krajowego funduszu szkół ludowych. Z uwagi jednak, że szkoły te zastępują poniekąd szkoły publiczne, i czyniąc w miejscach, w których istnieją zakładanie ich na teraz zbędnem, oszczędzają funduszowi szkolnemu wydatków, wnosi na czasowe zasiłki dla nich w rubryce XVI. „Rozmaite wydatki obejmującej umieszczenie kwoty 4156 złr.

Komisya budżetowa, zgadzając się na wywody Rady szkolnej co do korzyści, jakie szkoły przez korporacyę utrzymywane przynoszą, mniema jednak zgodnie z uwagami do rubryki II. uczynionymi, że i tutaj utworzenie nowej rubryki, a względnie pozycyi dla wydatku, już od lat istniejącego, jest niepotrzebne, a staćby się mogło z czasem szkodliwym. Wnosi zatem, aby na powyższą kwotę dano przyzwolenie, aby jednak jak dotąd w rubryce III. na budżecie była umieszczona.

W rubryce IV. preliniuowano z tytułu fundacyi biskupa Botańskiego dla szkół ludowych w Brzozowie, Radymnie, Jaśliskach i Tyczynie jeszcze na r. 1875 wydatek w kwocie 63 złr. Z powodu dokonanej już w wymienionych miejscach reorganizacyi szkół, wydatek ten przestał ciążyć na funduszu szkolnym krajowym; z którego to powodu ani Rada szkolna, ani komisya nie preliniuje żadnej w tej rubryce kwoty.

W rubryce V. preliniuje Rada szkolna na adjuta dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego 5000 złr.

t. j. o 1500 złr. mniej niż w roku przeszłym; — w rubryce VI. na remuneracye i zapomogi 10.631 „

t. j. o 6030 złr. mniej niż w roku zeszłym, a to z powodu, że w obec uchwalonego przez wys. Sejm podwyższenia płac nauczycieli potrzeba zapomóg stanie się rzadszą i mniejszych będzie wymagać nakładów. Komisya budżetowa zgadza się na uczynione co do powyższych dwóch rubryk propozycye Rady szkolnej krajowej.

W rubryce VII. podatek dochodowy od kuponów obligacyj indemnizacyjnych i wypożyczonych kapitałów w kwocie 161 złr. nie może z natury swej dalszemu ulegać rozbirowi.

W rubryce VIII. żąda Rada szkolna krajowa jak w roku przeszłym na „koszta podróży i dyet“ dla nauczycieli kredytu w kwocie 2000 „

Z uwagi, że wys. Sejm na przeszłorocznej sesyi przyzwolił w tej rubryce tylko na kwotę 1000 „

Komisya budżetowa nie sądzi, aby w tym roku były powody do powiększenia tej sumy.

W rubryce IX. preliniuje Rada szkolna na dodatki pięcioletnie dla nauczycieli etatowych 24.000 „

W rubryce X. jako dodatek do funduszu emerytalnego w myśl art. 32. ustawy szkolnej 12.800 „

W rubryce XI. na emerytury dla nauczycieli, którzy tracą posady w skutek organizacyi 5000 „

Powyższe sumy we wszystkich trzech rubrykach nie przekraczają kwot w roku zeszłym na nie uchwalonych; nie dały też komisji do szczegółowych uwag powodu.

W rubryce XII „dary z łaski“ dzielą się na stałe i zmienne. Pierwsze obejmują kwoty, pewnym osobom już stałe przyznane, których przeto cofnąć nie można. Wynoszą one . 845 zlr.

Na dary z łaski zmienne preliniuje Rada szkolna w tym roku . 3.000 „
a zatem o 1000 zlr. więcej niż w zeszłym.

Ze względu na cele humanitarne tej rubryki, zwłaszcza, że z niej dawane mają być także zapomogi wdowom i sierotom po nauczycielach, komisja budżetowa nie sprzeciwia się zamierzonemu podwyższeniu i wnosi, aby w tej rubryce na obie kategorie darów z łaski razem umieszczono sumę . 3.845 zlr.

W rubryce XIII na potrzeby szkół ogólnej natury suma . 10.000 „
równa przeszłorocznej na tem miejscu uchwalonej, nie ulega żadnemu zarzutowi.

Rubryka XV przeznaczona na „zasiłki nadzwyczajne dla funduszy szkolnych miejscowych“ obejmuje dwie pozycje a w szczególności zawiera

w pozycji 41 na płace nauczycieli wniosek na	4.000 „
a w pozycji 42 na budynki szkolne wniosek na	60.000 „
Razem	64.000 zlr.

Co do pozycji 41 nadmieniam Rada szkolna krajowa, że bardzo często z powodów klęsk elementarnych i zubożenia, strony nie są w stanie uiścić się z ciążących na nich względem utrzymania szkoły powinności. Aby szkoły z tego powodu nie upadły, potrzeba im przyjść w pomoc, na co obrócona ma być powyższa kwota 4000 zlr. Atoli komisja budżetowa nie mogła nabrać przekonania, ażeby ta pozycja, która się w bieżącym roku po raz pierwszy w preliminarzu pojawia, była dostatecznie uzasadniona. Brakuje dotąd w zupełności ścisłych podstaw, aby ocenić możebny wpływ elementarnych klęsk i innych wypadków na potrzebę udzielania nadzwyczajnych zasiłków na utrzymanie szkółek ludowych.

W podobnych razach gminy zwykły się udawać do wysokiego Sejmu, który też nigdy nie szczędzi datków, do ich poratowania potrzebnych, osobliwie gdy chodzi o ocalenie tak ważnych instytucji jak szkoły. Wprowadzić zaś wydatek, który z natury swojej może i powinien być tylko wyjątkowy, do budżetu zwyczajnego jako stały, znaczyłoby tyle, co zachęcać strony, aby spychały ze siebie ciężące na nich obowiązki i udawały się do funduszu krajowego o pomoc wtedy gdy ich spełnienie stało się może trudnem, ale nie jest jeszcze bynajmniej niemożliwe. Komisja budżetowa mając na oku jak wielki fundusz krajowy ma jeszcze co do rozwoju ludowego szkolnictwa przed sobą zadanie, nie sądziła iżby było stosownem, obciążać przedwcześnie jego budżet wydatkami, do których nie jest obowiązany, a które zkażąd znaleźć mają zaspokojenie. Postanowiła przeto całkowicie uchylić na teraz pozycją 41 z preliminarza funduszu szkolnego.

Preliminowane w poz. 42 zasiłki na budynki szkolne powinny według ducha ustawy szkolnej udzielane być tylko jako zaliczki zwrotne. Tak je pojmowała także komisja budżetowa w zeszłorocznem sprawozdaniu o preliminarzu funduszu szkolnego, dodając że tylko w przypuszczeniu, iż powyższy ustawą określony warunek, ściśle będzie przestrzegany doradzać może wysokiemu Sejmowi utworzenia Radzie szkolnej krajowej na ten cel stosownego kredytu. Według zasięgniętych wszelako informacji dotąd utrzymane są zasady zwrotnych zaliczek, a rozdawano gminom raczej bezzwrotne zapomogi pod pozorem, jakoby się wszystkie znajdowały w przewidzianym w art. 38 ustawy szkolnej wyjątkowem położeniu, iż nie byłyby w stanie zwrócić udzielonych im zaliczek, komisja budżetowa nie mogłaby w żaden sposób przystąpić do tego zapatrywania, które już dla tego jej się zdaje być mylnem, że w niem wyjątki podniesione są do rzędu pospolitych wypadków, nadto jednak wyraża przekonanie, że ze względów tak ekonomicznych jakoteż moralnych należy obstawać przy zasadzie w ustawie wypowiedzianej, aby nie zacierać i nie osłabiać w gminach poczucia obo-

wiązku, jaki z tego tytułu mają w stosunku do powszechności w ogóle; a w stosunku do skarbu krajowego w szczególności. W ślad za tą samą myślą uważa za słuszne, iżby zaliczki na ten cel gminom udzielone nie tylko były zwrotne, ale także oprocentowane, gdyż w przeciwnym razie byłyby one przynajmniej w części darowizną, a o tyle niewłaściwym uwolnieniem obowiązanych od cięższych na nich powinności. Zarzut, jakoby gminy były za ubogie, aby je można ze skutkiem i bez przesadnej surowości pociągać do zwrotu zaliczek upada, jeżeli się zważy że ten obowiązek łatwo być może rozłożony na tak długi szereg lat, iż w skutek takiego rozkładu stanie się jak najmniej dotkliwym.

Na podstawie tych uwag proponuje komisya budżetowa naprzód zmianę nazwy tej rubryki, któraby dotąd nosiła napis „Zaliczki zwrotne dla funduszków szkolnych miejscowych“ a następnie rezolucyę, któraby w sposób niewątpliwy wyraziła zdanie Wysokiej Izby co do natury w mowie będących zaliczek.

Na powyższy cel zażądała Rada szkolna krajowa w roku zeszłym kredytu w kwocie 30.000 złr. i otrzymała go, na wniosek komisji budżetowej w zażądaney wysokości. Na rok 1876 domaga się Rada szkolna podwojenia tej sumy na ten sam cel t. j. kredytu w kwocie 60.000 złr.

Ponieważ atoli takie podwyższenie ciągnie za sobą zwiększenie dodatków do podatków o $\frac{1}{2}\%$ w stosunku do bezpośrednich podatków państwowych, komisya budżetowa uważała za swój obowiązek zastanowić się dokładnie, czyli i jakie są powody któreby przemawiały za tak nagłym i znacznem powiększeniem tego wydatku, a tem samem i ciężarów krajowych. Powody przytaczane przez Radę szkolną krajową nie różnią się od tych, które przytaczano w zeszłym roku, gdy chodziło o przyjęcie pierwotnej sumy na budżet krajowy; a ztąd nie może jeszcze wypływać potrzeba lub konieczność jej podwojenia, zwłaszcza w chwili, w której wynikłości z jej rozdawnictwa nie mogą być wiadome. Dopiero na podstawie tych wynikłości i ułożonego według nich progmatu dalszego w tej mierze postępowania mogłaby się komisya przychylić do stosownej modyfikacji przyjętej poprzednio kwoty. W sprawozdaniu z czynności Wydziału kraj. wymienione są wprawdzie na karcie 34 niektóre gminy co od 1. Lipca 1874 do 31. Stycznia 1875 otrzymały rzeczony zasiłki, razem do wysokości 26.820 złr. Wszelako podane tam szczegóły nie dają bynajmniej dostatecznej podstawy do sprawdzenia tak daleko posuniętych wymagań Rady szkolnej krajowej, zwłaszcza że w podanym spisie uwzględnionych gmin znajdują się takie, których zamożność zanadto wiadoma, aby przypuścić można, iż one żadną miarą nie mogły się obejść bez pomocy funduszu krajowego.

Niepodobna Radzie szkolnej krajowej odmówić uznania za jej troskliwość o stan budynków szkolnych; nie ulega też wątpliwości, że dobry ich stan jest nieodbitym warunkiem rozwoju szkolnictwa. Ale komisya budżetowa, ze swojego stanowiska zważyć także musiała, że ten rozwój postępować tylko może w miarę sił ekonomicznych kraju, że suma 30.000 złr. także jest dość znaczna, i że pod oględnym zarządem na razie wcale dobre wydać może skutki, że nareszcie stosowna oszczędność w udzielaniu tego rodzaju zasiłków przyczynić się może do rozbudzenia w gminach własnej energii i poczucia obowiązków. Dla tego uznała za stosowne pozostać przy kwocie przeszłorocznej 30.000 złr. i polecić ją wysokiej Izbie do przyjęcia w tej rubryce, wyrażając przytęm nadzieję, że Rada szkolna krajowa ograniczając na przyszłość pomoc tutaj zamierzoną, do gmin rzeczywiście potrzebnych, zdoła znacznie spotęgować owe korzyści, jakie z rozdawnictwa tej sumy spływać mają na kraj i jego zakłady szkolne.

Na bezprocentowe zaliczki dla gmin potrzebujących pomocy na wystawienie odpowiednich budynków szkolnych przeznaczony jest fundusz, który powstał ze składek zbieranych w kraju w roku 1872 na cele podniesienia oświaty ludowej. Ponieważ dobroczynna ta fundacya nie miałaby wejść w życie, aż po uiszczeniu opłaty rządowej 10% kapitału 73.290 złr. wynoszącej, która się równa blisko dwuletniemu jego dochodowi, wysoki Sejm wystosował w roku zeszłym wezwanie do Rządu, aby na drodze właściwej wyjednał dla niej uwolnienie od rzeczonyj opłaty. Wszelako zabieg przez

naszą delegacyę w Radzie Państwa pod tym względem czynione nie odniosły innego skutku prócz że c. k. Rząd oświadczył na posiedzeniu Izby posłów d. 27. Stycznia przez usta ministra skarbu, że aczkolwiek nie może popierać wniosku względem uwolnienia powyższej fundacyi od przepisanych opłat, gotów jednak rozdzielić jej uiszczenie na 10 a nawet na 20. lat, gdyby prośba o ułatwienie tego rodzaju z właściwej strony została do niego wystosowaną. Komisya budżetowa sądzi, iż wysoka Izba uzna za stósowne dać Wydziałowi krajowemu odpowiednie pod tym względem polecenie.

W myśl powyższych uwag przedstawiłby się preliminarz wydatków funduszu szkolnego na r. 1876 jak następuje:

Rubryka	I.	Zasiłki dla funduszków szkolnych okręgowych	278.000 zlr.
"	II.	Substytucye	4.000 "
"	III.	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	4.156 "
"	IV.	Fundacya i stypendya	
"	V.	Adjuta	5.000 "
"	VI.	Remuneracye i zapomogi	10.631 "
"	VII.	Podatki i daniny	161 "
"	VIII.	Koszta podróży i dyet	1.000 "
"	IX.	Dodatki pięcioletnie dla nauczycieli	24.000 "
"	X.	Dodatek do funduszu emerytalnego	12.800 "
"	XI.	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady w skutek organizacyi	5.000 "
"	XII.	Dary z łaski	3.845 "
"	XIII.	Potrzeby szkolne ogólnej natury	10.000 "
"	XIV.	Rozmaite wydatki	— "
"	XV.	Zaliczki zwrotne dla gmin na budynki szkolne	30.000 "
		Ogół wydatków	388.593 zł.

B. W dziale dochodów.

W rubryce I. odsetki od kapitałów, które na r. 1875 prelimitowane były na 14273 zlr. prelimitowane są na rok następny w kwocie 14919 "

Różnica wynosi 674 "

i pochodzi ztąd że pozostałości z rachunków funduszu szkolnego przy jego oddaniu Wydziałowi kraj. przekazane w zeszłym roku, skapitalizowane zostały i przedstawiają obecnie kapitał w listach zastawnych zakładu kredytowego ziemsk. w Krakowie w nominalnej wartości 11.000 zlr.; których 6% prowizyę w kwocie 660 zlr.

tego roku pierwszy raz umieszczono w preliminarzu dochodów. Nadto obliczono dochód od obligacyj indemnizacyjnych na 9080 zlr. po strąceniu podatków od kuponów 14 "

niżej aniżeli w roku przeszłym, co razem daje powyższą różnicę 674 "

Z uwagi atoli, że wszelkie podatki i daniny umieszczone już są w kwocie 161 "

w preliminarzu wydatków w rubr. VII., ścisłość rachunku wymaga, ażeby ich w preliminarzu dochodów nie strącać z ogółu.

Po tem wyjaśnieniu, wynosiłyby w I. rubryce dochodów odsetki od kapitałów właściwie 15080 "

Nadto uznała komisya za stosowne, aby na przyszłość taksy spadkowe dotąd rubryką VI objęte oddzielnie od zapisów i darowizn w osobuej prelimitowano rubryce.

W dotychczasowej rubryce VIII powinny być uwidocznione, że dodatek do funduszu krajowego ze skarbu państwa w kwocie 54943 złr. jest obowiązany i opiera się na §. 66 ustawy państwowej z d. 14. Maja 1869 (D. u. p. Nr. 62).

Nareszcie, zgodnie z uwagami pod A. do rubr. XV. rozwinętemi sądzi komisya, iż należałoby otworzyć w preliminarzu dochodów funduszu szkolnego osobną rubrykę, w którejby uwidocziona była spodziewana suma zwrotów z zaliczek gminom na wybudowanie szkół udzielanych. Z powodów jednak, że dotąd nie udzielono w mowie będących zapomóg w formie zwrotnych zaliczek, nie było można w tej chwili umieścić jakiegokolwiek cyfry, któraby tej zasadzie mogła dać wyraz.

Preliminarz dochodów funduszu szkolnego na r. 1876 obejmowałby przeto następujące rubryki i cyfry:

Rubryka	I.	Odsetki od kapitałów	15080 złr.
„	II.	Dochody z dóbr, realności i innych praw	68 „
„	III.	Opłaty szkolne	1142 „
„	IV.	Dodatki	3256 „
„	V.	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	1465 „
„	VI.	Zapisy i darowizny }	6574 „
„	VII.	Taksy spadkowe }	
„	VIII.	Rozmaite dochody	696 „
„	IX.	Dodatek obowiązkowy ze skarbu państwa na podstawie ustawy państwa z d. 14. Maja 1869 (D. u. p. Nr. 62) §. 66	54943 „
„	X.	Zwroty zaliczek gminom na budynki szkolne udzielonych	— „
		Ogół dochodów	83224 złr.

Gdy od ogółu wydatków obliczonego powyżej na	388593 „
strąci się ogół dochodów w kwocie	83224 „

okazuje się niedobór w kwocie 305.369 złr.

który ma być pokryty z funduszu krajowego.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Zatwierdza się preliminarz funduszu szkolnego krajowego na rok 1876

w dziale wydatków w kwocie	388.593 „
„ dochodów „ „	83.224 „
- 2) Niedobór funduszu szkolnego krajowego w kwocie 305.369 złr zamieszcza się na budżecie krajowym.
- 3) Sejm powtórnie wyraża życzenie, iżby preliminarz funduszu szkolnego w przyszłości zawierał dokładną analizę potrzeb szkół ludowych, celem uzasadnienia żądanych na ich pokrycie sum, i wzywa c. k. Radę szkolną krajową, iżby się chciała zastosować do tego życzenia,
- 4) Sejm wzywa c. k. Radę szkolną krajową, iżby na przyszłość gminom domagającym się wsparcia z funduszu szkolnego krajowego na wystawienie budynków szkolnych udzielała z kredytu na ten cel przeznaczonego i w miarę jego wysokości jedynie w formie zwrotnych, oprocentowanych zaliczek, oraz poleca Wydziałowi kraj., aby w preliminarzu dochodów rzezczonego funduszu osobną dla spodziewanych z tego tytułu zwrotów otworzył rubrykę.

- 5) Poleca się Wydziałowi kraj. izby celem jak najspieszniejszego wprowadzenia utworzonej w r. 1872 ze składek na cele szkolne fundacyi w życie, w myśl uczynionego na posiedzeniu Izby Posłów w Radzie Państwa dnia 27. Stycznia b. r, przez Ministra skarbu oświadczenia wyjednał u c. k. Rządu pozwolenie, aby przypadająca z tego powodu od pomienionej funkcyi opłata, ratami w przeciągu lat 20. uiszczoną być mogła.

We Lwowie dnia 12. Maja 1875 r.

Henryk Wodzicki
przewodniczący.

E. Czerkawski
sprawozdawca.

Aleg. LXXXIX.

Wniosek.

Zważywszy, że język niemiecki jest państwowym;

zważywszy, że reforma wojskowa z ogólnym obowiązkiem służby wojskowej wymaga znajomości języka niemieckiego od tych, którzy tylko do szkół ludowych uczęszczają;

zważywszy, że młodzież, przyjęta do zakładów wojskowych, dla braku znajomości języka niemieckiego w naukach nie może postępować;

zważywszy, że młodzież ukończywszy szkoły średnie, na uniwersytetach i akademiach technicznych z językiem wykładowym niemieckim w dalszym wykształceniu wielkie znajduje trudności;

zważywszy, że dla uczącej się młodzieży w ogóle drogi wykształcenia rozszerzać potrzeba;

zważywszy nakoniec, że dotychczasowa nauka języka niemieckiego w III. i IV. klasie szkół ludowych, jakoteż szkołach średnich celowi nie odpowiada

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Począwszy od drugiej klasy wszystkich szkół ludowych język niemiecki jest obowiązkowym przedmiotem nauki.

2. w klasach niższych szkół średnich w części lub całości utrzymywanych z funduszów publicznych, najmniej jeden przedmiot, w klasach zaś wyższych tychże samych szkół średnich, najmniej dwa przedmioty w języku niemieckim mają być wykładane.

Dr. T. Krzyżanowski
wnioskodawca.

Kozanowicz. Halka. Chrapek. Drozd. Bodnar. A. Siwiec. Kocyłowski. Laskosz. Fecak. Zakliński. Kuzara. Hajdamacha. Szaskiewicz. Kierepin. Iwaniszów. Fortuna. Hubar. Pietrusiewicz. Kowalski. Lisiewicz. Janowski. Antoniewicz. Jędrzejowski. Kulczycki. Michalski. Szott. Pawlików. Całkowski. Oskard Żołędz. Mandyczewski. Kocko. Biłous. P. Jaworski. Szurlej. Kobylarz.

Aleg. XC.

S p r a w o z d a n i e

komisyi edukacyjnej

o wniosku posła Skrzyńskiego, względem utworzenia drugiej szkoły realnej we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Wniosek o utworzenie drugiej szkoły realnej we Lwowie, już po raz wtóry przedłożony jest wysokiemu Sejmowi. Już bowiem na 12em posiedzeniu 4tej sesyi 3go peryodu Sejmu krajowego, z dnia 20. grudnia 1873 złożył był dzisiejszy sprawozdawca do łaski marszałkowskiej wniosek następujący :

„Zważywszy, że tutejsza siedmio-klasowa szkoła realna, z powodu wielkiej liczby uczniów rozdzielona jest na klas 23, mieszczących się w trzech różnych zabudowaniach, wysoki Sejm raczy „uchwalić: Wzywa się c. k. Rząd, aby poczynił stosowne kroki celem utworzenia osobnej drugiej „szkoły realnej we Lwowie.“

Wniosek ten Uchwałą z dnia 29. grudnia 1873, wys. Sejm przekazał ówczesnej Komisji edukacyjnej, która zbadawszy rzecz, ułożyła dnia 9. stycznia 1874 przez referenta, posła Dra. Czernkowskiego sprawozdanie, dowodzące potrzeby utworzenie osobnej drugiej szkoły realnej we Lwowie. Sprawozdanie to wydrukowane i wys. Izbie rozdane, dla braku czasu nie przyszło pod obrady wys. Sejmu, mieści się jednak w zbiorze: „wniosków niezalatwionych w Sejmie galic.“ pod l. 241.

Obecnie p Skrzyński złożył wniosek tej samej treści, który wys. Izba uchwałą z d. 7. Maja r. b. przekazała Komisji edukacyjnej do sprawozdania. Z polecenia tego wywiązuje się niniejszem Komisya. Mając do czynienia z wnioskiem po raz wtóry do wys. Sejmu wniesionym, Komisya sądziła, iż nie należy jej pomijać sprawozdania złożonego o tej samej sprawie po pierwszym jej do wys. Sejmu wniesieniu, a to w przekonaniu, że zapatrywanie Komisji z r. 1873/4 skoro się okaże

zgodnem z pojowaniem sprawy tej samej przez Komisję terażniejszą. Komisja terażniejsza słusznie zważać może i powinna na poparcie wniosku, który przedłoży tym razem wys. Izbie.

Otóż sprawozdanie Komisji z r. 1874 dawszy krótki a wyczerpujący pogląd na historię szkół realnych w kraju naszym, zwróciło uwagę na liczbę uczniów w tutejszej szkole realnej, z roku na rok coraz bardziej wzrastającą, która pociągnąć musiała za sobą rozdział szkoły na 23 oddziałów z znaczną ilością nauczycieli po największej części przybranych czyli zastępców. Poczem sprawozdanie owe dotknęło w wybitniejszych punktach i niekorzyści, jakie z takiego stanu zakładu naukowego wyniknąć muszą, tak pod względem zarządu, jako też co do udzielania nauki w tego rodzaju okolicznościach, w których uczą po największej części nauczycieli tymczasowi, bardzo często się zmieniający, w skutek czego utrzymanie karności i postęp naukowy narażony być musi na trudności, których przewyciężenie nie zawsze dla sił ludzkich jest możebne.

Do zapatrywania tego komisja ówczesna dodała uwagę, że wedle doświadczenia po ów czas sięgającego, powstające gdziegdzie po kraju szkoły średnie nie zmniejszyły liczby uczniów w szkołach lwowskich. Te bowiem szerząc oświatę po prowincyi, obudzają pragnienie do nabycia jej w szkołach, które się przedtem mniej do niej garnęły, obok tego zaś wzrost potrzeb umysłowych na punktach, które dotychczas były zbiornikami oświaty i życia przemysłowego, a do których niewątpliwie należy stolica kraju, szczegółowego wymaga zaspokojenia.

Komisja więc w ówczas wyraziła przekonanie, że niedogodnościom z przepełnienia ówczesnego szkoły realnej lwowskiej wypływającym, zaradzić może jedynie utworzenie drugiej zupełnej szkoły realnej we Lwowie z odrębnym od pierwszej zarządem i odrębnym etatem.

Tak się miała rzecz po pierwszym wniesieniu wniosku zmierzającego do założenia drugiej osobnej szkoły realnej we Lwowie. Zachodzi zatem pytanie, jaka zmiana od owego czasu zaszła w stosunkach tutejszej szkoły realnej?

Oto doświadczenie, do którego odwoływała się ówczesna Komisja, że tworzenie zakładów naukowych po prowincyi nie wiele przyczynia się do zmniejszenia liczby uczniów w szkołach lwowskich średnich, stwierdziło się i w tym stosunkowo krótkim przeciągu czasu także w tutejszej szkole realnej, bo chociaż w tych czasach powstały w wschodniej części kraju szkoły realne w Stryju i Stanisławowie, a oba te miasta połączone są koleją żelazną ze stolicą, szkoła realna tutejsza ma i w tym roku szkolnym zamiast przepisanych statutem organizacyjnym klas siedmiu, klas 22 a to: 4 oddziały równorzędne kl. I., 4 oddziały kl. II., 3 oddziały kl. III., 4 oddziały kl. IV., 3 oddziały kl. V. i po 2 oddziały klasy VI. i VII. Uczy w niej 44 nauczycieli i 4 asystentów; między tą ogromną liczbą nauczycieli jest z dyrektorem i katechetą 11 nauczycieli stałych, resztę zaś stanowią zastępcy. Zakład mieści się w trzech osobnych zabudowaniach. Niedogodność więc, na którą zwracali uwagę wysokiej Izby tak ówczesny wnioskodawca, wniosek swój uzasadniając, jakoteż komisja edukacyjna w swem sprawozdaniu z 9. Stycznia 1874, wcale nie ustały, lecz zawsze jeszcze oczekują usunięcia. Niezaprzeczoną więc i dziś jest potrzeba założenia drugiej zupełnej i pod każdym względem odrębnej szkoły realnej we Lwowie, szkoła bowiem terażniejsza, która tylko klas siedm mieć powinna, a od kilku lat ciągle rozpada się na przeszło 20 oddziałów, zawiera w sobie co do uczniów materiału na trzy niemal szkoły osobne.

Zachodzić mogłoby jeszcze pytanie, na kogo też spada obowiązek założenia i utrzymywania tej drugiej szkoły, we Lwowie niezbędnej. Już sprawozdanie z r. 1874 zwróciwszy i na ten punkt uwagę, słusznie twierdzi, iż z potrzeby takiej szkoły nie można wnioskować, jakoby na gminie miasta Lwowa ciążył ten obowiązek, gdyż każdy z stosunkami miejscowemi obznajomiony przyzna, że, szkoła realna we Lwowie założona, służyć ma i służy potrzebom nietylko miasta i przyległych okolic lecz po części całego kraju. Słusznie przeto, aby koszta założenia i utrzymywania takiej szkoły ponosił fundusz, z którego opędza się wydatki publicznego oświecenia w kraju w ogóle t. j. fundusz naukowy, a względnie skarb państwa.

Zapatrywanie to ówczesnej komisji da się jeszcze poprzeć uwagą, że gmina miasta obowiązawszy się pierwotnie do dostarczenia umieszczenia ówczesnej szkole realnej i to sześcioklasowej dziś dostarcza umieszczenia na klas czternaście, zaopatrywa je w opał i na przybory naukowe wydaje stałą znaczniejszą, coroczną kwotę — rozpoczęła budowę gmachu na umieszczenie gimnazjum Franciszka Józefa i dotychczasowej szkoły realnej; a nadto na niej przedewszystkiem ciąży obowiązek utrzymywania a względnie i zakładania szkół ludowych dla płci obojej w mieście, szkół, których dotychczasowa liczba już teraz w stosunku do ilości dzieci w wieku szkolnym będących okazuje się niedostateczną.

Z powodu więc w niniejszem sprawozdaniu wyluszczonej komisji edukacyjnej, popierając wniosek posła Skrzyńskiego wnosi:

„ Wysoki Sejm raczy uchwalić “

Wzywa się c. k. Rząd, aby poczynił stosowne kroki celem założenia osobnej i zupełnie drugiej szkoły realnej we Lwowie.

We Lwowie dnia 12. maja 1875.

Majer
przewodniczący

Zygmunt Sawczyński
sprawozdawca

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Third block of faint, illegible text, appearing as a distinct section.

Fourth block of faint, illegible text, showing further progression of the text.

Fifth block of faint, illegible text, located in the lower-middle portion of the page.

Sixth block of faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a conclusion or signature area.

Aleg. XCI.

Sprawozdanie

**komisji edukacyjnej z wniosku posła Dunajewskiego na posiedzeniu
dnia 11 maja za nagły uznanego.**

Posel J. Dunajewski postawil na posiedzeniu dnia 11 maja r. b. wniosek nastepujacej tresci:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, aby postanowil, co potrzeba, izby ferye tak zwane jesienne na uniwersytetach i szkołach srednich w naszym kraju o ile mozności na jeden czas przypadaly“.

Wysoka Izba uznala naglosc tego wniosku.

Tak zwane jesienne ferye uniwersyteckie przypadaja w uniwersytetach krajowych na czas od 1 sierpnia do 1 pazdziernika. Ferye gimnazyalne w zachodniej czesci kraju trwaja od 1 lipca do konca sierpnia, w wschodniej od 15 lipca do konca sierpnia. Niejednostajnosć ta musi kazdego uderzyc. Oznaczenie czasu feryi winno stosowac sie oczywiscie do klimatu kraju, otóz trudno zrozumiec, dlaczego mlodziem uniwersytetu ma miec ferye dopiero w sierpniu, kiedy mlodziem gimnazyalna je w lipcu juz rozpoczyna i na odwrot. Różnica musi byc czysto przypadkowa, odziedziczona tradycyjnie, a jako niemajaca podstawy uchylona byc winna a zaprowadzony termin jednostajny, klimatowi naszemu odpowiadajacy.

Przemawiaja za tem dwie szczegolniej niedogodnosci, ktore dla dobra szkól i uniwersytetów uchyliby nalezalo. Pierwsza z nich jest znaczne pomnozzenie kosztów i zabiegów, spadajace na rodziców, ktorzy maja wspolcześnie synów na uniwersytecie i w szkołach srednich. Wyprawiwszy ucznia szkoły sredniej w wrzesniu, gotowac oni musza druga wyprawe z koncem tego miesiaca, aby oddac drugiego syna na uniwersytet. Podobniez gdy wracaja juz uczniowie szkól srednich, uniwersyteccy pozostaja w miejscu, co przy znaczniejszych oddaleniach nie jest bynajmniej obojetnem.

Ale dotkliwszem jeszcze jest ta niejednostajnosć dla tych, ktorzy nie majac opieki majetnych rodziców, liczyc musza na utrzymanie wlasna pracą, mianowicie z lekcyj uczniom szkól srednich udzielanych. Najliczniejsi ci prawie uczniowie uniwersytetu, najwiecej potrzebujacy feryi t. j. wypoczynku, maja go najmniej, bo opuściwszy uniwersytet z poczatkem sierpnia, wracaja do miasta z pierwszym wrzesnia, aby sie wystarać o lekcy, ktore oczywiscie tylko do konca roku szkolnego szkól srednich, t. j. do 1 lipca miec moga. Najkłopotliwszym dla nich jest lipiec, gdzie pozbawieni uczniów gimnazyalnych pozostaja bez utrzymania, aby dosluchac kursu. Nie mala tez liczba opuszcza z tej przyczyny uniwersytet przed koncem kursu i faktycznie robi sobie ferye, co na studia zaiste korzystnie wplywac nie moze.

Wzgląd na inne uniwersytety austriackie, w Wiedniu, Pradze i t. d., nie może wstrzymywać komisję od doradzania Wysokiej Izbie, aby tę niedogodność uchylić się starała. Ujednostajnienie feryj, nie uniemożliwia uczniom tutejszym przenoszenia się na uniwersytety zakrajowe austriackie i na odwrót. Cała niedogodność polegałaby chyba na tem, że udający się z Galicyi do Wiednia mieliby ferye dłuższe, zaś udający się z Wiednia do Galicyi, ferye krótsze. Dotykałoby to oczywiście tylko nielicznych studentów, podczas gdy dzisiaj niejednostajność powyżej wyłuszczone, jest powszechną, a jako taka tém dotkliwszą. Komisya przeto, zgodnie z posłem Dunajewskim wniosł:

Wysoka Izba raczy uchwalić:

„Sejm wzywa Wysoki ces. król. Rząd, aby postanowił, co potrzeba, iżby ferye t. z. jesienne w uniwersytetach i szkołach średnich w naszym kraju o ile możności na jeden czas przypadały“.

Dr. Majer
przewodniczący.

Szujski
sprawozdawca.

Aleg. XCII.

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej o wniosku posła Hausnera w przedmiocie zaprowadzenia Wydziału lekarskiego na wszechnicy lwowskiej.

Wysoki Sejmie!

Dnia 19. kwietnia b. r. złożył poseł Hausner do łaski marszałkowskiej wniosek, aby wyśtosowane zostało wezwanie do c. k. Rządu o zaprowadzenie Wydziału lekarskiego w uniwersytecie lwowskim na koszt skarbu Państwa. Na posiedzeniu dnia 28. kwietnia b. r. odbytem, uchwaliła wysoka Izba przekazać go komisji edukacyjnej z poleceniem, by zbadawszy go, zdała o nim sprawę.

Wniosek powyższej treści już na poprzednich dwóch sesjach z innej strony wprowadzony był do Izby. Na sesji roku 1873 — 1874 przygotowała była ówczesna komisya edukacyjna nawet o nim przychylnie sprawozdanie, które snąc dla braku czasu nie mogło jednak przyjść pod obrady wysokiego Sejmu.

Obecnie komisya edukacyjna nie może inaczej jak tylko na nowo poprzeć jak najusilniej myśl we wspomnianych wnioskach wypowiedzianą. Czyni to tak ze względu na rzetelne potrzeby nauki samej, jakoteż ze względu na położenie i potrzeby naszego kraju.

Uniwersytet lwowski, jako spadkobierca zakładów naukowych, które już za czasów Rzeczypospolitej Polskiej istniały w tem miejscu, wreszcie jako duchowy spadkobierca akademii zamojskiej, która założona dla ziem ruskich przez Rząd austriacki zwinęta została, utworzony w roku 1784 przez cesarza Józefa II. posiadał w pierwotnym swym składzie, jak wszystkie inne uniwersytety cztery fakultety, a mianowicie: filozoficzny, teologiczny, prawny i lekarski. Po pierwszym wcieleniu Krakowa do monarchii austriackiej powstało mniemanie, że dwa uniwersytety w naszym kraju są zbyteczne. W skutek tego otrzymał Lwów w roku 1805 w zamian za swój uniwersytet jedynie liceum — złożone z oddziału filozoficznego, teologicznego i prawnego, do których dodano szkołę medyczno-chirurgiczną. Gdy następnie w r. 1817 to liceum odzyskało stopień i prawa uniwersytetu,

już mu niepowrócono fakultetu lekarskiego, lecz pozostawiono je przy trzech wydziałach i szkole medyczno-chirurgicznej, aż do przedsięwziętej w r. 1849 powszechnej reformy uniwersytetów austriackich. W tym to czasie wyłączono szkołę medyczno-chirurgiczną ze związku z uniwersytetem lwowskim, jako instytut nie mający charakteru wyższej naukowości, lecz poświęcony celom kształcenia praktycznych felczerów i chirurgów. Odtąd istniał uniwersytet lwowski tylko o trzech wydziałach, bez śladu jakiegokolwiek nauki lekarskiej, a nawet wspomniana szkoła chirurgiczna, zakończyła w roku 1874 swój żywot, w skutek rozporządzenia Rządu jeszcze w roku 1871 wydanego, a to na podstawie objawionego w kołach właściwych stanowczego zdania, że zakłady tego rodzaju ani ze stanowiska nauki ani praktycznych wymagań zawodowych nie dadzą się usprawiedliwić.

Wszakże, ze stanowiska nauki rzeczy sądząc, uniwersytet pozbawiony wydziału lekarskiego, jak uniwersytet lwowski, jest wręcz niesprawiedliwością. Z uwagi, że w dzisiejszej chwili przyrodnicze umiejętności górują nad innymi gałęziami wiedzy ludzkiej, i nadają jej postępowi właściwy ruch i życie, nie może już odpowiadać swojemu zadaniu szkoła wyższa tego rodzaju, jeżeli nie podaje sposobności do pielęgnowania nauk, które według przyjętego zwyczaju należą do składu pomienionego wydziału. Już z tego powodu uniwersytet lwowski w terażniejszym swoim stanie, jako niedoszły ułamek zakładu naukowego, którego nazwę nosi, nie zdołałby ostać się na długo w obec poważnych wymagań ścisłej naukowości. Nadto kosztowne przybory naukowe razem z ogrodem botanicznym dodane do katedr umiejętności przyrodniczych, wykładanych dotąd w wydziale filozoficznym, nie mogą być należycie zużytkowane i wynagrodzić podejmowanych w celu ich założenia i utrzymania ze skarbu edukacyjnego nakładu, jeżeli zastęp tych umiejętności odpowiedniego nie znajdzie w wydziale lekarskim dopełnienia,

Przedtem uniwersytet lwowski nie był przynajmniej co do połowicznej swej organizacyi osamotniony w monarchii austriackiej. Chromały na nią równie tak zwane uniwersytety w Ołomuńcu, w Gracu i w Inzpruku. Atoliby to jeszcze wtenczas, gdy uniwersytety austriackie nie miały cechy wyższej naukowości, a w szczególności wydziały filozoficzne nie miały ani stanowiska ani zadania, jakie im się w obecnym składzie rzeczy dostało w udziale. Odtąd wszystko znacznie się zmieniło. Po zwinieniu uniwersytetu lwowskiego reszta ich, jako to uniwersytety w Gracu i w Inzpruku otrzymały w skutek zbiegu szczęśliwych okoliczności, a szczególnie wskutek skrzętności mieszkańców prowincyi, w których są położone, i przychylniej opieki rządu, jak należało, uzupełnienie w wydziałach lekarskich. Pozostał tylko uniwersytet lwowski w pierwotnem upośledzeniu jakby przeznaczony na to, iżby pozbawiony warunków umiejętnego rozwoju, zużył się prędzej lub później tak w opinii jako też w swoim działaniu, i stał się w końcu niemożliwym. Komisya nie sądzi, aby taki jego upadek mógł być obojętny dla kraju. Żywi owszem to przekonanie, że w obec świeżo powstającego w Czerniowcach wyższego zakładu naukowego, z językiem wykładowym niemieckim, uniwersytet lwowski potrzebuje zasilenia, jeżeli ma spełnić włożoną na niego z woli monarszej misyą, iżby był rozsądnikiem umiejętności narodowej, tak polskiej jako też ruskiej.

Jeżeli kiedykolwiek pozór słuszności mogło mieć za sobą mniemanie, jakoby dwa uniwersytety w naszym kraju były zbyt liczne, to wobec terażniejszego rozwoju tak życia umysłowego jako też stosunków społecznych nie byłoby do usprawiedliwienia. Prócz cesarstwa rosyjskiego, w którym jeden uniwersytet przypada na 7,402.770 mieszkańców nie ma w Europie kraju, w którymby stosunek uniwersytetów do ludności był tak niekorzystny jak w Galicyi, bo przypada tutaj jeden zupełny uniwersytet na 5,418.016 czyli jeden na 2.709.008 mieszkańców, jeżeli niezupełny uniwersytet lwowski liczyć się będzie na równi z zupełnym, gdy przeciwnie Szwecya ma jeden uniwersytet na 1,953.504, Hiszpania na 1.673.205, cesarstwo Niemieckie na 1,338.680. — Holandya na 1,217.356, Belgia na 1,207.330, Królestwo Włoskie na 1,190.328, Szwajcarya na 890.115 mieszkańców. Od przyszłego roku Bukowina będzie posiadała jeden, chociaż niezupełny uniwersytet na 1,511.964 mieszkańców.

Nie większe od Galicyi kraje za granicą posiadają po kilka uniwersytetów zupełnych. I tak Bawarya ma ich aż trzy, na przestrzeni tylko 1382 mil kwadratowych, dla ludności niedocho- dzącej 5 milionów mieszkańców. Wielkie Księstwo Badeńskie dwa na przestrzeni 287 mil kwadrato- wych dla ludności niespełna 2 miliony wynoszącej. Jeżeli przeto w naszym kraju jeden z istniejących już obecnie uniwersytetów krajowych zostanie uzupełniony, liczba ich nawet nie osiągnie tej wyso- kości, któraby w stosunku do innych cywilizowanych krajów odpowiadała jego terytoryalnej rozległości i zaludnieniu.

O praktycznej potrzebie fakultetu świadczą poważne głosy w kraju, które się usilnie do- magają jego przywrócenia w uniwersytecie lwowskim. W roku 1872 wystawiał centralnym władzom niezbitemi dowodami senat akademicki we Lwowie.

W r. 1873 powtórzyły władze uniwersyteckie dawniejsze swe w tym względzie wnioski, a do nich przyłączył się także głos krajowy Rady zdrowia, która w swem sprawozdaniu jeneralnem za r. 1873 wykazała, ze względu na wymagania służby zdrowia w naszym kraju, i w ogóle na jego zdro- wotne stosunki nieuniknioną a zarazem nagłą potrzebę utworzenia wydziału medycznego we Lwowie.

Wnioski, dawniej w tem wysokiem Zgromadzeniu co do tej sprawy czytane, popierane były zawsze przez opinię kraju i petycye do Reprezentacyi kraju wystósowane. W tym roku wpłynęło ich w tym samym przedmiocie pięć a w szczególności do l. 150 petycya Towarzystwa lekarzy gali- cyjskich we Lwowie.

do l. 177 petycya Towarzystwa lekarskiego krakowskiego,
do L. 212 petycya Towarzystwa aptekarskiego we Lwowie,
do L. 228 petycya uczniów uniwersytetu lwowskiego,
do L. 241. petycya Polskiego Towarzystwa przyrodników imieniem Kopernika we Lwowie.

Wszystkie domagają się z równą usilnością spełnienia zawartego we wniosku posła Hausnera żądania, wykazując, iż jest ono jedną z najpilniejszych potrzeb kraju.

Zasługują tutaj na uwagę wywody Towarzystwa lwowskiego lekarzy oparte na statystycz- nych wykazach o zdrowotnych stosunkach Galicyi, jak one podane są w przytoczonym powyżej spra- wozdaniu krajowej Rady zdrowia. Śmiertelność pochłonęła w naszym kraju:

w r. 1871 osób	176.546
w r. 1872 „	206.038
w r. 1873 „	305.176

Wzmogła się zatem śmiertelność w dwóch latach przeszło o 73% pierwotnej cyfry. Wy- nosiły przeto w r. 1872 blisko 3.81% a w roku 1873 blisko 5.63% w stosunku do ludności.

Wprawdzie r. 1873 smutną po sobie zostawił pamięć w skutek licznych wypadków epide- micznych słabości; ale on właśnie okazał zupełną niedostateczność sił lekarskich w kraju i nieo- dzowną potrzebę gruntownego zaradzenia złemu. Z końcem r. 1872 było w Galicyi 767 lekarzy, a między nimi tylko 392 doktorów medycyny, resztę zaś, t. j. liczbę 375 lekarzy stanowili chirurdzy. Jak niedostateczną jest ta liczba, okazało się przy sposobności wniosku rządowego o organizacyi zdrowotnej. Gdyby bowiem przyjęto nawet piętnastotysięczne okręgi zdrowotne, liczba doktorów me- dycyny nie wystarczałaby jak do obsadzenia ledwie trzeciej części lekarzy okręgowych. Tymczasem z zamknięciem szkoły chirurgicznej we Lwowie wyszło źródło, które dostarczało prawie połowy le- karzy, żyjących w Galicyi. Skutkiem tego zmniejszyła się jeszcze i tak już niedostateczna liczba le- karzy, tak, że w następnym roku 1873 widzimy już tylko 386 lekarzy medycyny, a 365 chirurgów, razem 751 lekarzy w naszym kraju czynnych.

Z tych praktykuje 226 doktorów medycyny a 80 chirurgów w trzynastu większych miasteczkach kraju, mianowicie: we Lwowie, Krakowie, Tarnopolu, Tarnowie, Stanisławowie, Drohobyczu, Przemyślu, Rzeszowie, Brodach, Jarosławiu, Kołomyi, Nowym Sączu i Samborze — na resztę kraju przypada 165 doktorów medycyny i 285 chirurgów, t. j. jeden lekarz na 11.490 ludzi. Jeżeli się zważy na stosunek doktorów medycyny do chirurgów, to okazuje się, że liczba pierwszych przeważa w zachodniej, liczba drugich wynosząca 300 we wschodniej części kraju. Tutaj wpływ wydziału lekarskiego w Krakowie na zachodnią część jest widoczny, wschodnia zaś po zwinięciu szkoły chirurgicznej oczywiście narażona jest na stopniowy ubytek, a ostatecznie na zupełny brak lekarzy, jeżeli wcześniej nie zapobiegnie utworzenie fakultetu medycznego.

Prócz powodów czerpanych, równie jak poprzednie z liczb statystycznych, Towarzystwa lekarzy w Krakowie przytoczono na poparcie myśli utworzenia Wydziału medycznego we Lwowie jeszcze i tę okoliczność, że po jej urzeczywistnieniu ruch naukowy między lekarzami nie mającymi dotąd żadnych prawie widoków otrzymania posady profesora uniwersytetu zatętni nowem życiem, w skutek czego wykształci się zastęp zdolnych nauczycieli — lekarzy, którzy ożywieni szlachetną chęcią służenia sprawie ojczyznej, umiejętności, z młodzieńczą siłą i wiarą w lepszą przyszłość rzuca się do samoistnych badań, i staną się ważnymi czynnikami postępu umiejętności powszechnej i krajowej. Nadto zdaniem tegoż Towarzystwa utworzenie Wydziału lekarskiego we Lwowie, będzie nawet dla uniwersytetu krakowskiego pożądaną rzeczą z powodu, że jego docenci i asystenci znajdą szersze dla siebie pole działania, a zarazem dwa Wydziały lekarskie kształcić będą nawzajem dla siebie kandydatów na profesorów, w skutek czego wymiana sił naukowych będzie ułatwiona.

Bardzo ważnym także względem jest, który obadwa przytaczają Towarzystwa lekarskie, że obecnie bardzo wiele mamy przypadków, iż rodziny niemożne zamieszkujące w wschodniej części naszego kraju posyłają swych synów na Wydziały teologiczne, prawne lub filozoficzne we Lwowie jedynie dlatego, że nie posiadają dostatecznych środków, iżby ich utrzymywać w miastach uniwersyteckich od miejsc i ich zwykłego pobytu nader oddalonych.

Tę samą myśl wyraża także petycja uczniów tutejszego Uniwersytetu blisko cztermaset tak polskimi jakoteż ruskimi podpisami opatrzona.

Jestto jakoby głos żalu znacznego zastępu młodzieży, że jej stosunki nie dozwoliły obrać zawodu, któryby więcej może odpowiadał wielu z nich usposobieniom i zdolnościom.

Nie można też pominąć milczeniem, że nawet już Reprezentacja Państwa uznała potrzebę założenia Wydziału lekarskiego we Lwowie. W r. 1870 wydała Rada Państwa uchwałę, w której je wyraźnie zaleciła c. k. Rządowi.

Komisya edukacyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. Rząd, iżby zgodnie z uchwałą Rady Państwa w r. 1870 wydaną, przystąpił do utworzenia Wydziału lekarskiego w Uniwersytecie lwowskim na koszt skarbu państwa.
2. Petycyje do l. 150, 177, 212, 228, 241 wniesione uważa się za załatwione.

Lwów, dnia 17. maja 1875.

Przewodniczący
Dr. Mayer.

Sprawozdawca
Euzeb. Czerkawski.

Aleg. XCIII.

S p r a w o z d a n i e

komisyi prawniczej

o wniosku posła Jędrzejowskiego względem reformy ustawodawstwa dotyczącego należytości rządowych za przeniesienie własności i przekazania sporządzenia aktów pośmiertnych gminom.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła Jędrzejowskiego na posiedzeniu z dnia 14. kwietnia b. r. komisji prawniczej przekazany dotyka dwóch odrębnych przedmiotów w żadnym związku między sobą nie zostających. Albowiem wniosek ten domaga się:

I. „Reformy ustaw dotyczących należytości prawnych czyli tak zwanego podatku spadkowego lub co najmniej zniżenia tego podatku do stopy nieszkodliwej gospodarstwu krajowemu — tudzież o uchylenie dodatków do tego podatku i pobieranie prowizyi zwłoki.“

II. „Przekazania gminom przeprowadzenia aktów pośmiertnych.“

Te dwa żądania chyba tyle mają wspólnego, że oba spadków się tyczą; odnoszą się jednak do różnych gałęzi ustawodawstwa, i dla tego komisya uważała za stósowne takowe odrębnie traktować.

I.

Pierwsza sprawa odnosząca się do tak zwanego podatku spadkowego już kilkakrotnie była przedmiotem obrad wysokiego Sejmu. Dzisiaj nikt już o tem nie wątpi, że ustawa z dnia 9. lutego 1850 r. L. 50 Dz. pp., która do dziś dnia jest jeszcze „prowizoryczną“ i wszystkie później w tym samym przedmiocie wydane przepisy nieodpowiadają bynajmniej wymaganiom racjonalnego ustawodawstwa podatkowego, że opłaty tą ustawą nałożone, które często według natury swojej zamiast zadowolnić się częścią dochodu, sam kapitał opodatkowanego naruszają — są nie tylko nader uciąż-

żliwe ale wprost niesprawiedliwe; — że te opłaty często dobrobyt całych rodzin na szwank narażają; — i że przeto radykalna reforma tej gałęzi ustawodawstwa jest nieuniknioną.

Krótki stosunkowo czas dla obrad wysokiego Sejmu przeznaczony, nie pozwala komisji celem udowodnienia tych twierdzeń wdać się w szegółowy i obszerny rozbiór ustawy z dnia 9. lutego 1850, która z niezliczonymi późniejszymi przepisami (nawet nie zawsze należycie ogłoszonymi) olbrzymie przybrała rozmiary.

Komisja sądzi jednak, że takie dowody są już niepotrzebne, gdyż wskazać może na prace Wydziału krajowego w tym przedmiocie przedsięwzięte, a mianowicie na obszerny memoriał z dnia 27. lutego 1868 do c. k. Ministerstwa finansów wniesiony, który wszechstronnie i gruntownie całą wadliwość i rażącą niesprawiedliwość tej ustawy wykazuje.

Ów memoriał uderza głównie na uciążliwość opłat od spadków a przedewszystkiem od spadków włościańskich.

I w rzeczy samej żadna klasa społeczeństwa w kraju naszą opłatą spadkową tak srogo dotkniętą nie bywa jak stan włościański.

Wiadomo, że włościanie nasi kapitałów nie posiadają, że spadki po nich składają się wyłącznie tylko z gruntów i budynków, a czasem tylko także z niezbędnego inwentarza gospodarskiego. Opłacać w chwili śmierci głowy rodziny, kiedy równocześnie i koszta słabości, pogrzebu i t. p. pokryć należy, — tak wysoką należytość rządową, pochłaniającą w powszechności jednoroczny dochód z gruntu, jest poprostu niepodobieństwem, i zmusza spadkobiorcę, który już pierwej na tym samym gruncie żył i z niego się utrzymywał naruszyć gospodarstwo.

Jeżeli w razie epidemii lub innych klęsk wypadki śmierci w jednej rodzinie w krótkim przeciągu czasu kilka razy się wydarzają, to rodzina taka mimo mniemanych sukcesyj przez różne tylko opłaty spadkowe jest zniszczoną.

Nie da się więc zaprzeczyć, że tak smutne następstwa, które w całym kraju często się powtarzają, nader szkodliwie na stan rolnictwa oddziaływać muszą.

Niewłaściwość ustawodawstwa o należytościach prawnych nawet i Rada Państwa uznała i o reformę w tym kierunku się upominała, a wysoki Rząd tą reformą zajmować się miał, lecz takową z niewiadomych przyczyn z wielką szkodą gospodarstwa krajowego przewleka. —

I wysoki Sejm już kilkakrotnie o reformę wspomnianych ustaw się upominał, a na posiedzeniu z dnia 23. grudnia 1873 dawniejsze uchwały swoje w tym przedmiocie powzięte odnowił.

Wprawdzie usiłowania reprezentacji krajowej dotychczas pożądanego skutku nie odniosły, pomimo tego jednak sądziła komisja, że żadnej sposobności opuścić nie należy, by bezstronnie zwracać uwagę wysokiego Rządu na dolegliwości z ustawy w mowie będącej wynikające, i domagać się usunięcia takowych a to tem bardziej, gdy wysoki Rząd nim jeszcze reforma ustawodawcza nastąpić mogła, już teraz w drodze administracyjnej ciężarom ludności ulżyć potrafi.

Albowiem ustawa z dnia 9. lutego 1850, nie tylko zasadniczo wymaganiom racjonalnego ustawodawstwa nie odpowiada ale nadto wykonywaną bywa w sposób, który wszelkie jej wady i ciężary potęguje.

Kodyfikacja tak tej jak i późniejszych w tym samym przedmiocie wydanych ustaw, nie oparta na pewnym systemie, lecz trzymająca się formy taryfowej alfabetycznej, jest tak niejasną i zawiłą, że czasem najzdolniejsi prawnicy tych ustaw należycie zastosowywać nie umieją.

Poznał się na tém wysoki Rząd, i już w kilka miesięcy po ogłoszeniu ustawy z dnia 9. lutego 1850, zaczął wydawać dodatkowe przepisy i objaśnienia, które bardzo często między sobą są sprzeczne i zamiast objaśniać pierwotną ustawę tylko ją zawilszą uczyniły.

Liczba tych dodatkowych przepisów jest tak olbrzymia, że dokładne obznajomienie się z onemi osobnego wymaga studium, które często do celu nie doprowadza, bo, jak wyżej powiedziano, znaczna część tych przepisów nie jest we formie prawnej ogłoszoną.

I to ma być ustawa, którą w codziennem życiu prawie na każdym kroku, przy każdym interesie zastosować wypada.

Wykonanie zaś takiej ustawy, której bez znajomości prawa cywilnego dokładnie zrozumieć niepodobna, która najbieglejszych prawników często w kłopoty wprowadza, — oddanem jest w pierwszej instancyi w ręce urzędników *k a s o w y c h*, od których naturalnie żądać nie można, by umieli ustawę tłumaczyć, i ogólne zasady do pojedynczych wypadków zastosowywać i którzy przeto dla usunięcia od siebie odpowiedzialności wobec władz przełożonych stale trzymają się zasady „*i n d u b i o p l u s*.”

Tej samej zasady trzymają się niestety i wyższe władze wydając rozporządzenia celem wykonania i objaśnienia dotyczących ustaw.

Jakie ztąd skutki, łatwo da się odgadnąć! Przedewszystkiem dają się one czuć, klasom mniej oświeconym, a mianowicie włościanom.

Ci, przywykli uważać nakazy zapłaty urzędów podatkowych za niezmiennie — są nadto błędnego zdania, że zapłacenie należności rządowej zapewnia im nabytą własność, spadek, wygranie procesu i t. p.

Skoro tylko nakaz otrzymują, sprzedają ostatnią krowę, a co gorsza zastawiają część gruntu lub podpisują weksel, by czempredzej należność zapłacić. nie pytają czy ona prawnie wymierzona, — o rekursie nawet nie marzą!

A choćby nawet i rekurs wnieśli, to skutek bardzo problematyczny, zwłaszcza gdy rekurs egzekucyi nie wstrzymuje.

Ileż to razy się wydarzało, że ojciec odstąpiwszy grunt jednemu synowi pisemnym kontraktem — później ten sam grunt drugiemu synowi zapisuje. — Ten sam urząd podatkowy odebrawszy należność za pierwszy zapis, taką samą należność od drugiego kontraktu wymierza, a co gorzej ściga

choć wiedzieć musi, że jeden z tych kontraktów jest nieważny, — a bywały wypadki, że pomimo dwukrotnej takiej opłaty po śmierci ojca ten sam grunt do inwentarza spadkowego wciągnięty i po raz trzeci opodatkowany został. Często też zdarza się że jeden i ten sam grunt do dwóch lub trzech inwentarzy spadkowych po różnych spadkodawcach wciągnięty bywa, że na ten sam grunt dwa lub trzy dekreta dziedzictwa różnym spadkobiercom się wydaje i że każdy z tych spadkobierców należytość za cały grunt osobno opłaca.

Chcąc odzyskać nieprawnie uiszczoną należytość, trzeba się wykazać wyrokiem sądowym unieważniającym kontrakt lub dekret dziedzictwa, który to wyrok jest znowu przedmiotem opłaty.

Pominąwszy więc zasadnicze wady ustaw, to niewłaściwe zastosowanie takowych, krocie nas kosztuje.

W tym kierunku zaś wysoki Rząd w drodze administracyjnej bardzo wiele dobrego zdziałać może, poruczając wykonanie ustaw o należytościach prawnym osobnym urzędem wymiarowym w odpowiednie i dostateczne siły robocze zaopatrzoną; polecając tymże uwzględnienie nie tylko interesów fiskalnych ale także i praw opodatkowanych mianowicie tamując pochopność urzędów do wymierzania i ściągania należytości wątpliwych i ułatwiając odebranie należytości nieprawnie ściąganych.

Między prawami opodatkowanych, które z urzędu uwzględnić należy, zajmuje pierwsze miejsce opust z należytości prawnych na mocy przepisu z dnia 3. Maja 1850, l. 181 dz. pp. przyznać się mający.

Ten opust przyznać należy z urzędu nie czekając na prośbę i dowody od opodatkowanych. Przedewszystkiem zaś zarządzić należy, aby opust ten przyznano także przy tranzakcjach o nieruchomości w miejscowościach, dla których księgi hipoteczne nie istnieją, nie żądając poprzedniej intabulacji kontraktu.

Co do takich nieruchomości bowiem wypełnienie warunku poprzedniej intabulacji jest niemożliwym a rozporz. ministerstwa finansów z dnia 24. maja 1853, l. 16455, orzekło że ustawa żądając poprzedniej intabulacji, nie mogła i nie chciała stawiać warunków niemożliwych.

W jednym przedewszystkiem kierunku może Rząd mniej zamożnej ludności skuteczną nieść pomoc.

Jak to wyżej wykazano opłata należytości spadkowych najuciążliwszą i najszkodliwszą jest dla spadkobierców mniejszych gospodarstw rolniczych lub też mniejszych przedsiębiorstw przemysłowych.

Ci spadkobiercy obejmując spadek majątku swego nie powiększają. Zwykle obejmują oni tylko samoistny zarząd majątku, który już dawniej za spólny całej rodzinie był uważany i w stosunkach dotychczasowych tyle tylko się zmieniło, że jedna siła robocza ubyła a za te m rodzina zubożała.

W takiej chwili opłacać podatek wyjątkowy i to dość wysoki jest prawie niepodobieństwem. Jeżeli zatem spadkobierca całą należytość zaraz uścić ma, musi albo część gruntu pozbyć, albo fundusz instructus naruszyć, to znaczy przyszłe gospodarstwo zaprzepaścić, lub też zaciągnąć pożyczkę t. j. wpaść w ręce lichwiarskie, z których już się nie wydobydzie.

Temu wys. Rząd zaradzić może i ze względu na ekonomiczne stosunki kraju zaradzić powinien tym sposobem, że należytość od spadków mniejszej wartości w trzech lub więcej rocznych ratach uścić pozwoli.

Takie pozwolenia władzy udzielać mają prawo lecz to prawo rzadko wykonują a włościanie z owego korzystać nie umieją.

Trzeba więc tylko, by wys. Ministerstwo zastrzeżone sobie prawo pozwalania na spłaty ratalne niższym władzom nadało i tymże jak najobszerniejsze i jak najliberalniejsze wykonanie tego prawa poleciło i zarazem opodatkowanych od płacenia procentów zwłoki od tych rat zwolniło do czego w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 26. maja 1856 l. 17224 mają prawo.

Z przytoczonych tu powodów komisya prawnicza wnosi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I.

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem ks. krakowskiem wyraża ponownie przekonanie swoje, że niezbędnie potrzebną jest bezzwłoczna radykalna reforma ustawodawstwa o należytościach prawnych, celem ulżenia ludności opodatковanej i umożliwienia prawnego zastosowania dotyczących ustaw — i

Wzywa wysoki Rząd by tę reformę w drodze konstytucyjnej jak najspieszniej przeprowadził.

II.

Wzywa się wysoki Rząd, by nim reforma ustawodawcza nastąpi, usterki i wadliwości w zastosowaniu dotychczas obowiązujących ustaw i przepisów o należytościach prawnych w drodze administracyjnej usunął i w tym celu przedewszystkiem zarządził:

- a) by wymierzanie należytości prawnych oddaniem było osobnym urzędem wymiarowym;
- b) by władze wymierzające należytości z urzędu prawa opodatковanych uwzględniały nie czekając wniosków tychże; mianowicie, by opust z należytości w myśl przepisu z dnia 3. maja 1853 L. 181. dz. pp. przyznano z urzędu także przy tranzakcyach i spadkach dotyczących nieruchomości w miejscowościach, dla których księgi hipoteczne nie istnieją;
- c) by te władze ze ściąganiem należytości od spadków lub kontraktów, których wartość jest wątpliwą aż do wyjaśnienia sprawy się wstrzymywały i z urzędu nad zwróceniem nieprawnie zciągniętych należytości czuwały;
- d) by Sądy przy pertraktacyach spadkowych przestrzegały, aby do inwentarza to tylko jako rzeczywisty spadek wciągnano co w chwili śmierci w posiadaniu spadkodawcy się znajdowało;
- e) by urzędy wymiarowe pierwszej instancyi miały prawo i obowiązek na opłatę należytości spadkowej w dłuższych ratach zezwalać, a to bez policzenia procentów zwłoki, jeżeli strona tego żąda i wartość spadku 4000 zł. nie przechodzi.

II.

Co do drugiej części wniosku posła Jędrzejowskiego to i ten przedmiot już dawniej w wys. Sejmie był poruszony i Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazany.

Wydział krajowy w sprawozdaniu o czynnościach swoich z r. 1868 oświadczył się przeciw żądaniu przekazaniu gminom niektórych czynności sądowej pertraktacji spadkowej.

Powody, któremi Wydział krajowy wówczas się kierował, i dziś jeszcze w całej sile istnieją a nawet doświadczenie 7 letnie od czasu owego sprawozdania każdego w tem przekonaniu utwierdzić musiało, że zdanie Wydziału krajowego było ze wszechmiar uzasadnione.

Albowiem Wydział krajowy słusznie zauważył, że organa gmin naszych nie dają dostatecznej pomocy, iż czynności sądowe, choćby mniejszej wagi należycie sprawować potrafią.

Wszakże wiemy, że po większej części naczelnicy gmin wiejskich (a tych głównie wniosek posła Jędrzejowskiego ma na oku) ani czytać ani pisać nie umieją. Jakże potrafią złożyć akta pośmiertne, które mają być podstawą całej pertraktacji spadkowej? jak im powierzyć spisywanie inwentarzy spadkowych, które mają być podstawą do osądzenia obowiązków spadkobierców wobec wierzycieli spadkodawcy, podstawą do działania sądu jako władzy opiekuńczej?

Przekonaliśmy się dosadnie, że nie tylko u nas ale także w innych krajach monarchii gminy własnemu swemu żądaniu nie podoleją, jakże tym samym gminom jeszcze inne i to tak ważne powierzyć czynności?

Komisya oświadcza się zatem stanowczo przeciw drugiemu wnioskowi posła Jędrzejowskiego a to tembardziej, gdy powodem do tego wniosku są tylko znaczne koszta spisów pośmiertnych.

Powód ten usunąć się dał inny sposób, albowiem taksa notaryalna za akta pośmiertne ustawą przyznana, będzie dość umiarkowaną, jeżeli sądy przestrzegać będą, by wszystkie czynności notaryalne pertraktacji spadkowej jednym tylko aktem były objęte jak to ustawa z dnia 9. sierpnia 1854, wymaga i by notaryusze kilka spraw spadkowych w jednym dniu załatwili i koszta podróży i dyety odpowiednio na pojedyncze pertraktacje rozkładali.

Komisya nie zapoznaje jednak bynajmniej, że ustawa z dnia 9. sierpnia 1854, o ile ona postępowanie w sprawach spadkowych i sierocińskich normuje — nie jest odpowiednią i tak jak wiele innych gałęzi ustawodawstwa rychłej reformy wymaga.

Ustawa ta bowiem obarcza sądy mnóstwem spraw czynności sądowej wcale nie wymagających.

Tam gdzie niema spadkobierców małoletnich lub pod kuratelą zostających, i gdzie nie chodzi o spadek przedmiotem ksiąg hipotecznych będący — ingerencya sądu jest zupełnie zbyteczna — i tylko wtedy nastąpić powinna, jeżeli interesowani tego się domagają.

Przyjmując tę zasadę uwolniłoby się sądy od bardzo wiele spraw, nad któremi obecnie bez pożytku dla ogółu tyle czasu i pracy marnują.

Głównie zaś okazuje się wadliwość wspomnianej ustawy w sprawach sierocińskich.

Wobec teraźniejszego ustawodawstwa nie ma prawie żadnej opieki nad majątkami sierocińskimi.

Zarząd takiego majątku po wsiach oddany bywa opiekunowi, który w najrzadszych tylko wypadkach ma chęć i możność szczerze tym zarządem się zajmować.

Zazwyczaj cały majątek zaniedbuje i często nawet dla siebie tylko wyzyskuje bez pozwolenia sądu sprzedaje, ba nawet sobie przywłaszcza i sieroty wypędza.

Nad takim opiekunem prowadzić ma kontrolę Sąd, na kilka lub nawet kilkanaście mil oddalony któremu nikt o nadużyciach opiekuna nie donosi, a który przy nawale pracy nie znajdzie czasu przekonać się na miejscu o stanie majątku sierocińskiego.

Taka kontrola, która tylko na papierze istnieje wystarczyć nie może. Skutki zaś braku wszelkiej skutecznej kontroli są nader smutne; sieroty wyzute z majątku odziedziczonego — wytwarzają proletaryat, mszczą się procesami, marnieją fizycznie i moralnie i stracone są dla społeczeństwa.

Reforma zatem ustawodawstwa w tym przedmiocie jest niezbędną.

Opiekun stać powinien pod kontrolą instytucji w miejscu się znajdującej z stosunkami miejscowymi obznajomiony. Instytucja taka na wzór rad rodzinnych za granicą istniejących urządzona pod przewodnictwem Sędziów pokoju (i z innych względów dla kraju naszego pożądanym) byłaby istnym dobrodziejstwem.

Komisja wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

- a) Nad wnioskiem p. Jędrzejowskiego: „wezwać wysoki Rząd by się postarał o to, aby przeprowadzenie aktów pośmiertnych w drodze konstytucyjnej do załatwienia samym gminom oddane było“ — przechodzi Sejm do porządku dziennego.
- b) Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem ks. Krak. wyraża przekonanie, że reforma ustawy z d. 9. sierpnia 1854, o ile takowa do postępowania sądowego w sprawach spadkowych sierocińskich się odnosi jest niezbędnie potrzebną i wzywa wysoki Rząd, by tę reformę w drodze konstytucyjnej jak najrychlej przeprowadził.

Lwów dnia 15. maja 1875.

Kabat
przewodniczący.

Fruchtmann
sprawozdawca.

Aleg. XCIV.

Sprawozdanie

komisyi specjalnej dla zbadania wniosku posła Hausnera o zmianę statutu krajowego i ordynacyi wyborczej krajowej.

Wysoki Sejmie!

Statuta i ordynacye wyborcze krajów koronnych Austrii z dnia 26go lutego 1861. uwydatniły w Sejmach krajowych zasadę reprezentacyi interesów w sposób wprowadzie różnorodny, lecz wszędzie dobitnie nacechowany.

We wszystkich Sejmach krajowych udzielono obok głosów wrylnych, przedstawiających interesa duchowieństwa i wielkich ciał naukowych, i między reprezentacją własności większej (szlacheckiej, tabularnej, lub najwyższej opodatkowanej) z jednej, a reprezentacją gmin wiejskich z drugiej strony, to jest, między przedstawicielami rolnictwa administrującego i pracującego, miejsce reprezentacyi żywiołu miejskiego, lub zastępującej ściśle interesa handlu i przemysłu przez wybranych z izb handlowych, lub przedstawiającej ogół interesów mieszczańskich przez wybranych z miast i miasteczek. Przestrzeń zaś zostawiona żywiolowi miejskiemu została jak najnierówniej wymierzoną, a przyczynę tej nierówności nie należy szukać w większej lub mniejszej sile liczebnej i intelektualnej tego żywiołu w pojedynczych krajach koronnych, lecz częstokroć takowa jednostronnie i dowolnie okrojowana została. Rzut oka na udział posłów miejskich w składzie pojedynczych Sejmów krajowych najwyraźniej okaże słuszność tego twierdzenia. W Salzburgu bowiem, to jest w kraju gospodarstwa lasowego i chowu bydła, reprezentacyi miejskiej przyznano udział najznacniejszy w całej monarchii, bo 46 proc. całego składu sejmowego wynoszący. Następują dalej po sobie reprezentacye miejskie Niższej Austrii = 42 proc., Wyższej Austrii = 40 proc., Styrii i Szlązka = 39 proc., Morawii 37 proc., Czech 36 proc., Istrii i Karantyi = 33 proc., Gorycyi = 32 proc., Krainy — 27 proc., Vorarlbergu i Dalmaeyi — 25 proc., Tyrolu — 24 proc. i Bukowiny 23 proc. wynoszące, nareszcie reprezentacya miejska Galicyi, która stanowi tylko 15 proc. całego składu sejmowego (patrz Tablica I.)

Już to zestawienie uderzające czyni wrażenie zupełnej dowolności w utworzeniu składowów sejmowych. Niższa Austria, zawierająca stolicę Państwa z swą ogromną, od wieków zamoczną i wykształconą ludnością, niższe zajmuje miejsce niż Salzburg, w którym rzadkie miasta toną w pośród pasterskiej ludności, tak samo Vorarlberg z licznym zastępem osad przemysłowych ustępuje miejsce czysto rolniczej Krainie, nareszcie ogromna różnica między Bukowiną i Galicyą, na niekorzyść tej ostatniej razii najmniej wprawne oko swą niestósownością.

Upośledzenie miast galicyjskich w jeszcze jaskrawszych barwach nam się okaże, gdy porównamy liczbę wszystkich miast w Austrii z liczbą tych miast, które lub osobno, lub zbiorowo wybierają posłów do Sejmów krajowych. Tu się bowiem pokazuje, że w Niższej i Wyższej Austrii, w Salzburgu, Styrii, Tyrolu, Vorarlbergu, Karyntyi, Krainie, Gorycyi, Istrii, Dalmacyi i Bukowinie, w s z y s t k i e miasta w sejmach są reprezentowane, zaś 26 miast szląskich 24 (= 92 proc.), z 89 miast morawskich 75 (= 84 proc.), z 355 miast czeskich 157 (= 45 proc.), nareszcie z 95 miast galicyjskich tylko 15 (= 16 proc.) w Sejmie krajowym są reprezentowane. (patrz Tablica II.)

Lecz nie dość na tem. Jeżeli wciągniemy liczbę miasteczek (Marktflecken) do obliczenia osad miejskich, otchłań niesprawiedliwości, oddzielająca miasta galicyjskie od miast innych krajów koronnych, staje się przerażającą, albowiem wszystkie 23 osady miejskie w Salzburgu są reprezentowane w Sejmie, zaś 27 istryjskich osad miejskich 23 (= 85 proc.), z 14 goryckich 11 (= 78 proc.), z 32 szląskich 24 (= 75 proc.), z 48 tyrolskich 35 (= 72 proc.), z 116 styryjskich 82 (= 71 proc.), z 38 karynckich 26 (= 68 proc.), z 18 dalmatyńskich 11 (= 61 proc.), z 31 krańskich 18 (= 58 proc.), z 7 vorarlbergskich 4 (= 57 proc.), z 114 wyższo austriackich 61 (= 53 proc.), z 10 bukowińskich 4 (= 40 proc.), z 578 czeskich 157 (= 28 proc.), z 280 morawskich 75 (= 26 proc.), z 262 niższo-austriackich 46 (= 17 proc.), a z 313 galicyjskich osad miejskich tylko 15, to jest 4.18 proc. w Sejmie mają reprezentację. Więc co do wydzielenia miast i miasteczek z okręgów wyborczych wiejskich, Galicya w porównaniu z Salzburgiem 21 razy mniej uwzględniona została. (patrz tab'lica II.)

Tablica
II.

Przystąpmy teraz do trzeciego sposobu obliczenia porównawczego, aby ze wszech stron uwydatnić niesprawiedliwość, wyrządzoną miastom naszym, do porównania liczby posłów miejskich z cyfrą ludności miast.

Tutaj widzimy, że w Salzburgu jeden poseł miejski reprezentuje 2.240 mieszkańców miast, w Vorarlbergu 3.020, w Karyntyi 4.625, w Gorycyi 4.710, w Wyższej Austrii 4.920, w Dalmacyi 5.700, w Styrii 6.160, w Krainie 6.490, w Tyrolu 6.860, w Bukowinie 8.170, w Szląsku 9.670, w Morawii 11.970, w Czechach 13.610, w Istrii 13.900, w Niższej Austrii 26.600, a w Galicyi 31.180 mieszkańców. Ten trzeci sposób obliczenia tedy niezmiennie wskazuje Galicyę na najniższym szczeblu.

W tak karłowatych rozmiarach, reprezentacja miast galicyjskich wyszła z rąk autorów ordynacji wyborczej. Upośledzenie było za nadto widoczne, zasada reprezentacji interesów krajowych została zbyt ciężko nadwężoną. Reklamacye przeciw tak jawnemu pokrzywdzeniu miast musiały nastąpić i nastąpiły natychmiast, przy zagajeniu zbyt krótkiej, bo tylko 9 posiedzeń obejmującej pierwszej sesyi sejmowej 1861 r. Miasto Sniatyn ma niezaprzeczoną zasługę, że petycją wystosowaną do Sejmu dało pierwszy impuls do usiłowań dążących ku zmianie ordynacji wyborczej. Dnia 25. Kwietnia 1861 Sejm polecił Wydziałowi krajowemu wyrobienie projektu zmiany ordynacji wyborczej. Lecz gdy po prawie dwuletniej przerwie Sejm na nowo zwołanym został w r. 1863, Wydział krajowy nie wywiązał się jeszcze z danego polecenia

i w skutek petycyj miast: Bochni i Myślenic, na posiedzeniu 27. Stycznia 1863, Sejm ponownie porучzył Wydziałowi krajowemu wypracowanie reformy wyborczej. Przedwczesne zamknięcie Sejmu, z powodu wstrząśnień politycznych, odroczyło na nowo całą sprawę, lecz podczas długiej, półtrzecia roku trwającej przerwy, poprzedzającej otwarcie Sejmu w końcu roku 1865, skromne miasta i miasteczka galicyjskie natarczywie upominały się o wymiar sprawiedliwości. 65 gmin miejskich podało petycye o podniesienie liczby posłów z miast i o wydzielenie ich z okręgów wyborczych wiejskich. Ten nawał petycyj skłonił p. Ludwika Skrzyńskiego do ponownego wezwania Wydziału krajowego, któremu tenże zadość uczynił, przedkładając Sejmowi na posiedzeniu 24. Marca 1866 sprawozdanie obszerne, gruntowne i na licznych danych statystycznych oparte. Projekt Wydziału zalecił pomnożenie okręgów wyborczych miejskich o 14 okręgów zbiorowych, złożonych z 91 miast i miasteczek; za tym wnioskiem głosowało 72 posłów, przeciw 52, więc większość $\frac{2}{3}$ głosów nie została osiągniętą i wniosek upadł. Na następującej sesji Sejmowej projekt ten do gruntu przerobiony, przez sprawozdawcę Krzeczunowicza na posiedzeniu 20. Grudnia 1866 został Izbie przedłożony. Już tylko 12 nowych miejsc poselskich utworzyć zalecono, z których 3 na Lwów, 2 na Kraków, po jednemu na Brzeżany, Buczacz, Śniatyn, Złoczów, Bochnię, Gródek i Tyśmienicę przypadają. Ten wniosek został 82 głosami przeciw 41 przyjęty, lecz przy trzecim czytaniu czterdziesty drugi głos przyłączył się do oponentów i obalił większość przepisana $\frac{2}{3}$ głosów.

Historia zaniechała zapisać nazwisko posła, który pokrzywdzenie miast przedłużył na nieprzewidzialne czasy. Jeszcze 4 razy w r. 1869., 1871., 1872. i 1874. pp. Ziemiałkowski, Kabat, Chrzanowski i Ludwik Skrzyński stawiali wnioski, w zasadzie równe poprzednim, lecz takowe bądź utonęły w komisjach, bądź rozbiły się w skutek nieobecności potrzebnego kompletu: $\frac{3}{4}$ posłów. Najdalej idący z tych wniosków zalecał pomnożenie o 20, najskromniejszy o 12 posłów. Nareszcie na obecnej sesji, wniosek posła Hansnera o pomnożenie posłów miejskich najskromniejszy ze wszystkich dotąd podanych, bo domagający się tylko o 9 nowych okręgów wyborczych, osobnych w miastach Bochnia, Brzeżany, Buczacz, Grodek, Jaworów, Śniatyn, Wieliczka, Złoczów i Żółkiew i o jeden okrąg wyborczy zbiorowy, składający się z miast Wadowic, Jasła i Sanoka został na posiedzeniu 13. kwietnia r. b. przekazany komisji specjalnej, która niniejszem wywiązuje się z poruczonego jej sprawozdania.

Wnioskodawca w umotywowaniu swego projektu powołuje się jedynie na zasadę sprawiedliwości i równouprawnienia z innemi krajami koronnemi, która to zasada w ordynacyi wyborczej Sejmu galicyjskiego pogwałconą została. — O ile wprawdzie zalecone pomnożenie tej niesprawiedliwości usunąć nie zdoła, to jednak miastom galicyjskim przynajmniej zwróci taki udział w Sejmie, jakiego stosunkowo miasta bukowińskie używają. Umiarkowanie projektu wnioskodawca głównie na to obliczył, aby wnioskowi tylekroć odrzuconemu ostateczne powodzenie umożliwić, i aby w niczem nienaruszyć cechę jego charakterystyczną, która czyni ten wniosek poniekąd wołaniem ubogiego, niedomagającego się dostatków zamożnym przyznanych, ale upomina się o usunięcie przynajmniej częściowo swej nędzy. — Komisya po należytem zbadaniu tego wniosku przedewszystkiem oświadczyła się jednogłośnie i zasadniczo za pomnożeniem posłów miejskich i zgodziła się następnie na ograniczenie tego pomnożenia do liczby 10 posłów, uznając słuszość motywów skłaniających do tego umiarkowania. Jedynie co do wyboru miast, którym dobrodziejstwo osobnej reprezentacyi przyznanem być ma, komisya niektóre modyfikacye za konieczne uważała.

Wnioskodawca przedłożył komisji zestawienie statystyczne, usprawiedliwiające wybór wyżej wymienionych miast, które dowodzi, że niektóre z tych miast w jednym lub kilku punktach przewyższają miasta w Sejmie reprezentowane, że dalej wszystkie zależne miasta w głównych warunkach zbliżają się do miast używających już prawo wyboru osobnego posła.

Uzasadnienie słuszności wyboru rzeczonych miast, wnioskodawca podzielił na 12 czynników, a mianowicie :

1. Cyfra ludności.
2. Procent ludności chrześcijańskiej i żydowskiej (ze względu na uprzedzenie, w jednej części wysokiej Izby panującej).
3. Reprezentacja w Radzie państwa i wynik wyborów do tejże w r. 1873.
4. Liczba członków i skład rady miejskiej.
5. Majątek miejski.
6. Dochody roczne.
7. Wysokość podatków bezpośrednich.
8. Zakłady naukowe.
9. Zakłady humanitarne.
10. Zakłady pożyteczne, stowarzyszenia, zaprowadzenia miejskie i różne punkta uwzględnienia.
11. Handel.
12. Przemysł.

Z tych 12. działów okazują się następujące wyniki :

I. Cyfra ludności (31. grudnia 1869).

1. Śniatyn	10.700	mieszkańców	(przewyższa Stryj, Nowy Sącz, Rzeszów i Białę).
2. Brzeżany	9.200	"	(" Rzeszów i Białę).
3. Gródek	9.000	"	} przewyższają Białę.
4. Buczacz	8.900	"	
5. Jaworów	8.700	"	
6. Bochnia	7.500	"	
7. Złoczów	6.700	"	
8. Wieliczka	6.200	"	} zbliżają się do ludności Białej w r. 1869 = 6525 m. a przewyższają ludność Białej w r. 1857 = 5234 m. (która to cyfra jedynie znaną była w chwili ułożenia ustawy wyborczej w r. 1861).
9. Żółkiew	6.100	"	
10. Okręg zbiorowy	9.900	"	
Wadowice	3.800,	Sanok 3.500,	Jasło 2.600 m.

II. Procent ludności chrześcijańskiej i żydowskiej :

1. Wieliczka	95	prc. chrześcian	5	prc. żydów	
2. Bochnia	87	"	13	"	"
3. Okręg zbiorowy	76	"	24	"	"
					(Wadowice 6 prc., Jasło 10 prc., Sanok 55 prc.)
4. Grodek	74	"	26	"	"
5. Jaworów	73	"	27	"	"
6. Śniatyn	60	"	40	"	"
7. Brzeżany	56	"	44	"	"
8. Złoczów	51	"	49	"	"
9. Buczacz	48	"	52	"	"
10. Żółkiew	46	"	54	"	"

Więc tylko dwa z załocanych miast mają cokolwiek przeważną ludność żydowską, gdy przeciwnie między 15 miastami w Sejmie reprezentowanymi 6 (Brody, Tarnopol, Stanisławów, Rzeszów, Kołomyja i Tarnów) okazują nadwyzkę ludności żydowskiej, dalej tylko 3 z zaleconych miast mają między 40 a 50 prc. ludności żydowskiej, gdy z miast w Sejmie już zasiadających 5

(Sącz, Drohobycz, Stryj, Jarosław i Przemyśl) taki skład ludności wykazują. Te daty statystyczne najdokładniej zbijają obawę, że pomnożenie posłów miejskich jedynie na korzyść żydów wypadnie.

III. Reprezentacya w Radzie państwa.

Takową mają miasta: Śniatyn, Brzeżany, Bochnia, Złoczów, Gródek, Buczacz i Wieliczka. Więc z zaleconych miast tylko Jaworów, Żółkiew i okręg zbiorowy nie są w Radzie państwa reprezentowane. Natomiast Tyśmienica wnioskiem nie objęta, i prócz cyfry ludności (7,100 m.) na uwzględnienie nie zasługująca tam zasiada.

Wybory w r. 1873 do Rady państwa wypadły w Brzeżanach, Bochni, Wieliczce i Gródku na korzyść kandydatów chrześcijańskich, w Śniatynie i Złoczowie także ci kandydaci otrzymali większość, lecz przewaga złączonych miast Kołomyi i Brodów rozstrzygnęła przeciwnie.

Buczacz wybrał kandydata starozakonnego.

IV. Liczba członków i skład rady miejskiej.

Bochnia, Brzeżany, Śniatyn i Gródek mają 36 radnych; Złoczów, Jaworów, Buczacz i Żółkiew 30; Wieliczka 24; okręg zbiorowy ma 54 radnych.

Radni żydowscy są wszędzie w mniejszości, w Wieliczce nie ma żadnego, w Bochni 2, w Jaworowie 7, w Śniatynie 8, w Złoczowie i Żółkwi 12, w Gródku 13, w Buczacz 14.

V. Majątek miejski.

1. Śniatyn	551000 zł.	(przewyższa Brody, Kołomyję, Przemyśl, Jarosław, Sącz, Stryj i Białę.)
2. Złoczów	521000 „	„ Brody, Kołomyję, Przemyśl, Jarosław, Sącz, Stryj i Białę.
3. Gródek	451000 „	„ Jarosław, Sącz, Stryj i Białę.
4. Żółkiew	254000 „	„ Białę.
5. Jaworów	213000 „	
6. Brzeżany	147000 „	
7. Bochnia	67000 „	
8. Wieliczka	62000 „	
9. Buczacz	?	(bardzo mały, lecz dokładna cyfra nieznaną.)
10. Okrąg zbiorowy	660000 zł.	(Wadowice 269000, Sanok 215000, Jasło 176000.)

VI. Dochód roczny miejski.

1. Brzeżany	49000 zł.	przewyższa Sącz i Białę.
2. Złoczów	45000 „	„ „ „
3. Śniatyn	43000 „	„ „ „
4. Bochnia	39500 „	„ „ „
5. Gródek	33500 „	„ „ Białę
6. Jaworów	32000 „	„ „ „
7. Wieliczka	30000 „	
8. Żółkiew	15000 „	
9. Buczacz	8000 „	
10. Okrąg zbiorowy	77000 „	

VII. Podatek bezpośredni:

1. Gródek 11.500 złr. (przewyższa Stryj 9700).
2. Złoczów 10.400 złr. (przewyższa Stryj).
3. Brzeżany 10.200 złr. (przewyższa Stryj).
4. Bochnia 9800 złr. (przewyższa Stryj).
5. Jaworów 9700 złr.
6. Śniatyn 8500 złr.
7. Buczac 7000 złr.
8. Żółkiew 6100 złr.
9. Wieliczka 5100 złr.
10. Okrąg zbiorowy 17.600 złr.

VIII. Zakłady naukowe:

1. Brzeżany (wyższe gimnazjum: 381 uczniów 40.000 złr. z fund. miejskich na założenie. Szkoła etatowa 4-klasowa 450 uczn. Szkoła 4-klasowa żeńska 300 ucz., 2 filialne szkoły 150 ucz. 3 pryw. zakłady żeńskie 50 ucz. Razem 950 uczniów szkół niższych).
2. Bochnia (niższe gimnazjum 168 ucz., szkoła wydziałowa 8-klasowa, szkoła etat. 4-klasowa, szkoła żeńska 5-klasowa, zakład pryw. żeń., razem 880 uczniów szkół niższych).
3. Złoczów (niższe gimnazjum 81 uczn., szkoła etat. 4-klas. 240 ucz., szkoła żeńska 4-klasowa 200 uczn., szkoła filialna 80 uczn., razem 520 uczn. szkół niższych 9000 złr. rocznie na cele naukowe z fundusz. miejskich dane).
4. Buczac (gimnazjum 180 ucz., szkoła etat. 4-klas., szkoła żeńska 3-klasowa).
5. Śniatyn (szkoła wydziałowa 8-klasowa 350 uczn., biblioteka, gabinet fizyczny, szkoła żeńska 4-klasowa 250 uczn.)
6. Gródek (szkoła wydziałowa 8-klas., szkoła żeńska 4-klas.)
7. Jaworów (szkoła wydziałowa 8-klas., szkoła żeńska 3-klas., szkoła filialna).
8. Wieliczka (szkoła wydziałowa 8-klas., szkoła żeńska 4-klasowa, 3cia szkoła 3-klas.)
9. Żółkiew (szkoła etat. 4-klas., szkoła żeńska 4-klas.)
10. Okręg zbiorowy (2 gimnazya w Jaśle (wyższe) i Wadowicach (realne 280 uczn., 3 szkoły etat. 4-klas. w Wadowicach, Sanoku i Jaśle 254 ucz., 3 szkoły żeńskie 4-klasowe w Wadowicach, Sanoku i Jaśle).

W Bochni i w Brzeżanach większa część dzieci obowiązanych do nauki uczęszcza rzeczywiście do szkół, niżeli we Lwowie i w Krakowie, w Bochni bowiem 71 proc., w Brzeżanach 63 proc. dzieci obowiązanych uczęszcza do szkół, gdy we Lwowie tylko 52 proc., w Krakowie tylko 50 proc. rzeczywiście szkoły frekwentuje.

IX. Zakłady humanitarne:

1. Bochnia. (Szpital 60 łóżek najlepszy prowincjonalny w Galicyi. Ochronki na 100 dzieci, 2 fundusze ubogich, razem 62.000 złr. wynoszące).
2. Brzeżany. (Szpital 60 łóżek, fundusz ubogich (15.000 złr.) 20 ubogich wspartych). Bursa (30 uczn.) fundacya stypendyjna).
3. Żółkiew. (Szpital, filia domu obłąkanych (75 łóżek), fundusz ubogich (5300 złr. 9 ubogich).

4. Złoczów. (Szpital 160 łózek) szpitalik izraelicki (5 łózek). Zakład ubogich (11000 zł., 12 ubogich.)
5. Sniatyn. (Szpital 24 łózek. Zakład kalek (18000 zł. 15 ubog.) fundusz stypendyjny (13000 zł.)
6. Wieliczka. (2 ochronki na 150 dzieci.) Zakład ubogich na 15 osób. (5000 zł.)
7. Jaworów. (Dom sierot 10 dzieci 8000 zł.), fundusz ubogich (3000 zł.)
8. Buczacz. (Zakład ubogich 12 osób 20600 zł.)
9. Gródek. (Fundusz ubogich 5300 zł.)
10. Okręg zbiorowy. (3 szpitale: w Wadowicach, Jasle i Sanoku) razem 179 łózek) 3 fundusze ubogich (razem 17100 zł.)

X. Zakłady pożyteczne, stowarzyszenia, zaprowadzenia municypalne i różne powody uwzględnienia.

1. Brzeżany. (Miejska kasa zaliczkowa, kapitał 20000 zł. Straż ogn. ochotn. 55 człon. Fundusz wsparcia dla rzemieślników 2700 zł. Filja banku włośc, filja tow. pomocy naukowej. Towarz. pedagog., kasyno, czytelnia miejska, księgarnia. Oświetlenie 125 latarni. Bruk i chodniki 3500°. Adwokatów 3. Lekarzy 4. Chirurgów 4.)
2. Złoczów. (Sąd kolejalny, kasa zaliczkowa. Fund. pożycz. dla rzemieślników 4000 zł. Towarzystwo wzajemnej pomocy 296 człon. Straż ochot. ogniowa 122 członków, Kasyno. Oświetlenie 101 latarni. Bruk 2790°. Adwokatów 6. Lekarzy 3. Chirurgów 4.)
3. Sniatyn. (Towarzystwo rzemieślników 300 człon. Kasa zaliczkowa. Fundusz wsparcia przemysł. (2100 zł.) Czytelnia miejska. Kasyno. Oświetlenie 50 latarni. Lekarz 1. Chirurg 3.)
4. Bochnia. (Kasa oszczędności od r. 1872. Kasa zaliczkowa. Fund. pożycz. Straż ochotn. ogn. Księgarnia. Drukarnia. Kasyno. Adwokatów 2. Lekarzów 4. Oświetl. 80 latarni. Bruk 8000°.)
5. Jaworów. (Fund. pożycz. rzem. 4000 zł. Straż ochot. ogn. 100 człon. Czytelnia miejska. Kasyno. Oświetl. 35 lat. Bruk 1600°. Filja banku włośc. Kasa zaliczkowa. Tow. pedagog. Lek. 2. Chir. 2.)
6. Wieliczka. (Kasa zalicz. 7000 zł. Fund. pożycz. 2600 zł. Księg. Druk. Straż ochotn. ogn. Lekarzy 5.)
7. Żółkiew (2 fund. pożycz. dla rzem. (4000 zł.) Kasa zalicz. Straż. ochot. ogn. Oświetl. 80 lat. Bruk 2700°. Adwok. 2. Lek. 3. Chir. 4.)
8. Gródek. (Fundusz pożyczkowy 10400 zł. Lek. 1. Chir. 3.)
9. Buczacz. (Lek. 2. Chirurg. 5.)
10. Okręg zbiorowy. (2 kasy oszczędności) w Wadowicach, Jasle (3 kasy zaliczkowe 90000 zł.) Księg. Druk. Lek. 8. Chir. 4. Adwok. 5.)

XI. Handel.

1. Złoczów (10. stacya kolejowa co do ruchu towarowego, 60 sklepów).
2. Brzeżany (20 kupców bez sklepów, 80 sklepów).
3. Gródek (11. stacya kolej. w ruchu towarowym).
4. Bochnia (12. stacya kolej. w ruchu towarowym).
5. Sniatyn (13. stacya kolej. w ruchu tow., 46 sklepów).
6. Żółkiew (56 sklepów).

7. Buczacz.
8. Wieliczka (15. stacya kolej. w ruchu towarowym).
9. Jaworów.
10. Okręg zbiorowy.

XII. Przemysł.

1. Śniatyn 935 przemysłowców,	2. Brzeżany 712 przemysłowców,	3. Złoczów 630 przem.
4. Buczacz 570	" 5. Żółkiew 493	" 6. Jaworów 474
7. Bochnia 406	" 8. Gródek 392	" 9. Wieliczka 242
10. Okręg zbiorowy 596 przemysłowców (Sanok 231, Wadowice 188, Jasło 177).

Śniatyn przewyższa co do liczby przemysłowców: Jarosław, Kłomyja, Sambor, Stryj i Sącz, stosunkowo do ludności ma ich więcej, jak Lwów i Kraków, Brzeżany i Złoczów przewyższają Stryj i Sącz.

Opierając się na wyższym lub niższym umieszczeniu zaleconych miast w każdym z tych 12 działów, wnioskodawca utworzył system kwalifikacyjny, według którego wyrażając najwyższe umieszczenie w każdym dziale najwyższą cyfrę (9), a najniższe najmniejszą cyfrę (1), doszedł do liczebnego wyrazu wyższej lub niższej kwalifikacji każdego z miast, wynikającego z kombinacji wszystkich 12 działów, jak to wykazuje tablica IV.

Tablica IV.

Podług wyników zawartych w tejże tablicy miasto Brzeżany posiada największą liczbę punktów kwalifikacyjnych (81), czyli okazuje się najgodniejszym zalecenia, potem następują miasta Śniatyn, Złoczów i Bochnia (72 do 73 punktów kwalifikacyjnych), następnie Gródek (58), Jaworów (44), Wieliczka (36), Żółkiew (36) i Buczacz (35). Okrąg zbiorowy przedstawia jeszcze wyższą kwalifikację niż Brzeżany, bo liczy 87 punktów kwalifikacyjnych.

Komisya uznaje słusność tak wszechstronnego systemu usprawiedliwienia, jednak przedewszystkiem, pomimo wykazanej znakomitej kwalifikacji zbiorowej, nsunęła okrąg wyborczy, złożony z miast Wadowic, Sanoka i Jasła, gdy w ogóle wybory odbywające się w kilku miastach na jednego posła przedstawiają znaczne niedogodności i prowadzą zwykle do wyniku słusznego, gdy kandydat jednemu lub dwom miastom, których stosunki lokalne nie zna i w których jest nieznanym, z góry musi być narzuconym. Ta strona ujemna staje się w danym razie tem dotkliwszą, gdy ogromne oddalenie Sanoka od Wadowic czyni wszelkie porozumienie iluzorycznym. Dalej komisya nie mogła się zgodzić na zalecenie miasta Buczacza, albowiem już wnioskodawca wykazuje dla tego miasta najmniejszą liczbę punktów kwalifikacyjnych, w których jeden (Gimnazjum Bazyljanów) traci wszelką doniosłość ze względu, że miasto ani do założenia ani do utrzymania tego zakładu naukowego w niczem się nie przyczynia. Okoliczność, że reprezentacya miasta Buczacza na prośbę wnioskodawcy o dostarczenie dat informacyjnych żadnej odpowiedzi nie udzieliła, gdy wszystkie inne reprezentacye miejskie współubiegały się w dostarczaniu dat, świadcząca o wielkiej obojętności, wpłynęła silnie na to postanowienie komisyi, gdy podobny objaw niedojrzałości politycznej przemawia wymownie przeciw udzieleniu temu miastu prawa wyboru osobnego posła.

Zamiast tych dwóch usuniętych okręgów wyborczych, komisya poleca pomnożenie posłów miasta Lwowa z 4 do 5 i posłów miasta Krakowa z 3 do 4, i to z powodu, że Lwów ponoszący podatki bezpośrednio do wysokości 404.000 zlr., a więc $\frac{1}{5}$ części wszystkich podatków bezpośrednich całego kraju, ma tylko 4 posłów w Sejmie, to jest $\frac{1}{37}$ części, zaś Kraków płaćcy 210.000 zlr. podatków bezpośrednich, to jest $\frac{1}{9}$ część, ma tylko 3 posłów w Sejmie, to jest

$\frac{1}{2}$ część całego składu, z powodu więc, że siła podatkowa, będąca jedną z podstaw głównych wymiaru reprezentacji w ordynacjach wyborczych r. 1861., tutaj nienależycie uwzględniona została, dalej z powodu, iż należy szczególnie uwzględnić wyższy rozwój umysłowy skupiony w rzeczonych 2 miastach.

Z tych to powodów komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić: załączone dwie ustawy.

·/.

Tem petycyje: miasta Jaworowa podana 7. kwietnia pod l. 37, miasta Sniatyna podana 9. kwietnia pod l. 57, miasta Brzeżan podana 10. kwietnia pod l. 65, miasta Złoczowa podana 10. kwietnia pod l. 61, miasta Jasła podana 4. maja pod l. 252, miasta Przemyśla podana 4. maja pod l. 251, Rady powiatowej Mościskiej podana 12. maja pod l. 357 i miasta Zaleszczyki podana 12. maja pod l. 360, zostają załatwione.

Z komisyi dla zmiany statutu i ordynacyi wyborczej.

Lwów dnia 18. maja 1875.

Przewodniczący:
Franciszek Smolka.

Sprawozdawca:
Ottou Hausner.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy. W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

1.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy. W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy. W tym celu należy przede wszystkim wypracować jednolity system polityki gospodarczej, który pozwoli na osiągnięcie celów, do których dążymy.

Tablica I.

Kraje koronne	Liczba posłów	Liczba posłów miejskich	%
1. Niższa Austria	66	28	42,1
2. Wyższa Austria	50	20	40
3. Salzburg	26	12	46,1
4. Styrya	63	25	39,6
5. Tyrol	68	16	23,5
6. Vorarlberg	20	5	25
7. Karyntya	37	12	32,9
8. Kraina	37	10	27
9. Gorycja	22	7	31,9
10. Tryest	Cała reprezentacja jest miejska. (Rada miejska jest zarazem Sejmem).		
11. Istrya	30	10	33,3
12. Dalmacya	43	11	25,2
13. Czechy	241	87	30,1
14. Morawia	100	37	37
15. Szląsk	31	12	39
16. Galicya	151	23	15,3
17. Bukowina	30	7	23,3
Austria przedlitawska	1015	322	32

Tablica II.

Kraje koronne	Miasta	Miasteczka	Razem	Z tych w Sejmach reprezent.	%
1. Niższa Austria	35	227	262	46	17
2. Wyższa Austria	15	99	114	61	53
3. Salzburg	3	20	23	23	100
4. Styrya	20	96	116	82	71
5. Tyrol	19	29	48	35	72
6. Vorarlberg	3	4	7	4	57
7. Karyntya	11	27	38	26	68
8. Kraina	14	17	31	18	58
9. Gorycja	5	9	14	11	78
10. Istrya	21	6	27	23	85
11. Dalmacya	4	14	18	11	61
12. Czechy	355	223	578	157	28
13. Morawia	89	191	280	75	26
14. Szląsk	26	6	32	24	75
15. Galicya	95	217	313	15	48
16. Bukowina	4	16	10	4	40
Austria przedlitawska	719	1192	1911	615	32

Tabela III.

Kraje koronne	Ludność miast	Posłowie z miast	Przypada 1 poseł na mieszkańców
1. Niższa Austria	744.000	28	1: 26.600
2. Wyższa Austria	98.400	20	1: 4.920
3. Salzburg	26.900	12	1: 2.240
4. Styrya	154.100	25	1: 6.160
5. Tyrol	109.800	16	1: 6.860
6. Vorarlberg	15.100	5	1: 3.020
7. Karyntya	55.500	12	1: 4.625
8. Kraina	64.900	10	1: 6.490
9. Gorycja	33.000	7	1: 4.710
10. Istria	139.000	10	1: 13.900
11. Dalmacya	62.700	11	1: 5.700
12. Czechy	1,184.000	87	1: 13.610
13. Morawia	443.000	37	1: 11.970
14. Szląsk	115.600	12	1: 9.670
15. Galicya	717.000	23	1: 31.180
16. Bukowina	87.200	7	1: 8.170
Austria przedlitawska	4,020.200	322	1: 12.490

Tablica IV.

	Ludność	Skład in- dności	Repr. w Rad. pań.	Majątek	Dochód	Podatki bezposr.	Zakłady naukowe	Zakłady kumanit.	Różne	Przemysł	Handel	Rada miejska	Suma
1. Brzeżany	8	4	2	4	9	7	9	8	7	8	8	7	81
2. Złoczów	3	3	2	8	8	8	7	6	8	7	9	4	73
3. Rochnia	4	8	2	2	6	6	8	9	9	3	6	9	72
4. Sniatyn	9	5	2	9	7	4	5	5	6	9	5	8	73
5. Gródek	7	7	2	7	5	9	3	1	2	2	7	6	58
6. Jaworów	5	6	0	5	4	5	2	3	4	4	1	5	44
7. Wieliczka	2	9	2	3	3	1	4	4	3	1	3	1	36
8. Zótkiew	1	1	0	6	2	2	1	7	5	5	2	3	36
9. Buczacz	6	2	1	1	1	3	6	2	1	6	4	2	35
Okreg zbiorowy Wa- dowice, Jasło, Sanok, Tysmienica)	8½ 3½	7½ ½	0 1	9½ ½	9½ ½	9½ ½	9¼ ½	9½ ½	6½ ½	5½ 4½	2½ 2½	9½ 6	87 20

1. Ustawa.

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, zmieniająca §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu naszego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, stanowimy co następuje:

Artykuł I.

Znoszą się postanowienia §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r. i ustawy z dnia 20. Września 1886 r., zawierającej dodatek do §. 3. Statutu krajowego, a §. 3. Statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się z 161 członków, mianowicie:

- a) z 3 arcybiskupów lwowskich, biskupa krakowskiego, 2 biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, a względnie do jego instalacyi z gr. kat. sufragana lwowskiego; w razie wakującej stolicy arcybiskupiej administrator dyceezyi jest członkiem Sejmu krajowego;
- b) z rektorów uniwersytetów lwowskiego i krakowskiego;
- c) ze stu pięćdziesięciu i jednego posłów wybranych, jako to:
 1. z czterdziestu czterech posłów z klasy większych posiadaczy gruntowych,
 2. z trzydziestu trzech posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i Izb handlowych i przemysłowych,
 3. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Artykuł II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie przy pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborach posłów do Sejmu.

Artykuł III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

2. Ustawa.

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, zmieniająca §§. 2. i 3. krajowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Naszego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, stanowimy co następuje:

Artykuł I.

§. 1.

Znoszą się postanowienia §§. 2. i 3. krajowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861 r. w ich teraźniejszej osnowie i takowe mają brzmieć jak następuje!

§. 2.

Dla wyboru posłów z miast tworzą miasta: 1. Lwów, 2. Kraków, 3. Przemyśl, 4. Stanisławów, 5. Tarnopol, 6. Brody, 7. Jarosław, 8. Drohobycz, 9. Biała, 10. Nowy Sącz, 11. Tarnów, 12. Rzeszów, 13. Sambor, 14. Stryj, 15. Kołomyja, 16. Bochnia, 17. Brzeżany, 18. Gródek, 19. Jaworów, 20. Śniatyn, 21. Wieliczka, 22. Złoczów, 23. Żółkiew, każde jeden okrąg wyborczy. Wszystkie te miasta są zarazem miejscami wyborów.

§. 3.

Lwów wybiera pięciu, Kraków czterech posłów, każde z miast w §. 2. pod Nr. 3. do 23 wymienionych jednego posła.

Wszyscy do wyboru uprawnieni w każdym mieście tworzą jedno ciało wyborcze.

Artykuł II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie przy pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborach do Sejmu.

Artykuł III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. XCV.

S p r a w o z d a n i e

komisyi administracyjnej

o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie organizacji zakładów leczniczych we Lwowie, a mianowicie szpitala powszechnego

we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Przekazane komisyi administracyjnej przedłożenie Wydziału krajowego obejmuje organizację szpitala powszechnego we Lwowie i zakładu obłąkanych w Kulparkowie. Obecnie przedkłada komisya Wysokiej Izbie Sprawozdanie co do organizacji szpitala we Lwowie. Co do organizacji zakładu w Kulparkowie zda sprawę w najbliższym czasie.

Różnice wniosku komisyi administracyjnej od przedłożeń Wydziału krajowego są następujące :

W Statucie.

§. 1. Komisyi uwydatnia : że szpital pomimo, iż jest krajowym, nie przestał być zakładem samodzielnym, to jest, że posiada własny majątek i własne fundusze a cechą jego krajowości jest jedynie okoliczność, iż jest zawiadywany przez Wydział krajowy, w przeciwstawieniu do szpitali miejscowych gminnych, które zawiadują gminy, i do szpitali powiatowych, które zawiadują wydziały powia-

towe. W tym §. 1. jest również uwydatnionem, że szpital obejmuje dwa zakłady, jeden dla leczenia chorych, drugi dla położnic, z których każdy zachowuje swoje odrębne dochody i fundusze.

§. 6. określa stanowisko funkcjonaryuszów szpitala. Odmienne od zapatrywania się Wydziału krajowego, który we wniosku do uchwały (Art. I. II. III. IV. i V.) proponuje, żeby dyrektor, lekarze, urzędnicy, akuszerka, woźny i odźwierny byli uznane urzędnikami krajowemi, ze wszystkiemi w ustanowie służby krajowej zawartemi prawami i obowiązkami, i te prawa bliżej określa, sądziła komisya być odpowiedniejszem i w danym razie fundusz krajowy mniej obciążającym uznać ich za urzędników i za sługi szpitala, i zastosować do nich postanowienie ustanowy służby krajowej, o ile statut nie rozporządza inaczej.

§. 9. i §. 17. wkładają na dyrektora i sekundaryuszów obowiązek mieszkania w szpitalu, o czym w przedłożeniu Wydziału krajowego nie ma wzmianki.

Potrzeba ciągłego nadzoru ze strony dyrektora, której tylko przez zamieszkanie w zakładzie zadosyć uczynić może, jest tak powszechnie uznaną i we wszystkich dobrze urządzonych szpitalach, jak n. p. w Wiedniu, Pradze, Gracu, Ołomuńcu, Bernie przyjętą, że dowodzenia nie potrzebuje. Tak samo rzecz się ma ze sekundaryuszami. Dopokąd nie mieszkają w szpitalu nie mogą się oddawać z poświęceniem całego swojego czasu zakładowi jakby tego dobro szpitala, chorych i nauki wymagało.

Szpital tymczasem wymaga takiej organizacyi, aby lekarze młodzi nie tylko służyli z całym poświęceniem szpitalowi, ale nadto przez czas krótkiego swego pobytu, ćwiczyli się praktycznie w tem co im w życiu później będzie potrzebnem, a czego w szkole nabyć nie mogli. Kto więc chce szpital dobrze urządzić, musi zacząć od tego, żeby dyrektor i lekarze pomocniczy, wolni od trosków zaspokojenia najpilniejszych potrzeb, w szpitalu mieszkali.

W tej też myśli komisya obowiązek zamieszkania w szpitalu dyrektora i sekundaryuszów w statucie umieściła.

§. 21. mówi o akuszerkach, o których Wydział krajowy w projekcie do statutu nie wspomina.

Nareszcie komisya zmieniła szyk paragrafów i tytułów odpowiednio do przedmiotu o jakim w nich mowa.

W etacie posad

komisya postawiła sobie za zadanie w istniejącym obecnie stanie, ile możności nic nie zmieniać, nie znajdując bowiem żadnych do tego powodów.

Co do posad służby lekarskiej Wydział krajowy wnosi, aby nadal było sześć posad asystentów. Na mocy uchwały z 3. października 1874. r. są dotąd trzy takie posady pod nazwą praktykantów płatnych systemizowane, komisya jest zdania, że czwarta jest niezbędnie potrzebna a to głównie z uwagi, że prosektor obarczony pracą potrzebuje koniecznie pomocnika.

Co do posad służby administracyjnej, komisya nie uznaje potrzeby tworzenia dwóch nowych posad kancelistów, sądząc, że dotychczas systemizowani dwaj pisarze przy możliwości użycia do pomo-

cy pisarzy dziennych podolają pracy, zwłaszcza, że przeniesienie obłąkanych do Kulparkowa czynności kancelaryjne znacznie zmniejszyć powinno.

Również nie uznaje komisya potrzeby osobnej stałej posady dozorczy domu. Wydział krajowy któremu §. 27. statutu nadaje prawo oznaczenia wedle potrzeby ilości niższej służby szpitalnej, może poruczyć czynności, które zamyślał przelać na dozorcę domu, któremu z tej służby czy to wyłącznie czy obok innego zatrudnienia.

Lecz czynności będą tak nieliczne, że tworzyć osobną stałą posadę byłoby zbytkiem.

W etacie płac

przeprowadza komisya bezwzględnie zasadę oszczędności, opierając się na płacach ustanowionych uchwałą Sejmu z dnia 3. października 1871. r. Podnosi tylko dodatki pięcioletnie, dyrektorowi 200 prymaryuszowi i prosektorowi o 100, nadaje prawo pobierania dodatków pięcioletnich rządcy po 200, chemikowi i oficyałom po 150, pisarzowi po 100, akuszerce po 40, woźnemu i odźwiernemu po 30. złr. w. a. podwyższa płacę chemika o 200, asystentów o 100, oficyała (rachmistrza) o 130, woźnego o 25, odźwiernego o 38 złr. w. a. zmniejsza zaś pisarzom o 25 i oficyałowi (kasyerowi) o 200. złr.

Dodatków aktywalnych, które Wydział krajowy proponuje w konsekwencji swojego wniosku, że funkcjonarysze szpitala są urzędnikami krajowymi i dla tego mają mieć te same emolumenta co urzędnicy krajowi, komisya nie zaleca powodowana względami oszczędności i wypowiedzianem zapatrywaniem się swoim, że funkcjonarysze ci są urzędnikami szpitala, nie zaś urzędnikami krajowymi.

Porównanie etatu płac przedstawia następujące cyfry.

Teraz kosztuje utrzymanie służby na stałych posadach 24.222 złr.

wedle projektu Wydziału krajowego kosztowałyby 31.960 „

a wedle komisji 24.950 „

zatem od terażniejszego wydatku 738 złr. więcej a od projektowego przez Wydział krajowy o 7.010. złr. mniej.

Załączony wniosek do uchwały, jako postanowienie przejściowe ma na celu zawarować mianowanym dotąd prowizorycznie, prawo do emerytury i do kwinkeniów, jeżeli będą stabilizowani.

Komisya administracyjna wnosi:

Wysoki sejm raczy uchwalić:

1. Statut szpitala powszechnego we Lwowie (załączony pod A.)
2. Etat posad i płac dla tegoż szpitala (załączony pod B.)
3. Uchwałę (załączoną pod C.)

Lwów dnia 11. maja 1875.

Grocholski
zastępca przewodniczącego

Hoszard
sprawozdawca

A.

Statut.

dla szpitala powszechnego we Lwowie.

I. Przeznaczenie i środki utrzymania :

§ 1.

Publiczny i powszechny szpital krajowy we Lwowie jest zakładem samoistnym, zawiadywanym przez Wydział krajowy i obejmuje zakład dla leczenia chorych i zakład dla położnic.

Zakład dla leczenia chorych i zakład dla położnic zachowują swoje odrębne fundusze i dochody

§ 2.

Środków do utrzymania szpitala a względnie każdego z zakładów dostarczają:

- a) dochody funduszków własnych ;
- b) zwroty kosztów leczenia ;
- c) inne rozmaite dochody ;
- d) zasiłki z funduszu krajowego.

II. Naczelny zarząd i nadzór.

§ 3.

Wydział krajowy jest naczelną władzą zarządzającą szpitalem.

Wydział krajowy wykonuje zarząd w myśl przeznaczenia zakładów według zasad niniejszego statutu, stosownie do uchwał Sejmu i według obowiązujących ustaw i przepisów.

§ 4.

C. k. Rządowi służy policyjno-sanitarny nadzór nad szpitalem w myśl ustawy z 30. kwietnia 1870 Nr. 68. D. U. P.

III. Stosunki służbowe.

a) ogólne postanowienia.

§ 5.

Lekarskie, administracyjne i gospodarskie czynności wewnątrz szpitala załatwiają dyrektor, lekarze, urzędnicy i słudzy w granicach ich zakresu działania, oznaczonego w niniejszym statucie i w szczególnych instrukcjach.

Pielęgnowanie i obsługa chorych mogą być poruczone stowarzyszeniom duchownym lub dobroczynnym, za umową, której warunki potrzebują zatwierdzenia Sejmu.

§ 6.

Dyrektor, prymaryusze z wyjątkiem profesora położnictwa, prosektor, chemik, akuszerka pierwsza, rządcą, oficyałowie, pisarze stali, woźny, odźwierny są urzędnikami i sługami szpitala.

Ustawa służby krajowej tudzież (§. 4., 8. i 9.) uchwała Sejmu z dnia 3. stycznia 1874. r. stosują się do nich, o ile niniejszy statut nie rozporządza inaczej, z tem ograniczeniem, że do dyrektora mogą być w drodze dyscyplinarnej, zastosowane postanowienia, zawarte w § 45. lit f i g ustawy tylko za przyzwoleniem c. k. Rządu.

Postanowienia powyższe nie naruszają praw nabytych.

§ 7.

Lata służby sekundaryuszów i asystentów, tudzież akuszerki drugiej będą policzone przy przeniesieniu w stan stałego spoczynku, jeżeli od czasu złożenia przyrzeczenia służbowego bez przerw służby pełnionej przy którymkolwiek bądź z zakładów leczniczych krajowych, posunęli się na stałą posadę.

§ 8.

Etat posad i płac ustanawia Sejm krajowy.

b) dyrektor.

§ 9.

Dyrektor szpitala jest bezpośrednim zwierzchnikiem służby lekarskiej, tudzież służby administracyjnej wszelkich warstw i kategorii, sprawuje bezpośredni zarząd w szpitalu tak w administracyjnym jak lekarskim względzie, oraz reprezentuje szpital na zewnątrz, o ile przez Wydział krajowy reprezentowanym nie jest.

Dyrektor czuwa nad ścisłym wykonaniem poleceń władzy przełożonej, stara się o jak najlepsze pielęgnowanie chorych i stósowne ich pomieszczenie, nareszcie czuwa nad gorliwym pełnieniem obowiązków wszystkich organów szpitala.

W ogóle Dyrektor odpowiedzialny za to, ażeby cele i przeznaczenie szpitala, w miarę środków możności osiągnięte zostały.

Dyrektor winien być dyrektorem medycyny i chirurgii lub doktorem wszechmedycyny i jest obowiązany mieszkać w szpitalu.

§. 10.

Osobna instrukcja określi szczegółowo prawa i obowiązki dyrektora (§. 9.) jakoteż wpływ jego na czynności kasy szpitalnej.

§. 11.

Dyrektor jest obowiązany odbywać konferencję z lekarzami i urzędnikami szpitala nad ważniejszymi sprawami administracyjnego i lekarskiego zarządu, stosownie do przepisów szczegółowej instrukcji. Za uchwałą Sejmu może być ustanowioną przy dyrektorze szpitala osobna rada szpitalna.

§. 12.

Dyrektora mianuje Cesarz na przedstawienie Wydziału krajowego.

c) Służba lekarska.

§. 13.

Prymaryusze ordynują samodzielnie, pod osobistą odpowiedzialnością, na przydzielonych im oddziałach i załatwiają sprawy oddziałów, stosownie do przepisów instrukcji.

W nagłych wypadkach zastępuje nieobecnego dyrektora jeden z prymaryuszów, którego dyrektor do tego wyznaczy, tak długo, dopóki Wydział krajowy inaczej nie zarządzi.

§. 14.

Prosektor jest obowiązany wykonywać naukowe sekcye zwłok, z wyjątkiem sekcji sądowych i policyjnych, zbierać daty statystyczne do przyczyn chorób i śmierci, przedstawiać naukowe sprawozdania i czuwać nad utrzymaniem porządku całego prosektoryum.

Chemika obowiązkiem jest uskutecznić analizę chemiczną dla oddziałów.

Wszelkie na prosektorze i chemiku ciężące obowiązki określają szczegółowo instrukcje.

§. 15.

Prymaryuszów, prosektora i chemika mianuje Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania dyrektora.

§. 16.

Prymaryuszem w zakładzie położnic jest każdoczesny c. k. profesor położnictwa.

Obowiązki służbowe tego prymaryusza względem zakładu są te same, jak innych prymaryuszów.

§. 17.

Sekundaryusze, asystenci i praktykanci pełnią służbę pomocniczą przy primaryuszach na oddziałach, do których są przydzieleni, równie jak wszelką inną służbę lekarską stosownie do instrukcji i na polecenie dyrektora.

Sekundaryusze obowiązani są mieszkać w szpitalu.

Sekundaryusze mogą być w razie potrzeby zawsze powołani do samodzielnego ordynowania w zastępstwie primaryusza.

§. 18.

Sekundaryuszów i asystentów mianuje Wydział krajowy na przedstawienie dyrektora na lat dwa.

Odnaczający się w pełnieniu swych obowiązków mogą być na propozycję dyrektora przez Wydział krajowy na dalszy czas zatwierdzeni na tej posadzie.

§. 19.

Lekarskich praktykantów przyjmuje i oddala dyrektor według własnego uznania.

§. 20.

Posady lekarzy szpitalnych mogą być nadane tylko doktorom medycyny; na oddziale chirurgicznym tylko doktorom medycyny i chirurgii; na oddziale chorób ocznych tylko doktorom medycyny, którzy posiadają stopień akademicki magistra okulistyki; zaś w zakładzie położniczym tylko doktorom medycyny, którzy są oraz magistrami położnictwa; Doktorom Wszech-Medycyny może być nadaną każda z tych posad.

§. 21.

W zakładzie dla położnic obsługuje położnice akuszerka, mianowana przez Wydział krajowy na przedstawienie dyrektora.

Wydział krajowy może na czas potrzeby, przyjąć drugą akuszerkę.

d) Służba administracyjna.

§. 22.

Rządca i oficyalowie wykonują pod zwierzchnictwem dyrektora zarząd ekonomiczny, załatwiają sprawy kasowe i rachunkowe, tudzież czynności kancelaryjne podług szczegółowych instrukcji.

§. 23.

Pisarze prowadzą protokół stanu chorych, załatwiają czynności manipulacyjne przy przyjmowaniu chorych, wreszcie wykonują prace kancelaryjne według instrukcji.

§. 24.

Urzędników mianuje Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania dyrektora.

e) Służba duchowna.

§. 25.

Kapelani szpitalni obrządku łacińskiego i grecko-katolickiego pełnią obowiązki swego powołania w szpitalu.

Kapelan obrz. łac. zawiaduje oprócz tego biblioteką szpitalną.

Dla innowierców urządzi Wydział kraj. według potrzeby i możliwości obsługę duchowną.

f) Służba niższa.

§. 26.

Woznego kancelaryjnego i oddźwiernego mianuje Wydz. kraj. po wysłuchaniu zdania dyrektora.

§. 27.

Wydz. kraj. oznaczy w miarę potrzeby ilość dozorców chorych i reszty służby szpitalnej.— Służbę przyjmuje i oddała dyrektor, jeżeli Wydz. kraj. nie postanowi inaczej.

II. Warunki umieszczenia chorych.

§. 28.

Do szpitala krajowego winien być przyjętym każdy zgłaszający się chory, którego stan zdrowia potrzebę pielęgnowania lekarskiego udowadnia, a to bez względu na płeć, wyznanie, stan i przynależność.

§. 29.

Nie będą przyjmowani:

Chorzy z chorobą długotrwałą, bezgorączkową a nieuleczalną, jeżeli choroba ta nie jest powikłaną z inną wymagającą pielęgnowania szpitalnego, lub jeżeli nie przedstawia objawów bezpośrednio życiu zagrażających; nareszcie, jeżeli przyjęcia chorego nie wymagają względy sanitarno-policyjne.

Chorzy dotknięci chroniczną niemocą, nie mogą pozostawać w szpitalu dłużej nad trzy miesiące, z wyjątkiem, gdyby dyrektor wspólnie z prymaryuszem uznali potrzebę niezbędną dłuższego zatrzymania w szpitalu.

Chorzy z chorobą zaraźliwą nagminnie panującą, nie będą przyjmowani do szpitala, skoro dla takich chorych osobny szpital zostanie urządzonym.

§. 30.

Chorych należy przyjmować każdego czasu, tak w dzień jak w nocy przez ustanowionego do tego lekarza.

W wypadkach wątpliwych orzeka dyrektor ostatecznie, czyli przyjęcie ma nastąpić lub nie.

§. 31.

Pod względem wygod w umieszczeniu, pielęgnowaniu i utrzymywaniu chorych, urządzone będą trzy klasy.

Oдноśne przepisy wyda Wydz. kraj.

§. 32.

Wyjątki od normy pielęgnowanie obciążające fundusz szpitalny potrzebują poprzedniego zezwolenia Wydz. krajowego.

Chorym wolno za przyzwoleniem prymaryusza lub dyrektora i w granicach porządku domowego urządzać sobie własnym kosztem ulepszenia i wygody.

§. 33.

Wysokości taksy dziennej dla wszystkich trzech klas ustanawia Wydz. kraj. za porozumieniem się z c. k. Rządem krajowym stosownie do obowiązujących ustaw.

Taksy szpitalne muszą być jednakowe dla wszystkich chorych jednej i tej samej klasy bez względu na ich przynależność.

Za dzieci do 7. lat opłaca się połowę ustanowionej taksy.

§. 34.

Oprócz taksy nie wolno pobierać od chorych żadnej należności pod jakąkolwiek nazwą.

Przyrządy chirurgiczne i opaski, których chorzy trzeciej klasy opuszczający zakład, niezbędnie potrzebują niepodlegają żadnej opłacie.

§. 35.

Chorzy mogą być przeniesieni z jednej klasy na drugą, każdego czasu na własne żądanie, wszelako po wyrównaniu należności.

Dyrektor jest obowiązany z urzędu przenosić chorych z wyższej na trzecią klasę w razie, gdyby przypadająca należność w terminie nie została niszczoną.

O przyzwoleniu ulgi w płaceniu należności, tudzież o bezpłatnem pielęgowaniu chorych w wyjątkowych wypadkach na wyższej klasie orzeka Wydz. kraj.

§. 36.

Chorzy winni się zachować wewnątrz i zewnątrz zakładu stosownie do porządku domowego.

Salie chorych kiłowych i zakaźnych powinny być odosobnione klauzurą.

Odwiedzanie takich chorych może nastąpić tylko za każdorazowem zezwoleniem prymaryusza, lub dyrektora.

§. 37.

Chorym wolno na własny koszt za porozumieniem się z lekarzem ordynującym zawezwać do porad lekarskich innych lekarzy, bądź to szpitalnych, bądź z poza ich grona.

V. Wydalenie chorych.

§. 38.

Chorych należy po wyzdrowieniu bezzwłocznie ze szpitala wydalić.

§ 39.

Chorzy niewyleczeni wydalenii będą ze szpitala, jeżeli sanitarno-policyjne względy na to zezwalają w następujących wypadkach:

- a) Jeżeli tego żąda sam chory lub jego rodzice, opiekun, kurator, krewni, właściwa gmina lub inna władza, na której żądanie chorego do szpitala przyjęto.
- b) jeżeli chory w szpitalu nad 3 miesiące bez widoków wyleczenia zostaje.

§. 40.

Dłuższe nad trzy miesiące zatrzymanie chorego w szpitalu winien dyrektor usprawiedliwić wobec Wydziału krajowego. A jeżeli chory jest przynależnym do którego z austriackich krajów koronnych lub do Królestwa węgierskiego, także wobec władz tych krajów.

§. 41.

Przy wydaleniu nieuleczalnych chorych powinien dyrektor zastosować się do rozporządzenia ministerjalnego z dnia 17. czerwca 1869 l. 1713 Nr. 28. Dz. ust. kraj.

Gmina miasta Lwowa obowiązana jest na wezwanie dyrektora odebrać w ciągu dni 8 ze szpitala chorych tak krajowców jak i innych, których w oznaczonym terminie gminy właściwe nie odebrały, a to w myśl §. 28. ustawy z dnia 3. grudnia r. 1863 Nr. 103 Dz. pp.

VI. Postępowanie ze zmarłymi.

§. 42.

O wszystkich wypadkach śmierci powinien dyrektor zawiadomić c. k. Sąd właściwy, tudzież te władze, które oddały chorego do szpitala z zastrzeżeniem zwrotu osoby.

Zwłoki zmarłych w szpitalu chorych podlegają obdukcji. Należy jednak zaniechać obdukcji na żądanie rodziny, jeżeli koszt leczenia zwrócone zostały.

Jeżeli w wypadkach śmierci zachodzi prawem przepisana potrzeba sądowej lub policyjnej obdukcji zwłok, obowiązany jest dyrektor zawiadomić właściwą władzę najdalej w ciągu 24 godzin.

§. 43.

Zwłoki zmarłych będą pogrzebane przez zarząd szpitala stosownie do klasy, na której byli pielęgnowani, na koszt pozostałej po nich masy lub osób obowiązanych, w moc ustaw albo dobrowolnego przyrzeczenia do zwrotu kosztów leczenia.

Koszt pogrzebu, któreby dla braku funduszu nie mogły być zwrócone, ponosi fundusz szpitalny.

Rodzinnie zmarłego wolno żądać pogrzebu wyższej klasy, jeżeli złoży należytość za taki pogrzeb. Także wolno jej samej pogrzebać zwłoki własnym kosztem.

VII. Postanowienie końcowe.

§. 44.

Statut ten wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1876.

B.

E t a t

posad i płac krajowego szpitala we Lwowie.

I.

Etat posad.

A) Zarząd.

Dyrektor.

B. Służba lekarska.

a) dla zakładu chorych:

1. sześciu prymaryuszów,
2. prosektor
3. chemik
4. siedmiu sekundaryuszów
5. czterech asystentów

b) dla zakładu położnic:

1. profesor szkoły akuszerki jako prymaryusz
2. sekundaryusz
3. akuszerka

C. Służba duchowna.

dwóch kapelanów, jeden obrządku łacińskiego
drugi obrządku grecko-katolickiego

D. Służba administracyjna.

1. Rządca
2. dwóch oficyałów
3. dwóch pisarzy

E. Służba niższa.

1. woźny
2. oddzwieny

II.

Etat płac.

1. Dyrektor;
 - a) płacy 1600 zł. a.
 - b) pomieszkanie w szpitalu i opał
 - c) dodatku pięcioletniego po 300 zł. a
2. prymaryusze:
 - a) płacy 1200 zł. a.
 - b) dodatku pięcioletniego po 200 zł. a.
3. profesor szkoły akuszerki za pełnienie obowiązków prymaryusza:
wynagrodzenie 650 zł. a.
4. prosektor:
 - a) płacy 1200 zł. a.
 - b) dodatku pięcioletniego po 200 zł. a.
5. Chemik:
 - a) płacy 1000 zł. a.
 - b) dodatku pięcioletniego po 150 zł. a.
6. sekundaryusze:
 - a) płacy 600 zł. a.
 - b) pomieszkanie w szpitalu z opałem
7. asystenci:
płacy 500 zł. a.
8. akuszerka:
 - a) płacy 400 zł. a.
 - b) pomieszkanie w zakładzie z opałem
 - c) dodatku pięcioletniego po 40 zł. a.
9. Kapelani:
 - a) wynagrodzenie po 600 zł. a.
 - b) na pomieszkanie po 200 zł. a.
10. Rządca:
 - a) płacy 1200 zł. a.
 - b) pomieszkanie, opał i światło
 - c) dodatku pięcioletniego po 200 zł. a.

11. oficyałowie:

- a) płacy 1000 zł. a.
- b) dodatku pięcioletniego po 150 zł. a.

12. pisarze:

- a) płacy 600 zł. a.
- b) dodatku pięcioletniego po 100 zł. a.

13. woźny

- a) płacy 400.
- b) na mundur 50 zł. a.
- c) dodatku pięcioletniego po 30 zł. a.

14. oddźwierny

- a) płacy 350 zł. a.
- b) na mundur 50 zł. a.
- c) pomieszkanie w szpitalu i opał
- d) dodatku pięcioletniego po 30 zł. a.

15. Wydział krajowy oznacza wysokość płac i emolumenta dla innej służby szpitalnej.

III.

Etat ten wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1876. r.

c.

U c h w a ł a.

Lekarzom, urzędnikom i sługom, mianowanym prowizorycznie wskutek uchwały z dnia 3. października 1871 r. na posady, z którymi Statut krajowego szpitala we Lwowie i etat posad i płac (uchwalone dnia maja 1875) połączył prawo do emerytury lub do kwinkweniów ma być wliczony czas odbytej na nich służby, jeżeli będą stale zamianowani.

Aleg. XCVI.

Sprawozdanie

komisji sejmowej obranej do ułożenia ustawy o zniesieniu prawa propinacyi.

Wysoki Sejm zwrócił uchwałą z dnia 19. maja b. r. sprawozdanie komisji o wykupnie prawa propinacyi i polecił jej zmienić projekt do ustawy według zasad, w rzeczonyj uchwale wskazanych.

Komisya wywiązuje się z tego polecenia — powołując się na swoje sprawozdanie z dnia 6. b. m. L. 281 — przedstawia Wysokiemu Sejmowi zmieniony projekt do ustawy i prosi: ażeby Wysoki Sejm raczył uchwalić:

1. załączoną pod *A.* ustawę o zniesieniu prawa propinacyi;
2. wniosek, załączony pod *B.*

Lwów dnia 21. maja 1875.

Leonard Weżyk,
przewodniczący komisji.

Kornel Krzczunowicz,
sprawozdawca.

1150/11A

1150/11A

1150/11A

1150/11A

1150/11A

1150/11A

A.

USTAWA

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
zawierająca postanowienia o zniesieniu prawa propinacyi.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Dział I.

Postanowienia ogólne.

§. 1.

Prawo propinacyi ma być zniesione za wynagrodzeniem (§§. 4. i 5.)

§. 2.

Wyrób napojów propinacyjnych staje się od dnia wejścia w życie tej ustawy, z ograniczeniami w niej postawionemi, przedmiotem wolnego przemysłu.

§. 3.

Propinacyjne prawo wyszynku i sprzedaży napojów pozostaje w całej swej wyłączności i roz-

ciągłości przy uprawnionych jeszcze przez lat 26, licząc od dnia, w §. 17. wskazanego.

Po upływie tego 26letniego peryodu ustaje to prawo raz na zawsze.

§. 4.

Kto na dniu wejścia w życie tej ustawy będzie właścicielem majątności stanowiącej odrębne ciało hipoteczne, z którym połączone jest prawo propinacyi, albo będzie właścicielem propinacyjnego prawa wyszynku w pewnej miejscowości, ten lub jego prawonabywca, pozostanie po upływie peryodu §. 3. wskazanego, przy prawie rzeczowem szynkowania gorących napojów (z wyjątkiem wina) w jednym szynku, w obrębie tejże samej majątności lub miejscowości, a jeżeli majątność, stanowiąca jedno ciało hipoteczne, rozciąga się na więcej niżeli jedną gminę, przy takim samem prawie w każdej gminie.

§. 5.

Właściciele prawa propinacyi otrzymają za zniesienie tego prawa, z końcem peryodu §. 3. oznaczonego wynagrodzenie z funduszu propinacyjnego, według tej ustawy zebranego, który rozdzielony będzie między nich w miarę obliczonego czystego dochodu z prawa propinacyi, które każdy z nich posiadał.

Dochód ten obliczony będzie z przecięcia dochodu w sześciu latach od 1869 do 1874 włącznie, po odtrąceniu przeciętnej z tychże 6 lat kwoty rocznego podatku z dodatkami państwowemi, krajowemi i indemnizacyjnemi.

Dział II.

O k o m i s y a c h.

§. 6.

Dla oznaczenia czystego dochodu z prawa propinacyi ustanowioną będzie komisya krajowa we Lwowie i komisye miejscowe.

§. 7.

Komisya krajowa składa się z c. k. Namiestnika lub delegowanego przezeń zastępcy jako przewodniczącego i z sześciu członków, mianowicie: dwóch urzędników politycznych, których oznacza Namiestnik, dwóch delegatów, wskazanych przez Wydział krajowy, jednego Radcy wyższego Sądu krajowego lwowskiego, którego oznacza Prezydent tegoż Sądu, i jednego zastępcy uprawnionych, którego powołuje Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Członkowie komisyi mają zastępców w ten sam sposób powołanych.

Członkowie komisyi nie pobierają wynagrodzenia za czynności w tej komisyi.

Komisyi krajowej będą dodani urzędnicy konceptowi, rachunkowi i manipulacyjni.

§. 8.

Do powzięcia uchwały w komisyi krajowej potrzebna jest obecność przewodniczącego i przynajmniej pięciu członków lub ich zastępców.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Przewodniczący nie głosuje; lecz w razie

równości głosów staje się uchwałą to zdanie, do którego się przychyli.

Jeżeli przy równości głosów zachodzi różnica zdań tylko co do wysokości cyfry, Przewodniczący może przyjąć cyfrę średnią.

§. 9.

Komisya krajowa ustanawiać będzie komisye miejscowe w miarę potrzeby.

Komisya miejscowa składa się z urzędnika politycznego, którego mianuje Namiestnik, i z przydanego mu pisarza zaprzysiężonego.

§. 10.

Po wejściu w życie niniejszej ustawy zawezwie c. k. Namiestnik posiadaczy prawa propinacyi edyktem, ogłoszonym w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, ażeby w terminie nieprzekraczalnym 6 miesięcy od dnia ogłoszenia tego edyktu przedłożyli komisyi krajowej zgłoszenia, wykazujące czysty dochód z propinacyjnego prawa wyszynku z lat 1869 do 1874; gdyż ci, którzy nie podadzą zgłoszenia w terminie powyższym ponosić będą sami koszta wyśledzenia dochodu.

§. 11.

Komisya miejscowa rozpoznaje przydzielone jej od komisyi krajowej zgłoszenia, wyśledza czysty dochód z propinacyjnego prawa wyszynku (§. 5.) dla każdego ciała hipotecznego z osobna, a jeżeli prawo propinacyi nie jest połączone z majątkiem, stanowiącym odrębne ciało hipoteczne, dla każdej osoby, prawo propinacyi posiadającej. Za podstawę do wyśledzenia czystego dochodu ma być przyjęty ten dochód, który służył do wymiaru podatku dochodowego.

Komisya, gdy się przekona, że dochód, który służył do wymiaru podatku z rzeczywistym się nie zgadza — ma cyfrę czystego dochodu rzeczywi-

stego wysledzić z kontraktów dzierżawnych lub innych dokumentów.

Jeżeli dochód z propinacyjnego prawa wyszynku połączony był z innymi dochodami — n. p. z dochodem z młyna, zajazdu i t. p. — wysledzi komisya, ile w ogólnej sumie dochodów mieści się innych dochodów, a ile pozostaje jako dochód z propinacyjnego prawa wyszynku.

§. 12.

W razach potrzeby może Komisya miejscowa powołać do oszacowania czystego dochodu znawców, których mianuje Namiestnik.

Ci znawcy będą zaprzysiężeni i mają pobierać dyety i wynagrodzenie kosztów podróży. Wysokość tych należności i warunki ich poboru oznaczy komisya krajowa.

§. 13.

Komisya krajowa rozpoznaje akta, przez komisję miejscową zdziałane, zarządza w razie potrzeby dochodzenia uzupełniające i wydaje orzeczenie o czystym dochodzie z prawa propinacyi i o prawie, zastrzeżonem w §. 4.

Orzeczenia takie mają być wydane osobno dla każdego majątku, tworzącego odrębne ciało hipoteczne, a jeżeli prawo propinacyi nie jest częścią składową takiego majątku, orzeczenie będzie wydane dla osoby uprawnionego.

§. 14.

Od orzeczenia komisji krajowej służy rekurs do Ministerstwa spraw wewnętrznych, który ma być podany do komisji krajowej w terminie nieprzekraczalnym dni 30, licząc od dnia, w którym orzeczenie zostało doręczone. W ten termin nie będą wliczone dni, które zajmie przesyłka rekursu pocztą.

Koszta dochodzenia, rekursem spowodowane, ponosi w razie odrzucenia strona, która rekurs wniosła.

§. 15.

Spory prawno-prywatne, odnoszące się do prawa propinacyi, należą do drogi prawa.

Jeżeli co do prawa propinacyi zachodzą sprzeczne między sobą roszczenia kilku osób, rozprawa będzie przeprowadzona w komisji z tym, który jest w posiadaniu faktycznym tego prawa.

Gdyby oznaczenie czystego dochodu z prawa propinacyi, lub przyznanie prawa, w §. 4. zastrzeżonego, zawisło od poprzedniego rozstrzygnięcia sporu prawno-prywatnego, komisya krajowa wyda orzeczenie według ostatniego faktycznego stanu posiadania i wyznaczy termin nieprzekraczalny, przynajmniej trzymiesięczny, w którym pozew dla rozstrzygnięcia sporu ma być wniesiony do Sądu właściwego i dowód tego wniesienia przedłożony komisji krajowej; w przeciwnym razie bowiem orzeczenie komisji stanie się prawomocnem.

W razie wydania wyroku sądowego należy zastosować się do niego przy ostatecznem orzeczeniu o czystym dochodzie z prawa propinacyi i o przyznaniu prawa, w §. 4. zastrzeżonego.

§. 16.

Orzeczenia prawomocne, ma komisya krajowa udzielać Wydziałowi krajowemu, jako Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

§. 17.

Dzień, w którym orzeczenia o czystym dochodzie z prawa propinacyi, dla wszystkich uprawnionych wydane, staną się prawomocnemi, poda komisya krajowa do powszechnej wiadomości edyktem, zamieszczonym w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, tudzież w urzędowej Gazecie wiedeńskiej, i ogłosi w tym edykcie, że od dnia 1 stycznia lub 1 lipca, który nastąpi po ogłoszeniu edyktu, rozpoczyna się peryod lat 26, w §. 3. wskazany.

Poszczególne, ostatecznie jeszcze nie załatwione sprawy ustanowienia czystego dochodu z prawa propinacyi, tudzież w toku będące spory o to prawo (§. 15.) nie wstrzymują rozpoczęcia rzeczzonego peryodu.

§. 18.

Komisya krajowa będzie udzielać orzeczenia prawomocne, wydane dla majątków tworzących ciała hipoteczne, właściwym sądom hipotecznym, które mają z urzędu przy każdym takim majątku uwidocznić w księgach hipotecznych, — że prawo propinacyi ustaje z upływem peryodu, w §. 3. wskazanego, — że właściciel tego majątku ma prawo do wynagrodzenia w pieniądzech, niniejszą ustawą wskazanego, a po upływie rzeczzonego peryodu zostanie przy prawie, zastrzeżonem w §. 4.

Dział III.

O funduszu propinacyjnym.

§. 19.

Na spłacenie wynagrodzenia, pokrycie wydatków, połączonych z wysledzeniem czystego dochodu z prawa propinacyi, i kosztów z zarządu, utworzony będzie fundusz propinacyjny.

Fundusz ten powstaje:

- a) z rocznych opłat od szynkarzy;
- b) z jednorazowych opłat od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni;
- c) z grzywien, nakładanych na przestępstwa w sprawach propinacyjnych.

§. 20.

a) Opłaty od szynkarzy.

Każdy szynkarz, wykonywujący wyszynk propinacyjny (czy to jako posiadacz prawa propinacyi, lub jako dzierżawca, czy też jako szynkarz od posiadacza albo od dzierżawcy ustanowiony) — ma opłacać od tego wyszynku w miejscowościach, liczących mniej niż 1000 mieszkańców po 10 zł., w miejscowościach liczących od 1000 do 5000 mieszkańców po 15 zł., w miejscowościach liczących więcej niżeli 5000 mieszkańców, po 20 zł. rocznie. Opłacie tej nie podlegają szynkarze, ustanowieni na czas jarmarku lub odpustu.

Kto wykonywa wyszynk gorących napojów z innego tytułu, niżeli z tytułu prawa propinacyi, ma opłacać w miejscowościach liczących mniej niż 1000 mieszkańców po 60 zł., w miejscowościach liczących od 1000 do 5000 mieszkańców po 80 zł., w miejscowościach liczących więcej niżeli 5000 mieszkańców po 100 zł. rocznie, bez różnicy, czy wyszynk jest wykonywany jako przemysłowość samoistna, lub jako akcesoryum innej przemysłowości. Tej opłacie nie ulegają ci, którzy wykonują wyszynk samego tylko wina.

Należytości te mają obowiązani opłacać od dnia 1go tego miesiąca, który nastąpi po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej, aż do dnia, w którym upłynie peryod, w §. 3. wskazany.

§. 21.

C. k. starostwo wymierza opłaty w §. 20. ustanowione, zawiadamia o tem obowiązanych i udziela wykaz należytości wymierzonych w jednym egzemplarzu c. k. urzędowi podatkowemu, w drugim Wydziałowi krajowemu.

Przeciw wymiarowi należytości służy tak obowiązanemu do opłaty, jak i Wydziałowi krajowemu, jako Dyrekcyi funduszn propinacyjnego, prawo rekursu do c. k. Namiestnictwa. Przeciw orzeczeniu Namiestnictwa służy prawo rekursu tylko temu, na czyją niekorzyść orzeczenie starostwa zostało zmienione.

Rekurs nie wstrzymuje wykonania orzeczeń.

§. 22.

Należytości w paragrafie 20 ustanowione mają być uiszczane do c. k. urzędu podatkowego na rzecz funduszu propinacyjnego w półrocznych ratach z góry, zawsze dnia 1. stycznia i 1. lipca każdego roku, a w razie uchybienia terminu z odsetkami zwłoki po 6 od sta.

Jeżeli obowiązek opłaty należytości nie zaczyna się z dniem 1. stycznia, względnie 1. lipca, uiszczeni obowiążany pierwszą ratę w takiej ilości, jaka stosunkowo wypadnie za czas od dnia obowiązku opłaty do następnego dnia 1. stycznia lub 1. lipca.

Należytości te będą ściągane w taki sam sposób jak podatki rządowe.

§. 23.

b) opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni.

Kto w czasie od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy aż do upływu peryodu, w paragrafie 3. ustanowionego, zakłada nową gorzelnię, browar, lub miodosytnię, ma zapłacić na rzecz funduszu propinacyjnego, przed rozpoczęciem wyrobu wódki, spirytusu, piwa lub napojów miodowych, jednorazową należytość, w kwocie 2.000 zł. od każdej gorzelni lub browaru, a 100 zł. od każdej miodosytni.

Opłaty te mają być uiszczane bezpośrednio do funduszu propinacyjnego (§. 32).

Od tej opłaty wolny jest właściciel majątności, przedmiotem ksiąg hipotecznych będącej, z którą w dniu wejścia w życie tej ustawy połączone jest prawo propinacyi, jeżeli zakłada gorzelnię, browar lub miodosytnię w obszarze tej gminy, na której obszar rozciąga się jego propinacyjne prawo wyszynku.

C. k. starostwa obowiązane są zawiadomić Wydział krajowy o każdym na założenie gorzelni, browaru, lub miodosytni udzielonem pozwoleniu.

§. 24.

Funduszem propinacyjnym zarządza Wydział krajowy jako Dyrekcya tego funduszu.

Koszta połączone z wysłedzeniem czystego dochodu z prawa propinacyi, o ile takowe nie ponoszą strony (§§. 10. i 14.) również jak koszta zarządu funduszu propinacyjnego, mają być pokryte z tegoż funduszu.

Dochody funduszu propinacyjnego, o ile nie będą potrzebne do pokrycia kosztów rzeczonych, będą lokowane w sposób taki, w jaki mogą być lokowane kapitały pupilarne.

Dział IV.

O spłacie wynagrodzenia.

§. 25.

Przy końcu peryodu w §. 3. ustanowionego, Wydział krajowy obliczy cały kapitał funduszu propinacyjnego, tudzież stosunek, w jakim ten kapitał zostaje do ogólnej sumy czystego dochodu z prawa propinacyi w całym kraju, i według tego stosunku obliczy, ile z kapitału funduszowego przypada na każdego do wynagrodzenia uprawnionego (§. 5.).

§. 26.

Spłata kapitału wynagrodzenia może nastąpić tylko z uwzględnieniem praw rzeczowych osób trzecich.

§. 27.

Każdy do wynagrodzenia uprawniony może żądać u Sądu hipotecznego, ażeby prawo do wynagrodzenia uwidocznione w księgach hipotecznych, zostało oddzielone od ciała hipotecznego.

To oddzielenie ma ten skutek, że później nabyte prawa rzeczowe nie będą uwzględnione przy rozprawie o przekazanie kapitału wynagrodzenia.

Po skutecznionem oddzieleniu może uprawniony wyjednać sobie u Sądu realnego przekazanie kapitału wynagrodzenia.

Za takim przekazem, wypłaci Wydział krajowy kapitał do rąk uprawnionego.

§. 28.

Jeżeli uprawniony nie przedłoży Wydziałowi krajowemu przekazu w §. 27 wspomnionego, przynajmniej na 3 miesiące przed upływem peryodu §. 3. oznaczonego, kapitał wynagrodzenia będzie złożony do depozytu Sądu realnego.

Z dniem złożenia spłata jest dokonaną.

Kapitał złożony do depozytu ma być, na żądanie osoby do wynagrodzenia uprawnionej, lokowany w kasie oszczędności lub w papierach publicznych, w jakich mogą być lokowane kapitały pupilarne.

Jeżeli prawo do wynagrodzenia połączone jest z własnością majątku, będącego przedmiotem ksiąg hipotecznych, lub w inny sposób jest uwidocznione w takich księgach, akt złożenia kapitału wynagrodzenia do depozytu sądowego ma być z urzędu zanotowany we właściwych księgach hipotecznych. Zanotowanie to ma ten skutek, że później nabyte prawa rzeczowe nie będą uwzględnione przy rozprawie sądowej o przekazanie kapitału wynagrodzenia.

§. 29.

Przy przekazywaniu, wypłacaniu i odpisywaniu kapitału wynagrodzenia zastosowane będą analogicznie postanowienia patentu cesarskiego z dnia 8. listopada 1853 l. 237 Dz. u. p. (z wyjątkiem §. 64. tego patentu), tudzież rozporządzenia ministerjalnego z dnia 28. lipca 1859 l. 142 Dz. u. p.

§. 30.

Gdyby, po pierwszym rozdzieleniu funduszu propinacyjnego między uprawnionych, (§. 25.) wpłynęły do tego funduszu dochody przez ściągnięcie opłat zaległych, lub z innych powodów okazała się w tym funduszu nadwyżka, wynosząca przynajmniej pięć procent od ogólnej sumy obliczonego według tej ustawy czystego dochodu z prawa propinacyi w całym kraju, należy postąpić z rozdzieleniem i wypłatą tej nadwyżki według postanowień §§. 25 do 29.

Nadwyżka mniejsza przypadnie funduszowi krajowemu.

Również przypadnie funduszowi krajowemu nadwyżka funduszu propinacyjnego, jakaby pozostała po wypłacie wszystkim uprawnionym dziesięciorazowego czystego dochodu z prawa propinacyi.

Dział V.

Postanowienia ubezpieczające i karne.

§. 31.

W ciągu peryodu w §. 3. oznaczonego nie wolno producentom wódki, spirytusu, piwa, trunków miodowych i innych napojów propinacyjnych, sprzedawać tych trunków inaczej, jak tylko hurtownie w naczyniach pod obręczami, zawierających przynajmniej pół hektolitra płynu.

§. 32.

Kto obowiązany jest do płacenia należności, wskazanej w §. 23., a przed jej zapłaceniem rozpoczął wyrób napojów w tymże paragrafie wymienionych, staje się winnym przekroczenia i podlega karze podwójnej należności.

§. 33.

Szynkowanie pokątne, nieuprawnione, tudzież przekroczenia przepisu zawartego w §. 31. lub innych przepisów w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku, będą karane grzywnami od 10 do 200 zł., a w razie niemożności zapłaty aresztem od 2 do 40 dni.

Orzeczenie karne może postanowić zarazem konfiskatę trunków i sprzętów, służących do popełnienia przekroczenia.

Kto został uznany winnym przekroczenia, ma ponieść kosztą śledztwa i wykonania kary.

§. 34.

Dochodzenie i karanie wszelkich przekroczeń w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku należy do politycznej władzy powiatowej.

Orzeczenie co do tych przekroczeń powinno być doręczone stronom interesowanym (obwinionym i poszkodowanym).

§. 35.

Wszelkie grzywny, nakładane w sprawach propinacyjnych, i przedmioty skonfiskowane (§§. 32. i 33.) wpływają do funduszu propinacyjnego.

Dział VI.

Postanowienia dodatkowe.

§. 36.

Osobna instrukcja, którą wyda Ministerstwo spraw wewnętrznych, określi bliżej sposób postępowania komisji krajowej i komisji miejscowych.

Wydział krajowy wyda bliższe instrukcje do zarządu funduszem propinacyjnym i do spłaty wynagrodzenia.

§. 37.

Ustawa niniejsza nie ma zastosowania w miastach Lwowa i Krakowa.

§. 38.

W miastach, w których obrębie prawo propinacji nie tylko gminie miejskiej, lecz także tuzem służy osobom, zostanie takowe zniesione według postanowień niniejszej ustawy.

§. 39.

W miastach, posiadających w całości prawo propinacji w obrębie miejskim, prawo to ma być osobnymi ustawami krajowymi, w ciągu peryodu w §. 3. oznaczonego, za wynagrodzeniem zniesione.

W tych miastach zastosowane będą postanowienia, zawarte w §§. 2., 19. do 23., 31. do 35.; wszystkie zaś inne postanowienia tej ustawy nie stosują się do nich.

Opłaty i grzywny, według postanowień §§. 19. do 23., 32. i 33. w obrębie każdego z tych miast pobrane, będą stanowić osobny fundusz wynagrodzenia propinacyjnego dla tego miasta, z którego wpłyną.

Wydział krajowy zarządza tymi funduszami i lokuje takowe według postanowień, zawartych w ostatnim ustępie §. 24.

Jeżeli w którym z tych miast zniesienie prawa propinacyi nie nastąpi z mocy osobnej ustawy, w ciągu peryodu w §. 3. oznaczonego, propinacyjne prawo wyszynku ustanie z upływem tegoż peryodu, a fundusz wynagrodzenia propinacyjnego, dla tego miasta według niniejszej ustawy zebrany, oddany mu będzie jako majątek zakładowy, z zastrzeżeniem rzeczowych praw osób trzecich.

§. 40.

Władze rządowe w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem winne udzielać wszelkiej pomocy do przeprowadzenia postanowień tej ustawy.

§. 41.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie równocześnie z ustawą państwową o uwolnieniu opłat do funduszu propinacyjnego wpływających od podatku, tudzież wszelkich do wykonania niniejszej ustawy odnoszących się aktów prawnych, dokumentów, podań i innych pism, od stempli, od należytości bezpośrednich, od opłat depozytowych i w ogóle od wszelkich opłat skarbowych.

§. 42.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.

B.

UCHWAŁA.

Sejm królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkiem księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd o wyjednanie ustawy państwowej:

ażeby wszelkie opłaty do funduszu propinacyjnego wpływające wolne były od podatku, tudzież ażeby wszelkie, do wykonania ustawy o zniesieniu prawa propinacji się odnoszące podania, protokoły, dokumenta, wpisy hipoteczne, wyroki, przekazy sądowe i inne pisma lub czynności sądów, komisji, jakoteż wszelkich innych władz wolne były od stempli, od należności bezpośrednich, od opłat depozytowych i w ogóle od wszelkich należności skarbowych.

FOUNDA

The following is a list of the names of the persons who have been elected to the office of the President of the Association for the year 1900.

The names of the persons who have been elected to the office of the President of the Association for the year 1900 are as follows:

1. Mr. J. H. [Name]

2. Mr. [Name]

3. Mr. [Name]

4. Mr. [Name]

5. Mr. [Name]

6. Mr. [Name]

7. Mr. [Name]

8. Mr. [Name]

9. Mr. [Name]

10. Mr. [Name]

Aleg. XCVII.

W n i o s e k.

Zważywszy, że przeszło dziesięć mil górzystej i uciążliwej drogi przedziela miasto Nowy Targ i jego okolice od każdego, wyższego od szkół ludowych zakładu naukowego.

Zważywszy, że ludność wiejska wspomnianej okolicy była z dawnych czasów nawykłą wysyłać licznie swą młodzież do bliskich szkół gimnazyalnych w Podolińcu na Węgrzech, gdzie jej obecnie po zwinieciu liceum podolinieckiego i po zaprowadzeniu wykładu nauk szkolnych w języku madiarskim przystęp został zamknięty, zważywszy, że główna szkoła ludowa w Nowym Targu liczy każdego roku około 450 uczniów, z których znaczna część chętnie kształciłaby się dalej, gdyby brak środków utrzymania nie pozbawiał ją możliwości pobierania nauki w odległych wyższych zakładach naukowych.

Zważywszy, że w urzędach, w wojsku a przeważnie w zawodzie Kapłańskim zajmują synowie górali zaszczytnie wyższe nawet stopnie i że z natury, bystre i więcej rozbudzone władze umysłowe mieszkańców gór mogłyby także w zawodzie rzemieślniczym, rękodzielniczym i przemysłowym o wiele korzystniej być użytkowane, gdyby były zasilone szczególną wiedzą w dziedzinie nauk i sztuki.

Zważywszy w końcu, że Reprezentacya kraju spełni wzniosły obowiązek, jeżeli przyjdzie w pomoc ludności, która nie kryjąc się przed światłem nauki, usiłuje od lat kilku z własnego popędu zdobyć dla siebie warunki postępowego rozwoju, raczy Wysoki Sejm uchwalić:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa Wysoki c. k. Rząd, aby w mieście Nowym Targu utworzył nakładem Państwa czteroklasowe, niższe realne gimnazjum.

Adolf Tetmayer wnioskodawca. Dr. Weigel, Waygart. Golejewski. Kamiński, Rutowski, Czartoryski, Skwarczyński, Garbaczyński, Tyszkowski, Baum, X. Król, Podlewski, Filip Zucker, Dąbrowski, Turczyn, X. Stępek, M. Popiel.

Act XCVIII.

Sprawozdanie

Komisji propinacyjnej o wniosku Wydziału krajowego tyczącym się prośby król. stół. miasta Lwowa względem zniesienia prawa propinacji w temże mieście.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z dnia 15. i 22. kwietnia b. r. postanowiła Rada król. stół. miasta Lwowa wnieść prośbę do wysokiego Sejmu o uchwalenie ustawy krajowej dla miasta Lwowa względem zniesienia prawa propinacji za wynagrodzeniem ubytku dochodu przez pobór opłat konsumcyjnych i policyjnych.

Prośba ta podana została w myśl §. 104 statutu dla miasta Lwowa do Wydziału krajowego, — (ustawa z dnia 14. października 1870 Nr. 79 D. u. i rozp. kr.) — który zatwierdzając powyższe uchwały Rady miejskiej, (§. 35 b. statutu) — przedłożył w dniu 15. maja 1875 do l. 395 rzeczoną prośbę wysokiemu Sejmowi do stanowczego załatwienia z wnioskiem na zadość uczynienie żądaniu gminy król. stół. miasta Lwowa.

Wysoka Izba przekazała mocą uchwały z dnia 18. maja b. r. ten wniosek Wydziału krajowego Komisji propinacyjnej do rozpoznania i zdania sprawy; komisya zaś wywiązując się z danego jej polecenia składa niniejszem o wniosku wspomnianym następujące Sprawozdanie:

W roku 1789 uzyskała gmina miasta Lwowa przywilej cesarski na wyłączne prawo wyrobu i wyszynku wódki, piwa, i miodu w obrębie miasta — prócz tego nadawał rzeczony przywilej gminie miasta prawo pobierania opłat gminnych od wyrabianych i sprowadzanych napojów; a w r. 1827 dozwolono gminie rozp. gubern. z dnia 6. października do l. 67211 pobierać opłaty policyjne od wyszynków i innych zawodów przemysłowych.

Po różnych zmianach w taryfie poboru Rada miejska wychodząc z zapatrywania, że prawo propinacyi służące miastom w ich obrębie terytoryalnym niema i niepowinno mieć znaczenia ściśle majątkowego, — lecz raczej przedstawiać wartość dochodową, niekrępującą bynajmniej swobody przemysłu, — przystąpiła w r. 1869. do regulacji prawa propinacyjnego i opłat pobieranych od wyszynku napojów na rzecz miasta, i za porozumieniem się z c. k. Rządem przyjęła pod względem sposobu wykonywania prawa propinacyi „postanowienia zasadnicze“, które zatwierdzone zostały rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z d. 23 grudnia 1869. do L. 58100, i po dziś dzień stanowią normę stosunków propinacyi miasta Lwowa.

Według tych postanowień gmina miasta Lwowa wykonywa prawo propinacyi zgodnie z zasadami ustawy przemysłowej.

Gmina może urządzać własne zakłady do wyrobu wódki, piwa i miodu, — wyrób wszelako tych napojów dozwolony jest każdemu, za opłatą jednorazową na rzecz miasta: przy założeniu nowego zakładu do wyrobu wódki lub piwa w kwocie 1500 zł., do wyrobu miodu w kwocie 1000 zł.

Pod względem wyszynku gmina prowadzi wyszynk na własny rachunek na placach publicznych, targowych i w realnościach własnością miasta będących, lub wydzierżawia to prawo wyszynku, — wolno jednak nadawać koncesye na wyszynk innym osobom według postanowień ustawy przemysłowej; gmina miasta pobiera jedynie przy nadaniu koncesyi jednorazową opłatę w kwocie 100 zł. w. a. Prócz tego pobiera Gmina od wspomnianych powyżej napojów przy wyrobie i wprowadzaniu tychże opłaty dwojakiego rodzaju; opłatę propinacyjną czyli wynagrodzenie za wyrób i dodatek gminny na potrzeby miasta. Ażeby zaś te opłaty nie tamowały ruchu handlowego zwraca się część onych przy wywozie napojów z obrębu terytoryalnego miasta. Opłaty policyjne zaprowadzone rozp. gub. z 6. października 1827 do L. 67211. zostały w swej mocy, są to bowiem opłaty za wykonywanie policyi szynkowej, czerpane ze źródła najwięcej wymagającego dozoru.

Przedstawiony stan rzeczy wykazuje, że gmina miasta Lwowa od roku 1870 począwszy nie ma już prawa propinacyi w seislsem znaczeniu tego słowa, wyzyskuje ona jedynie z tytułu propinacyi pewne pobory na potrzeby gminy, — atoli o wyłączności wyrobu i wyszynku napojów propinacyjnych niema mowy.

Zniesienie prawa propinacyi w obrębie terytoryalnym miasta Lwowa jest zatem sprawą nader łatwą, a wobec prądu uchylenia tegoż prawa w całym kraju, bez różnicy czy ono jest własnością majątków wiejskich czy miast, — bardzo nawet pożądaną.

Komisyja zgodziła się przeto na przyjęcie projektu do ustawy uchwalonego przez Radę miasta Lwowa o zniesieniu prawa propinacyi w obrębie miasta, zwłaszcza że projekt ten nie wkłada żadnego na kraj ciężaru. Miasto znosi prawo propinacyi bez wynagrodzenia z funduszków Państwa lub kraju; niema zaś obawy, ażeby miasto poniosło w skutek tego stratę jakową, gdyż znosi ono właściwie tytuł poboru, i co pobierało dotąd z prawa propinacyi, pobierać będzie w przyszłości jako opłaty na potrzeby gminne.

Nie straci też na tem ludność miejska, albowiem opłaty ustanowione w art. 3. i 5. ustawy proponowanej, są te same, jakie od roku 1870. istnieją. Obliczono takowe według nowych miar, przyjmując bardzo małe podwyższenie dotychczasowej opłaty przy niektórych napojach, — pod-

wyższenie wypływające częścią z potrzeby wyrównania opłaty do cyfry dzielnej, częścią zaś z potrzeby wyrównania ubytku dochodu miejskiego z powodu zrzeczenia się prawa do jednorazowych opłat za upoważnienie do wyrobu napojów propinacyjnych, i przy nadawaniu konsensów na wyszynk;

Gdy więc zasady prawa i słuszności są pod każdym względem zachowane, komisya propinacyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- A. Załączoną pod A. ustawę dla miasta Lwowa o zniesieniu prawa propinacyi w obrębie terytorialnym tegoż miasta.

We Lwowie dnia 19. Maja 1875.

Leonard Wężyk.

przewodniczący.

Marceli Madejski.

sprawozdawca.

Wykazanie wyżywienie potrzebne do utrzymania opłaty do celi dziennej, części zaś z do-
trzebności utrzymania użytku gochodu miejskiego z powodu zrzeszenia się prawa do jednorazowej
opłaty za opowiadanie do wyroku nabożów propinacyjnych, i przy zachowaniu konsensu na wydziałach
Gdy więc zostały prawa i stałości są pod każdym względem zachowane, komisya pro-
pinacyjna wnosi :

Wysocki Sejm raczy chwalić :

A. Założenie pod A. ustawy dla miasta Lwowa o zniesieniu prawa propinacyi w obrębie ter-
cynstym tego miasta.

We Lwowie dnia 19. Maja 1876.

Marceli Madziński.
přawowozdůc.

Leonard Wężyk.
přawowozdůc.

U s t a w a

obowiązująca dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem

o zniesieniu prawa propinacyi w kr. st. mieście Lwowie.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa ect. ect. rozporządzam co następuje:

Art. 1.

Prawo propinacyi, mianowicie: wyłączne prawo wyrobu i wyszynku piwa, wódki i miodu w obrębie miasta, nadane król. stołecz. miastu Lwowa Najw. przywilejem cesarskim z dnia 6. Listopada 1789. r. zostaje zniesione.

Art. 2.

Od dnia wejścia w życie niniejszej Ustawy podlega wyrób i wyszynk napojów propinacyjnych w obrębie miasta Lwowa postanowieniom ogólnej ustawy przemysłowej, z ograniczeniami wszakże określonymi w tej ustawie i w policyjnych przepisach.

Art. 3.

Od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy pobierać będzie gmina miasta Lwowa na pokrycie wydatków gminnych od napojów spirytusowych, dla konsumpcyi miejscowej w obrębie miasta wyrabianych (produkowanych) i do obrębu miasta wprowadzanych, następujące opłaty gminne (konsumcyjne):

- poz. 1. od rumu, araku, koniaku, esencji pończowej, likierów i wszelkich napojów spirytusowych słodzonych -- 20 Złr. A. W. za jeden hektoliter (1. H. L.) czyli 100. litrów.
- poz. 2. od wódki, okowity i spirytusu; — 24. centów za jeden stopień 100 dzielnego alkoholometru przy temperaturze 12. 12° — R. od każdego hektolitra czyli 100. litrów,

poz. 3. od piwa:

- a) przy wyrobie: — 15. centów za jeden stopień sacharometru od każdego hektolitra (100 litrów) brzezki piwnej;
- b) przy imporcie: 1. zhr. 90. ct. a. w. za jeden hektoliter (100. litrów) piwa.

poz. 4. od miodowych napojów t. j. miodu pitnego, wiśniaku, maliniaku, lipniaku i dereniaku:

- a) przy imporcie do miasta: — 9 zhr. A. W. za jeden hektoliter (100. litrów).
- b) przy wyrobie miodu pitnego w obrębie miasta Lwowa pobierać się ma tytułem opłaty powyższej 18 zhr. od 100. kilogramów (100. K. gr.) miodu praśnego (patoki) zasyczonego do warzenia miodu pitnego.

Opłaty takowe będą pobierane bezpośrednio przy wyrobie i przy wprowadzaniu (imporcie) rzeczonych napojów, bez względu na ich przeznaczenie.

Art. 4.

Przemysłowcom trudniącym się wyrobem, przetwarzaniem, lub przerabianiem, tudzież handlem napojów w Art. 3. wymienionych, należy przy wywozie artykułu z okręgu akcyzowego miasta Lwowa zwrot opłaty gminnej w kwotach następujących:

- a) od rumu, araku, koniaku i słodzonych napojów spirytusowych, tudzież od spirytusu, przy eksporcie w ilości najmniej 20. litrów ($\frac{1}{5}$ H. L.) po 22. centów za jeden stopień według 100 dzielonego alkoholometru od każdego hektolitra;
- b) od piwa niezepsutego przy eksporcie w ilości najmniej 50. litrów ($\frac{1}{2}$ H. L.) 1 zhr. 60 ct. za jeden hektoliter (100 litrów).
- c) od miodu pitnego niezepsutego przy eksporcie w ilości najmniej 20. litrów ($\frac{1}{5}$ H. L.) 5 zhr. 50 ct. A. W. za jeden hektoliter (100 litrów).

Zakłady fabryczne, produkujące napoje spirytusowe na terytorium miasta Lwowa po za okręgiem akcyzowym czyli za rogatkami miasta, otrzymają w tym samym stosunku zwrot uiszczonej opłaty gminnej przy eksporcie spirytusu, piwa i miodu po za terytorjalny obręb gminy miasta Lwowa.

Art. 5.

Oprócz powyższych opłat gminnych pozwala się gminie król. stoł. miasta Lwowa pobierać na potrzeby gminne, opłaty policyjne od następujących zatrudnień przemysłowych, wykonywanych w obrębie miasta Lwowa.

- a) od wyszynku, traktjerni, cukierni i kawiarni rocznie po 15 zhr.
- b) od jednego bilaru, utrzymywanego w lokalu gościnnym rocznie po 15 zhr.
- c) od gospody czyli zajazdu dla fur, bez izb gościnnych rocznie po 10 zhr.
- d) od oberzy czyli zajazdu z izbami gościnnymi dla przyjezdnych, a to:
 - 1. od oberzy 1. klasy obejmującej do 10 izb gościnnych rocznie po 20 zhr.
 - 2. od oberzy 2. klasy, obejmującej do 20 izb gościnnych rocznie po 40 zhr.
 - 3. od oberzy 3. klasy, obejmującej do 30 izb gościnnych rocznie po 60 zhr.
 - 4. od oberzy 4. klasy obejmującej więcej jak 30 izb gościnnych rocznie po 80 zhr. A. W.

Opłaty w tym artykule ustanowione mają być uiszczane w półrocznych ratach z góry, w styczniu i Lipcu każdego roku, bez względu na czas rozpoczęcia lub zaniebdania przedsiębiorstwa zarobkowego.

Art. 6.

Kto przez zatajenie lub przemycenie przedmiotu podlegającego opłacie określonej w art. 3. i 5 niniejszej ustawy ukróci dochód gminny m. Lwowa, staje się winnym przekroczenia, i karany będzie grzywną do wysokości 10 krotnej opłaty ukróczonej. a w razie niemożności ściągnięcia grzywny aresztem do 14 dni.

O winie i wysokości kary orzeka Magistrat król. stoł. miasta Lwowa.

Grzywny przypadają funduszowi gminy m. Lwowa.

Art. 7.

Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie postanowienia dotyczące się wykonywania prawa propinacyi i opłat t. z. szynkowo-policyjnych w obrębie gminy m. Lwowa, a w szczególności rozporządzenie c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 23 grudnia 1869 do L. 58100 i rozporządzenie gubernialne z dnia 6 października 1827 L. 67211.

Art. 8.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w 45 dni od dnia jej ogłoszenia.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. XCIX.

S p r a w o z d a n i e

komisyi administracyjnej

o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie organizacji zakładów leczniczych we Lwowie, a mianowicie krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Wysoki Sejmie!

Przedłożenie Wydziału krajowego, przekazane komisji administracyjnej, obejmuje organizację szpitala powszechnego we Lwowie i zakładu obłąkanych na Kulparkowie. Sprawozdanie co do organizacji szpitala we Lwowie przedłożyła już komisja wysokiej Izbie. Wnioski do organizacji zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie przedkłada w niniejszem sprawozdaniu.

Te same względy i zasady, dla których komisja poczyniła zmiany w projekcie Statutu i etatu dla szpitala powszechnego we Lwowie, kierowały także komisją przy układaniu statutu i etatu dla zakładu obłąkanych na Kulparkowie, przeto ich komisja nie powtarza, wskazuje tylko na poprzednie swoje sprawozdanie, gdzie są wyłuszczone obszerniej,

Uchwałę pod (D) aczkolwiek nie mającą związku bezpośredniego z organizacją zakładu kulparkowskiego, wnosi komisja, bo była objętą przekazaniem jej przedłożeniem Wydziału krajowego, nadto dla tego, że komisja uznaje motyw Wydziału krajowego za słuszne.

Uchwały zaś proponowanej przez Wydział krajowy względem przyznania dodatków aktywalnych lekarzom i urzędnikom przy szpitalach krakowskich, komisja nie zaleca.

Gdy bowiem dodatki takie nie mają być według wniosków komisji przyznane lekarzom i urzędnikom przy szpitalach lwowskich, przeto odpada jedyny powód do powzięcia uchwały w mowie będącej i to jest już nakazane uchwałą sejmową z roku 1871, zrównanie płac lekarzy i urzędników przy szpitalach krakowskich z płacami lekarzy i urzędników przy szpitalach lwowskich.

Komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Statut dla zakładu obłąkanych na Kulparkowie (pod A)
2. Etat posad i płac dla tegoż zakładu (pod B).
3. Uchwały (pod C i D).

Lwów dnia 19. maja 1875,

Grocholski

zastępca przewodniczącego.

Hoszard

sprawozdawca.

A.

Statut

krajowego Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Przeznaczenie i środki utrzymania.

§. 1.

Krajowy Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie jest Zakładem samoistnym przeznaczonym do leczenia i utrzymywania chorych na umyśle

§. 2.

Środków do utrzymania Zakładu dostarczają:

- a) dochody z własnego majątku i gospodarstwa;
- b) zwroty kosztów leczenia i utrzymywania chorych na umyśle;
- c) inne rozmaite dochody;
- d) zasiłki z funduszu krajowego;

Nadzór i Zarząd.

§. 3.

C. k. Rządowi służy policyjno - sanitarny nadzór nad Zakładem.

§. 4.

Wydział krajowy jest naczelną władzą, zarządzającą Zakładem.

§. 5.

Bezpośredni zarząd zakładu w sprawach lekarskich, administracyjnych i gospodarskich, wykonuje odpowiedzialny dyrektor przy pomocy ustanowionych lekarzy, urzędników i sług. Dyrektor reprezentuje zakład na zewnątrz o ile go nie reprezentuje Wydział krajowy.

Stosunki służbowe.

§. 6.

Dyrektora, lekarzy, urzędników i służbę, dla której systemizowane są stałe posady, mianuje Wydział krajowy.

Dyrektorem może być mianowany tylko taki kandydat, przeciwko któremu c. k. Rząd się nie oświadczy.

Dyrektor i lekarze obowiązani są mieszkać w zakładzie.

§. 7.

Pielęgnowanie i obsługa chorych na umyśle mogą być poruczane stowarzyszeniom duchownym za umową, której warunki potrzebują zatwierdzenia Sejmu.

Służbę, której posady nie są systemizowane przyjmuje i oddała dyrektor, jeżeli Wydział krajowy nie postanowi inaczej.

§. 8.

Dyrektor, lekarze, rządca, oficyał, pisarz, nadzorca służby, nadzorczyńni służby żeńskiej, woźny i odźwierny są urzędnikami i sługami zakładu.

Ustanowa służby krajowej §§. 4., 8., i 9. uchwały Sejmu z dnia 3. stycznia 1874 r. stosują się do nich, o ile niniejszy statut nie rozporządza inaczej.

§. 9.

Dyrektorowi i lekarzom wolno poza obrębem Zakładu wykonywać praktykę lekarską tylko o tyle, o ile ich obowiązkowa służba w zakładzie przez to nie ucierpi.

Dyrektorowi i lekarzom nie wolno zakładać i utrzymywać prywatnych zakładów dla umysłowo chorych lub przyjmować obowiązki lekarskie w podobnych zakładach.

§. 10.

Wydział krajowy określi osobnemi instrukcjami zakres działania dyrektora, lekarzy, urzędników i sług, ich wzajemne stosunki, tudzież ich szczegółowe czynności służbowe.

§. 11.

Etat posad i płac ustanawia Wydział krajowy.

Przyjmowanie chorych.

§. 12.

O ile lokalności zakładu pozwalają winien być przyjętym do zakładu każdy chory na umyśle, a mianowicie:

- a) z chorobą uleczalną;
- b) Z chorobą nieuleczalną, jeżeli chory zagraża publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności publicznej.

§. 13.

Od przyjęcia do Zakładu są wykluczeni:

- a) wszelkiego rodzaju kaleki umysłowe nieszkodliwe;
- b) osoby dotknięte padaczką bez choroby umysłowej.

Wydział krajowy może atoli wyjątkowo w wypadkach uwzględnienia godnych zezwolić na przyjęcie chorych objętych ustępem a) niniejszego paragrafu.

§. 14.

Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor na żądanie stron interesowanych, lub właściwej władzy bezpieczeństwa.

W celu uzyskania przyjęcia należy dyrektorowi przedłożyć następujące dokumenta:

1. Świadectwo władzy miejscowej z wymienieniem następujących danych: imienia i nazwiska chorego, wieku, wyznania, stanu, zatrudnienia, miejsca przynależności, miejsca ostatniego pobytu, stosunków rodzinnych, stosunków majątkowych chorego i jego rodziny w linii wstępnej i zstępnej, nazwiska i miejsca zamieszkania rodziców, opiekuna lub kuratora, a gdyby takowy nie był ustanowiony tej osoby, która ma zastępować chorego wobec zakładu.

2. Historję choroby przez lekarza sporządzoną wedle wzoru przepisanego.

3. Oświadczenie c. k. lekarza powiatowego, względnie fizyka miasta Lwowa lub Krakowa „że osoba, która ma być oddaną do zakładu, kwalifikuje się do przyjęcia.

4. W wypadkach wspomnianych w §. 12. ustęp b. stosowne poświadczenie miejscowej władzy z wymienieniem faktów.

5. Co do płacących chorych, pisemne zobowiązanie się tej osoby, która ma opłatę uiszczać ze kosztu leczenia i utrzymywania według ustanowionej taksy miesięcznie z góry płacić będzie, i oświadczenie, że się poddaje rygorowi ustanowionemu w §. na wypadek nieuiszczenia w terminie opłaty. Możliwość płacenia musi być na tym rewersie przez miejscową władzę zatwierdzoną.

§. 15.

Gdyby władze bezpieczeństwa były zmuszone w nagłych wypadkach oddać chorego do zakładu, bez dokumentów wymienionych w §. 14., w takim razie powinny je dodatkowo dyrektorowi jak najspieszniej przedłożyć.

§. 16.

Zakład nie ponosi żadnych kosztów z powodu odstawienia chorych do zakładu.

Chorzy winni być oddani do zakładu wedle możliwości należycie odziani, zaś chorzy płacący muszą być nadto zaopatrzeni w potrzebną do zmiany odzież i bieliznę.

§. 17.

Każdy do zakładu przyjęty chory, ma być bez zwłoki do protokołu stanu chorych zapisany.

Protokół ten parafowany przez Wydział krajowy, ma być prowadzony w sposób przepisany §. 13 rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 14. maja 1874, Nr. 71. Dz. u. p.

Dyrektor zakładu winien w przeciągu 24 godzin, o przyjęciu chorego donieść trybunałowi pierwszej instancji, w którego obrębie zakład jest położony z żądaniem poświadczenia otrzymanego doniesienia.

Jeżeli chory podczas pobytu w zakładzie osiągnie 24. rok życia, lub jeżeli zajdą okoliczność i które pociągają za sobą zmianę w osobie prawnego zastępcy, winien dyrektor donieść o tem pomienionemu Sądowi z dokładnem podaniem stosunków osobistych chorego (§. 9. min. rozp. z 14. maja 1871 l. 71, dz. u. p).

§. 18.

Chorzy, przez czas pobytu w zakładzie podlegają rozporządzeniom dyrektora, który odpowiedzialnym jest, za zgodne z nauką i ludzkością, obchodzenie się z niemi.

Dozór nad chorymi ma być w ten sposób wykonywany, ażeby ani sobie ani innym osobom szkodę wyrządzić, ani też samowolnie wydalić się nie mogli.

Środki przymusowe przeciw chorym mogą być użyte, tylko w razie ostatecznej potrzeby, a to tylko na zarządzenie lekarskie i przy zachowaniu wszelkich względów humanitarnych.

Rodzinie, opiekunowi i kuratorowi chorego wolno na ich własny koszt, zażądać od dyrektora narady lekarskiej z lekarzami nienależącymi do zakładu. Dyrektor od tej narady uchylić się nie może.

§. 19.

Pod względem wygód w umieszczeniu, pielęgnowaniu i utrzymywaniu chorego, urządzone będą trzy klasy. Odnośne przepisy wyda Wydział krajowy. —

Normę żywienia chorych według poszczególnionych klas ustanawia Wydział krajowy.

Chorym wolno za przyzwoleniem dyrektora i w granicach porządku domowego urządzać sobie własnym kosztem ulepszenia i wygody a chorym pierwszej klasy wolno mieć na własny koszt własnego sługę.

§. 20.

Wysokość taksy dziennej dla wszystkich trzech klas ustanawia Wydział krajowy, za porozumieniem się z c. k. Rządem krajowym stosownie do obowiązujących ustaw.

Taksy szpitalny muszą być jednakowe dla wszystkich chorych jednej i tej samej klasy, bez względu na ich przynależność.

Oprócz taksy niewolno pobierać od chorych żadnej innej należności pod jakąkolwiek nazwą.

§. 21.

Chorzy mogą być przeniesieni z jednej klasy na drugą każdego czasu na żądanie rodziny, opiekuna lub kuratora, wszelako po wyrównania należności.

Dyrektor jest obowiązany z urzędu przenosić chorych z wyższej na trzecią klasę w razie, gdyby przypadająca opłata w terminie z góry nie została uiszczoną.

§. 22.

W celach leczniczych utrzymuje zakład w miarę funduszów potrzebne urządzenia i środki dla umysłowego i fizycznego zatrudnienia, tudzież dla rozrywki chorych.

Za robotę utrzymują chorzy zapłatę wedle taryfy ustanowionej przez Wydział krajowy.

Zarobki chorych płacących mogą być użyte, za zezwoleniem lekarza, na ich osobiste potrzeby i na polepszenie ich bytu, a o ile na ten cel zużyte nie zostaną, będą na ich rzecz w kasie oszczędności lokowane i przy wyjściu z zakładu prawnym zastępcom, zaś w razie śmierci sądowej władzy spadkowej wydane.

Zarobki chorych bezpłatnie leczonych przepadają w jednej trzeciej na fundusz zakładu, jedna trzecia może być użyta za zezwoleniem lekarza na osobiste potrzeby chorych, reszta zaś będzie na ich rzecz w kasie oszczędności lokowaną i przy wyjściu z zakładu ich prawnym zastępcom wydana. W razie śmierci chorego w zakładzie przypada zakładowi tak kwota pozostała w kasie oszczędności jako też kwota pozostała w kasie zakładowej.

§. 23.

Za przyzwoleniem lekarza ordynującego i dyrektora mogą się chorzy wydaleć z zakładu dla rozrywki, wszelako pod należytych dozorem.

§. 24.

Wszyscy w służbie zakładu zostający są obowiązani do zachowania tajemnicy o rodzinnych i innych stosunkach chorych. Na ustne lub pisemne zapytania winien udzielić dyrektor wiadomości o stanie zdrowia chorych wszelako tylko rodzinie, opiekunom, kuratorom i władzom do tego upoważnionym.

Odwiedzanie chorych, tudzież prowadzenie pisemnej korespondencji z nimi równie jak zwiedzanie zakładu jest zawisłem od zezwolenia dyrektora.

Wydalenie chorych.

§. 25.

Dyrektor jest obowiązany :

1. Zarządzić wydalenie z zakładu :
 - a) chorych wyleczonych,
 - b) chorych nieuleczalnych, jeżeli nie zachodzi obawa narażenia przez to publicznego bezpieczeństwa lub publicznej obyczajności.
2. Wydać każdego czasu chorego niewyleczonego do rąk zgłaszającej się o to rodziny lub prawnego zastępcy.

§. 26.

O zamierzonym wydaleniu winien dyrektor, skoro ten zamiar poweźmie zawiadomić z oznaczeniem terminu wydalenia :

- a) rodzinę lub prawnego zastępcę ;
- b) urząd tej gminy do której chory jest przynależny ;
- c) władzę opiekuńczą lub kuratelarną, jeżeli chory pod taką władzą zostaje ;
- d) władzę bezpieczeństwa, jeżeli oddała chorego do zakładu ze względów policyjnych.

§. 27.

Wydalenie pełnoletnich wyleczonych nastąpi w oznaczonym terminie bez względu na to czy się rodzina lub prawny zastępca zgłosili.

Jeżeli zawezwane przez dyrektora strony nie zgłoszą się w przeznaczonym przez niego terminie po odbiór chorego, przysłuża dyrektorowi prawo zarządzić odesłanie takowego pod troskliwym nadzorem i to chorego płacącego na jego własny koszt lub na koszt rodziny, a chorego bezpłatnie leczonego, na koszt gminy, do której przynależy.

Na żądanie interesowanych (rodziny, opiekuna, kuratora lub gminy) mogą chorzy być odprawiani przez służbę zakładu wszelako tylko za zwrotem kosztów.

§ 28.

Przy odebraniu chorego niewyleczonego (§. 25., 2.) winien odbierający złożyć do rąk dyrektora

- a) przyzwolenie władzy opiekuńczej lub kuratelarnej, jeżeli chory pod taką władzą zostaje;
- b) przyzwolenie władzy bezpieczeństwa gminy, w której chory mieszkać ma, jeżeli stan zdrowia chorego zagraża publicznemu bezpieczeństwu, lub publicznej obyczajności;
- c) pisemne zobowiązanie się do dalszego pielęgnowania chorego.

§. 29.

W razie ucieczki chorego winien dyrektor niezwłocznie zarządzić potrzebne kroki w celu przytrzymania zbiegłego i odstawienia go napowrót do zakładu. W razie ucieczki jak przy udzieleniu pozwolenia na czasowe oddalenie się chorego z zakładu winien dyrektor w przeciągu 24 godzin zawiadomić o tem rodzinę lub prawnego zastępcę a względnie także władzę opiekuńczą lub kuratelarną i właściwą władzę policyjną.

§. 30.

O każdym wypadku śmierci uwiadamia dyrektor opiekunów i kuratorów, tudzież właściwe sądy.

O dokonaniem wydaleniu lub wydaniu i o śmierci chorego winien dyrektor zawiadomić c. k. Trybunał I. instancyi we Lwowie.

Postępowanie ze zmarłymi.

§. 31.

Zwłoki zmarłych w zakładzie podlegają obdukcji, u płacących należy jednak zaniechać obdukcji, jeżeli rodzina tego zażąda.

Dyrektor jest obowiązany zarządzić co należy, w celu przeprowadzenia sanitarno-policyjnej lub sądowej obdukcji zwłok, w takich wypadkach śmierci, w których przepisy prawne tego wymagają

§. 32.

Zwłoki zmarłych będą pogrzebane przez zarząd zakładu, stosownie do klasy, na której byli pielęgnowani, na koszt pozostałej po nich masy, lub osób obowiązanych w moc ustaw albo dobrowolnego przyrzeczenia do zwrotu kosztów leczenia.

Koszta pogrzebu, któreby dla braku funduszu nie mogły być zwrócone ponosi fundusz Zakładu.

Rodzinnie zmarłego wolno żądać pogrzebu wyższej klasy, jeżeli złoży należyłość za taki pogrzeb. Także wolno jej samej pogrzebać zwłoki własnym kosztem.

Postanowienie końcowe.

§. 33.

Wydział krajowy ogłasza corocznie sprawozdanie z ekonomicznej administracyjnej i lekarskiej czynności zakładu.

§. 34.

Statut ten wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1876. r.

B.

E t a t

posad i płac krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

I.

Etat posad:

A) Zarząd i służba lekarska:

1. Dyrektor z stopniem doktora medycyny, posiadający wykształcenie teoretyczne i praktyczne w psychiatrii, pełni obowiązki naczelnego lekarza.

Przy obsadzaniu posady dyrektora wolno Wydziałowi krajowemu nie zważać na wiek §. 3. ustanowy służby krajowej wymagany.

2. Trzech lekarzy doktorów medycyny.

B) Służba duchowna:

Służbę duchowną urzędza Wydział krajowy w miarę potrzeby za porozumieniem się z metropolitalnymi konsystorzami obrz. łac. i obrz. greck. katol. tudzież z przełożonymi innych wyznań.

C) Służba administracyjna:

1. Rządca.
2. Oficyał.
3. Pisarz.

D) Służba niższa:

1. Nadzorca służby.
2. Nadzorczyni służby żeńskiej, która ma być egzaminowaną akuszerką.

3. Woźny.

4. Oddźwierny.

5. Liczbę dozorców i dozorzyn chorych, również innej służby ustanawia Wydział krajowy.

II.

Etat płac:

1. Dyrektor.

- a) płacy 2200 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) dodatku pięcioletniego po 300 zł. a.

2. Lekarze.

- a) płacy po 1000 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) dodatku pięcioletniego po 150 zł. a.

3. Służba duchowna:

Wysokość wynagrodzenia i emolumenta dla duszstarowników wyznacza Wydział krajowy.

4. Rządca:

- a) płacy 1200 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) dodatku pięcioletniego po 200 zł. a.

5. Oficyał:

- a) płacy 700 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) dodatku pięcioletniego po 100 zł. a.

6. Pisarz

- a) płacy 600 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) dodatku pięcioletniego po 80 zł. a.;

7. Nadzorca służby:

- a) płacy 400 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) dodatku pięcioletniego po 50 zł. a.

8. Nadzorczyńni służby żeńskiej:

- a) płacy 300 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) dodatku pięcioletniego po 40 zł. a.

9. Woźny:

- a) płacy 150 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) na ubiór po 50 zł. a.;
- e) dodatku pięcioletniego po 30 zł. a.

10. oddźwierny:

- a) płacy 150 zł. a.;
- b) pomieszkanie z opałem;
- c) wikt;
- d) na ubiór po 50 zł. a.;
- e) dodatku pięcioletniego po 30 zł. a.

11. Wydział krajowy wyznacza wysokość płac i emolumenta dla innej służby zakładowej.

III.

Etat ten wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1876. roku.

c.

U c h w a ł a.

1.

Sejm upoważnia Wydział krajowy przyznać dyrektorowi zakładu przy pierwszej nominacji osobisty dodatek, nieprzekraczający rocznie kwoty 800 zł. a. jeżeli zajdzie tego potrzeba, w celu uzyskania znakomitego specjalisty do objęcia tej posady.

2.

Lekarzom, urzędnikom i sługom, mianowanym prowizorycznie w skutek uchwały z d. 3. października 1871, r. na posady, z którymi w moc statutu i etatu dla krajowego zakładu obłąkanych na Kułparkowie (uchwalonego d.maja 1875), połączone jest prawo do emerytury i kwinkweniów, ma być wliczony czas odbytej na tych posadach służby, jeżeli będą stale zamianowani.

D.

U c h w a ł a.

Pisarzowi dyrekcyi pełniącemu obowiązki kontrola przy szpitalu śś. Ducha w Krakowie przyznaje się od d. 1. stycznia 1876, r. dodatek do płacy w rocznej kwocie 200 zł. a.

Aleg.C.

Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzu funduszu krajowego na rok 1876.

Wysoki Sejmie !

Załączony pod .|. projekt budżetu funduszu krajowego na rok 1876, wypracowany przez komisję budżetową, różni się znacznie od preliminarza Wydziału krajowego. Wydział krajowy w przedłożeniu swoim preliniował na wydatki sumę 2,316.858 zł., a komisya budżetowa zniżyła wydatki do sumy 2,214.480 zł. Różnice zachodzące między projektem Wydziału a komisyjnym wykazane są szczegółowo przy każdej rubryce z osobna. Z uwagi jednak, iż wiele spraw jest jeszcze w toku, które na podwyższenie wydatków wpłynąć mogą, jak n. p. etat szpitala głównego i kulparkowskiego, komisya nie projektuje zniżenia, lecz zatrzymanie dotychczasowych dodatków do podatków, i wnosi, aby wysoki Sejm załączony projekt budżetu przyjąć raczył.

Lwów dnia 18. maja 1875.

Przewodniczący:
H. Wodzicki.

Sprawozdawca:
Dr. Zyplikiewicz.

Dział I.

Fundusze i zakłady pobierające subwencję z funduszu krajowego.

Preliminarz funduszu krajowego.

D o c h o d y.

(Str. 20. Referent p. Leon Chrzamowski.)

Rub. I. Z odnajmu ubikacyj sejmowych.

Wydział krajowy w projekcie budżetu na 1876 rok, przedłożonym wys. Sejmowi, oblicza dochód z tego tytułu na 1.200 zł.; komisya budżetowa zgodnie z tem obliczeniem opartém na zasadzie trzechletniego przecięcia, wnosi:

Z odnajmu ubikacyj sejmowych	1.200 zł.
--	-----------

Rub. II. Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.

Jakkolwiek Wydział krajowy w przedłożonym wys. Sejmowi projekcie budżetu na r. 1876 nie zamieścił w tej rubryce dochodów żadnej cyfry, jednak komisya budżetowa zważając: że fundusze bieżące do kasy krajowej wpływają często w znaczniejszych kwotach a nie zaraz bywają wydawane, powinny być i są rzeczywiście wskutek poleceń Wydziału krajowego, umieszczane na procent czy to w kasie oszczędności, czy też w bankach; zważając nadto, iż zamknięcia rachunków wykazują, że odsetki od tych chwilowo lokowanych pieniędzy przynoszą istotnie funduszowi krajowemu przecięciowy dochód roczny 5.000 zł. — uważa za stósowne, aby taką kwotę wstawić w budżet dochodów na r. 1876, na co się także Wydział krajowy zgadza. Przeto wnosi:

Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	5.000 zł.
--	-----------

Rub. V. Pozostałość z rachunków z r. 1874.

Ponieważ sesya sejmowa w roku bieżącym odbywa się w kwietniu i maju, a Wydział krajowy jest upoważniony uchwałami sejmowemi asygnować na rachunek budżetu na r. 1874 aż do 31. marca r. b., a wydatkować aż do 30. czerwca r. b. i do dnia tegoż pobierać dochody przypadające na r. 1874; przeto Wydział kraj. nie był w stanie przedłożyć wysokiemu Sejmowi formalnego zamknięcia rachunków z wydatków i dochodów na rok 1874; jedynie zaś to zamknięcie wykazałoby ściśle obliczoną pozostałość z rachunków za rok 1874, którą według zasad budżetowych należałoby wstawić do budżetu dochodów na rok 1876. Również z powodu powyżej przytoczonego, nie mógł Wydział krajowy nawet w przybliżeniu obrachować w marcu, to jest w chwili, w której musiał ułożyć projekt budżetu Sejmowi przedstawiony, jaką sumę wyniosą wszystkie wydatki z funduszu krajowego na rok 1874 poczynione, i dochody za tenże rok pobierane, a przeto nie mógł oznaczyć nawet w przybliżeniu, jaką będzie pozostałość z rachunków z roku 1874, i dla tego przypuszczalną wówczas kwotę najmniejszą 50.000 zł. wstawił w tę V. rubrykę budżetu dochodów na rok 1876.

Lecz gdy komisya budżetowa z końcem kwietnia przystąpiła do rozważenia pytania: jaką sumę należy wstawić w tej V. rubryce dochodów na r. 1876 jako pozostałość z rachunków r. 1874, zapytała się Wydziału krajowego: czy obecnie — gdy już przed miesiącem (bo od 31. marca) zamknięte zostało asygnowanie pieniędzy na wydatki 1874 r. — jest Wydział w możności podać sumę asygnowaną do 31. marca r. b. na wszystkie pozycye wydatków na rok 1874 i jaką sumę uczyniły dochody po dzień ów za rok 1874 pobrane? Albowiem zestawienie tych dwóch sum: t. j. sumy wydatków wyasygnowanych i dochodów pobranych za rok 1874 do d. 31. marca r. b., wykaże komisji budżetowej minimum pozostałości z rachunków z r. 1874, gdyż przedstawi, jakie może być maximum wydatków i minimum dochodów w owym roku.

Referent Wydziału krajowego z największą gotowością przedłożył komisji żądane szczegółowe wykazy. Z wykazów tych okazuje się, że na rachunek kwot preliminowanych w budżecie na rok 1874 w sumie 1,925.022 zł. asygnowano czyli wydano upoważnienia do wypłaty na 1,981.048 zł. Na rachunek dochodów preliminowanych w budżecie na rok 1874 w sumie 2,027.237 zł., wpłynęło ogółem do końca marca r. b. 2,222.894 zł.

Tak korzystny rezultat dochodów w r. 1874 jest głównie skutkiem tego, iż krajowe dodatki do podatków, zamiast preliminowanych 1,800.000 zł., przyniosły rzeczywiście 1,945,786 zł., a to z powodu, że w roku zeszłym wpłynęły znaczne zaległości z lat ubiegłych w podatkach a przeto i w dodatkach krajowych.

Jeżeli od sumy dochodów pobranych do 31. marca na rachunek r. 1874 t. j. od 2,222.894 zł. odejmiemy sumę wydatków asygnowanych na rachunek tegoż roku, to jest

 1,981.048 „
pozostała reszta	241,846 zł.

jest minimum pozostałości z rachunków za rok 1874. Jest to minimum pozostałości, powtarzamy, albowiem nietylko po 31. marca r. b. nie można już asygnować pieniędzy na rachunek wydatków na r. z., ale nadto cząstka kwot wyasygnowanych nie będzie wydana, jak to bywa zwykle, do 30. czerwca 1875 r. i mieścić się będzie w pozostałości z roku 1874; przeto wymieniona wyżej suma asygnowanych wydatków na 1874 r., jest maximum wydatków. Prócz tego w ciągu jeszcze trzech miesięcy: kwietnia, maja i czerwca ściągane będą, odpowiednio uchwałom sejmowym, dochody na r. 1874, a chociaż niewielką już kwotę utworzą, jednak w każdym razie wymienioną wyżej sumę dochodów uważać należy za minimum dochodów w r. 1874. Przeto wyżej wykazana przewyżka minimum dochodów nad maximum wydatków, jest istotnie minimum pozostałości z rachunków z r. 1874.

Formalne i stanowcze zamknięcie rachunków za rok 1874, które przedłoży wys. Sejmowi Wydział krajowy na przyszłej sesji sejmowej, wykaże, jaką będzie rzeczywista pozostałość z rachunków roku zeszłego, a w każdym razie większa od obrachowanego teraz w przybliżeniu minimum.

Jednak i tego minimum pozostałości z rachunków z r. 1874, nie może wstawić komisya budżetowa w całości na dochód w budżecie na rok 1876; albowiem poprzednio musi od niej odtrącić te kredyty dodatkowe, uchwalone przez wys. Sejm na r. 1875, które tylko w tej pozostałości z rachunków roku zeszłego szukać winny pokrycia. Takim jest kredyt dodatkowy na r. 1875 uchwalony przez wys. Sejm na posiedzeniu 11. maja r. b. na dokończenie drugiego piętra i dachu na szpitalu głównym we Lwowie, w kwocie 60.806 zł.

Nakoniec komisya budżetowa zważając na wszelkie możliwe podwyższenie jeszcze kredytów dodatkowych na r. 1875, wnosi: aby w budżecie dochodów na rok 1876 zamieścić w Rubr. V. jako minimum pozostałości z rachunków z 1874 roku 130.000 zł.

Rub. VII. Rozmaite dochody.

Komisya budżetowa odpowiednio do wniosków Wydziału krajowego, które uważa za uzasadnione, wnosi o zamieszczenie w tej rubryce:

a) od gminy Uwsie przypadająca do spłacenia funduszowi krajowemu w r. 1876 rata z pożyczki udzielonej w 1873 r.	295 zł.
b) od szpitali powszechnych, zwrot kosztów sprawdzania rachunków aptekarskich	100 „
c) od klasztoru Pp. Benedyktynek w Przemyślu przypadająca w 1876 r. do spłacenia rata z pożyczki udzielonej w kwocie 8.000 zł. na mocy uchwały sejmowej z d. 7. grudnia 1872 r.	500 „
d) od p. Karola Wilda dwie półroczne raty z odsetkami, z pożyczki 6.000 zł., udzielonej na mocy uchwały sejmowej z d. 15. stycznia 1874 r.	1.238 „
e) od Zgromadzenia Kanoniczek w Krakowie przypadająca do spłacenia w 1876 r. funduszowi krajowemu rata z pożyczki 5.000 zł., udzielonej uchwałą sejmową z d. 17. październ. 1874 r., jeżeli w ciągu r. 1875 pożyczka ta będzie Zgromadzeniu Kanoniczek wypłaconą	500 „
	<hr/>
Rozmaite dochody razem	2.633 zł.
Suma dochodów z rubryk I, II, V i VII	138.833 „

Rub. IV. Nadwyżki dochodów od zakładów krajowych.

(Str. 20. Referent p. Kamiński i Kaszewko.)

Poz. 4. Szpital św. Łazarza, oddział chorych	6.137 zł.
„ 5. „ „ Duchy, „ syfilistycznych	404 „
„ 6. Fundusz policji krajowej	6.376 „
	<hr/>
Razem	12.917 zł.
Do tego suma dochodów rubryki I, II, V i VII	138.833 „
	<hr/>
Suma ogólna dochodów	151.750 zł.

Wydatki.

Rubr. I. Koszta Reprezentacji kraju.

(Str. 3. Referent p. Br. Baum)

A. Sejm krajowy.

Wydział krajowy preliminował w tej rubryce więcej o 31.300 zł. w porównaniu do budżetu na rok 1875 z powodu uchwalonej przez wysoki Sejm budowy gmachu krajowego, i wstawił na ten cel pod pozycją 9tą 50.000 zł. Kwotę tę w moc zapadłej na dniu 19. kwietnia 1875 uchwały sejmowej sprostowano na 49.866 zł. Nadmienić jednak wypada, że Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce, a mianowicie w pozycji 4ej koszta druków i w pozycji 5ej spisywanie sprawozdań o 4.000 zł. mniej w porównaniu do sumy uchwalonej w tych pozycjach na r. 1875, a to na podstawie wykłóści przeciętnej z lat 1872, 1873 i 1874.

Zważywszy, że doświadczenie tyloletnie nas poucza, iż dłużej nad dwa miesiące sesya sejmowa nie trwa, komisya budżetowa wnosi: wstawienie w pozycji 3eiej na dyety dla posłów, zamiast preliminowanej kwoty 64.000 zł. sumę 42.000 zł. Resztę pozycyj w rubryce pierwszej, przedstawia komisya wys. Izbie do przyjęcia. Rubryka ta wynosi zatem:

A. Sejm krajowy.

1. Czynsz najmu sali i ubikacyj sejmowych	5.150 zł.	
2. Dodatek gminny 5%	250 „	5.400 zł.
3. Koszta podróży pp. posłów		6.500 „
4. Dyety pp. posłów na 2 miesiące		42.000 „
5. Koszta druków		14.000 „
6. Spisywanie sprawozdań		4.000 „
7. Urządzenie sali, opał, oświetlenie i inne drobne wydatki		3.350 „
8. Pisarze dzienni		650 „
9. Uzupełnienie biblioteki sejmowej		300 „
10. Na budowę gmachu krajowego		49.866 „
Razem		126.066 zł.

B. Wydział krajowy.

11. Marszałek sejmowy	4.200 zł.	
12. Sześciu członków Wydziału krajowego po 3000 zł.	18.000 „	
13. Zastępcy	3.000 „	25.200 zł.
Suma rubryki I.		151.266 zł.

Rub. II. Koszta zarządu.

(Str. 4—8.)

W tej rubryce wnosi Wydział krajowy podwyższenie wydatków w porównaniu do r. 1875 o 7.630 zł. — Podwyższenie to pochodzi z pomnożenia wydatków w pozycjach: 21 dyurniści, — 22 zasługi, — 25 remuneracye.

Uwzględniając wzmagające się coraz więcej czynności Wydziału krajowego w ogóle, — zaś w szczególności pomnożenie tych czynności z powodu przeprowadzonej pożyczki z roku 1873, — odbioru funduszu szkolnego, — utworzenie nowych fundacyj stypendyjnych, zwiększonych czynności w dziale szupasnictwa, — spraw gminnych, zaprowadzenia własnej administracji i kuchni w szpitalach Św. Łazarza i Ducha w Krakowie i t. d., — jak również niemożność umieszczenia wszystkich biur Wydziału krajowego w jednym budynku, — komisya budżetowa po obniżeniu pozycji 25tej o 500 zł., przedstawia resztę pozycji wysokiej Izbie bez zmiany do przyjęcia:

poz. 14.	Oddział konceptowy	29.240 zł.
„ 15.	„ rachunkowy	34.070 „
„ 16.	„ kasowy	10.670 „
„ 17.	„ techniczny	10.960 „
„ 18.	„ sanitarny	2.300 „
„ 19.	„ statystyczny	5.000 „
„ 20.	„ manipulacyjny	15.740 „
„ 21.	dyurniści dla wszystkich oddziałów	37.032 „
„ 22.	zasługi	2.780 „
„ 23.	emolumenta	3.738 „
„ 24.	Najem pomieszkania	14.600 „
„ 25.	Remuneracye. — W tej pozycji komisya budżetowa nie widząc podstawy do podwyższenia remuneracyi rzecznikowi prawnemu z kwoty 1.000 zł., którą wysoki Sejm w roku 1875 uchwalił, na 1.500 zł., — wnosi zamiast preliminowanej przez Wydział krajowy kwoty 2.930 zł. tylko	2.430 „
„ 26.	Potrzeby kancelaryjne	12.900 „
„ 27.	Koszta podróży i dyety	2.400 „
„ 28.	Pensye i zaopatrzenia	7.280 „
„ 29.	Dary z łaski	1.070 „
	Suma rubryki II.	192.210 zł.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić na potrzeby rubryki II. preliminowaną kwotę 192.210.

Rub. III. Koszta leczenia ubogich.

(Str. 9. Sprawozdawca p. Dr. Kamiński.)

Ustawa z dnia 6 stycznia 1875, na mocy której fundusz krajowy ponosi w całości koszta leczenia ubogich w szpitalach publicznych, weszła w życie z dniem 16 lutego 1875.

W budżecie na r. 1875 preliminował Wydział krajowy na tę rubrykę 210.000 złr. w. a., która na wniosek komisji administracyjnej po uchwaleniu projektu do ustawy względem przeniesienia wszystkich kosztów leczenia ubogich na fundusz krajowy o 60.000 złr. w. a. powiększoną została. Uchwalono więc na tę rubrykę na r. 1875 sumę 270.000 złr. w. a.

Suma ta w obec doświadczenia i wydatków z przecięcia trzech lat i w obec oświadczenia referenta Wydziału krajowego, iż w rubryce tej da się na r. 1875 zaoszczędzić do 80.000 złr. w. a., okazała się za wysoką.

Przeto rubrykę III. koszta leczenia ubogich preliminowaną przez Wydział krajowy na sumę 190.000 złr. podaje komisja budżetowa bez zmiany do przyjęcia.

IV. i V. Koszta szczepienia i koszta sanitarne.

Sprawa przeniesienia kosztów szczepienia ospy i kosztów sanitarnych z funduszu krajowego na c. k. skarb państwa była już kilkakrotnie przedmiotem zajęcia wysokiego Sejmu.

Na posiedzeniu z d. 9 października 1868 uchwalił wysoki Sejm na wniosek komisji budżetowej wykreślenie preliminowanych podówczas kosztów szczepienia i kosztów sanitarnych, a to z uwagi, iż koszta te już z natury swojej należą do zakresu działania państwowego, że ustawy grudniowe zastrzegły całe ustawodawstwo sanitarne dla Rady państwa, i że nakoniec fundusz krajowy nie może ponosić tych wydatków, skoro nie ma żadnego wpływu na dział administracyjny tej gałęzi, zarządzanej wyłącznie przez organa rządowe.

Budżet ówczesny otrzymał wprawdzie zatwierdzenie monarsze, lecz Prezydium c. k. Namiestnictwa uwiadomiło zarazem Wydział krajowy, iż wykreślenie przez wysoki Sejm powyższych kosztów nie uwalnia funduszu krajowego od ponoszenia tych wydatków, zwłaszcza, że postanowienia pisma cesarskiego z dnia 14 września 1852 co do ponoszenia kosztów sanitarnych i szczepienia ospy zostają nienaruszone tak długo, dopóki w drodze ustawodawczej nie zostały zmienione lub całkiem zniesione; nadto, że fundusz krajowy ze wszystkimi nań ciężąciami obowiązkami został oddany Reprezentacji krajowej w administrację.

Jakoż przy objęciu funduszy i Zakładów krajowych w zarząd Reprezentacji krajowej w r. 1866 wydatki na te dwie rubryki były unormowane układem, który po wzajemnych rokowaniach między Wydziałem krajowym a Rządem na podstawie protokołu pertraktacji z dnia 7 lipca 1866 roku i re-skryptów wys. Ministerstwa stanu z dnia 25 września 1862. L. 4160 (M. St. i z dnia 12 stycznia 1863. L. 139) M. St. przyszedł do skutku.

Według tego układu wydatki podróży dla lekarzy szczepiących z powodu letniego szczepienia ospy (ospy ochronnej), dalej z powodu powtórnego (rewakeynacya), tudzież nadzwyczajnego szczepienia, mają być całkowicie z funduszu krajowego opędzane.

Wydatki te są: koszta utrzymania krowianki i koszta dyet i należności milowej dla lekarzy ospę szczepiących. Wydatki te wynosiły w pięciu latach od roku 1867. do 1871. włącznie 107.211 złr. w. a., czyli rocznie z przecięcia 21.442 złr. w. a., a najwięcej 22.456 złr. w. a.

Inny stosunek zachodzi w razie wybuchu zarazy ospy, innych epidemii, zarazy bydła itp. Fundusz krajowy ponosi wtenczas koszta podwód (milowe) urzędujących lekarzy i $\frac{1}{3}$ kosztów za lekarstwa dla ubogich chorych epidemicznych, niemniej koszta zamknięcia i strzeżenia granic przez wojsko w czasie zarazy na bydło.

Wydatki te, sanitarnymi wydatkami zwane, wynosiły w pięciu latach, od roku 1867. do 1871. włącznie, razem 97.509 złr. w. a., czyli rocznie z przecięcia 19.502 złr. w. a., zaś najwięcej 30.000 złr. w. a. — Skarb państwa ponosi wtedy koszta dyet urzędujących lekarzy i $\frac{2}{3}$ kosztów na lekarstwa.

Stosunki co do szczepienia ospy ochronnej były dotąd normalne, bo co trzy lata odbywało się szczepienie ospy, i koszta szczepienia ochronnej ospy wyżej wykazane odnosiły się do tego trzechletniego okresu czasu.

W preliminarzu budżetu na rok 1876. spotykamy się po raz pierwszy z postanowieniem Wydziału krajowego, powziętem w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem i zatwierdzonem przez Ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 14 września 1874. L. 11.724, aby peryod szczepienia ospy ochronnej z trzechletniego na coroczny zmienionym został, i aby coroczne szczepienie ospy ochronnej w każdej miejscowości w Galicyi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem jak najspieszniej zaprowadzone zostało. — W tym celu ułożyło już c. k. Namiestnictwo 369 okręgów szczepienia ospy ochronnej w Galicyi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem, i przedłożyło Wydziałowi krajowemu do dania opinii, czy się na zamierzony podział powiatów na okręgi szczepienia ospy zgadza.

Jakkolwiek nie można twierdzić stanowczo, ażeby przez coroczne szczepienie można zapobiedz zupełnie pojawieniu się ospy, to jednak doświadczenie innych krajów koronnych w Radzie państwa reprezentowanych, w których coroczne szczepienie ospy jest stałą normą od roku 1808, uczy nas dostatecznie, że ospa w peryodach 5 do 7 lat nagminnie (epidemicznie) się pojawia, że przeto przy corocznem szczepieniu nie znajdzie tyle materyału, jak przy szczepieniu w trzechletnich peryodach, i że mniej pochłania ofiar, bo słabość ta nie jest tak gwałtowną dla już szczepionych.

Daty statystyczne wyjęte z rocznika statystycznego na rok 1870, wydanego przez c. k. statystyczną komisję centralną w Wiedniu posłużą do smutnej ilustracyi stosunków naszych pod tym względem, i są wymownem świadectwem strat, na jakie z powodu wielkiej śmiertelności, Galicya z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w porównaniu z innymi krajami w Radzie państwa reprezentowanymi jest narażoną.

I tak ogólna śmiertelność dzieci do 5go roku włącznie przedstawia się tak, iż z liczby 100 zmarłych dzieci przypada na Galicyę 33, zaś na wszystkie inne kraje koronne w Radzie państwa reprezentowane 67.

Za główną przyczynę tego anormalnego stosunku, gdy Galicya zaledwie $\frac{1}{4}$ część ogółu ludności wszystkich krajów w Radzie państwa reprezentowanych stanowi, podaną jest ospa.

Statystyka wyżej powołana podaje następujące daty śmiertelności z powodu ospy.

Na 1000 dusz umiera na ospę:

w Austrii poniżej Anizy	36 dusz
w Austrii powyżej Anizy	23 „
w Morawie	25 „
w Czechach	14 „
w Tryjeście z Gorycyą i Istrią	12 „
zaś w Galicyi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem	72 „

to jest dwa razy tyle, co w Austrii niższej, a przeszło pięć razy tyle, co w Czechach.

W ogóle ze stu zmarłych na ospę przypada na Galicyę z Krakowem przeszło 55%, zaś na wszystkie inne kraje 45%, czyli biorąc przecięcie z wszystkich innych krajów w Radzie państwa reprezentowanych na 1000 dusz umiera na ospę tylko 21, zaś w Galicyi 72 dusz.

W obec dziesiątkującej kraj nasz ospy przywrócił Wydział krajowy tylko dawniejszą w naszym kraju od roku 1808 do 1818 obowiązującą normę corocznego szczepienia, która to norma jedynie ze względów finansowych przez Rząd na trzechletni peryod szczepienia zamienioną została. — Lecz właśnie te względy finansowe nakazują i nam rozpatrzeć się bliżej, jakie koszta inne kraje koronne z funduszu krajowego ponoszą, a gdzie i ile ponosi Skarb państwa, niemniej jaka domniemana podwyżka kosztów nas czeka przy tej zmianie na coroczne szczepienie ospy.

Wydział krajowy miał stronę wydatków na szczególnej baczności, i przedstawiając tę zmianę wniósł zarazem, aby część kosztów z tej zmiany wynikających ponosił Skarb państwa, lub jeśliby Rząd uchylił się od tego naturalnego obowiązku, ażeby cała sprawa urzędzenia i przeprowadzenia szczepienia ospy była oddana Reprezentacyi krajowej.

Żądanie pierwsze było zupełnie usprawiedliwione interesem państwa, biorącego podatek krwi, i względami na gospodarstwo krajowe, jako podstawę siły podatkowej państwa, gdy interes kraju i państwa zbiegał się w tem dążeniu, aby ludność ochronić od dziesiątkowania przez epidemię ospy.

Jednakże Rząd nad wszelkie spodziewanie zbył pierwsze żądanie tą uwagą, iż we wszystkich krajach koronnych Przedlitawii koszta te ponoszą w zupełności fundusze krajowe. Co zaś do drugiego wniosku, aby w razie, gdyby Skarb państwa do ponoszenia kosztów szczepienia przyczynić się nie chciał, sprawa urzędzenia i przeprowadzenia szczepienia ospy przekazaną została Reprezentacyi krajowej, zastąpił się Rząd powołaniem się na §. 2. ustawy z dnia 30 kwietnia 1870. Dz. u. p., którą to ustawą sprawa ta zastrzeżoną została zakresowi działania rządowych władz administracyjnych.

Z korespondencyi Wydziału krajowego z Wydziałami krajowymi wszystkich w Radzie państwa reprezentowanych krajów i królestw przeprowadzonych, okazuje się, że nie we wszystkich krajach ponoszą fundusze krajowe w całości koszta sanitarne z powodu epidemii ospy. W Czechach i w Dalmacyi nie ponoszą fundusze krajowe żadnych kosztów na wydatki sanitarne z powodu wybuchu ospy, lub innej epidemii. Koszta te ponosi Skarb Państwa w całości. W Tyrolu i Vorarlbergu ponoszą te koszta gminy i strony. W Austryi Wyższej ponosi fundusz krajowy tylko koszta za strzeżenie granic w razie wybuchu epidemii ospy lub innej zarazy, czy to ludzkiej, czy bydłowej, wszelkie inne koszta sanitarne ponosi skarb Państwa. Tak samo w Morawii ponosi fundusz krajowy jedynie koszta strzeżenia granic przez wojsko, resztę kosztów sanitarnych ponosi skarb Państwa.

Na dowód, że żądanie Wydziału krajowego, aby skarb Państwa przyczyniał się do wydatków na szczepienie ospy ochronnej przy corocznym peryodzie szczepienia ospy, niemniej do wydatków sanitarnych w razie wybuchu epidemii ospy, lub innej zaraźliwej choroby, a to w większym rozmiarze niż dotąd, że to żądanie — mówię było usprawiedliwione, posłuży zestawienie statystyczne ponoszonych przez inne kraje austriackie na ten cel wydatków z porównania z kosztami, które Galicya już dziś przy szczepieniu ospy co trzy lata ponosi.

Według rocznika statystycznego na rok 1870 przez c. k. Komisję statystyczną centralną w Wiedniu wydanego ponosiły wymienione poniżej kraje koronne z funduszu krajowego koszta szczepienia ospy z przecięcia lat pięciu, od roku 1865 do 1869 włącznie, w następujących cyfrach :

Czechy	33.773	zhr.	wal.	austr.
Morawa	16.948	„	„	„
Szląsk	5.450	„	„	„
Styrya	7.679	„	„	„

Tyrol	6.037	złr. wal. austr.
Austria Niższa	4.663	„ „ „
„ Wyższa	2.765	„ „ „
Kraina	3.756	„ „ „
Karyntya	2.866	„ „ „
Dalmacya	3.859	„ „ „
Gorycyja (z przecięcia lat 4ch)	2.784	„ „ „
Vorarlberg	670	„ „ „
Istryja	2.586	„ „ „
Salzburg	716	„ „ „
Tryest	989	„ „ „
Bukowina	1.175	„ „ „
Galicja z Krakowem	21.492	„ „ „
z przecięcia lat pięciu od		
roku 1867 do roku 1871		
włącznie.		

Z tego zestawienia jest widocznem, iż wydatki z funduszu krajowego galicyjskiego na szczepienie ospy w trzechletnim jak dotąd peryodzie są bez porównania większe, niż w innych krajach. Jeżeli bowiem Czechy przy tej samej liczbie ludności co Galicja za coroczne w każdej gminie szczepienie płacą w przecięciu 34000 złr. w. a., to słusznie obawiać się należy, że z zaprowadzeniem corocznego szczepienia ospy w Galicyi wydatek dotychczasowy w przecięciu 21.500 złr. w. a. wynoszący, co najmniej w dwójnasób wzrośnie.

Wszystkie kraje koronne austriackie łącznie z Galicyą płacą z przecięcia trzech lat od r. 1867 do 1869 włącznie na koszt szczepienia ospy 117.300 złr. w. a. Galicja zaś płaci dotąd za szczepienie co trzy lata 21.500 złr. w. a. Szczepienie więc kosztuje w Galicyi 18.45% z tej sumy, jaką cała Przedlitawia na ten cel wydaje, jakkolwiek w Galicyi tylko co trzeci rok, zaś w innych krajach co rok odbywa się szczepienie ospy.

Stosunek ten niekorzystny znajdujemy także i przy kosztach sanitarnych (Rubryka V. budżetu).

Wydatki te zmniejszają się w innych krajach koronnych co roku, podczas gdy w naszym kraju rosną z każdym rokiem. Dany statystyczny wyjęty z tego samego źródła, co powyższe, posłużą do ilustracyi tego niekorzystnego stosunku.

Wydatki sanitarne z funduszy krajowych z przecięcia lat pięciu od r. 1865 do r. 1869 włącznie wzięte, przedstawiają się w krajach koronnych poniżej poszczególnionych jak następuje:

Morawa	359	złr. wal. austr.
Szląsk	772	„ „ „
Austria Niższa	9.584	„ „ „
„ Wyższa	35	„ „ „
Salzburg	380	„ „ „
Styryja	935	„ „ „
Kraina	4.147	„ „ „
Tryjest (z przecięcia lat 4.)	9.528	„ „ „
Istryja	312	„ „ „
Bukowina	1.578	„ „ „

Inne kraje jak: Czechy, Tyrol, Vorarlberg, Dalmacya, Gorycyja nie ponosiły żadnych wydatków sanitarnych z funduszu krajowego, ponosił je skarb Państwa.

Wydatki zaś sanitarne w Galicyi w progresywnym rosły stosunku, wynosiły bowiem okrągło :

w r. 1867	13.613	złr.	a.	w.
1868	18.579	"	"	
1869	20.434	"	"	
1870	14.882	"	"	
1871	29.999	"	"	

Galicya ponosiła więc w porównaniu z wydatkami sanitarnymi innych krajów w r. 1869. dwa razy, zaś w r. 1871. trzy razy tyle, co inne kraje austriackie razem.

Podnieść należy, że w Galicyi prawie stale panuje księgosusz i inne zarazy na bydło, które mieszkańców Galicyi jako kraju przeważnie rolniczego i hodowli bydła oddanego, o nieobliczone przyprowadzają kłeski.

Kraj nasz jest niejako przedmurzem dla innych krajów austriackich przeciw wszelkiego rodzaju epidemiom, a mianowicie przeciw zarazom na bydło. Dlatego fundusz krajowy galicyjski ponosi tak znaczne wydatki, których fundusz innych krajów nie ponosi, bądź dlatego, iż kraje te podobnych kłesk wcale nie znają, bądź też z tej przyczyny, że wydatki sanitarne w znacznej części, a w niektórych krajach nawet w zupełności są pokrywane ze skarbu Państwa.

Komisya budżetowa nie będąc areopagiem lekarskim, nie może się wdawać w ocenienie skuteczności lub szkodliwości szczepienia ospy, lub przychylić się do jednego lub drugiego obozu w tej walce, która w świecie lekarskim dotąd wre. Komisya budżetowa musi tylko skonstatować fakt, że w całej Europie jest zaprowadzone szczepienie ospy ochronnej, i że w niektórych krajach, jak w Prusiech istnieje nawet przymus do szczepienia ospy. Z temi faktami przeto i u nas liczyć się należy.

Lecz komisya budżetowa nie może się przychylić do tworzenia okręgów szczepienia ospy, jeśliby z utworzeniem tych okręgów miano ponowić dawne, lecz dziś w praktyce pominięte rozporządzenie administracyjne: aby na pewien oznaczony czas i do pewnych miejsc zbornych konkurencyjnych zwożono działwę z okolicy do szczepienia ospy. Przeprowadzenie tego zarządzenia byłoby szkodliwe dla wątłych sił działwy — i dałoby powód do ociągania się od szczepienia ospy, zwłaszcza gdy w Austrii nie zaprowadzono przymusu szczepienia.

Skuteczniejszym środkiem do umniejszenia kosztów sanitarnych byłoby powiększenie liczby lekarzy powiatowych i weterynarzy — niemniej zawezwanie do większych miast i zasobniejszych gmin w ogóle, aby na koszt gminy utrzymywali miejscowych lekarzy i weterynarzy.

Przystępując do merytorycznego załatwienia rubryki IV, gdy utrzymanie i odświeżanie krowianki przy corocznem szczepieniu w porównaniu z dotychczasowem co trzy lata i z dotychczasowym kosztem 500 złr. w. a. więcej kosztować będzie, licząc 1000 fiolek krowianki po 80 ct. — budżetowa komisya wnosi:

„w rubryce IV. poz. 31. (utrzymanie i odświeżanie krowianki) na przyjęcie sumy 800 złr. w. a. bez zmiany.“

Co do rubryki IV. poz. 32. (koszta podróży i dyety lekarskie) — zważywszy, że preliminowana suma wzięta z przecięcia lat trzech zaledwie wystarczy na pokrycie zwiększonych corocznem szczepieniem potrzeb, komisya budżetowa wnosi:

„w rubryce IV. poz. 32. (koszta podróży i dyety lekarskie) na przyjęcie preliminarowanej sumy 25.500 złr. w. a. bez zmiany.“

Co do rubryki V. (Wydatki sanitarne). Gdy preliminarowane sumy oparte są na wynikłościach z doświadczenia ostatnich lat trzech, a r. 1874. dla panującej zarazy był anormalnym, i ko-

sza w tym roku w dwójnasób były większe niż w latach poprzednich, przeto w miejsce preliminowanej sumy 35.000 złr. w. a. podaje komisya budżetowa do przyjęcia sumę 33.000 złr. w. a. jak w roku 1875.

W rubryce V. poz. 34. (Strzeżenie granic państwa podczas zarazy na bydło) wnosi komisya budżetowa na przyjęcie sumy preliminowanej 5500 złr. w. a. bez zmiany.

W celu ulżenia funduszowi krajowemu z powodu wydatków rubryki IV. i V. raczy Wys. Sejm uchwalić:

Wzywa się Wydział krajowy:

1. Do ponownych rokowań z c. k. Rządem, aby wydatki sanitarne ponosił Skarb państwa w całości, a względnie, aby się choć w części do powiększonych corocznem szczepieniem kosztów ospy ochronnej przyczyniał.

2. Ażeby przy ustanowieniu okręgów szczepienia i przy czynności prowadzenia kontroli zastrzegł sobie należyty wpływ, i w kierunku oszczędności dalsze rokowania z c. k. Rządem przeprowadził.

3. Aby zasobniejsze gminy, a mianowicie znaczniejsze miasta, które dotąd żadnych na utrzymanie lekarzy nie ponoszą kosztów, zaważał do przyjęcia na koszt gminy stałych lekarzy i miejscowych weterynarzy.

4. Wzywa się c. k. Rząd do powiększenia liczby lekarzy powiatowych i do ustanowienia posad powiatowych weterynarzy, niemniej do poczynienia stosownych zmian w urzędowej instrukcyi o szczepieniu ospy (dekret kancelaryi nadwornej z dnia 9 lipca 1836 L. 13192), a mianowicie: aby zatrzymano dotychczasowy objazd lekarzy po wsiach przy szczepieniu ospy, i nie wprowadzano okręgów szczepienia z obowiązkiem zwożenia dzieci w miejsca zborne konkurencyjne.

Petycja gminy m. Żmigrodu Nowego, w powiecie Krosniańskim, o przyjęcie na fundusz krajowy zalegających na gminie kosztów do różnych szpitali publicznych w kwocie 233 złr. 14 ct.

Z uwagi, że fundusz krajowy na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 1875 ponosi w całości koszta leczenia ubogich, a to od dnia wejścia w życie powyższej ustawy, t. j. od 16 lutego 1875, że przeto gmina miejska Żmigrod Nowy będzie na przyszłość wolną od opłat szpitalnych za swoich chorych ubogich; — z uwagi, że funduszowi krajowemu, wyręczającemu wszystkie gminy w ponoszeniu kosztów szpitalnych nie należy przymnażać jeszcze większych ciężarów przyjmowaniem kosztów szpitalnych z przeszłości, — i z uwagi nareszcie, że przychyleniem się do prośby gminy Żmigrod stworzonoby precedens z uszczerbkiem funduszu krajowego, gdyż nie możnaby tego i innym ubogim gminom odmówić, — Komisya budżetowa wnosi:

„Nad petycją gminy m. Żmigrod Nowy o przyjęcie na fundusz krajowy zalegających na gminie kosztów do różnych szpitali publicznych w kwocie 233 złr. 14 ct. przechodzi się do porządku dziennego.

Do rubryki XIII. pozycja 13. na str. 19.

Sejm uchwalił na dniu 15 października 1874. na budowę domu obłąkanych w Kulparkowie pod pozycją 5tą na koszta dalszego prowadzenia budowy sumę 7500 złr. w. a., i to na jeden rok (1875). Wydział krajowy poruczył przedsiębiorstwu wykonanie dalszych części domu obłąkanych, i zatwierdził ofertę Tomasza Gamskiego i spółki z dnia 17 kwietnia 1875. Budowa ta ma być według zawartej umowy ukończoną do końca września 1876.

Gdy niektóre części budowy są na ukończeniu we własnym zarządzie, pomimo że część obłąkanych przesiedliła się już teraz do nowego domu, gdy prowadzenie dalszej budowy przez przedsiębiorstwo potrzebuje technicznego nadzoru, gdy przed ukończeniem wszystkich robót i rachunków

bióra technicznego zwinąć nie można, przeto komisya budżetowa podaje rubrykę XIII. poz. 136 prelinowaną na koszt dalszego prowadzenia budowy domu obłąkanych w Kulparkowie sumę 7.500 zł. na r. 1876. bez zmiany do przyjęcia.

Rub. VI. Zasiłki dla zakładów dobroczynności.

(Str 6. Referent p. Dr. Zyblíkiewicz).

Dla szpitali sióstr Miłosierdzia we Lwowie, Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie prelinuje Wydział krzjowy kwotę 1.198 zł. — zaś Wizytatorka sióstr Miłosierdzia w petycyi l. 191 prosi aby kwota ta między szpitale sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie rozdzieloną została.

Komisya wnosi:

Dla szpitali sióstr Miłosierdzia	1.198 zł.
z poleceniem do Wydziału krajowego, aby kwotę tę w porozumieniu z Wizytatorką sióstr Miłosierdzia między szpitale w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie rozdzielili.	
Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424 „
Szpital dziecięcy św. Zofii we Lwowie otrzymał w r. zeszłym 1.200 zł.; ze względu na użyteczność tego zakładu komisya budżetowa zgodnie z propozycją Wydziału krajowego wnosi:	
Dla szpitalu dziecięcego św. Zofii we Lwowie	1.500 „
Amortyzacya pożyczki zaciągniętej na budowę domu obłąkanych w Kulparkowie	5.280 „
Suma rubryki VI.	<u>13.402 zł.</u>

Rub. VII. Zasiłki dla zakładów naukowych i wychowania publicznego.

A. Zasiłki dla zakładów.

Zakład głuchoniemych pobierał 2.000 zł., tyle też prelinuje Wydział krajowy na rok 1876 Dyrekcyja tego zakładu w petycyi l. 340 prosi o

- przyjęcie zakładu na fundusz krajowy;
- ewentualnie o udzielenie stałej subwencyi rocznej w kwocie 4.000 zł.

Komisya budżetowa nie przychyła się do żądania pod a) i wnosi aby Wysoki Sejm przeszedł nad nim do porządku dziennego.

Co do ustępu b) z uwagi że zakład głuchoniemych jest jedynym w kraju, a utrzymuje i kształci 64 dzieci, komisya wnosi aby Wysoki Sejm dla zakładu głuchoniemych we Lwowie przeznaczył roczną subwencyę w kwocie 4.000 zł.

Zakład ciemnych we Lwowie	2.000 „
(Szkoly gimnastyczne)	1.000 „

Tym wnioskiem załatwioną jest petycyja Wydziału Tow. gimnastycznego „Sokół“ l. 370 o przywrócenie mu subwencyi dawnej 1.000 zł.

Teatr polski w Krakowie	8.000 „
Teatr polski we Lwowie, zasiłek stały	4.200 „
Do przeniesienia	<u>19.200 zł.</u>

Z przeniesienia 19.200 zł.

Na zasilek dla teatru polskiego i opery polskiej we Lwowie preliminarzu Wydział krajowy 12.000 zł.; zaś Dyrekcya teatru lwowskiego wniosła petycję do l. 322 w której żąda:

- a) 5.000 zł. na rok 1875 na sprawienie dekoracyj, kostiumów i rekwizytów potrzebnych z powodu zapowiedzianego przyjazdu Naj. Pana;
- b) 16.000 zł. stałej rocznej subwencji dla teatru;
- c) 46.000 zł. na wypadek, gdyby stała opera we Lwowie miała być nadal utrzymana.

Co do ustępu petycji pod a) z uwagi, że fundacya hr. Skarbka kontraktem ze stronami zawartym obowiązana jest do utrzymywania sceny polskiej w dobrym stanie a tem samem do utrzymywania w dobrym stanie dekoracyj, kostiumów i innych rekwizytów teatralnych, komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy nad ustępem a) przejść do porządku dziennego.

Co do ustępów pod b) i c) komisya z uwagi, że Dyrekcye teatru ciągle się zmieniają, nie może zalecać subwencyonowania Dyrekcji jako takiej, natomiast przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek do uchwalenia:

Wydziałowi krajowemu	12.000 „
na subwencyę dla sceny i opery polskiej we Lwowie, jeżeli opera przynajmniej przez cztery miesiące w roku będzie utrzymana, a Wydział krajowy za stosowne uzna, subwencyę powyższą komu wypadnie udzielić.	
Teatr ruski pod zarządem kasyna „Besida“	3.000 „
Towarzystwo muzyczne we Lwowie	1.800 „
Akademia umiejętności w Krakowie	10.000 „
(Szkoła żeńska w Jarosławiu	400 „)
Szkoła żeńska w Kołomyi zamiast preterminowanych przez Wydział krajowy 300 zł.	400 „
a to na skutek petycji do l. 248 wniesionej, w której wykazano, że szkoła będzie rozszerzoną.	
Szkoła żeńska w Krakowie	2.500 „
„ „ „ Rzeszowie	400 „
„ „ „ Stanisławowie	400 „
„ „ „ Tarnowie	800 „
„ „ „ Wadowicach	400 „

B. Na cele gospodarstwa krajowego.

Zasilek dla szkoły rolniczej w Dublanach	7.000 „
„ „ „ „ „ Czernichowie	7.000 „
Na utrzymanie szkoły weterynaryi, podług osobnego sprawozdania Wysokiej Izbie przedłożonego	2.000 „
Utrzymanie szkoły gospodarstwa leśnego we Lwowie	6.400 „
Muzeum przemysłowe we Lwowie	2.000 „
„ „ w Krakowie	1.000 „
Do przeniesienia	76.700 zł.

	Z przeniesienia	76.700 zł.
poz. 61	stypendya: dla 1 ucznia weterynaryi 200 zł. i koszta podróży 60 zł.	260 „
„ 62	„ dla uczniów szkoły weterynaryi we Lwowie	2.000 „
„ 63	„ dla uczniów szkoły rolniczej w Dublanach	1.000 „
„ 64	„ dla uczniów szkoły parobków w Dublanach	1.000 „
„ 65	„ dla uczniów szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	2.400 „

C. Na cele wykształcenia i oświaty.

poz. 66	Radzie szkolnej krajowej na pokrycie niedoboru funduszu szkół początkowych, według osobnego preliminarza	305.369 „
„ 67	Sześciu członków Rady szkolnej po 1.200 zł.	7.200 „
„ 68	Schmitt Henryk, członek Rady szkolnej, remuneracya	800 „
„ 69	Stypendya dla uczniów i uczennic seminarjów nauczycielskich	18.000 „
	Suma rubryki VII.	<u>414.729 zł.</u>

Rub. VIII. Utrzymanie pomników historycznych.

poz. 70	Odnowienie Sukiennic w Krakowie	5.000 zł.
„ 71	Restauracya pomników w ogóle	1.500 „
„ 72	Badanie i ocalanie zabytków historycznych, pismennych i archeologicznych dla zakładu narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie	250 „
	Suma rubryki VIII.	<u>6.750 zł.</u>

Rubr. IX. Kwaterunkowe żandarmeryi.

(Sprawozdawca p. M. Kaszewko.)

Biorąc za podstawę przedłożony przez c. k. Komendę żandarmeryi Wydziałowi krajowemu szczegółowy preliminarz potrzeb na rok 1876 w sumie 59.623 zł. a. w. komisya budżetowa znalazłszy poszczególne koszta w pozycjach 70—93 wymienione dokładnie obliczone, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na pokrycie kosztów kwaterunkowego żandarmeryi na rok 1876 przy-
muje się sumę 59.623 zł.

Rubr. X. Drogi.

(Str. 15—17. Sprawozdawca p. Skrzyński.)

A. Koszta zarządu.

Obejmują w poz. 91—95 płaćce 7. inżynierów, 4. zastępców pełniących obowiązki inżynierów, 35. konduktorów, 270. drożników i 5. pomocników (dyurnistów). Koszta podróży dla inżynierów i konduktorów, oraz dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komi-

syj nadzwyczajnych. Remuneracye i zapomogi. Wydatki na sprawienie instrumentów, naczyń i narzędzi dla drożników oraz koszta kancelaryjne i koszta na umieszczenie biur.

Liczba! konduktorów zwiększoną została o 3ch. Zważywszy, iż mimo to przypada na 1. konduktora przeciętnie 5 mil drogi, obsadzenie 3 posad — w granicach ustanowionego etatu — jest usprawiedliwione.

Na koszta podróży dla inżynierów Wydziału kraj., delegatów, inspektorów i komisji nadzwyczajnych preliminowaną kwotę 5.000 zł., zniżyła komisya do 4.500 zł., gdyż zdaniem jej ustanowione komitety obywatelskie do zawiadywania i kierowania budową dróg zmniejszą potrzebę kontroli ze strony zarządu centralnego a uzasadnioną jest nawet nadzieja, iż zaprowadzenie takich komitetów miejscowych znaczniejsze jeszcze w przyszłości umożliwi oszczędności.

Wszystkie inne preliminowane wydatki, w poz. 91—94 wyszczególnione, są należycie uzasadnione; przeto komisya wnosi, aby je w budżecie zamieścić w kwotach preliminowanych. Zarazem wnosi, aby co do poz. 95. zamiast 5.000 zł. przyjąć kwotę 4.500 zł. Co do poz. 92. a. przyjąć preliminowaną kwotę, lecz jako ryczałtową dla 7miu inżynierów. Co do poz. 93 przyjąć preliminowaną kwotę, lecz jako ryczałtową na potrzeby wyszczególnione w tej pozycyi pod a. i b.

Komisya zatem wnosi, aby na koszta zarządu zamieścić w budżecie kwotę 92.334 zł. która o 500 zł. mniejszą jest, jak kwota preliminowana.

B. Nowe budowy i rekonstrukcyje dróg.

Na cel ten w poz. 96. preliminuje Wydział krajowy 500.000 zł. Kwota ta równa uchwalonej przez wys. Sejm na r. 1875 dotacyi na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych, użytą być ma w myśl tejsze uchwały na budowę nowych dróg uchwałą wys. Sejmu z d. 5. grudnia 1872 objętych, jakoteż na budowę drogi z Rzeszowa do Nadbrzezia, oraz na rekonstrukcyę dróg krajowych a ewentualnie na budowę mostów większych rozmiarów i wywłaszczenie mostu w Niedzicy — komisya wnosi, aby preliminowaną kwotę w budżecie zamieścić 500.000 zł.

C. Utrzymanie dróg.

Na utrzymanie 30 dróg krajowych preliminuje Wydział krajowy kwotę 363.000 zł. Kwota ta mniejszą jest o 4.338 od uchwalonej na r. 1875,—a o 82.554 zł. od tej, która uchwalona była na r. 1874. Wydatek ten jest konieczny; komisya przeto wnosi, aby go w budżecie zamieścić. 363.000 zł.

D. Zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych.

Wydział krajowy preliminuje 70.000 zł. Ryczałtowa ta kwota na dwojakie zasiłki przeznaczona, równa jest przeszłorocznej na ten cel uchwalonej. Zważywszy, iż takie, szczególnie też dróg gminnych subwencyonowanie, jeżeli tylko w myśl uchwał Sejmu i w sposób ustawą drogową wskazany przeprowadzone będzie, może stosunkowo małym kosztem przyczynić się do ulepszenia środków komunikacyjnych kraju, Komisya wnosi, aby kwotę tę, która zaledwie na najnaglejsze potrzeby dalsze dróg wystarczyć może, w budżecie zamieścić. 70.000 zł.
Do przeniesienia 1,025.384 zł.

	Z przeniesienia	1,025.334 zł.
Budżet zatem drogowy na r. 1876 przez komisję przyjęty wynosiłby:		
A. Koszta zarządu		92.334 zł.
B. Budowa i rekonstrukcja dróg		500.000 „
C. Utrzymanie dróg		363.000 „
D. Zasiłki na drogi powiatowe i gminne		70.000 „
	Ogółem	<u>1,025.334 zł.</u>

Kwota ta jest o 3.278 zł. mniejszą od uchwalonej na rok 1875.

Dochody z myt preliniuje Wydział krajowy w kwocie 145.000 zł. W r. 1874 wynosił dochód z myt 150.700 zł. 43 c. Z powodu jednak wyjątkowo dozwolonych opuszczeń czynszu dzierżawnego w niższej kwocie 135.000 zamieszczony był w budżecie na r. 1875. W r. 1875 dochód ten wedle zatwierdzonych ofert i kontraktów wynosi 153.335 zł. 34½ ct. Dochód ten jednak obciążony jest pewnymi kosztami połączonymi z administracją myt; — i tak preliniuje Wydział krajowy

na budowę 10. domków mytniczych	3.000 zł.
Na utrzymanie 7. domków już nabytych lub wybudowanych	300 „
Na koszta komisyjne Wydziałów powiatowych	2.000 „
	<u>5.300 zł.</u>

Wydatki te są uzprawiedliwione. Z powodu zaś wyjątkowych wypadków tak elementarnych jak innych okazuje się co roku — jak doświadczenie z lat ubiegłych poucza — pewien niedobór, na który preliniuje Wydział krajowy 3.000 zł.

Kwota ta na przypuszczalny niedobór przyjęta, jest usprawiedliwioną — komisya przeto wnosi, aby po strąceniu powyższych kwot 5.300 i 3.000 pozostający czysty dochód z myt zamieszczony był w budżecie w kwocie preliniowanej przez Wydział krajowy 145.000 zł.

Od ogólnego wyżej podanego wydatku na drogi strąciwszy przyjęty dochód z myt okazuje się potrzeba pokrycia wydatków na drogi w kwocie 880.334 zł. Komisya zatem wnosi, aby kwota ta w budżecie na rok 1876 zamieszczoną była 880.334 zł.

Komisya wnosi zarazem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby uczynił przedstawienie do c. k. Rządu o wyjednanie przyjęcia do budżetu państwa odpowiedniej dotacyi z funduszu państwa na całkowite utrzymanie 4ch dróg wojskowych w zachodniej części kraju, mianowicie: Podgórsko - Bialskiej, Proszowsko - Niepołomickiej, Gdowsko - Gorlickiej i Gorlicko - Żmigrodzkiej.

Budowy wodne.

W poz. 135. na str. 19. rubr. XIII, preliniuje Wydział krajowy na koszta regulacyi Sanu 12.500 zł. jako drugą ratę uchwalonej przez wysoki Sejm w roku 1874 subwencyi na ten cel w kwocie 50.000 zł.

Sejm uchwałą d. 3. października p. r. powziętą, upoważnił Wydział krajowy do przystąpienia do wykonania regulacyi Sanu między Przemysłem a Składem solnym, datkiem do wysokości 50.000 zł., jednakże tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd udzieli specjalnej dotacyi, któraby umożliwiła wykonanie robót regulacyjnych w ciągu lat 4ch, oraz jeżeli reszta sumy od konkurencyi się należąca a do sumy kosztorysowej brakująca, przez strony interesowane pokrytą zostanie.

Warunki te przez wysoki Sejm postawione, dopełnione dotąd nie zostały i spodziewać się nawet nie można, aby w bliskiej przyszłości dopełnione były. Strony bowiem interesowane przy rozprawie konkurencyjnej d. 25. stycznia b. r. odbytej, oświadczyły się jedne bezwarunkowo przeciw ponoszeniu kosztów regulacji, drugie znowu poczyniły takie zastrzeżenia, które zdaniem c. k. Namiestnictwa wyrażonem w odezwie do Wydziału krajowego z d. 20. marca 1875 nie można Ministerstwu przedłożyć z wnioskiem na ich przyjęcie. Równie też niepomyślne jest oświadczenie pana Ministra spraw wewnętrznych w reskrypcie z dnia 20. stycznia b. r., którym zawiadomił c. k. Namiestnictwo, iż aby roboty regulacyjne mogły być na lat 4 rozłożone, potrzebaby zażądać od reprezentacji państwa niezwykle wysokiej dotacji, na której zezwolenie liczyć nie można. W obec tego stanu sprawy sądzi komisya, iż nie zachodzi potrzeba obciążania budżetu drugą ratą uchwalonej warunkowo subwencji, gdyż jeżeliby nawet po usunięciu wyż przytoczonych trudności dopełnione zostały, stawione przez wysoki Sejm warunki i roboty regulacyjne mogły w r. 1876 być rozpoczęte, to i w tym wypadku zachodziłaby tylko potrzeba spłacenia pierwszej raty, na którą już w budżecie 1875 r. zamieszczona jest kwota 12.500 zł. i ta w danym razie może przez Wydział krajowy na ten cel użyta być do d. 1. kwietnia p. r. — Komisya przeto wnosi wykreślenie w pozycyi tej preliminowanej na rok 1876 kwoty

12.500 zł.

W załatwieniu petycji Rady powiatowej Mieleckiej preliminuje komisya na subwencyą jednorazową na regulację Brnia kwotę

6.000 zł.

Rub. XI. Dotacya dla zakładów krajowych.

(Sprawozdawca p. Otton Hausner.)

Dotacya dla zakładów krajowych okazuje się według preliminarza Wydziału krajowego na rok 1876 o 4.263 zł. mniejszą, niż w r. 1875, bo kiedy w r. 1875 preliminowano sumę 196.110 zł. w budżecie r. 1876 wstawił Wydział krajowy tylko sumę 191.847 zł. Do tego obniżenia przyczyniły się przedewszystkiem coraz zmniejszające się wydatki funduszu podrzutek (Lit. F.), dalej oszczędności otrzymane w szpitalach św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie skutkiem zaprowadzenia własnego zarządu. Zmniejszenie dotacyi dla zakładów krajowych byłoby daleko znaczniejszem w r. 1876 gdyby wzrost rubryki płac i emolumentów spowodowany nowym etatem w kwocie 23.778 zł. niebył pochłoniął większą część wspomnianych oszczędności.

Komisya budżetowa po należytem zbadaniu wynikłości z r. 1874 obniżyła sumę 191.847 zł. preliminowaną przez Wydział do kwoty 180.703 zł. zatem o kwotę 11.144 zł. a to w rubryce XIII. funduszu chorych w ogólnym szpitalu Lwowskim (Lit. C.), w rubryce XI. funduszu położnic tegoż szpitala (Lit. D.), w rubryce VIII. funduszu podrzutek (Lit. F.) i w rubryce VII. funduszu położnic i podrzutek w Krakowie (Lit. H.)

Zważywszy zaś, że w rubryce IV. pozycyach 4 i 5. dochodów funduszu krajowego wykazana jest nadwyżka dochodów szpitali św. Łazarza, oddziału chorych (Lit. G.) i św. Ducha, oddziału sifilitycznych (Lit. J.) w kwocie 6.541 zł., wyższej o 3.691 zł. od nadwyżki r. 1875, właściwy niedobór zakładów krajowych według preliminowania komisji budżetowej nie wynosi nad 174.162 zł.

Szpital główny we Lwowie.

a. Fundusz chorych (Lit. C.)

Rubrykę I. pozycye 1 do 17½ wydatków, obejmującą płace i emolumenta według nowego etatu komisya budżetowa wstawia bez zmiany w kwocie 50.857 złr. tymczasowo, póki wys. Sejm nowy etat nie potwierdzi.

W rubryce XIII, pozycyi 42. a) koszta zwykłej strawy i dodatków, preliminowane przez Wydział krajowy w kwocie 46.000 złr., komisya budżetowa uważa za zbyt wysokie, gdy wynikłość r. 1873 z liczbą bardzo wielką dni leczenia (151.310) była 42.655 złr., zaś w roku 1874 wynosiła 40.574 złr., a nawet wliczywszy 2103 złr. kosztów chorych klinicznych, dotąd przez rząd ponoszonych, 42.677 złr. — i wstawia natomiast kwotę 43.000 złr.

Pozycyę 56. rubryki XIV. Urządzenie oświetlenia gazem naftowym komisya pozostawia, pomimo, że ten wydatek już figuruje w budżecie na r. 1875. Z wyjaśnień udzielonych przez p. referenta wydziałowego przysłała bowiem do przekonania, iż wydatek ten w roku bieżącym zrobiony nie będzie, i że kwota preliminowana zostanie za zezwoleniem wys. Sejmu na restauracyę wychodków użyta, lub gdyby Sejm zezwolenia odmówił, zostanie w zamknięciu rachunków r. 1875 w rubryce zaoszczędzeń umieszczoną.

W rubryce I. dochodów: zapisy i legaty — komisya preliminowaną kwotę 8000 złr. obniżyła do 7600 złr., gdy wynikłość legatów od spadków po izraelitach od 1 czerwca 1874 na rzecz szpitala wpływających okazała się niższą od preliminowanej nadwyżki.

Komisya budżetowa zaleca przeto wys. Sejmowi do przyjęcia budżet szpitala Lwowskiego, funduszu chorych, jak następuje:

Wydatki ogółem	158.672 złr.
a) zwyczajne	154.954 złr.
b) nadzwyczajne	3.718 „
Dochody	133.284 złr.
Zatem niedobór	25.388 złr.

który dotacyą z funduszu krajowego pokryć należy.

b. Fundusz położnic (lit. D.)

W rubryce XI. (koszta gospodarcze) pozycyę 38. a. (Strawa), preliminowaną przez Wydział krajowy w kwocie 4000 złr., komisya na podstawie wynikłości r. 1873 (2853 złr.) i r. 1874 (2340 złr.) obniżyła do 2500 złr., która kwota tem pewniej wystarczy, gdy rażąca niedogodność obecnego umieszczenia i odroczenie budowy nowego domu, większą frekwencyę tego zakładu wprost niemożliwą czyni. Z tych samych powodów komisya poz. 38. b. (pieczywo) i 38. c. (wino) z 500 złr. do 350 złr. i z 50 zł. do 20 złr. zniżyła.

Inne rubryki komisya bez zmiany przyjmuje, i zaleca przeto następujący budżet oddziału położnic:

Wydatki	15.402 złr.
Dochody	970 „
Zatem niedobór	14.432 złr.

który zostaje do pokrycia z funduszu krajowego.

c. Fundusz obłąkanych (lit. E.)

Rubrykę XII. pozycyę 50. (konserwacya i reparacya budynku) komisya przyjmuje, lecz poleca Wydziałowi krajowemu, aby w przyszłorocznym preliminarzu tę kwotę stosownie do umieszczenia obłąkanych w całkiem nowym budynku, — obniżył.

Budżet oddziału obłąkanych komisya bez zmiany następująco wys. Sejmowi do przyjęcia zaleca:

Wydatki zwyczajne	98.911 zhr.	}	100.577 zhr.
Wydatki nadzwyczajne	1.666 „		
Dochody			14.684 „
Zatem niedobór			<u>85.893 zhr.</u>

na którego pokrycie trzeba dotacyi z funduszu krajowego.

Fundusz podrzutek6w (lit. F.)

Rubryk6 VIII. (Koszta utrzymania dzieci), prelininowan6 przez Wydział krajowy w kwocie 27.000 zhr., komisya obniża do 21.000 zhr. z nast6puj6cych powod6w: dom podrzutek6w na mocy uchwały sejmowej z r. 1872 od r. 1873 juź dzieci nie przyjmuje, wi6c liczba utrzymywanych dzieci przez śmiertelnoś6 straszliw6 (w r. 1873 umarło 258 dzieci na 1700), i przez wyjście z Zakł6du po ukończonym 3cim roku szybko si6 zmniejsza, tak, że wynikłoś6 koszt6w utrzymania wynosiła w roku 1873. 36.386 zhr., zaś w nast6puj6cym 1874 roku juź tylko 27.063 zhr., wi6c o 1/4 cz6ś6 mniej. Przyjmuj6c wi6c ubytek w dw6ch nast6pnych latach w dwa razy mniejszej proporcji, to jest po 1/6 cz6ści rocznie, wynikłoś6 roku 1876 pezedstawilaby si6 w kwocie 20.700 zhr.

W rubryce X. pozycyi 24. (Koszta pogrzebowe), obliczone przez Wydział kraj. na 398 zhr. komisya obniża do 234 zhr., gdy przy ci6gale zmniejszaj6cej si6 liczbie dzieci nie trzyletnia przeciętna śmiertelnoś6, lecz śmiertelnoś6 poprzedniego roku 1874 = 117, (= 199) za słuszn6 podst6w6 obliczenia służyć może.

Komisya zaleca tedy budżet funduszu podrzutek6w we Lwowie do przyj6cia nast6puj6co:

Wydatki zwyczajne w kwocie 25.042 zhr., a gdy ten Zakł6d dochod6w żadnych nie ma, cał6 t6 kwot6 fundusz krajowy ponosi.

Szpital św. Łazarza w Krakowie.

a. Oddział chorych (lit. G.)

Gdy w tym Zakł6dzie koszta utrzymania chorych w por6wnaniu z rokiem zeszłym o przeszło 4000 zhr. si6 zmniejszyły, i koszta wyżywienia jednego chorego dziennie tylko 24,6 ct. wynosi, wi6c prawie o 1/3 cz6ś6 mniej, jak w Lwowskim szpitalu, i mniej niź we wszystkich szpitalach, o których data posiadamy, gdy zaś przez lepsze lokowanie kapitał6w i korzystniejsze wydzierzawienie folwark6w dochody si6 o 3000 zhr. powiększyły, komisya tem spokojniej cały budżet tego szpitalu bez zmiany wys. Sejmowi do przyj6cia zaleca:

Wydatki	53.104 zhr.
Dochody	59.241 „
Nadwyżka	<u>6.137 zhr.</u>

umieszczona w rubryce IV. poz. 4. dochod6w funduszu krajowego.

b. Oddział połoźnic i podrzutek6w (lit. H.)

W rubryce VII. poz. 26. (Wyżywienie chorych), prelininował Wydział krajowy w kwocie 4800 zhr. Wynikłoś6 zaś koszt6w wyżywienia połoźnic, mamek i dzieci w przeciągu 5 miesi6cy, od 1 października 1874 (t. j. od chwili, gdzie zaprowadzono własny zarząd, wynosiła 1709 zhr., co na rok czyni 4090 zhr. Na tej podstawie prelininuje komisya 4100 zhr., i poleca Wydziałowi kraj. t6 rubryk6 w przyszłorocznym budżecie wyraźniej nazwa6: „Wyżywienie chorych, mamek i dzieci.“ Inne pozycye komisya bez zmiany zostawia, i zaleca wys. Sejmowi przyją6 budżet tego oddziału nast6puj6co:

Wydatki	37.091 złr.
Dochody	9.322 „
Niedobór	<u>27.769 złr.</u>

który przez fundusz krajowy pokryty będzie.

Szpital św. Ducha w Krakowie.

a. Oddział sifilityczny (lit. I.)

Gdy koszta gospodarcze, skutkiem zaprowadzenia własnego zarządu, bardzo znacznie, o 3569 złr. się zmniejszyły, dochody zaś się wzmogły, tak, że ten zakład, który dotąd ciągle niedobory wykazywał, na r. 1876 preliminuje nadwyżkę, komisya zaleca wys. Sejmowi przyjęcie budżetu tego Zakładu bez zmiany w następujący sposób:

Wydatki	25.969 złr.
Dochody	26.373 „
Nadwyżka	<u>404 złr.</u>

b. Oddział obłąkanych (lit. K.)

I w tym Zakładzie wydatki gospodarcze (rub. V.) bardzo znacznie (o 4022 złr.) niżej preliminowane niż w budżecie b. r. na podstawie wynikłości kwartału ostatniego r. 1874. Komisya wnosi: Wys. Sejm raczy przyjąć budżet tego oddziału następująco:

Wydatki	16.946 złr.
Dochody	14.767 „
Niedobór	<u>2.179 złr.</u>

Streszczając tedy rezultata rubryki XI. wydatków funduszu krajowego, otrzymujemy następujące zestawienie:

Rub. XI. Dotacye dla Zakładów krajowych.

Poz. 128. Szpital główny we Lwowie	125.713 złr.
a. Oddział chorych	25.388 złr.
b. „ położnic	14.432 „
c. „ obłąkanych	85.893 „
Poz. 129. Fundusz podrzutek w Lwowie	25.042 „
Poz. 130. Szpital św. Łazarza. Oddział położnic i podrzutek w Krakowie	27.769 złr.
Poz. 131. Szpital św. Ducha w Krakowie. Oddział obłąkanych	<u>2.179 „</u>
Suma rubryki XI.	180.703 złr.

Komisya budżetowa przeto wnosi:

Wysoki Sejm zechce uchwalić: na dotacyę Zakładów krajowych przeznaczona się kwota 180.703 złr. w. a.

Rub. XII. Wydatki na szupaśnictwo.

(Str. 18. Referent p. Kaszewko.)

Na pokrycie kosztów szupaśnictwa w kraju i na pokrycie tychże kosztów przez inne kraje koronne monarchii wykazywane, wys. Sejm uchwalił na rok 1875 sumę 10.000 złr.

Wydatki szupasowe wynosiły po koniec roku 1874 sumę 1.698 zł.;— prelinowana przeto suma nie została wyczerpaną.

Według sprawozdania Wydziału krajowego, na rachunek r. 1875 z prelinowanej na ten rok sumy nie nie asygnowano, a to z powodu, że rok ten dopiero rozpoczął się i że jeszcze dotąd uregulowanie szupaśnictwa nie nastąpiło.

Z uwagi, że Wydział krajowy już przygotował projekt co do uregulowania całego szupaśnictwa w kraju i tylko oczekuje oświadczenia się c. k. Namiestnictwa w tym względzie, ażeby postanowienia ustawy krajowej z dnia 15. listopada 1874 Nr. 65 w życie wprowadzić, z uwagi dalej, że po wprowadzeniu w życie powyższej ustawy, co jeszcze w roku bieżącym nastąpić może, powiększą się wydatki szupasowe, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm przyjmuje prelinowane przez Wydział krajowy wydatki na szupaśnictwo w sumie 10.000 zł.

Rub. XIII. Rozmaite wydatki.

Do rozporządzalności Wydziału krajowego	30.000 zł.
Na pokrycie skradzionych pieniędzy pożyczkowych w wydziale powiatowym w Jaśle	1.863 „
Koszta dalszego prowadzenia budowy domu obłąkanych w Kulparkowie	7.500 „
Petycyja l. 277 Towarzystwa Proświta o zapomogę 3.000 zł. na wydawnictwo ruskich książek szkolnych. Komisya budżetowa wnosi: aby zamieścić dla Towarzystwa „Proświty“	2.000 „
i polecić Wydziałowi krajowemu, iżby tę kwotę o tyle wypłacił Towarzystwu, o ile się wykaze potrzebami wydawnictwa książek szkolnych ruskich.	
Petycyja l. 296 reprezentacyi miasta Kut o udzielenie pożyczki 6.000 zł. na pokrycie kosztów sprowadzenia wody rurami do miasta.	
Z uwagi, że sprawa ta nie ma charakteru potrzeby krajowej, lecz jest tylko lokalną, że nadto gmina miasta Kut pożyczkę żadaną z łatwością w którymkolwiek instytucie kredytowym zaciągnąć może, —	
Komisya wnosi przejście do porządku dziennego.	
Petycyja mieszkańców gminy miasta Kańczugi l. 321, tudzież Franciszka Gustawa Kutta l. 320 o udzielenie temuż subwencyi na pokrycie kosztów złożenia doktoratu medycyny i chirurgii,	
Komisya wnosi przejście do porządku dziennego.	
Petycyja Towarzystwa tatrzańkiego l. 390 o udzielenie stałego zasiłku.	
Zważywszy, że Towarzystwo to zajmuje się umiejętnem badaniem Karpat, a w szczególności Tatr i Pionin, że ułatwia przystęp do gór tak badaczom natury, jak i turystom przez budowanie przytulisk i ułatwianie komunikacyi, zważywszy przeto, że Towarzystwo to ma cele cywilizacyjne, a o ile zachęca obcych do zwiedzania Karpat, jest zarazem czynnikiem ekonomicznym, zwłaszcza że wspiera przemysł górski,—	
Komisya wnosi:	
Wysoki Sejm raczy dla Towarzystwa tatrzańkiego przeznaczyć zasiłek na trzy lata, rocznie po	400 „
Petycyja stowarzyszenia Bursy w Jarosławiu l. 318 o zasiłek pieniężny na budowę domu Bursy.	
Do przeniesienia	41.763 zł.

Z przeniesienia

41.763 zł.

Ponieważ potrzebniejsze są same szkoły ludowe, których budowę obecnie kraj znacznymi datkami za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej subwencyonować musi, a zatem domy bursy wtedy dopiero będzie mógł wziąć w opiekę, gdy stanie dostateczna liczba szkół, przeto komisya wnosi:

aby wysoki Sejm przeszedł nad tą petycją do porządku dziennego.

Z tych samych powodów wnosi komisya, aby wysoki Sejm przeszedł do porządku dziennego nad petycją l. 333 Zarządu Towarzystwa Bursy dla synów nauczycieli i nauczycielek szkół ludowych w Krakowie o zapomogę na założenie bursy.

Arnolf Nawratil słuchacz wydziału chemicznego na akademii technicznej w Wiedniu, prosi do l. 342 o pomoc do ukończenia nauk swego zawodu.

Petent złożył już dowody tak uzdolnienia jak i pracowitości w swoim zawodzie, był już bowiem asystentem profesora chemii przy technice krakowskiej i napisał dzieło w dziedzinie chemii w języku polskim;— pragnąc jednakże dalszego kształcenia się, udał się na akademię techniczną do Wiednia, a następnie zamierza jeszcze kształcić się w Niemczech lub w Belgii, do czego żadnych nie posiada środków. W obec dotkliwego braku w kraju naszym uzdolnionych chemików, komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy przeznaczyć dla Arnolfa Nawratila na dwa lata rocznie po 500 „
wszelako za złożeniem ze strony petenta w Wydziale krajowym rewersu, iż po odbytych naukach będzie czynnym w kraju przez pewien przeciąg czasu.

Dawid Henryk Müller, doktor filozofii l. 269 prosi o 500 zł. do przedsięwzięcia podróży za granicę w celach naukowych, a w szczególności dla studyów w językach orientalnych.

Ponieważ petent podejmuje tę podróż na koszt rządu, i tylko stypendyum rządowe za niedostateczne uważa, gdy nadto nie posiada języka polskiego

Komisya wnosi przejście nad tą petycją do porządku dziennego.

Petycja l. 363 Leona Rosenthala nauczyciela przy głównej szkole izraelskiej we Lwowie, o subwencyę na dalsze kształcenie syna Maurycyego w muzyce.

Z uwagi, że dwunastoletni syn petenta według załączonych świadectw posiada niezwykły talent muzyczny, a talent ten zwrócił już w Wiedniu uwagę znawców, Komisya wnosi:

aby wysoki Sejm uchwalił dla petenta jednorazowy datek 300 „

Petycja l. 257 zarządu głównego Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie o subwencyę 500 zł. dla wydawnictwa czasopisma „Szkoła“;

Czasopismo to pobiera od roku 1869 powyższą subwencyę. Komisya przeto wnosi:

O udzielenie mu subwencji 500 „

Petycja l. 200 Rady nadzorczej straży ogniowej w Nadwórnej o subwencyę.

Jakkolwiek straż ogniowa w Nadwórnej jest sprawą czysto lokalną, to jednak ze względu na wyjątkowe okoliczności, a mianowicie, że mieszkańcy Nadwórny przez dotkliwy pożar zubożeli, a powiat nadworniański zaciągnąć musiał pożyczkę głódową. Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy gminie Nadworniańskiej na sprawienie sikawki przyzwolić zasiłek w kwocie 300 „

Do przeniesienia

43.363 zł.

	Z przeniesienia	43.363 zł.
Petycja l. 393 wydawnictwa czasopisma „Związek“ prosi o roczną subwencyę w kwocie 400 zł.		
Komisya budżesowa nie znalazłszy żadnych powodów zasilania tego czasopisma funduszami krajowymi		
Wnosi przejście oo porządku dziennego.		
Petycja l. 371 gminy Przerósł o zapomogę dla swego parocha ks. Bura- czyńskiego pożarem zniszczonego.		
Komisya wnosi przejście do porządku dziennego.		
Uchwałę wysokiego Sejmu z dnia 7. maja b. r. uchwalona została dla Tadeusza Błotnickiego kwota		300 „
tytułem wsparcia dla dalszego kształcenia się w szkole sztuk pięknych w Krakowie.		
W skutek petycji komitetu kościelnego w Gorlicach do l. 294 wnosi ko- misya ze względu na klęskę, która to miasto nawiedziła i na niemożność odprawiania służby Bożej, raczy wysoki Sejm na cel odbudowania tamże kościoła uchwalić subwen- cycę jednorazową w kwocie		1.000 „
	Suma Rubryki XIII.	<u>44.663 zł.</u>

Fundusz policyjny.

(Sprawozdawca p. Kaszewko.)

Wydział krajowy sprawozdaniem swoim do L. 6003|1875 przedkłada wysokiemu Sejmowi preliminarz dochodów i wydatków z funduszu policyjnego na r. 1876. Komisya budżetowa zbadawszy poszczególne pozycye tego funduszu, przedstawia wysokiej Izbie powyższy preliminarz, a to:

dochody w sumie	7.901 zł.
wydatki w sumie	1.525 „
nadwyżkę w dochodach w sumie	<u>6.376 zł.</u>

do przyjęcia.

Zebranie sumaryczne.

Fundusz krajowy.

Dochody.

1. Z odnajmu ubikacyj sejmowych	1.200 zł.
2. Odsetki od chwilowo lokowanych kapitałów	5.000 „
3. Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	12.917 „
4. Przybliżona pozostałość z rachunków roku 1874	130.000 „
5. Rozmaite	2.633 „
Suma dochodów	<u>151.750 „</u>

Wydatki.

1.	Koszta reprezentacji kraju	151.266 zł.
2.	„ zarządu	192.210 „
3.	„ leczenia	190.000 „
4.	„ szczepienia	26.300 „
5.	„ sanitarne	38.500 „
6.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	13.402 „
7.	„ „ „ naukowych i wychowania publicznego	414.729 „
8.	Utrzymanie pomników historycznych	6.750 „
9.	Kwaterunkowe żandarmeryi	59.623 „
10.	Drogi krajowe	886.334 „
11.	Dotacje dla zakładów krajowych	180.703 „
12.	Wydatki na szupaśnictwo	10.000 „
13.	Różne wydatki	44.663 „
	Suma wydatków	2,214.480 zł.
	W porównaniu z dochodami	151.750 „
	Okazuje się niedobór w kwocie	2,062.730 zł.

który należy pokryć dodatkami do podatków.

Z powodów na wstępie wypowiedzianych, komisya oświadcza się za zatrzymaniem dotychczasowych dodatków do podatków i przedkłada następujące wnioski:

„Uchwała finansowa o pokryciu niedoborów funduszu krajowego na rok administracyjny 1876:

- I. Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego na rok administracyjny 1876 uchwała Sejm dodatki do podatków stałych z dodatkiem $\frac{1}{3}$ części po 34 centów od każdego złotego austriackiego;
- II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przenoszenia oszczędności jednej rubryki na potrzeby drugiej, z tém jednak zastrzeżeniem, że Wydział krajowy każde zboczenie od preliminarza usprawiedliwi.“

B. Fundusze samoistne.

(Referent p. Weigel.)

Dział ten obejmujący pięć funduszków: domestykalny, kultury krajowej, stanowy-sierociński, Aleks. hr. Stadnickiego i szkoły kucia koni, (l. p. 7, 8, 9, 10 i 11); redukuje się w rzeczywistości obecnie tylko do trzech funduszków; albowiem fundusz kultury krajowej i szkoły kucia koni przeznaczony na uposażenie szkoły weterynarskiej, zaprzestał istnieć pod osobną nazwą; a obecnie i zakład szkolny weterynarski — według odrębnego pod tym względem wniosku, ma ulegć zasadniczej zmianie co do obowiązku ponoszenia głównych kosztów jego utrzymania.

Co do poszczególnych trzech funduszków, w tym dziale jeszcze pozostających, żaden z nich według preliminarza na r. 1876 nie dozna niedoboru; owszem w ogólnej sumie niedotowanych funduszków przedstawia nadwyżkę zł. 493. I tak:

Fundusz domestykalny

pokrywa koszta wydawnictwa aktów grodzkich i encyklopedyi krajoznawstwa Galicyi, razem zł. 3425
Dochody z odsetek i prawdopodobny dochód ze sprzedaży encyklopedyi preliminowane są w kwocie „ 3855
Z porównania okazuje się więc nadwyżka . zł. 430

Fundusz stanowy sierociński

z którego utrzymuje się 7 sierót w zakładzie św. Antoniego a 1 w zakładzie św. Wincentego we Lwowie, tudzież 4 miejsc w zakładzie ś. Józefa w Krakowie i 4 w ogrodzie botanicznym we Lwowie, wykazuje rozchód zł. 1530
Dochód zaś z odsetek funduszu „ 1587
Przeto nadwyżkę zł. 57

Fundusz Aleks. hrabi Stadnickiego

ponoszący również w części koszt druku i wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich, wykazuje płać i koszta tegoż wydawnictwa, razem w kwocie zł. 1630
Dochody zaś z dotacyi, odsetek i sprzedaży druku aktów grodzkich „ 1656
nadwyżkę w kwocie zł. 6

Komisya budżetowa przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Przyjmuje się co do rubryk 7, 9 i 10 preliniarza krajowego dochody funduszu domo- stykalnego w kwocie		3855 zł.
Rozchód		3425 „
	Nadwyżkę dochodów	<u>430 zł.</u>
dochody funduszu stanowego sierocińskiego w kwocie		1.587 zł.
rozchód		1.530 „
	nadwyżkę dochodów	<u>57 zł.</u>
Dochody funduszu Aleks. hr. Stadnickiego		1656 zł.
rozchód		1650 „
	nadwyżkę dochodu	<u>6 zł.</u>

2. Nadwyżki wykazane funduszków samoistnych użyć należy na pomnożenie majątku zarodowego.

3. Wydział krajowy przestrzegać ma, aby wydawnictwo encyklopedyi krajoznawstwa Galicyi z W. Ks. Krakowskiem pozostało w właściwych, celem wydawnictwa zakreślonych granicach; bez przybierania rozmiarów temu nieodpowiednich.

D o d a t e k

do sprawozdania komisji budżetowej o budżecie na rok 1876.

Komisja budżetowa otrzymawszy niektóre petycje po oddaniu budżetu do druku przedkłada o nich następujące sprawozdanie:

Petycja l. 459 Polskiego Towarzystwa przyrodników imienia Kopernika we Lwowie o udzielenie subwencji na cele naukowe.

Z uwagi że Towarzystwo to zawiązało się na podstawie statutów dopiero 22 grudnia 1874 r. zatwierdzonych, że przeto jest tak młode, iż ani złożyło, ani też złożyć mogło dowodów żywotności i użyteczności dla kraju —

Komisja wnosi przejście do porządku dziennego.

Petycja l. 384 Muzeum narodowego w Rapperswyl w Szwajcaryi o poparcie urządzenia nieustającej wystawy artystycznej, tudzież rolniczo-przemysłowej polskiej w Rapperswyl.

Zdaniem komisji winien Sejm dążyć przedewszystkiem do podniesienia krajowych muzeów przemysłowych i artystycznych, gdy zaś z braku dostatecznych funduszków nie był dotąd w możności postawienia ich na takim stopniu, na jakim byśmy je widzieć pragnęli, nie może Sejm rozdrabniać swoich środków materialnych na muzea po za granicami kraju, dlatego komisja wnosi

„aby Wysoki Sejm przeszedł nad tą petycją do porządku dziennego“.

Petycja l. 435 Sióstr Miłosierdzia w Nowosiólkach o jednorazowy datek, 400 zł. na potrzeby szpitala i szkoły.

Z uwagi, że Siostry Miłosierdzia pielęgnując ubogich chorych i utrzymując szkołkę oszczędzają krajowi wydatków na ubogich chorych, komisja wnosi

„udzielenie jednorazowego datku w kwocie 400 zł. Siostrze Miłosierdzia w Nowosiólkach na potrzeby szpitala i szkolne“.

Petycja Zwierzchności gminnej miasta Nowegotargu l. 386 o subwencję w kwocie 4000 zł. na rozszerzenie obecnego budynku szkolnego i na pomieszczenie szkoły żeńskiej.

Zważywszy, że Sejm uchwałą dnia 21 b. m. powziętą przeznaczył 60.000 zł. na tego rodzaju cele, i że fundusz ten oddany jest c. k. Radzie szkolnej krajowej do dyspozycji; komisja wnosi

„aby petycję tę Radzie szkolnej krajowej do załatwienia odstąpić“.

Petycja l. 453 dyrektora Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie o przyznanie takiej samej dotacji, jaką pobiera Muzeum lwowskie.

Z uwagi na wielkość, użyteczność i pomyślną działalność Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie, komisja jest zdania, iż należy jego dotację roczną 1.000 zł. podnieść na 2.000 zł., którą to kwotę także i Muzeum lwowskie pobiera, komisja przeto wnosi

„aby Wysoki Sejm dotychczasowy zasiłek Muzeum techniczno-przemysłowego krakowskiego do kwoty 2.000 zł. podnieść roczy“.

Dwie petycje l. 403 gminy Olchowce, tudzież l. 423 gminy Budynina o zapomogę z powodu pogorzeli.

Ponieważ nie było czasu na zbadanie stanu rzeczy, przeto komisya wnosi:

„Petycje l. 403 i l. 423 przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia“.

Petycja l. 329 Merkla, byłego malarza i lakiernika a teraz kaleki o zapomogę. Z uwagi, że gmina ma obowiazek opiekowania się swoimi ubogimi, komisya wnosi „przejscie do porzadku dziennego“.

Petycja l. 401 Towarzystwa biblioteki sluchaczów prawa we Lwowie o jednorazową zapomogę w kwocie 200 zł.

Z uwagi, że tu idzie o fundusze na zakupienie dzieł prawniczych, z którychby uboższa młodzież korzystać mogła; komisya wnosi:

„aby Wysoki Sejm petentom przyznał jednorazowy datek 200 zł.“

Petycja l. 427 bardzo znacznej liczby mieszkańców miasta Lwowa z konkluzją tej treści; „aby Wysoki Sejm wyznaczył z funduszów krajowych jednorazową kwotę na ponowne przeistoczenie i odnowienie sali teatralnej w gmachu Skarbkowskim i aby poruczył Wydziałowi krajowemu, przeprowadzenie rokowań z administracją fundacyi hr. Skarbka i gminą miasta Lwowa, o przyczynienie się do tego celu“.

Budynek teatralny jest własnością hr. Skarbka. Sejm przeto nie ma obowiazku zajmowania się restauracją sali teatralnej, nie ma do tego nawet żadnego prawa, a cały obowiazek utrzymania sali teatralnej w odpowiednim stanie ciąży na jej właścicielu, to jest na fundacyi hr. Skarbka. Gdy jednak nie ulega wątpliwości, że odpowiednie odnowienie sali przyczyniłoby się do podniesienia sceny narodowej, na czem krajowi wielce zależy, a z petycji wnioskować należy, że za inicjatywą Sejmu poszłaby administracja fundacyi hr. Skarbka również jak i gmina miasta Lwowa, której teatr przedewszystkim oddaje usługi, przeto komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Na przeistoczenie i odnowienie sali teatralnej w gmachu Skarbkowskim przeznaczona Sejm kwotę 2.000 złr. pod warunkiem, jeżeli gmina miasta Lwowa z równym przynajmniej datkiem się przyczyni, a administracja fundacyi hr. Skarbka resztę kosztów restauracyi poniesie“.

Lwów dnia 22. maja 1875.

H. Wodzicki
Przewodniczący.

Dr. Zyblikiewicz
Sprawozdawca.

Aleg. CL.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o wniosku p. Rydzowskiego względem wyznaczenia z funduszków krajowych rocznej kwoty 5000 złr. na umieszczenie szkoły sztuk pięknych w Krakowie, ewentualnie wyznaczenia sumy 100.000 złr. na wybudowanie na ten cel budynku w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Istniejąca obecnie w Krakowie szkoła sztuk pięknych jest jedyna w całym kraju. W r. 1818 podczas organizacyi uniwersytetu Jagiellońskiego powiódło się kilku ludziom wyższego umysłu z pomiędzy profesorów uniwersyteckich przeprowadzić założenie tej szkoły, i była ona jak na owe czasy bardzo chojnie wyposażona. Statut bowiem organizacyjny zapewnił jej trzech profesorów po 4000 Złr. pol. a na jej potrzeby zakupiono odlewy gipsowe posągów starożytnych, do dziś dnia jedyne skarby tej szkoły. Od r. 1818 do 1833 była z uniwersytetem połączona, stojąc pod władzą rektora i dziekana wydziału filozoficznego, a w epoce tej wydała uczniów jak Piotr Michałowski, Stattlar, Jan Głowacki.

W r. 1834 władze ówczesne zabrawszy jej gmach Malarnią zwany odłączyły ją od uniwersytetu i przyłączyły ją do instytutu technicznego, a ponieważ i liczba profesorów została uszczuplona, więc szkoła ta wegetowała tylko aż do r. 1853. W tym roku dopiero przeniesiono ją do osobnego gmachu, powiększono, chociaż zastępczo tylko, liczbę profesorów a w szczególności dano jej profesora rysunków, estetyki, historii sztuki, perspektywy, historii powszechnej a w r. 1869. i profesora krajowidoków. W tej więc epoce zaczęła się liczba jej uczniów powiększać, a do r. 1870 słańęła też szkoła tak, że mogła dać całemu pokoleniu artystów dostateczne przygotowanie do podróży za granicę, na co wyjednała sobie u rządu dwuroczne stypendya. Między rokiem 1853 a 1870 wyszli z niej Matejko, Gryglewski, Grabowski, Grottgier, Streit, Kozakiewicz, Filippi, Schubert i wiele innych, pomimo iż uczący w niej profesorowie byli tylko prowizoryczni lub za prostemi renumeracyami i zostawali pod dyrekcją dyrektora techniki.

Nareszcie w r. 1873 dzięki Najjaśniejszemu Panu odłączoną została ta szkoła od techniki i uzyskała samodzielności, a dyrektorem jej zamianowany został Jan Matejko. Liczba jej uczniów wrastła do 62, między nimi znajduje się 5 skończonych artystów przybyłych z zagranicy, którzy malują obrazy pod osobistym kierunkiem Dyrektora Jana Matejki, mimo to szkoła w mowie będąca znajduje się co do jej programu i organizacyi z małemi bardzo wyjątkami w dawniejszym jeszcze stanie, a Rząd jakkolwiek bardzo życzliwy szkole wstrzymuje się z stanowczą jej organizacją i wyposażeniem w siły naukowe dla braku odpowiedniego umieszczenia szkoły i jej dyrektora.

Reskryptem z d. 16 sierpnia zażądał przeto minister oświecenia od gminy miasta Krakowa odpowiedniego lokalu tak na umieszczenie samej szkoły jak i na umieszczenie kierownictwa zakładu, zażądał zarazem od gminy potrzebnego opału i oświetlenia. W odpowiedzi na tę odezwę gmina miasta Krakowa ofiarowała już plac na budynek dla szkoły, wszelako Rząd nie zadowolnia się tą ofertą, Namiestnictwo bowiem w reskrypcie swoim z marca b. r. oznajmia, iż zamierzona reorganizacya szkoły sztuk pięknych może pójść w odwłokę.

Potrzeba więc odpowiedniego umieszczenia szkoły i jej kierownika jest bardzo nagłą a dla zaradzenia jej uczynił poseł Rydzowski wniosek, aby Wysoki Sejm wyznaczył na ten cel z funduszów krajowych rocznie 5000 złr. a ewentualnie sumę 100.000 na wybudowanie szkoły.

Z tego co się wyżej powiedziało, a w szczególności z powodów, przez ponowne wnioskodawcę przy pierwszym czytaniu przewidzianych, wynika podostatkiem jak dalece wniosek ten jest uzasadniony, jakoż komisya budżetowa rozpoznawszy go postanowiła jednomyślnie zalecić Wysokiej Izbie do przyjęcia wniosku następującej treści:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na umieszczenie szkoły sztuk pięknych w Krakowie celowi odpowiednie, tudzież na umieszczenie jej kierownika, Sejm wyznacza z funduszów krajowych stale 5.000 złr. rocznie.

przewodniczący

H. Wodzicki.

Sprawozdawca

Dr. Zyblikiewicz.

Aleg. CII.

Sprawozdanie

komisji kultury krajowej nad przedłożeniem Wydziału krajowego
o wniosku p. Skrzyńskiego w przedmiocie utworzenia przy
Wydziale krajowym Bióra górniczego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6. października 1874. przekazał wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do ocenie
nia i zdania sprawy na najbliższej sesji sejmowej, wniosek posła Skrzyńskiego następującej treści:

„ Wysoki Sejm raczy uchwalić: Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po zasięgnięciu opinii
„ biegłych, przedstawił Sejmowi projekt utworzenia przy Wydziale krajowym bióra górniczego,
„ którego zadaniem byłoby: zasiągać i zestawiać wiadomości o kopalnych bogactwach kraju, a
„ dostarczać fachowej pomocy usiłowanym pojedynczym w dziedzinie górnictwa i opieki wobec
władz właściwych.

Sprawozdanie wypracowane przez Wydział krajowy w skutek powyższego wezwania dowodzi
sumiennej jego w tej mierze gorliwości. Zasiągając opinii zakładów naukowych i urzędów górniczych
w kraju, ułożył on zapytania w ten sposób, ażeby otrzymane odpowiedzi mogły dostarczyć wiadomości
w tym trojakim względzie:

- a.) Jaki jest obecny rzeczywisty stan górniczego przemysłu?
- b.) O ile dotychczasowe wiadomości w przedmiocie geologii kraju upoważniłyby do głębszych,
tem samym kosztowniejszych poszukiwań?

c.) Czyli i o ile utworzenie przy Wydziale krajowym bióra górniczego byłoby odpowiednim środkiem do zbadania geologicznych właściwości kraju i dania popędu górniczemu przemysłowi?

Zestawiając starannie otrzymane pod tymi względami odpowiedzi, doszedł Wydział krajowy do następujących wypadków:

- a.) Dotychczasowe kopalnie kruszców i siarki, węgla kamiennego i brunatnego, nafty, (oleju ziemnego) i wosku ziemnego, przynoszą razem rocznie 6,982 021 zł. czyli $\frac{1}{7}$ wartości tego przemysłu w całej monarchii.
- b.) Dotychczasowe badania kraju geologiczne, dostarczyły wprawdzie częściowo bardzo cennego materiału, gdy jednak nie mogły być przeprowadzone systematycznie w całym jego obszarze, dalekimi są zatem od dostarczenia tego umiejętnego poglądu, który usprawiedliwiłby zarządzanie wierceń głębokich, wymagających bardzo znacznego nakładu.
- c.) Ustanowienie przy Wydziale krajowym bióra górniczego, wymagałoby przybrania wielu osób, usposobionych do umiejętnych poszukiwań geologicznych i zawodowych górników, co pociągnęłoby za sobą koszt nieodpowiedni stosunkom zamożności kraju i oczekiwanej korzyści.

Z rozwagi tego stanu rzeczy wypadło: że stan obecny, górniczego przemysłu może zachęcać do przedsięwzięcia poszukiwań celem dalszego w tym kierunku rozwoju; że jednak, jeżeli niema się to dziać po omacku, dorywkowo, z nieogłędnem narażeniem na stratę czasu i kosztownego nakładu, przedewszystkiem starać się należy o uzyskanie dokładnego, umiejętnego poglądu na całość kraju pod względem geologicznym, że wreszcie osobne bióro przy Wydziale krajowym, nie byłoby odpowiedniem do zadośćuczynienia w tej mierze rzeczywistej potrzeby.

Gdy tym sposobem, w myśl Wydziału krajowego, stanowcze załatwienie wniosku p. Skrzyńskiego nie byłoby na czasie; gdy nadto Wydział krajowy nie uważałby za stosowne ograniczać badanie kraju wyłącznie do stosunków geologiczno — górniczych, ileż rolnictwo, chów bydła, przemysł i w ogóle wszelkie gałęzie gospodarstwa krajowego, wymagają zbadania tegoż pod każdym względem fizyograficznym, ostatecznie zatem poddaje on pod uchwałę wysokiego Sejmu wniosek następujący:

„ Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„ Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po przeprowadzeniu rokowań z Rządem, z Komisją fizyograficzną, a Akademią umiejętności w Krakowie, niemniej z uczonymi i fachowo wykształconymi ludźmi, ułożył i przedstawił Sejmowi do uchwalenia na najbliższej sesyi, plan systematycznego zbadania wszelkich przyrodniczych właściwości kraju.“ — „Na pokrycie kosztów ułożenia takiego planu i przedsięwzięcia prac przygotowawczych, otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1875. kredyt dodatkowy w kwocie 3.000 zł. zaś na rok 1876. wstawia się w budżet kwota 5.000 zł.“

Komisya kultury krajowej, której powyższe sprawozdanie Wydziału krajowego w moc uchwały wys. Sejmu z dnia 16. kwietnia 1875. odstąpionem zostało do rozpoznania, po należytem zbadaniu rzeczy, przyznając zupełną słuszność wywodom, któremi Wydział krajowy wnioski swoje poprzedził, uznała przecież za potrzebne, od wniosków tych w pewnej mierze odstąpić. Zadała ona sobie przedewszystkiem pytania:

- 1.) czyli konieczną jest rzeczą, ułożenie planu systematycznego badania wszelkich przyrodniczych właściwości kraju, odkładać do roku przyszłego?
- 2.) czy obok zamiaru takiego badania, nie możnaby uwzględnić wniosku p. Skrzyńskiego?
- 3.) w takim razie, w jaki sposób możnaby uczynić temu zadosyć najrychlej, najtaniej, ile można najdokładniej, tem samem najkorzystniej dla kraju?, wreszcie
- 4.) czegoby wymagało dostarczenie krajowi sił zamiarowi temu odpowiednich.

Co do I. Wydział krajowy cytuje źródła, z których zaczerpnąćby można wiadomości i pomoce dla ułożenia planu poszukiwań, mającego być poddanym pod uchwałę wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi. Zdaniem komisyi, rzeczą wys. Sejmu jest jedynie orzeczenie, czyli przeprowadzenie badań przyrodniczych kraju, wymagających z jego strony jakiegoś nakładu, uznaje za korzystne, tem samem konieczne; że zaś nie może to być jego zadaniem wdawać się w rozbiór samego planu, według którego badania nadmienione przeprowadzałyby zamerzały osoby, lub korporacye, którym to powierzonym zostanie. Plan taki jest w związku z wykonaniem, o którego postępie wysoki Sejm może i powinien być zawiadamianym, którem wszelako zajmować się nie może; bo byłoby to poniekąd to samo, jak gdyby wysoki Sejm uznawszy potrzebę szpitalu, uchwalwszy jego organizacyę, miał się jeszcze wdawać w sam sposób leczenia.

Jeżeli zatem zdawałoby się rzeczą niewłaściwą poddawać uchwale wysokiego Sejmu plan przedsiębrać się mających poszukiwań, to niema też potrzeby odkładania tej sprawy aż do przyszłej kadencji sejmowej; jeżeli bowiem wysoki Sejm uzna potrzebę badania i zgodzi się na środki, jakie w tym celu przedstawi mu komisya, to ułożenie umiejętnego planu będzie już zadaniem powołanych do wykonania tych badań osób albo korporacyj.

Co do 2 Wnioski, które Wydział krajowy poddaje pod uchwałę wys. Sejmu, zmierzają do zarządzenia przyrodniczych poszukiwań w kraju, pomijają zaś wzgląd na dostarczenie fachowej pomocy w dziedzinie górnictwa, objęty wnioskiem p. Skrzyńskiego. Zdaniem komisyi wzgląd ten nie jest obojętnym i gdyby dał się pogodzić równocześnie z urządzeniem systematycznych badań przyrodniczych kraju, miałyby praktyczne znaczenie w popieraniu górniczego przemysłu. Wprawdzie wniosek p. Skrzyńskiego mówi jedynie o pomocy w usiłowaniach pojedynczych właścicieli, wszakże dobro całego kraju inaczej jak za zbiorowy wypadek dobra pojedynczych obywateli uważać się nie może. Z tego wynika, że ustawodawstwo starać się o to powinno, ażeby nastęrczyć prywatnym możność korzystania z rady i pomocy biegłych w tym zwłaszcza zawodzie, w którym, jak u nas w przedmiocie górnictwa, rzadko do tego znajduje się sposobność.

Co do 3. Rozbiór poprzedni przekonał, że zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, wszechstronne, systematyczne zbadanie kraju pod względem jego przyrodniczych właściwości, jest pierwszym koniecznym warunkiem rozwoju jego przemysłu, że jednak byłoby rzeczą równie pożądaną, gdyby zaprowadzić się mające w tym celu urządzenia, łączyły się z dogodnością we wniosku p. Skrzyńskiego szczegółowo uwzględnioną. — Zadaniem komisyi było, starannie rozważyć, czyli i w jaki, stosunkom naszym najwięcej odpowiedni sposób, dałoby się temu zadosyć uczynić. Że zaprowadzenie przy Wydziale krajowym bióra górniczego w powyższych względach nie byłoby właściwem, to wykazało już sprawozdanie Wydziału krajowego i na to komisya zgadza się też najzupełniej. Nie wystarczyłoby do tego przybranie jednej lub dwóch osób, lecz należałoby zgromadzić zawodowych reprezentantów wszelkich gałęzi fizyograficznych wiadomości, a nadto biegłych w technice górnicznej, co oczywiście pociągnęłoby za sobą wydatki nieodpowiednie spodziewanej korzyści za-

możności krajowych funduszów. — Wreszcie zdaniem komisji najmniej tu zależy na czynnościach biurowych, lecz właściwie idzie tu o naukowe usposobienie i czynny udział w badaniu kraju, najmniej o pewien punkt centralny, w którym spostrzeżenia pojedynczych badaczy mogłyby być składowane, zestawione, ogłaszane i zużytkowane w sposób dający dokładny pogląd na przyrodnicze właściwości kraju w ogólności, a na jego stosunki geologiczne w szczególności; gdzie zresztą każdy przedsiębiorca prywatny mógłby otrzymać pożądane wyjaśnienia.

Wszakże taki punkt centralny, takie zjednoczenie sił, znajduje komisja kultury gotowe w komisji fizyograficznej, niegdyś przy towarzystwie naukowym krakowskim, dziś przy Akademii umiejętności tamże istniejącej. — Znaczenie i przeznaczenie tej instytucji uznał już dawno wysoki Sejm, przychodząc jej w pomoc rocznym zasiłkiem w ilości 1.500 zł. — Ze swej strony komisja fizyograficzna składa rok rocznie Wydziałowi krajowemu dowód swojej pracy, którą wypełniła dotąd sporych 8 tomów. Sama ta publikacja pochłaniała największą część otrzymywanego zasiłku, nie wiele więc zostawało na opędzenie potrzeb samego badania, a przecież w ogłoszonych sprawozdaniach znajduje się prócz meteorologicznego, botanicznego, zoologicznego, orograficznego, bardzo cenny materiał do geologii kraju.

Zeby proponowane biuro przy Wydziale krajowym mogło odpowiedzieć swemu przeznaczeniu, musiałoby stanowić drogą opłacaną, mniej więcej drugą taką instytucję, jaką bez takiego nakładu kraj posiada już w komisji fizyograficznej. Od czasu przyznania przez wys. Sejm rocznego zasiłku akademii, ustala ze strony kraju szczegółowa dotacja komisji fizyograficznej którą natomiast wspiera akademia częścią swego dochodu.

Wszakże mimo wysiłen w tej mierze, część ta, po rozdzieleniu między 5 sekcji składających komisję, widocznie jest za małą do systematycznego, w pewnym okresie czasu dokonać się mającego zbadania kraju, zwłaszcza pod względem geologicznym, a następnie do wydania jego mapy geologicznej.

Jeśli więc wobec istniejącej już komisji fizyograficznej proponowane biuro górnicze przy Wydziale krajowym byłoby zbyt kosztowne, a prócz tego kosztowne, to zdaniem komisji kultury krajowej dobrze zrozumiany interes doradza wesprzeć raczej to, co się już posiada, i co już dowiodło swojej żywotności, niż robić kosztowną próbę z nowością bardzo wątpliwego skutku. Dla popędu pracy komisji fizyograficznej zwłaszcza w kierunku geologicznym, wsparcie tejże powinno być w dwojakim sposobie: dodatek szczegółowy do zasiłku, jaki otrzymuje od Akademii, i uposażenie dwóch geologów, z których przynajmniej jeden byłby zawodowym górnikiem. Dodatek nadmieniony gdyby wystarczył na opędzenie kosztu publikacji sprawozdań, to cały zasiłek z funduszu Akademii mógłby być skutecznie użytym na popęd wszechstronnego badania w myśl Wydziału krajowego, co oczywiście przyczyniłoby się niepomału do rychlejszego osiągnięcia celu. Z drugiej zaś strony przydanie dwóch płatnych, tem samem do stałej pracy obowiązanych geologów, nietylko dałoby możliwość systematycznego prowadzenia poszukiwań, ale nadto zaradziłoby potrzebie wnioskiem p. Skrzyńskiego wskazanej, a wyżej w punkcie drugim przez komisję uznanej. Obowiązkiem tych komisarzy geologicznych byłoby, objeżdżać w stosownych porach roku cały kraj, w tym celu przez komisję fizyograficzną na sekcje podzielony, robić badania i spostrzeżenia-te zimą zestawiać i tak uporządkowane wraz z zebranymi przedmiotami nadsyłać komisji fizyograficznej do dalszego użycia. Do nich też, a mianowicie zawodowego górnika należałoby niesienie naukowej pomocy, gdyby takowa, wraze pojawienia się śladów usprawiedliwiających otwarcie kopalni przez chętnych przedsiębiorców

zażadana została. Szczegółowy regulamin oznaczyłby, jakie w tym razie należałoby im się od nich wynagrodzenie

Komisarze ci mogliby urzędować przy Wydziale krajowym, jednakże ich nominacja następować winna na podstawie opinii zasiągniętej od komisji fizyograficznej. Gdyby na ich wynagrodzenie otworzono Wydziałowi krajowemu kredyt roczny w ilości 3000 zł. to razem z dodatkiem 1000 zł. na ogólne cele komisji fizyograficznej, skromną stosunkowo kwotą 4000 zł. uczyniłoby się wstytkiem zadosyć.

Co do 4. Sprawozdanie Wydziału krajowego przekonywa, ile w kraju naszym najkorzystniejszych przedsiębiorstw górniczych znajduje się w ręku cudzoziemców, którzy nie tylko, że sami bogacą się z jego stratą, ale nadto, z nader małym wyjątkiem, wszystkie korzystniejsze stanowiska obsadzają swymi krajowcami. W znacznej wprawdzie części pochodzi to z większej u obcych przemysłowej rzutności, z silniejszego ducha przedsiębiorstwa i większej zamożności; przecież w niemałej też części przyczyny tego w tem poszukiwać należy, że kraj nasz za mało posiada ludzi w zawodzie górniczym należycie wykształconych. Jeśli więc korzyści zdobywane przez innych pragniemy zwrócić do kraju, staraniem naszym być powinno, przysposobić mu dostateczną liczbę teoretycznie i praktycznie umiętynnych górników. Dwa są do tego środki: zaprowadzenie jak najrychlej dawno pożądaney szkoły górniczej, i umożebnienie kształcenia się w tym zawodzie przez ustanowienie kilku stypendyj. Gdy jedno i drugie ściągą się do zakładu, którego utrzymanie jest obowiązkiem Państwa, komisya, przeto widzi potrzebę wezwania Rządu o uczynienie temu zadosyć.

Że szkoła taka być powinna przy Technice Krakowskiej, wynika to już z samych warunków miejscowych, które już na dawniejszej kadencji przez wysoki Sejm uznane, dały podówczas powód do odpowiedniej uchwały.

Po tym szczegółowym wywodzie pozwala sobie komisya kultury przedstawić do uchwały wysokiego Sejmu następujące wnioski i rezolucją:

W n i o s k i.

1. Sejm uznając potrzebę systematycznego, wszechstronnego zbadania kraju co do jego przyrodniczych właściwości, wyznacza w tym celu dla komisji fizyograficznej przy akademii umiętynności w Krakowie, roczny zasiłek w ilości 2000 zł.
2. Dla silniejszego popędu badań geologicznych i górniczego przemysłu, ustanawia przy Wydziale krajowym dwóch komisarzy geologicznych, z których jeden winien być zawodowym górnikiem, mianowanych po zasiągnięciu opinii akademickiej komisji fizyograficznej w Krakowie, jako tejeż w badaniu kraju naukowych pośredników.
3. Celem ich wynagrodzenia, Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt roczny w ilości 3000 zł.
4. Urzędowanie, tem samem pobieranie płacy przez komisarzy górniczych, rozpocznie się od maja r. 1876,
5. Komisya fizyograficzna corocznie zdawać będzie sprawę Wydziałowi krajowemu o postępie i skutku dokonanych badań.

Rezolucya.

Sejm wzywa Wysoki Rząd, ażeby:

1. Przyspieszając z dawną oczekiwaną reorganizację instytutu technicznego w Krakowie, wprowadził przy tymże szkołę górnictwa, z wszelkimi zakładom tego rodzaju przynależnymi prawami.
2. Ażeby nim to jeszcze nastąpi, wyznaczył dwa stypendya, każde w ilości 600 zł. dla młodzieńców oddających się zawodowi górnictwu.

Przewodniczący
Dr. Jędrzejko

Sprawozdawca
Abrahamowicz

Wniosek i.

1. Sejm uważając potrzebę systematycznego, wzbudzonego badania kraja co do jego przyrodniczych warunków, w tym celu w celu badania przyrodniczego kraja w Krakowie, rozciągnął w listopadzie 1900 r.
2. Dla silniejszego popędu badań geologicznych i geognostycznych w Krakowie, powołał przy Sejmie Komisję do badania kraja w tym celu, która w listopadzie 1900 r. została powołana i w listopadzie 1900 r. rozpoczęła swoje prace.
3. Celem ich wynagrodzenia Sejm otworzył Wydziałowi Geologicznemu Krakowa w listopadzie 1900 r. dwa stypendya w ilości 600 zł.
4. Urządzenie, tam samym pobieranie płac przez Komisję Geologiczną, rozpoczęło się od dnia 1. 11. 1900 r.
5. Komisja Geologiczna corocznie składała Sejmowi sprawozdania o postępach i skutkach dokonanych badań.

Aleg. CIII.

S p r a w o z d a n i e

komisji prawniczej

o wnioskach p. Stępka i p. Jędrzejewskiego tyczących się
wydania ustawy karnej przeciw pijaństwu.

Uchwałą wysokiego Sejmu z dnia 12. kwietnia 1875 l. 43 przydzielonym został komisji prawniczej wniosek p. Stępka następującej treści:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Poleca się komisji prawniczej, ażeby niezwłocznie wypracowała ustawę karną przeciw pijaństwu i nadużyciu szynków i takową na bieżącej sesji wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedłożyła;” — a uchwałą z dnia 10. maja 1875 l. 285 wniosek posła Jędrzejewskiego następującej treści:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Art. I.

Szynkarzom lub arendarzom wzbrania się dawania wszelkich napojów gorących jak i innych pijakom nałogowym na kredyt.

Art II.

Wykraczający przeciwko tej ustawie ma być karany grzywną a to:

po raz pierwszy do 5 złr.

po raz drugi do 15 „

po raz trzeci do 20 „

przy utracie prawa do wynagrodzenia za wszystkie na kredyt dawane trunki i przy utracie prawa wyszynku.

Art. III.

Grzywny powyższe wpływają do kasy gminnej na utrzymanie policji miejscowej.

Art. IV.

Nadzór nad szynkami i arendarzami w obrębie gminy, — również i ściąganie grzywien od wykraczających przeciwko tej ustawie, wykonuje Zwierzchność gminna zapomocą władzy politycznej“ — do zbadania.

Komisya prawnicza wywiązując się z poruczonego jej zadania, przedkłada wysokiemu Sejmowi w przedmiocie tym następujące sprawozdanie.

Pijaństwo, jedno z największych nieszczęść trapiących ludzkość, które w kraju naszym wcisnęło się prawie we wszystkie sprawy codziennego i społecznego życia ludu naszego, a degeneruje całe pokolenia — podkopuje zdrowie, przytępia umysły, — prowadzi do upodlenia, do nędzy — do występków i zbrodni — i coraz szersze przybiera rozmiary — zwracało na siebie po wszystkie czasy baczną uwagę prawodawców wszystkich narodów i wywoływało w ciągu wieków aż po dni nasze szereg rozporządzeń i ustaw zmierzających do poskromienia tego ohydneho nałogu.

Już w starożytności, kiedy jeszcze Bachusom i Sylwom składano ofiary i budowano świątynie; surowy Pitakur naznaczył podwójną karę na tych, którzy w stanie pijaństwa dopuścili się występku lub zbrodni a Aristel i Kwintilian utrzymywali, że pijaństwo nie może stanowić powodu do uznania niepoczytelności sprawcy co do popełnienia karygodnego czynu.

W wiekach średnich, kiedy moralność chrześcijańska zaliczyła pijaństwo między ciężkie obrazy Boga a władzcy świeccy opatrywali w niem źródło gwałtownych wybuchów namiętności i przyczynę rozlicznych występków i zbrodni, kiedy pijaństwo przeważnie było, że tak rzekę, przywilejem dworów i możnych — kiedy w Rzeszy niemieckiej tak wysokiego dosięgło stopnia, że jak podaje J. P. Frank reichstagi niemieckie mogły tylko w czasie przedpołudniowym uchwalać prawomocne ustawy (Morgensprache) uchwalone zaś po południu nie miały żadnego znaczenia z powodu pijaństwa, jakiemu członkowie zgromadzeń tych (owemi czasy Comitia Germanorum lenta et vinolenta przezwanym) oddani byli papieżu i koncilia wydawanemi bulami a koronowani cesarze niemieccy Maximilian I. r. 1450. Karol V. r. 1531. rozsyłanemi edyktami usiłowali powstrzymywać szerzący się nałóg pijaństwa i już wtedy zawiązywały się między rycerstwem niemieckiem towarzystwa, obowiązuje członków swych przysięgą do wstrzymywania się od picia gorących napojów, a gdy następnie tak zwana aqua vitae używana początkowo tylko jako lekarstwo przeniosła się z aptek do zajazdów i szynków, pijaństwo, niższe także warstwy społeczeństwa ogarniać zaczęło, zakazywało miasto Frankfurt r. 1582. — 1606 wielką sprzedaż aquae vitae na swoim obszarze. Zakaz podobny wyszedł i w Szwabii r. 1652. a w krajach Osnabruckich r. 1695. Ernest August Książę Brunświcki już r 1691 wydał ustawę, następnie przez Jerzego II. zatwierdzoną nakładającą ciężkie kary na pijaków i szynkarzy. W Rzeczypospolitej szwajcarskiej karano już wtedy nie tylko pijaków ale i tych którzy się do upicia drugich przyczyniali. W kantonach Uri i Unterwalden każdy kto się upił, musiał zapłacić grzywny 25 złr. a oberzysta, w którego szynku upicie nastąpiło, płacił podwójną kwotę; obywatel upijający się w dniu zbornym gminy (Landesgemeinde) płacił prócz tego grzywny 10 złr. a sprzedaż trunków na kredyt była surowo wzbronioną. Franciszek I. król Francyi

rozporządził jeszcze w roku 1536. aby każdy, kto się upija, karany był po raz pierwszy aresztem o chlebie i wodzie, po raz drugi uległ chłości cielesnej, po raz trzeci smagany był publicznie różgami, a niepoprawny opój po obcięciu mu uszu wydalonym bywał z kraju.

W przeszłym wieku Anglia i Ameryka nakładały kary na pijaków i budowały na umieszczenie niepoprawnych osobne szpitale.

W Rosyi dążono już ukazami z dnia 3. lipca 1722, 10. grudnia 1722, 3. kwietnia 1738 8. kwietnia 1782 postanawiającemi kary na pijaków i szynkarzy do powstrzymania szerzącego się między ludnością pijaństwa a rozporządzenie z dnia 3. czerwca 1837. 25. marca 1839. i 15. sierpnia 1845., tudzież nowy kodex rosyjski w artykułach 241., 242., 243. i 1345 — nie tylko zatrzymują karygodność pijaństwa, ale grożą nawet utratą prawa utrzymywania aptek tym, którzy się upijają i zaliczają opilstwo do powodów żądania rozwodu w małżeństwach ewangelików.

Ustawa szwedzka z dnia 14. sierpnia 1813 karze osoby oddające się pijaństwu po raz pierwszy w stanie upitym spostrzeżone grzywnami 3 talarów — które się w razie następnych spostrzeżeń podwaja i potraja, niepoprawny zaś opój traci wszelkie prawa obywatelskie, bywa zamkniętym w domu poprawy, i zmuszanym do ciężkiej pracy przez miesiące sześć a nareszcie podpada karze jednorocznego więzienia.

W Prusiech zabraniają rozporządzenia ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 7. września i 24. grudnia 1841. pod zagrożeniem grzywien 2 — 5 talarów, a nawet utratą pozwolenia do utrzymywania szynkowni, dawania trunków wskazanym przez policję miejscową pijanicom lub przetrzymywania tychże w szynkowniach a według §§. 361., 362. i 383. ustawy karnej dla państwa niemieckiego z d. 31. maja 1870 podpada karze zamknięcia do sześciu tygodni (Haft) każdy, kto przez pijaństwo siebie lub swą rodziną wtrąca w nędzę i staje się przezto ciężarem współobywateli. Opój taki może prócz tego na dwa lata oddanym być do domu pracy, a jeżeli jest cudzoziemcem, ma być wydalonym za granicę państwa.

W byłej Rzeczypospolitej krakowskiej na mocy rozporządzenia Senatu rządzącego z d. 6. grudnia 1839. r. karany był szynkarz podający gościom swoim trunki opajające aż do zupełnego utracenia zmysłów i każdy, kto małoletnim w szynku napoje gorące do picia podawał za pierwszym razem, grzywną 12 zł. p., za drugim razem grzywną 24 zł. p. a za trzecim razem utratą konsensu.

Już w nowszych czasach, bo dnia 23. stycznia 1873. uchwaliło zgromadzenie narodowe francuskie szczegółową ustawę przeciwko pijaństwu.

Według ustawy tej ogłoszonej dnia 4. lutego 1873. ma być każdy kto w karczmie, szynku, na ulicy lub innym miejscu publicznym napotkanym będzie w stanie widocznego pijaństwa, karany za pierwszym razem grzywnami od 1 do 5 franków, za drugim razem zaś aresztem od 6 dni do 1 miesiąca i grzywnami od 60 do 300 franków, i traci zarazem prawa obywatelskie na przeciąg lat dwóch. Takim samym karom podpadają także i szynkarze, jeżeli osobom widocznie pijanym lub małoletnim niżej szesnastu lat liczącym podają gorące napoje do picia albo jeżeli osoby w stanie widocznego pijaństwa się znajdujące w ich lokalnościach napotkane zostaną. Kto zaś małoletnim niżej szesnastu lat liczącym podaje trunki gorące aż do upicia się, karany bywa aresztem od sześciu dni do jednego miesiąca i grzywnami od 60 do 300 franków.

Podobna ustawa miała wyjść i w Holandyi w r. 1874.

W Austrii nie istnieją dotychczas żadne rozporządzenia ani ustawy karne skierowane wprost przeciw pijaństwu. Patent ces. z dnia 24. kwietnia 1783, i okólniki z dnia 30. sierpnia 1788 i z dnia 5. października 1804., zabraniające sprzedawania byłym poddanym trunków na borg, które zresztą jako z byłego stosunku podańczego wynikające, rozporządzeniem ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 3. sierpnia 1860. l. 197. D. pp. zniesione zostały — rozporządzenia z d. 15. marca 1784, z d. 15. listopada 1785, z d. 3. kwietnia 1788. i z d. 26. stycznia 1786, z d. 14. kwietnia 1784, tudzież z d. 28. lipca i 9. grudnia 1786, zakazujące surowo nadzwyczajnych pijatyk na pogrzebach, weselach, chrztach i odpustach, jakoteż rozporządzenia z d. 8. marca 1753, z d. 16. lipca 1761, z d. 3. kwietnia 1855. l. 62. D. pp. zaprowadzające godziny policyjne dla szynków i kawiarni, miały i mają przeważnie charakter prewencyjny, a kodeksy karne austriackie z r. 1803. §§. 267 i 268 i z r. 1852 §§. 523 524. uważają pijaństwo o tyle tylko za karygodne o ile w stanie opilstwa popełniony zostanie czyn przedstawiający się jako zbrodnia, i o ile nałogowi zastarzałego pijaństwa oddane są osoby trudniące się robotami na dachach i rusztowaniach, lub przez których niedbałość łatwo wybuch ognia nastąpić może. Nowy kodeks karny austriacki przedłożony na bieżącej sesji Radzie państwa nie zawiera już i tych nawet postanowień.

Ustawa przemysłowa zalicza szynkarstwo do sposobów zarobkowania koncesyonowanych,

U nas w kraju sprawą pijaństwa zajmują się już od dawna szlachetniejsze umysły i opinia publiczna już od lat kilku domaga się natarczywie wydania ustawy karnej przeciw szerzącemu się opilstwu. Już w r. 1872 wpłynęły w tym kierunku liczne petycje rad powiatowych i gminnych z całego kraju do wysokiego Sejmu, a wysoki Sejm na wniosek komisji petycyjnej uchwalił na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1872 rezolucyę wzywającą c. k. Rząd, aby wydaną została ustawa w celu zapobieżenia szerzącemu się coraz więcej pijaństwu. Zapytane w skutek tej rezolucyi przez c. k. Namieśtnictwo wszystkie c. k. Starostwa w kraju o zdanie, przedstawiają jednogodnie z radami powiatowemi w rażących barwach nadzwyczaj smutny stan kraju naszego, w który wtrąca go szerzący się między ludem wiejskim i małomieszczańskim nieszczęsny nałóg pijaństwa a większa część tychże zaleca obok potrzeby dzielniejszego wpływu duchowieństwa, szerzenia oświaty i podnoszenia dobrobytu ludności, wydanie ustawy karnej obejmującej tak pijaństwo, jako też i tych którzy podniecają nałóg pijaństwa jako jeden z najskuteczniejszych srodków do powstrzymania opilstwa.

Takie samo zdanie objawiła na przeszłorocznej sesji Sejmowej komisya administracyjna, której postawiony w przedmiocie tym wniosek p. Stępka i petycje kilku rad gminnych do zbadania przedzielone były, — Wnioski jej jednakże nie przyszły na porządek dzienny.

Komisya prawnicza idąc za głosem publicznym i dzielając w zupełności zdanie c. k. Starostw i rad powiatowych, tudzież przeszłorocznej komisji administracyjnej, przystąpiła do ułożenia ustawy karnej przeciw pijaństwu i projekt takowy przedkłada wysokiemu Sejmowi do uchwalenia.

Przy układaniu zaprojektowanej ustawy komisya prawnicza musiała, aby nieprzekroczyć granic kompetencyi ustawodawstwa krajowego oprzeć się, jedynie na §. 27. lit. b, f, h, i ustawy gminnej, której czuwanie nad bezpieczeństwem osób i mienia, policyą zdrowia, policyjny dozór nad obyczajnością publiczną i zapobieganie ubóstwa zalicza do własnego zakresu działania gminy i o tyle tylko poznać mogła karygodność pijaństwa o ile występuje ono publicznie lub nałogowo albo uwodzi małoletnich

a przez to zagraża publicznemu bezpieczeństwu, niszczy zdrowie, kazi obyczajność publiczną i doprowadza do nędzy. Podciąga przeto pod ustawę tych, którzy oddani są nałogowi pijaństwa i tych, którzy nałóg ten podniecają i uwodzą małoletnich. Postanowienia co do kar, co do kompetencji władz karzących i sposobu postępowania oparte są na §§. 60., 61., 62., ust. gm. i §. 13. ustawy o obszarach dworskich. Nareszcie komisya prawnicza wkładając na władzę, w których ręku złożono wykonanie zaprojektowanej ustawy, obowiązek donoszenia o niepoprawnych pijanicach i szynkarzach c. k. sądom a względnie c. k. władzom politycznym miała na myśli umożliwić c. k. Sądom zastosowanie do nałogowych opojów, niszczących swe i swej rodziny mienie, przepisu ustawy cywilnej, przez rozciągnięcie nad nimi kurateli sądowej a c. k. władzom politycznym postąpienie przeciw niepoprawnym szynkarzom w myśl §. 138. ust. przem. orzeczenie przeciw nim utraty konsensu.

Oprócz tego uważa komisya prawnicza za konieczność, aby podnieść skuteczną działalność zaprojektowanej ustawy, jak najściślejszego przestrzegania obowiązujących przepisów dotyczących się szynkowni i karczem — tudzież za konieczność odjęcia nałogowym pijanicom środków zaspokojenia swej namiętności i poddanie ich i ich rodzin pod szczegółową opiekę prawa i w tym celu przedkłada wysokiemu Sejmowi także odpowiednie wezwanie do c. k. Rządu.

Oparta na tych wywodach komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- a) załączoną ustawę A)
- b) załączoną rezolucyę B)

Kabat
przewodniczący.

Sptawiński
sprawozdawca.

A.

U s t a w a.

przeciw pijaństwu dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem krakowskiem postanawiam co następuje:

§ 1.

Kto napotkanym będzie w stanie widocznego pijaństwa w karczmie, szynku, kawiarni, na ulicy, gościńcu lub innym jakimkolwiek bądź miejscu publicznem, karany będzie grzywnami aż do 5 złr. w. a. a w razie niemożności ściągnięcia grzywien aresztem aż do dni trzech przy powtórnem zaś napotkaniu w tym stanie przed upływem trzech; miesięcy od dnia ostatniego zasądzenia licząc, ulegnie grzywnom aż do 15. złr. w. a. a w razie niemożności ściągnięcia karze aresztu do dni ośmiu.

Imię i nazwisko niepoprawnego pijanicy poda władza karząca do wiadomości właściwego c. k. sądu celem możliwego ustanowienia nad nim kurateli sądowej.

§ 2.

Trudniący się wyszynkiem gorących napojów podpadnie grzywnom do 5 zł. r. w. a. a w razie niemożności ściągnięcia karze aresztu do dni trzech, jeżeli osobom widocznie pijanym daje do picia napoje gorące, lub dozwala im pobytu w swych lokalnościach, lub jeżeli daje do picia gorące napoje małoletnim niżej 16. lat liczącym; w przypadku zaś powtórneho przekroczenia niniejszego postanowienia, karany będzie grzywnami aż do 15. złr. a. w. a w razie niemożności ściągnięcia aresztem do dni ośmiu i władza karna doniesie jego imię i nazwisko właściwej c. k. władzy politycznej celem możebnego postąpienia w myśl §. 138. ust. przem.

§ 3.

Kto małoletniego liczącego niżej lat 16, przez namowę lub podawanie mu do picia gorących napojów doprowadzi do stanu opilstwa, ulegnie grzywnom do 15 złr. w. a. a w razie niemożności ściągnięcia karze aresztu do dni ośmiu.

§ 4.

Kto po jarmarkach, targach, odpustach i tym podobnych zebrania chłudności obnosi i szynkuje gorące napoje, karany będzie grzywnami do 5 złr. a. wal. a w razie niemożności ściągnięcia, aresztem do dni trzech i utratą obnoszonych trunków.

§. 5.

Osoby napotkane w stanie widocznego pijaństwa w karczmach, szynkowniach, kawiarniach, na ulicach, gościńcach i innych miejscach publicznych mają być na koszt ich własny w bezpieczne miejsca odprowadzone i tam aż do wytrzeźwienia się zatrzymane.

§. 6.

Osnowa niniejszej ustawy ma być w wszystkich lokalach, gdzie się szynkuje napoje gorące, w miejscach dla każdego widocznych za szkłem w ramach na ścianie wywieszona. Niewypełnienie niniejszego przepisu, karane będzie zatrudniającym się wyszynkiem gorących napojów grzywnami 5 zł. w. a.

§. 7.

C. k. Żandarmerya i wszystkie inne organa bezpieczeństwa obowiązane są czuwać nad przestrzeganiem porządku pod względem zdrowia i moralności, w szynkach, karczmach kawiarniach, i tym podobnych miejscowościach, tudzież nad ściśmym wykonywaniem niniejszej ustawy i spostrzeżone przekroczenia niezwłocznie donosić władzy.

§. 8.

Prawo dochodzenia i karania przekroczeń niniejszej ustawy służy tej władzy w ogólności, do której należy wykonywanie policyi miejscowej w sposób ustawami określony.

§. 9.

Karygodność przekroczeń niniejszej ustawy ustaje, jeżeli przekraczający przez trzy miesiące od dnia popełnionego przekroczenia do odpowiedzialności wezwanym nie został.

§. 10.

Niniejsza ustawa poczyna obowiązywać z dniem jej ogłoszenia.

§. 11.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

B.

Wzywa się wysoki c. k. Rząd

1. aby republikację obecnie istniejących ustaw dotyczących się wykonywania zarobku przez szynkowanie, równie jak i policyjnych przepisów dotyczących się szynków i karczem zarządził i czuwał nad tem, aby ustawy i przepisy te jak najściślej wykonywane były.

2. aby spowodował w drodze ustawodawstwa państwowego wydanie postanowień któreby:

a) nałogowe pijaństwo samo przez się zaliczyło do powodów zaprowadzenia kurateli sądowej.

b) odnowiły prawa powództwa należytościom pochodzącym z tytułu sprzedaży gorących napojów nałogowym pijakom na borg i polecały zwracanie właścicielom danych zastawów z tego tytułu bezpłatnie.

Aleg. CIV.

S p r a w o z d a n i e

komisyi sejmowej wyznaczonej do zbadania sprawozdania Wydziału krajowego z czynności za czas od 1. lipca 1874 r. do końca stycznia 1875.

Wysoki Sejmie!

Komisyja przez wysoki Sejm wybrana w celu zdania sprawy o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności jego za czas od 1. lipca 1874 r. do końca stycznia 1875 r., podzieliła zadanie swoje według działów poniżej wymienionych między członków komisji jako specjalnych sprawozdawców. Uwagi i wnioski każdego sprawozdawcy były przedmiotem obrad na posiedzeniach komisji, których rezultaty Wysokiemu Sejmowi przedkładamy.

Oddział skarbowy i rachunkowy. (Departament I.)

Sprawozdawca p. **Leon Chrzanowski.**

Z przyjemnością przedstawia komisya wysokiemu Sejmowi, iż reformy i poprawy w prowadzeniu rachunków funduszu krajowego, odpowiednie uchwałam sejmowym, powziętym 14. października 1874 r. zostały po większej części spełnione. Mianowicie: I. Kasę depozytów oddzielono od kasy funduszu krajowego. II. Wszelkie zaliczki na wydatki objęte pozycjami budżetu, są wpisywane w właściwych rubrykach wydatków, a zwroty zaliczek wpisywane na dochód. Lecz pod tym względem komisya uczynić musi uwagę, iż, aby w wykonaniu odpowiedzieć zupełnie duchowi i literze uchwały sejmowej z 14. października r. z., należy zwroty zaliczek, uczynionych w przeszłych latach, zapisywać w chwili ich spłacenia, na ogólny dochód funduszu krajowego, a nie na dochód rubryk pojedynczych, albowiem wpisywanie zwrotu zaliczki danej w przeszłych latach, na dochód rubryki w tegorocznym budżecie powiększyłyby kwotę przeznaczoną na jaki wydatek ponad zamiar i uchwałę sejmową, a nadto nie byłoby uwidocznione, jaki był dochód ze zwrotu zaliczek poczynionych w poprzednich latach.

Co się tyczy dwóch jeszcze reform uchwalonych przez Sejm 14. października 1874. r., wykonanie ich może dopiero nastąpić przy układaniu przez Wydział krajowy zamknięcia rachunków za r. 1874, a komisya ma zupełną ufność, że i pod tym względem Wydział krajowy zastosuje się do woli Wysokiego Sejmu.

Dalej komisya przekonała się, iż kapitały przyznane za zniesione serwituty, a przyjęte w depozyt przez Wydział krajowy, są umieszczone w obligacjach, drobne zaś reszty w kasie oszczędności, pobierane od nich procenty i kwoty wypłacone za wylosowane obligacye, skrzętnie kapitalizowane i fruktyfikowane przez zakupywanie nowych obligacyj i umieszczenie resztujących drobnych kwot w książeczkach kasy oszczędności.

Co do umieszczenia kapitałów funduszu krajowego lub kapitałów instytucji i fundacyj pod nadzorem Wydziału zostających, komisya nasza nie potrzebowała zajmować się tą sprawą, albowiem Wydział krajowy przedstawia corocznie jej stan wysokiemu Sejmowi, przedkładając mu projekt budżetu i zamknięcie rachunków, a przedłożenia te bada komisya budżetowa z polecenia Sejmu i wnioski swoje Wysokiej Izbie składa. Komisya nasza czuje tylko potrzebę uczynić uwagę względem majątku jednej ważnej instytucji, na którą wpływ i kontrola zastrzeżone są Wydziałowi krajowemu. Chcemy tu mówić o dobroczynnej fundacji ś. p. hr. Skarbka. Komisya sejmowa badająca czynności Wydziału za rok 1872, w sprawozdaniu swoim wziętém do wiadomości przez wysoki Sejm „podnosi „z przyjemnością, iż Wydział zaczął używać zastrzeżonego mu statutem fundacji Skarbkowskiej „wpływu i kontroli, aby spowodować Radę administracyjną, która zarządza tą fundacją, izby dokonała „sporządzenia inwentarza dóbr i realności fundacyjnych, przeprowadziła zmiany w gospodarstwie majątkiem fundacyjnym, zmierzające do podniesienia dochodów z niego i wreszcie przystąpiła do ukończenia i otwarcia zakładu drohowskiego, a w ten sposób wykonała raz przeciw wolę fundatora.“ Otóż obecnie Wydział krajowy w sprawozdaniu z czynności swoich nie wspomina, jakie dalsze owoce przyniosło rozwinięcie przez niego sprężystego nadzoru nad fundacją Skarbkowską, mianowicie: nie wiemy, o ile postąpiła naprzód praca około sporządzenia inwentarza dóbr i nieruchomości fundacyjnych. Komisya ufa, iż Wydział krajowy prowadząc dalej energicznie swój nadzór nad tą dobroczynną fundacją, nalegać nieomieszka o szybsze ile możności i dokładne zinwentowanie dóbr i nieruchomości składających majątek fundacyjny. Z radością zaś podaje komisya do wiadomości Wysokiego Sejmu, iż jest uzasadniona nadzieja, że we Wrześniu r. b., w 31 lat po wystawieniu i ogłoszeniu aktu fundacyjnego, urzeczywistnioną przeciw wola fundatora przez wejście choć w części w życie zakładu w Drohowsku; albowiem budynki dla tego zakładu (wystawione nakładem 400.000 złr.) i ich wewnętrzne urządzenie są na ukończeniu, statut organizacyjny dla Instytutu zatwierdzony został przez c. k. Namiestnictwo i rozpisano już konkurs na posadę dyrektora tegoż instytutu. Gdy więc zakład drohowski wchodzi w życie, są tém potrzebniejsze zmiany w gospodarstwie majątkiem fundacyjnym zmierzające do podniesienia czystego dochodu z niego, który to dochód, według ostatniego sprawozdania, podniósł się do 80.000 złr. w. a.

Oddział spraw gminnych i kultury krajowej (Dep. II.)

Sprawozdawca: p. **Splawiński.**

Zakres czynności departamentu II., który ma obecnie przydzielonych sobie dwóch urzędników konceptowych, rozciąga się na sprawy gmin i powiatów, sprawy kas zaliczkowych, i pożyczkowych, sprawy wykupna ciężarów gruntowych i serwitutowych, sprawy propinacyjne, sprawy kultury krajowej, sprawy szkoły lasowej, weterynaryi i kucia koni, biuro statystyczne, sprawy izb handlowych i przemysłowych, tudzież w ogólności sprawy handlowe i przemysłowe, sprawy ceł, jarmarków, targów, wag, miar i cementnictwa — sprawy dotyczące się lichwiarstwa i zmian praw wekslowych i handlowych

sprawy gospodarstwa krajowego, rolnictwa, chowu bydła, leśnictwa, rybołówstwa, górnictwa, policji polowej i lasowej tudzież spraw dodatków szkolnych.

W wszystkich sprawach tych rozwija Departament II. należytą czynność, jak świadczą o tem ważne wnioski, projekta do ustaw i sprawozdania statystyczne przez Wydział krajowy w dziedzinie spraw gminnych, kultury krajowej i statystyki wysokiemu Sejmowi przedłożone.

Departament II. uczynił zadość wszelkim poleceniom i wskazówkom, danym mu na poprzednich sesjach przez wysoki Sejm i zużytkował uwagi w sprawozdaniach komisyjnych przytoczone.

Co do nadzoru nad majątkiem zakładowym gmin i powiatów wypracowuje departament II. instrukcję dla wydziałów powiatowych, według której ma się postępywać przy wykonywaniu kontroli nad majątkami gminnymi i która ma na celu ustalić i zabezpieczyć majątki zakładowe gmin i powiatów, i zapobiedz uszczupleniu i zniszczeniu takowych, nie naruszając przy tem przekazanego gminom i powiatom autonomicznego zarządu majątków.

W sprawie wniosku p. Bartoszewskiego tyżącego się zbadania przyczyn zubożenia ludności w kraju, przygotowuje bióro statystyczne potrzebne daty i szczegóły, aby na podstawie tychże można było zasiągnąć w tym kierunku zdania mężów znających dokładnie stosunki kraju i obmyślić środki zaradcze.

Tymczasem zaś wpływa Wydział krajowy usilnie, na zakładanie kas pożyczkowych gminnych i powiatowych a to na zasadach wydanych instrukcyj i statutów, azatem wpływa na zapobieżenie zubożeniu ludności miejskiej i podniesienie rozwoju ekonomicznego a pomnażająca się prawie codziennie liczba kas tych okazuje, iż starania Wydziału nie są bezowocne.

Szkoła lasowa w wzorowym utrzymywana porządku rozwija się pomyślnie. Do życzenia by jednak było, aby mogła uzyskać obszerniejsze i celowi odpowiednie umieszczenie.

Sprawy Departamentu II. załatwiane bywają w ogólności z odpowiednią szybkością i Departament ten miał od początku b. r. 8. maja 1977 exhibitów sobie przydzielonych, które po ten czas prawie wszystkie z wyjątkiem 65 załatwione były.

Sprawozdawca p. **Dunajewski.**

Departament III.

Wydziału krajowego ma na sobie przydzielone: *a)* Sprawy tyżące się wychowania publicznego o ile takie wchodzą w zakres działania Wydziału krajowego, zatem sprawy szkół ludowych i średnich; *b)* Sprawy wszystkich fundacyj stypendyjnych i znacznej części fundacyj i zakładów do broczy mych; *c)* Zakładu narod. im. Ossolińskich, bibliotek szkolnych, wydawnictw mających na celu oświatę i t. p.; *d)* Sprawy fundacji hr. Skarbka (zakładu drohowyżkiego); *e)* Sprawy teatrów polskich we Lwowie i w Krakowie tudzież teatru ruskiego, zakładu emerytury aktorów lwowskich etc. *f)* Sprawy tyżące się konserwacji pomników historycznych, wydawnictwa aktów starożytnych i sprawy dawnych archiwów; *g)* Sprawy tyżące się szlachectwa; *h)* Sprawy osobiste urzędników

i sług Wydziału krajowego w ogóle — tudzież zwierzchnią dyrekcję oddziału manipulacyjnego przy Wydziale krajowym; i) Sprawy dotyczące się Sejmu, a mianowicie urządzenie i utrzymywanie lokalności sejmowych (budowa własnego gmachu) kancelaryi sejmowej, stenografii sprawdzanie nowych wyborów etc. k) Sprawy dotyczące się języków w szkołach i urzędach;

Odpowiednio do powyższego zakresu działania ma sobie Departament III. poruczone szczególne zawiadownictwo funduszków zamieszczonych w budżecie krajowym (biorąc za podstawę preliminarz na r. 1876.) w Rubrykach:

I. koszta reprezentacyi kraju, (Sejm i Wydział krajowy)

II. koszta zarządu, poz. 13. do 23., 25., 28., i 29.

z VI. poz. 35. i 36. (Zasiłki dla szpitalów siostr miłosierdzia i dla domu ubogich w Krakowie

VII. dział A. Zasiłki dla zakładów naukowych i wychowania publicznego, poz. 39. do 54., z działu B. poz. 61. i 63. (stypendya) tudzież cały dział C. (Rada szkolna, szkoły ludowe i stypendya dla uczniów seminariów nauczycielskich)

Rubr. VIII. cała (utrzymanie pomników historycznych) wreszcie

w znacznej części Rubr. XIII. poz. 133. (suma oddana do dyspozycyi Wydziału krajowego.

Członek Wydziału krajowego zawiadujący Departamentem III. jest zarazem zastępcą Marszałka w Wydziale krajowym i załatwia w nieobecności tego ostatniego aprobatę spraw wychodzących z Wydziału krajowego, przewodniczy obradom i t. d.

Jest on zarazem delegatem Wydziału krajowego do Rady szkolnej krajowej i utrzymuje związek pomiędzy Radą szkolną a Wydziałem krajowym.

Załączony do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego memoriał w sprawie Rady szkolnej krajowej, który wyświecił tak dosadnie niesłuszność zarzutów uczynionych tej władzy w Radzie państwa opracowany był w Dep. III.

Liczba t. z. exhibitów tego departamentu wynosiła w r. 1874. 3183.

Najobszerniejszy dział tworzą sprawy fundacyj stypendyjnych.

Pomiędzy temi rozróżnić należy sprawy dotyczące się urządzenia nowych fundacyj i zabezpieczenia ich majątku, dalej sprawy zwykłego zarządu fundacyj już zabezpieczonych i zupełnie urządzonych, wreszcie sprawy dotyczące się rozdawnictwa stypendyów.

O ile fundacje nowe polegają na rozporządzeniu ostatniej woli fundatorów, załatwiane bywają sprawy zabezpieczenia ich majątków w obec sądu. Znaczna część czynności w tej mierze zatrzymało c. k. Namiestnictwo w swoim zakresie działania, jednak wszystkie ważniejsze momenta traktowane bywają za porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

Jeżeli zaś fundację zakłada fundator żyjący z zamiarem oddania takowej w zarząd Reprezentacji krajowej, natedy wszystkie czynności zazwyczaj załatwia Wydział krajowy sam.

Najważniejszą czynnością po ubezpieczeniu majątku jest ułożenie osobnego odpowiedniego statutu dla fundacji, który określa stanowczo raz na zawsze wszystkie prawidła, według których fundacja ma być rządzoną i podaje sposób wykonywania celów fundacji.

Każdy nowy statut czyli list fundacyjny przesła Wydział krajowy do zatwierdzenia c. k. Namiestnictwu.

Opłaty skarbowe z majątku fundacji zazwyczaj wymierzone bywają za wysoko; we wszystkich wypadkach tego rodzaju wnosi Wydział krajowy przedstawienia u właściwej władzy i uzyskuje zawsze sprostowania należytości do właściwej miary t. j. mniej lub więcej znaczne upusty i rozłożenie spłaty na raty, a przez to staje się możliwem zaspokojenie należytości rządawych li tylko z dochodów bieżących bez uszczerplenia majątku zarodowego.

Dla nowo powstających fundacji istnieje osobna księga, w której spisane są wszystkie czynności skierowane ku zrealizowaniu fundacji.

Księga ta wskazuje chwilowy stan sprawy każdej fundacji, tudzież czynności jakie jeszcze przedsiębrać należy do ostatecznego urządzenia onej — takich fundacji jest obecnie trzydzieści i pięć, a sprawy ich postępują o ile to zależy od Wydziału krajowego wedle możności szybko.

Do bieżących czynności już urzędowych i będących w wykonaniu fundacji zależą: przechowywanie funduszków, korzystne lokowanie tychże, czuwanie, ażeby dochody fundacji regularnie wpływały tudzież, ażeby fundacje ani w kapitale ni też w dochodach niedoznały uszczerbku, ogłaszanie konkursów na stypendya, zestawienie tabelki kwalifikacyjnych t. j. spisów, które zawierają wszystkie momenta, jakie na decyzję przy rozdaniu stypendyów wpłynąć mogą.

Zestawienia takie sporządzają się z wszelką możliwą skrupulatnością, tem pożądaną, że rozdawnictwo stypendyów spoczywa co do wielu fundacji w ręku prywatnych osób, które często nieprzeglądając samych podań polegają li na szczegółach przytoczonych we wspomnianych zestawieniach, zaś rezultaty nadania stypendyów z motywami, ogłaszane bywają w pismach publicznych.

Również dla fundacji, w których rozdawnictwo wykonywa Wydział krajowy, sporządza Dep III. także zestawienia służące do porównania kandydatów pomiędzy sobą i na podstawie takiego porównania czyni wnioski, które idą pod decyzję pełnej Rady Wydziału krajowego.

W administracji funduszków stypendyjnych Wydział krajowy znakomite osiągnął rezultaty.

Takowe zaś przedstawiają się bardzo dosadnie z porównania załączonego do tegorocznego sprawozdania z czynności Wydziału krajowego, zamknięcia rachunków (alegat 25.) ze sprawozdaniem o funduszach stypendyjnych za lata 1872. i 1873.

Według tego ostatniego wynosił majątek fundacji, które Wydział krajowy odebrał od c. k. Namiestnictwa, a które już dawniej powstały bez udziału Wydziału krajowego, ogółem 1,036.254. zfr.

59. cnt (str. 49 sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. sierpnia 1872 do końca sierpnia 1873).

Gdy zaś według wyżej wspomnianego zamknięcia rachunków fundacye posiadały z końcem r. 1874 razem 2,041.520. Złr. 17 cnt, przeto przybyło od czasu istnienia Wydziału krajowego w majątku fundacyj stypendyjnych 1,036,254 Złr 58. cnt.

Ten rezultat świadczy bardzo wymownie na korzyść Wydziału krajowego i jest dowodem zaufania, jakie sobie Wydział krajowy zjednał u publiczności, która tak hojne datki dla uczącej się młodzieży powierzyła zarządowi Wydziału krajowego;

Akta wykazują, że Wydział krajowy osobom chcącym czynić ofiary na korzyść uczącej się młodzieży, z wielką gorliwością idzie na rękę a to radą i czynem, przyjmując na siebie wypracowanie wszystkich aktów i dokumentów, jakie ku ubezpieczeniu fundacyj są potrzebne.

Jendak i z własnej inicjatywy jakoteż skrzętną gospodarką przyczynił się Wydział krajowy znakomicie do wzrostu majątków na stypendya przeznaczonych. Lokacye nadwyżek dochodów nieużytych na stypendya, jakoteż gotówki pochodzącej z wylosowania efektów odbywają się zawsze z wielką akuracnością i skrupulatnem ocenieniem nawet drobnych korzyści na rzecz fundacyj.

Gorliwości Wydziału krajowego* zawdzięcza kraj jedną z najpiękniejszych fundacyj, jakie posiadamy. —

Jest to fundacya imienia cesarza Franciszka Józefa, powstała ze składek całego kraju ku uczczeniu 25cioletniej rocznicy panowania Najj. Pana. Wszystkie warstwy naszego społeczeństwa potrafił Wydział krajowy poruszyć dla swego pomysłu i w przeciągu niespełna czterech miesięcy zebrał tyle, iż z dochodów nowopowstałej fundacyi wypłaca już teraz corocznie trzy stypendya po 1000 złr.

Utworzeniem tej fundacyi uczcił Wydział krajowy godnie jubileusz Monarchy, a oprócz tego przysłużył się znakomicie krajowi, albowiem zebrane pieniądze obrucił na zrealizowanie w części obligacyj pożyczki krajowej, które w r. 1873. trudno było umieścić, i zapewnił dla kraju jeszcze większe korzyści moralne, fundacya bowiem dostarczając corocznie trzem ukończonym akademikom hojnego wsparcia dla głębszego wykształcenia się w obranym zawodzie w najcelniejszych zakładach zagranicznych przysporzy nam z czasem cały zastęp gruntownie wykształconych ludzi. Samo przez się rozumie się, że warunkiem urzeczewistnienia tych nadziei jest wykonywanie ile możności dokładnej kontroli, aby obdarzeni temi stypendyami czas za granicą przepędzony rzeczywiście naukowej pracy poświęcali. —

Mając na uwadze potrzeby chwili bieżącej, dąży Wydział krajowy do tego, ażeby dziś już tak piękny majątek fundacyj stypendyjnych, o ile możności jak najwięcej korzyści przynosił uczącej się młodzieży.

Wszystkie więc dochody, które są ku temu sposobne rozdzielają się tytułem stypendyów pomiędzy uczącą się młodzież. — Jeżeli zaś pomimo tego coroczne oszczędności są znaczne, to

przyczyny szukać należy w urządzeniu samychże fundacyj, między którymi znajduje się wiele mających osobne postanowienia, według których znaczna część dochodów na pomnożenie majątku zarodowego obracaną być musi.

Tak n. p. w fundacji Sapięhy obraca się na ten cel 15% wszystkich dochodów, w fundacji Towarnickiego pomnażają się stypendya zawsze dopiero po odłożeniu dla funduszu żelaznego sumy 20.000 Złr. i t. p.

Ażeby fundusze stypendyjne bezwocnie nie leżały, prowadzi Dep. III. osobną księgę stypendystów, w której zaraz przy wydaniu dekretu nadającego stypendyum, zapisany jest termin, do którego trwa stypendyum. W księgę tę wchodzi wszystkie szczegóły dotyczące się poszczególnych stypendystów, co umożliwia zarządzenie w stosownym czasie wszystkich czynności wypływających z obowiązku Wydziału krajowego czuwania nad poborami stypendystów.

Stan funduszków stypendyjnych i uchwały swoje co do nadania stypendyów podaje Wydział krajowy do wiadomości publicznej, a co do niektórych fundacyj ogłasza się również sprawozdania z obrotu majątkowego. Takież sprawozdania odbierają również kuratorowie fundacyj lub osoby którym służy ku temu prawo na mocy postanowień odnośnych listów fundacyjnych.

Oprócz spraw stypendyów ufundowanych przez osoby prywatne załatwia Dep. III. również sprawy stypendyów dotowanych z funduszków krajowych, t. j. stypendyów dla uczniów seminarjów nauczycielskich, dla zakładu rolniczego w Dublinach, dla uczniów weterynaryi we Wiedniu etc.

Z fundacyj innego rodzaju załatwia Dep. III. sprawy funduszu stanowego sierocińskiego, z którego otrzymują wsparcie sieroty umieszczone na nauce w tutejszym ogrodzie botanicznym, w zakładach u Swt. Antoniego we Lwowie i St. Józefa w Krakowie; miejsca te nadają się niemal tym samym sposobem jak stypendya.

Dalej zostają w Dep. III. sprawy fundacyj: Kochmana (dla służących i literatów); Komarnickich fundacya posagowa, Skarbka Władysława fundacya przeznaczona na premia dla rękodzielników wychodzących z zakładu drohowyskiego, — sprawy fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego, w skutek której wychodzi pod nadzorem Wydziału kraj. wydawnictwo aktów z archiwum bernadynskiego.

Sprawy tego wydawnictwa wymagają dość wiele pracy, t. j. korespondencyj z władzami i korporacyami, które posiadają starożytne dokumenta sposobne do zamieszczania w wydawnictwie, staranie o papier i druk, zwoływanie i przewodniczenie komisji specjalnej, która bada materiały i t. d.

Wydawnictwo to dostarcza dotąd corocznie tom po tomie cennych i umiejętnie wydanych zbiorów dyplomatycznych, wyjaśniających w szczególności wewnętrzne dzieje kraju. Niepodobna wprawdzie nie uznawać zwyżku między właściwym celem i myślą fundacyi — a wydawnictwem dyplomatarjuszów; — zawsze jednak myśl fundacyi zwracała się głównie ku zapiskom sądowym i ziemskim w tutejszem Archiwum w odległe czasy, bo do połowy prawie XIV. stulecia sięgającym, których wydania jak najspieszniejszego domaga się i naukowa potrzeba i wzgląd na niebezpieczeństwo dłuższej zwłoki, jakiem grozi błędniejące coraz pismo i zły stan ksiąg dawniejszych. Ztąd też przyspieszenie właściwego wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich jest bardzo pożądanem.

Czynności połączone z innymi sprawami, które należą do zakresu Dep. III. i są na wstępie niniejszego przytoczone, dadzą się osądzić z samego przytoczenia spraw rzeczonych, i dla tego tu bliższego określenia niepotrzebują.

Nadmienić jeszcze tylko wypada, że w majątkach fundacyj stypendyjnych, znajdują się oprócz papierów wartościowych, również dobra nieruchomości i prawa, których zarząd wymaga bądź pewnych specjalnych wiadomości, bądź też jest z natury rzeczy o wiele trudniejszy niż administracja majątku umieszczonego w papierach.

Tak n. p. posiada fundacja Głowińskiego realność, w której umieszczony jest uniwersytet lwowski, dalej dobra Winniki, w których administruje się we własnym zarządzie lasy — fundacja Dydyńskiego posiada dobra Godowa i realność w Strzyżowie, fundacja Towarnickiego dwie realności w Rzeszowie i. t. d.

Względem dochodów z tych nieruchomości jest kontrola dość trudna i wymaga obmyślenia wykonania specjalnych środków.

Wszystkim tym czynnościom siły Dep. III. już teraz prawie nie są w stanie wydołać.

Odział drogowy (Departament IV.)

Sprawozdawca: p. Gniewosz.

Celem uzyskania dokładnego obrazu administracji dróg krajowych przez Wydział krajową prowadzonej, Komisya postarała się o wykaz dróg krajowych, sporządzony na podstawie aktów spisanych przez Wydziały powiatowe przy odbieraniu dróg od c. k. władz rządowych w zarząd kraju. Wykaz ten przedstawia stan dróg w czasie odbioru i poczynione na tych drogach rekonstrukcje, nowe budowy, nareszcie stan ich z końcem roku 1874.

¹/₁ Razem z tym wykazem ¹/₁ przeokłada komysya Wysokiemu Sejmowi wykaz dróg już przez re-
²/₂ prezentację krajową za drogi krajowe uznanych w alegacie pod ²/₂.

³/₃ Dalszy wykaz ³/₃ przedstawia stronę finansową z zarządu dróg krajowych.

Z tych wykazów okazuje się:

- 1). W r. 1868 odebrano dróg kraj. 159 mil 1120 sążni
exkamierowano 2 mile 1826 sążni;
pozostaje więc z tych dróg 156 mil 3294 sążni.
- 2) W r. 1875 jest a) dróg kraj. 174 mil 844 sążni,
przybyło więc nowych dróg 17 mil 1550 sążni.
zaś b) przebudowano 11 mil 1661 sążni.

3) że w roku 1869 było w stanie				
dostatecznym		w średnim		złym
10 mil 2500 sążni		46 mil 2125 sążni		74 mil 1845 sążni
a w r. 1875 j. 64 m. 1622 s.		77 mil 3043 sążni		32 mil 179 sążni
				do zupełnego przebudowania 25 mil 824 sążni

Zauważyć tu należy, że przy odbiorze dróg Wydział krajowy nie miał żadnych organów technicznych do ocenienia ich stanu, oceniały je Wydziały powiatowe.

Za podstawę do ocenienia rzeczywistego stanu, powyżej wykazanego przyjęto rezultat z badań inżynierów krajowych i rewizję pokładu kamiennego.

4. Doprowadzono więc w ciągu lat pięciu (1870 — 1874):
do dobrego stanu	35 mil 786 sążni,
do średniego stanu	31 mil 918 sążni,
wybudowano nowych dróg	17 mil 1550 sążni,
przebudowano	11 mil 1664 sążni,
- a pozostaje w złym stanie dróg 32 mil 179 sążni, z których 6 mil 3355 sążni wymaga zupełnego przebudowania.

Wedle zapisków Wydziału krajowego istnieją na drogach krajowych 2372 mostów. Z tych są w dobrym stanie 1472, w średnim stanie 692, w złym stanie 208.

W chwili odbioru dróg krajowych kończył się właśnie peryod (15. letni) trwania mostów drewnianych.

- 5) Ustawami krajowemi uznano 10 dróg drogami krajowemi, a to razem długości 54 mil 890 sążni z tych wybudowano już 3 mil 1537 sążni, w budowie znajdują się 7 mil 3000 sążni, trasowano dróg 32 mil 3735 sążni; nie trasowano jeszcze 10 mil 1655 sążni.
- 6) W przeciągu czasu od r. 1866 do 1873 preliminowano razem 3,552.589 a wydano 3,514 943 zł. 08 ct. więc mniej o 37.645 zł. 92 ct.

Komisya sprawdziła szczegółowo w sprawozdaniu Wydziału krajowego z jego czynności za czas od 1. lipca 1874 do 31. stycznia 1875 wykazane z zarządu dróg krajowych i nadzoru nad drogami powiatowemi i gminnemi wynikające czynności i przekonała się, że Wydział krajowy załatwia sprawy drogowe z uznania godną starannością i oszczędzeniem funduszu krajowego.

Oddział zakładów leczniczych (Dep. V.)

Sprawozdawca: p. Hoszard.

1. Komisya przekonała się, że Wydział krajowy idąc za wskazówkami wypowiedzianemi w sprawozdaniu zeszłorocznej komisji budżetowej zaprowadził lub zaprowadza oszczędności w gospodarskich wydatkach w szpitalu we Lwowie, mianowicie przez poprawienie normy żywienia, przez zakupno żywności w większej ilości z pierwszej ręki, przez zaprowadzenie wspólnego stołu dla posługi, nareszcie

przez umniejszenie wydatku na wino i na leki. Wydatek na leki i potrzeby lecznicze, w ostatnim roku tak znacznie zmalał, że wynosi o połowę mniej, jak w latach poprzednich.

2. Uchwałą z 16. stycznia 1874. r. wysoki Sejm wezwał Wydział krajowy, aby zbadał przyczyny niestosunkowej wysokości kosztów żywienia chorych w szpitalu we Lwowie w porównaniu z kosztami żywienia chorych w szpitalach wiedeńskich.

Wydział krajowy słusznie upatruje przyczynę tej nierówności w tem, że w szpitalu we Lwowie ilość chorych na umyśle, dochodzi blisko połowy wszystkich chorych. Obląkani bowiem jako fizycznie zdrowi potrzebują większej ilości pokarmów, dostają też zazwyczaj całą porcyę, podczas kiedy gorączkujący, a przeważnie tacy bywają w szpitalach wiedeńskich leczeni, ściśle dyetą zadowolnić się muszą. Nie dziw więc, że koszt żywienia pierwszych, znacznie jest większy, niż koszt żywienia drugich. Prawdziwość zapatrywania się tego jasno na jaw wystąpi wtenczas, kiedy obląkanych w powszechnym szpitalu nie będzie. Do tego dodać należy, że żywienie chorych w szpitalu we Lwowie jest lepsze niż w szpitalach wiedeńskich i że koszta ogólne za jeden dzień leczenia we Lwowie były w latach 1872 i 1873 o 5 do 7 cet. mniejsze niż w Wiedniu; a będą jeszcze mniejsze i porównanie na korzyść szpitala we Lwowie tem jaskrawiej się uwydatni w bieżącym i w następnych latach, z powodu, że z dniem 1. marca r. b. weszła w życie w Wiedniu nowa organizacya służby szpitalnej, która lekarzy i urzędników szpitalnych na równi stawia z urzędnikami państwowymi nie tylko co do rangi lecz także co do płacy, dodatków aktywalnych i kwinkweniów. Organizacya ta podwyższając wszystkim funkcjonaryuszom szpitali płacę i emolumenta, podwyższy także ogólne koszta za jeden dzień leczenia.

3. Ogłaszanie drukiem sprawozdań naukowych lekarzy ordynujących w szpitalu we Lwowie tylko pochwalić i nadal zalecić należy.

Z tych pierwsze sprawozdanie za rok 1873 zostało posłom rozdane. Ma ono wartość nie tylko historyczną i statystyczną lecz niezaprzeczenie także wartość naukową i będzie pomnikiem dającym świadectwo troskliwości Wydziału krajowego o dobro szpitala i nanki również, jak zbawiennej działalności lekarzy nie tylko na polu służby szpitalnej lecz także na polu nauki.

4. Z przyjemnością komisya zawiadomić może Sejm, iż staraniem Wydziału krajowego zakład kulparkowski dla obląkanych wszedł wreszcie w życie dnia 18. maja b. r. i wszyscy obląkani w liczbie 305ciu przeniesieni zostali ze szpitala powszechnego lwowskiego i umieszczeni w nowych budynkach zakładu na Kulparkowie.

Nakoniec komisya winna wypowiedzieć jeszcze co do tego działu czynności uzasadnione według niej żądanie, aby Wydział krajowy starał się sprowadzić jak najrychlej w wykonanie uchwałę Sejmową 17. października 1871 co do budowy nowego gmachu szpitalnego w Krakowie.

Kapitał przeznaczony tąż uchwałą Sejmową na wspomnionę budowę, ściągnięty już został z funduszów szpitali św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie w sumie wyższej jeszcze niż się spodziewano, bo w sumie 334.656 zł. a. i temczasowo umieszczony jest na procent. Wydział krajowy przygotował już plany budowy w systemie pawilonowym, które komisya uznała za opowiednie, gdyż tylko ten system budowy podaje możność, ażeby przy nowej budowie wszystkie nowsze doświadczenia

i postępowe wymagania nauki w sposób należyty uwzględnione zostały; komisya przekonała się oraz, iż kosztorys jednego pawilonu jest już ukończonym, tudzież iż zarządzo, ażeby sporządzenie kosztorysu drugiego pawilonu w najbliższych dniach nastąpiło, ufa zatem, iż Wydział krajowy zaraz w najbliższych tygodniach rozpocznie budowę tych dwóch pawilonów.

Pomimo braków i niedostatków naszych szpitali prowincjonalnych podnoszenie się ich z upadku jest oczywistem dla każdego nieuprzedzonego od czasu, jak instytucye te przeszły pod opiekę i kontrolę Wydziału krajowego. — Wydział krajowy zwrócił uwagę na porządne prowadzenie gospodarstwa w szpitalach i na stosowne obsadzenie posad lekarskich i ekonomicznych. Pod względem gospodarczym Wydział krajowy przegląda budżety wszystkich szpitali prowincjonalnych, poprawia stosownie do rzeczywistych potrzeb każdego i reguluje je tak, że przychód pokrywa wydatki. Tam zaś gdzie równowagi budżetowej osiągnąć nie można, podwyższa takse lub udziela zaliczkę. Oprócz tego wprowadza kontrolę gospodarki szpitalnej wydawaniem stosownych instrukcyj. Że te rozporządzenia Wydziału krajowego wydały pożyteczne owoce najlepiej mogą przekonać dwie okoliczności. Pierwsze, że zaległości kosztów leczenia zmniejszyły się znakomicie, powtóre, że koszta żywienia chorych i koszta na leki zmalały bardzo znacznie. Osiągnięte przez to oszczędności zużytkowano na zakupno większe ilości bielizny sprzętów i narzędzi lekarskich, na restauracyę budynków i polepszenie wewnętrznych urządzeń, na powiększenie płacy lekarzom i zarządom, nareszcie na wzmocnienie sił lekarskich.

Dziś wszystkie posady lekarzy ordynujących w szpitalach prowincjonalnych oprócz trzech: w Śniatynie, Białej i Podhajcach są obsadzone doktorami medycyny lub wszech nauk lekarskich. W zarządzie administracyjnym zmieniono nieodpowiednich rządców w Bochni, Drochobyczu, Rzeszowie, Nowym Sączu, Stanisławowie, Tarnowie i Przemyślu.

Wszystkie te zmiany dokonane zostały na wskazówkę Wydziału krajowego przez zwierzchności gminne bez żadnego naruszenia ich praw autonomicznych. Wydział krajowy popiera starania rad powiatowych o zaprowadzenie nowych szpitali w okolicach, gdzie potrzeba takowych czuć się daje, jak to ma miejsce w Sokalu, gdzie prawdopodobnie jeszcze w tym roku nowy szpital zaprowadzonym będzie.

Życzyć by jeszcze należało — aby Wydział krajowy wprowadził o ile być może jednakowe zasady w administracyi szpitali. — Postęp zatem w szpitalach prowincjonalnych jest niezaprzeczo-ny, a zawdzięcza go kraj bacznemu nadzorowi Wydziału krajowego i troskliwej gorliwości terażniejszego inspektora szpitali. —

(Departament VI).

Sprawozdawca: p **Weissmann.**

Do tegoż depart. VI. należą następujące działy:

Granice kraju, wychodźstwo, konskrybcya, rekrutacya i kwaterunki, inwalidów sprawy, żandamerya, szupaśnictwo, ustawodawstwo co do kodeksu cywilnego, karnego i procedury, statut krajowy, ordynacya wyborcza i regulamin Sejmowy, sprawy izraelitów, wyjąwszy szpitali i szkół. —

Do ważniejszych zajęć tego departamentu w czasie sprawozdaniem objętym należały zawiadywanie funduszem Nizankowickim dla inwalidów dalej funduszem galicyjskim inwalidów (wynoszącym obecnie 33200 nom. wart. w listach zastawnych, ułożenie aktu fundacyjnego na fundusz inwalidów z lat 1813; 1814 i 1815 ze składek powstały); (wynosi około 60.000 złr. pomimo starań nie mógł odebrać te ostatnie fundusze od Rządu, które je dotąd administruje). Administruje także funduszem Russanowskiej dla inwalidów polskich (obecnie 70.300 złr. nom. wart. w listach zastawnych). — Wiele zajęcia spowodowały sprawy szupaśnictwa, a mianowicie ułożenie projektu uregulowania szupaśnictwa na podstawie uchwał mieszanej komisji złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego; — jednakże ta ostatnia sprawa nie jest jeszcze ostatecznie załatwioną, gdyż względem wygotowanego przez Wydział krajowy projektu nie przesłał c. k. Rząd Wydziałowi krajowemu żadnej dotąd odpowiedzi. —

W sprawach ustawodawczych przedłożenia: ze zapis na sąd polubowny aktem notaryalnym zeznanym być musi, dalej projekt względem ustanowienia nowych trybunałów I. Just. w zachodniej Galicyi, tudzież podział terytoryalny na sądy powiatowe i starostwa, nareszcie opinia co do postępowania z kapitałami indemnizacyjnymi przy nowych ksiązkach gruntowych, są prace wyszłe z VI. Departamentu.

Sprawę tyczącą się zapobieżenia kradzieży koni, niezałatwiono dotąd dla braku dat statystycznych, które c. k. Prokuratorya nadesłać obiecała. W tymże depart. VI. wpłynęło do 20. maja r. b. 544 exhibitów, zaś w r. 1874. wpłynęło do tego departamentu 1141. exhibitów.

Oddział rachunkowy.

1. Dyrektor, 1. Zastępca dyrektora, 14. Adjunktów (jedno miejsce teraz nie obsadzone) 10. Asystentów, 23. Dyurnistów. Razem osób 49.

Dla osądzenia czynności Oddziału rachunkowego, nie mając w swem gronie fachowych ludzi, sądziła komisya wybrać punkta wytyczne, z których na prace te zapatrywać się wypada, a to mianowicie: 1). Ilość roboty 2). Porównanie statystyczne z oddziałami rachunkowymi Wydziałów krajowych innych prowincyj austriackich i Rządowych Buchhalterij.

Co do 1. punktu. Następujące fundusze i zakłady należą do oddziału rachunkowego:

1). (Fundusz krajowy): w tej to pozycji zawarte są 21 szpitali powszechnych krajowych, 201 szpitali zagranicznych, zakłady naukowe, zakłady dobroczynności, rolnictwa i leśnictwa, żandarmerya, drogi krajowe, powiatowe i gminne, szupaśnictwo; 2). Szpital główny we Lwowie Oddział chorych, 3). Szpital główny we Lwowie Oddział położnic; 4). Szpital główny we Lwowie Oddział obłąkanych; 5). Fundusz podrzutków we Lwowie; 6). Szpital św. Łazarza w Krakowie Oddział chorych; 7). Szpital św. Łazarza w Krakowie Oddział położnic i podrzutków; 8). Szpital św. Ducha w Krakowie Oddział syfistycznych. 9). Szpital św. Ducha w Krakowie Oddział obłąkanych; 10). Fundusz policyi krajowej; 11). Fundusz domestykalny; 12). Fundusz kultry krajowej; 13). Fundusz szkoły kucia koni; 14). Fundusz hr. Stadnickiego; 15). Fundusz Sierociński stanowy; 16). Fundusz Kościuszki; 17). Fundusz budowy zakładu obłąkanych w Kulparkowie; 18). Fundusz galic.

inwalidów; 19). Fundusz inwalidów Niżankowickich; 20). Fundusz Komarnickich; 21) Fundusz Ossolińskich; 22). Fundusz zapomogi Tarnowskiej; 23). Fundusz zapomogi z roku 1866; 24). Fundusz zapomogi z roku 1868; 25). Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873. (26 do 111) (86 funduszy stypendyjnych) 112). Zakład St. hr. Skarbka; 113). Fundusz szkół normalnych; 114). Fundusz szkół ludowych z roku 1872; 115). Fundusz Russanowskiej; 116). Fundusz hr. Ponińskiego; 117). Fundusz Jędrzejowiczowej posagowy; 118). Fundusz Dydyńskiego; 119). Fundusz bursy Tarnowskiej; 120). Dekozyta serwitutowe; 121). Depozyta ogólne.

Długi ten szereg zakładów i funduszy Oddziałowi rachunkowemu powierzonych wykazuje potężny materiał.

Sprawy szpitalne oprócz wzajemnych rozrachowań z 20 zakładami krajowymi i 201 zakładami obcokrajowymi, także wszelkie rachunki drobiazgowo we własnych szpitalach przy własnej administracji pod względem gospodarki i kuchni stojących. Szupaństwo i konieczne najdrobniejsze z tego wynikające rozrachowania z pojedynczemi gminami, rachunki wzajemne w sprawach drogowych ze wszystkimi 74 kasami powiatowemi, fundusze różne podług myśli fundatorów zawiadywać się mające, nareszcie ogromny szereg fundacyj stypendyjnych, zaiste nie mało przysparzają pracy i żądają niezwykłej dokładności od urzędników tegoż oddziału.

Porównując oddział rachunkowy Wydziału krajowego z innemi podobnemi oddziałami obcokrajowemi przedstawia się rzecz jak następuje:

Austria niższa.

Ilość rachunkowych urzędników 56	koszt takowych fl. 76.602	obrót kasowy
dyurnistów (nie wiadomo wiele)	„ 19.153. 80	fl. 14,003.871, 77. cnt
	<hr/> fl. 95.755. 80	

Czechy.

Ilość urzędników rachunkowych 72	koszt takowych fl. 107.020	obrót kasowy
oprócz takowych dyurnistów ilość nie wiadoma		niewiadomy

Morawa.

Ilość urzędników rachunkowych z dyurnistami 61	koszt takowych fl. 65.432	obrót kasowy fl. 2,722.658, 68 cnt.
--	------------------------------	--

Styrya.

Ilość urzędników z dyurnistami 35	koszt takowych fl. 39.920	obrót kasowy fl. 9,504.311. 91 cnt.
--------------------------------------	------------------------------	--

Departament rachunkowy c. k. Dyrekcji skarbu.

we Lwowie ilość urzędników	koszt takowych
138	133.548 złr.

Departament rachunkowy c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

ma urzędników 89.	koszt takowych
	fl. 97.519. —

Oddział rachunkowy Wydziału krajowego we Lwowie.

Ilość urzędników	koszta tychże	obrót kasowy
26	fl. 33.520	36,353.624 złr. 18 cnt.
dyurnistów 23	13.615	
	fl. 47.135	
woźny	550	
	fl. 476.85	

Mamy zatem w porównaniu:

z Austrią niższą mniej urzędników o 30 a mniej kosztów o	fl. 43.082
mniej dyurnistów o — „ „ „ „	„ 5.548
z Czechami mniej urzędników o 23 „ „ „ „	„ 59.335
z Morawą „ „ o 12 „ „ „ „	„ 17.747
z Departamentem rachunkowym c. k. Dyrekcji skarbu	
we Lwowie mniej urzędników o 89 a mniej kosztów o	„ 85.863
z Departamentem rachunkowym c. k.	
Namiestnictwa mniej urzędników o 40 „ „ „ „	„ 49.834

Dodać jednakże wypada, że w Czechach, Austrii niższej i Morawii Wydziały krajowe zarządzają także funduszem indemizacyjnym.

Kasa krajowa.

Obecnie składa się z 1 kasiera

1 kontrolora

3 adjunktów, z których jeden przydzielony do oddziału rachunkowego

1 diurnisty

1 woźnego, etat stosownie do uchwał wysokiego Sejmu. Umieszczenie

kasy krajowej bardzo wiele pozostawia do życzenia.

Oddział manipulacyjny.

Zgodnie z uchwałą Wysokiego Sejmu obecny stan nrzędników jest :

- 1 Dyrektor kancelaryi
- 1 Archiwista
- 1 Protokolista
- 6 Kancelistów, a diurnistów 19; z tych to dyurnistów pracują:
w ekspedycie z litografem 11
- w Archiwum — 8

Oddział techniczny.

Składa się obecnie z :

- 1 Nadinżyniera
- 2 Inżynierów
- 2 Asystentów
- 6 Dyurnistów
- 7 Inżynierów okręgów drogowych
- 4 Pełniących obowiązki inżynierów
- 9 Inżynierów przeznaczonych do budowy dróg
- 3 zastępców " " " "

Podział pracy jest następujący :

Szef techniczny, Nadinżynier. Dwóch inżynierów dzielą się w nadzorze nad wschodnią i zachodnią częścią kraju, 3. inżynier jest czasowo powołanym z powodu budowy nowych dróg.

- 1 Asystent obecnie przy drodze powiatowej Rawa
- 1 " " " budowie szkoły weterynaryi
- 4 Dyurnistów pracuje w biurze Wydziału krajowego
- 1 Dyurnista znajduje się przy budowie szpitala św. Łazarza w Krakowie.
- 1 Dyurnista przy budowie szpitala we Lwowie

Inżynierowie okręgów drogowych znajdują się :

- 1 we Lwowie
- 1 w Krakowie
- 1 w nowym Sączu

- 1 w Przemyśle
- 1 w Stanisławowie
- 1 w Tarnopolu
- 1 w Zaleszczykach.

Czterech pełniących obowiązki inżynierów, uchwałą sejmową (Rubryka X drogi krajowe poz. 88) objętych, znajdujących się na drogach

- 1 Słotwina-Sącz
- 1 Gorlica-Konieczne
- 1 Dembica Nadbrzezie
- 1 Strusów-Buczacz, Czortkow-Manasterzyska, Tłuste-Buczacz.

Inżynierowie przeznaczeni do budowy nowych dróg:

- 1 na drodze Głogów-Nisko
- 1 " " Tarnow-Szczucin
- 1 " " Tarnopol-Zbaraż
- 1 " " Brzeżany-Rohatyn
- 1 " " Krzywczce-Borszczów
- 1 " " Pratkowce-Olszany
- 1 przy moście w Śniatynie
- 1 na drodze Mosty-Krystynopol
- 1 na drodze Sucha-Zator

Zastępcy inżynierów przy budowie nowych dróg.

- 1 na drodze Głogów-Nisko
- 1 " " Tarnopol-Zbaraż
- 1 " " Brzeżany-Rohatyn.

Przy tem zestawieniu sił roboczych nadmienić trzeba, iż wspomnieni powyżej dyurniści w ilości sześciu są rysownikami technicznie wykształconymi, którzy pełnią obowiązki jako zastępcy lub pomocnicy inżynierów. Dalej dodać trzeba, iż przy każdej nowo budującej się drodze znajduje się jeden inżynier jako kierujący robotami i jeden pomocnik, a prócz tego na trzech z tych nowo się budujących dróg jako to:

Głogów-Nisko
Tarnopol-Zbaraż
tudzież Brzeżany-Rohatyn

pracuje także jeden zastępca inżyniera.

Dla usprawiedliwienia tego musimy nadmienić, iż budowa wszystkich nowych dróg odbywa się pod własnym zarządem i dla tego też inżynier kierujący robotami potrzebuje niezbędnie pomocnika; gdyż tylko częściowe roboty, materiały lub dostawa tychże w przedsiębiorstwo wypuszczane bywają; o ile w innych budowach system przedsiębiorstwa jest pożądańszym, tak z drugiej strony przy budowie nowych dróg, gdzie głównie chodzi o roboty ziemne, zasługuje zdaniem komisji własny zarząd niewątpliwie na pierwszeństwo. Albowiem kontrola przy przedsiębiorstwie byłaby zbyt uciążliwą a prawie nie możebną, dopłaty następne byłyby zbyt wygórowane, a dla tego też, jak i również dla silnej budowy i trwałości dróg tylko ten sposób prowadzenia budowy t. j. pod własnym

zarządem okazuje się ze wszech miar racjonalnym. Ponieważ wreszcie przy trzech nowych drogach powyż wyliczonych, a to na każdej z osobna odbywa się równocześnie robota na dwóch punktach, w którym względzie jeden inżynier w żaden sposób podołałby niemógł, gdyż roboty równocześnie w dwóch miejscach zarządzane, nadzorowane i kontrolowane być muszą, przeto też na każdej z tych trzech dróg pracuje oprócz tego i zastępca inżyniera.

Wreszcie z inicjatywy Wydziału krajowego utworzono w tych powiatach, gdzie się buduje nowe drogi, komitety drogowe składające się z osób najbliższej zamieszkałych, którym ceny najmu, materiałów tudzież sił rozporządzalnych dokładnie są znane, a w skutek czego pozyskano dla funduszu krajowego tę ważną korzyść, iż ceny materiałów, najmu, płace robotników i czas wykonania pewnych robót najstosowniej oznaczone być mogą.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm zechce następującą powzięść uchwałę:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności jego za czas od 1. lipca 1874. do końca stycznia 1875.

Höppen
przewodniczący

Dunajewski
sprawozdawca.

Wykaz

wynikłości funduszu krajowego.

Na drogi krajowe:

preliminowano w ogóle		wydano w ogóle		preliminowano na specjalne budowy		wydano na specjalne budowy		U W A G A.
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
60.000	—	56.715	53½	—	—	1.940	57	<p>Dochodu z myt nie potrącono od wydatków na drogi.</p> <p>Wydatki na budowę dróg wynoszące w ogóle 866.745 zł. 84½ ct. udowodnione są załączonym wykazem wydatków na drogi poszczególne.</p> <p>W sumie wydatków ogólnych na drogi (18. kolumna) mieszczą się:</p> <p>a) Wydatki na koszt zarządu 540.924 zł. 45½ ct.</p> <p>b) Wydatki na nowe budowy 866.745 zł. 84½ ct.</p> <p>c) Wydatki na konserwację 1.704.368 zł. 85½ ct.</p> <p>razem 3.112.039 zł. 15½ ct.</p> <p>d) Zasilki dla dróg powiatowych i gminnych 402.903 zł. 92½ ct.</p> <p>razem jak suma w kolumnie 18tej 3.514.943 zł. 08 ct.</p>
200.000	—	158.145	33½	50.000	—	6.600	—	
189.289	—	155.074	59	—	—	—	—	
369.000	—	392.674	34½	208.312	—	167.549	25	
549.800	—	509.715	25½	280.000	—	249.404	23½	
672.500	—	686.927	52½	168.000	—	113.477	50½	
756.000	—	854.995	63	188.000	—	193.360	33½	
756.000	—	700.694	86½	145.000	—	134.413	95	
3,552.589	—	3,514.943	08	1,039.312	—	866.745	84½	

Nowe drogi ustawami

Powiat	Nazwa drogi	Przebieg drogi			
		W ogóle		Ukończonej	
		mil	sążni	mil	sążni
Wadowicki i Żywiecki	Zator-Sucha	4	2.730	—	—
Tarnowski i Dąbrowski	Tarnów-Szczucin	4	3.870	—	—
Rzeszowski, Kolbuszowski, Nizański i Tarnobrzeski	Rzeszów-Nadbrzezie (na Głogów i Sokołów) . . .	12	3.040	1	3.040
Brzozowski, Rzeszowski i Łańcucki	Dynów-Przeworsk	4	1.810	—	—
Żółkiewski i Sokalski	Mosty-Krystynopol	2	1.640	—	1.640
Kamionka Strumiłowa	Krasne-Busk	—	2.690	—	—
Zborowski i Brodzki	Zborów-Założce	3	380	—	—
Tarnopolski i Zbarański	Tarnopol-Zbaraż	2	3.120	—	—
Tarnopolski, Skalański i Husiatyński	Smykowiec-Kopeczyńce	7	3.730	—	—
Rohatyński i Brzeżański	Rohatyn-Brzeżany	4	880	—	—
Krakowski	Mogiła-Cło	1	1.037	1	1.037
Stanisławowski, Rohatyński, Podhajecki i Buczański	Halicz-Manasterzyska	5	1.000	—	—
Ogółem		54	1.927	3	1.037

ni krajowemi za krajowe uznane

Przestrzeń drogi

Kilometry	W budowie będącej (przeznaczonej do budowy 1875)		Trasowanej tylko		Nawet nietrasowanej	
	mil	sążni	mil	sążni		

U w a g i

	—	3.000	1	430	2	3.300	Część nietrasowana od Wadowic do Suchej (2 mile 3300 sąż.) jest wybudowaną jako droga powiatowa, lecz z powodu złego stanu wymaga w kilku miejscach zupełnej zmiany kierunku, a w ogóle dość znacznej rekonstrukcyi.
	1	3.000	—	1.400	2	3.470	
3.000	1	2.000	7	2.040	2	—	Część ukończona od Rzeszowa do Głogowa (1 mila 3.000 sąż.) jest drogą powiatową, znajduje się w stanie dość dobrym, lecz wymaga gruntownego uporządkowania, przebudowania kilku mostów, a w ogóle wzmocnienia pokładu kamiennego.
	—	—	4	1.810	—	—	
1.000	—	3.000	1	1.140	—	—	
	—	—	—	2.690	—	—	
	—	—	3	380	—	—	
	1	1.000	1	2.120	—	—	
	—	—	7	3.730	—	—	Część od Smykowiec do Grzymałowa (4 mile 2.340 sąż.) wybudowaną wprawdzie została jako droga powiatowa, lecz z powodu wadliwej konstrukcyi i bardzo złego stanu prawie cała na nowo musi być przebudowaną.
	1	3.000	2	1.880	—	—	
1.000	—	—	—	—	—	—	
	—	—	2	2.115	2	2.885	
3 1.000	7	3000	32	3.735	10	1.655	

Wykaz stanu dróg krajowych od czasu oddania ich ar

stan dróg w czasie oddania Wydziałowi krajowemu

Liczba porządkowa	Nazwa drog	Przechodzi przez powiat		Ogólna długość drogi wykazanej jako ukończonej	Droga ta znajdowała się co do pokładu kamiennego w stanie:				Wymagająca zupełnie nowej budowy	Była w budowie rozpoczętej	Trasowana	M. P. A. 1910
		P o w i a t	W długości: mil — sażni		Normalnym	Dostatecznym	Średnim	Złym				
1	Prusko-Szłaska	Kraków Chrzanów	3— 150 4— 650	7— 800	"	"	0—2000	5—2800	1—0000	"	"	
2	Kraków-Cło (Lubelska)	Kraków	1— 125	1— 125	"	"	0—1000	0—3125	"	"	"	
3	Prószowice-Baran (Barańska)	Kraków	1—1395	1—1395	"	"	"	1—1395	"	"	"	
4	Stotwina-Brzesko-Sącz	Brzesko Sącz	2—1117 2—1170	4—2287	"	"	"	2—2287	2—0000	"	"	
5	Tarnów-Sącz-Niedzica	Sącz Nowy-Targ	8—3300 1—1065	10— 365	"	"	0—1000	3—1000	2— 365	4—2000	"	"
5a	Krościenko-Szczawnica	Sącz	0—3065	0—3065	"	"	0—1000	0—1065	0—1000	"	"	
6	Gorlice-Konieczna	Gorlice	3—2660	3—2660	"	"	0— 500	0—1000	"	3—1160	"	"
7	Czorsztyn- Nowy-Targ - Zabonia	Nowy-Targ Myslenice	4—1190 1— 477	5—1667	"	"	0—3000	3—0000	1—2667	"	"	"
8	Sędziszowska	Ropczyce	0— 300	0— 300	"	"	"	0— 300	"	"	"	"
9	Dębica-Nadbrzezie	Pilzno Ropczyce Mielec Tarnobrzeg	"	"	"	"	"	"	"	"	"	8—0000
10	Rzeszów-Nadbrzezie	Rzeszów Kolbuszowa Nisko Nadbrzezie	"	"	"	"	"	"	"	"	"	12—0000
11	Sanok-Przemysł	Sanok Bircza Przemysł	2—3000 3— 646 2—3650	8—3296	"	"	1—0000	2—0000	2—3296	3—0000	"	"
12	Sanok-Rzeszów	Sanok Brzozów	1—1100 5—0015	6—1115	"	"	2—2000	1—3000	1—0115	1—0000	"	"
13	Bełzec-Jarosław	Cieszanów Jarosław Rawa	6—3300 2— 750 0—2500	9—2550	"	"	"	3—1000	6—1550	"	"	"
14	Zimnawoda-Hoszany	Lwów Gródek Rudki	0—1400 3— 660 0—2680	4— 680	"	"	"	"	3— 680	1—0000	"	"
15	Lwów-Rohatyn	Bóbrka Rohatyn Lwów	4—1250 2—3308 1—2742	8—3292	"	"	"	4—3000	2—1300	1—3000	"	"
16	Żółkiew-Mosty	Żółkiew	2—1000	2—1000	"	"	0—1000	1—0000	"	1—0000	"	"
17	Stanisławów Bursztyn	Rohatyn Stanisławów	1—2022 3—2600	5— 622	"	"	0—2000	2—3000	1—3620	"	"	"
18	Brzeżany-Złoczów	Brzeżany Złoczów	2— 420 2—3690	5— 110	"	"	"	0—3000	2—1110	2—0000	"	"
19	Brzeżany-Podwoleczyska	Brzeżany Tarnopol Zbaraż Skałat	4—3824 4—1796 0—3600 2—1000	12—2220	"	"	"	2—0000	10—2220	"	"	"
20	Sówka-Halicz	Kałuż Stanisławów	0— 24 2—1802	2—1826	"	"	"	"	2—1826	"	"	"
21	Sielec-Zaleszczyki	Stanisławów Tłumacz Horodenka	2—0000 4—3554 5—1559	12— 613	"	"	2—0000	2—1000	5—3613	2—0000	"	"
22	Tysmienica-Kołomyja	Tłumacz Kołomyja	3—2987 2—1580	6— 567	"	"	2—3000	3—1000	0— 567	"	"	"
23	Czortków-Manasterzyska	Czortków Buczacz	2—1700 3—2900	6— 660	"	"	"	1—1000	4—3660	"	"	"
24	Strussów-Buczacz	Buczacz Trembowła	2— 66 3—2400	5—2466	"	"	"	3—0000	2—2466	"	"	"
25	Okopy-Borszczów	Borszczów	5— 600	5— 600	"	"	0—1000	2—3000	2— 600	"	"	"
26	Iwanie-Mososówka	Borszczów	1—1664	1—1664	"	"	"	"	"	1—1664	"	"
27	Tłuste-Buczacz	Buczacz Czortków Zaleszczyki	2—1494 1— 800 1—1700	4—3994	"	"	"	1—1000	3—2994	"	"	"
28	Horodenka-Światyn	Horodenka Światyn	1—1000 2— 550	3—1550	"	"	"	1—1000	1— 550	1—0000	1—0000	"
29	Husiatyn-Kopyczyńce	Husiatyn	3— 945	3— 945	"	"	"	2—0000	1— 945	"	"	"
30	Skała-Czortków	Borszczów Czortków	2— 420 2—2044	4—2464	"	"	"	1—0000	3—2464	"	"	"
31	Skała-Zaleszczyki	Borszczów Zaleszczyki	3—3906 3— 316	7— 222	"	"	"	2—1000	4—3222	"	"	"
				159—1120	"	"	10—2500	46—2125	77— 176	25— 824	1—0000	20—0000

Stan terażniejszy

Przestrzeń drogi

Normalnym	W konserwacji w stanie pod względem pokładu kamiennego			Razem mil — sążni	Zatem przybyło nowych	Przebudowano	W przebudowaniu	Exkamentowano
	Dostatecznym	Średnim	Zły m					
"	1—0000	2—0000	4— 800	7— 800	"	"	"	
"	1—0000	0—2000	0— 837	1—2837	} 1—1037		0—1500	
"	"	1—0000	0—3720	1—3720				
"	2—0000	3—0000	1— 400	6— 400	1—2113	1—2000	"	
"	5—0000	5—0000	2—1325	12—1325	2— 960	3—0000	1—0000	
"	"	0—3065	"	0—3065	"	0—2000	"	
"	0—3000	3— 700	"	3—3700	0—1040	2—3000	"	
"	5—0000	0—1667	"	5—1667	"	"	"	
"	"	0— 300	"	0— 300	"	"	"	
"	7—1000	2—2185	"	9—3185	9—3185	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	"	
"	4—0000	3—0000	1—3296	8—3296	"	"	1—1000	
"	5—0000	1—1115	"	6—1115	"	"	0—0400	
"	0—2000	2—3000	6—1550	9—2550	"	"	"	
"	"	2—3000	1—1680	4— 680	"	"	"	
"	1—1000	6—2000	1 0292	8—3292	"	"	"	
"	1—2000	1—0000	1—0765	3—2765	1—1765	"	"	
"	5— 622	"	"	5— 622	"	"	"	
"	0—3000	1—3000	2—2110	5— 110	"	"	1—0000	
"	5—0000	3—3000	3—3220	12—2220	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	"	2—1850
"	1—3000	8—3000	1—2613	12— 613	"	1—0000	"	
"	0—3000	4—0000	1—1567	6— 567	"	"	"	
"	3—2000	2—2000	0— 660	6— 660	"	"	"	
"	"	5—2466	"	5—2466	"	"	"	
"	3—0000	2— 600	"	5— 600	"	"	"	
"	1—0000	0—1000	0— 664	1—1664	"	1—1664	"	
"	2—2000	2—0000	0—1994	4—3994	"	"	"	
"	0—2000	3—3000	"	4—1000	0—3450	1—0000	"	
"	"	3— 945	"	3— 945	"	"	"	
"	2—1000	2—1000	0— 464	4—2464	"	"	"	
"	4—0000	2—0000	1— 222	7— 222	"	"	"	
"	64—1622	77—3043	32— 179	174—844	17—1550	11—1664	3—2900	2—1850

U W A G I

Uwaga I. Przy ocenieniu stanu drogi pod względem pokładu kamiennego przyjęto następujące zasady:

- a) Normalnym stanem nazywa się taki, jeśli pokład drogi wynosi grubości średniej 0'10 sążnia (7" wiedeńskich).
- b) Dostatecznym jeśli w grubości brakuje 0'02 sążnia.
- c) Średnim, jeśli brakuje 0'05 sążnia.
- d) Złym, gdzie jest mniej niż 0'05 sążnia lub gdzie go wcale nie ma.

Uwaga II. W ocenieniu dobroci mostów przyjęto 3 kategorie ich stanów:

- dobry, jeśli most nie wymaga żadnych napraw.
- średni, jeśli potrzebne są małe naprawy.
- zły, jeśli w ciągu najdalej 2 lat musi być przebudowany.

Uwaga III. Kategoria dróg wymagająca zupełnego przebudowania, oznacza stan taki, że wyprawdzie oddaną ona została jako droga, lecz wcale jej nie było, i dane były tylko kierunek, początek i koniec drogi.

Uwaga IV. Stan dróg oznaczony złym jest taki, w którym nie tylko że brak było zupełnie lub więcej jak połowy pokładu kamiennego, ale zarazem taki, w którym droga nie miała rowów przybocznych, popsute mosty, wyboje i t. p. słowem taki stan, w którym potrzeba było przedsięwziąć rekonstrukcyę na mniejszą (niż zupełne przebudowanie) skalę.

Uwaga V. Za podstawę do przyjęcia długości dróg, służyły wykazy podane przez c. k. Władze, protokoła odbiorcze i późniejsze pomiary przez służbę drogową dokonane. Jak już w ogólnem zestawieniu powiedziano, tylko środki przez Wydział krajowy zarządzone po odbiorze, mogły służyć za jakąś racjonalną podstawę. W protokołach odbiorczych przez Wydziały powiatowe sporządzonych, nie nie figuruje wyraźnie „że droga jest w bardzo dobrym stanie, ale jej brakuje mostów i nasypów“ „droga jest w dobrym stanie stosunkowo do udzielonej konserwy, której lat 4—5—6 nie było“ „droga jest w dobrym stanie, ale powódź ją uszkodziła i zabrała mosty, bo takowe z okrągłaków rzecznych i na glinie były budowane“ „Droga ma tyle a tyle długości (n. p. 3 mile 2660 sążni) ale są pewne interwale zupełnie niebudowane (interwale te wynoszą 2 mile 1160 sążni)“ „droga nieotrzymała od lat 6 konserwy, tylko według preliminarza pewną ilość kamienia i t. p.

Uwaga VI. Przy oddaniu dróg nie było żadnych planów ich budowy. Były one w większej części na oko budowane. W protokołach odbiorczych jest wzmianka, że droga ta a ta kosztowała drogo, dla tego że budowano ją bez instrumentów niwelacyjnych, a po wybudowaniu dopiero, przekładano kierunek, bo pierwotny okazał się złym. Dopiero za administracyi Wydziału krajowego, postanowiono przeprowadzić pomiar metryczny dróg krajowych, niwelacyę podłużną i plany sytuacyjne (prostokątne). Dotąd czynność ta przeprowadzoną została na 131 milach, a skoro dopełnioną będzie na pozostałych 43 milach, dopiero będzie można wiedzieć dokładną ilość dróg, ich położenie i spadki. Przy oddaniu dróg nie zawsze można wiedzieć o prawdziwej długości, bo setki, ćwierci i mile, miały za zasadę różnorodny wiedeński sążni,

Uwaga VII. Krótkie powyższe uwagi, przedstawiają w grubych zarysach sposób budowania, utrzymania i stan dróg, które później Wydziałowi krajowemu oddane zostały. Przy tych wszystkich warunkach wartość jednej oddanej mili (budowa a nie użytek) oceniono przy oddaniu na 30,000 zł. Drogi te wszystkie budowane były przed 20 laty, szarwarkami i kouwencyą. Jaka jest różnica cen ówczesnych a dzisiejszych?

Uwaga VIII. W wykazie obecnym jest co do długości dróg różnica o 24 sążni. Ze względu na krótkość i nagłość roboty, niezgodność ta, jako mało znacząca nie zostaje sprostowaną.

Uwaga IX. Droga Krzyweze - Borszczów, ze względu na zupełnie zmieniony kierunek, dziś jeszcze nie należy być wymierzony i wytrasowany nie może mieć jak tylko przybliżoną długość.

Sprawozdanie

komisji kultury krajowej w sprawie uznania szkół rolniczych w Dublanach za zakłady krajowe.

Po rozpoznaniu złożonego wysokiemu Sejmowi przez Wydział krajowy sprawozdania z dnia 14. Maja 1875 r. L. 11.283 komisja kultury krajowej wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

I. Sejm zgadza się na uznanie rolniczych zakładów naukowych w Dublanach za krajowe, pod następującymi warunkami :

1. Towarzystwo odstępuje krajowi dziś istniejącą szkołę gospodarstwa rolnego i szkołę parobków w Dublanach wraz z własnością budynków szkolnych, domów mieszkalnych dla profesorów, gruntu na którym budynki stoją, przynależnych dziedzińców, ogrodów dziś na cele szkolne służących, inwentarza szkolnego, księgozbioru, muzeów i innych zbiorów, oraz z własnością roli w przestrzeni około dwudziestu morgów gruntów folwarcznych do Zakładu przytykających, — i przelewa do kasy krajowej gotowiznę pochodzącą z subwencji, bądź to państwowych, bądź krajowych, na urządzenie laboratorium chemicznego w Dublanach, albo też innych Zakładów tego rodzaju, o ile te fundusze na właściwe cele dotychczas jeszcze użytymi nie zostały.

2. Powyższe budynki i grunta, krajowi na rzecz szkół rolniczych odstąpione, obowiązuje się Towarzystwo uwolnić od wierzytelności hipotecznych na Dublanach ciążących. przenosząc one w zupełności na pozostałą część Dublan, zostającą i nadal własnością Towarzystwa.

3 Kraj bierze od Towarzystwa pozostałą część Dublan w dzierzwę, wraz z całym inwentarzem żywym i martwym na tak długo, jak wymienione szkoły, w warunkach poniżej określonych, istnieć będą, — za sumę niemogącą przenosić 2000 złr. rocznie i obowiązek opłacania wszystkich podatków tak istniejących, jak tych, któreby w przyszłości nałożone być mogły, oraz ponoszenia wszystkich ciężarów gruntowych wyjąwszy hipotecznych.

Inwentarz żywy i martwy zostanie oceniony przy objęciu dzierzawy i przejdzie na wyłączną własność kraju, kraj zaś obowiązany będzie przy expiracyi dzierzawy zwrócić Towarzystwu inwentarz w równej wartości.

4. Kraj obowiązuje się utrzymywać w Dublanach średnią szkołę gospodarstwa rolnego i szkołę parobków, jako zakłady krajowe, z językiem wykładowym polskim, pod bezpośrednim nadzorem kuratoryi, złożonej z trzech członków mianowicie: delegata Rządu, delegata Wydziału krajowego i delegata c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, a pod nadzorem zwierzchniczym Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem.

5. Jeżeliby Zakłady naukowe w Dublinach przestały być zakładami krajowymi, lub jeżeli przestały być szkołami rolniczymi, lub jeżeliby szkoła gospodarstwa rolnego straciła cechę średniego Zakładu naukowego, lub też jeżeliby język polski przestał być jedynym językiem wykładowym w obu, lub w którejkolwiek z tych szkół; albo też nareszcie jeżeliby Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z jakich bądź powodów przestał sprawować nadzór zwierzchniczy nad temi szkołami; natenczas wracają te szkoły napowrót do Towarzystwa — a Towarzystwo odzyskuje własność wszystkich przedmiotów w pierwszym ustępie wymienionych i bez obowiązku zwrotu krajowi poczynionych wkładów.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z Komitetem c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, umowy w myśl powyższych warunków, nie wcześniej jednak, aż gdy Ministerstwo rolnictwa bezwarunkowo zapewni Zakładom naukowym w Dublinach stałą roczną dotacyą w kwocie co najmniej 5800 zł. w. a., niemniej pomoc przez udzielenie w razie potrzeby jednorazowych subwencyj.

III. Wydział krajowy ułoży statut organizacyjny dla rolniczych zakładów naukowych w Dublinach i wyjedna zgodzenie się nań Ministerstwa rolnictwa.

IV. Wydział krajowy zda Sejmowi sprawę o przeprowadzeniu powyższych uchwał i przedłoży do uchwalenia projekt etatu dla nauczycieli przy krajowych szkołach rolniczych w Dublinach.

V. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na prowadzenie gospodarstwa rolnego w Dublinach na r. 1876 kredyt do 3000 złr. w. a.

Lwów dnia 25. Maja 1875.

Zastępca przewodniczącego.

Jerzy Czartoryski.

Sprawozdawca.

Józef Badeni.

Aleg. CVI.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Erazma Wolańskiego względem uregulowania taryf kolejowych.

Wysoki Sejmie!

Przewóz zboża z ościennych prowincyi cesarstwa rosyjskiego do Niemiec stanowi dla kolei galicyjskich źródło znacznego dochodu. Zboże to przebiegłszy całą długość tych kolei rozchodzi się potem w dwojakim kierunku: na zachód, ku Saksoni, krajom nadreńskim, Szwajcaryi i na północ przez Wrocław, Berlin, Szczucin ku morzu bałtyckiemu. Transporta tego rodzaju, nadawane zwykle w wielkich naraz ilościach i przebiegające bez przerwy całą koleją od końca do końca, wymagają mniejszych stosunkowo kosztów manipulacyjnych, niż transporta nadawane w mniejszych naraz ilościach i na krótszej odległości. Rzeczą więc jest łatwą do pojęcia, że koleje w ogóle robią wszelkie możebne usiłowania, aby podobne transporta na swoje linie skierować, lub jeżeli już raz ten kierunek wzięły, na tych liniach utrzymać.

Niedawno zostały ukończone i otworzone dla ruchu koleje, które od południa na północ przecinają najżyźniejsze, między morzem Czarnem a Bałtykiem położone kraje, koleje te, wspólnym wiedzione interesem, natychmiast skojarzyły się w tym celu, aby wywóz zboża rosyjskiego do Niemiec, i do portów nadbałtyckich pozyskać dla swoich linii, z wykluczeniem kolei galicyjskich. Ustanowiły więc dla tego zboża taryfy niskie tak, iżby w obydwu wyżej wspomnianych kierunkach, mianowicie ku Królewcu i Gdańsku, równie jak ku zachodnim krajom niemieckim, skutecznie współzawodniczyć mogły z kolejami galicyjskimi. W tym ostatnim, zachodnim kierunku koleje galicyjskie najkrótszą przedstawiają drogę. Zboże z Bessarabii, Ukrainy, Podola, musi przez Wołyń i Królestwo kołować, nim się dostanie do pruskiego Szląska. Musiały więc koleje po tamtej stronie kordonu znacznie obniżyć taryfy, aby publiczność kupiecką do transportów dłuższą linią zachęcić.

W skutek tego współzawodnictwa obniżyła kolej Karola Ludwika taryfę transytową od zboża i mąki na 1 cent od cetnara i mili. Ale koleje rosyjskie nie dały za wygraną i ustanowiły taryfę o ćwierć centa tańszą. Nastąpiło więc na linii Karola Ludwika i na linii czerniowieckiej dalsze obniżenie taryfy dla zboża przebiegającego całą długość tych kolei, od Brodów, Podwołoczysk po Kraków i przechodzącego następnie na koleje niemieckie, z którymi obiedwie koleje galicyjskie związane są kartelami.

Obecnie zboże idące w nieprzerwanym ruchu z Podwołoczysk do Wrocławia w pełnych wozach opłaca za przestrzeń 70.3 mil t j. za całą długość kolei Karola Ludwika, od cetnara 51.3 ct. czyli 0.73 cent. od cetnara i mili. Zboże idące w nieprzerwanym ruchu do Wrocławia z Czerniowiec opłaca za przestrzeń, którą na kolejach galicyjskich przebiega, to jest za mil 80.5 tylko 57.6 cent. z Brodów za mil 57.3 tylko 41.8 centów.

Zboże nieprzechodzące na koleje niemieckie, a więc pozostające w młynach krakowskich, chociaż przebiega także całą długość linii galicyjskich, nie korzysta z tego obniżenia taryfy, i płaci z Podwołoczysk nie 51.3 ale 68.5, z Czerniowiec nie 57.6 ale 86.3, z Brodów nie 41.8 ale 53.6 ct. to jest o 17.2 o 28.9 i o 11.8 ct. więcej. Dla Wrocławia fracht od cetnara i mili na kolejach galicyjskich wynosi 0.73, dla Krakowa 0.97 ct., to jest o 0.24 ct. czyli o 33% więcej. Ztąd to pochodzi że zboże idące n. p. z Czerniowiec płaci do Wrocławia 84 ct. od cetnara, do Krakowa zaś 88.6 ct., z Suczawy do Wrocławia 91.8 ct. do Krakowa 98.6 ct. to jest o 4.6 i o 6.8 ct. więcej do Krakowa niż do Wrocławia.

Fracht z Krakowa do Wrocławia kosztuje od cetnara zboża lub mąki 40.5 ct. Młyn w Krakowie, któryby męł pszenicę rosyjską a mąkę do Wrocławia wywoził, opłacałby od cetnara zboża sprowadzonego z Podwołoczysk 68.5, od cetnara mąki wysłanej do Wrocławia 40.5 razem 109 ct. frachtu. Młyn w Wrocławiu, mieląc taką samą pszenicę rosyjską także z Podwołoczysk sprowadzoną, opłaca frachtu tylko 77.7 ct. może więc mąkę o 31.3 ct. taniej sprzedawać niż młyn krakowski, a tem samem na całym pruskim Szlądzu zgnieść konkurencyę młynów krakowskich. Podobny rachunek przeprowadzony co do zboża przywiezionego z Suczawy, okazuje, że młyn Wrocławski ma w porównaniu z młynem Krakowskim premie 37.3 ct. na cetnarze, to jest prawie 75 ct. na korcu przemicy.

Z Tarnowa jest 47 mil bliżej do Wrocławia niż z Brodów, fracht od centnara zboża z Tarnowa do Wrocławia kosztuje 53.0 ct. z Brodów do Wrocławia 69.3 ct. Różnica frachtu wynosi tylko 16.3 ct., tak, jak gdyby Tarnów był położony o m¹l 30 dalej ku wschodowi. Kupiec Wrocławski nie może płacić za pszenicę w Tarnowie drożej jak o 16.3 centy wyżej ceny, jaką płaci na komorze Radziwiłowskiej.

Z Rzeszowa kosztuje fracht do Wrocławia od cetnara zboża 65.1 cent. — z Podwołoczysk o 49.5 mil od Wrocławia bardziej oddalonych, kosztuje takż fracht 77.7 cent. więc za 49.5 mil tylko 12.6 cent. więcej. Młyn w Rzeszowie sprowadzając pszenicę z Brodów opłaca od cetnara 42.9 cent. Gdy zmiele tę pszenicę, opłaca od cetnara mąki do Wrocławia 65 cent., razem więc opłaca frachtu 107 cent. Młyn Wrocławski opłaca z Brodów 69.3 cent., więc młyn Rzeszowski musiałby tracić na cetnarze mąki 38.7 cent., czyli na korcu pszenicy 77.5 cent. gdyby na miejscu swego naturalnego odbytu, to jest na targowicach pruskich chciał konkurować z młynami pruskimi.

Wywóz zboża z Jarosławia do Wrocławia kosztuje 69.3 cent., tyleż kosztuje wywóz zboża ze Lwowa, ale co większa, tyle także kosztuje on z Brodów. Z Podwołoczysk kosztuje on tylko o 8.4 cent. więcej, pomimo że różnica odległości między Jarosławiem a Podwołoczyskami wynosi mil 43. Pod względem wywozu zboża w naturalnym kierunku odbytu, do Niemiec, jest więc cała wschodnia

przestrzeń kraju poczynawszy od brzegów Sanu, jakby sztucznie za Zbrucz przeniesiona i wstecz ku wschodowi o mil kilkadziesiąt cofnięta. Komu wiadomo, jak odmienne są i o ile korzystniejsze warunki produkcji zboża w ościennym Wołyniu i na Podolu rosyjskiem, jaka różnica w cenie ziemi, w ciężarach publicznych i t. d. w porównaniu z okolicą nad Sanem, ten łatwo oceni, jak ciężką i prawie niemożliwą staje się przy takim zrównaniu frachtu konkurencji na targach niemieckich galicyjskiego zboża z rosyjskiem.

Z podobnego zestawienia taryf co do innych stacyi możnaby wykazać rezultaty niemniej rażące. Lecz wykazane wystarczają może, a dodać nie zawadzi, że porównanie pozycji taryfowych na naszych kolejach należy do zadań najbardziej zawiłych.

Każda taryfa ma po kilka dodatkowych opłat i należitości, każda powołuje się na postanowienia dawniejsze, każda nstanawia wyjątki. Dość powiedzieć, że w taryfie kolei czerniowieckiej z r. 1874 która spory tomik w ćwiartkowym formacie zajmuje osmdziesiąt jeden stronnic, w taryfie kolei Karola Ludwika osmdziesiąt siedm stronnic poświęconych jest tylko na komentarze i tablice, mające niby objaśniać publiczność.

Opaczne przedstawienie stosunków naturalnych pod względem handlu zbożowego w kraju, w którym ten handel i połączona z nim industria stanowią główny warunek powodzenia ekonomicznego, wywarło powszechne, silne i nader przykre wrażenie.

Producenci przerażeni zostali groźną konkurencją ościennego kraju, słynącego z niewyczerpanej żyźności. Wszak przez stuczne zniesienie odległości otworzono temu krajowi możność zasypania zbożem tych targowisk, na których jedynie ziemiopłody nasze znajdują pewny i korzystny odbyt.

Jak wiadomo, jedynym przemysłem fabrycznym, który się w Galicyi z jakim takim powodzeniem w ostatnich latach rozwinął, jest młynarstwo. Wielkie kapitały włożone zostały w ten przemysł. Tu i owdzie poniesiono ciężkie ofiary, aby przelamać początkowe trudności. Naraz młyny nasze zostały zagrożone konkurencją młynów szlązkich, które mogą teraz sprowadzać zboże za frachtem tańszym niż Kraków, a za frachtem prawie równym jak wiele innych miast naszych.

Nakoniec przerażony został świat handlowy już samą nagłością wprowadzenia tak doniosłej zmiany, która wszelkie dotychczasowe kombinacje wywraca.

W skutek wrażenia, jakie taryfa z 1. Kwietnia b. r. wywarła, ozwały się zewsząd głosy wołające ratunku. Przerażenie wzmogło się jeszcze, gdy prawie równocześnie upowszechniła się wieść, że zamiarem Rządu jest młodsze koleje galicyjskie zlać w jedno z koleją Karola Ludwika. Zauważano słusznie, że wrzazie gdyby się jej udało nabyć choćby tylko jedną z tych kolei, n. p. Dniestrzańską, już tem samem zapobiegłaby kolej Karola Ludwika wszelkiej wewnątrz kraju konkurencji, a monopol w jej rękach mógłby narazić na szwank całą przyszłość ekonomiczną Galicyi.

Dla tego to wypracował Wydział krajowy memoriał do c. k. Rządu, który po otwarciu Sejmu złożył na stół Izby, a w którym ze stanowiska zdrowo pojętego dobra kraju traktuje równie sprawę taryfową, jak i sprawę fuzyi kolei galicyjskich. Prawie jednocześnie przedłożyli Rządowi memoriały w tym samym ułożone duchu, komitet Towarzystwa gospodarczego w Krakowie i Izba handlowa we Lwowie.

Słuszna więc jest, aby także reprezentancja kraju, zebrany Sejm podniósł głos w obronie tyłu zagrożonych interesów.

Niezawodnie należy uregulowanie taryf kolejowych do nader zawiłych zadań polityki ekonomicznej. Spotykają się na tem polu rozliczne interesa sprzeczne. Nie jest rzeczą łatwą pogodzić je i do jednego sprowadzić wyrazu, którym jest cyfra w taryfie.

Interesem właścicieli kolei jest osiągnąć jak najwyższy czysty dochód ze swego przedsiębiorstwa, i nie dziw jeśli nie poczuwają się z własnego popędu do obowiązku regulowania taryf inaczey jak według własnej korzyści.

Interesa producentów, konsumentów, kupców rzadko są między sobą w zgodzie. Służyć tu może za powszechne prawidło, że każdy obawia się konkurencyi w swoim własnym zawodzie, ale cieszy się gdy ją znajduje po stronie tych, z którymi zawiera transakcye. Aby uniknąć błędu, potrzeba tu dokładnych i bezstronnych badań, któreby wykazały, co w tych sprzecznych wymaganiach jest uzasadnionem i zdrowem, a co z dobrem ogółu lub z jego przeważnej części niezgodnem i rzadko się wydarza taka jednogodność w całym kraju, jak ta, która się objawiła w obec najnowszej taryfy głównych kolei galicyjskich.

Nakoniec wchodzi w grę także interes Rządu, który z natury rzeczy powinien być zawsze jeden i ten sam, co interes ogółu. Rządowi więc przedewszystkiem powinno zależeć na tem, żeby kolej, ta dzwignia dobrobytu, wielce potężna, ale właśnie w skutek tej potęgi wielce niebezpieczna w razie opacznego użycia, działała zawsze ku pospolitemu dobru, ułatwiała postęp gospodarstwa społecznego, gdzie on się sam rozwija, a wywoływała go tam, gdzie się dotąd jeszcze nie pojawia. W tym kierunku Rząd jest wielokrotnie zainteresowanym, jako stróż dobra pospolitego, jako piastun siły podatkowej, nakoniec jako spadkobierca towarzystw akcyjnych, przyszyły właściciel kolei. Wszak dochód, jaki mu będą przynosić, gdy przejdą w jego posiadanie, będzie tem wyższy, czém wyżej za pomocą dobrej już teraz polityki taryfowej podniesiony zostanie rozwój ekonomiczny kraju.

Wprawdzie przeoczyć nie można, że jest w grze inny jeszcze, bezpośredni a chwilowy interes Rządu, jako gwarantującego właścicielom kolei pewną kwotę czystego dochodu. Pod tym względem jest zadaniem Rządu, nie powiększać bez potrzeby ciężaru, który z tego tytułu skarb Państwa ponosi, więc nieuszczuplać kolejom dochodu, ale zarazem przez utrzymanie zdrowej polityki taryfowej dążyć do tego, choćby kosztem chwilowych ofiar, aby koleje podniecały industrię i handel, aby same sobie w ten sposób przysparzały ruchu i dochodu i mogły się z czasem obchodzić bez zaliczek Rządowych.

Trudne zadanie pogodzenia tylu i tylorakich względów, potrzeb i wymagań jest jeszcze bardziej utrudnionem przez to, że do pewnego stopnia Rząd ma ręce związane. W koncesjach pospolicie zakreślone są co do wysokości frachtu pewne granice, w których obrębie przedsiębiorstwo może się poruszać swobodnie. Koncesye te stanowią niejako obustronnie obowiązujące umowy. Na podstawie koncesyi ogromne kapitały bywają wyłożone a często zarezykowane i niebyłoby to wcale podniętą do przedsiębiorstw nowych, gdyby rządy bez naglącej potrzeby wkraczały do tej sfery, którą postanowienia koncesyi zastrzegły dla swobodnego ruchu przedsiębiorstwa.

W obec tej ostatniej trudności należy jednak mieć to na uwadze, że przedsiębiorstwa kolei żelaznych zajmują stanowisko pod wielu względami uprzywilejowane. Ztądto pochodzi, że co do prawnej właściwości swojej różnią się one od przedsiębiorstw innych, i bardziej niż inne należą pod władanie prawa publicznego i administracyi państwa. Wpływ Rządu, który względem innych przedsiębiorstw mógłby przybrać charakter włamania się w prywatną sferę własności, zachowa zawsze względem kolei żelaznych prawowity charakter prerogatywy najwyższej władzy społecznej. A nie dość na tem, że koleje przez Rząd są uprzywilejowane, i że skarb państwa, to jest siła podatkowa ogółu, stoi za nimi w odwodzie z gwarancją pewnego dochodu. Sama natura tych przedsiębiorstw nadaje im jeszcze ten przywilej, że najczęściej wolne są od współzawodnictwa, który jest najdzielniejszym regulatorem cen w każdej innej gałęzi zarobkowania, dlatego powszechnem i słusznem jest to przekonanie, że Rząd ma nie tylko prawo i obowiązek czuwać nad tem, żeby przedsiębiorstwa, mające tyle korzyści z góry sobie przyznanych, nie sięgały jeszcze i po takie zyski, które tylko z szkodą ogółu osiągnięte być mogą.

Wprawdzie Rząd austriacki mało dotąd okazywał skłonności do energicznego w tym kierunku działania. Nie pierwszy to raz rozbrzmiewają po kraju zażalenia na taryfy kolei galicyjskich. Podobno nie bez przyzwolenia Rządowego ustanowioną została ta najnowsza taryfa, która jak staraliśmy się wykazać, ze szkodą naszą dopomaga produkcji rosyjskiej i przemysłowi pruskiemu. To jednak nie do milczenia, ale owszem do głośnego wołania nakłaniać nas powinno. Może głosy podniesione dziś właśnie, łatwiej dowożą się skutku, niż w innym czasie. Jednocześnie bowiem mnożą się podobne skargi także w innych krajach koronnych i domagają się nie tylko reformy tej lub owej taryfy na jednej lub drugiej kolei, ale zasadniczo uregulowania kwestyi taryfowej w ogóle, może mniej rażące niż u nas, ale także dla interesowanych dotkliwie pozycje taryfowe zdarzają się na każdej niemal kolei. Wiadomo powszechnie, jaki cios zadały w swoim czasie wywozowi spirytusu austriackiego do Włoch taryfy przewozowe, protegujące eksport spirytusu pruskiego. W Czechach skarżą się przemysłowcy na to, że koleje tamtejsze, ubezpieczwszy się pobierają za cały szereg artykułów handlu od północnej granicy Czech do Wiednia fracht o 50% wyższy niż ten, który te same artykuły opłacają w nieprzerwanym ruchu między Hamburgiem a Wiedniem. Z Pesztu do Drezna fracht od zboża wynosi o 10 centów mniej, niż z Pesztu do Bodenbachu. Szkło, ten ważny artykuł przemysłu czeskiego opłaca z Bodenbachu do Wiednia 203 ent., a szkło z Hamburga do Wiednia sprowadzane (przez Pragę) tylko 156 centów.

Naprzeciw Oświęcima leży na pruskim Szląsku Nowy Bieruń.

W skutek protekcji, jaką koleje lubią udzielać handlowi przewozowemu za pomocą taryf specjalnych, zdarza się że zboże austriackie bywa tańsze w Bieruniu, niż w Oświęcimie i młynarze austriaccy zakupują to austriackie zboże w Prusiech, bo różnica ceny zboża, spowodowana tylko różnicą wysokości frachtu, wynosi więcej, niż cło wchodowe, pobierane na komorze w Oświęcimie.

Żeby nie wyglądało, jakobyśmy jeden tylko w Galicyi artykuł, to jest zboże, mieli na oku, komisya pozwala sobie wspomnieć, że szląski węgiel kamienny opłaca do Tarnopola od pełnego wagonu fracht prawie o 8 zł. wyższy, niż do Podwołoczysk. Jeden tylko młyn w Tarnopolu potrzebuje 50.000 cetn. tego węgla rocznie, opłaca więc za fracht węgla o 2.000 zł. więcej, niż jego współzawodnik po tamtej stronie kordonu.

Podobnych szczegółów możnaby jeszcze wiele przytoczyć. Dlatego jest rzeczą niepodobną żeby Rząd głuchym pozostał na mnożące się zewsząd przedstawienia, obojętnym na szkody, które wewnętrzny ruch ekonomiczny ku wzbogaceniu zagranicy ponosi. Jest rzeczą niepodobną, żeby Rząd, nim jeszcze przedsięwzięcie uregulowanie taryf kolejowych w ogóle, nie użył wszelkich środków, jakie ma w swej mocy, dla usunięcia takich wyjątkowych taryf, jak najnowsze taryfy głównych linii galicyjskich, taryfy, których potworne dla nas wynikiłości staraliśmy się choć w małych próbkach przedstawić.

Pozostaje nam jeszcze powiedzieć słowo o kwestyi zlania w jedno młodszych kolei galicyjskich. Z powyższego wywodu wynika, że nie możemy zalecać zlania tych kolei z koleją Karola Ludwika. Byłoby to zmonopolizowaniem w rękach kolei Karola Ludwika całego ruchu towarów tak w handlu wewnątrz kraju, jakoteż w handlu z zagranicą i mogłoby najzgubniejsze dla Galicyi skutki wywołać. Najgoręcej jednak należałoby popierać zlania w jedno tych młodszych kolei między sobą.

Tym sposobem powstałoby na miejscu trzech wątkich jedno silne przedsiębiorstwo o zapewnionej przyszłości. Takie przedsiębiorstwo stałoby się, zwłaszcza po wybudowaniu projektowanych kolei do Husiatynu i do Białej, współzawodnikiem kolei Karola Ludwika, mogącym się z nią mierzyć na siłach.

Korzyści, jakieby już teraz wyniknęły z fuzyi trzech kolei, są zbyt jawne. Któż wątpi o tém, że jeden zarząd centralny mniej kosztuje, niż trzy takie zarządy? Wspomniane trzy koleje

mają nie tylko trzy sztaby techniczne, ale także swych w Radach zawiadowczych 38 członków, podczas gdy bogata kolej północna ma ich tylko 12.

Kto zna służbę tak zwaną graniczną, to jest czynności i koszta z powodu przechodzenia pociągów z jednej linii na drugą, temu wiadomo, że ta jedna rubryka na tych trzech liniach pożerałaby setki, tysięcy przy należycie ożywionym ruchu. Cóżby powiedzieć o korzystniejszym zużytkowaniu parków, paliwa, służby pociągowej, które jest ważnym oszczędności w kosztach ruchu warunkiem. Słowem, w każdym dziale wydatków byłyby możebnymi takie oszczędności, o jakich nie można myśleć przy nienaturalnem rozłamaniu na trzy kawałki jednej, ciągłej, nieprzerwanej linii.

Już dziś pomimo nie świetnego położenia swego, kolej Łupkowska coraz silniejszą staje się konkurentką kolei Karola Ludwika.

Wszakże już teraz podejmuje się ona dostawić pełnego ładunku wozowego między Wiedniem a Lwowem o 40 zł. taniej niż kolej Karola Ludwika w połączeniu z koleją północną. Gdyby więc te koleje młodsze wydobyły się zapomocą zespolenia sił, z ciężkiego swego położenia i gdyby swobodniejszych nabyły ruchów, konkurencya z ich strony mogłaby się stać skutecznym regulatorem innych taryf w kraju i zapobiedz takim, jak dziś są anormalnym stosunkom frachtowym.

Z tych powodów komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. Rząd, aby wpłynął na zgodne, z interesami ekonomicznymi kraju uregulowanie taryf na kolejach galicyjskich.
2. Wzywa się c. k. Rząd, aby wpłynął na zlanie w jedno kolei Łupkowskiej, Dniestrzańskiej i Arcyksięcia Albrechta.

Zastępca przewodniczącego:

Grocholski.

Sprawozdawca:

Smarzewski.

Aleg. CVII.

Sprawozdanie

komisyi terytoryalnej o przedłożonych przez c. k. Rząd wnioskach komisyi mieszanej, złożonej z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego, względem przeprowadzenia zmian w obecnym podziale kraju na okręgi sądów powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Na trzeciem posiedzeniu obecnej sesyi przedłożył c. k. Rząd wysokiemu Sejmowi 15 wniosków komisyi mieszanej w przedmiocie zmian w terytoryalnym podziale kraju na okręgi sądowe, — które też osobnej komisyi z 15 członków na temże samem posiedzeniu wybranej, do rozpoznania i zdania sprawy przekazane zostały.

Sprawa ta, w której wysoki Sejm w myśl §. 19. statutu krajowego i §. 2. ustawy z dnia 11. czerwca 1878. Dz. p. p. nr. 59. do udzielenia opinii powołany — poruszoną została koniecznością przeprowadzenia zasady wypowiedzianej w §. 10. ust. z d. 19. maja 1868 Dz. p. p. nr. 44. — niemniej licznemi petycjami gmin i reprezentacyj powiatowych.

W roku 1869 oddano ją pod rozpoznanie komisyi mieszanej, złożonej z delegatów Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa, tudzież wyższych sądów w Krakowie i Lwowie i na podstawie wniosków tej komisyi ułożony został projekt zmian terytoryalnych. Następnie zasiągnięto co do projektu tego opinii wyższych sądów krajowych we Lwowie i Krakowie, reprezentacyj powiatowych i starostw i poddano go ponownie pod rozwałę komisyi mieszanej, złożonej z delegatów Wydziału krajowego i Namiestnictwa, która ostatecznie wnioski swoje w 74 wykazach według pojedynczych starostw ułożonych, zestawiała.

Operat ten cały przedłożono Ministeryum spraw wewnętrznych, które porozumiawszy się z c. k. Ministeryum sprawiedliwości, życzenie wyraziło, aby kwestye w pomienionym operacie organizacyjnym wspólnie traktowane, mianowicie:

- a) względem wyłączenia pojedynczych miejscowości z dotychczasowych okręgów sądowych;
- b) względem utworzenia nowych sądów powiatowych;
- c) względem zwinienia niektórych istniejących sądów powiatowych;
- d) względem przeniesienia siedzib sądów powiatowych

przez wysoki Sejm krajowy oddzielnie, a co do punktów b) do d), ile możności względem każdego pojedynczego sądu z osobna rozpoznane i zaopiniowane być mogły — dla tego też i przedłożenie rządowe formy przez Ministerstwo wskazanej, ściśle się trzyma.

Udzielone komisji materiały ograniczają się jedynie na przedłożeniu rządowem — operatach pomienionych obu komisji mieszanych — sprawozdaniach reprezentacyj powiatowych i starostw oraz petycyach gmin i obszarów dworskich. Komisja zajęła się sprawą tą z całą gorliwością i rozważą na jakie przedmiot takiej doniosłości zasługuje, i aczkolwiek materiał jej udzielony w niektórych względach niedostateczny — w niektórych kierunkach niezupełny — wzięła go komisja za podstawę prac swoich — mając na względzie, iż (jak stwierdzają to mnogie utyskiwania, że przy obecnie istniejącym podziale w wielu miejscowościach nie sądy dla ludności ale ludność dla sądów — jak dalej liczne petycje gmin, obszarów dworskich i reprezentacyj powiatowych oraz zgodne sprawozdania starostw dowodzą) regulacja terytoryalna jest potrzebą, żadnej zwłoki niecierpiącą, i nie ograniczając się jedynie na dostarczonych jej pomienionych materiałach, podzieliła referat między pojedynczych swych członków w miarę jak takowi obeznani byli z stosunkami odnośnych okręgów; nadto zasięgała rady i zdania nie tylko posłów z dotyczących okolic, lecz także osób poza sejmem z stosunkami miejscowymi dokładnie obeznanych — uwzględniła też ile możności wszystkie słuszne i uzasadnione żądania mieszkańców — sprawdziła nareszcie wszelkie swe propozycje z najnowszymi mapami kraju; komisja uwzględniając wyrażone życzenie Ministerstwa — w przedłożeniu rządowem zachowane — rozpoznawała każdy z ustępów operatu organizacyjnego odrębnie — i nie odstępywała od tego tem mniej, ile że do tego żadnych powodów nie miała — i porządek ten zachować sprawa sama wymagała.

Po największej części, zgodziła się komisja z przedłożeniem rządowem, które ilość sądów powiatowych powiększając — tylko intencyom wysokiego Sejmu w uchwałach z dnia 8. maja 1875 i 15. grudnia 1873 wypowiedzianym zadość czyni; zmiany poczyniono jak to z załączonego projektu komisji się okazuje — tylko z przyczyn ważniejszych — bacząc na położenie geograficzne, stosunki miejscowe, środki komunikacyjne, na interesa i potrzeby ludności licznymi petycjami uwytłomione. Komisja użyła w swym projekcie wyrazu „miejscowości“ zamiast wyrazu „gmina“ w przedłożeniu rządowem użytego, uczyniła to raz dla tego, ponieważ z aktów niezbitego przeświadczenia powziąć nie mogła, iż każda z wyrażonych miejscowości dla siebie osobną administracyjną gminę stanowi, a powtóre dla tego, iż wyraz miejscowość obejmuje tak gminę jak i obszar dworski, co odpowiada intencyom tak przedłożenia rządowego jak i komisji sejmowej.

Co do porządku w projekcie uwidocznionego uważała komisja, iż tylko sprawie uszły, obierając porządek geograficzny od zachodu na wschód.

Co się tyczy przydzielenia poszczególnych miejscowości do okręgów sądowych, komisja nie zapoznawała trudności, jakie zachodzą, aby wszystkim najdrobniejszym względom i życzeniom pojedynczych miejscowości zadość się stało — starała się jednak pogodzić te życzenia z względami wyższymi, jakich przy organizacji sądownictwa zapoznawać nie można, i silnego jest przeświadczenia, że projektami swymi w dołączonym załączniku uwidocznionymi, stosunkom właściwym, ze wszech miar zadość uczyniła.

Opierając się na tym wywodzie, wnosi komisya:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- a) Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem oświadcza się za przedłożonym przez sejmową komisję projektem terytoryalnego podziału kraju na okręgi sądów powiatowych i zaleca takowy c. k. Rządowi do wykonania
- b) następującą rezolucję:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby siedzibę Starostwa Skałackiego przeniósł z Skałatu do Grzymałowa, jako do punktu centralnego całego Starostwa.

Niniejszem zostają załatwione następujące petycye: l. 56, 151, 170, 116, 182, 225, 278, 263, 264, 295, 297 do 306, 312, 313, 330, 343, 358, 359, 361, 362, 370, 373, 374, 425, 426, 444.

Lwów dnia 20. maja 1875:

Za przewodniczącego:

Jan Czajkowski.

Sprawozdawca:

Bartoszewski.

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z d. 8. kwietnia b. r. 1. 8267 w przedmiocie tłumaczenia artykułu 12. ustawy krajowej z d. 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Rada szkolna krajowa napotkawszy wątpliwości w zastosowaniu artykułu 12. ustawy z d. 2. maja 1873, stanowiącego o przyznawaniu kwinkweniów dla nauczycieli etatowych, wniosła do Wydziału krajowego pismo datowane 4. kwietnia b. r. 1. 794, którem prosi objawienia zdania w tej mierze lub w razie potrzeby o wyjednanie u Wysokiego Sejmu autentycznej interpretacyi powołanego artykułu.

Wydział krajowy złożył o tym przedmiocie Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z d. 8. kwietnia b. r. 1. 8267, które w skutek uchwały w tej W. Izbie dnia 16. kwietnia b. r. zapadłej komisyi edukacyjnej do zbadania przekazaniem zostało.

Czyniąc zadość poleceniu, zbadała komisyja edukacyjna zapytywanie równie Rady szkolnej krajowej w piśmie na wstępie powołanem objawione, jak niemniej Wydziału krajowego w tym względzie wyrażone, na zasadzie tego doszła ona do przekonania, że:

a) nauczycielowi przeniesionemu na nowy etat powinien być za całą poprzednią przynajmniej 15letnią służbę przyznanym jeden tylko 5letni dodatek, drugi zaś i następne za każde już przy szkole etatowej przepędzone 5 lat służby;

b) od stale mianowanych a do służby etatowej przeniesionych nauczycieli, którzy nie wysłużyli lat 15, to tylko wtenczas żądać można do służenia tychże lat 15tu, jeszcze nie wysłużąc pierwaj lat 5 w służbie etatowej.

Jeżeli zatem nauczyciel stale mianowany przebył przed służbą etatową lat 10 lub mniej od 10, otrzyma pierwszy dodatek po latach 5ciu służby etatowej; jeżeli dawniejsza jego służba przenosiła lat 10, otrzyma go po spędzeniu w służbie etatowej tej liczby lat, która dodana do przed etatowej, uczyni razem lat 15.

To przekonanie powzięła komisyja edukacyjna już to z samego wyraźnego brzmienia artykułu 12, już też w ogóle z ducha ustawy krajowej z d. 2. maja 1873.

Albowiem artykuł 12 stanowi w dwóch pierwszych ustępach, iż oprócz stałej płacy pobierać będzie nauczyciel że każde pięć lat nienagannej służby przy szkołach publicznych ludowych osobny dodatek pięcioletni, który się aż do 30 lat służby powtarza. Że tu zaś mowa o szkołach etatowych wypływa niewątpliwie z artykułu 55 tej samej ustawy, który brzmi „Ustawa niniejsza staje się prawomocną równocześnie z ustawą o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych“. W ostatnim ustępie swoim robi artykuł 12ty dla służby przepędzonej w szkołach nie etatowych wyjątek dwojakiego rodzaju 1. dla tych nauczycieli, którzy wstępując do służby etatowej mają już

za sobą przynajmniej 15 lat służby nieprzerwanej i nienaganej; 2. dla tych, którzy wprowadzili już stale nominowani, ale jeszcze nie ukończyli 15 lat służby. Gdy więc ten ostatni ustęp artykułu 12. jako wyjątek ściśle tłumaczony być powinien i gdy nadto duch ustawy z d. 2 maja 1873 uwzględniający różnicę kwalifikacji nauczycieli mianowanych przed i po wprowadzeniu nowej ustawy w wykonanie innego tłumaczenia nie dopuszcza; komisya edukacyjna zatem inaczej na powołany artykuł zapatrywać się nie może, jak tylko zgodnie ze zdaniem rady szkolnej i Wydziału krajowego, który je zresztą popiera obszernym i gruntownym wywodem w swoim sprawozdaniu.

Z tego powodu komisya ednkacyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Zapatrywanie Wydziału Krajowego z d. 8. kwietnia b. r. l. 8.267 w przedmiocie tłumaczenia artykułu 12. ustawy z d. 2. maja 1873 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych przyjmuje się do wiadomości.

2. Przez uchwałę powyższą uważają się za załatwione petycje wniesione pod L. 183. 204. i 377.

Lwów dnia 19. maja 1875.

przewodniczący
Dr. Majer.

Sprawozdawca
Ks. Chelmecki.

Aleg. C. IX.

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej z wniosku posła Skrzyńskiego w przedmiocie prawa polskiego jako przedmiotu obowiązkowego przy egzaminach ścisłych.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła Skrzyńskiego, uczyniony dnia 4 Maja a przekazany komisji edukacyjnej uchwałą Wysokiej Izby dnia 7 maja b. r. odwołuje się do uchwały sejmowej z dnia 17 stycznia 1874 i żąda, aby Wydział krajowy ponowił kroki u Wysokiego Rządu celem zaprowadzenia prawa polskiego i jego historii jako przedmiotu obowiązkowego przy egzaminach ścisłych prawno-historycznych, a to obok historii państwa i prawa niemieckiego.

Przedewszystkiem uważa komisya za swój obowiązek, podnieść najważniejsze fakty z przeszłości tej sprawy.

Prawo polskie było niezmiennie obowiązkowym przedmiotem dla uczniów poddających się examiniowi ścisłemu w celu osiągnięcia stopnia doktora praw na uniwersytecie lwowskim.

Rozporządzeniem z dnia 2 Października 1855, L. 172 Dz. ust. p. Ministerstwo oświaty, wprowadzając historję państwa i prawa niemieckiego do examiniów, utrzymało na uniwersytecie lwowskim prawo polskie jako przedmiot obowiązkowy examiniów ścisłych, na krakowskim zaś, gdzie wedle statutu z roku 1833 obowiązkowem nie było, wprowadziło Ministerstwo rozporządzeniem z d. 27 Lipca 1856 do L. 10078 przedmiot ten do egzaminów ścisłych. Dopiero nowe rozporządzenie o rygorozach z dnia 15 Kwietnia 1872 wykreśliło prawo polskie z poczetu przedmiotów obowiązkowych.

Upatrując w tém pominięciu dotkliwą tak dla kraju, jak dla nauki szkodę, Sejm krajowy nie przestał podnosić tej sprawy. Na sesyi sejmowej roku 1872 interpelował dzisiejszy J. E. Minister, Dr. Floryan Ziemiałkowski komisarza rządowego o przyczynę wykluczenia prawa polskiego. Na posiedzeniu sejmowej krajowej dnia 17 stycznia 1874 motywował poseł Czerkawski wniosek podobnej do dzisiejszego treści, który d. 27 Lutego tegoż roku w uchwałę zamienionym został. Wydział krajowy udawał się do Wysokiego Ministerstwa z memoriałem w tej sprawie, który, podobnie jak i kroki fakultetów prawniczych obu uniwersytetów, pozostał bez skutku.

Kroki te Wysokiego Sejmu, jak świadczą chlubnie o jego baczości na interesa naukowe i intelektualne kraju, tak z drugiej strony oparte są na trafném ocenieniu umiejętnej i dydaktycznej wartości pominiętego przedmiotu. Podzielając najzupełniej zdanie Wysokiej Izby, Komisya edukacyjna postanowiła zdanie to oprzeć na motywach, które, poparte przez Wys. Izbę, nabrać będą mogły powagi powszechnego głosu kraju.

Mniema ona naprzód, że osiągnięcie naukowego stopnia doktora praw, winno być zależném od okazania wiedzy nietylko o tém, co w praktycznych zawodach, do jakich prawnik jest powołany, jest mu nieodbitie potrzebném, ale i o tém, co mu daje pełne i gruntowne wykształcenie niezawodowe w warunkach, wśród jakich mu żyć i działać przyjdzie. Przyznając też rzymskiemu, kanonicznemu i niemieckiemu prawu charakter ogólnoeuropejski, nie przypuszcza, aby te trzy prawa wystarczyły do pełnego wykształcenia prawnika francuzkiego, który przeszłość francuzkich, Anglika, który przeszłość angielskich, Włocha, który przeszłość włoskich prawnych stosunków znać i objąć musi, aby zrozumieć stan historyczno-prawny swego społeczeństwa.

Taż sama miara przyłożoną być winna i do naszego kraju. Zaszedł wprawdzie w jego przeszłości fakt, który go odciął od stosunków prawnych, w jakich z innymi ziemiami tejże samej narodowości pozostawał, a to w jednej połowie swojej przez wieków ośm, w drugiej przez wieków pięć, ale ten fakt nie mógł przerwać, mimo form prawnych nowych, które społeczeństwu nadał, dalszego rozwoju acz w zmienionych zupełnie warunkach tej treści i tych instynktów społeczeństwa, które dawna forma polityczna przez wieki wyrobiła, które się niczem zakłąć i powstrzymać nie dadzą, a udzielają nawet tym, co nie są bezpośrednio spadkobiercami myśli i dążeń, zawartych w instytucjach przeszłości. Wtedy też tylko, twierdzimy to śmiało, można znać społeczeństwo nasze i pożytecznie w niem działać, jeżeli pojmuje je w jego historycznym rozwoju, umie się rozemnić ten związek wewnętrzny między ujemnymi i dodatnimi stronami jego samodzielnej przeszłości, a ujemnymi i dodatnimi stronami jego dzisiejszego bytu, jeżeli się zna choroby i zboczenia jego dawne i dzisiejsze ich skutki a zarazem umie udać do enót i rozumnych dążeń, jakie mu w spuściźnie po przodkach pozostały. Dla rządzących i rządzonych jest wiedza o tém zarówno pożądaną, dla rządzących, aby władza ich stawała się dobroczynną i życiodajną, dla rządzonych, aby uległość ich prawu istniejącemu, uszanowanie dla ustaw, uznanie lepszych warunków bytu polegało na wewnętrzném przedświadczeniu, czerpaném z nauk przeszłości, a jako takie wyrabiałoby to silne poczucie obywatelskich obowiązków, które najlepiej zabezpiecza interesa rządu i rządzonych.

Poświadczą prawdziwie tego spostrzeżenia obcy, którym polityczny interes kazał zajmować się historią państwa i prawa polskiego, poświadczą książki Jekla, Hüppego, Adlera, poświęcone zbadaniu gruntu polskiego w widokach rządów i narodu, ujmujących ten grunt polski ramami swoich urządzeń.

Spółczeństwo też polskie, czując całą ważność krytycznego zbadania swojej przedrozbirowej historyczno-prawnej przeszłości, zajmowało się i zajmuje bardzo pilnie tym kierunkiem pracy naukowej. Wśród okoliczności najmniej przyjaznych pracom tego rodzaju, może ono wskazać zarówno znakomity aparat naukowy w nagromadzonym materiale historycznym, jak liczne dzieła prawdziwie naukowej wartości, przedmiotowi temu poświęcone.

W nieprzerwanym ciągu posiadamy w dawnych lub nowych wydaniach źródła naukowe do tego przedmiotu, od dyplomaturyuszów sięgających wieku XII, których liczba z każdym rokiem się mnoży, od najdawniejszego pomnika prawa zwyczajowego w XIIIym wieku aż do zbiorów konstytucyi sięgających rozbioru Rzeczypospolitej. W ostatnich czasach przeszło wydawnictwo na pole zabytków praktyki sądowej polskiej, dostarczając takich zbiorów ogromnych jak II tom Z. A. Helcła prawa polskiego pomników, a założona łaską Najjaśniejszego Pana Akademia Umiejętności w Krakowie ma stały dział wydawnictwa poświęcony zabytkom prawa polskiego. Obfitości źródeł odpowiadają niemniej liczne opracowania. Literatura prawnicza i polityczna zajmuje w dziejach nauk i piśmiennictwa polskiego jedno z najwybitniejszych stanowisk. Usiłowania do objęcia prawa polskiego w system ciągną się nieprzerwanie od XVI wieku, wywołane zrazu praktyczną potrzebą, jak dzieła Taszyckiego, Przyłuskiego, Herburta, Sarnickiego, Januszowskiego i t. p., a towarzyszą im prace tegoż rodzaju nad prawem niemieckim w Polsce Jaskiera, Groickiego, Cerasina i innych. Lengniha i Hartknocha dzieła rozpoczynają poczet prac z naukowej raczej wychodzący potrzeby, ciągnący się też nieprzerwanie aż do dni naszych a wykazujący takie nazwiska jak Skrzetuski, T. Czacki, J. W. Bandtkie, J. Lelewel, W. A. Maciejowski, Z. A. Helcel, Romuald Hube, że nie wspominamy młodszych żyjących. Ruch naukowy w tym kierunku wzmaga się z każdym rokiem, a świeżo wydane dzieło R. Hubego: Prawo polskie prywatne w wieku XIII świadczy wymownie, jak obszernymi, ścisłymi i dokładnymi mogą być badania nad prawem polskim w tak odległych stósunkowo czasach.

Nie braknie nareszcie dobrych ksiąg podręcznych, któreby młodzieży służyć mogły za przewodnika w studyum prawa polskiego. Obok dawniejszych Bandtkiego posiadamy w tym kierunku nowsze Burzyńskiego i Dutkiewicza prace, posiadamy pośmiertną spuściznę znakomitego wykładu Helcła na Uniwersytecie jagiellońskim, której wydaniem zajęła się Akademia w Krakowie. Czy zatem o historię państwa i prawa polskiego, czy o prywatne prawo polskie idzie, nie braknie ani materiału do źródłowych prac seminaryjnych, ani dzieł naukowych, ani dostatecznych kompendyów. Można powiedzieć o tym przedmiocie z zadowoleniem, że jeżeli nie dosięgnął w opracowaniu swoim tej miary, jaką dać mogą społeczeństwa znaczniejszą liczbą zakładów i sił naukowych rozporządzające, to utrzymał się metodą, skrzętnością w zbieraniu materiałów i zdolnością badaczy na wysokości naukowego stanowiska.

Jeżeli możność gruntownej nauki prawa polskiego jest stanem jej dzisiejszym najzupełniej zabezpieczoną, to z drugiej strony potrzeba jej usprawiedliwić się da i z ogólnonaukowego stanowiska. Sam wzgląd, że panowało tyle wieków, na takiej przestrzeni, że niosło z sobą zachodnie pojęcia prawne na daleki wschód, przemawiać musi zarówno do historyka, jak prawnika interesującego się historią prawa europejskiego. Jeżeli historia prawa rzymskiego nie kończy się z upadkiem Rzymu i Bizancyum, ale ma epokę wyraźnego bytu swego w wiekach średnich, uprawianą przez znakomitych badaczy, jeżeli w prawach poszczególnych narodów, pilnej uwagi badawczej godnymi są wpływy na rozwój ich, prawa rzymskiego, kanonicznego i niemieckiego; to prawo polskie niezawodnie zasługuje na obszernie studia już z tego powodu, że wykazuje wielką liczbę objawów, będących skutkiem wpływu tych praw europejskiego znaczenia, że stanowi terytoryum, na którym się one spotykają. Wpływ prawa rzymskiego, kanonicznego i niemieckiego na polskie stosunki prawne, polityczne i społeczne objawia

się tak w instytucjach polskich jak w obywatelstwie, jakiego dostąpiło w szczególności prawo miejskie niemieckie na przestrzeni Polski. Nie wykluczają wszakże te wpływy obce twórczego ducha i oryginalności w prawie polskim, z prastarego prawa zwyczajowego słowiańskiego rozwinięciem, wytwarzającym lub przetwarzającym z obcych wzorów mnóstwo uwagi godnych instytucyj, zadziwiających siłą samorodną. Samo współistnienie praw różnych i wzajemny ich wpływ na siebie, czyni stósunki prawne dawnej Rzeczypospolitej prawdziwą dla badacza kopalnią, z której w szczególności badacze prawa miejskiego niemieckiego i korbali dotąd i korzystać będą mogli w miarę wzmagających się wydawnictw.

Związane tak silnie z prawami zachodnimi, nie dające się traktować bez dokładnej ich znajomości, wpłynię też prawo polskie tylko na podniesienie studjum tych praw, będzie bodźcem do dokładniejszego ich poznania. Obfitość źródeł do niego, interes, który obudzać musi, pozwoli młodzieży zdolniejszej nie przestawać tylko na uczeniu się z podręczników, ale iść głębiej i wzięść się do źródłowych studyów na polu historii prawa, tak dobrze się nadających do zbawiennych, świeżo zaprowadzonych seminaryów na wydziale prawnym. Młodzież zajmująca się umiejętnie, w ciągłym odniesieniu się do praw historycznych zachodu, historią państwa i prawa polskiego, musi dojść do tego trzeźwego pojmowania przeszłości. wolnego zarówno od apoteozowania jak poniewierania jej, które jest koniecznym warunkiem moralnego i intelektualnego jej zdrowia, a którego nieprzyjaciółkami bywają brak wiedzy, tendencyjność i powierzchowność. Przeznaczona do zawodu z życiem publicznym najwięcej stosunku mającego, potrzebuje ona tego dzielnego dydaktycznego środka, aby wpłynąć dobroczynnie na rozszerzenie w społeczeństwie tych wielkich prawd i nauczających wskazówek, jakie płyną z przedmiotu, społeczeństwu tak bliskiego a bogatego w te prawdy u wskazówki.

Lecz i w praktycznym zawodzie prawniczym mianowicie sądowym, administracyjnym, skarbowym, nie straciło prawo polskie mimo ubiegłego od rozbioru Rzeczypospolitej stulecia swojego znaczenia. Wiele instytucyj i stosunków prawnych, że tu wspomnimy księgi tabularne, prawo patronatu, prawo propinacyi wymaga zasięgnięcia wiadomości z odległych lub mniej odległych czasów Rzeczypospolitej. Istnieją dotąd i zdarzyć się mogą spory sięgające czasów prawa prywatnego i procedury polskiej; nareszcie w sprawach majątku gminnego, szkolnego, kościelnego uciekać się trzeba do starych dyplomatów a więc i rozumieć je potrzeba. Wszakże niedawno słyszeliśmy w tej Izbie, że Wys. Prząd ofiarując Wydziałowi krajowemu odstąpienie i zarząd Archiwów ziemskich i grodzkich, warował i ze względu na własną i sąsiednich rządów potrzebę, użytek ich dla spraw sądowych.

Wedle tego wywodu nadawałoby się prawo polskie nietylko do rygorozów ale i do tak zwanych examinów państwa (Staatsprüfungen) a mianowicie: historia państwa i prawa polskiego do examinu historycznego, obok rzymskiego, kanonicznego i niemieckiego; prawo prywatne polskie do examinu sądowego.

Komisya edukacyjna jednak, warując przedewszystkiem wartość prawa polskiego dla tych, którzy jako doktorowie praw obowiązani są do posiadania sumy wiedzy, nietylko do praktycznego zawodu potrzebnej ale odpowiedniej stopniowi uniwersyteckiemu i przyszłemu ich w społeczeństwie stanowisku, postanowiła ograniczyć się do wniosków posłów Skrzyńskiego i Czerkawskiego i myśli interpelacyi p. Ziemiałkowskiego.

Chcąc zaś wprowadzenie prawa polskiego jako przedmiotu examinów ścisłych celem osiągnięcia stopnia doktora praw jak najbardziej ułatwić, bacząc mianowicie na tych, którzy składając ten examin, z szczególnych powodów przekładaliby prawo niemieckie nad polskie, postanowiła komisya wskazać na potrzebę pozostawienia wolnego wyboru pomiędzy jednem i drugim prawem, jako na najłatwiejszą modyfikację rozporządzenia Wysokiego Ministeryum, zabezpieczającą zarówno interes kraju i słuszne jego domaganie, jak wolność uchylenia się od przedmiotu, któregoby uczeń innej narodowości lub examinand z obcego przybywający uniwersytetu zdawać nie mógł lub nie chciał. Jest ona oczywiście jak najsilniej przekonana, że młodzież krajowa na obu uniwersytetach z tej wolności korzystać nie będzie, ale poświęcając się studjom prawa polskiego i poddając się egzaminowi złoży nowe świadectwo jego potrzebie jak niemniej poczuciu obowiązku wykształcenia się w kierunku wskazanym przeszłością i położeniem kraju.

Komisya edukacyjna wnosi przeto:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby niezwłocznie ponowił rokowania z Wysokim Rządem celem wprowadzenia prawa polskiego między przedmioty obowiązkowe pierwszego examinu ścisłego dla osiągnięcia stopnia doktora praw na Uniwersytetach we Lwowie i Krakowie, a to przez dopuszczenie kandydatom wolnego wyboru między historją państwa i prawa niemieckiego a prawem polskiem jako przedmiotami egzaminowemi.

We Lwowie 22 maja 1875.

Przewodniczący:

Dr. Majer.

Sprawozdawca:

J. Szujski.

Aleg. C. X.

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej o wniosku posła Wn. G. Krzyżanowskiego dotyczącego nauki języka niemieckiego w szkołach ludowych i szkołach średnich.

Poseł Wny. G. Krzyżanowski złożył d. 19 maja b. r. l. 433 do łaski marszałkowskiej wniosek tej treści:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić“:

„1. Począwszy od drugiej klasy wszystkich szkół ludowych, język niemiecki jest obowiązkowym przedmiotem nauki;

„2. w klasach niższych szkół średnich w części lub w całości utrzymywanych z funduszków publicznych, najmniej jeden przedmiot, w klasach zaś wyższych tychże samych szkół średnich, „najwięcej dwa przedmioty w języku niemieckim mają być wykładane.“

Wniosek ten w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z d. 21. maja b. r. odesłany został do komisji edukacyjnej do zbadania, która zastanowiwszy się nad nim z całą, jakiej ważność przedmiotu wymaga gruntownością, uznała zgodnie z wnioskodawcą, że biegłość w języku niemieckim nie tylko jest pożądaną lecz nawet konieczną dla wychowanców szkół naszych.

Potrzeba ta wynika równie z bogactwa literatury niemieckiej, która powszechnie w świecie zyskała sobie uznanie, jak niemniej i to przeważnie z stosunków naszych do państwa.

Mimo to komisya edukacyjna, nie mając wiadomości o rezultatach tej nauki na podstawie dotychczasowego planu udzielanej, nie mając tem samem podstawy do ocenienia, o ile wniosek posła Krzyżanowskiego dałby się w praktyce na korzyść szkoły wykonać, o ile należałoby brzmienie takowego ścieścić lub może rozszerzyć, nie ujrzała się w możności załatwienia tej kwestyi w sposób merytoryczny, zwłaszcza, że przewidzieć nie trudno, iż doraźne załatwienie tego w obręb organizacji szkół wchodzącego przedmiotu, sprowadzając zamieszanie, miasto korzyści szkodę przyniosłoby młodzieży.

Komisya edukacyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wniosek posła Krzyżanowskiego odstępuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby go w porozumieniu z Radą szkolną krajową zbadał i Sejmowi na najbliższej kadencji stosowne sprawozdanie wraz z wnioskiem, gdyby takowy uznał za potrzebny, przedłożył.“

Przewodniczący
Dr. Majer.

Sprawozdawca
Ks. Chelmecki.

Aleg. CXI.

Wniosek.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Art. 1.

Każdej gminie wiejskiej i małomiejskiej przysłuża prawo w granicach ustaw ustanawiać w obrębie swoim od wprowadzanych dla wyszynku gorących napojów opłaty pod tytułem „Czopowe“.

Art. 2.

Dochód ten ma być użyty wyłącznie na wydatki gminne a przedewszystkiem na utrzymanie policji miejscowej.

Art. 3.

Dochód ten ma być ściągany przez organa gminne za pomocą władzy politycznej.

Lwów dnia 25go Maja 1875.

Kocyłowski
wnioskodawca.

Jędrzejowski. — Hajdamacha. — Kuzara. — Bodnar. — Laskosz. — Żołądź.
Wiśniewski. — Szott. — Kierepin. — Drozd. — Szurlej. — Kobylarz. — Michalski.
Oskard. — Danyło Iwaniszów.

Whioels

Whioels sign of the times

1. 11

The Whioels sign of the times is a symbol of the new era. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times.

2. 11

The Whioels sign of the times is a symbol of the new era. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times.

3. 11

The Whioels sign of the times is a symbol of the new era. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times.

The Whioels sign of the times is a symbol of the new era.

Whioels
sign of the times

The Whioels sign of the times is a symbol of the new era. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times. It is a sign of the times, a sign of the times, a sign of the times.